

LOGICORVM LIBRI RECOGNITI, BOETIO SEVERINO
INTERPRETE, ET PARAPHRASES IN EOSDEM CVM ADIECTIS
annotationibus: ordinatore Jacobo Fabro Stapulensi.

Præfatio Porphyrij ad Chrysaorium.

Um sit necessarium Chrysaorij & ad eam quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam nosse quid sit genus, & quid differentia, quid species, quid proprium, & quid accidens: & ad diffinitionum assignationem, & omnino ad ea quæ in diuisione, vel demonstratione sunt: vtili istarum rerum speculatione. compendiosam tibi traditionem faciens: tætabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab antiquis dicta sunt aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores vero mediocriter coniectans. ¶ Mox de generibus & speciebus, illud quidem siue subsistent: siue in solis nudis intellectibus posita sint. Siue subsistentia: corporalia sint, an incorporalia. Et vtrum separata à sensibilibus: an in sensibilibus posita, & circa ea consistentia, dicere recitabo. altissimum enim est huiusmodi negotium: & alterius maioris egens inquisitionis. ¶ Illud vero quemadmodum de his, ac de propositis magis probab: liter antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici: tibi nunc tentabo monstrare.

Præfationis Porphyrij notæ.

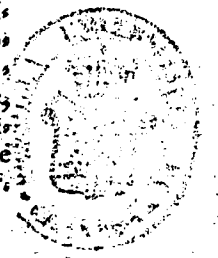
Præfatio tantum est: quantum epistola alicui libro præfixa. Et omnis introductio facilem, præparatiuam, non curiosam, non nimis exactam requirit intelligentiam: & in ea rudi præparatione, crassaq; (vt aiunt) instituti minerua, debemus abire contenti. alioqui auditoris importunitas præceptorem: aut præceptoris indiscretio fastidiet auditorem. Et continet hæc præfatio numerum prædicantium vocum, quæ prædicabilia solent dicere: & sunt quinque: genus, differentia, species, proprium, & accidens. Insuper continet huius introductionis, ac disciplinæ utilitates quatuor. quæstiones difficiles (quæ metaphysicæ sunt & idcirco ab hac institutione reijciendæ) tres. neq; ab re reijciendæ, tum q; difficiliore q; introductionis ferat pondus, cuius officium est sola facilia discutere: tum q; alterius sint disciplinæ. Cōtinet insuper quas quæstiones tractaturus sit. nã quæ logicè coniectari, deprehendiq; possint, nō omnes tamen. Nam nō infimas & indignas & propemodum sophisticas: neq; itē summas, arduas & exactas admissim, sed mediocres & quæ inter vtrasc; continentur. In primis sophisticas contendit & altissimas. postremas autem analyticas contemplatur. medias autē hæc introductione, & reliquæ eiusmodi. Deniq; adiungit quos imitari velit philosophos. Nam tametsi Platonici hæc summo opere imitari vult Peripateticos. ¶ Sed nunc ad particulares notas. ¶ Necessarium conuincibile, cōuertens. ¶ Chrysaorius auditor Porphyrij Phœnicis, ab aurato ense ita dictus: cui præsentem librum nuncupauit. ¶ Vtilis est hæc disciplina ad quatuor: ad prædicamentorum disciplinam assequendam, ad diffinitiones, diuisiones, & demonstrationes. Ad disciplinam quidē prædicamentorū assequendam: quæ in vnoquoq; prædicamento sunt genera, sunt species, sunt indiuidua. & præter hæc in substantia differentia maxime propria. & in alijs prædicamentis sunt differentia: tum propria, tum communes: & propria & accidentia. Ad diffinitiones: quia diffinitio si essentialis est: constat ex genere & differentia, vna quidem aut pluribus. sin accidentaria est (quæ & descriptio nūcupatur) ex genere & proprio, aut aliquibus quæ eorū funguntur officio, eorūmq; loco ponuntur. Ad diuisiones: vtilis est. Nam in disciplinis quædam sunt diuisiones generis in species. quædam in differentias. quædam in propria. quædam in subiecta in accidentia. quædam rursus accidentis in subiecta. Vtilis deniq; est ad demonstrationes. Nam diffinitiones & diuisiones in disciplinis ad principia demonstrationū vt plurimū attinent: & oppido q; crebro propria de suis demonstrantur subiectis, quæ omnia in suis locis perfacile cognoscuntur. quæ tamen illic bene, prompteq; cognosci nō possent, nisi prius cognosceremus quid genus, quid species, quid differentia, quid proprium, & quid accidens. quod in hoc opere, vel apertissime monstratur. ¶ Subsistent, subsistentia sint, in rerū existant: natura. ¶ Solis, solum. ¶ Intellectus nudi, & puri idē. Puri enim eius quod est nudi interpretatio est: quæ in græco non habetur. & sunt intellectus suamundani, abstractiq; & à materia seiuages, qui per se lymphide omnia cognoscunt sine aduentitia, accidentariāq; quæ foris adueniat, affectione. ¶ Corporalia, substantia corporeæ. ¶ Incorporalia, substantia incorporeæ. ¶ Sensibilia singularia, quæ sensui sese obijciunt. vt sunt cæli, elementa, animalia, vegetabilia, foetitia & mixta imperfecta. ¶ Alia maiore indagatione ac inquisitione, scilicet metaphysica. Et hæc quæstiones de generibus & speciebus Platonici, quæ ad materiā idearum pertinent: motæ sunt: quæ & metaphysicæ & nō logica profecto si essent: essent genera. Vnde fit vt non ad intetionem Porphyrij loquantur: quæ eas de generibus logicis discutere annuntiat.

a. ij.

A
45
84

i. 16528220

17. a. 1. 2

26
27
28
29
30
31

B-60-25

R-13881

Præfa. Porphy.

LOGICORVM LIBRI RECOGNITI, BOETIO SEVERINO INTERPRETE, ET PARAPHRASES IN EOSDEM CVM ADIECTIS annotationibus: ordinatore Iacobo Fabro Stapulensi.

Præfatio Porphyrij ad Chrysaorium.

Um sit necessarium Chrysaori & ad eam quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam nosse quid sit genus, & quid differentia, quid species, quid proprium, & quid accidens: & ad diffinitionum assignationem, & omnino ad ea quæ in diuisione, vel demonstratione sunt: vtili istarum rerum speculatione. compendiosam tibi traditionem faciens: tætabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab antiquis dicta sunt aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores vero mediocriter coniectans. Mox de generibus & speciebus, illud quidem siue subsistant: siue in solis nudis intellectibus posita sint. Siue subsistentia: corporalia sint, an incorporalia. Et vtrum separata à sensibilibus: an in sensibilibus posita, & circa ea consistentia, dicere recusabo. altissimum enim est huiusmodi negotium: & alterius maioris egens inquisitionis. Illud vero quemadmodum de his, ac de propositis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici: tibi nunc tentabo monstrare.

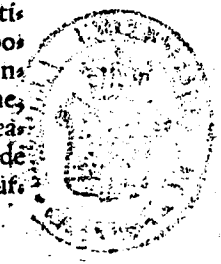
Præfationis Porphyrij notæ.

Præfatio tantum est: quantum epistola alicui libro præfixa. Et omnis introductio facilem, præparatiam, non curiosam, non nimis exactam requirit intelligentiam: & in ea rudi præparatione, crassaque (vt aiunt) instituti minerua, debemus abire contenti. alioqui auditoris importunitas præceptorem: aut præceptoris indiscretio fastidiet auditorem. Et continet hæc præfatio numerum prædicantium vocum, quæ prædicabilia solent dicere. & sunt quinque: genus, differentia, species, proprium, & accidens. Insuper continet huius introductionis, ac disciplinæ utilitates quatuor. quæstiones difficiles (quæ metaphysicæ sunt & idcirco ab hac institutione reijciendæ) tres. neque ab re reijciendæ, tum quod difficiliore quæ introductionis ferat pondus, cuius officium est sola facilia discutere: tum quod alterius sint disciplina. Cõtinet insuper quas quæstiones tractaturus sit. nã quæ logicè coniectari, deprehendique possint, nõ omnes tamen. Nam nõ infimas & indignas & propemodum sophisticas: neque ite summas, arduas & exactas ad amissim, sed mediocres & quæ inter vtraque continentur. In primis sophistes contendit & altercatur. postremas autem analyticus contemplatur. medias autem hæc introductio, & reliquæ eiusmodi. Denique adiungit quos imitari velit philosophos. Nam tamen Platonius sit: hic summopere imitari vult Peripateticos. Sed nunc ad particulares notas. Necessarium conducibile, cõueniens. Chrysaorius auditor Porphyrij Phœnicis, ab aurato ense ita dictus: cui præsentem librum nuncupauit. Vtilis est hæc disciplina ad quatuor: ad prædicamentorum disciplinam assequendam, ad diffinitiones, diuisiones, & demonstrationes. Ad disciplinam quidem prædicamentorum assequendam, quia in vnoquoque prædicamento sunt genera, sunt species, sunt indiuidua. & præter hæc in substantia: differentia maxime propria. & in alijs prædicamentis sunt differentia, tum propria, tum cõmunes: & propria & accidentia. Ad diffinitiones, quia diffinitio si essentialis est: constat ex genere & differentia, vna quidem aut pluribus. sin accidentaria est (quæ & descriptio nuncupatur) ex genere & proprio, aut aliquibus que eorum funguntur officio, eorumque loco ponuntur. Ad diuisiones vtilis est. Nam in disciplinis quædam sunt diuisiones generis in species. quædam generis indifferentias. quædam in propria. quædam subiecti in accidentia. quædam rursus accidentis in subiecta. Vtilis denique est ad demonstrationes. Nam diffinitiones & diuisiones in disciplinis ad principia demonstrationum vt plurimum attinent: & oppido quæ crebro propria de suis demonstrantur subiectis, quæ omnia in suis locis perfacile cognoscuntur. quæ tamen illic bene, promptèque cognosci nõ possent: nisi prius cognosceremus quid genus, quid species, quid differentia, quid proprium, & quid accidens. quod in hoc opere, vel apertissime monstratur. Subsistant, subsistentia sint, in rerum existant natura. Solis, solum. Intellectus nudi, & puri idem. Puri enim eius quod est nudi interpretatio est quæ in græco non habetur. & sunt intellectus supramundani, abstractique & à materia seiuages, qui per selympide omnia cognoscunt sine aduentitia, accidentariaque, quæ foris adueniat, affectione. Corporalia, substantia corporeæ. Incorporalia, substantia incorporeæ. Sensibilia singularia: quæ sensui sese obijciunt. vt sunt cæli, elementa, animalia, vegetabilia, fossilia & mixta imperfecta. Alia maiore indagatione ac inquisitione, scilicet metaphysica. Et hæc quæstiones de generibus & speciebus Platonicis, quæ ad materiã idearum pertinent: motæ sunt. quæ & metaphysica & nõ logica profecto si essent: essent genera. Vnde fit vt non ad intentionem Porphyrij loquantur: qui eas de generibus logicis discutere annuntiat.

a. ij.

A
45
84

i 16528220

17. a. 1. 2. 3

sed discutiendi locus (vt scite Porphyrius ammonet) alio ex loco, metaphysica scilicet, est expectandus. Vbi interpres habet magis probabiliter, Græcus habet λογικώτερον, quod (vt & Argropylo visum est) magis secundū eam quā logicen, differendiq; sciētiam dicimus, etiā interpretari possumus: aliās autē & rationabilius significat. Peripatetici sunt qui doctrinā sectātur Aristotelis. Quatuor græcorū philosophorū sectæ sunt: Aristotelis, Peripatetici: Platonis, Academici: Zenonis, Stoici: Epicuri, Epicurei. Certe, dubie, moraliter, voluptarie. Hęc disciplina pariter & prædicamentorū plurimū intellectus, & parū scientiæ præbet. hinc potius ad intellectuū q̄ ad scientiā attinere censenda est. Quid intellectus, & quid scientia: ex libro posteriorum expectandum est.

PRÆFATIONIS PORPHYRII PARAPHRASIS.

Um necessarium sit ô Chrysaori cum ad Aristotelis prædicamentorum doctrinam, tum ad assignandas diffinitiones, & prorsus ad ea quę in diuisione demonstratione ve locum habent agnoscenda, cognoscere quid genus, & quid differentia, quidq; species, & quid proprium, & quid accidens, harum quidem rerum illis agnoscendis vtili, accommodatq; contemplatione: ego sanè succinctam editionem, tibi cudens, enitar paucis veluti introductionis modo, ea quę nostrī sensere maiores aggredi. qua quidem in re faciunda, à profundioribus altiorisq; intelligentiæ quæstionibus temperabo: humiliores vero & captui tuo peruias moderate, mediocriterq; coniectabo. Subinde & de generibus, & de speciebus id missum faciā differere: vtrum subsistant, an in solis nudis cogitationibus collocentur. vtrum si subsistant: corporea sint, an corporeæ molis immunia. Et vtrum separabilia sint: an in sensibilibus, circæ ea subsistentia. Nec ab re quidem hæc missa facienda. nam arduissima huiusmodi rei discussio est, & alia maiore quàm præsens institutio ferat: inquisitione egens. Nunc vero illud quemadmodum de his ac propositis magis logice discusserunt antiqui, & horum præsertim Peripatetici: tibi manifestare, dilucidūque facere operam dabo.

LIBRI QVINQUE VOCVM, ID EST PRÆDICABILIVM Porphyrij: De genere. Cap. I.

Conclusio.

Idetur autem neq; genus, neq; species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodammodo se habentium ad vnum aliquid, & ad se inuicē collectio. Secundum quam significationem Romanorum dicitur genus ab vnus scilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo ad inuicem eam (quæ ab illo est) cognationem, secundum diuisionem ab alijs generibus dictum.

Cōparatio

Dicitur autem & aliter rursus genus quod est vnus cuiusq; generationis principium: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus est. Sic enim Orestem quidem dicimus à Tantalō habere genus: Hylum autem ab Hercule. & rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere: Platonem vero Atheniensem. Etenim patria principium est vnus cuiusq; generationis: quemadmodum & pater. Hęc autē videtur promptissima esse significatio. Romani enim sunt qui ex genere descendunt Romuli: & Cecropidæ qui à Cecrope, & horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus vnus cuiusq; generationis principium. dehinc etiam & multitudo eorum qui sunt ab vno principio, vt à Romulo. quam diuidentes & ab alijs separantes: dicebamus omnē illam collectionem esse Romanorum genus. Aliter autem rursus genus dicitur cui supponitur species. Ad horū fortasse similitudinem dictum. etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earū quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnem specierū quæ sub eo sunt. Tripliciter igitur genus cū dicatur: de tertio apud philosophos sermo est. quod etiam describētes assignauerunt Genus esse dicentes: quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur: vt animal. Eorū enim quæ prædicatur, alia quidē de vno dicuntur solo, sicut indiuidua, vt Socrates: & hic, & hoc: alia vero de pluribus quemadmodū genera, & species, & differentia, & propria, & accidentia communitè sed non proprie alicui. est autem genus quidem: vt animal. species vero:

Cōparatio

Ad horū fortasse similitudinem dictum. etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earū quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnem specierū quæ sub eo sunt. Tripliciter igitur genus cū dicatur: de tertio apud philosophos sermo est. quod etiam describētes assignauerunt Genus esse dicentes: quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur: vt animal. Eorū enim quæ prædicatur, alia quidē de vno dicuntur solo, sicut indiuidua, vt Socrates: & hic, & hoc: alia vero de pluribus quemadmodū genera, & species, & differentia, & propria, & accidentia communitè sed non proprie alicui. est autem genus quidem: vt animal. species vero:

Descriptio.

Ad horū fortasse similitudinem dictum. etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earū quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnem specierū quæ sub eo sunt. Tripliciter igitur genus cū dicatur: de tertio apud philosophos sermo est. quod etiam describētes assignauerunt Genus esse dicentes: quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur: vt animal. Eorū enim quæ prædicatur, alia quidē de vno dicuntur solo, sicut indiuidua, vt Socrates: & hic, & hoc: alia vero de pluribus quemadmodū genera, & species, & differentia, & propria, & accidentia communitè sed non proprie alicui. est autem genus quidem: vt animal. species vero:

Diuisio.

vt homo. differentia autē: vt rationale. proprium: vt risibile. accidens: vt album, nigrum, federe. Ab ijs vero quæ de vno solo prædicantur differunt genera: eo quod hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem quæ de pluribus, à speciebus quidem: quoniam species etsi de pluribus prædicatur: non tamen differentibus specie, sed numero. homo enim cum sit species, de Socrate & Platone prædicatur, qui non specie differunt: sed numero. animal vero cum sit genus: de homine & boue & equo prædicatur: qui differunt à se inuicem specie, non numero solo. A proprio vero differt genus: quoniam propriū quidem de vna sola specie cuius est propriū prædicatur, & de ijs (quę sub ipsa specie sunt) indiuiduis. quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus. genus autem non de vna specie prædicatur: sed de pluribus & differentibus. A differentia vero, & ab ijs quæ cōmuniter sunt accidentia, differt genus: quoniam etsi de pluribus & differentibus specie prædicantur differentia, & cōmuniter accidentia: nō tamen in eo quod quid est prædicantur, sed in eo quod quale quid est. interrogantibus enim aliquibus, quid est illud de quo prædicantur hæc: genus respondebimus: differentias autem & accidentia non respondebimus. non enim in eo quod quid est prædicantur de subiecto: sed magis in eo quod quale quid est. interroganti enim quale quid est homo: dicimus quoniam rationale. & in eo quod quale quid est coruus: dicimus quoniam niger. est autem rationale quidem differentia: nigrum vero accidens. quando autem quid est homo interrogamur: animal respondemus. est autem hominis genus: animal. Quare de pluribus prædicari, diuidit genus ab ijs quæ de vno solo eorum quæ sunt indiuidua prædicantur. de differentibus vero specie: separat ab ijs quæ sicut species prædicantur, vel sicut propria. in eo autem quod quid est prædicari: diuidit genus a differentijs, & cōmuniter accidentibus, quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale quid est, vel quomodo se habet vnumquodque, prædicantur de ijs de quibus prædicantur. Nihil igitur superfluum, neque minus continet: generis dicta descriptio notionis.

Declaratio diffinitionis

Corollarium.

Primi cap. introductionis prædicabilium Porphyrij notæ.
 Conclusio est ex alia, aut alijs approbata enūciatio. Simpliciter, vno modo, vna significatione, vniuoce. Acceptio, significatio. Pro collectione Heraclidarū quorū Hercules fuit principium: interpres, Romanorum posuit: quæ hæc latinis sit dinotior. Argropylo vero posuit Pelopidarū, quorum Pelops primus progenitor & principium. Ad aliquid vnum, vt ad primum originis & profapix patrem, aut locum in quo ortū ducunt. Hinc Romani bifariam dicuntur. Primo qui ex Romulo per generationem successionem & sanguinis affinitatem descenderunt, qui & proprie Romulidæ: & de his litera intelligitur: cuiusmodi forte hac tempestate nulli reperiantur. Secundo modo ab originis loco, vt qui Romæ nascuntur: & huiusmodi hac tempestate quamplurimi sunt: qui non ex illo nobili Romuleo senatorūq; & consulum descenderunt sanguine. Secundos vidi: primos vero, qui amantior vidit ætas. Romulus Martis & Ilia filius à gentilibus creditus est: primus Romanorū rex & vrbs conditor. Vrbs, Roma. Hercules Iouis & Alcmenæ filius monstrorūq; ac portentorum, orbisq; domitor. Hylus Herculis & Deianiræ filius. Tantalus Iouis & Plotes nymphæ secundū gentiliū fabulas asseritur filius: qui deos tentans Pelopem proprium filium membratim incisum & coctum mēsis apposuit epulandum. & idem fuit atauus Orestis. Orestes Agamemnonis & Clytemnæstræ filius: matrem letho sustulit, illa prius patrem, qui & cæsa matre infaniuit. Et de his scribuntur tragædiæ. Pindarus, insignis græcus poeta lyricus. Plato, insignis philosophus Atheniensis: Socratis auditor, & præceptor Aristotelis. Cecrops Athenarū conditor & qui primus in eis regnauit. Cecropidæ, Athenienses. Thebæ & Athenæ, Græciæ vrbes præclarissimæ. Ad Romulum quodammodo vt ad primū patrem & progenitorē: etiam loci conditorē & suum primū regem. Genere primo & secundo modo frequenter vtuntur oratores & poetæ. De genere primo modo Virgilius. Italiam vero patriam & genus ab Iouē summo. De genere secundo Ouidius. Et genus & proavos & quæ non fecimus ipsi: Vix ea nostra voco. Genus logicum. genus tertio modo, & logici & philosophi frequenter illa significatione vtuntur: alijs autem aut raro, aut nunq. Cui supponitur species vt scilicet genus est. perinde ac dominus est cui subiectus seruus est, sed quatenus dominus est. Differentia specie, sunt diuersæ species. Diuersæ species, sunt species quæ non sunt eadem vt homo & homo, aut multiuocæ vt gladius & ensis: quæ eodem conceptu sua significant significata. Genus primo modo continet in se

Exemplar græcum. Boetius interpres. Argropylo.

Similitudo generis tertio cum primo & secundo.

Partes diffinitionis.

collectionem multorum ut totum integrale, & collectium suas partes. Genus vero tertio continet sub se multitudinem specierum: ut totum uniuersale sub se suas continet species, quae & dicuntur eius subiectiuae partes. Continet enim tum praedicando, tum significando. Genus secundo: contentorum principium est effectiuum, & causa efficiens. Genus vero tertio, suarum specierum principium est diffinitiuum. Id alicuius principium diffinitiuum est, quod diffinitionis illius pars est. Diffinitionis partes sunt duae: scilicet genus quod eius uocatur materia: & differentia quae eius nominatur forma. Materia diffinitionis, principium materiale, quod primo intellectum est tanquam substerniculum, determinabileque, atque contrahibile. Forma diffinitionis, eius principium formale, determinatioque (& ut ita dicam) contractio. Diffinitio, diffinitio essentialis, & differentia, differentia maxime propria. Et ex subiecta figura tres generis modi coniectari in omnibus alijs facile poterunt.

I	II	III
Genus primo	Genus secundo & pri-	Genus tertio quod
A PATRE	mi progenitores	& logicum
¶ Heraclidæ	¶ Hercules	¶ Substantia
Aeacidæ	Aeacus	Corpus
Priamidæ	Priamus	Corpus animatum
Tantalidæ	Tantalus	Animal
Pelopidæ	Pelops	¶ Quantitas
Cecropidæ	Cecrops	Continuum
Hismaelitæ	Hismael	Discretum
Israelitæ	Israel qui & Iacob	Numerus
Ammonitæ	Ammon	¶ Qualitas
Moabitæ & similes	Moab	Habitus
A LOCO	LOCA	Scientia
Athenienses	¶ Athenæ	Virtus
Thebani	Thebæ	¶ Ad aliquid
Sparthani	Spartha	Inæquale
Pannonij	Pannonia	Aequale
Latini	Latium	Multiplex
Thusci	Thuscia	Superparticulare
Galli	Gallia	Superpartiens
Britanni & similes	Britannica insula	¶ Agere
A PATRE ET LOCO	PROGENITORES, LOCA	Generare
¶ Troes	Tros Troia	Corrumper
Phryges	Phryx Phrygia	Augere
Phocenses	Phocus Phocis	Minuere
Iudæi	Iudas Iudæa	Alterare
Romani & similes	Romulus Roma	Ferre & similia
		¶ Pati
		Generari.

Et ex ijs quae in superiori descriptione continetur: omnia alia genera, seu primo modo dicta a progenitore, seu a loco, seu ab utroque sint, siue secundo progenitores sint, siue sint loca, deprehenduntur. Genera autem tertio per omnia reperiuntur crebrescere praedicamenta: quanuis exempli gratia solum de aliquibus sit adductum. Et genera primo modo: a suo principio similem sortiuntur, ut plurimum, nuncupationem. ut Romulidæ a Romulo, Priamidæ a Priamo, Thusci a Thuscia, Campani a Campania, & Umbri ab Umbria. Aliquando tamē nominationem non retinent usitatam: ut Itali ab Ioue. Et conditiones cæteræ facile cognoscuntur ex litera. Sed hæc planiora sunt, quam quæ ulteriolem declarationem requirant. Nunc autem ad alia transeundum. ¶ Diuisio, est uocabuli communioris in minus communia distributio, atque dissectio. Et hæc diuisio logica dici solet. ¶ Accidentia communia: quæ de pluribus praedicantur. ut album, nigrum. Accidentia propria: quæ de vno solo. ut hoc album, hoc nigrum. Et eadem: accidentia communiter, & accidentia proprie alicui dicuntur inesse. ¶ Species, species specialissima: quam & ultimam, & infimam dicimus. ¶ Proprium, speciei specialissimæ. & est quod cum specie specialissima recurrit ac conuertitur. ¶ Aut quomodo sese habens praedicatur unūquodque. si quidem accidens sic sese habet, ut quantitatem importans: in quantum praedicatur. ut quantus pes est: quatuor palmorum, quantus palmus: quatuor digitorum. Si se habet, ut qualitatem importans: praedicatur in quale. ut qualis nix: alba, qualis Aethiops: niger. & si alterius sit praedicamenti: sic sanè praedicabitur quemadmodum & sese habuerit. ut quid ad alterum attinens: quid agens: quid patiens: quando: ubi: quoniam modo positus: quove habitu: ¶ Corollarium: est enunciatio quæ ex praecedentibus dictis sequi potest, cui adhiberi solet aliqua corollarij nota. Notæ corollarij sunt hæc: igitur, idcirco, ideo, quare, quo fit, unde fit, unde manifestum est, & similes. Ex corollario cognosci potest assignatam generis descriptionem bonam esse atque sufficientem. Nam eam bonam, sufficientemque dicimus: quæ nihil superfluum, nihilque imminutum continet: sed ei quod describitur æqua, neque plus minusve continet. Et quod nihil superfluum contineret: ostendit Porphyrius declarando ad quid quæque particula adiecta esset. & similiter quod nihil minus & imminutum: ostendendo per adiectas particulas genus a quolibet alio, quod genus non est, secerni atque secludi.

PARAPHRASIS IN PORPHYRIUM PHOENICEM. ET PRIMO CAP. PRIMI.

Libri Porphyrij cap. primum. conclusio vna. acceptiones generis tres. cõparationes duae. generis logici descriptio. diuisio vna. diffinitionis declaratio. corollarium vnum. ¶ Conclusio. Videtur neque genus, neque species simpliciter, vnoque modo dici. De specie posteriorius: nunc vero de genere id ostenditur. Nam genus tribus modis dicitur. Primo nancque modo genus collectio & aggregatio aliquorum est: ad aliquid unū & inter se affinitatis habitudine respectumque habentium. quæ quidem inter se coniunctio & affinitas ab illo vno, principioque pendet. secundum quam significationem collectio Romanorum genus dicitur: ab vnus, scilicet Romuli habitudine, & multitudinis habentium quodam modo cognationis affinitatem, quæ a Romulo principium, ortumque sumpsit ita nuncupatum, & ab alijs generibus diuisum atque seiunctum. ¶ Genus secundo est vnus cuiusque generationis principium, siue principium id pater sit qui genuit, siue locus in quo quispiam genitus est. Sic enim Tantalus genus fuit Oreftis. nam atauus. Et Hercules genus Hyli. fuit enim pater. Et Pindarus dicimus Thebanum genere fuisse: Platonem vero Atheniensem. Nam Thebæ & Athenæ eorum patria. est enim patria vnus cuiusque generationis principium perinde atque pater. ¶ Prima comparatio. Et hæc secunda generis significatio: promptior prima esse videtur. Primo. Nam primum significatum: generis nomen a genere hæc secunda significatione dictum, sumere videtur. sunt enim Romani qui ex genere descendunt Romuli. & Cecropidæ qui ex genere Cecropis, & horum proximi. Secundo. Quia prius appellatum est genus vnus cuiusque generationis principium: deinde ea multitudo quæ ab illo principio fluxit (ut Romani a Romulo) genus nuncupata est. quam quidem collectionem totam seiugantes & ab alijs secernentes: Romanorum genus dicimus. Non immerito igitur secundo loco adducta generis significatio: promptior prima & principalior esse videtur. ¶ Genus tertio id praedicabile dicitur: cui supponitur species. manifestum est igitur genus non simpliciter, vnoque modo dici. ¶ Secunda cõparatio. Et fortasse genus hoc tertio modo: ad aliorum duorum similitudinem genus dictum est. Nam principium quoddam est hoc pacto dictum genus: eorum quæ sub ipso sunt. Quare secunda significationis generis, gerit similitudinem. & videtur multitudinem omnem eorum quæ sub ipso sunt complecti, & continere. quare similitudinem etiam habet, cum genere primo modo assignato. Non ab re igitur videatur ad aliorum similitudinem dictum. ¶ Descriptio. At cum genus tripliciter dicatur: de tertio apud philosophos sermo est. quod & describentes dilucidum fecerunt: id genus esse dicentes, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est praedicatur. ut animal. ¶ Diuisio. Eorum enim quæ praedicantur quædam de vno solo dicuntur: quemadmodum in diuisiua, ut Socrates, & hic, & hoc. Quædam vero de pluribus: quemadmodum genera, species, differentia, propria, & accidentia communiter, non autem quæ proprie alicui insunt. Est autem genus a. iij.

nus: vt animal. species: vt homo. differentia: vt rationale. proprium: vt risibile. & accidens commune: vt album, nigrum, sedere. ¶ Declaratio definitionis. Per particulam, quod prædicatur de pluribus, differunt genera ab indiuiduis, quæ de vno solo prædicantur: eo quod genera de pluribus prædicantur. Ab ijs autem quæ de pluribus prædicantur, differunt genera à speciebus quidem, per particulam de pluribus differentibus specie. Nam tametsi species de pluribus prædicantur: non tamen differentibus specie: sed numero. Homo enim (qui quidem species est) de Socrate & Platone prædicatur: qui non specie, sed numero abinuicem differunt, at animal (quod est genus) de homine, boue, & equo prædicatur: qui specie non numero solo abinuicem differunt. Et per eandem particulam differt genus à proprio. Quia proprium de vna quidem sola specie cuius est proprium prædicatur, & de indiuiduis quæ sub illa collocantur. vt risibile quod proprium est: de solo homine & de indiuiduis hominis prædicatur. genus autem non modo de vna specie, sed de pluribus, differentibusque. Et à differentia, communibusque accidentibus differt genus, per particulam in eo quod quid. quoniam etsi de pluribus differentibus specie prædicantur differentiæ & accidentia communiter: non tamen in eo quod quid est prædicantur, sed in eo potius quod quippiam quale est. Nam interrogantibus nonnullis quid est id de quo prædicantur differentiæ, communiterque accidentia: genus respondebimus: differentias autem & accidentia communia, minime respondebimus. non enim in eo quod quid est prædicantur de subiecto: sed potius in eo quod quippiam quale est. Nam interrogati quale quippiam homo est: respondemus rationale. Et de coruo: dicimus quod niger est, respondentes id ipsum in quo coruus quippiam quale est. atqui rationale differentia est, & nigrum accidens. verum quando quid est homo interrogamur: animal respondemus, & animal genus hominis est. quare hoc ipsum de pluribus scilicet genus prædicari, dirimit ipsum ab indiuiduis quorum quodque de vno solo prædicatur. Id autem differentibus specie, dirimit ab ijs quæ vt species & propria prædicantur. Id scilicet in eo quod quid est prædicari, genus à differentiis & communibus accidentibus separat ac disiungit: quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale quid est, aut quomodo sese habens prædicatur vnumquodque, de quibus prædicatur. ¶ Corollarium. Nihil igitur superfluum neque imminutum, minusque quod par est: notionis generis adducta complectitur descriptio. Et hæc de genere.

¶ De specie.

Cap. II.

¶ Nota hic non esse dicendum Priami, sed primum.

Obiectio.

Descriptio
S 1
2
3

Species autem dicitur quidem & de vniuscuiusque forma. secundum quam dictum est: primum quidem species digna est imperio. ¶ Dicitur autem species & ea quæ est sub assignato genere. secundum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal: album autem coloris speciem, triangulum vero figuræ speciem. ¶ Quod si etiam genus assignantes speciei meminimus dicentes, quod de pluribus differentibus specie in eo quod quid est prædicatur: & speciem dicimus id quod sub assignato genere est. Nosse oportet quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species vtrunque vtriusque: idcirco necesse est in vtrorunque rationibus vtriusque vti. ¶ Assignant ergo & sic speciem. Species est: quæ ponitur sub genere. ¶ Et de qua genus in eo quod quid est prædicatur. ¶ Amplius autem sic quoque. Species est: quod de pluribus & differentibus numero in eo quod quid est prædicatur. sed hæc quidem assignatio specialissima est, & quæ solum species est, non autem etiam & genus: alia vero erunt etiam non specialissimarum. ¶ Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicamento sunt quedam generalissima: & rursus alia specialissima. & inter generalissima & specialissima sunt alia: quæ genera & species dicuntur eadem. Est autem generalissimum quidem supra quod nullum aliud sit superueniens genus. Specialissimum autem est, post quod non est alia inferior species. Inter generalissimum autem & specialissimum alia: quæ genera & species sunt eadem, ad aliud quidem & ad aliud sumpta. Sit autem in vno quidem prædicamento manifestum quod dicitur. Substantia est quoddam & ipsa genus. sub hac autem est corpus. sub corpore autem, animatum corpus. sub quo animal. sub animali vero, rationale animal. sub quo homo. sub homine vero Socrates & Plato, & qui sunt particulares homines. sed horum substantia quidem generalissimum est, & quod genus solum. homo vero specialissimum, & quod solum species. corpus autem species quidem est substantiæ: genus vero animati corporis. & animatum corpus, species quidem est corporis: genus vero animalis. animal au-

tem species quidem est corporis animati: genus vero rationalis animalis. sed rationale animal species quidem est animalis: genus vero hominis. homo vero species quidem est rationalis animalis: non autem genus particularium hominum, sed solum species. & omne quod ante indiuidua proximè est: species erit solum, non etiã genus. Quemadmodum igitur substantia cum suprema sit, eo quod nihil supra eam sit, genus est generalissimum: sic etiã homo cum sit species post quã non est alia species, neque aliquid eorum quæ possunt diuidi, sed solum indiuidua (indiuiduum enim Socrates & Plato) species erit solum & vltima species: & (vt dictum est) specialissima. quæ vero sunt in medio: eorum quidem quæ supra ipsa sunt, erunt species: eorum autem quæ post ipsa sunt, genera. ¶ Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam quæ est ad superiora, secundum quam species ipsorum esse dicuntur: & eam quæ est ad posteriora, secundum quam genera ipsorum esse dicuntur. ¶ Extrema vero vnam habitudinem. nam & generalissimum ad ea quidem quæ posteriora sunt habet habitudinem, cum sit genus omnium id quod est supremum: eam vero quæ ad superiora non habet, cum sit supremum & primum principium, & (vt diximus) supra quod non est aliud superueniens genus. Specialissimum autem vnam habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorum est species: eam vero quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed etiã species indiuiduorum dicitur. sed species quidem dicitur indiuiduorum, velut ea continens: species autem superiorum, velut quæ ab eis continetur. ¶ Determinant igitur generalissimum genus ita. quod cum genus sit: non est species. ¶ Et rursus. supra quod non est aliud superueniens genus. ¶ Specialissimum vero: quod cum sit species non est genus. ¶ Et cum sit species: nunquam diuiditur in species. ¶ Et quod de pluribus & differentibus numero in eo quod quid est prædicatur. ¶ Ea vero quæ in medio sunt extremorum, subalterna vocantur genera & species: & vnumquodque ipsorum speciem esse & genus ponunt ad aliud quidem & aliud sumptum. ea enim quæ sunt ante specialissima vsque ad generalissimum ascendunt: & genera dicuntur, & species subalterna. ¶ Vt Agamemnon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides: & vltimum Iouis. ¶ Sed in familijs quidem plerumque ad vnum reducuntur principium, verbi gratia, ad Iouem: in generibus vero & speciebus non sic se habet. ¶ Neque enim est commune vnum genus omnium ens: nec omnia eiusdem generis sunt secundum vnum postremum genus, quemadmodum dicit Aristoteles. sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictum est) prima decem genera, quasi prima decem principia. Et si quis omnia, entia vocet: æquiuoce (inquit) nuncupabit & non vniuoce. si enim vnum esset commune omnium genus, ens: vniuoce entia dicerentur. Cum vero decem sint prima, communio secundum nomen est solum, non etiam secundum rationem, quæ secundum nomen est. ¶ Decem igitur generalissima quidem sunt: specialissima vero in numero quidem quodam sunt, non tamen infinito. indiuidua autem quæ sunt post specialissima: infinita sunt. ¶ Quapropter vsque ad specialissima à generalissimis descendentes iubebat Plato quiescere: descendere autem per media diuidentes specificis differentiis. infinita vero (inquit) relinquenda sunt. neque enim eorum disciplinam posse fieri. ¶ Descendentibus igitur ad specialissima, necesse est diuidere per multitudinem ire: ascendentibus vero ad generalissima, necesse est colligere multitudinem in vnum. collectiuum enim multorum in vnam naturam: species est, & etiã magis id quod genus est. particularia vero & singularia: e contrario semper in multitudinem diuidunt id quod vnum est. participatione enim speciei plures homines, vnus: particularibus autem & singularibus vnus & communis, plures. diuisiuum enim semper est quod singulare est: collectiuum autem & adunatiuum, quod commune est. ¶ Assignato autem genere & specie quid sit vtrunque eorum, & genere quidem vno, speciebus vero pluribus (semper enim in plures species: diuisio generis est) genus quidem semper de speciebus prædicatur, & omnia superiora de inferioribus: species autem neque de proximo sibi genere, neque de superioribus,

De animali rationali Platonicum est & getilitium.

Corollarium.

Corollarium.

Diffinitio
G G. 1. 2
Diffinitio
S S 1

Diffinitio
mediorum.
Declaratio
in familijs.
Differentia
Conclusio.

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

Conclusio.

Conclusio
3

neq; enim conuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, vt hinnibile de equo: aut maiora de minoribus, vt animal de homine: minora vero de maioribus minime. neq; enim dices animal esse hominem: quemadmodum hominẽ dices esse animal. ¶ De quibus autẽ species prædicatur: de ijs necessario & speciei 18
genus prædicabitur, & generis genus vsq; ad generalissimum. Si enim verum est Socratem hominem dicere, hominem autem animal, animal autem substantiã: verum est & Socratem & animal dicere, atq; substantiam. semper enim cum superiora de inferioribus prædicentur: & species quidem de indiuiduis prædicabitur: genus autẽ & de specie, & de indiuiduo: generalissimum vero, de genere vel generibus si plura sint media & subalterna, & de specie, & de indiuiduo. dicitur enim generalissimum quidem de omnibus sub se positis generibus, & speciebus, & indiuiduis. genus autẽ quod ante specialissimũ est: de omnibus specialissimis & indiuiduis. solum autẽ species: de omnibus indiuiduis. indiuiduum autem: de vno solo particulari. indiuiduum autẽ dicitur Socrates, & hoc album, & hic veniens, Sophronisci filius, si solus sit ei Socrates filius. ¶ Indiuidua autem dicuntur 19
huiusmodi: quoniam ex proprietatibus consistit vnumquodq; eorum: quarũ collectio nunquam in alio eadem erit. Socratis enim proprietates: nõquam in alio quolibet erunt particulariũ eadem. eã vero quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius qui est communis) erunt eadem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus in eo quod homines sunt. ¶ Continentur igitur 20
indiuiduum quidem sub specie: species autẽ sub genere. Totum enim quiddam est genus: indiuiduum autem pars: species vero & totum est & pars. sed pars quidem alterius: totum autem non alterius, sed in alijs. in partibus enim totum est. ¶ Igitur de genere quidem & specie, & quid generalissimum, & quid specialissimum, & quæ genera eadem, & species sint, quæ etiam indiuidua, & quot modis genus & species dicantur, sufficienter dictum est. 21

Indiuiduũ autẽ de vno solo. hic eliciunt vnã indiuidui diffinitionem: & duas illi diffinitiones assignant.
Corollarium.
5

Recollectio

¶ Secundi cap. notæ.

¶ Primum, primitus, siue primo ipso aspectu. Et primum, non Priami dicendum: tum ex vetustis 7
codicibus, tum ex codice græco (in quo habetur $\mu\epsilon\omega\tau\upsilon\pi\epsilon\iota\delta\ \alpha\epsilon\iota\omicron\upsilon\pi\tau\upsilon\rho\alpha\upsilon\upsilon\iota\delta\omicron\varsigma$, hoc est primum siue prima species digna imperio) quem corruptum profecto credidissim: nisi ita & in codicibus latinis legissim. Et ex his duabus speciei acceptionibus colligi potest, speciem non simpliciter, vnõque modo dici. Atque id totum approbatum quod in fronte præcedentis capituli adductũ fuerat, scilicet: Videtur autem, neque genus, neque species simpliciter dici. Sed hic quæret forsitan aliquis: cum prius in præfatione Porphyrius ita ordinauerit quinque prædicabiles voces: genus, differentia, species, proprium, & accidens: cur hic statim post genus, determinationem suscipit speciei, non autem differentia potius? Id in causa est, quod illa prius secundum naturam ordinauit: hic autem secundum doctrinam. Nam genus vt materia est. differentia vt forma. & species vt compositum. proprium vt compositi proprietates. & accidens vt aliquid ipsi composito aduentitiũ. & ordine naturæ: materia formam præuenit. & vtrunq; compositum. Ipsum autem compositum: eius proprietatem. & proprietates: accidentarium quid, atque aduentitium. Sed ordo doctrinæ est vt illa præcedant: quæ ad præcedentium intelligentiam paratiora sunt, & magis accommodata. modo cum descriptum sit genus id esse cui supponitur species, siue quod prædicabitur de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est. hoc autem apprimè cognosci non possit, nisi cognoscatur species. haud immerito post genus, speciei suscepta determinatio est.

¶ Duplex ordo prædicabilium vocum.

¶ Ordo naturæ	¶ Ordo doctrinæ
Genus	Genus
Differentia	Species
Species	Differentia
Proprium	Proprium
Accidens	Accidens.

¶ Assignatũ, diffinitũ, descriptũ. & particula illa minime ad diffinitionis integritatẽ necessaria est, sed adicitur ad certitudinẽ: vt cognoscat qua in significatione capiatur gen⁹. Sælus itaq; est, species est quæ sub assignato genere collocatur. id est species est generi subijcibile. sed ei quidẽ generi quod pauloante assignatũ, diffinitũq; est esse prædicabile de pluribus & differentibus specie in eo quod

nus est: & si enim indiuiduum generi subijciatur, subijcibileq; sit, non tamen quatenus genus est: sed id accidit vt & patris esse seruum. Species autem per se illi subijcitur, perinde ac filius per se patris est, & vt pater est. Est ergo species id quod subijcitur generi: perinde ac filius id, cuius pater est. 8
quæ autem per accidens sunt reijciuntur. ¶ Circulatio in diffinitionibus committitur: quãdo duorum, quæ diffiniri debent: primum diffinitur per secundum, & rursus secundum per primum. quod in relatiuis & ijs quæ ad aliquid sunt: non ducitur incommodum. ¶ Vtrunq; vtriusq; id est genus est speciei genus, & species generis species. ¶ In vtrorunq; rationibus vtriusq; vti. in vtrorunq; descriptionibus vicissim se mutuo vti. ¶ Differentia numero sunt diuersa indiuidua: hoc est quæ neq; eadem neq; polyonyma multiuocãq; sunt. ¶ Species specialissima, eadem ima species vltimãq; & infima dicitur. ¶ Quæ solum species est: quæ est species & non genus. ¶ In prima diffinitione speciei specialissimã particula solum, aut particula nullo intercedente medio, aut proxime, intelligitur sed non exprimitur. Plerunq; enim in diffinitionibus particula solum obauditur: quam auctores supprimentes admodum raro exprimunt. ¶ Sophistica sit: & ad quam qui sophisticam plus æquò obleruant cauillantes, rectam difficulter admittant intelligentiã. Intellecta autem & non expressa, plurimã tollit phantasiã. ¶ Superueniens genus, superius genus & quod antecedit, transcenditq; Sumptum, comparatum. ¶ Animal rationale, genus hominis. id dictum est secundum opinionem Platonicorũ, non autem secundum veritatem: qui quidem ritu gẽtilium credebant cælos & alia deos esse, & insuper dæmones quosdam igneos, aereos, terrenosq; & aqueos, & omnia illa animalia esse & ratione vigentia, & Porphyrius magis Platoni q̃ Aristoteli fuisse videtur addictus. ¶ Generalissima, eadem genera prima & summa dicuntur. ¶ Quæ Porphyrius appellat γενικώτατα καὶ ἐπιδηλώτατα, hoc est generalissima & specialissima: contendit Laurentius non esse dicendũ generalissima & specialissima sed potius prima, summãq; genera: & vltimã, infimãq; species. Verum non vsq; adeo ad verba simus non modo curiosi sed & contentiosi: & quod græce Porphyrius nõ horruit: neq; horreamus latine. & interdum promiscue cũ res sese offeret: generibus primis, summisq; & generalissimis, & speciebus vltimis, imis, & specialissimis pro eisdem vtamur. Victorinus tamẽ generalissimorũ, specialissimorũq; loco: vocabulis, magis generibus & magis speciebus vsus est. ¶ Decem prima genera & generalissima sunt, substantia, quantitas, ad aliquid, qualitas, actio, passio, quando, vbi, situs positio, & habitus. Et totidem sunt prædicamentales series quæ sunt series generum, specierũq; substantiæ. series quãtitatis. ad aliquid. qualitatis. & hunc in modũ reliquorum per ordinem. Diuersæ series generũ & specierum: series, ordinationesq; generum & specierum diuersorum prædicamentorũ. ¶ Regula topica. Omne genus vnũ uoce de ijs quorum genus est, prædicatur. ¶ Proxime prædicatur, immediate, nullõq; intercedente medio. ¶ Nam indiuiduũ est Socrates & Plato. græce etiam adiectum est & hoc album: verum non multum videtur conducere ac astipulari sententiæ, neq; antiqua lectio id habere visa est. idcirco & in litera & in paraphrasi illud omisum est. ¶ Infinita, numero tam multa & incerta: vt quæ longe fugiat humanũ captum, comprehendendiq; facultatem. ¶ Specificis differentijs descendere. Nam ex differentia superiori generi adiuncta continuo reperitur vnum interuallum, intermediũq; donec in ipsum peruenitum sit specialissimũ, vt ex corporeo substantiã adiuncto: sumitur corpus. ex animato corpori iuncto: sumitur corpus animatum. & ex sensitiuo corpori animato adiuncto: sumitur animal. ex rationali iuncto animali, sumitur homo. Substantia generalissimum. homo autem specialissimum. corpus, corpus animatum, animal, intermedia. corporeum animatum, sensitium, differentia. & ad hominem speciem specialissimã huiusmodi specificis differentijs sumẽdo scilicet intermedia, & extremorum generalissimi specialissimãq; interualla descendimus. ¶ Habere diuersas habitudines atq; 11
respectus: est ad diuersa comparatum, diuersas habere prædicandi denominationes. ¶ Multitudine in vnum contrahere, vt multa singularia in vnã speciem, & multas species in vnum genus: est multa indiuidua quæ multis, variisq; singularibus notionibus designantur in vnã speciei notionem, rationemq; reuocare, & multas species multarum specialium notionum in vnã generis notionem, naturãq; ac rationem coarctare. ¶ Collectiuum, complexiuum communioriq; notione designatiuum. ¶ Diuisiuum, specialius, particulariũq; designatiuum: per quod & id quod communius est, diuidi natum est. Diuidere siquidem est (vt dictum iam est) communius in plura contrahitoria, minũsque communia diducere, atq; secare. ¶ Speciei communicatione plures homines vnũ dici: est plures homines vnã notione speciei homo designari: quæ quidem notio vnã & eadem omnibus hominibus communis est, & ab omnibus participata. Et contrã, particularibus, & singulis hominibus vnum & commune plures dici: est speciem communem homo in plures homines, particularium & singulorum hominũ singularibus notionibus resolui. Et sermonis modus quo Porphyrius hoc in loco vsus est: magis secundum Platonicorũ loquendi consuetudinem quã Aristotelicorum tractus est. ¶ Aequa, conuertibilia. ¶ Maiora, superiora. aut quæ cum amplius, communiusque designent accommodate, apteque prædicentur. Minora vero sunt inferiora, aut quæ cum minus, specialiusve: vt subijciantur apta sunt. ¶ Prædicari, prædicari apte, atque accommodate. ¶ Intermedia genera, genera subalterna, quod inter generalissimum & specialissimum media sint. Et subalterna dicuntur quod sub alijs generibus sita sint. Et eadem, species sunt subalterna, quod semper supra alias species sint collocatæ. ¶ Indiuidua dicuntur quod in plura diuidi non

Circulatio
licita.

Boetius.
Tullius.

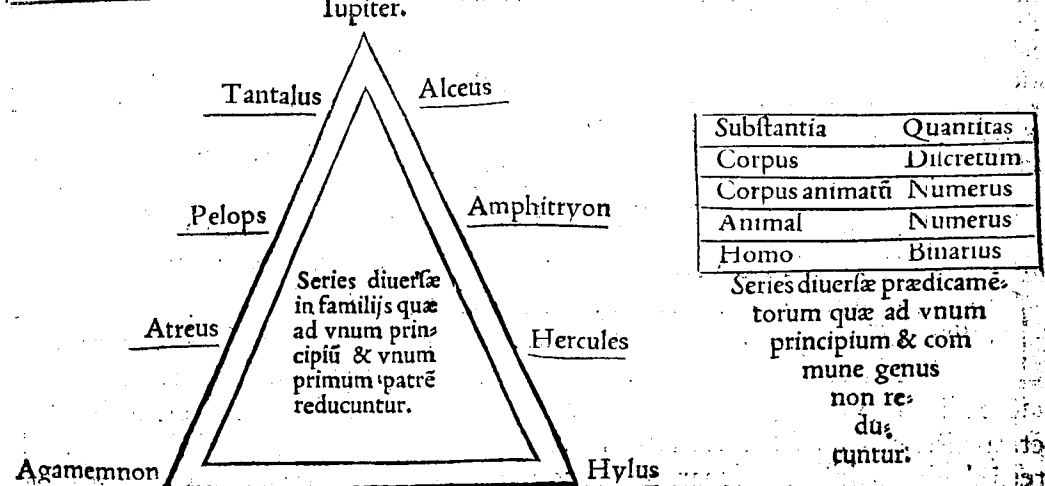
possint: quæ eorum rationem participant. ob id ipsum quod indiuiduum quodque ex proprietatibus consistit vt forma, loco, tempore, voce, progenitoribus, patria, nomine, & huiusmodi: quarum congeriem nullus alius vnquam participat. & si qua non participat: in ea minime diuidi potest. Nihil enim in ea diuiditur: quibus suæ proprietates non conueniunt. Et indiuiduorum proprietates ex accidentibus coaceruantur: specierum autem proprietates non iam accidentia, sed propria nominantur: de quibus sermo postmodum est futurus. ¶ Præterea est indiuiduum ex conditione. vt Sophronisci filius, conditione quidem facta si vnicus sit ei filius (fuit enim Sophroniscus Socratis pater) & vt sol, luna, mundus & similia apud logicos genera, species, aut indiuidua simpliciter non dicuntur: sed aptius indiuidua ex suppositione. Nam partim cōueniunt cum indiuiduis. nam de vno solo prædicantur. partim etiam dissentiunt: quia notionem, rationemque habent communem. Partim cum speciebus conspirant. nam ratione notionemque communi significant. Partim item differunt: quia non de pluribus differentibus numero prædicantur, quod illa non habeant, neque plerunque natura habere possunt. Proinde vt & Porphyrius appellat, neque genera dicantur sed indiuidua, cum addito tamen indiuidua ex conditione atque suppositione. Boetius tamen cui latinæ philosophiæ schola tantum debet, quantum Tullio rhetorice: huiusmodi in speciem reuocat. Porphyrius autem potius videretur in indiuiduum. Et vterque sanè, recte: sed alia via: aliòque respectu ac consideratione. Nam qui notionem respicit quod suapte natura communicationi apta est: in speciem reuocat: qui autem subiectum ipsum & rem ipsam intuetur, quæ vnica & singularis est: reuocat ad indiuiduorum partes. igitur notionem, rationemque Boetius: rem autem ipsam & ipsum subiectum considerasse, ponendus esset Porphyrius, Phoenix hoc pacto indiuiduum non tam esse videtur: quàm secundum locutionem quæ in doctrinis admittitur, & quæ neque hic neque nunc, id est neque locum neque tempus respicit: etiam de differentibus numero prædicatur. ¶ Totum, totum vniuersale. pars, pars subiectiua, pars totius vniuersalis.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECUNDI.

Secundum cap. Speciei acceptiones duæ. obiectionis dilutio, speciei diffinitiones tres. declaratio generalissimorum, specialissimorum, & intermediorum. Corollaria duo. diffinitiones generalissimi duæ, specialissimi tres, & mediorum vna. Declaratio in familijs, differentia in familijs & prædicamentis. Conclusiones tres. Corollaria quatuor. Diffinitio indiuidui. Et determinatorum recollectio. ¶ Acceptiones. Species primo, est cuiusque rei forma: secundum quam quidem significationem dictum est, primum speciem dignam esse imperio. Secundo. Species est quæ sub assignato genere collocatur. secundum quam significationem dicere solemus hominem speciem esse animalis (cum animal, id ipsum sub quo collocatur: genus sit) & albedinem speciem coloris, & triangulum figuræ speciæ. ¶ Obiectio. Genus paulo ante per speciem descriptum est: & hic iterum, species per genus describitur. Id igitur vitiosum. siquidem circulus in descriptionibus vitium. Dilutio. Tametsi genus describentes speciei meminerimus, dicentes id genus esse quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur, nunc speciem id ipsum esse dicamus quod sub genere collocatur: nihil sanè incommodi. Nam id nosse oportet & genus alicuius esse genus, & speciem alicuius esse speciem: vtrunque scilicet vtriusque. necessarium igitur & perdecēs etiam fuerit: in amborum rationibus, ambobus vti. ¶ Speciei descriptiones tres. Prima. Describunt hoc pacto speciem. Species est id quod subijcitur generi. ¶ Secunda. species est de qua genus in eo quod quid est prædicatur. ¶ Tertia. Species est quod de pluribus & differentibus numero in eo quod quid prædicatur. Sed hæc quidem tertia descriptio speciei specialissimæ est, & quæ solum species est, non etiã & genus: alia vero erunt etiam earum specierum quæ non specialissimæ sunt. ¶ Declaratio. Perspicuum autem erit & quod dicitur hoc pacto. In vnoquoque prædicamento sunt quædam generalissima: quæ & summa genera. & rursus quædam specialissima: quæ & species imæ. Inter autem hæc generalissima specialissimaque: alia sunt quæ eadem genera speciæque dicuntur. Et est generalissimum quidem & summum genus: supra quod non fit aliud superueniens genus. Specialissimum vero, imaque species est: sub qua nulla alia supponitur species. Porro intermedia generalissimi, specialissimi que alia sunt, quæ & subalterna: & sunt genera & species ad aliud quidem & ad aliud sumpta. Et dilucidum fiat quod dicitur, in vno prædicamento hoc pacto. Substantia autem: & ipsa est genus. sub ea autem est corpus. sub corpore, corpus animatum. sub corpore animato, animal. sub animali, rationale animal. & sub animali rationali: homo. sub homine autem Socrates & Plato & singuli homines. Et horum, substantia generalissimum est, & quod solum genus est, non etiam species. Homo vero, specialissimum & quod solum species est nō etiam genus. Intermedia vero corpus, corpus animatum, animal, animal rationale, genera sunt & species ad aliud quidem & aliud collata. Corpus scilicet substantiæ species, & corporis animati genus. & corpus animatum species corporis, & genus animalis, & animal species corporis animati, & genus animalis rationalis. animal vero rationale species est animalis, & genus hominis. At homo species quidem est animalis rationalis, nō est etiam genus singulorum hominum, sed solum species. Et omne

quod de indiuiduis proxime prædicatur: species erit solum non etiam & genus. vt igitur substantia quæ summa est eo ipso quod ante eam nullum genus sit, generalissimū est: sic & homo qui species est postquam non est alia species, neque eorum quicquam quod diuidi possit in species, sed solum aliquid est indiuiduorum (nam indiuiduum est Socrates & Plato) species erit solum & vltima species, & (quemadmodum dictum est) specialissima. Media autem, eorum quidem quæ ante ipsa sunt, species erunt: eorum vero quæ post ipsa sunt, erunt genera. ¶ Primum corollarium. Quare generalissimi, specialissimi que intermedia, duas habent habitudines diuersasque respectus: vna quidem ad ea quæ ante ipsa sunt, secundum quam species eorum esse dicuntur: & alteram ad ea quæ post ipsa sunt, secundum quam esse dicuntur eorum genera. ¶ Secundum corollarium. Extrema vero generalissimum scilicet & specialissimum vnam habent habitudinē, vnicūque respectum. Nam generalissimum ad ea quæ sub ipso sunt habitudinem habet, quippe quod omnium huiusmodi genus summum sit: eam vero quæ est ad superiora non habet. nec ab re quidem, cum summum sit & primum principium, & (vt diximus) supra quod non est aliud genus superueniens. Species autem specialissima vnam habet & ipsa habitudinem, eam scilicet quæ ad anteriora est, quorū dicitur species: ad posteriora vero non aliam habet habitudinem, verum etiam indiuiduorum species dicitur, sed species quidem dicitur indiuiduorum vt ipsa continens: species autem rursus anteriorum nominatur, vt quæ ab eis continetur. ¶ Prima diffinitio generalissimi. Definiunt igitur generalissimum genus, hoc pacto. Genus generalissimum est quod genus est & non species. ¶ Secunda. Et rursus. Genus generalissimum est, supra quod non fit aliud superueniens genus. ¶ Prima diffinitio specialissimi. Speciem vero specialissimam sic definiunt. Specialissima species est, quæ species est & non genus. ¶ Secunda. Species specialissima est, quæ cum sit species nunquā dirimere valemus in species. ¶ Tertia. Insuper autem, & species specialissima est, quod de pluribus & differentibus numero in eo quod quid est prædicatur. ¶ Diffinitio mediorum. Media vero extremorum tum genera tum species, subalterna vocant: & vnumquodque eorum speciem esse & genus ponunt, ad aliud tamen & ad aliud sumptum. Nam quæ ante specialissima sunt ad generalissimum vsque genus ascendentiā, subalterna & genera & species dicuntur. ¶ Declaratio in familijs. vt esto Agamemnon. deinde Atreus. deinde Pelops. dehinc Tantalus. & postremo, summoque in loco Iupiter. in hac familiæ, genealogiæque dispositione, Iupiter pater est & non filius: eique assimilatur generalissimum genus, quod solum genus est non etiam species. & in eadem Agamemnon solum filius est, & non pater: eique similis est species specialissima, quæ solum species est, & non genus. Intermedij vero Atreus, Pelops, & Tantalus: patres sunt & filij ad aliud quidem & aliud sumpti, comparati que & his quoque assimilatur subalterna, quæ genera sunt & species ad aliud quidem & aliud sumpta. Est enim Tantalus filius Iouis & Pelopis pater. Pelops vero filius Tantalus & pater Atrei. Atreus autem filius Pelopis & pater Agamemnonis, cæterum Agamemnon filius Atrei, at non est alia cuius huius genealogiæ pater. ¶ Differentia in familijs, & generibus & speciebus. Sed in familijs, generibusque, & speciebus id interest: quod diuersæ familiæ plerunque ad vnum principium, & vnum primum patrem reducuntur vt ad Iouem. at vero diuersæ generum, specierumque series, ad vnum primum genus non reducuntur.

G G genus generalissimum	Series doctrinæ	Series naturæ.
G S genus subalternum	G G Substantia	vt G G Iupiter P I
S S species specialissima	G S Corpus	vt G S Tantalus P F
P T pater tantum	G S Corpus animatū	vt G S Pelops P F
P F pater & filius	G S Animal	vt G S Atreus P F
F T filius tantum.	S S Homo	vt S S Agamemnon F T

¶ Prima conclusio. Diuerſorum prædicamentorum ſeries, ad vnum primum & commune genus 15
nequaquam reuocantur. Nam non eſt ens omnium cõmune genus. atqui ſi huiusmodi generum, ſpecie
rumque ſeries ad vnum primum & commune genus reducerentur: id maxime omnium videretur eſſe
ad ens. non igitur reuocantur ad vnum primum & commune genus. Quod autẽ ens non ſit omniũ
cõmune genus: patet primo. quia nõ omnia vnus, eiũdemque generis ſunt: ſecũdum vnum ſum-
mum genus (vt ait Ariſtoteles) ſed par eſt vt quẽadmodum in prædicamentis, diſponantur decem
prima genera tanquam decẽ prima principia. non igitur omnia reuocabũtur ad ens vt ad vnum pri-
mum & cõmune genus. Secundo. Tametſi quiſpiam omnia, entia vocet: æquiuoce (inquit) nuncu-
pabit & non vniuoce. non igitur ens omniũ vnum primum & commune genus. nam ſi vnum com-
mune genus omniũ eſſet: vniuoce profecto omnia, entia dicerẽtur. Tertio. Cum decem prima
ſint genera: cõmune illis ens eſt ſecundum nomen ſolum, non etiã & ratio ſubſtantiaẽ ſecũdum id
nomen. Non igitur ens per diſſinitionẽ: vniuoce de illis dicitur. quare nõ eſt ens omnium cõmune
genus. non igitur varia, diuerſorumque prædicamentorũ generum & ſpecierum ſeries ad vnum pri-
mum & cõmune genus reuocantur. ¶ Primum corollariũ. Igitur generaliffima ſunt decem, ſpecia- 16
liſſima vero in numero quidẽ quodam ſunt: nõ tamen infinito. Indiuidua autẽ quæ poſt infrãque
ſpecialiffima ſunt: infinita. ¶ Secundum. Quapropter, à generaliffimis ad ſpecialiffimas vſque ſpecies
deſcendentes: iubebat Plato quieſcere, & diuidentes ſpecificis differentijs per media deſcendere: ſed
non vſque ad indiuidua, quod infinita ſunt. Infinita vero dixit relinquenda eſſe: nam & neque eorum
poſſe fieri diſciplinam. ¶ Tertium. Ergo qui ad ſpecialiffima deſcendunt diuidendo: per multitudi-
nem procedere neceſſe eſt. qui autem ad generaliffima ſcandunt: neceſſe eſt multitudinem in vnum
contrahere. Nam multorum in vnam naturam, congregatiua ſpecies eſt, & magis etiam genus. par-
ticularia vero ac ſingula contrario modo, ſemper in multitudinem diuellunt, dirimuntque ac diſtra-
hunt vnum. Namque ſpeciei communicatione plures homines, vnus: particularibus autem & ſingula-
ris vnus & cõmunis, plures dicitur. Nam ſemper diuiſiũ: ſingulare eſt. at commune collectiũ,
vniuſque affectiũ ſemper. ¶ Secunda conclusio. Cum autem assignatum ſit genus & ſpecies quid 17
vtrunque ſit: & cum genus ſit vnum, ſpecies plures ſint (nam ſemper in plures ſpecies partitiõ gene-
ris eſt) genus ſemper de ſpecie prædicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus: at ſpecies neque de
proximo ſibi genere, neque de ſuperioribus generibus prædicatur. Nam ſuperiorum prædicatio
cum inferioribus non cõuertitur. Oportet enim æqualia de æqualibus (vt hinnibile de equo) præ-
dicari: aut maiora de minoribus (vt animal de homine) minora vero de maioribus non amplius.
Non amplius enim animal dices eſſe hominem: quẽadmodum dices hominem eſſe animal. ¶ Ter- 18
tia de quibus autem ſpecies prædicatur: de illis & ſpeciei genus, & generis genus vſque ad genera-
liſſimum ex neceſſitate prædicabitur. Nam ſi verum eſt dicere Socratem eſſe hominem, & homi-
nem eſſe animal, animal autem eſſe ſubſtantiam: verum quoque erit dicere & Socratem eſſe animal,
& eſſe ſubſtantiam. Nam cum ſemper ſuperiora de inferioribus prædicentur: & ſpecies de indiui-
duo quidẽ prædicabitur, & genus de ſpecie & indiuiduo: generaliffimum autem & de genere aut
generibus ſi plura ſint media ſubalterna, & de ſpecie ac de indiuiduo. dicitur enim generaliffimum
de omnibus ſub ſe collocatis & generibus & ſpeciebus atque indiuiduis. genus autem quod ante ſpe-
cialiffimum eſt: de omnibus tum ſpecialiffimis tum indiuiduis. ea vero quæ ſolum ſpecies eſt: de
omnibus indiuiduis. indiuiduum autem de ſolo particulari. dicitur autem indiuiduum & Socrates
& hoc album, & hic adueniens, Sophroniſci filius ſi ſolus illi fuerit Socrates filius. ¶ Diſſinitio in- 19
diuidui. Indiuidua vero dicuntur huiusmodi: quoniam ex proprietatibus conſiſtit vnum quodque:
quarum nequaquam aggregatio in alio vnquam eadem fiat. Nam Socratis proprietates nunquam
in alio quopiam particularium eadem euadant. attamen quæ ſunt hominis (dico autem commu-
nis) proprietates eadem in pluribus, imò vero in omnibus particularibus hominibus, eo ipſo quod
homines ſunt: comperiuntur atque fiunt. ¶ Corollariũ. Continetur ergo indiuiduum quidẽ 20
ſub ſpecie: ſpecies autem ſub genere. Nam totum quoddam genus eſt, indiuiduum autem pars. ſpe-
cies vero & totum & pars, ſed pars quidẽ alterius, nam generis. totum autẽ non alterius, ſed alio-
rum. nam indiuiduorum totum: quæ eius partes ſunt. ¶ Reſolucio. De genere igitur atque ſpecie 21
& quid generaliffimum, quidque ſpecialiffimum, & quæ eadem genera ſpecificque ſint, quæ indi-
uidua, & quot modis genus & ſpecies dicantur: abunde dictum eſt.

¶ De differentia.

Cap. III.

Diuiſio
I

Differentia vero cõmuniter, & proprie, & magis proprie dicatur. Com- 22
muniter quidẽ differre alterũ ab altero dicitur: quod alteritate quadã
differt quocũque modo, vel à ſeipſo vel ab alio. differt enim Socrates à
Platone alteritate quadã: & ipſe à ſeipſo, & puero, & iã viro, & iam fa-
ciẽte aliquid, vel quieſcẽte: & ſemper in aliquo modo habẽdi ſe alteritatibus ſpe-
ctatur. Proprie autẽ differre alterũ ab altero dicitur: quãdo inſeparabili accidẽte al-
terũ ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt: vt naſi curuitas, cæcitas ocu-

lorum, cicatrix cum ex vulnere occalluerit. Magis proprie autem differre alterũ
ab altero dicitur: quãdo ſpecifica differẽtia differt. quẽadmodum homo: ab equo
ſpecifica differẽtia differt, rationali qualitate. ¶ Vniueraliter ergo omnis diffe- 23
rẽtia alteratum facit cuiſlibet adueniẽs. ſed ex quæ cõmuniter & proprie ſunt, al-
teratũ faciunt: illæ vero quæ magis proprie ſunt, aliud. ¶ Differentiarũ ergo aliæ 24
quidẽ alteratum faciunt: aliæ vero aliud. illæ quidẽ, quæ aliud faciunt, ſpecificæ
vocantur: illæ vero quæ alteratũ, ſimpliciter differentia. animali enim differentia
adueniẽs rationalis: aliud facit, & ſpeciem animalis facit. illa vero quæ eſt mouen-
di: alteratũ ſolum à quieſcẽte facit. quare hæc quidẽ aliud: illa vero alteratum
ſolum facit. ¶ Secũdum igitur aliud faciẽtes differẽtias, diuiſiones fiunt à gene- 25
ribus in ſpecies, & diſſinitiones assignantur: quæ ſunt ex genere & huiusmodi dif-
ferentijs. Secũdum autẽ eas quæ ſolum alteratũ faciunt, alterationes ſolum con- 26
ſiſtunt, & aliquo modo habẽtis ſe permutationes. ¶ A ſuperioribus ergo rurfus
inchoanti dicendũ, differẽtiarum quidẽ alias eſſe ſeparabiles: alias vero inſepara- 3
biles. moueri enim & quieſcere, & ægrum eſſe & ſanũ eſſe, & quæcũque his proxi-
ma ſunt: ſeparabilia ſunt. at vero aquilinũ eſſe, vel ſimũ, vel rationale, vel irratio-
nale: inſeparabilia ſunt. ¶ Inſeparabilium autẽ aliæ quidẽ ſunt per ſe: aliæ vero 27
per accidẽs. Nam rationale per ſe ineſt homini: & mortale, & diſciplinæ eſſe per-
ceptile. at vero aquilinũ eſſe, vel ſimum, per accidẽs: & nõ per ſe. Illæ igitur quæ
per ſe ſunt, in ſubſtantia ratione accipiuntur, & faciunt aliud: illæ vero quæ ſecundũ
accidẽs, nec in ſubſtantia ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, ſed alteratũ. Et illæ
quidẽ quæ per ſe ſunt, non ſuſcipiunt magis & minus: illæ vero quæ per accidẽs
(etſi inſeparabiles ſint) intenſionẽ accipiunt & remiſſionem. nam neque genus aut
magis & minus prædicatur de eo cuius fuerit genus: neque generis differẽtia ſecũ-
dum quas diuiditur. ipſæ enim ſunt quæ vniuſcuiusque rationẽ cõplent. eſſe autẽ
vnicuique vnum & idem neque intenſionẽ, neque remiſſionem ſuſcipiẽs eſt. aquinum
autem eſſe, vel ſimum, vel coloratum: aliquo modo & intenditur, & remittitur. 28
¶ Cum igitur tres ſpecies differẽtia cõſiderentur, & cũ hæc quidẽ ſint ſepara-
biles, illæ vero inſeparabiles: & rurfus, inſeparabiliũ cum hæc quidẽ ſint per ſe,
illæ vero per accidẽs: rurfus earũ quæ per ſe ſunt differẽtiarum, aliæ quidẽ ſunt
ſecũdum quas diuidimus genera in ſpecies, aliæ vero ſecundũ quas ea quæ diui-
ſa ſunt ſpecificantur. vt cum per ſe differẽtia omnes huiusmodi animalis ſint: ani-
mati & ſenſibilis, rationalis & irrationalis, mortalis & immortalis: ea quidẽ quæ
eſt animati & ſenſibilis differẽtia cõſtitutiua eſt ſubſtantia animalis (eſt enim ani-
mal: ſubſtantia animata ſenſibilis) ea vero quæ eſt mortalis & immortalis diffe-
rentia, & quæ rationalis & irrationalis, diuiſiua ſunt animalis differentia. per eas
enim genera in ſpecies diuidimus. Sed ex quidẽ quæ diuiſiua ſunt differẽtia
generum. cõpletiua ſunt, & conſtitutiua ſpecierũ. Diuiditur enim animal ratio-
nali & irrationali differentia, & rurfus mortali & immortalis differẽtia: ſed ratio-
nalis & mortalis differentia cõſtitutiua ſunt hominis: rationalis vero & immor-
talis, dei. illæ vero quæ ſunt irrationalis & mortalis: irrationaliũ ſunt animalium.
ſic etiam & ſupremæ ſubſtantia cum diuiſiua ſint animati & inanimati differen-
tia, ſenſibilis & inſenſibilis: animata & ſenſibilis congregata ad ſubſtantiam, ani-
mal perfecẽrunt: animata vero & inſenſibilis perfecẽrunt plantam. Quoniam ergo 29
eadem aliquo modo quidẽ acceptæ ſunt conſtitutiua, aliquo modo autem diui-
ſiua: ſpecificæ omnes vocantur. & his maximè opus eſt ad diuiſiones generum, &
diſſinitiones ſpecierũ: ſed non ijs quæ ſecundum accidẽs inſeparabiles ſunt, nec
magis ijs quæ ſunt ſeparabiles. ¶ Quas etiã determinatẽ dicunt. ¶ Differentia 30
eſt qua abundat ſpecies à genere. homo enim ab animali plus habet rationale &
mortale, animal enim ipſum neque nihil horum eſt. ¶ Vnde nam habebunt ſpecies
differentias? Neque enim omnes oppoſitas habet: quoniã in eodem ſimul habebit
oppoſita. ſed quemadmodum probat, poteſtate quidẽ habet omnes ſub ſe dif-
Dua nega-
tiones vim
vnus vehẽ-
menter ne-
gantis obti-
nent.
Diſſinitio
I
Dubium

Diffinitio 2

ferentias, actu vero nullam. ac sic neq; ex ijs quæ non sunt, aliquid fit: neque op-
 posita in eodem erunt. ¶ Diffiniunt autem eam & hoc modo, Differentia est quæ
 de pluribus & differentibus specie in eo quod quale quid est prædicatur. Ratio-
 nale enim & mortale de homine prædicatur in eo quod quale quid est, homo di-
 citur: sed non in eo quod quid est. quid est enim homo nobis interrogatis: cõue-
 niens est dicere animal. quale autem animal inquisitis: quoniã rationale & mor-
 tale est, conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia & forma constanti-
 bus, vel ad similitudinem proportionemq; materiæ & formæ, constitutionem ha-
 bentibus: quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem fi-
 gura: sic & homo communis & specialis ex materia quidem similiter proportio-
 nalitèr; consistit ex genere, ex forma autem differentia. totum autem hoc ani-
 mal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. ¶ Describunt au-
 tem huiusmodi differentiam & hoc modo. Differentia quod natum est diuidere
 ea quæ sub eodem genere sunt. Rationale enim & irrationale: hominem & equū,
 quæ sub eodem genere sunt (quod est animal) diuidunt. ¶ Assignant autem &
 hoc modo. Differentia est qua differunt à se singula. Nanque homo & equus, se-
 cundum genus non differunt. sumus enim animalia & nos, & irrationalia: sed ad-
 ditum rationale disiunxit nos ab illis. & rationales sumus & nos & dij: sed mor-
 tale appositum, diuisit nos ab illis. ¶ Interius autem perscrutantem differentiam,
 dicunt non quodlibet eorum quæ sub eodem genere sunt diuidentiū, esse diffe-
 rentiã: sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, & eius rei pars est. Neq;
 enim quod natum est nauigare: est hominis differentia, etsi sit propriū hominis.
 dicimus enim animalium hæc quidem apta esse ad nauigandum, illa vero mini-
 me: diuidentes hominem ab alijs. sed aptum natum esse ad nauigandum non est
 substantiæ completium, nec eius pars: sed aptitudo quædam solum, idcirco quia
 non est talis, quales sunt quæ specificæ dicuntur differentia. ¶ Erunt ergo speci-
 ficæ differentia: quæcunq; alteram faciunt speciem, & quæcunq; in eo quod quid
 erat esse accipiuntur. Et de differentijs quidem ista sufficiant.

Analogia physica.

Diffinitio 3

Diffinitio 4

Platonicum

Diffinitio 5

Corollarium.

¶ Tertij Cap. notæ.

¶ Diuisiones 5	3 Separabilis	¶ Diffinitiones 5
1 Communiter	Inseparabilis	1 Abundat
Proprie	4 Per se	2 Differentia specie
Propriissime	Per accidens	3 Diuidit
2 Faciens alteratum	5 Diuisiua	4 Singula
Faciens aliud	Constitutiuæ.	5 Quod quid erat esse.

¶ Alteritas, separabile accidens. ¶ Socrates qui adoleuerit in virum, differt à seipso puero: quæ Socra-
 tes adultus vir fit, puer autem vir non erat. cõuenit itaq; Socrati adulto virū esse, Socrati autē pue-
 ro nō conuenit. differentia igitur. Nam hæ formæ seu substantiales seu accidentariæ sint: quæ cum
 vni cõueniant, alteri dissentiant, illorū differentia sunt: per idq; dicimus differre, quod cū vni cõ-
 petit alteri cognoscimus nō competere. Ea autē significatio qua differre ponunt exponibilem effi-
 cere locutionem: minus huic loco, & in philosophia accommodata est, sed in solis vel maxime locum
 habet sophismatibus. Quare cõsiliū est, vt sensa disciplinæ solum tractetur in disciplinis: sophisti-
 ca autē sensa relinquuntur discutienda, vel nusquam (quod satius esset) vel in solis sophisticis locis.
 sic enim pro dignitate fiet vnūquodq; & seria cum serijs, & ridicula cū ridiculis. Veruntamen qui
 crediderint logicam & philosophiã sine sophismate constare nō posse mihi persimiles esse videtur
 ijs, qui illa ducerentur opinione, agros feraces esse nō posse quibus paliuri sentescq; & steriles non in-
 nascerentur auenæ: immemores illius: Neglectis vrenda filix innascitur agris. Sic neglectæ philoso-
 phiæ, vana sophismatū gluma campos occupauit, mala Saturni falce demetēda. ¶ Cæcitas per s, vn-
 de cælij oculi scribendum est: non cæcitas per c. Cæsius color: qui cæli speciem habet, qui & glaucus.
 ¶ Cicatrix: vestigium quoddam est ex plagæ curatione in cute relictum. ¶ Occalluerit, induruerit,
 duritiem callūmq; cõtraxerit. ¶ Differentiam facere alteratum: est eam quoquo modo seu acciden-
 taliter, seu essentialiter facere differre. Facit autē differre cum vni cõuenit: alij vero minime, aut id
 eodem secūdam prius & posterius. ¶ Facere aliud: est facere substantialiter, essentialitèr; differre.
 Id autē est: cum vni essentialiter conueniens, alterū cui non cõuenit excludit. vt rationale essentia-
 liter quidē homini conuenit: equo autē nō conueniens, ab hominū consortio excludit, ac separat.

Horatius.

& proinde rationale aliud facit, & hominem essentialiter ab equo differre facit: Rursus differentiam
 facere aliud: est eam ipsam non solum facere differre, sed generi aduenientem constituere, diffinitèrque
 speciem. Inquit enim Porphyrius, animali enim adueniens differentia rationale, aliud facit, & quali se
 ipsum exponens subdit, & animalis speciem facit, hoc est diffinit. Illa vero differentia quæ solum ac-
 cidentaliter vni conuenit, & alteri non, alteratum solum facit. vt moueri, alteratum solum facit à qui-
 escente. Et certè ad vocabulorum impositionem alludere videtur. quæ dictæ sint differentia facientes
 alteratum solum, quia solum faciunt differre, non etiam aliud quàm differre, nam non diffiniunt. At
 differentia essentialis, quæ & specificæ vocantur, non modo differre faciunt, verum etiam & aliud insu-
 per faciunt, aliudque naturæ sunt officium. nam cū genere species diffiniunt. Nō ab re igitur videntur
 differentia facientes aliud, nuncupatæ. ¶ Facere alteratū solum, facere accidentaliter differre. ¶ Rur-
 sus interpretantur differentia facientes aliud, differentia per se, & differentia facientes alteratum so-
 lum, differentia per accidens. ¶ Simpliciter, sine addito. ¶ Simi sunt, qui pressis sunt naribus, & cauis:
 Aquilini, qui adunco, recuruōque sunt naso. Et ab auribus, oculis, supercilijs, & alijs membris sumun-
 tur huiusmodi accidentaria ineparabiles differentia. Ab auribus, flacci, qui aures flaccidas, & pendu-
 las habent. Ab oculis, cælij, qui cæruleis sunt oculis. Peti, & petuli, qui citra deformitatem, verum ma-
 gis ad gratiam, habent oculorum quandam obliquitatem. A supercilijs, filones, qui supercilia lōgius-
 culis p̄tis habent prominentia. Sed hæc ex grammaticis. ¶ Susceptiuum disciplinæ secundum verita-
 tem differentia per se, specificæ, & substantialis non est: apud tamen Platonicos (vt nunc quoque apud
 Porphyrium) pro differentia per se, & specificæ vsurpatur. quæ disciplinas nobis confubstantiales à prin-
 cipio inditas opinentur. vt ex Prisciano Lydo cognosci potest, pariter & ex Memnone Platonis. A-
 pud autem Aristotelem & Peripateticos accidentarijs sunt habitus, à nostro quidem ortu longo etiã
 post tempore aduentitij. & Porphyrius multa more Platoniorum & loquitur & inserit. vt cum di-
 cit homo communis, & animal rationale genus esse, eius specie hominem & deum, & id genus.
 Sed hæc omnia alterius sunt contemplationis. ¶ Esse, substantialis, essentialisque ratio, ac diffinitio,
 & quod quid erat esse. ¶ Differentia separabiles, accidentia separabilia. Differentia per se, differen-
 tia substantiales, & sunt quæ cum genere diffinitionem constituunt essentialem. ¶ Substantialis ratio,
 diffinitio substantialis, essentialisque. ¶ Suscipit magis quod cum aduerbijs magis & minus prædica-
 tur, & idem quod magis, intendit, & quod minus suscipit, remitti dicitur. ¶ Informantur, specifican-
 tur, formantur. quod enim in rebus physicis materia est, id in prædicationum logicalium disposi-
 tionibus genus est. & quod illic substantialis forma, hic specificæ differentia est. & insuper quod illic
 totum ac compositum, hic species est. & quæ physice accidentariæ formæ sunt, logice sunt sua propor-
 tione & analogia accidentariæ differentia. At substantialis forma physica, informat & finit tū ma-
 teriam, tum compositum. quare differentia specificæ informat, ac finit tum genus, tum & speciem.
 quapropter & genus diffinitū & species diffinitum (nam differentia vtrunque finit) sed illud vt pars
 & vt sterniculum ac materia, hæc vero vt totum & compositum. veruntamen cum de diffinito pas-
 sim loquimur, de diffinito vt toto intelligimus, & quod diffinitione, non modo forma, diffinitioq;
 finitur. diffinitio enim si physica est, materiam & formam, si vero logica, genus & differentiam cõ-
 tinet. quo fit vt neque materia, neque generalissimum diffiniuntur vt passim diffinitio sumitur, suo ta-
 men modo vt informata secundum se considerata, adiecta forma finiuntur. Et vt materia compositum
 non finit (id enim formæ est) & si ipsum constituit, ita & genus speciem non finire ponendum est.
 Vnde manifestum est, non proprie esse dicendum genus diffinitio speciem, sed potius constituere. Dif-
 ferentia autem & finit & constituit. communius enim constituere quàm diffinitio. Non etiam dicen-
 dæ sunt duæ partes diffinientes genus ac differentia, sed vna diffiniens, & altera constituens. duæ ta-
 men nihilominus sunt constituentes. Et cum compositi duæ sint constituentes partes, materia & for-
 ma, constat formam esse principaliorē ac maxime perfectiuam. quare & diffinitionis pars principa-
 lior differentia specificæ est. non ab re ergo Porphyrius dicit animatum & sensitiuum substantiæ ad-
 iectas perficere animal, animatum autem & insensitiuum perficere plantam. Quo fit exploratum vt
 in substantia genera, differentia, & species primo loco repetantur, quemadmodum in substantijs ma-
 teria, formæ & composita. in differentijs autem & accidentibus genera & species reperiantur secun-
 do loco, vtpote quorum genera formis iam vt substernicula, non diuellantur, neque species vere sint
 composita. Descriptiones tamen tum generum, tum specierum cõmunes sunt tam generibus & spe-
 ciebus quæ maxime & primo loco sunt talia, quæ secundo loco. hæc intelligit quos physica nō fe-
 fellerit analogia. Iuuenes tamen adhuc exactam huius rei hoc in loco assequi nequeunt intelligenti-
 am. abeant ergo mediocri, rudique præparatione contenti. ¶ Omnes specificæ vocantur. quia cõsti-
 tuere principaliter est quæ dirimere & partiti. hinc differentia illæ omnes à principaliori officio quod
 est cõstituere specie, nomē sunt sortitæ, specificæq; dicuntur, potius quàm à partitione generis gene-
 ricæ. ¶ Differentia diuisiua sunt, quæ aliquod genus diuidit. Constitutiua vero, quæ aliquam consti-
 tuunt diffiniuntque speciem. Differentia cõstitutiua, differentia specificæ dicuntur, quæ ad aliquam spe-
 ciem constituendam, diffiniendamque assumuntur ac cõducunt. ¶ Specie differentia superare genus, spe-
 cie differentia abundare à genere. ¶ Alterū ab altero, aliquo abundat, quod actu ipsum habet, ab altero
 vero non actu habetur, & si potestate habeatur. Actū habere est cū aliquo posito, continuo sequatur

Porphyrius

Universitat
 3
 60
 25

Porphyrius
 Priscianus
 Lydus.
 Memnon.
 Plato.
 Aristoteles.

Analogia ge-
 neris & diffe-
 rentia ad ma-
 teriam & for-
 mam.

In acciden-
 tibus & diffe-
 rentijs gene-
 ra & species
 secundoloco
 inueniri.

ipsum, alterum esse, vt homine posito, continuo sequitur ipsum, rationale esse. habet itaque homo actu rationale. Habere vero potestate cum posito vno, non continuo sequitur ipsum, alterum esse, sed posse esse. vt posito animali fieri potest, vt sit rationale, & fieri etiam potest, vt sit irrationale. quapropter (inquit Porphyrius) differentia speciem superare genus, eaque abundare a genere. Nam species vnam differentiam actu habet, quam genus solum habet potestate. Et Boetius Seuerinus quoniam (inquit) species actu differentias continent, genus vero potestate, species a genere merito abundare dicuntur. Sed dices, Porphyrius inquit genus potestate quidem omnes differentias quae sub ipso sunt habere, quare duas potestate habebit oppositas differentias, species vero vnam duntaxat ex illis actu habet, nonne igitur dici posset genus abundare differentiis a specie? Posset dici abundare potestate. Nam plus habet hoc pacto quam species. sed illo modo minime sumebatur, cum dicebatur species abundare differentia a genere, sed abundare actu. ¶ Oppositorum nom. ine, repugnata, atque extranea comprehendimus. ¶ Et differentiis specie, specificas differentias triplices fingere possumus, summas, infimas, & medias. Summae, quae cum summo genere conuerteretur. Imae, quae cum ima specie. Mediae autem, quae cum aliquo mediocri. Et sicut summa quae cum summo conuerteretur nulla reperta est, ita nullam infimam putauit Porphyrius nominatam. quare de imis non intedit diffinitionem, sed ad specificas differentias non infimas applicanda diffinitio est. ¶ Quale quid est, substantialiter in quale. ¶ Quae constant ex materia & forma, res physicae, res naturales. ¶ Quae illorum sunt aemula & ad illorum similitudinem composita, res artificiales. Et illa declaratio quod genus in quid & differentia in quale praedicetur, in analogia est. ¶ Differentiam esse qua differt vnumquodque, siue qua differunt a se singula, est eam esse qua differunt inter se species. & hanc diffinitionem notat Boetius satis patere calumnijs. ¶ Differentia conducit ad esse rei, quae ipsa cum genere confert, conducitque ad substantialem speciei diffinitionem. Et eius quod est quod quid erat esse rei, pars est. quia essentialis diffinitionis pars est, imo pars quae esse & forma est. ¶ Ad esse, substantialemque rationem & quod quid erat esse. Coniunctiones, quae, & expositiue tenentur. Idem enim est esse, substantialis ratio diffinitionis, quae, & quod quid erat esse. ¶ Dirimere, diuidere, distinguere, fecernere, separare, facereque differre. ¶ Id animaduertere non indignum est cum Aristoteles aut diuidit, aut diffinit, non solere crebras cumulare conspirantes, coincidentisque diuisiones, neque vnius & eiusdem multiplicare diffinitiones. ratio enim etiam eiusdem ponere solet duas. Verum hic Porphyrius multas accumulatur & coincidentes diuisiones, & multas eiusdem rei diffinitiones, quod etiam fecerat in capite de specie. Hoc autem ideo est, quod diuersorum Peripateticorum multas coaceruat, ac colligit tum diuisiones, tum diffinitiones, quos & in praefatione sese imitaturum pollicitus est. Aliter enim, aliisque verbis & diuidit & diffinit eadem, Theophrastus, Eudemus, Nicomachus, & reliqui Peripatetice scholae successores.

Boetius.

Boetius.

Theophrastus.
Eudemus.
Nicomachus.
Strato.
Lycon.

PARAPHRASIS CAPITULI TERCIJ.

Differentiarum cap. differentiarum diuisiones quinque. primae communitas vna. secundae corollarium vnum. diffinitiones quinque. dubium & dilutio ad primam. corollarium vnum ad quintam. ¶ Prima diuisio. Differentiarum quaedam communiter, quaedam proprie, & quaedam propriissime dicitur. Differentia enim communiter dicitur, qua alterum ab altero diuersitate ac alteritate quadam aliquo pacto differt. aliquo pacto dico, aut ab altero, aut a seipso. ab altero quidem: vt Socrates alteritate quadam a Platone differt. a se autem ipso, vt Socrates qui adoleuerit in virum, differt a seipso puero, & nihil faciens a seipso quippiam moliente, & motus a seipso quiescente. & semper huiusmodi differentia in ijs spectatur alteritatibus. quibus res ipsae non omnino & semper, sed aliquo modo sese habent. Differentia proprie alterius ab altero dicitur, quando alterum ab altero inseparabili differt accidente. Est autem inseparabile accidens, vt oculorum glauco & caeruleitas, nasi curuitas, & cicatrix cum ex vulnere obdurerit. Propriissime vero differentia alterius ab altero dicitur, cum alterum ab altero specifica differentia determinetur, atque differat, vt homo ab equo, rationali differentia distat, quae differentia est specifica. ¶ Communitas. Consentiunt igitur differentia communiter, proprie & propriissime, hoc ipso quod vniuersaliter & summam omnium differentia alicui adueniens alteratum reddit, ab altero que discrimen, & distantiam. Verum id refert. nam differentia communiter & differentia proprie pariunt alteratum solum, differentia autem propriissime etiam aliud facit. ¶ Secunda diuisio. Differentiarum igitur haec alteratum faciunt, illae vero aliud. & eae quidem quae aliud faciunt, differentiae specificae vocentur, quae vero solum alteratum, simpliciter ac sine adiuncto vocentur differentiae. animalis enim adiuncta rationalis differentia aliud facit & speciem animalis facit. at moueri differentia, animalis adiuncta, alteratum solum a quiescente facit. quare illa quidem aliud, haec autem alteratum solum fecit. ¶ Corollarium. Secundum igitur differentias aliud facientes, diuisiones generum in species fiunt, & diffinitionum assignationes quae ex genere & huiusmodi differentiis constantur, secundum autem eas quae alteratum faciunt, alterationes solum constituuntur, & aliquo pacto sese habent mutationes, euariationesque. ¶ Tertia diuisio. Rursus igitur a principio & ijs quae supra adducta sunt resumptis dicendum, differentiarum has separabiles esse, illas vero inseparabiles. Nam moueri & quiescere & aegrotare & sanum esse & quaecumque his sunt affinia, separabiles differentiae sunt. at vero aquilinum esse, aut simum, aut rationale, aut irrationale, inseparabiles. ¶ Quarta diuisio. Differentiarum inseparabilium haec quidem sunt per se, illae vero sunt per accidens. Nam rationale per se homini inest, idemdem & mortale, & susceptiuum disciplinae,

aquilinum autem & simum esse, secundum accidens, & non per se illi insunt. Et haec igitur inter se discrimen fortuantur. Primo quod differentiae inseparabiles quae per se insunt in substantiali ratione desumuntur, & aliud faciunt: inseparabiles autem quae per accidens insunt, neque in substantiali ratione sumuntur, neque faciunt aliud, sed alteratum solum. Secundo quod differentiae quae per se sunt, non admittunt magis & minus: quae autem secundum accidens etiam inseparabiles sint, intentione, & remissione, magis quae & minus suscipiunt. nam neque genus magis & minus praedicat de eo cuius fuerit genus: neque generis differentiae secundum quas dissipatur, dirimiturque. Nam ipsae sunt differentiae per se: quae cuiusque substantialem rationem complent. esse autem & ratio cuiusque vna & eadem est: neque intensionem, neque remissionem admittens. at aquilinum esse vel simum, vel coloratum esse: aliquo pacto & inteditur atque remittitur. ¶ Quinta diuisio. Cum tres igitur differentiae species, modique sint communiter, proprie & propriissime, insuper separabiles & inseparabiles, & rursum inseparabilium quaedam per se & quaedam per accidens: earum sane differentiarum quae per se sunt rursum haec sunt secundum quas genera dirimimus in species: illae vero secundum quas quae dirempta sunt informantur, constituunturque. vt cum per se sint animalis differentiae, omnes huiusmodi, animatum, sensitium, rationale, irrationale, mortale & immortale: differentia animatum, pariter & sensitium substantialem animalis rationem constituit (nam animal substantia animata sensitua est) & differentiae mortale & immortale, & etiam rationale & irrationale dirimunt animal. per huiusmodi enim genera in species deducimus. verum & haec quae diuisuam generum differentiae sunt: completiuae sunt, ac constitutiuae specierum. nam diducitur animal rationali & irrationali differentia, & rursus mortali & immortalis: sed differentiae rationale & mortale constitutiuae sunt hominis, rationale vero & immortale dei, irrationale autem & mortale rationis expertium animalium. & eodem quoque modo cum differentiae animatum, inanimatum, sensitium, & insensitium, & insensitium supremae substantiae diuisuam sunt: animatum & sensitium differentiae ad substantiam adiectae animal perfecerunt, constitueruntque. animatum autem & insensitium perfecerunt plantam. quoniam igitur eadem differentiae aliquo modo sumptae diuisuam sunt, & alio modo specierum constitutiuae: omnes specificae vocantur. Et harum maxime vsus, necessitatesque ad diuisiones generum & ad diffinitiones specierum, sed non inseparabilium quae secundum accidens sunt, & multo quoque minus separabilium.

G. G. Substantia.

D. Corporeum.					Incorporeum.
	aer	Con	G S. Corpus.	aer	Con
D. Animatum.					Inanimatum.
	in	fitu	G S. Corp ⁹ aiatu	in	fitu
D. Sensibile.					Insensibile.
	id	titae.	G S. Animal.	id	titae.
D. Rationale.					Irrationale.
			SS. Homo.		

¶ Prima diffinitio. Has autem specificas differentias finientes dicunt. Differentia est qua species superat genus. Nam homo rationali & mortali: superat animal. siquidem animal nihil horum est. ¶ Dubium. Addubitet quispiam quo pacto species superat genus differentia: cum genus duas diuisivas habeat, species vero illarum, solum vnam? videt igitur potius genus abundare differentia super specie, & differentia superare speciem contra. Et vnde nam species habent differentias: si non habent a genere? non enim ex nihilo habebunt. ¶ Dilutio. Longe secus sentiendum est. Nam genus neque omnes differentias diuisivas actu habet, cum oppositae sint. Nam si sic: ipsum simul habebit oppositas formas, quod esse nequit: neque vnam quidem actu: quo iure enim vnam, & reliquam quoque. sed quem admodum existimant potestate quidem omnes eas habet differentias quae sub ipso sunt: actu vero ne

vnam quidem. at species earū vnā actu habet. Et sic neq; ex non entibus fit quicq; , neq; oppositæ formæ in eodē erunt. ¶ Secunda diffinitio. Diffiniunt autē & eam hoc pacto. Differentia est quæ de pluribus & differentibus specie in eo quod quale quid est prædicatur. Nam rationale pariter & mortale de homine in eo quod homo quale quid est dicitur, sed nō in eo quod quid est. Nā nobis interrogatis quid homo est: consentaneum est respondere animal. interrogatis autē quale animal: quod rationale & mortale, consentaneè respondebimus. nec ab re quidē. nā quæadmodū in rebus quæ ex materia & forma constant, aut quæ ad illorū rationē, similitudinēq; proportionem constituunt (vt ænea statua ex ære vt ex materia: & ex figura vt ex forma) hunc in modū homo cōmunis & qui species est, ex genere constituit vt ex proportionali materia, & ex differentia, vt ex forma. Et quod est æs in constitutione statuæ: id in hoīs constitutione rationēq; animal genus est. & quod in constitutione statuæ figura est: id in hominis cōstitutione est rationale & differentia. at quid nā aliud est ænea statua q̄ æs: & statuæ figura, eius qualitas est. merito igitur genus in quid, & differentia in quale prædicat. quod em̄ hic animal rationale: illic æs & figura. & quod hic homo: illic tota statua est. ¶ Tertia diffinitio. Describunt autē & hoc pacto. Differentia est quod ea quæ sub eodē genere sunt, dirimere natū est. Nam rationale & irrationale hoīem & equum quæ sub animali eodē quidē genere sunt, dirimunt ac separāt. ¶ Quarta diffinitio. Assignant autē & sic. Differentia est id quo differt vnumquodq;. Nam homo & equus secundū genus nō differunt. Nā animalia & nos & equi, sumus: sed rationale nobis adiectū, discreuit nos ab illis. & rationales sumus & nos & angeli: sed mortale nobis adiectū, nos ab illis seiugauit. ¶ Quinta diffinitio. Diligentius ea quæ ad differentia attinent: perscrutātes, nō quiduis dirimentū ea quæ sub eodē genere collocata sunt, dixerunt specificam esse differentia: sed quod cū ea quæ sub eodē genere sunt dirimit: ad esse, substantia, demq; rationē cōducit & ad quod quid erat esse, & eiusce rei pars est. Nam natū nauigare minime hominis differētia est, etsi propriū sit hominis: nihilominus tamē dirimit ea quæ sub eodē genere sunt. Nā dicere possumus animalū hęc nata ad nauigandū, illa vero minime, hominē ab alijs secerentes. verū aptū esse ad nauigandū nequaquā substantialis rationis est cōpletium, neq; eius ipsius pars, sed aptitudo solū ob id ipsum, quia nō est talis differentia quales eæ sunt quæ specificæ nuncupantur. ¶ Corollarium. Erunt igitur specificæ differentia quæcūq; diuersam ac differentem efficiunt speciem, & quæ in eo quod quid erat esse sumuntur. Et de differentia quidē sufficiunt ista.

¶ De proprio.

Cap. III.

Proprium vero quadrifariam diuidunt. ¶ Nam & id quod soli alicui speciei accidit, etsi non omni: proprium dicitur. vt huiusmodi, medicum esse, vel geometram. ¶ Et quod omni accidit, etsi nō soli. quemadmodum homini, esse bipedem. ¶ Et quod soli & omni, & aliquando. vt omni homini, in senectute canescere. ¶ Et quod soli & omni, & semper. quemadmodum homini, esse risibile. ¶ Nam etsi non semper rideat: tamen risibilis dicitur, non quod rideat semper: sed quod aptus natus sit vt rideat: hoc autem ei semper connaturale est, vt equo hinnibile. ¶ Hęc autem dicunt proprie propria: quoniam etiam conuertuntur. Si quid enim equus: hinnibile est. & si quid hinnibile est: equus est.

¶ Quarti cap. notæ.

¶ Accidit, quod accōmodate, accidentario prædicatur. Quippiam soli speciei cognoscimus accidere: cum id de specie adiuncta solum particula, aut quæ tantundem valeat, accidentarie verificatur. Et omni: cum particula omne. Nos enim cum dicimus soli homini accidere grammaticum esse: hoc pacto approbare solemus. Nam solus homo grammaticus est. & cum dicimus omni homini accidere susceptiuum esse disciplinæ: identidem approbamus. Nam omnis homo susceptiuus disciplinæ est. ¶ Bipes, suapte natura bipes. ¶ Proprio tertio, ex hypothesi & suppositione cognoscitur. itaque in senectute intelligatur particula hypotheseos: vt sit omnis homo senex, & canescat, & alia nulla canescant: tunc canescere proprium est tertio, homini. Nam ex suppositione soli homini accidit, & omni: sed solum aliquando, scilicet quando positi sunt omnes hoc pacto esse senes. Rursum nunc sedeat omnis homo & nulla expertia rationis animalia sedeant: sedere nunc est proprium tertio modo homini. Siquidem accidit & soli & omni: at non semper. ¶ In proprio quarto modo omnia propter quæ propria dicuntur concurrunt. nam & soli conuenit vt proprium primo. & omni vt proprium secundo. & soli & omni vt proprium tertio. vt vltra hęc semper conuenit. merito igitur fit vt proprie, præcipue, & maxime proprium dicatur, censeturque. ¶ Fit conuersio aliquorum, conuersimque prædicatur quando sese mutuo consequuntur. vt si est homo: est risibile. & si est risibile: continuo sequitur vt sit homo. Item & illa conuersim prædicari dici solita sunt: quæ de se mutuo vniuersaliter verificentur. vt homo & risibile. Nam & omnis homo risibilis: & pariter omne risibile, homo. Primus tamen conuertentium modus, hic accommodatior esse videtur: quod non æque apte species quæ subiecta est de proprio, vt proprium de specie prædicatur. non enim hic de veritate: sed de prædicationis accommodatione agitur.

Cōueniētia
proprij 4 cū
alijs.

¶ Primus modus, secundus, & quartus proprii locum habent in disciplinis: tertius autem nunq; , nā semper accidens separabile est. Separabilia autē accidentia: à disciplinis reiecta sunt. ¶ Per propria specierum, quæ hic describuntur: intelligunt propria suo modo & generum & transcendentium. Sunt enim propria & specierum & subalternorum & generalissimorū & eorū quæ transcendent. & amota particula speciei: diffinitiones sunt cōmunes. creberrima tamē, maximēq; insignia, & quæ plurimo vsu veniunt: sunt specierum specialissimarum. Nimirū igitur si de illis solis litera intelligitur: nam quæ rara sunt, quæ minus propria non ponunt in arte, sed per ea quæ plurimo vsu veniunt intelliguntur: & per ea quæ maxime insigni appellatione veniunt.

PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

¶ Quartum cap. proprii modi quatuor vnū, & quod proprie, præcipueq; propriū. ¶ Modi proprii. Proprium autem quadrifariam, quatuorque modis dirimunt. Nam primo id proprium est: quod alicui soli speciei accidit, etsi non omni. vt homini, medicum nam geometriamq; exercere. Secundo. quod omni accidit speciei, etsi non soli. vt homini esse bipedem. Tertio. quod soli & omni, sed aliquando. vt soli & omni homini canescere, aliquando, in senectute. Quarto autē: in quo accidere & soli speciei & omni & semper cōcurrunt. vt homini risibile. ¶ Dubium. Quoniam modo risibile semper accidit homini: cū homo non semper rideat. ¶ Dilutio. Homo semper risibilis est etsi non semper rideat. Nā risibile dicitur nō quia semper rideat, risiq; soluat semper, sed quia semper aptus est ad ridendum. Hęc autem aptitudo semper ei insita est: quemadmodum & equo hinnibile. ¶ Quod præcipue, & proprie proprium. Hęc autem quarto modo proprie propria dicunt. quoniam & ipsa cum speciebus conuertuntur. Nam si quid equus est: hinnibile est. & si quid hinnibile est: equus est.

¶ De accidente.

Cap. V.

¶ Accidens est quod adest & abest præter subiecti corruptionem. ¶ Diuiditur autem in duo: nanque id eius separabile est, & illud inseparabile. est enim dormire, separabile accidens. nigrum vero inseparabile. ¶ Potest autem subintelligi & coruus albus, & æthiops nitens colore præter subiecti corruptionem. ¶ Diffinitur autē sic quoque. Accidens est quod contingit eidem inesse & non inesse. ¶ Et quod neque genus est, neque differentia, neque species, neque proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus igitur determinatis quæ proposita sunt (dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est quæ eis communia sunt, & propria.

¶ Quinti cap. notæ.

¶ Adesse, subiecto inesse, aut accidentario de subiecto prædicari. Abesse vero, subiecto non inesse, aut de eo vere negari. Calor enim nunc homini inest, nunc eidem non inest: & homo interdū calidus & interdum minime calidus est. ¶ Præter subiecti corruptionem, subiecto continuo eodem manente seu assit, siue absit accidēs. ¶ Prima descriptio accidentis, pariter & secunda: proprie accidentis est separabilis. Tertia vero communis: tam accidenti separabili, quàm inseparabili competens. Proinde dubij prompta dilutio est: illam diffinitionē nigro (collatione ad coruum & æthiops pem habita) non conuenire, neque id quidem oportere. Nam accidens separabile illa descriptum est: & de huiusmodi intelligi debet, & ad istiusmodi applicari: alioqui in falsæ descriptionis hallucinationem incidimus. ¶ Aliam tamen nonnullorum Peripateticorum innuit Porphyrius intelligentiam: qui hanc descriptionem ad accidens etiam inseparabile extendi voluerunt, quæ quidem hęc esse potest. Accidens est quod subiecto adesse & abesse aut re ipsa, aut intelligentia cogitationēq; præter subiecti corruptionem natum est. Primus diluendi modus sine cauillis est: secundus autem ob intelligendi importunitates, atque obliquitates, multis patet obnoxius calumnijs. Suscipiens colorem, suscipiens albedinem. albedo enim insignis color est: coloris nomen idcirco sibi peculiariter vendicans. nigredo vero vt quædam coloris priuatio est. ¶ Quod contingit eidem inesse & non inesse, inesse & non inesse, adesse & abesse. eidem, subiecto manente & præter subiecti corruptionem. Hinc prima descriptio secundam interpretari videtur, atque eadem profus esse: hoc solum distans quod prima apertior, enucleatiorque est: secunda vero succinctior atq; sublatentior. Et his duabus acceptionibus accidens: quod proprie tale est describitur: & ad illa sola sunt accommodanda. Nam sunt quædā quæ improprie sunt accidentia, & potius annexa & reducibilia quædam, vt impropria ad id quod proprium est, quàm accidentia: qualia sunt viuere, mori, iugulari, vri, & id genus: quæ tamen omnia tertia descriptione complectuntur. Quo fit: vt tertia descriptio latior & ad plura se propagans ac extendens intelligenda sit. ¶ In tertia definitione cum dicitur accidens non esse genus, neque species, neque differentia, neque proprium: vbiq; intelligitur sui subiecti. Est enim accidens, subiecti accidens. ¶ Semper est in subiecto subsistens, semper natum est subiecto inesse, de subiecto accidentario verificari. Albedo enim quandiu est, semper subiecto (vt corpori) inest: de subiecto (vt de corpore) prædicatur.

Descriptio.

1

Diuisio.

Descriptio.

2

Descriptio.

3

Porphyrius

Accidentia
impropria
reijci.

Quintum cap. accidentis descriptiones tres. diuisio vna. dubium & dilutio. ¶ Prima descriptio. 39
 40 Accidens est quod adest atque abest, præter subiecti corruptionem. ¶ Diuisio. Diuiditur autem accidens in duo. nam hoc separabile est: illud vero inseparabile. Sedere si-
 41 quidem accidens separabile est. nigrum autem coruo & æthiopi inseparabiliter acci-
 42 dit. ¶ Dubium. Si nigrum, coruo & æthiopi inseparabiliter accidit: quoniam pacto igitur eorum
 43 accidens erit, cum abesse non possit? Dilutio. Tametsi nigrum ab illis re ipsa abesse non possit: in-
 telligentia tamen & cogitatione potest abesse. potest quidem & coruus albus & æthiops suscipiens
 colorem concipi, præter subiecti corruptionem. ¶ Secunda descriptio. Diffiniunt autem ipsi & hoc
 pacto. Accidens: quod contingit eidem inesse ac non inesse. ¶ Tertia diffinitio. Accidens est quod
 neq; genus est, neq; differentia, neq; species, neque proprium. semper autem est in subiecto substi-
 tens. Determinatis itaq; omnibus propositis genere inquam, specie, differentia, proprio, & acci-
 dente: differendum quæ communia quæve illis peculiaris sint.

¶ De communitatibus & differentijs quinq; vocum. Cap. VI.

Commune quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum 44
 dictum est. Sed genus quidem: de omnibus sub se speciebus & indi-
 45 uiduis, & differentia similiter. species autem de ijs quæ sub ipsa sunt
 46 indiuiduis. at vero proprium & de specie cuius est proprium: & de ijs
 quæ sub specie sunt indiuiduis. accidens autem & de speciebus & de
 indiuiduis. Nanque animal de equo & boue prædicatur, quæ sunt species: & de
 hoc equo, & de hoc boue quæ sunt indiuidua. irrationale vero & de equo & bo-
 ue, & de ijs qui sunt particulares prædicatur. species autem vt homo, solum de
 ijs qui sunt particulares homines prædicatur. proprium vero de specie cuius est
 proprium: & de ijs quæ sub specie sunt indiuiduis. vt risibile de homine & de ijs
 qui sunt particulares. nigrum autem & de specie coruorum & de ijs quæ sunt
 particulares: quod est accidens inseparabile. & moueri de homine, & de equo:
 quod est accidens separabile. sed principaliter quidem de indiuiduis. secundo ve-
 ro loco de ijs quæ continent indiuidua.

Commune autem est generi, & differentia continentia specierum. Continet 45
 enim & differentia species, etsi non omnes quot genera. rationale enim (etsi non
 continet ea quæ sunt irrationalia vt genus, quemadmodum animal) tamen con-
 46 tinet hominē & deum, quæ sunt species. ¶ Et quæcunq; prædicantur de genere
 vt genere: & de ijs quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur. & quæcunq; prædi-
 cantur de differentia vt differentia: & de ea (quæ ex ipsa est) specie prædicantur.
 Nam cū genus animal sit, non solum de eo prædicantur vt genere, substantia &
 animatum & sensibile: sed etiam de ijs quæ sunt sub animali speciebus omnibus
 prædicantur hæc, vsq; ad indiuidua. cūq; differentia sit rationale, prædicatur
 de ea vt differentia, id quod est ratione vti: & non solū de eo quod est rationale,
 sed etiam de ijs quæ sunt sub rationali speciebus, prædicabitur ratione vti. ¶ Com- 47
 mune autē est perempto genere, vel differentia: simul perimi quæ sub ipsis sunt.
 Quemadmodum enim si non sit animal, non est equus neq; homo: ita si non sit
 rationale, nullum erit animal quod vtatur ratione.

Proprium autē est generi de pluribus prædicari quæ differentia, & species, & pro- 48
 prium, & accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & serpente prædica-
 tur. quadrupes vero de solis quatuor pedes habentibus. homo vero de solis indi-
 uiduis. & hinnibile, de equo solū, & de ijs qui sunt particulares. & accidens simi-
 liter de paucioribus. Oportet autē differentias accipere, quibus diuiditur genus:
 non eas quæ cōplent substantiam generis, sed quæ sunt diuisiua. ¶ Amplius. Ge- 49
 nus continet differentia potestate (animalis enim hoc quidē rationale est: illud
 vero irrationale) differentia vero nō continēt genera. ¶ Amplius. Genera quidē 50
 priora sunt ijs quæ sunt sub se positæ differentijs. propter quod simul quidē eas
 auferunt: nō autē simul auferunt ab eis. Sublato enim animali, aufertur rationa-
 le & irrationale: differentia vero nō amplius simul auferunt genus. nā etsi omnes

interimantur, tamen substantia animata sensibilis subintelligi potest, quæ est ani-
 51 mal. ¶ Amplius. Genus quidem in eo quod quid est: differentia vero in eo quod
 52 quale quiddam est (quemadmodum dictum est) prædicatur. ¶ Amplius. Genus
 quidem vnū est secundū vnamquaq; speciem, vt hominis id quod est animal: 53
 differentia vero plurimæ sunt, vt rationale, mortale, mentis & disciplina perce-
 ptibile, quibus ab alijs animalibus differt. ¶ Et genus quidē consimile est mate-
 ria: formæ vero differentia. Cum autem sint & alia cōmunia, & propria generis
 & differentia: nunc ista sufficiant.
 54 Genus autem & species commune quidem habent de pluribus (quemadmo-
 dum dictum est) prædicari. Sumatur autem species vt species solum, non etiam
 55 vt genus: si fuerit idem species & genus. ¶ Cōmune autē his est: & priora esse ijs
 56 de quibus prædicantur. ¶ Et totum quoddam esse vtrunq;
 57 Differunt autē eo quod genus quidem continet species sub se, species vero con-
 tinetur, & non continet genera. de pluribus enim genus quæ species prædicatur.
 58 ¶ Amplius. Genera præiacere oportet, & informata specificis differentijs perficere
 species. vnde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimētia: sed quæ
 non simul interimantur. & species quidē cum sit: est & genus omnino. genus ve-
 59 ro cū sit: non omnino erit species. ¶ Et genera quidē vniuoce de speciebus præ-
 60 dicantur: species vero de generibus minime. ¶ Amplius. Genera quidem abun-
 dant earū quæ sub ipsis sunt specierū continentia: species vero à generibus abun-
 61 dant proprijs differentijs. ¶ Amplius. Neq; species fiet vnq; generalissimū: neq;
 genus fiet vnquam specialissimū.
 62 Generis autē & proprii cōmune quidem est: sequi species. Nā si homo est, ani-
 63 mal est. & si homo est, risibile est. ¶ Et æqualiter prædicari genus de speciebus: &
 proprium de ijs quæ illo participant indiuiduis. æqualiter enim & homo, & bos
 64 animal est. & Cato, & Cicero risibile est. ¶ Cōmune autē est etiā vniuoce prædi-
 cari genus de proprijs speciebus: & proprium de ijs quorum est proprium.
 65 Differunt autē, quoniam genus quidē prius est: posterius vero proprium. Opor-
 66 tet enim esse animal: dehinc diuidi differentijs & proprijs. ¶ Et genus quidē de
 pluribus speciebus prædicatur: proprium vero de vna sola specie cuius est pro-
 67 prium. ¶ Amplius. Proprium quidē conuersim prædicat de eo cuius est propriū:
 genus vero de nullo conuersim prædicatur. Nā neq; si animal est: homo est. neq;
 68 si animal est: risibile est. sin vero homo est: risibile est & conuerso. ¶ Amplius.
 Proprium omni speciei inest cuius est propriū & soli, & semper: genus vero om-
 69 ni quidē speciei inest cuius fuerit genus, & semper, non autē soli. ¶ Amplius. Spe-
 cies quidē interemptæ, non simul interimunt genera quorum sunt species: pro-
 70 pria vero interempta, simul interimunt ea quorū sunt propria. & ijs quorū sunt
 propria interemptis: & ipsa simul interimuntur.
 71 Generis vero & accidentis commune est, de pluribus (quemadmodum dictum
 est) prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabilium. Etenim
 moueri de pluribus: & nigrum de coruis, & de omnibus æthiopibus, & aliqui-
 bus inanimatis prædicatur.
 72 Differt autē genus ab accidēte, quoniā genus ante speciem est: accidentia ve-
 ro speciebus posteriora sunt. Nam etsi inseparabile sumatur accidēs, tamē prius
 73 est illud cui accidit, quæ accidens. ¶ Et genere quidem quæ participant, æqualiter
 participant: accidente vero non æqualiter. Intensionē enim & remissionē susci-
 74 pit accidentium participatio: generum vero minime. ¶ Et accidentia quidē in
 indiuiduis principaliter subsistūt: genera vero & species naturaliter priora sunt
 indiuiduis substantijs. ¶ Et genera quidē in eo quod quid est prædicantur de ijs
 quæ sub ipsis sunt: accidentia vero in eo quod quale aliquid est, vel quomodo se
 habeat vnumquodq;. Qualis enim est æthiops interrogatus: dicis, niger. & quæ-
 admodum se Socrates habeat: dicis, quoniam sedet vel ambulat.

Genus igitur quo ab alijs quatuor differat dictū est. cōtingit autē etiam vnun- 75
 quodq; aliorū differre ab alijs quatuor. quare cum quinq; quidem sint, vnum-
 quodq; autem ab alijs quatuor differat: quater quinq;, viginti fiunt omnes diffe-
 rentiæ. ¶ Sed semper deinceps enumeratis, & secundis quidem vna differentia
 deficientib⁹ (propterea quoniam iā sumpta est) tertijs vero duabus, quartis vero
 tribus, quintis vero quatuor: decē omnes fiunt. quatuor, tres, duæ, vna. genus em̄
 quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente: dictū est. quatuor igit̄
 differentiæ. Differentia vero quo differat à genere dictū est, quando quo differt
 gen⁹ ab ea dicebatur: reliquum est igit̄ quo differat differētia, à specie, proprio,
 & accidente dicatur. & fiunt tres. rursus species quo quidē differat à differentia
 dictum est: quando quo differt à specie differentia dicebatur. quo etiam differat
 species à genere dictū est: quādo quo differt genus à specie dicebatur. reliquum
 est igitur vt quo differat species à proprio, & accidente dicatur. dæx igitur sunt
 hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur. nā quo
 à specie, & differentia, & genere differat prædictum est, in illorum ad ipsum dif-
 ferentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentijs, tribus vero diffe-
 rentiæ, duabus autem speciei, vna vero proprij ad accidens: decem erunt om-
 nes: quarum quatuor quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstraui.

¶ Secundis,
 tertijs, quar-
 tis, quintis:
 quæ secundo
 sunt loco, ter-
 tio, quarto,
 quinto. ita
 Hermolaus
 exponit.

2
 Commu.
 D
 S

4
 Differen.
 D
 S

Platonicum

2
 Commu.
 D
 P

2
 Differen.
 D
 P

2
 Commu.
 D
 A

3
 Differen.
 D
 A

Commune ergo differentia & speciei est: æqualiter participari. homine enim 76
 æqualit̄ participant particulares homines, & rationali differentia. ¶ Commu- 77
 ne vero est & semper adesse ijs quæ illis participant. Semper enim Socrates rati-
 onalis est, & semper Socrates homo.

Proprium autem differētia quidem est in eo quod quale est prædicari: speciei 78
 vero in eo quod quid est. Nam etsi homo velut quale quid accipiatur: non tamē
 simpliciter erit quale, sed secundum id quod generi aduenientes differentia eū
 constituerunt. ¶ Amplius. Differentia quidem in pluribus sæpe speciebus con- 79
 sideratur: quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differenti-
 bus: species vero in solis ijs quæ sub specie sunt, indiuiduis est. ¶ Amplius. Diffe- 80
 rentia prior est ea specie quæ est secundum ipsam. Simul enim ablatū rationale
 interimit hominem: homo vero interemptus, nō aufert rationale cum fit deus.

¶ Amplius. Differentia quidem componitur cū alia differentia (rationale enim 81
 & mortale compositum est in substantia hominis) species vero speciei non com-
 ponitur, vt gignat aliam aliquam speciem. Quædam enim equa cuidam asino
 permiscetur ad muli generationem: equa autem simpliciter, asino composita,
 nunquam perficeret mulum.

Differentia vero & proprio cōmune quidē habent: æqualiter participari ab 82
 ijs quæ illis participant. Æqualiter enim rationalia, rationalia sunt: & risibilia, ri-
 sibilia sunt. ¶ Et semper & omni adesse cōmune vtriusq; est. Etsi enim curtetur 83
 qui bipes est: tamen ad id quod natum est semper, dicitur: quoniam & risibile in
 eo q̄ natum est semper, dicitur: sed non in eo q̄ semper rideat.

Proprium autem differentia est, quoniam hæc quidem de pluribus speciebus 84
 dicitur sæpe, vt rationale de deo, & homine: proprium vero dicitur de vna sola
 specie cuius est proprium. ¶ Et differentia quidem illis est consequens quorum 85
 est differentia, sed non conuertitur: propria vero conuersim prædicantur de ijs
 quorum sunt propria, propter id quod conuertuntur.

Differentia autem & accidenti cōmune quidem est: de pluribus dici. ¶ Com- 86
 mune vero est & ad ea quæ sunt inseparabilia accidētia, semper, & omni adesse. 87
 Bipes enim semp̄ adest omni homini: & omnibus coruis nigrum esse similiter.

Differunt autē, quoniā differentia quidē continet species & nō continet (cō- 88
 tinet enim rationale deum & hoīem) accidentia vero aliquo quidē modo con-
 tinent, eo q̄ in pluribus sint: aliquo vero modo continent, eo q̄ non vnus acci-
 dentis susceptibilia sint subiecta, sed plurium. ¶ Et differētia quidē inintēfibilis 89

est, & irremissibilis: accidentia vero magis & minus suscipiunt. ¶ Et impermixtæ
 quidem sunt contrariæ differentia: mixta vero nonnunquam sunt cōtraria ac-
 cidentia. Huiusmodi quidem communiones & proprietates differentia, & cæter-
 orū sunt. Species vero quo quidē differt à genere, & differētia dictum est: in eo
 quod dicebamus quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris.
 reliquum est quo differt à proprio & accidente, vt dicatur.

2
 Commu.
 S
 P

Speciei autem & proprii commune quidem est: adinuicem conuersim prædi-
 cari. Nam si homo est: risibile est. & si risibile est: homo est. Risibile vero quoniā
 secundum id quod natum est ridere sumendum: sæpe iam dictum est. ¶ Com-
 mune autem est æqualiter esse. Æqualiter enim assunt species ijs quæ illis par-
 ticipant: & propria ijs quorum sunt propria.

4
 Differen.
 S
 P

Differt autem species à proprio, quoniā species quidem potest & aliorū ge-
 nus esse: propriū vero & aliarum specierum esse propriū impossibile est. ¶ Et spe-
 cies quidē ante subsistit quā proprium: propriū vero post fit in specie. Opor-
 tet enim hominē esse: vt sit risibile. ¶ Amplius. Species quidē semper actu adest
 subiecto: propriū vero aliquando, & potestate. Homo enim semper actu est So-
 crates: nō vero semper ridet, quāuis natus sit semper vt sit risibilis. ¶ Amplius.
 Quorū termini sunt differentes: & ipsa sunt differētia. Est autē speciei quidem
 sub genere esse: & de pluribus & differentibus numero in eo quod quid est præ-
 dicari. & cætera huiusmodi. proprii vero: & soli, & omni, & semper adesse.

Speciei vero & accidentis commune quidem est de pluribus prædicari. Ra-
 ræ vero sunt aliæ communitates: propterea quod quamplurimum distant abin-
 uicem accidens, & id cui accidit.

1
 Commu.
 S
 A

Propria vero sunt vtriusq;, speciei quidē in eo quod quid est prædicari de ijs
 quorū est species: accidentis autē in eo quod quale quiddā est, vel quo modo se
 habens est. ¶ Et vnāquaq; substantiam vna quidē specie participare: pluribus au-
 tem accidētibus & separabilibus & inseparabilibus. ¶ Et species quidē præintelli-
 guntur accidentibus, etsi etiā sint inseparabilia (oportet enim esse subiectum vt
 illi aliquid accidat) accidētia vero posterioris generis sunt, & aduētitiæ naturæ.

4
 Differen.
 S
 A

¶ Et speciei quidē participatio æqualiter est: accidētis vero etsi inseparabile sit,
 nō æqualiter. Aethiops enim æthiope habebit colorē vel intensum amplius, vel
 remissum secundum nigredinem. Restat autem de proprio & accidente dicere.
 quo enim proprium à specie, & differentia, & genere differt: dictum est.

Commune autem proprio & inseparabili accidenti est: quod præter ea nun-
 quam consistant illa in quibus considerantur. Quemadmodum enim præter ri-
 sibile nō subsistit homo: ita nec præter nigredinē subsistit æthiops. ¶ Et quem-
 admodum semper, & omni adest proprium: sic & inseparabile accidens.

2
 Commu.
 P
 A

Differunt autem quoniam proprium vni soli speciei adest, quemadmodum
 risibile homini: inseparabile vero accidens vt nigrum, non solum æthiopi, sed
 etiam coruo adest & carboni, & hebeno & quibusdam alijs. ¶ Amplius. Propriū
 conuersim prædicatur de eo cuius est proprium, & æqualiter: inseparabile vero
 accidens conuersim non prædicatur. ¶ Et priorum quidem æqualis est par-
 ticipatio: accidentium vero vel magis vel minus. Sunt quidem aliæ communi-
 tates vel proprietates eorum quæ dicta sunt: sed sufficiunt etiam hæc ad discre-
 tionem eorum, communitatisque traditionem.

3
 Differen.
 P
 A

Introductionis quinq; vocum Porphyrij finis.

Sexti cap. notæ.

¶ Communitas, conuenientia. Cōmune esse, conuenire. ¶ Proprium, peculiare, quōve differūt ab
 inuicem. ¶ Quinq; voces: genus, differētia, species, propriū, accidens, quinq; prædicabilia. ¶ Diffe-
 rentia, differentia non vltima. ¶ Accidens separabile primo & præcipue indiuiduis conuenire: est
 ipsum antecedenter indiuiduis cōuenire. Quia enim hic homo albus est, & hic equus albus est: nec
 cessario cōcludimus hominem album esse, & equum album esse. Antecedens enim primarium est,

¶ Commu.
 S
 P

primum præcipuumq; locum obtinens: consequens vero secundarium. ¶ Continet aliquid alterum cum de eo & de alijs etiam prædicatur, latiusq; se fundit. ¶ Plura, multa: & interdum comparationis excessum designat. quod facile intelligitur cum ei particula quam adiungitur aut quippiam quod æquiualeat. ¶ De genere aliquid prædicatur vt genus est: cum superius aut genus aut differentia de inferiori genere prædicatur. Et de differentia aliquid prædicatur vt differentia: cum omnino & vniuersim de differentia dicitur, vt omnino rationale id est quod suapte natura vtitur ratione. ¶ Prius, prius secundo, à quo nequaquam conuertitur subsistendi consequentia. ¶ Auferr: perimi, destrui, tolli, negari. Si à materia physica omnes formas auferas: mente & cogitatione materia manet quæ & illis cogitatione prior est, re ipsa tamen ne forte quid sit otiosum, non manet. ita par esse velle videtur Porphyrius: sublatis cunctis posterioribus differentijs, genus adhuc mente, cogitationeque manere, etsi forte re ipsa non maneret. Nam genus intelligentia prius: differentia vero intelligentia & cogitatione posterior. Est enim genus vt materia: & differentia vt forma. Et qui norit analogiam materiam, formam, & compositi sequi: poterit coplurima ad Porphyrij mentem intelligere, quæ alioquin intellectu videbuntur vel difficillima. ¶ Differentiæ quæ sub generibus existunt: eæ sunt quibus genera dirimuntur. ¶ Totum, totum vniuersale, maius, quodq; antecedit. Pars, pars subiectiua, minus, atq; quod subiecitur. ¶ Prædicantur, accommodata prædicatione dicitur. Est enim accommodata data prædicatio quæ recta & non obliqua, versaq; prædicatio est. vt cum æqualia de æqualibus, & maiora de minoribus prædicantur. De qua sola (ceu sentit Boetius) intentio Porphyrij suscipienda est. Inquit enim: Alia quidem recto ordine prædicantur: alia vero obliquo. vt homo mouetur, rectum est: quod autem mouetur hominē esse, conuersum. Quod si quis vim prædicationis attēderit in singulis comparans prædicationibus: eas quidem prolationes quæ rectæ sunt, inueniet à Porphyrio esse numeratas: eas vero quæ conuerso ordine prædicantur, fuisse sepositas. ¶ Aequaliter: æque, neq; magis, minusve suscipiens. ¶ Vniuocē, vno modo, vna, eademq; significatione. ¶ Proprium, propriū speciei specialissimæ. ¶ Anctus & Melitus propria nomina à Porphyrio posita: pro quibus Boetius alia propria, Cato & Cicero posuit: Argyropylos vero alia, Socrates & Plato. ¶ Aliqua mutuo, conuersimq; prædicatur: cum inter illa subsistendi consequentia conuertitur. ¶ Quid alii cui speciei omni, conuenire: & quid soli, in notis Proprij adiectum est. ¶ Quintæ differentia generis & proprii, ex lectione quæ nunc habetur græce, intelligentia hæc est. Præterea si auferuntur propria, non simul auferuntur genera. Sed si auferuntur genera, simul auferuntur species quarū ea sunt propria. quare & speciebus sublatis quarum sunt propria: simul quoq; auferuntur & ipsa. Et ad hūc sensum vertit Argyropylos qui in promptu satis ad manum plurium habetur. Ad hunc quoq; & Hermolaus hoc pacto. Item propriū si tollitur: non tollitur genus. contra, euerso genere, species euertitur, cuius proprium illud est. Speciebus autem sublatis: propria earum stare qui possunt: Et dubium non est exemplarium diuersitate aliter vertisse Boetium. Antiqua tamen lectio, quæ & Boetij est: videtur accommodatior. ¶ Nonnullis inanimis: vt pici, marmor, atramento, carboni, & similibus. ¶ Prius natura, naturaliq; intelligentia. & ad prioris quintū modum quod & prius causa dicitur: reduci videtur. ¶ Præcipue: primo, antecedenter. ¶ Vel quomodo sese habet vnūquodq;. Nam si quantitate affectum est: secundū sciscitationem prædicatur quæntitatis. si actione, passione, quando, vbi, positione, aut habitu: secundum illorum sciscitationes & interrogatiua prædicabitur. ¶ Quartæ generis & accidentis differentia, exēpla nunc græce sunt *νοσῆ* ἢ *ὀυίαίνα* hoc est ægrota-
 46
 50
 56
 59
 63
 64
 67
 68
 69
 70
 71
 73
 74
 76
 81

Boetius.

Porphyrius.
Boetius.
Argyropylos.Argyropylos.
Boetius.
Hermolaus.Constitutio-
nem à diffi-
nitione dis-
ferre.Diffinitio-
nē nō solius
vocis esse.

87 sio est in alias minime resolubilis, dissolubilisq;. Cætera vero facile intelliget analogicus. ¶ Differentiæ ad ea quæ inseparabilia sunt commune est: id est differentia & inseparabilibus commune
 88 est, ac conueniens. ¶ Continet, quod cum alicui prædicando conueniat, insuper & alijs pleriq; conuenit. Continetur, cum prædicando suscipitur & insuper pleraq; alia: quæ inter se & cum primo
 90 prædicato proprie prædicationis munus, legemq; non seruant. ¶ Illa misceri posse intelliguntur: quæ tales formas insinuant quæ partim se pro eodem tempore in eodem subiecto admittunt: vt calidum & frigidum. Caliditas enim & frigiditas partim se in tepido commiscunt, temperantque, ac compatiuntur. Estque tepiditas: calidi, frigidique mixtura quædam & temperies: & tepidum, mixtum prælanguidiq; & remisse calidum, simul & frigidum. sed vterius de contrariorum mixtura, permixtioneq;, & cōtemperatura pariter & remissione ad solos philosophos discutere dinoscatur pertinere. ¶ In prima speciei & proprii differentia sumitur species pro specie subalterna: & in
 93 secunda speciei & accidentis differentia, pro vltima specie ac specie specialissima. ¶ Potestate: cum actus non conuenit, at conuenire potest: vt potestate ridens cum actus, risusq; nondum adest: sed
 95 adesse potest. ¶ Hebenus arbor quæ in India nascitur: cuius lignum nimio nigrore sui resplendens oculis pergratum esse perhibetur. suisq; regibus huius ligni tributum Persæ pendere solent. Et Ioannes
 104 Iocundus superiore anno cum recitaret Vitruuium huius arboris ad lineas chartas vnus lignei canonis, nobis pergratū fecit adspectum. Et hæc annotatiuncula pro mediocri intelligentia introductionis Porphyrianæ satis esse videntur. Hoc insuper adiecto quod ex vnaquaq; ferme cōmunitate ac differentia sumi potest vna maxima, vnq; regula dialectica aut etiā plures ad copiose differendum, argumentandumq; dialectice. Neq; id quidem mirum: cum hæc cōmunitates & differentiarum quinq; prædicabilium adinuicem, ex subiecta formula facile deprehendi potest.

Ioannes Iocundus.
Vitruuius.

Prædicabilia	Communitates	Differentiæ
Genus differentia	3	6
Genus species	3	5
Genus proprium	3	5
Genus accidens.	1	4
Differentia species	2	4
Differentia proprium	2	2
Differentia accidens.	2	3
Species proprium	2	4
Species accidens.	1	4
Proprium accidens.	2	3
Summæ.	21	40

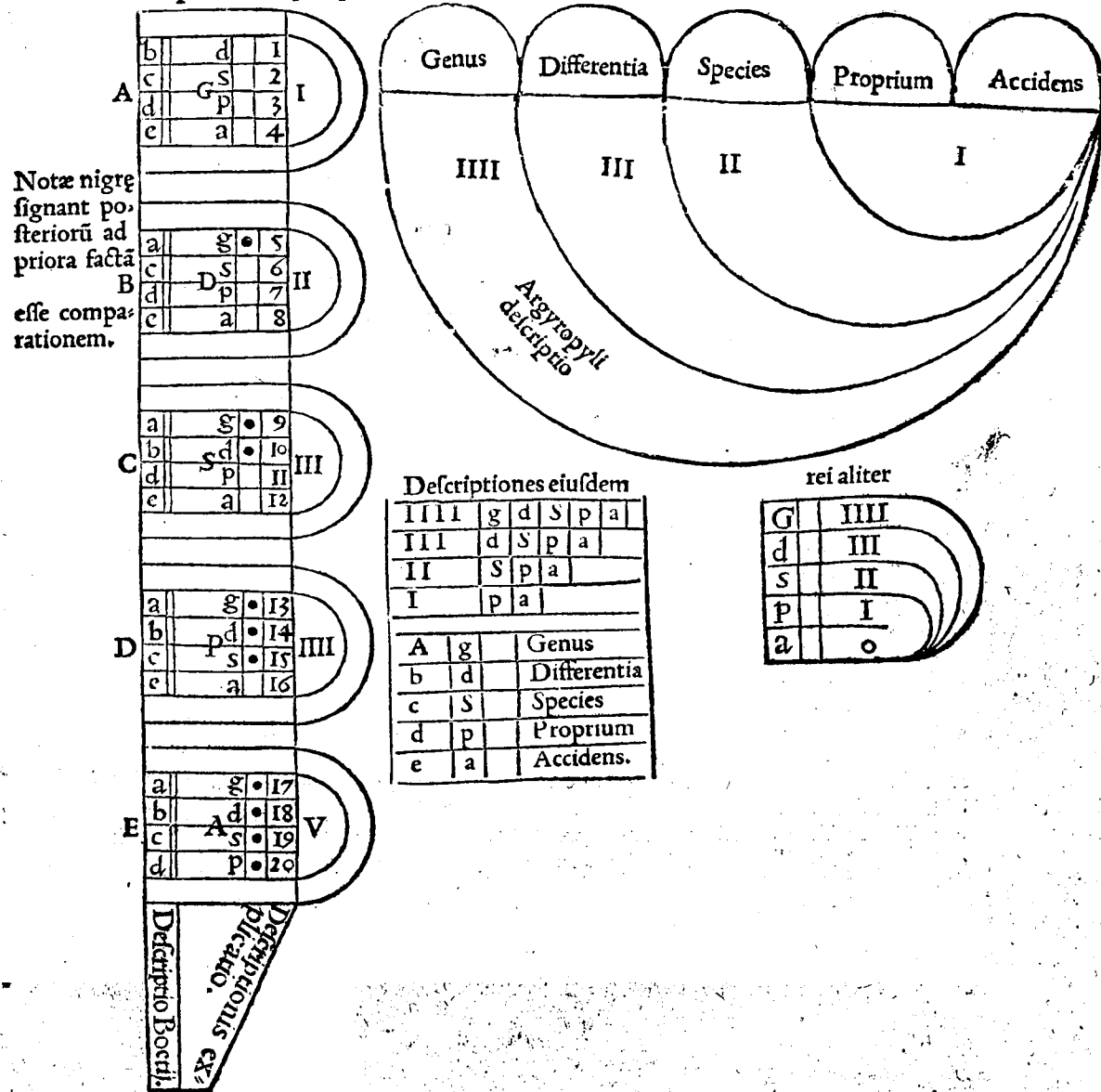
¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

44 Sextum caput de communitatibus & differentijs quinq; vocum. omnium summam communitas vna. speciatim communitates vna & viginti. differentia quadraginta. dubium vnum ad generis differentias. ¶ Omnium quinq; vocum summam communitas. Conueniunt hoc ipso cuncta inter se prædicabilia, quod est de pluribus prædicari: vt & iam quoq; dictum est. sed genus quidem de omnibus quæ sub ipso collocantur speciebus & indiuiduis prædicantur. itidem & differentia. species autem de indiuiduis quæ sub ipsa continentur. proprium vero: & de specie cuius proprium est, & de indiuiduis quæ illi subsunt speciei. at vero accidens: & de speciebus & indiuiduis prædicatur. Namq; genus animal de equo & boue (quæ species sunt) prædicatur: & de hoc equo & hoc boue quæ sunt indiuidua. Differentia vero irrationale: de equo & boue prædicatur, & de singulis equis atque bobus. Et species vt homo de particularibus solum, indiuiduisque hominibus prædicatur. Et proprium de specie cuius est proprium: & de indiuiduis quæ speciei subsunt, vt risibile de homine & de particularibus, indiuiduisque hominibus. Nigrum autem quod est inseparabile accidens: de specie coruorum, singulisque coruis. & moueri separabile quidem accidens: de homine atque equo, verum præcipue de indiuiduis: secunda vero ratione de speciebus, generibusque quæ continent indiuidua. ¶ Generis & differentia communitates tres.
 45 ¶ Prima. Generi & differentia conuenit: continere species. continet enim differentia species: tametsi non omnes eas quasquocq; genera continent. Nam differentia rationale (etsi non continet rationis expertia: quemadmodum & animal) continet tamen angelum & hominē quæ species existunt. ¶ Secunda. Quæcunq; prædicantur de genere vt genus est: & de speciebus quæ illi subsunt prædicantur. Et quæcunq; de differentia vt differentia est: & de specie quæ per eam constat prædicantur. nam cum animal genus sit: de eo vt genus est, prædicantur substantia & animatū & sensitiuū: & ne id modo sed & hæc de speciebus quæ sub animali sunt ad indiuidua vsq; prædicantur. Et cum rationale differentia sit: de ea vt differentia est prædicatur vt ratione & non solum de ra-

tionali: sed de speciebus quæ sub rationali existunt prædicabitur uti ratione. ¶ Tertia. Commune & hoc quoque illis est: destructo genere aut differentia, simul & ea destrui quæ sub ipsis sunt. nam quemadmodum si non est animal non est equus: hunc in modum si non est rationale, neque vllum erit animal quod utatur ratione. ¶ Generis & differentia differentia sex. ¶ Prima. Generi peculiaris re est de pluribus prædicari quam differentia & quam species: & proprium, & accidens. Nam genus animal de homine & equo & volucre & serpente prædicatur. quadrupes autem differentia: solum de ijs quæ quatuor pedum fungitur officio. & species homo, solum de indiuiduis. hincibile quod proprium est: de solo equo, & particularibus equis: & accidens simili modo de paucioribus. Oportet tamen hoc in loco differentias sumere quibus dirimitur genus: non autem eas quæ substantialis ipsius generis rationis sunt completiua, sed quæ diuisiua sunt. ¶ Secunda. Insuper genus, differentiam potestate continet: differentia autem non continent genera. nam animalis hoc rationale: illud vero irrationale est. ¶ Tertia. Præterea genera quidam priora sunt ijs differentiis: quæ sub ipsis existunt. quapropter sublata quidam genera illas simul auferunt: non tamen ab ipsis simul auferuntur. Nam animali genere sublato: auferuntur rationale & irrationale. differentia vero: non etiam coauferuntur genus. nam tametsi omnes animalis differentia auferantur: substantia animata sensitiua mente, cogitationeque capi potest, quæ quidam est animal. ¶ Quarta. Item genus in eo quod quid est prædicatur: differentia vero in eo quod quale quid est, ut & iam quoque dictum est. ¶ Quinta. Genus etiam secundum vnamquamque speciem vnū est: differentia vero plures. ut hominis genus vnū est, animal: differentia vero plures ut rationale, mortale, atque mentis & disciplina susceptiuum, quibus ab alijs animalibus secernitur atque differt. ¶ Sexta. Denique, genus simile est materia: differentia vero forma. Cæterum cum alia sint & generi, & differentia tum communia tum peculiaris: quæ tamem adducta sunt, sufficere videntur. ¶ Generis & speciei communitates tres. ¶ Prima. Genus & species hoc ipso conueniunt quod est de pluribus prædicari: quemadmodum & dictum est. Et si idem fuerit species & genus: sumatur ea species quæ solum species est non etiam genus, & illis commune etiam erit de pluribus prædicari. ¶ Secunda. Commune etiam est generi & speciei: priora ijs esse de quibus prædicantur. ¶ Tertia. Insuper commune illis est: vtrūque quiddam totum esse. ¶ Generis & speciei differentia quinque. ¶ Prima. Differunt genus & species. quoniam species genus continet: species vero continetur, non autem continent genera. nec ab re: nam de pluribus genus quæ species prædicatur. ¶ Secunda. Genera præiacere præsupponitque speciebus oportet: quæ specificis informata differentiis perficiunt species. unde fit ut suapte natura priora sint genera, & simul species auferentia: sed non quæ simul à speciebus auferuntur. & si species sit: etiam & genus omnino. sin vero sit genus: non omnino speciem esse oportet. ¶ Tertia. Genera vnioce prædicantur de speciebus quæ sub ipsis sunt: species autem de generibus minime. ¶ Quarta. Insuper, genera superant species quæ illis subsunt ambitu contentiæque: at species suisque ac peculiaribus differentiis superant genera. ¶ Quinta. Denique neque species generalissimum vnquam fieri potest: quod nihilominus potest esse genus. neque genus vnquam specialissimum: quod & potest esse species. ¶ Generis & proprii communitates tres. ¶ Prima. Generi cum proprio commune est species sequi. Nam si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. ¶ Secunda. Aequaliter prædicatur genus de speciebus, & proprium de indiuiduis quæ illa participat. Nam æque & homo & bos animal est: & Anytus & Melitus æque risibile. ¶ Tertia. Commune etiam generi & proprio vnioce ipsa prædicari: genus quidam de suis speciebus, & proprium de ijs quorum est proprium. ¶ Generis & proprii differentia quinque. ¶ Prima. Differunt genus & proprium: quoniam genus prius est, proprium autem est posterius. Nam oportet præesse animal: deinde differentiis ac propriis dirimi. ¶ Secunda. Genus de pluribus speciebus prædicatur: proprium autem de vna quadam specie cuius est proprium. ¶ Tertia. Præterea proprium conuersim prædicatur de specie cuius est proprium: at genus cum nullo neque specie neque proprio conuersa, mutuamque prædicatione reuertitur. Nam non si animal est: homo est. neque si animal est, risibile est. at vero si homo est, risibile est: atque e conuerso. ¶ Quarta. Insuper proprium speciei cuius est proprium & omni & soli & semper inest: genus autem speciei cuius est genus, & omni quidam & semper inest, non tamen & soli. ¶ Quinta. Præterea cum species auferuntur non simul auferuntur genera, quorum illæ sunt species: sed si auferuntur propria, simul quoque auferuntur species quorum sunt propria. & ijs etiam speciebus quarum sunt propria sublatis: simul auferunt & ipsa. ¶ Generis & accidentis communitas vna. Generi autem & accidenti commune est de pluribus prædicari, quemadmodum dictum iam est: siue id accidens separabile sit siue inseparabile. Nam & moueri accidens quidam separabile: de pluribus prædicatur. & nigrum accidens inseparabile: de coruis, æthiopicis & nonnullis inanimis. ¶ Generis & accidentis differentia quatuor. ¶ Prima. Differt autem genus ab accidente: quoniam genus antecedit species, accidentia vero sunt speciebus posteriora. Nam tametsi etiam inseparabile sumatur accidens: prius tamen est id cui accidit quam ipsum accidens. ¶ Secunda. Quæ genere communicat, æqualiter comunicant: quæ autem accidente, non æqualiter. Nam intensio, remissionemque suscipit accidentium participatio: generum vero minime. ¶ Tertia. Et accidentia in indiuiduis quidam præcipue subsunt: genera autem & species, natura priora sunt impartilibus, indiuiduisque substantiis. ¶ Quarta. Genera de ijs quæ illis subsunt in eo quod quid est prædicatur: accidentia vero in eo quod quale quid est vel quomodo sese habet vnūquodque. Nam si qualis æthiops interrogatus fueris: accōmode dixeris niger. & quoniam pacto se habet So-

crates: dixeris ægrotat aut incolumis est, ambulat aut sedet. ¶ Dubium. Verum addubitauerit quisquam quod generatim hæc quinque adinuicem comparando colliguntur, sumunturque differentia: & viginti esse videbuntur. Nam genus quoniam pacto ab alijs quatuor differat monstratum est. & vnūquodque aliorum ab alijs quatuor similiter differre contingit. quare cum quinque sint, & vnūquodque ab alijs quatuor differat, & quater quinque viginti sint: viginti igitur omnes efficiuntur differentia. ¶ Dilutio. Verum non ita est: sed generatim, summatimque decem duntaxat sumenda erunt differentia. Nam semper deinceps enumerantur. in primi siquidem ad reliqua cōparatione quatuor sumuntur. secundi autem cōparatio: vna differentia destituitur, deficitque à prima ac minus habet, ob id ipsum quod ea ipsa iam sumpta est. tertia vero cōparatio: duabus deficit. & quarta, tribus: & denique quinta, quatuor. at quatuor, tres, duæ, vna, decem restituit. Decem igitur summatim omnes hæc differentia fiunt. nam cum quo pacto genus differt à differentia, specie, proprio & accidente dictum est: quatuor primi cōparatione, generis scilicet ad alia sunt differentia: & quo pacto differentia à genere differat dictum tunc est cum quo modo ab ea genus differt dicebatur. reliquum igitur est in secundi cōparatione ut quo pacto differentia à specie, proprio & accidente differat dicatur, & fiunt tres differentia. rursus quoniam pacto species à differentia discrepet, dictum tunc est cum quo modo differentia à specie differt dicebatur: & etiam quomodo species à genere differat dictum est, cum quo pacto genus à specie differt dicebatur. reliquum est igitur ut quomodo species à proprio & accidente differat dicatur. duæ igitur in tertio cōparatorum loco sumuntur differentia. Relinquetur autem solum quoniam modo proprium ab accidente differat. Nam quomodo à specie, differentia, & genere differat prædictum est, in illorum ad ipsum differentiis. in quarto igitur loco comparandis vna sumitur differentia. quatuor igitur generis ad alia sumptis differentiis, & differentia ad alia tribus, speciei autem duabus & proprii ad accidens vna: decem erunt hæc omnes differentia. quarum quidem quatuor quæ generis ad reliqua sunt, anticipantes discussimus. Et hæc ex subiecta descriptione luculente dinosci valebunt.

Comparationes quinque.

¶ Differentiæ & speciei communitates duæ. ¶ Prima. Differentiæ & speciei commune est: æque 76
 participari. Nam singuli homines: æque homine & rationali differentiâ participant, sicut æque
 homines & rationales. ¶ Secunda. Commune item differentiæ & speciei est: semper ijs à quibus 77
 participantur adesse. Nam semper Socrates rationalis est, & semper Socrates homo. ¶ Differentiæ
 & speciei differentiæ quatuor. ¶ Prima. Differentiæ proprium est in quale quid est prædicari: spe 78
 ciei vero in eo quod quid est. Nam tametsi homo ut quale quippiam sumatur: tamen simpliciter
 quale est, in qualéve prædicatur. sed homo quippiam quale esse dicitur differentiarum ratione: quæ
 suo aduenientes generi ipsum confecerunt. ¶ Secunda. Differentia persæpe in pluribus conspicitur 79
 tur speciebus (ut quadrupes in pluribus specie differentibus animantibus) species vero in solis in-
 diuiduis (quæ illi subsunt) existit. ¶ Tertia. Insuper. Differentia prior est ea specie quam consti- 80
 tuit. nam sublata differentiâ: simul aufertur huiusmodi species. contra autem id non oportet. Nam
 si non sit rationale: neque quoque homo est. at vero si non sit homo: non continuo non esse ratio-
 nale oportet, cum nihilominus sit angelus. ¶ Quarta. Differentia item cum altera ad speciei cons- 81
 titutionem coniungitur, (nam rationale & mortale ad hominis substantialem coniunguntur ratio-
 nem) sed species speciei non coniungitur ut alia constituatur species. Nam quanquam quædam
 equa cum quodam concurrat asino ad muli generationem: species tamen equa & asinus cõiunctæ,
 minime persicerent mulum. ¶ Differentiæ & proprii communitates duæ. ¶ Prima. Differentia & 82
 proprium id commune sortita sunt: æquè participari ab ijs quæ illis participant. Nam rationalia
 æque rationalia sunt: & risibilia æque risibilia. ¶ Secunda. Commune etiam utrisque est: & semper 83
 & omni adesse. nam quanuis is qui bipes est mutilus fiat, pedibusque truncatus: nihiloscium tamen
 semper bipes dicitur, eo ipso quod semper ad id ipsum natus est. quia etiam risibile non semper
 adesse dicitur quoniam semper rideat: sed eo ipso quod ad ridendum semper natus est. ¶ Diffe- 84
 rentiæ & proprii differentiæ duæ. ¶ Prima. Differentiæ proprium est, persæpe de pluribus prædi-
 cari speciebus (ut rationale de angelo & homine prædicatur) proprium autem de vna sola specie
 cuius est proprium. ¶ Secunda. Differentia ea consequitur quorum est differentia: at non conuerti- 85
 tur. Propria autem conuersim, mutuòque prædicantur de ijs quorum sunt propria: ob id ipsum vi-
 delicet quod illa conuertuntur. ¶ Differentiæ & accidentis communitates duæ. ¶ Prima. Differen- 86
 tiæ & accidentis commune est: de pluribus dici. ¶ Secunda. Differentiæ cum ijs quæ inseparabilia 87
 sunt accidentia commune est: & semper & omni adesse. Nam differentia bipes, semper & omni ho-
 mini adest: & accidens inseparabile nigrum esse, omnibus coruis consimiliter. ¶ Differentiæ &
 accidentis differentiæ tres. ¶ Prima. Differunt autem differentia & accidens: quoniam differentia 88
 continet species & non continetur (nam rationale, angelum continet & hominem) accidentia ve-
 ro quoquo pacto continent eo quod in pluribus sunt speciebus, & quoquo pacto continentur eo
 quod non vnus accidentis susceptiua sunt species, sed plurimum. ¶ Secunda. Differentia intensio- 89
 nis & remissionis expers est: accidentia vero magis, minusque suscipiunt. ¶ Tertia. Oppositæ differ- 90
 tiæ impermixtæ sunt: at vero accidentia etiam contraria nonnunquam permisceri possunt. Et hæc
 quidem sunt communitates & proprietates differentiæ ac cæterorum. quomodo autem species à ge-
 nere & differentia differat, dictum est: vbi dicebamus quo modo genus à cæteris, & quo etiã modo
 à cæteris differentia differt. superest autem ut quomodo species à proprio & accidente differat, disse- 91
 ratur. ¶ Speciei & proprii communitates duæ. ¶ Prima. Speciei & proprio commune est: inuicem
 conuersim prædicari. Nam si homo est, risibile est: & si risibile est, & homo quoque est. & risibile se- 92
 cundum insitam ridendi aptitudinem sumendum esse: sæpiusculum dictum iam est. ¶ Secunda. Cõ-
 mune etiam speciei & proprio æqualiter adesse. Nam ijs æqualiter affunt species, quæ illis partici- 93
 pant: & propria æqualiter ijs, quorū sunt propria. ¶ Speciei & proprii differentiæ quatuor. ¶ Pri-
 ma. Differt autē species à proprio, quoniam species potest & alijs genus esse: propriū vero aliarum 94
 specierū proprium esse impossibile est. ¶ Secunda. Species præsubsistit proprio: proprium vero spe- 95
 ciei succedit. Nam oportet hominem esse: ut sit risibile. ¶ Tertia. Insuper, species quidem semper
 actu adest subiecto: propriū autem aliquando, & potestate adest. Nam homo semper actu, Socrates 96
 est: ridet autem non semper, quanquā semper natus est esse risibilis. ¶ Quarta. Præterea quorū dif-
 finitiones sunt differentes: & ipsa quoque sunt differentia. Speciei autē & proprii diffinitiones sunt
 differentes. Nam speciei diffinitio est, subesse generi & de pluribus & differentibus numero in eo quod
 quid est prædicari, & id gen^o talia. proprii vero diffinitio est: & soli & omni & semper adesse. ¶ Spe- 97
 ciei & accidentis cõmunitas vna. ¶ Speciei vero accidentis quoque cõmune est: de pluribus prædicari. &
 raræ sunt eorum aliæ communitates: quod plurimum, longoque discriminis interuallo ab inuicem
 distant accidens & accidenti subiecta species. ¶ Speciei & accidentis differentiæ quatuor. ¶ Prima. 98
 Speciei & accidentis utriusque peculiaris quædam sunt. ¶ Primum. Speciei proprium est in eo quod
 quid est de ijs prædicari quorū est species: accidentis vero in eo quod quale quid est, vel quo modo

aliter res sese habet. ¶ Secunda. Singulum quodque substantiæ indiuiduum, vna specie participat,
 vnāqueque habet speciem, complura vero tum separabilia tum inseparabilia tenet accidentia. ¶ Ter-
 tia. Species præconciipiuntur accidentibus, tametsi etiam eiusmodi accidentia sint inseparabilia. nec
 iniuria, quandoquidem oportet esse subiectum ut illi quicquam accidat, accidentia vero posterioris
 genituræ sunt, & aduentitiam naturā habentia. ¶ Quarta. Speciei participatio æqualis est, accidentis
 vero quanuis etiam inseparabile sit, non æqualis. etenim æthiops æthiopo colorem nigredine inten-
 siorem, remissiorēque habere queat. Relinquitur autem de proprio & accidente dicendum, nam quo
 pacto proprium à specie, differentiâ & genere differat discrepētque, dictum est. ¶ Proprii & acciden-
 tis communitates duæ. ¶ Prima. Proprio & inseparabili accidenti commune est, nunquam sine ipsis
 ea in quibus esse considerantur subsistere. Nam ut sine risibili subsistere nequit homo, ita neque sine
 nigredine subsistere potest æthiops. ¶ Secunda. Quemadmodum proprium semper & omni adest,
 simili quoque modo & inseparabile accidens. ¶ Proprii & accidentis differentiæ tres. ¶ Prima. Diffe-
 runt autem proprium & inseparabile accidens, quod proprium vni soli adest speciei, ut risibile homi-
 ni, inseparabile autem accidens non vni soli. ut nigrum non solum æthiopi sed & coruo, & carboni, &
 hebeno adest & alijs nonnullis. ¶ Secunda. Insuper proprium conuersim prædicatur de eo cuius est
 proprium, & æquum est, inseparabile vero accidens non conuersim prædicatur. ¶ Tertia. Propriorū
 participatio æqua est, accidentium vero magis, minusve suscipiens. Sunt autem & aliæ prædictorum
 communitates & proprietates ad eorum distinctionem, atque consortij communitatisque approba-
 tionem, sed quæ adductæ sunt sufficient.

P A R A P H R A S I S

quinque vocum Por-

phyrij Phœ-

nicis,

& Platonici & Peripatetici finis.

Laus deo.

A M E N.

Diffinitio 1

Equiuoca dicuntur quorum nomen solū cōmune est: secundū nomē vero, substantiæ ratio diuersa. Vt animal & homo, & quod pictū est. Horum enim solum nomen commune est: secundum nomen vero, substantiæ ratio diuersa. Si enim quis assignet quid sit eorum vtrunque quo animal est: propriam assignabit vtriusq; rationem.

Diffinitio 2

Vniuocavero dicuntur quorum nomen cōmune est: & secundum nomen eadem substantiæ ratio. vt animal & homo, atque bos. cōmuni enim nomine horum vtrūque animal nuncupatur: & est ratio substantiæ eadem. Si quis enim assignet vtriusq; rationem, quid vtrunque

Diffinitio 3

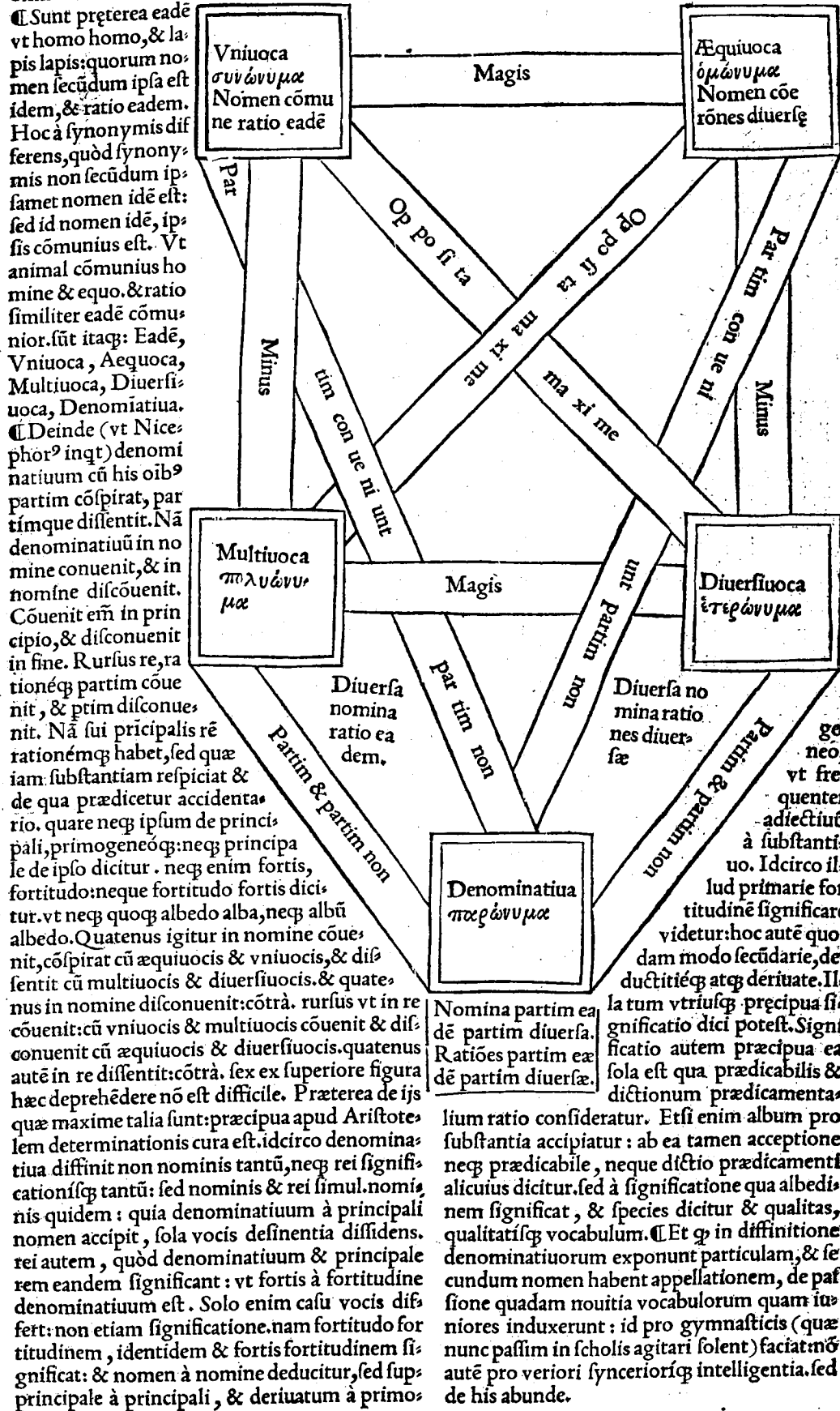
est quo animal est: eandem assignabit rationē. Denominatiua vero dicuntur quęcunque ab aliquo, solo differentia casu, secundum nomen habent appellationem: vt à grammatica grammaticus: & à fortitudine fortis.

Quid ratio

Libri prædicamentorum Aristotelis primi capitis notæ.

¶ Dicuntur, dici nata sunt. ¶ Nomen commune, vox dictioque eadem. ¶ Ratio substantiæ in ijs quæ diffinitionem substantialem admittunt, diffinitio essentialis. In ijs autem quæ huiusmodi non admittunt, substantialis, essentialisque significatio intelligitur. & est ea secundum quam dictio ipsa essentialiter prædicatur. vt substantia, vna & eadē essentiali ratione, significationēque de homine atque equo prædicatur, similiter & corporeum & animatum & sensibile. Nō enim illorum diffinitiones aliqua reperitur essentialis. ¶ Ratio substantiæ secundum commune nomen aliquibus diuersa est, quando diuersis rationibus de illis substantialiter, essentialiterque dicitur. ¶ Diffinitio, diffinitio essentialis. ¶ Ratio substantiæ aliquibus est eadem, quando nomen illis commune secundum eandem rationem de illis dicitur essentialiter. ¶ Solo casu, sola vocis cadentia, finalique terminatione, non autem significatione. ¶ Secundum nomen habent appellationem, quæ secundum vocem alterum quidem ab altero deducuntur. Vnde fermē denominatiua dicta videntur, quod nomen de nomine dicatur, nomineturque. Et hic aduertendum æquiuocorum quædam esse communiora & vt prædicata, quædam minus communia & vt subiecta, & consimiliter de vniuocis est intelligendum. & omnia hæc, præcipue vobis, dictionumque sunt nomina. & Aristoteles ea quæ sunt minus communia & subiecta diffinit. Communiora autem & latiora sunt illa nomina pluribus communia, quæ de illis secundum diuersas substantiæ rationes, aut secundum eandem dicitur. Sed vt sermo sit apertior, quædam æquiuoca nuncupant recentiores æquiuocata, & quædam æquiuocantia. similiter, quædam vniuoca vniuocata, & quædam vniuocantia. & hic Aristoteles æquiuoca æquiuocata diffinit, & vniuoca vniuocata, ex quorū diffinitionibus facile est diffinire quid æquiuocū æquiuocans, modo vocabulorum vsus permittatur. Nā est id commune nomē aliquibus, quibus ratio substantiæ secundum id nomen diuersa est. & quid vniuocum vniuocans, est enim nomen aliquibus cōmune, quibus nominis substantiæ ratio eadem est. ita enim appellari tantisper non refutandum est, dum distinctius, apertiusq; vnumquodque intelligatur. vniuocata tamen Aristoteles æquiuoca appellat & vniuoca. estque æquiuocū æquiuoci æquiuocum, & vniuocum vniuoci vniuocū, perinde ac diceremus æquiuocatū æquiuocantū æquiuocatū, & vniuocatū vniuocantū vniuocatum, si harum vocū (vt dictum iam est) esset apud auctores approbata consuetudo. Neque oportuit Aristoteli æquiuocū & vniuocū pro eo quod vocant æquiuocans & vniuocans diffinisse. nam ad ea quæ diffinita sunt, relatiua sunt. & agnito vno relatiuorū, facile agnoscimus & reliquum. Ideo auctores solum alterum relatiuorum vt plerunq; diffinire solent. tum quia oppositorum eadē disciplina, & expressa vnius declaratione, alterius subicitur, in analogia oppositi facile dignoscenda. Id enim obseruat Aristoteles. & qui sunt disciplinarum gnari. Atque quod de æquiuocato, æquiuocāte, vniuocato & vniuocante, adductum est, magis intelligentiæ quàm horū vocabulorū alicuius obseruationis gratia adductū est. Et per vniuoca ex opposito diuersiuoca intelliguntur, quorum sunt diuersa cōmunia nomina, & rationes diuersæ. non enim illi cōmune nomen aliquod est, nisi forte id fuerit transcendens. vt homo & albedo. Et per æquiuoca, intelliguntur multiuoca, quorū nomina diuersa & ratio substantiæ eadem. vt gladius & ensis, quæ recentiores appellatione abutentes, synonyma appellāt. nā quod Aristoteles Græce synonyma dicit, Latine ab interpretibus vertitur vniuoca. Quæ

omnia vt manifestius patere possint cum appellationibus græcis, subiecta declarantur figura.

Nomina partim eadē partim diuersa. Rationes partim eadē partim diuersæ.
 ¶ Iliud primarie fortitudinē significare videtur: hoc autē quodam modo secundarie, deductitiēq; atq; deriuatē. Ilium ratio consideratur. Et si enim album pro substantia accipiat: ab ea tamen acceptione neq; prædicabile, neque dictio prædicamentali alicuius dicitur. sed à significatione qua albedinem significat, & species dicitur & qualitas, qualitatisq; vocabulum. ¶ Et q; in diffinitione denominatiuorum exponunt particulam, & secundum nomen habent appellationem, de passione quadam nouitia vocabulorum quam iuniores induxerunt: id pro gymnasticis (quæ nunc passim in scholis agitari solent) faciat: autē pro veriori syncerioriq; intelligentia. sed de his abunde.

Liber prædicamentorum Aristotelis quatuordecim capita continet. de diffinitionibus, de diuisionibus, de regulis præmittendis, de prædicamentis in summa, de substantia, quantitate, ad aliquid, qualitate, de sex vltimis prædicamentis, de postponendis scilicet, de oppositione, priori, simul, motu & habere. Cap. primū. diffinitiones tres. ¶ Prima diffinitio. Aequiuoca dicuntur quorū solum nomen cōmune est: & ratio substantiæ secundū illud nomen est diuersa. vt animal cōmune nomen est: & animal pictū æquiuoca sūnt eius. Nā eis ipsius nomen animal cōmune est: & ratio substantiæ secundū idē nomen eisdē est diuersa. De ipsis enim aial secundū diuersas diffinitiones prædicat. non enim petēti cur homo animal sit, & cur pictū animal itidē animal sit: eandē assignabimus animalis p vtroq; diffinitionem, verū alterā atq; alterā. ¶ Secunda diffinitio. Vniuoca dicunt quorū nomen cōmune est: & ratio substantiæ secundū illud nomē est eadē. vt homo & bos: vniuoca sūnt animalis. Nā eis nomen animal cōmune est: & secundū illud nomen, ratio substantiæ illis eadē est. De ipsis enim animal secundū eandē diffinitionē dicit. quæz renti em & de hoie & boue cur animal sit: eandē profecto p vtroq; animalis assignabit rationē, diffinitionēmq;. ¶ Tertia diffinitio. Denominatiua dicunt quæ ab aliquo, solo casu differētia sunt: & secundū illud nomen habent appellationē: vt grāmaticus denominatiuum est à grāmatica, & fortis à fortitudine. Nā differunt solo casu: & secundū illud nomen habent appellationem.

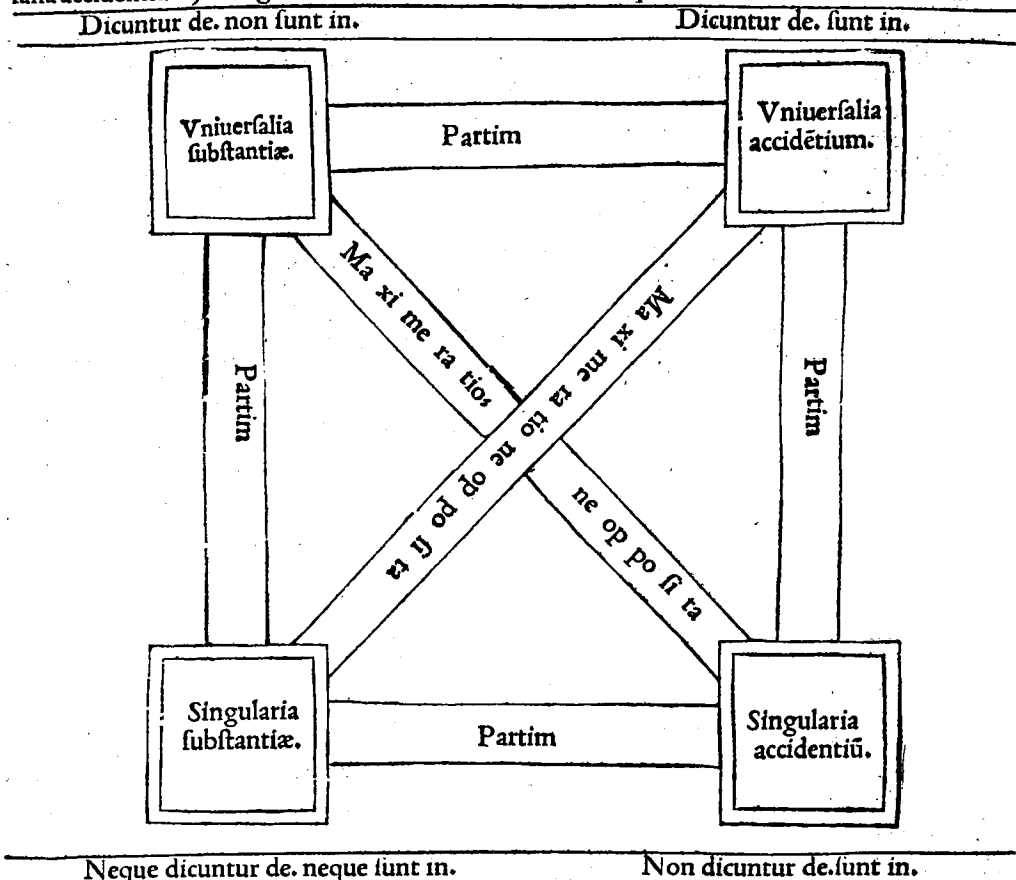
De complexis, & incomplexis. Cap. II.

Eorum quæ dicuntur: alia quidē secundū cōplexionē dicuntur, alia vero sine cōplexione. Et ea igit quæ secundū cōplexionem dicuntur sunt, vt homo currit, homo vincit. Ea vero quæ sine cōplexione dicuntur sunt: vt homo, bos, currit, vincit. ¶ Eorum quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur: in subiecto vero nullo sunt. vt homo de subiecto quidem dicitur quodam homine: in subiecto vero nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt: de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto vero esse dico, quod cum in aliquo sit non sicut quædā pars: impossibile est esse sine eo in quo est. vt quædam grāmatica in subiecto quidē est in anima: de subiecto vero nullo dicitur. & hoc album in subiecto quidem est corpore: omnis enim color in corpore est. Alia vero de subiecto dicunt: & in subiecto sunt. vt scientia in subiecto quidē est in aia: de subiecto vero dicit, vt de grāmatica. Alia vero neq; in subiecto sunt: neq; de subiecto aliquo dicunt, vt quidā homo, & quidā equus. Nihil enim taliū neq; in subiecto est: neq; de subiecto aliquo dicit. Simpliciter autē quæ sunt individua, & numero singularia: de subiecto nullo dicunt. in subiecto autē nihil aliqua prohibet esse. quædā enim grāmatica in subiecto est: at de subiecto nullo dicitur.

Secundi cap. notæ.

¶ Ea quæ dicuntur cū cōplexione: sermo cōplexus, oratio. Quæ dicuntur sine cōplexione: vox, dictioq; simplex, & incōplexa. ¶ Entia, ea quæ sunt. quæ prædicamentis sunt attinentia: q; de aliquo dici proprie nata sint aut de quibus aliqua dicantur. Chimæra enim, Harpyia, Gorgon, Sphynx, Hircoceruus, & similia: minime entia, siue ea quæ sunt dicerentur. Nā neq; de aliquo, neq; aliqua de ipsis pprie dicunt. ¶ Dicit de subiecto, est superius prædicari de suo inferiori. Superiora: genera, species, differentia. ¶ Esse in subiecto, secundū accidens, accidētaliter esse in aliquo, accidentaliter prædicari, aut adiungi. Albū enim est in subiecto, in corpore. Nā accidentaliter de corpore prædicatur. est enim corpus, albū. & albedo identidē in subiecto est in corpore. Nā accidentaliter ei adiungitur hoc pacto, albedo in corpore est: non autem de corpore prædicatur. ¶ Cum dicitur nō sicut quædā pars: ex opposito intelligitur, neq; vt quoddā totū in parte. Vnde cum esse in aliquo non dupliciter (vt sentit Seuerinus) dicat: in loco, in vase, in toto, in partib; in genere, in specie, in fine, in efficiente ac cōseruante, & vltimo forma esse in materia. & id bifariā aut forma accidētaria, aut forma substantialis esse in subiecto: nono modo, & p prima parte diffiniuit Aristoteles sed logice. Cum enim dixit nō sicut quædā pars: excludit esse in aliquo tertio, quinto modo, & secundā partē noni modi. & cum per partem totum identidē intelligatur: per eandem particulam excluditur quartus, & sextus modus. & per particulā impossibile est esse sine eo in quo est: excluditur primus, secundus, septimus & octauus modus. relinquitur igitur vt solum esse in subiecto pro prima parte noni modi esse in, diffiniatur. Sed hæc exactius declarare maius est negotiū q; quod breuiuscularū notarū implere possit officium. Et per hanc secundā diuisionē tanguntur in vniuersum simplicia, incōplexaq; omnia quæcunq; sunt prædicamentis attinentia. Nā aut sunt vniuersalia substantiæ, aut singularia substantiæ, aut vniuersalia accidentiū, aut singularia accidentiū. pariter & tanguntur singulorū diffinitiones. Nā vniuersalia substantiæ ea simplicia sunt quæ de subiecto dicunt: in subiecto vero nullo sunt. Singularia substantiæ, quæ neq; dicunt de subiecto neq; sunt in subiecto. & eadē

appellantur primæ substantiæ. Vniuersalia accidentiū, quæ dicuntur de subiecto, & sunt in subiecto. Singularia deniq; accidentium, quæ sunt in subiecto & nō dicunt de subiecto. Vnde manifestū est, vt ratione maxime opposita sint: vniuersalia substantiæ, & singularia accidentiū. rursus vniuersalia accidentium, & singularia substantiæ. vt subiecta vel liquidissime demonstrat formula.

¶ Quidam homo, Singulare hominis. Quidam equus: indiuiduum, singularēque equi. & hunc in modum de similibus. habet enim quidam (authore Laurentio) magis vim notæ singularis: aliquis autem notæ particularis, sed plerunque confunduntur. **Laurentius.**

PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

Secundum cap. Diuisiones duæ. ¶ Prima. Eorū quæ dicuntur: quædā dicuntur cū cōplexione, vt homo currit, homo vincit. Alia vero sine cōplexione. vt homo, currit, vincit. ¶ Secunda. Eorum quæ sunt: quædā dicuntur de subiecto: in subiecto vero nullo sunt. vt homo dicitur de subiecto quodam homine: in nullo vero subiecto est. Alia sunt in subiecto: & nō dicuntur de subiecto. vt quædam grāmatica est in subiecto, in anima: & non dicit de subiecto. & quoddam album est in subiecto, in corpore (Omnis enim color in corpore est) & nō dicitur de subiecto. Esse autē in subiecto dico: quod cū sit in aliquo nō sicut quædam pars, impossibile est ipsum esse sine eo in quo est. Alia sunt in subiecto: & dicuntur de subiecto, vt scientia in subiecto est in aia & dicit de subiecto, quædā quidē grāmatica. Alia vero nec sunt in subiecto: neq; dicuntur de subiecto. vt quidam homo, quidam equus: neque sunt in subiecto, neq; dicuntur de subiecto. & omnino nullum indiuiduum, vnūmq; numero de subiecto dicit: in subiecto autē aliquod esse nihil prohibet. quædā enim grāmatica cū indiuiduum sit, vnūmq; numero, in subiecto est: de subiecto autem nullo dicitur.

De regulis. Cap. III.

Qvando alterum de altero prædicatur vt de subiecto: quæcunq; (de eo quod prædicatur) dicuntur, omnia etiam de subiecto dicuntur. Vt homo de homine quodam prædicatur, animal vero de homine: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo: & homo est, & animal. ¶ Diuersorum generum & non subalternatim positorū: diuersæ sunt species, & differentia. vt animalis, & scientiæ. animalis enim differentia sunt: gressibile, bipes & volatile & aquatile: scientiæ vero nulla earum est. neque enim scientia à scientia differt: in eo q; bipes est. subalternorum vero generū: ni-

- 1 Locus
- 2 Vas
- 3 Totum
- 4 Partes
- 5 Genus
- 6 Species
- 7 Finis
- 8 Efficiens
- 9 Forma

Regula 1
Regula 2
ats. dicitur sunt species diuersæ

habet prohibet eandem esse differentias. superiora enim de ijs quæ sub ipsis sunt generibus prædicant. quare quæcumque differentia prædicati fuerint: eadem erunt etiam subiecti.

¶ Tertij cap. notæ.

¶ Prædicatur ut de subiecto, dicitur ut de subiecto. ¶ Prima regula interpretatio. Quicquid superius re superius est: & eius quoque inferius. Et hæc regula de ijs quæ dicuntur de subiecto, sumitur. Posset & alia de ijs quæ sunt in subiecto identidem sumi: & quæ sit huiusmodi. ¶ Quando alterum in altero est, quæcumque de eo quod est in altero, ut de subiecto dicuntur: omnia in primo sunt subiecto. Ut albi in homine quidam est: de albo autem ut de subiecto dicitur coloratum atque quale. coloratum igitur pariter & quale in homine sunt ut in subiecto. Cuius regulæ facilis hæc esset interpretatio. Quæcumque inferiora sunt in subiecto, & eorum quoque superiora in eodem erunt subiecto. ¶ Genera non solum subalternatim posita, diuersorum prædicamentorum genera. Subalternatim posita, eiusdem prædicamenti genera. Et hæc rursus sunt: quorum aliud sub alio, aut eorum quodque sub eodem tertio. ¶ Differentia, differentia maxime propria: aut ubi desunt propriae. Authores enim quantum fieri potest: maxime proprijs accommodantur: utuntur. ubi vero illa desunt: utuntur ijs quæ propius ad illa accedunt. Et prima regula dignitas est. secunda est suppositio: quæ in alijs disciplinis postulatæ & petitio nominatur.

¶ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

Tertium cap. duæ regulæ. ¶ Prima. Quando alterum de altero prædicatur, ut de subiecto: quæcumque (de eo quod prædicatur) dicuntur, omnia de subiecto dicuntur: ut homo dicitur de quodam homine, ut de subiecto: & animal de homine, ut de subiecto: quare animal de quodam homine dicitur, ut de subiecto. Est enim quidam homo: & homo & animal.

¶ Secunda regula. Diuersorum generum & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species & differentia: ut animalis & scientiæ diuersæ sunt species & differentia. Differentia quidem. Nam animalis differentia sunt gressibile, volatile, bipes, aquatile: quarum nulla scientiæ differentia est. Non enim scientia à scientia differt eo ipso quod sit bipes. Et dictum est non subalternatim positorum. Nam eorum generum quæ subalternatim posita sunt, & alterum sub altero continetur: nihil obstat eandem esse species & differentias. Nam superiora de suis inferioribus prædicantur. Quo fit ut omnes superiorum generum differentia: pariter differentia sint & inferiorum.

¶ De decem prædicamentis generatim. Cap. IIII.

Diuisio **D**iuisio **C**onclusio **L**eorum quæ secundum nullam complexionem dicuntur: singulum, aut substantiam significat, aut quantitatem, aut qualitatem, aut ad aliquid, aut ubi, aut quando, aut situm esse, aut habere, aut agere, aut pati. Est autem substantia quidam, ut figuratim dicatur: ut homo, equus. Quantitas autem: ut bicubitum, tricubitum. Qualitas: ut album, grammaticum. Ad aliquid: ut duplum, dimidium, maius. Vbi vero: in foro, in Lycio. Quando autem: ut heri, superiore anno. Situm vero esse: ut iacet, sedet. Habere autem: ut calceatum esse, armatum esse. Agere vero: ut secare, vrere. Pati: ut secari, vri. ¶ Singula igitur eorum quæ dicta sunt: ipsa quidem secundum se, in nulla affirmatione dicuntur vel negatione. Horum autem ad seinuicem complexione: affirmatio vel negatio fit. Videtur autem omnis affirmatio vel vera, vel falsa esse. eorum autem quæ secundum nullam complexionem dicuntur: nullum neque verum, neque falsum est. ut homo, album, currit, vincit.

¶ Quarti cap. notæ.

¶ Lycium, Atheniensis locus. ¶ Secundum se, per se, seorsum, solitariè sumptum. ¶ Enunciatio, est oratio non omnis: sed in qua verum vel falsum est. Affirmatio: est alicuius de aliquo enunciatio. Negatio vero: est alicuius ab aliquo enunciatio. & hæc postea.

¶ PARAPHRASIS CAP. QUARTI.

Quartum cap. diuisio vna, conclusio vna. ¶ Diuisio. Eorum quæ secundum nullam complexionem dicuntur: singulum aut significat substantiam, aut quantitatem, aut qualitatem, aut ad aliquid, aut agere, aut pati, aut quando, aut ubi, aut situm esse, aut habere. Substantiam (ut crassa dicamus Minerua) ut homo, equus. Quantitatem: ut bicubitum, tricubitum. Ad aliquid: ut duplum, dimidium, maius. Qualitatem: ut album, grammaticum. Agere: ut secare, vrere. Pati: ut secari, vri. Quando: ut heri, superiore anno. Vbi: ut in Lycio. Situm esse: ut recumbere, sedere. Habere: ut calceatum esse, armatum esse. ¶ Conclusio. Nullum eorum quæ secundum nullam complexionem dicuntur secundum se sumptum: affirmatio, aut negatio est. Nam omnis affirmatio aut negatio, vera aut falsa esse videtur. Atqui nullum eorum quæ secundum nullam complexionem dicuntur: verum est aut falsum. Nullum igitur eorum quæ secundum nullam complexionem dicuntur: affirmatio aut negatio esse ponendum est. quod cum ita est, ex eorum tamen adinuicem complexione atque compositione: affirmatio paritur & negatio.

¶ De substantia.

Cap. V.

Substantia autem est quæ proprie & principaliter & maxime dicitur: quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo. ut quidam homo, & quidam equus. ¶ Secundæ autem substantiæ dicuntur species, in quibus ea (quæ principaliter substantiæ dicuntur) insunt: & hæc quidem & harum specierum, genera. ut quidam homo, in specie quidem est in homine: genus vero speciei animalis. ¶ Secunda igitur hæc substantiæ dicuntur: ut est homo, atque animal. ¶ Manifestum est autem ex ijs quæ dicta sunt, quoniam eorum quæ de subiecto dicuntur necesse est & nomen & rationem de subiecto prædicari. ut homo de subiecto quodam homine dicitur: prædicatur etiam & nomen. hominem enim de quodam homine prædicabis: & ratio quoque: hominis de quodam homine prædicabitur. quidam enim homo & homo est, & animal rationale mortale. quare & nomen & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum vero quæ in subiecto sunt: in plurimis quidem neque nomen, neque ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto, rationem vero impossibile est. ut albi cum in subiecto sit corpore: prædicatur de subiecto (dicitur enim corpus album) ratio vero albi nunquam de corpore prædicabitur. alia vero omnia, aut de subiectis dicuntur primis substantijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum est ex ijs quæ per singula proponuntur. ut animal de homine prædicatur: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundam hominum: neque omnino de homine. rursus color in corpore est: ergo & in quodam corpore. Nam si non in aliquo esset singulorum: nec omnino in corpore. quare alia omnia, aut de subiectis primis dicuntur substantijs, aut in subiectis eis sunt. ¶ Non ergo existentibus primis substantijs: impossibile est aliquid aliorum esse. Omnia enim alia aut prædicantur de eis: aut in subiectis eis sunt. quare non existentibus primis substantijs: impossibile est aliorum aliquid esse. ¶ Secundarum vero substantiarum, magis substantia est species quam genus. Propinquior enim est primæ substantiæ. si quis enim assignet primam substantiam quid est, euidentius & conuenientius assignabit: speciem quam genus assignans. ut hominem quendam manifestius assignabit: hominem quam animal assignans. illud enim proprium magis cuiusdam hominis: hoc autem commune. & cum quendam arborem assignauerit: manifestius assignabit assignando arborem quam plantam. ¶ Amplius. Primæ substantiæ ideo quod alijs omnibus subiiciuntur, & omnia alia vel de ipsis prædicantur, vel in ipsis sunt: propter hoc maxime substantiæ primæ dicuntur. quemadmodum autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent: sic & species ad genus se habet. subiicitur enim species generi. genera enim de speciebus prædicantur: species autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his species genere magis substantia est. ¶ Ipsarum vero specierum quæcumque non sunt genera: nihil magis alterum altero substantia est. Nihil enim familiarius assignabis de quodam homine, hominem assignando: quam de quodam equo, equum. ¶ Similiter autem & in primis substantijs: nihil magis alterum altero substantia est. Nihil enim magis quidam homo substantia est: quam quidam bos. ¶ Merito autem post primas substantias: sola aliorum omnium species & genera secundæ substantiæ dicuntur. sola enim hæc: eorum quæ prædicantur primam substantiam indicant. quendam enim hominem si quis assignauerit quid est: speciem quidem quam genus assignando familiariter demonstrabit: & manifestius faciet hominem assignando, quam animal. Aliorum vero omnium quicquid assignauerit quis, assignabit extraneæ: velut album, aut currit, aut aliud quodcumque: talium assignans. quare merito hæc solæ aliorum secundæ substantiæ dicuntur. ¶ Amplius. Primæ substantiæ eo quod alijs omnibus subiiciuntur, & omnia alia de illis prædicantur, vel in ipsis sunt: propriissima substantiæ dicuntur. sicut autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent: ita genera & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habent. de his enim reliqua omnia prædicantur.

Cōmunitas 1
tur. quendam enim hominem dices grāmaticum esse: ergo & hominē & animal grāmaticū dices. Similiter autem & in alijs. ¶ Cōmune autem omni substantiæ est, in subiecto nō esse. Prima nanq; substantia: nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. secundarū vero substantiarū constat quidē etiā sic, quia nulla est in subiecto, homo enim de subiecto quidem, quodā homine dicitur: in subiecto vero nullo est: neq; enim in quodā homine homo est. similiter autē & animal de subiecto quidem dicitur quodā homine: non etiā est animal in quodā homine. ¶ Amplius eorū quæ in subiecto sunt nomen quidem de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari: rationem vero impossibile est. secundarū vero substantiarū de subiecto ratio prædicatur, & nomen. rationē enim hoīs de quodā homine prædicabis: & animalis similiter. quare nō erit eorū substantia: quæ sunt in subiecto. Nō est autē proprium substantiæ hoc: sed & differentiā eorū est, quæ nō sunt in subiecto. bipes enim & gressibile de subiecto quidē quodā homine dicitur: in subiecto vero nullo est. neq; enim in homine est bipes, neq; gressibile. ratio quoq; differentiæ de illo prædicat: de quocunq; ipsa differentia dicitur. velut si gressibile de homine prædicat, & ratio gressibilis de hoīe prædicabitur. est enim homo gressibilis. ¶ Nō vos vero cōturbent substantiarū partes, quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint: ne forte cogamur eas nō esse substantias confiteri. Nō enim sic in subiecto esse dicebant quasi partes essent. ¶ Inest autē substantijs & differentijs, oīa vniuoce prædicari. Omnia enim quæ ab his prædicata sunt: aut de indiuiduis prædicant, aut de speciebus. à prima nanq; substantia: nulla est prædicatio. de nullo enim subiecto dicit. secundarū vero substantiarum species quidē de indiuiduo prædicat: genus vero & de specie & de indiuiduo. Similiter autē & differentiæ: & de speciebus & de indiuiduis prædicant. & rationē quoq; suscipiunt primæ substantiæ: specierū, & generū, & species generis. quæcūq; enim de prædicato dicunt: eadē & de subiecto dicent. similiter autē rationē differentiarū suscipiūt species & indiuidua. vniuoca autē sunt quorū & nomen cōmune est: & ratio eadē. quare oīa quæ à substantijs & differentijs sunt: vniuoce prædicantur. ¶ Omnis autē substantia videt hoc aliquid significare. & in primis igiū substantijs indubitabile, & verū est: quoniā hoc aliquid significant. Indiuiduum enim & vnū numero est quod significatur. In secundis vero substantijs videtur quidem similiter ppter appellationis figurā hoc aliquid significare, quando quis dixerit hominē vel animal: nō tamen verū est, sed magis quale aliquid significant. neq; enim vnum est quod subiectū est, quemadmodum primæ substantiæ: sed de pluribus homo dicitur, & animal. ¶ Non autē simpliciter quale quid significat, quemadmodum albū (nihil enim aliud significat albū, q̄ qualitatem) at species & genus circa substantiam. Qualitatē determinant. qualem enim quandā substantiam significant. plus autem in genere determinatio fit, q̄ in specie. dicens enim animal: plus complectitur, quā qui hominem. ¶ Inest autem substantijs nihil illis esse contrarium. Primæ enim substantiæ quid erit contrarium? vt cuidā homini, vel cuidā animali: nihil est cōtrarium. at vero nec homini, nec animali aliquid est contrarium. Non est autē hoc substantiæ proprium, sed etiam multorū, aliorū, v; quātitati. bicubito enim vel tricubito, nihil est contrarium. at vero nec decē, nec alicui talium. ¶ Nisi forte quis multum pauco dicat esse contrarium, vel magnum paruo. Determinatorū vero quantorū nullū nulli est contrarium. ¶ Videtur autē substantia nō suscipere magis & minus. ¶ Dico autē, non quoniā substantia nō est à substantia magis & minus substantia (hoc enim dictū est quoniā nō est) sed quoniā vnaquæq; substantia hoc ipsum quod est, non dicitur magis & minus: vt si est hæc substantia, homo: non erit magis & minus homo, nec ipse à seipso, nec alter ab altero. non enim est alter altero magis homo: sicut est album alterum altero magis album, & bonum alterum altero

Dubium. 19
Cōmunitas 20
Cōmunitas 3
Cōmunitas 4
Cōmunitas 5
Nullum nulli est contrarium. duæ negationes negant: & tantū est ac si dicitur: nullū, alij cui libet est cōtrariū.

magis bonum. sed & ipsum à se magis & minus dicitur. vt corpus cū sit albū: magis nunc albū esse dicitur q̄ prius. & cum calidum sit: magis & minus calidum dicitur. Substantia vero nō dicitur magis, neq; minus. nihil enim homo magis nunc homo, q̄ prius dicitur: neq; aliorum quicūq; quæ substantiæ sunt. quapropter nō recipiet substantia magis & minus. ¶ Maxime vero proprium substantiæ esse videtur: q̄ cum vnum, & idē numero sit, contrariorū susceptibile esse. vt in alijs quidem nō habet quisq; quod proferat. quæcūq; nō sunt substantiæ: q̄ cum sit vnum numero, susceptibile contrarium sit. velut color, qui est vnus & idē numero: nō dicitur albus & niger. neq; eadem actio & vna numero: praua & studiosa. similiter autem & in alijs quæcūq; nō sunt substantiæ. Substantia vero cum vnū & idem numero sit: capax contrariorū est. vt quidā homo, cum vnus & idē sit: aliquando quidē albus, aliquando fit niger: & calidus, & frigidus: & prauus, & studiosus. in alijs autē nullis: aliquid tale videtur. ¶ Nisi quis forsitan instet: dicens orationem & opinionem, contrariorum esse susceptibilia. eadem enim oratio vera & falsa videtur esse. veluti si vera sit oratio, sedere quendā: eo surgente ipsa eadē falsa erit. similiter autē & de opinione. si quis enim verum putet aliquē federe, surgente eo falso putabit eandem de eodē opinionē habens. ¶ Sed & si quis hoc suscipiat: tamen modo differt. nā ea quæ in substantijs sunt, ipsa quidē mutata susceptibilia sunt contrariorū. Frigidum enim ex calido factū mutatum est (alteratū enim est) & nigrum ex albo, & studiosum ex prauo. similiter autem & in alijs vnū quodq; eorum mutationem suscipiens: susceptibile contrariorū est. Oratio nanq; & opinio ipsa quidem immobilia omnino perseverant. cum vero res mouetur: contraria circa ipsam fiunt. oratio nanq; eius q̄ sedeat aliquis permanet eadem. cū vero res mota sit: aliquando quidē vera, aliquando autem falsa dicitur. similiter autem est in opinione. quapropter saltem modo, proprium substantiæ est: vt secundum mutationē sui ipsius susceptibilis sit contrariorum. ¶ Si quis autē recipiat etiam hæc, orationem & opinionem susceptibilia esse contrariorum: non est hoc verum. Oratio nanq; & opinio nō in eo q̄ ipsa aliquid recipiant, contrariorū susceptibilia esse dicuntur: sed eo q̄ circa alterū aliqua passio facta sit. nam in eo q̄ res est, aut non est: in eo etiam oratio vera, vel falsa esse dicitur, non in eo q̄ ipsa susceptibilis sit contrariorū. simpliciter enim à nullo: neq; oratio, neq; opinio mouetur. quapropter nō erunt susceptibilia contrariorum, cū nulla contrarij sit passio in eis facta. verum substantia in eo q̄ ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorum dicitur. languorem enim & sanitatem suscipit & candorem & nigredinem: & vnum quodq; talium ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. quare proprium erit substantiæ hoc, quod cum vnum & idem numero sit: secundum sui ipsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sint.

¶ Quinti cap. notæ.

10 ¶ Substantia quæ propriissime, principaliter & maxime substantia dicit: prima substantia. siue magis (vt Græce habetur) substantia quæ propriissime, & primo, & maxime substantia dicitur. Et est apud Aristotelem diffinitio circumlocutio, nō autē diffinitio. ¶ Principaliter, primo: & ferme propriissime, primo, & maxime substantiæ, rem ipsam attendendo apud Aristotelem appellentur: nō ab re forte id esse videtur. Nā re pariter & ratione singulares illæ substantiæ subsistunt: vniuersales autē substantiæ re ipsa vniuersales nō subsistunt, sed sola ratione. Quod autem & re & ratione tale est: propriissime, maximèq; & primo tale est. Quod vero ratione sola: minus proprie, min⁹ tale, & secundo loco tale est. Homo enim substantia est: re ipsa sanē singularis, ratione autē sola vniuersalis. Cū enim hominem substantiā dicit vniuersalem: notionem ipsam, rationemq; respicit vniuersalem, qua mediante vocabulum ad significandum inditum est. Et id rite intellectum: per vniuersalem logicā & philosophiam ad multis prolapsibus liberat. Et circa ista solet dupliciter peccari: quidā enim res solas cōsiderantes: notiones, rationesq; prorsus abnuunt. Alij solas notiones rationesq; curantes: res ipsas, rerūmq; considerationes penitus refugiunt. & neq; hi neq; illi poterunt vnq; sincere Aristotelem, cæterosq; authores intelligere. Iungunt enim authores rem rationi, &

rationem rei: sed in logica logice, & in physica physice. Res in logica præcipue propter notiones, rationes, proprietatēq; dictionum, & orationū: & in physica rationes propter res ipsas, conditionēq; rerū meditantur. Adeo enim rebus rationes affines sunt, & res rationibus: vt qui penetrant analogias aperte cognoscant, quæ logicæ intellecta logica sunt, eadē physice intellecta, aptissima sint physica. neq; plerunq; alias (mutato tamen intelligēdi modo) & hic & illic statuit Aristoteles diffinitiones. Assimilatur enim logicus alicui, rerum ex imaginibus speculi contēplatori: & res ipsas interdū, propter imagines illas, & rerum nomina, & iterū illorum nominū nomina tractanti. Physicus vero ex opposito: rerū assimilatur contēplatori. Prædicari, prædicari proprie. & id penè superfluum est repetere. Nam authores ea quæ propria sunt considerant. Nomen prædicari, prædicari nomine: & est vere & affirmatiue prædicari. Ratio, ratio substantiæ. de altera em̄ prius non meminij: cum æquiouoca & vniuoca diffiniret. Rationem prædicari, prædicari ratione: & substantiæ, essentialiq; ratione prædicari. Subiectum, prima substantia. Denominatiue prædicatur quicq;: cum nomen sed ratio substantiæ non prædicatur. Vniuoce: cum nomen pariter & huiusmodi ratio. De prima substantia, vna videlicet vel pluribus. De primis substantijs, vna quidem aut pluribus. De quodā homine, de aliquo singulari hominis: ita & de quodam corpore. Maxime & communes regulæ. Maxime. Superiora de suis inferioribus prædicantur. Quicquid de vniuersali prædicatur: & de eius aliquo singularium prædicabitur. Quod de nullo singularium prædicatur: neq; quoque de eorum vniuersali prædicabitur. Et pro inductione quam Aristoteles facit: aduertēdū est authores, vt plurimū inductionibus imperfectis, minime tamen vitiosis, deficientibusve vti solitos. Nam in reliquis quæ non assumuntur: simile est. assumit enim vnā substantiam, animal scilicet: vt in reliquis substantijs simile intelligatur. & vnū accidens, vt color: quatenus idem in reliquis accidentibus esse concipiamus. Approbatio corollarij græce nunc non habetur, neq; Argyropylos expressit, neq; necessaria videt. Nam ex superiore pendet, adiuncta tamen est: tum q̄ in traductione Boëtij in quam paramus paraphrasim reperta sit: tum deniq; vt promptior intelligentia teneat. Deniq; eam Hermolaus nō suppressit. Proinde (inquit) certum est substantijs principalib⁹ adeptis, nihil præterea relictum iri. Omnes enim aliæ res in alteram sortem recidunt, aut vt de subiectis his dicantur, aut in subiectis his condantur. quare substantijs primis iacentibus: cætera stare nō possunt. Vnde fit, verisimile sit plerosq; codices græcos approbationem illam habere & plerosq; non habere. quam equidē etiam ad longum approbationem reperi in vetusto exemplari græco: quod mihi præceptor & singularis amicus Ioānes Lascaris cōmunicauit. Pro rationibus Aristotelis, de cōparatione substantiarum proloquia communia. 1. Quod maxime tali vicinior est: magis tale est. 2. Quod maxime tali similius: magis tale est. 3. Quæ maxime tali æque vicina: & illa quæ que esse æque talia. 4. Quæ maxime tali æque similia: & illa quoq; æque talia. 5. Maxime tali: nihil magis tale est. Proloquia propria. 1. Substantia quæ maxime substantiæ vicinior est: magis substantia est. 2. Substantia quæ maxime substantiæ similitior: magis substantia est. 3. Substantiæ quæ maxime substantiæ æque vicina: & illæ quoq; æque substantiæ sunt. 4. Quæ maxime substantiæ æque assimilantur: & æque quoque sunt substantiæ. 5. Maxime substantiæ: nulla magis substantia est. Pro quo subiecta notetur descriptio.

Æque 6	Substantia	minime	6	Corpus	minus
æque 5	Corpus	minus	5	Corpus animatum	minus
æque 4	Corpus animatum	minus	4	planta	minus
æque 3	Animal	minus	3	Arbor	minus
æque 2	homo	magis	2	laurus	magis
æque 1	Plato	maxime substantia	1	hæc laurus	maxime

Superior figura ascendendo monstrat inæqualitatem. è regione autē lateraliter iacentium æqualitatem. Ex his cognoscitur vnū & idem magis esse substantiam & minus substantiam respectu diuersorum. vt animal magis & minus est substantia. Nam magis q̄ corpus animatum & minus q̄ homo. Item q̄ vnum & idem magis est substantia respectu vnus primæ substantiæ, q̄ respectu alterius. vt corpus magis substantia est ad Platonem q̄ ad hanc laurum. Nam Platoni q̄ huic lauro propinquius. Sequitur rursus vt duo æque sunt substantiæ: & vnum minima sit substantia, & alterum non, ad diuersa tamen vt substantia æque Platoni propinqua. & corpus æque huic lauro. Et hæc, & quæ Aristoteles de hac materia demonstrat: subiecta formula facile deprehenduntur, inferiorum cum suis superioribus seriatim collatione facta.

Minime	7	Substantia			
minus	6	Corpus	æque	6	Substantia minime
minus	5	Corpus animatum	æque	5	Corpus adhuc minus
minus	4	planta	æque	4	Corpus animatum adhuc minus
minus	3	arbor	æque	3	animal minus
magis	2	laurus	æque	2	homo magis
maxime	1	hæc laurus	æque	1	Plato maxime

Et rationes Aristotelis de comparatione substantiarum: vim demonstrationis habent. verum vtroq; modo: dialectice videlicet & demonstratiue, confirmari possunt. Si enim ex communibus: topice. & si ex proprijs: demonstratiue. Proprium secundo. De subiecto, de prima substantia. Subiectum primo loco, prima substantia. Secundario, secundoque loco, secunda substantia. Proprium, proprium quarto modo. Ratio, ratio substantiæ. Quale quid, quale, notionem communem: quid, absolute substantiam significat. hoc aliquid, hoc, notionem singularem: aliquid, absolute substantiam significat. Et hic aduertendum cum res ipsas suis nominibus designamus: duplex qualitas reperitur. quædam propria: & est singularis notio, qua res ipsa designatur. & quædam communis qualitas, quæ & appellatiua: & est communis notio. vt speciei, generis, aut huiusmodi. Notio singularis propria idcirco & propria qualitas dicitur: quod id quod designatur pariter & re & ratione singulare est. altera communis & appellatiua: quod rebus ipsis quæ designantur re ipsa non conuenit (non enim re ipsa communes, vniuersalesq; existunt) sed solum ipsis conuenit ratione, cū eas vocamus, appellamusq;. Iure igitur non propria illa qualitas fuit appellanda quæ nominis tantum est & non rei, id est quæ re pariter & ratione, non conuenit: sed ratione solum. verum potius communis, & appellationis qualitas scite nuncupanda fuit. Ergo forsitan dices prima substantia vt Plato, vt Socrates: quale quid significat. Nam absolute substantiam notionem singulari quæ est qualitas. Non inficiamur illam singularem notionem esse qualitatem, & qualitatem propriam: sed nō per quale. sed per hoc in Aristotelico artificio dictum est intelligi debere. hoc enim notionem singularem: & quale monstrat designatq; communem. Et hæc duæ qualitates assimilantur terminis, determinationibusque rerū. Sunt enim termini, determinationesq; ea illa quæ res ipsa continent: vt rerum superficies, atq; loci. Propria qualitas: loco proprio assimilatur. Estque omnium huiusmodi qualitatum mētis minima: vt minimus rei locus, proprius. & qualitas speciei assimilatur cuidam loco cōmuni: continentia domus quæ omnes & solos contineret homines. vt forte domus aliqua, Noe & eius totam familiam post cataclysmum. Qualitas generis vt animalis, assimilatur loco: in quo omnia & sola animalia clauderentur. vt arca Noe cataclysmi tempore. Qualitas vero generalissimi assimilaretur supremo cælo, modo omnes substantiæ in eo clauderentur: quod omnes substantias contineret, determinaretq;. Verum id cælum potius assimilatur qualitati qua corpus substantias omnes corporeas designat. & hæc rerum qualitates, determinationesque circa ipsas paulatim à minima euadunt in maximam. Nam indiuidui qualitas minima est: speciei maiuscula, & proximi generis continuo maior: generalissimi autem, supremique generis maxima. Et hæc: subiecta figura deprehendi possunt vel facillime.

maxima	Substantia	Continens omnium substantiarum
maior	Corpus	Continens omnium corporum
maior	Corpus animatum	locus communis omnium animalium
maior	animal	locus communis omnium animalium
maior	homo	locus communis omnium hominum
minima	Plato	locus proprius Platonis

Iterum liceret ad dimensiones & figuras comparare. vt Plato lineæ similis est, quæ dimensio num minima est: vt quæ iam contineatur, & non contineat. homo, superficiem. Animal, corpus. Corpus animatum, pyramidi. Corpus, cubo. & substantia: sphaeræ, quæ omnium capacissima est. Liceret temporibus, liceret & numeris: sed hæc huic loco minus accommodata sunt. Et si scitari quenquam incessit cupido, an qualitates illæ potiusne rerum sint: an vocum, nominumque ipsorum qualitates: Vtrorumque dici possunt, extrariæ tamen: vt visio parietis: extraria est, tum parietis, tum voci, nominique parietis. magis tamen sunt rerum. nam semper apud omnes & inuariabiliter rerum sunt qualitates, nominum autem non semper, non inuariabiliter, non apud omnes: sed aliquos, vt apud quos nomina posita sunt. & variabiliter. iam enim plurima in vnaquaque lingua: absoleta sunt, significarēque desierunt. Itaque iam natura quodam modo & per se qualitates rerū esse videntur: vocum autem precario, & per accidens, vt ex indentium arbitrio & voluntate. Sed hæc forsitan abundantius. Verum quia dictum est res ipsas, re pariter & qualitate hoc est ratio: ne non esse vniuersales, hic quidam de Chrysispea schola Peripateticum occupauit adolescentulum. Dic sodes (inquit) estne sol species? Respondit puer, qualitate scilicet rationeque, re autem ipsa minime. sed indiuiduum, & ad indiuiduum ex suppositione potius est reuocandum, talēq; dicendum potius, quàm species. Et homo (inquit) estne species? Et respondit puer, & re pariter & ratione. Vide igitur (inquit) quo pacto facile effectum est, vt res quædam sint vniuersales ratione tantum vt sol, aliæ vero cum re tum qualitate vt homo. attamen res ipsas negabas vniuersales. Substitit puer. Si res (inquit) significatiuas voces, dictionesque nuncupas: vt dictiones sol & homo, reum profecto sentimus. Nam dictio homo, re vniuersalis est: quod plura habet numero differētia,

Disceptatio de vniuersali.

Analogia memoratū digna.

Maxime & communes regulæ.

Argyropylos. Boëtius. Hermolaus.

Ioannes Lascaris. Proloquia talium communia. 5. Proloquia propria. 5.

de quibus prædicatur. ratione insuper: quòd qualitatem, notionemq; habeat repræsentandi communem. Sol vero re vniuersale non est, quòd plura eiusmodi non habeat, de quibus prædicatur. rationem tamen communem habet: adeo vt si rerū author, opifexq; rerum nouum conderet solem. æque hunc & illum eadem illa notione significaret, vt homo nunc Platonem & Socratem. Verum tamen si per res ipsas ea ipsa intelligeres quæ significantia non sunt, sed designantur, significanturq;: in hoc haudquaquam satis tuam probarem dialecticam. nam perperam intulisses id rebus ipsis, significantibus, quæ solis tribuenda sunt significantibus. Tunc ille. Sed age cum hominem rem ipsam respicis: nonne speciem esse fateberis? Esto (inquit adolescens) aliquo modo. Et cū dictionem? Etiam. Rem igitur vniuersalem fateberis. Hic puer. non re ipsa & secundum id quod est: sed qualitate solum, atq; ratione. Proinde cum hominem nomino, & rem ipsam respicio: non proprie rem illam, aut speciem, aut vniuersalem appello & simpliciter, & sine addito, sed cum addito: scilicet & vniuersalem ratione. ex quo non colligitur: res igitur vniuersalis, igitur species. sed in vitium incidam eius fallaciæ, quæ à secundum quid nuncupatur. Sed cum præcipue dictionem ipsam homo attendo: proprie & vniuersale, & speciem nuncupo. nam re pariter & ratione tale. Tum ille. Sed vide ò adolescens (inquit) ne iterum fallaris. Nam qualitates, rationesq; dictionum: potius rerum sunt quàm ipsarum vocum. Atqui voces re ipsa sunt vniuersales, tanto magis itaq; & res ipsæ dicendæ erunt vniuersales, vtpote quibus rationes ipsæ vniuersales magis consentiāt. Validè admodū id inquit puer. sed si & res & voces à sua qualitate dicerem vniuersales: te latere minime debuisset me non secus dicturum voces nō esse re ipsa vniuersales atq; ipsas res, aut forsitan minus. Nam ratio illa vniuersalis, vtriusq; extraria est. verum eo modo ratione voces dicuntur vniuersales à qualitate, notionemq; communi, vt & ipsæ res. Sed alio modo re dicuntur vniuersales, ob id ipsum videlicet qd pluribus rebus accommodata sunt nomina: de quibus voces ipsæ prædicantur. vt huic & huic rationali substantiæ quæ plures sunt, accommodata sunt nomina Socrates atq; Plato. de quibus vox eadē homo, & eadē etiā ratione prædicatur. Probe inquit. Sed quid si rem ipsam consentis prædicari? Secundum id quod est (ait) nequaquam concedam, vt neq; genus neq; speciē esse. Nam si rem ipsam secundum id quod est prædicari consentirem: rem ipsam vniuersalem vt & voces concedi par, consequensq; esset. At si res aut subiecta, aut prædicata aliquando dicatur: in ordine ad ea ipsa per quæ eam enunciamus id dicere solemus. Nam cum subiectum & prædicatum apud eos quibus Peripateticorum scita, doctrinæque placent: orationis partes sint, & oratio apud eosdem diffiniatur vox quædam esse cuius aliquid partium significet, vt dictio: consequens igitur est, vt subiectum & prædicatum, voces dictionisq; sint. Ita filii (inquit) tecum plane sentio. Tu igitur recte vale & in studijs Peripateticorū (vt probe cœpisti) proficere perge. eòq; resalutato puer abscessit: ob id exultans gestiēsq; animo, qd ad suorum cœqualium congressiones non victus sese recipere possit, quòd q; incitua sua maculam ei doctrinæ quàm profitebatur maxime apud exterū hominem nullam reliquerit. ¶ Individuum & vnum numero, nominis & rei, re pariter & ratione. ¶ Contraria sunt quæ sub eodem genere posita maxime distant, & eidem subiecto vicissim insunt, à quo mutuo se expellunt, nisi alterum eorum insit à natura. ¶ Definitæ & determinatæ quantitates: quæ certa ratione numeri designantur. vt bicubitum qd duorum sit cubituum. decem, viginti: quòd illud decem sit vnitate, hoc vero viginti. At multum, paucum, magnum & paruum: suis vocabulis nulla numeri ratione certa designantur, vt suo vocabulo quanta sint deprehendantur. ideo quantitates determinatæ minime sunt. & potius etiā illa ad aliquid: quàm quantitates esse dicuntur, vt ex sequenti capite cognoscetur. ¶ Substantia secundum id ipsum quod est magis & minus susciperet: si secundum sui ipsius intensiōem, remissionemq; magis & minus diceretur. perinde ac album secundum id ipsum quod est: suscipit magis ac minus. Secundum enim intensiōem & remissionem: se prius & posterius magis album & minus album dicitur. & ita magis album est ad alterum album, quod quidem minus est intensum. De intensiōe autem & remissionem: exactius in philosophia. ¶ At quòd prima substantia magis substantia dicitur quàm secunda: id ideo non est quòd id ipsum quod est intendatur, remittaturve: sed vt dictum est, quòd re ipsa prima substantia talis substantia sit, qualis ratione designatur. nam designatur singularis: & re ipsa singularis est. Secundæ autem substantiæ ratio non hunc in modum, cum re ipsa concordat. nam secunda substantia vniuersalis designatur, quæ re ipsa non est vniuersalis sed sola ratione sibi accommodata. magis autem tale est, quod re & ratione tale est, quàm quod ratione solum, imò maxime tale est. Prima autem substantia: cum re, tum ratione prima substantia est. secunda autem: sola ratione secunda substantia. Idem enim prima substantia & substantia singularis, & secunda substantia & substantia vniuersalis. Et ex his dubij dilutio liquide patere potest. ¶ In vltima proprietate substantiæ: Maxime aduerbium est. ¶ Proprium, proprium primo modo: quod soli competit et si non omni. Sed quomodo maxime proprium dicitur, cum proprium quarto modo potius maxime proprium dicendum esset? profecto inter propria de substantia discussa, id maxime proprium est. nam primum scilicet non esse in subiecto: non solum accommodatur substantiæ, sed & alijs cōuenit. quod autem alijs cōuenit non iam proprium, sed commune potius est dicendum. & si dicatur proprium, vt secundo modo: hoc proprium improprium est vocabulum. Idem euenit de secundo: quod est vniuoce prædicari de primis. & de quarto, & de quinto, scilicet non habere contrarium: & non

suscipere magis & minus, secundum id ipsum quod est. hæc enim & quantitatibus & qualitibus, vt formis & figuris cōueniunt. & de tertio hoc aliquid significare & quale quid significare, quantum soli substantiæ cōueniant: rationem tamen principalius, ipsamq; qualitatem quàm rem ipsam respicere videtur. hæc autem id ipsum quod est, remq; ipsam prorsus respicit. modo quod ratione rei cōuenit: id per se cōuenire videtur. quod autem ratione qualitatis: per alterum, & quasi per accidens. Quis igitur non videt etsi substantiæ proprium sit etiā primo modo: hoc aliquid significare (soli enim cōuenit: similiter & quale quid significare) magis tamen ipsi proprium esse? qd ipsa vnum & idem manens secundum id ipsum quod est esse susceptiuam contrariorum. hic enim rem: illic vero rationem respicimus. ¶ Vnum & idem numero, re ipsa. Videtur enim hic præcipue res aspici: quod in vltimis proprietatibus obseruauit Aristoteles. ¶ Susceptibile contrariorū: quod vicissim eorum subiectum esse natum est. ¶ Non aliter ac in imaginatione eadem imago manet, re existente & non existente, quæ & re mutata non mutatur: ita quoq; & oratio in voce, & opinio in mente, eadem nunc vera, nunc falsa. quæ re mutata, prorsus nō mutatur. Finge speculum, quod res in earum absentia retineat, saluetque: & tu ipse intra locum & te quoq; illo in loco esse repræsentabit, & vere quidem repræsentabit. absiste à loco (quia ea speculi natura posita est: vt rerum simulacra in earum absentia retineat, atque saluet) te adhuc illo esse in loco, repræsentabit & falso quidem repræsentabit. nulla tamen illi spectro simulacrorūque mutatio facta est: sed in te solo, qui à loco abscesseris. Mens, speculum: spectrum, oratio & opinio.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

¶ Vintum cap. de substantia. diffinitiones duæ, conclusiones quinque. ad primam corollarium vnum. substantiæ communitates sex. ad primam, tertiam, quartam & quintam: singula dubia. ad sextam instantia vna. ¶ Prima. Diffinitio primæ substantiæ. Ea substantia quæ propriissime, principaliter & maxime substantia dicitur: est quæ neque est in subiecto neq; de subiecto dicitur. vt quidam homo, quidam equus. ¶ Secunda. Diffinitio secundæ substantiæ. Secundæ substantiæ dicuntur tum species in quibus sunt primæ, tum illarum specierum genera. vt homo & animal. Nam quidam homo in homine vt in specie: & animal hominis genus est. Sunt itaque homo & animal secundæ substantiæ. ¶ Conclusio prima. Cætera à prima substantia aut vniuoce, aut denominatiue dicuntur de prima substantia: aut sunt in prima substantia. Nam eorum quæ dicuntur de subiecto: & nomen & ratio prædicatur. vt homo de quodam homine & nomine & ratione prædicatur. nomine quidem quia quidam homo: homo est. ratione vero quia quidam homo: animal rationale est. & eorum quæ sunt in subiecto: quorundam neque nomen, neque ratio dicitur, sed solum sunt in subiecto. vt de quodam homine neque albedinis nomen, neque ratio dicitur. quorundam vero nomen prædicatur: at ratione prædicari impossibile est, quæ denominatiue prædicantur. Albi enim nomen de quodam corpore prædicatur (nam quoddam corpus: album est) at vero rationem albi de quodam corpore prædicari impossibile est. Atqui omnium horum prima substantia subiectum est. cætera enim omnia, aut de primis substantijs vt de subiectis dicuntur, aut in primis substantijs vt in subiectis, sunt. Non ab re igitur cætera à primis substantijs, aut vniuoce dicuntur de primis substantijs, aut denominatiue: aut in primis sunt substantijs. Verum & cætera omnia aut de primis substantijs vt de subiectis dici, aut in ipsis esse vt in subiectis: facile ex singulorum inductione colligitur. Nam animal de homine prædicatur: igitur & de quodam homine prædicatur qui prima substantia est. Quod enim de nullo singulorum hominum prædicatur, neque de homine prædicabitur. Rursus color est in corpore: igitur & in quodam corpore, quod quidem prima substantia est. Quod enim in nullo singularium corporum est: neque quoque in corpore est. patet igitur cætera omnia aut de primis substantijs dici vt de subiectis, aut in ipsis esse vt in subiectis. ¶ Corollarium. Quo fit vt si non sint primæ substantiæ, neque quicquam aliorum remanere possibile sit. Nam omnia alia (vt iam dictum est) aut de ipsis: vt de subiectis & quidem primo & præcipue subsistentibus dicuntur, aut sunt in ipsis. Sublatis igitur ipsis: merito auferentur & reliqua. ¶ Secunda conclusio. Inter secundas substantias: species magis quàm suum genus substantia dicenda est. ¶ Primo. Quia species: primæ maximeque subsistentior est quàm suum genus. Si enim quispiam de aliqua prima substantia quid sit interrogauerit: notius, familiariusque speciem quàm speciei genus respondebit. vt si quærat quispiam de quodam homine quid sit: notius, familiariusque quòd sit homo respondebit quàm animal, & de quadam arbore quòd sit arbor quàm quòd planta. hoc enim ideo: quia illa primis illis, & maxime substantijs propinquiora sunt. Secundas igitur inter substantias: species magis substantiæ sunt quàm sua genera. ¶ Secundo. quia species primis substantijs quàm sua genera sunt similiores. nam primæ substantiæ quæ & maxime substantiæ: idcirco primæ dicuntur, quòd omnibus alijs subiiciuntur. omnia enim alia: aut de ipsis dicuntur, aut in ipsis sunt. atqui vt primæ substantiæ ad omnes alias substantias sese habent subiiciendo: ita & species ad suum genus. subiicitur enim species suo generi. nam genus de specie prædicatur, at non contrā. Species enim de suo genere non prædicatur. merito igitur inter secundas substantias, species primis & maxime substantijs similiores: magis substantiæ quàm sua genera sunt astruendæ. ¶ Tertia conclusio. ¶ Secundarum substantiarum vna species specialissima: non magis quàm altera substantia est. ¶ Nam

species specialissimæ eæ sunt: quæ genera non sunt. Atqui talium vna non est primæ & maximæ substantiæ quàm altera quælibet, vicinior. neque enim familiarius de quodam homine interroganti quid sit: hominē respondebis, quàm de quodam equo interroganti quid sit, quòd sit equus. Secundarum igitur substantiarum vna species specialissima quàm altera quælibet, minime magis substantia est. ¶ Quarta. Primarum substantiarum vna quàm alia quælibet: non magis substantia est. nam non magis quidam homo substantia est quàm quidam equus, aut alia quæuis. Sunt enim omnes maxime substantiæ. Sunt igitur omnes primæ substantiæ æque substantiæ: & non magis vna quàm altera substantia est. ¶ Quinta conclusio. Non ab re post primas substantias: solæ earum species & genera secundæ substantiæ dicendæ sunt. ¶ Primo. Quia hæc sola quid sint primæ substantiæ sciscitantibus apte respondentur. Si enim quispiam quærat quid quidam homo est: apte & homo & animal respondebit. & de quodam equo: consimiliter quòd equus, & animal. sed aliquid aliorum vt album esse, vt currere: non apte respondebit. Aliena enim sunt hæc ad quæstionem quid, de prima substantia. Atqui species & genera primarum substantiarum nunquam ad quidnam sint, primæ substantiæ apte responderentur: nisi essent substantiæ. Merito igitur post primas substantias: solæ species, & earum genera substantiæ sunt dicenda. ¶ Secundo. Quia primæ substantiæ propriissime idcirco substantiæ dici merentur: quòd omnibus alijs subijciuntur. At vero vt ipsæ omnibus subijciuntur: ita species & earum genera omnibus alijs subijciuntur, & de ipsis reliqua prædicantur. Si enim quendam hominem grammaticum esse dicas: igitur vt hominem esse grammaticum, & animal esse grammaticum fatearis oportet. & ita in reliquis. Merito igitur post primas substantias: sola earum tum species tum genera substantiæ, dicenda sunt. ¶ Communitates substantiæ. ¶ Prima. Conuenit omni substantiæ non esse in subiecto. De prima substantia statim id notum est. Nam ea est quæ neque est in subiecto neque de subiecto dicitur. non igitur est in subiecto. De secunda vero substantia declaratur. ¶ Primo. Nam homo dicitur de quodam singulari homine vt de subiecto: sed in nullo est subiecto. Non enim in quodam homine aut alio quopiam est, vt in subiecto. Itidem animal de quodam homine dicitur vt de subiecto, sed non est in quodam homine vt in subiecto, neque quidem in alio quopiam. Secunda igitur substantia: in nullo est subiecto. ¶ Secundo. Eorum quæ sunt in subiecto rationem de subiecto prædicari impossibile est, etsi nomen quandoque prædicetur. Atqui secundarum substantiarum & nomen & ratio de subiecto prædicatur. vt hominis & animalis & nomen & ratio de quodam homine. Non igitur secundæ substantiæ sunt in subiecto. Quare omni substantiæ conuenit non esse in subiecto. Verum id substantiæ proprium non est. Nam non solis substantijs conuenit, sed & differentijs earum: consimilibus vt prius rationibus. Nam rationale de homine dicitur vt de subiecto, similiter & bipes: sed non est in homine vt in subiecto. Denique differentiarum substantialium ratio de subiecto dicitur: vt rationalis & bipedis ratio, de homine. non igitur differentiæ substantiæ, sunt in subiecto. ¶ Dubium. Partes substantiæ sunt in aliquo: quomodo igitur substantiæ non erunt in subiecto, aut non fateri cogemur partes substantiæ non esse substantias? ¶ Dilutio dubij. Nihil profecto id nos turbare debet quod sint in aliquo. Nā nō sunt in aliquo vt in subiecto: sed alio modo videlicet vt partes in toto, de quo hic non agebatur. ¶ Secunda communitas. Conuenit secundis substantijs pariter & differentijs earum, vniuocè prædicari de primis. Nam secundarum substantiarum species de indiuiduis: & genera de speciebus prædicantur. quare & de indiuiduis. Quæcunq; enim de prædicato dicuntur: etiam & de subiecto dicuntur, & id quidem ratione. Suscipiunt enim suarum specierum, generumque rationem primæ substantiæ. Secundæ igitur substantiæ: de primis substantijs vniuocè prædicantur. Eo quoque modo & indiuidua quæ primæ substantiæ sunt, pariter & species: differentiarum nomen & rationem suscipiunt. prædicantur igitur & differentiæ per diffinitionem vniuocè de primis substantijs. diffinita siquidem prius sunt vniuocè esse, quorum nomen commune est & ratio eadem. Conuenit itaque secundis substantijs & differentijs earum: vniuocè prædicari de primis. nam primis non conuenit. à principali namque, primæque substantia: nulla prædicatio est. Non enim vt dictum est, aut de subiecto dicitur, aut in subiecto est: & tanto quoque minus conueniet ijs quæ sunt in subiecto. Et reuera omnia quæ de illis & nomine & ratione prædicantur: sunt secundarum substantiarum species, & genera, & differentiæ. ¶ Tertia. Prima substantia hoc aliquid significat: secunda vero potius quale quid. Nam etsi omnis substantia videatur hoc aliquid significare: non tamen id verum est, sed prima substantia proculdubio hoc aliquid significat. nam indiuiduum & vnum numero substantiæ: neque id in controuersiam venit quin hoc aliquid significet. at quòd secunda substantia videtur hoc aliquid significare: hoc ob appellationis, nuncupationisque figuram euenit, quòd quis quendam hominem aut hominem aut animal dicit. verum id non ita est: sed secunda substantia potius quale quid significat. non enim vnum numero subiectum est, vt prima substantia: sed de multis dicitur. vt homo de multis: & animal de multis. ¶ Dubium. An secunda substantia hunc in modum quale significet: quæadmodum album? ¶ Dilutio. minime. nam album simpliciter: & solum quale significat. sed secunda substantia vt species aut genus, aliquid & substantiam significat, circa quam, qualitatem quandam determinat. Et huiusmodi qualitatis determinatio: in genere quàm in specie maior, atque plurimum est. Qui enim animal dicit: plura comprehendit, quàm qui dicit hominem. ¶ Quarta. Conuenit insuper substantijs, nihil ipsis esse con-

trarium. quid enim primæ substantiæ vt cuidam homini, aut cuidam animali assignabimus contrariū: nihil profecto assignare valebimus. at neque secundæ substantiæ vt homini aut animali, quicquid quòd contrarium assignemus, reperiemus. & idē in reliquis, similēque esse intelligere facile est. Non tamē id substantiæ propriū est. nam etsi omni substantiæ cōueniat: non tamen soli. quātitati enim etiam conuenit. vt bicubito, tricubito, denario & huiusmodi quantitatibus: quibus nihil contrariū esse reperitur. ¶ Dubium. At forte multū pauco contrarium quis dixerit, & magnū paruo: & eadē esse quātitates. ¶ Dilutio. Verum itāne sit an secus: ad id quod intendimus nihil habet momenti, nam definitis, determinatisque quātitatibus: certū iam est nihil esse cōtrarium. quare nō solis cōueniet substantijs. ¶ Quinta. Substantia neque magis suscipit: neque minus. vt homo nō est magis aut minus homo, aut seipso prius & posterius, aut altero homine. & ita de primis & reliquis quibuscunq; substantijs. At quæ magis & minus suscipiunt: hunc in modū seipsis prius & posterius, & altero magis & minus dicuntur. vt album magis albū nunc quàm prius seipso, & interdū minus album dici potest, & altero albo magis aut minus album. non suscipiunt igitur substantiæ magis & minus. ¶ Dubium. Sed quoniam modo substantia non suscipit magis & minus, cū prius dictum sit vnam substantiā magis, & alteram minus substantiā esse: vt secundarum substantiarū speciem magis substantiam esse, quæ suum genus? ¶ Dilutio. Nulla substantia secundum id quod est: suscipit magis & minus. vt homo nō magis homo est, aut se, aut altero. quāuis vna substantia alteri cōparata hoc ipsum quod dicitur substantiæ, magis vel minus dicatur: quæadmodum & prius dictū est. ¶ Sexta. Maxime propriū substantiæ esse videtur: cum sit vnū & idem numero, susceptibile esse cōtrarium. nam vnū & idem numero manens, quod contrariorū susceptiuum sit: nihil prorsus eorū est quæ non sunt substantia. vt color vnus & idem numero nō aliquando albus est & aliquādo niger, nec actio vna & eadem numero, aliquādo bona & aliquando mala. & hunc in modū in reliquis: quæ substantiæ non sunt. At vna substantia, eadēque numero manens: contrariorū susceptiua est. vt aliquis homo cum vnus, idēque numero maneat: interdū albus est & interdū niger, interdum calidus, interdum algidus, studiosus interdū, & interdum prauus. quod nulli aliorum quæ nō sunt substantiæ, euenit. ¶ Instantia. Inflare forsitan de oratione & opinione quispiam poterit: quod vna, eadēque numero, contrariorū sit susceptiua. vt oratio vna, eadēque numero manēs: interdū vera & interdū falsa est. hæc enim oratio, quispiam sedet: ipso sedente vera est. eo vero surgente, eadem protinus falsa est. Idētidem & opinio vna, eadēque numero: interdū vera & interdum falsa cognoscitur. Nam sedente quopiam si quis opinetur ipsum sedere: vere opinatur. at eadē opinio manēs, eo surgente falsa est, falsaque opinatur. Non igitur soli substantiæ cōuenit: cum vna eadēque numero sit, contraria suscipere. ¶ Responso. ¶ Primo responderi poterit. Si quispiam existimauerit orationē & opinionem vnā & eandem numero cōtraria suscipere, pariter & substantiam vnam, eadēque numero: id tamen differēter admodū esse, & alio suscipiendi modo. Nam substantiæ ipsæ sui mutatione cōtrariorum susceptiue sunt. vt cū substantia quæpiam ex calido sit frigida, proculdubio mutatur: nam alteratur, vt notū est. & simili modo cum ex nigro sit album, & ex vitioso studiosum, & ita in reliquis, quod huiusmodi cōtrariorum susceptiuū mutationem in se suscipit. Atqui in oratione nō ita euenit. nam nō sui mutatione, vna & eadē interdum vera & interdū falsa dicitur: sed alterius mutatione. Fit enim oratio qua quæpiam sedere significamus, interdū vera & interdum falsa: re ipsa mota quæ per ipsam sedere designatur, nō autē oratione ipsa mota. & simile de opinione, vt de oratione, euenit. Quare saltē nullus negare debet adiuncto modo propriū esse substantiæ: cum sit vna & eadē numero sui mutatione susceptibile esse contrariorū. ¶ Secundo. Si quispiam id putet, orationē scilicet & opinionē contraria suscipere: longe sua fallitur opinione, neque id verū est. nō enim oratio & opinio susceptiua cōtrariorum dicuntur, quia cū nūc vera, nunc falsa sint aliquid suscipiāt (nihil enim suscipiūt) sed veræ, falsæque dicuntur, quod circa aliud passio facta sit. Ex eo enim oratio ac opinio vera, falsaque esse dicitur: quia res ipsa est vel nō est. non autē quia contraria suscipiat. Etenim à nulla re prorsus oratio aut opinio mouetur. nimirū igitur haudquaquam existimabitur oratio aut opinio cōtraria suscipere: cum nulla in ipsis passio, mutatioque fiat. nam quod cōtraria suscipit: patitur, mutaturque. Merito igitur sola substantia quæ hoc pacto patitur ac mutatur: contrariorū susceptiua dicitur, quod vicissim illa suscipiat. Suscipit enim eadem substantia, nunc morbum, nūc sanitatem, nunc nigredinem, nunc albedinem. & vnumquodque talium suscipiendo: cōtrariorum susceptiua dicitur. quare indubitato substantiæ proprium erit: cum sit vnum & idem numero manēs, mutatione sui susceptiuam esse contrariorum. sed de substantia hætenus abunde dictum videtur.

¶ De quantitate.

Cap. VI.

¶ Quantitatis autem, aliud est cōtinuum, aliud est discretū. & aliud quidē diuisio, 29
 ¶ Ex habentibus positionē ad seinuicem in ipsis, partibus constat: aliud
 ¶ autem ex nō habentibus positionē. ¶ Est autem discreta quātitas: vt
 30
 ¶ numerus, & oratio. cōtinua vero: vt linea, superficies, corpus. amplius autē præter hæc: tēpus & locus. Partiuū etenim numeri nullus est cōmunis terminus: ad quem copulantur partes eius. vt quinq; si sunt denarij partes: ad nullum terminum cōmunem copulantur quinq; & quinq;, sed semper discreta sunt. &

tria & septem ad nullum communem terminum copulantur. neq; omnino habeas in numero communem terminum partiū accipere: sed semper discretæ & separatæ sunt. quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio discretorū est. Quod etenim quantitas est oratio: manifestum est. mensuratur enim syllaba breui & longa. dico autem cum voce orationē factam. ad nullum enim cōmunem terminum particulæ eius copulantur. non enim est cōmunis terminus ad quem syllabæ copulentur, sed vnaquæq; diuisa est, ipsa secundū seipsam. Linea vero continuum est, est enim sumere communem terminum ad quem partes eius copulentur, id est punctum. & superficiei, lineam. plani nanq; partes ad aliquem cōmunem terminum copulantur. similiter autem & in corpore habeas sumere cōmunem terminū, lineam, vel superficiem: ad quā corporis partes copulantur. Est autē talium & tempus & locus. præsens enim tempus: copulatur ad præteritū & ad futurū. rursus locus continuorū est. locum enim quēdam partes corporis obtinent: quæ ad cōmunem terminum copulantur. ergo & loci partes quæ obtinēt singulas corporis partes, ad eundem cōmunem terminū copulantur, ad quē & corporis partes. quapropter cōtinuus erit & locus. Ad vnū enim cōmunem terminum eius partes copulantur. ¶ Amplius autē. Alia quidē constant ex partibus quæ in eis sunt, positionem habentibus ad seinuicē: alia autem ex non habentibus positionē. vt lineæ quidem partes positionem habēt ad seinuicem. singulum nāq; eorū situm est alicubi: & habes vnde sumas, & assignes vbi vnūquodq; situm est in plano: & ad quā partem reliquarū, copulatur. similiter autem & partes plani positionem habent aliquam. similiter nanq; assignetur vnūquodq; vbi iacet: & quæ copulantur ad seinuicem. sed & soliditatis quoq; similiter & loci. In numero autē non possit quisquā ostendere, quemadmodū partes eius positionem aliquā habent ad seinuicem, aut vbi iacent: aut quæ partes ad seinuicē connectūtur. neq; eæ quæ tēporis sunt. nihil enim permanēt partes temporis. quod autem nō est permanens: quomodo positionem aliquā habebit? ¶ Sed magis ordinē quendā particularum dices habere: eo q̄ aliud quidē prius sit temporis, aliud vero posterius. Sed & de numero similiter: eo q̄ prius numeratur vnū q̄ duo, & duo q̄ tria. & sic habebunt aliquem ordinē: positionem vero nō multum accipies. sed & oratio similiter. nihil enim permanēt partes eius, sed dictum est, & nō potest hoc amplius assumi. Quapropter nō erit vlla positio partium eius: siquidē nihil permanent. Igitur alia ex habentibus positionē partibus constāt: alia ex non habentibus positionē. ¶ Proprie autem quāta dicūtur quæ dicta sunt: alia vero omnia secundū accidens. Ad hæc enim aspicientes & alia dicimus quāta. vt multū dicitur albū: eo q̄ superficies multa sit. & actio longa: eo q̄ tēpus multū sit, & motus multus. ¶ Neq; enim horū singulum: per se quātum dicitur. vt si quis assignet quāta actio est: tempore diffiniet, annuā, vel sic aliquo modo assignās. & album quātū quid sit assignās: superficie diffiniet. quāta enim fuerit superficies: tantum album esse dicet. quare sola proprie & secundū seipsa dicuntur quāta quæ dicta sunt. aliorū vero nihil per se: sed si forte, per accidēs. ¶ Amplius. Quātitati vero nihil est cōtrarium. In definitis enim manifestū est: quoniā nihil est cōtrarium. vt bicubito vel tricubito, vel superficiei, vel alicui talium. nihil enim illis est cōtrariū. ¶ Nisi quis forte dicat multū paucō esse cōtrariū: vel magnū paruo. Horū autē nihil est quantitas: sed magis ad aliquid. Nihil enim per seipsum magnū vel paruū dicitur: sed eo q̄ ad alterū refertur, vt mōs quidē paruus dicitur, milium vero magnū: eo q̄ hoc ijs quæ sunt sui generis maius sit, illud ijs quæ sui sunt generis minus. ergo ad aliud est eorū relatio. nam si per seipsum magnū vel paruum diceretur: nunquā mōs quidem aliquādo paruus, milium vero magnū diceretur. Rursus in vico quidē plures homines esse dicimus: Athenis vero paucos, cū sint illis multo plures. & in domo quidē multos: in theatro vero paucos, cū sint plures. ¶ Amplius. Bicubitū vero & tricubitū &

Diuisio.
2

31

Conclusio.

32

Cōmunitas

1

Instantia.

1

vnūquodq; talium quantitatem significat: magnum vero vel paruum non significat quantitatem, sed magis ad aliquid, quoniā ad aliud cōsideratur magnum & paruum. quare manifestum est: quoniā hæc ad aliquid dicūtur. ¶ Amplius. Siue aliquis ponat quantitates esse hæc siue non ponat: nihil illis contrariū est. quod enim nō potest sumi per seipsum, sed ad solam alterius relationē refertur: quomodo huic aliquid erit cōtrarium? ¶ Amplius. Si sunt magnum & paruum contraria: cōtingit enim simul cōtraria suscipere, & ea ipsa sibimet esse cōtraria: cōtingit enim simul idē paruum esse & magnū. est enim ad hoc quidē paruum: ad aliud vero, id ipsum magnū. quare idem & paruum & magnū eodem tēpore esse contingit. quare simul cōtraria suscipit. sed nihil est quod videatur simul cōtraria suscipere posse. vt in substantia quidē. susceptibilis enim contrariorū esse videtur: sed nullus simul sanus est & æger, neq; albus & niger est simul. nihilque aliud simul cōtraria suscipiet. Et eadē sibiipsis contingit esse cōtraria. nam si est magnū paruo cōtrarium: ipsum autē idem simul est magnū & paruum, ipsum sibi erit contrarium. sed impossibile est aliquid sibiipsi esse cōtrarium, nō est igitur magnū paruo cōtrarium: neq; multū paucō. quare vel si nō ad aliquid hæc quis dicat, sed quātitatis: nihil contrariū habebunt. ¶ Maxime autē circa locum: esse videtur cōtrarietas quātitatis. sursum enim ei quod est deorsum contrariū ponunt, locū qui in medio est deorsum dicentes: eo q̄ plurima distātia est medietatis ad mūdi terminos. Videntur & aliorū contrariorū ab his asserre diffinitionem. quæ enim plurimū à seinuicem distant sub eodē genere: cōtraria esse diffiniunt. ¶ Non videtur autē quantitas suscipere magis & minus, vt bicubitū: neq; enim aliud est alio magis bicubitū. neq; in numero, vt tria q̄ quinq; nihil magis dicūtur, vel quinq; magis q̄ tria. nec tempus aliud magis & minus dicitur tempus: nec in nullo eorum quæ dicta sunt: omnino magis & minus dicitur. Quare quātitas non suscipit magis & minus. ¶ Proprium autē maxime quātitatis est: quod æquale & inæquale dicitur. Singula quæq; enim earū quæ dictæ sunt quantitatū: æqualis & inæqualis dicitur. vt corpus: æquale & inæquale dicitur. & numerus & tēpus: æquale & inæquale: & oratio, æqualis & inæqualis, similiter autē & in alijs quæ dicta sunt: vnūquodq; æquale & inæquale dicitur. ¶ In cæteris vero quæ quātitates non sunt: nō multum videbitur æquale & inæquale dici. vt dispositio æqualis & inæqualis non multum dicitur: sed magis similis & dissimilis. & album æquale & inæquale non multum dicitur: sed simile vel dissimile. quare quantitatē maxime sit proprium: æquale & inæquale dici.

¶ Sexti cap. notæ.

29 ¶ Nomine quanti, quantitas intelligitur. Et ferè concretis, denominatiuisque huius prædicamenti in nominibus principalium vtitur loco, vt lineam & magnam & quantam dicimus: cum dicendum potius esse videatur, linea magnitudo esse, atque quantitas. idem tamen volumus cum dicimus linea magna est, linea quanta est: ac si diceremus linea magnitudo est, & linea est quantitas. At cum dicitur homo est magnus: homo est quantus: non idem volumus magno & quanto vt magnitudo & quantitas. Quo fit vt magnum, quantum, & complura huius prædicamenti vocabula, bifariam capi soleant: scilicet vt denominatiua voce tatum, & vt re, vocēq; denominatiua. Cum denominatiua sunt voce tantū: de solis dicūtur quantitatis. vt in primo loco magnum & quātū de linea: cum vero re pariter & voce denominatiua: de substantia dicuntur. vt secundo loco magnū & quātū de homine. hinc bicubitum interdum quantitas duorum cubitorum intelligitur: interdū substantia huiusmodi quantitatem habens. & ita in reliquis huiusmodi. Et ne modo id dictionibus, vocabulisq; huius prædicamenti euenit: verum & principalium plurima, nunc vt principalia, nūc vt paronyma, denominatiuaq; accipiuntur. vt cubita magnitudo, nunc corpus dicitur: nunc vero homo dicitur corpus. & astronomi, cælos: corpora, magnitudinesque appellant cælestes, quod longitudo, latitudinem, crassitiemq; in se continent. Quocirca fit vt corpus & magnitudo re pariter & voce nunc principale sit: nunc vero sola voce principale. Et ita de binario, ternario, quaternario & innumeris huiusmodi: quæ nunc numerantia, nunc numerata etiam ab Aristotele dici solent. numerantia vero, numerique numerantes: cum omnino principalia sunt. porro numerata: cū sola voce sunt principalia. At cum ea quæ pariter & re & voce talia sunt, proprie sint talia: quæ autem altero tantum talia, quodam modo iam improprie, & communiter sint talia, operæ precium

Instantia.
2

Cōmunitas
2

Cōmunitas
3

A. nō omnino accipies.

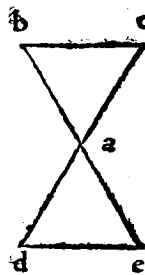
esset quid quantitas proprie nuncupetur agnoscere & quid quantitas cōtinua & quid discreta, & an illæ inter se misceantur, & an misceatur substantijs & qualitibus. id est vtrum sermonis proprietate seruata: quantitas continua sit quantitas discreta, an contrā. & vtrum aliqua substantia sit quantitas, aut continua, aut discreta: & ita de qualitate. Verum ista in præsentiarū differere: aliquid maius est, quàm præsens locus, institutumq; exigat. aliquid tamen adducere propter lapsus qui fiunt: penè totius philosophiæ aditū non tam impediens q̄ penitus adimentes, non forsitan inutile videatur, etsi hic etiā exacte omnino intelligi non possint. Quantitas igitur id dicitur quod per se in partes diducibile est, partes dico extensionis, successione, aut discretionis. per se autem. Nam etsi homo diducibile in partes etiā magnitudinis sit: id tamen nō per se est, sed per alterū. quia videlicet in se magnitudinē: longitudinē scilicet, latitudinem, altitudinemq; possideat: perinde ac albedinē. Extensiones sunt longitudo, latitudo, altitudo, quæ & crassities & profundū dicitur. Successiones, lationes, tempora, discretiones: numeri, binarius, ternarius, quaternarius & huiusmodi. & ad has solas partes applicari debet diffinitio quantitatis: alioqui inciditur in pseudographiam. homo enim etiā per se diducibile est in partes coessentialis: in animā scilicet & in corpus. at nō idcirco sit quantitas. nam cōsubstantiales partes: non quantitatē sed substantiam cōstituunt. Item albedo suapte natura & per se, in partes intensionis diducibilis est. at nō idcirco quantitas. partes enim illæ quantitatē non constant, sed qualitatem. Est enim in quātitate extensio, successio, discretio. In qualitate vero intensio atq; remissio. Et extensio respicit quantitatē continuam vt lineam, superficiē, corpus: successio tempus, & discretio respicit numeros. ¶ Quātitas cōtinua ea est cuius partes cōmuni, vno, eodēq; termino iunguntur. Partes dico nunc extensionis nunc successione. vt lineæ partes: cōmuni, eodēq; puncto iunguntur. & superficiē partes: cōmuni linea. corporis autē: cōmuni superficiē. & hæ extensionis sunt partes. Partes autē temporis quæ præteritū & futurum sunt: præsentī atomo iunguntur. & partes illæ appellatur successione partes. Esto enim a b linea cōtinua: & c punctum aliū quod in ea, mente, animo, cogitationēq; signatū. dico lineæ datæ partes a c & c b cōmuni, eodē puncto coniunctas esse: & c esse terminū partis a c & terminum partis c b. Nam partis a c finis: & initium partis c b. & ita cōstituta superficie aliqua vt superficie a b d f, cuius pars vna sit a d c e, & altera c e b f. signata autē linea c e: tempus signet per lineā, & corpus si placet suo modo. ¶ Quantitas discreta, ea quātitas est cuius partes minime termino aliquo cōmuni, eodēq; iunguntur. vt senarij partes ternarius & ternarij minime termino aliquo cōmuni iunguntur: sed discluse semper manēt. similiter binarius & quaternarius partes eius disiunctæ, discretæq; manēt nullo termino (qui finis vnus sit vt binarij, & principium alterius vt quaternarij) agglutinatæ. & hæ quātitas discreta. & hi numeri in anima sunt & quidē rationali. Vnde nō mirum est si solus animalū homo numerat: cū solus in eius anima quātitatem discretam, numerosq; habeat, à qua quidē quantitate dicitur numerans. & illa quibus suos numeros applicat: appellantur numerata. vt ea quibus apte denariū suum applicat anima: decē sunt, & denarius numeratus. perinde atq; pannus cui apte accōmodatur, applicaturq; vna: mēsurata panni vna dicitur. dimensio autem quæ applicatur: vna est dimetiens, atq; mensurans. decē igitur homines: à forma quadā decem dicitur. nam à denario animæ: quo nō existente, nō aliter decem dicerēt q̄ paries visus nulla exiēte visione. sicut vt huiusmodi vna panni & decē homines à forma extraria dicantur: quēadmodum & cū dicitur paries visus. & proinde hi numeri formales, & per se discretionis, discretæq; quātitates dici possunt. Sunt enim animæ intrinsecæ formæ, & adeo vt nonnulli animam numerū esse diffinierint (sed rectius non numerū sed numerantem dixissent) cæteris autē extrariæ. Vnde sunt numeratia, sunt numerata, sunt numeri. Numeratia: sunt animæ numeros suos rebus applicates. numerata: sunt ea quibus anima numeros apte, accōmodatq; applicat. numeri: sunt discretæ illæ rationes numeradi. ¶ At dices: prius dictum est numeros illos etiā numerantes appellari: quo modo igitur cū numerus numeras dicitur, & anima numeras, anima nō dicitur numerus saltē numerans? Minime profecto numerus anima dicitur, etiā etsi adiungas numerans. Nam bifariam aliquid numerans dicitur. hoc vt principale, illud vt instrumentū. principale quod applicat: instrumentū quod applicatur. Ideo numerus, quātitatq; discreta numeras intelligitur dici vt instrumentū, ratiōq; & forma numeradi: anima autē numerans dicitur vt principale. perinde ac homo palmo metiēs, mensuransq; dicitur: & palmus, palmariq; quātitas mēsurans. sed hæc vt instrumentū: ille vero vt principale. nō tamen homo etsi mensurans sit etiā præcipuū, vnquā dicitur quantitas mēsurans, sed mensurans dūtaxat. ita quoq; anima præcipuū numerans: neq; vnquā dici debet numerus numeras. sed hic solus palmus quātitas mēsurans, dimetiēnsq; dicitur: ita & illic solus numerus animæ & ratio ipsa intimūq; numeradi instrumentū numerus numeras appellatur. illic indiuidua monas minimāq; & prorsus insectilis, numerandi ratio. & illic dyas diuisionis fons. illic trias prima formalium numerorū perfectio: illic imparia nunq̄ coincidūt paribus. de his arithmetice negotiatur. Et ab vnitatem solū, vnū denominatur. & à binario, duo. & à ternario, tria. & ita deinceps. Vnde fit vt nō sola, in mente sufficiat vnitas ad numerandū: perinde ac vnus palmus ad dimetiendū id quod etiā multorū fuerit palmorū. sed sunt veri numeri ex vnitatib; coaceruati, cōpositiq;. Si enim vnitatem ita applico vnū, vnū, vnū, vnum, vnū: nihil aliud habeo q̄ vnumquodq; eorū cui applicui esse vnum, & incōposite applico, & quot sint ea ignoro. sed si ita applico vnū, duo, tria, quatuor, quinque, & hunc in modū deinceps: cōpossi-

te applico, & quot ea sint agnosco. Qui enim dicit duo: vnitatem vnitati adiunctam cōposite applicat. qui tria, tres vnitates compositae applicat. nihil enim aliud binarius quàm duarum vnitatum compositio, & ternarius trium, & ita de reliquis. Et secunda vnitas primæ adueniens: binarium, primæ numeri speciem creat. & duabus primis, tertia adueniens: ternarium. & quarta præcedentibus: quaternarium. & in immensum noua continuo adiuncta vnitas: nouam speciem instaurat, nouūque constituit numerum. estq; vnitas omnium numerorum formatrix, creatrixque. Quæris forsitan, prima, secunda, & tertia vnitas: sūntne eiusdem naturæ? Id non imus inficias, neq; omnem quidem vnitatem omni vnitati, & omnem binarium binario, & ternarium ternario naturæ affinitate affinem. Quo modo igitur vnitas prioribus adueniens: nouam creat speciem? nunquid albedo albedini si adueniat nouam coloris speciem creat? Minime profecto diuersam coloris speciem. sed eo non fit: quin noua adiuncta vnitas, nouam creet speciem. Nam specierum quædam sunt: quas sola rationum diuersitas parit, vt data magnitudine a h indefinita quantitas. cuius portio a b sit quantitas digitalis, a c palmi, a d pedanea, a e cubitalis, a f bicubitalis, & a g tricubitalis. quæro quantitasne a b, a c, a d, a e, a f, & a g sint eiusdem naturæ? quis id negabit? Sunt enim eiusdem totius partes: haud secus ac partes albedinis, eiusdem totius. rursum quæro: digitus, palmus, pedaneum, cubitus, bicubitus, tricubitus sint ne vna species quantitas an diuersæ? Proculdubio diuersæ. sed quomodo diuersæ: an quia res diuersarum significant naturarum? Minime. significant enim quantitates a b. a c. a d. a e. a f: quæ eiusdem monstratæ sunt esse naturæ. quo modo igitur diuersæ sunt? Reuera sola ratione. hunc in modum binarius, ternarius, & quaternarius species diuersæ erunt. etsi enim vnitates ex quibus constantur eiusdem sint naturæ: diuersæ sunt profecto numerandi rationes, & diuersa numerandi instrumenta animæ binarius & ternarius, vt geometriæ diuersa metiendi instrumenta digitus & palmus. Aliæ sunt species quarum non sola ratio, sed & pariter rerum diuersitas diuersitatem parit, cuiusmodi sunt albedo, nigredo, cæruleitas, & flauities species coloris. & huiusmodi species: maxime & proprie diuersæ sunt naturæ re pariter & ratione. primæ autem minus diuersæ. Nam ratione solum: non etiam rerum diuersitate. & secundæ diuersæ tum logice, tum physice dici possunt. Logice quidem, quia ratione: physice autem, quia re. primæ autem solum logice. An binarius, ternarius, quaternarius: vnū sit? Quilibet numerus in anima vnū est, sed vnū discretū. quemadmodū vna linea, vna superficies vnū: sed vnū continuum. & vna albedo vnū: sed vnū intēsum. Vnitas enim adiuncta vnitati, neq; extēdit, neq; intendit: sed discernit, discretūq; conflatur ac constituit. Est enim ipsa per se discretio. estq; vnitas extra vnitatem secundum discretionem: sicut magnitudo extra magnitudinem secundum dimensionem, & qualitatis gradus extra gradum secundum intensiōem. Et quanuis ingenue fatear numerū esse vnū, & forte magis vnum quàm magnitudo vna sit: non tamen fateri velim esse vnitatem. indiuidua enim vnitas & simplex numerandi principium: omnis autem numerus diuiduus. Sed ab vnitatem, numerus vnus denominatur: & vna numerandi ratio. & quid si partes discretæ nullo termino communi in mente iunguntur: nonne idcirco in ea numerum esse minus vnū oportet q̄ magnitudo ipsa in infinitū cū materia diuidua, quia partes eius aliquo communi termino adiucentur, coniungunturq; non iunguntur autem quali glutinio quodā, hoc pacto partes numeri? minime sane id oportet. Nam anima & corpus nullo termino cōmuni iunguntur: & tamen homo longe magis & verius vnus, q̄ quælibet magnitudo vna. sed hæc sit veritas entis. ab vnitatem forte principio numeri: æqualiter est & homo vnus, & magnitudo vna. Sed de his hæcenus: qui veri & formales sint numeri, vbi sint, & non sola sufficiat vnitas, quo pacto species numerorū creantur, & quomodo sint diuersæ, & quomodo numerus vnū dicatur. Nunc facile est videre nullam quantitatē continuam esse discretam, & contrā. Neque profecto vlla substantia quantitas erit continua, aut discreta. haud enim secus rerum dimensiones sunt in materia: atq; colores, aliæque rerum formæ. quod tamen hoc ex loco minime dinosci potest. Deniq; nulla quantitas continua, aut discreta est qualitas quæ sit habitus, aut dispositio, naturalis potentia aut impotentia, passio aut passibilis qualitas, nisi forte vocem excipias, de quo posterius suscipietur sermo. At re ipsa quantitates cū continuæ, tum discretæ: ijs qualitibus quæ figuræ & formæ appellantur coincidunt. etenim trigonus, tetragonus, pentagonus in arithmetice nihil aliud sunt re ipsa: nisi numeri illi qui huiusmodi formas admittunt. & triangulus, quadratū, circulus & huiusmodi in geometricis: nihil aliud re ipsa sunt quàm plana & superficies illæ, quæ ex sua terminatione huiusmodi figuras expriment. & sanè qui intelliget quæ re sunt vnum & quæ nihilominus ratione multa: magnus in philosophia illi patebit aditus. verum hic & prolixitati & breuitati debetur veniæ locus. nam quæ difficillima sunt paucis dici non poterunt: & quæ minus loco accommodata tam multis dici minime debuerunt. ad exercitationem tamen ingeniorum: tantilla dixisse satis sit. ¶ Partes habere dicuntur positionem: quæ alicubi in continuo sitæ sunt. Alicubi dico sursum, deorsum, ante, & post, dextrorsum, sinistrorsum: quæ differentie positionis & situs dicuntur. & sunt huiusmodi partes quæ sitū positionemq; in continuo habent: inuicem continuæ, & permanentes. ¶ Terminus: quod terminat, videlicet quod aut finit, aut inchoat. Terminus cōmunis ideo dicitur: quod duabus partibus conueniat, vni vt finis: & alteri vt initium. Et sunt partium quantitatis termini cōmunes: punctum, linea, superfi-

Boëtius.

cies, & temporis atomus, qui interdū nunc & instans appellatur. ¶ Oratio, elocutio, orationis que tenor. quapropter adiecit videtur Aristoteles, dico enim orationē cū voce factam. Veruntamen & aliam causam assignat Boëtius cur id adiecerit, quia videlicet λόγος Græce (quo vocabulo hic videtur Aristoteles) homonymum est: nunc rationem mentis, nunc sermonem, orationemque vocis significans. rationem autē mentis nullus quantitatem dicit: sed orationem in voce factam, vel potius ipsum orationis in suarū syllabarū accentu tenorem, nunc extendendo, nunc contrahendo vo cauerunt quantitatem, & quidē discretam. q̄ syllabæ illæ quarū quædā extensæ, quædam contractæ proferuntur: adinvicem nullo collimino, nullōq; cōmuni vinculo locentur, vt videre haud quā difficile est. Et tenorē orationis in proposito diffinire possumus: esse syllabarū orationis extensionem contractionemve. sic & ipsam quoq; quantitatis orationē. ¶ Partes lineæ copulantur ad punctum. partes superficiei ad lineam. & partes corporis ad superficiem. Verū partes lineæ non nisi ad punctum copulari possunt: & partes superficiei vt plurimū ad lineam iunguntur, possunt etiam & puncto coniungi. vt si triquetrū triquetro: extremo anguli iungatur. verbi causa. Esto a punctū quoddam, & b d c e quatuor alia puncta. per postulatū geometricū à puncto a ad punctum b duco rectam a b, & per idem rectam a c. & ab eodē puncto a ad punctum d duco rectam a d & similiter rectam a e. claudo per idē postulatū superficies ducendo rectam b c, & d e. factaq; est figura a b c d e: in qua duæ superficies b a c & d a e pūcto a cōmuni vtriusq; termino iunguntur. Similiter partes corporis vt plurimū copulantur cōmuni superficie: verū & copulari possunt linea, quod expressit Aristoteles: & non modo linea, sed & puncto. linea quidem, vt si cub⁹ cubo costa, extremōq; lateris coniungatur. quod ex postulato geometrico fieret: à recta linea data ad rectam, planam superficiem ducere. quas si ex permixtis postulatis in summo angulū alicuius coniunctas intelligas: videbis proculdubio partes corporis puncto esse copulatas. & idē quoque esset de pyramidibus in cono, summōq; vertice copulatis. Cum igitur ita sit: cū partes loci copulentur ad lineam eo quod reuera superficies sit, & partes etiam corporis copulentur ad lineam: sine calumnia intelligi potest partes corporis & partes loci ad eundē, consimilēq; terminū copulatum iri, quanuis id vniuersaliter non oporteat. Potest & videri capere locū vt antiqui pro dimensione, spatioq; se parato. nam non hic exacte huius rei determinandæ locus: sed rudi Minerua tradere sufficit. sic &

Boëtius.

Boëtius exponendo cepisse videtur. ex his intelligi potest cur absolute lineam non posuerit Aristoteles terminū superficiei: neq; simpliciter, absoluteq; superficiem terminum corporis. Sed hæc fati. ¶ Partes temporis: præsens, præteritum, futurū, quæ atomo, & insectili nota, signo, momentoq; temporis iunguntur. & præsens tempus impartibili atomo seu nunc, seu nota vel aliud quiduis appelletur: præterito copulatur pariter & futuro. Veruntamen præsens tempus pro atomo præsentis temporis vsurpauit Manlius. ¶ Planū, superficies. ¶ Quæ dicuntur de numero, de numero numerante intelligantur. Nam numerum numeratum vt partes continui: nihil prohibet per accidens copulari ad terminum cōmunem, & partes habere alicubi sitas. at non quā numerus, sed secundū alterum: vt quā continuum, aut continui numerus. In partibus enim numeri numerantis: non vnam sursum, aut deorsum, ante, post, dextrorsum, aut lævorsum assignare poteris. quare partes illæ situm, positionemque non habent: & similiter de partibus orationis & temporis. & si in partibus huiusmodi numeri, & in partibus orationis & temporis vna pars anterior dicatur, & altera posterior: hic ante & post non nominant positionem, sed ordinem, vt scite nos admonet Aristoteles. quare merito non dicentur habere positionem: sed potius ordinem quendam prioris ac posterioris. vt in numero ordinē numerandi: vt duo prius numerant tribus. in tēpore ordinē successionis: vt præsens prius succedit & futurum posterius. in oratione ordinem prolationis. Prius enim prima syllaba pronuntiatur, suōque tenore aut contrahitur, aut extenditur quā secunda, & secunda quā tertia: & ita deinceps. ¶ Numerus, linea, superficies, corpus, & tempus: proprie & per se indubitato sunt quantitates. & si id de oratione, id est, ipsius vocis tenore etiam admittatur: de loco tamen multū addubitari solet. Nam quantitas proprie & per se dicitur: cum quantitatis & res, & ratio conueniunt. & qui locū quantitatem per se arbitrati sunt: dimensionem quendam spatiumque separatam quoddam immensum fingeant, quem locum appellabant. quod vbi secum alia admittēbat corpora: plenum vocabant. vbi vero secū non aliud haberet corpus: appellabant vacuum. & cū quantitatem eum esse ponerent: neque lineam, neq; superficiem appellabant, quia receptis corporibus (vt eorum ferebat opinio) æquaretur. quod lineæ, superficieiq; conuenire nequaquam potest. neque corpus item appellabant. quod corpora sese occupare, traiceretque citra iniuriam nequeant. traiceretur autem spatium illud & locus sine offensione aliqua diuisionis, & sine cessione: ab alijs corporibus. & tanto minus aliquid aliarum quantitatum erat. maxime enim corpus esse videbatur. quare eam quantitatem locū appellabant. quæ si esset vt opinabantur: certe quantitas & proprie & per se esset. Quod spatium vt concipias finge aulam spatium vitream, & te per eam sine vitri iniuria, fractionēque ambulare. quippiam tale illud opinabantur spatium. Verum quia ex philosophia cognoscitur non esse talis locus, talēq; dimensum, & Aristotelem alia in significatione locum accipere, vt pro superficie continente locatum: aliquibus absurdum visum non est locum (etsi re ipsa quantitas sit) non tamen quantitatem per se esse. nam

ratio loci potius ad aliquid pertinere videtur, quā ad hoc prædicamentū. Vnde cum logicus & res & rationes consideret: præcipua tamen sua de rationibus cura est. hinc fit etsi triangulus re ipsa quantitas sit (nam superficies, atque planum) quia tamen ratio qualitatis est: hinc potius per se qualitas dicitur triangulus quā quantitas. Si enim quæritur qualis hæc superficies: triangula, quadrangula, circularisve, aut huiusmodi aliquid apte respondeatur. & vt de triangulo: ita quoq; de omni figura & forma dicendum. Merito igitur si ratio loci sit ad aliquid, vt ad locatum: locus proprie & per se ad aliquid dicitur: quāritas autem perinde ac figura, per accidens. Sed de hoc adhuc in penultima nota. ¶ Verum etiam dubitatio suboritur quo modo tenor orationis quantitas per se dici possit: cum huiusmodi tenor vox sit. vox autem sit qualitas: Id animaduersione non indignum videtur: rem plerumq; pluribus prædicamentis accommodari, communemq; esse, sed ratio tamen facit propriam. res enim quæ substantia est, substantiæ & ad aliquid communis est: ratio tamen substantiæ adueniens, eam substantiæ appropriat. vt cum dicitur, aut homo, aut equus, aut animal, aut aliquid huiusmodi: solum substantia dicitur. ratio autem ad aliquid adueniens: vt cum dicitur eadem aut diuersa, appropriat, addicitq; ad aliquid. dicunturque idem & diuersum, proprie ad aliquid. nam re, rationēque: at non substantia. consimiliter res ipsa quæ vox est, & qualitati & quantitati communis est: ratio tamen quantitatis adueniens, eam quantitati determinat. vt cum tenor orationis appellatur. est enim tenor, quædam syllabæ orationis longitudo aut breuitas. & cum ratio qualitatis aduenit, qualitati appropriat: vt cum vox dicitur. ideo vox proprie qualitas est: nisi forte id vetet quod ipsa passio sit (de quo & inferius nonnihil annotabitur) & tenor vocis proprie quantitas. & vox, proprie non est vocis tenor: non quod falsum sit vocem esse vocis tenorem, sed quia ea prædicatio propria non sit. nam ratio rationi extranea est. Neque id mireris. nam & Aristoteles in auscultationibus physicis eundem actū ostendit actionem, passionemq; esse: sed ratio adueniens illum determinat, addicit, atq; appropriat. vt cum ratio actionis aduenit quæ est ab aliquo: actus ille actio dicatur, & non passio. & cum ratio passionis quæ est in aliquo: passio dicatur solum, & non actio. non quod hæc vera non sit: actio est passio (re enim ipsa idem est) sed quia propria non est. rationes etiam longe magis diuersas q̄ album atque dulce habentes. Authores autem ea quæ propria, accommodatq; sunt, & quæ per se sunt: maxime considerant. quæ si desunt: ea considerant quæ quā maxime queunt, accedunt ad illa. Vnde fit vt audiri parū debeant qui passim authorum propria sensa, falsa esse astruunt: & impropria quædam, authores voluisse. qui huiusmodi sunt non exponunt, sed extorquent, vimq; literæ faciunt: & ad intelligentiā quæq; pertrahunt repugnantem. Præterea quærere possis an ea res quæ vox est: potius qualitas an quantitas dicenda sit? Reuera in rebus quæ pluribus prædicamentis accommodabiles sunt: quædam comperiuntur vni magis addictæ, & (vt ita dicam) familiares vsitationēq; & alteri minus, & quædam vtriq; æqualiter. & quæ peculiare magis sunt vni: potius illius nomen sortiunt. & quæ æqualiter: non potius vnum quā alterum dicatur. hinc ea res quæ vox est quia qualitati familiarior est, plurimāq; in ea rationes habens (si non obstat vt dictū est q̄ passio est) ideo magis qualitas quā quantitas nominari solet. Vix enim ei in quantitate nomen vni, rationē propria reperitur: nisi forte nomina quædam quæ grammatici considerant huic significationi accommodata duxeris. qualia sunt Choriambus, Pyrrichius, Spondeus, Trocheus, & huiusmodi quæ vocis mensuras, quātitatēq; designant. Similiter ea res quæ superficies est: magis peculiaris quātitati est, q̄ qualitati. idcirco magis, vsitatiq; atq; familiaris quantitas, q̄ qualitas dicitur: tametsi re ipsa vtrūq; sit. At quia ea res quæ est calefactio, non magis actioni q̄ passioni accommodata, familiarisq; est: idcirco non magis actio q̄ passio appellari solet. Aeq; enim vsitata & peculiare admittit vtriusq; rationes. Sed hæc hæc tenus. ¶ Pro conclusione. Maximæ, communēq; sententiæ. Quod per se tale, magis tale est: quā quod per alterū tale. Quod per se tale, proprie tale: quod vero per alterum tale, per accidens tale. ¶ Quantitas determinata: est quæ certa numeri quantitate censetur, vt bicubitū binario: tricubitū ternario. Indeterminata: quæ numeri certa quantitate non designat. Determinatæ quātitates sunt hæ: bicubitū, tricubitū, quadricubitū, duo, tria, quinq; sex, hora, dies, mensis, annus. Hora enim sexaginta minutis ab astronomis definitur. dies horis quatuor & viginti. mensis diebus non pluribus vno & triginta: sed aliquando paucioribus. Annus autem trecentis & sexagintaquinque diebus insuper adiecto quadrante diei. Quantitates indeterminatæ sunt linea, superficies, corpus, numerus & similes. Sed te forsā pullabit admiratio: cum bicubitū, & tricubitū numerū importent, quomodo species quantitatis discretæ non sint? & similiter cū tēpus sit primi motus, numerus secundū prius & posterius: quomodo tempus potius species quantitatis continuæ quā discretæ sit? verū duplex est numerus: hic discretorū, ille continuorum. Numerus discretorū partes habet nullo cōmuni termino copulatas, & numerus numerans est. & ipse, eiusque ratio: ad quantitatem discretam attinet. Numerus continuorum is dicitur: cuius partes copulantur ad terminū cōmunem. & hic non numerans: sed numerus: sed numerus continui, & numeratus appellatur. & ipse, eiusq; ratio: ad quantitatem continuam pertinet. vt bipedanea linea, binarium continui importat: cuius partes copulantur ad punctum. & tripedanea superficies, ternarium non simpliciter, sed cōtinui importat: cuius partes, id est, singula pedanea copulant ad lineam. & similiter

Communes sententiæ.

tempus biduum, triduum, bimus, trimus, quadriennis, quinquennis, numerum continui importat: cuius partes dies videlicet & anni atomo, insectilique temporis copulantur. Et eorum quæ numero censentur: quædam manifeste numerum, ut biduum duos dies, triduum tres, bimus annos duos, trimus tres, quadriennis quatuor: & quædam occulte important. ut dies horas quatuor & viginti, annus menses duodecim, olympias annos quatuor, lustrium quinque, seculum centum. Nihil igitur ibi mirum videri debet: si bicubitum, tricubitum, tempus & innumera talia numeri ratione censentur, & tamen quantitatis discretæ species non sint, sed quantitatis continuæ species. Nam numeri continuorum, ratione censentur: non autem ratione numeri discretorum. Est itaque numerus homonymum. & non multum efficitur: est numerus motus, est numerus continuorum, ergo numerus. Nam hæc addita, significationem mutant. numerus enim per se: pro numero discretorum capi solet. ¶ Milium genus frugis, triticeo etiam grano minus: quo plerisque in locis panes conficiuntur. in sacco feruefactum neruorum doloribus mederi perhibetur, omnium (authore Plinio) frugum fertilissimum: ut ex cuius grano terni sextarii gignant. ¶ Pagus: rusticanae domus collectæ non vallatæ muro, quæ & vicus & villa dicitur. munitæ autem muro castellum appellat. ¶ Domus quid sit, notum est. ¶ Athenæ urbs Achaicæ regionis nominatissima, quæ à conditoribus, & instauratoribus Cecrope, Mopsopo, Ioue, Neptuno, & Pallade nomina sortita est, Cecropia, Mopsopia, Ionia, Posidonia, & Athenæ. Id vltimum à Pallade (quæ Athena dicebatur) desumpsit. ¶ Theatrum, spectaculum: locus forma hemicycla ludorum spectandorum gratia instauratus. Quod negat Aristoteles magnam & paruum esse quantitates: hoc ideo non est quod re ipsa quantitates non sint, perinde ac pater re ipsa substantia est. sed quia ratio quantitatis non congruit: ut quæ sit predicamenti ad aliquid. & ideo re & ratione ad aliquid est. re autem sola quantitas, ut pater re sola substantia. potius igitur ad aliquid: quam quantitates dicenda. Adde, quod cum logicus & rem & rationem consideret: præcipue tamen rationem, secundo autem loco rem. quare cum ratio alicuius predicamenti fuerit: illius solum nomen fortietur. ut pater solum dicitur ad aliquid tamen res & substantiæ: & ad aliquid communis sit. ¶ Videtur velle Boëtius per instantiam de loco: concludere quantitatis aliquid esse contrarium. Et communitatem de cæteris (dempto loco) quantitatis veram esse, ad easque debere applicari. idque Aristotelem approbasse: cum dixit, *μάλις δ' ἐν ἐναντιότητι τῆς ποσῶς περὶ ἐμὸν τὸ πρῶτον δοκεῖ ὑπάρχειν*. id est, maxime autem contrarietas quantitatis, circa locum esse videtur. & idcirco ad id adductas rationes non refutasse. alij contra, quantitatis physicum esse contrarium (quod secundum eam fiat motus, ut augmentatio & diminutio) sed nulli profusum esse contrarium logicum: quo de, hoc in loco fermo solum agitur. Et contraria logica diffiniunt: quæ sub eodem genere posita, maxime ab inuicem distant & eidem subiecto vicissim assunt: à quo & se mutuo expellunt, modo alterum eorum illi subiecto natura non assit. Et de loco addunt non aliter esse quantitatem quam magnum aut paruum. quod sua ratio sit ad aliquid. locus enim id dicitur: cuius est locatum. & locatum: cuius est locus. Insuper locum loco logice non esse contrarium: etsi sit physice. & aliorum contrariorum diffinitionem: loco supero & infero conuenire negant. Nam cum dicitur contraria sunt quæ sub eodem genere posita, maxime ab inuicem distant: hic de distantia, pugnantiaque formæ, non autem de locali distantia, & spatij esse intelligendum autumant. modo maxima illorum locorum distantia localis & spatij est, non autem pugnantia formæ. Insuper locus sursum, locisque deorsum minime eidem subiecto vicissim assunt, neque ab eodem sese mutuo deiciunt: quod nihilominus oportet in contrariis. Addunt insuper si locus loco contrarius, & omnis locus superficies est: igitur superficies superficiæ contraria. sed quo modo igitur hæc affectio & communitas, non suscipere inquam contrarium: alijs omnibus à loco conuenire probabitur, cum etiam superficiæ minime conueniat? ¶ Verum qui partes aduersas tantur: hæc diluere moliantur. Primum, locum quantitatem non esse haudquaquam admittunt, neque admittunt locum in proposito: rationem habere ad aliquid, sed quantitatis: eamque esse cuius partes, partibus corporis locati, termino communi conterminantur. neque inficias eunt quin rationem ad aliquid habere possit: sed huic loco minus accommodatam. Locum loco contrarium physice esse non modo concedunt, sed & etiam logice. & proinde diffinitionem aliorum contrariorum rite illis fuisse attributam. & arbitrarium putant quod solum de maxima formarum pugnantia diffinitio, non etiam de maxima mobilium secundum rectitudinem distantia intelligatur. imò ut sentit Aristoteles, ab ijs secundum locum contrariis afferunt aliorum contrariorum diffinitionem: quod maxime ab se inuicem distant, quanuis superne emicantium locus, & in præceptis deorsumque reuentium, non tam fortasse maximam loci, spatijque distantiam quam sub eodem genere maximam naturæ diuersitatem, atque pugnantiam dicunt. qua diuersissima corpora illis in locis superne, inferneque conseruant, & ratione cuius ad ea pugnantissimi aduersantissimisque fiunt motus. Quod autem eidem subiecto vicissim non assunt, quod non mutuo sese deiciunt: nihil obsit. nam locus sursum sic in summis natura inest ut nunquam abesse possit, neque alteri cuiquam adesse. in ijs autem contrariis quæ natura insunt: non oportere ea eidem subiecto vicissim adesse, vicissimque se mutuo detruere. ut neque calor & algor: vicissim igni assunt, aut ab eo sese vicissim, mutuoque deiciunt. Addunt non oportere: si locus re ipsa sit superficies, idcirco in id descendere, ut proprie superficies superficiæ contraria sit. & nomen superficiæ ad contrarietatem minus aptum esse, ut neque bicubitum, aut tricubitum, nomen autem speciale lo-

Boëtius.

Aristoteles.

ci: esse contrarietati accommodum. Refutant in super, refelluntque id ipsum. nam non fit si color coloris contrariis sit, & omnis color re ipsa similitudo sit: ut idcirco similitudo similitudini contraria eua-dat. nomen enim similitudinis: contrarietati aptum non est, coloris autem speciale nomen aptum atque idoneum. Itaque cui parti potius erit accedendum: vos ipsi diligentius, accuratiusque diiudicaueritis. 37 ¶ Maxime proprium idcirco quantitati est, æquale aut inæquale dici, quod id quantitati, per se, rationeque sui & non per alterum congruat. quod autem per se conuenit, Aristotelica doctrina maxime conuenit. Alijs autem etsi æquale, vel inæquale dici conueniat, non multum id tamen. nam per alterum, quod autem per alterum conuenit, id non multum conuenire dicitur. ut homo æqualis alteri homini dicitur, & alteri cui libet inæqualis, attamen non multum. nam non per se & ratione sui, sed per alterum, quod uterque æqualem habeat corporis molem, aut inæqualem. & vna forte dispositio alteri æqualis, aut inæqualis dicitur, sed per alterum: quia uterque diurna sit, aut cuiuspiam alterius eiusdem temporariae moræ, aut diuersarum motarum, quare non multum æqualis, aut inæqualis dicitur. Verum maxime similibus dicere. Nam per se suique ratione. Alij proprietatem volunt intelligi maxime quantitati proprium esse: rem eam esse à qua quicquid habet, ut dicat æquale, aut inæquale. idcirco proprietatem ita assignant. Maxime proprium est quantitati secundum eam æquale & inæquale dici. Et huic sententiæ accessit Argyropyllus ita literam Aristotelis interpretatus. Proprium autem quantitatis maxime, æqualitas & inæqualitas, ut hac æquale vel inæquale dicatur. Et quanuis id verum sit & indubium, quantitatem rem ipsam esse à qua quicquid æquale, aut inæquale dicatur: primum tamen Aristotelicæ intelligentiæ magis accommodatum videtur. Neque Aristotelem ad literam vertit: sed ad eam quam ipse concipiebat intelligitiam. Nam sic Aristoteles, *ἰσοῦ δὲ μάλις αὖ ποσῶς ἐστὶν ὁμοῦ καὶ ἀνισοῦ λέγεσθαι*. hoc est, proprium autem maxime, quantitatis æqualisque, & inæquale dici. & quod in capite qualitatis κατ' αὐτὴν expositum est secundum eam: non errabit etiam forte qui secundum se & per se interpretabitur. Sed id non contentionis gratia, dictum sit: nam & Argyropyllus & quique interpretum graui apud me sunt autoritate.

Argyropyllus.

PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

39 **S**extum cap. de quantitate diuisiones duæ. enumerationes specierum. dubium vnum. conclusio vna. communitates tres. instantiæ duæ. ¶ Duæ diuisiones. Prima. Quanti, hoc quidem discretum est: illud vero continuum. Secunda. Rursum quanti, hoc constat ex partibus 30 positionem habentibus: illud vero ex partibus non habentibus positionem. ¶ Enumerationes specierum primæ diuisionis. Discretum est numerus & oratio. Continuum vero linea, superficies, corpus, tempus, & locus. Quod autem numerus discretum sit, hinc cognoscitur. quia quantitas discreta ea est: cuius partes nullo communi termino copulantur. atqui numerus huiusmodi quantitas est. Partes enim numeri: nullo communi termino copulantur. ut denarii partes quinque & quinque: nullo iunguntur communi termino. sed seiunctæ, discretæque manent. similiter & eius partes tria & septem. neque enim vnquam partium numeri cuiuscunque: communis terminus reperietur. Orationem autem quantum esse discretum: ita videtur. nam longa, breuique mensuratur syllaba (dico autem orationem in voce factam) quantum igitur est. Et suæ partes nullo communi termino iunguntur. discretum igitur. non enim syllabæ quæ partes orationis sunt: aliquo communi nectuntur termino: tanto minus & dictiones, sed discretæ, seiunctæque manent. Oratio igitur quantum discretum est. Et lineam, superficiem, corpus, tempus, & locum continuum esse: similiter ostenditur. Nam quantitas continua ea est: cuius partes communi quodam termino copulantur. Cuiusmodi illæ quidem sunt quantitates. Nam lineæ partes puncto communi termino copulantur: & partes superficiæ copulantur linea. Est enim terminus communis aliquis: quo superficiæ partes copulantur. Et partes corporis: superficiæ aut linea. Partes itidem temporis (ut præsens tempus cum præterito pariter & futuro) termino quodam communi coniunguntur. Identidem & partes loci. Nam corporis partes quæ termino communi copulantur: partibus loci respondent, locum quendam obtinentes. copulantur igitur & loci partes, singulas huiusmodi corporis partes continentes: simili quodam termino, quali & corporis particula. Manifestum est igitur lineam, superficiem, corpus, tempus, & locum quantitates continuas esse. ¶ Secundæ diuisionis specierum enumerationes. Quia enim dictum est quantorum hoc constare ex partibus positionem habentibus, illud vero non constare ex partibus positionem habentibus. quantitates quæ constant ex partibus positionem habentibus sunt linea, superficies, corpus, locus. & quæ non constant ex partibus positionem habentibus: sunt numerus, oratio, & tempus. Quod autem linea, superficies, corpus, & locus ex huiusmodi partibus constant: hinc cognoscitur. Nam quantitas constans ex partibus positionem habentibus ea dicitur: cuius partes alicubi sitæ sunt adinuicem copulatæ, iugæque, & permanentes. At partes lineæ, superficiæ, corporis, & loci: tales nimirum sunt. Partes enim lineæ alicubi sitæ sunt. nam qua in parte vnaqueque partium eius situm habeat, sitaue sit: perfacile assignare possis. & similiter illud idem de partibus superficiæ & corporis vbi iaceant, sitæque sint adinuicem, continuæ, & residues: perfacile monstrabis. de partibus vero loci: ut de partibus corporis idem quoque est sentiendum. Constant igitur nimirum hæc: ex partibus positionem habentibus. De numero, oratione, & tempore quod ex huiusmodi non constant, monstratur. Nam nemo monstrare possit partium numeri positionem, easque alicubi esse sitas, aut

cum aliquo copulatas. & idem de partibus orationis & temporis euenit: vt earum positionem, nemo assignare possit. Orationis quidem: tum quod suæ partes non permanent. nam vna iam dicta est: quod autem dictū est non manet, imò neque iterato sumi potest. tum quod inuicem continuæ non sunt. Temporis vero: quod suæ partes nō maneant. Quoniam pacto enim eius quod non permanet: positionem aliquam assignabis? Manifestum est igitur hæc constare ex partibus positionem non habentibus. ¶ Dubium. At quia partium temporis vna prior est, & altera posterior, similiter & partium numeri, & idem de partibus orationis iudicium: credere quis possit partes illas positionem habere. nā ante & post. ¶ Dilutio. Verū non ita est. Nā antè & postè hic, sitū & positionem non nominant: sed ordinem. vt in numero prius est vnū duobus, & duo tribus, & tria quatuor ordine quodā, videlicet numerādi. & in oratione & in tempore, similiter pars vna prior, & altera posterior ordine quodam dicitur. Manifestū igitur esse potest: quæ quantitates ex partibus positionem habentibus consent, & quæ ex huiusmodi non consent. ¶ Conclusio. Ea sola quæ dicta sunt proprie quanta dicenda sunt: cætera vero quanta per accidens. Ea quæ dicta sunt: proprie esse quanta manifestū est. Nam per se, & non alterius ratione quanta dicuntur. Sed cætera per accidens quanta esse deprehendunt. Primo, quia cætera: ad ea quæ dicta sunt respicientes, rationeque eorū quanta dicimus. vt albū dicimus multū ad superficiem respicientes: quia videlicet superficies cui adiungitur multa sit. & actio. & motus dicitur longus, quia tempus in quo fit, longū est. Non igitur aliquid talium proprie quantū, sed per alterū atque per accidens. Secūdo, quia si quis assignauerit cur vnum quodque a prædictis, quantum dicitur: aliquid prædictorum adducet, ratione cuius quantū sit. vt si quispiam assignet quanta sit actio: id tempore definit eam annuum, aut aliqua alia temporis mensura esse dicens. Identidem si quis quantū sit albū assignare voluerit: id superficiem assignando, efficiet. Quanta enim fuerit superficies: tantū & album esse dicet. Ea igitur quæ dicta sunt & sola quidem: proprie & per se quanta dicuntur. cæterorum vero nullum per se, sed per accidens quantū dicitur. ¶ Tres communitates. Prima. Quantitati nihil est contrariū. Nam in quantitatibus quæ determinatæ sunt: id statim dilucet. vt bicubito, tricubito & similibus nihil est contrarium. neque etiam indeterminatis quantitatibus, vt lineæ, superficiæ, aut alicui talium quicquid prorsus est contrarium. ¶ Instantia. Multum paucū & magnum paruū contrariū est. erit igitur indeterminatis quantitatibus aliquid contrarium. Responso. Id inficias imus, proprie quantitatibus aliquid esse contrarium. tum quæ hæc quantitates non sint: tum quæ contraria non sint. Quantitates enim multū paucū, magnum & paruū non sunt, sed ad aliquid. Primo. Nam nihil per se ipsum, magnum aut paruū dicitur: sed cū ad aliud refertur. vt mons ad alterū montem paruus dicitur, & milium ad alterū milij granū magnum, & hunc in modum cū ad aliquid eorum quæ sui generis sunt referuntur. enimuero si per se magnum & paruū dicerentur, & nō ad alterum relata: nunquā mons paruus diceretur, & milium magnū. Manifestū igitur magnum & paruū ad aliquid esse: & non esse quantitates. Et de multo & paucū idem subit iudicium. Nam in pago multos homines: Athenis autem paucos esse dicimus. Item in domo multos: in teatro autem paucos. cū longe plures Athenis, quā in pago: & in teatro, quā in domo homines existant. Atqui nunquā fieret: nisi multum & paucū ad aliquid relata dicerentur. Secundo, bicubitū & tricubitum: & talium vnum quodque quantitatem significat. magnum autem & paruū, multum & paucū, non: sed potius significationem ad alterum habent. Sunt igitur talia: potius ad aliquid dicenda, quā quantitates. Præterea illa non esse contraria declarat. Nam siue illa ad aliquid sint, siue quantitates esse defendantur: nihil ipsis contrarium. Si ad aliquid: quia illis quæ solum ad alterū dicuntur, nihil est contrarium. Quo modo enim quod secundū se ipsum non sumitur, sed semper ad alterū refertur: aliquid fuerit contrarium? Secundo. Quia si magnum & paruū, multū & paucū ad aliquid sunt & contraria: idem contraria simul suscipiet. quod impossibile est. Non enim possibile videtur: quicquid simul suscipere contraria. vt substantia cū maxime contrariorū susceptio sit: nunquam tamen simul contraria suscipit. vt eadem substantia nūquam simul valet & ægrotat, & nunquā simul alba est, atque nigra. Et quæ si magnum & paruū contraria essent, itidem multū & paucū idem simul contraria susciperet: ostenditur. Nam vnū & idem vt mons ad vnū alterū, magnum est. igitur est magnum. & simul idem ad alterum montem, paruū est. igitur est paruū. idem igitur simul magnū & paruū est. susciperet igitur simul contraria. Et ne id modo: sed idem sibi esset contrarium. Nā idem esset magnū & paruū: & magnū paruū contrarium. idem igitur sibi ipsi dissidens, & contrarium. nā quatenus magnū: aduersaret sibi ipsi paruū. quod est impossibile. Non enim fieri potest vt quicquid sibi ipsi sit cōtrarium. Et de multo & paucū consimiliter diceret. Non igitur sunt magnum, paruū, multū & paucū (si ad aliquid sumant) adinuicem cōtraria. & si secundū se sumant: tanto minus (& etiam propter eadem) videbunt esse contraria. Hæc igitur impedimenta nō præstant: quo minus quantitati nihil sit contrariū. ¶ Secūda instantia. Locus sursum & locus deorsum: quantitates sunt & inter se quidē contraria. Primo. Nā locus deorsum qui est in medio mūdi: & locus sursum qui est ad mundi extrema, maxima dispescunt, separanturque distantia. sunt igitur cōtrarij. Secundo. Quia aliorū contrariorum diffinitio: quæ est, contraria esse quæ sub eodem genere posita maxime à se inuicē distant, illis commode aptatur. Sunt igitur contrarij, quātitati igitur: aliquid est

contrarium. Et hæc faciunt videri maxime quantitati circa locū, aliquid esse contrariū. Hanc autē instantiam non aliter diluit Aristoteles. ¶ Secūda communitas. Quantitas non suscipit magis aut minus. Nam bicubitū, non dicitur magis vel min⁹ alio bicubitū. neque in numero tria: magis vel minus tria quā quinque dicuntur: vel quinque magis vel minus quinque quā tria, aut alius quouis numerus: neque tempus alterū altero dicitur magis vel minus tempus. & omnino nulla assignatarū quantitas magis vel minus dicitur. Recte igitur dictū est quantitatibus conuenire magisve aut minus nō suscipere. ¶ Tertia. Maxime propriū est quantitati, æquale vel inæquale dici. Nam vnaquæque distarum quantitatū, æqualis aut inæqualis dicitur. vt corpus æquale & inæquale dicitur, & numerus & oratio æqualis & inæqualis, & tempus æquale & inæquale: & ita de vnoquoque aliorū quæ prius adducta sunt. At reliqua omnia quæ quantitates non sunt, non admodū dicuntur æqualia vel inæqualia. vt dispositio æqualis aut inæqualis non multū dici solet, sed potius similis, dissimilisve. & album, non multū æquale aut inæquale: sed potius simile aut dissimile. Quare quantitati non ab re maxime proprium erit, æquale aut inæquale dici. Et hæc de quantitate.

¶ De ad aliquid.

Cap. VII.

38 **A**d aliquid vero talia dicuntur: quæcunq; hoc ipsum quod sunt aliorū esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipsum quod est altero dicitur: aliquo enim maius dicitur. & duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est: alicuius enim duplum dicitur. similiter autem & alia quæcunq; huiusmodi sunt. At vero sunt etiā & hæc ad aliquid: vt habitus, dispositio, scientia, sensus & positio. hæc enim omnia quæ dicta sunt hæc ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud, & nō aliud quiddā. habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio: & alia quidē similiter. Ad aliquid igitur sunt: quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. vt mons magnus dicitur ad alium montem (magnum enim ad aliquid dicitur) & simile alicui simile, & cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. ¶ Sunt autem & accubitus, & statio, & sessio positiones quædam. positiones vero ad aliquid sunt. iacere autem & stare vel sedere: ipsa quidem non sunt positiones, de nominatiue vero dicuntur ab ijs (quæ dictæ sunt) positionibus. ¶ Inest autem 39 contrarietas in ijs quæ sunt ad aliquid. vt virtus vitio contrarium, cū sit vtrunq; eorum ad aliquid: & scientia ignorantia. Non autē omnibus ijs quæ sunt ad aliquid insunt contraria. duplici enim nihil est contrarium: neque triplici, neque vlli talium. ¶ Videntur autem magis & minus ea quæ ad aliquid sunt: suscipere. Simile enim & dissimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cum vtrunq; sit ad aliquid. simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia quæ sunt ad aliquid, suscipiunt magis & minus. duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid talium. ¶ Omnia autē quæ sunt ad aliquid ad cōuertentia dicuntur. Vt seruus domini seruus: & dominus serui dominus esse dicitur. & duplum dimidij duplum: & dimidium dupli dimidium. & maius minore maius: & minus maiore minus. 42 similiter autē & in alijs. ¶ Sed casu aliquotiens differunt secundum locutionē. vt disciplina disciplinati disciplina dicitur: & disciplinatum disciplina disciplinatum. & sensus sensibilis sensus: & sensibile sensu sensibile. ¶ At vero aliquotiens 43 nō videbitur conuerti: nisi conuenienter ad quod dicitur assignetur, sed peccet is qui assignat. vt ala si assignetur aui: non conuertitur vt sit aui alæ. non enim prius conuenienter assignatum est ala aui. neque enim in eo quod aui est, ala aui dicitur: sed in eo quod alata est. multorum enim & aliorum alæ sunt, quæ non sunt aues. Quare si assignetur conuenienter: & conuertitur. vt ala alati ala est: & alatum ala alatum. ¶ Aliquotiens autem forte & nomen fingere necesse erit: si non fuerit nomen impositum ad quod conuenienter assignetur. vt remus si assignetur naui: non est assignatio conueniens. neque enim in eo quod naui est: in eo eius remus dicitur. sunt enim naues: quarum remi non sunt. quare non conuertitur. d. iij.

Diffinitio
1

Cōmunitas
1

Cōmunitas
2

Cōmunitas
3

Conclusio
1

Conclusio
2

nauis enim non dicitur remi nauis. Sed forte conuenientior assignatio erit: si sic quodā modo assignetur. remus, remitæ rei remus est, aut quomodocunq; aliter. nomen enim non est positum. conuertitur autem si conuenienter assignetur: remitum enim remo remitum est. Similiter autem & in alijs. vt caput conuenientius assignabitur capitati caput: quā si animalis assignetur. neq; enim in eo est animal: caput habet. multa enim animalia sunt capita non habentia. ¶ Sic autem fortasse facillimæ quis sumet, quibus posita non sunt nomina: si ab ijs quæ prima sunt, & ijs ad quæ cōuertuntur, nomina ponuntur. vt in ijs quæ prædicta sunt: ab ala alatum, à remo remitū. Omnia igitur quæ ad aliquid dicunt: si conuenienter assignentur, ad conuertentia dicuntur. quoniā si ad quodlibet aliud assignentur, & nō ad id ad quod dicuntur: non conuertunt. dico autem quoniam neq; eorū quæ indubitanter ad conuertentia dicuntur, & nomina eis posita sunt nihil conuertitur: si ad aliquid eorū quæ sunt accidentia assignentur, & non ad id ad quod dicunt. vt feruus si nō domini assignet, sed hominis, vel bipedis, vel cuiuscunq; talium: nō conuertitur. nanq; dici nō potest: homo est ferui homo. non enim conueniens est assignatio. ¶ Amplius. Si autē conuenienter assignet ad id ad quod dicit oibus alijs sublatis quæcunq; accidentia sunt, relicto solo illo ad quod assignatum est conuenienter: semper ad ipsum dicitur. vt si feruus ad dominū dicitur, circumscriptis oibus quæ accidentia sunt domino, vt esse bipedē, vel scientiæ susceptibilem, vel hominē, relicto vero solo quod dominus est: semper feruus ad ipsum dicit. feruus enim domini feruus dicitur. Si autem nō conuenienter ad id ad quod dicitur assignetur: circumscriptis oibus alijs, relicto eo solo ad quod assignatū est: non dicit ad ipsum. assignetur enim feruus hominis, & ala auis, & circumscribatur ab homine esse dominū: non iā feruus ad hominē dicitur. cum enim dominus non sit: neq; feruus est. Similiter & de aue: si adimat eam alatum esse. non enim amplius erit ala ad aliquid. cum enim nō sit alatum: nec ala erit alicuius. Quare oportet assignari ad id ad quod conuenienter dicit. & si sit nomē positum, facilis erit assignatio. si autem nō sit: fortasse necessarium erit nomen fingere. si autem sic assignentur: manifestum est quoniam omnia ad conuertentia dicuntur. ¶ Videntur autem ad aliquid: simul esse natura. & in plurimis quidem verum est: in aliquibus vero non verū. simul enim duplum & dimidium sunt. & cum sit dimidium: duplum est. & cū sit dominus: feruus est. & cū sit feruus: dominus est. similiter autē his, & alia. Simul autē hæc auferunt sese inuicem. si enim non sit duplum: nō erit dimidium. & si nō sit dimidium: nō erit duplum. similiter autem & in alijs quæcunq; talia sunt. ¶ Non autem in omnibus relatiuis verū videtur, esse simul natura. scibile enim scientia prius videbitur esse. nanq; in pluribus subsistentibus rebus scientias accipimus: in paucis vero vel nullo quis hoc perspiciet simul cū scibili scientiam esse factā. ¶ Amplius. Scibile sublatū simul aufert scientiā: scientia vero simul non aufert scibile. nā si scibile nō sit: nō erit scientia. nullius enim erit scientia. scientia vero si nō sit: nihil prohibet esse scibile. vt circuli quadratura si est scibilis, scientia quidē eius nondū est: illa vero scibile est. ¶ Amplius. Animalis quidē sublato non erit scientia: scibilium vero plurima esse cōtingit. Similiter his sese habet ea quæ de sensu sunt. sensibile enim prius quā sensus esse videtur. sublato enim sensibile: simul aufert sensum. sensus vero, sensibile nō simul aufert. sensus enim circa corpus & in corpore sunt. sensibili autē sublato: aufert & corpus. sensibile enim corpus est. cū autem corpus nō sit: aufert sensus. quare simul aufert sensibile, sensum. Sensus vero: sensibile nō simul aufert. sublato enim animali, sensus quidē aufert: sensibile autē erit corpus vt calidū, dulce, amarum, & omnia alia quæcunq; sunt sensibilia. ¶ Amplius. Sensus quidem simul cum sensitiuo fit. simul enim fit animal

Cōmunitas
4

Conclusio
3

& sensus. sensibile vero ante animal & sensum est. ignis enim & aqua & alia huiusmodi ex quibus ipsum animal constat: antē sunt quā animal omnino sit, vel sensus. quare prius sensibile quā sensus esse videbitur. ¶ Habet autem dubitationem vtrum nulla substantia ad aliquid dicatur, quemadmodum videtur: an hoc contingat secundum quasdam secundas substantias. Nam in primis substantijs verum est. nam neque totæ neque partes primarum substantiarum: dicuntur ad aliquid: nam quidam homo: non dicitur alicuius quidam homo. neq; quidam bos: alicuius quidam bos. Similiter autem & partes. quædam enim manus: dicitur non alicuius quædam manus, sed alicuius manus. & quoddam caput: non dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. ¶ Similiter autem & in secundis substantijs: atque hoc quidem in pluribus. vt homo non dicitur alicuius homo, nec bos alicuius bos, nec lignum alicuius lignum, sed alicuius possessio dicitur. in huiusmodi ergo manifestum est quoniam non sunt ad aliquid. In aliquibus vero secundis substantijs: habet aliquam dubitationem. vt caput alicuius caput dicitur. & manus alicuius dicitur manus. & singula huiusmodi. quare hæc fortasse ad aliquid esse videbuntur. ¶ Si igitur sufficienter eorum quæ sunt ad aliquid diffinitio assignata est: aut nimis difficile, aut impossibile est ostendere quod nulla substantia eorum quæ sunt ad aliquid dicitur. si autē non sufficienter: sed sunt ad aliquid quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodam modo se habere, fortasse aliquid contra ista dicitur. Prior vero diffinitio sequitur quidem omnia ea quæ sunt ad aliquid: non tamē hoc eis est esse quod sunt ad aliquid, quod ea ipsa quæ sunt aliorum dicuntur. ¶ Ex his ergo manifestum est quod si quis aliquid eorum quæ sunt ad aliquid definite sciet: & illud ad quod dicitur definite sciturus est. Palam itaque & ex his est. si enim nouit aliquis quiddam quod ad aliquid est (est autem esse ijs quæ ad aliquid sunt: idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit ad quod hoc aliquo modo se habet. si enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet: neque si ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet. Sed in singulis palam hoc est. vt si quid nouit quis definite, quia duplum est: & cuius duplum est, mox definite nouit. si vero nullius definitorum nouit ipsum duplum esse: neque si sit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est definite: & quo melius est statim definite necessarium est nosse. Propter hæc: non indefinite sciet quia hoc est peiore melius: suspicio enim hæc est, non scientia. non enim sciuit exacte quod est peiore melius. si enim sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palam est quia necessarium est si nouerit quis aliquod relatiuorum definite: & id ad quod dicitur definite nosse. ¶ Caput vero & manus, & eorum singula quæ substantiæ sunt ea ipsa quæ sunt sciri definite possunt: ad quod vero dicantur non est necessarium scire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus sit: non est scire definite. quare non erunt hæc ad aliquid. Si vero non sunt hæc eorum quæ sunt ad aliquid: verum erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare: nisi id sæpe pertractatum sit. dubitasse autem de horum vnoquoque non est inutile.

¶ Septimi Cap. notæ.

¶ Sunt qui primam diffinitionis ad aliquid particulam: exponunt de ijs quorum ea ad quæ referuntur genitiuo explicantur. vt duplum dicitur dimidij duplum, & dimidium dupli dimidium. secundam vero de ijs: quorum ea ad quæ referuntur, altero quouis obliquo simpliciter adiuncto, aut nullo. vt simile dicitur simili simile: datiuo explicante id ad quod refertur. & maius dicitur minore maius: septimo casu explicante id ad quod maius refertur. aut nullo simpliciter adiuncto obliquo. Simpliciter dico sine præpositionis interuentu. vt magnum. Neque enim genitiuo, neq;

Dubium.

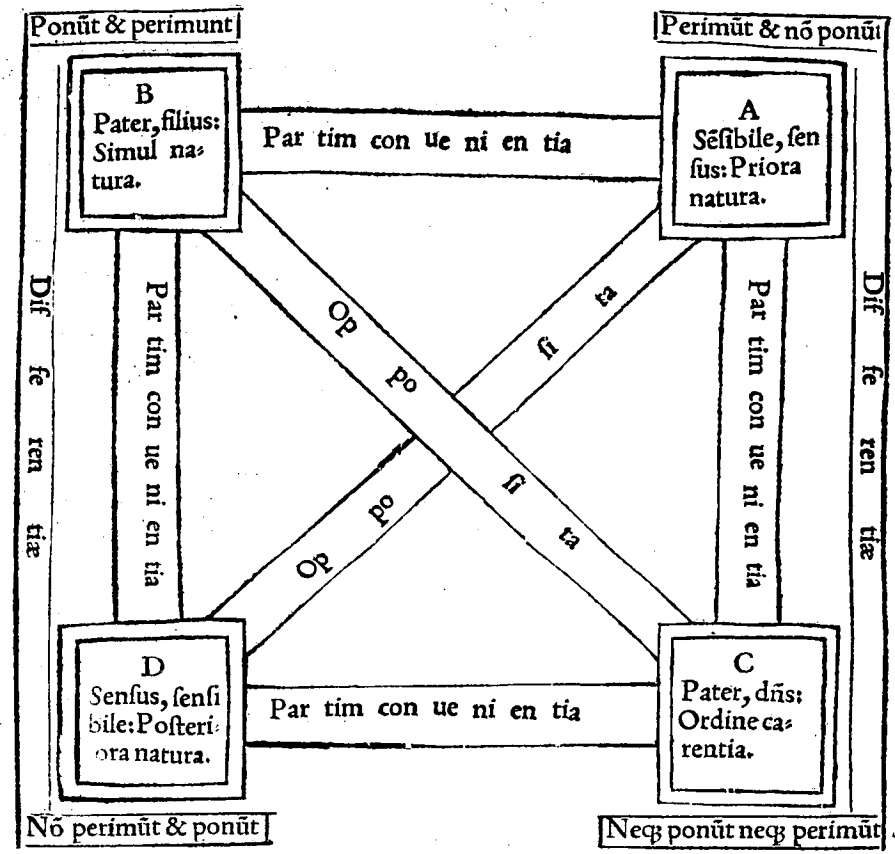
Diffinitio.

Corollarium.

Boetius.
Aristoteles.

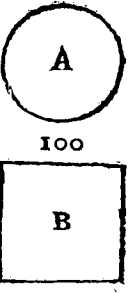
datiuo, neque simpliciter accusatiuo, neque altero quopiam obliquo id ad quod refertur, explicatur. Nam magnum non parui magnum dicitur, neque paruo magnum, neque paruum magnum: sed dicitur ad paruum magnum accusatiuo videlicet cum præpositione sumpto id ad quod refertur explicante. Et in hanc propemodum sententiam descendere videtur Boetius. ¶ Cum dicit Aristoteles recubare, stare, sedere, positiones non esse sed denominatiue dici à positionibus: non vult negare, recubare, stare, sedere, esse prædicamenti positionis. siue situs: sed negat ea esse principalia, primogeneaque illius prædicamenti, vt quæ sint denominatiua à positionibus. perinde ac cum dico albedinem, nigredinem, & cæruleitatem qualitates esse: non autem album, nigrum, cæruleum. sed qualia denominatiua à qualitatibus. ¶ Virtus, vitium, scientia, ignorantia: nomina sunt habituum ad bene operandum & perperam, & ad bene considerandum & perperam. ignorantia pro ignorantia praua, prouoque considerandi habitus sumitur. Et hæc proprie sunt qualitates, & communiter ad aliquid: tamen si & Boetius homonyma faciat. ¶ Cum dicit simile, dissimile, æquale & inæquale suscipere magis & minus: latius suscipere magis & minus quam prius, sumere videtur, pro ijs quæ apte prædicationem cum magis & minus suscipiunt. seu illa intensiorem & remissionem, seu maiorem minoremve conspirationem & consensum præferunt. vt sunt duo quorum vterque consimiliter & sciens & bonus: item duo quorum vterque consimiliter sciens, at vnus studiosus, alter vero prauus. duo primi magis similes sunt ob maiorem qualitatis affinitatem, consensumque: & duo secundi minus similes. Et si duæ aquæ æquali intensiōe ferueant, vt calor intensiōe graduum quinq; & duæ aliæ ferueant, sed vna gradibus quinque & altera quatuor. duæ primæ magis similes dicuntur. nam magis suæ qualitates conspirant, atque consentiunt. duæ autem secundæ minus similes, nam non tanta est suarum qualitatum affinitas. magis profecto rerum affinitate conueniunt quinque graduum & quinque graduum calor & calor: quam ij quorum quinque graduum alter, & quatuor alter graduum fuerit. Et de æquali & inæquali similiter in proposito dicendum est. vt sint duo corpora, vtrunque quidem proceritate quinque pedum & crassitie pedaneæ: item duo quorum vtrunque proceritate quincupedaneæ, sed vnum crassitie pedaneæ, alterum vero pedaneæ deinceps. duo prima corpora magis æqualia sunt. vt quorum quantitates magis consentiant. & duo secunda minus æqualia. nam eorum quantitates minus consentiunt. deest enim duodecima pars pedaneæ: vt æque crassities conspirarent, vt in duobus primis. Neque hic æquale exacte sumimus vt quantitatum præcisionem dicit, vt neque simile præcisionem qualitatum intensiōe, remissionēve. Illa tamen dicerentur & maxime æqualia & maxime similia: & ad quorum normam cætera dici possent. vt & adhuc æqualium & similibus nomina retineant: quæ ab illis non insigni, sed penè insensibili lapsu discedunt. Inæqualia autem & dissimilia dicuntur: quorum ab illis apertus, manifestusque discessus fuerit. Magis inæqualia: quæ ab æqualibus sunt remotiora. nam suis quantitatibus, magis discrepant. Et minus inæqualia, quæ minus remota. Similiter magis dissimilia, quæ à similibus elongatiora. & minus dissimilia: quæ minus. Et hæc promptam habent intelligentiam. ¶ Relatiua conuerti, dicitur ad conuertentia: est vt primum dicitur esse secundum, ita & secundum dicitur esse primum. vt sit pater, primum: filius, secundum. sicut pater filij est: ita filius, filij patris est. Sit item magis primum & minus secundum. sicut maius, minore maius est: ita & minus, maiore minus est. & hoc pacto in reliquis. ¶ Alæ quæ non sunt auium: vt apum, & vesperilionum, quæ neque ouipara, neque ex ouis genita. ¶ Clauus, temo, gubernaculum nauis. Vergilius, Clauumque ad littora torquet. Pedalium enim (quo vocabulo hic vtitur Aristoteles) temonem gubernaculumque significat. ¶ Naues quæ clauo, gubernaculoque non vtuntur: vt lintres quæ apud Germanos circa Danubium ex cauatis arboribus fiunt, & pleræque cymbæ quæ solo conto ad fluminum ripas adiguntur. ¶ Animalia quæ capitibus vacant: vt Ostrea, Conchilia, & huiusmodi. non enim caput dicitur: nisi aliquot sensuum, auditum, visum, odoratumve capiat aut plures aut omnes. ¶ Homo, bipes, susceptiuum disciplinæ & huiusmodi: accidentia domini similiter & serui dicuntur. quod etsi dominus homo sit & bipes & susceptiuus disciplinæ: ratio tamen domini illa non respicit sed seruum. & similiter ratio hominis dominum non respicit. nam absoluta ratio est. sed accidit homini esse dominum: & ita de seruo. & non quod illa domini sint accidentia quæ domino hæreant, vt subiecto. ¶ Simul natura sunt: quæ se mutuo inferunt & interimunt. Priora sunt quæ sublata interimunt, & posita non ponunt. Posteriora vero quæ posita & alia ponunt, sublata vero non perimunt. Itaque hæ differentia dictionū reperiuntur. ponunt & interimunt, interimunt & non ponunt, ponunt & non interimunt. sunt denique quæ neque ponunt neque interimunt. Et hæc subiecta figura monstrantur.

Vergilius.

- 1 Extremum.
  - 1 Medium
  - 2 Medium
  - 2 Extremum
- A priora.
  - B Simul natura
  - C Ordine carentia
  - D Posteriora
- Negant non affirmant
  - Affirmant & negant
  - Neque negant neque affirmant
  - Non negant & affirmant.

48 ¶ Sciremus circulum quadrare: si dato quocunque circulo, certam agnosceremus artem ac regulam, illi æqualis continentia quadratum designare. hoc est cum planities, areaque vnus: æqualis esset planities & areæ alterius. quod factu semper fuit difficillimum. vt si area & planities circuli a, esset centum pedum: & planities identidem quadrati b, centum pedum, quadratum b æquale esset continentia ipsi circulo a, & esset cycli tetragonismus, id est circuli quadratura. Et quod Boetius Seuerinus dicit circuli quadraturam iam suo tempore reperitam esse: hoc dicit propter Archemedesem Syracusium, qui eam nisus est demonstrare. cuius tamen demonstrandi modum non probat Nicolaus Cusanus: quod helix qua id efficere conabatur, difficiliter constitueretur quam circulus quadraretur. quod quidem efficiendum assumebatur. Helica enim vocant: quædam circunvolutam, implexamque lineam. Et alium eius rei in ijs quos de supplementis & mathematica perfectione nuncupauit, molitus est demonstrandi modum. Et reuera Indies noua exoriri, inueniri que possunt scibilia. Et forte cum scibile prius fuisset omnem numerum perfectum, eundem & trigonum esse: ad tempora tamen nostra demonstratum nusquam (quod equidem nossem) patuerat. quod adiecto theoremate ad Iordanum demonstrauimus, quod poterat & alius si aduertisset, demonstrasse. Et forte, scibile est quocunque trigono in octonarium ducto sola vnitate adiecta: tetragonum protinus coalescere, atque procreari. nondum tamen demonstratum reperitur. pro quo subiecta constituitur formula.

Boetius.
Archemedes.
Cusanus.
Iordanus.

Monas Creatrix I Tetragonorum addenda summis.

Tetragoni qui	9	25	49	81	121	169	225	adiecta vnitate surgunt
Summæ trigo	8	24	48	80	120	168	224	norum in octonarium.
Octonarij	8	8	8	8	8	8	8	multiplicati
Trigoni	1	3	6	10	15	21	28	multiplicantes
Radices te-	3	5	7	9	11	13	15	tragonorum

Et hæc vt ingenia excitentur exempli solum causa, adducta satis sint.

¶ Scientiā videtur hic Aristoteles & in superioribus, accipere pro certa quadam actuali cognitione: quam mens adhibitis sensibus exercet, & qua rem quampiam haud cunctando cognoscit. quæ profecto, sublato animali deperit. non autem pro scientifico habitu, aut certa quavis cognitione etiam quæ actu sit, quæ sine sensuum functione perageretur. Nam & scientificus habitus scibili etiam non existente: esse potest. vt scientia de tonitruo, de niue, de grandine, de deliquijs & huiusmodi. pariter & certa actu agnitio: quæ sensuum administratione non eget. vt quod tonitruum sonus is sit qui ex collisione nubium & exhalationis, elisus sit. Et ille quidem & hæc: sine animali esse possunt. sunt enim animi immortales, seiuergique à corpore degunt: quoad animorum parens illos secundum suas intelligibiles leges reuocet. & hæc diuinæ leges, ordinationesque & de nobis & de omnibus alijs, benedictæ sint: quas qui credunt inter philosophos, secta piorum appellantur. qui non credunt: impiorum secta. Et nullus adhuc Aristotelem in secta impiorum nominauit, vt neque Pythagoram, Socratem, Platonem: nisi forte quidam impiorum, saluti immortalium animorum insidiantes, qui ex hoc loco contendunt Aristotelem voluisse animos cum corporibus interire. quibus durissimum erit: se inuitos (iuxta Mercurij sententiam) immortales animos habere aliquando agnoscere. neque aliquem huiusmodi aliquando noui, qui præside bono custode non videretur destitutus, & qui in omne facinus non proueret, & in præceptis tanquam sæuo percitus cæstro raptaretur: adeo vt ipse sibi libens mortem conscisceret. Id tamen aduertendum est ex hoc loco Aristotelis sententiam: de animorum immortalitate non esse quærendam, cum profus id nihil hic attineat. Et hic de hac re plura adducere: nimis esse videretur à nostro proposito alienum.

¶ Quod hunc ferme in modum argumentatur Aristoteles: si non est animal non est scientia, & si non est animal, non ideo tollitur scibile: igitur neque si non sit scientia, tollitur scibile. Is argumentandi modus per id firmus agnoscitur: quod cum antecedente stat, & cum consequente. item & per id: quod non ad antecedens, & ne quidem sequetur ad consequens. Et modus argumentandi Aristotelicus: syllogismos claudit hypotheticos. & vt vis illationū appareat: perinde est ac si hunc in modum argumentaremur, Si est scientia est animal, & si est animal est scibile. igitur si est scientia: & scibile. posita itaque scientia: ponitur & scibile. Rursum si non est animal, non est scientia: & si non est animal non sit vt non sit scibile. igitur neque si non sit scientia: vt non sit scibile. ablata igitur scientia, non aufertur scibile. At posita (vt monstratum est) ponebat scibile. per diffinitionem igitur: scientia posterior est scibile. & per conuertentia relatiuorum, scibile prius est scientia. Non igitur ab aduersantibus, repugnantibusque: scientia & scibile simul sunt natura. quanquam & Aristoteles prius monstraerat, scibile prius esse scientia: quod scientia, certaque mentis adminiculatione sensuum apprehensio, posterior in quamplurimis, scibilibus ipsis habeatur, & sit in paucissimis aut nullis simul scibile & scientiam accipere. vt cum in tenebris è silice scintillam decutis: simul est scintilla illa & simul eius scientiam accipis. Et idem euestigio ex diffinitione efficitur. Nam si non est scibile: non est animal. & si non est animal: neque est scientia. igitur si non est scibile: neque est scientia. sublato igitur scibili: aufertur & scientia. At si est scibile: non idcirco vt eius sit scientia oportet. posito igitur scibili minime ponitur scientia: at sublato, perimitur. per diffinitionem igitur, scibile prius est scientia. Propositionum & assumptionum approbationes omiffimus: quo argumentationis forma dilucidius appareret. Et hunc in modum quod sublato sensibili simul auferatur sensus: epicherematis, syllogismi que hypothetici vsus, intelligendus est, ac si hoc pacto ratiocinemur. si non est sensibile: non est corpus. & si non est corpus, neque est sensus. itaque si non est sensibile, neque est sensus. approbationes autem quas Aristoteles intersereret: relicte sunt. Et ex his facile ratiocinationum Aristotelicarum vis diluceat.

¶ Definite, determinate. In corollario enim & sui declaratione: particula definite, determinationem non autem definitionem pro ratione quid est indicante denotat. Nam si te roget quispiam de aliquo an pater sit: si respondeas patrem esse, si determinate assignare nescis cuius pater sit, id determinate te nescire dicit. At si determinate agnoscis, hic filius eius est, determinate te nosse respondere poteris, esse patrem. Similiter de aliquo si forte rogaberis an melior sit: & respondeas melior est. quo melior (altero interrogante) & respondeas aliquo deteriore. & quo deteriore, si determinate assignare nescias: qui te interrogauit, dicet te nescire an id quo de, te interrogauit melius sit. sed id potius opinionem, suspicionem, præsumptionemque esse quam scientiam. Nam certe, determinate nescias. Quo fit vt quisquis vnum relatiuorum determinate nouit, determinate noscat & id ad quod dicitur. & quisquis indefinite, indeterminateque vnum noscat: indeterminate noscet & id ad quod dicitur. & indeterminate nosse: opinari potius est & suspicari esse quam certo agnoscere.

¶ Sed de partibus substantiæ, nunquid ita euenit cum etiam aliorum esse dicantur? Minime. Nam oculus oculati est oculus: attamen si determinate oculum cognoscis, non te idcirco determinate cognoscere oporteat, cuius sit oculus. Per rimam enim solum pateat oculus, & manifeste percipias pupillam forte aspicietis, determinate scis esse oculum. At si rogatus fueris vt determinate assignes cuius sit oculus, id efficere non possis. & ne id modo secundum indiuiduam determinationem, sed ne quidem secundum speciem. Nam si dicis oculum esse hominis: forte canis erat, aut vituli. & si hominis erat: determinate nesciebas, neque cuius hominis. & hunc in modum de alijs partibus substantiæ.

Pythagoras
Socrates.
Plato.
Aristoteles.
Mercurius.

¶ Descriptio primigeniorum à quibus correlatiuorum nomina finguntur.

Boetius		Agyropylyus		Hermolaus	
Remus	Remitum	Clauus	Clauatum	Rostrum	Rostratum
Caput	Capitatum	Caput	Capitarum	Crinis	Crinitum
Primigenia	Efficta	Primigenia	Efficta	Primigenia	Efficta

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

38 **S** Eptimum cap. de ad aliquid duæ diffinitiones. communitates quatuor. conclusiones tres. documenta tria. dubitatio vna. corollarium vnum. & dubitationis dilutio. ¶ Prima diffinitio. Ad aliquid autem talia dicuntur: quæcunque ea ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. vt maius idipsum quod est: altero maius esse dicitur. nam aliquo minore scilicet maius. si enim aliud non sit, neque quoque maius erit. & duplum idipsum quod est: alterius dicitur. est enim alicuius duplum. & reliqua, quæ eiusmodi sunt: consimiliter. Sunt insuper & hæc habitus, dispositio, scientia, & positio, ad aliquid. Nam vniuersa dicta: ea ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. vt habitus quodammodo dicitur ad aliud. Est enim habitus, alicuius habitus, similiter scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio, & alia simili modo. Ad aliquid igitur sunt: quæcunque ea ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur, vel quomodolibet aliter ad aliud. vt mons magnus ad alterum dicitur, vel simile ad alterum. Ad aliquid enim magnus mons dicitur: vt ad paruum montem. & simile alicui simile: & omnia quæcunque sunt huiusmodi. Præterea recubatio, statio, sessio, ad aliquid sunt. Nam positiones quædam sunt. positiones vero ad aliquid dicuntur. Sed recubare, stare, sedere, positiones non sunt: at denominatione dicuntur à positionibus. ¶ Quatuor communitates ad aliquid. Prima. In ijs quæ sunt ad aliquid: contrarietas reperitur. Nam virtus vitio contraria est: quorum vtrumque ad aliquid. similiter & scientia, ignorantia. Et id: ad aliquid non omnino proprium est. Nam non omnibus conuenit. duplo enim, triploque & similibus: nihil est contrarium. ¶ Secunda. Ad aliquid magis atque minus suscipiunt. Nam simile & dissimile, æquale & inæquale, magis & minus dicuntur: quæ sunt ad aliquid. Nam simile, simili simile dicitur. & dissimile, dissimili dissimile: similiter & æquale æquali. Ad id: ad aliquid non omnino proprium est. Nam non omnibus conuenit. duplum enim neque magis neque minus duplum dicitur: neque aliquid similitum. ¶ Tertia. Omnia relatiua ad conuertentia dicuntur. Nam dominus serui dominus dicitur: & seruus domini seruus. Et duplum dimidij duplum. & rursus dimidium dupli dimidium. & maius minore maius: & contra, minus maiore minus. & similiter in reliquis. ¶ Prima conclusio. Relatiuorum conuertentia: aliquando eodem casu secundum locutionem redduntur. aliquando dissimili. Eodem quidem: vt in ijs quæ dicta sunt. Dissimili vero. Nam scientia scibilis scientia dicitur: & scibile scientia scibile. Et sensus sensibilis sensus: & sensibile dicitur sensu sensibile. ¶ Secunda. Relatiua minime ad conuertentia, reciprocaque dicuntur: nisi apta, conueniensque suorum correlatiuorum facta fuerit assignatio. Nam cum quis peccat correlatiuum assignando: cum eo quod perperam assignatum est, non dicuntur ad conuertentia. vt si ala, auis correlatiuum assignetur: haudquaquam conuertitur. Non enim oportet vt ala, auis sit ala. & hoc ideo: quia ala non recte correlatiuum auis, assignatum fuerat. Nam ala: non eo dicitur quod sit auis ala (complures enim alæ sunt: quæ non sunt auium alæ) sed eo quod alati sit ala. Et idcirco ala: correlatiuum assignari debet ad alatum. fiētque tunc conuertentia: quod correlatiuum rite sit assignatum. Nam vt ala alati ala: ita quoque & alatum ala alati dicitur. ¶ Tria documenta. ¶ Primum. Si correlatiua desint quæ apte assignentur: tunc forsitan magis expediet nomina fingere, vt apta, conueniensque fiat correlatiui assignatio. vt clauus non apte nauis correlatiuum assignaretur. non enim eo quod nauis sit: clauus dicitur. Nam naues nonnullæ sunt: quarum non sunt clauis. sed operæ precium forsitan magis fuerit: correlatiui nomen fingere, vt clauatum (nam illi nomen inditum non est: quod illi assignetur) aut aliquid huiusmodi. at si positum, assignatumque conuenienter fuerit: conuertitur. Est enim clauus clauati clauus: & clauatum clauo clauatum. Et similiter in alijs vbi nomina desunt. vt caput accommodatius capitati quam animalis caput assignabitur. non enim eo quod animal est: caput habet. Nam pleraque animalium caput non habent. ¶ Secundum documentum pro correlatiuis effingendis. Si correlatiuorum nomina posita non fuerint: illa à primigenijs quæ posita sunt & cum quibus remeare ac conuerti debent, depromenda sunt, nomēque ex nomine deducendum instar eorum quæ dicta sunt ab ala alatum, à clauo clauatum. quod si posita sint: apte dicentur omnia ad conuertentia. omnia igitur relatiua dicuntur ad conuertentia, modo apte illis correlatiua assignentur. Dico enim apte. Nam si id non fieret, etiam in ijs quorum nomina posita sunt: non recurrent dicenturque ad conuertentia: vt si seruus non domini sed hominis, aut bipedis aut alicuius talium quæ accidunt & ad quæ accidit vt referatur, assignetur: nequaquam conuertetur. Nam non conueniens assignatio facta est. ¶ Tertium documentum. Si cæteris omnibus omiffis quæ accidunt, vno solo relicto cum quo relatiuum con-

uertatur: illud conuenienter assignatur. & si vno relicto cæteris alijs omiffis, neglectisque cum eo relatiuum non conuertatur: haudquaquam apte, consentaneèque assignatur: neque ad illud vt ad reciprocum, conuertensque dicitur. Vt si seruus apte dicatur ad dominum, omiffis omnibus quæ accidunt domino: vt esse hominem, bipedem, susceptiuum disciplinæ, & similibus, solo relicto domino, semper dicitur ad ipsum. Seruus enim domini seruus est. Et si seruus assignetur ad hominem, prætermiffis omnibus alijs, solo homine retento: non amplius seruus dicitur ad hominem. Nam cum dominus non sit, profecto neque erit seruus. idcirco seruus non apte ad hominem assignetur. Identidem & ala non apte ad auem. nam ab ea sublato alatum esse, & ea relicta: ala cum aue non conuertitur, neque ad quid dicitur relictum est. Nam cum alatum non fuerit, neque profecto ala alicuius erit. quare si conuerti debeant: ea assignari oportet ad quæ conuenienter relatiua dicantur. quod factu sanè facilius est in ijs: quorum nomina posita sunt. in ijs autem quorum nomina desunt: vt referantur, nomina fingere necesse est. quod si ita factum fuerit, manifestum est omnia relatiua dici ad conuertentia. ¶ Quarta communitas. Videntur ad aliquid simul natura esse. & id quidem, in plurimis verum esse constat. Nam simul natura sunt duplum & dimidium, dominus & seruus. Si enim duplum est, simul & dimidium est. & si dimidium est, duplum quoque est. & si dominus est: seruus est. & si est seruus: pariter est & dominus. & hunc in modum in reliquis, quæ huiusmodi sunt. & non solum simul sunt, sed & mutuo sese interimunt. vt si non est duplum, non est dimidium. & si non est dimidium: neque quoque erit duplum. & in reliquis huiusmodi similiter. ¶ Tertia conclusio. Esse simul natura: non omnibus conuenit relatiuis. Primo. Nam scibile & scientia sunt relatiua. at illis non conuenit esse simul natura. Nam scibile: scientia prius natura esse videtur. rerum enim præexistentium vt plurimum scientias accipimus. & in perquam paucis aut nullis percipiat quispiam scibile ac scientiam simul fieri. Secundo. Quia quæ simul natura sunt: se mutuo tollunt. atqui de scibili & scientia: non id euenit. Nam si scibile tollatur: tollitur & scientia. si enim non sit scibile: neque est scientia, neque vltius scientia. sed scientia si tollatur: nihil prohibere videtur scibile esse, & non tolli. vt circuli quadratura si scibilis admittatur: nondum profecto eius scientia reperta est. attamen ipsa est scibile. Tertio. Sublato animali, scientia non erit. at animali sublato: complurima scibilia supererunt. prius igitur scibile quàm scientia. quare & scibile & scientia, non sunt simul natura. Secundo. Simile euenit de sensu & sensibili, vt sensibile sensu prius sit. Primo. Nam sensibile si tollatur tollitur & sensus, quod sensus circa corpus & in corpore sint: & sensibili sublato tollitur corpus. omne enim corpus sensibile. sublato autem corpore: vt sensus non sint necesse est. At sensus si tollitur: minime tollitur sensibile. Nam si non sit animal, non est sensus. atqui non existente animali multa supererunt sensibilia: vt calidum, frigidum, dulce, amarum, & id genus talia. sensibile igitur, prius est sensu. Secundo. Sensus simul cum sensitiuo emergit. Nam simul cum animali sit sensus. atqui sensibile, priusquam sensus ortus sit: subsistit. Nam ignis, aqua, & huiusmodi ex quibus animal conflatur atque coalescit: animal, sensuumque ortum præueniunt. sensibile igitur prius est sensu. ¶ Dubitatio. Solent & hoc in loco addubitare vtrum nulla substantia dicatur ad aliquid, quemadmodum & oportere videtur: an secundarum aliquarum, dicantur ad aliquid. Nam in primis substantijs seu totum, seu partes indicent: statim exploratum videtur, non dici ad aliquid. De toto quidem. vt quidam homo: non dicitur alicuius quidam homo. neque quidam bos, alicuius quidam bos. & ita in reliquis. De partibus autem similiter, vt quædam manus non dicitur alicuius quædam manus, etsi alicuius manus dicatur. & quoddam caput non alicuius quoddam caput, sed alicuius caput dicitur. Et eadem: de complurimis secundis substantijs, dici posse videntur. Nam homo non alicuius homo dicitur, nec equus alicuius equus, nec lignum alicuius lignum: etsi hæc, alicuius possessio dicantur. Manifestum igitur: hæc, ad aliquid non esse. Sed in aliquibus secundis substantijs merito videtur addubitandum. Nam caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius manus, & vnumquodque talium eodem modo. hæc igitur manifestum est esse ad aliquid. quare manifesto quædam substantiæ videbuntur ad aliquid. Et vt paucis dubitationi satisfiat si præcedens diffinitio ad aliquid rite assignata putetur: aut admodum difficile, aut impossibile est, nullam substantiam ad aliquid esse ostendere. Si autem rite, sufficienterque assignata non fuerit: poterit hæc assignari. ¶ Secunda diffinitio. Ad aliquid sunt quibus ipsum esse: idem est quod ad aliquid quoddam modo se habere. Et ex hac diffinitione poterit forsitan: ad hæc quæ addubitata sunt, aliquid dici. Verum etsi prior diffinitio sequatur omnia quæ sunt ad aliquid: non tamen hoc ipsis ad aliquid, esse est, scilicet ipsa quæ sunt aliorum dici, sed ipsorum esse est ad aliquid sese habere. ¶ Collarium. Quo fit vt si quispiam definite aliquid eorum quæ sunt ad aliquid norit, definite noscet & id ad quod dicitur. quod ex dictis & ex his manifestum esse potest. Nam si quispiam aliquid eorum quæ sunt ad aliquid definite nouit (cum eorum quæ sunt ad aliquid ipsum esse sit ad aliquid quoddam modo se habere) profecto & definite nouit ad quod quoddam modo se habet. Quod si nullo pacto id norit, neque vilo pacto an primum diceretur ad aliquid nouit. Quod vt manifestius deprehendatur: licet ex singulis agnoscere. Nam si quis definite quippiam nouit duplum esse, continuo definite scit cuius est duplum. quod si definite non nouit id cuius est:

neque omnino an duplum esset, nouit. Identidem si quicquam ad aliquid melius, quispiam definite norit: vt protinus id quo melius est, definite agnoscat oportet. Quapropter non indefinite agnoscat quod hoc deteriore melius est. id enim nosse scilicet indefinite: suspicio potius quàm scientia est. neque exacte propter hoc sciet melius, deteriore esse melius. Nam & forsitan nihil est deterius ipso. Quare manifestum est necessarium esse, si quis aliquid eorum quæ sunt ad aliquid definite noscat, definite nosse & id ad quod dicitur. ¶ Dilutio præcedentis dubitationis. Et ex hoc ambiguitas de substantijs an ad aliquid sint: dirimi potest. Substantias scilicet non esse ad aliquid. Nam & caput & manum & vnumquodque talium quæ substantiæ sunt: hoc ipsum quod sunt definite scire possumus, ad quod autem dicantur non necessarium est definite scire. cuius enim hoc sit caput, aut cuius manus: non necessarium est definite scire. Quare hæc non sunt ad aliquid. & si hæc non sunt ad aliquid: vere asserere possumus nullam substantiam esse ad aliquid. & forsitan difficile est de talibus valde, vehementerque asserere: nisi frequenter ipsa pertractata, præmeditataque sint. dubitasse igitur de vnoquoque eorum haudquaquam est inutile.

De qualitate.

Cap. VIII.

Qualitatem vero dico: secundum quam quales quidem esse dicuntur. ¶ Est autem qualitas: eorum quæ multipliciter dicuntur. Et vna quidem species qualitatis, habitus & dispositio dicantur. ¶ Differt autem habitus à dispositione, quod permanentior & diuturnior est. Tales vero sunt scientiæ & virtutes. scientia enim videtur esse permanentium, & eorum quæ difficile moueantur, si quis vel mediocriter sumat scientiam: nisi grandis permutatio facta sit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiusmodi. similiter autem & virtus, vt iustitia, & castitas, & singula talium: non videntur posse moueri, neque facile permutari. dispositiones vero dicuntur quæ sunt facile mobiles, & cito permutabiles. vt calor, & frigiditas, & ægritudo, & sanitas & quæcunq; alia huiusmodi. afficitur enim quodam modo secundum eas homo. cito autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinem transit. similiter autem & in alijs. nisi forte, quæ earum contingit per temporis longitudinem in naturam cuiusque transferri, & immobilis vel difficile mobilis existens: quæ iam quilibet habitum vocet. Manifestum est autem quoniã hæc volunt habitus dicere, quæ sunt diuturniora, vel difficile mobilia. namque in disciplinis non multum retinentes, sed facile mobiles: non dicuntur habitum habere, quanuis sint ad disciplinam peius, meliusve dispositi. quare differt habitus à dispositione, quod hæc quidem facile mobilis sit: ille vero diuturnior & difficilior mobilis. ¶ Sunt autem habitus & dispositiones: dispositiones vero non necesse est habitus esse. qui enim retinent habitum: & quodammodo dispositi sunt ad ea quæ habent vel peius, vel melius. qui autem dispositi sunt: non omnino retinent habitum. ¶ Aliud vero genus qualitatis est secundum quod pugillatores, vel cursores, vel salubres, vel insalubres dicimus: & simpliciter quæcunq; secundum potetiam naturalem vel impotentiam dicuntur. Non enim quoniam sunt dispositi aliquo modo vnumquodque huiusmodi dicitur: sed quod habent naturalem potentiam, vel impotentiam facile quidem facere, vel nihil pati. vt pugillatores, vel cursores dicuntur: non quod sint dispositi aliquo modo, sed quod habeant potentiam naturalem hoc facile faciendi. Salubres vero dicuntur: eo quod habeant potentiam naturalem vt nihil à quibuslibet accidentibus facile patiantur. insalubres vero, quod impotentiam habeant naturalem nihil facile ab accidentibus patiendi. Similiter his, durum & molle se habent. Durum enim dicitur quod habeat potentiam non facile secari: molle vero, quod eiusdem ipsius habeat impotentiam. ¶ Tertia vero species qualitatis est: passibiles qualitates & passionès. Sunt autem huiusmodi vt dulcedo & amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata. amplius, & calor & frigus, & albedo & nigredo. Et quoniã igitur hæc qualitates sunt: manifestum est. quæcunq; enim has susceperint: qualia dicuntur secundum ipsas. vt mel quoniã dulcedinem suscipit: dicitur dulce. & corpus album: quoniam albedinem suscipit. similiter autem & in cæteris. Passibiles vero qualitates dicuntur, non quod ea

Qui enim retinent habitum. littera græca paulo aliter nunc habet, vt ex notis agnoscat:

quæ illas susceperint qualitates, aliquid patientur: (neq; enim mel quoniam aliquid passum fit: dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiusmodi) similiter autē his, & calor & frigus passibiles qualitates dicuntur, non quòd ea quæ illas suscipiunt aliquid passa sint: sed quoniam secundū sensus vnaquæq; dictarum qualitatum passionis effectiua est, passibiles qualitates dicuntur. dulcedo enim passionē quādam secundum gustum efficit: & calor secundū tactum. similiter autem & aliæ. Albedo autem & nigredo & cæteri colores non eodem modo ijs quæ dicta sunt passibiles qualitates dicuntur: sed eo quod ipsæ ab aliqua passione innascuntur. quoniam enim fiunt propter aliquam passionem multæ colorum mutationes: manifestum est. erubescens enim aliquis: rubeus factus est. & timēs pallidus, & vnumquodq; talium. quare etiam si quis natura aliquid talium accidentium perturbationūve passus est: similem colorem verisimile est eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta est: etiam secundum naturalem constitutionē eadem fiet affectio, vt & naturalis color similis sit. quæcūq; igitur talium accidentium ab aliquibus passionibus difficile mobilibus & permanentibus principium sumpserunt: passibiles qualitates dicuntur. siue enim secundum naturalem constitutionē, pallor fit aut nigredo: qualitates dicuntur (quales enim secundū eas dicimur) siue propter ægritudinē longam, vel propter æstum aut aliquid tale cōtingit vel nigredo, vel pallor. & non facile prætereunt: vel etiā in vita permanent. & passibiles qualitates istæ dicuntur. similiter enim quales secundū eas dicimur. Quæcūq; vero ex ijs quæ facile soluuntur, & cito transeuntes fiunt: passiones dicuntur, qualitates vero minime. non enim aliqui secundum ipsas dicuntur, quales. neq; enim qui propter verecundiā rubeus factus est: rubeus dicitur. neq; cui pallor propter timorē venit, pallidus est, sed magis eo quod aliquid passus est. quare passiones quidem huiusmodi dicuntur: qualitates vero minime. Similiter autē his, & secundum animam passibiles qualitates & passiones dicuntur. quæcūq; enim mox in nascendo ab aliquibus passionibus difficulter mobilibus fiunt: qualitates dicuntur & ipsæ. vt amentia, mentis alienatio, & ira, & aliæ huiusmodi. quales enim secundū eas dicuntur, id est iracundi atq; amētes. similiter autem & quæcūq; alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ sunt difficile prætereuntes, & omnino immobiles: qualitates sunt etiā huiusmodi. quales enim & secundum eas dicuntur. Quæcūq; vero ab ijs quæ facile & cito prætereunt, fiunt: passiones dicuntur. vt si quis contristatus: iracundior fiat. nō enim dicitur iracundus qui huiusmodi passione iracundior est: sed magis quia aliquid passus. quare passiones quidem huiusmodi dicuntur: qualitates vero minime. ¶ Quartū vero genus qualitatis est figura, & circa vnūquodq; constans forma, amplius autē ad hæc rectitudo, & curuitas, & si quid aliud his simile est. secundū enim vnūquodq; eorum, quale quid dicitur. triangulum enim vel quadrangulum esse quale quid dicitur, & rectum aut curuum: & secundū etiam formā vnumquodq; quale dicitur. ¶ Rarum vero & spissum & asperū & læue putabuntur quidē quale quid significare: sed aliena huiusmodi putantur esse à diuisione quæ circa qualitatem est. quādam enim positionē magis videtur partium vtrūq; monstrare. spissum enim dicitur: eo quod partes sibiipsis propinquæ sint. rarū vero: eo quod distent à se inuicem. & læue quidē: quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant. asperum vero: quod hæc quidem superet, illa vero sit inferior. & fortasse alius quicūq; modus apparuerit qualitatis: sed ferè qui maxime dicuntur hi sunt. qualitates itaq; sunt, quæ dictæ sunt. ¶ Qualia vero sunt: quæ secundum has denominatiue dicuntur, vel quomodolibet aliter ab his. ¶ In plurimis siquidem & ferè in omnibus denominatiue dicuntur. vt à candore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. similiter & in alijs. In aliquibus vero eo quòd non sunt posita qualitati nomina: non contingit ea quæ dicuntur, ab his denominatiue dici. vt cursor, aut pugillator, qui secundum naturalem

Diffinitio
qualium.

dicitur potentiā: à nulla qualitate denominatiue dicitur. nō enim posita sunt nomina potentijs secundum quas isti quales dicuntur: sicuti disciplinis, secundū quas pugiles vel palæstrici secundum dispositionē dicuntur. Pugilatoria enim & palæstrica disciplina dicitur. quales vero ab his denominatiue dicuntur: qui disponunt. Aliquādo autē & posito nomine nō dicitur denominatiue: quod secundū eam quale dicitur. vt à virtute studiosus. eo enim quod virtutē habeat, studiosus dicitur: sed nō denominatiue à virtute. Non autē in pluribus hoc tale est. qualia ergo dicuntur: quæ denominatiue à dictis qualitibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis.

63 ¶ Inest autē & cōtrarietas secundū qualitatem. vt iustitiæ iniustitia cōtraria est: & albedo nigredini, & alia. Similiter autē & ea quæ secundū eas qualia dicuntur. vt iniustum iusto: & albū nigro. Non in oībus autem hoc est. rubro enim & pallido, aut huiusmodi coloribus: nihil est contrarium earum quæ qualitates sunt.

64 ¶ Amplius. Si contrarium alterū fuerit qualitas: & reliquum erit qualitas. hoc palā est proponēti ex singulis aliæ prædicamēta. Nā si est iustitia iniustitiæ cōtrarium. qualitas autē est iustitia: qualitas igitur & iniustitia. nullū enim aliorū prædicamentorū aptabitur iustitiæ: neq; quātitas, neq; ad aliquid, neq; vbi, neq; omnino aliquid huiusmodi nisi quale. sic autem & in alijs quæ secundū quale sunt cōtraria. ¶ Suscipiunt autē qualia magis & minus. Album enim magis & minus albū altero albo dicitur: & iustum alterū altero magis vel minus. Sed & ipsa clementum suscipiunt. cū candidū nanq; fit: contingit amplius candidum fieri. nō tamen oīa sed plura. ¶ Iustitia nanq; si dicat magis & minus iustitia: potest quilibet ambigere. similiter autē & in alijs dispositionibus. quidā enim dubitant de talibus. iustitiam nanq; iustitia nō multū aiunt magis & minus dici: nec sanitatē sanitatem. minus autē habere alterū altero sanitatē aiunt: & iustitiā alterū minus altero habere dicitur. sic autē, & grāmaticam, & alias dispositiones. sed tamen ea quæ secundū eas dicuntur: indubitanter recipiunt magis & minus. grāmaticior enim alter altero dicitur: & iustior, & sanior, sic autē & in alijs. Triangulū vero & quadrangulum nō vident magis & minus suscipere: neq; aliqua aliarū figurarū. quæ enim diffinitionē trianguli recipiunt & circuli: oīa similiter triāguli vel circuli sunt. eorū autē quæ nō recipiunt rationē ipsam: nihil magis alterū altero dicitur. nihil enim quadratū magis quā parte altera longius, circulus est. neq; alterum enim: recipit circuli rationē. simpliciter autē si vtraq; non recipiunt ppositi rationem: nō dicitur alterum altero magis. nō ergo oīa qualia recipiunt magis & minus. Horum itaq; quæ prædicta sunt: nihil est propriū qualitatis. ¶ Similia vero & dissimilia secundū solas dicuntur qualitates. Simile enim & dissimile alterū alteri non est secundū aliud: nisi secundū id quod quale est. Quare proprium est qualitatis secundū eam simile vel dissimile dici. ¶ At vero nō decet conturbari: ne quis nos dicat de qualitate ppositionē facientes, multa eorū quæ sunt ad aliquid interposuisse. habitus enim & dispositiones eorū (quæ ad aliquid sunt) esse dicebamus. Penè enim in oībus talibus genera ad aliquid dicuntur: nihil autē eorū quæ sunt singularia. nā cū disciplina genus sit: id ipsum quod est alterius dicitur, alicuius enim disciplina dicitur. eorū vero quæ singularia sunt: nihil ipsum quod est alterius dicitur. vt grāmatica nō dicitur alterius grāmatica: nec musica alicuius alteri musica. sed forte secundū genus & hæc ad aliquid dicuntur. vt grāmatica alicuius dicitur disciplina: nō alicuius grāmatica. & musica alicuius disciplina: nō alicuius musica. quapropter quæ singularia quidē sunt: nō sunt ad aliquid. dicimur autē quales secundū singula. hæc enim & habemus. scientes enim dicimur: eo quod habemus singularum scientiarum aliquas. quare hæc erunt etiam qualitates quæ singulares sunt: secundū quas aliquando & quales dicimur, hæc autē non sunt eorum quæ sunt ad aliquid. ¶ Amplius. Si contingit idem ipsum & quale & ad aliquid esse: nihil est inconueniens in vtrisque: hoc generibus enumerare.

Cōmunitas

1

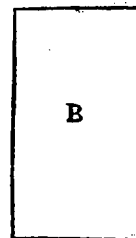
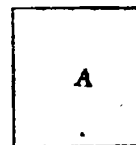
Regula.

Cōmunitas

2

Dubium.

1

Cōmunitas

3

Dubium.

2

Ad bona in-
dole studio
fos adolescē-
tes.
Ad mensurā
& sobrietatē
sapere: quan-
tum tradunt
authores re-
cte intellectū.
Messala Cor-
uinus.

Habitus est non insita qualitas, difficulter à subiecto dimobilis. Vel mediocriter: etiam me-
dio modo. Mediocriter etiam scientiam sumere videtur: qui eam sic sumit, vt neq; superflua curet,
neq; necessaria omittat. sic enim sumendo: neque abundat, neq; deficit. & sic sumptæ disciplinæ
solent esse diuturnissimæ. Verum nunc fermè superflua quærentur: & necessaria omittuntur. quo
dolendum est non parum. Quare studiosi adolescentes si vultis non fugaci scientiarum possessio-
ne, diu esse diuites: eas mediocriter sumite, ad mensuram, mediocritatemque sapere contenti. Et
scientia & alij habitus à subiecto non sunt dimobiles: nisi grandis, insignisq; permutatio fiat, aut
ab ægritudine, aut aliquo huiusmodi. Memoria enim proditum est, de Messala Coruino quodam
non ignobili oratore sic ægritudine tentatum fuisse: vt ad conualescentiam rediens, penitus li-
terarum ignarus apparuerit, & omnium, etiam sui nominis penitus oblitus, vt qui habitum iam
iam perdidisset. longa etiam plurimorum annorum disuetudine, habitus emarcescunt, euanescunt
que, atq; dispereunt. Affectio etiam quæ naturæ corruptiua est, in naturam versa dicitur: quan-
do naturæ iam domestica, consuetudinariaque facta est. vt perinde habeatur ac si naturalis, neque
contendat natura depellere, non secus ac si sibi germana conueniensque esset. vt febris quæ diuor-
nitate moræ ethica nominatur. & morbus elephantiacus, & alopecus: quæ species sunt scabiei ma-
læ atque lepræ ab elephante & vulpe ita nuncupatæ. Dispositio: aduentitia qualitas est perfa-
cile dimobilis à subiecto. dispositio, affectio. disponi, affici. Et passim dispositionem homony-
mum esse volunt, & bifariam dici. proprie videlicet & communiter. Proprie: vt quæ modo diffi-
nita est. communiter autem vt sit adepta qualitas: seu ea facile, seu difficulter à subiecto dimobilis
sit. Et cum dicitur habitus esse dispositiones: illo in loco dispositionem communiter accipi. &
idcirco adijci particulam aliquo modo: vt significet in aliqua significatione. Et in hac significa-
tione dispositionem esse genus ad habitum, & ad dispositionem proprie. Verum hæc sententia
Boëtio non placet, & Aristotelem homonymie vocabulo esse vsum: sed in eadem prorsus signifi-
catione. Et particula aliquo modo nõ tam Aristotelis esse quàm interpretantium: intelligentiam,
sententiamq; Aristotelis (vt cunctis possunt) innuere volentium. nam ita Græce legitur, *ἔστι δὲ αἱ
μὲν ἕξαι καὶ δὲ θεοῖσιν, αἱ δὲ δὲ θεοῖσιν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξαι. οἱ μὲν γὰρ ἕξαι ἔχοντες, καὶ διακινεῖται γὰρ
κατ' αὐτάς. οἱ δὲ δὲ θεοῖσιν οὐκ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐξ ἑξῆς ἔχουσιν.* hoc est, Sunt autem sanè habitus: dis-
positiones. dispositiones vero: non ex necessitate habitus. qui enim habent habitus: etiam dispo-
nuntur quidem, secundum illos. dispositi autem non omnino habitum habent. Vult igitur his
verbis Aristotelem velle: habitum dispositiones esse, quod ex dispositionibus habitus aggeratus
ad integratūque sit, & nihil aliud esse videatur habitus quàm multæ dispositiones, quæ se simul
continent & conseruant. singulæ vero seorsum ab alijs: non multo post disperirent. haud secus ac
vnius satis amplæ aquæ singulæ guttæ seorsum ab alijs, statim resouerentur disperirentque: coa-
dunata, coniunctæque simul, haud facile dissipantur, sed se mutuo continent ac saluant, & multo
tempore durant. Est enim habitus vt tota aqua: dispositiones vero vt singulæ guttæ. neque aliam
intelligentiam præterdere videtur Aristotelis approbatio, cum innuit qui enim habitus habent:
etiam secundum illos disponuntur. at qui dispositi sunt: non omnino, vt habeant habitum oportet.
Et de ijs habitibus sermo est: qui qualitates ascititiæ acquiratæque sunt ex consimilibus ope-
rationibus consimiliter, frequentèrque resumptis, difficile quidem dimobiles. Similitas autem non
tam habitus quàm figura est. Cæcitas, cæruleitasque (vnde cæsi oculi) etiam nõ tam habitus: quàm
passibilis qualitas, vt hæc & similia, argumenta non moueant. Genus, genus subalternum: quod
idem est species. Pugil qui pugno cõcertat, pugnalq; exercet. Et id pugilè & pugillatorem dif-
ferre Seuerinus autumat, quod pugil is sit, qui artis pugno concertandi peritia instructus iam
sit. pugillator vero: qui aptitudinem, facilitatem, naturaque ad huiusmodi certamina insitam po-
tentiam & habilitatem habeat. & ille ad primam speciem: hic vero ad secundam, accommodam
habet significantiam. Salubres hic appellantur qui valenti sunt corpore, neque facile infirmi-
tatum molestias incurrentes. Genus hominum (inquit Sallustius) salubri corpore. insalubres op-
posito modo qui parum firma sunt, bonaque valetudine ad omnes morborum iniurias cito paten-
tes. quos sanos, infirmosque & valetudinarios Hermolaus etiam appellat. Passibiles vero quali-
tates dicuntur, non quod ea quæ illas susceperint qualitates, aliquid patiantur. hæc litera videtur
apud Græcos quàm Latinos aptior. quod passibiles qualitates, quas Hermolaus patibiles, Ari-
stoteles autem *παθητῆς* appellat: *ἀπὸ τῆς πάθη* dicantur, quod affectum, perturbationem
nemq; significat. nostri enim *πάθη*, id est pathe, affectus, perturbationesque interpretari solent:
quas & hic passiones appellamus. Passibiles igitur qualitates ab affectibus, perturbationibusque
nomen sortiuntur. quod scilicet aliqua passione secundum sensus afficiant aliquemve suscitent affe-
ctum: vel quod ab aliqua passione, affectuq; & perturbatione innascentur. Vt tactiles qualitates,
gustatiles & olfactiles: cuiusmodi sunt æstus, calor, dulcedo, amaritudo, suavis odor, & grauis olen-
tia: delectationem, tristitiamve secundum sensus ciunt. quare merito primam ob causam passibiles
qualitates dicuntur, quod scilicet aliquam passionem secundum sensus ingerunt, afficiuntque ali-
qua secundum sensus passione atq; affectu. vix enim tangimus, gustamus, aut odoramus quicquam

Boëtius.

Boëtius.

Sallustius.

Hermolaus.

sine delectatione, aut molestia aliqua. Et pallor, liuiditas, & alij colores quauis non multum cum
sentiuntur moueant affectus: persæpe tamen ab affectibus & perturbationibus innascentur. vt à
timore, inuidia, ira, tristitia, odio, amore, & huiusmodi: quæ passiones & affectus nuncupamus. non
ab re igitur ij colores qui resides sunt, iuges, fixi, ac permanentes: secunda causa passibiles appella-
buntur qualitates. Neque passibiles appellari putandum est quod earū subiecta aliquid patiantur:
sed ob alteram causam superiorum. Earum enim subiecta vt mel, saccarum, sel, aloë & huiusmo-
di: nihil cum eas habent patiuntur. nam affectuum perturbationumq; susceptiua non sunt: neque
affectus, perturbationesque vllæ circa talia fieri natæ sunt. ea autem à quibus secundum has quali-
tates aliqua passa dicuntur: sunt delectatio, tristitia, ira, gaudium, timor, fiducia: & quæ eius generis
sunt, quæ passiones appellantur. & quanquam etiam earum subiecta secundum eas patiantur, id
est moueantur: ab illa generali significatione passionis, vt omnem scilicet motum mutationemq;
dicit, non hæc qualitates appellantur passibiles, sed à speciali, scilicet vt passio nominat affectum. fit
hinc insuper, vt qualitates hæc & illæ, iure etiam affectiuæ perturbatiuæq; dici possent: hæc quidem
quod secundū sensus perturbationes aliquas ingerunt, aliquibusve afficiunt: illæ vero quod ab ali-
qua perturbationis molestia innascentur. quod si huiusce nuncupationis vltus obtinuisset: litera per-
turbatiore intelligentia videretur & magis ad intelligendum (vt dici solet) ad manum, & prompta.
Verum id latere nõ debet passionem homonymum esse, & nunc affectum nominare, nunc vero
generalissimi & vnus decem primorum generū nuncupationem esse. sed quando hoc vel illo mo-
do fit vltus: facile est intelligere. sed hæc forte plura quàm oportet. Et id nosse par est. rationem
generis alicui attribui non solere: cui alicuius speciei ratio non tribuatur. Idcirco quantitas lationi
non tribuitur. Non enim dicitur quantitas: etsi re ipsa diuidua sit in successionis partes, perinde ac
tempus: q; specialis nulla ei sit quãtitatis, sed motus ratio. imò cū lationē nomino: rationē motus,
non quantitatē expromo. Simili quoq; modo rubedo & pallor, ex verecundia & timore, vel ve-
rius rubescencia & pallescencia: non proprie qualitates sunt, neque proprie colores, sed ex pertur-
batione subitariæ quædam colorationes potius, atque quidam motus. qui non ad hoc prædicamen-
tum & ad hanc speciem pertinent, sed ad prædicamentum passionis. haud aliter ac si aqua paula-
tim efferuescit nondum calida facta: feruor ille non qualitas, non calor proprie dicatur. nam nihil
ab eo neque calidum, neque quale dicitur: sed calefactio, passioque proprie nominatur. & aliquid
ab eo feruens, calefcens, & aliquid passum dicitur: & non quale. & ad passionis prædicamentum at-
tinere videtur: nõ autem ad hanc speciem, etsi calor ad hanc pertineat. non tamen quod feruor ille
& calor qui huius speciei est & passibilis qualitas: non eiudem sint naturæ, quemadmodum Socra-
tes, homo & pater, eiudem est naturæ. sed vt homo, substantia dicitur: & vt pater, ad aliquid. Sed
forsitan dices: igitur solæ passibiles qualitates hanc constituent, integrabuntq; speciem. Sed quo
modo igitur Aristoteles dicit, *τρίτην δὲ γένος ποιότητος, παθητικῆς καὶ ποιότητες καὶ πάθη*, hoc
est tertium autem genus qualitatē esse passibiles qualitates & passiones? Sanè postterius nuncupa-
tionem emendare videtur: cum solas passibiles qualitates censet mereri dici qualitates, & passio-
nes ipsas non esse qualitates. siue enim sint corporis siue animæ quæ passionem secundum sensus
inferunt, aut quæ à passionibus, affectibusque inferuntur (corporis quidem vt soni, colores, odo-
res, sapores, caliditas, frigiditas, & aliæ tactiles qualitates. animæ vero vt amentia, amor, odium, be-
niuolentia, inuidia & similia) solum ea quæ non ilico transeunt, sed manent qualitates: reliqua au-
tem quæ euanida sunt, & quæ transeunt dum fiunt, passiones appellantur, non qualitates. Sed ista
pugnare forsitan videbuntur. Nam soni & voces assidua, iugèq; non manent, sed transeunt dum
fiunt: item ira, gaudium, tristitia statim flaccida, emarcescentiaq; videntur, & tamen illa & cæte-
ros affectus ponunt communi etiam assensu qualitates: at passibiles non erunt. passiones igitur. Nā
nullæ aliæ magis esse videntur. quare passiones erunt qualitates: & non solæ passibiles qualitates,
speciem stabiliunt. de sono autem & voce nihil ab Aristotele determinatum: an passibilis qualitas,
an passio dicenda. & dubium non est & sonum & vocem omnem: motum quendam esse. sed esto
qualitati, & passibili qualitati annitantur: sonum quendam & quendam vocem dicemus pro na-
turæ suæ fugacitate manentem. vt quæ sufficiente mora continuata sit: & illa sonum & vocem di-
cemus, & qualitatem & passibilem qualitatem. nā & rem & sonoram & vocalem denominare sus-
ficiunt. alij autem sunt soni & voces, quæ parum admodum moræ tenent, vt tinnitus: & non pro-
prie qualitates dicantur. Nam res ab eis neq; sonoræ, neque vocales dicerentur. vt lusciniola sonora
est & vocalis: regulus forte, aut auicula quæ solum aut tinnit, aut pipit, non. Similiter lux est pass-
ibilis qualitas: lumen vero quod & continui illuminatio, vt passio est. Sunt igitur sonus, vox, & lu-
men non proprie passibiles qualitates: quæ cum qualitates dicuntur, ad illas reducta intelliguntur.
Et de ira, gaudio, tristitia, & alijs sensuales & brutæ partis animæ affectuum nominib; dicendum
videtur, si motus illos, perturbationesq; indicant, passiones esse & non esse qualitates. At quando
ea nomina impressiones aliquas iuges & resides ex fortibus illis motibus, perturbationibusque re-
lictas significant (quæ nunc habitus quod tenaciter hæreant, habeanturque dicuntur: nunc autem
passibiles affectus quidam, quod à passionibus, perturbationibusque inferantur & permaneant)

Homony-
mia passio-
nis.

Aliena à cõ-
muni recen-
siorum logi-
corū schola.

tunc illa sunt passibiles qualitates. vt & amentia quæ plerunque ex furore, pertinaciter inducitur. & desipientia & delirium: quæ plerisque ex vehementi amore, tristitia, aut vehementi ambitionis cupiditate contingere solent. Nostra etiam tempestate visi sunt qui aliquo euentu ex perturbatione se pontifices, locorum dominos, & principum filios esse, obstinatius desipient. & illæ desipientiæ: passibiles sunt qualitates. Sed si qui forte contentiosius tinnitus, & de nocte fulgurationes defendant esse sonos & lumina: quare & qualitates. nam tinnitus proprie & per se ab auditu perceptibiles sunt: & simili pacto fulgurationes in nocte à visu. Meminerint has diffinitiones: rationes qualitatis nō explicare, & æque rebus ipsas conuenire seu sint qualitates, seu sint passiones. perinde ac cum diffinirent calorem: qui tactu proprie & per se perceptibilis eorū quæ eiusdem naturæ sunt, sit congregatiuus, natura vero dissidentium dissociatiuus, disgregatiuusque. hæc profecto diffinitio non tantū ei calori qui passibilis est qualitas conuenit: sed & ei qui feruor quidam est, & passio, & vt à calore illo qui feruor est, non dicitur aliquid calidum, sed feruens ac calefcens: ita à tinnitu & nocturna fulguratione non dicitur aliquid, aut sonorum, aut luminosum, sed potius tinniens, fulgescens, & illucescens. Sed quo modo igitur hic finiendus color, quomodo calor, & huiusmodi? Profecto quemadmodum qualitas. nam ea dicta est: secundum quam quippiam quale dicitur. ita color est, secundū quem quippiam dicitur coloratum. Et calor, secundū quē quippiam calidum. Et albedo similiter qualitas: secundū quam aliquid dicitur albū. Sed quid tunc si vnus qualitatis, vt albedinis gradus reses, iugisq; permaneat: nunquid qualitas, nunquid albedo dicitur: dicitur, sed remissa, & passibilis qualitas, sed remissa, & ab ea aliquid remisse album. quemadmodum enim & qualitas est: dicitur. & qualitates illæ si remissæ sunt, perpetuæ tamen & manentes: quia suis contrarijs ammixtæ sunt, non solæ denominare solent: sed cum suis contrarijs. vt quippiam videlicet non calidum aut frigidum, non album aut nigrum dicatur: sed tepidum aut fuscum, aut huiusmodi. atq; si omnia adicere vouerimus: potius tædium q̄ eruditio pariat. De hac igitur specie: tantilla dicta iufficiant. ¶ Quarta species circumloquitur: figura, forma, reſtitu-

Trigonus

Tetragonus

Pentagonus

Altera parte longior.

Antelōgior.

Nicomach⁹ Jordanus.

Vergilius.

dine & curuitate. Figuræ & formæ: extimi & circumstantes rerum termini sunt. & figuræ ferme artificiales à fingendo: formæ vero magis rebus à natura constantibus accommodatæ. Sed hæc confunduntur frequenter, vt & figuræ de rebus tum natura, tum arte constantib⁹ dicantur. non minus etiam & formæ. Figura de rebus natura constantibus: vt, Quæ nimium placui tellus (ait) hisce: vel istam Quæ facit vt lædar, mutando perde figuram. Poturæ te Nile grues, primòq; volatu Effingunt varias (casu monstrante) figuras. Contigit vt quædam sic non manifesta videri Forma potest hominis: sed vti de marmore facta. Sculpſit ebur formamq; dedit, qua foemina nasci

Nulla potest: operisq; sui concepit amorem.

Qua nimium placui tellus (ait) hisce: vel istam

Quæ facit vt lædar, mutando perde figuram.

Poturæ te Nile grues, primòq; volatu

Effingunt varias (casu monstrante) figuras.

Contigit vt quædam sic non manifesta videri

Forma potest hominis: sed vti de marmore facta.

Sculpſit ebur formamq; dedit, qua foemina nasci

Nulla potest: operisq; sui concepit amorem.

Figura etiam dicitur de magnitudinibus: quæ termino, vel terminis conclusæ sunt. Termino: vt circulus & sphaera. terminis: vt triangulus, quadratum, quinquangulus, cubus, pyramis & similia. Forma autem & de ijs numeris dici reperitur: qui suis vnitatibus dispositi, figuras fermè magnitudinū imitatur ac repræsentant. vt hæc sunt formæ numerorū trigonus, tetragonus, pentagonus, altera parte longior, antelōgior, tessera, pyramis, colūnaris, serratis: quæ oīa ex Nicomacho & Iordano cognosci possunt. forma etiam de naturæ magnitudinib⁹ (vt & dictum est) dicitur. vt forma hominis, forma equi, forma leonis: secundū quam & vnusquodq; aut formosum, aut deforme dicitur. imò & lineam & superficiē & trigonū & circulum & huiusmodi pulchra, formosaq; dici videntur: quæ decentius deformata, delineatq; cōspiciuntur. Et reſtitudo & curuitas: nō solū figuris & formis, sed & earum nomenclaturis, terminisq; & minimis particulis conueniunt, quæ neq; figuræ neq; formæ, appellandæ sunt. Linea enim quædā recta est: & pars quātulacunq; rectæ, recta est. & quædam curua: & curuæ lineæ particulæ cuiuslibet conuenit curuitas. hinc quarta species non solū figura & forma exprimenda est: sed figura, forma, reſtitudo, curuitate aliquove huiusmodi, vt & exprimit Aristoteles. Prima igitur species exprimitur: habitus aut dispositio. Secunda: naturalis potentia, aut impotentia, habitus inhabilitatve, aptitudo & ineptitudo. Tertia: passibilis qualitas. Quarta: figura, forma, reſtitudo, vel curuitas. ¶ Læue: consonante, u, scribitur, & significat læuigatum, complanatumq; & politum: cuius partes non subsultant, sed ex æquo situm habent in reſtitū.

¶ Qualitates: primigenia, principaliaque qualitatis. ¶ Palæstra: ludus, quo membra membris inferta: luctationibus exercent. de quo Poëta,

Pars in gramineis exercent membra palæstris.

Et palæstrice: disciplina est, qua ad huiusmodi ludorū exercitamenta prompti redduntur.

¶ Duæ primæ communitates: nullo modo propriæ sunt qualitatis, aut qualibus. Nam neq; omnibus conueniunt, quod monstrat Aristoteles: neque solis. nam conueniunt actionibus & passionibus: quod Aristoteles omisit, quia id sit ex sequentib⁹ monstrandum. Tertia propria est quarto

66 modo. ¶ Triangulum, circulus & huiusmodi, nunc vt qualitates, & principalia capiuntur: vt in declaratione quartæ speciei. nunc vero vt qualia & denominatiua: vt in ijs quæ ad secundam communitatem adiecta sunt. ¶ Quod dicitur species nō esse ad aliquid: & genera esse ad aliquid, intellige homonymie dicta, & non in eadem significatione. ac si quispiam diceret: species homo, equus, leo, non sunt quantitates, attamen aliquod earū genus quantitas est, vt corpus. Sed nō ea in significatione: qua genus illarū specierū est. Et quod dicitur nihil prohibere vnū & idem qualitatem esse & ad aliquid: homonymie etiam id dici intelligitur. ac si diceremus nihil vetare vnū & idem substantiam esse & quantitatem. Nam corpus & in substantia & quantitate collocatur: id tamen varijs rationibus effici cognoscitur. Itaq; disciplina accipi potest, vt secundū eam quippiam disciplinatum, sciensq; dicitur: & genus quoddam est qualitatis. Et accipi potest, vt dicitur ad disciplinatum: in cuius animū cognitionis alicuius certitudo à præceptore transfusa est, & in quo significatione: quod ea res quæ est disciplina communis, indifferensq; sit qualitati & ad aliquid. sed nulla res quæ est corpus: communis est & indifferens substantiæ & quantitati. Et adeo res huius prædicamenti indifferentes sunt: vt frequenter sine discrimine res eadem, duarum specierum nominibus veniat nominanda. vt partis animæ quæ bruta est qualitates, qui fomites quidam sunt, vix debiles irarum, odiorum, inuidiarum, & similibus: promiscue habitus & passibiles qualitates appellatur, suntq; sua nomina nunc primæ speciei qualitatis, nunc tertiæ. Vt enim qualitates non insitas difficile mobiles ad tales operationes exercendas, eas consideramus: habitus nūcupamus. at vt easdem qualitates, vt à perturbationibus natas, conſummataq; & alte iam bruto appetitui hærentes consideramus, easdem passibiles qualitates appellamus. Et ex his pauculis: multa id genus alia hunc in modum, haud difficulter agnosci poterunt.

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

53 **O**ctauum cap. Descriptio qualitatis. species quatuor. primæ speciei differentia duæ. du-
54 bium vnū. diffinitio qualium. qualium modi duo. communitates tres. regula vna. du-
55 bia duo. vnū ad secundam communitatem: & vnū ad tertiā. ¶ Descriptio. Quali-
tas est secundum quam quippiam quales esse dicuntur. ¶ Quatuor qualitatis modi ac spe-
cies. Qualitas ex ijs est: quæ multos modos, multasq; species habere dicuntur. cuius prima species
habitus, aut dispositio. ¶ Duæ differentia. Prima. Differunt primo habitus & dispositio: quod
habitus qualitas sit permanentior, atque diuturnior, cuiusmodi sunt scientiæ ac virtutes. Scientia
enim si eam quis vel mediocriter sumat; permanentiorum, diuturniorumq; esse videtur, neque à
subiecto dimobilis: nisi admodum grandis permutatio, aut ab ægritudine, aut ab aliquo huius-
modi facta sit. virtutes similiter: vt temperantia, & iustitia, & similes resides sunt, atque iuges, &
haudquaquam facile dimobiles à subiecto. At vero dispositiones fluxæ sunt, cito mobiles, citòq;
permutabiles. hunc in modum ac si calefcimus, algefcimus, fanescimus, ægrimoniāve tentamus:
calor, frigiditas, sanitas, & ægritudo facile dimouentur, permutatūque à subiecto. Si enim ho-
mo quispiam illis aut huiusmodi similibus aliquo pacto afficitur, cito permutatur, & ex calido fa-
cile euadit frigidus, & ex sanitate labitur in ægritudinem. & in cæteris huiusmodi affectibus con-
simili modo: nisi forte aliqua earum moræ diuturnitate, iam versa sit in naturam, & immobilis,
aut admodum difficulter mobilis iam facta, & quam merito quis iam habitum appellare possit.
Et hoc differentia discrimen habitus, dispositionesq; retinere (vt habitus appellare debeamus qui
sunt diuturniores & ægrius difficiliorque mobiles: dispositiones vero quæ euanidæ & cito mo-
biles) manifesto deprehenditur indicio. Nam in disciplinis eos qui non multum quæ ceperint
retinere solent, sed amittunt, sinuntque effluere facile: non dicunt habitus habere, etsi ad scien-
tiam aliquo pacto deterius, meliusve afficiantur, disponantūque. quare haud male habitus à dis-
positione hoc ipso differre positus est: quod hæc facile dimobilis: ille vero diuturnior & ægrè, dif-
ficulterque dimobilis sit. ¶ Secunda differentia. Differunt, habitus & dispositio. nam habitus, dis-
positiones sunt: at dispositiones, vt habitus sint non oportet. Nam qui habitus habent, secundū
eos aliquo pacto disponuntur. qui autem dispositiones habent, non omnino vt habitus habeant
oportet. ¶ Secunda species. Secundum genus, secundaq; qualitatis species: est naturalis potentia,
vel impotentia. vt pugillatores, cursores, salubres, valitudinarij & id genus omnia, secundum na-
turalem potentiam, vel impotentiam dicuntur. non enim quia aliquo pacto dispositi sint, huius-
modi dicuntur: sed quia naturalem potentiam vel impotentiam habeant, vt quippiam facile fa-
ciant, aut vt nihil patiantur. vt pugillatores, vel cursores eo dicuntur: quod naturalem potentiam
hoc facile faciendi, currendi scilicet, pugnandive habeant, non autem quia aliquo pacto dispositi
sint. Itidem salubres dicuntur quod naturalem potentiam habeant, vt nihil ab accidentibus quæ
emergere possunt: facile patiantur. Valetudinarij vero, quod habeant naturalem impotentiam: vt
nihil facile patiantur. Et hunc in modum durum & molle dicuntur. durum quidem quod natura-
lem potentiam habeat: vt non facile secetur. molle vero quod eiusdem retineat impotentiam.
58 ¶ Tertia species. Tertium genus, tertiāque qualitatis species: passio & passibilis qualitas. vt dulce

Homonymia species, & genus diuersorum prædicamentorum dici.

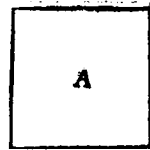
do, amaritudo, acerbitas, caliditas, frigiditas, albedo, nigredo, & id genus. Verum has qualitates esse protinus perspicuum est. nam quæ illas suscipiunt: secundum eas qualia esse dicuntur. vt mel quia dulcedinem suscipit: dulce dicitur. & corpus quia suscipit albedinem: dicitur album. similiter & in reliquis: ita res se habere videtur. Et eadem qualitates, passibiles dicuntur: quod secundum sensus passionem ingerunt. vt dulcedo passionem quandam ingerit secundum gustum: & calor secundum tactum, & alia simili modo. Et non passibiles eo dicuntur quod passionibus quibusdam, affectibusque sua subiecta afficiantur. mel enim non idcirco dulce dicitur: quod ipsum aliquid passum sit. neque calor & frigiditas, qualitates ideo passibiles dicuntur: quia ea quæ suscipiunt aliquid quoque passa sint, sed vt dictum est quod secundum sensus passiones suscitant ac ingerunt. Verum albedo, nigredo, & alij colores, non vt prædictæ, passibiles dicuntur qualitates: sed quia plerumque a passionibus innascantur. Et quod a passionibus colorum varietates innasce possint quæ etiam passibiles sunt: hoc cognoscitur indicio. Nam verècudatus est quispiam, rubeus effectus est: timuit quispiam, & factus est pallidus, & vnumquodque similitum. quare si quispiam harum passionum aliquam sibi vendicat à natura: admodum par, consentaneumque videtur, vt sibi cognatum & affinem passioni asciscat colorem. Fiunt igitur colorum varietates, & quidem passibiles qualitates à passionibus. imò etiam quæcunque huiusmodi qualitatibus ab aliquibus vehementer, pertinaciterque hærentibus, difficiliterque dimobilibus passionibus principium desumpserint: passibiles qualitates dicuntur. Pallor enim & nigrities siue naturalem substantiam, compositionemque & complexionem sequantur, siue ægritudinem longam vel æstum, vel quicquid talium contingere potest: similiter qualitates dicuntur. Nam similiter secundum eas quales dicimur: & haud facile prætereunt, sed diuturnæ, in vitæque permanentes. Verum non quæcunque a passionibus causantur: qualitates dicuntur. Nam illa quæ cito soluantur, & repente intereunt: minime qualitates dicuntur. nam secundum eas nihil quale dicitur: sed & appellantur passionem. vt si quispiam propter verècundiam rubescit, minime rubeus dicitur. neque qui ob metum impallet: dicitur pallidus, sed potius aliquid passus. quare huiusmodi affectiones merito passionem dicuntur, qualitates vero, minime. Similiter & in affectibus animæ: qualitates passibiles reperiuntur, & passionem. Nam quæ a passionibus (quæ a natiuitate tenaciter hærent, & difficile dimobiles sunt) aggnunt, vt dementia, extasis & ira & huiusmodi: qualitates dicuntur. nam secundum eas quales dicimur: vt dementes & iracundi. Et similiter mentis excessus, alienationesque quæcunque non natura, sed euentu aliquo eueniunt non facile prætereunt, aut & immobiles omnino: passibiles qualitates sunt. Nam cum huiusmodi a passionibus inducantur: secundum eas quales dicimur. sed quæcunque ab huiusmodi passionibus fiunt, quæ non multo post orta depereunt: passionibus appellantur. vt si quis dolet, & subitacundior fit solito: non idcirco dicitur iracundus, sed potius non nihil passus. Quare fit vt hæc minime dicantur qualitates. ¶ Quarta species qualitatis. Quartum genus, quartæque qualitatis species est figura & circa vnumquodque in existens forma, vt rectitudo, & curuitas, & si quid aliud his simile reperitur. nam secundum vnumquodque talium: aliquid quale esse dicitur, vt secundum triangulum, quadratum, rectum, & curuum: aliquid quale esse dicitur, itidem & secundum formam quale. ¶ Dubium. An rarum, densum, asperum, & læue: hac in specie contineantur? nam videntur aliquam qualitatem significare. & ad quamnam aliam speciem pertinerent? Dilutio. Rarum, densum, asperum, & læue sub nulla specierum qualitatibus in quas ipsa deducta est: continentur, sed à dicta diuisione sunt aliena. Nam hinc inde vtriusque partium potius situm, positionemque significare videtur. vt ipsissimum cuius partes è vicino assituate sunt. rarum cuius partes dispescuntur & ab se inuicem distant. Læue quidem cuius partes coplanatæ sunt, in rectum iacentes: asperum vero cuius partium aliqua supereminet & alia demissa, inferiorisque sunt, ac subsident. Et forsitan alius à quatuor assignatis: qualitatis modus alicui appetere possit. verum ferme qui maxime dicitur: tot sunt. Et quæ determinatæ sunt: qualitates appellantur. ¶ Diffinitio qualium. Sed qualia sunt quæ ab illis denominatiue aut aliquo modo dicuntur. ¶ Modi qualium. In plerisque enim & ferè in omnibus: qualia denominatiue dicuntur à qualitatibus. vt ab albedine albus, à grammatica grammaticus, à iustitia iustus, & hoc pacto in similibus. ¶ Sed bifariam contingit qualia aliquo alio modo, hoc est non denominatiue à qualitatibus dici. Primo, quia qualitatibus indita non sunt nomina: quædam à qualitatibus denominatiue dici non contingit, vt cursor & pugillator vt habilitatem natiuam important, qualia non denominatiue dicuntur à qualitatibus: quæ illis naturalibus potentijs, habilitatibusque indita nomina non sint. sed peritijs à quibus pugiles, palæstricique dicuntur, quando secundum dispositionem, habitumve dicuntur nomina indita sunt. nam pugillatoria palæstricæque nominantur: & ab his cursor & pugil qualia denominatiue dicuntur. Secundo vero modo contingit qualia dici à qualitatibus non denominatiue: cum qualitatibus ipsis nomina posita sunt, sed illa qualia ex qualitatibus nominibus non deducuntur. vt studiosus, quale est à virtute: quæ eum significet qui virtutem sit consecutus, sed non denominatiue. nam studiosi nomen à virtutis nomine non deducitur. Veruntamen id in multis ita euenire non solet. Notum igitur est quo pacto qualia à prædictis qualitatibus denominatiue dicuntur. & quomodo, alio modo que denominatiue. ¶ Tres cõmunitates qualitatis. Prima. Conuenit qualitati: vt ipsi aliquid contrarium sit. vt iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo contraria nigredini, & pleraque alia huiusmodi. Et non solum qualita-

tibus, sed & qualibus quæ ab ipsis dicuntur: conuenit habere contrarium. nam iniustum contrarium est iusto: & album contrarium nigro. At id qualitati proprium non est. nam non conuenit omni. rubro enim & pallido, & medijs alijs coloribus nihil est contrarium: quæ nihilominus sunt qualitates. ¶ Regula. Si vnum contrariorum fuerit qualitas: & reliquum erit qualitas. & si vnum fuerit quale: & alterum quoque erit quale. Quod ex singulorum consideratione prædicamentorum, agnoscitur potest. Nam si iustitia qualitas est: & iniustitia quæ illi contraria est etiam qualitas est. Non enim iniustitia substantia est, aut quantitas, aut ad aliquid, actio, passio, quando, aut vbi, aut aliquid aliorum prædicamentorum. & ita in contrarijs quæ qualia sunt: licet intueri. ¶ Secunda cõmunitas. Qualia magis, minusque suscipiunt. nam album, alterum altero magis & minus album dicitur: & iustum, alterum altero magis & minus iustum. suscipiunt & hæc secundum seipsa intensiorem. nam fit vt album se prius & posterius fiat, euadatque magis album. Et id quali proprium non est. Nam non conuenit omni, et si quamplurimis conueniat. ¶ Dubium. Addubitare quis poterit an qualitates magis, minusve dicantur: vt an iustitia altera iustitia magis, minusve dicatur iustitia, & ita de alijs affectibus, dispositionibusque. & plane quibusdam addubitantium non videtur. non enim (inquiunt) iustitia magis, minusve iustitia: & sanitas magis, minusve sanitas, nimium dicitur, sed dicitur (inquiunt) alterum altero magis, minusve habere & iustitiam, & sanitatem, & grammaticen, & alios affectus quosque. ¶ Dilutio. Qualia quæ ab huiusmodi qualitatibus dicuntur: proculdubio magis, minusve suscipiunt: vt iustus, sanus, grammaticus: magis, minusve dicitur. dicitur enim & alter altero & iustior, & sanior, & grammaticior, & hunc in modum in alijs. Verum vt dictum est: non omnino conuenit qualibus. nam triangulum & quadratum & omnino quæ ab alijs figuris dicuntur: neque magis, neque minus suscipiunt. Nam omnia quæ trianguli rationem suscipiunt, & circuli: æque omnia triangula sunt & circuli. quare neque triangulum triangulo magis aut minus, neque circulum circulo. Et quæ circuli rationem non suscipiunt: non erit alterum altero magis circulus. Non enim quædratum magis quam altera parte longior, circulus est: quorum neutrum neque quadratum, neque altera parte longior rationem circuli suscipit. Et similiter in alijs si positi rationem non suscipiunt: minime alterum altero magis minusve illud esse dicitur. Manifestum est igitur non omnia qualia, magis minusve suscipere: & nihil prædictorum qualitati, aut quali esse proprium. ¶ Tertia. Proprium est qualitati secundum eam simile ac dissimile dici. nam secundum solas qualitates similia, dissimiliave dicuntur. Neque enim simile alterum alteri secundum aliquid aliud esse: quam secundum qualitatem. merito igitur id qualitati proprium est. ¶ Dubium. Mirari forsitan quispiam potest: cur inter qualitatibus assignationes pleraque eorum annumerauerimus quæ prius esse ad aliquid posita sunt. vt habitus & dispositiones: quæ prius dicta sunt esse ad aliquid. ¶ Dilutio. Id aliquem mouere minime decet. Primo, quia fere in omnibus quæ sunt huiusmodi: genera sunt ad aliquid, singula autem suæ species non. nam cum disciplina genus sit: ad aliquid dicitur. nam disciplina alicuius est disciplina. sed suæ species: vt grammatica, vt musica, non dicuntur ad aliquid. nam grammatica non dicitur alicuius grammatica, nec musica alicuius musica, nisi forte secundum generis vocabulum ad aliquid dicantur. vt grammatica dicitur alicuius disciplina: non autem alicuius grammatica. & musica alicuius disciplina: at non alicuius musica. Quare ipsæ species ad aliquid non sunt: sed qualitates. Nam secundum eas quales dicimur. illas enim ceu habitus possidemus. Scientes enim dicimur: quæ singulas aliquas scientias adepti sumus. Quare ipsæ vt pote secundum quas solum quales esse dicimur: qualitates erunt, non etiam ad aliquid. Secundo. Si contingit vnum & idem & qualitatem esse & ad aliquid, haudquaquam inconueniens fuerit, ipsum in vtriusque generibus collocare. Atqui rem eandem, eundemque habitum aut dispositionem, contingit & qualitatem & ad aliquid esse. Non igitur inconueniens est: illa in vtriusque annumerasse. Et hæc de qualitate.

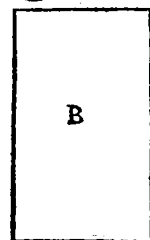
De actione & passione.

Cap. IX.

69 **R**ecipit autem agere & pati & contrarietatem & magis & minus. Calefacere enim ei quod est frigefacere contrarium est, & calefieri ei quod est frigefieri, & delectari ei quod est contristari. quare suscipiunt contrarietatem. Et magis & minus, est enim calefacere & magis & minus: & calefieri magis & minus: & tristari magis & minus. suscipiunt igitur magis & minus agere & pati. & de his igitur hæc dicta sint. ¶ Dictum est autem & de eo quod est situm esse in ijs quæ sunt ad aliquid: quod denominatiue à positionibus dicitur. De reliquis vero, id est, quando & vbi, & habere propterea quæ manifesta sunt, nihil de his aliud dicitur quam quæ in principio dicta sunt: quod habere quidem significat calceatum esse, armatum esse. vbi vero: vt in Lycio, in foro, & alia quæcunque; de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus quæ proposuimus sufficiunt dicta.

Quadratum

Altera parte longius.

Cõmunitas 1

Cõmunitas 2

¶ Noni cap. notæ.

¶ Duæ communitates habere contrarium, & suscipere magis & minus nullo modo propriæ sunt. 69
 non enim conueniunt omnibus actionibus passionibusq; & suis denominatiuis. Nam rubefactio-
 ni, & rubefacere nihil est contrarium: vt neq; rubeo, & medijs coloribus. neq; solis conueniunt. nã
 illæ partim qualitibus & partim qualibus conuenire monstratæ sunt. Et addubitant de caleface-
 re & frigefacere. nam aqua tepida: frigidiuscula calefacit. & eadem: calidiuscula frigefacit. quo modo
 igit contraria illa? Prompta responsio adhiberi potest. nã calefacit elanguide atq; remisse, & frigefa-
 cit remisse. modo calefacere remisse ac exiliter frigefacere, cõtraria nõ sunt. vt neq; remisse albũ &
 remisse nigrum. se enim simul in eodẽ admittunt. Item & id refutari potest tepidã aquã: frigidius-
 cule calefacere, similiter & quæpiam calefacere. nam vt neq; apte colligitur: est remisse album, igitur
 est album. neq; quoq; apta collectio, illatioq; est, calefacit remisse, igitur calefacit, sed in captio-
 nem incidimus quæ à secundũ quid appellatur. Verũ sciscitabere forsã si non calefacit, frigidius-
 cula: quidnam igitur facit illa aqua? Possũm dicere: tepefacit. album enim remissum quia suo con-
 trario confusum atque permixtum: quidnam aliud facit quã aquilium, aut fuscum? & certe dum
 frigida aqua vt ferueat, igni admouetur: prius tepeseri, quã calefieri dicenda est. ¶ Non incon- 70
 sulte, sed scite admodum & considerate videtur Aristoteles de substantia, quantitate, ad aliquid,
 qualitate, actione, & passione, adiecta adminicularia de motu determinatione protraxisse sermo-
 nem: contraxisse autem de quando, vbi, situ, & habitu. Nam sex primorum vocabula per vniuersa-
 sam philosophiam sparsa conspiciuntur. de quando vero, vbi, situ, & habitu perquam rara vifuntur:
 verum humanis actionibus, affectionibusq; & opificijs, illorum vocabula accommodatiora
 sunt: quã contemplationibus. & ea præsertim Aristoteles accuratius prosequenda censuit: quæ
 philosophiæ haud leue momentũ essent allatura. quæ qui attentius considerare volet: ex scientijs
 grãmatica, logica, rhetorica, naturali, morali, mathematica, arithmetica, geometrica, musica, astro-
 nomica: & similibus facile deprehendit. sed omnium vocabula in medium afferre ad id ostendens
 dum: magis operosum quã vtile fuerit.

¶ PARAPHRASIS CAP. NONI.

Nonum cap. de sex vltimis prædicamentis. agere & pati communitates duæ. & de quatuor 69
 alijs breuis absolutio. ¶ Duæ communitates. Prima. Suscipit agere & pati contrarietate.
 Secunda. Suscipiunt item agere & pati magis atq; minus. Contrarietatem autem susci-
 piunt calefacere & frigefacere: similiter calefieri & frigefieri, delectari & tristari. Magis
 vero & minus. nã calefacere magis & minus dicitur: & calefieri magis & minus, pariter & tristari
 magis atq; minus. Quare perspicuum est agere & pati: magis minusq; suscipere. & de agere & pati
 hæc dicta sufficiunt. ¶ Breuis de quatuor alijs absolutio, expeditioq;. In ad aliquid dictũ est situm 70
 esse denominatiue dici à quibusdam positionibus: scilicet recubare, stare, iacere: à positionibus de-
 nominatiua esse. Et in principio vbi prædicamenta annumerabantur: de quando, vbi, & habitu
 dictum est. vt quando est: vt heri. Vbi: vt in Lycio, in foro. Habere: vt calceatũ esse, armatum esse,
 & huiusmodi talia, quæ de illis dicta sunt. quæ quia manifesta sunt: non alia quã prius de
 illis dicta sunt hic adiicientur. De decem igitur generibus: hæc determinata sufficiant.

¶ De oppositis.

Cap. X.

De oppositis quotiens solent opponi dicendũ est. dicitur enim alterum 71
 alteri opponi quadrupliciter. aut vt ad aliquid, aut vt contraria, aut vt
 priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem
 vnumquodque istorum vt sit figuratim dicere. tanquam ad aliquid
 quidem: vt duplum dimidio. tanquam contraria: vt malum bono. tanquam
 autem secundum priuationem & habitum: vt cæcitas & visio. tanquam vero af-
 firmatio & negatio: vt sedet non sedet. ¶ Quæcunque igitur vt ad aliquid oppo- 72
 nuntur: ea ipsa quæ sunt oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ip-
 sa. vt duplum dimidij hoc ipsum quod est: alterius dicitur. alicuius enim du-
 plum dicitur. & disciplina: disciplinato tanquam ei quod est ad aliquid oppo-
 nitur. & dicitur disciplina ipsum quod est disciplinati: & disciplinatum dicitur
 ipsum quod est ad oppositum, ad disciplinam. disciplinatum enim aliquo dici-
 tur, scilicet disciplina disciplinatum. quæcunq; ergo opposita sunt tanquam ad
 aliquid: ea ipsa quæ sunt oppositorum, vel alio quolibet modo adinuicem di- 73
 cuntur. ¶ Illa vero quæ opponuntur vt contraria, ea ipsa quidem quæ sunt nullo
 modo ad seinuicem dicuntur. contraria vero sibiinuicem dicuntur. neq; enim

Diffinitio 1

Conclusio 1

bonum mali dicitur bonum: sed contrarium. nec album nigri album: sed cõtra-
 rium, quare differunt abinuicẽ hæ oppositiones. ¶ Quæcunq; vero cõtrariorum 74
 talia sunt, vt in quibus nata sunt fieri & de quibus prædicantur, necessarium sit
 alterum ipsorum inesse: horum nihil est mediũ. ¶ Quorum vero non est necessa- 75
 rium alterũ inesse: horũ omnino est aliquid mediũ. vt ægritudo & sanitas in cor-
 pore animalis nata sunt fieri, & necessariũ est alterũ ipsorum inesse animalis cor-
 pori, vel ægritudinẽ, vel sanitatem. & par quidem & impar de numero prædicã-
 tur: & necesse est horum alterũ numero inesse vel par vel impar. & nõ est horũ
 aliquod medium: neq; ægritudinis & sanitatis, neq; imparis atq; paris. Quorum
 autẽ non est necessariũ alterum inesse: eorũ est aliquod medium. vt nigrũ & al-
 bum in corpore nata sunt fieri: & nõ est necessarium alterũ eorum inesse corpo-
 ri. non enim omne corpus vel album vel nigrum est: sed & prauum & studiosum
 prædicantur quidẽ de homine & de alijs cõpluribus. non est autẽ necessariũ alte-
 rum eorũ inesse ijs de quibus prædicatur. nõ enim omnia aut praua aut studiosa
 sunt: sed est aliquid eorũ medium, vt albi & nigri fuscum & pallidum, & quicunq;
 alij colores. prauum vero & studiosum: quod neq; prauũ neq; studiosum est. in aliqui-
 bus igitur medijs posita sunt nomina. vt albi & nigri fuscum & pallidum, & qui-
 cunq; alij huiusmodi colores: in aliquibus vero nõ est nomine facile mediũ assi-
 gnare. vtriusq; vero extremorũ negatione medium definitur: vt quod neq; bo- 76
 num neq; malum est, neq; iustũ neq; iniustum. ¶ Priuatio vero & habitus dicun-
 tur quidẽ circa idem aliquid. vt visio & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter au-
 tem dicere est in quo natus est habitus fieri: circa hoc dicitur vtrunq; eorũ fieri.
 priuari vero tunc dicimus vnumquodq; habitus susceptibilem: quãdo is, in quo
 natus est inesse, vel quãdo illud natũ est habere, nullo modo insit. edetũ enim
 dicimus nõ quod non habet dentes, & cæcum nõ quod nõ habet visum: sed quod
 non habet quãdo natũ est habere. aliqua enim ex natiuitate: neq; dentes habet;
 77 neq; visum. sed nõ dicuntur edentula, neq; cæca. ¶ Priuari vero & habere habi-
 tum: nõ est priuatio & habitus. Habitus enim visus est: priuatio vero cæcitas. ha-
 bere autẽ visum, non est visus: nec cæcum esse, cæcitas. Priuatio enim quædã est,
 cæcitas: cæcum vero esse priuari, nõ priuatio est. Amplius. si idẽ esset cæcitas &
 cæcum esse: vtraq; de eodẽ prædicarentur. sed cæcus quidem dicitur homo: cæci-
 tas vero homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiã ista videtur priuari sci-
 licet & habere habitum: quẽadmodum priuatio & habitus. idem enim modus est
 oppositionis. nam sicut cæcitas visui opponitur: sic cæcum esse & visum habere
 78 opponuntur. ¶ Non est autẽ neq; hoc quod sub affirmatione & negatione est: af-
 firmatio & negatio. affirmatio nanq; oratio affirmatiua est: & negatio oratio ne-
 gatiua. quod vero sub affirmatione & negatione est: nulla est oratio. dicuntur au-
 tem etiã hæc esse opposita adinuicẽ, tanquã affirmatio & negatio. nam & in his:
 modus oppositionis idem est. sicut enim affirmatio ad negationẽ opponitur (vt
 quod sedet, ei quod non sedet) sic & res quæ sub vtroque est opponitur, scilicet
 79 sedere aliqũ ad non sedere. ¶ Quoniã autem priuatio & habitus nõ opponun-
 tur vt ad aliquid, manifestũ est. non enim dicitur idipsum quod est oppositorũ.
 visus enim non est cæcitas visus: nec vllõ alio modo idipsum dicitur. similiter
 autem neq; cæcitas visionis cæcitas dicatur, sed priuatio quidẽ visionis dicitur,
 cæcitas vero visionis nõ dicitur: neq; visus cæcitas. Amplius. ad aliquid omnia
 ad conuertentia dicuntur. quare si cæcitas eorũ quæ ad aliquid sunt, esset: vtique
 & cõuerteretur ad illud ad quod dicitur, sed nõ conuertitur. non enim dicitur
 80 visus, cæcitas visus. ¶ Quoniã autem neq; vt cõtraria opponuntur quæ secun-
 dum priuationẽ & habitũ dicuntur: ex his manifestum est. contrariorũ enim quorũ
 nihil est mediũ: necesse est in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædica-
 ri, alterum ipsorũ inesse semper. eorum enim nihil mediũ erat: quorum alterum

Diffinitio 2

Diffinitio 3

Diffinitio 4

Conclusio 2

Conclusio 3

Conclusio 4

Conclusio 5

inesse susceptibili necessarium erat. vt in languore & sanitate, & impari atq; pari. quorum vero aliquid mediū est: nunquam necesse est omni susceptibili inesse alterum. neq; enim necesse est omne susceptibile vel cādidum, vel nigrum esse: neq; frigidum vel calidum. horum enim medium aliquid, nihil esse prohibet. insuper autē & eorum erat aliquid mediū: quorum alterū inesse susceptibili non necessarium erat, præter illa quibus vnum inest naturaliter, vt igni calidum esse, & niui candidum. in his enim determinate necessarium alterū est inesse, & non alterutrum cōtingit. non enim possibile est ignem, frigidum esse: neq; niuem, nigram. quare omni quidē susceptibili nō necessariū est alterum ipsorū inesse: sed solis quibus natura vnum inest. & his determinate vnum alterutrum cōtingit. in priuatione autē & habitu: neutrum eorū quæ dicta sunt verum est. non enim semper alterū eorum inesse susceptibili necessarium est. quod enim nōdum natum est habere visum: neq; cæcum neque visum habens dicitur. quare nō erunt hæc: vt ea cōtraria quorum nihil est medium, sed neque vt ea quorū aliquid est medium. necessariū enim est aliquando omni susceptibili alterum eorum inesse. quādo enim iam ad habendā visionem natum fuerit: tunc aut cæcū aut habēs visum dicitur. Et eorum nō determinate alterum: sed alterutrum contingit. non enim necessariū est vel cæcum vel visum habens esse: sed vtrumvis cōtingit. in cōtrarijs autem quorū aliquid medium est: nunquā necessarium erat omni susceptibili alterum inesse, sed quibusdā. & his determinate vnū: & non vtrumvis cōtingit. Vnde palām est quōd secundū neutrum modorū tāquam contraria opponuntur: ea quæ secundū priuationē vel habitum opponuntur. Amplius. In contrarijs quidē cum sit susceptibile: adinuicē mutationē fieri possibile est, nisi alicui vnū natura inest, vt igni calidum. etenim sanū possibile est languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidū: & ex studioso prauum: & ex prauo studiosum fieri possibile est. prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas (etsi ad modicum aliquid proficiat, vt melior sit) si certe semel quauis modicum incrementū sumpserit: palām est quia aut perfecte mutabitur, aut satis multū incrementum sumet. semper enim bene mobilior ad virtutē sit, etiam quodcunque cremētum sumpserit à principio. quare etiā verisimile est plenius eum sumere incrementum. & hoc dum semper sit: perfecte in cōtrarium habitū restituetur, nisi forte tēpore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impossibile est adinuicem mutationē fieri. ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione vero in habitum impossibile est. neque enim cæcus factus aliquis: rursus vidit. neq; cū caluus fuerit: rursus comatus factus est. neque cum fuerit edentulus: dentes ei iterum orti sunt. ¶ Quæcunque vero tanquā affirmatio & negatio opponuntur, palām est quia nullo prædictorū modo opponuntur. in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum verum: illud autem falsum esse. neque enim in contrarijs: necessarium est semper alterum verum esse, alterum autem falsum. neque in ijs quæ ad aliquid sunt: neque in habitu & priuatione. vt sanitas & languor contraria sunt: & neutrum neque verum, neque falsum est. similiter autem & duplum & dimidium tanquā ad aliquid opposita sunt: & nō est eorum neutrum, neque verum neque falsum. sed neque ea quæ secundum priuationē & habitum dicuntur: sicut visio & cæcitas. Omnino autē eorum quæ secundum nullam dicuntur cōplexionem: nihil neque verum neque falsum est. omnia autem quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. Veruntamen maxime tale hoc: contingere videbitur in ijs quæ secundum complexionem contraria dicuntur. sanum nanque esse Socratem: ad languere Socratē contrarium est. Sed neq; in his necessarium semper alterū verum esse, & alterum falsum. cum enim Socrates sit: aliud quidem verum, aliud autem falsum erit. cum vero non sit:ambo falsa sunt. neque enim languere, neque sanum esse verum est: cum ipse non

Conclusio
6

fit omnino Socrates. In priuatione vero & habitu cum nō sit omnino: neutrum verum est. cum autem sit: non semper alterum quidem verū erit, alterum autē falsum habere nanq; visum Socratem ei quod est cæcum esse Socratem opponitur, sicut priuatio & habitus. & cum sit: non necessarium est alterum verum esse vel falsum. cum enim nondum sit natus habere: vtraq; falsa sunt. & cum non sit omnino Socrates: similiter quoq; falsa sunt vtraq; & visum eum habere, & cæcū eum esse. In affirmatione vero & negatione semper siue sit, siue non sit: hoc quidem falsum erit, illud autem verū. Languere nanq; Socratem, & non languere Socratem cum ipse sit: palām est quoniam alterū eorum verū, alterū vero falsum est. & cum non sit: similiter. Languere etenim cum non sit: falsum est. non languere autē: verum. Quare in his solis propriū erit semper alterum eorum verum, alterum falsum esse: quæcunq; tāquam affirmatio & negatio opponuntur.

82 ¶ Contrarium autē bono quidem ex necessitate malum est. hoc autem per singulorum inductionē palām est. vt sanitati languor, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas: similiter autem & in alijs. ¶ Malo autem aliquando quidē bonum est contrariū: aliquādo malum. defectui enim (cum malum sit) superabundantia contraria est, cum sit etiā ipsa malum. simpliciter autē & mediocritas cū vtriq; cōtraria sit: bonum est. Sed in paucis quis, tale hoc aspiciet: in pluribus vero semper malo bonum contrariū est. ¶ Amplius. Contrariorum nō necessariū est si alterum sit: & reliquum esse. Sanis nanq; omnibus, sanitas quidem erit: languor vero nō. similiter autem albis omnibus: albedo quidem erit, nigredo vero non. ¶ Amplius. Si ei quod est Socratem sanum esse, Socratem languere cōtrarium est: non contingit, simul vtraq; eidem inesse. non vtiq; continget cum alterum contrariorum sit: & reliquum esse. cum enim sit Socratem sanū esse, languere Socratem non erit. ¶ Palām vero est quia circa idem aut specie aut genere nata sunt fieri. Languor nanq; & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri. albedo autem & nigredo: simpliciter in corpore. iustitia vero & iniustitia, in anima hominis. ¶ Necessarium autē est omnia cōtraria: vel in eodem genere esse, vel in cōtrarijs generibus, vel ipsa genera esse. album enim & nigrum in eodem genere sunt. color enim eorū genus est. iustitia vero & iniustitia: in contrarijs generibus. illius nanq; virtus genus est: huius autem vitium. bonum vero & malum non in genere sunt: sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

¶ Decimi Cap. nota.

71 ¶ Annumeratio modorum oppositionis: diuisio est homonymi in sua æquiuoca. Sunt & qui volunt oppositionem synonyme hoc est vnioce, in illa partiri. sed opposita non vna ratione diffiniunt Aristoteles: sed quatuor. & difficile est talem vnā diffinitionem reperire: quæ non multis pateat calumnijs. ¶ Habitus & priuatio. habitus affirmatione designatur vt visus, auditus, & similia. priuatio vocabulo priuationem importante: vt cæcitas, surditas, & huiusmodi. & cæcitas non proprie dicitur negatio: sed vocabulum priuatiuum. ¶ Vt affirmatio & negatio: finitum & infinitum, quæ videlicet vocabulis adinuicem finitis & infinitis designamus. vt homo non homo, sedet non sedet, sedens non sedens, & huiusmodi. Et nō sedet verbum est infinitum, sedet vero finitum. Ea etiam quæ opponuntur vt affirmatio & negatio: res ipsas quæ sub affirmatione, atq; negatione sunt. vt res subiectæ sub suis notis signisq; intelliguntur. quod ex litera sequenti vbi Græce habetur, ἡ δὲ ἐν τῇ ματὰ φασιν ἢ ἀποφασισ, οὐδὲ ἐστὶ λόγος ἀλλὰ πρᾶγμα: hoc est, quod sub affirmatione, negatione uel est: nulla est oratio, sed res (vetus tamen lectio id non habet: sed res) cōiecturam facit. & id etiam quod consequenter habetur: sic & res quæ sub vtroq; est opponitur, scilicet sedere aliquem ad non sedere. sed cauendum hic est ne ex obliqua rerum intelligentia, monstrariamus. vt enim orationes sine rerū consideratione, contradictoria non aduersantur oppositione, ita quoq; neq; res sine orationum ratione dicuntur vt contradictorie oppositæ. Ex hoc secundo, primus modus oppositorum finiti & infiniti facile intelligitur qui & minus pro lapsibus paratus est: secundum tamen modus magis in litera videtur expressus, quæ non errorem sed torta (vt dictum est) intelligentia parit, si quando aliquem errare contigerit. ¶ Contraria sic diffiniri solēt. Contraria sunt quæ sub eodem genere posita, maxime ab inuicem distant, & eidem subiecto vicissim insunt, à quo mutuo se expellunt, nisi alterum eorum insit à natura. Prima particula sub eodem genere posita maxime distant: ex instantia primæ communitatis quantitatis trahitur. Secunda &

Cōmunitas
1

Cōmunitas
2

Cōmunitas
3

Cōmunitas
4

Cōmunitas
5

Cōmunitas
6

ultima, eidem subiecto vicissim insunt, nisi alterum eorum insit à natura: ex secunda ratione quintæ conclusionis præsentis cap. (quod priuatiue opposita, à contrarijs alio opponantur modo) per facile dinosci potest. Et tertia à quo mutuo se expellunt: ex quarta communitate contrariorum. Itaque non irrationabiliter collecta illa diffinitio esse videtur. Et contrariorum quædam sunt quæ solum adesse suis subiectis nata sunt, non etiam prædicari: vt albedo, nigredo, calor & frigiditas, & huiusmodi primigenia. Albedo enim & nigredo corpori vicissim insunt: non autem de corpore prædicantur. Siquidem nullum corpus: aut albedo aut nigredo. Et alia sunt quæ inesse & prædicari dicuntur: vt contraria denominatiua album, nigrum, calidum, frigidum & id genus cætera. Et album enim corpori adest: & simul corpus dicitur album. & ita de nigro, calido, frigido, & reliquis. Ideo Aristoteles contraria immediata finiendo adiunxisse videtur: in ijs in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicari, vt hæc contrariorum tum primigeniorum principaliumque & paronymorum diuersitas deprehenderetur. ¶ Sanum describere solent quod in suis qualitatibus & humoribus pro suæ naturæ conducibilitate sit temperatum: nihil insuper plus minive in continuo aut discreto quam par est habens. Et ægrum bifariam. Primo ægrum quod in suis qualitatibus aut humoribus lapsum, intemperatumve est, aut in continuo, aut numero aliquid plus minive habens. Secundo. Quod in aliquo huiusmodi deficiens: manifestam læsionem habet, atque (vt ita dicatur) dolorificum sensum. Sic igitur ægrum homonymum est. primo modo accepisse Aristotelem voluit, secundo modo Galenum medicum. Inter sanum & ægrum primo modo medium nullum intercidere: sed inter sanum & ægrum secundo, medium intercidere, quod medici neutrum appellant, cum videlicet animalis qualitates, humores aut huiusmodi aliqua lapsa sunt: sed apertam, manifestamque non præferunt læsionem. quam neutralem dispositionem si sequitur morbus: ea assimilatur vicino noctis crepusculo. si sequitur sanitas: affini diei crepusculo. neque medicos Aristoteli compugnare, neque Aristotelem medicis: qui idem & medicus & filius medici fuerit. sed alia significatione vsum quam plerique aliorum medicorum: quod & verum est. Sed hæc dixisse: ferme fuerit ab instituto alienum. ¶ Quod de pari & impari dicitur: magis ad analogiam quam contrarietatis naturam accommodandum est. perinde ac si sumptum esset rationale & irrationale de animali prædicari, id ad analogiam accommodatum esset non etiam ad contrarietatis naturam. Nam neque par & impar, neque rationale & irrationale proprie contraria sunt: sed contrarijs, etiam immediatis assimilatur. ¶ Studiosum prædicatur de homine & de alijs compluribus. studiosum enim quod & *σπουδαίον* dicitur *ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ*, quod est aliquid diligenter facio. Vnde fit vt & homini & compluribus alijs diligenter opus suum peragentibus studiosum conueniat. vt studiosæ apes, formicæ, bombices, & id genus dici possunt: quæ sedulæ & diligenter & quasi prouidentia quadam mirabili, sua munia peragunt. & huiusmodi prompta diligentia, virtus appellatur: à qua studiosi, vigilantisque & accurati dicuntur. ¶ Nomina, nomina simplicia, peculiaria, & non circumlocuta. ¶ Infantem à generatione, & recentes in lucem æditi: dentes non habent. Et catuli canum (nisi id falso tradit Plinius) ante septimum diem non vident, & tardius nunquam primo & vicefimo die lux illis restituitur. Et si singularis nascitur foetus: nono die cernere dicunt: si gemini, deno: si terni, vndeno. & ita quotquot adieceris: totidem retardatæ luci dies (autumant) adiectum iri. ¶ Quod priuatum esse, non sit priuatio: & habere habitum, habitus: prima adducta argumentatio confirmare potest. si nulla species de specie neque genus de genere, vniueque inductionis quodam modo obtinet. quæ manifestius agnosceretur: hunc in modum formata. cæcum esse non est cæcitas: neque surdum esse surditas. Atqui eius quod est cæcum esse & surdum esse genus est priuatum esse, & cæcitas & surditas genus priuatio. igitur priuatum esse: non est priuatio. Consimiliter visum habere, non est visus: neque auditum habere auditus, & hoc pacto in cæteris. Atqui eius quod est visum habere & auditum habere genus est habitum habere: & ipsius visus & auditus, genus habitus. non est itaque habere habitum: ipse habitus. Et ait Seuerinus aliud est habitus, aliud qui habet & aliud habere habitum. nam habitus, vt visus: qualitas quædam est & naturalis quædam potentia vt videtur. qui habet: homo est. & habere habitum, & homo & qualitas est. Quo fit vt habitus, & qui habet: re ipsa duo sint. sed qui habet, & habere habitum: sola ratione duo. nam pro eodē sumuntur. Et priuatio & cæcitas, carentia visus est. & qui habet homo est. & priuatum esse: & homo & huiusmodi carentia. Sed dicere quoquo pacto, visus carentia re ipsa nihil aliud sit quam oculi potentia, visum in se naturalémque illam habilitatem & temperamentum ad videndum non habens, quando habere nata est: id maius ex philosophia requirit adiumentum atque præsidium. Cum enim intellexeris materiam & priuationem re ipsa vnum esse, & ratione duo: id quoque intelliges vel quamfacillime. Id tamen Aristotelem, cæcum esse, & cæcus pro eodem accipere videri: pariter & visum habere & videns & huiusmodi similiter, ex secunda ratione haud difficulter agnoscitur. ¶ Pro secunda ratione id proloquium est. quæ sunt eadem, & de aliquo quoque eodem verificantur. Vis itaque argumentationis Aristotelicæ, hypothetico syllogismo colligitur. Si cæcum esse & cæcitas idem sunt: ipsa de eodem verificabuntur. atque de nullo eodem verificantur. nam cæcum esse de solis animantibus verificatur. solum enim animal cæcum est. At cæcitas de nullo prorsus animali dicitur. neque enim homo neque aliud animal quodcunque cæcitas est. Non igitur idem cæcum esse & cæ-

Aristoteles. Galenus.

Plinius.

Seuerinus.

80 citas. Quare neque priuatum esse & priuatio. idem enim subit iudicium. Et haud aliter perquam facile visum habere & visus, non idem esse monstrabuntur. Boetius tamen principium mutauit: hoc visus. Quæ sunt eadem: de quocunque prædicatur vnum, de eodem quoque prædicabitur & reliquum. quod solum verum maximopere esse oportet: de ijs quæ omnino sunt idem. Primo tamen videtur Aristoteles visus: & communius sanè & accommodabilius est. ¶ Natura inest, quod sic inesse natura determinatum est: vt suum oppositum natura inesse non possit. Et accidentario quicquam inest: quod sic, à natura vt insit determinatum non est, quin suum oppositum, aut aliquid quicquam ipso deiecto inesse possit. Quo fit vt calor natura insit igni: at frigiditas non natura sed accidentario insit aquæ, etsi aqua natura sit frigida. nam natura determinatum non est: vt aqua solum frigiditatem habere queat non etiam caliditatem. Fit etiam vt cum dicitur impossibile esse ignem esse frigidum, & niuem esse nigrā: perinde sit ac si diceretur natura fieri non posse vt ignis frigidus sit, neque vt nix sit nigra. De ea enim potentia cui nihil impossibile, cui nihil difficile: soli metaphysico & supramundano philosopho cura relinquenda est. Neque de ea quicquam citra metaphysicam aut loquendum, aut audendum: nisi forte ad eam pias fundamus preces, quæ nos sacra docuerunt oracula. impudens enim est, de tantâ maiestate loqui, & audere quicquam diffinire: priusquam quis apprime eruditus & purgatus sit. qui autem hoc facit, attentat & audet: mentis cæcitatem potius, quam illuminationem incurrit. Sed vt ad contraria propositum reuocemus: pos sunt facile his diuisionibus omnia succincte comprehendi. Prima. Contrariorum quædam immediata: & quædam mediata. Secunda. Contrariorum mediatorum quædam sunt medijs nominati: quædam vero innominati medijs. Tertia. Rursus contrariorum mediatorum quædam subiectis natura insunt: & quædam accidentario. Et diffinitiones ex litera facile trahi possunt. ¶ Vt contrariorum diffinitio ex Aristotelicis dictis, per particulas collecta est: ita quoque vnam priuatiue oppositorum colligunt hunc in modum. Priuatiue opposita sunt habitus & priuatio, quæ habent fieri circa idem ordine irrefragabili, & tempore determinato à natura. Prima particula habitus & priuatio: communis de his oppositis in hoc capite particula est. & aliæ, quintæ conclusionis prima & secunda rationibus eliciuntur quamfacillime. Et Aristotelis dicta, pariter & hæc collecta diffinitio: de priuatiue oppositis secundum naturalem, insitamque potentiam (quæ maxime talia sunt) intelliguntur, & illa naturalem potentiam negant, per quæ priuatiue opposita secundum actus: vt motus & quies, lumen & tenebræ, luminosum & tenebrosum & id genus talia facile intelliguntur. & hæc negat actum. & amota particula ordine irrefragabili: diffinitio communis est tam ijs quæ secundum potentiam quam quæ secundum actum dicuntur. Nunquam quis postea quam cæcus effectus est rursus natura, naturæque potentia vidit. id enim impossibile est. Quare si cum naturæ conditor, propter homines trabea carnis indutus, cæcis natis dicebat respice, & protinus respiciebant: vixisset Aristoteles & vidisset, proculdubio statim confessus fuisset esse deum, & vt deum adorauiisset. penes quem solum potestas reseruata est: solo verbi imperio facere, quæ natura negauit esse possibilia. ¶ Nullum neque verum neque falsum est. hic duæ negationes non modo non astrunt ac affirmant: sed & acius, vtgentius, vehementiusque negant, quod Aristoteles sic dicit *δὸν ἐπὶ δὲ οὐτὲ ἀληθὲς ἐστὶν, οὐτὲ ψεῦδ' ὄν*. quo loquendi modo, frequentiuscule vtitur Aristoteles. ¶ Differentiæ oppositorum ex comparatione eorum adinuicem quæ ex conclusionibus deprehenduntur: subiecta formula quot sint, & quo modo sumantur ostenditur. ¶ In qua posteriora præcedentibus comparantur. & merito, nam priora prius accepta sunt.

Boetius.

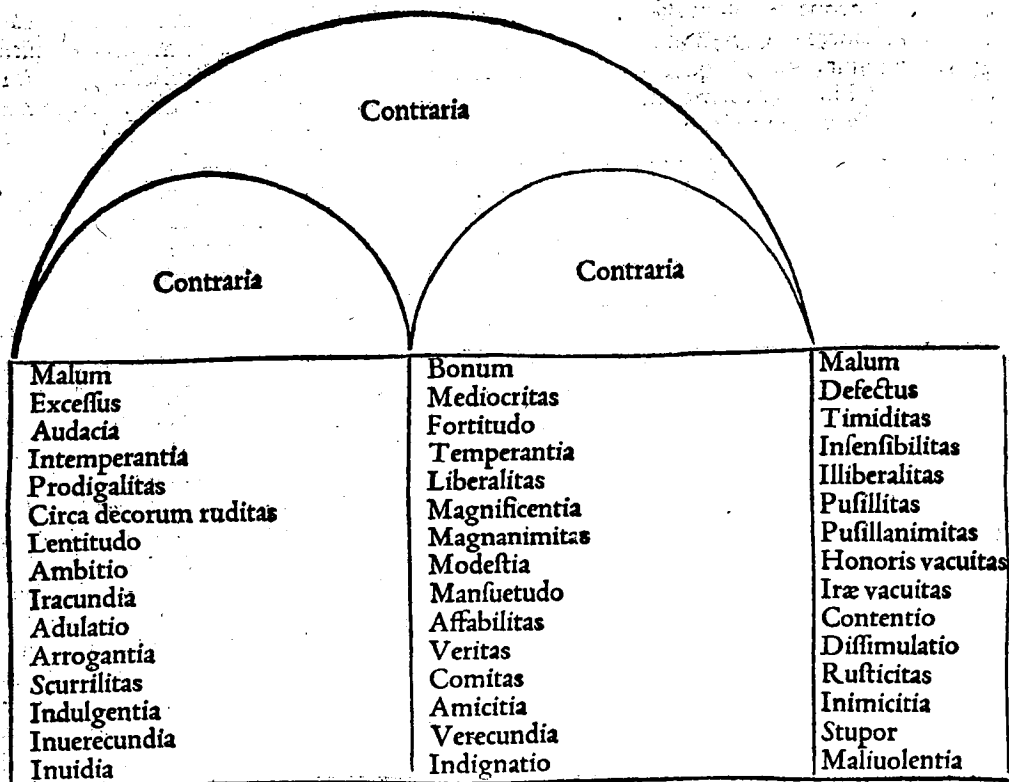
Diuina potentia.

Aristoteles.

82 Differentiæ sex oppositorum.

b 1		A	Relatiua
A c 2		B	Priuatiua
d 3		C	Contraria
B c 4		D	Contradictoria
d 5		o	
C d 6		o	

¶ In paucis licet aspicere mediocritatē: vtriusque extremo malo, contrariari. Nam ferme in vndecim virtutibus moralibus: quas Aristoteles tertio & quarto Ethicorum diligenter exquirat, & per paucis affectibus. pro qua re, subiecta describatur formula.

¶ In, sub. Et quauis omnia contraria sint sub eodem genere, aut in contrarijs generibus, aut contraria genera quæ amplius in contrarijs non sint: omnia tamen sub eodem genere posita sunt, nam sub eodem primo, communissimoque. Et superius adducta, de vicinis generibus & sub quibus nullo medio contraria continentur, intelliguntur: in diffinitione autem de genere seu communis genus sit siue sit eminus atque è longinquo, supereminens, & collocatum, vt iustitia & iniustitia, virtus & vitium, bonum & malum, habitus sunt & qualitates.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

Decimum cap. oppositorum modi quatuor, diffinitiones quinque, conclusiones sex, contrariorum communitates sex. ¶ Enumeratio modorum oppositionis. De oppositis quotupliciter opponi solent, dicendum. Solet sanè alterum alteri quatuor modis opponi, aut vt relatiua, aut vt cōtraria, aut vt priuatiua quæ habitus sunt & priuatio, aut vt contradictoria quæ sunt vt affirmatio & negatio. ¶ Prima diffinitio. Relatiue opposita sunt quæ ea ipsa quæ sunt oppositorum dicuntur, vel quomodolibet aliter ad illa, vt duplum id ipsum quod est: oppositi dicitur, nam dimidij duplum, & scientia: oppositi, nam scibilis scientia, & scibile aliquo pacto ad eius oppositum, scientiam videlicet dicitur, nam scibile: aliquo dicitur, id est scientia scibile, manifestum igitur quæcunq; ad aliquid & relatiue sunt opposita: vt ea ipsa quæ sunt oppositorum dicuntur, vel aliquo pacto aliter ad illa atq; adinuicem. ¶ Prima conclusio. Contrarie opposita à relatiue oppositis differunt. Nam cōtraria: secundum ea ipsa quæ sunt adinuicem non dicuntur, etsi inuicem sibi dicantur contraria, vt bonum: mali bonum non dicitur, sed mali contrarium, neq; album: nigri album, sed nigri contrarium, at id secundum id quod sunt: relatiue oppositis conuenit. Manifestum igitur: contrarie opposita, in hoc ipso à relatiue oppositis differre. ¶ Secunda diffinitio. Contraria immediata sunt contraria: quorum ijs in quibus fieri nata sunt aut de quibus, prædicari, alterum inesse necesse est. Nam nihil illorum mediū est. ¶ Tertia diffinitio. Contraria vero mediata: quorum non hunc in modum alterum inesse necesse est, nam illorū omnino medium aliquod est, vt immediata contraria animalis sunt languor & sanitas. Nam natura languor & sanitas in animalis corpore fiunt: & languorem aut sanitatem alterum eorum animalis corpori inesse necesse est, perinde ac par & impar de numero prædicantur, & necessarium est alterum (parem dico aut imparem) numero inesse, & nihil horū medium, neq; enim languoris aut sanitatis medium est: neq; paris aut imparis. At mediatorū, quorū scilicet non necesse est alterum inesse: aliquid medium est. Vt album & nigrum mediata sunt, nam in corpore fieri nata sunt: neque necessarium est alterum inesse corpori. Non enim omne corpus:

aut album aut nigrum est. Similiter vitiosum, & studiosum contraria mediata sunt, nam de homine & pleriq; alijs prædicantur, at non necesse est alterum eorum ijs inesse de quibus prædicantur, non enim omnia aut vitiosa aut studiosa sunt. Sed vt albi & nigri medium est aliquod fuscum, pallidum, & quicunq; alius huiusmodi color: æque vitiosi & studiosi medium est quod neque vitiosum, neq; studiosum est. Verū tamen mediolorum reperitur diuersitas, nam in aliquibus mediolorum nomina posita sunt, vt albi & nigri medium nominatum est, & fuscum scilicet & pallidum: in aliquibus vero nomina (quæ medio accommodare possumus) nulla sunt, sed mediū illud per vtriusq; extremorum negationem definitur atq; determinatur, vt boni & mali mediū determinatur: quod neq; bonum neque malum, & iusti & iniusti medium: quod neq; iustum neq; iniustum. ¶ Quarta diffinitio priuatiue oppositorum. Priuatiue opposita sunt habitus & priuatio: quæ circa aliquid idem fieri nata sunt, vt visio & cæcitas priuatiue opposita, fieri habent circa oculum. Et vt in summa dicatur circa quodcunq; natus est fieri habitus, circa idem & vtrunq; fieri habet, & habitus visio & cæcitas priuatio. Priuari autem dicimus tunc vnumquodq; susceptibile ipsius habitus: quando in quo habitus natus est esse, & quando ipsum susceptibile natus est habere, neutiquam est. Edentulum enim & cæcum dicimus qui dentes & visum non habet, cum tamē & dentes & visum habere natus est, & non simpliciter quia dentes non habeat aut visum. Nam sunt quædam quæ à generatione neq; dentes neq; visum habent: sed non ideo edentula dicantur neq; cæca. ¶ Secunda conclusio. Differunt priuatiue esse & priuatio: similiter habere habitum & habitus. Nam priuatiue esse & visum habere non est priuatio, ac habitus. Quod sic ostenditur. Primo, quia cæcum esse non est cæcitas, & visum habere visio, atqui cæcum esse est priuatiue esse & cæcitas priuatio, & visum habere habitum habere & visus habitus. Non igitur idem erunt priuatiue esse & priuatio: itidem habitum habere, & habitus. Secundo, si idem esset cæcitas & cæcum esse: vtraq; de eodem prædicarentur. Atqui non prædicantur de eodem, nam cæcum, homo est, cæcitas autem nullo modo homo dicitur. Non igitur idem sunt cæcum esse & cæcitas, quare neq; priuatiue esse & priuatio, & eodem modo visum habere & visus, non esse idem ostendantur. Et quanquam ita est priuatiue esse, priuatiue non esse, & habere habitum, ipsum habitum non esse: illa tamen cum priuatione & habitu aliquo modo conueniunt, nam vt priuatio & habitus inter se priuatiue opponuntur: ita quoque priuatiue esse & habere habitum. Sicut enim cæcitas visui opponitur: hunc in modum quoque & cæcum esse, ei quod est visum habere oppositum est. ¶ Quinta diffinitio vt contradictorie oppositorum. Ea quæ vt contradictorie opposita sunt: quæ sub affirmatione, negationeque sunt. ¶ Tertia conclusio. Differunt affirmatio & negatio: & quæ sub affirmatione & negatione iacent. Nam affirmatio: oratio affirmatiua est, & negatio: oratio negatiua, atqui quæ sub affirmatione & negatione iacent: non sunt oratio aut affirmatiua aut negatiua. Conueniunt tamen, nam quæ sub affirmatione & negatione locantur, vt affirmatio & negatio opponi dicuntur. Idem enim vtriusq; oppositionis modus, & vt oratio quis sedet, ei opponitur negationi, non quis sedet: sic sedere & non sedere, res sub affirmatione & negatione iacentes, opponi dicuntur. ¶ Quarta conclusio. Priuatiue opposita non vt relatiue opposita opponuntur: Primo, nam relatiue opposita ea ipsa quæ sunt oppositorum dicuntur, aut aliquo modo ad illa, at priuatiue opposita non dicuntur oppositorum. Visus enim non est cæcitas visus: neq; aliquo modo aliter ad id ipsum dicitur, neque cæcitas est visus cæcitas, etsi visus priuatio dicatur cæcitas. Non igitur priuatiue opposita: vt relatiue opposita opponuntur. Secundo, Omnia relatiue opposita ad conuertentia dicuntur. Si igitur priuatiue opposita perinde ac relatiue opposita opponerentur, ad conuertentia dicerentur, vt cæcitas ad id ad quod opponitur, non conuertuntur autem priuatiue opposita. Non enim visus cæcitas visus dicitur: neq; cæcitas visus cæcitas. Non igitur priuatiue opposita vt relatiue opposita aduertuntur. ¶ Quinta. Neq; priuatiue opposita vt & contraria opponuntur. Non enim primum opponitur vt contraria immediata. Nam huiusmodi cōtraria vt in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicantur semper alterum insit necesse est. Nam nihil medium est eorum, quorum alterum necessarium est susceptibili inesse, vt de languore & sanitate, pari & impari dictum est. Id autem de priuatione & habitu: neutiquam oportere cognoscitur, neq; enim semper susceptibili alterum eorum inesse necesse est. Nam quod nondum natura definitum, determinatumque est ad videndum: neq; cæcum, neq; visum habens dicitur. Quare non similiter priuatiue opponuntur vt ea contraria quæ medio carent: suntq; immediata, neque quidem opponuntur vt ea contraria quæ mediata sunt. Nam eorum contrariorum quorum aliquid medium est: nunquam omni susceptibili in quo fieri nata sunt, vt alterum insit necesse est. Non enim omne albi aut nigri, calidi aut frigidi susceptibile, album aut nigrum, calidum aut frigidum esse necesse est, sed aliquod eorū susceptibile: nihil prohibet medium aliquod esse, nam illorum contrariorum aliquid erat medium. Et feuera in nullo susceptibile huiusmodi contrariorum: alterum inesse necesse est, præter illa subiecta, quibus talium contrariorum vnum natura inest, vt calidum igni, & candidum niui. In talibus enim alterum determinate inesse necesse est: neque contingit alterutrum inesse: non enim possibile est ignem frigidum esse: neq; niuem esse nigram. Quo fit vt manifestum sit non omni susceptibili alterum mediatorum contrariorum inesse necesse esse: sed solis illis quibus vnum natura inest, & in illis quidem vnum determinate inesse: neque alterutrum inesse contingere. At priuatiue opposi-

torum omni eorum susceptibili aliquando alterum inesse necesse est: vt cum tempus à natura determinatum fuerit. Quando enim quicquam natum est habere visum: tunc vt visum habeat, aut cæcum sit necesse est. Et quanquam ita est: non determinate tamen alterum priuatiue oppositorum, tunc inesse necesse est. quemadmodum in quibusdam contrarijs vnum determinate inesse est necesse: cum videlicet natura susceptibili inest. sed sine discrimine alterutrū priuatiuorū inesse contingit. Non enim quicquam determinate visum habere, determinatēve cæcum esse necesse est. manifestum est igitur secundum vtrumque contrariorum modum & immediatorum videlicet & mediatorum priuatiua dissimiliter esse opposita. Secundo. Contrariorum susceptibile nunc in vnum nunc promiscue in alterum permutari potest (modo vnum natura non inest: ceu calidū esse, igni) possibile enim est quod sanum est, languidum esse: & album euadere nigrum: & quod studiosum prauescere: & quod prauum, rursus studiosum fieri. Nam & qui prauus est: si melioribus institutibus ducatur atque sermonibus, aliquantum saltem etsi parum, vt studiosus euadat proficiet. Quod si semel vel parum quid ad probitatem admiserit: perspicuum est ipsum tandem in magnū virtutis euasurum cumulum, & probitatisque incrementum. Continuo enim vt bene ad virtutem mutetur: aptior habiliorque redditur, quodcumque à principio desumpserit incrementum. Quare admodum par est ipsum maius probitatis augmentum suscipere. & hoc si continue agere pergit perfecte tandem in contrarium habitum permutatum iri, nisi forte vitæ tempus, spatiumque intercidatur. At hoc pacto in priuatiue oppositis: promiscue mutationem, vicissimque fieri impossibile est. Verum ex habitu in priuationem fit mutatio: ex priuatione vero, in habitum regredi impossibile. Non enim vnquam quis effectus cæcus: rursus vidit. neque caluus, comatus euasit. neque edentulo: rursus dentes enati. Non igitur priuatiue opposita: vt contraria opponuntur. ¶ Sexta conclusio. Ea quæ vt contradictorie sunt opposita, nullo prædictorum modorum opponuntur. Nam affirmatio & negatio opposite nullo dictorum modorum opponuntur: vt pote in quibus solis semper vt vnum eorum verum & alterum falsum sit necesse est. Atqui neque in relatiue oppositis, neque contrarijs, neque priuatiuis id euenire necessarium est. duplum & dimidium relatiue opposita sunt: quorum neutrum neque verum neque falsum est. sanitas & languor contraria: & neutrum neque verum aut falsum. & visus & cæcitas priuatiue opposita: quorum identidem neutrum neque verum, neque falsum. Et omnino quæcumque sine complexione dicuntur: nullum neque verum neque falsum est. quæ autem supra dicta sunt omnia: sine complexione dicuntur. Sed forsitan dices: si contraria & alia opposita cum complexione sumantur, oportere alterum verum & alterum falsum esse. Verum nō ita est. nam cum dico Socratem sanum esse & Socratem languidum esse: contraria sanum & languidum cum complexione sumuntur. haud semper tamen oporteat vnum verum esse: & alterum falsum. Nam tametsi Socrate existente vnum verum sit, & alterum falsum: ipso tamen non existente vtrumque falsum est. neque enim si omnino Socrates non sit: verum est Socratem sanum esse, aut eundem esse languidum. Et similiter si priuatiue opposita cum complexione sumantur: vt Socratem videntem esse, & Socratem esse cæcum, si Socrates non sit. Et si sit Socrates: non continuo oportet alterum verum esse & alterum falsum. nam cum nondum habere natus est: vtrumque profecto falsum est. Patet igitur siue Socrates sit siue omnino nō sit: euenire vtraque, Socratem visum habere & Socratem cæcum esse, falsa esse. At in oppositis affirmatione & negatione siue Socrates sit siue non sit: semper vnum verum & alterum falsum erit. Nam Socratem languere, si nō sit, falsum est: & Socratem non languere, verum. Quare solis affirmatione, negationeque oppositis, peculiare & proprium est: semper eorum alterum verum esse, & alterum falsum. Opponuntur igitur vt contradictorie opposita: alio modo à reliquis. nam vt affirmatio & negatio opponi dicta sunt. ¶ Sex contrariorum communitates. Prima. Bono cōtrarium: vt ipsum malum sit necesse est. hoc ex singulorum inductione dinoscitur. Nam sanitati languor contrarius est, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas, & ita in reliquis. bona autem sanitas, iustitia, fortitudo: mala vero languor, iniustitia, atque timiditas. ¶ Secunda. Malo contrarium aliquando bonum vt languori sanitas: aliquando malum vt defectui exuperatio contraria est, quorum vtrumque malum. aliquando vero mediocritas quæ bona est: vtrique contrariorum malorum contraria. sed hoc in paucis aspicere licet: bonum vero semper malo contrarium in quamplurimis. ¶ Tertia. Si vnum contrariorum est: alterum vt sit non necesse est. Nam omnibus existentibus sanis sanitas erit: non erit autem languor. & si omnia essent alba: albedo quidem esset, non esset autem nigredo. ¶ Quarta. Impossibile est contraria simul eidem inesse. vt si sanum & languidum contraria sint, & vnum Socrati inest: alterum simul eidem non inerit. vt si sanum inest, verumque sit Socratem sanum esse: simul verum non erit Socratem languere. ¶ Quinta. Contraria aut fieri nata sunt circa susceptibile idem specie, aut genere. Specie quidem: vt iustitia & iniustitia circa animam hominis. Genere: vt sanitas & languor circa corpus animalis, albedo & nigredo simpliciter circa corpus. ¶ Sexta. Omnia contraria aut in eodem genere esse, aut in contrarijs generibus, aut ipsamet genera esse necesse est. in eodem quidem genere albedo & nigredo. nam eorum genus color. in contrarijs generibus vt iustitia & iniustitia. nam illius genus virtus: huius vero vitium. Contraria vero genera vt bonum & malum. non enim sunt in genere illud scilicet virtutis & hoc vitij: sed sunt illorum genera. Et hæc de oppositis.

De modis prioris.

Cap. XI.

88 **P**rius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primo quidem & maxime proprie secundum tempus: secundum quod scilicet antiquius alterum altero, & vetustius dicitur. In eo enim quod tempus amplius est: & antiquius & vetustius dicitur. ¶ Secundo autem, quod non conuertitur secundum subsistendi consequentiam. vt vnum duobus prius est. duobus enim existentibus, mox vnum esse consequens est. vno vero existente, duo esse non necessarium est. quare non conuertitur ab vno consequentia: vt reliquum sit. prius autem illud esse videtur: à quo nō conuertitur eius quod est esse consequentia. ¶ Tertia vero secundum ordinem quendam prius dicitur: quemadmodum & in disciplinis, in orationibus. nam in demonstratiuis disciplinis est prius & posterius ordine. elementa enim in geometria priora sunt ordine ijs quæ describuntur. sed & in grammatica: elementa syllabis priora sunt. & in orationibus similiter proœmium narratione prius ordine est. ¶ Amplius. præter ea quæ dicta sunt: quod melius & honorabilius est, prius natura esse videtur. consueuerunt etiā multi honorabiliores & magis dilectos à se: priores apud se dicere. Est quidem & penè alienissimus priorū hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de priore: ferè hi sunt. ¶ Videtur autē præter eos qui dicti sunt: alter esse prioris modus. Eorū enim quæ conuertuntur secundū essentia consequentiam, quod alteri quomodolibet causa est: digne prius natura dici possit. quoniā vero quædā sunt huiusmodi: palam est. esse nanq; hominem: secundū essentia consequentiam, ad veram de se conuertitur orationem. Nam si homo est: vera est oratio qua dicit, quia homo est. & si vera est oratio qua dicimus quod homo est: etiam conuertetur. Nam si vera est oratio qua dicimus quod homo est: est homo. Et vera quidem oratio: nequaquam causa est, vt sit res. veruntamen res quodammodo causa videtur: vt sit vera oratio. eo enim quod res est aut non est: vera oratio aut falsa dicitur. Quare secundum quinque modos: prius alterū altero dicatur.

Vndecimi cap. notæ.

90 ¶ Ordine quodam, ordine artis & disciplina. Rhetores orationem pro illa qua vtunt obseruantia partiri solent: in exordium, narrationem, propositionem, argumentationem, & perorationem. Et exordium appellant orationis principium: auditores præparans vt eos attentos, dociles, beniuolos efficiat. Narratio pars illa quæ lucide, verisimiliter, succinctè quicquam exprimit.

1	Prius tempore	Posterius tempore
2	Prius natura	Posterius natura
3	Prius ordine	Posterius ordine
4	Prius natura perfectione	Posterius perfectione
5	Prius natura causa	Posterius causa

PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

88 **V**ndecimum cap. de priori. prioris modi quinque. ¶ Quinque prioris modi. Prius alterum altero quatuor modis dicitur. Primo prius tempore, & id quidem propriissime: quo modo quod antiquius & vetustius est, prius dicitur. Nanque antiquius & vetustius dicitur: quia plurius est temporis. ¶ Secundo dicitur prius: à quo essentia consequentia non conuertitur. quo pacto vnum, prius est duobus. Nam si duo sint: continuo vnum esse consequens est. at si vnum sit: non continuo consequitur duo esse. quare ab vno nō conuertitur consequentia ad reliquum. Prius igitur vnum. si quidem prius dicitur: à quo essentia consequentia non conuertitur. ¶ Tertio modo, prius ordine quodā. quod in scientijs & orationibus facile est intueri. Nam in scientijs demonstratiuis & prius & posterius ordine comperitur. Elementa enim ordine: figurarum delineationibus priora sunt. & principia: contemplandis priora conclusionibus. & in grammaticis: literarum ordine priores sunt syllabis. Et in orationibus apud rhetoras: exordium prius est narratione. ¶ Quarto. Prius perfectione. vt quod melius atq; honoratius esse videtur: prius perfectione dicitur. Consueuerunt etenim multi honoratiores & magis à se dilectos, apud se dicere priores. Verum hic modus ferè alienissimus est. Et hi sunt qui dici solent: quatuor modi prioris. 92 ¶ Quinto. Præter dictos prioris modos alius esse videtur: prius scilicet causa. Nam eorū quæ etiam secundum essentia consequentiam conuertuntur, vbi vnum alterius aliquo modo causa est: quod alterius causa est, dignum est prius natura dici. Et quod quædam sint huiusmodi: ostenditur. Nam

hominē esse: & orationē qua dicimus hominē esse, veram esse, conuertuntur. Si enim homo est: & oratio homo est, vera est: & si oratio homo est vera est, pculdubio homo est. & vnū aliquo modo alterius causa est. Nā rem esse: causa est, vt oratio sit vera. nō autē oratio vera: causa vt res sit. Ex eo enim q̄ res est, aut nō est: oratio vera, falsāve dicitur. Est igit̄ hominē esse, hoc pacto pri^o oratione vera, homo est. Quare non absone quinq; modis: alterum altero prius dici possit. Et hæc de priori.

De modis simul.

Cap. XII.

Simul autem dicuntur simpliciter quidē & propriissime: quorum generatio in eodem est tēpore. neutrum enim eorū neq; prius, neq; posterius est. Simul itaq; secundum tempus hæc dicuntur. Natura autem simul sunt: quæcunq; cōuertuntur quidem secundum quod est esse consequentiam, sed nequaquā alterum alteri causa est vt sit. vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam cū duplum sit: dimidium est. & cum dimidium sit: duplum est. sed neutrum alteri causa est: vt sit. Dicuntur autem simul natura: & quæ ex eodem genere ediuerso abinuicem diuiduntur. ediuerso autem diuidi abinuicem dicuntur: quæ secundum eandem sunt diuisionem. vt volatile, gressibile, & aquatile. hæc enim abinuicem ediuerso diuiduntur: quæ ex eodem genere sunt. Animal nanq; diuiditur in hæc: volatile, gressibile, & aquatile. & nihil horū prius vel posterius est: sed simul hæc natura esse videntur. Diuiditur autem & singulum horū in species rursus: vt volatile animal, aliud gressibile, aliud aquatile. Erunt ergo & illa simul natura: quæcunq; ex eodem genere secundum eandem sunt diuisionem. Genera verò speciebus semper priora sunt. neq; enim conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam. vt cum quidem aquatile sit: animal est. cum vero sit animal: non necesse est, vt aquatile sit. Simul ergo natura dicuntur: quæcunq; quidē conuertuntur secundum eius quod est esse consequentiam, sed nequaquā alterum alteri vt sit, causa est: & ea quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur abinuicem. & simpliciter simul sunt: quorum generatio in eodem est tempore.

Duodecimi cap. notæ.

Duplum simplio vt sit: causa non est. vt si mihi sint nummi quatuor, & tibi octo: duplum est & dimidium est. Atqui tuum duplum, vt meum sit dimidium: causa nō est. nec contrā. At si dixeris: Quaternarius ad suam medietatem duplex est, quæ & quaternarij dimidium est. attamen causa est: vt sit quaternarius. nā constitutiua pars. dimidiū igitur causa dupli est. Id sanè accidit: vt dimidiū causa sit. nam non vt dimidium: causa dicitur, etsi id quod est, causa sit. Et pater vt pater: filij causa non est. Nam neq; materia, neq; forma, neq; finis (vt notū est) pater, neq; efficiens, vt pater, quoniam nullo momento prius pater est q̄ filius. solent autem efficientia prius esse effectibus. nisi in aliquibus conseruantibus: vt q̄ cito lux, tam cito lumen. Et vide q̄ simul sunt pater & filius: vt ne quidem vnum altero prius intelligentia esse possit. non enim patrem intelliges sine filij intelligentia: neq; filium sine intelligentia patris. Non igitur pater causa filij vt pater. Nam ratio consentanea non est: etsi id quod est pater, causa sit. Identidem id quod est pater aut filius. vt Sophroniscus & Socrates: causa non est consequentiæ subsistendi conuertendæ. non enim si Sophroniscus est: Socratem esse necesse est. neq; si Socrates est: consequens est & Sophroniscum esse. Sed patris & filij rationes: causæ sunt huiusmodi alternæ, reciproq; & conuertibilis consequentiæ. Quo fit vt cū dicitur simul natura esse: quæ essentiæ consequentiā cōuertuntur, & neutrum alterius esse causam: ratio præcipue attendenda sit. Id enim logici est. & id quartæ ad aliquid seu cōmunitatem, seu proprietatem voces: dilucidiores, apertioresq; reddit intelligentiam. Ex eodem genere è regione & ex aduerso diuisa nuncupat: quæ appellare solent membra diuidentia. Est enim genus vt arbor: & illa in quæ diducitur, vt ex arbore & ex opposito iacentes secti rami. quos proinde ex opposito diremptos, sectosq; atq; diuisos forsitan rectius appellaueris, quàm diuidentes.

PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

Duodecimū cap. modi simul tres, & epilogus. Tres modi simul. Primo. Simul simpliciter & propriissime dicuntur: quorū generatio eodem in tēpore est. Illorū enim nullum aut prius, aut posterius est. Et hæc simul tēpore dicitur. Secūdo simul natura. quæ cū secundū essentiæ consequentiam conuertantur: neutrum alterius vt sit, causa est. vt duplū & dimidium: hoc pacto simul sunt. Nam secundū essentiæ consequentiam conuertuntur (si enim duplū est & dimidium est: & si dimidium est & duplū est) & neu-

trum alteri vt sit, causa est. Tertio. Simul natura diuisione. quæ ex eodem genere è regione abinuicem diuisa sunt. diuisa autē hoc modo abinuicem dicuntur: quæ in eadē generis diuisione assumuntur. Vt gressibile, volatile, aquatile: simul hoc modo natura sunt. Nam ex eodē genere è regione secta diuisaq; sunt, secundū vnā, eandēq; diuisionem sumpta. Dirimitur enim animal in hæc, volatile in quā, gressibile, & aquatile: quorū sanè nihil prius vel posterius est, sed simul natura esse videntur. Dirimitur rursus & vnumquodq; istorū volatile scilicet, gressibile & aquatile in species. erunt igitur & illæ simul natura. Omnes enim ex eodem genere: secundū eandem existunt diuisionem. Veruntamen genera semper speciebus priora sunt. nam genera secundū essentiæ consequentiā cū illis non conuertuntur. vt si aliquid aquatile sit: animal est. at non necesse est si animal est: esse aquatile. Epilogus. Simul igitur simpliciter dicuntur: quorū generatio est in eodem tempore. & simul natura: quæ secundum essentiæ consequentiam conuertuntur, quorum neutrum alteri vt sit est causa. & quæ ex eodem genere: ex aduerso secta sunt, atq; diuisa. Et hæc de simul.

De speciebus motus.

Cap. XIII.

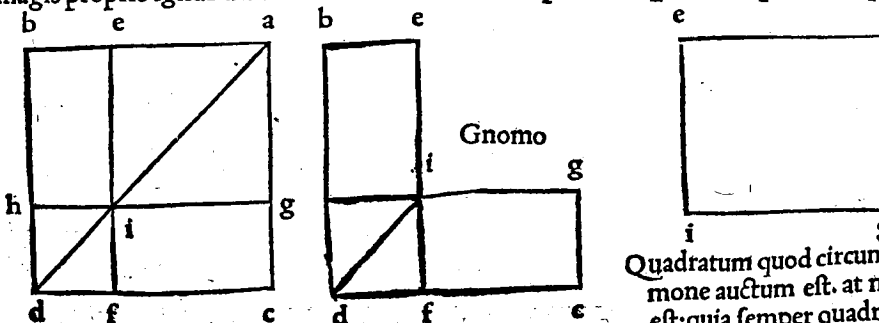
Motus autē species sunt sex: generatio, corruptio, augmentū, diminutio, alteratio, secundū locū mutatio. Alij itaq; motus palā est quia abinuicem diuersi sunt. nō enim est generatio corruptio, neq; augmentum diminutio, neq; secundū locū mutatio. similiter autem & alij. In alteratione vero habet quandā dubitationē: ne sit forte necessarium id quod alteratur per aliquā reliquarū motionum alterari. hoc autē non verū est. nam secundum omnes penē passionēs, aut cōplures accidit nos alterari: nulla aliarū cōmunicante motionum. nā neq; augeri necessarium est quod per passionē mouetur: neq; diminui. similiter autem & in alijs. quare alia præter alios motus erit alteratio. nā si esset eadē: oporteret id quod alteratur, mox & augeri vel minui, vel quandā aliarū motionū sequi, sed nō necesse est. Similiter autē & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur: alterari oporteret. sed sunt quædā quæ augmentantur: quæ nō alterantur. vt quadratum gnomone circumposito creuit quidē: alteratū vero nihil factū est. sic & in alijs huiusmodi. quare alij motus sunt abinuicem. Est autē simpliciter motui quidē: quies cōtrarium. ijs vero quæ per singula sunt: & singula. generationi quidē corruptio, augmentato vero diminutio. secundū locū mutationi, secundū locū quies maxime videtur oppositū esse, & forte in contrariū loci mutatio. vt ei quæ inferius est: ea quæ superius est. & ei quæ superius est: ea quæ inferius est. reliquo vero assignatorū motuum: nō facile est assignare quid forte est contrarium. videtur autē nihil esse ei cōtrarium: nisi quis & in hoc secundū qualitatem quietē opponat, aut in contrariū qualitatis, mutationē. sicut & in mutatione secundū locum: quietem secundum locum, aut in cōtrarium locū mutationē. est enim & alteratio mutatio secundū qualitatem. quapropter opponitur mutationi secundū qualitatem: quies secundum qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio. vt albū fieri ad id quod nigrum est fieri. alteratur enim: in contraria qualitatis, mutatione facta.

Dubium.

In hoc: in reliquo motu, scilicet alteratione.

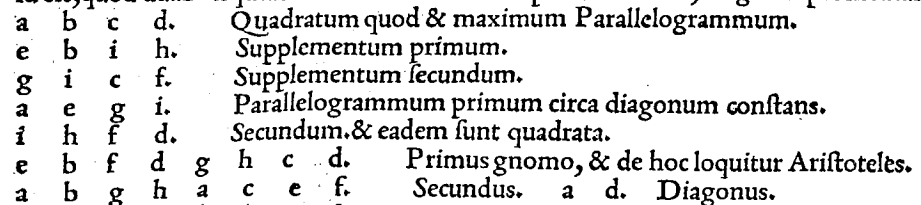
Decimertij cap. notæ.

Qualitas quādiu male hærens, firmāq; est, & (vt ita dicā) progrediēdo, regrediēdo in transitu: passio appellatur. & secundū eam fit alteratio. cōsimilis autē firma iā, & tenaciter hærens, passibilis qualitas nominat. secundū quam vt sic: nihil mutatur, sed à motu iam tēpore euasit remotissima. magis proprie igitur dicuntur alterationes secundū passionēs: q̄ secundū passibiles qualitates fieri.

Quadratum quod circumposito Gnomone auctum est. at non alteratum est: quia semper quadratum est. f. ij.

¶ Gnomo apud geometras figura est constans ex duobus parallelogrammi supplementis cū altero minorum parallelogrammorum circa diagonum quadrati constantium. Quadratum, figura est quatuor æquis lateribus & totidem æquis angulis contenta. Parallelogrammum, superficies est æquidistantium laterum. Diagonus, quadrati linea est in quadrato longissima, ab angulo in oppositum angulū protensa. Supplementum parallelogrammi, partiale est parallelogrammū quod diagonus per medium non diuidit, tractis quidem duabus lineis ex opposito: quæ quadrati lateribus æquidistant, sese in aliquo diagoni puncto interfecātes. Parallelogrammū circa diagonū cōstans: id est, quod duabus æquidistantibus tractis modo prædicto lineis, diagonus per medium dirimit.

¶ Vsurpauit Aristoteles interdum contrarij nomen pro opposito. Et vsu euenit plerumq; vt species pro genere, aut quod vt huiusmodi se habet: vsurpetur. ¶ Quid alterationi simpliciter & in vniuersum oppositum sit, difficile est assignare: quòd vocabula desint, speciebus tamen assignare facile est. vt albefactio nigrefactioni opposita: & calefactio frigefactioni, & desiccatio humectationi, & id genus quamplurima.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

Decimumtertium cap. enumeratio specierum motus & quòd differunt. dubium vnum quid motui, suisque speciebus oppositum. ¶ Enumeratio specierum motus, & quòd inuicem differunt. Motus sex sunt species: generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio, & secundum locum mutatio. Aliæ igitur species motus: alij, variæque atque differentes motus sunt. Quòd autem abinuicem alij sint: manifestum. Nam generatio non est corruptio, neque augmentatio, neque diminutio, neque alteratio, neque secundum locum mutatio. neque corruptio, augmentatio: huncque in modum de reliquis. ¶ Dubium. Verum de alteratione addubitatio esse solet: sitne aliquis aliorum motuum? & si quicquam alteratur: ne oporteat ipsum secundum locum aliorum motuum alterari, motumque alium quempiam, alterationem esse? Dilutio. Id minime oportet. Nam penè aut secundum omnes, aut complures passiones, nos alterari contingit nullam aliarum mutationum participantes. non enim quod secundum passionem mutatur: gigni oportet, corrumpi, augeri, diminui, secundumve locum mutari. Quare alteratio, à prædictis motibus alia est. Nam si eadem esset: oporteret quod alteratur continuo gigni, corrumpi, augeri, imminui, secundumve locum mutari. Atqui id non oportet. Alia igitur alteratio est. Itidem oporteret si alteratio à prædictis, motus alius non esset: si quid gigneretur, corrumpere, augeretur, aliave vlla mutatione mutaretur, vt id ipsum alteraretur. id autem non oportet. nam sunt quædam: quæ manifeste augentur, & non alterantur. vt quadratum circumposito gnomone creuit quidem, at non alteratum est. & in alijs mutationibus consimiliter. sunt igitur generatio, corruptio, augmentatio, diminutio, alteratio & secundum locum mutatio: differentes aliisque abinuicem motus. ¶ Quid motui & eius speciebus opponatur. Quies simpliciter motui opponitur. & singula, specialiaque: singulis & specialibus. vt generationi: corruptio. & augmentationi: diminutio. & motui secundum locum: quies secundum locum opposita est. Et maxime motui qui est secundum locum: motus in contrarium locum, oppositus esse videtur. vt motui deorsum: motus sursum. & motui sursum: is motus qui tendit deorsum. Sed alteri assignatorum motuum, id est alterationi: haud facile est assignare suum oppositum. neq; apparet quid ei oppositum sit: nisi quis illi quietem secundum qualitatem, oppositam assignauerit. perinde ac quies secundum locum, motui secundum locum opposita est. Et in contrariam qualitatem mutationem, illi esse contraria: haud secus ac motus in vnum locum contrarius est motui qui ad locum est contrarium. Est enim alteratio: secundum qualitatem mutatio. Et hæc de motu.

¶ De modis habere. Cap. XIII.

Habere secundum plures modos dicitur. Aut enim vt secundum habitum & dispositionem, aut aliam aliquam qualitatem. Dicimur enim disciplinam aliquam atq; virtutem habere. ¶ Aut vt quantitatem: quæ ei qui magnitudinem habet, contingit. Dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, vel quadricubitam. ¶ Aut ea quæ circa corpus sunt. vt vestimentum vel tunicam: aut vt in parte, vt in manu anulum. ¶ Aut vt partem: vt pedem, vel ma-

104 num. ¶ Aut vt in vase, vt modius grana tritici. aut lagena vinum. vinum enim
 105 habere lagena dicitur: & modius grana tritici. hæc enim omnia habere dicuntur:
 106 vt in vase. ¶ Aut vt possessionem. Habere enim domum & agrum dicimus. ¶ Dicitur etiam & vir vxorem habere: & vxor virum. Sed qui nunc dictus est modus: alienissimus est eius quod est habere. nihil enim aliud vxorem habere significamus: quam quod cohabitant. Forte tamen & alij quidam, eius quod est habere apparebunt modi: sed qui dici consueuerunt, penè omnes enumerati sunt.

¶ Categoriarum, prædicamentorumq; Aristotelis finis.

¶ Decimi quarti cap. notæ.

100 ¶ Per habere: omnia denominatiua ad substantiam circumlocutione quoquo pacto haberi possunt, etiam si ipsa desint. vt intensio & remissio: denominatiua substantiæ non habent. nam ignis non intensus remissusve dici solet: sed circumloqui valet hoc pacto: ignis est intense calidus, aut qualitatem intensam habens, & hunc in modum in similibus.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIQUARTI.

Decimumquartum cap. modi habere septem. ¶ Modi habere. Habere multis modis dicitur. ¶ Primo. Habere qualitatem, vt habitum aut dispositionem, aliamve quamlibet. dicimur etenim scientiam aliquam & virtutem habere. ¶ Secundo. Habere quantitatem: vt ei contingit: qui magnitudinem aliquam habet. dicitur enim & tricubitam quantitatem, & quadricubitam habere. ¶ Tertio. Habere circa corpus aut corporis partem. vt pallium, & loriam, vel in manu anulum. ¶ Quarto. Habere partem. vt habere manum, vel pedem. ¶ Quinto. Habere in continente vt in vase. vt habere triticum in modio, vel in fictili vinum. Etenim modius triticum: & fictile, vinum habere dicitur. Hæc igitur omnia: habere dicantur vt in vase. ¶ Sexto. Habere possessionem. Dicimur enim habere domum vel agrum. ¶ Septimo. Dicitur vir habere vxorem & vxor virum. & hic qui nunc dictus est modus: alienissimus esse videtur. Nam nihil aliud cum virum dicimus habere vxorem significamus, quam virum vnà cum vxore ad conuersandum additum, vnàque in domo manendum. Forsitan alij modi habere apparebunt: sed qui dici consueere, penè omnes annumerati sunt. Et hæc de habere.

¶ PARAPHRASIS LIBRI PRÆDICAMENTORVM ARISTOTELIS FINIS.

LIBER PRIMVS ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΣ.

¶ De signis. Cap. I.

Primum oportet constitutare quid sit nomen, & quid verbum, postea quid est negatio & affirmatio, & enunciatio, & oratio. ¶ Sunt ergo ea quæ sunt in voce earum quæ sunt in anima passionum notæ: & ea quæ scribuntur, eorum quæ sunt in voce. ¶ Et quemadmodum nec literæ omnibus eadem: sic nec eadem omnibus passiones animæ sunt: & quarum hæc similitudines, res etiam eadem. De his vero dictum est in ijs qui sunt de anima. alterius enim est negotij. ¶ Est autem quemadmodum in anima aliquando quidem intellectus sine vero vel falso, aliquando autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in voce. Circa compositionem enim & diuisionem: est verum & falsum. ¶ Nomina igitur ipsa & verba consimilia sunt: ei qui sine compositione & diuisione est, intellectui. vt homo vel album: quando non aliquid additur. neq; enim falsum, neq; verum adhuc est. signum autem huius est. hircoceruus enim aliquid significat: sed nondum verum aliquid, vel falsum: si non vel esse, vel non esse addatur, vel simpliciter, vel secundum tempus.

Positio 1
 Positio 2
 Positio 3

¶ Primi cap. primi Peri hermenias notæ.

Boëtius.

¶ *Ἐρμηνείας* duæ dictiones græce sunt, latine de interpretatione designantes. Et est interpretatio (authore Seuerino Boëtio) vox omnis articulata seu simplex, seu cōposita: per se significans. ¶ Enunciatio absoluta, affirmatio & negatio de inesse. ¶ Positiones principia sunt: & quæ hic ponuntur suppositiones sunt. Suppositiones enim principia sunt: quæ cū probari non debeant, non vsque adeo tamen clara sunt quā discipuli vt ea intelligant, opera præceptoris egeant. sunt enim subobscura. ¶ Ea quæ in voce sunt: voces. ¶ Hæc passionis quæ sunt in aia: notiones, cōceptusq; rerum, & sunt rerū naturales similitudines. ¶ Notæ: signa, & quædam expressiones, atq; insinuationes. ¶ Ea quæ scribuntur: scripturæ. ¶ Intellectus: passio animæ, conceptus, notio. ¶ Tragelaphus (quem & hircoceruum interpretantur) animal est circa Phasidem Colchidis insulæ amnem, nasci solitum, prominulam, & dependentē barbam hircorū in morē habens, in reliquis vero præter armi villos, cerui per simile. Author Plinius. Capere autē nunc solent vt vocabulum prorsus significationis inane: perinde ac vacuum atq; infinitū. Et ex positionib⁹ literæ diuisiones has intelligere possumus. Ex prima. Signorū quædam esse cōceptus, notionesq; animæ: quædam voces, & quædam scripturæ. Ex secūda. Signorū quædam esse arbitraria & ad placitum significantia, vt voces, & scripturæ: & quædam naturalia, naturalitēq; designantia vt conceptus, notionesq; animæ. Et diffinitiones horū: ex litera facile desument. Ex iunctis autē his positionibus: potest hæc tertia sumi diuisio. Signorum quædam primitus res significant: vt conceptus, notionesq; animæ. quædam primitus conceptus significant, & secundo loco res: vt voces. quædam vero primitus voces, secūdo loco conceptus rei & tertio iā loco res: vt scripturæ. Ex tertia positione possunt & hæc sumi diuisiones. Cōceptuum quidā est simplex: & quidā cōpositus. Item conceptuum quidā verus, quidā falsus: quidā vero neq; verus, neq; falsus. Similiter vocū quædam simplex: quædam cōposita. Item vocū quædam vera, quædam falsa: & quædam, neq; vera, neq; falsa. Et hæc de signis disciplinis accommodabilibus sunt intelligenda. Vnde cū res sint, notiones sint, voces sint, scripturæ sint, quatuor hæc: res primū nobis obiectæ & præsentēs eueffigio notiones sui in animo (quæ & animæ passionēs, intellectusq; & conceptus appellant) efficiunt, vt color in oculo visionem, & in speculo suā similitudinē. Et quia conceptus nostros statim per seipsos insinuare nō possumus, & alterius menti transfundere: ideo voces nobis à prouidentia tributæ sunt, vt signa, expressionesq; sint conceptuum, quos de reb⁹ ipsis præconcepimus. Verū quia voces refides non sunt, fixæ, atq; permanentes, sed solum ad aliquid in præsentia insinuandum: ideo literæ & scripturæ excogitatæ sunt, quæ & diu manerent, & quibus ad longe absentes loco vocum vteremur. Sic enim ad tempora nostra: per literas, Aristotelicæ disciplinæ saluata sunt. & nos adhuc indies per libros quos ipsi condiderunt (qui dudum hac luce functi sunt) alloquuntur. Et inter hæc instrumenta doctrinæ conceptus dico, voces, & scripturas: aptissimū ad docendū vox est. Nā voces promptissimæ sunt, scripturæ autē & iam tardiusculæ & hebetes. vt vna etiā horula audire possis: quæ vix solers & industrius, integro die legere, sufficiat. estq; vox immediatior mentis expressio q̄ scriptura, & natura familiarior. adeo vt infantuli voces pariter cū lacte exuctisq; papillis ebibant: qui scripturas nondū per naturam discere possunt. conceptus tamen & notiones primū & præcipuum omnium sunt instrumentum: sed quod secretum, occultūq; manet nisi signo, notaq; exteriore propaletur. Et quod vltimum locū tenet: scripturæ sunt. & adeo iam vocum expressiones: vt eadem in voce sint elementa quæ & in scriptura quacunq; sunt literæ. Et si quicq; videas cuius vocem ignores: scripturas designare non possis, vocare autem possis quæ scriptura designare nescias. Verū igitur quod Aristoteles dicit: voces esse signa conceptuum, & scripturas vocum. & conceptus protinus res significare. voces: mediātib⁹ conceptib⁹. scripturas autem: cū vocibus, tum conceptibus mediātib⁹. Scripturæ tamen, signa vocum sunt ad placitum & nō naturalia: ideo possunt voces ipsas nō significare, imō & res sine vocib⁹ significare. quod forte iam in mysterio factum est: vt aiunt de scriptura magni nominis dei quod quatuor literis constabat, neq; voce vlla effari poterat. Et quid? si surdo protenso pane scriptura panis deformetur in pariete: ad quā surdus diligentissime aduertat, imō & delineare, deformareq; discat, quous tians scriptura illa aut similis illi protendetur, panē ei sanē repræsentabit, cui nullā prorsus repræsentat vocē. Sed perrarum est, & vsum non habet ad disciplinas: neq; habere potest nisi forte difficillimum. Omitto innumera: quæ magis superuacanea q̄ necessaria de conceptibus moueri solent. & nescio an magis adolescentum animos confundere: q̄ liberaliter instituere soleant.

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMY.

Peri hermenias, id est de interpretatione, singularis apud Aristotelem liber est: in duos tamen secare solent. Primus de enunciatione absoluta. Cap. octo. Primum de signis. de quo determinandū. positiones tres. corollarium vnum. ¶ De quo determinandum. Primum diffinire oportet quid nomen, quid verbū, quid oratio, quid enunciatio, & quid affirmatio & negatio. ¶ Tres positiones. Prima. Ea quæ sunt in voce: sunt, earū quæ sunt in anima, passio num notæ, & ea quæ scribuntur eorū quæ sunt in voce. ¶ Secunda. Vt scripturæ nō sunt eadē apud omnes: ita quoq; neq; voces. attamen animæ passionēs quarū voces primitus signa sunt: eadē sunt apud omnes. & res quoq; quarū animæ passionēs, similitudines sunt: apud omnes eadē sunt. Sed de

4 his exactius in libris de anima. Hæc enim illius sunt contēplationis. ¶ Tertia. Vt in anima quædam intellectus sine vero, falsōve reperitur, & quandoq; cum vero & falso: sic & in voce quædam sine vero aut falso est, quædam vero cum vero aut falso. Circa enim cōpositionem & diuisionem: & verū & falsum est. ¶ Corollarium. Quo fit vt nomina & verba: intellectui, notioniq; animæ sine cōpositione, vel diuisione similia sint. vt homo, vt album, cum nihil adiunctum est: neq; verum, neq; falsum est. cuius hoc indicium. Nā & tragelaphus aliquid significat: sed nemo dicit aut verū, aut falsum esse, nisi adiunctum fuerit est aut non est, vel aliquod aliud tempus. quemadmodum & intellectus sine cōpositione vel diuisione: neq; verus, neq; falsus est.

¶ De nomine.

Cap. II.

Plinius.

6 **N**omen igitur est vox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est separata. ¶ In nomine enim quod est equiferus: ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione quæ est equus ferus. At vero non quemadmodum in simplicibus nominibus: sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autem vult quidem, sed nullius est, separata. vt in eo quod est equiferus hoc quod est ferus. Secundum placitum vero: quoniam natura, nominum nullum est, sed quando fit nota. quoniam designant & illiterati soni, vt ferarum: quorum nihil nomen est. ¶ Non homo vero non est nomen. at vero nec positum nomen est: quo illud oportet appellare. neq; enim oratio, neq; negatio est: sed fit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est & quod est, & quod non est. ¶ Catonis autem & Catoni & quacunq; talia sunt: non sunt nomina, sed casus nominis, ratio autē eius est. alia tamen sunt secundū seipsa: quoniam cum est, vel fuit, vel erit neq; verum, neq; falsum est, nomen vero semper. vt Catonis est, vel non est. nondum enim aliquis neq; verum dicit: neq; falsum.

Diffinitio nominis.

Declaratio.

¶ Secundi cap. notæ.

7 ¶ Loco eius quod Aristoteles dicit *καλλιπῶν ἢ ἐπακτροκέλης*, id est, Callippos & epactroceles, quorum primū proprium nomen est à pulchritudine equorum: & secundum (vt exponit Suidas) species nauigij, cuius nomen epactris & celes duo nauigiorum nomina componunt. horū vero loco nostri ponunt equiferus: q̄ cōpositiones græcæ, latinis cōpositionibus non apte respondeant. Vbi doctrinæ gratia inter equum & equiferum, id interfit quod inter suem & aprum. q̄ sus & de domesticis & de feris dicitur: aper vero solum de feris. equus identidem & de domesticis & de feris dicitur: equiferus autem de solis feris. & vt aper simplici notione significat: ita equiferus significat, & perinde atq; nomen simplex (si positum esset) significaret. Finge igitur sufferū: cōpositum si placet. sufferus & aper diuersiuoca erunt (quæ synonyma vulgo dicunt) vt gladius & ensis. Et propter vicinitatem vocis quam habet equiferus ad orationem equus ferus, cito ex voce cōpositi venis in conceptum orationis. proinde nominis cōpositi partes, phantasiā faciunt: q̄ aliquid significare videantur. Verum non ita est. nam hallucinatur nesciens nōminis conceptū formare: qui ex vicinitate vocis, orationis conceptum effingit. Veruntamen si id quod voce cōposita protulisti vt sufferus, simplici voce efferas vt aper: illa tollitur phantasia. Nam simplicis vocis partes: nihil significare videntur. Et vt de his cōpositis: ita & de alijs nominibus cōpositis quibuscunq;, intelligendum est. Nam secundum veritatem ita res se habet vt dicit Aristoteles: sed figura dictionis multos oberrare cogit. ¶ Illiterati soni qui scribi nō possunt. vt cum perstreperunt feræ: huiusmodi strepitus & soni, scribi nō possunt, dicunturq; illiterati. Feræ, animalia quæ ferocitatem habent, & nō sunt mansuefacta. vt quadrupedia: vrsi, lupi, pardi, leones, & similia. quæ vbi mansuefacta fuerint: cicures appellantur. ¶ Philo proprium nomen est, vt Cato: quo Aristoteles vtitur in litera. ¶ Casus nominis: obliquus, nomē obliquum. Nondum neq; verum, neq; falsum dicit: duæ negationes vehementius negant. Nondum dicitur: nam inchoatum esse potest, sed nondum verū aut falsum, nisi quid adijciatur. vt si dicas Philonis est domus, aut possessio, aut aliquid simile: iam verum falsūve dicis. Et sunt qui ex determinatis ab Aristotele: nominis diffinitionē reintegrant & complent hoc pacto. Nomen est vox significatiua ad placitum sine tempore, cuius nulla pars significatiua est separata: finita & recta. Et probe quidē. Sed Boëtius magis ex proprijs & expressius: ex verbis Aristotelis eam complet hoc modo. Nomen: est vox significatiua secundū placitum, sine tempore, cuius nulla pars significatiua est separata definitum aliquid significans, cū est aut nō est iunctum verum falsūve efficiens. In qua diffinitione vox: generis vicem supplet. significatiua: fecernit à vocibus non significantibus. secundum placitum: à vocibus naturaliter significantibus, sine tempore: fecernit à verbo. cuius nulla pars significatiua est separata: ab oratione f. iij.

Suidas.

Boëtius.

ne. definitum aliquid significans: à nomine infinito. cum est vel non est iunctum verum, falsum
 ve efficiens: à casu nominis, nominisq; obliquo. & vt de nomine dictum est: ita suo modo intelli-
 gendum erit de verbo. Et primo loco datas diffinitiones nondum esse integras innuit Aristoteles:
 tum in capite de nomine, vbi nominis expressam rationem dicit casui nominis conuenire, qui
 tamen non est nomen: tum in capite de verbo, vbi verbo infinito quæ expressa fuerat: verbi attri-
 buit rationem, negat tamen esse verbum. sed reliquit ex differentijs quas adhibet: facile huiusmo-
 di diffinitiones esse complendas. Sed hæc statim intelligentiæ peruia sunt. sed forte voluntas animo:
 quomodo omne nomen aliquid definitum significare potest? Quomodo item nomen infinitum
 similiter sit in eo quod est, & quod non est: siue, magis (vt ait Aristoteles) in ente & non ente?
 Certe nomina: determinate significant, aut solum quod esse potest, aut quod solum mente effin-
 gibile est. & ideo nomen aut solum est in eo quod est vt homo, vt equus, Socrates, Bucephalus: aut
 solum in eo quod non est, vt stellifer Atlas, aut Phorcides vnoculæ, immensum spatium, sonus or-
 bium cælestium, & Platonica Siren quam orbibus ipsis illocauit, & similia. Nam & Atlas, & Gor-
 gon, & inane, & phthongus, & Siren: his in significationibus solum aliquid mente effingibile si-
 gnificant à poetis decantatum, & solum esse dicuntur in ijs quæ non sunt. & id profecto non est
 esse. Sunt enim hæc monstra mentis: perinde ac biceps & bicorpor hominis partus, monstrum na-
 turæ est. sed id interest: inter mentis, & naturæ monstra. quod huius monstra, esse possunt: illius
 autem, esse non possunt. Id conueniunt. Natura impedita monstra profert, & vi quadam partu-
 rit. ita & mens quodam modo sua signenta. nomen autem infinitum, vt non homo: signum est
 indeterminatum, & eorum quæ esse possunt, vt equorum, & arborum, & eorum quæ solum mente
 finguntur, vt Gorgonum, phthongorum cælestium, Sirenum, & huiusmodi. etenim equus dicitur
 non homo: & Gorgon. Sed sciscitabere: significantne hæc, equus, arbor: aliquid? & Gorgon, Siren:
 aliquid? Homonyme scilicet. nam prima significant aliquid quod est: secunda vero aliquid solum
 mente effingibile. & aliquid nunc ad id significandum quod est accipitur: nunc autem ad id quod
 solum effingibile est. Quapropter nominis diffinitio homonyma analoga est, vt & pleræq; aliæ:
 primo conueniens his nominibus homo, equus, & reliquis significantib; aliquid quod esse potest,
 secundo his nominibus: Atlas, Gorgon, Siren, inane, & similibus, significantibus aliquid solum
 effingibile. Colliges forsan: si ita est, aliquid, nomen infinitum potius dici debere quam definitum.
 Nam similiter erit & in eo quod est, & quod non est. Sed longe abest. Nam homonyme dictum
 est esse in eo quod est, & in eo quod non est. vna igitur significatione definitum, determinatumq;
 nomen est ad id quod est: & in alia (vt ad aliquid solum effingibile) definitum nomen est ad id
 quod non est. Sed id timendum est, dum hic circa portenta mentis, & sua signa diutius immoror:
 causa sim alienæ menti, vt monstrum è monstro pariat. cum fermè ea quæ naturæ sunt sint infœ-
 cunda: aut si pariant, vsu euenire vt pariant monstra. Nonnullis profecto qui non satis liberaliter
 instituti sunt minutula quædam syncategoremata, & portentorum mentis nomina: longe magis
 quam Aristippo perdícula illa quinquaginta drachmis comparata sapidiora videtur. Sed vt probe
 consulam: nimium immorari illaudabile est, & vanis propemodum tempus conficiatib;.
 preciosum tempus: quod tunc vane effluit ac effugitat. preciosaque cognoscenda supersunt: & quæ
 tunc vttilius essent perdiscenda. sed meliora velint, & ad potiora nepotes aspirent. Nunc autem
 ad literam appellendum.

Aristippus.

PARAPHRASIS CAP. SECUNDI.

Secundum cap. diffinitio nominis declaratio. de nomine infinito. de casu nominis. ¶ Dif-
 finitio nominis. Nomen est vox significatiua ad placitum sine tempore: cuius nulla pars
 est significatiua separata. ¶ Declaratio. Cuius nulla pars est significatiua separata dico.
 nam nominis equiferus: ferus secundum seipsum nihil significat, quemadmodum tamen
 ferus & per se in oratione equus ferus significat. hoc igitur nominis ab oratione discrimen fa-
 cit. Verum in simplicibus & compositis nominibus id interest: quod in simplicibus nominibus
 partes nullo modo significare videntur, in compositis vero videri volunt. Veruntamen nihil se-
 orsum, separatimque significant. vt in hoc nomine equiferus: minime particula ferus separate &
 secundum seipsam significat. Secundum placitum adiunctum est. nam nullum nomen natura si-
 gnificat: sed ex instituto, & quando ad significandum inditum est. Significant enim & illiterati
 soni, vt ij qui ferarum sunt, quorum nullum nomen est quod natura & non instituto, placitòq;
 significant. Id igitur nomen ab ijs quæ natura significant: differre facit. ¶ De nomine infinito.
 Non homo, non est nomen neque adhuc illi nomen positum est quo modo appellari oporteat.
 nam neque oratio, neque negatio, aut aliquid talium est: sed vocetur nomen infinitum, ob idip-
 sum quod similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. ¶ De casu nominis. Philonis,
 Philoni, & quæ similia sunt: nomina non sunt, sed dicuntur casus nominis. quorum etsi in reli-
 quis cum nomine ratio eadem sit: in hoc tamen à nomine secernuntur. quia si est, fuit vel erit ca-
 sui nominis adiunctum fuerit: neque verum, neque falsum est. quod nomini iunctum: semper
 oportet. vt qui dicit Philonis est, vel non est, nondum neque verum, neque falsum dicit. Et hæc
 de nomine.

Verbum autem est quod consignificat tempus, cuius nulla pars signifi-
 cat extra: & est semper eorum quæ de altero prædicantur nota. ¶ Di-
 co autem quoniam consignificat tempus. vt sanitas quidem nomen
 est: sanatur vero verbum. consignificat enim nunc esse: & semper eo-
 rum quæ de altero dicuntur nota est, vt eorum quæ de subiecto vel in subiecto
 sunt. ¶ Non sanatur vero, non ægrotat: non verbum dico. Consignificat enim
 tempus & semper de aliquo est. Differentiæ autem huic, nomen positum nõ est,
 sed infinitum verbum sit: quoniam similiter in quolibet est: & quod est, & quod
 non est. ¶ Similiter autem & sanabitur & sanabatur non verbum est: sed casus
 verbi. Differunt autem à verbo: quod hoc quidem præsens consignificat tēpus,
 illa vero id quod circūcirca est. ¶ Ipsa igitur secundum se dicta verba, nomina
 sunt, & significant aliquid: constituit enim qui dicit intellectum, & qui audit
 quiescit. sed si est vel non est: nondū significat. neq; enim signum est rei, esse vel
 non esse, nec si hoc ipsum est purum dixeris. ipsum enim nihil est. consignificat
 autem compositionem quandam: quam sine compositis non est intelligere.

v. affirmatio nonis vel negatio
nis sine compositione

Tertij Cap. notæ.

Verbum à vero dictum volunt: quod primum nomini adiunctum verum efficiat. & particulam
 diffinitionis eius, & est semper nota eorum quæ de altero dicuntur: bifariam exponunt. Primo &
 est semper nota eorum quæ de altero dicuntur, hoc est semper natum est esse copula eorum quæ
 substantialiter essentialiterve prædicantur de subiecto: vel eorum quæ prædicantur accidentaliter:
 & hoc ipso à participio differt, etsi participium consignificet tempus. nam nunquam copula prædi-
 catū subiecto connectens esse potest. Sed id recentiores sentiunt. Nam quod græce dicitur. *σημειον*
 dicitur & latine nota: quod non copulam, sed signum significat. quapropter secunda accedat expo-
 nentium assertio. Secundo exponunt quod omne verbum nota est, id est signum, aut eorum quæ
 dicuntur de subiecto: vt cum dicitur alterans mouet, quod alteratur mouetur. aut quæ sunt in sub-
 iecto: vt cum dicitur homo currit, homo mouetur. Sed de participio irreperit difficultas per quid ex-
 cludatur: & de est, cum dicitur homo est animal. Non enim hic est signum, significansve aliquid
 quod de subiecto dicatur aut sit in subiecto, imò vt velle videtur Aristoteles: nihil est, etsi compo-
 sitionem quandam significet. & verbum est in primarijs & vulgaribus propositionibus etiã tem-
 pus & nunc esse consignificat: in secundarijs autem propter disciplinas inuentis disciplinaribus
 propositionibus, forsan secus. quæ neque vbi neque nunc significant: sed intelligentia, ab vbi, &
 nunc, loco & tempore prædicunt, abstrahuntque. De primis autem tum verbis tum propositio-
 nibus hic Aristoteles prosequitur. Nam illa rudium & primo formandorum adolescentum ani-
 mis familiariora sunt, per quæ abstracta postmodum facile intelliguntur. Sed id animaduertunt
 in verbo: quod per se prædicari potest, nunquam tamen per se solitariūque subijci. participium
 autem per se & solitariū subijcitur, nunquam autem solitariū de altero dicitur. Verbum etiam
 adiuncto aliquo interdum prædicatur. & qui verbum censent prædicatum, rectius opinari credūt.
 Et insuper quis sensus si est purum dixeris: posteriore aliqua nota ammonebimur. I res autem par-
 tes enunciationis facere subiectum, copulam & prædicatum magis neotericorum est quam anti-
 quorum, & analogias nescientium. materia, forma, compositum: subiectum, prædicatum, enuncia-
 tio. ¶ De verbo infinito quod & sit in quolibet & quod est & quod non est: vt de nomine infinito
 dicendum est. Etenim si non currit sumatur vt verbum est infinitum: & verum est planta non cur-
 rit, & item verum Chiron non currit, Gorgon non currit. Neque mireris. nam & hæc concedere-
 tur, Chiron est non currens, Gorgon est non currens. Verborum autem infinitorum propter omni-
 nimodam cum verbis negatis similitudinem aut rarissimus est vsus in enunciatione aut in verba
 transeunt negata: nominum autem infinitorum crebrior. ¶ Ea tempora quæ circa præsens sunt,
 præteritum & futurum. Præteritum enim antecedit, futurum vero subsequitur. ¶ Cum Aristote-
 les dicit, verba secundum se dicta nomina sunt, & aliquid significant: & hoc in loco particula est
 expositiua, seque ilico interpretatur Aristoteles, ne quis putet sic capi nomen vt prius diffinitum
 est. neque approbatio sua aliud quicquam efficit. ¶ Qui dicit intelligentiam constituit: id est di-
 cens & proferens alicuius rei notitiam in audiente caulauit. & qui audiuit quieuit: id est qui audi-
 uit, alicuius rei intelligentiam, notionemque accepit, certusque est quidnam illo vocabulo desi-
 gnatum sit. & quid Hippasus, quid Porphyrius & quid Alexander Aphrodisæus hic sentiant, lon-
 gum esset enarrare. ¶ Si est, oratione vera: non est, oratione falsa. Et Aristotelis litera, etiam græ-
 ca: multum inuoluta est. Subiungit enim hoc pacto, *δὲ ἐστὶ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι σημεῖον ὅτι τὸ*

Hippasus.
Porphyrius.
Alexander.

πράγματος. οὐδ' ἐἴρηται ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδ' ἐπὶ τῷ ὄντι. προσμαίνας δὲ τὴν οὐσίαν
 οὐκ ἔστιν οὐδ' ἐπὶ τῷ ὄντι. hoc est, neque enim ipsum esse vel non esse signū
 est rei, neque si ens dixeris ipsum, nudum, ipsum nanq; nihil est. Consignificat autem compositio-
 nem quandam: quam sine compositis non est intelligere. Et qui magis intelligentias Græcorum
 sequuntur: est, ens, & res hic pro vero capiunt: non est autem pro falso, dantque hanc huius loci in-
 telligentiam. Verba secundum se sumpta nomina sunt, sed si est aut non est nondum significant:
 id est nondum verum aut falsum dixeris. neque ipsum esse aut non esse, signum est rei id est ve-
 ri, neque ipsum ens, si ipsum purum dixeris. nam ipsum ens nudum solitariūque dictum, nihil est:
 id est non est verum. nam ipsum ens in ea significatione consignificat compositionem quandam:
 quam sine compositis, id est subiecto prædicatōq; non est intelligere. cum autem dico ens solum,
 nulla compositio est. Et hanc expositionem iure asserere videntur, quia non dixit Aristoteles si est
 nudum dixeris, sed si ens dixeris. & interpretantium est: quod est, pro ens dicimus.

PARAPHRASIS CAP. TERTII.

Tertium cap. diffinitio verbi. declaratio. de verbo infinito. de casu verbi. de verbo secun-
 dum se dicto. Diffinitio. Verbum est quod consignificat tempus, cuius nulla pars sepa-
 ratim seorsumque significat, & est semper eorum quæ de altero dicuntur nota. Dico
 enim consignificat tempus. Nam per hoc secernitur à nomine. Sanitas enim nomen est:
 sanatur autem verbum. Consignificat enim nunc esse. Dico insuper & est semper eorum quæ de al-
 tero dicuntur nota. Nam aut eorum quæ dicuntur de subiecto, aut quæ sunt in subiecto. De ver-
 bo infinito. Non sanatur, non ægrotat minime verbum dico: ratio tamen data conuenit, nam con-
 significat tempus, & semper nota est eorum quæ de altero dicuntur. Verum quoniam illi differen-
 tiæ nomen inditum non est: verbum appelleretur infinitum, ob id ipsum quod consimiliter est in
 quolibet & quod est & quod non est. De casu verbi. Similiter autem sanabitur, sanatum fuit: non
 verbum est sed casus verbi, hoc à verbo distantes, quod verbum, præsens tempus consignificat, illa
 vero quæ circa præsens sunt. De verbo secundum se dicto. Verba secundum se dicta, nomina
 sunt: id est aliquid significant. Nam qui dicit intelligentiam constituit, & qui audiuit quieuit. Ver-
 bum si est, aut non est: nondum significant. neque enim ipsum esse vel non esse, rei signum est: sed
 nec si ipsum est nudum dixeris. Ipsum enim nihil est. consignificat sanè compositionem quãdam,
 quam sine compositis minime intelligere est. & hæc de verbo.

De oratione.

Cap. IIII.

Ratio autem est vox significatiua, cuius partium aliquid significati-
 uum est separatim, vt dictio: sed non vt affirmatio vel negatio. Dico
 autem: vt homo aliquid significat, sed non quoniam est aut non
 est. sed erit affirmatio vel negatio: siquid addatur. Sed non hominis
 syllaba vna. neque enim in eo quod est forex: rex significat, sed vox nunc est so-
 lum. In duplicibus vero significat quidem aliquid: sed non secundum se, quem-
 admodum dictum est. Est autem oratio omnis quidem significatiua, non sicut
 instrumentum: sed quemadmodum dictum est secundum placitum. Enun-
 ciatiua vero non omnis: sed in qua verum vel falsum est. non autem in omni-
 bus inest. vt deprecatio, oratio quidem est: sed neque vera, neque falsa. Cæteræ
 igitur relinquuntur. rhetoricæ enim vel poeticæ conuenientior est considera-
 tio. enunciatiua vero præsentis est speculationis. Est autem vna prima oratio
 enunciatiua affirmatio, deinde negatio: aliæ vero omnes coniunctione vnæ.
 Conclusio. Neesse est autem omnem enunciatiuam orationem: ex verbo esse, vel ex
 casu verbi. Etenim hominis ratio (si non addatur aut est, aut fuit, aut erit, aut ali-
 quid huiusmodi) nondum oratio enunciatiua est. Quare autem vnum quiddam
 est, & non multa animal gressibile bipes (non enim eo quod propinquæ partes
 dicuntur: vna erit) est certe alterius hoc tractare negotij. Est autem vna ora-
 tio enunciatiua: quæ vnum significat, vel cõiunctione vna. Plures autem: quæ
 plura, & non vnum, vel inconiuncte. Nomen igitur & verbum: dictio fit so-
 lum. quoniam non est dicere sic aliquid significantem: voce enunciare, vel ali-
 quo interrogante vel non, verum ipso proferente. Harum autem hæc quidem
 simplex est enunciatio. Vt aliquid de aliquo, vel aliquid ab aliquo. hæc autem
 ex his coniuncta velut oratio quædam iam composita. Est autem simplex

enunciatio: vox significatiua de eo quod est aliquid, vel nõ est, quemadmodum
 tempora diuisa sunt. Affirmatio vero, est enunciatio alicuius de aliquo. Ne-
 gatio vero, enunciatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enunciare est, &
 quod est: non esse. & quod non est: esse. & quod est: esse. & quod non est: non esse.
 & circa ea quæ extra præsens tempus sunt: similiter. omne vtiq; contingit quod
 quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestum
 est quoniam omni affirmationi: opposita est negatio. & omni negationi: affirma-
 tio. Et sit hoc contradictio: affirmatio & negatio oppositæ. Dico autem opponi
 eiusdem de eodem, non autem æquiuoce: & quæcunque cætera talium contra
 sophisticas determinauimus importunitates.

Quarti cap. notæ.

Cuius aliquid partium significatiuum est: cuius aliquæ partes significatiuæ sunt. Nam duæ ad mi-
 nimum sunt significatiuæ. Si enim tantum vna significatiua sit vt non homo, non equus, pro fo-
 ribus, & similia (etsi altera sit significatiua) orationes nondum sunt, neque illis nomina sunt im-
 posita. sed quædam nomina appellantur infinita: quædam infinita verba, quædam nominis casus
 cum præpositione, aut huiusmodi. Non vt affirmatio vel negatio: interpretatur particulam vt
 dictio. Esse, non esse, est non est, verum, falsum. Nunc solum vox est: id est vox non significas.
 at mus non solum vox est: sed vox & significans. Organa sunt, oculus ad videndum, auris ad au-
 diendum, lingua ad loquendum, dentes ad cibum conterendum & similia: quæ omnia natura sunt,
 & non instituto. Et volebat Plato in Cratylo (quem librum de recta nominum ratione nuncu-
 pant) nomina natura esse. quare & orationes quæ ex illis constanter, natura itidem esse: vt & cæ-
 tera instrumenta, quibus natura ad suas necessarias functiones vtitur. Vt enim animæ, oculus in-
 strumentum est ad colorem aliquem videndum: ita & oratio menti ad verum aliquod percipiend-
 um instrumentum est. sed secus Aristoteles sentit: nomina pariter & verba esse arbitraria, & non
 naturalia, naturæque significantia. & id quoque verum est. Quare & orationes ex illis conflata, ar-
 bitrariæ & secundum institutum, placitumque significantes. sũntque illa per similia artificialibus
 instrumentis: quibus etsi materia naturalis sit, perinde ac voces naturales: nunquam tamen vt ar-
 tificialia, natura extant, sed artificis instituto. Lapsus igitur, analogia Plato. Nam non ad natura-
 lia organa nomen, verbum & oratio conferenda: sed ad artificialia, naturæque æmula instrumen-
 ta. Et adeo mens nostra libera est: vt voces quæ naturales sunt, arbitrarias efficiat ad hoc vel illud
 significandum. Oratio enunciatiua, enunciatio. Imperatiuæ orationes, deprecatiuæ, optatiuæ, &
 subiunctiuæ, oratoriæ & poeticæ sunt accommodatiores, quod ad suadendum & affectus mouen-
 dos efficaciores sint. enunciatiuæ vero quæ & indicatiuæ: magis logicæ, quod veræ falsæve sint.
 Sicut enim aut rhetor aut orator suadere aut dissuadere, & poeta oblectare aut commiseratione af-
 ficere: sic logicus suis machinamentis verum falsumve inuestigare totis viribus annititur ac con-
 tendit. apud poetas huiusmodi orationes crebræ sunt, Vergilius.
 Ferte citi flammam, date tela, impellite remos.
 Parcite Dardanidæ de tot precor hostibus vni.
 Nec male parta diu teneat, peiũsque relinquat:
 Exulet, & toto quærat in orbe fugam.
 Si quæras vbi sit formosi mater Iuli.
 Et non magno impendio similes perfruentes etiam apud rhetoras inueniat qui eorum libris
 aliquatulum attrectare voluerit. Et ex illis vna diuisio intelligitur quæ huiusmodi esse potest. Ora-
 tionum quædam est enunciatiua, & quædam est non enunciatiua. Et iterum. non enunciatiuarum
 quædam sine verbo, vt homo albus. quædam cum verbo, vt Quauis ille niger, quauis tu candidus
 esses. Et hæc cognitio facilia. Affirmatio, enunciatio affirmatiua. Negatio, enunciatio negatiua.
 Enunciatio coniunctione vna, enunciatio quæ appellari consuevit hypothetica, & affirmatio prior
 est negatione. Illa enim vt habitus est: hæc vero vt priuatio. illa vt lumen: hæc vt tenebræ. & illæ
 priores enunciatione, coniunctione vna: quod simpliciora, priora sunt compositis. Quod omnis
 oratio enunciatiua sit ex verbo aut casu verbi: id maxime de oratione enunciatiua simplici, quæ
 postmodum definietur, intelligitur. Animal gressibile bipes, ratio hominis nõdum perfecta est:
 sed eam Aristoteles perficiebat adiuncto rationali. Plato aliquando adiecit implume: vt eam perfici-
 ceret. quod Diogenes Cynicus audiens, gallum gallinaceum implumem protinus effectum, ple-
 no tunc cum Plato proferetur auditorio in medium injiciens scholam: hic, inquit, Platonis ho-
 mo est. Alterius est disciplinæ pertractare, scilicet metaphysicæ. & rationem, diffinitionemque
 vnam esse dicit Theophrastus: quod vnius essentiæ sit ratio. Quia ea quæ sunt in voce, signa
 sunt conceptuum animæ, scilicet simplicia simplicium, & composita compositorum: idcirco enun-
 ciatio vnum significat, quando solum vnius compositionis, diuisionisve signum est, vt homo est
 animal. vel plurium, aliqua tamen coniunctione cõiunctarum, vt homo est & animal est. Et ex op-
 ciationes plu-
 res nõ enun-
 ciatio plures

Plato.
Cratylus.

Aristoteles.

Plato.

Imperatiuæ.
Deprecatiuæ.
Optatiuæ.

Subiunctiuæ.

Aristoteles.
Plato.
Diogenes.
Theophras-
tus.

Dicendū enū-
ciatiōes plu-
res nõ enun-
ciatio plures

posito plures enunciationes dicuntur quando vox plurium compositionum, diuisionumve & non solum vnus fuerit signum. vt canis mouetur, & eadem enunciatio multiplex dicitur. aut cum plures voces nulla coniunctionis societate plurium identidem compositionum, diuisionumque signa sunt: vt homo est, animal est. ¶ Non solum verum est simplicem dictionem quæ & tantum dicitur dicitur: esse nomen & verbum, sed & casus nominis & casus verbi simplices, & solum dictiones appellatur, qui per nomen & verbum facile intelligebantur, & ex quibus simplex interdum constituitur enunciativa oratio ex nomine & verbo: homo sapit. ex nomine & casu verbi: homo sapit. ex casu nominis & verbo: vt sceleratum pudet. ex casu nominis & casu verbi: vt sceleratum pudet. Et hæc duo vltima perrara sunt: & ideo aut nunquam aut raro ponenda in arte. & cum simplicibus dictiones proferimus: nunquam enunciare contingit. cum autem compositas, & non solum dictiones: enūciare contingit. Simplex oratio est, quæ ex simplicibus est dictionibus. vt nomine, verbo, casu nominis aut verbi. Et intelligatur composita, quæ non ex simplicibus coalescit dictionibus, vt quæ est de nomine coniuncto, verbo coniuncto, aut casu aliquo coniuncto, alteriq; composito. Enunciatio prædicatiua simplex, propositio categorica simplex solet appellari. Et coniunctione vna simplex, hypothetica simplex. Et compositarum quædam prædicatiua composita est: & quædam composita coniunctione. quod in illis nomen, verbum, vel casus aliquis cum aliquo iunctus sumatur. ¶ Prædicatiuum quod græce κατηγορητικόν, non exprimitur, sed subauditur. ¶ Quod est esse: verum. non esse: falsum. ¶ Tempora diuiduntur: in præsens, præteritum, & futurum. Hinc diffinitionis enunciationis prædicatiuæ simplicis intelligentia talis haberi potest. Enunciatio prædicatiua simplex: est enunciatio simplex aut vera aut falsa de præsentis, præterito aut futuro. Item quod est esse, affirmationem: & non esse, negationem præterere Boetio placitum est. Hinc descriptionis intelligentia hoc modo esset depromenda. Enunciatio prædicatiua simplex, est vox significatiua aliquid affirmari, negariue de tempore præsentis, præterito, aut futuro. vox dico, ex simplicibus dictionibus constituta. ¶ De attributionem: & ab, dimotionem, separationemq; importat. Attribue re dicimur, cum sine aduerbio negandi aut quod ipsum includit, aliquid de aliquo enunciamus. vt homo est animal. Dimouemus autē, dispescimusq; atq; separamus: cum illi nomenclaturæ & vnioni obtingit aduerbium negandi. vt homo non est animal. Et cum Aristoteles obseruet, vt secundum subiectam materiã quæq; expetat, de affirmatione & negatione simplici hic intelligamus: par, atq; consonum est. quorum paulo supra: genus descriperat, vt hanc diffinitionum intelligentiam habeamus. Affirmatio simplex: est enunciatio simplex, aliquid alicui attribuens. Et negatio simplex, est simplex enunciatio aliquid ab aliquo dimouens. Id quod attribuitur aut dimouetur: prædicatum dicitur. & id cui attribuitur, aut à quo dimouetur: appellatur subiectum. & qui simplex intelligit: facile definit intelligetq; compositum, & quod vtriusq; publicum & commune fuerit. ¶ Contra sophisticas insolentias & importunitates, eorū qui nihil vnquam recte intelligere volunt, sed quorum ad omnia cauillari totum studium est: particulas illas contradictionis apposuit Aristoteles in libro sophisticorum elenchorum (quæ sunt hæc: non nominis tantum, non res tantum, sed nominis & rei simul, ad idem, secundum idem, similiter & in eodem tempore) in diffinitione elenchi contra suum morem, importunitate sophisticarū adactus, qui semper breuissimas diffinitiones efficere consuevit, & tanta etiã breuitate vt vix aliorum quisquam id diffiniendi munus assequi valuerit. Contra vero, sophisticæ tot particulas adijciunt: vt ne in scissili quidem palliastro Homerici pauperis Iri tot assuta frustulamenta fuisse verisimile sit, quot suis in diffinitionibus refartimenta. neq; nox haberna tam longa: quam suarum (in vnum coaceruati particularum cumuli) series diffinitionū eua dit immensa. Recte igitur ammonet Aristoteles id se semel fecisse propter molestias, insolentiasq; & importunitates sophisticas: vt vel sic intelligamus apud eos quibus recte philosophandi cura est, id minime neque licere neq; oportere, & huiusmodi contentiosorum deliramenta prorsus esse excludenda. inter quos (vt admodum facete scripsit elegans poeta Faustus)

Boetius.

Faustus.

Si forsã lis est de lana exhausta caprina,
Stentorea obtundunt clamantes voce sophisticæ:
Dum leuibis nugis tempora vana terunt.
¶ Quod est: quod est verū affirmatione de præsentis monstratum. quod non est, falsum affirmatione de præsentis monstratum. Quæ extra præsens sunt, præteritū & futurum. Itaq; diuisionis sensus hic habetur. Contingit enunciare quod præsentis affirmatione verū est: non esse. quod illo modo falsum est: esse. & quod verum est: esse. & quod falsum est: non esse. vt hoc pacto. verū est, homo est animal: & enunciamus non esse, si dicimus nullus homo est animal. falsum est homo est lapis: & enunciamus esse, si dicimus homo est lapis. Verum est omnis homo est animal, & esse enunciamus cum dicimus omnis homo est animal. & falsum est homo est lapis: & non esse enunciamus, cum dicimus nullus homo est lapis. Et ita contingit enūciare quod fuit: non fuisse. quod non fuit: fuisse. quod fuit: fuisse. & quod non fuit: non fuisse. Et hunc in modū quod erit: non fore. quod non erit: fore, quod erit: fore. & deniq; quod non erit, neq; quocq; futurum esse. ¶ Contingit affirmare verum, contingit affirmare falsum: contingit negare verum, contingit negare falsum. Affirmamus enim verū per tertium membrū, affirmamus falsum per secundum. negamus falsum per primū. negamus verum per quartum. Vnde fit vt primū tertio aduersetur, & secundum quarto. fit etiam vt quicquid cōtin-

gat affirmare: contingat & negare. Nam siue affirmamus vere per tertium membrum: negamus per primū. siue affirmamus false per secundum: negamus per quartum. & quicquid contingat negare: contingat & affirmare. Nam primū falso negat, & vere illud affirmamus per tertium. & quartum vere negat: & falso illud affirmamus per secundum. Et per idem corollarium Aristotelis, notū esse potest: omni affirmationi necesse esse negationem esse oppositam, & omni negationi affirmationem. nam omnis affirmatio aut vera aut falsa est: & affirmationi veræ tertij loci opposita est sua negatio falsa primi. & affirmationi falsæ secundi loci, opposita est negatio vera quarti loci. Identidem omnis negatio aut vera aut falsa est, & negationi falsæ primi loci opposita est sua affirmatio vera tertij loci. & negationi veræ quarti loci, opposita affirmatio falsa secundi. Et hæc de oppositione contradictoria intelliguntur: vt de ea in qua oppositionum sola, semper vnum esse verum & alterum esse falsum necesse est. Neq; est vt aliqui crediderunt Aristotelem nomine contradictionis oppositionem diffiniuisse: tamen de contradictione posterius etiam exactius definitur. Sed vt hæc facilius intelligantur, subiecta figura non parum amminicularia est.

	1	Enunciationes maxime oppositæ	3
	Nullus homo animal est.	Affirmatio & negatio eiusdē de eodē	Aliquis homo animal est.
	Quod est: non esse enunciat. Falsum negatur Negatio falsa	OPPOSITA	Quod est: esse enunciat. Verum affirmatur Affirmatio vera
Maxime diuersæ non oppositæ	DIVERSA	DESCRIPTIO QUATVOR MODO: RVM ENUNCIANDI	DIVERSA
	Quod non est: esse enunciat. Falsum affirmatur Affirmatio falsa	OPPOSITA	Quod non est: non esse enunciat. Verum negatur Negatio vera
	Aliquis homo lapis est	Affirmatio & negatio eiusdē de eodē	Nullus homo lapis est
	2	Enunciationes maxime oppositæ	4
	Aliquis equus substantia est.		Nullus equus substantia est.

Falsum negatur: falsum negatiue enunciat. Verum negatur: verum negatiue enunciat. Et figuram si quis diligentius intuebitur: planè perspiciet primam & tertiam enunciationem inter se, & secundam & quartam inter se maxime esse oppositas. nam in veritate & falsitate, qualitate & quantitate & eiusdem de eodem, & primam & secundam: item tertiam & quartam inter se non esse oppositas (non enim sunt eiusdem de eodem) sed maxime diuersas. Nam in veritate & falsitate, qualitate & quantitate discrepantes diuersi de diuerso. Verum de diuersis parua Aristoteli cura est: & reijciuntur. de oppositis autem postmodum discussio diligentior. ¶ Et hæc diuisiones ex hoc capite intelligi possunt. ¶ Prima. Orationum: quædam est enunciativa, quædam non enunciativa. Secunda. Orationum enūciatiuarum: quædam vnæ, quædam plures. Tertia. vnarum: quædam simplex, quædam composita. Quarta. simplicium: quædam prædicatiua, & quædam coniunctione vna. Quinta. prædicatiuarum: quædam affirmatio & quædam negatio. Sexta. affirmationum: quædam de præsentis, quædam de præterito, & quædam de futuro.

1	Oratio	1	Virtus bona
	Enunciatiua	2	Virtus bona est
	Non enunciatiua	3	Vt prima
2	Enunciatiua	4	Vt secunda
	Vna	5	Vt secunda
	Plures	6	Fortitudo, temperantia, liberalitas bona est
3	Vna	7	Vt secunda
	Simplex	8	Vt secunda
	Composita	9	Virtus animi bonum est prosequendum
4	Simplex	10	Vt secunda
	Prædicatiua	11	Vt secunda
	Coniunctio vna	12	Virtus sequenda est, & vitium fugiendum
5	Prædicatiua	13	Vt secunda
	Affirmatio	14	Vt secunda
	Negatio	15	Vitium non est prosequendum
6	Affirmatio	16	Vt secunda
	De præterito	17	Vt secunda
	De futuro	18	Virtus fuit bona
		19	Virtus erit bona

PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

Quartum cap. de oratione. diffinitio orationis. declaratio. diffinitio enunciationis. diuisio vna. conclusio vna. quid enunciatio vna. quid enunciationes plures. quid enunciatio simplex. diuisio eius. quid enunciatio prædicatiua simplex. quid affirmatio. quid negatio. quatuor enunciandi modi. quid contradictio. Diffinitio orationis. Oratio est vox significatiua ad placitum, cuius partium aliquid significatiuum est separatim vt dictio, non autem vt affirmatio vel negatio. Dicitur vt dictio, non vt affirmatio vel negatio: nam homo aliquid significat, non autem quia est aut non est. verum affirmatio vel negatio tunc erit: si illi aliquid (vt verbum) adijciatur. Aliquid dico partium. nam non omnem orationis partem, significare oportet. vna enim hominis syllaba nihil significat. neq; in hoc nomine mus ipsum us alicuius significatiuum est, sed nunc solum vox est. & in hoc simplex à compositis differt: quod nominis compositi pars in oratione posita non solum vox est, sed aliquid significat, sed non secundum se, seorsumque vt dictum est in ipso nomine composito considerata. Dicitur significatiua ad placitum. nam omnis oratio significat non vt organum, instrumentumq; naturæ: sed (vt dictum est) secundum placitum. Diffinitio enunciationis. Oratio enunciatiua, est oratio non omnis: sed in qua verum, falsumve est. Non omnis dico. nam non in omni oratione verum: falsumve est. vt in deprecatiua, optatiuaue oratione. Illa enim neq; vera neq; falsa est. Verum cæteræ huiusmodi nunc omittantur. nam earum rhetoricæ aut poeticæ accommodatior consideratio est quam logicæ. enunciatiua autem maxime præteriti accommodata est considerationi. Diuisio. Orationum enunciatiuarum quædam affirmatio est: quæ prima est. quædam negatio: quæ est secunda. quædam vero coniunctio vna: quæ tertium obtinet locum. Conclusio. Omnis oratio enunciatiua, vt ex verbo aut casu verbi consistat necesse est. Nam hominis ratio quæ & oratio quædam est, si non illi est, fuit, aut erit aut aliquid huiusmodi, aut verbum aut casus verbi adiectum sit: nondum oratio enunciatiua est. Verum quare hominis ratio, animal rationale gressibile bipes, vnum quiddam sit, & non multa (non enim vna dicitur: quia partibus propinquis pronunciat) alterius est disciplinæ pertractare. Quid enunciatio vna. Oratio enunciatiua vna est: quæ vnū significat, vel quæ est coniunctio vna. Quid enunciationes plures. Orationes enunciatiuæ plures sunt: quæ plura & non vnū vel quæ inconiuncte, sineq; coniunctione significat. Simplex & solum dictio est, & nomē & verbum. Nam nunquam dicere contingit tali voce simplici quicquam designantē: enunciare, siue interroget quis siue respondeat, siue neq; interrogas neq; respondens proferat. Enunciatio simplex est, quæ harū est dictio numerum. Diuisio enunciationis simplicis. Et enunciationū simplicium quædam est enunciatio simplex prædicatiua, quæ est alicuius de aliquo vel alicuius ab aliquo: & quædā cōiunctione simplex, quæ ex simplicibus prædicatiuis est coniuncta, & velut oratio iam ex pluribus cōposita. Enūciatio prædicatiua simplex: est vox significatiua eius quod est esse aliquid vel non esse, quæ admodum tempora diuisa sunt. Affirmatio: est enunciatio alicuius de aliquo. Negatio: enūciatio alicuius ab aliquo. Quatuor enunciandi modi. Contingit enim enunciare quod est: non esse. & quod non est: esse. & quod est: esse. & quod non est: non esse. & ita de temporibus quæ extra præteriti, ipsi adiacent. Et sanè contingere possit quodcunque quispiam affirmauerit negare: & quod negauerit affirmare. Quo fit vt omni affirmationi, negatio euadat opposita. & omni negationi, affirmatio.

28 ¶ Contradictio est affirmatio & negatio oppositæ. oppositæ dico eiusdē de eodem, nō æquiuoce, & quæcunq; alia huiusmodi contra sophisticas insolentias, importunitatēq; determinauimus.

¶ De subiectis & prædicatis enunciationum. Cap. V.

29 ¶ Quoniam autem sunt hæc quidem rerum vniuersalia: illa vero singularia. ¶ Dico autem vniuersale quod in pluribus prædicari natum est. Singulari vero quod non. vt homo quidem vniuersale est: Callias vero eorum quæ sunt singularia. necesse est autem enunciare cum inest aliquid aut nō: aliquando quidem alicui eorum quæ vniuersalia sunt, aliquando autem quæ singularia sunt. ¶ Si ergo in vniuersali vniuersaliter enunciet quis quoniā est aut non est: contrariæ enunciationes erunt. Dico autem in vniuersali enunciare vniuersaliter. vt omnis homo albus est, nullus homo albus est. Quando autem in vniuersalibus non vniuersaliter: non sunt contrariæ. quæ autem significantur: est esse aliquando contraria. Dico autem vniuersaliter enunciare in ijs quæ vniuersalia sunt: vt est albus homo, non est albus homo. cum enim vniuersale sit homo: non vniuersaliter vtitur enunciatione. omnis nanque, non vniuersale significat: sed quoniam vniuersaliter. ¶ In eo vero quod vniuersale prædicatur: id quod est vniuersaliter prædicari, non est verum. Nulla enim affirmatio vera erit: in qua cum vniuersale sit prædicatum, vniuersaliter prædicatur. vt est omnis homo, omne animal. ¶ Opponi autem affirmationem negationi dico contradictorie: quæ vniuersaliter significat eidem quoniam non vniuersaliter. vt omnis homo albus est: non omnis homo albus est. nullus homo albus est: aliquid homo albus est. Contrarie vero vniuersalem affirmationem & vniuersalem negationem. vt omnis homo iustus est: nullus homo iustus est.

¶ Quinti Capitis notæ.

29 ¶ Rerum hæc sunt vniuersalia: hæc signa. de symbolis enim, & signis rerum: hoc in loco præteriti differit Aristoteles. & græce huius capitis titulus est, *Περί τῶν ὑποκειμένων καὶ κατηγορημένων προτάσεων*, id est, de subiectis & prædicatis propositionum. sed cauendum summopere hic est: ne nimium hic res respiciamus, neve nimium ipsas voces, signaq; rerum. Inter vt rursus tene, medio tutissimus ibis. ¶ Secunda diuisio id præterit: enunciationum prædicatiuarum tam affirmatiuarum quam negatiuarum, quasdam esse communes, & quasdam singulares. communes quidem, si subiectum vniuersale est. singulares autem: si subiectum est singulare. vt communes sunt, homo est: homo non est. Singulares vero, Socrates est: Socrates non est. Vniuersaliter aliquid esse & non esse de vniuersali enunciamus, quando enunciamus vniuersalem affirmatiuam & vniuersalem negatiuam eiusdem & subiecti & prædicati. Et non vniuersaliter aliquid de vniuersali enunciamus: quando particulares aut indefinitas, affirmatiuam scilicet & negatiuam eiusdem subiecti & prædicati enunciamus, & illæ sunt subcontrariæ: sed nunc solent, si inter se comparabuntur, appellari subcontrariæ: sicut ad suas vniuersales, subalternæ. ¶ Et quæ per huiusmodi subcontrarias significantur: nonnunquam euenit esse contraria. Hermynius existimat id esse: quia vna aliquando veri signum est, & altera falsi. vt homo animal est. homo animal non est. verum autem & falsum contraria. Alexander Aphrodisæus id esse putat, quia tribus enunciationum communium existentibus generibus vniuersali, particulari & indefinito: vniuersale & particulare determinatam habet quantitatem, indefinitum autem indeterminatam tum ad vniuersalem tum ad particularem. & proinde indefinitas enunciationes: promiscue capi nunc pro vniuersalibus, nunc pro particularibus: quod si pro vniuersalibus accipiuntur: signa sunt contrariarum, tamen si proprie contrariæ non sint. nam non vniuersaliter enunciantur. Si vero pro particularibus quod aliquando euenit. minime signa sunt contrariarum. Estque quantitas vniuersalis: vt dimensio diffusa per totum. particularis: vt dimensio fusa per partes. indefinita vero enunciationis quantitas: ceu quædam indeterminata moles vt nunc pro mole fusa per totum capiatur, nunc vero pro mole per partem quamlibet fusa. Porphyrus id sentit in causa esse quod interdum res ipsæ quæ per eas significantur, sint contrariæ. vt cum dicimus homo est sanus, homo non est sanus. est iustus, non est iustus: est albus, non est albus. per affirmationem: & sanitas & iustitia & albedo manifeste designantur. & per negationem: homo non est sanus, non est iustus, non est albus: ægrotatio, iniustitia, & nigredo designantur: nam rectè dico aliquem non esse sanum: quia ægrotat. non esse iustum: quia iniustus est. non esse deniq; album: quia niger est. At sanitas & ægrotatio, iustitia & iniustitia, albedo & nigrities contraria sunt. Et infimas opinandi partes tribuit Boetius Hermynio, secundas Aspasio & Alexandro, summam autē Porphyrio: quod potius id Aristoteles ex quarta regula sexti cap. huius intellexisse voluerit. ¶ Et Aristoteles quo pacto non vniuersaliter de vniuersali enūciemus: subiecit exemplum,

Diuisio.

Regula.

Hermynius Alexander.

Porphyrus.

Boetius. Aspasio.

ὅτι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ὅτι λευκὸς ἄνθρωπος. hoc est, est albus homo : non est albus homo, neque refert ad hoc ipsum quod est non vniuersaliter enunciare, sic enunciaffe vt enunciauit, vel hoc pacto : homo albus est, homo albus non est. Nam vtrobique non vniuersaliter enunciatur, nam vniuersaliter enunciare intelligit quando subiecto, vniuersaliter enunciandi nota adijcitur, nota dico cui negatione præueniente huiusmodi vis non adimitur, vt omnis aut huiusmodi. nulla autē apponebatur, vniuersaliter enunciandi nota. quare enunciabatur non vniuersaliter. hæc enim enunciatio non homo est animal, indefinita est, nulliusq; certæ, determinatæq; quantitatis, & plane anceps, an pro vniuersali an pro particulari accipienda sit, cum tamen earum neutra sit. Et ferme in disciplinis pro vniuersalibus vniuersaliumq; loco accipiuntur. in accidentarijs plerumq; particularium loco. sed eo non fit vt idcirco vniuersalis aut particularis dicatur: aut vt dicatur vniuersaliter, particulariterve enunciari, sed semper enunciatur indefinite. sed & de hoc vt sensisse videtur Aristoteles: posterius exactius. ¶ Quod verum non sit vniuersale vniuersaliter sumptum, hoc est cum vniuersaliter enunciandi nota, prædicari: id ad enunciationes affirmatiuas, & disciplinares applicari debet. Nam in illis semper prædicatum vniuersale est, aut communius subiecto, aut æquale: per raro autem humiliter atque minus commune. & in omnibus pro pluribus accipitur. quod si vniuersaliter accipitur: proculdubio affirmationes falsas efficit & propemodum ineptas. Non enim ita in disciplinis est locutionis vsus: vt vniuersales notæ prædicatis adijciantur, neq; quidem particulares. nam enunciationis quantitas: non ex prædicatis, sed ex subiectis attenditur. illæ autem notæ sunt quantitatis. Patet igitur futes esse argutias ex his, sol est omnis sol. vnus, singularisq; phoenix est omnis phoenix, & similibus. tum quod sol proprie vniuersale non est, qualia sunt ea quæ sunt disciplinis accomodata. tum quoq; quod falsum est vnum phœnicem esse omnem phœnicem. perinde atq; vnum diem esse omnem diem: nisi forte vulgariter accipias vt nunc esse significat, non autem doctrinaliter & vt ab hic & nunc abstrahit. quod si forte facis, iam partes litigiorum & pseudographorum agis non philosophorum, iam philosophica dicta ad ea applicans, & de ijs intelligens de quibus minime oportebat: & iam contentiosus euades, & disciplinis molestus, non autem vere disputator. ¶ Ei quæ de eodem non vniuersaliter: ei quæ de eodem particulariter. ¶ Omnis, nullus, & similia: signa, notæq; vniuersales sunt. non omnis, nonnullus, aliquis, & similia: signa & notæ particulares. hæc tamen nota non aliquis, vti solet Aristoteles pro negatiua particulari nota. vt cap. primo priorum analyticorum & alijs in locis. ¶ Et hic contradictorias quæ vniuersalium vniuersaliter sunt diffiniuit Aristoteles: quæ disciplinis maxime sunt accommodatæ. Vnde triplices sunt iuxta Aristotelis sententiam contradictoriæ. quædam vniuersalium vniuersaliter. & sunt affirmatio & negatio oppositæ quæ vniuersaliter significat ei quæ de eodem significat particulariter: vt omnis homo albus est, aliquis homo albus non est, nullus homo albus est, aliquis homo albus est. Quædam contradictoriæ singulares. & sunt singularis affirmatio & singularis negatio eiusdem de eodem. vt Socrates albus est, Socrates albus non est. Tertiæ vero contradictoriæ vniuersalium sunt non vniuersaliter quæ & dicuntur indefinitæ, & sunt indefinita affirmatio & negatio eiusdem de eodem. neq; id de triplici contradictione abnuendum est: quia parum audiri sit solitum. Nam si id intellectum fuerit: litera Aristotelis quæ alioquin est inuolutissima sine multarum calumniarum iniurijs apparebit vel quamapertissima. Quod autem de duplici contradictione non solum nunc sequimur, vniuersalium scilicet vniuersaliter & singularium, Syriacæ philosophiæ magis id est quæ in hoc aduersatur Aristoteli, quam Aristotelicæ. Verum & de his in sequentis capitulis notis diffusius. Contrariæ sunt: omnis homo est iustus, nullus homo est iustus. abstrahunt enim notæ in huiusmodi disciplinæ locutionibus à sexu. & penè puerile est contendere: nullus ob genus, affectionemq; grammaticam, in disciplinis coartare hominē ad viros duntaxat, & res nimium digna sophismate, quo Tiresias primum tactis serpētib; hunc in modum proponēs, nullus homo sum, perturbaret minus institutos auditores. Cæterū & sacræ locutionis mos est (vt serijs si des non abrogetur) sub hac affectione grāmatica, pro masculo & foemina huiusmodi notas distribuere. vt id de Adam & Eva. Erat autem vterq; nudus Adam & vxor eius, & non erubescabant.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

Q Vintum cap. diuisio. diffinitiones membrorum. quid contrariæ. regula de nota omnis. quid contradictoriæ. ¶ Diuisio & diffinitiones membrorum. Cum rerū hæc sint vniuersalia, illa vera singularia. ¶ Vniuersale id dico quod de pluribus prædicari natū est. Singularē vero: quod nō natū est de pluribus prædicari. vt homo vniuersale est, nam natū est de pluribus prædicari. & Callias singularē: de pluribus enim minime prædicari natum est. Cum aliquid alicui esse aut nō esse enūciamus, vt id interdū sit alicui eorum quæ sunt vniuersalia, & interdū alicui eorum quæ sunt singularia necesse est. ¶ Diffinitio cōtrariarum. ¶ Enunciationes cōtrariæ sunt: si quispiā aliquid de vniuersali vniuersaliter esse & non esse enūciat. De vniuersali dico vniuersaliter enūciare, vt omnis homo albus est, nullus homo albus est. Quādo autē enunciatur aliquid de vniuersali nō vniuersaliter esse & nō esse, nō sunt cōtrariæ: quæ autem significātur, nonnunquā euenit esse cōtraria. dico autē, nō vniuersaliter enūciare de vniuersali hoc

pacto. est homo albus. non est homo albus. homo enim vniuersale est. at hic non vniuersali vtitur enunciatione. nam omnis non est vniuersale: sed quod vniuersaliter enuncietur signum est, homo vero hoc in loco cum omnis aut altera vniuersalis enunciationis nota, non sumitur. non vtitur igitur vniuersali enunciatione. ¶ Regula. Cum vniuersaliter enunciamus: vniuersalis enūciationis signum, vt omnis subiecto adijciendum est, non autē prædicato. nam verum nō est vniuersale vniuersaliter prædicari. nulla enim affirmatio vera erit in qua prædicatū vniuersaliter prædicabitur. vt hæc minime vera est: omnis homo est omne animal. ¶ Diffinitio enunciationum contradictoriarum. dico autem affirmationem negationi contradictorie opponi quæ vniuersaliter significat, ei quæ de eodem nō vniuersaliter. vt omnis homo albus est, nō omnis homo alb⁹ est, nullus homo albus est. aliquis homo albus est. perinde ac contrarie vniuersalem affirmationem & vniuersalem negationem. vt omnis homo iustus est, nullus homo iustus est.

¶ De regulis oppositorum.

Cap. VI.

Q Uocirca has quidem impossibile est simul esse veras. ¶ His vero oppositas: contingit aliquando in eodem simul esse veras. vt non omnis homo albus est: & aliquis homo albus est. ¶ Quæcunq; igitur contradictiones vniuersalium sunt vniuersaliter, necesse est alteram esse veram vel falsam: & quæcunq; in singularibus sunt. vt est Socrates albus. non est Socrates albus. ¶ Quæcunq; autem in vniuersalibus non vniuersaliter: non semper hæc quidem vera est, illa vero falsa est. Simul enim verum est dicere quoniam est homo albus: & quoniam non est homo albus. & est homo pulcher: & nō est homo pulcher. si enim turpis est: non est pulcher. & si fit aliquid: non est. Videbitur autē subito inconueniens esse. idcirco quoniam videtur significare hæc nō est homo albus, simul & hæc nullus homo est albus. ¶ Hæc autem neq; idem significat: neq; simul necessario. ¶ Manifestum est autem quoniam vna negatio vnius affirmationis est. hoc enim idem oportet negare negationem: quod affirmatio affirmavit, & de eodem, vel de aliquo singularium, vel de aliquo vniuersalium vt vniuersaliter, vel vt non vniuersaliter. dico autem vt est Socrates albus: non est Socrates albus. si autem aliud aliquid de eodem, vel de alio idem: non est opposita, sed erit ab ea diuersa. huic vero quæ est omnis homo albus est: contradictio est, illa quæ est non omnis homo albus est. illi vero quæ est aliquis homo albus est, illa quæ est nullus homo albus est. illi autem quæ est, est homo albus: illa quæ est, non est homo albus. ¶ Quoniam igitur vna affirmatio vni negationi opponitur contradictorie: & quæ sunt hæc dictum est. & quoniam contrariæ aliæ: & quæ sunt illæ dictum est. & quoniam non omnis vera vel falsa contradictio: & quare, & quando vera vel falsa.

¶ Sexti cap. notæ.

Q Uæ ex litera Aristotelis hæc quatuor regulæ colligi possunt. Prima. Impossibile est contrarias enunciationes simul esse veras. Secunda. Possibile est: subcontrarias enūciationes simul esse veras. & sunt particularis affirmatio, & particularis negatio eiusdem de eodem. Tertia. Enunciationum contradictoriarum: alteram veram & alteram falsam esse necesse est. & hæc, proloquium & dignitas est. Et modus loquendi Aristotelis alteram veram esse vel falsam: idem præterdit ac si hunc in modum diceret, alteram veram esse & alteram falsam: sic enim id in tertia regula, & in epilogo intelligatur, & in capite futurorum contingentium. Quarta. Affirmationem & negationem indefinitas interdum simul veras esse contingit. Et cum Aristoteles vniuersalem affirmationem & vniuersalem negationem eiusdem scilicet de eodem (quia cōtrariæ sunt) infert per modum corollarij simul veras esse non posse, ex quo prima regula collecta est, se declarat, in analogia ad alia cōtraria: de quibus in categorijs determinatum est nomen esse inditum, hæcque inde cōtrarias, nūcupatas esse. Secundam regulam colligimus cum dicit, earum oppositas aliquādo de eodem simul esse veras cōtingere. & earum oppositæ intelliguntur particularis affirmatio & negatio eiusdem de eodem: nam vniuersali affirmationi particularis negatio eiusdem de eodem cōtradicorie opposita est: vt vniuersali negationi particularis affirmatio. Tertiam cum dicitur contradictorie oppositarum, quæ sunt vniuersaliter vniuersalium. Et diduci posset propter cōtradicorias vniuersalium, & cōtradicorias singularium. Quartam cum dictum est, quæ autem affirmationes & negationes sunt vniuersalium, non vniuersaliter.

predicatum-subiect

Epilogus.

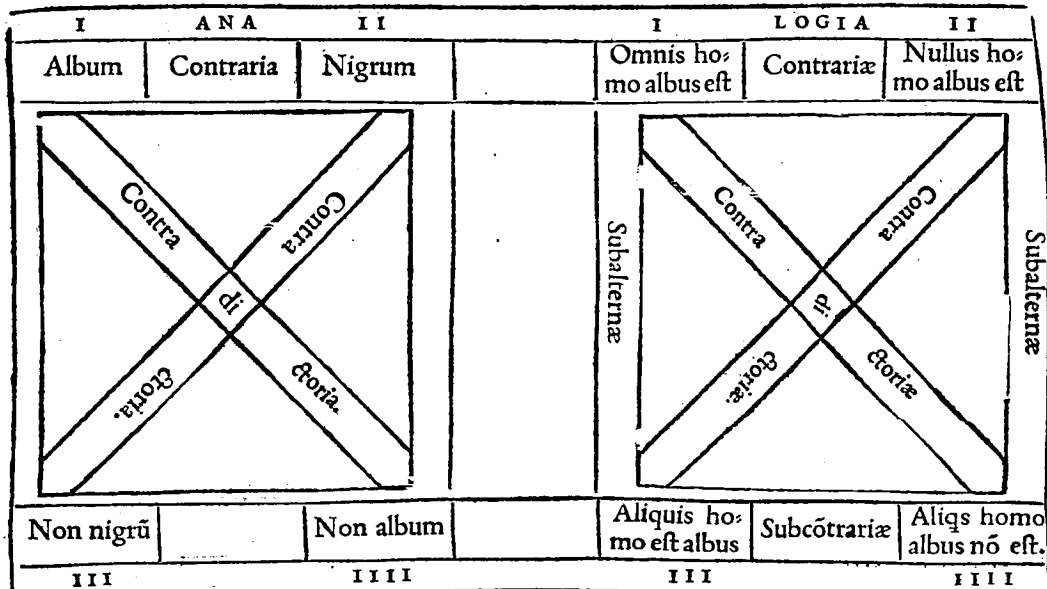
Se declarat, se refertur ad nomen.

Triplices cō
tradictoriæ.

Syriacus.

Nullus ho
mo sum.
Sophisma
Tiresiæ.

¶ Verum vt harum & prius in prædicamentis determinatarum oppositionū analogia pateat: al-
tius repetendū est. dictum enim illic est: cōtraria simul in eodē esse nō posse. & ideo hic dicit enun-
ciationes cōtrarias: simul veras esse nō posse. Et illic contrariorū duplex natura erat: quædam im-
mediatorum, quorum semper alterum inesse necesse est. vt sanum aut ægrum animal. Et illis affi-
milantur hæ cōtrariæ. Omnis campe viuit: nulla campe viuit. Altera contrariorum mediatorum.
Et hæc diducitur. nam quædam sunt contraria, quorum alterum natura inest. Et illorum, vnū de-
terminat inest: & alterum nunquam. vt calor igni: & nunquam frigiditas. & illis similes sunt hæ
cōtrariæ: omnis homo animal est, nullus homo animal est: quarū prima semper determinate vera
est. & has penē naturales cōtrarias: aliqui vocitarunt. Alia deniq; sunt mediata contraria: quorum
neutrum natura inest. & illorū nō necesse est alterum inesse suo susceptibili: sed fieri potest vt neu-
trum insit, vt album & nigrum homini. quib; nimirū hæ cōtrariæ affimiles sunt, omnis homo al-
bus est, nullus homo albus est, quarū ambæ falsæ sunt. quod enim illic est inesse: hic est verū esse. &
quod illic abesse: hic falsum esse. Præterea constituta sit tetragona figura in cuius primo angulo sit
album: in secūdo nigrum, in tertio per diagonum ad secūdum, id est, oblique è regione secūdi nō
nigrum: & in quarto angulo per diagonum ad primū, nō album. Item alia proportionalis figura
in cuius primo angulo sit, omnis homo albus est. in secūdo nullus homo albus est. in tertio aliquis
homo alb; est. & in quarto aliquis homo albus nō est, facile omnes conditiones & regulas enūcia-
tionum oppositarū deprehēdes. nisi male analogias coniectes. nisi de illis male meritis sis, eorū in-
morem qui illis detrahunt similes liuori, ipsiq; Momo gētilium deo: qui opus diuinū reprehēde-
re ausus est. Sed hæc bona ingenia nō tangunt. & vt illi maliuolentia detrahunt: ita sine inuidia di-
uinum munus prædico. sed ad propositum vnde accepti, recurrat oratio. Nō album, nō nigrum,
cōtrarijs subiacent sūntq; illis ex aduerso opposita, opposita dico cōtradictorie. quibus profecto si-
miles erūt particulares enūciationes, aliquis homo albus est, aliquis homo albus nō est: quæ ex ad-
uerso cōtrarijs enūciationib; oppositæ sunt, & quidē cōtradictorie. Præterea fieri potest, vt nō al-
bum & nō nigrum simul eidē insint. vt aurū idem simul & nō album est & nō nigrum est. Ita &
hæc aliquis homo albus est, aliquis homo albus nō est: simul veræ esse queunt. & in ijs quæ subiacēt
cōtrarijs immediatis, aut ijs quorum alterum natura inest: alterū inesse susceptibile necesse est. hic
vnū determinate: illic per vices alterum & alterum. & proportionaliter est in particularibus enū-
ciationibus, quæ proportionalibus cōtrarijs respōdent. Et vt album & nō album, nigrum & nō ni-
grum cōtradictoria ex aduerso respondentia: nunq; simul eidē inesse possunt, nunq; simul abesse,
sed alterū inesse, & alterū abesse necesse est. haud secus vniuersalis affirmatio, & particularis nega-
tio: itē vniuersalis negatio & particularis affirmatio ex aduerso collocatæ, cōtradictoriæ sunt necq;
simul vnq; veræ, necq; simul falsæ, sed semper alteram verā esse & alteram falsam necesse est. Sed iam
comparauimus summa summis: & ima imis, & summa ex obliquo imis. superest nūc imia summis
secundum rectum cōparemus: quæ subiactia & subalterna nuncupentur. Si summum contrariū
inest vt album: protinus & non nigrum quod illi subiact, inesse necesse est. similiter si summum
contrarium nigrum inest: & non album quod illi subiact, cōtinuo inesse necesse est. si enim quicq;
album est: consequitur ilico illud esse nō nigrum. & si quicq; nigrum est: consequens est esse non
albū. nec dissimili lege, si vniuersalis affirmatio vera est: cōtinuo & subalterna particularis affirma-
tio vera est. identidem si vniuersalis negatio vera: & subalterna particularis negatio vera. Si enim
omnis homo albus est: ilico cōsequitur aliquē hominē albū esse. & si nullus homo albus est: conse-

Κάτω
Bruchus, hīr-
futus vermis-
culus erodēs
folia.

quens est aliquem hominem album non esse. Rursum si quod subiacet contrario abest: & sum-
mum contrarium abest. Si enim quicquam non est non nigrum: idem protinus non est album.
& si non est non album, idem quoque non erit nigrum. pari lege si subalterna particularis affir-
matio falsa est: & vniuersalis affirmatio falsa est. & si particularis negatio falsa: vniuersalis quoque
negatio falsa. at id non conuertit monstrat analogia. Nam fieri potest, vt subiacens imum insit: &
absit summum. Aurum enim est non nigrum: attamen idem non est album. similiter aurum est
non album: quod tamen non est nigrum. Nec secus interdum subalterna particularis affirmatio
vera est: & vniuersalis falsa. verum enim est aliquem hominem album esse: falsum autem omnem
hominem album esse. Verum item est aliquem hominem album non esse: falsum autem nullum
hominem album esse. Et reuera apud Aristotelem qui de simplicibus philosophatur: & de com-
positis philosophatur. Simplicia tamen natura priora sunt. Et hæc nunc satis. ¶ Est homo albus,
est homo pulcher: his eadem sunt homo est albus, homo est pulcher. & hæc negationes, non est
homo albus, non est homo pulcher, apud Aristotelem idem subeunt iudicium, atque hæc homo
non est albus, homo non est pulcher: vt amplius postmodum declarabitur. ¶ Nam fieri potest, vt
sit homo pulcher: & sit homo turpis, id est, quod in præcedenti capite dixerat nonnunquam
euenire: vt illa quæ per affirmationem & negationem vniuersalium non vniuersaliter significan-
tur, esse contraria. Et hæc ratiocinatio homo turpis est: igitur non est homo pulcher, a contra-
rijs est. Nam si cōtrarium alicui inest: & alterum simul eidem abesse necesse est. neque refert apud
Aristotelem enunciare non est homo pulcher: vel hoc pacto, homo non est pulcher, eadem enim
sunt. & pulcher est qui elegantium corporis magnitudine, tum debita membrorum proportio-
ne formatur. Turpis opposito modo. Cum colligit sit homo albus: non est igitur homo albus. &
confirmat si quid sit: non est. Id ex proprijs philosophiæ dinoscendum est locis. nam quod quip-
piam sit: illud partim est, & partim non est. vt si quid sit bicubitum: partim est bicubitum, & par-
tim bicubitum non est. & si quid sit album: partim est album, & partim non est. & ita si sit ni-
grum, aut aliquid huiusmodi. quod vocabulum sit, motum designet: motus autem actus sit in po-
tentia secundum quod in potentia, actus imperfectus, actus qui partim habetur, partimque con-
tinuo relinquatur habendus. sed hæc exacte primum ex naturali philosophiā perdiscenda sunt:
vt ne plus æquo ad id intelligendum, hic elaboremus. ¶ Nullus homo est albus, non idem si-
gnificat, atque non est homo albus, neque ex necessitate simul sunt. simul secundo. Nam secūdu
veritatem, falsitatemque minime conuertuntur. etsi enim sequatur, nullus homo est albus: igitur
non est homo albus. non continuo conuertitur non est homo albus: igitur nullus homo est
albus. Nam (vt & supra tactum est) triplex est contradictio. Prima: enunciationum vniuersa-
lium. Secunda: singularium. & tertia: enunciationum indefinitarum. In prima: vniuersalis con-
tradicit particulari. In secunda: singularis singulari. & in tertia: indefinita indefinitæ. De prima
& secunda, satis constat apud omnes. de tertia autem non id quod Aristoteles, sed quod Syrianus
opinatus est, sequi solent. Quid autem Aristoteles sentiat: paucis, vtcunq; valebimus, aperien-
dum. Etsi complura, vt paradoxa quia insueta, quam plurimis visum iri, haudquaquam nesciam:
dicendum tamen nobis est. Si dico igitur, est Socrates albus, non est Socrates albus: perinde est
ac si dicam Socrates est albus, Socrates non est albus. nam negationis nota seu præcedat, seu sequa-
tur, quantitatem non mutat singularem: modo quantitas appellari possit. sed si singulare repe-
rit & singulare relinquit. Hunc in modum apud Aristotelem negationis nota seu præcedat, seu
sequatur: indefinitam, indeterminatamque non mutat quantitatem. sed quod indefinite affirma-
mus si illi aduerbium negandi, negationisve notam aliquo modo iungimus: indefinite negamus.
est enim huiusmodi nota: qualitatis nota, non etiam quantitatis. Quo fit vt hæc indefinitæ sint:
est homo albus, non est homo albus. & vt singulares negationes eiusdem de eodem, eadem sunt
prorsusque idem significantes atque æquivalentes. vt eadem sunt non est Socrates albus, & So-
crates non est albus. hunc in modum indefinitæ negationes eiusdem de eodem: omnes eadem
sunt & prorsus idem significantes. æquivalentes igitur non est albus homo, & homo non est al-
bus: idemque significabunt omnino & simul erunt. Quo fit vt quemadmodum hæc, est homo al-
bus, non est homo albus contradicunt: ita quoque & hæc, homo est albus, homo non est albus.
quod hæc duæ non est homo albus, & homo non est albus, vna eademque sit enunciatio.
haud secus ac vt hæc duæ contradicunt omnis homo albus est, non omnis homo albus est: ita &
hæc omnis homo albus est, & aliquis homo albus non est. quod hæc duæ non omnis homo albus
est, & aliquis homo albus non est, vna eademque sit enunciatio. fit etiam vt duæ contradic-
torie: simul aliquando veræ habeantur. vt indefinitæ. nam manifestum est has aliquando contin-
gere simul esse veras: homo est albus, homo non est albus. quare & has: est homo albus, non est
homo albus, quæ inter se dictæ sunt esse contradictoriæ, tametsi id idem etiam Aristoteles de
duabus secundis monstrauerit. Fit item vt proloquium, contradictoriarum alteram veram & al-
teram falsam esse necesse esse: & intelligi & applicari solum debeat ad extremas contradictorias,
primas videlicet & tertias, id est, ad contradictorias vniuersalium vniuersaliter, & ad contradi-
ctorias singulares. vt & regula docet Aristotelica: non autem ad contradictorias indefinitas. alio-
quin qui secus aut intelligit, aut vtitur: in vitium falsæ descriptionis (quam pseudographiam

Simplicia, di-
ctiones: com-
posita, enun-
ciationes.

Syrianus.
Aristoteles.
Euariantia à
cōmuni tra-
ditione scho-
læ.

P A R A
D O
X A.

appellant) prolabitur, aut in æquiuocorum hallucinationem. Homonymie enim dicitur contradictio de contradictorijs vniuersalium vniuersaliter, & singularium, & vniuersalium non vniuersaliter, id est, indefinitarum enunciationum. Quare cum quantitates determinatæ sint vniuersalis & particularis: quibus & si placet annumeretur singularis: manifestum est affirmationem determinatæ quantitatis semper negationi determinatæ quantitatis euadere contradictoriam, & indeterminatam, indeterminatam. Quo fit vt indefinita affirmatio nunquam vniuersali negationi: neque indefinita negatio vniuersali affirmationi vnquam euadat contradictoria, sed sunt diuersæ affirmationes particularis affirmatio, & indefinita affirmatio: identidem & particularis negatio & indefinita negatio. neque omnino in illis, enunciatum idem de eodem. vt neque cum enunciatum aliquid de aliquo homine, & hoc homine. Nam illic enunciatum de aliquo particulariter: istic vero de aliquo indefinite. quare alienæ sunt à contradictione quantitates: perinde ac quantitas particularis atque singularis. Sunt igitur indefinitæ diuersæ, tum ab vniuersalibus, tum à particularibus. Constat etiam diuersam enunciationem magis veritate, falsitateque alteri diuersæ & non oppositæ pugnare: quàm suæ contradictoriæ. Nam hæc, nullus homo est albus & homo est albus: nunquam simul veræ, aut simul falsæ esse possunt. at hæc, est homo albus & non est homo albus, quæ contradictoriæ sunt: simul veræ esse posse monstratæ sunt. Item hæc omnis homo est albus, & homo non est albus: nunquam veritate, aut falsitate conspirant. sed protinus vbi vna vera est: est & altera falsa. & contrā. & nihilominus hæc contradictoriæ, est homo albus, non est homo albus: simul veræ esse queunt. Et indefinitis enunciationibus id proprium esse videtur: vt affirmationes vniuersalibus affirmationibus sint comites, & negationes negationibus. Vniuersalem enim affirmationem omnis homo albus est: consequitur homo albus est. & vniuersalem negationem nullus homo albus est: indefinita negatio homo albus non est. sed particularibus antecedentes videntur esse, & comites. Si enim homo albus est: & aliquis homo albus est. & contrā, si aliquis homo albus est: & homo albus est. & si homo albus non est: aliquis homo albus non est. & si aliquis homo non est albus: consequitur homo albus non esse album. Vnde euenit vt particulares & indefinitæ, simul sint, vt simul sunt homo & risibile, sed non sunt eadem, verum latum inter se discrimen fortiuntur. quod solerti perspicacitate perspexisse videtur Aristoteles: quod semper particulares pro parte veræ intelligantur, nunquam autem pro toto. vt aliquis homo virtuti incumbit: quia aut Socrates, aut Plato studiosis operibus operam suam nauat. Indefinitæ autem: vel pro toto, vel pro parte indifferentiam veritatis habent. vt homo incumbit virtuti: quia omnis aut aliquis homo operam studiosis operationibus præstat. Errant ergo qui indefinitas pro vniuersalibus solum capi volunt: vt Laurentius. & qui pro particularibus solum: vt Syrianus. neutris profecto sunt eadem: sed vtrarumque indifferentiam continentes. Et de hac homo virtutibus operam dat, idem est iudicium: atque de hac omnis homo vel aliquis homo virtutibus operam dat. & de hac virtutibus operam non dat homo: idem iudicium vt de hac omnis homo vel aliquis homo virtutibus operam non dat. verum indefinitis in disciplinis vtimur: secundis autem nunquam vtremur, tantum talium vsum abhorretes, quantum grammatici barbariam refugiunt. Et quanquam hæc ita se habent: non eo tamen inficias, enunciationes indefinitas in disciplinis nonnunquam pro vniuersalibus sumi. Et quod indefinite dicimus (aiunt) necessario particulariter, non necessario vniuersaliter accipimus: quod indefinitum pro parte acceptum securum habet intellectum. Sed cum superius designata indefinitarum vt indefinitæ sunt, natura sit: dubium nõ est absurda statim & miranda plerisque videri. & (vt inquit Aristoteles) Δόξειε δ' ἀμύθητον ἄριστον εἶναι. Nam si enunciationem aliquis homo albus est consequitur vt dictum est indefinita homo albus est: igitur oppositum consequentis nõ est homo albus consequitur nullus homo est albus, oppositum videlicet antecedentis. Fieri igitur non potest: vt hæc vera sit, nõ est homo albus, quin & pariter ea vera sit nullus homo est albus. cuius oppositum dictum iam est. Item quia sequitur homo est albus, igitur aliquis homo est albus: ad oppositum igitur consequentis nullus homo est albus vt consequat nõ est homo albus oppositum antecedentis necesse est. quo modo igitur ab Aristotele dictum est: has enunciationes nullus homo est albus & nõ est homo albus nõ simul esse: cū mutua inter se consequentia respondeant, scilicet mutuo consequantur. Nõne id verum est quod cū ab Aristotele, tum à cæteris logicis receptum est: ex bonæ illationis opposito consequentis, oppositum antecedentis necessario colligi, & idem intelligi de contradictorie oppositis: Verum sanè de contradictorijs intelliguntur: sed id ad contradictoria illa quæ vniuersaliter, aut singulariter dicuntur, applicandum. quorum semper alterum verum: & alterum falsum esse necesse est. non autem ad ea quæ indefinita sunt, & quæ simul vera esse possunt. Falso igitur hæc colliguntur intellectu. Et si omnia afferre vellemus ex ijs præsertim quæ prauè logicis sunt introducta: potius confusionem & fastidium quàm utilitatem, oblectationemque aliquam sint allatura. De his igitur tãta, nunc dicta sufficiant. ¶ Si enim aliud, aut ab alio, idem. Tres modi affirmationum & negationum diuersarum, & nõ oppositarum tanguntur. Primus: quando aliud de eodem quod affirmatum est, negatur. vt homo est animal: homo non est lapis. Secundus: quando idem de alio. vt homo est animal: equus non est animal. Tertius: quando aliud de alio quàm quod affirmatum est negatur. vt homo est animal: laurus non est animal.

Laurentius.
Syrianus.

Martianus.

Aristoteles.

40 bor. Et duos primos modos Aristoteles in litera tangit. Tertius autem vt compositus: ex illis intelligitur. ¶ Quod non omnis contradictio vera sit aut falsa, id est, quod non omnis contradictio: nis alteram partem veram esse & alteram falsam oporteat, & quando id non oporteat, scilicet quando enunciantur indefinite. & quare. nam id ipsum rationibus approbavit: scilicet indefinitas affirmationes & negationes nonnunquam simul esse veras. & quãdo id etiam oporteat: vt scilicet semper vna vera sit & altera falsa. Nam id est, quandocunque contradictorie enunciamus vniuersaliter, & quandocunque singulariter. Et hæc trahunt ex superioribus facilem epilogi intelligentiam. neque est vt putent Aristotelem contradictionis nomine abutum. Nam omnes vocat contradictorias & vniuersales particularibus & singulares singularibus & indefinitas indefinitis. tametsi indefinitæ minime propriissime dicantur contradictoriæ.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

34 **S**extum cap. Enunciationum oppositarum regulæ quatuor. dubium vnum. dilutio. epilogus. ¶ Prima regula. Enunciationes contrarias simul veras esse impossibile est. ¶ Secunda. 35 Earum vero oppositas aliquando de eodem simul esse veras, contingit. vt hæc duæ, nõ omnis homo albus est, aliquis homo albus est: quæ sunt vniuersalibus affirmationi & negationi eiusdem de eodem oppositæ. ¶ Tertia. Contradictorie oppositarum enunciationes quæ sunt vniuersalium vniuersaliter ad ea quæ non vniuersaliter: alteram veram & alteram falsam esse necesse est. Et id similiter verum est in contradictorijs singularibus. vt sunt hæc, Socrates est albus, 36 Socrates non est albus. ¶ Quarta. Quæ autem affirmationes & negationes sunt vniuersalium non vniuersaliter: non semper earum vna vera est & altera falsa, sed aliquando simul veras esse contingit. vt hæc duæ simul veræ sunt, est homo albus: non est homo albus. Item hæc duæ, est homo pulcher: non est homo pulcher. Nam fieri potest vt sit homo pulcher, & sit homo turpis. At consequitur est homo turpis: igitur non est homo pulcher. Contingit igitur has simul esse veras, est homo pulcher: non est homo pulcher. Item fieri potest vt hæc simul veræ sint, est homo albus, & sit homo albus. Atqui consequitur: sit homo albus, igitur non est homo albus. Si enim sit aliquid: ipsum nondum est. Contingit igitur has simul esse veras, est homo albus: non est homo albus. 38 ¶ Dubium. verum ilico videri poterit absurdum: has duas, est homo albus, & non est homo albus, esse simul veras. ob id ipsum videlicet: quia hæc, non est homo albus, perinde significare videtur atque ista, nullus homo est albus. Atqui est homo albus, & nullus homo est albus: simul veras esse impossibile est. igitur & hæc duæ, est homo albus, & non est homo albus: minime simul esse veræ 39 valebunt. ¶ Dilutio. Nullus homo est albus, non idem significat atque ista, non est homo albus, neque illæ duæ ex necessitate simul sunt. nam manifestum id est: quoniam vna negatio vnius affirmationis est. idem enim oportet negationem negare: quod affirmatio affirmavit, & ab eodem siue aliquod singularium sit, siue aliquod vniuersalium, aut vniuersaliter, aut non vniuersaliter enunciatum. Dico autem exempli gratia vt est Socrates albus: non est Socrates albus. negatio hic idem negat & ab eodem: quod affirmatio affirmavit. Si enim aliud, aut ab alio idem: non iam illi opposita, sed potius ab ea diuersa diceretur: & consimiliter huic, omnis homo albus est: negatio est hæc, non omnis homo albus est. & huic, aliquis homo albus est: hæc, nullus homo albus est. Idem 40 tidem & huic, est homo albus: hæc, non est homo albus. ¶ Epilogus. Quod igitur vna affirmatio vni negationi contradictorie euadat opposita, & quænam sint illæ: dictum est. & quæ aliæ sint contrariæ & quænam sint illæ. quodq; non omnis contradictionis altera pars vera sit & altera falsa: & quare, & quando altera vera, & altera falsa sit oporteat. Et hæc de regulis oppositionum.

¶ De affirmatione & negatione vna.

Cap. VII.

41 **V**na autem affirmatio & negatio est: quæ vnum de vno significat, vel cum sit vniuersale vniuersaliter, vel non similiter. vt omnis homo albus est, non omnis homo albus est. est homo albus, non est homo albus. nullus homo albus est, aliquis homo albus est, si album vnum significat. sin vero duobus vnum nomen positum est, ex quibus non est vnum: non est vna affirmatio, neque vna negatio. vt si quis ponat hoc nomen tunica, homini & equo: quod tunica alba est, hæc non est vna affirmatio, nec vna negatio. Nihil enim differt hoc quàm dicere quoniam est homo equus, albus. hoc autem nihil differt, quàm dicere est homo albus: & est equus albus. si ergo hæc multa significant & sunt plures: manifestum est quoniam & prima vel multa, 42 vel nihil significat. neque enim est aliquis, homo equus. ¶ Quare nec in his necesse est hanc contradictionem veram, illam vero falsam esse.

Diffinitio.

Corollarium.

¶ Si nomen vnum, duobus poneretur ex quibus non est vnum. Duobus non facientibus vnum, 41
nomen vnum ponitur: cum duo illa re ipsa vnum non efficiant, neque secundum illud nomen ratio-
ne sunt vnum. vt canis venaticus, & canis natatilis: vnum non faciunt. Nam neque re ipsa vnum,
neque ratione vnum secundum nomen canis. Canis igitur mouetur: enunciatio multiplex, & plu-
res enunciationes. Et quanquam homo & Socratem & Platonem significat, ex quibus re ipsa non
fit vnum: ratione tamen secundum nomen homo, sunt vnum. neque enim alia & alia ratione po-
situm est homo qua Socratem, Platonem, Vergilium, Catonem & reliquos homines omnes si-
gnificet. quare cum dicitur homo est animal: enunciatio simplex est, & non multiplex. enuncia-
tio vna: & non plures enunciationes. ¶ Coniunctiones quæ ab Aristotele ponuntur cum ex hy-
pothesi multipliciter homonymæ orationis tunica est alba explicet: nihil ad expositionem fa-
ciunt, sed abundant. Nam enunciatio multiplex quæ & enunciationes plures: inconiuncte signifi-
cat. Idcirco non ab re me fecisse existimaui si illas ommitterem. ¶ Multa significabit, inconiuncte:
aut nihil, aut nihil est quod significat. nam si vna etiam notione posset poni ad significandum ho-
minem & equum: nihil profecto significaret, nulliusque rei effet signum. nam nihil homo & equus
est. nisi forte sophistis credere malimus quam Aristoteli: suam chimæram omnem leonem signifi-
care, imò omne animal & rem omnem, quod sanè perridiculum viderint vel ipsi. quanuis si con-
tentiosius persisterent: id maxime concedere velim chimæram, omnem sophisticam significare:
quandoquidem volunt suum esse signum, ne forte blasphement etiam signum esse dei. Sed tem-
poribus nostris non parum congratulor quod pauci nunc sint: qui non ducant sophismata folijs
Sibyllæ, folliculisque glycyrrhizes multo inaniora. ¶ Ut harum affirmationum, negationumque, id
est, affirmationum & negationum plurium. Et per affirmationem vnam: facile est intelligere quæ
sint affirmationes plures. Et per negationem vnam: itidem & quæ sint negationes plures. ¶ Et non
est necesse illarum enunciationum contradictionis partem alteram veram, & alteram falsam esse.
nam huiusmodi affirmationes & negationes plures, quanuis contradictorijs similes sint: contra-
dictoriæ tamen esse non possunt. Non enim sunt eiuſdem de eodem non nominis tantum, & ita de
particulis in diffinitione elenchi positis.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

Septimum cap. diffinitio affirmationis & negationis vnius. corollarium vnum. ¶ Diffi- 41
nitio. Affirmatio vel negatio vna, ea affirmatio aut negatio est: quæ vnum de vno signifi-
cat: & siue id sit vniuersale vniuersaliter siue non: simile est, idemque subit iudicium. vt om-
nis homo albus est, non omnis homo albus est. est homo albus, non est homo albus. nul-
lus homo albus est, aliquis homo albus est: affirmationes & negationes vnæ sunt, modo album
vnum significet. nam si nomen vnum duobus poneretur ex quibus non est vnum: minime affir-
matio vna negatiõe vna diceretur. vt si quispiam hoc nomen tunica homini & equo imponat,
dicatque tunica est alba: id neque affirmatio vna est, neque negatio vna. nihil enim differt hoc pa-
cto dicere: quàm homo equus, albus est. & hoc rursum nihil aliud differt quàm dicere homo albus
est, equus albus est. Quod si hæc multa significant, & sunt enunciationes plures: & prima quoque
multa significabit, aut nihil. non enim est aliquis, homo equus. ¶ Corollarium. Quo fit vt harum
affirmationum, negationumque quæ vnæ non sunt: non necesse sit contradictionis partem alterā 42
veram & alteram falsam esse. Et hæc de affirmatione, & negatione vna.

¶ De futuris contingentibus.

Cap. VIII.

Regula
1

In ijs ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, 43
vel negationem veram esse vel falsam. In vniuersalibus quidem
vniuersaliter, semper hanc quidem veram: illam vero falsam esse,
& in ijs quæ singularia sunt (quemadmodum dictum est) in ijs ve-
ro quæ in vniuersalibus non vniuersaliter dicuntur, non necesse est.
dictum est autem & de his. ¶ In singularibus vero & futuris: non similiter. Nam 44
si omnis affirmatio & negatio vera vel falsa est: & omne necesse est esse, vel non
esse. quare si hic dicat futurum esse aliquid, ille vero non futurum dicat hoc ip-
sum: manifestum est quoniam necesse est verum dicere alterum ipsorum, si om-
nis affirmatio, vel negatio vera, vel falsa est. vtraque enim non erunt simul in ta-
libus. Nam si verum est dicere quoniam album, vel non album: necesse est es-
se album, vel non album. Et si est album, vel non album: verum erat affirmare,
vel negare. & si non est, falsum dicit: & si falsum dicit, non est. quare necesse
est, aut affirmationem, aut negationem veram esse, vel falsam. Nihil igitur

Regula
2

neque est, neque fit, nec à fortuna, nec vtrumlibet, neque erit, neque non erit: sed ex
necessitate omnia, & non vtrumlibet. aut enim qui dicit verus est: aut qui negat.
Similiter enim vel fieret, vel non fieret. vtrumlibet enim nihil magis sic, vel non
sic se habet vel habebit. Amplius autem, si est album nunc: verum erat dicere
prius quoniam erit album. quare semper fuit verum dicere quodlibet eorum quæ
facta sunt quoniam est vel erit. si autem semper verum fuit dicere quoniam est vel
erit: non potest hoc non esse, vel non futurum esse. quod autem non potest non fie-
ri, impossibile est non fieri. & quod impossibile est non fieri: necesse est fieri. omnia
igitur quæ futura sunt: necesse est fieri. Nihil igitur vtrumlibet neque à fortuna
erit. nã si à fortuna, non ex necessitate. ¶ At vero nec quoniam neutrum verum
45 est: dicere contingit. vt quoniam neque erit: neque non erit. Primum enim cum sit affir-
matio falsa: non vera erit. Et cum hæc falsa sit, contingit affirmationem non veram
esse. Ad hæc si verum sit dicere quoniam album est & magnum: oportet esse vtrum-
que. si vero erit cras: oportet fore cras. Si autem neque erit, neque non erit cras: non
erit vtrumlibet. vt est nauale bellum. oporteret enim neque fieri nauale bellum:
46 neque non fieri. ¶ Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc sunt, & huiusmodi
alia: si omnis affirmationis & negationis, vel in ijs quæ in vniuersalibus dicuntur
vt vniuersaliter, vel in ijs quæ sunt singularia necesse est oppositarum hanc quidem
veram esse, illam vero falsam. Nihil autem vtrumlibet esse in ijs quæ fiunt: sed
omnia esse & fieri ex necessitate. Quare neque consultare oportebit, neque negotia-
ri. quoniam si hoc quidem facimus: erit hoc. si vero non hoc: non erit hoc. Nihil
enim prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere hoc futurum
esse: illum vero non dicere. quare ex necessitate erit: quodlibet eorum verum erat
dicere tunc. At vero nec hoc differt si aliqui dixerint contradictionem, vel non
dixerint. manifestum enim quod sic se habent res: etiam si non hic quidem affirma-
uerit quid, ille vero negauerit. non enim propter negare, vel affirmare: erit, vel
non erit, nec in decies millesimum annum, magis quàm in quantolibet tempore. Quare
si in omni tempore sic se habebat, vt alterum vere diceretur: necesse erat hoc
fieri. Et vnumquodque eorum quæ fiunt sic se habebant, vt ex necessitate fieret. si
enim vere dixit quis quoniam erit: non potest non fieri. & quod factum est: verum
erat dicere semper, quoniam erit. siquidem hæc impossibilia sunt. videmus enim
esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus: atque aliquid agimus. & quo-
niam est omnino in ijs quæ non semper actu sunt, esse possibile, & non esse simi-
liter: in quibus vtrumque contingit & esse, & non esse. quare & fieri, & non fieri. &
multa nobis manifesta sunt sic se habentia. vt quoniam hanc vestem possibile est
incidi: & non incidetur, sed prius exteretur. similiter autem & non incidi possibile
est. non enim esset eam prius extereri: nisi possibile esset non incidi. quare & in alijs
generationibus: quæ secundum huiusmodi potentiam dicuntur. manifestum igitur
47 est: quoniam non omnia ex necessitate vel sunt, vel fiunt. ¶ Sed alia quidem
vtrumlibet: & nihil magis, vel affirmatio, vel negatio vera. Alia vero magis quidem
48 in pluribus alterum: sed contingit fieri & alterum, alterum vero minime. ¶ Igitur esse
quod est, quando est, & non esse quod non est, quando non est, necesse est. sed non om-
ne quod est, necesse est esse: nec quod non est, necesse est non esse. non enim id est,
omne quod est, necessario esse quando est: & simpliciter ex necessitate esse. simili-
49 ter autem & in eo quod non est. ¶ Et in contradictione eadem ratio est. esse qui-
dem vel non esse omne necesse est: & futurum esse vel non. non tamen diuidentur:
dicere alterum necessarium. dico autem vt necesse est futurum esse bellum nauale
cras, vel non futurum esse. sed non futurum esse cras bellum nauale, necesse est: vel
50 non futurum esse. futurum autem esse, vel non esse: necesse est. ¶ Quare cum simi-
liter orationes veræ sint, quemadmodum & res: manifestum est quoniam quæ-
cunque sic se habent vt vtrumlibet sint, & contraria contingant: necesse est simi-
g. iij.

liter se habere & contradictionē. quod cōtingit in ijs: quæ nō semper sunt, vel nō semp nō sunt. Horū enim necesse est alterā partē cōtradictionis verā esse vel falsam: nō tamē hanc vel illā, sed vtrumlibet. & magis quidē verā alterā: nō tamen iam verā vel falsam. Quare manifestum est quoniam non est necesse omnis affirmationis vel negationis oppositarum: hanc quidē verā, illam autem falsam esse. nō enim quemadmodum in ijs quæ sunt: sic se habent & in ijs quæ nō sunt quidem, possibilibus tamen esse vel non esse, sed quemadmodum dictum est.

¶ Octavi cap. notæ.

¶ Ad Aristotelicæ mentis expressionē quia litera non omnino expressa est, sed inuoluta plurimū: longiuscula plerunq; declaratio faciendā fuit. Quare ad id quod subintelligebatur agnoscendum adijcere oportuit amplius etiam, q̄ in præcedentibus capitibus. ¶ De affirmatione & negatione quæ contradictorie opponuntur aut vniuersaliter, aut singulariter: vbiq; intelligitur. ¶ Quauis verum & falsum cōmunia sint tam ijs quæ determinate, & quæ indeterminate aut vera, aut falsa, sunt: in litera tamē verum pro determinate vero, & falsum pro determinate falso sumitur, tametsi etiam particulæ illæ non exprimentur. quemadmodum & fore & nō fore communia sunt ijs quæ erunt vel nō erunt, siue determinate erunt: siue indeterminate, id est, siue vtrumlibet, siue plerunq; siue rarēter. identidem siue determinate nō erunt, siue indeterminate, aut vtrumlibet, aut plerunq; aut raro. Determinate enim sol cras orietur: vtrumlibet cras sedebis quādo cunq; sedere contingat: & plerunq; senes cano aspergentur capillo: & raro quocq; bicipite fronte nascetur homo, raro trimanus, raro bicorpor, raro hermaphroditus. & ita de ijs quæ nō erunt similiter. Et sunt ad hunc morem enunciationes determinate veræ, sunt determinate falsæ. sunt indeterminate veræ, hoc est aut vtrumlibet veræ, aut plerunq; veræ, aut rarēter veræ, vt enunciationes quæ cōsimilium sunt rerū. Sunt & indeterminate falsæ: siue vtrumlibet, siue plerunq; siue rarēter. Et in contradictionibus harum enunciationum & vniuersalium vniuersaliter & singularium videbis determinate veram: definite, determinatēq; falsæ abire contradictoriā. & indeterminatam: indeterminate verum certa quadam lege: scilicet indeterminate veram vtrumlibet falsæ. & plerunq; veram: plerunq; falsæ. & raro veram: raro falsæ. vt subiecta monstrat formula. quid autem determinate verum, & quid indeterminate: ex sequentibus expectandum.

C O N T R A D I C T O R I A E D E T E R M I N A T A R V M.		
Cras exorietur hic sol.		Non exorietur cras hic sol.
E S	C O N S tradictoriae	
	indeter minata	Vtrumlibet falsa. Non ambulabis vespert.
T O	ru	Plerunq; falsa. Non cras prandebis.
	m	
V I T A	enunciatio N V M.	
		Raro falsa. Non reperies thesaurum.
Reperies thesaurum. Raro vera.		

¶ Id à fortuna fit quod à causa accidentaria, quæ ex animi sententiā agit: sed præter intentum admodum raro euenit, non aspernabilis cōmodi, aut incommodi. Sed quid casus, quid fortuna, ex secundo physicæ auditionis libro: exactius expectandum est. ¶ Consultatio est quædam rerū dubiarū, & quæ in nostra potestate sunt: rationis indagatio. Res agendæ: quæ in nostra potestate sunt vt eas agamus si volumus, sin minus nō agamus. vt superioribus obedire: præceptores honorare & parentes, indigētibus ex suis facultatib; erogare, & id genus talia: quæ moralis philosophia ad bea

47 tam vitam monstrat, ac edocet. ¶ Quæ non ex necessitate fiunt: aut vtrumlibet fiunt, cōtinguntq;, atq; eueniunt, aut plerunq;, aut raro. Vtrumlibet: quæ æque & fore & non fore indeterminata sunt. vt te stare vel federe. Plerunq;: quæ frequētius euenire solita sunt, & nō euenire rarius, vt febricitatem sitire, & arbores in vere florere. Raro autē: quæ raro cōtingunt, & plerunq; non eueniūt. vt all quem nasci hermaphroditū. Et totidem oppositis modis dicuntur non ex necessitate nō fieri. Et secundus & tertius modus semper ex opposito iuncti sunt, & cōspirant. nam quod plerunq; accidit, raro nō accidit. & quod plerunq; non accidit, & id quocq; vt raro eueniat cōperitur. quare ex duobus primis modis: huiusmodi nō necessario contingentiū natura, vt deprehēdi possit satis Aristotelis visum est. Similiter enūciationes non necessario veræ trifariam dicuntur: aut vtrumlibet veræ, aut plerunq; veræ, aut raro veræ. Et nō necessario falsæ, similiter tripliciter. & vtrumlibet falsæ, & plerunq; falsæ, & raro falsæ. Verū secundus & tertius semper ex opposito iunguntur & respōdent. Nam quod plerunq; verum est: & id raro falsum est. & quod plerunq; falsum: & id quocq; raro verum. Sed vtrumlibet & vtrumlibet ex opposito respondent, quod ex hac descriptione percipere potes.

¶ Non necessario, neque veræ, neque falsæ.

1	Sedebis hora meridiana Vtrumlibet vera Vtrumlibet falsa	Contradictoriae Cum vera Cum falsa	Non sedebis hora meridiana Vtrumlibet falsa Vtrumlibet vera
2	Media nocte dormiturus es Plerunque vera Raro falsa	Contradictoriae Cum vera Cum falsa	Non es dormiturus media nocte Plerunque falsa Raro vera

48 ¶ Et ex necessitate aliquid esse dupliciter dicitur: scilicet ex necessitate simpliciter, & ex necessitate ex adiūctione. ex necessitate quidē simpliciter, cum quicquā sine adiūcto dicimus necesse esse. vt terra necessario est. Ex necessitate cum adiūctione: cum quicquā dicimus necesse esse non simpliciter, sed facta ad necessario adiūctione. vt si nūc sedes: te nūc sedere, nūc necesse est. nō tamen te nūc sedere: necesse est. Et ita necessario quicquā fuisse, aut simpliciter, aut ex adiūctione: diffinire facile est. Vt terra necessario fuit. Et si heri sedisti: te heri sedisse nūc necesse est. at nō simpliciter necesse est: te heri sedisse. Et quo modo de esse & fuisse dictū est: hūc in modum de necessario nō esse, & necessario nō fuisse dicendum esset. Et necessario, definite, determinate, idem. Quo fit vt quicquā determinate esse aut fuisse idēdem dupliciter dicatur: simpliciter videlicet & ex adiūctione. simpliciter vt terra determinate est, & determinate fuit. & si nūc sedes, nūc determinate sedes. & si sedisti, nūc determinate sedisti. Et cōsimiliter enūciatio bifariam necessario vera dicitur: simpliciter & ex adiūctione. Simpliciter. vt terra est: necessario vera enūciatio est. & similiter enūciatio terra fuit, necessario vera est. Et si sedes enūciatio tu sedes: nūc necessario vera est. sed nō simpliciter necessario vera. & si sedisti enūciatio tu sedisti idēdem nūc necessario vera est, at nō simpliciter. & hoc pacto de necessario falsa, & simpliciter, & ex adiūctione. Quare & similiter quædam enūciationes erūt simpliciter determinate veræ & quædam ex adiūctione determinate veræ: quædam simpliciter determinate falsæ, & quædam ex adiūctione determinate falsæ. Idem enim & necessario & determinate. Sed Aristoteles vocabulis necessario, & nō necessario vtitur: expositores autē magis definite, indefinite, determinate atq; indeterminate vti solēt. Et de necessitate, omni profus potētia incommutabili hūc nō agitur: sed de ea quæ natura cōmutari nō potest. possibile, contingēs, impossibile, necesse in hac philosophica institutione: possibilitatis, cōtingentiæ impossibilitatis aut necessitatis naturæ, intelligētiam seruāt. quam qui egrediūtur: longe extra philosophiæ terminos, limitēsq; digrediūtur & aberrāt. ¶ Et sunt qui existimāt enūciationes de futuro quas vtrumlibet dicimus: neq; veras esse: neq; falsas propter literā Aristotelis circa cōclusionis determinationē, sed nō intelligunt particulam necessario, determinate esse intelligēdam. & hoc nihil aliud esse q̄ existimare ea quæ cōtingere possunt vtrumlibet: neq; fore neq; nō fore determinate. Sed aiunt si vtrumlibet astruxeris: nihil magis vt fiat vel nō fiat determinatū est. qua igitur ratione vtrumlibet futurū est, eadē vtrumlibet futurum nō est. Vtrumlibet igitur erit, & vtrumlibet nō erit: aut neq; erit neq; nō erit. Et ita quocq; de enūciatione. Sed hæc, captio est eorū qui nitūtur euertere vtrumlibet: & fatum, necessitate mēq; cūctis inducere rebus. Et quāuis id cōcedatur quæ vtrumlibet futura sunt, nō magis vt fiant q̄ non fiant esse determinata (nam ad vtrunq;, & ad fore & nō fore æque indeterminata sunt) ex illo male colligūt, non enim idcirco id de quopiam tribuerim vnquā: vt vtrumlibet ipsum sit futurum, & vtrumlibet nō sit futurum. neq; vt vtrumlibet, neq; sit futurū, neq; nō futurum. Verum si vtrumlibet erit, nō vtrumlibet nō erit. & si vtrumlibet nō erit, nō vtrumlibet erit. Neq; alio pacto de enūciatione, affirmatione scilicet negationēq; cōtradictionis sentiēdum est. Nam si affirmatio vtrumlibet vera: negatio vtrumlibet falsa. & cōtrā. neq; enim fieri potest vt ambæ veræ, ambæ falsæ: ambæ nō veræ, vel ambæ non falsæ sint. Semper igitur in rebus ipsis vnū vtrumlibet erit: & nō vtrumlibet nō erit, aut si vtrumlibet non erit, nō vtrumlibet erit. Erūtq; cōtradictionum affir

50

mationis videlicet & negationis vna vtrumlibet vera, & altera vtrumlibet falsa. Sed plerumque quænam aut vera aut falsa sit, incertitudo est: donec res ipsa, facta euaserit. Et tamen etiam quispiam certus esset: vt si nummum è marsuptio traheres certus qua in manu (vt verbi causa in læua) illum occultaturus esses, propositurus id alteri ad ariolandum, quā in manu esset. nā nihil refert. vtrumlibet enim verum esset te nummum in læua occultaturū: & nō te occultaturum nummum in læua, vtrumlibet falsa. Perspicit enim & certa præuisio, nihil de indeterminatione enūciationis mutat. Et qui declarationem quam secundæ regulæ adhibet Aristoteles, intellexerit: sciet huiusmodi affirmationes & negationes, neque simul veras falsasve esse posse, neque simul nō veras, neque simul nō falsas. & ex secundæ diuisionis intelligentia: quid de ipsis seorsum, & diuisim sentiendum sit. Pro quibus vt & exactius teneatur subterius adiungitur descriptio.

Ambæ Vna & altera										9	
										6	
	Longitudo									4	
	a	V	a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.	V Verum
	b	F	ab	ac	ad.	ae.	af.	ag.	ah.		F Falsum
	c	NV	bc.	bd	be.	bf.	bg	bh.			NV Non verum
	d	NF	cd	ce.	cf.	cg	ch.				NF Non falsum
	e	DV	de.	df.	dg.	dh					DV Determinate verum
f	DF	ef.	eg.	eh.						DF Determinate falsum	
g	IV	fg.	fh.							IV Indeterminate verū	
h	IF	gh								IF Indeterminate falsum	

In hac descriptione, literæ a b c d e f g h monstrant veras propositiones de contradictorijs, aut vniuersaliter, aut singulariter futurorum contingetium si nullum punctum ad literam adiunctum fuerit: sin adiectum fuerit, monstrant falsas. & sunt in vniuerso: numero 36. Et primo comparatur ambæ ad singula per ordinem hoc pacto. ambæ cōtradictoriæ futurorum contingetium sunt veræ & id designatur per a. & hoc modo sumuntur octo propositiones falsæ: quæ per octo primas literas secundæ longitudinem, id est à læua in dextram designantur. sequentes 28. per duplices literas designatæ sumuntur comparando vnam & alteram huiusmodi cōtradictoriarum, sequendo seriem hoc modo. vna pars contradictionis futurorum contingentium vera est: & altera falsa. & sumitur per a b & propositio vera est. Nam verum & falsum hic sumuntur, vt communia ad determinate, & indeterminate verum & falsum, & enūciatio illa vera est: nulla enim ad designatrices literas punctuatio adiuncta est. Et quid V quid F & reliqua id genus significet, ad latus descriptionis appositum est. Sed vt cætera intelligantur haud difficilia puto. Addubitāt insuper an quemadmodum in ijs quæ sunt & in ijs quæ fuerūt: hunc in modum in ijs quæ futura sunt, quædam reperiatur necessario, definite, & determinate fore, & simpliciter & ex adiunctione. Similiter & de huiusce rerum enūciationibus petendum est quibus celeriter & quasi in transcurso videtur respondendū aliqua simpliciter necessario, definite, & determinate futura. Terra sanè necessario erit: & quicquid ad mūdi abolutionem necessarium est. Sed hunc in modum nō videntur aliqua necessario ex adiunctione futura. quod cætera omnia quæ nō necessario futura sunt: aut arbitraria sint, aut præpedibilia. Quod amplius cognoscetur: si recte concipiamus quoniam modo aliqua enūciatio cum adiunctione temporis dicitur necessario, definite, & determinate vera: quod est nō simpliciter sed ex adiunctione esse necessario & determinate vera. Ipsa certe enūciatio pro aliquo tempore, tunc necessario & determinate vera intelligitur: pro quo tunc non potest non esse vera. vt si ego nunc sedeo: enūciatio ego sedeo, nunc necessario & determinate vera est. sed non simpliciter necessario vera. Nam paulo ante falsa fuisset: & paulopost quoque me surgente falsa erit. Et si anno præterito in Adria nauigauit: & nunc enūciatio, nauigauit in Adria: hæc enūciatio pro eo tempore nunc necessario & definite vera est. nunc enim fieri nō potest, vt pro eo tempore vera non sit. Sed tamen si cras cibaturus sim famelicum, & enūciatio, cras famelicum pascam: minime nunc necessario, & determinate vera est. Nam si ita esset, nunc pro eo tempore non posset nō esse vera. quare pro eodem tempore nunc non posset esse falsa. Id autem falsum est: cum non ex necessitate cras id sit futurum, sed ex arbitrio, & quod impediri potest. quare non videntur enūciationes in ijs quæ futura sunt: ex sola adiunctione necessitate necessario veræ. quapropter neque ex adiunctione necessario falsæ, etsi sint nonnullæ simpliciter & necessario veræ, & necessario falsæ. & in recta, sanæque huius rei intelligentia: tota propemodum determinatio pendet Aristotelica. Sed forsitan insurges, si cras cibo reficies famelicentem: estne nunc hæc vera: tu cras famelicentem pasces? Est sanè. Et nihilominus cum pro eodem tempore, nunc non sit necessario vera: nunc igitur potest non esse vera. quare nunc potest esse falsa. Id ingenue fatendum. Rursum inquis, nunc potest esse falsa. Esto igitur nunc falsa: quia id esse potest. Id sanè cum eo quod præconcessum, præconfessumque est non tribuendum, nunc scilicet esse falsam: ob id ipsum quod nunc falsa esse potest. Pugnans enim quod præconcessum est & id quod petitur. perinde ac si concedam Antonius sedet: & contendas, nonne

enūciatio Antonius sedet falsa esse potest? Potest inquam. Et tu rursus: quia Antonius sedet falsa esse potest: esto igitur falsa, quandoquidem id possibile est. Profecto nunquam efficies cum præconcesso vt hanc tibi nunc concedam falsam, Antonius sedet. nimis enim inuerecunde postulas: vt eandem enūciationem simul veram & falsam concedam, & eadem facilitate peterentur contradictoriæ. vt si concessa vera Antonius sedet, quia potest etiam vera esse Antonius non sedet: potest quis eam esse veram, cum id esse possit. Sed quis id (qui mentis sit compos) illi tribuet, vt contradictorias simul veras admittat? Quamuis enim hæc Antonius non sedet vera esse possit, & ideo dari vera: non tamen simul vnæque cum hac, Antonius sedet. Quare quamprimum enūciationem quampiam veram esse concesseris: pertinaciter eam esse falsam inficiandum est, etsi falsa esse possit. & si falsam consentis: eandem veram esse incuntanter neges oportet, etsi etiam consentias eam posse esse veram. Et ita de contradictorijs suo modo concessa vna parte aut refutata. Quod ex subiecta annotatione facile perpendetur.

Enūciationes eadem indeterminatæ.			
C	Cras pasces famelicum. Vera Concessa.	C C N	Cras pasces famelicum Nunc potest esse falsa Nunc esse falsa: pertinaciter negandum
Contradictoriæ indeterminatæ.			
C	Cras pasces famelicum Vera Concessa	N C N	Non pasces cras famelicum Nunc potest esse vera Nunc esse vera: pertinaciter negandum
Contradictoriæ determinatæ.			
C	Antonius sedet Vera Concessa	N C N	Antonius non sedet Potest esse vera Esse vera: pertinaciter negandum
C	Concedenda	N	Neganda.

Sed eadem si placet recolligamus hoc pacto:
Cras pasces famelicum. vera concessa.
Cras pasces famelicum. nunc potest esse falsa. concedenda.
Cras pasces famelicum. nunc sit falsa. pertinaciter refutandum.
Cras non pasces famelicum. neganda.
Cras non pasces famelicum, etiam nunc potest esse vera. concedendum.
Cras non pasces famelicum, nunc sit vera. pertinaciter abnuendum.
Antonius sedet. vera, concessa.
Antonius non sedet. neganda.
Antonius non sedet, potest esse vera. concedenda.
Antonius sedet, vera sit. id profus inficiandum.
Rursum captiunculam neclunt. Tu cras reficies pauperem: verane est? vera inquam, sed non necessario, atque determinate vera. Et hæc insuper, hæc enūciatio est vera qua tu eam veram enūcias: verane etiam est? vera inquam. Adijciunt præterea: hæc enūciatio vera est qua tu eam veram iudicas, & de præsentibus: nunc igitur determinate vera est. & si determinate vera est, nunc falsa esse nō potest. quare nec hæc, nunc falsa esse potest tu cras pauperem reficies. Sed perperam hoc paralogismo colligitur, quia ea sit enūciatio de præsentibus: igitur nunc determinate vera est. Nam eius veritas ex veritate enūciationis de futuro quam monstrat, pendet. veritas autem illius enūciationis de futuro: pendet ex rebus ipsis quæ indeterminatæ sunt, & vtcumque vtrumlibet futuræ sunt. Neque accepta aliqua affectione dicitur enūciatio vera: falsæve aliqua abiecta. Quare hæc etsi de præsentibus sit: non tamen nunc determinate aut vera aut falsa, vt quæ & nunc falsa esse possit quemadmodum & ea ex qua pendet. Et cum dicitur ea quæ sunt, & enūciationes in ijs quæ sunt: ea intelligimus quæ sic sunt vt ex futuro non pendeant. Quare si quis ab ineunte ætate virtutum officijs incubuit, ad finem vsque vitæ in illis persistiturus: nunc forte illum felicem & dū viuunt (vt vult Aristoteles) appellare possumus. verum enūciatio hæc, hic felix est, nondum necessario, determinatæque vera est, quod adhuc ex futuro sua pendet veritas. quod quidem quamquam erit: non tamen necessario, & definite erit. Sed de his latis constare arbitror. Solent & de ijs quærere an bonorum plena gaudia vita, necessario futura sit, an malorum necessario futura punitio, an necessario futurum iudicium? an potius affirmationes huiusmodi futuræ, sint contingentes? quæ omnia minus hic mihi accommodata videntur: & potius iustum iudicem pijs inuocationibus propitiandū, quam hic de huiusce

rebus loqui audendum. Sunt enim animi ad pietatem formandi. quod maxime fit: cum timore & modestia de ijs quæ supra nos sunt, cogitamus, nostram metientes infirmitatem, & confitentes suam incomprehensibilem à nobis excellentiam, & sublimitatem. & nihil de humilitate verèdum est, de superbia autem & præsumptione summopere timendum. hæc excæcat, intellectuque deijcit: illa illuminat, modestèque mentes attollit. Et iam diuina iustitia (vt quod de ijs sentio dicam) malorum vltionem, iustumque iudicium præscripsit, prædiffiniuitque: & diuina bonitas & misericordia bonorum præscripsit sine fine solamen. neque tanta certitudine, tantæque determinatione craftinum expecto solis exortum: quanta certitudine, quantæque determinatione multam flagitiosorum, bonorumque in æuo & insontium consolationem, iustumque dei iudicium. Quare & futurorum contingentium, huiusce rerum disputationem non admitto. minus enim natura, quàm craftinus solis exortus impediri valent. Sed hæc, qui sapient hoc in loco minus agitabunt, & quæcunque ad diuinas præstitutiones, prædiffinitionesque pertinent, & infinitæ suæ sapientiæ pelagus. illa enim in silentio venerari præstat. neque loquendum quicquam prius quàm nos legitime diuina formauerint eloquia. Et de his abunde.

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAUI.

Octauum cap. regulæ duæ. obiectio vna. dilutio. diuisiones tres. conclusio vna. ¶ Prima regula. In ijs & quæ sunt, & quæ fuerunt: affirmationem aut negationem determinate veram, falsamve esse necesse est. Et id quidem in contradictorijs vniuersalium vniuersaliter: semper alteram veram & alteram falsam esse necesse est. & consimiliter in singularibus. quemadmodum & iam quoque dictum est. In ijs vero quæ vniuersalium sunt non vniuersaliter, id non oportet. possunt enim ambæ simul esse veræ. Et id etiam dictum iam est. ¶ Secunda. In singularibus earum rerum quæ futuræ sunt: non necesse est affirmationem, negationemve determinate veram, falsamve esse. Nam si omnis huiusmodi affirmatio vel negatio necessario, determinatèque vera, falsave sit: & omne tale vt determinate eueniat, vel non eueniat necesse est. quare si quispiam dicat aliquid futurum esse, & alius dicat id ipsum non futurum: perspicuum erit alterum eorum determinate verum, falsumve dicere si omnis huiusmodi affirmatio, negatiove determinate vera, falsave est. non enim in talibus erunt vtræque determinate, aut veræ aut falsæ. Nam si verum est aliquid album esse: & tunc quoque album esse necesse est. & si verum est non esse album: & vt tunc non sit album oportet. & conuertitur, si quicquam album est: & tunc vt affirmatio qua ipsum esse enunciamus, vera sit necesse est. & si non est album: & negatio quoque vera erit. Et si non est album: falsum est enunciare album esse. & si falsum est id enunciare, neque quoque est album. Igitur & si determinate verum dicit qui quippiam futurum esse asserit, & id ipsum futurum esse necesse est. & si determinate verum dicit, qui dicit non esse futurum: non fore necesse est. & conuertitur. & si falsum est ipsum esse futurum: ipsum non erit. & si non erit: falsum est esse futurum. Quare autem huiusmodi affirmationem, negationemve determinate veram falsamve esse necesse est. & omne futurum: vt eueniat necesse. & omne non futurum, non euenire. quod sanè falsum & impossibile. Quia si ita fuerit: nihil igitur est neque sit aut à fortuna aut vtrumlibet: neque erit aut non erit quicquam, aut à fortuna aut vtrumlibet sed omnia hæc ex necessitate. nam aut is determinate verum dicit qui affirmat, aut is qui negat determinate verum. Atqui si vtrumlibet esset, similiter atque æque fieri posset, aut non fieri. Quod enim vtrumlibet contingit: nihil magis sic vel non sic determinate sese habet, aut habebit. Secundo. Si huiusmodi enunciationum vna determinate vera sit, & altera falsa: si quippiam nunc album est, determinate verum dixisset prius, qui id dixisset fore album. Quare semper determinate verum dixisset quis de vnoquoque eorum quæ facta sunt: ea aut esse, aut fore. Quod si semper de vnoquoque eorum determinate verum dixisset ipsum esse, aut ipsum fore: non potuit aut non esse aut non futurum esse. non potuit igitur non fieri. & quod non potest non fieri, impossibile est non fieri: & quod impossibile est non fieri, necesse est fieri. Omnia igitur quæ facta sunt, necessario facta sunt. Quare & eodem iure omnia quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur neque à fortuna neque vtrumlibet erit. quod sanè absurdum est. Nam si à fortuna aut vtrumlibet, non ex necessitate. ¶ Obiectio. At occurret aliquis primo non conuenire quenquam dicere in huiusmodi contradictionibus vniuersalium vniuersaliter, aut singularium neutram veram esse: vt quod neque erit neque non erit. Primo quidem. nam affirmatione falsa, erit negatio non vera. & negatione falsa, affirmationem non veram esse continget. Atqui dictum est semper earum cum altera sit falsa, alteram veram esse oportere. Eadem igitur vera & non vera, quod est impossibile. Vt igitur altera vera sit, & altera falsa: oportere esse videtur. Secundo. præter hæc si quispiam verum dicit quicquam album esse pariter & magnum: vtrunque esse necesse est. Si vero erit cras & album & magnum, itidem fore cras & album & magnum necesse est. Si autem non contigerit neque fore neque non fore: profecto non erit vtrumlibet, vt naualis pugna. Si enim vtrumlibet est: oportebit neque fieri naualem pugnam neque non fieri. Quod si id impossibile est: illarum sanè enunciationum, definite alteram veram: & alteram falsam esse necesse est. ¶ Dilutio. Absurda hæc & alia huiusmodi accidunt: si omnis affirmationis & negationis vniuersalium vni-

uersaliter aut singularium contradictorie oppositarum, determinate alteram veram: & alteram falsam esse necesse est, nihil videlicet vtrumlibet esse in ijs quæ fiunt, & omnia ex necessitate fieri. quæ & alia nimirum comitantur absone. Nam si omnia ex necessitate fiunt: nihil opus est & consultare, & res agendas aggredi, quasi si id faciamus euenturum sit quod molimur, sin vero non faciamus non sit euenturum. neque enim quicquam prohibet ad annos vsque denos millenos quempiam dicere hoc erit, & alterum dicere hoc non erit: quandoquidem ipsorum necessario eueniet alterum, quodcunque videlicet alter vere tunc dicit. Veruntamen neque id quicquam refert si dixerint aliqui contradictionem, siue non dixerint. Nam exploratum satis esse potest: res ipsas ita sese habere, quanuis neque hic affirmauerit, neque ille negauerit: non enim quia affirmamus aut negamus: res aut erit aut non erit, nec ad decimum etiam millesimum annum magis quàm quantulo- cunque tempore. Quare si in omni tempore id ita se habebat, vt alterum determinate verum diceretur: necesse erat id ipsum fieri. & vnumquodque eorum quæ fiunt, sic se omni tempore habebat vt ex necessitate fieret. Nam si determinate quispiam vere dixit quicquam fore, fieri nequit vt id ipsum non oriatur & eueniat. & contra, si ortum fuerit: vt non semper determinate verum fuisset enunciare ipsum fore. sed sanè hæc impossibilia sunt. nam videmus principium multorum futurorum esse in hoc ipso, quod consultamus & agimus aliquid. quod quidem (quia omnino ex ijs est: quæ non semper actu sunt) possibile est esse, & non esse similiter. Nam in ijs quæ non semper actu sunt: vtrumque contingit & esse & non esse. Quare & in huiusmodi, fieri & non fieri contingit. & pleraque quæ hunc in modum se habeant, nobis perspicua atque explorata sunt. vt hanc vestem diuidi possibile est: quæ nihilominus non diuidetur, discindeturque, sed prius vetustate atteretur: & eandem consimiliter possibile est non diuidi. non enim possibile fuisset priusquam diuideretur eam exeri, nisi eam possibile esset non diuidi. Quare & in rebus alijs quæ gignuntur, simile est: quæcunque talem sortiuntur potentiam. Manifestum igitur est: non omnia ex necessitate vel esse, vel fieri. ¶ Tres diuisiones. Prima. Sed ea quæ non ex necessitate fiunt diducuntur. quædam enim vtrumlibet fiunt: in quibus non magis affirmatio vel negatio vt vera sit, euenire solet. Alia vero in quibus alterum, affirmatio inquam vel negatio, vt magis & plerunque euenire solitum est, sed & contingit fieri alterum quod rarum est. & alterum quod scilicet vt magis ac plerunque, contingit identidem minime fieri. ¶ Secunda. Bifariam etiam dicitur & ex necessitate: scilicet & simpliciter, & ex adiunctione. Esse enim quod est quando est: & non esse quod non est quando non est necesse est. non tamen omne quod est, necesse est esse. neque omne quod non est, necesse est non esse. non enim idem est omne quod est necessario esse: quando est, & omne quod est, simpliciter necessario esse. neque idem omne quod non est: necessario non esse quando non est, & simpliciter necessario non esse. ¶ Tertia diuisio. Et necesse contradictioni simili modo dupliciter tribui intelligi solet: & simpliciter cuiuspiam partium, aut cum alterius partis adiunctione. & eadem ratio, quæ & in superioribus reperitur. nam id totum esse aut non esse, necesse est: & similiter id totum fore aut non fore, necesse. non tamen qui diuidit dicere possit, alterum necesse esse. Verbi causa. dico enim id totum naualem pugnam, cras futuram esse, vel cras non esse futuram necesse esse: sed non simpliciter naualem pugnam, cras futuram esse necesse esse, neque non fore cras identidem necesse. sed futuram esse aut non futuram esse, necesse est. ¶ Conclusio. Quæcunque ita se habent, vt vtrumlibet sint, & vt vtrumlibet eorum opposita contingant: in huiusmodi contradictione ita se habere necesse est. quod & contingit in ijs quæ plerunque sunt & non semper sunt, quæque rarerent non sunt, neque semper non sunt. nec ab re sanè. Quandoquidem enunciationes similiter veræ sint: quemadmodum & res ipsæ sunt, de quibus illæ sunt. cum igitur res vtrumlibet & æque indeterminate erunt, & enunciationes vtrumlibet & æque indeterminate veræ, falsæve erunt. Et quæ plerunque & non semper, & enunciationes plerunque veræ erunt. at non semper. Et huiusce rerum quæ vtrumlibet eueniunt necesse est contradictionis partem alteram veram, vel alteram falsam esse. non tamen hanc veram esse necesse est, vel similiter hanc. sed quæcunque aut vera aut falsa fuerit: vtrumlibet, atque indeterminate aut vera aut falsa est. Identidem & in ijs quæ plerunque contingunt, nam semper necesse est cum adiunctione contradictionis alteram partem veram, falsamve esse. non tamen hanc necesse est esse veram vel illam falsam. & si altera magis & plerunque vera sit: altera vero plerunque falsa, non iam tamen necessario aut vera aut falsa. Manifestum est igitur non omnis affirmationis & negationis hunc in modum contradictorie oppositarum: hanc quidem necessario, determinatèque veram esse, illam vero necessario falsam. Neque idem subit iudicium in contradictionibus de præsentibus eorum quæ sunt, & in contradictionibus futurorum eorum quæ non sunt, quæ tamen & esse vel non esse possunt.

¶ PARAPHRASIS PRIMI LIBRI
PEPI EPIMNEIAS FINIS.
GRATIAE DEO AMEN.

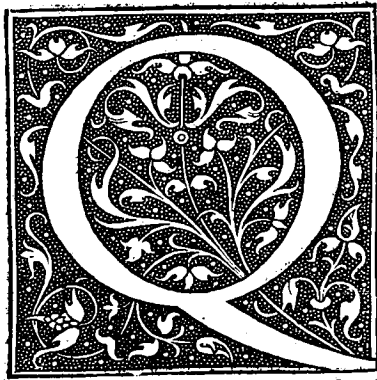

LIBER SECVNDVS PEP' EPMHNEIAZ ARITOTELIS.

De enunciationibus infinitis.

Cap. I.

Conclusio.

Quoniam autem est aliquid de aliquo affirmatio significans: hoc autem vel nomen est vel innominatum, unum autem oportet esse & de uno id quod est in affirmatione (nomen autem dictum est & innominatum prius. non homo enim nomen quidem non dico: sed nomen infinitum. unum enim significat aliquo modo infinitum nomen. quemadmodum & non sanatur non verbum: sed infinitum verbum) erit omnis affirmatio & negatio: vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. Prater verbum autem nulla affirmatio vel negatio est. est enim vel fuit, vel erit, vel fit, vel quaecumque alia huiusmodi verba: ex ijs sunt quae posita sunt. confignificat enim tempus. Quare prima est affirmatio & negatio. est homo, non est homo. deinde est non homo, non est non homo. Rursus est omnis homo, non est omnis homo. est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs (quae extrinsecus sunt) temporibus eadem ratio est. Quando autem est tertium adiacens, praedicatur: dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem: ut est iustus homo. est tertium, dico adiacere nomen, vel verbum in affirmatione: quare ob id ipsum quatuor erunt illae. quarum duae quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundum consequentiam ut priuationes: duae vero minime. Dico autem quoniam est: aut iusto adiacebit, aut iniusto. quare etiam negatio. quatuor igitur erunt. Intelligimus vero quod dicitur ex ijs quae subscripta sunt.

Regula 1

Regula 2

A Antecedens. C Confessio.

A Homo iustus est	C Homo iniustus non est	Simplices
C Homo iniustus non est	A Homo iniustus est	Priuatoriae
C Homo non iustus non est	A Homo non iustus est	Infinitae
Vniuersales & particulares, affirmationes, & negationes.		
A Omnis homo est iustus	C Non omnis homo est iustus	Simplices
C Non omnis homo est non iustus	A Omnis homo est non iustus	Infinitae

Regula 3

Regula 4

Est iustus homo: huius negatio est, non est iustus homo. est non iustus homo: huius negatio est, non est non iustus homo. est enim hoc in loco & non est: iusto & non iusto adiacet. haec igitur quemadmodum in resolutiuis dictum est: sic sunt disposita. Similiter autem se habebunt et si vniuersalis nominis fit affirmatio. ut omnis est homo iustus: negatio, non omnis est homo iustus. omnis est homo non iustus: non omnis est homo non iustus. Sed non similiter angulares veras esse contingit. contingit autem aliquando. haec igitur duae oppositae sunt. Aliae autem duae ad non homo, quasi subiectum aliquod additum. ut est iustus non homo: non est iustus non homo, est non iustus non homo: non est non iustus non homo. plures autem his non erunt oppositiones. Haec autem extra illas, ipsae secundum se erunt: ut nomine vtentes eo quod est non homo. In quibus vero est non conuenit, ut in eo quod est sanum esse, & ambulare: in ijs idem facit sic positum, ac si est adderetur. ut est: sanus est omnis homo, non sanus est omnis homo. sanus est omnis non homo, non sanus est omnis non homo. non enim dicendum est non omnis homo: sed non negationem ad id quod est homo addendum est. omnis enim non vniuersale significat: sed quoniam vniuersaliter. Manifestum est autem ex eo quod est sanatur homo: non sanatur homo. sanatur non homo: non sanatur non homo. haec enim ab illis differunt: eo quod vniuersaliter non sunt. quare omnis vel nullus nihil aliud confignificat quam vniuersaliter de nomine vel affirma-

tionem vel negationem. ergo & reliqua eadem oportet apponi. Quoniam vero contraria est negatio ei quae est omne est animal iustum, illa quae significat quoniam nullum est animal iustum: haec quidem manifestum est quoniam nunquam erunt neque vera simul, neque in eodem. his vero oppositae erunt aliquando. ut non omne animal iustum est, & est aliquod animal iustum. sequuntur vero & haec, eam quidem quae est omnis est homo non iustus, haec nullus homo est iustus: illam vero quae est aliquis est homo iustus, opposita, quoniam non omnis homo est non iustus. necesse est enim aliquem esse. Manifestum est autem etiam quoniam in singularibus si verum est interrogatum negare: quoniam & affirmare verum est. ut putasne Socrates sapiens est: non. Socrates igitur est non sapiens. In vniuersalibus vero non est vera quae similiter dicitur: vera autem negatio est. ut putasne omnis homo sapiens est: non. omnis igitur homo non sapiens est. hoc enim falsum est. sed non igitur omnis homo sapiens est: verum est. haec enim opposita est: illa vero contraria. Illae vero secundum infinita contra iacentes nomina & verba (ut in eo quod est non homo, vel non iustus) quasi negationes sine nomine & verbo esse videbuntur: sed non sunt. Semper enim vel veram vel falsam esse necesse est negationem. qui vero non homo dixit, nihil magis quam qui dicit homo, sed etiam minus: verus vel falsus fuit, si non aliquid addatur. Significat autem est omnis non homo iustus: nulli aliarum idem nec huic opposita quae est, non est omnis non homo iustus. ea vero quae est, omnis non iustus non homo est: illi quae est nullus est iustus non homo, idem significat. Transposita vero nomina & verba idem significant. ut est albus homo: & est homo albus. Nam si hoc non est: eiusdem multae erunt negationes. sed ostensum est quoniam vna vnius est. eius enim quae est, est albus homo: negatio est, non est albus homo. eius autem quae est, est homo albus, si non eadem est ei quae est, est albus homo: erit negatio, vel ea quae est, non est non homo albus, vel ea quae est, non est homo albus. Sed altera quidem est negatio eius quae est, est non homo albus: altera vero eius quae est, est albus homo. quare erunt duae vnius. Quoniam igitur transposito nomine & verbo eadem fit affirmatio & negatio, manifestum est.

Regula 5

Regula 6

Dubium.

Regula 7

Primi Cap. secundi peri hermenias notae.

Apud Aristotelem continuata lectio est: non noui libri inceptio. singularis enim apud eum de interpretatione liber est non duo. quod & in dialectica sua etiam annotauit Politianus. Quia tamen secare solent in duos: comunem scholae secuti consuetudinem in duos partiti sumus, ne se putaret non omnes Aristotelicos libros recepisse. Si dico homo est animal rationale mortale, hic affirmatio ex nomine & verbo constituitur. & quanta ex pluribus nominibus cum verbo constituitur, nihil refert. Nam quod ex pluribus constituitur nominibus, constituitur etiam ex nomine. tamen de simplicibus praecipue Aristoteles intelligit, & verbi personalis. ut homo est. homo est animal. Superior autem non omnino simplex est, sed aliquo modo composita ratione praedicati. Simplex autem est, cum subiectum & praedicatum neutrum euadit constitutum ex pluribus dictionibus. Affirmationes & negationes impersonalium, ex casu nominis constant & impersonali verbo: aut ex infinito casu & impersonali verbo. ut tædet hominem. tædet non hominem. sed illae raras sunt, & parum disciplinis accommodatae, quae autem earum magis accommodari solent: sunt infinitivae. Infinitum nomen quodam modo unum significat. quodam modo indefinite scilicet, & indeterminate. unum quidem. nam vna significatione: non etiam diuersis & homonyma. Prater enim verbum nulla affirmatio vel negatio erit. Verum alicui forte potius dicendum fuisse videbitur omnem affirmationem constare ex nomine & verbo, aut ex infinito nomine & verbo, aut infinito verbo, & ita de negatione. quare & hic dicendum. prater enim verbum vel finitum vel infinitum, nulla affirmatio vel negatio erit. Verum id aduertendum est: notam negandi non, in enunciatione additam verbo semper qualitatem efficere negatiuam. Quare cum affirmationis & negationis sit idem verbum: non sicut adijciendum, aut in infinito verbo. Extra tamen enunciationes: non sanatur, non laborat totum simul acceptum verbum dicitur infinitum solum. sicut currit per se verbum finitum solum. in enunciatione autem ut in hac, Cato sanatur; sanatur & verbum dicitur & affirmatum verbum: quia iam affirmatio ex eo constituta sit. & in negatione, Cato non sanatur, sanatur verbum dicitur & negatum verbum: quia iam ex eo negatio constituta sit; & hoc totum non sanatur, infinitum verbum negatum. Negatum quidem ob causam dictam: infinitum autem quia similiter sit & in eo quod est, & in eo quod non est. Cum igitur nunquam sit in enunciatione

Politianus:

ne verbum infinitum quin sit verbū negatum (modo nō impediatur) quod quidem verbum negatum, proprie verbum est & finitū verbum: non ab re dictum est præter verbū nullam affirmationem, negationemve esse. Nam præter verbū affirmatum non est affirmatio: & præter verbum negatū non est negatio. & nota negandi non: siue neget siue indeterminet atq; infiniat, consimiliter & nō homonyme consignificat. Vnde fit vt reperiat in finitū verbū & non negatū: vt non currit solitarie dictum. negatū & non infinitum, vt nullus homo currit. negatū & infinitum, vt cū dicitur homo nō currit. Est præterea finitū & non affirmatum: vt currit per se prolatum. finitum & affirmatū: vt homo currit. Fit etiā vt nota non: extra enūciationem verbo adiecta infiniens, indeterminānsq; dicatur. nam semper, & solum facit infinitū. in enūciatione autem adiūcta verbo: potius negans quā infiniens dicenda est. nam semper in enūciatione verbū negatum facit (modo per alterā non impediatur) non autem semper infinitum. Sed in enūciatione ad nomen lata id aliquando obseruat: vt solum infiniat atq; indeterminet, haud secus atq; extra enūciationem, vt cum dicitur, omnis non homo iustus est. quod est quotiens illo aggregato nō homine tanquā subiecto, vno nomine, vnoq; vocabulo (vt in tertia regula vult Aristoteles) vtitur enūciatio. Et negatio illa verbo non adijcitur, sed soli nomini homo: ideo non negat, sed solum indeterminat. & hic nihil subiectū est, præter nomen infinitū. idcirco non ab re dictum videatur, affirmationē aliquam consistere ex nomine infinito & verbo. Et si enūciamus non homo currit, planē anceps est, an non homo vt vnū accipiatur, sitq; id totum subiectum, an vt duo sitq; solum homo subiectum. Nam si totum vt vnum accipitur, vtiturq; oratio illo composito perinde ac nomine vno: affirmatio est. & nota non, infiniens, indeterminationisq; nota. Si vt duobus vtitur, vno quidē vt subiecto & altero vt nota non, infiniens, indeterminationisq; nota. Si vt duobus vtitur, vno quidem vt subiecto & altero vt qualitatis nota: negatio est. & homo solum subiectum est: nota vero negādi non, verbo incidit ipsum negatū efficiens, estq; instrumentum negans. Et hæc varietas non tam ex instrumento: quā ex nostra mente vario modo & ad varia illo vteute prouenit. & ne quis in his parum nobis confidat: Boetium & alios quos imitatur authores consimilia dicentes, legat. Sed de his plura forte q̄ oportuit. ¶ Est, fuit, erit, fit, & huiusmodi ex ijs sunt quæ prius determinata sunt. sed prius est, & alia præsentia: verba nūcupauit. Fuit, erit, & similia: casus verborū. Hic autem extenso verbi vocabulo: omnia verba appellat. ¶ Propter obscuritatem & nimiam breuitatem explicando regulas: aliquatū adijciendum fuit. semetipsum tamen vbiq; Aristoteles interpretatur: sed ex sententia ac proposito inuoluta breuitate. ¶ Oppositio, oppositio contradictoria. Cum sumuntur oppositiones in vniuersalibus: pariter sumuntur in particularibus. Nam ex opposito illis respondent. Et in singularibus consimiliter sumuntur vt in vniuersalibus: minoris tamen in disciplinis sunt momenti. Quare mirum non est: si Aristoteles illas suppressit subiectūq;. Ex figuratōne tamen subiecta quæ expressiora desiderat in ijs in quibus secundum adiectum est: facile intelliget.

Boetius.

Prima oppositio indefinitarum			Prima oppositio vniuersalium		
1	Eit homo	Non est homo	2	1	Omnis homo est
				2	Nō ois homo est
Secunda oppositio indefinitarum			Secunda vniuersalium		
3	Est non homo	Non est non homo	4	3	Ois nō homo est
				4	Nō ois nō hō est
Prima oppositio particularium			Prima singularium		
1	Aliquis homo est	Nō aliquis homo est	2	1	Est Plato
				2	Non est Plato
Secunda oppositio particularium			Secunda oppositio singularium		
3	Aliquis non hō est	Nō aliquis nō hō est	4	3	Est non Plato
				4	Nō est nō Plato

¶ Et hæc inter se necessariam non habet sequendi legem. ¶ Et est, fuit, erit, fit & similia secūdo prædicantur, adijciunturq;: quando alia ab ipsis nō exprimuntur prædicata. vt homo est. homo fuit. homo erit. homo fit. homo subiectū est: est, fuit, erit, fit, prædicata. Tertia dicuntur adiecta, prædicatāq;: cum præter ipsa aliud prædicatū explicatur. vt est iustus homo. fuit iustus homo. erit iustus homo. fit iustus homo. homo subiectus intelligatur. duo sunt prædicata: iustus est, iustus fuit, iustus erit, iustus fit. Et quia vt subiectum præintelligatur oportet: ideo homo intelligētia primū est. & quia de eo intēditur præcipue prædicari iustum: ideo iustum secundū est adiectum & primū prædicatum. quia vero cōsequenter intenditur tēporis dari intelligētia, aut motus, imperfectionisq; prædicati iusti, idcirco est, fuit, erit, fit, tertia sunt adiecta, sed secunda prædicata. nō enim tēpus iusti adiecti ad hominē intelligere possis: nisi & hominē & iustum præintelligas. Intelligentiā igitur (cum primū, secundū, tertiu nominat Aristoteles) potius respicit: q̄ vocabulorum situm. nam plerūq; quod primū situm obtinet, intelligētia vltimū est. & contra. Itaq; si tertio prædicari diceretur: non tria esse prædicata intelligēdum, sed adiacentia tertio intelligētia loco prædicari. Ita vt tertio, adiecta vel adiacentia aut aliquid simile determinet: non autē prædicari. vt diligēter exequitur Boetius. Et quod nūc est, fuit, erit, fit, copulas vocant cū tertia sunt adiuncta (quod plerūq; nō placet: cū melius appellētur prædicata) idem valuerit vt tertiu intelligētia obtineant locum. copulā enim nūquam quicquā intellexeris: nisi ea quæ copulat mēte præcōceperis. Non ab re igitur Aristoteles talia: tertia adiecta, & prædicata nominat, & si latinæ locutionis vsus admitteret quod Aristoteles

Boetius.

τρίτα πρῆξιαν γὰρ ἔμμενα, nos tertia ad prædicata diceremus. ¶ Dico enim est tertium nomen verbūve: nomen, vocabulum. verbūve, exponit: quod scilicet vocabulum est verbum. Nam si dixisset tertium verbum aliquis contentiosior statim intulisset: tria ergo in hac enūciatione verba, quorum est tertium verbum est. & quod dicit tertium non situm vocabulorum, sed intelligentiæ ordinem meditari potius oportet. ¶ Quarum duæ negatiuæ scilicet ad affirmatiuas secundum consequentiam sese habebunt perinde ac priuatoriæ. Huius regulæ intelligentia facile capietur ex duabus enūciationum descriptionibus quas Aristoteles in vltimo capite primi priorum analyticorum posuit: vt paulopost fiet manifestum. Enūciationes priuatoriæ dicuntur: in quibus extremum, vt prædicatum est, priuatiuum vocabulum. Priuatiuum autem appellamus quod priuatiuā includit particulam: vt inæquale, iniustum, incorruptibile, immortale, & id genus. Particula enim in, plerūq; in compositione priuatiua est. Similiter & particula a, ab, & dis, vt amens, abnuo, ab dico, ab simile, difficile, dissimile. Et latius hic quā in prædicamētis priuatiua sumuntur. Sunt igitur hæc priuatoriæ: est inæquale, est iniustum, est incorruptibile, est immortale, & similes. Et quæ continebunt nomen infinitum: dici poterunt enūciationes infinitæ. vt est non iustus homo, non est non iustus homo: & similes. quæ sola finita nomina simplices, atq; finitæ: vt sunt hæc, est iustus homo, non est iustus homo, & quæcunque huiusmodi sunt. ¶ Cum enūciamus quatuor enūciationes, primam est iustus homo, secundam non est iustus homo, tertiam est non iustus homo sub secunda collocatam, & quartam non est non iustus homo sub prima: in prima est, affirmatiuæ adiacet iusto, & in secunda negatiuæ, in tertia affirmatiuæ non iusto, & in quarta negatiuæ adiacet, atque additur non iusto. ¶ In resolutiuis: in libris priorum analyticorum, id est, resolutiuorum. & id in vltimo cap. primi priorum. In quo duæ hæc descriptiones intelliguntur: vna pro infinitis enūciationibus & vna pro priuatorijs. quæ sunt hæc.

¶ Prima pro infinitis.

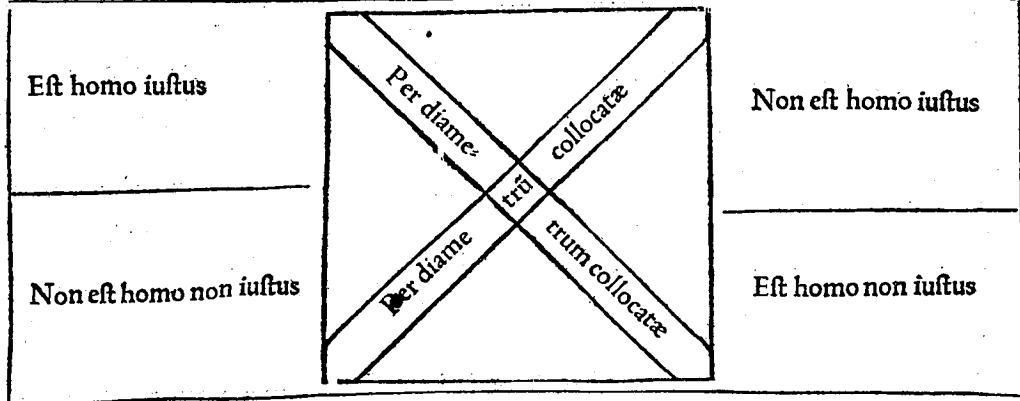
a	A	Est iustus homo	C	Non est iustus homo	b	simplices
d	C	Non est non iustus homo	A	Est non iustus homo	c	indefinitæ
¶ Secunda pro priuatorijs.						
a	A	Est æquale	C	Non est æquale	b	simplices
d	C	Non est inæquale	A	Est inæquale	c	priuatoriæ
	a b c d	enūciationum nomina	A	Antecedens	C	Consequens

Et vt in priuatorijs duæ negationes sequuntur affirmationes (sequitur enim est æquale: igitur non est inæquale) ita & affirmationem est iustus homo, sequitur negatio non est non iustus homo: & affirmationem est nō iustus homo, consequitur negatio non est iustus homo. Duæ igitur scilicet negatiuæ sequuntur affirmatiuas: tam in priuatorijs, q̄ infinitis. Sed & duæ scilicet affirmatiuæ nō consequio trahuntur negatiuarum. In priuatorijs enim non sequitur, non est inæquale: igitur est æquale. Item non est æquale: igitur est inæquale. nam scientia (& similiter quicquid quantitatis experts est) cum non sit inæqualis, non est æqualis: & cū non sit æqualis, non est inæqualis. Et eodem quoq; modo in infinitis: duæ affirmationes, negatiuas nō sequuntur. non enim sequitur non est non iustus homo: est igitur iustus homo. Item neq; sequitur non est iustus homo: igitur est nō iustus homo. equus enim non est non iustus homo: nō tamen colligere valebimus, equus igitur est iustus homo. Item, neq; equus est iustus homo: minime tamen fit vt equus sit nō iustus homo. Id tamen aduertendum in descriptionibus Aristotelis quæ in fine primi priorum analyticorum disciponuntur: Aristotelem in infinitarum descriptione prædicatum fecisse, album & non albū. nos autem tem consimili propositionum dispositione seruata, pro commoditate, prædicatum fecimus iustus homo & nō iustus homo: quod & Porphyrius & Boetius fecerūt. Et vt in descriptione priuatiuarum Aristotelis intelligi debet æquale & inæquale pro prædicatis: similiter & hic iustus homo, & nō iustus homo pro prædicatis, & solum nō iustus infinitum esse, solamq; prædicati partem infinitam. perinde ac si dico inæqualis quantitas: solum inæqualis, dictio priuatiua est non etiam totum diceretur priuatiuum. Non enim authorū mos est vna particula negatiua, plures simul dictiones infinitas dicere: vt neq; vna priuatoria particula, plures priuatiuas dictiones. Et homo hic ad prædicatū pertinere dictū est. nam si pertineret ad subiectū: nihil prohiberet affirmatiuas cōsequi negatiuas. vt ex quinta regula & suis descriptionibus agnoscitur: quod indefinitæ legem particularium quo ad veritatem, falsitatemve sequantur, & obseruent. Et in affirmationibus & negationibus contradictorijs vniuersalibus: duæ negatiuæ certa, constantiq; & rata lege sequuntur affirmatiuas, duæ vero affirmatiuæ negatiuas minime. vt ex descriptione subiecta dinoscitur.

Porphyrius Boetius

Antecedens		Consequens	
A	Omnis homo iustus est	Contradictoriæ	C Noni omnis homo iustus est
Consequens		Antecedens	
C	Non omnis homo non iustus est	Contradictoriæ	A Omnis homo non iustus est
Non conuertuntur		Non conuertuntur	

Enūciationes per diametrū, sunt in descriptione affirmatiua & affirmatiua inter se: pariter & negatiua & negatiua. quæ & à Boetio angulares appellantur. vt sint descriptæ indefinitæ hoc modo.

Angulares & per diametrū collocatæ sunt hæc affirmationes est homo iustus, est homo non iustus: quæ nõ magno impedio simul veræ esse dinoscunt. Item diametrales sunt negationes, nõ est homo nõ iustus, nõ est homo iustus. quæ indefinitæ identidè simul veræ sunt. Nam his duabus eadè sunt homo nõ est iustus, homo nõ est non iustus. quæ haud difficile simul esse veræ deprehendunt. Sint cõsimiliter vniuersali cõtradictoria oppositione affirmationes & negationes oppositæ hoc modo.

a	Omnis homo iustus est	Non omnis homo iustus est	b
d	Non omnis homo non iustus est	Omnis homo non iustus est.	c
a	Nullus homo iustus est	Aliquis homo iustus est	b
d	Aliquis homo non iustus est	Nullus homo non iustus est	c

a c b d per diametrum collocatæ, & altrinsecus angulares.

Angulares sunt affirmationes omnis homo iustus est, omnis homo non iustus est: quæ nõquam simul veræ esse possunt. Pugnans enim in omnibus terminis huiusmodi vniuersales affirmationes. Item angulares sunt negationes nõ omnis homo nõ iustus est, non omnis homo iustus est: quæ simul veræ esse possunt aliquando, vt quando necessariæ & disparatæ nõ sunt, sed cõtingentes & accidentariæ. quales sunt hæc: quæ in descriptione ponuntur. Ideo adiecit Aristoteles: cõtingit autem aliquando. sed nunquã omnes in illis vniuersalibus angulares simul esse veras cõtingit (vt fit tamè in indefinitis) sed aliquas solum scilicet particulares, & aliquando. Et ex his singularum regularū intelligentia haberi potest. ex logicis autem elementis exactius subtiliq; ratione, si quando vacabit tempus vt emittantur. Neq; plures his erunt oppositiones. Constituamus oppositiones, prædicato penes finitum & infinitum variato & subiecto finito, modo qui sequitur: & erunt hæc duæ.

Prima oppositio.			
1	Est iustus homo	Duæ primæ	Non est iustus homo 2
Secunda oppositio.			
4	Non est non iustus homo	Duæ secundæ	Est non iustus homo 3
Tertia oppositio.			
1	Est iustus non homo	Duæ primæ	Non est iustus non homo 2
Quarta oppositio.			
4	Non est non iustus nõ homo	Duæ secundæ	Est non iustus non homo 3

Quarum duæ primæ enunciationes, id est, quæ constituunt oppositionem duabus primis superioris descriptionis diuersæ sunt, & duæ postremæ duabus postremis itidè diuersæ. neq; enim idem significant, neq; ad eandem sequuntur. neq; sequentes recipiunt eandem: neq; sese mutuo. Prima enim superioris, est iustus homo cõsequentem recipit nõ est non iustus homo. Sequitur enim est iustus homo: igitur non est nõ iustus homo. at prima inferioris descriptionis minime eandem admittit consequentè. Neq; enim sequitur est iustus non homo: igitur nõ est non iustus homo. neq; se mutuo consequuntur. non enim sequitur est iustus homo: igitur est iustus non homo. Et ita secundam & secundam nõ ad eandem sequi, neq; se mutuo: ostendere est facile. Et idem est de duabus postremis. non enim sequitur est iustus homo: igitur nõ est non iustus nõ homo. & tamen sequetur est iustus homo: igitur nõ est nõ iustus homo. ad quam igitur sequitur quarta primæ descriptionis: non sequitur quarta secundæ. neq; quarta quartæ consequitur. non enim sequitur non est non iustus homo: igitur non est nõ iustus nõ homo. aut contrã. Similiter secunda superioris descriptionis consequitur tertiam eiusdè: sed minime consequitur tertiam inferioris. Sequitur enim est nõ iustus

homo: igitur nõ est iustus homo. sed eadem, non est iustus homo nõ consequitur tertiam alterius. neq; enim sequitur, est nõ iustus nõ homo: igitur non est iustus homo. & si alias comparationes facias idem reperias. manifestum est igitur has oppositiones à superioribus esse alias: primã à prima, & secundam à secunda, & secundã seipsas oppositiones esse. Sed ex septima regula facile cognosci poterit: primam oppositionem vnius, nõ esse eandè secundæ oppositioni alterius, & quam consequendi legem seruabunt. & hæc rudi Minerua sint ostensa. Sed dices ex duobus terminis variatis in affirmationib; & negationib; indefinitis, sumptæ solū sunt quatuor differetes oppositiones & octo enunciationes: quo modo igitur dicit Aristoteles neq; his plures erunt oppositiones: ostendo etiam in indefinitis, ex duob; terminis penes finitum & infinitum euariatis plures oppositiones esse oportere. Nam constituam quinque descriptiones: primam vbiq; subiecto finito, & prædicato variato. Secundã vbiq; prædicato finito & subiecto variato. Tertiam vbiq; subiecto infinito & prædicato variato. Quartam vbiq; prædicato infinito & subiecto variato. Et quintam tam subiecto, q̄ prædicato euariato. Et manifestum est in illis quinque diuersis descriptionibus decem contineri oppositiones & viginti enunciationes. non igitur recte id assertū videtur neq; his plures oppositiones erunt: cū solum quatuor diuersæ assignatæ fuissent. Sed falsa est hæc calumnia. Nam cū ex duabus descriptionib; sumuntur decem oppositiones: illæ decem cū quatuor Aristotelicis conspirabunt, atq; eadem erunt. quare & viginti illæ enunciationes: cū octo alijs. quod facile deprehendemus si quatuor oppositiones Aristotelis designabimus: quæ sint a. b. c. d. Et decem ex quinque descriptionibus: quæ sint e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. Sintq; descriptiones hunc in modum.

1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o
a e g n	1 1 3 9			eadem									
b f l	2 2 7			eadem									
c h i	3 4 5			eadem									
d k m o	4 6 8 10			eadem									

Sed hæc ex descriptionibus sequentibus euadunt exploratiõra.

Ex duabus descriptionibus Aristotelis: oppositiones quatuor.				
Descriptiones duæ	A	Est iustus homo	Non est iustus homo	1
	B	Non est non iustus homo	Est non iustus homo	2
	C	Est iustus non homo	Non est iustus non homo	3
	D	Non est non iustus non homo	Est non iustus non homo	4
Oppositionū numeri.				

Quinque descriptiones continentes oppositiones decem: enunciationes viginti.

Descriptiones quinque	E	1	Est iustus homo	Non est iustus homo	1
	F	2	Non est non iustus homo	Est non iustus homo	2
	G	3	Est iustus homo	Non est iustus homo	3
	H	4	Non est iustus non homo	Est iustus non homo	Conuersa
	I	5	Est iustus non homo	Non est iustus nõ homo	3
	K	6	Non est non iustus non homo	Est non iustus non homo	4
	L	7	Est non iustus homo	Non est nõ iustus homo	Conuersa
	M	8	Non est non iustus non homo	Est non iustus non homo	4
	N	9	Est iustus homo	Non est iustus homo	1
	O	10	Non est non iustus non homo	Est non iustus non homo	4
Coincidentiarum numeri.					

Tres descriptiones appendices quintæ.

Descriptiones quinque	II	Est non iustus non homo	Non est non iustus non homo	Conuersa	4
	12	Non est iustus homo	Est iustus homo	Conuersa	1
	13	Est non iustus homo	Non est non iustus homo	Conuersa	2
	14	Non est iustus non homo	Est iustus non homo	Conuersa	3
VII	15	Est iustus non homo	Non est iustus non homo		3
	16	Non est non iustus homo	Est non iustus homo		2

¶ Potest igitur intueri facile: quo pacto illarum quinque descriptionum prima oppositio eadem est primæ, quam assignauit Aristoteles. & secunda secundæ. & tertia rursus primæ, & quarta eadem tertiæ, sed conuerso ordine. quinta rursus eadem tertiæ. sexta eadem quartæ. septima eadem secundæ conuerso ordine. octaua eadem quartæ. nona eadem primæ. decima eadem quartæ. Et insuper adiectæ sunt tres appendices quintæ. quia quinta descriptio, poterat quadrupliciter variari. quæ sex insuper addunt oppositiones: vndecimam, duodecimam, tertiam, quartam, quintam, & sextam decimam. sed vndecima, quarta est ordine conuerso. duodecima, prima conuerso ordine. tertiadecima, secunda verso ordine. quartadecima, tertia itidem ordine conuerso. quintadecima, tertiæ conspirat atque coincidit. & sextadecima secundæ. Vides igitur quanta breuitate id Aristoteles mirifice effecerit notum. quatuor enim oppositionibus tantum effecit: quantum, & nos refutandæ obiectionis gratia, decem & sex effecimus. Et ex his liquere satis possunt: quæ in tertia adducta sunt regula.

¶ Pro quartæ regulæ intelligentia: hæc annotetur descriptio.

Vniuersaliter contradictoria.

Ambulat omnis homo	Non ambulat omnis homo
Non ambulat omnis non homo	Ambulat omnis non homo
Indefinitæ contradictoria.	
Ambulat homo	Non ambulat homo
Non ambulat non homo	Ambulat non homo

¶ Quintæ regulæ circa literam est adiecta descriptio. Et A antecedens: C consequens significant. ¶ Neque enim contraria simul in eodem. Id dictum est propter contraria, qualia sunt album & nigrum: ad quorum analogiam enunciationes contrariæ dicuntur. vt in notis sexti capitis præcedentis libri dictum est. ¶ Est igitur omnis homo nõ sapiens interrogatæ propositioni contraria, id est, contrariæ æque potens. nam & interrogata propositio & hæc vtraque affirmatio est. Verum hæc æque potest atque hæc, omnis homo non est sapiens ex quinta regula, quæ absque vlla cõtrouersia interrogatæ contraria est. Opposita contradictoriæ sine affirmatione & negatione. & sunt quæ in decimo capite libri prædicamentorum determinata sunt.

Opposita	
Homo.	non homo
Opposita	
Iustus.	non iustus
Opposita	
Currit.	non currit

¶ Qui dicit non homo: non magis verum falsumve dicit, quàm qui dicit homo. verum etiam minus dicere verum eum qui dicit non homo manifestum, nisi ei aliquid addatur, id est verbũ. & qui etiam dicit homo, certum est non dicere verum. sed cur dicens non homo,

minus etiam verum dicere videatur: cum tamen neutrum dicendo, dicat verum? Id ideo esse videtur quod homo definite aliquid & certe significat: nõ homo autem indefinite & incerte aliquid monstrat. Quare homo quodam modo perfecte: nõ homo vero imperfecte significat. sed aliquid definite & mente certa quid indicare, & perfecte significare magis cũ enunciatione cõuenit (quæ verum, falsumve determinate cõtinet: & quæ certum affirmandi negandive aliquid de aliquo modum, & quæ cogitationem, sententiãque perfectam aggenerat) quàm id quod nihil determinate significat, nihil certe, nihil perfecte. Merito igitur cũ homo & huiusmodi verum, falsumve nõ sit: multo minus nõ homo verum falsumve est. quandoquidem homo cum vero falsoque magis conspiret, conueniatque: quàm nõ homo. ¶ Idem significat: idem veritate falsitateque valet & consequentia simul sunt. Non tamen sunt eadem. nam vna affirmatio: & altera negatio. ¶ Nomina & verba transposita, idem significant. Id de transpositione & vario situ vocum intelligendum est. nõ autem de transpositione intelligentiæ, seruata tamen proprietate latina apud Latinos, & græca apud Græcos. vt esto semper intelligatur homo subiectus & albus prædicatus: hæc omnes eadem affirmatio erunt. homo est albus. albus est homo. homo albus est. albus homo est. est homo albus. est albus homo. & his sex affirmationibus: vna negatio cõtradicit. Verũ si mutet intelligentia, vt hic homo subiectus & illic prædicatus intelligatur: tunc homo est albus & albus est homo nõ eadem sunt affirmatio. Et si nõ seruetur proprietates sermonis: nõ oportet nomina & verba transposita idem nobis indicare. vt nõ idẽ indicant homo est animal rationale, & homo est rationale animal. Prima em̄ apta locutio est: & secunda inepta & quæ refutatur in disciplinis. quod de proprietate locutionis regula sit apud grammaticos & oratores: communia minus cõmunibus, prolationis ordine, siturque esse præferenda. Et idem fuerit iudicium cum determinationes adiungimus: modo intelligentia nõ varietur, quod aliud, aliudve determinet. vt homine semp̄ subiecto & omnis vniuersalitatibus nota, eius determinatione, & iusto prædicato, idem dicim⁹ omnis homo iustus est. est omnis homo iustus. omnis homo est iustus. iustus est omnis homo. & omnis huiusmodi permutatio quæ Romanæ locutionis nõ aduertatur proprietati. Item eadẽ sunt nullus homo iustus est: & est nullus homo iustus. nullus homo est iustus: & iustus est nullus homo. & similes quotquot latinus sermo admittit. nec attendendæ sunt res

gulæ neotericorum, quæ sanè regulæ non sunt: sed loquendi obliquitates. & non solum sermonis, sed & indagandæ veritatis nos nihil adiuuant: verum præpediunt quamplurimum. quas nisi quis generose floccipendat ineptias, non potest liberaliter institui. Sit ergo vobis hoc in loco maioris, Aristotelis autoritas momenti: quàm ea sit prolapsio quam nostra tempestas in cognatis disciplinis (humanitatis dico) feliciter iam exploisit. Inter triuiales sola dialectica aliquid adhuc Gothicum, & immedicatum vulnus retinet: sed illi persimile quod faciat delirum, & læso cerebro plurima garrulitate dicacem, infestumque & importunum. neque tanta sanè dicerem: nisi nunc omnium studiorum hunc communem consensum, sententiãque intelligerem. Fauendum est ergo bonis, ingenuisque nostri temporis animis. & qui futuri sunt: sperandi sunt meliores. quibus nostra ætas suos commendat labores: vt benigne suscipiant, probent, improbent, addantque aut detrahant. dummodo id intelligant quicquid ad eos deriuatum fuerit: id publicæ vtilitatis intentionem peperisse. Sed vt ad id quod dimissum est recurrat oratio: idem significantium, earum ceteris enunciationum, vocabulorum transpositione facta, poterit hæc formula subijci: vt in dæmque simile intelligatur.

	Affirmationes indefinitæ eadem.		Vniuersales affirmationes eadem.		Vniuersales negationes eadem.
1	Homo iustus est	1	Omnis homo iustus est	1	Nullus homo iustus est
2	Iustus homo est	2	Homo omnis, iustus est	2	Homo nullus, iustus est
3	Est homo iustus	3	Homo iustus, omnis est	3	Homo iustus, nullus est
4	Est iustus homo	4	Est omnis homo iustus	4	Est nullus homo iustus
5	Homo est iustus	5	Est homo omnis, iustus	5	Est homo nullus, iustus
6	Iustus est homo	6	Est homo iustus, omnis	6	Est homo iustus, nullus
		7	Omnis homo est iustus	7	Nullus homo est iustus
	Omnium superiorum cõtradictio & negatio vna.	8	Homo omnis, est iustus	8	Homo nullus, est iustus
		9	Iustus est, omnis homo	9	Iustus est, nullus homo
	Non est homo iustus	10	Iustus est homo omnis	10	Iustus est homo nullus
Singularum decennarum contradictiones.					
			Non omnis homo iustus est		Nonnullus homo iustus est

¶ Sunt & aliæ pleræque, vt iustus, omnis homo est. iustus, homo omnis est, & similes. sed nimis multitudinis prolixitas vitanda fuit: quod paucitas soleat instituere, multitudo autem confundere. illis tamen vtcunque venerint: promiscue vtuntur authores, vbi aptius, venustiusque inciderint. ¶ Opposita, opposita contradictoria.

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

1 **P**rimum cap. Secundi peri hermenias. conclusio vna. regulæ septem. dubia duo. ¶ Conclusio. Omnis affirmatio constat ex nomine & verbo: aut ex nomine infinito & verbo. Nam omnis affirmatio aliquid de aliquo significat. id autem de quo significat, aut est nomen, aut quod innominatum esse dictum est. & id est nomen infinitum. & vnum oportet esse de illo vno, quod in affirmatione est. Id autem verbum est. nomen autem quid sit, & quid innominatum: prius dictum est. non homo enim, nomen esse haud dico, sed nomen infinitum: perinde atque non sanatur haudquodam verbum appello, sed infinitum verbum. quod & infinitum nomen: vnum quodam modo significat. Infinitum enim nomen: vnum quodam modo significare videtur. Omnis itaque affirmatio constat ex nomine & verbo, aut ex infinito nomine & verbo. præter enim verbum nulla affirmatio vel negatio erit. Non enim erit præter est, fuit, erit aut fit, aut aliquid huiusmodi: quæ & verba hic censemus, & ex ijs sunt quæ prius determinata sunt. cõsignificant enim tempus. ¶ Septem regulæ. Prima regula. Sumendo contradictorias enunciationes, tum indefinitas, tum vniuersales vbi est, secundum prædicatur, secundumque adiacet, subiecto quidem penes finitum & infinitum euariato: duæ oppositiones sumuntur & quatuor enunciationes. In indefinitis enim prima affirmatio & negatio, primaque oppositio est: est homo, non est homo. Secunda: est non homo, non est non homo. Rursus in vniuersalibus. Prima oppositio: omnis homo est, non omnis homo est. Secunda: omnis non homo est, non omnis non homo est. Et eadem quoque ratio vbi fuit aut erit quæ tempora extra præfens indicant: secundo prædicantur adiacentque. ¶ Secunda regula. Cum est tertium adiectum prædicatur, vt est iustus homo: similiter duæ sumuntur oppositiones. Dico enim est tertium nomen, verbumve hac in affirmatione constitui. Quare quatuor hæc erunt enunciationes quæ scilicet duas illas constituunt oppositiones: quarum duæ negatiue scilicet ad affirmatiuas secundum consequentiam sese habebunt, perinde ac priuatoriæ, duæ vero affirmatiue scilicet ad negatiuas minime. Quatuor enunciationes dico. nam est, affirmatiue adiacet, adijcieturque iusto & affirmatiue non iusto. quare etiam & negatiue iusto, & negatiue non iusto. quatuor igitur erunt. Quod autem hic dicitur: ex subiecta descriptione facile intelligimus.

AF Affirma-
tio.
NE Nega-
tio.

AF	Est iustus homo	A	C	Non est iustus homo	NE	Simplices
NE	Non est non iustus homo	C	A	Est non iustus homo	AF	Infinitæ
AF	Est æquale	A	C	Non est æquale	NE	Simplices
NE	Non est inæquale	C	A	Est inæquale	AF	Priuatoriæ
	Non conuertitur			Non conuertitur		

¶ Huius affirmationis est iustus homo: negatio est, nō est iustus homo. & huius, est nō iustus homo: negatio est, nō est non iustus homo. Ipsum enim tam est q̄ non est, & iusto, & nō iusto adiungitur. Et hæc itaq̄ quemadmodum in resolutiuis dictum est: ordine disposita sunt. Et vt in indefinitis: similiter & in vniuersalibus duplex sumitur affirmatio & negatio, & propositiones quatuor: vt huius affirmationis omnis homo est iustus: negatio est nō omnis homo est iustus. & huius affirmationis omnis homo est nō iustus: negatio, non omnis homo est nō iustus. Sed non similiter in indefinitis atq̄ vniuersalibus per diametrum è regione collocatas: simul veras esse contingit. cōtingit autem aliquando. Et hæc itaq̄ duæ oppositiones: subiecto finito sumptæ sunt. ¶ Tertia regula. Contingit insuper cū est tertium adijcitur aliquo infinito, vt nō homo tanquam subiecto constituto: duas alias sumi oppositiones, & quatuor enūciationes. Prima oppositio. Est iustus nō homo, non est iustus nō homo. Secunda. Est nō iustus nō homo, non est nō iustus nō homo. Neque plures ijs erunt oppositiones. Et hæc duæ oppositiones aliæ à superioribus sunt. atque secundū seipsas oppositiones (perinde atque si nomen esset) hoc infinito nomine non homo vtentes. ¶ Quarta regula. In enunciationibus in quibus ipsum est, nō adaptatur, vt cum sanatur & ambulat & huiusmodi apponitur: idem facit quod appositū est, ad duas oppositiones sumendas & quatuor enunciationes ac si ipsum est adiungeretur. Vt sanatur omnis homo, nō sanatur omnis homo. sanatur omnis nō homo, non sanatur omnis nō homo. neq̄ sanè dicendum est: est nō omnis homo, cum infinitum nomen enūciare volumus: sed ipsum nō negationis scilicet nota, adiungendum est ipsi vniuersali nomini homo. Non enim omnis, vniuersalis signum est: sed q̄ vniuersaliter enūciatur signum. Cuius quidem rei ex ijs manifestum esse potest indicium. Nam cū dicimus sanatur homo, nō sanatur homo: sanatur non homo, nō sanatur nō homo. hæc enunciationes per id solum à superioribus differunt: q̄ nō vniuersaliter enunciant, superiores autem enunciant, quibus solum omnis vltra adiectū erat. Quare omnis & nullus & huiusmodi: nullius alterius rei signa sunt q̄ quod de vocabulo cui adijcuntur, vniuersaliter affirmetur vel vniuersaliter quicq̄ negetur. Cætera igit̄ in prioribus oppositionibus, vt & his adiungenda fuerunt: supra quæ adueniens omnis, vniuersaliter affirmari negari ve nota esset. ¶ Quinta regula. Non solum in oppositionibus contradictorijs prædicatis penes finitum, infinitumq̄ euariatis negatiuæ sequuntur affirmatiuas: sed & illud idem in contrarijs & subcontrarijs euenit. & insuper affirmatiuæ negatiuas.

A	Omnis homo est iustus	c	Contrariæ	a	Nullus homo est iustus	c
C	Nullus homo est non iustus	a	Contrariæ	c	Omnis homo est non iustus	a
Conuertitur			Conuertitur			
Superpositarum contradictoriæ			Superpositarum contradictoriæ			
C	Non omnis homo est iustus	a	Subcontrariæ	c	Aliquis homo est iustus	a
A	Aliquis homo est non iustus	c	Subcontrariæ	a	Non omnis homo est nō iustus	c
Conuertitur			Conuertitur			

¶ Nam quoniam affirmatio omne animal iustum est, cōtraria est huic negationi nullum animal iustum est: manifestum est has duas omne animal iustum est, & nullum animal iustum est, simul veras esse non posse. neque enim contraria simul in eodem. sed his oppositas, vt non omne animal iustum est, aliquod animal iustum est: aliquando contingit esse simul veras. Et idem euenit de his contrarijs omnis homo iustus est, nullus homo iustus est, atque de suis oppositis. Sed inter eas consequentia ad alias reperitur. Nam negatio nullus homo est iustus, consequitur affirmationem omnis homo est non iustus. & negatio non omnis homo est nō iustus, illi affirmationi opposita: sequitur affirmationem aliquis homo est iustus. Et ne id solum: sed & contrā. nam si nō omnis homo est non iustus: aliquem hominem esse iustum necesse est. ¶ Sexta regula. Consimile in singularibus subit iudicium: vt affirmatiuas sequantur negatiuæ & negatiuas affirmatiuæ, nota quidem negatiua consimili modo prædicato adiuncta.

A	Est Socrates sapiens	c	Contradictoriæ	a	Non est Socrates sapiens	c
C	Non est Socrates non sapiens	a	Contradictoriæ	c	Est Socrates non sapiens	a
Conuertitur			Conuertitur			

¶ Nam in huiusmodi singularibus, si verū est eum qui interrogatur affirmationē negare, perspicuum est quoniam verum est alteram affirmare. Verbi causa, si quis roget, putāsne est Socrates sapiens? & respondeatur, nō. apte sanè colligere licet, est igitur Socrates nō sapiens. Et ita, si affirmatiue interrogatum vere affirmaretur: verum esset, & alterū negare. Sed in singularibus & vniuersalibus

salibus interrogatis id interest: quod in vniuersalibus ex interrogatæ affirmationis negatione nō licet colligere vniuersalem affirmatiuam, vt ex affirmatiuæ singularis negatione affirmatiuā colligebamus singularem. Verbi causa. Vniuersaliter interroget quispiam putāsne est omnis homo sapiens? Vere respondetur: nō. Haud tamen colligere possumus, est igitur omnis homo nō sapiens. nam id falsum est. Sed ex responsione verū est: nō igitur omnis homo sapiens est. nam interrogatæ affirmationi cōtradiçtoria, & responsioni æquiualens. Alia autem ex qua hæc colligeretur, est igitur omnis homo non sapiens: interrogatæ propositioni cōtraria. ¶ Dubium. An cum nomina infinita & verba infinita quibus apponitur particula negatiua, opposita sint & nominibus & verbis: inquam nomina illa infinita & verba infinita, negationes dici possint? ¶ Dilutio. Eæ voces infinite quæ nominibus & verbis oppositæ sunt, vt nō homo non iustus: quasi negationes sint sine nomine & verbo videri poterunt. At negationes nō sunt. nam semper negationem veram falsamve esse necesse est. Atqui qui dicit nō homo, non magis verum, falsūve dicit: q̄ qui dicit homo, verum etiam minus nisi aliud quippiam adijciatur. manifestum igitur est illas infinitas voces nō posse dici negationes. ¶ Septima regula. Affirmationes & negationes subiectorum infinitorum superioribus eadem nō sunt: seruant tamen inter se mutuam oppositionem, atq̄ consequentiam.

Superiores, enunciationes quibus præterites eadem non sunt.						
A	Omnis homo est iustus	c	Contrariæ	a	Nullus homo est iustus	c
C	Nullus homo est non iustus	a	Contrariæ	c	Omnis homo est non iustus	a
Oppositæ superpositarum						
C	Non omnis homo est iustus	a	Subcontrariæ	c	Aliquis homo est iustus	a
A	Aliquis homo est non iustus	c	Subcontrariæ	a	Non omnis homo est non iustus	c
Enunciationes subiectorum infinitorum quæ superioribus non sunt eadem.						
A	Omnis non homo est iustus	c	Contrariæ	a	Nullus non homo est iustus	c
C	Nullus non homo est non iustus	a	Contrariæ	c	Omnis non homo est non iustus	a
Superpositarum oppositæ						
C	Non omnis non homo est iustus	a	Subcontrariæ	c	Aliquis non homo est iustus	a
A	Aliquis non homo est non iustus	c	Subcontrariæ	a	Nō omnis nō homo est nō iustus	c

¶ Nam affirmatio, omnis non homo, iustus est de subiecto infinito: nulli superiorum idem significat. neque eius opposita negatio non omnis non homo iustus est: alicui superiorum est eadem. Illa tamen quæ est omnis non iustus non homo est: idem significat negationi, quæ est nullus iustus non homo est: & omnis non homo non iustus est, nullus nō homo iustus est. ¶ Dilutio. Idem est. etenim nomina & verba transposita idem significant. vt hæc affirmationes transpositorum nominum, est albus homo & est homo albus: idem significant, ac eadem sunt. Nam si id ita non est: erunt eiusdem affirmationis multæ, diuersæ contradictoriæ negationes. Atqui præostensum est: vnius affirmationis solum vnā negationem contradictorie oppositam esse. Sed quod eiuſdem affirmationis diuersæ hoc pacto essent negationes ostenditur. Nam affirmationis est albus homo, negatio est, non est albus homo. & si affirmatio est homo albus, non eadem est affirmationi est albus homo: quamobrem & erit negatio diuersa. vel igitur negatio huius erit hæc, non est non homo albus, vel hæc non est homo albus. verum enimvero altera, scilicet non est non homo albus, eius negatio esse non potest: nam negatio huius affirmationis est: est non homo albus, à qua alia affirmatio est atque differens, est homo albus. Affirmationi igitur est homo albus: negatio relinquatur non est homo albus: quæ cum sit diuersa à negatione non est albus homo (nam alterius affirmationis negatio) etiam negatio erit primæ affirmationis, est albus homo. nam negat idem de eodem & eodem modo, quod affirmat affirmatio. Quare duæ negationes vnius erunt oppositæ: quod esse nequit. quoniam igitur præposito, transpositoque nomine & verbo eadem affirmatio, negatioque fiat: perspicuum est.

¶ Amminicularia descriptio.

Diuersæ affirmationes	AF Est albus homo	Contradictoriæ	Non est albus homo	Ne
	AF Est homo albus	Contradictoriæ	Non est homo albus	Ne
	AF Est non homo albus	Contradictoriæ	Non est non homo albus	Ne

¶ Duæ primæ affirmationes diuersæ sunt ex hypothesi: non autem secundum veritatem. similiter duæ primæ negationes diuersæ. duæ vero postremæ, tum affirmationes, tum negationes: diuersæ secundum veritatem.

De coniunctis & diuisis enunciationibus. Cap. II.

Conclusio

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare, vel negare: nisi sit vnū aliquid quod ex pluribus significatur, non est affirmatio vel negatio vna. Dico autem vnū: non si vnū nomen positū sit, non sit autem vnum aliquid ex illis. vt homo est fortasse, & animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his vnū sit. ex albo autē & homine & ambulare: nō est vnū. Quare nec si vnum aliquid de his affirmet aliquis: erit affirmatio vna. sed vox quidē vna: affirmationes vero multæ. nec si de vno ista: sed similiter plures. Si ergo dialectica interrogatio respōsionis est petitio, vel ppositionis, vel alterius partis cōtradictionis, ppositio vero cōtradictionis est vnus pars: nō erit vna respōsio ad hęc. neq; enim interrogatio vna, nec si sit vera. dictū est autē de his in topicis. simul autē manifestū est, quoniā nec hoc ipsum quid est: dialectica interrogatio est. oportet enim datū esse ex interrogatione eligere: vtrā velit cōtradictionis partē enūciare: sed oportet interrogantē determinare: vtrū hoc sit homo, an nō hoc. ¶ Quoniā vero hęc quidē prædicantur cōposita, vt vnū omne prædicatum fiat, eorū quæ extra prædicantur: alia vero nō, quæ est differētia? De homine enim verū est dicere & extra animal, & extra bipes: & hęc vt vnum. & hominē, & album: & hęc vt vnum. sed nō si citharædus est & bonus: etiā citharædus bonus. ¶ Si enim quoniā vtrunq; verum, esse oportet simul vtrunq;: multa inconuenientia erunt. De homine enim & hominē verum est dicere & albū: quare & omne. rursus si album ipsum: & omne. quare erit homo albus, albus. & hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hęc eadem frequenter implicita. Amplius. Si Socrates, Socrates est, & homo: & Socrates, Socrates homo. & si homo & bipes: erit homo bipes. Quoniā igitur si quis simpliciter dicat cōplexiones fieri: multa accidit dicere inconueniētia manifestū est. Quemadmodū autē ponendū est, nunc dicimus. ¶ Eorū igitur quæ prædicantur, & de quib⁹ prædicari accidit quæcunq; secundū accidens dicunt, vel eodē, vel alterū de altero: hęc non erunt vnū. vt homo albus est, & musicus: sed nō est vnū album & musicum. accidentia enim sunt vtraq; eidē. Nec si albū, musicum verū est dicere: tamen non erit album musicū vnū aliquid. secundum accidens enim albū musicum, quare nō erit albū musicū vnū aliquid. quocirca nec citharædus bonus simpliciter: sed animal bipes. nō enim secundū accidens. ¶ Amplius. Nec quæcunq; insunt in altero. quare neq; album frequenter: neq; homo, homo animal est vel bipes. insunt em̄ in homine animal & bipes. ¶ Verū est autē dicere de aliquo & simpliciter: vt aliquē hominē hominē, aut aliquem albū hominem, hominē albū. nō autem semper. ¶ Sed quādo in adiecto quidē aliquid oppositorum inest, quod consequitur contradictio, nō verum sed falsum est. vt hominem mortuum: hominē dicere. Quando autē non inest: verum. ¶ An etiam quādo inest, semper nō verum est: quādo vero non inest, non semper verū est? vt Homerus est aliquid, vt poeta: ne ergo est, an non? secundum accidens enim prædicatur est, de Homero (quoniam enim est poeta) sed nō secundum se prædicatur de Homero, ipsum est. ¶ Quare in quibuscunq; prædicationibus neq; contrarietas inest, si diffinitiones pro nominibus dicantur: & secundum se prædicantur, & non secundum accidens, & in his aliquid & simpliciter verum erit dicere. Quod autē non est: quoniam opinabile est, non est verum dicere esse aliquid. opinio enim eius est: non quoniam est, sed quoniam non est.

¶ Secundi cap. notæ.

¶ Subiiciuntur aut prædicantur multa facientia vnū. vt animal rationale mortale: substantia est. & homo: animal rationale mortale est. Et tales enunciationes vnæ dicuntur: sed nō simplices, verum vnę vnus de pluribus aut plurium de vno. & idē esset iudicium: si plurium de pluribus, dum modo vtrinque illa plura vnum efficerent. vt animal rationale, est substantia animata sensibilis. Alia sunt in quibus subiiciuntur aut prædicantur multa non facientia vnū. vt homo albus musicus

ambulat, & homo est albus musicus ambulans. & tales plures sunt enunciationes & non enunciatio vna. ¶ Vnum dico non si aliquod illis nomen vnum inditum sit, & non sit vnum ex illis. P amphago, sideri sirio, & cuidam pisci marino: nomen vnum canis inditum est. attamen si dico canis est substantia: non est enunciatio vna, sed plures enunciationes. nam ex illis tribus non fit aliquid vnum. ¶ Vt forte animal & bipes & mansuetū vnum sunt. Forte dicit. Nam sint conchile, coruus, & canis: possum dicere hoc animal est, hoc bipes, hoc mansuetum, & tamen ex illis tribus non fit vnum. At si puer generosæ indolis monstraretur, hoc animal est, hoc bipes, & hoc mansuetum atque mite: ex illis fieret vnum. Non igitur ab re dictum est forte. ¶ Ex albo & ambulante non fit aliquid vnum. Composita duplicia sunt, quædam per se & secundum substantiam: vt homo, equus, oliua. & vnumquodque eorum dicitur vnum: ab vna per se, substantialique forma. Alia sunt composita per accidens: vt album, grammaticum, ambulans, & vnumquodque talium vnum per accidens dicitur, ab vna accidentaria forma. Quo fit vt quemadmodum leo & homo vnum simpliciter dici non possunt (nam vnam per se & substantificam formam non habent) ita quoque album & ambulans vnum per accidens dici non possunt. nam vnam formam accidentariā non important, sed duas, sūtque duo per accidens etsi subiecto, & que ipsa sint idem. nam vtrunque eidem subiecto accidit. ¶ Vox vna dicitur homo albus ambulans: quod iugi, continuoque tractu proferatur, & vt hęc homo est animal rationale mortale. ¶ In topicis, in primo topicorum. ¶ Si queritur vtrū homo, natura disciplinas tenet: propositio in interrogatione assignatur scilicet homo, natura disciplinas tenet. quam respondens tribuat: aut eius contradictoriā, vt si respondeat non, vel penitus propositionis contradictoriā exprimitendo si respondeat non tenet homo natura disciplinas. At si queritur quid est homo: nulla est propositio. neque sic respondere possis, neque non. cum autem dialectice interrogamus: aut sic, aut non, respondere possumus. sic quidem: si quæstionis, interrogationisque propositionem tribuimus. non vero: si tribuimus eius contradictoriā. & non solum quid est interrogatio, non est dialectica: sed & nec quæstio propter quid est, dialectica est. Et si hoc pacto interrogetur, sūtne scientiæ & virtutes nobis insitæ necne: non sic, aut non: respondendum est. nam interrogatio dat contradictionem: vt vtramuis partem malimus, respondeamus. respondenda est igitur altera pars contradictionis. & non propositio dialectica: sed problematica interrogatur. Et de his in topicis. ¶ Quæstioni non statim respondet Aristoteles: sed ex superioribus dilatio intelligi potest. quod prædicata quæ seorsum prædicantur, & quæ rursus coniuncta omnia prædicantur vt vnum, hoc ipso ab illis quæ coniuncta non prædicantur vt vnum differunt: quod ex primis fit interrogatio dialectica vna, & ad quam vna datur responsio, ex secundis autem non fit vna interrogatio dialectica sed plures interrogationes: & ad quas plures quoque reddantur responsiones. ¶ Cum dicitur homo est homo albus, albus: manifesta est nugatio. Cum autem dicitur est homo musicus albus ambulans: plures sunt enunciationes vt vna. quod si adijceretur iterū ambulans, dicendo est homo musicus albus ambulans, ambulans: enunciationes sunt plures & nugatio. Et cum enunciamus Socrates est Socrates homo, & est homo bipes: tacita est nugatio, quod Socrates hominem necessariū claudat & homo bipedem. quare perinde quodam modo est ac si enunciamus Socrates est Socrates homo homo, & est homo bipes bipes. Et hęc sunt incōmoda quæ sequerentur: si ex diuisis liceret semper sumere coniuncta. ¶ Prima regula applicari debet ad eā quæ per se, & seorsum de eodem accidentario prædicantur: vt duo accidentia de vno subiecto, & rursus illa eadem de se vt accidens de accidente. Verbi causa. album & musicum prædicantur seorsum de eodem subiecto vt accidentia: & rursus musicum prædicatur de albo vt accidens de accidente. non autem vt de subijcibili. Ideo album musicum coniuncta prædicari non possunt. Verum dicimus secundum accidens hominem esse scientem & secundum accidens eundem esse grammaticum: sciens igitur & grammaticum seorsum de eodem dicuntur secundum accidens, & nihilominus apte coniuncta prædicantur. apte enim dicimus homo est sciens grammaticus. Et hoc, regulæ non aduersatur. nam etsi sciens & grammaticum de eodem secundum accidens dicantur, non tamen alterum de altero secundum accidens. Siquidem hęc, grammaticus sciens est, non secundum accidens sed per se & substantialis est. neque accidens de accidente, sed genus de specie prædicatur. Qui igitur similibus, regulæ obuiare se putat: in pseudographiam incidit. ¶ Quocirca nec sutor bonus, simpliciter aliquid vnum. Cum de quopiam seorsum dicitur quod sutor est & quod bonus, vtrunque & sutor & bonus de eodem secundum accidens seorsum dicuntur. & bonum eam bonitatem insinuat quæ ad actionem pertinet & quæ in morali virtute collocatur: qua significantiã seruata, bonus de sutore perinde secundum accidens dicitur, vt musicus de albo. neq; ex illis coniunctum vnum aliter efficitur, quàm ex albo & musico. ¶ Sequentia in præcedentibus esse & contineri: bifariam possunt, expressione & intelligentia sola. expressione, vt si seorsum enūcio Socrates est homo albus. deinde Socrates est albus. Hic enim albus secundo loco expresse erat & continebatur in prima enunciatione, qua dicebatur Socrates est homo albus. Sola autem intelligentia: vt cum enūcia ma seorsum homo est homo. & homo est animal. Item homo est homo, & homo est bipes: animal sola intelligentia erat, & continebatur in homine qui priore loco prædicatur, & similiter bipes. Ideo in his omnibus, ex ijs quæ diuisim prædicantur, non licet coniuncta prædicari: ne in vitia nugationum, & superflui sermonis incidamus. Nugatio profecto est si dixerō: Socrates est homo al-

Paphag⁹ no
men canis a
pud Ouidiū,
quasi omni
uorus.

Quæstionē
quid est & p
pter quid nō
esse dialecti
cam interro
gationem.

Quæstio

Conclusio

ΣΥΝΤΕΥΣ
PO
nitur grace
quod cerdo
nem & suto
rem signifi
cat nō citha
rædum.
Regula

Regula

Conclusio

Regula

Quæstio

Regula

bus, albus. & superfluous sermo si dixerit: homo, homo animal est. homo est homo bipes. ¶ Ex duabus regulis seorsum & diuisim prædicatorum: tertia intelligitur huiusmodi. Quando seorsum & diuisim de eodem prædicata non secundum accidens dicuntur, neque posterius in priore continentur: eadem quoque coniuncta de eodem dicuntur. ¶ In adiunctis est aliquid oppositorum: quando adiecta secundum se considerata rationes inuicem claudunt oppositas, atque repugnantes. vt homo mortuus. homo nanque est qui animam habet etiam qua ad virtutes sit natus. mortuus autem qui anima priuatus sit. hæc autem animam nunquam habere & anima spoliatum, priuatimque esse, pugnant: & ad quæ sequitur contradictio. nam si homo est, animam habet. & si mortuus est: anima priuatus est, & si anima priuatus est non habet animam. Sed hæc habet animam & non habet animam contradicunt. Quare hic in adiuncto oppositum clauditur. & in talibus coniuncta, diuisa non inferunt. eos enim qui tristes, lugubresque concomitantur funus: vere iunctim dicimus, quia hominem mortuum in feretro conditum comitantur. at per se & seorsum dicere non possumus, quia comitantur hominem. ¶ In responsione secundæ quæstionis non apte respondetur particulæ, quæ quærit an quando in adiuncto oppositum inest, nunquam quæ coniunctim vere dicuntur eadem dicantur & separatim: sed ex præcedente regula id intelligendum fuit, videlicet huiusmodi iuncta nunquam vere prædicari diuisa. alioquin sequatur contradictio. quod impossibile est. sed alteri particulæ quæstionis de qua merito fuit ambigendum: satisfacit. ¶ Particula vt poeta declarat, quod dicitur aliquid. haud aliter ac si dicatur vrina ægra est, vt febris indicium. ¶ Ne igitur est: intelligendum est non. an non est: Responsionē subaudi non est. ¶ Secundum accidens, quod cum altero & alterius ratione. vt est prædicatur de Homero per accidens. Nam cum altero vt cum poeta, & ratione vocabuli sibi adiuncti poetæ, vt cum dicitur Homerus est poeta. & dicitur poeta cuius permanet, extatque poësis monumentum aliquid, siue ipse existat siue non. accidit itaque quia poeta sit ipsum esse. Et de his vocabulis grammaticus, orator, rhetor, philosophus: in super & de his imaginabile, opinabile, intelligibile, & similibus idem censeatur iudicium. Quando enim est illis adiunctum prædicatur: secundum accidens prædicatur, & non principaliter, rationeque sui, sed ratione adiuncti. De his parca & facilis apud philosophos determinatio: sed amplius est sophistica campus. vbi quarundam vastarum amplitudinem tanquam infertiliū agrorum sentes adiuuenerunt: & ex opposito quædam obliquitatū angustias. Et propositiones tam philosophicæ tum diuinæ quæ in illas incidunt, hinc latiores istinc vero angustiores quam veritas ipsa requirat videntur. ¶ Et proinde ex quadam inexorabili & torta rigiditate logices: illas falsas dicunt. sed quia rectæ aduersantur intelligentiæ multa proborum ingenia merito refutant, logicam ipsam agnoscentes recte intelligendi instrumentum, æquabile, rationabile, vnde & nomen habet, nihil tortuosæ obliquitatis, rigoris, inflexibilitatis, in se continens: quo rationalibus intelligentiæ modis aut in philosophicis aut diuinis aduersetur. Illa igitur non logica sed alogica potius sunt dicenda, ad Marpesiam autem in malam partem religanda. ¶ Si pro nominibus diffinitiones dicantur. Si ex coniunctis prædicarem diuisa, cum dicimus est homo mortuus, igitur est homo & est mortuus: tunc si diuisorum diffinitiones pro ipsis nominibus ponamus vt pro homine, vitam habens rationi accommodatam, & pro mortuo quod cum vitam habuerit, vita priuatum est: manifeste patet oppositum & repugnantia in adiuncto esse, quominus ea quæ iuncta dicuntur etiam dicantur diuisa, atque diuisa. ¶ Neque enim non entis idcirco opinio est quia est. Entis enim & opinio & scientia esse potest. Opinio enim si aliter quam est: de eo existimamus. aut vt est: sed nulla certitudine. Scientia vero: si vt est, certa est & minime latens assentio. & scientiæ nomen extendimus. Quid autem exactius scientia sit, ex libro posteriorum analyticorum agnoscendum est. Sed non entium vt inanis, vt infiniti sola, quicquid affirmauerimus, opinio esse potest. vt opinati sunt aliqui inane supra cælum esse, aliqui infra, aliqui vero locum esse recipendarum rerum & huiusmodi similia: quorum sunt solæ opiniones. Rectè igitur dicitur non entis esse opinionem potius quia non sit: quam quia sit. nam si esset non iam amplius foret opinio sed scientia. & si non est: ob id ipsum quia non est, sola quæ simpliciter affirmet opinio esse potest.

Opinionem esse non entis

PARAPHRASIS CAP. SECUNDI.

Secundum caput conclusiones tres. regulæ quatuor. quæstiones duæ. ¶ Prima conclusio. ¶ Quando multa in subiecto aut multa in prædicato colligimus affirmando scilicet aut negando vnum de multis, aut multa de vno: ex illis non est affirmatio aut negatio vna, nisi ea quæ per illa multa designantur vnum quippiam sit, fiatque ex illis vnum. Vnum dico non si aliquid illis nomen vnum inditum sit, & non sit vnum ex illis, sed si ex illis quæ designantur vnum sit, fiatque vnum. vt forte animal & bipes & mansuetum vnum sunt, vt homo: & ex illis vnum sit. sed ex albo & homine & ambulante non fit aliquid vnū. Ideo siue vnum aliquid de illis affirmet quispiam, siue illa de vno: non erit affirmatio vna, sed vox quidem vna, affirmationes vero multæ. Sed hæc & huiusmodi multa (ex quibus non fit vnum) affirmationem, negationemve vnam non facere: manifestum esse potest si interrogatio dialectica responsionis est petitio, vel pro-

positionis quæ interrogatur, vel alterius partis contradictionis. Est enim propositio, vnius contradictionis pars vna. atqui dialectica interrogatio petitio est alterius partis contradictionis. & si illa, multa interrogentur: ad ea non erit vna responsio adhibenda. nam neque vna erat interrogatio dialectica, tamen si etiam omni ex parte vera esset. Sed de his vberius in topicis dictum est. Ex illis igitur multis, siue vnum de illis siue illa de vno prædicentur: non fit affirmatio, negatio vna. Et ex eo quod interrogatio dialectica aut propositionem petit, aut illi aduersantem contradictionis partem: simul hic manifestum esse potest, ipsam interrogationem quid est, non esse dialecticam. Nam ex dialectica interrogatione, datum aliquid esse oportet: quo respondens eligere possit vtrū malit contradictionis partem respondendo enunciare. Id enim non datur cum de quopiam interrogatur quid est. sed oportet dialectice interrogantem determinare vtrum hoc sit homo, an non sit hoc homo, & huiusmodi. ¶ Quæstio. Cum autem eorum quæ prædicantur quædam quæ seorsum prædicantur vt vnum prædicatum prædicentur omnia, quædam vero non prædicentur vt vnum, quænam horum prædicatorum differentia est? De homine enim vere seorsum dicitur animal, & seorsum bipes: & hæc eadem simul, & vt vnum de homine. Similiter & homo & album seorsum dicuntur: & eadem simul, & vt vnum. Sed sutor & bonus etsi seorsum dicantur: non tamen simul, & vt vnum dicitur sutor bonus. ¶ Secunda conclusio. Si id quispiam admittat vt quæcumque seorsum vere dicuntur, eadem vere dicantur simul omnia: multa sequuntur absurda. Nam si ita esset: quia de homine vere dicimus quod homo sit, & quod sit albus: omnia igitur simul de homine dicuntur. Et rursus si iterum seorsum de homine albus vere dicatur: & omnia igitur illa simul. quare erit homo albus, albus: & hoc in infinitum abibit. Et rursus quia musicus, albus, ambulans de homine seorsum vere dicuntur: igitur & omnia simul de homine dicuntur. eritque homo musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter inculcata, repetitæque de homine dicuntur. Præterea. Si Socrates seorsum Socrates dicitur & homo: erit Socrates, Socrates homo. & si seorsum dicitur & homo & bipes: erit homo bipes, quæ sanè omnia absurda sunt. Manifestum igitur si quispiam ex seorsum, diuisimque prædicatis, omnino huiusmodi complexionem fieri dixerit: multa absurda dicere oportere. Sed nunc dicendum quando illa seorsum vere posita: poni possint simul omnia, & vt vnum. ¶ Prima regula. Quæcumque seorsum secundum accidens prædicantur aut de eodem, aut alterum de altero: illa simul atque coniuncta non prædicantur vt vnum. vt homo & albus est, & musicus est: sed non vnum sunt, coniuncta album & musicum. nam eidem ambo sunt accidentia. Neque etiam si vere quis dicat album esse musicum: erit album musicum aliquid vnū, nam secundum accidens album musicum alterum de altero dicitur. quare non est album musicum aliquid vnum. Quocirca nec sutor bonus simpliciter aliquid vnum. sed animal bipes vnum sunt, nam non secundum accidens de eodem & de seiuicem dicuntur. ¶ Secunda regula. Quæ seorsum prædicantur si aliquid eorum in præcedentibus sit ac iam contineatur: ipsa simul, atque coniuncta non constituunt vnum. Et propter hanc causam album frequenter sumi non potest, quod posterius iam in præcedentibus positum esset. Neque sanè dicendum, homo: homo animal est, vel homo est homo bipes. nam insunt in homine & animal & bipes. ¶ Tertia conclusio. Fit vt aliqua vere coniunctim: & rursus simpliciter seorsumque atque seiuicem dicantur, sed non semper. Coniunctim quidem & seorsum. vt de quopiam vere dicimus esse quendam hominem: & seorsum esse quendam & esse hominem. Similiter coniunctim quempiam dicimus esse hominem album: & rursus seorsum dicimus esse hominem & esse album. Et quod non semper, his cognoscemus regulis. ¶ Tertia regula. Quando in adiuncto aliquid oppositorum inest, ad quod sequitur alterius contradictio: non verum est quæ iunctim vere prædicantur, eadem vere prædicari seorsum, sed falsum. vt falsum est hominem mortuum, dicere hominem. nam adiunctum mortuum, oppositum claudit. & ad quod sequatur contradictio, quando autem id in adiuncto non inest, vere dicitur diuisum. ¶ Secunda quæstio. Sed quæres: cum id non vere inest, scilicet cum in adiuncto oppositum non inest: quæ iunctim dicuntur an semper verum sit & separatim dici, an cum in adiuncto quidem oppositum inest, nunquam verum sit quæ iuncta dicuntur eadem dici diuisa? Sanè quando non inest, non semper verum est quæ iuncta dicuntur eadem dici diuisa. vt Homerus aliquid est vt poeta, ne igitur est? An non est? Secundum accidens certe prædicatur esse de Homero & cum altero. nam quia est poeta, sed non per se de Homero ipsum est, prædicatur. ¶ Quarta regula. Hinc euenit vt in quibuscumque prædicationibus oppositum in adiuncto non inest, & secundum se & non secundum accidens in his aliquid est: quæ coniunctim dicuntur, & illa simpliciter sine adiuncto, seorsumque & diuisim dicuntur. Et an contrarietas, oppositio, pugnantiaue in adiunctis fuerit, facile dinoscitur: si pro nominibus diffinitiones dicantur. Et de eo quod non est coniunctim dicimus, quia opinabile aliquid est. sed seorsum verum non est dicere ipsum quod non est: aut esse, aut esse aliquid. nam esse, & aliquid: cum altero & non per se, sed secundum accidens dicuntur. neque enim non entis idcirco opinio est quia est: verum potius ob id ipsum quia non est, opinabile est.

Conclusio.

Is vero determinatis perspicendum est quemadmodum sese habent 20
negationes & affirmationes ad seinuicem:ea scilicet quæ sunt de pos-
sibili esse & non possibili:& de contingenti & non contingenti, & de
impossibili & necessario . Habent enim aliquas dubitationes. nam si
eorum quæ complectuntur,illæ sunt sibiinuicem oppositæ cõtradictiones, quæ-
cunque secundum esse & non esse disponuntur . vt eius quæ est esse hominem:
negatio est non esse hominem,non ea quæ est esse non hominem.& eius quæ est
esse album hominem:ea quæ est non esse album hominem, sed non ea quæ est
esse non album hominem.si enim de omni aut affirmatio,aut negatio est:lignū
erit verum dicere esse non album hominē.quod si hoc modo & in quibuscunq;
esse non additur:idem faciet quod pro esse dicitur.vt eius quæ est homo ambu-
lat:non hæc ambulat non homo negatio erit, sed hæc non ambulat homo.nihil
enim differt dicere hominem ambulare:vel hominem ambulantem esse.quare
si hoc modo vbiq;:& eius quæ est possibile esse,negatio erit possibile nõ esse, sed
non ea quæ est non possibile esse. Videtur autem idem posse & esse & non esse.
omne enim quod est possibile diuidi vel ambulare:& non ambulare,& non diui-
di possibile est.Ratio autem est,quoniam omne quod sic possibile est:non sem-
per in actu est.quare inerit ipsi etiã negatio.potest igitur & non ambulare quod
est ambulabile, & non videri quod est visibile.at vero impossibile est de eodem
oppositas veras esse enunciationes.non igitur eius quæ possibile est esse:negatio
est hæc possibile est non esse. ¶ Contingit enim ex his:aut idem affirmare & ne- 21
gare simul de eodem,aut non secundum esse vel non esse quæ opponuntur, fie-
ri affirmationes & negationes.si ergo illud impossibile est:hoc erit magis eligen-
dum . est igitur negatio eius quæ est possibile esse: ea quæ est non possibile esse,
sed non ea quæ est possibile non esse.eadem quoque ratio est : & in eo quod est
contingens esse.etenim negatio eius est non contingens esse.& in alijs quoque
simili modo:vt in necessario,& impossibili.Fiunt enim quemadmodum in illis
esse,& non esse appositiones:subiectæ vero res,hoc quidē album,illud vero ho-
mo.eodem quoque modo hoc in loco esse quidem & non esse vt subiectum fit:
posse vero & contingere appositiones determinantes (quemadmodum in illis
esse & non esse) veritatem & falsitatem. similiter hæc in eo quod est esse possibi-
le & esse non possibile.eius vero quæ est possibile est non esse:negatio est, nõ ea
quæ est non possibile est esse, sed ea quæ est non possibile est nõ esse.& eius quæ
est possibile est esse:non ea quæ est possibile est non esse, sed ea quæ est, non pos-
sibile est esse.quare & sequi sese inuicem videbuntur possibile est esse:& possibi-
le est non esse.idem enim possibile est esse & non esse.non enim cõtradictiones
sunt sibiinuicem huiusmodi:possibile est esse,& possibile est non esse.sed possi-
bile est esse,& nõ possibile est esse:nūquam simul in eodem veræ sunt.opponū-
tur enim.neq; ea quæ est possibile non esse,& non possibile nõ esse:nūquam si-
mul in eodē veræ sunt.similiter autem & eius quæ est,necessarium est esse,nega-
tio non est ea quæ est necessarium non esse, sed ea quæ est non necessarium est
esse. eius vero quæ est necessarium est nõ esse: ea quæ est non necessarium non
esse:& eius quæ est impossibile esse:non est ea quæ est impossibile non esse, sed
hæc nõ impossibile esse.eius vero quæ est impossibile nõ esse:ea quæ est nõ im-
possibile nõ esse. Vniuersaliter vero (quæadmodum dictum est) esse quidem &
non esse oportet ponere quæadmodum subiecta:negationem vero & affirmatio-
nem hæc facientē,ad esse & nõ esse apponere.& has oportet putare esse opposi-

Conclusio.

2

tas dictiones. possibile, & non possibile.contingens, non contingens, impossi-
22 le,non impossibile.necessarium,non necessarium.verum,non verum. ¶ Conse-
quentiæ vero secundum rationem fiunt cum ita ponuntur. illam enim quæ est
possibile esse, sequitur ea quæ est contingit esse, & hæc illi conuertitur . & non
impossibile esse, & non necessarium esse. illa vero quæ est possibile non esse, &
contingens non esse : ea quæ est non necesse non esse, & non impossibile non
esse. illam autem quæ est non possibile esse & non contingens esse : ea quæ est
impossibile esse, & necesse non esse. illam vero quæ est non possibile non esse,
& non contingens non esse, ea quæ est impossibile est non esse, & necessarium
est esse.Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

23 Prima descriptio consequentium.

I	III
Possibile esse	Non possibile esse
Contingens esse	Non contingens esse
Non impossibile esse	Impossibile esse
Non necessarium esse	Necessarium non esse

Possibile non esse	Non possibile non esse
Contingens non esse	Non cõtogens nõ esse
Non impossibile nõ esse	Impossibile non esse
Non necessariū non esse	Necessarium esse
II	IIII

¶ Hæc igitur impossibile, & 3
non impossibile,eam quæ est
contingens & possibile,& nõ
contingens & nõ possibile se-
quuntur quidem cõtradiçto-
rie:sed conuerfim.eam enim
quæ est possibile esse:negatio
impossibilis sequitur.negatio
nem vero affirmatio.nam il-
lam nõ possibile esse: ea quæ
est impossibile esse, affirma-
tio enim est impossibile esse:
nõ impossibile vero negatio.

Conclusio 3

24 admodum se habet:considerandum est.Manifestum est enim quoniam non eo-
dem modo, sed contrarie sequuntur, contradictoriæ autem sunt extra.nõ enim
est negatio eius quæ est necesse non esse : ea quæ est non necesse esse, contingit
enim veras esse vtrasque in eodem.quod enim est necessarium non esse,non est
necessarium esse.Causa autem huius est,cur non sequitur similiter cæteris:quo-
niam contrariæ,impossibile esse,necessario redditur idem valens.nam quod im-
possibile est esse:necesse est hoc,non quidem esse, sed potius non esse.quod vero
impossibile est non esse : hoc necessarium est esse . quare si illa similiter sequun-
tur possibile & non possibile:hæc econtrario,quoniam non significant idem ne-
cessarium & impossibile, sed (quemadmodum dictum est) conuerfim. ¶ At cer- 5
te impossibile est sic poni contradictiones necessarij. Nam quod est neces-
sarium esse: possibile est esse.nam si non: negatio consequetur . necesse enim est
aut affirmare aut negare.quare si non est possibile esse,impossibile est esse. igitur
impossibile est esse: quod necesse est esse. quod est inconueniens . At vero
illam quæ est possibile esse: non impossibile esse, sequuntur.hanc vero: ea quæ
est non necessarium esse.quare contingit quod est necessarium esse:non neces-
26 sarium esse. quod est inconueniens. ¶ At vero neque necessarium esse, sequi-
tur eam quæ est possibile esse:neque ea quæ est necessarium non esse. Illi enim
vtraque contingit accidere. harum autem vtralibet vera fuerit : non erunt illa
vera,simul enim possibile est esse,& non esse.si vero necesse est esse,vel nõ esse:
non erit vtrunque possibile. relinquitur ergo non necessarium non esse: sequi
eam quæ est possibile esse. ¶ Hæc enim vera est & de necesse esse.hæc enim fit 7
27 contradictio eius quæ sequitur illam quæ est non possibile esse. illam enim se-
quitur ea quæ est impossibile esse, & necesse est non esse: cuius negatio est non
28 necesse non esse. ¶ Sequuntur igitur & hæc contradictiones secundum prædi-
ctum modum.& nihil impossibile contingit sic positis.

Conclusio 4

Conclusio 5

Conclusio 6

Conclusio 7

Corollaris.

Dubitatio.

Secunda descriptio.

I	III
Possibile esse	Non possibile esse
Contingens esse	Non contingens esse
Nō impossibile esse	Impossibile esse
Nō necessariū nō eē	Necessarium nō esse
<hr/>	
Possibile non esse	Nō possibile nō esse
Contingēs non esse	Nō cōtingēs nō esse
Nō possibile nō esse	Impossibile non esse
Non necessariū esse	Necessarium esse
II	IIII

vel ambulare:etiam opposita posse. fed est in quibus non sit verum. & primum quidem in ijs quæ nō secūdam rationem possunt. vt ignis calefactiuus est:& habet vim irrationalem. quæ igitur secūdam rationem potestates sunt, eadē plurimum etiam cōtrariorum sunt. irrationales vero non omnes. sed (quemadmodū dictum est) ignem non est possibile, calefacere, & non: neq; quæcunq; alia semper agunt. alia vero possunt & secundum irrationales potestates simul opposita suscipere. sed hoc huius gratia dictum est: quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neque quæcunq; secundum eandem speciem dicuntur.

Conclusio 8

¶ Quædam vero potestates æquiuocæ sunt. possibile enim non simpliciter dicitur: sed hoc quidem quoniam verum est quod in actu est. vt possibile est ambulare: quoniam ambulat iam. & omnino possibile est esse: quoniam iam est in actu quod dicitur esse possibile. illud vero quoniam erit actu. vt possibile est ambulare: quoniam ambulabit. & hæc quidē in solis mobilibus est potestas: illa vero & in immobilibus. vtrūq; vero verū est dicere possibile ambulare vel esse: & quod ambulat & agit, & ambulabile est. ¶ Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere: alterum autem verum est. quare quoniam partem vniuersale sequitur: illud quod ex necessitate, consequetur posse esse, sed nō omne.

Conclusio 9

Conclusio 10

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	Nō necessarium esse
Nō possibile nō esse	Possibile non esse
Nō cōtingēs nō esse	Contingens non esse
Impossibile nō esse	Nō impossibile nō esse
<hr/>	
Necessariū non esse	Nō necessariū nō eē
Non possibile esse	Possibile esse
Non contingēs esse	Contingens esse
Impossibile esse	Nō impossibile esse
II	IIII

vero nunquam actus sunt, sed potestates solum.

¶ Tertij Cap. notæ.

¶ Est non albus homo: particula negatiua nō, solū negat albus, estq; nō albus infinitum nomē. & (vt prius dictum est) nō est Peripateticorum mos: vna particula negatiua, duo infinita facere, aut duorū aggregatum infinitum. ¶ De cōtradictorijs vniuersaliū vniuersaliter, & singulariū passim

¶ Dubitabit autem aliquis si illam quæ est necessariū esse, ea quæ est possibile esse sequitur. nam si non sequitur: cōtradictio sequetur, quæ est nō possibile esse. Et si quis, hæc nō esse dicat contradictionem: necesse est dicere possibile non esse, sed vtræque falsæ sunt de necesse esse. At vero rursus idem videtur esse possibile incidi & nō incidi: & esse non esse. quare erit necesse esse, contingens nō esse. hoc autē falsum est. Manifestum est autē quoniam non omne possibile vel esse,

¶ Et est quidem fortasse principii quod necessarium est, & quod non necessarium est omnium vel esse, vel non esse: & alia quæadmodum horum consequentia, considerare oportet. Manifestum est autem ex ijs quæ dicta sunt: quoniam quod ex necessitate est, secūdam actum est. quare si priora sunt sempiterna: & quæ actu sunt, potestate priora sunt. & hæc quidem sine potestate actus sunt. vt primæ substantiæ. alia vero cum potestate: quæ natura sunt, tempore posteriora. alia

intelligitur. Et cum dicit idem possibile est esse: & possibile est non esse, id de singularibus intelligitur (vt Socratem possibile est esse, & Socratem possibile est non esse) si quis admitteret ad contradictorias affirmationes & negationes sufficere, ipsas esse de esse & non esse. Et similiter de contrarijs: si satis esset negationis particulam ferri ad esse, & enunciationes illas esse de esse & non esse. ¶ Affirmationes & negationes intelligimus, secundum affirmationem & negationem contradictiones. ¶ Esse & non esse in ijs affirmationibus & negationibus quæ vniuersaliter, particularibus contradictorie opponuntur, & quæ singulariter singularibus, in quibus possibile, contingens, impossibile, necessarium aut aliquid talium locum non habent: proculdubio verum & falsum semper determinat atque diuidunt. nam in illis semper si esse verum est, non esse falsum est. & contra. Et possibile, & non possibile in consimilibus similiter determinat diuiduntque, atque separant verum & falsum. Nam si possibile verum est, non possibile falsum est. Verbi causa. Si hæc, omnem hominem ambulare possibile est, vera est: hæc, aliquem hominem ambulare non possibile est, falsa est. Et si Socratem possibile est disceptare, verum est: falsum est Socratem non possibile esse disceptare. ¶ Huius possibile est non esse: Aristoteles negationem ponit oppositam, non possibile non esse. Quare has possibile est non esse, & non possibile est non esse, intelligit affirmationem & negationem oppositas. Cum igitur hanc, non possibile est non esse ἀποφασις id est negationem vocet: vt hanc, possibile est non esse κατὰφασις hoc est affirmationem, vocet necesse est. Quod mirum videtur cum huic affirmationi contradicat: necesse est esse. contradicunt enim necesse est esse: & possibile est non esse. at affirmationi, solum negatio contradictoria est. quare possibile est non esse: videtur negatio. Item possibile est non esse, huic negationi æquiualeat non necesse est esse. sed quo modo negatiuæ æquiualeat affirmatio: videtur dialecticorū schola refutare. Erit igitur possibile est nō esse, negatio. Verum hic aduertendū nobis est, Boetium possibile, contingens, impossibile, necessarium, & id genus modos appellare. Et vt in alijs enunciationibus verbum est aut quod eius loco ponitur principale est à quo affirmatio, negatioque sumatur (Affirmatio quidem si illi aduerbium negandi, non addatur: negatio vero si illi adijciatur) & id præcipuum esse à quo verum & falsum non modo determinatur, sed & decernitur. Ita quoque modos in præsentis speculationis enunciationibus principalia esse: à quibus affirmationes & negationes iudicentur, & qui determinent verum atque falsum. Quapropter de affirmationibus, negationibusque de modo: hic intelligit Aristoteles, vt superius de affirmationibus, negationibusque de verbo. Vnde affirmatio de modo dicitur: cum modo in enunciatione posito, aduerbium negandi: non præfertur. negatio vero, quoties illi negationis particula cum impedita non fuerit præiungitur. Vnde contingit has subiectæ descriptionis in læua subscriptas, omnes hoc in loco censendas esse affirmatiuas. nam de modo, & si de verbo totidem sint negatiuæ quot & affirmatiuæ: in dextra autem omnes negatiuas. nam de modo.

Aristoteles.

Dubitatio.

Dilutio. Boetius.

Aristoteles.

	I	II	III	IIII
1	Possibile est esse	Possibi. est nō esse	Non possi. est esse	Nō pos. est nō eē
2	Contingēs est esse	Cōtingēs est nō eē	Nō cōtin. est esse	Nō cō. est nō esse
3	Impossibi. est esse	Impossi. est nō esse	Nō imposs. est eē	Nō ipol. ē nō esse
4	Necessariū est esse	Necessariū ē nō eē	Nō necesse est eē	Nō neces. est n. eē
	Affirmatiuæ de modo & verbo	Affirmatiuæ de modo solum	Negatiuæ de modo solum	Negatiuæ de modo & verbo
	L AE	V A	D E X	T R A

¶ Vnde cognoscere promptum est quædam aientes, affirmatiuasque tum de modo tum de verbo, vt quatuor primæ. Et quædam de vtroque negatiuas: in quibus bis aduerbium negandi, semel scilicet ad modum, & semel ad verbum adiunctum est. vt quatuor vltimæ. Et quædam de altero tantum aut affirmatiuas, aut negatiuas. vt quatuor secundæ, & quatuor tertiæ. Veruntamen si de modo affirmatiuæ sint (etsi sint negatiuæ de verbo) nihilominus hic affirmatiuæ dicuntur: etsi negatiuæ de modo: hic appellantur negatiuæ. Quo fit vt in his de altero tantum, aut affirmatiuis aut negatiuis: semper affirmatiuæ de modo, negatiuis de verbo coincidunt. & contra: negatiuæ de modo, affirmatiuis de verbo. ¶ Sed mirabitur forsitan quispiam quo modo hæc impossibile est esse simpliciter & de modo & verbo affirmatio ponatur. Nam etsi id de modo cōcedatur, quod negationis nota, aduerbiumque negandi illi non præiungatur: de verbo id admitti absurdum videtur, quod impossibile negationem claudat, quæ præiuncta verbo haud dubie negatiuam de verbo facere debet. Verum vt paucis adhibeatur responsio: longe aliter est. Nam impossibile, particu-

Dubitatio.

Dilutio.

A communi
dialectico-
ru scho-
la eua-
rian-
tia.

lam claudit priuatiam perinde atque iniustus, inæquale & similia: non autem particulam quæ negationem efficiat. Quare impossibile non recte ad nullus, nunquam, nusquam & similia conferatur, penes negationis quam includunt particulam. Item cum hi modi prædicata sint: & cum sola subiecta quantitatem determinent, duplicem illis tribuere quantitatem neotericorum est. hæc igitur omnis homo vt currat possibile est, solum vniuersalis dicenda est. Sed nunc diluenda illa sunt quæ difficultatem ingerere videntur. quoniam pacto hæc possibile est non esse, affirmatio sit: hæc vero non possibile est non esse, negatio. Primo cum dicitur huic affirmationi necessarium est esse, contradicere hæc possibile est non esse: id nos imus inficias. sed huic affirmationi necessarium est esse, contradictio est negatio non necessarium est esse. hic enim enunciatur idem de eodem affirmatiue scilicet & negatiue, illic vero minime. nam possibile & necessarium enunciabantur. non autem sunt idem. Secundo. Cum insuper additur: hæc possibile est non esse, huic negationi non necessarium est esse æquivalere, nos planè assentimur. illæ enim idem possunt. neque tantopere admiramur, quoniam pacto negationi idem possit affirmatio. neque communis schola dialecticorum hoc refutat: sed solum recentiorum qui nouis legibus viuunt, & quos negare dialecticos non grande putatur piaculum. hæc enim omnis homo est non iustus, cum sit affirmatiua, & similes: monstrauit Aristoteles idem significare, idemque posse, atque negatiua nullus homo est iustus. Et hæc, non possibile est esse: cum sit negatio, idem potest prorsus, atque hæc (quæ affirmatio est) impossibile est esse. haud secus atque hæc negatio homo non est non iustus: idem potest ac affirmatio homo est iustus. idem dico quo ad veritatem, quo ad falsitatem, & quo ad consequentiam: non autem quo ad affirmationem & negationem. Nam huius non possibile est esse, affirmatio est possibile est esse. vt huius homo non est albus: affirmatio est, homo est albus. Et huius affirmationis impossibile est esse: negatio non impossibile est esse. perinde atque huius affirmationis homo est non albus: negatio est, homo non est non albus. Et ex his arbitror cætera fore peruia. ¶ Locutiones oppositas. Poni Aristoteles φάσις, quod ad omnem dictionem & quicquid dici contingit, commune est. Et verum est illas locutiones esse oppositas, nondum tamen enunciations, affirmaciones, aut negationes. nam præter verbum nulla affirmatio negatiue est. sed adijce verbum: cataphases, apophasesque, hoc est affirmaciones, negationesque erunt. Verum Argyropylos phases interpretatur enunciations & Boetius dictiones, sed in commentarijs explicans dictiones, adiunxit & negationes. quod forte quauis verbum expressum non sit: ipsum subintelligere debeamus. ¶ Verum, non verum ad omnia prædicta communia existimant. Sed & Aristoteles in libri præcedētis cap. 8, vero & falso vsus est: vt determinate importabant. qua particula non aliter vtendum est ac necessario. vt naualis pugna cras determinate futura est: negatio est, naualis pugna cras non determinate futura est: & non hæc, naualis pugna cras determinate non est futura. nam vtraque earum falsa. quod esse non possit: si eius esset negatio. de quolibet enim affirmatio vel negatio vera. quod verum de omni contradictione, seu vniuersalium, seu indefinitarum, siue singularium. Quod autem interdum additur, & de nullo ambo simul: de duobus generibus contradictionum (vt superius est monstratum) intelligendum est. Similiter si dicas classicum bellum cras esse futurum determinate verum est: negatio est hæc, classicum bellum cras esse futurum non determinate verum est, non autem hæc, classicum bellum cras esse futurum determinate verum non est. Mirum igitur non est cum verum & falsum claudant quandoque particulam determinate, quam Aristoteles particula necessario explicuit: si & hic verum & non verum annumerauerit. Et suo modo de vero & falso vt in determinate importarent. attamen id magis ad contingens quod in primo libro priorum analyticorum determinabitur: attinet. quod & contingens indeterminatum, & vtrumlibet est. ¶ Quauis possibile & contingens in descriptione ponantur antecedentes & aliæ consequentes, id tamen intelligere debes quod omnis sequens quamlibet præcedentem sequitur. & ipsis in consequentia rite dispositis, vt secunda monstrat descriptio: omnes sequentes prioribus reciproca sunt, recurrunt atque conuertuntur. quod de possibili & contingenti expressit Aristoteles, & quod ex tertia consequentiarum descriptione innuitur. ¶ Contradictoriae sequuntur: quando duæ inter se contradictoriae, ad alias duas contradictoriae sequuntur. Sed conuersim quando duabus primis & antecedentibus suo ordine dispositis, vt affirmatione in primo loco, & negatione in secundo: itidem & duabus secundis consequentibusque, simili ordine dispositis posterior consequentium sequitur priorem antecedentium, & prior consequentium posteriorem antecedentium. recto autem & non conuerso sequerentur: si prior priorem, & posterior posteriorem sequeretur. Et in recto contradictoriae sequendi modo: affirmatio affirmationem, & negatio comitatur negationem. In conuerso autem, ediuerso: negatio affirmationem, & affirmatio negationem. vt subiecta demonstrat formula.

Argyropylos.
Boetius.

		Contradictoriae antecedentes.				Contradictoriae antecedentes.	
a	Af.	Possibile est esse.	prior.	e	Af.	Possibile est esse.	Prior
b	Ne.	Non possibile est esse.	posterior.	f	Ne.	Non possibile est esse.	Posterior.
		Contradictoriae recto ordine consequentes.				Contradictoriae consequentes conuerso ordine.	
c	Af.	Contingens est esse.	prior.	g	Af.	Impossibile est esse.	Prior.
d	Ne.	Non contingens est esse.	posterior.	h	Ne.	Non impossibile est esse.	Posterior.
		c sequitur a. & d sequitur b.				g sequitur f. & h sequitur e.	

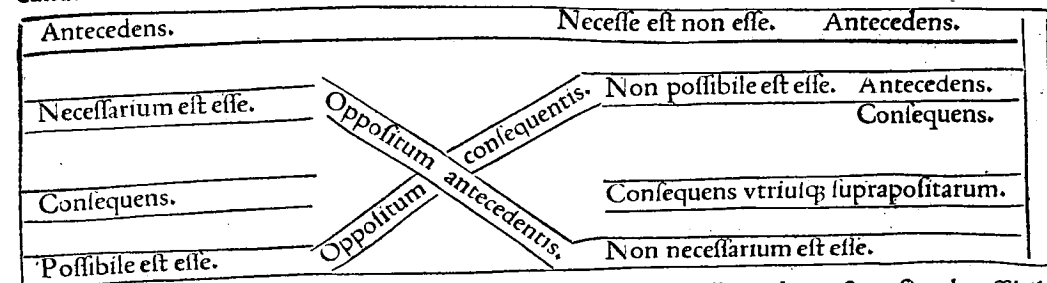
24 ¶ Quarta conclusio ponitur secundum primam dispositionem antecedentium & sequentium, vbi sequentes necessarie ad contradictoriae de possibili & impossibili quæ conuersim sequuntur: non sunt contradictoriae. sed negatio non modo simul cum affirmatione vera est: sed eam quoque sequitur. verum quæ necessarium non sequatur contradictorie illas de possibili & impossibili: sequens consequentiarum dispositio emendabit. nam ideo hic dicuntur non sequi contradictorie: quæ in prima dispositione illæ de necessario non bene sint ordinatae. Quod enim necessarium contrarie sequatur ad impossibile, & conuersim: id verissimum est. ¶ Et hæc & quæ Aristoteles dicit, ex prima dispositionis consequentiarum descriptione dignosci possunt. Et ex hac insuper quæ subiecta est.

Hæc ex prima descriptione.

25

An	te	ce	den	tes.
Possibile esse.	Cōtradictoriae.		Non possibile esse	
Sequentes contradictoriae.				
Non impossibile esse.	Cōtradictoriae.		Impossibile esse	
Sequentes non contradictoriae.				
Non necesse esse.	Simul stantes.		Necessarium non esse	
Antecedentes contrariae.				
Impossibile esse.	prior.			
Impossibile non esse.	posterior.			
Consequentes contrariae & conuersim.				
Necessarium est esse.	prior.			
Necessarium est non esse.	posterior.			

¶ Quod enim necessarium est non esse: idem quoque non necessarium est esse. Ratio eadem quam postmodum Aristoteles de necessario & possibili format. Nam si quod necessarium est non esse, non est non necessarium esse: ergo quod necessarium est non esse, necessarium est esse. De quolibet enim, aut affirmatio, aut negatio vera est. sed aperte falsum, quod necessarium est non esse: necessarium esse. contraria enim sunt. quare simul stant, necessarium non esse: & non necessarium est esse. Et quauis secunda, id est negatio, prima sequatur: inter consequentias secundum nullam descriptionem conuertuntur. Quod tamen sequantur ex subiecta descriptione facile cognoscitur: & quinta conclusione cum adiectis secundæ dubitationis. & facile cognoscuntur quæ de necessario & possibili dicuntur.

29 ¶ Simul enim possibile est esse, & non esse: id particulariter intelligendum est. vt simul possibile est hanc vestem incidi, & non incidi. Et simul particula, adiecta est ad possibile: non autem ad esse & non esse, ne quis sophisticæ importunitatis calumnia offendatur. Qui bonus dialecticus esse vollet: cauillos si mouebit, id potius faciet: vt illos contemnere doceat tanquam viles in corpore nati: uos, quam vt suadeat esse aliquid, velitque aliquid videri. nunc ostendens æquiocam esse leuitatem, nunc multifrontem amphiboliam, nunc ineptam compositionem, nunc cauillatoriam iunctorum à doctis, diuisionem: nunc puerilem accentum, nunc figuram dictionisque phantasiam se esse quod non est (vt olim Menœtiades Achillem) mentientem. & ita de ijs quæ extra dictionis versantur apparentiam. Et non aliter hæc monstra confodienda sunt, Quam fertur falsis olim cecidisse sub armis: Hæctoreo dispar transfossus Marte Patroclus. ¶ Et qui hæc tradunt tanquam sit aliquid: docentque sic in inquisitione veritatis esse viandum: de generes & sophisticos animos faciunt, & importunos iustitiæ insultores (ne calumniatores & violatores dicam) si legibus se dedunt. & circa augustissima rerum: leuitatū assertores, si studio se dedunt sapientiæ. Et deus qui secreta nouit: cuius ope rectius hoies longe magis intelligere possunt, quam hominū: scit id non esse dictum gestione, studioque in aliquem inuehedi: sed quod mihi pro-

Menœtiades.
Achilles;

fuisse (nisi ipse fallor) cognosco, idem omnibus alijs prodesse velim: quod autē obfuit, alijs nō obesse. ¶ Quo modo omnes & de cōtingenti, impossibili & necessario contradictorie sequantur, ad affirmaciones & negationes de possibili: ex secunda descriptione antecedentium, & consequentium huiusmodi enunciationum de modo, licet intueri. Et contingentes recto ordine, contradictorie sequi possibiles. ceteras autem identidem contradictorie easdē sequi, sed conuersim. ¶ Ratio Aristotelis quod ad necessarium esse, consequens sit possibile esse: vim vniuersalis obtinet. vt quicquid necessarium est: vt ipsum possibile sit oportet. alioquin aliquid necesse est esse: quod non possibile est esse. id autē monstratum est impossibile. Et ideo nō licet simili colligere argumētatione ad possibile esse, cōsequens esse necessarium: quod aut sequetur, aut eius oppositū. neutrum certe verū. Nam nō quicquid possibile est esse: necessarium est esse. imō aliquid possibile est esse: quod nō necessariū est esse. Item neq; quicquid possibile est esse: est nō necessarium esse. sed aliquid quod possibile est esse: necessarium est esse. ¶ Contingens hic & possibile polyonyma, hoc est pluriuoca sunt: perinde ac gladius & ensis. quo fit vt si aliqua in significantia incommodum nō sit dicere quod necessarium est esse, idem possibile esse: neq; incommodū putari debet in consimili significatione dicere, quod necessarium est esse, idem quoq; contingens esse. & ex modis possibilis: modi contingentis, & quis significatus huic loco consentaneus. ¶ Cælum operatur semper. nam semper mouetur: & non potest moueri & nō moueri. Nam nō potest non moueri. id enim prorsus natura impossibile est. ¶ Quæ opposita simul possunt. particula simul ad possunt adiecta intelligitur: non autem ad opposita: ne cauillorum importunitas vexet. ¶ Potestatum duæ sunt species: vna rationem, propositumque & voluntatem, ac appetitum sequentium: altera rationis, propositi, voluntatisq; & appetitus expectantium. & quæ secundū hanc speciem dicuntur, in eaq; continentur: quædam opposita possunt. vt vestimentum atteri potest: & potest non atteri. nam potest priusquam vetustas excedat, comburi. & quædam in eadem specie contenta: non possunt opposita. vt ignis potestatem calefaciendi habet: potestatem autem non habet non calefaciendi. & terra potestatem habet vt grauis sit, non autem vt sit leuis. ¶ Possibile tertio modo, id est, quod sequitur ad necessarium. Similiter & contingens tertio. Est & aliud possibile & aliud contingens, quod si sit: nihil prohibet, vt nō sit. & si nō sit: nihil vt sit prohibet, acciditve incommodi. & tale possibile & contingens non necessarium appellat Aristoteles: de quo primo priorum analyticorum cap. 12. ¶ Ea quæ actu sunt, duplicia sunt. quædam sunt actu: quæ cum sint vt aliquando nō sint fieri non potest. alia actu: sed vt aliquando non sint nihil prohibet. & possibile tertio modo, vt trunq; horum quæ actu sunt comprehendit: & insuper ea quæ non sunt, sed vt aliquando sint nihil prohibet. Primam partem eorum quæ actu sunt: necessarium complectitur. & ex opposito quæ nunquam sunt neq; esse possunt: comprehendit impossibile. ¶ Sed non omne. nam possibile secundo modo sumptum, non sequitur ad necessarium: sed illi nimirum aduersatur, repugnatq; quod obiecta ad secūdam quæstionem ratio plane efficit. Et possibile primo: iunctū actui appellare solent. Secūdo, seiunctum ab actu: Aristoteles vero possibile generatione primo priorum analyticorum cap. 14. & tertium vtriusq; cōmune. Aristoteles primum & secundum modum hic expressit: tertius autem modus vt quodam modo compositus, ex illis intelligitur. Et potentiam primo: actui coniunctam appellare possumus. secūdo, seiunctam ab actu, & generatione. & tertio, vtriusq; cōmune, atq; indifferentem. ¶ Adiungendo esse & nō esse. vt dicendo necessarium est esse: non necessarium est esse. necessarium est non esse: non necessarium est non esse. ¶ Illa dicuntur esse potestate, quorū potentia actum præcedit. vt quæ potuerunt esse: priusquam actu fuerint. quæ autem nunquam potuerunt esse, quin actu fuerint: actu sunt, sine potestate. ¶ Primæ substantiæ: supramundana, beatissimæq; entia. ¶ Illa quæ cum actu, tum potestate sunt: actus natura priores. nam perfectione. & ex potentia vt imperfecto: deurgitur ad actum, vt ad complementum & finem. tempore autem actus potentij posterioris sunt. Et illa eadem entia vt actu sunt: priora natura & perfectione sunt seipsis, vt sunt potestate. Sed vt actu sunt: seipsis potestate, tempore posteriora sunt. siquidem multo ante esse potuerunt q̄ actu substituerint fuerintq; actu. ¶ Illa quæ nunq; sunt actu, sed potestate solum, vt tota tēporis series, æternitatis æmula, & infinitum quod appellatur potentia. Itaque si vniuersorum numerositatem claudere voles: actu, non actu, & potētia: id facile efficies. Nam si actu est, aut semper actu est, aut aliquando actu: & aliquando non. si semper actu est: id necessarium appellatur. si aliquando actu est, & aliquando non: id possibile appellatur, & contingens. Si non actu est, aut semper non actu est, aut aliquando non actu est, & aliquando est. si semper non actu est: impossibile est. si aliquando non est & aliquando est: rursus id possibile & contingens est. Verum quæ semper non actu sunt, id est quæ nunquam actu sunt: duplici differentia continentur. Nam aut illa nunquam tota actu sunt et si aliquid eorum esse possit: & ea non simpliciter impossibilia, sed sola potestate entia dicuntur: & impossibilia tota actu. vt impossibile est discretorum, separatorumq; multitudinem infinitam actu esse. Alia vero prorsus neq; secundum tota, neq; aliquid sui actu esse possunt, vt vacuum, & centaurus, & commensuratio costæ & diagoni quadrati. & illa simpliciter dicuntur impossibilia. Quo fit vt constitutis extremis necessario quod semper actu est, & impossibili quod nunquam actu est: possibile & contingens rite statuatur media. vt quæ aliquando actu sunt, ratione cuius cum necessario primo extremo conueniunt: & quæ aliquando non actu sunt, ratione cuius cum impossibili se-

cundo extremo cōcordant. Participant igitur quodam modo extremorum naturam: quod & mediorum est. Rursus & ab vtroque discrepant. nam possibile quatenus aliquando actu est: discrepat ab impossibili quod nunquam actu est. & quatenus aliquando non actu est: discrepat à necessario quod semper actu est.

Actu	Necessarium	Extremum.	Actu	Necessarium	Extremum.
	Concordant cum necessario.		Discordant cum necessario.		
Actu	Possibile	Medium.	Non actu	Possibile	Medium.
Actu	Contingens	Medium.	Non actu	Contingens	Medium.
	Discordant cum impossibili.		Concordant cum impossibili.		
Non actu	Impossibile	Extremum.	Non actu	Impossibile	Extremum.

E N S.

Sine potestate	Necessarium.
Cum potestate	Possibile.
Cum potestate	Contingens.
Sine potestate.	Impossibile.

N O N E N S.

¶ Ex hoc cognoscitur possibile & contingens prius conspirare cū impossibili. nam nō sunt. & posteriorius cum necessario. nam postq̄ non fuerunt actu, sunt. & actum iterum potestate natura priora, perfectiorēque. nam cum necessario conuenit. potestas autem ab vtroq; dissentit extremo: quare & à simpliciter ente & simpliciter non ente. magis tamen cum non ente conspirat.

¶ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

Tertium cap. conclusiones decem. ordinationes consequentiarum enunciationum de possibili, cōtingenti impossibili, & necessario tres. dubitatio vna. corollarium vnū. ¶ Prima conclusio. Post eorum (quæ supra adducta sunt) determinationem: perspicendum nobis est quonam pacto adinuicem sese habent affirmationes & negationes harum enunciationum, possibile est esse, non possibile est esse, contingens est esse, non contingens est esse: & de impossibili & necessario simili modo. ¶ Nam de ipsis dubitationes emergunt nonnullæ. nam in ijs complexionibus in quibus esse adhibetur: illæ inter se contradictorie opponuntur, quæ disponuntur per esse & non esse. vt huius quæ est, est homo: negatio est, non est homo, & non hæc, est non homo: & huius affirmationis, est albus homo: negatio est, non est albus homo, non autē hæc, est non albus homo. Nam si de quolibet affirmatio vel negatio vera est: cum hæc affirmatio falsa sit, lignum est albus homo, & negatio vera esset, lignum est non albus homo, si eius esset negatio. quod falsum esse satis agnoscitur. Si autem hoc ita sese habet, & non solum vbi esse ponitur, sed & vbi loco esse, verbum aliud apponetur, idem eueniet. vt huius affirmationis ambulat homo: negatio est, non ambulat homo, non autem hæc, ambulat non homo. nam cum nihil referat dicere ambulat homo, & est ambulans homo: si hæc ambulat non homo negatio esset huius ambulat homo, etiam & huius est ambulans homo, in qua verbum esse appositum est. cuius oppositum pauloante monstratum est. non igitur huius ambulat homo: negatio erat ambulat non homo, sed hæc, non ambulat homo. Quare si hoc pacto in omnibus sese habet: huius affirmationis possibile esse, negatio esse videtur possibile non esse, non autem hæc non possibile esse. Sed ex opposito id esse non posse videtur. Nam contradictoriæ & contrariæ simul veræ esse possent. contradictoriæ quidem. nam idem possibile est esse & possibile est non esse. contrariæ autem. nam omne quod possibile est ambulare, possibile est non ambulare. Et omne quod possibile est diuidi: omne quoque tale possibile est non diuidi. Cuius causa est. quia omne quod hoc pacto possibile est: non semper actu est. quare erit etiam & negatio vera. potest enim non ambulare quodcunque ambulare potest. & non videri, quodcunque videri potest. At vero hoc modo oppositas simul de eodem veras esse impossibile est. non igitur affirmationis huius possibile est esse: negatio est, possibile est nō esse. ¶ Secunda conclusio. Affirmationes & negationes in ijs de possibili, contingenti, impossibili & necessario: sumendæ sunt apponendo negationis notam ad possibile, contingens, impossibile & necessarium. Nam manifestum ex dictis est, euenire aut idem de eodem simul & vniuersaliter & singulariter affirmare, & negare: aut non fieri affirmationes & negationes apponendo esse & non esse. quod si primum impossibile est: secundum sanè erit eligendum. Est igitur huius, possibile est esse: quod si primum impossibile est: secundum sanè erit eligendum. Est igitur huius, possibile est esse: negatio, non possibile est esse, non autem hæc possibile est non esse. Et pari ratione huius, contingens est esse: negatio est esse, & non hæc contingens est non esse. Et in alijs vt in impossibili, & necessario simili modo. nam vt illis in quibus possibile, contingens, impossibile & necessarium non apponuntur: esse & non esse fiunt additiones, prædicationesq; res vero, subiectæ. vt nunc quidem album subiectum: nunc autem homo. eodem quoq; modo & in his esse & nō

esse fiunt vt subiecta: posse vero, & contingere & reliqua, appositiones, adiectionesque & prædicationes: haud secus veritatem, falsitatemque esse possibile & esse non possibile determinantes, atque in illis esse & non esse verum, falsumve determinant, atque diuidunt. Insuper eius quæ est possibile est non esse: negatio est non possibile est non esse, non autem hæc, possibile est esse, verum eius quæ est possibile est esse: negatio est non possibile est esse, non autem hæc possibile est non esse. Quapropter sese mutuo comitari, compati que posse videbuntur hæc, possibile est esse, & possibile est non esse (idem enim possibile est esse, & possibile est non esse) nam non adinuicem contradictoriae sunt, huiusmodi, possibile est esse, & possibile est non esse. Sed possibile est esse, & non possibile est esse: nunquam simul consentiunt, compatiunturque de eodem esse simul veræ. oppositæ enim sunt contradictoriae. Et hæc quoque simili modo possibile est non esse, & non possibile est non esse: nunquam simul de eodem veræ sunt. Identidem & huius, necessarium est esse: negatio est non necessarium est esse, non autem hæc necessarium est non esse. & huius necessarium est non esse: negatio est non necessarium est non esse. & huius impossibile est esse: negatio est non impossibile est esse, non autem hæc impossibile est non esse. & huius impossibile est non esse: negatio est non impossibile est non esse. Et omnino quemadmodum dictum est ponere oportet esse & non esse tanquam subiecta: & eū qui affirmationem, negationemve facit, hæc possibile, contingens, impossibile, aut necessarium ad esse & non esse apponere. & has existimari locutiones oppositas: possibile, non possibile, contingens, non contingens, impossibile, non impossibile, necessarium, non necessarium, verum, non verum. ¶ Prima consequentiarum ordinatio. Et consequentiæ harum enunciatio: 21

¶ Ordinatio secundum primam dispositionem: quæ paulo posterius emendabitur.

		I	2	3	4	
Primus ordo	Tertius ordo	P	A	E	I	V
Antecedentes	Antecedentes	C	A	E	I	V
Possibile est esse	Non possibile est esse	I	I	V	A	E
Contingens est esse	Non contingens est esse	N	I	V	E	A
Consequentes	Consequentes	Ordines primæ dispositionis.				
Non impossibile est esse	Impossibile est esse	P Possibile.				
Non necessarium est esse	Necessarium est non esse	C Contingens.				
Secundus ordo	Quartus ordo	I Impossibile.				
Antecedentes	Antecedentes	N Necessarium.				
Possibile est non esse	Non possibile est non esse					
Contingens est non esse	Non contingens est non esse					
Consequentes	Consequentes					
Non impossibile est non esse	Impossibile est non esse					
Non necessarium est non esse	Necesse est esse.					

¶ Tertia conclusio. Ex hac consequentiarum descriptione cognoscitur has duas impossibile est esse, & non impossibile est esse: contradictorie consequentes ad has, possibile est esse & non possibile est esse. pariter & ad has contingens est esse & non contingens est esse: sed conuerso ordine. nam affirmationem hanc, possibile est esse: sequitur negatio non impossibile est esse. & negationem non possibile est esse: affirmatio impossibile est esse. est enim impossibile est esse affirmatio: & non impossibile est esse, eius contradictoria negatio. pariter & illæ contradictoriae, possibile est esse & non possibile est esse: ad quas sequebantur, negatio videlicet ad affirmationem, & ad negationem affirmatio. Manifestum est igitur has impossibile est esse & non impossibile est esse: contradictorie sequi has possibile est esse & non possibile est esse, sed conuerso ordine. Et eodem modo de contingenti intelligendum. ¶ Quarta conclusio. Ex eadem consequentiarum dispositione manifestum est, necessarij non contradictorias sequi possibile & impossibile: sed contrarias & conuersim impossibile sequi. Quod autem contradictoriae extra sint, & aliæ ab ijs quæ sequuntur: statim perspectum est. Nam hæc non necessarium est esse: posita est sequi has, possibile est esse & non impossibile est esse. Atqui hæc non necessarium est esse: non contradictoria est huic necessarium est non esse, quæ posita est sequi has non possibile est esse, & impossibile est esse, duarum superiorum contradictorias. sed hæc non necessarium est non esse, illi necessarium est non esse contradictorias quidem sequenti: negatio contradictoria est. Et quid mirum si hæc

non necessarium est esse contradictoria, negatioque huius non sit: necessarium est non esse. quandoquidem simul de eodem veras esse contingit. quod enim necessarium est non esse: idem quoque non necessarium est esse. Cum hæc igitur sequi posita sint non necessarium est esse, & necessarium est non esse: manifestum est contradictorias non eas esse quæ sequuntur, sed esse extra illas. Et causa autem cur non simili modo cum cæteris contradictorie, illæ de necessario sequuntur contradictorias de possibili: hæc esse videtur. quod impossibile cum contrario assignatur modo: ipsi necessario redditur idem valens. vt impossibile est esse non huic idem, necessarium est esse: sed huic potius necessarium est non esse. & hæc impossibile est non esse: huic idem potest, necessarium est esse. Quare si illæ de necessario illis de impossibili similiter contrarie respondent, vt & illis de impossibili possibile & non possibile contradictorie: manifestum est necessarium esse & impossibile esse non significare idem, idemque valere. Identidem neque impossibile non esse & necesse non esse: sed vt dictum conuersim respondere atque sequi. ¶ Quinta conclusio. Impossibile sanè est sic necessarij locutione contradictiones: quo modo in superioris descriptionis ordinatione. Nam eam quæ est possibile esse, non sequitur non necessarium esse. nam quod est necessarium esse: possibile est esse. si autem ita non fuerit consentiet, veracque negatio: vt quod necessarium est esse, non sit possibile esse. necesse est enim aut affirmare, aut negare. Atqui quod non possibile est esse: id impossibile est esse. Erit igitur quod necessarium est esse: impossibile esse. quod nimirum est absurdum & impossibile. igitur quod necessarium est esse: possibile est esse. & quod possibile est esse: non impossibile esse consequitur. hanc autem, non impossibile est esse: ex descriptione consequitur hæc non necessarium est esse. quare hanc necessarium est esse: consequetur hæc non necessarium est esse, quod absurdum & impossibile est. non igitur eam quæ est possibile esse: consequitur hæc non necessarium esse. ¶ Sexta conclusio. Eam quæ est possibile esse: consequitur non necessarium non esse. nam affirmationem possibile esse: non sequitur hæc necessarium esse, neque hæc necessarium non esse. siquidem ei quod est possibile esse, accidere possunt vtracque & esse & non esse. sed his necesse esse & necesse non esse vtravis vera ponatur: illa inquam accidere esse & accidere non esse conuenire non possunt, simulque: vera esse. Simul enim possibile esse: possibile est esse, & non esse. at vero siue necessarium est esse, siue necessarium non esse: non possibile est vtruncque. namque si necessarium est esse: fieri non potest vt possibile sit non esse. & si necessarium est non esse: non poterit fieri vt possibile sit esse. Et cum monstrata sit hæc non necessarium esse, non sequi possibile: relinquitur igitur, vt hanc possibile esse, sequatur hæc non necessarium non esse. ¶ Septima conclusio. Hæc non necessarium non esse vera est: si verum est necessarium esse. nam est contradictoria eius quæ sequitur non possibile esse. nam negationem non possibile esse: sequuntur hæc impossibile esse & necessarium non esse. cuius quidem vltimæ negatio & contradictoria est: non necesse non esse. Atqui hæc existente vera necesse est esse: falsa erit impossibile esse & necesse non esse. quare huius necessarium non esse negatio, quæ est non necesse non esse: vera erit. hæc igitur non necessarium est non esse vera est: si verum est necessarium esse. ¶ Corollarium. Vnde fit vt propositionibus de necessario sic ordinatis: sequatur contradictoriae contradictorias, & nihil ex huiusmodi dispositione sequatur incommodi.

¶ Secunda ordinatio consequentiarum de possibili, contingenti, impossibili & necessario.

		A N T E C E D E N T E S.				I N T E S.				
		I				III				
Ordines enunciationum.	A	Af.	Possibile est esse.	Cōtradiçt.	Ne.	Non possibile est esse.				
	A	Af.	Contingens est esse.	Cōtradiçt.	Ne.	Non contingens est esse.				
	C O N S E Q V E N T E S.									
	I	Ne.	Non impossibile est esse.	Cōtradiçt.	Af.	Impossibile est esse.				
	V	Ne.	Non necessarium est non esse.	Cōtradiçt.	Af.	Necessarium est non esse.				
	A N T E C E D E N T E S.									
	I I I I									
	E	Af.	Possibile est non esse.	Cōtradiçt.	Ne.	Non possibile est non esse.				
	E	Af.	Contingens est non esse.	Cōtradiçt.	Ne.	Non contingens est non esse.				
	C O N S E Q V E N T E S.									
V	Ne.	Non impossibile est non esse.	Cōtradiçt.	Af.	Impossibile est non esse.					
I	Ne.	Non necessarium est esse.	Cōtradiçt.	Af.	Necessarium est esse.					

A Affirmatio vtrolibet.
I Negatio modi solum.

E Affirmatio modi.
V Negatio vtrolibet.

¶ Dubitatio. Dubitabit autem quispiam vtrum eam quæ est necessarium est esse: sequatur hæc possibile est esse. Nam si non sequatur: sequetur contradictio, vt id scilicet quod necessarium est esse non possibile sit esse. quod monstratum est esse absurdum. At si quis dixerit, possibile non esse: contradictoriae. i. iij.

istoriam eius esse quæ est possibile esse. vt igitur eius contradictio possibile est non esse: sequatur oportet. quare si verum est ad necessarium esse nõ sequi vt sit possibile esse: sequetur vt quod necessarium est esse, possibile sit nõ esse. atqui vtræq; & non possibile esse, & possibile nõ esse: de eo quod necessarium est esse, falsæ sunt. Videtur igitur eam quæ est, necessarium esse: ea sequi quæ est, possibile esse. Sed ex opposito id fieri nõ posse videtur. nam quod est possibile esse: possibile est non esse. vt idem possibile est incidi & nõ incidi: & esse & non esse. Et possibile & contingens idem sunt. quare erit necesse esse contingens. hoc autem falsum & impossibile est. non igitur ad eam quæ est necessarium esse: sequi videtur hæc possibile esse. Dilutio. Id exploratum esse debet nõ omne quod possibile est, vel esse vel ambulare, aliquidve agere: opposita etiam posse. nam nonnulla sunt in quibus id vt opposita possint: nõ verum esse videtur. Et primitus in ijs quæ sine ratione, propositioq; possunt. vt ignis calefacere quidem potest, & potentiam habet rationis expertem: & verum non est, vt possit nõ calefacere. Sunt ergo potetia quæ rationis participes sunt, plurimum & etiam contrariorum: non tamen eæ omnes quæ rationis expertes sunt, contrariorum, oppositorumque erunt. vt ignis (ceu dictum est) non potest opposita, vt calefacere & nõ calefacere. & quæcunq; operatur semper, nõ possunt opposita, operari & nõ operari. Sunt & nihilominus aliqua quæ rationis sunt experta: quæ opposita, simul possunt. verum hoc eius gratia dictum est: vt peruium sit, nõ omnem potestatem oppositorum esse, neq; omnes quidem eas, quæ secundum eandem speciem dicuntur. **¶ Octaua conclusio.** Quædam potentia æquiuoca sunt. nam & possibile quod a potetia deductum est: nõ simpliciter, vnoq; modo dicitur. sed possibile vno modo dicitur ob id ipsum: quod verum est actu esse. vt possibile est hoc pacto aliquem ambulare: quia ambulat. & omnino aliquid possibile est esse ob id ipsum: quia iam actu est. Alio modo dicitur possibile ob id ipsum: quia vt actu futurum sit, aut operetur, nihil prohibet. vt possibile est quempiam ambulare: quia ambulabit. Et id secundo modo possibile, & ei respondens potetia: in solis mobilibus, corruptibilibusq; rebus reperitur. Illud vero, pariter & sua potentia: etiam in immobilibus, incorruptibilibusque. Tertio modo reuera dicitur possibile esse de vtriusq; & quæ actu sunt & quæ nõ sunt, sed vt sint nihil prohibet. vt possibile est & ambulare & esse: id quod iam ambulat & actu est, & quod solum vt ambulet potentiam habet. **¶ Nona conclusio.** Sic, hocque tertio modo sumptum possibile: sequitur ad necesse esse. Nam sic sumptum possibile: non omnino de necessario vere dicere possumus, sed secundum partem. quare cum ad id quod partem importat sequatur vniuersale, & quod communius, & totum est: illud, profecto quod est necesse esse, sequetur possibile esse. sic igitur sumptum possibile sequitur ad necesse: non tamen omne, omniq; modo sumptum possibile. **¶ Decima conclusio.** Nihil forsitan absurdum fuerit si hæc necessarium est & nõ necessarium est, adiungendo esse, & non esse: omnium principium ponantur, & ad hæc consequentes considerentur.

¶ Tertia ordinatio consequentiarum.

A N T E C E D E N T E S.		I I I		
Ordines enunciationum.	A	Necessarium est esse.	E	Non necessarium est esse.
	C O N S E Q V E N T E S.		C O N S E Q V E N T E S.	
	V	Non possibile est non esse.	E	Possible est non esse.
	V	Non contingens est non esse.	E	Contingens est non esse.
E	Impossibile est non esse.	V	Non impossibile est non esse.	
I I		I I I I		
A N T E C E D		E N T E S.		
E	Necessarium est non esse.	V	Non necessarium est non esse.	
C O N S E Q V E N T E S.		C O N S E Q V E N T E S.		
I	Non possibile est esse.	A	Possible est esse.	
I	Non contingens est esse.	A	Contingens est esse.	
A	Impossibile est esse.	I	Non impossibile est esse.	

¶ Manifestum siquidem est ex dictis: quoniam quod necessarium est, actu est. quare si priora sunt sempiterna non sempiternis: & quæ actu, ijs quæ potestate sunt. & rursus ea quæ actu sunt sine potestate, vt primæ supramundanæ substantiæ: ijs quæ actu sunt cum potestate. sunt enim quædam actu sine potestate: & quædam actu cum potestate, quæ quidem vt actu sunt, natura priora sunt, tempore vero posteriora. Alia vero quæ nunquam sunt actu, sed potestate tantum. Nihil igitur incommodi, peruersique ordinis fuerit: si necessarium est & non necessarium est, adiunctis vtrolibet esse & non esse: principia reliquarum ponantur, & quæ ad illas consequentes fuerint considerentur.

¶ Quæ magis apte, enunciationes contrariæ dicantur. Cap. I I I I.

33 **V**trum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi: & oratio orationi quæ dicit quoniã omnis homo iustus est, ei quæ est nullus homo iustus est. aut omnis homo iustus est: ei quæ est ois homo iniustus est. vt est Callias iustus, nõ est Callias iustus, Callias iniustus est: quæ harũ contraria est? **¶** Nam si ea quæ sunt in voce, sequuntur ea quæ sunt in anima, illic autẽ contraria est opinio contrarij (vt quoniã omnis homo iustus est: ei quæ est omnis homo iniustus est) etiã in ijs quæ sunt in voce affirmationibus, necesse est similiter sese habere. q; si neq; illic cõtrarij opinio contraria est: nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. quare considerandũ est quæ opinio falsa opinioni veræ cõtraria est. vtrum negationis: an certe ea quæ contrariũ opinatur. Dico autẽ hoc modo. est quædã opinio vera boni, quoniam bonũ est, alia autẽ quoniam nõ bonũ est falsa, alia vero quoniam malũ, similiter falsa: quæ harũ contraria veræ? & si est vna: secundũ quã cõtraria? **¶** Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri, eo q; contrariorũ sunt: falsum est. Boni enim quoniam bonum est, & mali quoniam malum est eadẽ fortasse opinio est etiã vera, siue plures, siue vna sit. sunt autẽ ista contraria: sed nõ eo q; contrariorum sint, contraria sunt, sed magis q; contrarie. **¶** Si ergo est boni quidẽ quoniam est bonum opinio, alia autẽ quoniam non bonũ est: est vero quoniam aliquid aliud est quod nõ est, neq; esse potest. aliarum quidẽ nulla ponenda est: neq; quæcunq; esse quod nõ est opinantur, neq; quæcunq; non esse quod est. infinitæ enim vtræq; sunt: & quæ esse opinantur quod non est, & quæ non esse quod est. **¶** Sed in quibus fallacia est. hæc autẽ sunt ex ijs ex quibus sunt generationes. ex oppositis vero generationes, quare etiã fallaciæ. **¶** Si ergo quod bonũ est, & bonum & non malũ est, & hoc quidem secundũ se, illud vero secundum accidens (accidit enim ei non malum esse) magis autẽ in vnoquoq; vera est quæ secundum se est: etiam falsa, siquidẽ & vera. ergo ea quæ est, quoniam nõ est bonũ quod bonum est, eius quæ secundũ se est, falsa est: illa vero quæ est quoniam malum est, eius quæ secundum accidens. quare magis erit falsa de bono: ea quæ est negationis opinio, q; ea quæ est contrarij. Falsus autẽ est maxime, qui circa singula habet contrariam opinionẽ. contraria enim est eorũ quæ plurimũ circa idẽ differunt. si igitur harũ contraria est altera, magis vero negationis est contraria: manifestum est quoniã hæc erit contraria. **¶** Illa vero quæ est quoniã malum est quod bonũ est: implicita est. Etenim quoniã nõ bonũ est, necesse est forte ipsum eundẽ opinari. **¶** Amplius. Si etiã in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo videbitur bene esse dictũ. Aut enim vbiq; ea quæ est cõtradictionis, aut nusq;. quibus vero non sunt contraria: de illis quidẽ falsa, ea quæ est veræ opposita. vt qui hominẽ non putat esse hominẽ: falsus est. si igitur hæc contrariæ sunt: etiã & aliæ quæ sunt contradictionis. **¶** Amplius. Similiter se habet opinio boni quoniã bonum est: & non boni quoniã non bonũ est. & præter has, boni quoniã non bonum est: & non boni quoniã bonum est. illi ergo quæ nõ boni quoniã non bonũ est: veræ opinioni: quæ est contraria? Non enim ea quæ dicit quoniã malum est: simul enim aliquando erit vera. nunq; autẽ vera veræ contraria est. est enim quoddam nõ bonum, malum. quare contingit simul esse veras. At vero nec illa quæ est quoniã non malum. vera enim & hæc. simul enim & hæc erunt. relinquatur igit ei quæ est nõ boni, quoniã non bonũ est: contraria ea quæ est nõ boni, quoniã bonũ est. falsa enim hæc. quare & ea quæ est boni, quoniã nõ bonũ est: ei quæ est boni, quoniã bonũ est. **¶** Manifestũ ergo est quoniã nihil interest, nec si vniuersaliter ponamus affirmationem. vniuersalis enim negatio contraria erit. vt opinioni quæ opinatur, quoniã omne quod est bonum, bonum est: ea quæ est quoniã nihil eorum quæ bona sunt, bonum est. nã ea quæ est boni quoniam bonum si

Quæstio
Conclusio
I
Conclusio
2
Ista contraria: opinio- nes cõtrarie.
Conclusio
3
Sed magisq; cõtrarie: con- trarie aduer- bium.

vniversaliter fit bonum:eadē est ei quæ opinatur quoniam quicquid bonum est, quod bonum est.hoc autē nihil differt ab eo quod est:quoniam omne quod est bonum,bonum est.similiter autē & in non bono. quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in voce affirmationes & negationes,notæ earum quæ sunt in anima:manifestum est quoniam affirmationi contraria quidē negatio est,quæ de eodē vniversaliter.vt ei quæ est quoniam omne bonum,bonum est,vel quoniam omnis homo bonus:ea quæ est quoniam nullum,vel nullus.contradictorie autem quæ est quoniam non omne,aut non omnis.¶ Manifestum est autē quoniam & veram,veræ non contingit esse contrariam:neq; opinionē,neq; contradictionem.contrariæ enim circa idē opposita sunt. Circa eadem autem contingit verum dicere eundē: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

¶Secundi Peri hermenias Aristotelis finis.

¶Quarti cap. notæ.

¶Opinio,mentis cōpositio atq; diuisio,quæ & conceptus verus,falsūve dicitur.¶Magis non intentionem importat: sed vehementiam quandam & præcipuitatem in contrarietate.¶Opiniones asserentes bonum id esse quod neque est, neque esse potest.vt quod bonum sit fugiendum. quod sit odibile.quod sit natura nociuum. quod bono contrarium, & tales innumeræ quæ falsæ sunt, asserentes bonum id esse quod non est,neq; esse potest.Et hæ falsæ sunt negantes bonum id esse quod est, bonum non est prosequendum,bonum non est amabile. bonū non est suapte natura conducibile. bonum non conspirat bono,& innumeræ tales quæ omnes huic assertioni bonum est bonū diuersæ sunt. Quo fit vt nō eidem affirmationi innumeræ contrariæ esse possint:eidem tamen affirmationi innumeræ,tum affirmationes,tum negationes diuersæ esse possunt,vt subiecta monstrat formula.verum & vnus:duntaxat est vnum quod maxime aduersetur,contrarieturq;.

Contrariæ fortius,vehementiūsq;,& magis accommodatæ.	
Omne bonum, est bonum.	Definita,determinatq; affirmatio vera
Omne bonum,non est bonum.	Definita negatio falsa.
Contrariæ languidiūsq;, debiliūsq;.	
Omne bonum,est bonum.	Definita affirmatio vera.
Omne bonum,est malum.	Definita affirmatio falsa.
Diuersæ & non oppositæ.	
Omne bonum, est bonum.	Definita affirmatio vera.
Indeterminatæ ad eam affirmationes falsæ.	
Omne bonum, est fugiendum.	
Omne bonum, odibile.	
Omne bonum, natura nociuum.	
Omne bonum, bono aduersarium,contrariumque.	
Et huiusmodi innumeræ.	
Infiniæ,indeterminatæque ad eam negationes falsæ.	
Nullum bonum, est prosequendum.	
Nullum bonum,amabile.	
Nullum bonum, conducibile.	
Nullum bonum, bono amicū.	
Et huiusmodi sine definito, certoque numero.	

¶Prima fallacia est credere quicquid non esse idipsum quod est,vt bonum nō esse bonum.Nam hæc opinionis fallacia deceptioq; secundum essentiam est.& assimilatur corruptioni quæ mutatio est secundum substantiam in nō ens, & quodam modo in rerum falsitatem.¶Secūda fallacia & deceptio opinionis:est credere aliquid aliud esse quod est.vt bonum esse malum. bonum enim & malum diuersæ sunt naturæ:vt homo & albedo.& hæc fallacia:quodam modo secundum accidens est,& secundum alterum.Et assimilatur nō generationibus, sed accidentarijs mutationibus. Et litera Aristotelis est multum implexa: adeo vt nonnulli hoc vltimum caput nō crediderint esse Aristotelis est Politianus.& id puto, quia difficile sit assequi intelligentiā. vbi tamē quis assequitur: inuenit subtilissimam,& Aristotele nō indignam.Et græce prima nō apponitur sed solum αλλ' ἐν τῷ αἰσθητῷ ἔστιν, id est, sed in quibuscūq; est deceptio.illam tamen in cōmētarijs exprimit:quod & fecit Boëtius.nec ab re quod Aristoteles ea intelligere solet(quæ maxime talia sunt) vt aliorū metra, mēsurasq;.¶Illæ autem sunt ex quibus sunt generationes. Generationes enim sunt secundum essentiam

inter esse & non esse mutationes.Et opinionēs omne bonum esse bonum & nullum bonum esse bonum:sunt inter affirmationes & negationes eiusdem secundum id quod est,& secundum essentiam. Et duæ affirmationes omne bonum est bonum,& omne bonum est malum:nō sunt eiusdem secundum essentiam. nam sunt boni, & mali.sed assimilantur mutationibus secundum accidens: vt nigrefactioni.Et cum deceptio secundum substantiam, maiorem repugnantiam sequatur, quàm ea quæ secundum alterum & secundum accidens: sequitur opinionēs cōtrarias secundum substantiam (quæ sunt inter affirmationem & negationem eiusdem de eodem) validius, vehementiūsq; esse contrarias quàm illæ quæ sunt contrariæ secundum contrarij affirmationem, in quibus secundo loco cadit fallacia & deceptio. At si ratiocinatio hunc in modum formata fuisset: magis cōtraria sunt in quibus prima contingit deceptio. prima autem deceptio contingit inter esse & non esse secundum substantiam, id est eiusdem de eodem. magis igitur contrariæ opinionēs quibus opinatur omne bonum esse bonum,& omne bonum non esse bonum:quàm opinionēs contrariarum de eodem, clarior ea fuisset. sed quia generationes sunt inter esse & non esse secundum substantiam: loco illorum inter esse & non esse secundum substantiam, siue inter affirmationem & negationem secundum substantiam, posuit Aristoteles hoc modo, illæ autem sunt ex quibus sunt generationes. Et substantiam hic extendimus ad vnumquodque: vt id ipsum quod est sua substantia, essentiaque fit. Et per accidens quod per alterum: & quod aliud quàm idipsum quod est, respicit. ¶Secundum accidens, secundum alterum:& non secundum id quod eius nominat substantiam. Sed cum dicitur bonum est bonum: aduersatur huic bonum non est bonum secundum propriam boni essentiam, substantiamque. Et ex hac ratione & sequentibus: prologia & communes notiones elici possunt. Quæ secundum substantiam contrariantur: magis propensiusque esse contraria. Et per se veræ, contrariam per se falsam: magis esse contrariam. Simplam simplæ, & priorem priori magis esse contrariam: quàm connexam, posterioremque. nam prior vt primo loco aduersatur: connexa autem & posterior vt secundo loco. Adijci potest, ea contraria quæ maxime contrarijs similia sunt: & illa magis esse contraria. Vnde fit vt non omnes contrariæ secundum affirmationem, negationemque designatæ: æque sint contrariæ. nam hæc omne bonum est bonum, est secundum se vera: & eius contraria nullum bonum est bonum secundum se falsa. hæc autem omne bonum est malum secundum alterum, & secundum accidens falsa: & sua contraria nullum bonum est malum secundum accidens vera. modo per se falsa, per se veræ magis contraria: quàm quæ per accidens falsa, per accidens vera. nam magis vera quæ per se vera, & magis falsa quæ per se falsa, magisque inter se distare videntur. Fit rursus vt quæ secundum affirmationem & negationem sunt contrariæ, falsa scilicet vera secundum accidens: magis, valentiorque iure sint contrariæ quàm quæ sunt de contrarijs. vt hæc omne bonum est malum, nullum bonum est malum magis quàm hæc contrariæ sunt: omne bonum est bonum, & omne bonum est malum. nam magis contrariæ, quæ maxime contrarijs similiores euadunt: contrariæ autem secundum affirmationem & negationem nimirum similiores euadunt per se & maxime contrarijs. tenent igitur illæ de contrario prædicato inter contrarias postremum locum. Et primæ contrariæ mutationi quæ generatio appellatur: assimilantur. vt cum ex non oliua fit oliua. secundæ: augmentationi. vt cum ex non pedaneo fit pedaneum. tertiæ vero: alterationi. vt cum ex albo fit nigrum. sed id exactius ex philosophia disquirendum est. Contrariarum igitur quarum omnium miro quodam naturas Aristoteles discutit modo: hæc primæ sunt. & quæ maxime tales sunt. hæc postremæ: quæ minime tales. illæ vero mediæ de quibus Aristoteles sermonem suppressit: quæ medio modo sunt contrariæ, vt adiecta descriptione haud diffusculter agnoscitur.

Cōmunes notiones.

Primæ contrariæ.		MAXIME.
I	Omne bonum, est bonum.	Vera per se.
	Nullum bonum, est bonum.	Falsa per se.
Mediæ contrariæ.		MAGIS.
II	Omne bonum, est malum.	Falsa per alterum.
	Nullum bonum, est malum.	Vera per alterum.
Postremæ contrariæ.		MINIME.
III	Omne bonum, est bonum.	Vera per se.
	Omne bonum, est malum.	Falsa per alterum.

¶Et perspectu facile est agnoscere medias contrarias, cum extremis cōsentire & discrepare. Nam cum summis cōsentiant: quia sunt secundum affirmationem & negationem sumptæ, quemadmodum & illæ. & conueniunt cum imis: quod falsa secundum accidens, veræ aduersetur, vt & in illis. Et discrepant à primis, quod in medijs falsa secundum accidens: veræ itidem secundum accidens aduersetur. in primis vero falsa per se: veræ per se contraria est. à postremis autem discrepant: quod hic affirmationi negatio aduersa sit, in postremis autem affirmatio affirmationi. Sed qui aliquanto diligentius aspicit (quia in illis quæ postremum locum sortitæ sunt: accidit affirmationum vnam ve

Politianus.
Boëtius.

ram esse per se, & alteram falsam per accidens) euenit vt perparum & vix, dici possint contrariæ. Nam per se vera, vt substantia est, per alterum autem falsa, vt accidens. substantiæ autem accidens nullus ponit esse contrarium. Sunt præterea contrariæ: in quibus falsum falso aduersatur (quales sunt omnis homo bonus est, & nullus homo bonus: omnis homo bonus est, & omnis homo malus) annexæ medijs si sunt affirmationis & negationis, aut postremis si sunt duarum affirmationum. & vtræq; assimilantur affectionum mutationibus, quæ secundum superabundantiam & defectum dicuntur. vt cum ex nō timido fit timidus, & timidus ex temerario. falsum enim vt malum est, verum autem vt bonum. & vt bonum bono nunquam aduersatur, neq; vera veræ vnquam contraria est. sed bonum malo contrarium, & malum malo. ita quoq; & vera falsæ contraria, & falsa falsæ. verum plura dicere, præsertim illi cuius ad analogiam promptus est animus: superfluum videtur. ¶ Sextam rationem à transmutata quadam ratione quidam intelligunt: quæ & in numeris & alijs quantitibus locum habet, quotiens quatuor numerorum primus ad secundum eam rationem seruat, quam tertius ad quartum: & colligimus primi ad tertium eam rationem esse, quæ secundi ad quartum. Et ita de magnitudinibus, & alijs quantitibus. sed rectius videtur vt hæc ratio solam similitudinis rationem attendat. pro his subiecta notetur descriptio.

Primus	12	Quadruplus	Eiudem prædicati	CONTRARIAE.		
Secundus	3	Subquadruplus		1	Non bonum, non est bonum.	Vera.
Tertius	4	Quadruplus		2	Non bonum, est bonum.	Falsa.
Quartus	1	Subquadruplus		CONTRARIAE.		
Transmutata proportio.			3	Bonum est bonum.	Vera.	
Primus	12	Triplus	4	Bonum non est bonum.	Falsa.	
Tertius	4	Subtripus	Prima & tertia similes.			
Secundus	3	Triplus	Secunda & quarta similes.			
Quartus	1	Subtripus	CONTRARIAE.			
Item consequens & non transmutata proportio.			5	Non bonum est malum.		
Primus	9	Triplus	6	Non bonum non est malum.		
Secundus	3	Subtripus	SIMVL STANT.			
Tertius	6	Triplus	1	Non bonum non est bonum.	Vera.	
Quartus	2	Subtripus	5	Non bonum est malum.		
Transmutata proportio.			SIMVL STANT.			
Primus	9	Sequalter	1	Non bonum non est bonum.	Vera.	
Tertius	6	Subsequalter	6	Non bonum non est malum.		
Secundus	3	Sequalter	CONTRARIAE.			
Quartus	2	Subsequalter	SIMVL STANT.			

¶ In vltima figuratone videri potest: quo pacto isti enunciationi non bonum non est bonum, nulla de prædicato contrario euadit contraria. nam neque affirmatio non bonum est malum: neque negatio non bonum non est malum. Quare huic bonum est bonum simili proportione: nulla proprie de prædicato contrario euadit contraria. secundum tamen affirmationem & negationem: inter primam & secundam comperitur contrarietas. quare & inter similes tertiam atq; quartam: secundum affirmationem, negationemque reperietur contrarietas. ¶ Sed aliqua difficultatis ambiguitatem mouent: quoniam modo duæ primæ non bonum non est bonum, & non bonum est bonum contrariæ sint, cum sint indefinitæ, contrariæ autem vniuersales esse debeant: Sed huic ambiguitati satisfaciunt Aristoteles: se hoc in loco declarans indefinitis pro vniuersalibus vsu. Sed ambigunt quoniam pacto stabunt hæc de prædicato contrario non bonum est malum, & non bonum non est malum, cum hac non bonum non est bonum, si vniuersaliter intelligantur, vniuersaliumq; defumantur loco? Id enim non posse esse videtur. nam si ita fuerit: & hæc simul stabunt nō bonum est malum, & non bonum non est malum. quare hæc vniuersales loco quarum accipiuntur, omne non bonum est malum & omne non bonum non est malum simul stabunt, simulque veræ erunt: quæ nihilominus contrariæ sunt, & duabus primis similes. quod impossibile est. quod autem simul veræ esse debeant: hinc colligi posse videtur. quod quæcumque cum eodem tertio simul stant, & illa quoq; simul stare possibile esse. Cui quidem ambiguitati vt paucis satisfiat. Imus in primis inficias illas duas omne non bonum est malum & omne non bonum non est malum, simul stare cum hac omne non bonum non est bonum: quas ingenue fatemur inuicem esse contrarias. at nihilominus seorsum posse esse veras cum hac non bonum non est bonum. perinde atq; hæc contrariæ omnis homo est iustus, omnis homo non est iustus, simul cum hac omnis homo est animal stare non possunt, seorsum tamē stare nihil prohibet. Nam hæc in aureo seculo (vt ferunt) fuisset vera omnis homo est iustus: pariter & vera omnis homo est animal. sed in illa ætate ferrea cū (vt canunt poetæ)

Viuitur ex raptō: non hospes ab hospite tutus,
Non focer à genero. fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita nouerca.

Filius ante diem patrios inquit in annos. Et quid vltra? cum victa iacet pietas: forte hæc vera fuis-
set omnis homo nō est iustus, & pariter hæc vera omnis homo est animal. vides igitur quo pacto nihil incommodi est contrarias cum eodem seorsum stare posse, & seorsum cum eodem esse veras: sed non simul cum eodem. Hunc in modum & hæc duæ omne non bonum est malum, & omne nō bonum nō est malum. sint enim nō bona: sed nullum sit indifferens, quod neque sit bonum neq; malum. tunc hæc duæ simul veræ, etiam vniuersales: omne non bonum non est bonum. & omne non bonum est malum. Sed esto iam alio in tempore sint non bona sed sola sint media indifferentiæ: id est quæ neque bona sint neque mala. Tunc hæc vniuersales simul stabunt: omne non bonum non est bonum, & omne non bonum non est malum. Quod facilius percepturus es, si non bonus homo, subiectus sit loco subiecti non bonum, idemque intelligas. Huius igitur rei (sed quæ partim superiori æque possit) hæc sit descriptio.

Contrariæ	Contrariæ.
Omne non bonum, non est bonum	Omnis homo est animal.
Omne non bonum, est bonum	Omnis homo non est animal.
Simul stant.	Simul stant.
Omne non bonum, non est bonum.	Omnis homo est animal.
Omne non bonum, est malum.	Omnis homo est iustus.
Simul stant seorsum.	Simul stant seorsum.
Omne non bonum, non est bonum.	Omnis homo est animal.
Omne non bonum, non est malum.	Omnis homo non est iustus.

¶ Circa eadem opposita verum quempiam dicere contingit: & nunquam contingit eidem simul inesse contraria. id est circa contraria eundem simul verum dicere contingit: sed non contingit illa (inquam) contraria simul eidem inesse. vt bonum & malum contraria sunt: & verum dicit quispiam bonum esse bonum, & malum esse malum, nunquam tamen bonum & malum eidem simul inerunt. Item opiniones quod omne bonum, bonum est, & quod nullum bonum bonum est, contrariæ sunt: & verum dicit quispiam circa hæc contraria quod qui primam opinetur, id est omne bonum, bonum est, opinetur id quod est: qui autem secundam nullum bonum, bonum est: opinetur id quod non est. nunquam tamen illæ de eodem simul veræ esse possunt.

PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

¶ Quartum cap. quæstio vna. cōclusiones tres. ad tertiā rationes sex. documēta duo. ¶ Quæstio. Vtrum cum affirmationi negatio contraria sit aduerseturq; & pariter affirmatio: vt affirmationi omnis homo est iustus cōtraria est negatio nullus homo est iustus. & eidem affirmationi cōtraria affirmatio omnis homo est iniustus (vt & affirmationi Callias est iustus: aduersatur negatio Callias nō est iustus, & etiam affirmatio Callias est iniustus) quæ inquam magis cōtraria est aduersaturve affirmationi, negatione an affirmatio? ¶ Prima conclusio. Expedit considerare quæ in mente opiniones, cōceptionesque contrariæ sunt. Nam si ea quæ sunt in voce sequuntur ea quæ sunt in mente: & in mente conceptio cōtrarij contraria euadat opinioni, cōceptionique contrarij (vt opinio quod omnis homo iustus est, opinioni omnis homo iniustus est) hunc in modum & in voce affirmationem cōtrarij: affirmationi alterius contrarij, cōtrarium esse oportebit. Quod si in mente opinio contrarij, opinioni contrarij contraria non sit: neq; quoq; in voce affirmationi, contrarij affirmatio. verum potius affirmationi quæ dicta est: negatio putabitur contraria. Quare merito cōsiderare oportet, quæ mentis opiniones sint cōtrariæ. vt quæ opinioni veræ, opinio falsa contraria sit: eane quæ negationis est, an quæ affirmationis qua cōtrarium concipimus, opinamurque? Verbi causa de bono quædam opinio vera est, quod bonum est bonum: & quædam falsa, quod bonum nō est bonum, insuper alia falsa, quod bonum est malum. ¶ vtra harum duarum illi veræ contraria est: & si earum vna sola contraria est: quænam ea est? ¶ Secunda conclusio. Opiniones ob id ipsum quod contrariorum sint: minime existimandæ sunt cōtrariæ. Putare enim opiniones contrarias recte diffiniri eo ipso quod cōtrariorum sunt: falsum est sane. nam boni opinio bonum esse bonum, & mali opinio malum esse malum: opiniones sunt cōtrariorum. atqui contrariæ nō sunt. nam eiudem fortassis veritatis sunt. vera autem: veræ non est contraria. sed siue plures sint. id est vna vera & altera falsa, siue vna & simili veritatis mixtæ: cōtrariæ nō sunt. quandoquidem simul veræ esse possunt. Non igitur eo ipso quod cōtrariorum sunt: quæpiam contraria sunt, sed sunt huiusce opiniones contrariæ potius eo ipso quod contrariæ, contrariæque enunciatæ sunt modo. ¶ Tertia cōclusio. Affirmationi veræ, definita negatio falsa eiusdem de eodem cōtraria est: & magis quidem quàm de eodem cōtrarij affirmatio. ¶ Prima ratio. Nam de eodem quædam opinio vera est quæ bonum est bonum, & alia falsa eiusdem de eodem quod bonum nō est bonum. & hæc quidem definita, determinatæque. Et aliæ falsæ sunt asserentes bonum id esse:

quod neq; est neque esse potest. & alia rursus falsa: bonum id esse diffidentes inficiantésque quod est. Atqui opinionum de bono falsarum nulla, opinionum quod bonum est bonum contraria est: prater eam qua opinamur bonum non esse bonum. nam alia falsa (siue sint quibus opinamur bonum id esse quod neq; est neq; esse potest, siue quibus opinamur ipsum bonum id non esse quod est) infinita sunt, numeroque indeterminata. Infinita autem, numeroque indeterminata: eidem contraria esse non possunt. Affirmationes igitur verae, definita negatio contraria est. sed & etiam magis quam affirmatio contraria: ex sequentibus rationibus dilucebit. ¶ Secunda ratio. Enimvero illae opiniones magis sunt contrariae: in quibus fallacia, primaque deceptio contingit. illae autem sunt ex quibus sunt generationes: generationes autem ex maxime oppositis. igitur & illae opiniones. Maxime igitur opiniones affirmationis & negationis de eodem contrariae. Quare rursus in his merito primae deceptions, fallaciaeque emergunt. veris igitur affirmationibus: negationes eiusdem de eodem magis contrariae quam contrariorum affirmationes. ¶ Tertia. Bonum, & bonum est pariter & non malum, & opinio quod bonum, bonum est, vera per se est: ea vero quae est bonum, malum non est, vera est secundum accidens (nam secundum aliud a bono, accidit enim bono non esse malum) magis autem in vnoquoque ea opinio vera est quae secundum se vera est: etiam magis falsa est quae secundum se falsa est. quoad quidem ea quae secundum se vera, magis vera est. Cum ergo opinio quod bonum, non est bonum falsa quidem, sit opinionis verae secundum seipsam existentis, ea autem quae est quod bonum est malum falsa, sed eius vera quae secundum accidens vera est: erit profecto bonum est malum falsa secundum accidens. Quare opinioni verae de bono quod bonum est: magis falsa opinio secundum negationem scilicet bonum non esse bonum, magis contraria est, quam ea quae contrarij affirmatio est, videlicet bonum esse malum. at circa vnumquodque, is maxime falso opinatur: qui contrariam habet opinionem. nam contraria sunt quae secundum idem genus plurimum differunt. Si igitur huiusmodi contraria est, & altera scilicet quae est contrarij: magis sane contraria est ea, quae negationis. nam magis differens magisque falsa. manifestum est igitur quoniam haec potius dicenda erit contraria. Erit igitur proposita affirmationi magis contraria eiusdem de eodem negatio: quam contrarij affirmatio. ¶ Quarta. Ea opinio quae astruit bonum esse malum: conexa est, alteram secum trahens. Nam qui opinatur bonum malum esse: ut ipse forte, idem non esse bonum opinetur necesse est, consequitur enim. At haec, bonum non est bonum hanc secum non necesse est consequi: trahit, bonum est malum, sed simpla est, & prior. ut & simpla bonum est bonum. Igitur potius negationis opinio contraria est: quam affirmatio contrarij. Quare & affirmationi magis contraria negatio: quam contrarij affirmatio. ¶ Quinta. Si in alijs quae scilicet contrariorum affirmationem non habent, ita se se habere oportet ut negationis opinio contraria sit: & bene hic quoque vbi etiam contrarij affirmatio est, dictum fuisse videtur negationem potius esse contrariam. Nam aut vbiq; eodem iure negatio contraria: aut nusquam. Atqui eorum quorum non sunt contraria, quocirca neque contrariorum affirmationes: ea de ijs falsa opinio, opinionum verae opponitur. ut qui hominem non esse hominem opinatur, falso opinatur: aduersaturque opinioni verae, qua homo esse autumatur. Si igitur negationes affirmationibus in hisce contrariae sunt: & eorum quoque quorum sunt contraria, contrariae erunt, quae sunt affirmationis & negationis. ¶ Sexta. Praterea consimiliter sese habent haec opiniones, quibus opinamur bonum esse bonum & non bonum non esse bonum: nam vtraque vera. Et prater has: haec insuper consimiliter sese habent, quibus opinamur bonum non esse bonum & non bonum esse bonum. nam vtraque consimiliter falsa. Illi igitur opinionum verae qua opinamur non bonum non esse bonum: quoniam contraria? Non enim contrarij affirmatio qua opinamur non bonum esse malum: contraria est. nam nonnunquam simul vera fuerit (vera autem verae nunquam contraria est) est enim quiddam non bonum, quod malum est. Neque insuper haec contrarij negatio, non bonum non esse malum: illi qua opinamur non bonum non esse bonum contraria est. nam haec negationes simul verae esse possunt. relinquitur ergo ut opinionum verae, qua opinamur non bonum non esse bonum: contraria sit opinio, qua opinamur non bonum esse bonum. Falsa enim haec est. & sic erit falsa: verae contraria. Quare & opinionum verae quod bonum, bonum est: contraria erit opinio falsa, quod bonum, bonum non est. Nam haec similiter ut duae superiores sese habere coeclae sunt. Verae igitur affirmationi proposita: definita, determinataque negatio contraria est, & magis quidem quam contrarij affirmatio. ¶ Documentum. Et id latere non debet nihil interesse si indefinitarum loco, ponamus vniuersalem affirmationem & negationem. nam vniuersalis negatio vniuersali affirmationi erit contraria. quemadmodum & opinionum qua opinatur quispiam, omne bonum esse bonum: opinio quod nullum bonum est bonum contraria est. nam opinio quod bonum est bonum si vniuersaliter bonum sit bonum: eadem est illi qua opinatur quicquid bonum est esse bonum, haec autem eadem illi qua opinatur omne bonum esse bonum. quare si in opinionibus ita se res habet, ut vniuersalis opinio vniuersali sit contraria (cum affirmationes & negationes quae sunt in voce notae sint & signa earum opinionum quae sunt in mente) manifestum est vniuersali affirmationi, contrariam esse eiusdem de eodem vniuersalem negationem. ut vniuersali affirmationi omne bonum est bonum: contraria vniuersalis negatio nullum bonum est bonum. siue huic omnis homo est bonus: contraria est vniuersalis negatio, nullus homo est bonus. illarum autem affirmationum contradictoriae sunt, non omne bonum est bonum, non omnis homo est bonus. ¶ Secundum documentum. Manifestum insuper esse debet, non

contingere veram, vera esse contrariam: neque opinionem opinioni, neque inter se affirmationem & negationem. nec ab re quidem. Nam contrariae tum opinionum tum enunciationum circa opposita versantur, suntque inter sese oppositae. circa eadem autem opposita, verum quempiam dicere contingit, sed nunquam contingit simul eidem inesse contraria. Sed pro pleniori superiorum intelligentia de diuersitate & identitate opinionum & enunciationum: subter adiecta consideretur descriptio.

Per se	Bonum, bonum est.	Vera.		
Per se	Bonum, bonum non est.	Falsa.		
Per accidens	Bonum, malum est.	Falsa.		
Per accidens	Bonum, malum non est.	Vera.		
Simplex	Bonum, bonum est.	Vera.		
Simplex	Bonum, bonum non est.	Falsa.		
Connexa	Bonum, malum est.	Falsa.		
Connexa	Bonum, malum non est.	Vera.		
Similes	Bonum, est bonum.	Non bonum, bonum non est.	Vera	
Similes	Bonum, bonum non est.	Non bonum, bonum est.	Falsa	
Eadem	Omne bonum, bonum est.	Quicquid est bonum, bonum est.	Bonum, bonum est.	Vera
Eadem	Omne bonum, non est bonum.	Quicquid est bonum, bonum non est.	Bonum, bonum non est.	Falsa
Eadem	Omne non bonum, bonum non est.	Quicquid est non bonum, bonum non est.	Non bonum, bonum non est.	Vera
Eadem	Omne non bonum, bonum est.	Quicquid est non bonum, bonum est.	Non bonum, bonum est.	Falsa

¶ COROLLARIUM.

Cum superiore die visendi causa Germanum adissem, cum ferme hanc primam dialectices partem ad calcem formularij pressissent: me percontatus, res inquit studiorum quo pacto processura est? Bene inquam si deus verat: dummodo sint qui propositum adiutent, promoueantque quae meliora norint. Noui inquit Clichtoueu, noui Bouillium, & alios complures: quos ad potiora, natura finxisse videtur. & te insuper non fugiunt plerique alij, qui tam necessario, tamque vtili non deerunt proposito. Verum, inquam, plerisque insuper alios noui G. Ruffum, G. Castellum, Ioannem Molinarem, R. Fortunatum, Lagrenum, Pellitarium, strenuos in hoc almo studio iuuenum moderatores. qui summopere nituntur quae foeda, scabra, hiantia, insulsaque sunt: expolire, & philosophiae suum reparare nitorem. & alij sunt non pauci huius pulchro desiderio (haud dubium est) accensi: qui (quia cum ipsis mihi nulla consuetudo fuerit) non mihi satis sunt cogniti. Sunt etiam qui malunt philosophiam laceram, balbam, litigiosam & importune garrientem: quam comptam, elegantem, pacificamque atque modestam. Et cauantur in primis eam obscuriorem fore si dabitur ut authores ipsi sensere, & futurum ut iuvenes nihil intellecturi, percepturique sint, ut qui oratione, styloque decoratam nequeant intelligere. sic igitur omnis tum circa dialecticam tum circa partem eius aliam quamlibet colendam: labor peribit irritus. Tunc Germanus: illa lacernosa, balba, litigiosa & male sana loquendo: non philosophia, sed philosophiae nouerca, ignorantia est. quam intelligentiae prauitas peperit. quae ideo praua, & prauae affectionis dicitur inscitia. & hi histrioni mihi persimiles esse videntur, qui cum solam sed satis inrudite barbiton nosset pulsare, caetera musices damnabat instrumenta. & quae assuetam qui desperabat: suadebat caeteris ne ea aggredierentur, quod aut sine vlu id essent tentaturi, quodve illa admodum captu essent difficilia. Verum qui huiusmodi sunt potius vereri debuissent: ne in eos iuste hoc decantaretur distichon, Noctua Phoebeum visu cum non ferat orbem: Hoc etiam Iouis armigero putat esse negatum. ¶ Praesertim cum hac tempestate apprimè iuuentus è grammaticorum ludis exulta prodeat, ac elegans: & parata (ceu bene cultus ager) bonas philosophiae partes suscipere. quae primum foeda illa, squalentique alogorum barbarie, ut introitus & valuarum philosophiae custode, ceu quodam apud inferos Cerbero deterrita: aut ad grammaticos assidue legendos relabatur libentius, aut ignara veri falsique ad iura conuolat repudiata prorsus philosophia. quam maxime tamen sequi oportebat. quod sane nequiquam fieret vnumquam, si non rudibus & ineruditis in ipsis philosophiae vestibulis offenderetur, tum praceptoribus tum instrumentis. Quare mihi tales adhuc consilio, & eruditione egere videntur. Est in hoc clarissimo gymnasio Faustus, est Ioannes Lascaris Rhyndacenus, est Locundus Veronensis, est Paulus Aemilius, Hermonymus Spartanus, Budaeus, & qui huiusmodi sunt circa disciplinas rectum seruantes iudicium: quos si consulant, non eos puto illorum probaturos iudicia. Neque Theodorus, Hermolaus, Mirandulanus (ut certum est) probauissent: quorum institutum iam erat (si vitae fila durassent) omnia quae philosophiae sunt, ad politae, eruditaeque locutionis legem ad integrum restituere. Et ridiculum profecto magis est quam serium,

Eadem, eiusdem iudicij hoc in loco, quia indefinitis prouinit uersalibus hic est vsus.

Germanus.

Clichtoueu Bouillus.

Ruffus. Castellus. Molinaris. Fortunatus. Lagrenus. Pellitarius.

Germanus.

Faustus. Lascaris. Locundus. Paulus. Hermonymus. Budaeus. Theodorus. Mirandula.

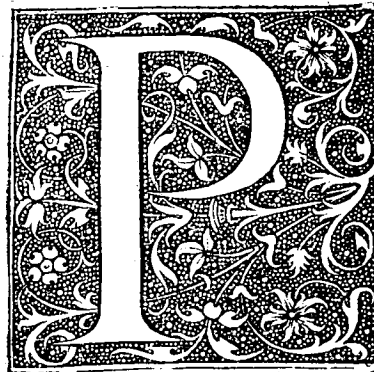
suasimul audire: quibus moliuntur ignaros in suam sententiam adducere. quas inter confabulandum aliquo recitante recreationis gratia acceptas nunc afferam. Si latine dabuntur (inquiunt) & eleganter, non iam dialectica, non philosophia, sed grammatica erit. & quaestiones, argumentationes, difficultates, subtilitatesque pereunt. Iuvenes muti erunt & elingues: non modo dicenti verum non aduersantes: sed ne quidem falsum asserenti, & varias in medium (quae nunquam etiam a philosophis excogitatae fuerunt) opiniones adducendi. quis ergo non videat, quis non iudicet ad vulgarem studentium locutionem redactas disciplinas (etsi sermone sint imperitiores) longe esse fertiliores & locupletiores, & ideo iure potius sequendas atque amplectendas: ut quae suos efficiat animosos & bellaces. aliae vero suos quasi secordes & certamina detrectantes. & id genus friuola.

¶ Verum in primis id nosse debuissent omnem disciplinam harmoniam quandam esse: & si non pro dignitate culte & eleganter datur, non iam esse disciplinam aut logicam aut philosophiam. qui enim inelegans esse potest harmonia: tam sane quam homo esse potest belua. quare potius non sunt disciplinae: quas putabant esse disciplinas. & magna admiratione dignum est: non putare eos quaestiones vllas esse, nisi ita ritu barbarorum seruatopassim suggerantur dicendo aut scribendo quaeritur vtrum. non esse argumentationes: nisi incluse dicatur aut contra aut arguitur. non esse subtilitates: nisi insulsiissime syncategorema inferatur, aut in seipsam reuertens oratio, ut telum in sagittantem, aut quaeuis extorta absconaque ponatur hypothesis. non esse difficultates: nisi superflua & prorsus omni disciplinae impertinentia nequicquam vanis altercationibus agitentur. sed hi de philosophis male meriti sunt: quorum libri quaestionibus aut dialecticis aut demonstratiuis pleni, referti que sunt. quot enim apud illos illationes, connexionesque sunt: tot sane sunt scitu digna quaesita. referta insuper veris argumentationibus, syllogismis, enthymematis, inductionibus, exemplis, sophisticis autem parcent: ut & grammatici barbarismis & solocismis. & cum argumentari putantes qui veras insectantur disciplinas ita contentiones aggrediuntur: contra, arguitur. neque aliquos arguunt, neque argumentantur: sed ipsi soli incitiae arguuntur. Subtilitates insuper putant phantasias quasdam, ut somnia, ut nubium vestigia euanescentes. sed quae auctorum sunt: vere subtilia sunt, arduamque & difficilem & admodum dignam praeseferentia cognitionem. Et parum iuste cauillantur iuvenes mutos & elingues futuros: si literae in melius ibunt restitutum. nam qui fieri potest ut qui peritiam loquendi erunt assecuti: loqui nesciant? Neque sane certamina (modo digna sint) detrectabunt: sed tanquam generosi (& ut dici solet, elephas culicem) futiles ineptias aspernabuntur, & nihil ad rem facientes opiniones. quae tantum abest ut disciplinis profint: ut etiam in totum obesse soleant. non enim muti sunt eiusmodi: sed modesti. & quod sui, compita clamoribus impleant, quod impauidi aggrediantur (si reuixerit) aut Ciceronem aut Aristotelem: id non eruditio sed impudentia facit. ij sunt qui a musis fabulantur in picas versi. & de quibus simile sentio: quod quidam philosophus de Nerone. dignum putant suis esse loquendum: ego vero dignum iudico, illis esse tacendum. & sua ratione licebat eruditam, latinam, Romanamque loquentem refutare grammaticam: barbaram autem retinuisse. quae cunctis in studijs irrita iam funditus explosa est. quo modo igitur non verentur similia ijs defendere: quae vniuersa schola iam damnauit, & nunc exhibilat eiecit? Et si quis ex huiusmodi barbarorum coetu, rediuius exurgeret: tota grammaticorum diatriba illius baburræ non perferat molestiam, doctissimum quenque vanis argutionibus & rebus nihil prorsus ad grammaticos pertinentibus misere laceissentis. sed quis talem non contemnat potius tacendo, quam altercationem, tanquam illi sit similis, cum eo suscipiendo: quis eum doctum, quis eruditum putet: nisi forte qui perditissime tale iudicium de philosophia sentiunt? Et hæc non mea solius, sed & omnium qui in nostro optimatum versantur concilio publica sententia, & consensus est. His dictis Germanus cōticuit. Mox ego suscipiens: puto mi Germane inquam, cum senserint suum errorem etiam a consulibus & senatoribus non tolerari: tanquam legibus publicis & senatusconsulto damnati, tandem respiscent. Et cum patronum philosophiæ te feceris: & histronis memineris, fabulæ Apolloniæ quæ de tibicine est, me fecisti memorem, quæ hunc in modum ferè se habet: Quidam tibicen admodum supra cæteros excellens, suos discipulos mittere solebat, ut ineptissimos auscultarent tibicines: ut ex illis quo pacto canendum non esset, discerent. haud secus ex præcedentibus studiornum prolapsibus, & ex tuis dictis: quo pacto non sit docendū, mihi doceri posse videntur. Nunc autem opera danda erit, ut recte docendo studia iuuent. Itaque est inquit. Eoque de more salutato: in officinam me recepi, & nostram collocutiunculam (quia non ingenerosa visa est: & plurium memineramus amicorum) quasi corollarium huic loco inferere dignum duxi, sicque canere receptui.

¶ PARAPHRASIS PRIMAE PARTIS LOGICES
ARISTOTELIS, QVAE LOQVI, ELOQVI, ET PRO-
LOQVI (VT VOLVNT) EDOCET, ALMO PA-
RISIENSI STUDIO COMMEN-
DATAE, FINIS.

SECUNDA PARS LOGICES QVAE RESOLVTORIA, IVDICATIVAQVE DICITVR.

¶ Primi priorum analyticorum, hoc est resolutiuorum Aristotelis: de propositione, termino & syllogismo. Cap. I.

Rimum dicendum circa quid, & de quo est intentio: quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est. Deinde determinandum quid propositio, & quid terminus, quid syllogismus, quis perfectus, & quis imperfectus. Postea vero quid est in toto esse vel non esse hoc in illo: & quid dicimus de omni aut de nullo prædicari.

¶ Propositio ergo, est oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo. ¶ Hæc autem aut vniuersalis, aut particularis, aut indefinita. Dico autem vniuersalem quidem, cum aliquid omni aut nulli in-

- 1 esse. Particularē vero: cum alicui, aut non alicui, aut non omni inesse. Indefinitam autem: cum quid inesse vel non inesse significat sine vniuersali vel particulari. ut contrariorum eandem esse disciplinam: aut voluptatem non esse bonum.
- 2 ¶ Differt autem demonstratiua propositio à dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est. Non enim interrogat sed sumit: qui demonstrat. Dialectica vero interrogatio contradictionis est. Nihil autem refert ut fiat ex vtraque syllogismus. nam & qui demonstrat, & qui interrogat, syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse vel non esse.
- 3 ¶ Quare erit syllogistica quidem propositio, simpliciter affirmatio vel negatio alicuius de aliquo secundum dictum modum. demonstratiua vero, si vera sit: & per primas propositiones sumpta. dialectica autem percontanti quidem interrogatio contradictionis est, syllogizanti vero sumptio apparentis & probabilis, quemadmodum in topicis dictum est. Quid est ergo propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiua, & dialectica: diligentius quidem in sequentibus dicetur. Ad præsentem
- 4 vero vtilitatem: sufficienter nobis determinata sint quæ nunc dicta sunt. ¶ Terminum autem voco, in quem resoluitur propositio, ut prædicatum. & de quo prædicatur: vel apposito vel separato esse, vel non esse. ¶ Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his quæ posita sunt ex necessitate accidit, eo quod hæc sunt. Dico autem eo quod hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc vero accidere, est nullius extrinsecus termini indigere ut fiat
- 5 necessarium. ¶ Perfectum vero voco syllogismum qui nullius alius indiget: præter ea quæ sumpta sunt ut appareat necessarium. ¶ Imperfectum vero qui indiget aut vnius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos: non autem sumpta sunt per propositiones. ¶ In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autem de omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti de quo non dicatur alterum: & de nullo similiter.

¶ ἡ μὴ πᾶσι (inquit Aristoteles) hoc est aut non alicui & plerūque aliās, vbi negandi nota particularitatis notæ præposita: relinquit particulae. neque non aliquis apud Aristotelem æque ac nullus tātūdem efficit atque valet, sed ut aliquis non:

affirmando vel negando.

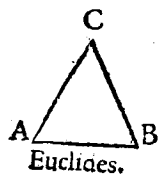
¶ Primi Cap. Primi priorum notæ.

- 1 ¶ Hoc in illo, alterum in altero, subiectum in prædicato. ¶ Syllogismus græcum est: nostri rationem appellant. collectionem tamen plurium ad ratiocinandum, designare videtur. Συλλογισμὸς enim: collectio, congregatioque dicitur. ¶ Duplex est syllogismus. quidam categoricus qui & præ-

Refutatio Germani.

Apolloni.

dicatius: & quidam hypotheticus. & rursus categoricorum quidam ostensiuus: & quidam ex hypothesi & conditione. Hic autem de solo prædicatiuo intedit Aristoteles. Et ideo illius gratia propositionem diffiniuit: non in suo ambitu sed prædicatiuam, categoricamque atque syllogisticam: & tali diffinitione quæ exprimit vtranque eius qualitatem. Nam propositionum prædicatiuarum quæ syllogisticae sunt: quædam affirmatiuæ & quædam negatiuæ sunt. Et ad diffinitionem intelligere debes, in syllogismo sumpta: quæ particula ex sequentibus innuitur. ¶ Sunt quidam syllogismi qui per expositionem appellantur: quorum medium aliquando terminus est singularis & indiuiduus. sed demonstrator & dialecticus ad suas illationes (quæ & conclusiones complexiones & connexiones appellantur) illis non vtuntur: sed his præsertim qui vndecunq; terminos habent vniuersales. idcirco partiendo propositionem: singularium non meminit, quod a præsentis speculationis syllogismis sint alienæ. Vniuersales autem, particulares & indefinitæ: in syllogismis qui præsentis sunt considerationis assumuntur. & illæ solæ, imò propositio quæ hic & diffinitur & diuiditur: secundum subiectam materiam (vt dictum est) propositio categorica syllogistica est. Syllogistica autem quæ in syllogismo sumitur demonstratiua aut dialectica. quod si singularis in talibus non sumitur propositio: neq; in partitione apponi debuit. Diducitur igitur primum propositio syllogistica in affirmationem & negationem. Secundo in vniuersalem, particularem & indefinitam. Tertio in demonstratiuam, & disceptatiuam siue dialecticam. ¶ Demonstrator propositiones suas non interrogat. vt verbi causa, si vult demonstrare triangulum æquilaterum etiam æquiangulum. Est inquit triquetrum æquilaterum a c b. aio tres angulos a, c, & b inuicem esse æquos. Nam omnium æquilaterorum anguli super basim constituti per quintam Euclidis sibi inuicem æqui sunt. Est autem trigonum a c b ex hypothesi æquilaterum. sunt igitur duo anguli c, & b, supra basim constituti æquales. & eodem syllogismo duo anguli a c supra alteram basim constituti æquales. rursus necimus demonstratiuum syllogismum. Quicumq; anguli vni & eidem sunt æquales: & illi quoque inter se sunt æquales. atqui angulus b, & angulus a, monstrati sunt singuli æquales angulo c. sunt igitur anguli b, & a, inter se æquales. Vides igitur quo pacto demonstrator propositiones sumit non interrogans. quod & ex subiecta descriptione licet adhuc intueri.

1	Omnium æquilaterorum triangulorum duo anguli supra basim sunt æquales.	Propositio sumpta non interrogata
2	Triangulus a c b æquilater est	Propositio sumpta non interrogata
I L L A T I O.		
	Trianguli a, c, b, anguli c, b, supra basim sunt æquales.	Rursus.
1	Omnes anguli vni & eidem æquales: inuicem sunt æquales.	Propositio sumpta non interrogata
2	Anguli b, & a, vni & eidem scilicet c, sunt æquales.	Propositio sumpta non interrogata

I L L A T I O.

¶ Anguli igitur b, & a, inuicem sunt æquales. Quare tres anguli a, c, b, inter se sunt æquales. & cuiusmodi demonstratio in omnibus æquilateris procedat: per diffinitionem concluditur propositum, omnem triangulum æquilaterum eundem & æquiangulum esse. Est enim triangulus æquiangulus: qui tres angulos inter se æquos possidet. Et id de demonstratore cum syllogizat: exempli causa dictum sit. nunc de dialectico syllogizanti quo pacto interroget: aliquantulum considerandum est. Socrates Protagoram sophistam sciscitando dialecticorum more illudit. quæstio erat vtrum temperantia idem esset ac sapientia. Protagoras non idem esse dicebat. Socrates interrogat: insipientiam aliquid vocas, eiusque contrarium dicisne esse sapientiam? Consentit Protagoras. Tum Socrates. Vtrum cum recte & frugaliter homines agunt: tunc ita operantes, temperanter agere videntur an secus? Respondet Protagoras: temperanter. Socrates. nonne temperantia, temperanter agunt? Protagoras. necesse est. Socrates. nonne quicumque non recte agunt insipienter agunt: & qui ita agunt intemperanter agunt? Protagoras. Ita videtur. Socrates. nonne igitur quæ insipienter agunt, insipientia sunt: & quæ temperate, temperantia? Protagoras. profecto. Socrates. Et quod eodem modo sit omnino, ab eodem nonne efficitur: quod vero contrario, efficitur a contrario? Protagoras. assensior. Socrates. nonne quæ temperate fiunt, & quæ intemperanter, contrario fiunt modo: an secus? Protagoras. Contrario. Socrates. Contraria itaque insipientia temperantia. Annuat Protagoras. Socrates. Pulchro contrariumne aliud quicquam est quam turpe? Et bono aliudne quod malum? Et in voce acuto nunquid aliud quicquam contrarium præter graue? Protagoras. non aliud. Socrates. An non vnicuique contrariorum non multa, sed vnum est contrarium? Protagoras. vnum duntaxat. Et insipientia etiam sapientia contraria concessa est. Colligit Socrates. Igitur sapientia & temperantia idem. aut non tantum vnum vni contrarium est. Redarguit igitur Socrates Protagoram ex sumptis propositionibus per interrogationem. Et quanuis non interrogetur semper cum vtraque contradictionis parte: idem tamen valet. nam optio semper respondentem datur: vt quam velit contradictionis partem det. dat tamen ille qui respondet: apparentem sibi atque probabilem. & ex illa data: qui syllogizat, suam ratiocinationem necit, sumitque propositum. Et vt res clarior euadat, poterit hoc pacto necit syllogismus.

Socrates.
Protagoras

Et hic ex libro
Platonis
qui Protagoras
inscribitur.

1	Quæcunq; contrario fiunt modo: a contrarijs fiunt.	Primū sumptum ex interrogatione.
2	Quæ autem temperate fiunt, & quæ intemperanter: contrario fiunt modo.	Secundum idem ex interrogatione sumptum.
I L L A T I O.		
1	Quæ igitur temperate fiunt, & quæ intemperanter: a contrarijs fiunt.	Illatum, siue conclusio quæ syllogismo habetur, & est primum sumptum secundi syllogismi.
2	Atqui qui insipienter agunt intemperanter agunt: & qui insipienter agunt, insipientia agunt. & qui temperate agunt: agunt temperantia.	Secundum sumptum ex interrogatione.
I L L A T I O.		
	Igitur temperantia insipientia contraria.	Illatum. Rursus.
1	Nunq; plura sunt eidem contraria, sed duntaxat vnum.	Primū sumptum ex interrogatione.
2	Atqui insipientia contraria est sapientia, & eidem insipientia contraria est temperantia.	Secundum sumptum partim ex interrogatione partim ex syllogismo.
	Illatio. Sapientia igitur & temperantia idem sunt. aut non tantum vnum vni contrarium.	Illatum.

Hoc illato redarguit Protagoras: quod negatum erat concedere cogitur. Et id exempli causa dictum est. neq; hic magnopere curandum est an id quod verum est Socrates intulerit: an ad interrogata potius ex male datis a Protagora, ipsum confutauerit. quod verius est. ¶ Resoluitur, diuiditur, dissipatur. Nam propositio ex subiecto & prædicato componitur. Et vnumquodq; in ea res soluitur: ex quibus & componitur. & in propositionibus sunt subiecta, sunt prædicata, sunt & nota qualitatium. vt est, nota est affirmationis. & non est, nota atq; signum negationis, diuisionisq;. Aliquando insuper ponuntur notæ quantitatum vt omnis, nullus vniuersalitatibus, aliquis, non omnis particularitatis. aliquando nullæ quantitatis notæ ponuntur. vt cum propositiones sumuntur indefinitæ. ¶ Particulæ in diffinitione syllogismi hoc pacto intelliguntur. Quibusdam positis, ad minus duabus propositionibus. quarum quæ primum locū obtinet generali nuncupatione propositio dicitur, & maior propositio. quæ verq; secundū: assumptio & minor propositio. ¶ Aliud quiddam ab his quæ posita sunt, enunciatio alia & a maiore propositione, & ab assumptione quæ minor propositio est, & ab alijs positis si plura ponerentur: quæ quidem enunciatio illatum & conclusio dici solet, alij complexionem, connexionemq; vocant, positum & sumptum dicitur enunciatio cui concessa fuerit apta, & ordinata ad inferendum aliquod propositum, quod vbi illatum fuerit: conclusio & conexio nominatur. ¶ De necessitate accidit eo quod hæc sint, necessario euenit eo quod hæc sint. & hoc est concessis propositionibus siue velit, siue nolit contra quem agitur concedendum illi est quod ex illis illatum fuerit, propterea quod illa sumpta vera esse concesserit, aut illi reclamandum est aliquod præconcessor: quod in syllogismo fit ad incommodum, de quo posterior sermo, & tunc redarguitur est. Eo quod hæc sint: eo quod hæc vera sunt, aut saltem concessa vera. Et accidere eo quod hæc sint: interpretatur Aristoteles propter hæc accidere, id est propter illa concessa vera: necessario euenire, vt aliud quod ad illa sequitur, verum esse concedendum sit. Id autem est quod, vt ex concessis necessario eueniat conclusio: nullus terminus omittitur, nullq; qui extra sit ad huiusmodi illationis necessitatem termino indiget argumentatio, etsi aliqua forte, aut propositione, aut illato indigeat vt videatur necessaria. & hæc ex processu manifestiora erunt. Neq; mireris hanc particularum huius diffinitionis esse intelligentiam: quandoquidem de syllogismo hic dissearit Aristoteles, nunc demonstratori, nunc dialectico apto, consentaneosq; instrumentis, qualis profecto est is qui nunc hic describitur. Et per particulam quibusdam positis omnia enthymemata & syllogismos omnes inutiles a sua diffinitione repudiat: quales sunt syllogismi mendacij qui manifeste falsa sumunt aut qui petunt principium sumendo dubium, aut falsum tanquam concessum: quales sunt, omne animal est lapis, & omnis arbor animal est. omnis igitur arbor, lapis. nihil quod rationis non est capax, homo est: Cynocephalus autem, rationis non est capax: igitur Cynocephalus non est homo. Nam in his & huiusmodi: non sunt quædam posita ex quibus aliud quippiam necessario eueniat concedendum. Nam in primo nihil positum, sumptumq; est. & in secundo sola maior propositio posita est: assumptio vero non est posita, sed dubia æque, vt id quod infertur. Cum dicitur aliud: excluduntur petitiones principij manifestæ & non latentes. vt omnis homo est animal & omne animal est substantia, igitur omnis homo est animal. sunt hic reuera duo posita, sumptaque, & illatio necessario euenit: sed non est aliud ab his quæ posita sunt. Item excluduntur peridicula quædam qualia sunt omnis homo est homo: & omnis homo est homo: ergo omnis homo est homo. & ita in vniuersalibus negatiuis, particularibus, & indefinitis. Particula de necessitate accidit, excluduntur omnes coniugationes incollectiles & ad syllogizandum ineptæ, quales sunt ex solis negatiuis, & solis particularibus & quæcunq; non necessario: sed accidentaliter, id est, aliquando ex sumptis trahunt id quod infertur. & aliquando similia sumpta ad consequendum id quod concluditur: sunt inepta. vt equus est animal, & homo est animal, igitur homo

est equus. Omnis homo est animal, & omnis homo substantia est: igitur omnis substantia animal est. In terminis tamen conuertibilibus consimilia sumpta: illatio consequitur. sed huiusmodi sequela accidentaria: non necessaria dicitur. Denique cum dicitur eod quod hæc sunt: excipiuntur ferme quæ per primam particulam. vt syllogismi aliqua ex parte mendaces. vt omnis homo animal est. & omnis equus homo est. igitur omnis equus animal. Ex maiore enim & assumptione necessario sequitur conclusio: sed non eo quod hæc sunt. assumptio enim mendax est, & non est sumpta. Vnde fit vt Boetius & Martianus hanc Aristotelis interpretentur diffinitionem: hic hunc in modum, Ratio cinatio est ex duabus pluribus concessis ad id quod nodum concessum est necessaria peruensio. Ille vero hoc pacto, Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis & concessis: aliud quiddam propter ea quæ concessa sunt, euenire necesse est quam sint ea quæ concessa sunt. vbi concessis & concessa: positis, & posita sunt, exponunt. Sed forte quæ subiecta sunt oculis, tenacius, fideliusque animis hærent. quapropter de his quæ dicta sunt: id exemplar despiciatur. Sit quæstio: vtrum omnis virtus utilis. Et sint concessa quicquid perficit: esse vtile. & virtutem omnem, perficere. Item quæstio sit: vtrum temperantia, qualis sit. Concessa sint, omnem temperantiam esse virtutem, & virtutem omnem esse bonum, & bonum omne quale esse.

Boetius.
Martianus.
Hic scilicet
Martianus.
Ille Boetius
scilicet.

SYLLOGISMVS VBI DVO POSITA SVMPSTA SVNT.		
1	Quicquid perficit vtile.	Maiores propositio
2	Virtus autem perficit.	Assumptio.
	Virtus igitur utilis est.	Conclusio quæ euenit necessario propter hæc concedenda.
SYLLOGISMVS IN QVO PLVRA DVOBVS SVNT SVMPSTA.		
1	Omnis temperantia virtus est.	Maiores propositio.
2	Et virtus omnis, bonum est.	Prima assumptio.
3	Bonum autem omne quale.	Secunda assumptio.
	Omnis itaque temperantia qualis. Conclusio necessario quia hæc sunt, id est propter hæc concedenda.	

Vt appareat necessarium: vt appareat conclusio ex necessitate provenire. Per appositos terminos: non autem per appositas propositiones sumpta sunt. In syllogismo perfecto termini omnes qui necessarij sunt, vt necessarium appareat sumpti sunt: neque villo indiget qui extra positus sit. & insuper propositiones omnes quæ necessariae sunt, vt appareat, diiudiceturque necessarium, & quicquid ex necessitate provenire æque sumptæ sunt: neque indiget vlla quæ externa sit vt necessarium appareat. In imperfecto autem syllogismo, omnes quidem termini qui necessarij sunt ad hoc ipsum vt declaretur diluceatque necessarium sumpti sunt: neque vllus qui foris sit expetendus est. sed non omnes propositiones, quæ necessariae sunt vt ipsum diluceat videaturque necessarium sumptæ sunt. Terminis igitur non indiget: sed aliqua propositione, aut pluribus quæ foris sunt. ex quibus aut conuersione, aut propositione (quod per impossibile dicitur) syllogismi imperfecti aliqua propositionum & interdum conclusio efficitur. Vt esto dubium & in controuersiam veniat: vtrum nulla temperantia fugienda. Sed hæc concessa confessaque omnem temperantiam esse honestam: & honestorum, fugiendum esse nullum. Syllogismus qui in læua describitur perfectus est. & qui è regione in dextra, imperfectus.

SYLLOGISMVS perfectus	SYLLOGISMVS imperfectus ad eandem conclusionem.
A Nullum honestum est fugiendum.	B Nullum fugiendum honestum est.
C Et omnis temperantia honesta.	D Et omnis temperantia honesta est.
E Nulla ergo temperantia fugienda.	F Nulla igitur temperantia fugienda est.

Termini primi: honestum, fugiendum, temperantia. Termini secundi idem: neque terminis vllis eget, vt neque primus syllogismus qui perfectus est. assumptio c perfecti: eadem assumptioni d, imperfecti. & conclusio e: eadem conclusioni f. sed propositio a: propositioni b, non eadem, sed b conuersione necessaria, in a resoluta. ita vt b sit antecedens: & a necessario consequens. quare cum ad a c antecedentia: necessarium sit vt eueniat e. & ad b d antecedentia necessario eueniat f, eadem ipsi e, conclusio. secundus igitur & imperfectus syllogismus: egebat propositione per quam manifestaret necessarium. non enim dico per quam efficeretur necessarium. nam erat quod ex necessitate consequeretur: sed non apparebat. Vnde fit vt solus transpositionis propositio ordo: perparum, aut nihil efficiat, vt syllogismus qui primam dicat imperfectus. Nam quæ necessaria sunt, vt necessarium appareat: & per terminos, & per propositiones sumpta sunt. vt hi perfecti sunt, & promiscue illis, vt eisdem vtuntur.

SYLLOGISMVS PERFECTVS REcto ordine sumptis propositionibus.	SYLLOGISMVS PERFECTVS DE mutato ordine propositionum.
Quicquid perficit vtile est.	Omnis virtus perficit.
Virtus autem omnis perficit.	Quicquid autem perficit vtile.
Virtus igitur omnis utilis est.	Omnis itaque virtus, utilis.

Primus tamen directus est, rectusque concludens ordine, secundus autem colligit indirecte: ratione cuius aliquid obliquitatis contrahere videtur. Veruntamen latendum non est tria apud Aristoteli perfectendorum syllogismorum esse instrumenta: conuersionem, per impossibile, & expositionem. Et cum per conuersionem & per impossibile perficimus, omnes terminos sumi neque vilius qui foris sit indigere syllogismum vt videatur necessarius: sed solum vnus aut plurium propositionum. verum cum expositione designationeque perficitur: termino etiam qui foris est & propositionibus eget vt videatur necessarius. de imperfectis ergo syllogismis qui conuersione, aut per impossibile monstrantur necessarij, & diffinitio, & ea quæ superius adducta sunt præcipue sunt intelligenda: quæ instrumenta ipsorum perfectendorum crebra sunt. non autem qui expositione monstrantur, quod & perficiendi rarum est instrumentum. Et hæc ex sequentibus dilucebunt. de conuersione quidem & per impossibile ex cap. quinto: de expositione ex cap. sexto & octauo. Sed de his postmodum. Hæc autem vt percipiantur quid perfectus & quid imperfectus, & particula quæ ad diffinitionem adiectæ sunt: sufficere videntur. Alterum in altero: subiectum in prædicato. alterum de altero: prædicatum de subiecto. Tota sunt: genera, species, differentie suorum inferiorum, & æqua æqualium. Et alterum in altero toto esse, & de omni alterum de altero dici: re ipsa in terminis vniuersalibus sunt vnum, ratione autem sunt duo. Nam cum dico in toto esse alterum in altero: prædicatum respicio quod subiecti totum sit, id est, communius aut æquale. cum autem enuncio de omni alterum de altero dici: ad subiecti intelligentiam me conuerto: cui vniuersaliter etiam sumpto prædicatum conueniat, de eoque vniuersaliter sumpto, vere prædicetur. Interpretatio igitur Aristotelis: ad solas enunciationes terminorum vniuersalium applicanda est. nec iniuria quidem: cum hæc solæ syllogismum constituent: quo de hoc in loco discutienda determinatio suscipitur. Id subiecti sumi intelligitur: quodcumque tale est vt subiectum de eo vere affirmetur. Dicatur, vere affirmetur: aut saltem concessum sit. Remoueatur: vere negetur, aut vere negari sit concessum. Et dici de omni, aut de nullo, alicui propositionum syllogismi competere: concessum esse oportet.

PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

Primus priorum Aristotelis capita duo & quadraginta. Primum cap. argumentum in eo contentorum. diffinitiones sex. diuisiones duæ. corollarium vnum post primam. Argumentum capit. Primum dicendum est circa quid & cuius gratia præfens consideratio est. etenim circa demonstrationem est, & disciplinæ demonstratiuæ gratia. deinde definiendum quid propositio, & quid terminus, quid syllogismus, & quisnam perfectus, & quis imperfectus: postea quid sit in toto esse, vel non esse hoc in illo, & quid vocamus de omni, & de nullo prædicari. Sex diffinitiones & duæ diuisiones cum corollario. Prima diffinitio. Propositio, est oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de aliquo. Prima diuisio. Et diducitur. Nam aut vniuersalis, aut particularis, aut indefinita est. Vniuersalis est quæ omni aut nulli inesse significat. Particularis quæ alicui, aut alicui non, aut non omni inesse significat. Indefinita quæ inesse, aut non inesse sine vniuersali particulariue nota, designat. vt disciplina contrariorum eadem est: indefinita est propositio. similiter & hæc, voluptas non est bonum. Secunda diuisio. Diducitur insuper in propositionem demonstratiuam & dialecticam. Et differt demonstratiua propositio à dialectica. Nam demonstratiua: veræ & indubitæ partis contradictionis sumptio est. non enim qui demonstrat interrogat: sed non interrogatum sumit. Dialectica vero propositio: data ex interrogatione contradictionis partis vnus sumptio est. Conueniunt etiam. Nam nihil refert, vt ex vtriusque syllogismus conficiatur. Nam & demonstrator syllogizat, pariter & dialecticus: qui quod interrogat syllogizat, non nihil de aliquo aut esse, aut non esse sumes. Corollarium. Quo fit vt syllogistica propositio: sit aut simpliciter affirmatiua, aut negatiua alicuius de aliquo, quemadmodum dictum est. Demonstratiua vero si per seipsam vera est: identidem & si per primas suppositiones sumpta. dialectica autem interroganti contradictionis interrogatio est: syllogizanti autem apparentis & probabilis sumptio, quemadmodum & in topicis dictum est. Sed quid propositio & quo discrimine fecernantur syllogistica, demonstratiuaque & dialectica: in sequentibus accuratius, diligentiusque differetur. quantum autem præfenti sufficit vltis: satis nobis esse videntur quæ determinata nunc sunt. Secunda diffinitio. Terminum autem appello: in quem resoluitur propositio: vt in prædicatum, aut subiectum, cum affirmando, aut negando esse, aut non esse apponuntur. Tertia diffinitio. Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his quæ posita sunt de necessitate accidit eo quod hæc sunt. dico autem eo quod hæc sunt accidere: propter hæc accidere. propter hæc autem accidere: cum nullo indigemus termino qui foris habeatur vt necessaria sit illatio. Quarta diffinitio. Perfectum syllogismum voco: qui nullius alius præter ea quæ posita sunt indiget vt necessarium videatur. Quinta diffinitio. Imperfectus vero syllogismus: præter ea quæ posita sunt vnus aut plurium indiget vt videatur, diiudiceturque necessarium. quæ sunt autem necessaria: appositos terminos, sed non per appositas propositiones sumpta sunt. Interpretatio vim diffinitionis obtinens. Esse in toto alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem sunt. Identidem in toto non esse alterum in altero: & de nullo prædicari alterum de altero idem. Sexta diffinitio. De omni prædicari dicimus, quando nihil subiecti sumere possumus: de quo non dicat prædicatum. Et simili modo dicimus de nullo dici: quando scilicet subiecti nihil sumere quis potest, à quo non remoueat prædicatum.

Neque bonū nullum. neq; superflua negatio est. ne gantque due negatiōes vt & frequenter postea. vti ne q; a nulli, & in similibus.

Quoniam autem omnis propositio est: aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut contingere inesse. Harum autem, hæc quidem affirmatiua: illæ autem negatiua secundum vnamquamque appellationem. Rursus autem affirmatiuarum & negatiuarum: alia sunt vniuersales, alia particulares, alia indefinita. Vniuersalem quidem priuatiam de eo quod est inesse: necesse est in terminis conuerti. Vt si nulla voluptas est bonum: neq; bonum nullum, erit voluptas. Prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est: non tamen vniuersaliter, sed in parte. vt si omnis voluptas est bonum: & bonum aliquod voluptas. Particularem autem affirmatiuam quidem conuerti necesse est particulariter. Nam si voluptas aliqua, bonum: & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiam vero non est necessarium. Non enim si homo non inest alicui animali, & animal non inest alicui homini. Primum ergo sit priuatia vniuersalis a b, propositio. si ergo nulli b inest a: neq; a, nulli inerit b. nam si alicui inest vt c: non verum erit nullum b esse a. nam c eorum quæ sunt b aliquod est. Si vero omni b inest a: & b, alicui a inest. nã si nulli: neq; a, nulli b inerit. sed positum erat, omni inesse. Similiter autem & si particularis est propositio. nam si inest a, alicui b: & b alicui eorum quæ sunt a necesse est inesse. si enim nulli: nec a, nulli inerit b. Si autem a alicui eorum quæ sunt b, non inest: non necesse est & b, alicui a non inesse. vt si b quidem sit animal: a vero homo. homo enim non omni animali: animal vero omni homini inest.

Secundi cap. notæ.

Quid propositio sit, iam exploratum est: & quo modo vna maior appelletur propositio, & altera minor propositio, & assumptio. Et quanuis sint propositiones aut saltē esse possint de possibili inesse, & impossibili inesse: quia tamē Aristoteles de syllogismis qui tales assumant propositiones speciali discussione non determinabit, idcirco hac in prima diuisione illas non enumerat. sed duntaxat propositionem syllogisticam diducit: quæ in syllogismis in hoc libro diffiniendis assumetur. & est hæc partitio: secundum materiam subiectam neq; abundans, neq; deficiens. Et cum in libro τοῦ ἐπιμνηστικῆς visum sit, quo pacto illæ de possibili & impossibili æquiuales euadant illis de necessario: haud magnus labor fuerit ex illis de possibili & impossibili syllogismos constituere cognita ex propositionibus de necessario ratiocinandi forma, tametsi formas de possibili & impossibili Aristoteles non exprimat, quandoquidem æquiuales expressæ fuerint. Demonstrationes trium primarum regularum dicuntur ad incommodum, & impossibile: quartæ vero, ostensa sua est & iusta atque assertoria.

PARAPHRASIS CAP. SECUNDI.

Secundum cap. diuisiones tres. regulæ quatuor. & regularum demonstrationes. Prima diuisio. Omnis propositio: aut est de inesse, aut de necessario inesse, aut de contingenti inesse. Secunda. Harum propositionū in vnaquaq; appellationem, id est tam de inesse, quam de necessario & de contingenti inesse: quædam sunt affirmatiua, & quædam negatiua. Tertia. Rursus tam affirmatiuarum, quam negatiuarum: quædam sunt vniuersales, quædam particulares, & quædam indefinita. Prima regula. Vniuersalis negatiua de inesse, necessario vniuersaliter in terminis conuertitur. vt si nulla voluptas est bonum: nullum bonum erit voluptas. Secunda regula. Vniuersalis autem affirmatiua: necessario quidem recurrit, conuertiturq; verum nõ vniuersaliter, sed in particularem. vt si omnis voluptas bonū est: & aliquod bonum erit voluptas. Tertia. Particularis affirmatiua: necessario in particularem conuertitur. vt si aliqua voluptas bona est: etiam & aliquod bonū est voluptas. Quarta. Particularis negatiua non necessario conuertitur. non enim si aliquod animal non sit homo: necessario etiam euenit, vt aliquis homo non sit animal. Demonstrationes regularum. Demonstratio primæ. Esto a b vniuersalis propositio: dico si a, nulli b inest (id est si nullum b est a) etiam b, nulli a inesse: hoc est nullum a esse b. Nam si b, inest alicui a, verbi causa vt c, ipsum c erit b. quare aliquid est sumere ipsius b: à quo nõ remouetur a. nam c est aliquid ipsius b. Est enim aliquid eorū quæ sunt b: à quo non remouetur a. Nam c aliquid quod est a. Non igitur per id quod est dici de nullo: verū est nullum b esse a. at positū id erat: nullū scilicet b esse a. Secundæ demonstratio. Si omne b est a: dico aliquod a esse b. Nam si ita non fuerit: nullum a erit b. quare & per præcedentē nullum b erit a. at positū est omne b esse a. Vera igitur

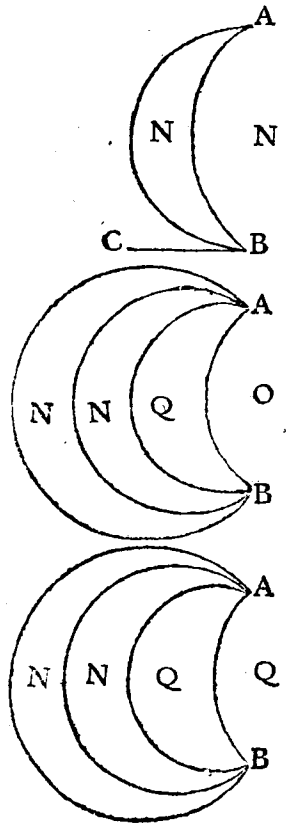
simul erunt nullum b est a, & omne b est a adinuicem scilicet contrariæ, quod est impossibile. Tertiæ demonstratio. Si aliquod b est a: dico identidē aliquod a esse b. Nam si ita non est: nullū a est b. at si nullum a est b: nullum b est a per primā. & positum est etiam quoddam b esse a: erunt igitur nullum b est a & aliquod b est a, simul veræ, quæ inuicem sunt contradictoriæ quod impossibile est. Quartæ demonstratio. Si aliquod b non est a: dico non necesse esse aliquod a nõ esse b. Id enim facile agnosces: si b intelligitur animal, & a homo. non enim omni animali inest homo: quare hæc vera erit aliquod animal non est homo. at cum animal insit omni homini: hæc vera est omnis homo est animal. quare hæc falsa est, aliquis homo non est animal.

De conuersione propositionum de modo. Cap. III.

Idem autē modo se habebit in necessarijs propositionibus. nam vniuersalis quidē priuatia vniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autē vtraq; particulariter. Nã si necesse est a, nulli b inesse: necesse est & b nulli a inesse. si enim alicui cōtingit: & a, alicui b cōtinget. Si autē ex necessitate a, omni vel alicui b inest: & b, alicui a necesse est inesse. nã si nõ ex necessitate inest: neq; a, alicui b ex necessitate inerit. Particularis vero priuatia nõ conuertitur, propter eandē causam propter quam & supradixim⁹. In contingētibus vero quoniā multipliciter dicitur contingere. nã & necessarium & nõ necessarium, & possibile contingere dicimus. In affirmatiuis quidē: similiter se habebit secundū conuersionē in oibus. Nam si a, omni aut alicui b contingit: & b, alicui a continget. si enim nulli: nec a nulli b. ostensum est enim hoc prius. In negatiuis vero nõ similiter: sed quæcunq; quidē contingere dicuntur ex eo qd ex necessitate non insunt, vel in eo qd non ex necessitate insunt similiter. Vt si quis dicat hominē contingere non esse equum, aut albū nulli tunicæ inesse. horū enim hoc quidē ex necessitate non inest: illud vero nõ ex necessitate inest, & similiter conuertit propositio. Nã si contingit nulli homini equum inesse: & hominē contingit nulli equo inesse. & si albū contingit nulli tunicæ: & tunica contingit nulli albo. si enim alicui necessario: & albū tunicæ alicui inerit ex necessitate. hoc enim ostensum est prius. Similiter autē & in particulari negatiua. Quæcunq; vero vt in pluribus & in eo qd nata sunt dicuntur contingere, secundū quem modum determinamus contingens: non similiter se habebat in priuatiuis conuersionib⁹. sed & vniuersalis quidē priuatia propositio nõ conuertitur: particularis vero conuertitur. hoc autē erit manifestum quando de contingenti dicemus. Nunc autem nobis tantum sit cum ijs quæ dicta sunt, manifestum: quoniam contingere nulli, aut alicui non inesse affirmatiuā habet figuram. nã & contingit ipsi est similiter ordinatur. Est autem quibuscunq; adiacens prædicatur: affirmationem semper facit, & omnino. vt est non bonum, vel est non album, vel simpliciter est non hoc. ostendetur autem & hoc per sequentia. secundum conuersiones autem: similiter se habebunt in alijs.

Tertij cap. notæ.

Vniuersalis priuatia. Id aduertēdum est Aristotelem priuatorias appellare, & negatiuas & quæ negandi notas habent ad subiecta aut prædicata. Vnde sit vt priuatoriarum quædā, eadem sint & negatiua, vt omnis homo non est iustus: & quædā affirmatiua, vt omnis homo est non iustus. Et primam regulam præcedentis capitis de priuatorijs negatiuis: & monstrauit & intellexit. qd illæ præsertim propositiones assumantur in syllogismis absolutis, hoc est propositionū de inesse. Primam autem hoc in loco regulam pro illis de necessario & in sequentibus priuatiuis, accipit indifferenter pro priuatorijs tum negatiuis, tum affirmatiuis. quas in annotatione appellat affirmatiuam habentes figuram, qd illæ priuatoriæ assumuntur propositiones, frequētī etiam vsu in suis syllogismis. Cum autem in regulis appellat affirmatiuas: simpliciter affirmatiuas intelligere oportet. illæ enim sunt quæ priuatoriæ non sunt. quales sunt huiusmodi. de necessitate ois homo est animal. cōtingit omne indumentum esse album. Nam de priuatorijs in illis de modo, siue simpliciter negatiuæ sint siue affirmatiuæ gerant figurā: simile & conuertēdi & syllogismū constituēdi subit iudicium, nisi in his quæ sunt de contingenti non necessario. quæ autē bina priuatione negatiuam præ se ferunt figuram: conuersionis & syllogismi cum affirmatiuis legem subeunt. vt omnis homo nõ necessario nõ est iust⁹, & similes. Sed forte subiecta descriptione quæ dicta sunt fient manifestiora.

Modi cōtingētis tres: necessariū, non necessarium, possibile.

Hoc sequens non respicit: sed præcedēs

Secundum quē modū. Nam de contingenti illo secundo modo præsertim hoc in libro determinabit syllogismos.

PRIVATIVAE: SIMPLICITER NEGATIVAE.	
Nullus homo est iustus	Aliquis homo non est iustus.
Nullus homo necessario est iustus	Aliquis homo necessario non est iustus.
Nullus homo contingenter est iustus	Aliquis homo non contingenter est iustus.
PRIVATIVAE: HABENTES FIGURAM AFFIRMATIVAM.	
Omnis homo, est non iustus	Aliquis homo, est non iustus.
Omnis homo, necessario non est iustus	Aliquis homo, necessario non est iustus.
Omnis homo, contingenter non est iustus	Aliquis homo, contingenter non est iustus.
SIMPLICITER AFFIRMATIVAE.	
Omnis homo iustus est	Aliquis homo iustus est.
Omnis homo de necessitate iustus est	Aliquis homo de necessitate iustus est.
Omnis homo ut iustus sit contingit	Aliquis homo ut iustus sit contingit.
PRIVATIVAE: HABENTES FIGURAM NEGATIVAM.	
Omnis homo non est non iustus	Aliquis homo non est non iustus.
Omnis homo non de necessitate non est iustus	Aliquis homo non de necessitate non est iustus.
Omnis homo non contingenter non est iustus	Aliquis homo non contingenter non est iustus.

Numero 21

Numero 26

Homonymia contin- gentis.

Numero 31

In demonstratione primæ regulæ recte efficitur si ex necessitate nullū a est b falsum est: verum esse aliquid a contingere esse b. Nam si hæc falsa est ex necessitate nullū a est b ex capite tertio præcedentis libri, hæc quæ eius contradictoria est non ex necessitate nullū a est b vera erit. at enunciatio non ex necessitate nullum a est b: huic aliquid a contingit esse b, eadem est, atque æque potest per monstrata in eodē capite. quare si falsum est ex necessitate nullum a esse b: verum esse oportet aliquid a contingere esse b. quod si ponatur esse c: manifestum est c contingere esse b. est igitur aliquid sumere ipsius b, à quo non necessario remouetur ipsum a. Nam falsum est c necessario non esse a. est enim c, quoddam a. falsum igitur erat omne b necessario non esse a: quod est contrarium hypothesis. In demonstratione secundæ & tertiæ regulæ de necessario: sumit Aristoteles, si nullum a ex necessitate est b, nullum b ex necessitate esse a: quasi demonstratum sit, quod demonstrauerit priuatorias de necessario figuram habentes affirmatiuam, & idem sit iudicium atq; idem monstrandi modus priuatoriarum quæ de necessitate simpliciter negatiuæ sunt. Contingens primo modo & necessarium idem sunt. Secundo contingens non necessarium: quod quidem potest esse, & potest non esse. Tertio modo contingens & possibile idem. Et sumitur possibile: ut communius est quàm necesse esse. qua in significatione in præcedenti libro ordinatum est sequi ad necessarium & in ordinibus locabatur propositionum de modo sese consequentium. Et secundus modus contingentis: diducitur in contingens quod frequens est, & ut plurimum, in contingens rarum, & in contingens vtrumlibet, quod æque euenire & non euenire contingit. Contingentis secundo modo vniuersalis priuatiua non conuertitur in terminis, ut capite decimosexto huius monstrabitur. Et hoc ideo, quia affirmatiuæ: in priuatorias figuram habentes affirmatiuam conuertitur. ut capite duodecimo monstrandum est. Et contra priuatoriæ figuram præ se ferentes affirmatiuam in simpliciter transeunt, commutanturq; affirmatiuas. quare si priuatoriæ vniuersaliter conuertentur: & vniuersales affirmatiuas oporteret vniuersaliter conuerti, quod non necessario euenit. ut verbi causa omnem hominem contingit non esse album: attamen falsum est omne album contingere non esse hominem. Nam si verum esset omne album contingere non esse hominem: verum etiam esset omne album contingere esse hominem. Id enim falsum est. Nam aliquid album ut niuem, aut alabastrum impossibile est esse hominem. Et sanè sequetur omnem hominem contingit esse album: igitur omnem hominem contingit non esse album. quare si necessario sequeretur omnem hominem contingit non esse album: igitur & omne album contingit non esse hominem, cum rursum in hac contingentis specie necessario sequatur omne album contingit non esse hominem, igitur omne album contingit esse hominem: vltimum consequens scilicet omne album contingit esse hominem, necessario comitatur primum antecedens scilicet omnem hominem contingit esse album. Colligitur igitur necessario: si omnem hominem contingit esse album, omne album contingere esse hominem. quod est vniuersalem affirmatiuam vniuersaliter ex necessitate commutare, recurreretq; atque conuerti. quod falsum est & impossibile. Quod autem particularis priuatiua in talibus conuertatur: hoc ideo est, quod ad affirmatiuas sequuntur priuatiuæ, affirmatiuæ formæ, & contra, ad huiusmodi priuatiuas: affirmatiuæ. Atqui particulares affirmatiuæ conuertuntur, & recurrunt. quare & particulares priuatiuæ: quæ cum illis conuertuntur. si enim aliquem hominem contingit non esse album: aliquem hominem contingit esse album. & si aliquem hominem contingit esse album: aliquid album contingit esse hominem per primam regulam. & si aliquid album contingit esse hominem: aliquid album contingit non esse hominem. Si igitur primum quod antecedit ei quod vltimo consequitur iungimus, rectissime colligimus: si aliquem hominem contingit non esse album, aliquid album contingere non esse hominem. Sed ut dictum est, id postmodum ex capite duodecimo & decimosexto fiet perspicuum. Annotatio, illius gratia posita vi

detur: quod in secunda regula contingentis vsurpauerat negatiuum loco eius quod est priuatiuum. In negatiuis vero (dixerat) non similiter: vbi profequitur non de negatiuis simpliciter, sed de priuatiuis affirmatiuam habentibus figuram. Id igitur annotatione emendat: ne quis illum credat velle illas dicere simpliciter negatiuas. Huiusmodi orationes est non bonū, est non iustum affirmatiua: nes esse: adhuc declarabit cap. 42 huius. Et conuertuntur ut cæteræ: scilicet vniuersalis affirmatiua, in particularem affirmatiuam. Vniuersalis negatiua: vniuersaliter in terminis. Particularis affirmatiua: particulariter. Particularis autem negatiua: non conuertitur. Est enim terminorum negatorū communioris & specialioris ordo conuersus ad terminos affirmatos. ut demus primum locum ei qui omnium specialissimus, & subinde sequentes per ordinem communioribus, nouissimum autē comunissimo. qualis ordo est inter hominem, animal, corpus, & substantiam: talis reperitur inter non substantiam, non corpus, non animal, & non homo. ut subiecta monstrat descriptio.

4	Substantia	Non homo	Communissima
3	Corpus	Non animal	Communiora
2	Animal	Non corpus	Communiora
1	Homo	Non substantia	Horum minime omnium communia.

Quo fit: ut cum hæc vera sit quoddam animal non est homo, non agitur reciproce, quidam homo non est animal: simili quoque modo neque hæc particularis negatiua quoddam non animal non est non substantia, redit conuertiturque in hanc, quædā non substantia non est non animal. Et aduertendū in omnibus huiusmodi priuatorijs quæ figuram habent affirmatiuam siue sint de inesse, siue de modo alio à contingenti secundo: similem etiam cū negatiuis tenere conuersionis legem. Et quæ priuatoriæ sunt figuræ habentes negatiuam & quodam modo bis priuatiuæ sunt: legem subeunt conuertendi affirmatiuarum. ut hæc vniuersalis priuatiua omnis homo est non iustus: vniuersaliter in hanc priuatoriam conuertitur omne iustum est non homo. neque oppido difficile est id cognoscere ex determinatis præcedentis libri, & præcedentis capitis. Nam si omnis homo est non iustus, omnis homo non est iustus ex præcedenti libro. & si omnis homo non est iustus: omne iustum non est homo, ex prima regula præcedentis capitis. & rursum ex præcedenti libro, si omne iustum non est homo, omne iustum est non homo. neque igitur primum vltimo, & recte colligitur: si omnis homo est non iustus, omne iustum est non homo. Et hic, priuatoria figuræ affirmatiuæ, in priuatoriam affirmatiuam recurrit. quemadmodū & cum dicitur, si omnis homo ex necessitate non est equus, omnis equus ex necessitate non est homo. Sed hæc, omnis homo non est non iustus, quæ formam habet negatiuam & bis quodam modo priuatiua est (prædicato dico semper negato) recurrit in vnam particularem, non autē in vniuersalem (Nam tales, vniuersalium affirmatiuarū duces sunt & comites, id est antecedentes & consequentes: quæ non vniuersaliter, sed particulariter conuertitur) ut in hanc aliquid iustum non est non homo. quemadmodū & hæc omnis homo non ex necessitate non est albus. Sed dices, quomodo igitur conuertuntur ut cæteræ, cū vniuersalis negatiua in his non vniuersaliter, sed particulariter: & vniuersalis affirmatiua recurrit vniuersaliter? Hæc ambiguitas paucis diluif. Nam vniuersalis negatiua vniuersaliter conuertitur in terminis: & vniuersalis affirmatiua, cum sua particulari particulariter. Particularis vero negatiua: non redit remeaturque in terminis. & de hac conuersione in terminis, in qua vice versa subiectum fit prædicatū & prædicatū subiectum: assertio Aristotelis intelligenda est, huiusmodi in suis conuersionibus sese habere ut cæteræ. Cum autē nunc dictū est vniuersalem affirmatiuam de prædicato negato conuerti in vniuersalem affirmatiuam consimili modo priuatoriam: id de conuersione quæ per contradictionem extremorum fit intelligitur, quæ per contrapositionem appellari solet. Et ex subiecta annotatione: hæc forsitan euadent manifestiora, & quo pacto omnes tum de inesse, tum de necessario & contingenti, redire & conuerti debeant.

Numero 6.

Dubitatio

Dilutio

RECVRRVNT IN TERMINIS CONSIMILITER VNIERSALITER.		
Omnis homo non est iustus	vniuersaliter	Omne iustum non est homo
Omnis homo ex necessitate non est iustus	vniuersaliter	Omne iustum ex necessitate non est homo
Omnis homo non ex necessitate est iustus	vniuersaliter	Omne iustum non ex necessitate est homo
EX CONTINGENTI PRIMO MODO.		
Omnis homo contingenter non est iustus	vniuersaliter	Omne iustum contingenter non est homo
Omnis homo non contingenter est iustus	vniuersaliter	Omne iustum non contingenter est homo
EX CONTINGENTI TERTIO MODO.		
Omnis homo contingenter non est iustus	vniuersaliter	Omne iustum contingenter non est homo
Omnis homo non contingenter est iustus	vniuersaliter	Omne iustum non contingenter est homo
HÆC RECVRRVNT IN TERMINIS CONSIMILI MODO PARTICULARITER.		
Omnis homo est iustus	particulariter	Aliquod iustum est homo
Omnis homo necessario est iustus	particulariter	Aliquod iustum ex necessitate est homo
Omnis homo non necessario non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non necessario non est homo

LEX CONTINGENTI PRIMO MODO.		
Omnis homo contingenter est iustus	particulariter	Aliquod iustum contingenter est homo
Omnis homo non contingenter non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non contingenter non est homo
LEX CONTINGENTI TERTIO MODO.		
Omnis homo contingenter est iustus	particulariter	Aliquod iustum contingenter est homo
Omnis homo non contingenter non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non contingenter non est homo
ITEM HAE SIMILITER INTER SE PARTICVLARITER.		
Aliquis homo est iustus	particulariter	Aliquod iustum est homo
Aliquis homo ex necessitate est iustus	particulariter	Aliquod iustum ex necessitate est homo
Aliquis homo non ex necessitate non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non ex necessitate non est homo
LEX CONTINGENTI PRIMO MODO.		
Aliquis homo contingenter est iustus	particulariter	Aliquod iustum contingenter est homo
Aliquis homo non contingenter non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non contingenter non est homo
LEX CONTINGENTI TERTIO MODO.		
Aliquis homo contingenter est iustus	particulariter	Aliquod iustum contingenter est homo
Aliquis homo non contingenter non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non contingenter non est homo
HAE NON EX NECESSITATE CONVERTVNTVR IN TERMINIS.		
Aliquis homo non est iustus		
Aliquis homo necessario non est iustus		
Aliquis homo non necessario est iustus		
LEX CONTINGENTI PRIMO.		
Aliquis homo contingenter non est iustus.		
LEX CONTINGENTI TERTIO.		
Aliquis homo non contingenter est iustus		
CONVERSIONES IN TERMINIS CONTINGENTIS SECUNDO modo in ijs affirmatiuis, & priuatiuis quæ affirmatiuam habent figuram.		
ANTECEDENTES		
CONSEQUENTES.		
A Omnis homo contingenter non est iustus	solu parti- culariter	C Aliquod iustum contingenter non est homo
C Omnis homo contingenter est iustus	A particulariter	A Aliquod iustum contingenter est homo
A Aliquis homo contingenter non est iustus	C particulariter	C Aliquod iustum contingenter non est homo
C Aliquis homo contingenter est iustus	A particulariter	A Aliquod iustum contingenter est homo
CONVERSIONES IN NEGATIVIS CONTINGENTIBVS SECUNDO, tum geminarum, tum singularum negationum.		
Omnis homo non contingenter non est iustus	particulariter	Aliquod iustum non contingenter non est homo
Omnis homo non contingenter est iustus	particulariter	Aliquod iustum non contingenter est homo
Omnis homo non contingenter non est iustus	vniversaliter	Omne iustum non contingenter non est homo
Omnis homo non contingenter est iustus	vniversaliter	Omne iustum non contingenter est homo

Quo fit vt vniversalis negatiua de contingenti & duplicem, & singularem negandi particulam habentes: vniversaliter conuertantur in terminis, pariter & particulariter. hæc tamen designatio propositionum contingentis non necessarij differri potest: vt ostendatur in decimosexto capite huius, ne mentibus auditorum ingeratur confusio.

CONVERSIONES PER CONTRAPOSITIONEM PROPOSITIONUM priuatarum, hoc est de prædicato negato atque infinito.		
A Omnis homo est non iustus	vniversaliter	Omne iustum est non homo
E Omnis homo non est non iustus	solu particul.	Aliquod iustum non est non homo
I Aliquis homo est non iustus		Non necessario recurrit
O Aliquis homo non est non iustus	particulariter	Aliquod iustum non est non homo

A vniversalis affirmatiua nota. E vniversalis negatiua. I Particularis affirmatiua. O Particularis negatiua. Indefinitæ prorsus in omnibus: consimiliter vt particulares conuertuntur.

PARAPHRASIS CAP. TERTII.

Tertium cap. recurrentium de necessario regulæ quatuor. contingentis modi tres. de conuersione suarum propositionum regulæ quatuor. & annotatio vna. Quatuor regulæ de necessario. Consimili modo se res habebit in propositionibus de necessario: & quatuor sumuntur regulæ. Prima. Vniversalis priuatiua de necessario in terminis vniversaliter conuertitur. Secunda. Vniversalis affirmatiua de necessario conuertitur particula-

Priuatua de inesse, necessario & contingenti.
A vt I
E vt A
I vt O
O vt I

25 riter. Tertia. Particularis affirmatiua itidem conuertitur particulariter. Quarta. Particularis priuatiua de necessario non recurrit, ac conuertitur. Et hæc regulæ vt superiores monstrantur. Nam si necessario nullum b est a: necessario nullum a est b. Nam si aliquod a contingit esse b: aliquid esse continget ipsius b, a quo non necessario remouebitur ipsum a. Nam aliquod a aliquid eorum quæ sunt b, esse continget: quod non necessario non est a. Non igitur hæc vera esse poterat, necessario nullum b esse a, attamen ponebatur vera. Similiter si omne b necesse est esse a: dico aliquid a necessario esse b. Nam si nullum a necessario est b: per immediate monstratū, nullum b necessario erit a: at omne b positum est necessario esse a. Et consimili modo de particulari affirmatiua. vt si quoddam b necesse est esse a: etiam & quoddam a necesse est esse b. Nam si nullum a necesse est esse b: per primam & nullum b necesse est esse a. At positum est aliquod b de necessitate esse a. Et particularis priuatiua propter consimilem causam quæ in quarta superioris capitis regula adducta est: non necessario conuertitur. Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur. primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

26 Et particularis priuatiua propter consimilem causam quæ in quarta superioris capitis regula adducta est: non necessario conuertitur. Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur. primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

27 primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

28 Et particularis priuatiua propter consimilem causam quæ in quarta superioris capitis regula adducta est: non necessario conuertitur. Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur. primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

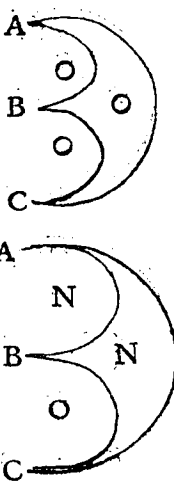
29 Et particularis priuatiua propter consimilem causam quæ in quarta superioris capitis regula adducta est: non necessario conuertitur. Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur. primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

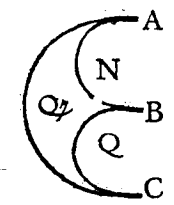
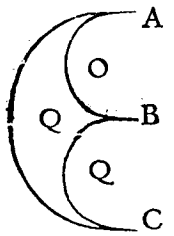
30 Et particularis priuatiua propter consimilem causam quæ in quarta superioris capitis regula adducta est: non necessario conuertitur. Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur. primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

31 Et particularis priuatiua propter consimilem causam quæ in quarta superioris capitis regula adducta est: non necessario conuertitur. Tres modi contingentis. Contingens multipliciter dicitur. primo, necessarium. Secundo, contingens non necessarium. Tertio modo, possibile. Regula. Prima. Affirmatiuarum de contingenti secundū vnūquęq; modum similis vt præcedentiū conuersio est. vt vniversalis affirmatiua: in particulare affirmatiuam reuertitur. pariter & particularis affirmatiua: in particularem affirmatiuam. Nam si omne b contingit esse a: & aliquid a contingit esse b. Et consimiliter si aliquod b contingit esse a: etiam aliquid a contingit esse b. Nam si nullum a contingit esse b: nec vnū b, quocq; contingeret esse a. & similis vt in præcedētib; demonstratio est.

De modis syllogisticis & asyllogisticis absolutis primæ figuræ. Cap. IIII.

32 **H**is vero determinatis, dicemus iam per quæ, & quādo & quomodo fit omnis syllogismus: postea vero dicendum de demonstratione. Prius enim de syllogismo dicendū quādo de demonstratione: eo quod vniversalior est syllogismus. nam demonstratio quidem syllogismus quidam est: syllogismus vero non omnis, demonstratio. Quando igitur tres termini sic se habent adinuicem, vt & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo vel fit vel non fit: necesse est extremitatū perfectum esse syllogismū. Voco autem medium quod & ipsum in alio: & aliud in ipso est, quod & positione medium est. Extrema vero: quod & ipsum in alio & in quo aliud est. Si enim a de omni b, & b de omni c: necesse est a de omni c prædicari. Prius enim dictū est quomodo de omni dicimus. Similiter autē & si a, de nullo b, b autem de omni c: quoniam a, nulli c inicit. Si autem primū quidem omni medio consequēs est, mediū vero nulli postremo: non erit syllogismus extremitatū. Nihil enim necessarium accidit, eo quod hæc sunt. nam & omni & nulli contingit primū postremo inesse. quare neque particulare, neque vniversale fit necessa-

rium. cum autem nihil est necessarium: per hæc non erit syllogismus. termini vero eius quod est omni inesse: animal, homo, equus. eius vero quod est nulli: animal, homo, lapis. ¶ Quando vero nec primum medio, nec mediū postremo vlli inest: nec sic erit syllogismus. termini vero vt inesse: scientia, linea, medicina. vt non inesse: scientia, linea, vnitas. ¶ Vniuersalibus igitur existentibus terminis: manifestū est in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus. & quoniam cum est syllogismus: necessarium est terminos sic se habere vt diximus. & si sic se habent: manifestum quoniam erit syllogismus. ¶ Si autem hic quidem terminorū vniuersaliter, alius vero particulariter ad aliū, quādo vniuersale quidem ponitur ad maiore extrematē vel prædicatiuum vel priuatiuum, particulare vero ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismū esse perfectum. Quando vero ad minorem vel quolibet modo aliter se habeāt termini: impossibile est. ¶ Dico autē maiorem extremitatē quidem: in qua mediū est. minorem vero: quæ sub medio est. ¶ Infit enim a quidē, omni b: b autem alicui c. ergo si est de omni prædicari quod in principio dictum est: necesse est a, alicui c inesse. ¶ Et si a quidem, nulli b inest: b vero, alicui c: necesse est a, alicui c non inesse. determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus: quare erit syllogismus perfectus. Similiter autem & si indefinitū sit b c prædicatiuum: nam idem erit syllogismus indefinito & particulari sumpto. ¶ Si autem ad minore extremitatē vniuersale ponatur vel prædicatiuum vel priuatiuum: non erit syllogismus neq; cū affirmatiua, neq; negatiua neq; indefinita neq; particularis sit. vt si a quidem, alicui b inest vel non inest: b autem, omni c inest. Termini vt inesse: bonū, habitus, prudentia. vbi nō inesse: bonum, habitus, indisciplina. Rursum si b quidem, nulli c: a vero, alicui b inest, vel non inest, vel non omni inest, nec sic erit syllogismus. Termini omni inesse: album, equus, cygnus. nulli inesse: album, equus, coruus. Idem autē etsi a b indefinitum sit. ¶ Nec quādo ad maiorem extremitatē quidem vniuersale ponatur vel prædicatiuum vel priuatiuum, ad minore vero particulare priuatiuum: nō erit syllogismus vel indefinito, vel particulari sumpto. Velut si a quidē, omni b inest: b autē alicui c non inest, vel non omni inest. Cui enim alicui nō inest mediū: hoc omne & nullū sequatur primū. ponantur enim termini: animal, homo, album. deinde & de quibus albis non prædicatur homo, sumantur: cygnus, & nix. ergo animal de vno quidē omni prædicatur. de altero vero nullo. quare nō erit syllogismus. Rursum a quidē, nulli b inest: b autem alicui c non inest. & sint termini: inanimatum, homo, album. deinde sumantur alba de quibus nō prædicatur homo: cygnus & nix. nam inanimatū de hoc quidē omni prædicatur, de illo vero nullo. ¶ Amplius quoniā indefinitum est alicui eorum quæ sunt c, non inesse b: verum est autē & si nulli inest, & si non omni, quoniā alicui non inest. sumptis autem his terminis velut nulli inesse, nō fit syllogismus (hoc enim dictum est prius) manifestum ergo est quoniam in eo quod sic se habent termini nō erit syllogismus, esset enim & in his. Similiter autem ostendetur: & si vniuersale ponatur priuatiuum. ¶ Neq; enim si ambo interualla particularia prædicatiue vel priuatiue dicantur, aut hoc quidem prædicatiuum, illud vero priuatiuum, vel hoc quidē indefinitum, illud vero definitum, vel ambo indefinita: non erit syllogismus nullo modo. ¶ Termini vero communes omnium: animal, album, equus: animal, album, lapis. ¶ Manifestum est igitur ex ijs quæ dicta sunt: quoniam si fit syllogismus in hac figura particularis, quoniam necesse est terminos sic se habere vt diximus. Aliter enim se habentibus: nullo fit. ¶ Palam autem quoniam omnes qui in hac sunt syllogismi: perfecti sunt. Omnes enim perficiuntur per ea quæ ex principio sumuntur. ¶ Et quoniā omnia problemata ostenduntur per hanc figuram. Etenim omni, & nulli: alicui & non alicui inesse. Voco autem huiusmodi figuram, primam.

De vno albo scilicet cygno: de altero vero albo scilicet niue.

De hoc. de hoc albo scilicet niue. de illo, de illo albo scilicet cygno.

Nō erit syllogismus nullo modo: si perficitur negatio.

¶ Quarti Cap. notæ.

¶ Literæ primæ figuræ.

A extremum maius

B medium

C extremum minus.

33 ¶ Extremitatum syllogismus, extremitatum secundum naturalem prædicationis seriem. Ea enim est cum maius extremum atque communius: de extremo minori, contractiorque in conclusione prædicatur. & syllogismi illi, & recti, & directe colligentes, concludentēse dicuntur. Qui autem concludunt minus extremum de maiori: indirecti, colligentēse indirecte nuncupantur. Et quæcunque de syllogismis vsque ad septimum caput discunt Aristoteles: id totum de syllogismis recte colligentibus intelligendum. primum enim in septimo capite, de indirectis meminit. ¶ Esse in aliquo, esse in aliquo toto. quid autem sit esse in toto, prius discussum est. ¶ Diffinit Aristoteles & medium & maius extremum, & minus extremum syllogismi affirmatiui primæ figuræ. Statutis enim tribus terminis secundum naturalem prædicationem, vt corpus, animal, homo, quorum duo corpus & homo extrema teneant, & animal medium, sitque horum trium corpus communissimus terminus, & homo contractissimus, animal autem medio sese habens modo, communior homine sed contractior corpore: dico corpus esse maius extremum, & homo minus, & animal huius figuræ medium. Nam corpus horum trium terminorum, est in quo toto solum, aliud est. Nam & animal & homo in corpore vt in toto: corpus autem neque in animali, neque in homine. Et homo horum trium terminorum solum est in altero. nam & in animali & in corpore, non autem contra. Et animal in alio est, nam in corpore. & aliud est in ipso, nam homo. & ipsis terminis naturaliter secundum prædicationem ordinatis: animal situm medium obtinet, estque positione medius. Quare per diffinitionem medius est. Et cum Aristoteles diffinit extremitates horum trium terminorum eos esse quorum alter in alio solum est, alter vero in quo aliud est solum: prima particula propter minus extremum adiecta est, & secunda propter extremum maius. Et per affirmationem, statim apud Aristotelicam doctrinam promptum est intelligere negationem. vt id, medium terminum syllogismi negatiui primæ figuræ diceremus: qui in toto maiore extremo non est, & in quo est minus extremum. Et maius extremum in quo alij duo non sunt. Minus vero quod in medio est & in maiore non est. Et hæc diffinitiones naturalem terminorum ordinationem respiciunt, quam & præcipue Aristoteles contemplatur. vbi vero ordo naturæ confunditur: ad hos quantum patitur natura, reuocantur. sunt enim hi maxime insignes. Sed forte mirabitur quis, si non est hic syllogismus: omnis homo, lapis est. & omnis equus, homo est. omnis itaq; equus, lapis est. Id enim consensus omnium esse videtur. Quod si sic, manifestum est diffinitiones Aristotelis non conuenire omnibus & medio & extremis syllogismi affirmatiui primæ figuræ. verum ex præcedentibus: huiusmodi obiectionibus satisfactum esse putandum est, non esse scilicet syllogismum. Nam neque demonstratiuum, neque dialecticum, sed neque quidem sophisticum. Nam non ex sua collectione ad fallendum, decipiendumque est apparatus. sunt enim huiusmodi ab omni disciplina reiecta. neque syllogismum esse, publicus est omnium consensus: nisi forte recentiorum, qui suas non Aristotelis asserunt sententias suæque placita. Verum etiam Aristotelis eam esse sententiam asseruet. nisi enim (forte inquit) ita esset: quoniam modo syllogismum esse poneret. omne b est a, & omne g est b, ergo omne g est a: Sed non videtur intelligere Aristotelem his literis a b g loco vocabulorum significatiuorum vsum. Et hunc syllogismum solum ex hypothesi dici syllogismum, si videlicet omni b inest a: vt omni animali substantia, & omni g inest b: vt & omni homini animal, ex necessitate prouenire omni g inesse a: perinde ac omni homini inesse substantiam. neque plane efficitur, si quicquam dicatur syllogismus ex hypothesi: idcirco simpliciter, & absolute esse syllogismum. verum id posterius, plenius agnosceretur. Quare neque simpliciter id tribuere velim vt huiusmodi per literas declaratio sit syllogismus, etsi ex hypothesi sit syllogismus. Et si quod ex his tribus terminis lapis, homo, equus, conflatur, hic refutamus esse syllogismum: tanto magis refutari debent exoticæ quædam & insipidæ ineptiæ, ex inepta notarum vniuersalium ad prædicatam plerunque additione, aut pronominis, aut inculcatarum nunc præcedentium nunc subsequentium notarum negatiuarum, aut (vt aiunt) insolita locutione, aut ob nouitias quasdam ex alogicis literis (quos quidam in hoc clarissimo Parisiensi studio vero nomine praua logicalia nuncupant) affectiones quæ prorsus disciplinis nullum momentum sunt allatura: sed tanquam sentes aut lapæ, volentes rectos disciplinarum calles sequi remoratura plurimum, vel prorsus impeditura. Neque monendos esse censeo: ne audeant semper adorandæ trinæ beatitudinis incomprehensibilibus nominibus circa syllogismos irreuerenter abuti. quandoquidem vix etiam sacerdotibus qui ad mysteria sunt initiati: licere debet in arcanis magna cum reuerentia magnôque cum pauore, illa verberabunde inclamare. Socrates sanè dicere solebat reuerentia mihi semper erga deorum nomina, non humana quædam formido est, sed maximum quæque timorem exuperat. Nominibus igitur dei nisi cum oramus, antequam de eo quo modo sit loquendum, & vtendum didicerimus: parandum esse salubre consilium putandum est. ¶ De omni medio, de medio vniuersaliter & affirmatiue. ¶ De nullo postremo, de minore extremitate vniuersaliter & negatiue. ¶ Syllogismus,

Corpus
Anima
Homo

Aliena à communi rectorū schola.

Socrates.

37

sylogismus directus, directeque concludens. ¶ Ex indefinito monstrare, est monstrare ex eo quod posito vniuersali non fit sylogismus ad aliquam conclusionem: ad eandem loco vniuersalis posita propositione particulari, non fieri sylogismus. Si enim posita vniuersali non fit sylogismus, neque posita particulari fiet sylogismus. Et si posita particulari fit sylogismus, & vniuersali quoque posita ut sylogismus fiat necesse est. ¶ Ambo interualla: propositio intelliguntur & assumptio. ¶ Sylogismus particularis: qui cum aliquid sumptum sit particulare, particulariter concludit. ¶ Omnia problemata, omne genus problematum, propositiorumque. Et problematum genera sunt, vniuersale affirmatiuum, vniuersale negatiuum, particulare affirmatiuum, particulare negatiuum indefinitum affirmatiuum, indefinitum negatiuum. Verum particularis & indefiniti: idem est determinandi sylogizandique modus. Et huiusmodi primam voco figuram: quando scilicet primus terminus de medio & medius de postremo vniuersaliter, aut particulariter, affirmatiue, aut negatiue aliquo modo qui dicti sunt enunciantur. quod alij interpretantur: cuius medius terminus extremorum subiicitur maiori, & predicatur de minore. hoc est qui subiicitur in propositione, & in assumptione predicatur. Et hæc promptæ & faciles sunt intelligentiæ. Iam facile etiam huius figuræ possumus sylogisticos modos colligere & asylogistos, quæ iugationes sunt ad quicquam sylogismo recte colligendum inefficaces, hoc pacto.

¶ Modi sylogistici absoluti.

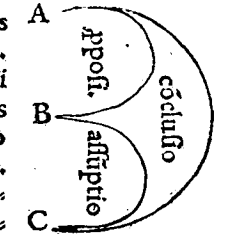
Vniuersales sylogismi

Indefiniti.

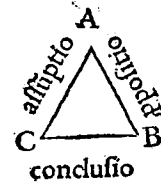
		ppō	assū.	Cō.		ppō	assū.	Cō.		
I	Omne b est a	Prim ^o	A	A	A	Affirmatiu ^o	1	A	I	Y
	Omne c est b	Secū ^d	E	A	E	Negatiuus	2	A	Y	I
II	Nullum b est a	¶ Particulares			3	A	Y	Y	I	
	Omne c est b	Terti ^o	A	I	I	Affirmatiu ^o	4	E	I	u
III	Nullum c est a	Quart ^o	E	I	O	Negatiuus	5	E	Y	O
	Omne b est a						6	E	Y	u
III I	Aliquod c est b	¶ Asylogisti			Indefiniti.					
	Aliquod c est a	1	A	E	Vniuersales		1	A	u	
III II	Nullum b est a	2	E	E	Partim particulares		2	E	u	
	Aliquod c est b	3	A	O			3	Y	A	
III III	Aliquod c non est a	4	E	O			4	u	E	
	Omne b est a	5	I	A			5	Y	E	
I	Nullum c est b	6	I	E			6	u	A	
	Nullum b est a	7	O	A			7	I	Y	
2	Nullum c est b	8	O	E			8	Y	I	
	Omne b est a	9	I	I	Particulares		9	Y	Y	
3	Aliquod c non est b	10	O	O			10	O	O	
	Nullum b est a	11	I	O			11	u	O	
4	Aliquod c non est b	12	O	I			12	u	u	
	Aliquod b est a	13	I	u			13	I	u	
5	Omne c est b	14	Y	O			14	Y	O	
	Aliquod b est a	15	Y	u			15	Y	u	
6	Aliquod b non est a	16	O	Y			16	O	Y	
	Omne c est b	17	u	I			17	u	I	
7	Aliquod b non est a	18	u	Y			18	u	Y	
	Omne c non est b									
8	Aliquod b est a									
	Aliquod c est b									
9	Aliquod b non est a									
	Aliquod c non est b									
10	Aliquod b est a									
	Aliquod c non est b									
11	Aliquod b est a									
	Aliquod c non est b									
12	Aliquod b non est a									
	Aliquod c est b									

A Vniuersalis affirmatiua
 E Vniuersalis negatiua
 I Particularis affirmatiua
 O Particularis negatiua
 Y Indefinita affirmatiua
 u Indefinita negatiua

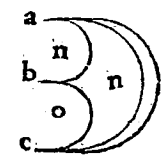
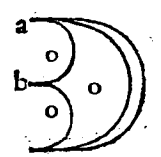
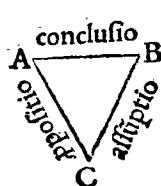
PIMA FIGVRA.

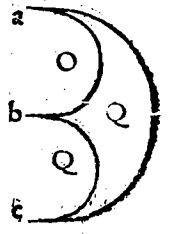
SECUNDA FIGVRA.

TERTIA FIGVRA.

- OMNI.
- O Animal
- N Homo
- O Equus
- N V L L E.
- O Animal
- N Homo
- N Lapis
- OMNI
- N Scientia
- N Linea
- O Medicina

¶ Et ex hac descriptione sumi poterunt huius capitis conclusiones speciales, si placeat ad quadraginta: quas paucis Aristoteles perstrinxit. Et in figurationibus quæ delineationes ad latus literalis paraphraseos seruant: O omni inesse significat, N nulli inesse, Q alicui inesse, Qz alicui non inesse. idcirco O valet A in quadratis cancellorum, N valet E. Q valet I. Qz valet O. Insuper quod Græci figurant per semicirculum in prima figura, per triangulum in secunda (de qua paulopost a nobis sermo suscipiendus est) qui fastigiatur in mucronem, & in tertia per triangulum cuius mucro demittitur: nos pro commoditate simili delineatione eorum autoritatem sequentes, sumus vsi, & literæ quæ superiorem locum occupant prædicatum, quæ inferiorem subiectum. Et in triangulis medium semper collocatur in mucrone. Maius extremum in læuo & minus in dextro angulo collocatur. Quo fit vt in prima figura propositio sit medij ad summum, assumptio imi ad medium, & conclusio imi ad summum. In alijs autem figuris: in secunda maior propositio sit, læui anguli ad mucronem, assumptio dextri ad mucronem, & conclusio dextri anguli ad læuum. In tertia, propositio mucronis ad læuum angulum, assumptio mucronis ad dextrum, & conclusio dextri anguli ad læuum est.

¶ PARAPHRASIS CAP. QUARTI.

32 **Q**uartum caput conclusiones sex, corollarium vnum ad quartam, & tria ad sextam. ¶ Prima conclusio. Prius de sylogismo quàm de demonstratione differendum est. ¶ His hunc in modum determinatis, dicendum esse videtur per quæ & quando, & quoniam pacto omnis efficiatur sylogismus: postmodum vero de demonstratione erit differendi locus. Prius tamen de sylogismo quàm de demonstratione differendum. Nam sylogismus demonstratione vniuersalior, communiôrque. Est enim omnis demonstratio sylogismus: non autem omnis sylogismus, demonstratio. ¶ Secunda. Quando tres termini sic adinui-cem sese habeant vt postremus sit in toto medio, & medius in toto primo sit aut non sit: perfectus efficietur extremitatum sylogismus. ¶ Voco autem medium eum terminum: qui idem in alio est, & aliud in ipso, qui & positione medius est. Extremitates vero illorū trium terminorum sunt hi: quorum alter in alio solum est, & alter in quo aliud est solum. Quod igitur propositum est monstratur. ¶ Sint tres termini a b c, scilicet a primus, c postremus, & b medius. Et sit c postremus in toto medio b, & b medius in toto primo a. His itaque positis: dico ex necessitate euenire postremum c esse in toto primo a. & sylogismus fieri extremitatum perfectum. Nam cum b sit in toto primo a vt visum est: ipsum a dicitur de omni b. eritque vera omne b est a. & cum c sit in toto b: ipsum b dicitur de omni c. Cum igitur de omni sit omne b est a, & omne c sumatur ipsius subiecti b: per dici de omni necessario eueniet, vt prædicatum a dicatur de omni c. Fiet igitur per diffinitionem sylogismus, omne b est a, & omne c est b. igitur omne c est a. Et cū c sit hic in alio solum. nam in c, nullus aliorū est: sed est & in b & in a. Et a sit in quo est aliud solum. siquidem hic in nullo est: sed b & c sunt in eo. Itaque quod propter posita ex necessitate euenit: ex extremitatibus est constat. Et cum hic sylogismus ex solo pendeat principio quid sit dici de omni: manifestum est non esse alicuius indigum, quo sylogismi egere solent imperfecti. Perfectus igitur ex diffinitione. Conclusio igitur, quo ad hoc rata est. ¶ Nunc autem eadem demonstranda est: quando postremus in toto medio est & medius in toto primo non est. Sunt igitur tres dati termini: a primus, c postremus, & b medius. Et sit c postremus in toto b medio, b medius in toto a primo non sit: dico ex necessitate euenire, c postremum in toto a primo non esse, atque hunc in modum sylogismum effici perfectum. Nam cum b in toto a non sit: ipsum a de nullo b dicitur, nullūque b est a. & cum c positum sit esse in toto b ipsum b de omni c dicitur, eritque omne c b. Cum igitur sumere sit omne c ipsius subiecti b: per id quod est dici de nullo, necessario euenit, vt prædicatum a ab omni c remoueat. Ex illis igitur propositionibus positis: necessario euenit omne c non esse a. quare vt prius stabilitur sylogismus, & extremitatum & perfectus, quemadmodum proponebatur. quod est totum propositum. ¶ Tertia conclusio. Quando trium terminorum primus dicitur de omni medio, & medius de nullo postremo: nullus sit extremitatum sylogismus. Nam ex illis positis: nihil necessario ex extremitatibus euenit, eo quod hæc sunt. Nam primum & omni postremo interdum continget inesse, & interdum nulli. quare neque ex necessitate euenit vniuersale, neque particulare. Cum autem nihil ex necessitate euenit: per illa ex diffinitione nullus erit sylogismus. Termini autem vbi primus omni postremo inest: animal, homo, equus. vbi vero nulli: animal, homo, lapis. manifestum est igitur quando primus terminus de omni medio dicitur, & medius de nullo extremo: nullum fieri sylogismum. ¶ Quarta conclusio. Quando autem nulli inest, neque primus medio, neque medius postremo: nullus etiam tum erit extremitatum sylogismus. Nam dabuntur termini vbi primus omni postremo, & vbi nulli inest. vt vbi omni inest: scientia, linea, medicina. vbi nulli inest: scientia, linea, vnitas. ¶ Corollarium. Quapropter manifestum esse potest: cum vniuersaliter sumuntur termini, quando in hac si-

gura erit syllogismus, & quando non erit. Nam quando illis vniuersaliter sumptis erit syllogismus: vt termini sese habeant quemadmodum in secunda conclusione diximus, necesse est. & si sic se habeant: syllogismus fieri perspicuum est. ¶ Quinta conclusio. Si extremorum terminorum alter vniuersaliter enunciat, alter vero ad medium particulariter sese habet: quando vniuersalis propositio ad maiorem extremitatem ponitur, siue affirmatiua sit, siue negatiua: & particularis ad minorem extremitatem affirmatiua fuerit, perfectum syllogismus fieri necesse est. Quando autem altera vniuersali, & altera particulari, quomodolibet etiam aliter ad minorem sese habeant termini: syllogismus fieri impossibile est. ¶ Maiorem extremitatem voco: cui subiicitur medium. minorem vero, quæ subiicitur medio. Nunc ergo demonstremus propositum. Et sint vt prius a b c termini dati: a maior extremitas, b medium, & c extremitas minor, quorum vnus scilicet b sumatur vniuersaliter, & c particulariter. Sitque primo vniuersale ad a maiorem extremitatem, affirmatiuum, scilicet omne b est a, id est a dicatur de omni b. & particulare affirmatiuum ad minorem extremitatem, scilicet aliquod c est b, vt b dicatur de aliquo c. dico propter hæc per id quod est dici de omni de quo prius dictum est, ex necessitate euenire quoddam c esse a, & a inesse alicui c, & syllogismus euenire perfectum. ¶ Secundo. sit vniuersale negatiuum ad maiorem extremitatem nullum b est a, ita vt de nullo b dicatur a. & particulare affirmatiuum ad minorem extremitatem, aliquod c est b, vt alicui c insit b. dico per id quod est dici de nullo consimili demonstratione vt in secunda conclusione monstratum est: ex necessitate euenire alicui c non inesse a. quare & vt prius dictum est: huiusmodi syllogismus erit perfectus. Et si ad minorem extremitatem sumatur indefinitum c est b: idem atque æquiualens eueniat syllogismus, sumpto indefinito ac si sumatur particulare. ¶ Nunc autem secunda pars monstranda est. Et dico, si vniuersale aut affirmatiuum aut negatiuum ad minorem extremitatem apponatur, & altera propositionum particularis aut indefinita sumpta sit, siue affirmatiua siue negatiua: nullum futurum esse syllogismus. Et primo ad maiorem extremitatem particulari aut affirmatiua aut negatiua posita, & ad minorem vniuersali affirmatiua (vt si alicui b inest a, vel alicui b non inest a: & omni c inest b) dico nullum prouenire syllogismus. Nam dantur termini vbi primus omni postremo inest, & vbi nulli. Vbi omni inest: bonum, habitus, prudentia. vbi vero nulli: bonum, habitus, incitua. ¶ Secundo. Neque ad maiorem extremitatem posito particulari aut affirmatiuo aut negatiuo, & vniuersali negatiuo ad minorem extremitatem: vllus fiet syllogismus. vt si alicui b inest a, aut alicui b non inest, siue non omni b inest, quod idem est: & nulli c inest b, nullus erit syllogismus. Nam termini dantur & vbi omni inesse & nulli inesse. Termini omni inesse: album, equus, cygnus. nulli vero inesse: album, equus, coruus. Et idem valuerit si ad maiorem extremitatem indefinitum particularis locq, ponatur. vt a inesse b. similiter & de indefinito negatiuo. ¶ Tertio. Si ad maiorem extremitatem vniuersale ponatur aut affirmatiuum aut negatiuum, & ad minorem particulare negatiuum: nullus identidem erit syllogismus. Et idem subit iudicium: si indefinitum negatiuum ad minorem adiiciatur extremitatem. Nam vbi vniuersale affirmatiuum ad maiorem extremitatem, & particulare negatiuum ad minorem adhibetur: dantur termini & omni inesse & nulli inesse. vt si omni b inest a, & alicui c non inest b, siue non omni c inest b: dantur termini vbi postremo termino cui alicui non inest medius, eidem & omni & nulli insit primus. Verbi causa substituuntur termini: anima, homo, album. deinde alba sumantur de quibus homo non prædicatur, cygnus atq; nix: manifestum est animal de vno quidem omni prædicari, de altero vero nullo. quare nullus erit syllogismus. Termini igitur omni inesse erunt: animal, homo, cygnus. Et termini nulli inesse: animal, homo, nix. Vbi vero vniuersale negatiuum ad maiorem extremitatem, & particulare negatiuum ad minorem constituitur (vt si ponitur nulli b inesse a, & alicui c non inesse b) dantur etiam termini & omni inesse & nulli inesse. vt si substituuntur termini inanimatum, homo, album. deinde sumantur alba, cygnus & nix: de quibus non prædicatur homo vt prius. Nam inanimatum de hoc omni prædicatur, de illo vero nullo. Et termini ex quibus omni inesse erunt: inanimatum, homo, nix. Et ex quibus nulli inesse: inanimatum, homo, cygnus. ¶ Præterea id ex indefinito monstrandum est. Nam cum indefinitum, indeterminatumque sit cum dicitur alicui c non inesse b. Nam verum est alicui non inesse: & si nulli inest, & si non omni inest. at sumptis his terminis c b tanquam nulli c, insit b: nullus fit syllogismus, vniuersali etiam ad maiorem extremitatem posito, vt prius in tertia conclusione monstratum est. perspicuum est igitur cum termini sic se habuerint scilicet vt alicui c non inesse b sumatur: nullum fieri syllogismus. Nam fieret & in illis vbi nulli c inesse b numeretur. Et simili argumentatione ex quarta conclusione ostenditur, si vniuersale negatiuum ad maiorem extremitatem sumatur. ¶ Sexta conclusio. Neq; si ambo interualla particularia aut affirmatiue aut negatiue enunciatur: aut si vnum affirmatiuum sit & alterum negatiuum. Et idem subit iudicium si vnum indefinitum sit, & alterum particulare atq; definitum, aut ambo indefinita interualla: nullum pacto euenturus est syllogismus. Nam dantur termini & omni inesse & nulli inesse. Communes quidem omni inesse: animal, album, homo. Et nulli inesse: animal, album, lapis. ¶ Primum corollarium. Vnde ex his quæ dicta sunt exploratum est si in hac figura syllogismus consletur particularis: terminos sic se habere oportere vt ex prima quintæ conclusionis parte definimus, aliter autem

OMNI.
Q Bonū
O Habitus
O Prudētia
N VLLI.
Q Bonū
Q Habitus
N Incitia

OMNI.
Q Albū
N Equus
O Cygnus
N VLLI.
Q Albū
N Equus
N Coruus

OMNI.
O Animal
N Homo
O Cygnus
N VLLI.
O Animal
N Homo
N Nix

OMNI.
N Inaiatum
Q Homo
O Nix.
N VLLI.
N Inaiatū
Q Homo
N Cygnus

OMNI.
Inaiatum
O Homo
Nix
N VLLI.
Inaiatum
N Homo
Cygnus

OMNI.
Animal
N Album
Homo
N VLLI.
Animal
N Album
Lapis

40 sese habētibus nullo pacto fieri. ¶ Secundum. Perspicuum etiam est omnes syllogismos, qui in hac figura consistunt: esse perfectos. Nam omnes: per ea quæ primitus posita sumptaq; sunt perficiuntur. ¶ Tertium corollarium. Insuper & omnia problemata: per hanc figuram monstrantur. Nam & omni, & nulli, & alicui, & alicui non inesse: hoc est vniuersale affirmatiuum, vniuersale negatiuum, particulare affirmatiuum, & particulare negatiuum. Et de particulari & indefinito si alterum alterius loco ponatur: dictum est idem esse iudicium. monstrat igitur hæc figura vnumquodq; genus problematum, propositorumq;. Et huiusmodi quæ hæcenus determinata est: primam voco figuram.

¶ De syllogismis absolutis in secunda figura. Cap. V.

42 **Q**uando vero idem huic omni quidem, illi vero nulli inest, vel vtriq;
43 omni vel nulli: figurā quidem huiusmodi voco secundam. ¶ Medium
44 autem in hac dico: quod de vtraque prædicatur. ¶ Extremitates vero
de quibus dicitur hoc. Maiorem quidem extremitatē: quæ iuxta me-
dium posita est. Minorem vero: quæ longius sita est à medio. Ponitur autem me-
dium foras quidem extremitatum, primum vero positione. ¶ Perfectus igitur
45 non erit syllogismus nullo modo in hac figura: possibile vero erit & vniuersali-
46 bus, & non vniuersalibus existentibus terminis. ¶ Vniuersalibus igitur terminis
erit syllogismus: quando medium huic quidem omni, illi vero nulli inerit, etsi
ad vtrumvis sit priuatiuum, aliter vero nullo modo. ¶ Prædicetur enim m de n
quidem nullo: de x vero omni. quoniam igitur cōuertitur priuatiua: nulli m in-
erit n, at m omni x supponebatur. quare n, nulli x inerit. hoc enim ostensum est
prius. ¶ Rursum si m, n quidem omni inest, x vero nulli: neq; n, x nulli inerit.
Nam si m, nulli x: neq; x, nulli m inerit. at vero m, omni n inerat: quare x, nulli
n inerit. facta est enim rursum prima figura. quoniam autem conuertitur priua-
tium: neq; n, nulli x inerit. quare erit idem syllogismus. est autē ostendere hæc
& ad impossibile ducentes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habentibus ter-
minis manifestum: sed non perfectus. non enim solum ex ijs quæ ab initio sum-
pta sunt: sed ex alijs perficitur necessarium. ¶ Si autem m, de omni n & x prædi-
cetur: non erit syllogismus. Termini inesse: substantia, animal, homo. non inesse:
substantia, animal, lapis. medium, substantia. Nec quando de n, nec de x nullo,
prædicatur m. Termini inesse: linea, animal, homo. non inesse: linea, animal, lapis.
Manifestum ergo quoniam si fit syllogismus ex vniuersalibus terminis: necesse
est terminos sic se habere, vt in principio diximus. aliter enim se habentibus
47 terminis, non fit conclusio necessaria. ¶ Si autem ad alterum sit vniuersaliter
medium, quando ad maius quidem fuerit vniuersaliter vel prædicatiue vel pri-
uatiue, ad minus autem & particulariter & oppositæ vniuersali (dico autem op-
positæ: si vniuersale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuum, vel si vniuersale
prædicatiuum, particulare priuatiuum) necesse est syllogismus fieri priua-
tium particulariter. Nam si m, nulli quidem n, x autem alicui inest: necesse est
n, alicui x non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum: nulli m, inerit n.
m vero supponebatur, alicui x inesse. quare n, alicui eorum quæ sunt x, non in-
erit. fit enim syllogismus per primam figuram. ¶ Rursum si n quidem omni m:
x vero alicui non inest: necesse est n, alicui x non inesse. Nam si x omni inest n,
prædicatur autem & m de omni n: necesse est m omni x inesse. supponebatur au-
tem alicui non inesse. Et si m, n omni quidem inest, x autem non omni: erit syl-
48 logismus quoniam non omni x, inest n. demonstratio autē eadem. ¶ Si autē de x
quidem omni, de n vero non omni prædicatur m: non erit syllogismus. Termini
in esse: animal, substantia, coruus. Non inesse: animal, album, coruus. Nec quan-
do de x quidem nullo, de n vero aliquo. Termini in esse: animal, substantia, lapis.
49 Non in esse: animal, substantia, scientia. ¶ Quando igitur oppositum est vniuer-
50 sale particulari: dictum est quando erit & quando non erit syllogismus. ¶ Quan

Nō esse nullo modo: abūdat negatio.

Neque n, x nulli: abundat negatio.

OMNI.
O Substātia
O Animal
O Homo
N VLLI.
O Substātia
O Animal
N Lapis
OMNI.
N Linea
N Animal
O Homo.
N VLLI.
N Linea
N Animal
N Lapis

OMNI.
Q Animal
O Substātia
O Coruus
N VLLI.
Q Animal
O Album
N Coruus

do autem similis figuræ fuerint propositiones vtambæ priuatiuæ, vel affirmatiuæ: nullo modo erit syllogismus. Sint enim primū priuatiuæ & vniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: vt m, n quidem nulli, x autem alicui non inest. contingit ergo & omni & nulli x, inesse n. Termini quidem nulli inesse: nigrum, nix, animal. Omni vero inesse: non est fumere, si m, alicui quidem x, inest, alicui autem non. Nam si omni x, inest n, & m, nulli n, etiam m, nulli x, inest. sed positum erat: alicui inesse. non igitur sic fumere contingit terminos. Ex indefinito autem ostendendum est. quoniam enim verum est m non inesse alicui x, & si nulli inest: nulli vero cum inest, non erit syllogismus. manifestum quoniam neque nūc erit. Rursum si prædicatiuæ, & vniuersale ponatur similiter. vt m, omni quidem n, x autem alicui inest: cōtingit ergo & omni & nulli x inesse. Termini nulli inesse: album, cygnus, lapis. Omni vero non erit fumere terminos: propter eandem causam quam & prius. sed ex indefinito monstrandum est. Si autem vniuersale ad minorem extremitatem est, & m, x quidem nulli, n vero alicui nō inest, cōtingit n, & omni & nulli x inesse. Termini inesse: album, animal, coruus. Non inesse: album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiuæ fuerint propositiones. Termini non inesse: album, animal, nix. Inesse: album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniā si similis figuræ sint propositiones, & hæc quidem vniuersalis, illa vero particularis: quoniam nullo modo fit syllogismus. ¶ Sed nec si alicui, vtrique inest vel non inest, vel huic quidem inest, illi vero non, vel neutri omni, vel indefinitæ. Termini autem communes omnium, album, animal, homo. album, animal, inanimatum. ¶ Manifestum est igitur ex prædictis, quoniam si sic se habent termini adinuicem vt dictum est: fit syllogismus ex necessitate. & si fit syllogismus: necesse est terminos sic se habere. ¶ Palam autem & quoniam omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi. omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam: quæ vel insunt terminis ex necessitate, vel ponuntur velut hypotheses, vt quando per impossibile ostendimus. ¶ Et quoniam nō fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram: sed omnes priuatiui, & vniuersales, & particulares.

Quinti Cap. notæ.

¶ Pro diffinitione secundæ figuræ descriptio.

ALTERI OMNI ET ALTERI NVLLI.

O n est m
N x est m

N n est m
O x est m

VTRIQVE OMNI

O n est m
O x est m

VTRIQVE NVLLI.

N n est m
N x est m

Ex triplici situ medij, triplicem figuram deprehendi.

Cæteræ iugationes ex his quamfacillime intelliguntur.

¶ Diffinitur secūda figura vniuersalis. Et per vniuersale: particulare intelligit. ex qua diffinitione elici facile potest cōmunis secundæ figuræ diffinitio: siue tota, siue partim etiā aut vniuersalis aut particularis sit. scilicet quādo idē vtriq; extremo, aut affirmatiue, aut negatiue: aut vni affirmatiue & alteri negatiue aliquo modo inest. Aliquo modo dico: vniuersaliter, particulariter, aut indefinite. ¶ Vnus triū terminorū: vnus nō potest nisi triplicē sitū obtinere: scilicet situm mediū, sitū supremū, & sitū infimū. Medius terminus in prima figura mediū sitū obtinet: in secundā primū atq; supremū: & in tertiā postremū, infimūq;. Et ex situ ipsius medij cū extremis: agnoscitur figura. Et hinc quoq; cognoscitur nō esse nisi tres figuras. Et quia medij proprius naturalisq; situs est, vt mediū locū obtineat: & maius extremū teneat summū, &

minus extremum teneat infimum locum. ideo primam & præcipuam nuncuparunt figuram: cuius medius terminus mediū locum occupat, estq; positione medius, & maior extremus primum locum, minor vero postremum atq; infimum. Et quia honorificentior locus est primus & ipsius prædicati (Nam subiectum vt materia: prædicatum vt forma est) ideo secunda statuitur figura, vbi medius terminus honorificentiorē locum, supremūq; (etsi ei naturalis non sit, vt dicitur medius) & maius extremum mediū situm: è vicino, medio comes, minus vero, extremum, vltimūq;. Verum vbi mediū, postremū locum abiectissimūq; obtinent vicinum habens minus, debiliūq; extremum, & eminus ab se collocatum nobilius, & maius extremum: hæc figura postrema, & tertia nūcupatur. Et hic figurarum ordinē à medio colligitur. Et hoc artificium vbique in definiendo medio & extremis: meditatur Aristoteles. Et hæc ex adiecta ad latus descriptione intelligi possunt: a vbique maiore extremo, b medio, & c minore extremo. vti tamen Aristoteles a b g: hoc ordine nūcupatis in prima figura. at loco g propter ordinem litterarum: interpretes apponunt c. & literis m n x in secunda figura: m mediū, n maiore extremo, & x minore. his vero p r s in tertia: p maiore extremo, & r minore, & s medio. primus terminus vbique maius extremū nūcupatur: & postremus minus. Sed hæc fortasse leuiora sunt: quā quæ longam commentationem requirant. ¶ Non vniuersaliter sumptis: non vtrisque extremis vniuersaliter sumptis. vt quando vnus vniuersaliter, & alter particulariter sumitur. quemadmodum ex conclusionibus discutitur. ¶ Deducendo ad impossibile. Demonstramus, ad incommodum, & impossibile deducendo: quando facta hypothesi quoddam propositiones sint veræ & conclusio falsa, summus contradictorium conclusionis (quod ideo conceditur verum: quia conclusio falsa esse admissa est) cum vna propositione iam posita: & in manifesto, cognitōq; syllogismo concludimus contradictoriū alterius propositionis. quod cum ex necessitate eueniat: erit concedendum. & concessa etiam est propositio. quæ eius cognoscitur contradictoria. Id autem falsum & impossibile: ad quod perducit. ex quo rursum concludimus syllogismum esse: qui prius negabatur. Verbi causa posita sint, & admissæ veræ, propositiones omne n est m, & nullum x est m: sed negatum nullum x esse n ex necessitate provenire propter hæc, imò falsum esse nullum x esse n. per principium igitur contradictoriorum aliquod x est n: verum est. & positum etiam verum: omne n est m. syllogismo igitur per primam figuram: omne n est m, & aliquod x est n, igitur aliquod x est m. prima propositio posita est. & secunda propositio, assumptioq;, concessa. vera igitur & conclusio: aliquod x est m. & posita etiam vera, nullum x est m. erunt ergo contradictoriæ simul veræ. id autem nimis absurdum & impossibile. fieri igitur non poterat: vt duabus primis propositionibus veris, hæc vniuersalis negatiua nullum x est n simul esset falsa. euenit igitur ex necessitate propter hæc: & oportet esse syllogismum. ¶ Syllogismus negatiuus & particularis: qui negatiuam & particularem concludit conclusionem. ¶ Quæ quidem eisdem in terminis ex necessitate vera sunt. Primus modus, secundus modus, & tertius: perficiuntur in eisdē terminis, sumptis alijs propositionibus per conuersionem. quæ positis propositionibus horum modorum veris: ex necessitate veræ sunt. quartus autem modus perficitur per impossibile: sumpto opposito conclusionis. quod etsi falsum est, ex hypothesi tamen & disciplinæ gratia verum esse ponitur. Sed huius figuræ qui syllogistici modi sint & qui asyllogistici & incollectiles, reiiciendāq; coniugia: hac descriptione notentur.

Tertia figura
Secunda figura
Prima figura

a	b	a
b	a	c
c	c	b

a	m	p
b	n	r
c	x	s

α	μ	π
β	ν	ρ
γ	ξ	σ

¶ Modi syllogistici secundæ figuræ.

I N n est m
O x est m
N x est n

II O n est m
N x est m
N x est n

III N n est m
Q x est m
Q x non est n

IIII O n est m
Q n non est m
Q x non est n

¶ Vniuersales syllogismi secundæ figuræ.

propositio	assumptio	conclusio
E	A	E
A	E	E

¶ Particulares.

E	I	O
A	O	O

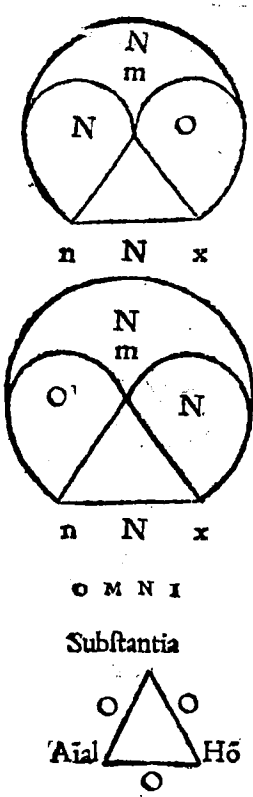
Litteræ secundæ figuræ.
m medium
n extremum
maius.
x extremum
minus.

1	O	n	est	m
2	N	n	est	m
3	O	x	est	m
4	N	x	est	m
5	O	n	non est	m
6	O	x	est	m
7	N	n	est	m
8	N	x	est	m
9	O	n	non est	m
10	O	x	non est	m
11	O	n	est	m
12	O	x	est	m

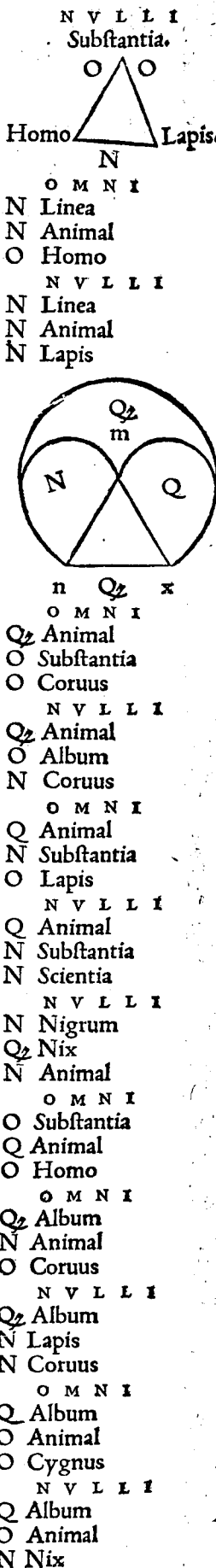
1	a	a	Vniuerales
2	e	e	
3	a	i	Partim pticulares
4	i	a	
5	o	a	
6	i	e	
7	e	o	
8	o	e	
9	i	i	Particulares
10	o	o	
11	i	o	
12	o	i	

PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

Q Vintum cap. diffinitiones tres. conclusiones sex. corollarium vnū ad quartam. & tria ad sextam. **¶** Prima diffinitio. Secundam figuram voco: quando idem, vni quidem omni, alteri vero nulli: vel vtriq; omni, vel vtriq; nulli inest. **¶** Secunda diffinitio. Medium secundæ figuræ est: quod de ambobus prædicat extremis. **¶** Tertia. Extrema sunt de quibus prædicatur medium. Id autē maius appello, quod iuxta mediū sitū est. Minus vero extremū: quod à medio remotius est collocatū. Extra autē extrema ponitur ipsum medium: & primū positione sibi vèdicat locū. **¶** Prima conclusio. Nullus in hac figura syllogismus erit perfectus: poterit tamē fieri & extremis terminis vniuersaliter, & nō vniuersaliter sumptis. Et hæc ex sequētibus agnosceretur conclusionibus. **¶** Secunda cōclusio. Fit syllogismus extremis vniuersaliter sumptis: quādo mediū extremorū vni omni inest, alteri vero nulli, vtrolibet ponat vniuersale negatiū siue ad maius extremū, siue ad min⁹. aliter autē vniuersaliter sumptis extremis: nullo pacto fit syllogismus. **¶** Sint tres termini m n x. & m mediū, n maius extremū, x vero minus. & prædicet u de nullo n, & de omni x, dico ex necessitate euenire nullū x esse n. Nā quia vniuersalis negatiua ad maius extremū nullum n est m conuertitur: nullū m erit n. & omne x esse m, positū iam est. quare nullum x est n per primā figurā, vt secunda cōclusio præcedētis cap. monstratū est. Extremis igit vniuersaliter sumptis: cū mediū omni vni inest, & alteri nulli, vniuersali negatiuo ad maius extremū posito, fit syllogismus. Nūc autē vniuersali negatiuo ad minus extremū adiecto: idēdem fieri syllogismum monstrandū est. vt si omni n inest m, & etiam nulli x. dico quoniam nulli x inest n. Nā si nullum x est m: per cōuersionem etiā nullum m est x. & positū est omne n esse m. quare ex secūda conclusione præcedētis cap. nullum n est x. facta est enim rursus prima figura. & quia vniuersalis negatiua nullū n est x conuertit: igitur nullum x est n. quare ex primis positis: ad eandē conclusionē fiebat syllogismus. Et hæc eadē deducēdo ad impossibile demonstrare possemus. Manifestū est igitur sic se habētibus terminis: fieri syllogismū. verū perfectus nō est. Nam non solū ex ijs quæ ab initio sumpta sunt, sed ex alijs etiā efficitur: vt ex necessitate aliquid cucnre vīdeatur. Conclusio igitur quo ad primā partem manifesta est. **¶** Secundum autem, scilicet extremis vniuersaliter sumptis, alio q̄ dictum est modo nullo pacto fieri syllogismum: nunc demonstrandū est. vt si mediū inest vtriq; omni (vt si m prædicet de omni n & de omni x) nullus erit syllogismus. Nā dabuntur termini & omni inesse & nulli. Omni quidē inesse: substātia, animal, homo. Nulli vero inesse: substātia, homo, lapis. medium autē substātia. Similiter & si mediū inest vtriq; nulli (vt quādo m de nullo n & de nullo x prædicatur) Nam termini omni inesse dabūtur: vt linea, animal, homo. & nulli inesse: linea, animal, lapis. manifestū igit est extremis vniuersaliter sumptis: si fieri debeat syllogismus, terminos sic se habere oportere, vt in prima conclusionis parte dictū est. sin vero secus se habeat: nō fieri ex necessitate conclusionē. **¶** Tertia cōclusio. Si vero ad alterum extre

morum vniuersaliter sumptum adhibeatur medium, ad alterū autē particulariter, vniuersali quidem, aut affirmatiuo, aut negatiuo ad maius extremū adiecto, & particulari ad minus sed ipsi vniuersali opposito modo: necesse est syllogismū negatiuum & particularē fieri. **¶** Dico autem opposito modo vniuersali: si ad maius extremū sit vniuersale negatiuum, & ad minus sumatur particulare affirmatiuum. & contrā: si ad maius sit vniuersale affirmatiuum, & ad minus sumatur particulare negatiuum. Nunc igitur mōstretur cōclusio. Et primo vniuersali negatiuo ad maius extremū, & particulari affirmatiuo ad minus: dico syllogismū & negatiuum & particularem fieri. **¶** Nam si nulli n inest m, & alicui x inest m: ex necessitate euenit, vt alicui x non inest n. Nā quia vniuersale negatiuum nulli n inest m conuertitur: nullum igitur m erit n. & positum est aliquid x esse m. quare aliquid x non est n. fit enim ex quinta præcedētis: syllogismus per primā figuram. propter igitur prima posita: de necessitate etiam euenit eadem cōclusio, quare efficitur syllogismus. Et idē monstratur vniuersali affirmatiuo ad maius extremū adiecto, & particulari negatiuo ad minus. Nā si ipsum m inest omni n, & alicui x non inest: euenit ex necessitate x nō esse n. vt si omne n est m, & aliquid x nō est m: necessario euenit, vt aliquid x nō est n. Nā si id aliter possibile fuerit: sint igitur vera omne n est m, & aliquid x non est m, sed id falsum aliquid x non est n. verum igitur erit omne x est n. & positū etiam verum: omne n est m. Syllogismum igitur per primam figuram necto: omne n est m, & omne x est n: igitur omne x est m. vtrunq; positum: verum. quare & omne x est m: verum. sed positū fuerat etiam verum: aliquid x non est m. veræ igitur erunt contradictoria, omne x esse m, & aliquid x non esse m: quod est impossibile. Ad prima igitur posita: de necessitate eueniebat aliquid x non esse n. quod est totum propositum. Et idem erit syllogismus: cum sumperimus omni n inesse m, & non omni x inesse m, ex necessitate colligentes nō omni x inesse n, atq; demonstratio eadem. **¶** Quarta cōclusio. Vniuersali affirmatiuo ad minus extremū & particulari negatiuo ad maius. Itē particulari affirmatiuo ad maius & vniuersali negatiuo ad minus: nullus fit huius figuræ syllogismus. Vt si omni x inest m, & alicui n non inest: nullus fit. Nam dant termini omni inesse: animal, substātia, coruus. & nulli inesse: animal, albū, coruus. Similiter si alicui n inest m, & nulli x inest: nullus etiā efficitur syllogismus. Termini omni inesse: animal, substātia, lapis. Nulli inesse: animal substātia, scientia. **¶** Corollarium. Quo fit: vt ex dictis facile dignosci possit quando sumpto vniuersali, opposito modo ad particulare, erit syllogismus, & quando non erit. **¶** Quinta conclusio. Quando autē altera vniuersali, & altera particulari, propositiones vniuersales sumunt, aut ambæ scilicet negatiuæ, aut ambæ affirmatiuæ: nullo pacto fit syllogismus. **¶** Et sint primitus ambæ negatiuæ vniuersali ad maius extremū collocata, vt nulli quidē n inest m, & alicui x etiā non inest m, nullus fiet syllogismus. Nā dantur termini in quibus omni x inest n: & pariter in quibus nulli inest, id est in quibus minori extremo omni, inest extremum maius: & etiam in quibus nulli minori extremo inest. Termini nulli inesse: nigrum, nix, animal. Omni autē inesse dari possunt: lapis, animal, homo. Verū omni inesse, dari nō poterunt: si medium minori extremo alicui & inest, & alicui non inest. vt si alicui x inest m, & alicui x etiam non inest. Nā si dabuntur, vt omni x inesse n, cum etiam positū sit nulli n inesse m: necto per primā figuram syllogismū, nullū n est m, & omne x est n: igitur nullum x est m. & etiam positū esset aliquid x esse m, quæ sunt contradictoria: quod est impossibile. Manifestū est etiam, tunc non dari terminos omni inesse. sed ex indefinito syllogismum non fieri: monstrandū est. quia videlicet etiam vera est particularis negatiua si vniuersalis negatiua vera est, vt verum est alicui x non inesse m, etiam si nulli x inest m. Sed (vt in tertia conclusione monstratū est) ambabus vniuersalibus negatiuis propositionibus sumptis, non fit syllogismus: tanto minus igitur altera vniuersali negatiua, & altera particulari negatiua fiet syllogismus. Et si ambæ propositiones affirmatiuæ vniuersali scilicet consimiliter ad maius extremū collocata & particulari ad minus. vt si omni n inest m, & pariter alicui x inest m: nullus erit syllogismus. Nā dantur termini & omni inesse, & nulli inesse. nulli quidē inesse: vt album, cygnus, lapis. Omni autem inesse dari possunt: substātia, animal, homo. Verum termini omni inesse vt prius, non dabuntur quando medium minori extremitati particulariter inest, & particulariter non inest, propter consimilem quæ paulo ante adducta est, causam. sed tūc ex indefinito nō esse syllogismum: monstrandū est. Et si vniuersalis negatiua ad minus extremū ponatur & particularis negatiua ad maius (vt si alicui n nō inest m, & nulli x inest m) dantur termini omni inesse & nulli. Omni inesse: album, animal, coruus. Nulli inesse: albū, lapis, coruus. Et si modo consimili affirmatiuæ propositiones collocatæ sint, vt scilicet particularis affirmatiua ad maius extremū & vniuersalis affirmatiua ad minus, termini omni inesse dantur: albū, animal, cygnus. nulli inesse: album, animal, nix. manifestū est igitur si propositiones consimiles sint qualitatis, vna quidē vniuersalis & altera particularis: in hac figura nullo pacto fieri syllogismū. **¶** Sexta cōclusio. Si medium vtriq; extremorum particulariter inest, aut vtriq; particulariter non inest, siue vni quidē inest, alteri non inest: nullus erit syllogismus. Et idem quoq; valuerit si vtriq; aliquo horū modorum inest indefinite. Nam dantur termini & omni & nulli inesse. Termini communes omnium, inesse quidem omni: album, animal, homo. Nulli vero: album, animal, inanimatum. **¶** Primum corollarium. Per partem igitur est si termini sese habeant, vt secunda & tertia conclusio decernunt: in hac figura necessario provenire syllogismum. Et contrā si vllus huius figuræ provenit syllogismus: ita adinvicem

O M N I
 Q Q Q Q Album
 Q Q Q Q Animal.
 O Homo
 N V L L I
 Q Q Q Q Album
 Q Q Q Q Animal.
 N Inanimatum

terminos esse dispositos oportere. ¶ Secundum. Manifestū insuper est: omnes huius figuræ syllogismos imperfectos esse. Nam (vt visum est) perficiuntur assumptis quibusdā: quæ quidem eisdē in terminis ex necessitate vera sunt, aut quæ velut hypotheses, vera esse ponuntur, quando scilicet per impossibile demonstramus. ¶ Tertium. Perspicuum denique est: affirmatiuum syllogismum per hanc figuram nullum fieri, sed siue vniuersales sint, siue particulares, omnes negatiuos esse.

¶ De syllogismis absolutis tertiæ figuræ. Cap. VI.

SI autem eidem hoc quidē omni, illud vero nulli inest, vel ambo omni, vel nulli: figuram quidē huiusmodi voco tertiam. ¶ Medium autem in hac dico: quo ambo prædicamus. ¶ Extremitates vero: quæ prædicantur. Maiorem autem extremitatem: quæ longius est medio. minorem vero: quæ propius. Ponitur autē medium foras quidē extremitatem: vltimū vero positione est. ¶ Perfectus igitur non fit syllogismus, nec in hac figura: possibilis vero erit & vniuersaliter, & non vniuersaliter terminis existentibus ad medium. ¶ Vniuersaliter quidē quando & p & r, inerunt omni f: quoniā alicui r inerit p ex necessitate. nam quoniā conuertitur prædicatiua: inerit f, alicui r. quare quoniā p, inest omni f, & f, alicui r: necesse est p, alicui r inesse. fit enim syllogismus per primam figuram. Est autem & per impossibile, & expositione facere demonstrationē. si enim ambo omni f insunt, si sumatur aliquod eorū quæ sunt f, vt n: huic & p & r inerunt ex necessitate. quare alicui r, inerit p. ¶ Et si r, omni quidē f, p autem nulli f inest: erit syllogismus, quoniā p, alicui r non inerit ex necessitate. Nam idē modus erit demonstrationis: conuersa r f propositione. Ostendetur autem & per impossibile, quemadmodum in prioribus. ¶ Si autem insit r, f quidē nulli, p vero omni f: non erit syllogismus. Termini inesse: animal, equus, homo. non inesse: animal, inanimatū, homo. neq; quādo ambo de nullo f dicuntur: non erit syllogismus. Termini inesse: animal, equus, inanimatum. non inesse: homo, equus, inanimatum. medium: inanimatū. ¶ Manifestum est igitur & in hac figura: & quando erit, & quando non erit syllogismus ex vniuersalibus terminis. Quādo enim ambo termini sunt prædicatiui erit syllogismus: quoniā inest alicui extremitas extremitati. quando vero priuatiui: non erit syllogismus. quando autem hic quidē priuatiuus, ille vero affirmatiuus, si maior quidem fuerit priuatiuus, alter vero affirmatiuus: erit syllogismus, quoniā alicui nō inest extremitas extremitati. Si autē econuerso: non erit. ¶ Si autem hic quidē sit vniuersaliter ad medium, alter vero particulariter, si vterq; sit prædicatiuus: necesse est fieri syllogismum, etsi alteruter sit vniuersalis terminorum. Nam si r, omni f insit, p vero, alicui f: necesse est & p, alicui r inesse. nam quoniā conuertitur affirmatiua: inerit f, alicui p. quare quoniā r, omni f inest, f autē alicui p: & r, alicui p, inerit. quare & p, alicui r. Rursum si r, alicui f, p vero, omni f insit: necesse est & p, alicui r inesse. nam idē modus demonstrationis. Est autē demonstrare & per impossibile, & expositione: quemadmodū in prioribus. ¶ Si autē vnus quidē sit prædicatiuus alius vero priuatiuus, vniuersaliter autē prædicatiuus, quando minor quidem fuerit prædicatiuus: erit syllogismus. Nam si r, omni f, p vero, alicui f nō inest: necesse est p, alicui r non inesse. si enim p, omni r, & r, omni f: & p, omni f inerit, sed non inerit. Monstratur autem & sine deductione: si sumatur aliquid eorū quæ sunt f, cui p non inest. ¶ Quando vero maior fuerit prædicatiuus: non erit syllogismus. vt si p, insit omni f: r autē, alicui f nō insit. Termini vero omni inesse: animal, homo, animal. Nulli vero, non est sumere terminos: si r, inest alicui quidem f, alicui autem non. Si enim omni f inest p: r autem, alicui f: & p, inerit alicui r. sed positum erat nulli r inesse. sed quemadmodum in prioribus, dicendum est. nam cum indefinitum est alicui non inesse, & quod nulli inest verum est dicere alicui non inesse, nulli vero cum inesset nō erat syllogismus: manifestum ergo est, quoniam non erit syllogismus. ¶ Si autem pri-

Superfluit negatio.

uatiuus sit vniuersalis terminus, quando maior quidem priuatiuus fuerit, minor autem prædicatiuus: erit syllogismus. Si enim p, nulli f, r autem alicui inest f: & p, alicui r non inerit. Rursum enim prima erit figura, r f propositione conuersa.

67. ¶ Quando autē minor fuerit priuatiuus: non erit syllogismus. Termini inesse: animal, homo, ferū. Non inesse: animal, scientia, ferum. medium in vtrifq; ferū.

68. ¶ Nec quando ambo priuatiui ponuntur. est autem vnus quidē vniuersalis: alter vero particularis. Termini inesse, quando minor est vniuersalis ad medium: animal, homo, ferum. Non inesse: animal, scientia, ferum. Quando autem maior, nō inesse quidē: coruus, nix, albū. Inesse vero nō est sumere: si r, alicui quidē inest f, alicui autē nō inest. Si enim p, omni r insit, r autē, alicui f: & p, inerit alicui f. positum est autem nulli, sed ex indefinito, monstrandum est. ¶ Neq; si vterq; alicui medio inest, vel non inest, vel vnus quidem inest, alter vero non inest, vel hic quidem alicui, ille vero non omni, vel indefinite: nullo modo crit syllogismus. Termini autē cōmunes omnium: animal, homo, album. animal, inanimatum, album. ¶ Manifestum est igitur: & in hac figura, quando erit, & quando non erit syllogismus. & quoniam habentibus se terminis, vt dictum est: fit syllogismus ex necessitate. & si fit syllogismus, necesse est terminos sic habere. ¶ Manifestū est etiam: quia omnes imperfecti sunt in hac figura syllogismi. omnes enim perficiuntur quibusdam assumptis. ¶ Et quoniam syllogizare vniuersale per hanc figuram non erit, neq; priuatiuum, neque affirmatiuum.

¶ Sexti cap. notæ.

55. ¶ Diffinitur tertia figura propositionū vniuersalium: medium & extremitates affirmatiuorū terminorum. & naturalis situs, ordōq; terminorū subiuciendo, prædicandōq; aspiciendus. ¶ Expositione, syllogismo expository: qui aliquo sub cōmuniore designato fit, quod quidem aliquando singularare, aliquando vero minus cōmune est. & de hoc adhuc posterius in notis cap. octauū.

¶ P maius extremum. R minus extremum. S medium.

¶ Tertiæ figuræ syllogistici modi. ¶ Atyllogisti tertiæ figuræ. Alia eisdē descriptio.

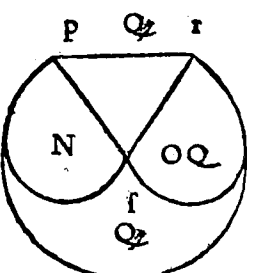
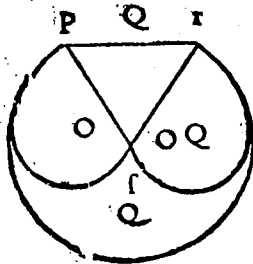
I	O s est p
	I O s est r
II	Q r est p
	N s est p
III	I O s est r
	Q r non est p
IV	Q s est p
	I O s est r
V	Q r est p
	O s est p
VI	Q s est p
	O s est r

1	O s est p	1	a	e
	N s est r	2	e	e
2	N s est p	3	a	o
	N s est r	4	e	o
3	O s est p	5	i	e
	Q s non est r	6	o	e
4	N s est p	7	i	i
	Q s non est r	8	o	o
5	Q s est p	9	i	o
	N s est r	10	o	f
6	Q s non est p			
	O s non est r			
7	Q s est p			
	Q s est r			
8	Q s non est p			
	Q s non est r			
9	Q s est p			
	Q s non est r			
10	Q s non est p			
	Q s est r			

Syllogismi tertiæ figuræ.

Propositionum vniuersalium.				
1	a	a	i	Affirmatiuus
2	e	a	o	Negatiuus
Propositionū altera particulari.				
3	i	a	i	Affirmatiuus
4	a	i	i	Affirmatiuus
5	o	a	o	Negatiuus
6	e	i	o	Negatiuus

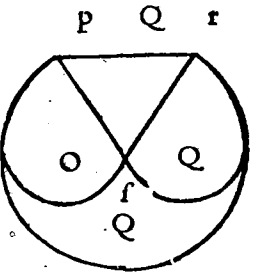
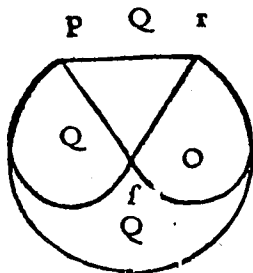
Sextum cap. diffinitiones tres. conclusiones tres. corollaria tria. ¶ Prima diffinitio. Ter-
 tiam figuram voco: quādo eidem vnum quidem extremum omni, alterum vero nulli, vel
 ambo omni, vel ambo nulli insunt. ¶ Secunda diffinitio. Medium autem hac in figura ap-
 pello: de quo ambo prædicatur extrema. ¶ Tertia diffinitio. Extremitates vero, quæ præ-
 dicantur de medio. quarum quæ eminus, remotiusque à medio collocata est: maiorem appello.
 quæ vero cominus, & è vicino ipsi assidet medio: minorem extremitatem. ipsum autem medium
 extra extremitates ipsas ponitur: & vltimum positione sibi vendicat locum. ¶ Prima conclusio.
 Nullus tertiæ figuræ perfectus efficitur syllogismus: fieri tamen potest vt fiat extremis, tum vni-
 uersaliter, tum vero non vniuersaliter de medio dictis. ¶ Hæc conclusio ex sequentibus dilucebit.
 ¶ Secunda. Extremis de medio vniuersaliter dictis fit: quando maius extremum omni medio, &
 minus itidem omni medio insunt, ex necessitate colligitur maius extremum alicui minori inesse,
 fitque hoc pacto syllogismus. vt sint tres termini p r l, & p quidem maius extremum, r minus,
 & l medium, & insint p & r, omni f: dico ex necessitate euenire vt ipsum p insit alicui r. Nam
 quia vniuersalis affirmatiua ad minus extremum omne f est r, particulariter conuertitur: vera igitur
 erit aliquod r est f. & quia omni f etiam inest p, necesse est syllogismum primæ figuræ, omne f
 est p, & aliquod r est f, igitur aliquod r est p. Primis igitur duabus propositionibus positis: vt ex
 necessitate eueniat aliquod r est p oportet. quod erat demonstrandum. Possumus & id ipsum de-
 monstratione ad impossibile vt prius in nonnullis factitatum est, & expositorie, singularisque
 designatione monstrare. nam si p & r ambo omni f insint, & singulare aliquod sumatur eorum
 quæ sunt f, quod verbi causa sit n: per id quod est dici de omni, p & r ipsi n ex necessitate inerunt
 quare & alicui r inerit p. ¶ Secunda conclusio. Extremis insuper de medio vniuersaliter dictis,
 quando maius extremum nulli medio inest, & minus extremum inest omni: maius extremum
 alicui non inesse minori necesse est, huncque in modum fieri syllogismum. ¶ Vt si nulli f inest
 p & omni f inest r: dico ex necessitate euenire, vt alicui r non insit p. Nam idem præcedenti de-
 monstrandi modus, conuersa vniuersali propositione affirmatiua, omne f est r, ad minus extre-
 mum collocata. Demonstrari insuper potest & per impossibile quemadmodum in præcedenti-
 bus, vt in secunda figura iam actitatum est. ¶ Tertia conclusio. Extremis de medio vniuersaliter
 enunciatis vniuersali affirmatiua maiori extremo adiuncta, & vniuersali negatiua minori, aut am-
 babus propositionibus vniuersalibus negatiuis: nullus in hac figura fit syllogismus. ¶ Vt si nul-
 li f insit r, & omni f insit p: dico nullum fieri syllogismum. Nam dantur termini omni inesse &
 nulli inesse. Omni quidem inesse: animal, equus, homo. Nulli inesse: animal, inanimatum, homo.
 neq; quando p & r ambo de nullo f dicuntur, erit syllogismus. Nam simili modo dantur termini
 omni inesse, & nulli inesse. Omni: animal, equus, inanimatū. Nulli: homo, equus, inanimatū. ¶ Co-
 rollarium. Exploratum igitur esse potest: in hac figura quando erit, & quando nō erit syllogismus
 extremis vniuersaliter enunciatis. Nam quando ambo termini vniuersaliter & affirmatiue enun-
 ciantur: erit syllogismus, & maius extremū minori extremo alicui, conuenire concludetur. quando
 vero ambo termini vniuersaliter, & negatiue enunciabuntur: nullus erit syllogismus. At vero si
 vniuersaliter, sed vnus negatiue & alter affirmatiue, si maior terminus maiusque extremum nega-
 tiue dicatur, & minus affirmatiue: erit syllogismus, & maius extremum alicui minori non inesse
 colligetur. sin autem e conuerso: nullus erit syllogismus, vt præcedentes monstrarunt conclusiones.
 ¶ Quarta conclusio. Cum extremorum vnum de medio vniuersaliter dicitur, & alterum particu-
 lariter, modo vtrunq; affirmatiue dicatur: syllogismus fieri necesse est, vtrumuis etiam illorū extre-
 morum vniuersaliter dicatur. ¶ Nam si maius extremū particulariter & minus vniuersaliter dicat,
 vt si alicui f inest p, & omni f inest r: de necessitate euenit maius extremum minori (vt alicui r ip-
 sum p) particulariter inesse. Nam quia particularis affirmatiua aliquod f est p ad maius extremū
 posita conuertitur: aliquod p erit f. & quia etiam positū est omne f esse r: necesse est primæ figuræ syllo-
 gismum, omne f est r, & aliquod p est f, aliquod p igitur r. quare per conuersionē ex necessitate ali-
 quod r est p. Proueniebat igitur ex necessitate alicui r inesse p, ex primis propositionibus assignatis.
 ¶ Et rursum si maius extremū vniuersaliter medio & minus alicui particulariter insit: consimiliter
 ex necessitate proueniet, vt maius extremū minori particulariter insit. vt si omni f insit p, & alicui
 f insit r: ex necessitate alicui r inerit p. Nam idē demonstrationis modus per primā figurā, conuersa
 particulari quæ est ad minus extremū. Possunt & hæc demonstrari, tū ad impossibile deducēdo, tū
 expositione. vt in aliquibus præcedētium: iam factū est. ¶ Quinta conclusio. Altero terminorū de
 medio vniuersaliter, & altero particulariter enunciato, si vnus negatiue prædicatur alter vero affir-
 matiue, vniuersaliter autē qui affirmatiue: quādo minor fuerit terminus qui hunc in modū affirma-
 tiue prædicatur, erit syllogismus. ¶ Nā si alicui f non inest p, & omni f inest r: necessario euenit, vt
 alicui r nō insit p. quod per impossibile monstratur. Nam si aliter fuerit: verū sit igitur vt aliquod

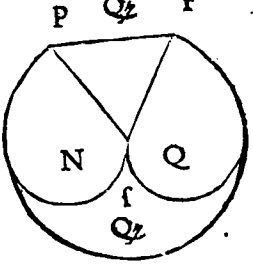
- o m n i
- o Animal
- N Equus
- o Homo

- N v l l i
- o Animal
- N Inanimatum
- N Homo

- o m n i
- o Animatum
- o Homo
- o Animal
- N v l l i
- o Animatum
- o Lapis
- N Animal

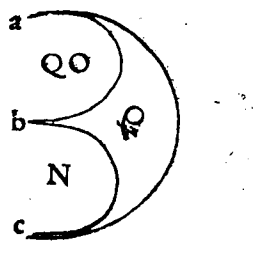
- o m n i
- N Animal
- o Homo
- o Immanfuefcibile
- N v l l i
- N Animal
- o Scientia
- N Immanfuefcibile

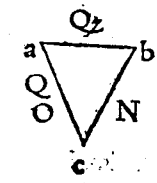
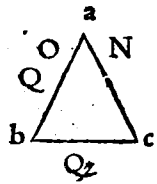
- o m n i
- o Animal
- o Homo
- o Album
- N v l l i
- o Animal
- o Inanimatum
- N Album

f non sit p, & omne f sit r. sed falsum aliquod r nō esse p. quia falsum, aliquod r non est p: vera est
 eius cōtradictoria omne r est p. & posita est vera omne f est r. quare per primæ figuræ syllogismū:
 vera est omne f est p. sed etiam posita est vera: aliquod f non est p. Erunt itaq; cōtradictoria simul
 veræ: quod est impossibile. Non itaq; fieri potest, vt duabus primis propositionibus positis: nō ex
 necessitate eueniat alicui r non inesse p. quod est propositū. Et hoc idem monstrari potest non de-
 65 sit p. ¶ Sexta conclusio. Quando extremi termini prædicantur vnus quidem vniuersaliter & alter
 particulariter, vnus affirmatiue & alter negatiue, & qui vniuersaliter prædicatur, prædicet affirma-
 tiue & ille maior fuerit: nullus erit syllogismus. ¶ Vt si omni f insit p, & alicui f non insit r. nā dan-
 tur termini omni inesse: & nulli. Omni inesse: animatum, homo, animal. Possunt dari termini nulli
 inesse: animatū, lapis, animal. Veruntamen non sumentur termini nulli inesse: quando minus ex-
 tremum alicui particulariter medio inerit, & particulariter non inerit. vt quādo alicui f inerit r, &
 etiam alicui f nō inerit r. Nā si omni f inest p, & alicui f inest r: etiam per quartam pauloante præ-
 cedentem conclusionem, aliquod r est p. sed si tunc darentur termini nulli inesse: positū esset nulli
 r inesse. Quare cōtradictoria simul veræ: quod est impossibile. Sed tunc ex indefinito quædam
 & in præcedentibus sumendū. Nam cum indefinitum, indeterminatūq; est, cū dicitur ali-
 quid alicui non inesse. nam etiam quod nulli inest: verum est & alicui non inesse. Atqui cum nulli
 inest: per tertiam conclusionem non fit syllogismus. Quare neq; etiam quando alicui non inest fit
 66 syllogismus. ¶ Septima conclusio. Si vniuersaliter prædicetur terminus qui & negatiue prædicat,
 quando is maior fuerit qui hoc pacto negatiue prædicatur, & minor qui particulariter prædicatur
 affirmatiue: erit syllogismus. ¶ Vt si nulli f insit p, & alicui f insit r: etiam & alicui r non inerit p.
 Nam particulari propositione quæ ad minus extremū est scilicet aliquod f est r conuersa: redit pri-
 67 ma figura primæq; figuræ syllogismus. ¶ Octaua cōclusio. Sic dispositis extremis quādo minor ter-
 minus negatiue prædicatur: nullus erit syllogismus. Nam dantur termini omni inesse: animal, ho-
 68 mansuefcibile. & nulli inesse, animal, scientia, immanfuefcibile. medium autē in vtriusq; im-
 mansuefcibile. ¶ Nona conclusio. Neq; quando vterq; extremorū terminorum negatiue prædica-
 tur: vnus vniuersaliter & alter particulariter: fit syllogismus. Nam quando minor terminus vni-
 uersaliter de medio negatur: dan't termini omni inesse, animal, homo, immanfuefcibile. & nulli in-
 esse: animal, scientia, immanfuefcibile. Et quando maior negatur vniuersaliter, identidē dantur ter-
 mini omni inesse & nulli inesse. Nulli quidem inesse: coruus, nix, albū. Possunt & dari omni inef-
 fe: animal, homo, inanimatū. Veruntamen dari non poterunt termini omni inesse: quando minus
 extremū particulariter medio inest & particulariter non inest. vt si alicui f insit r, & alicui non in-
 sit. Nam si dabūtur termini omni inesse, ita vt omni r insit p, & alicui f insit r: per primā figuram
 alicui f inerit p. sed positū esset nulli f inesse p, quæ inuicem sunt cōtradictoria. Verū tunc ex in-
 69 definito: non esse syllogismū monstrandū est. ¶ Decima conclusio. Neq; insuper si vterq; extremorū
 terminorū particulariter medio inest, aut vterq; particulariter non inest, vel si vnus eorū par-
 ticulariter inest, & alter particulariter nō inest: nullo pacto proueniet syllogismus. Et idem subeat
 iudicium si alter terminorum alicui & alter non omni, vel indefinite insit. ¶ Nam dantur termini
 & omni inesse, & nulli inesse. Termini cōmunes omnium inesse quidem omni: animal, homo, al-
 70 bum. inesse nulli: animal, inanimatum, album. ¶ Primum corollarium. Perspicuum igitur est quan-
 do in hac figura & erit, & non erit syllogismus. & si ita sese habeant termini quemadmodū secun-
 da, quarta, quinta & septima conclusiones determinant: ex necessitate fieri syllogismum. Et si fiat
 71 syllogismus: ex necessitate terminos sic sese habere. ¶ Secundum. Manifestum etiam est: omnes in
 hac figura syllogismos imperfectos esse. Nam quibusdā assumptis: omnes perficiuntur. ¶ Tertium.
 72 Denique & id quoque exploratum est: fieri non posse, vt per hanc figuram vniuersalis siue affir-
 matiua, siue negatiua colligatur, concludaturque.

De tribus figuris & indirectis syllogismis adinuicem. Cap. VII.

Palām autem & quoniam in omnibus figuris quando non fit syllogis-
 mus. Cum prædicatiui quidē, vel priuatiui sunt vtriq; termini, & particu-
 73 lares: nihil omnino fit necessarium. ¶ Cum autē prædicatiuus &
 74 priuatiuus, & vniuersaliter sumptus priuatiuus: semper fit syllogismus
 minoris extremitatis ad maiore. vt si a quidem, omni b vel alicui, b autem, nulli
 c. conuersis enim propositionibus: necesse est c, alicui a non inesse. Similiter autē
 75 & in alijs figuris: semper enim fit per cōuersionem syllogismus. ¶ Palām etiam
 quoniam indefinitum pro prædicatiuo particulari positum: eundem faciet syl-
 76 logismum in omnibus figuris. ¶ Manifestum autem & quoniam omnes imper-
 fecti syllogismi: perficiuntur per primam figuram. Aut enim ostensue, aut per
 impossibile clauduntur omnes. vtrinque autem fit prima figura. Et ostensue
 l. iij.

quidem perfectis: quoniam per conuersionem claudebantur omnes. conuersio autem primam faciebat figuram. per impossibile vero demonstratis: quoniam posito falso syllogismus fit per primam figuram. vt in postrema figura si a & b, omni c insunt: quoniam a, alicui b inest. nam si nulli, & b, omni c: nulli c, inerit a, sed inerit omni. Similiter autem & in alijs. ¶ Est etiã reducere omnes syllogismos ad vniuersales syllogismos primæ figuræ. Nam qui sunt in secunda figura: manifestum quoniam per illos perficiuntur. verum non similiter omnes: sed vniuersales quidem priuatiua conuersa, particularium autem vtraq; per ad impossibile reductionem. Qui vero in prima sunt particulares: perficiuntur quidem per se, est autem & per secundam figuram ostendere ad impossibile ducentes. vt si a, omni b, & b, alicui c: quoniam a, alicui c inerit. si enim nulli, b autem omni: nulli c, inerit b. hoc enim scimus per secundam figuram. Similiter autem & in priuatiuo erit demonstratio. si enim a, nulli b, & b, alicui c inest: a alicui c non inerit, nam si a, omni c, b autem nulli inest: nulli c, inerit b. hæc autem fuit media figura. quare quoniam qui in media sunt syllogismi: omnes reducuntur in primæ figuræ vniuersales syllogismos. qui vero particulares sunt in prima, ad eos qui sunt in media: manifestum est quoniam & particulares reducentur ad eos qui in prima figura sunt vniuersales syllogismos. qui vero sunt in tertia, cum vniuersales sint quidem termini: statim perficiuntur per illos syllogismos. si autem particulares: sumuntur per particulares syllogismos primæ figuræ. sed hi reducti sunt ad illos: quare & tertiæ figuræ particulares. Manifestum ergo quoniã omnes reducuntur in primæ figuræ vniuersales syllogismos. Igitur syllogismi inesse vel non inesse ostendentes: dictum est quomodo se habent, & ad eos qui ex eadem sunt figura, & adiuicem, & ad eos qui ex alijs sunt figuris.

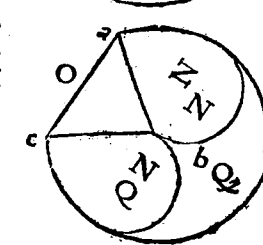
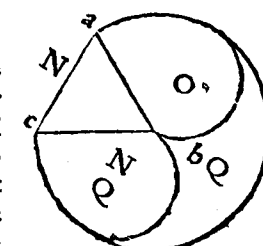
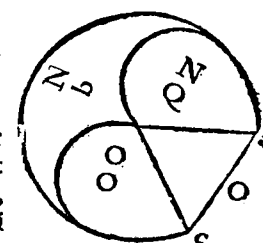
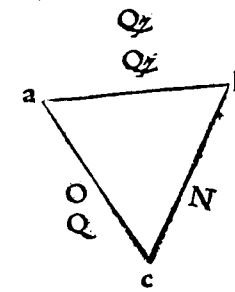
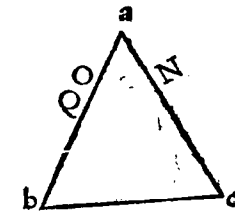
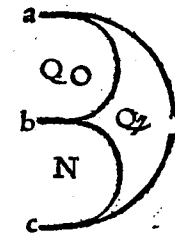
¶ Septimi cap. notæ.

¶ Subiecta descriptione monstratur indirectum syllogismum in omni figura fieri, affirmatiua ad maius extremum collocata, & vniuersali negatiua ad minus: quod semper vtriusq; conuersis rectus qui iam cognitus est aliquis coalescat, consueturq; syllogismus.

¶ Prima figura indirecta		Recte monstratum in prima.	
Conuertitur	O b est a	~~N b est c~~	~~N b est c~~
Conuertitur	N c est b	~~Q a est b~~	~~Q a est b~~
Manet	Q a non est c	Q a non est c	Q a non est c
¶ Secunda figura indirecta		Recte monstratum in tertia.	
Conuertitur	O b est a	~~N a est c~~	~~N a est c~~
Conuertitur	N c est a	~~Q a est b~~	~~Q a est b~~
Manet	Q b non est c	Q b non est c	Q b non est c
¶ Tertia figura indirecta		Recte monstratum in secunda.	
Conuertitur	O b est a	~~N c est b~~	~~N c est b~~
Conuertitur	N b est c	~~Q a est b~~	~~Q a est b~~
Manet	Q a non est c	Q a non est c	Q a non est c
Conuertitur	Q b est a	~~N c est b~~	~~N c est b~~
Conuertitur	N b est c	~~Q a est b~~	~~Q a est b~~
Manet	Q a non est c	Q a non est c	Q a non est c

EADEM DESCRIPTIO ALITER.

Prima figura indirecta			Prima figura recta		
Secunda indirecta			Tertia recta		
Tertia indirecta			Secunda recta		
A	E	O	E	I	O
I	E	O	E	I	O

- 76 ¶ Quartum corollarium ad syllogismos applicandum est, rectam habentes illationem, conclusio nemque. ¶ Syllogismi particulares primæ figuræ: & perfecti, & imperfecti quodam modo sunt, cum per vniuersales syllogismos perfici possint. perfecti quidem simpliciter, imperfecti vero secū dum quid, scilicet vt videantur necessarij demonstratione ad impossibile. Quo fit vt perfectissimi omnium sint vniuersales primæ figuræ syllogismi. ¶ Qui esse & non esse demonstrant: absoluti tum affirmatiui tum negatiui.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

- 73 Septimum cap. corollaria quinque, figuras tres respicientia. ¶ Primum corollarium. Insu per id notum est in omnibus figuris: quando non fit syllogismus. nam vtriusque terminis aut affirmatiue aut negatiue sumptis & particulariter: nihil omnino conficitur necessariū, neque vllius efficitur syllogismus. ¶ Secundum. Identidem cum maior terminus affirmatiuus fuerit, & minor negatiuus, & ipse quoque negatiuus vniuersaliter enunciatus: semper fit syllogismus in quo minus extremum de maiori particulariter & negatiue colligitur. vt si omni b in sit a: & nulli c in sit b (conuersis vtriusque propositionibus) liquido conspicitur ex necessitate alicui a non inesse c. Et consimili modo si alicui b in sit a, & nulli c in sit b: ex necessitate prouenit alicui a non inesse c. quod (vtriusque propositionibus conuersis) ex demonstratis cognoscitur. Et ita in alijs consimili pacto syllogismi deformabuntur figuris. Nam semper conuersis vtriusque, ex ijs quæ demonstrata sunt, rectus cognoscitur esse syllogismus. ¶ Tertium corollarium. Neque id late re debet, propositionem indefinitam pro particulari affirmatiua sumptam & id quidem omnibus in figuris: eundem efficere syllogismum. ¶ Quartum corollarium. Liqueat etiam syllogismos imperfectos omnes: per primam figuram perfici. Nam aut ostensiuæ aut per impossibile terminantur, perficiunturque omnes. atqui vtroque modo fit prima figura. ostensiuæ quidem, si perficiatur ob id ipsum quia eiusmodi conuersione perficiebantur omnes. conuersio autem primam efficiebat figuram. deductione autem ad impossibile, si demonstrantur ob id ipsum per primam figuram, quod posito falso fit ex hypothesi syllogismus per primam. Verbi causa. vt in tertia figura si omni c in sit a: & omni c identidem in sit b, oportet & alicui b inesse a. Nam si ita non sit: nulli b inest a, & positum etiam est omni c inesse b. Quare per primam figuram nulli c inest a. at positum erat: omni c inesse a. erunt igitur contrariæ simul veræ: quod est impossibile. Similiter autem & alij deductione ad impossibile: per primam figuram necessarij demonstrabuntur, perficienturq;. ¶ Quintum corollarium. Licet etiam & cæteros syllogismos omnes: ad primæ figuræ syllogismos vniuersales reducere. Nam eos qui in secunda figura fiunt perspicuum est per huiusmodi syllogismos vniuersales perfici, tametsi non similiter omnes. Nam vniuersales secundæ figuræ syllogismi (propositione negatiua conuersa) per eos perficiuntur. particulares autem vtriusque: ea deductione quæ est ad impossibile. Et particulares primæ figuræ si volumus, per se ipsos perficimus: possumus & etiam per syllogismos vniuersales primæ figuræ eisdem demonstrare. Nam illos per vniuersales secundæ figuræ syllogismos ad impossibile deducentes demonstrare possumus: illos quidem secundæ figuræ syllogismos reuocando, reducendoque in syllogismos vniuersales primæ. quare & illi particulares per modos vniuersales primæ figuræ demonstrabuntur, in illisq; reuocabuntur. Vt si omni b inest a & alicui c inest b: alicui c etiam inerit a. si autem nulli c inest a, cum etiam positum esset omni b inesse a: necessario euenit nulli c inesse b, quod per secundam figuram cognoscitur. Negando hoc pacto syllogismum. omne b est a, & nullum c est a, nullum igitur c est b. Et similiter in particulari negatiuo primæ figuræ fiet demonstratio. Nam si nulli b inest a, & alicui c inest b: alicui c non inerit a. Alioquin omni c inerit a, & positum est nulli b inesse a: quare & nulli c inerit b. id enim est media, hoc est secunda figura, secundæque figuræ syllogismus. Sed vtriusque in prima figura positum est alicui c inesse b. igitur alicui c inerit b, & pariter nulli inerit. quod est impossibile. Qua in re cum hi qui in secunda figura sunt syllogismi, omnes reducuntur in primæ figuræ syllogismos vniuersales, & syllogismi particulares primæ figuræ reuocentur in syllogismos secundæ: non perperam assertum est, particulares syllogismos primæ figuræ, in eisdem figuræ vniuersales syllogismos reducibiles esse. Hi vero syllogismi qui in tertia fiunt figura, cum vniuersaliter termini enuncientur de medio, statim per vniuersales primæ figuræ syllogismos per impossibile per-

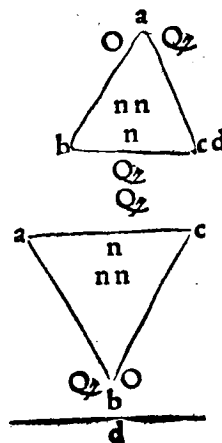
ficiuntur. & si particulariter insint termini: sumuntur per particulares primæ figuræ syllogismos. Hi autem in vniuersales eiusdem figuræ syllogismos reducti sunt. quare & tertie figuræ particulares in eisdem reuocatum iri necesse est. Manifestum itaque est reliquos syllogismos omnes in primæ figuræ vniuersales syllogismos reuocabiles esse. Dictum igitur abundè videtur, quoniam pacto ij syllogismi qui esse & non esse demonstrant, sese habent, & ad seipsos qui ex eadem sunt figura, & adinuicem ijs, qui ex alijs sunt figuris.

¶ De syllogismis ex necessario in tribus figuris. Cap. VIII.

Quoniam autem diuersum est inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse (nam multa insunt quidem, non tamen ex necessitate: alia vero neque ex necessitate, neque insunt omnino, contingit autem inesse) manifestum quoniam & syllogismus in vnoquoque horum diuersus est, & non similiter habentibus se terminis. sed hic quidem ex necessarijs: ille vero ex ijs quæ simpliciter insunt, ille autem ex contingentibus. ¶ Ergo in necessarijs quidem ferè similiter se habet & in ijs quæ insunt. Similiter enim positis terminis & in ijs quæ insunt, & in ijs quæ ex necessitate insunt, vel non insunt: & erit & non erit syllogismus. Verum distabit in eo quod adiacet terminis ex necessitate inesse, vel non inesse. nam & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter assignabimus. ¶ Ergo in alijs quidem eodem modo ostendetur per conuersionem, quoniam conclusio necessaria: quo modo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit vniuersalis affirmatiua, particularis vero priuatiua, & rursum in tertia quando vniuersalis quidem prædicatiua, particularis vero priuatiua: non similiter erit demonstratio. sed necesse est exponentes, cui alicui vtrunque non inest: de hoc facere syllogismum. erit enim necessarius in hoc. si autem de exposito est necessarius: erit & de illo aliquo. nam hoc quod est expositum, ipsum quidem illud aliquid est. fit autem vterque syllogismus in propria figura.

¶ Octauo Cap. notæ.

¶ Quia syllogismorum de modo, siue puri sint siue mixti, non frequens est in disciplinis vsus: satis fuerit demonstrationes semel intellexisse. neque immorandi diutius: meum consilium est. exacte tamen semel intelligantur: vt mens assequuta quiescere valeat intelligentia. Syllogismorum autem de inesse (qui & absoluti dicuntur) creber disciplinarum est vsus. quorum regulis omnes innituntur hi: qui de modo dicuntur. ¶ Sed consentaneum tunc est nos expositione, designationeque alicuius vntes. Quartus secundæ figuræ syllogizandi modus, & quintus tertiæ syllogismorum mere, impermixtèque necessariorum: per impossibile prima figura vt absolutos non demonstrat. quæ syllogismi de necessario negato ex conclusionis opposito ad alterius propositionis oppositum: ab eo monstrati non sunt. Itaque peteretur, desiderareturque adhuc principium. Verum vbi illi monstrati essent: nihil vetat illos per impossibile monstrari. habent tamen de necessario (per quos reuocantur, perficerenturque) propter duplicem negationis notam: obscuram in prima figura formationem. Cum ergo hi syllogismi: ex demonstratis, per impossibile nequeant perfici: neque vt notum est conuersione: restat ad expositionem, designationemque confugiendum. vt esto designatæ sint propositiones & conclusio secundum exigentiam quarti modi secundæ figuræ hoc pacto. Omne b ex necessitate est a, & aliquid c ex necessitate non est a: aliquid igitur c ex necessitate non est b. sumatur aliquid ipsius c vt d, cui quidem alicui sumpto, vtrunque & a & b omnino ex necessitate non insit. tunc argumentatur per secundum modum huius figuræ hoc pacto. omne b ex necessitate est a, & omne d ex necessitate non est a: omne igitur d ex necessitate non est b. Et cum d ex necessitate aliquid sit c: aliquid c ex necessitate non est b. Sit a animal. b homo. c album. d expositum ipsum pro quo scilicet vera erat assumptio: nix. Et consimili modo positis propositionibus & conclusione secundum exigentiam quinti modi tertiæ figuræ hoc pacto: aliquid b ex necessitate non est a, & omne b ex necessitate est c: igitur aliquid c ex necessitate non est a. Cum igitur omne b ex necessitate sit c, & aliquid b ex necessitate non sit a: ponatur, designeturque illud, & sit d. tunc argumentor per secundum modum, omne d ex necessitate non est a, & omne d ex necessitate est c: igitur aliquid c ex necessitate non est a. esto a animal. c coloratum. b album. & d nix. sed hæc forsitan ex descriptione facilius agnoscentur.

¶ QUARTVS SECVNDÆ FIGVRÆ.

O b ex necessitate est	a	O homo ex necessitate est animal
Q c ex necessitate non est	a	Q album ex necessitate non est animal
Q c ex necessitate non est	b	Q album ex necessitate non est homo
¶ SYLLOGISMVS SECVNDVM EXPOSITIONEM SVMPVTVS.		
O b ex necessitate est	a	O homo ex necessitate est animal
O d ex necessitate non est	a	O nix ex necessitate non est animal
O d ex necessitate non est	b	O nix ex necessitate non est homo

¶ QVINTVS TERTIÆ FIGVRÆ.

Q b ex necessitate non est	a	Q album ex necessitate non est animal
O b ex necessitate est	c	O album ex necessitate est coloratum
Q c ex necessitate non est	a	Q coloratum ex necessitate non est animal
¶ SYLLOGISMVS SECVNDVM EXPOSITIONEM SVMPVTVS.		
O d ex necessitate non est	a	O nix ex necessitate non est animal
O d ex necessitate est	c	O nix ex necessitate est colorata
Q c ex necessitate non est	a	Q coloratum ex necessitate non est animal

¶ Et quando concludimus omnis nix ex necessitate non est homo, ex quo volumus præcipuam conclusionem aliquod album ex necessitate non est homo agnosci, quod omnis nix ex necessitate quoddam sit album: id etiam ex syllogismo noto in tertia figura colligi potest hoc pacto. omnis nix ex necessitate non est homo, & omnis nix ex necessitate aliquod album est. igitur aliquod album ex necessitate non est homo. & si conuertitur assumptio: idem ex prima figura syllogismo noto demonstratur. Et cum particularis & negatiua & priuatiua veræ cuiuscunque fieri possit expositio, designatioque (id enim in disciplinis postulat. vt si dico aliquod bonum avaritiæ non aduersari, si postulet quis illud bonum exponi, designarique: adducere possum temperantiæ, & ita in reliquis) manifestum est omnem talem rationationem expositione perfici posse, & expositum ipsum, ac designatum si commune est vniuersaliter sumi posse. Vnde fit vt non satis accommode finiretur syllogismus qui expositione fit: is esse cuius medium terminus singularis est. nam aliquando (vt modo visum est) vniuersalis terminus est. Verum ille est qui exposito, designatioque fit termino: siue is expositus terminus minus extremum sit (vt modo in secunda figura visum est) siue sit medium, vt visum est in tertia: siue sit communis, siue sit singularis. communes tamen disciplinis sunt accommodatiores. Sed irrept dubium si particularis illa priuatiua in secunda figura aliquod c ex necessitate non est a, petatur exponi, ita vt assignetur id pro quo verum est c ex necessitate non esse a: tunc manifestum est non posse assignari quicquam per quod secundæ figuræ notus efficiatur syllogismus. Nam sub huiusmodi specie, sola indiuidua continentur. Et ita quoque de hac in tertia figura aliquod b ex necessitate non est a. Verum id animaduersione dignum est: si c species sit indiuidua & vltima, de se exponi posse etiam vniuersaliter ex natura necessariæ propositionis. Nam & hæc etiam vera erit, omne c ex necessitate non est a: neque alio indigeremus exposito. Vnde fit vt id nihil difficultatis afferre debere videatur quo minus firma stabilitatis lege: quæ dicta iam sunt, vera sint omnia. Et ex his literæ corollarium pariter notum esse potest: & quo pacto vterque syllogismus qui expositi est: in propria fit figura.

Expositio nem medijs singularis tantummodo non esse.

¶ Modi syllogistici puri necessarii.

¶ Perfecti.

Prima figura.	O	b	ex necessitate est	a	Manet	
	1	O	c	ex necessitate est	b	Manet
		O	c	ex necessitate est	a	Manet
	N	b	ex necessitate est	a	Manet	
	2	O	c	ex necessitate est	b	Manet
		N	c	ex necessitate est	a	Manet
	O	b	ex necessitate est	a	Manet	
	3	Q	c	ex necessitate est	b	Manet
		Q	c	ex necessitate est	a	Manet
	N	b	ex necessitate est	a	Manet	
	4	Q	c	ex necessitate est	b	Manet.
		Q	c	ex necessitate non est	a	Manet

¶ Imperfecti

Secunda figura.	1	O	b ex necessitate non est	a	Conuertitur	
		O	c ex necessitate est	a	Manet	
		O	c ex necessitate non est	b	Manet	
	2	O	b ex necessitate est	a	Manet	
		O	c ex necessitate non est	a	Conuertitur	
		O	c ex necessitate non est	b	Conuertitur	
Tertia figura.	3	O	b ex necessitate non est	a	Conuertitur	
		O	c ex necessitate est	a	Manet	
		O	c ex necessitate non est	b	Manet	
	4	O	b ex necessitate est	a	Manet	
		O	c ex necessitate non est	a	Exponitur	
		O	c ex necessitate non est	b	Non manet	
	1	O	b ex necessitate est	a	Manet	
		O	b ex necessitate est	c	Conuertitur	
		O	c ex necessitate est	a	Manet	
		2	O	b ex necessitate non est	a	Manet
			O	b ex necessitate est	c	Conuertitur
			O	c ex necessitate non est	a	Manet
3	O	b ex necessitate est	a	Conuertitur		
	O	b ex necessitate est	c	Manet		
	O	c ex necessitate est	a	Conuertitur		
4	O	b ex necessitate est	a	Manet		
	O	b ex necessitate est	c	Conuertitur		
	O	c ex necessitate est	a	Manet		
5	O	b ex necessitate non est	a	Exponitur		
	O	b ex necessitate est	c	Non manet		
	O	c ex necessitate non est	a	Manet		
6	O	b ex necessitate non est	a	Manet		
	O	b ex necessitate est	c	Conuertitur		
	O	c ex necessitate non est	a	Manet		

¶ Asyllogisti, in collectiisq; coniugia: hic eas demerunt, quæ & in absolutis syllogismis.					
Prima figura.	Ne.	ne.	ne.		
	a	a	a	Vniuersalis affirmati.	
	e	a	e	Vniuersalis priuatiuus	
	a	i	i	Particularis affirmatiuus	
	e	i	o	Particularis priuatiuus	
	Secunda figura.	Nec.	nec.	nec.	
		e	a	e	Vniuersalis priuatiuus
		a	e	e	Vniuersalis priuatiuus
		e	i	o	Particularis priuatiuus
		a	o	o	Particularis priuatiuus
		Tertia figura.	Ne.	nec.	nec.
	a		a	i	Particularis affirmatiuus ex vniuersalibus
e	a		o	Particularis priuatiuus ex vniuersalibus	
i	a		i	Particularis affirmatiuus	
a	i		i	Particularis affirmatiuus	
o	a		o	Particularis priuatiuus	
e	i	o	Particularis priuatiuus		

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAUI.

78 **O**ctauum cap. ex syllogismis de necessario conclusiones duæ. & vnum corollarium. ¶ Prima conclusio. Syllogismus de inesse & syllogismus de necessario inesse, & de contingere inesse inter sese varij sunt, atq; differentes. Et hoc ideo est quia diuersum est inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse. Nam plerq; insunt quæ non ex necessitate insunt. & quædam contingenter insunt quæ neq; ex necessitate quidem insunt, neq; simpliciter insunt. manifestum igitur quoniam in vnoquoq; horum varius erit syllogismus, neq; termini consimiliter sese habebunt. sed vnus erit ex terminis qui absolute insunt, alius ex ijs qui ex necessitate insunt, & quædam contingenter insunt. ¶ Secunda. Cum termini necessario insunt: ferme consimiliter res sese habet, atq; cum absolute insunt. ¶ Nam positus terminis & in ijs quæ insunt & nō insunt, & in ijs quæ necessitate insunt vel non insunt: similiter fiet syllogismus aut non fiet syllogismus, hoc vno differens qd hic adijcitur terminis ex necessitate inesse vel non inesse. Nec id præter rationem euenire videtur: consimiliter hic & in illis de inesse syllogismos contingere. Nam & vniuersalis priuatiua de necessario similiter conuertitur vt vniuersalis negatiua de inesse: & ex necessitate in toto esse, & ex necessitate dici de omni proportionaliter vt illic assignabimus. ¶ Corollarium. Quo fit vt in alijs figuris à prima: eodem modo demonstrandum sit per conuersionem conclusionem ipsam ex necessitate prouenire in ijs quæ necessario insunt aut non insunt, perinde atq; in illis de inesse monstratum est. Verum in secunda figura quando ad maius extremū ponitur vniuersalis affirmatiua, & particularis priuatiua ad minus, & rursus in tertia particularis priuatiua ad maius, & vniuersalis affirmatiua ad minus: non similiter hic vt & illic demonstratio efflagitanda est: sed consentaneum tunc est nos expositione, designationeq; alicuius vtentes cui vtrobq; & in secunda & in tertia figura prædicatum ex necessitate nō insit, ex hoc ipso constituere syllogismū, erit enim necessarius in hoc. Et si de exposito designatōq; necessarius est: erit & de illo aliquo atq; particulari, qui concludebatur necessarius. Nam quod designatum est: ipsum illud aliquid est. Et fit vterq; qui ex aliquo designato sumitur syllogismus: in propria figura.

¶ De mixtis ex vna necessaria & altera absoluta in prima figura. Cap. IX.

81 **A**ccidit autem quandoque, & altera propositione necessaria: necessariū fieri syllogismum. verum non vtralibet: sed quæ ad maiorem extremitatem. vt si a quidem, b ex necessitate sumptum est inesse vel non inesse: b autem, c inesse tantum. sic enim sumptis propositionibus ex necessitate a, inerit c vel non inerit. nam quoniam omni b, ex necessitate inest, vel non inest a, c autem aliquid eorum quæ sunt b est: manifestum quoniam & c ex necessitate erit alterum horum. ¶ Si autem a b quidem non necessaria, b c autem necessaria: non erit conclusio necessaria. Nam si est: accidit a, alicui b inesse ex necessitate per primam & tertiam figuram. hoc autem falsum. contingit enim tale esse b, cui possibile est a nulli inesse. ¶ Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio necessaria. vt si a quidem sit motus, b autem sit animal, in quo autem c homo. nanq; homo, animal est ex necessitate: mouetur autem animal non ex necessitate, quare nec homo. Similiter autem & si priuatiua sit a b. Nam eadem demonstratio. ¶ In particularibus autem syllogismis, si vniuersalis quidem est necessaria: & conclusio erit necessaria. si autem particularis: nō necessaria, siue priuatiua, siue prædicatiua fuerit vniuersalis propositio. Sit autem primo vniuersalis necessaria, & a quidem, omni b insit ex necessitate, b autem alicui c insit solum: necesse est ergo a, alicui c inesse ex necessitate. nam c sub b est, b autem, omni a inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit. nam eadem erit demonstratio. ¶ Si autem particularis est necessaria: non erit conclusio necessaria. nihil enim impossibile euenit: quemadmodum nec in vniuersalibus syllogismis. similiter autem & in priuatiuis. Termini: motus, animal, album.

¶ Noni Cap. notæ.

81 ¶ Propositio necessaria: quæ est de necessario inesse, vel non inesse. Propositio de inesse: absoluta propositio est quæ semper vera est. semper enim omnis homo est animal, & semper nullus homo lapis. quare suæ oppositæ semper falsæ. De inesse: de inesse simpliciter. Et propositionis necessarie,

vt cum dicitur omni b ex necessitate inest a: duplex sensus intelligitur. Primo namq; id indicat q; cuiuscunq; necessario inest b: etiam necessario inesse a. Secundo cuiuscunq; simpliciter inest b: ei necessario inesse a. ex primo sensu fiunt syllogismi meri necessarij, & ex secundo fiunt syllogismi necessarij mixti. Vnde fit vt in syllogismis de necessario mixtis: assumptio de inesse simpliciter sumenda sit. alioquin nō recte assumeretur: sed mendax quodā modo esset assumptio. vt verbi causa capiatur hæc in secundo sensu, omne animal ex necessitate est sensibile: & assumatur, aliquid frigidum, animal est: perperam assumitur. Nam in secundo sensu omne animal ex necessitate sensibile est, perinde est ac si dicatur quicquid simpliciter animal est, ex necessitate sensibile est: modo aliquid frigidum non simpliciter animal est, sed vt nunc. quare quodam modo mendax est assumptio. Simpliciter enim hic inesse (quemadmodum iam dictum est) intelligimus: quādo semper inest. quando solum inest aut vt nunc aut vt plurimum: non simpliciter & omnino inesse intelligimus, tamen si dicatur inesse. & hic duplex propositionis necessariæ sensus: ei qui ammonitus analogiæ fuerit, ex ijs quæ Aristoteles in fine duodecimi capituli huius differit, elucere poterit.

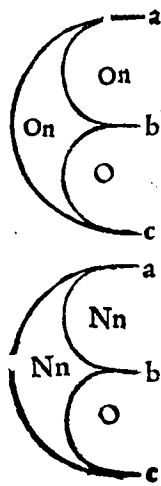
¶ Syllogismi mixti ex necessaria & absoluta in prima figura.

	O	b	ex necessitate est	a
I	O	c	est	b
	O	c	ex necessitate est	a
II	O	b	ex necessitate non est	a
	O	c	est	b
	O	c	ex necessitate non est	a
III	O	b	ex necessitate est	a
	O	c	est	b
	O	c	ex necessitate est	a
IIII	O	b	ex necessitate non est	a
	O	c	est	b
	O	c	ex necessitate non est	a

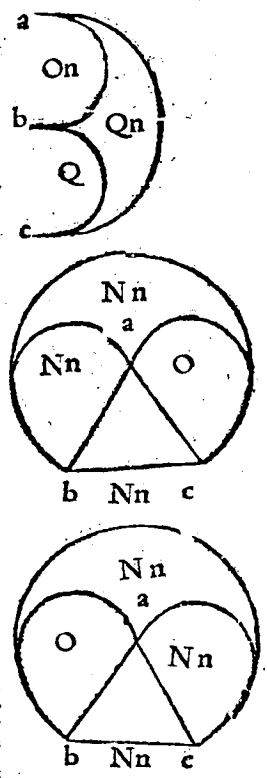
Syllogismi primæ figuræ	Necessarium Inesse simp Necessarium	a a a	perfectus vniuersalis affir.
		e a e	perfectus vniuersalis nega.
		a i i	perfectus particularis affir.
		e i o	perfectus particularis nega.
Syllogismi secundæ figuræ	Necessarium Inesse Necessarium	a a a	Alia incollectiles coniu- gationes facile ex superio- rum descriptionibus in- telliguntur.
		e a e	
		a i i	
		e i o	

¶ PARAPHRASIS CAP. NONI.

Nonum caput de mixtis syllogismis de inesse & necessario in prima figura conclusiones tres. ¶ Prima conclusio. Euenit nonnunquam altera propositionum necessaria, & altera de inesse: qui conclusionem necessariam colligat, fieri syllogismum. verum nō vtriusque propositione necessaria: sed ea quæ ad maius extremum collocata est. ¶ Vt si omni b ex necessitate inesse a sumptum est, & omni c inesse b simpliciter: dico sic sumptis propositionibus necessario euenire vt omni c ex necessitate inest a. Et simili modo si omni b ex necessitate non inest a, & omne c fit b: euenire vt omni c necessario non inest a. Nam quia positum est omni b ex necessitate inesse a, vel omni ex necessitate non inesse a, & omne c est aliquid eorum quæ summus ipsius b: perspicuum est igitur, quoniam omne c ex necessitate erit alterum horum, hoc est ex necessitate erit a, vel ex necessitate non erit a. ex necessitate quidem erit a: per id quod est ex necessitate dici de omni, si sumebatur omni b ex necessitate inesse a. & ex necessitate non erit a: per id quod est ex necessitate dici de nullo, si sumptum fuerat omni b ex necessitate non inesse a. ¶ Secunda conclusio. Propositione sumpta de inesse ad maius extremum, & altera necessaria: minime syllo-

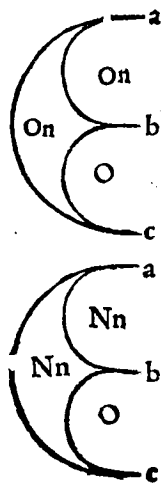
gismo colligetur conclusio necessaria. Vt si omni b inest a & omni c ex necessitate inest b: minime efficietur necessaria conclusio, omne c necessario est a. Nam si ex necessitate euenit: eueniet etiā & alicui b ex necessitate inesse a, & per primam & per tertiam figuram, per ea quæ in præcedenti capite monstrata sunt. quod non oportet. Nam & possibile est vt tale b sit: vt nulli ex necessitate inest a. Verum quod accidat in prima figura aliquid b ex necessitate esse a, si fiebat hoc pacto syllogismus, omne b est a, & omne c ex necessitate est b, igitur omne c ex necessitate est a: demonstratur. Nam si ita est: omne c ex necessitate est a, vera est. & posita est omne c ex necessitate est b. quæ, quia particulariter conuertitur: hæc identidem vera est, aliquid b ex necessitate est c. Necto itaq; syllogismum primæ figuræ omne c ex necessitate est a, & aliquid b ex necessitate est c, & necessario prouenit aliquid b ex necessitate esse a. & idem accidere in tertia figura demonstratur. Nam quia vera erit omne c ex necessitate est a, & posita est omne c ex necessitate esse b: necessario per tertiam figuram colligitur aliquid b ex necessitate esse a. quod totum susceptum erat demonstrandū. ¶ Cæterum ex terminis significantibus: dilucidius cognoscitur non necessario effici conclusionem necessariam. vt si a sit motus. b animal. c homo. & moueatur omne animal: manifestum est omnē hominem ex necessitate esse animal, non tamen efficitur vt omnis homo ex necessitate moueatur. Nam omne animal non ex necessitate mouetur. quare neque homo ex necessitate mouebitur. Et eadem quoque fuerit demonstratio: si vniuersalis negatiua de inesse, ad maius extremum sumpta fuerit. ¶ Tertia conclusio. In particularibus primæ figuræ syllogismis, si vniuersalis necessaria fuerit: & conclusio quoq; necessaria erit. Si autem particularis necessaria fuerit: non necessaria proueniet conclusio, siue priuatiua, siue affirmatiua de inesse fuerit altera propositio. ¶ Est enim primo vniuersalis affirmatiua necessaria, inestq; a ex necessitate omni b, & b inest solum alicui c: dico necessario euenire, vt a ex necessitate inest alicui c. Nam omne b ex necessitate ponitur esse a: & aliquid c sumitur ipsius b. per id igitur quod est dici de omni: alicui c ex necessitate inest a. Et similiter si priuatiua fiat syllogismus. Nam per id quod est dici de nullo: similis proueniet demonstratio. ¶ At si particularis necessaria est & vniuersalis de inesse: non necessaria erit conclusio. Nam si non ponitur ex necessitate prouenire: nihil accidit impossibile, vt neq; in syllogismorum vniuersalibus modis, quod licet ex indefinito cognoscere. Et vt nihil necessarium accidit in affirmatiuis: similiter & nihil necessarium accidit in priuatiuis. Termini: motus, animal, album.

¶ De mixtis ex vna necessaria & altera absoluta in secunda figura. Cap. X.

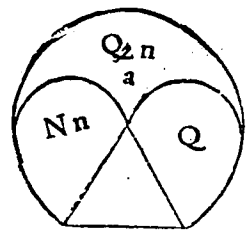
In secunda autem figura si priuatiua quidem propositio vniuersalis sit & necessaria: conclusio erit necessaria. si autem prædicatiua: nō necessaria. sit enim primū priuatiua necessaria: & a, b quidem nulli contingat. c autem inest tantum. quoniam ergo conuertitur priuatiua: & b, nulli a, contingit. a autem, omni c inest. quare nulli c: contingit b. nam c sub a est. ¶ Similiter autem & si ad c ponatur priuatiua. nam si a, c nulli contingit: & c, nulli a poterit inesse, a autem, omni b inest. quare nulli eorum quæ sunt b contingit c: fit enim prima figura. rursus non ergo neq; b, ipsi c: conuertitur enim similiter. ¶ Si autem prædicatiua propositio est necessaria: non erit conclusio necessaria. inest enim a, omni b ex necessitate. c autem nulli inest tantum: conuersa ergo priuatiua: fit prima figura. ostensum est autem in prima, quoniam cū non est necessaria quæ ad maiorem est priuatiua: nec conclusio erit necessaria. quare nec in his erit ex necessitate. ¶ Amplius autem si conclusio est necessaria, accidit c, alicui a non inesse ex necessitate. si enim b, nulli c inest ex necessitate: neque c, nulli b inest ex necessitate. b autem, alicui a necesse est inesse. siquidem & a, omni b ex necessitate inest. quare c, necesse est alicui a non inesse. sed nihil prohibet a huiusmodi accipere: cui omni c contingat inesse. ¶ Amplius. & si terminos ponentes sit ostendere quoniam conclusio non est necessaria simpliciter. & his existentibus: necessarium. vt sit a animal. b vero homo. c autem album. & similiter propositiones sumptæ sint. contingit enim animal nulli albo inesse. non inest ergo nec homo nulli albo, sed non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album: non tamen donec animal nulli albo inest. quare cum hæc sint, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria. ¶ Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis, quando priuatiua quidem propositio & vni-

Rursum nō ergo neque: dū negationes negant. b: ipsi c. subauditur inest se cōtingit. Neq; c, nulli b. dū negationes negant & perinde est ac si diceret, & c nulli b inest ex necessitate. & nulli negare intelligitur duntaxat.

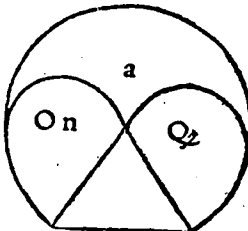

uerfalis fuerit, & necessaria: & conclusio erit necessaria. Quando autem prædicatiua vniuersalis fuerit necessaria, priuatiua vero particularis non necessaria: non erit conclusio necessaria. Sit enim primum priuatiua, & vniuersalis necessaria: & a, b quidem nulli contingat inesse, c autem alicui insit. quoniam ergo conuertitur priuatiua: & b, nulli a continget inesse. a autem, alicui c inest. quare ex necessitate alicui eorum quæ sunt c, non inerit b. Rursum sit prædicatiua & vniuersalis & necessaria: & ponatur ad b quidem prædicatiuum. si ergo a, omni b ex necessitate inest, c autem alicui non inest: quoniam nõ inerit b, alicui c manifestum, sed non ex necessitate. Nam ijdem termini erunt ad demonstrationem, qui in vniuersalibus syllogismis. sed nec si priuatiua necessaria est particulariter sumpta: erit conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos demonstratio.

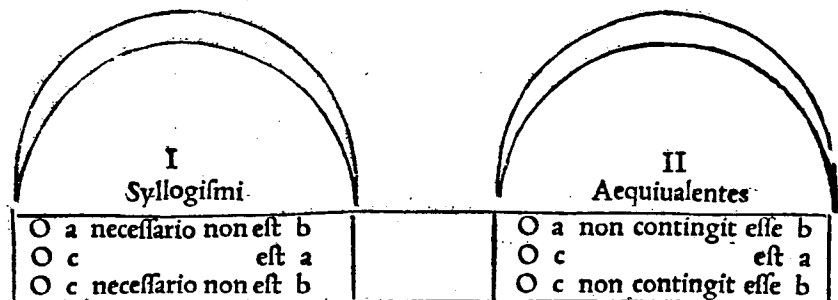
b Q n c

b Q c

¶ Decimi Cap. notæ.

¶ Aristoteles in demonstrationibus conclusionum: vitur non contingit inesse, loco huius, necessarium est non inesse. eadem enim sunt, & æque possunt vt in secundo *ἄδι ἐμυνδὰς* cap. tertio visum est. Et contingens hoc in loco & possibile, idem.

¶ Termini a, b, c, animal, homo, album: duabus rationibus superioribus suffragabuntur. ¶ Quod autem in quarto secundæ figuræ vniuersali affirmatiua de necessario, & particulari negatiua de inesse, sequatur conclusio de inesse: hoc ideo est quod pro ea quæ necessaria est, ad maius extremum posita absoluta & de inesse simpliciter, ex meris absolutis fiet syllogismus ad eandem conclusionem ex tertia conclusione quinti cap. at necessariam propositionem semper comitatur absoluta simpliciter, haud secus atq; illam sequi demonstrata est propositio possibilis. ¶ Termini pro eodem quarto modo, propositione ad maius extremum absoluta & assumptione necessaria: ijdem qui & superiores, sed aliter ordinandi. Nam pro ea re ponendum: a homo, b album, c animal. Et si ita videatur: apertius, manifestiusq; vigilans pro albo ponatur. & cognoscitur eo modo non fieri syllogismum quando propositio absoluta ad maius extremum collocata est de inesse. vt nunc hoc pacto: quicquid vigilat est homo (id enim ita nunc sese habere ponatur) & aliquod animal ex necessitate nõ est homo: non ex necessitate accidit, aliquod animal ex necessitate non vigilat.

¶ Syllogismi secundæ figuræ demonstrati mixti ex absoluta & necessaria.

I	e	Necessarium
	a	Inesse simpliciter
	e	Necessarium
II	a	Inesse simpliciter
	e	Necessarium
	e	Necessarium
III	e	Necessarium
	i	Inesse simpliciter
	o	Necessarium

¶ Qui ex monstratis facile intelligi possunt, est eos non monstret Aristoteles.

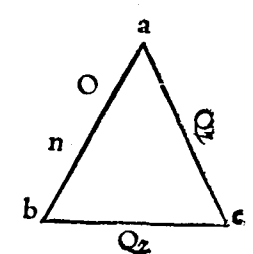
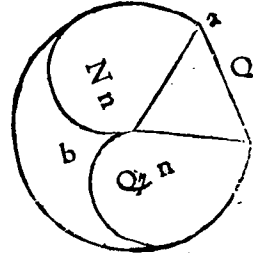
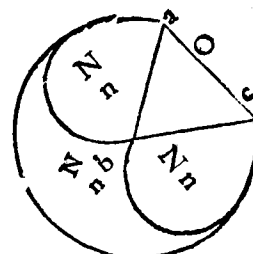
¶ Afyllogisti.

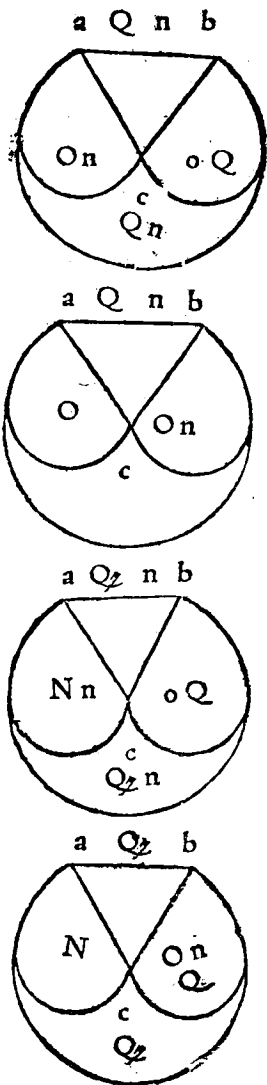
III	a	Inesse simpliciter	I	e	Inesse
	o	Necessarium		a	Necessarium
	o	Necessarium		e	Necessarium
V	e	Inesse simpliciter	II	a	Necessarium
	a	Necessarium		e	Inesse
	e	Inesse simpliciter		e	Necessarium
VI	a	Necessarium	III	e	Inesse
	e	Inesse simpliciter		i	Necessarium
	e	Inesse simpliciter		o	Necessarium
VII	e	Inesse simpliciter	III	a	Necessarium
	i	Necessarium		o	Inesse
	o	Inesse simpliciter		o	Necessarium
VIII	a	Necessarium	V	a	Inesse vt nunc
	o	Inesse simpliciter		o	Necessarium
	o	Inesse simpliciter		o	Necessarium

¶ Cæteri (vt in absolutis) sunt communes: quare ex absolutorum descriptione accipi possunt. Quæ duplari tamen ijdem ad conclusionem nunc absolutam, nunc necessariam possunt, sed hæc intelligentiæ se prompta ingerunt. Non ab re igitur huiusce rei omittenda descriptio.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

84 **D**ecimum cap. conclusiones duæ. ¶ Prima conclusio. In secunda figura altera propositio num existente de necessario, & altera de inesse, si priuatiua vniuersalis necessaria sit: & conclusio erit necessaria. Si autem affirmatiua necessaria sit, non erit conclusio necessaria. Et esto primum vniuersalis priuatiua necessaria, & omni b ex necessitate non inest a, omni autem c, solum inest a: dico necessario euenire, omne c ex necessitate non esse b. Nam quia vniuersalis priuatiua omne b ex necessitate non est a conuertitur: vera erit omne a ex necessitate non esse b. & similiter posita vera, omne c est a: quare per primam figuram necessario euenit, omne c ex necessitate non esse b. Et id (vt demonstratum est) per id quod est de nullo dici. Nam c aliquid est eorum quæ sunt a. Et similiter si necessaria vniuersalis negatiua ponatur ad minus extremum, hoc pacto, omne b est a, & omne c ex necessitate non est a: dico necessario contingere omne c ex necessitate non esse b. Nam si omne c ex necessitate non est a, quia reuertitur atq; recurrit: etiam omne a ex necessitate non est c. & omne b positum est esse a. quare omne b ex necessitate non est c. Nam facta est prima figura. & quia omne b ex necessitate non est c similiter conuertitur: etiam omne c ex necessitate non est b. comitabatur igitur omne c ex necessitate non est b, necessario primas propositiones, atq; fiebat syllogismus. ¶ Nunc autem demonstrandum est si affirmatiua propositio sumatur necessaria: non oportere conclusionem esse necessariam. Nam si omni b ex necessitate inest a, & nulli c solum inest a: dico non necessario prouenire omne c ex necessitate non esse b. Nam conuersa negatiua nullum c est a fit prima figura hoc pacto, nullum a est c, & omne b ex necessitate est a. Atqui in prima figura monstratum est si vniuersalis priuatiua quæ est ad maius extremum, necessaria non est: conclusionem non effici necessariam. quare neq; hic ea quæ de necessario colligetur conclusio. ¶ Præterea si fiat conclusio necessaria hoc pacto. Omne b ex necessitate est a, & nullum c est a: igitur omne c ex necessitate non est b. accidit aliquod a ex necessitate non esse c, quod minime oportet. Quod autem id accidat demonstratur. Nam quia colligi ponitur conclusio necessaria: vera erit omne c ex necessitate non esse b. quare & per conuersionem omne b ex necessitate non est c. & posita est vera omne b ex necessitate est a: vera etiam est per conuersionem aliquod a ex necessitate est b. per primam igitur figuram: aliquod a ex necessitate non est c. at nihil prohibet a huiusmodi accipere: cui omni contingat c inesse. ¶ Insuper nos ipsi terminos apponentes: facile valemus ostendere conclusionem non esse necessariam. vt his positis terminis, necessarium est conclusionem non esse necessariam. vt esto a animal, b vero homo, & c album. Similiter autem & propositiones sumptæ sint: omnis homo ex necessitate est animal, & nullum album est animal. Nam contingit nulli albo inesse animal. propter hæc sanè euenit nullum album esse hominem. at non id ex necessitate: quandoquidem contingit aliquod album esse hominem. non

tamen simul, & quandiu nullum album est animal. quare cum hæc sint: ex necessitate euenit conclusio nullum album est homo, sed non quæ sit simpliciter necessaria. ¶ Secunda conclusio. Quando altera de necessario, & altera de inesse fuerit: in syllogismis particularibus consimile euenit, vt vniuersali propositione priuatiua necessaria, fiat conclusio necessaria. at vniuersali affirmatiua necessaria & particulari negatiua de inesse: conclusio non colligitur necessaria. ¶ Et sit primum vniuersalis priuatiua necessaria & omni b ex necessitate non inest a, & alicui c inest a: dico necessario euenire, vt alicui c ex necessitate non inest b. Nam quia vniuersalis priuatiua omni b ex necessitate non inest a conuertitur: omne a ex necessitate non est b. & aliquod esse a positum est, per primam igitur figuram aliquod c ex necessitate non est b. Rursum sit vniuersalis affirmatiua necessaria, & ponatur ad b maius extremum affirmatiua: dico non euenire conclusionem necessariam, vt si omni b ex necessitate inest a & alicui c non inest a: alicui quidem c non inest b, sed non id ex necessitate. Nam iisdem termini demonstrationi suffragabuntur, qui & in præcedenti conclusione ad vniuersalium syllogismorum demonstrationem. Et ne id solum: sed & nec si priuatiua necessaria est & particulariter sumpta: syllogismo colligitur conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos fit demonstratio.

¶ De syllogismis mixtis ex altera necessaria, & altera absoluta in tertia figura. Cap. XI.

In postrema autem figura terminis quidē vniuersalibus ad medium & prædicatiuis vtrisque propositionibus, si vtralibet sit necessaria: & conclusio erit necessaria. Si autē hæc quidem sit priuatiua, illa vero prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit necessaria: & conclusio erit necessaria, quando autē prædicatiua: non erit necessaria. ¶ Sint enim primū vtræq; prædicatiuæ propositiones, & a & b, omni c inest, necessaria autē sit a c. quoniam ergo b, omni c inest: & c, alicui b inest, eo qd conuertitur vniuersalis particulariter. quare si a, inest omni c ex necessitate, & c alicui b: & a alicui b necessarium inesse. nam b, sub c est. fit igitur prima figura. ¶ Similiter autē ostenditur: & si b c est necessaria. conuertitur enim c, alicui a. quare si omni c inest b ex necessitate: & a alicui b inest ex necessitate. ¶ Rursum sit a c quidē priuatiua, b c vero affirmatiua, necessaria autem priuatiua. quoniam ergo cōuertitur affirmatiua: erit c, alicui b. a autē, nulli c ex necessitate: neq; a, alicui b inest ex necessitate. nā b sub c est. ¶ Si autē prædicatiua sit necessaria: non erit conclusio necessaria. Sit enim b c prædicatiua & necessaria, a c autem priuatiua & non necessaria. quoniam ergo conuertitur affirmatiua: inest & c alicui b ex necessitate. quare si a quidem nulli eorum quæ sunt c inest, c autem alicui eorum quæ sunt b: & a alicui eorum quæ sunt b non inest: sed non ex necessitate. ostensum est enim in prima figura quoniam priuatiua propositione nō necessaria: nec conclusio erit necessaria. ¶ Amplius autem & per terminos fit manifestū. sit enim a quidem bonum, in quo b, animal, c autem equus. ergo bonum quidem contingit nulli equo inesse, animal vero necesse est omni equo inesse: sed non necesse est aliquod animal non esse bonum. siquidem contingit omne esse bonum. aut si non hoc possibile: sed vigilare, vel dormire terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est horum. si igitur termini vniuersaliter ad medium sint: dictum est, quando erit conclusio necessaria. ¶ Si autem hic quidē vniuersalis: ille vero particularis, prædicatiuis vterq;: quando vniuersalis fuerit necessarius, & conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem quæ & prius. conuertitur enim & particularis affirmatiua. si ergo necesse est b, omni c inesse, a autem sub c est: necesse est b, alicui a inesse. si autem b, alicui a: & a, alicui b inesse necessarium. conuertitur enim. Similiter autem & si a c, sit necessaria vniuersalis. nam b, sub c est. ¶ Si autem particularis est necessaria: non erit conclusio necessaria. sit enim b c particularis & necessaria. a autem, inest omni c non tamen ex necessitate. conuersa ergo b c, prima fit figura, & vniuersalis quidem propositio non necessaria, particularis autem necessaria. Quando autem sic se habebant propositiones: non erat conclusio necessaria. quare nec in his. ¶ Amplius

autem & ex terminis: manifestum. sit enim a quidem vigilatio, b autem bipes, in quo autem c, animal. ergo b, alicui c necesse est inesse. a autem omni c contingit. & a non necessario b. non enim necesse est: aliquem bipedem dormire vel vigilare. similiter autē per eosdem terminos ostendetur etiam si a c, sit particularis & necessaria. ¶ Si autē hic quidem terminorum sit prædicatiuis, ille priuatiuis & necessarius: quādo vniuersalis fuerit priuatiuis & necessarius, & conclusio erit necessaria. Si enim a, nulli c ex necessitate contingit, b autē, alicui c inest: necesse est a, alicui b non inesse. quando autē affirmatiua necessaria ponetur vel vniuersalis, vel particularis, vel priuatiua particularis: non erit conclusio necessaria. Nam alia quidem eadē quæ & in prioribus dicemus. Termini autem cū vniuersalis quidem affirmatiua est necessaria: vigilatio, animal, homo. medium, homo. cum autem particularis prædicatiua necessaria: vigilatio, animal, album. animal enim necesse est alicui albo inesse, vigilatio autē contingit nulli: & non necesse est alicui animali non inesse vigilationem. quando autem priuatiua particularis est alicui animali non inesse vigilationem. quando autem priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal. medium, animal. ¶ Manifestū igitur quoniam inesse quidem non est syllogismus: si vtræq; propositiones nō sunt in eo quod est inesse. necessarij vero est: & altera solum existente necessaria. ¶ In vtrisque autem & affirmatiuis & priuatiuis existentibus syllogismis: necesse est alteram propositionem similem esse conclusioni. Dico autem similem, si inesse quidem: inexistentem. si autem necessaria: necessariam. ¶ Quare & hoc palam, quoniam non erit conclusio neq; necessaria, neq; inesse: non sumpta vel necessaria, vel quæ inesse significet propositione. Igitur de necessario quo modo fit & quam differentiam habeat ad inesse: sufficienter penè dictum est.

Quoniam inesse quidem, inesse genitiuus est genitiuive locum habes.

¶ Vndecimi cap. notæ.

¶ Nam monstratum est in prima figura: secūda scilicet conclusione cap. noni. Sed videtur deficere demonstrandi modus: quia nō oportet si posita particulari necessaria in quarto primæ figuræ nō sequatur conclusio necessaria, qd etiam posita vniuersali in secundo tertiæ non sequatur eadem particularis. sed conuersus argumentandi modus: bonus potius esse videretur. Verum ex alio videtur perfici principio, vt quæ conclusio in modo perficente non colligitur: neq; quoq; eadem colligetur in modo imperfecto. ¶ Cum in quinto tertiæ particulari necessaria priuatiua, & vniuersali affirmatiua absoluta asruitur non colligi conclusionem necessariam: id intelligendum est sumendo propositionem absolutam nō simpliciter, sed vt se extendit ad absolutā, vt nunc. Nam particulari necessaria priuatiua & vniuersali affirmatiua absoluta simpliciter, colligetur. vt ex demonstratione secundæ partis primæ conclusionis decimi quarti cap. huius per æquiualentiam cognoscetur velle Aristoteles. ¶ Ex corollarijs cognoscitur vt cum altera præmissarum necessaria fuerit & altera absoluta, insuper & conclusio absoluta: syllogismus illum non dici debere absolutū siue de inesse, sed mixtum de necessario. Syllogismus enim absolutum atq; de inesse nuncupat: cum vtræq; propositio, & conclusio absoluta est ac de inesse. de cuiusmodi discussum est: quarto, quinto, & sexto capitibus huius. Nunc autem subijciamus designationem: quoniam modo tertij schematis, tertiæq; figuræ colligantur syllogismi ex absoluta & necessaria mixti.

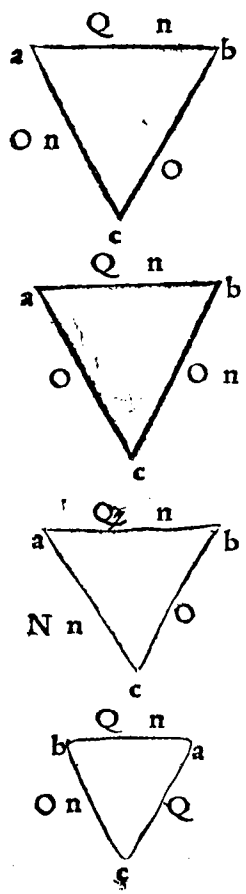
I	a	Necessaria	V	o	Necessaria
	a	Absoluta simpliciter		a	Absoluta simpliciter
	i	Necessaria		o	Necessaria
II	e	Necessaria	VI	e	Necessaria
	a	Absoluta simpliciter		i	Absoluta simpliciter
	o	Necessaria		o	Necessaria
¶ Facile monstrabiles.					
III	i	Absoluta simpliciter	VII	a	Absoluta simpliciter
	a	Necessaria		a	Necessaria
	i	Necessaria		i	Absoluta simpliciter
III	a	Necessaria	VIII	e	Absoluta simpliciter
	i	Absoluta simpliciter		a	Necessaria
	i	Necessaria		o	Absoluta simpliciter

IX	i	Necessaria	XI	o	Absoluta simpliciter
	a	Absoluta simpliciter		a	Necessaria
	i	Absoluta simpliciter		o	Absoluta simpliciter
X	a	Absoluta simpliciter	XII	e	Absoluta simpliciter
	i	Necessaria		i	Necessaria
	i	Absoluta simpliciter		o	Absoluta simpliciter

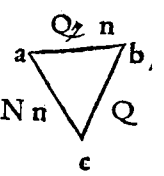
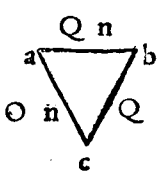
¶ Afyllogisti.					
I	a	Absoluta	V	o	Absoluta ex indefinito
	a	Necessaria		a	Necessaria
	i	Necessaria		o	Necessaria
II	e	Absoluta	VI	o	Necessaria
	a	Necessaria		a	Absoluta vt nunc
	o	Necessaria		o	Necessaria
III	i	Necessaria	VII	e	Absoluta
	a	Absoluta		i	Necessaria
	i	Necessaria		o	Necessaria
IIII	a	Absoluta	Cæteræ incollectiles αἰετῶναι, hoc est cōiugationes: vel quam facillime intelliguntur.		
	i	Necessaria			
	i	Necessaria			

¶ PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

VNdecimum cap. conclusiones quatuor. corollaria tria. ¶ Prima conclusio. In tertia figura extremis de medio vniuersaliter enunciatis, & vtriusq; propositionibus affirmatiuis, vtra vis necessaria sit: & conclusio necessaria erit. Si autem propositionū hæc priuatiua sit, illa vero affirmatiua, cum priuatiua necessaria fuerit: & conclusio erit necessaria. cum autem prædicatiua necessaria: minime oportet, vt cōclusio euadat necessaria. ¶ Et sint primo vtræq; propositiones vniuersales affirmatiuæ. Et omni c ex necessitate inest a, & omni c inest b: dico alicui b ex necessitate inesse a. Nam quia vniuersalis omni c inest b, particulariter conuertitur: alicui b inest c. & positum est omni c ex necessitate inesse a. Necesse igitur syllogismum. Omni c ex necessitate inest a, & alicui b inest c: igitur alicui b ex necessitate inest a. Et id per dici de omni. Nam b sub c est. & fit idcirco prima figura. Simili modo monstrabitur si vniuersalis necessaria ad minus extremum collocetur. vt si omni c inest a, & omni c ex necessitate inest b: alicui b ex necessitate inest a. Nam quia vniuersalis omni c inest a particulariter conuertitur: alicui a inest c. & posita est vera omni c ex necessitate inest b. Tunc necesse primæ figuræ syllogismum. Omni c ex necessitate inest b, & alicui a inest c: igitur alicui a ex necessitate inest b. quæ quia cōuertitur: & alicui b ex necessitate inest a. eueniebat igitur necessario particularis, alicui b ex necessitate inest a ad primas ppositiones. quod erat monstrandum. Rursum sit vniuersalis priuatiua necessaria omne c ex necessitate nō est a, & vniuersalis affirmatiua de inesse omne c est b: dico alicui b ex necessitate non esse a. Quoniā enim conuertitur vniuersalis affirmatiua: alicui b erit c, & positū est omne c ex necessitate nō esse a. syllogizamus itaq; per primam figurā hoc pacto. omne c ex necessitate nō est a, & alicui b est c: igitur alicui b ex necessitate nō est a. Nā b sub c est. ¶ At si affirmatiua sit necessaria: nō erit conclusio necessaria. vt sit b c vniuersalis affirmatiua necessaria, omne c ex necessitate est b, & vniuersalis negatiua de inesse & nō necessaria nullū c est a: dico nō esse syllogismū, nullū c est a, & omne c ex necessitate est b, igitur alicui b ex necessitate non est a. Nā quia conuertit vniuersalis affirmatiua: alicui b ex necessitate inest a. Atqui si nullū c est a, & alicui b ex necessitate est c: nō euenit, vt ex necessitate alicui b nō sit a, tamen si necessario eueniat alicui b nō esse a. Nā monstratum est in prima figura, negatiua non necessaria & negatiua (siue vniuersalis, siue particularis sit) necessaria: conclusionē non esse necessariā. quare neq; necessaria erit in tertia figura. Præterea id idē positis terminis manifestū esse potest. vt esto a bonū. b animal. c equus. manifestū est quoniam vera esse potest, nullus equus bon⁹ est, & omnis equus necessario animal est: at nō sit idcirco, vt alicui animal ex necessitate nō sit bonū. Nā omne animal contingit esse bonū. q̄ si possibile non putas, vt nullus equus bon⁹ sit: loco igitur boni ponamus aut vigilare, aut dormire. manifestū est verā esse posse nullus equus vigilat, & omnis equus ex necessitate est animal: at nō alicui animal ex necessitate non vigilat. quandoquidē omne animal, vt vigilet cōtingat, possibilēq; sit. & hunc in modū, si dormire positū esset. Omne enim animal horū susceptibile est. Itaq; cū extremi termini de medio

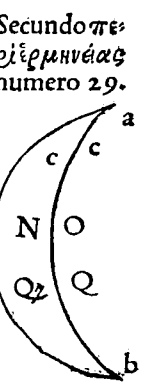

87 vniuersaliter enunciantur: discussum est quādo conclusio necessaria futura est, & quando nō ex necessitate euentura. ¶ Secunda conclusio. Cum extremorū terminorū vnus de medio vniuersaliter, & alter particulariter enunciatur, & ambo affirmatiue, vniuersali propositione necessaria: & conclusio erit necessaria. ¶ Hæc demonstratur vt præcedens, q̄ particularis affirmatiua conuertitur. Sit ergo omne c ex necessitate b, & alicui c inest a: colligetur alicui b ex necessitate esse a. Nā quia particularis cōuertitur: vt alicui a inest c, & a sit sub c necesse est. & positū est omne c ex necessitate esse b. Per primā itaq; figurā recte fit: omne c ex necessitate est b, & alicui a est c: igitur alicui a ex necessitate est b. & quia conuertitur etiā alicui b ex necessitate est a, positus igitur primis propositionibus necessario eueniebat, vt alicui b ex necessitate esset a, quod erat monstrandū. Et similis erit demonstrandi modus si vniuersalis affirmatiua ad maius extremū necessaria fuerit, vt omne c ex necessitate est a. Nam particulari conuersa: erit b sub c. siēq; hoc pacto prima figura: omne c ex necessitate est a, & alicui b est c. alicui igitur b ex necessitate est a. ¶ Tertia conclusio. Extremis hoc pacto enunciatis, cum particularis est necessaria: non erit conclusio necessaria. vt sit particularis necessaria alicui c ex necessitate est b, & omne c sit a: non colligetur alicui b ex necessitate esse a. Nā conuersa particulari in hanc, alicui b ex necessitate est c: fit prima figura. & demonstratum est nō fieri syllogismū vniuersali nō necessaria, & particulari necessaria: quomodo tamen se habebunt propositiones sic syllogizando: omne c est a, & alicui b ex necessitate est c, igitur alicui b ex necessitate est a. Igitur neq; ex primis propositionibus fiet syllogismus. Insuper id extremis dilucidū esse potest. Vt sit a vigilare. b bipes. c animal. manifestū hanc verā esse posse, omne animal vigilat, & alicui animal ex necessitate bipes est: at falsum est alicui bipes ex necessitate vigilare. nō enim necesse est alicui bipes: aut dormire, aut vigilare. Et per eosdē ostēditur maiore particulari necessaria: non fore conclusionē necessariam. posito a esse bipes. b vigilans. & c animal. ¶ Quarta conclusio. Si extremorū terminorum alter vniuersaliter, & alter particulariter enunciatur, vnus quidem affirmatiue, & alter priuatiue, cū vniuersalis priuatiua fuerit necessaria: erit & conclusio necessaria. quando autē affirmatiua necessaria ponetur, siue vniuersalis, siue particularis sit: conclusio non erit necessaria. & simile euenit, cū particularis priuatiua ponit necessaria. ¶ Vniuersali quidē priuatiua necessaria fit syllogismus. vt si omni c ex necessitate non inest a, & alicui c inest b: etiam & alicui b ex necessitate non inest a. eadē vt in prima conclusione demonstratio est. ¶ At affirmatiua necessaria quantacūq; ea sit, aut particulari negatiua necessaria: nō colligitur conclusio necessaria. Nam cætera eadem quæ in superioribus ad id ostendendū nobis suffragabuntur, & etiam ex terminis ita esse deprehēdetur. Vniuersali quidē affirmatiua necessaria termini erunt: vigilans, animal, homo. medium autem, homo. Particulari affirmatiua necessaria, termini sunt: vigilans, animal, album. Nam fieri potest vt nulli albo inest vigilans, & alicui album ex necessitate est animal. At falsum est alicui animal ex necessitate non vigilare. Nā etsi contingat vt nulli animali conueniat vigilatio: non tamen ex necessitate alicui non conuenit. Particulari autem priuatiua necessaria, termini sunt: bipes, moueri, animal. medium autem, animal. ¶ Primum corollarium. Manifestum itaq; esse potest non fieri syllogismum de inesse: si non vtræq; propositiones sint de inesse: de necessario autem contingere esse syllogismum: altera etiam solum existente necessaria. 90 ¶ Secundum corollarium. In vtriusq; syllogismis de necessario siue affirmatiuis, siue negatiuis: altera propositionem similem esse conclusioni necesse est. dico autem similem, vt si cōclusio de inesse sit, & propositio de inesse. & si necessaria, etiā necessaria. ¶ Tertium corollarium. Quapropter & hoc in super exploratum euadit: conclusionem neq; necessariam, neq; de inesse futuram esse, non sumpta propositione necessaria, vel quæ inesse significet. Quomodo igitur fit syllogismus de necessario, & quoniam pacto differat à syllogismo de inesse: ferme sufficienter dictum est.

¶ De contingenti non necessario. Cap. XII.

93 **D**E contingente autem post hæc dicemus: quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere & contingens: quo non existente necessario, posito autem inesse, nihil erit propter hoc impossibile. Nam necessarium æquiuoce cōtingere dicitur. Quoniam autē hoc est contingens, manifestum ex affirmationibus & negationibus oppositis. nā non contingit esse, non possibile esse, & impossibile esse, & necesse est nō esse: vel eadem sunt, vel sequuntur seinuicem. quare & opposita his contingit esse & non impossibile esse, & non necesse non esse: eadem erunt, vel sequentia seinuicem. De omni enim affirmatio, vel negatio vera. Erit ergo cōtingens necessarium: & non necessarium contingens. ¶ Accidit autem omnes quæ secūdam contingere sunt propositiones: conuerti sibiinuicem. Dico autem non affirmatiuas negatiuis: sed quæcūq; affirmatiuam habent figuram secundum oppositionem. vt ea quæ est contingit esse: ei quæ est contingit nō esse. & ea quæ est contingit omni: m. iij.

Non alicui, ei quæ est contingit nulli, vel non omni. & quæ alicui: ei quæ non alicui. eodẽ au-
 alicui non. tem modo & in alijs. quoniam enim quod est contingens non est necessarium, &
 quod non est necessarium possibile est non esse: manifestum quoniam si contin-
 git a inesse b, contingit & non inesse. & si omni contingit inesse, & omni contin-
 git non inesse. similiter autem & in particularibus affirmationibus. nam eadem
 demonstratio. Sunt autem huiusmodi propositiones, prædicatiuæ. nam contin-
 gere: ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius. ¶ De-
 terminatis autẽ his: rursum dicimus quoniam cõtingere duobus modis dicitur. ¶ De-
 Secundo numero 21. terminatis autẽ his: rursum dicimus quoniam cõtingere duobus modis dicitur.
 Vno quidem quod plerunq; fit, & deficit necessarium. vt canescere hominẽ, vel
 augeri, vel minui, vel omnino quod natum est esse. hoc enim nõ continuum ha-
 bet necessarium: eo q̄ non semper est homo. cum tamen homo est: aut ex neces-
 sitate, aut vt in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic & non sic
 possibile. vt animal ambulare. vel ambulante fieri motũ terræ. vel omnino quod
 casu fit. nihil enim magis sic natum est, vel econtrario. ¶ Conuertitur ergo & se-
 cundum oppositas propositiones vtrunq; contingens, nõ tamen eodẽ modo: sed
 quod natum quidem est esse ei quod non ex necessitate esse. sic enim contingit
 non canescere hominem. infinitum autem: ei quod nihil magis sic, vel illo mo-
 do. Disciplina autem & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem nõ est:
 eo q̄ inordinatum est medium. ex ijs vero quæ nata sunt esse: penẽ orationes &
 considerationes fiunt, de sic contingentibus. ex illis autem possibile quidem est
 fieri syllogismus: nõ tamen solet quæri. hæc ergo definiuntur magis in sequen-
 tibus. nunc autem dicemus, quãdo, & quomodo, & quis erit syllogismus ex con-
 tingentibus propositionibus. ¶ Quoniam autẽ contingere hoc huic inesse, dupli-
 citer est accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse. nam
 de quo b, a contingere: horum alterũ significat. aut de quo dicitur b: aut de quo
 contingit dici. de quo autẽ b, a cõtingere: aut omni b possibile inesse a, nihil dif-
 fert. ¶ Manifestum igitur quoniã dupliciter dicitur a, omni b inesse contingere.
 Primum ergo dicemus si de quo c, contingit b, & de quo b, contingit a: quis erit
 & qualis syllogismus. sic enim vtræq; propositiones sumuntur secundũ contin-
 gere. quando autem de quo b est, contingit a: hæc quidem inesse, illa vero con-
 tingens. quare à similibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.

¶ Duodecimi cap. notæ.

¶ De quolibet affirmatio, aut negatio vera: applicabitur. quod cõtingit esse, falsum est nõ possibi-
 le esse: quare ipsum possibile est esse. & quod cõtingit esse, falsum est impossibile esse: verũ igit quod
 contingit esse, non impossibile esse. & hunc in modũ ad reliquos modos cõparando. nam de quolibet
 affirmatio, aut negatio vera. Erit igitur cõtingens quod dicitur de necessario: vt quod æque po-
 test ac impossibile, quodq; cũ possibili cõuertitur. Et id dici potest contingens possibile, & contin-
 gens necessarium. iure quidem possibile: quia cũ possibili recurrit ac reuertitur. necessarium veros
 quia de necessario dicitur, & ipsum sequitur, tametsi cum eo nõ conuertatur. ¶ Propositiones con-
 tingentis nõ necessarij conuerti secundũ contrapositionem, affirmatiuas priuatiuis: & contra, pri-
 uatiuas affirmatiuis: nihil est aliud q̄ mutuas reuertentẽs; & reciprocas, huiusmodi propositiones
 inter se feruare consequentias. Et ita sentiendum est de negatiuis simpliciter: & negatiuis priuato-
 rijs inter se. primum monstrat Aristoteles. secundum ex opposito consequentis agnoscitur.

¶ ANTECEDENTES.		¶ CONSEQUENTES.	
Affirmatiuæ simpliciter	Conuertuntur	Priuatoriæ	
O b contingit esse a	Contrapositæ	O b contingit non esse a	
Q b contingit esse a	Contrapositæ	Q b contingit non esse a	
b contingit esse a	Contrapositæ	b contingit non esse a	
¶ ANTECEDENTES.		¶ CONSEQUENTES.	
Negatiuæ simpliciter	Recurrunt	Negatiuæ priuatoriæ	
Non O b contingit esse a	Contrapositæ	Non O b contingit non esse a	
Non Q b contingit esse a	Contrapositæ	Non Q b contingit non esse a	
Non b contingit esse a	Contrapositæ	Non b contingit non esse a	

95 ¶ Contingens nõ necessarium diducitur: in contingens vt plurimum, in contingens rarum, in con-
 96 tingens indeterminatum, indefinitumq; quod æque, & vtrumlibet dicitur. Id autem aduertendũ:
 quod natum est esse, communius esse q̄ contingens natum. nam eorum quæ nata sunt: quædam ne-
 cessaria sunt, & quædam contingentia. vt animal natum est sensum habere: & ex necessitate sensum
 habet. & natus est adolescens incrementum suscipere: & contingenter quantitatis mole attollitur,
 & accrescit. & natus est senex canescere: & contingenter canicie perfunditur. Quo fit vt quod natũ
 est: semper aut plurimum fit. Contingens autem natum: quod vt plurimum est, sed à necessario des-
 ficit. Et id contingens in quod conuertitur: contingens rarum appellare solent, q̄ rarenter admo-
 dum aduenit. Et contingens indeterminatum, æque & vtrumlibet: in contingens quod indetermi-
 natum, quod æque est, & vtrumlibet, conuertitur. Et in his fit quæ æque, & indifferenter siue (vt
 aiunt) in his quæ sũsq; deq; fiunt. semper tamen secundum contrapositiones enunciationes. rarũ etiã,
 in id quod plurimum est recurrit: vt subiecta descriptione monstratur.

CONTINGENTIA vt plurimũ, quæ & nata		CONTINGENTIA RARA.
O senem contingit canescere	Cõtrapositæ	O senem contingit non canescere
Fodientem cõtingit non reperire thesaurũ	Cõtrapositæ	Fodientem cõtingit reperire thesaurum
CONTINGENS indeterminatum		
O hominem contingit vigilare	Cõtrapositæ	O hominem contingit non vigilare
Hominem contingit non sedere	Cõtrapositæ	Hominem contingit sedere
CONTINGENTIA RARA		
Omnem ienem contingit non auarecere	Cõtrapositæ	Omnem ienem contingit auarecere
Fodientem contingit thesaurum reperire	Cõtrapositæ	Fodientem cõtingit thesaurũ nõ reperire

¶ Et contingentia vtrumlibet pariter & rara, quanuis syllogismi etiam ex ipsis conficiantur: reie-
 cta sunt à disciplinis. neq; ex illis quæstiones, & problemata (vt ex secundo posteriorum agnosce-
 tur) sciscitari debent. sed contingentia nata, & vt plurimum: frequentem in disciplinis habent vsus
 accommodationem, præsertim in his quæ coniectatoriæ sunt. quales medicina, prognostica Hip-
 98 pocratis, & physiologorum, qui per signa, futuræ rei prælagiunt euentum. ¶ Cum dupliciter dica-
 tur omni b contingere inesse a, primo omni cui contingit inesse b contingere inesse a, secundo om-
 ni cui inest b contingere inesse a: hinc bifariam, ad absolutorum analogiam in cõtinentibus dif-
 finiri potest, omni contingere inesse. Primo quando nihil inueniri potest cui cõtingat subiectum,
 cui identidem non contingat inesse prædicatum. Secundo quando nihil inueniri potest cui inest
 subiectum, cui non contingat inesse prædicatum. Et consimiliter contingere nulli inesse dicere-
 tur. Et hæc eadem contingere dici de omni, & contingere dici de nullo dici possunt. Ex primo
 modo: meri contingentes syllogismi conficiuntur. Ex secundo: mixti, nunc ex absolutis, nunc ex
 necessarijs, vt ex sequentibus dilucebit.

¶ PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

93 **D**uodecimum cap. Modi contingentis, contingentis non necessarij. & modi aliquid alicui
 contingere inesse. conclusiones duæ. ¶ Modi contingentis. Post ea quæ de inesse, & de
 necessario diximus: vt de contingenti dicamus par est, quando & quomodo, & per quæ
 erit syllogismus. Et contingens bifariam dicitur. Primo modo dico contingere, siue con-
 tingens: quo non existente necessario, quod nihilominus si ponitur inesse, nihil eueniet propter id
 impossibile. Alio etiam modo & de necessario dicitur contingens, & id homonyme. Quod autem
 contingens talem habeat significationem in qua non solum de ijs quæ non necessaria sunt, sed &
 etiam de necessario dicatur: ex affirmationibus & negationibus oppositis (vt & in libro Peri ep-
 94 *μηνέας* dictum est) manifestum est. Nam non contingit esse, non possibile esse, impossibile esse, &
 necessarium non esse: vel eadem sunt vel sese consequuntur. quare & his opposita contingit esse,
 possibile esse, non impossibile esse, & non necesse non esse: aut eadem erunt, aut inuicem sequentia.
 Nam de quolibet aut affirmatio, aut negatio vera. Erit igitur contingens: quod dicitur de necessa-
 rio, & aliquod contingens quod de necessario non dicitur. quod contingens dicatur non necessa-
 rium. de quo solo hic sermo suscipiendus est. ¶ Prima conclusio. Euenit vt omnes de contingenti
 propositiones, affirmatiuæ videlicet & priuatiuæ: sibi inuicem conuertantur. Et dico non affirma-
 tiuas conuerti negatiuis: sed quæcunq; affirmatiuæ figuræ secundum contrapositionem. vt ea quæ
 est contingit esse cum hac conuertitur, contingit non esse. & hæc contingit omni inesse, cum hac
 contingit nulli inesse, vel omni non inesse. & hæc contingit alicui inesse: cum hac contingit alicui
 non inesse. & eodem modo in cæteris. Et huius rei prompta est ratio. Nam hoc modo contingens
 esse, non est necessarium esse, & quod non est necessarium esse, possibile est non esse, quod autem
 possibile est non esse, contingens est non esse. manifestum est igitur si contingens est esse etiã con-
 tingere non esse. vt si a contingit ipsi b inesse: cõtingit etiam non inesse b. & si a contingit omni b
 inesse: contingit & nulli b inesse. Et hunc in modum in particularibus affirmationibus secundum
 m. iij.

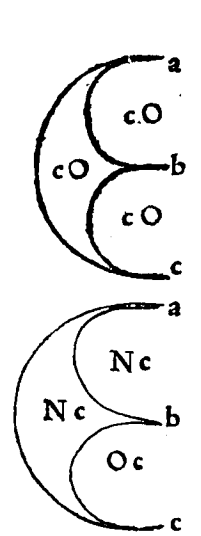
Hippocra-
tes.

Secundo, nu-
mero 29.

Secundo, numero 21.

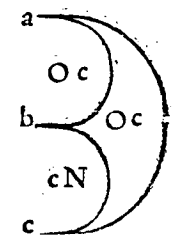
contrapositionem enunciatis. Nam par, consimilisque demonstratio. sunt enim huiusmodi propositiones affirmatiuæ. nam contingere consimiliter se habet atq; ordinatur: vt & id quod est esse in illis de inesse, quemadmodum & in libro *ἁπλῶς ἐπιμνηστικῶς* dictum prius est. ¶ Duo modi contingentis non necessarij. His discussis: rursus dicendum videtur contingens non necessarium, duobus modis. Vno modo id dicitur contingens, quod plerunq; fit: & abest, deficitque ne & ipsum sit necessarium. vt hominem canescere, vel augeri, vel decrementum pati, & omnino id contingens quod natum est esse. neque mirum si à necessario deficit. nam huiusmodi contingens non continuo, perpetuòque necessarium habet: id cui assit. ob id ipsum quòd homo & huiusmodi circa quæ habet fieri: non semper sunt. quando tamen sunt: & quod natum est esse aut ex necessitate inest, aut plurimum inest. ¶ Secundo modo dicitur contingens indeterminatum: quod sic, & non sic, possibile est. vt animal ambulare, vel eo ambulante terram succuti atque tremiscere, & omnino quod temere, casuque euenit. Nam in huiusmodi nihil sic magis quàm contra natum, definitumque est. ¶ Secunda conclusio. Vtrunq; cōtingens secundū cōtrapositas propositiones cōuertitur: sed nō eodem modo. nam cōtingens natum esse, nō cōuertitur in cōtingens natum esse: sed in contingens quod non necesse est esse. sic enim contingit hominem non canescere. Sed contingens indeterminatum secundum contradictionem conuertitur in contingens indeterminatum, quod nihil magis sic, vel illo modo natum est. Verum neque scientia, neque syllogismus demonstratiuus: ex huiusmodi indeterminatis cōtingentibus est, ob id ipsum quòd in consentaneum, ineptumq; sit medium. sed ex his contingentibus quæ nata dicuntur: complusculæ sermonum agitationes, & considerationes fiunt. at ex indeterminatis contingentibus possibile quidem est syllogismum fieri: non tamen ex huiusmodi solent quæstiones, considerationesq; agitari. Verum hæc magis ex sequentibus determinabuntur. nunc autem dicere satis sit: quando, & quo modo, & quis ex propositionibus contingentibus fiat syllogismus. ¶ Modi contingere alicui inesse. Verum antequam id adoriatur: operæ precium est agnoscere, nos bifariam accipere solere, cum dicimus contingere quicquam alicui inesse. Nam huiusmodi sermone aliquando volumus inueniri: quippiam alicui contingere inesse cui illud inest. aliquando vero quippiam alicui contingere inesse: cui & ipsum continebat inesse. Nam cum dicitur contingere de quo b dicitur a: horum alterum designat aut contingere de quo b dicitur dici a, aut cōtingere de quo b contingit dici, etiam dici a. Et cum dicimus contingere a de quo b: idem intelligimus ac si diceremus omni b inesse a contingere. nihil enim refert. ¶ Corollarium. Quo fit vt dupliciter dicatur a, omni b inesse contingere. Et primum differemus de secundo, vt si omni c contingit inesse b, & omni b contingit inesse a: quisnam & qualis efficietur, coalescētque syllogismus. sic enim vtræque propositiones de contingenti sumentur. deinde de primo quando de quo b dicitur: contingit a. vt quando omni b contingit inesse a, & omni c inest b. In huiusmodi syllogismis vna propositio erit de inesse, & altera contingens. quare & à similibus figuris quemadmodum in alijs syllogismis: nobis ordiendum est.

¶ De syllogismis ex ambabus contingentibus in prima figura. Cap. XII I.

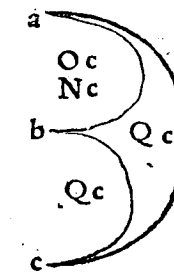
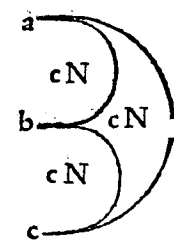

Quando ergo a, contingit omni b, & b, omni c: syllogismus erit perfectus, quoniam a, contingit omni c inesse. hoc autem manifestum est ex diffinitione. nam contingere omni inesse sic dicebamus. ¶ Similiter autem & si a quidem, contingit nulli b: b autem, omni c, quoniam a, contingit nulli c. Nam de quo b contingit, a non contingere: hoc erat nullum dimittere sub b contingentium. ¶ Quando autem a, cōtingit omni b, b autem, nulli c: per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus. conuersa autē b c secundum contingere: fit idem quemadmodum & prius. quoniam enim contingit b, nulli c inesse: contingit & omni inesse. hoc autem dictum prius. quare si b quidem, omni c. a autem, omni b: rursus idem fit syllogismus. ¶ Similiter autem etsi ad vtrasq; propositiones, negatio ponatur cum contingere (dico autē vt si a, contingit nulli b: & b, nulli c) igitur per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersis autem, rursus idem erit qui & prius. ¶ Manifestum est igitur quoniam negatione posita ad minorem extremitatem, vel ad vtrasque propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus. ex conuersione enim fit necessarium. ¶ Si autem hæc quidem propositionum vniuersalis, illa vero particularis sumatur, ad maiorem quidem extremitatem posita vniuersali: syllogismus erit perfectus. Nam si a, omni b

contingit, b autem, alicui c: a, alicui c contingit. hoc autem manifestum ex diffinitione contingentis. Rursus si a, contingit nulli b: b autē, cōtingit alicui c inesse: necesse est a, contingere alicui c nō inesse. Demonstratio autē eadem quæ in his. ¶ Si autem priuatiua sumatur particularis propositio, vniuersalis autē affirmatiua, positione autem similiter se habeant (vt a quidem, omni b cōtingat: b autem, alicui c cōtingat non inesse) per sumptas quidē propositiones nō fit manifestus syllogismus. conuersa autem particulari, & posito b, alicui c contingere inesse: eadem erit conclusio quæ & prius. quæ admodum in ijs quæ ex principio. ¶ Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem vniuersalis, siue vtræque sumantur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similes figuræ, siue vtræque indefinitæ vel particulares: nullo modo erit syllogismus. ¶ Nihil enim prohibet b transcendere a, & nō prædicari de æquis. in quo enim b transcendit a: sumatur c. huic neque omni, neque nulli, neque alicui, neq; non alicui contingit a inesse. siquidem conuertuntur secundum contingere propositiones, & b pluribus cōtingit quàm a inesse. ¶ Amplius autem ex terminis manifestum est. nam sic se habentibus propositionibus: primum postremo & nulli contingit & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium. inesse quidem ex necessitate: animal, album, homo. non cōtingere vero: animal, album, vestis. ¶ Manifestum igitur quoniam hoc modo habētibus se terminis: nullus fit syllogismus. nam omnis syllogismus vel eius quod est inesse est, vel ex necessitate, vel contingere. non est autem eius quod est inesse, neque necessarij. manifestum quoniam non est. nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo. relinquatur ergo eius quod contingere esse: hoc autem impossibile. ostensum est enim quoniam sic se habentibus terminis, & omni postremo primū necesse inesse & nulli contingere inesse. quare non erit eius quod est contingere syllogismus. nam necessarium non erat contingens. ¶ Manifestum autem & quoniam cum vniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus: semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verum ex prædicatiuis quidem perfectus: ex priuatiuis autē imperfectus. Oportet autem contingere sumere non in necessarijs: sed secundum dictam diffinitionem. aliquotiens autem latet huiusmodi.

Non alicui, alicui non.

¶ Decimitertij Cap. notæ.

106 ¶ Amplius se extendere, superare, & latius se fundere. videlicet nihil vetat b contingere cuiquam omni inesse: cui non contingit a. ¶ Terminis in propositionibus contingentibus vniuersaliter sumptis, medio & minore extremo. ¶ Assignatā diffinitionem cap. præcedēte, numero 93. Quando in figurationibus ponitur contingens, nihil aliud addendo: intelligitur contingens speciale, & vt in hoc libro diffinitur. Et quando absoluta, aut inesse: intelligitur de inesse simpliciter, & quæ non ad aliquod tempus determinata est. ¶ Pro colligendis coniugationibus quatuor regulæ. primum, primum. primum, secundum. secundum, secundum. secundum, primum:

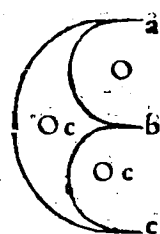
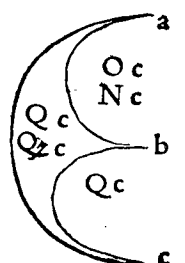
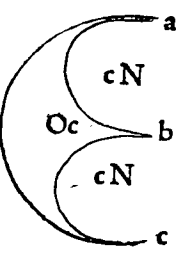
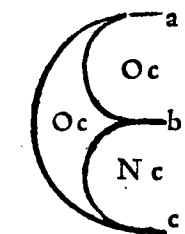
Primum, affirmatiuum. Secundum, priuatiuum:

¶ Primæ figuræ syllogistici modi pure contingentes perfecti.

I	a	Con. Affirmatiua	III	e	Con. Priuatiua
	a	Con. Affirmatiua		i	Con. Affirmatiua
	a	Con. Affirmatiua		o	Con. Priuatiua
II	e	Con. Priuatiua	V	a	Con. Affirmatiua
	a	Con. Affirmatiua		a	Con. Affirmatiua
	e	Con. Priuatiua		e	Con. Priuatiua
I II	a	Con. Priuatiua	VI	a	Con. Affirmatiua
	i	Con. Affirmatiua		e	Con. Priuatiua
	i	Con. Affirmatiua		a	Con. Affirmatiua

Annotatio.

logismus. **Quarta conclusio.** Vtrisque vniuersalibus priuatiuis de contingenti: nullus perfectus fit syllogismus. dico autem vt si omni b contingit non inesse a, & omni c contingit non inesse b: per sumptas sanè propositiones nullus perfectus fit syllogismus. sed vtrisque priuatiuis in suas contingentes affirmationes conuersis: idem qui supra proueniet syllogismus. **Primum corollarium.** Manifestum igitur est negatione posita ad minorem extremitatem, aut ad vtrasque propositiones: aut nullum fieri syllogismum, aut fieri quidem sed imperfectum. Nam ex conuersione: agnoscitur necessarium, & aliquid ex necessitate euenire. **Quinta conclusio.** Si vna propositionum vniuersalis altera vero particularis sumatur, vniuersali ad maius extremum collocata & particulari affirmatiua ad minus: fit primæ figuræ perfectus syllogismus. **Nam** si omni b contingit inesse a, & alicui c contingit inesse b: contingit etiam alicui c inesse a. hoc enim manifestum est: ex determinatione eius quod est omni contingere. Et idem euenit si ad maius extremum ponatur vniuersalis priuatiua. vt si omni b contingit non inesse a, & alicui c contingit inesse b: dico ex necessitate prouenire alicui c contingere non inesse a. & eius rei eadem, quæ & in superioribus demonstratio est. **Sexta conclusio.** Si autem particularis propositio sumatur priuatiua & vniuersalis affirmatiua, sed quæ superioribus similem habeant positionem, id est vt sit vniuersalis ad maius extremum: per sumptas propositiones non apertus, dilucidusque & perfectus fit syllogismus. vt si omni b contingit inesse a & alicui c contingit non inesse b: ex sumptis quidem propositionibus non gignitur manifestus syllogismus. sed conuersa particulari priuatiua in suam affirmatiuam, positaque eius loco alicui c contingere inesse b: eadem efficietur conclusio quæ & prius in præcedente conclusione. quemadmodum & fiebat in ijs: qui ab initio dicti sunt. **Septima conclusio.** Si particularis propositio ad maius extremum sumatur, ad minus autem vniuersalis: siue ambæ affirmatiuæ sumantur, siue ambæ priuatiuæ, siue non affirmatione, priuationeque vniuersales, siue etiam ambæ indefinitæ vel ambæ particulares: nullo pacto erit syllogismus. **Primo** quidem, quia particulari ad maius extremum: nihil prohibet medium superare maius extremum & de pluribus contingere & non de æqualibus prædicari. vt nihil vetat b se amplius extendere quam a & non de æqualibus contingenter prædicari. Esto igitur ita, & sit c id in quo b excedit a, latiusque hoc modo se fundit quam a. sumatur c sub b. ex propositionibus alicui b contingit inesse a, & omni c contingit inesse b: nulla colligitur conclusio neque omni c contingere inesse a, neque omni c contingere non inesse a, neque alicui contingere, neque alicui non contingere. neque si ambæ propositiones priuatiuæ sint, siue vna affirmatiua & altera priuatiua. quandoquidem huiusmodi propositiones affirmatiuæ, in priuatiuas, & priuatiuæ in affirmatiuas contingentes conuertuntur, & b pluribus contingebat quam a. Et idem queat possitque argumentum, si aut ambæ indefinitæ aut particulares quomodocunque ponantur. **Secundo.** insuper ex terminis illud manifestum esse potest. Nam sic sese habentibus propositionibus: primum postremo interdum nulli contingit inesse, interdum vero omni ex necessitate inesse. Termini communes omnium, inesse quidem omni ex necessitate: animal, album, homo. nulli vero contingere inesse: animal, album, indumentum. **Secundum corollarium.** Manifestum igitur esse potest: hunc in modum se habentibus terminis nullum prorsus aggigni syllogismum. Nam omnis syllogismus, aut est de inesse, aut ex necessitate, aut contingere inesse. Atqui non aggignitur syllogismus ex inesse, neque ex necessitate inesse. Nam in huiusmodi si ponitur affirmatiuus: interimitur per terminos nulli inesse priuatiuo. & si ponitur priuatiuus: itidem interimitur ex terminis omni inesse affirmatiuo. relinquuntur igitur (si quispiam aggeneretur) syllogismum aggigni ex contingenti inesse. id autem impossibile est. Nam ostensum est sic sese habentibus terminis omni postremo termino primum ex necessitate inesse, & nulli etiam contingere inesse. quare fieri non potest: vt ex necessitate colligatur aliquid contingere. Illi siquidem aduerfatur, & nulli contingere & omni ex necessitate inesse. quod enim ex necessitate inest: minime contingebat inesse. **Tertium corollarium.** Exploratum etiam id est terminis in propositionibus contingentibus vniuersaliter sumptis: semper in prima figura fieri syllogismum, siue affirmatiue siue negatiue fuerint enunciata. verum cum affirmatiue enunciantur: perfectus conficitur syllogismus. cum vero priuatiue: conficitur imperfectus. Et opere precium est id non latere: contingens sumendum esse non vt se ad necessaria protendit: sed secundum prius assignatam definitionem. Solet enim interdum id ipsum latere.

nulli aut non omni ex necessitate inesse. si enim nulli aut non omni ex necessitate: contingere dicimus, & nulli, & non omni inesse. **Contingat** enim a, omni b: b autem, omni c ponatur inesse. quoniam igitur sub b est c, a autem, contingit omni b: manifestum quoniam & c omni, contingit a. fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autem & cum priuatiua est a b propositio, b c autem affirmatiua, & hæc quidem contingere, illa vero inesse sumetur: perfectus erit syllogismus, quoniam a, contingit nulli c inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatē, perfecti syllogismi fiunt: manifestum. Quod autem cōtrarie se habent erunt syllogismi: per impossibile monstrandū est. simul autem erit manifestū & quoniam imperfecti: nam ostensio nō ex sumptis propositionibus. **Primum** autem dicendū quoniam si cum est a, necesse est esse b: & cum possibile est esse a, possibile erit b, ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus vt in quo quidem a, possibile: in quo autem b, impossibile. si ergo illud possibile quidem est, cū possibile esse, ipsum fiet: hoc vero impossibile, quoniam impossibile. non utiq; fiet. simul autem si a, possibile, & b, impossibile: continget a fieri præter b. si autem fieri: & esse. nam quod fit: quando factum est, est. Oportet autem accipere non solū in generatione possibile & impossibile: sed & in verū esse, & in quod actu est. & quocūq; modo simpliciter aliter dicit possibile. in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cum est a, b esse: nō tanquam vno aliquo existente a, erit b, oportet opinari. nihil enim est ex necessitate vno aliquo existente: sed duobus ad minus. vt quando propositiones sic se habent vt dictum est, secundū syllogismum. nam si c, dicitur de d: d autem, de e: & c, de e ex necessitate. & si vtrunq; possibile: & conclusio erit possibilis. quemadmodum ergo si quis ponat a quidem propositiones, b autem conclusionem: accidit non solum a existente necessario, & b simul esse necessarium, sed etiam possibili, possibile. Hoc autem ostenso manifestū est quoniam falso posito, & non impossibili: & quod accidit propter positionem falsum erit, & nō impossibile. vt si a falsum quidem est, non tamen impossibile: cum autē sit a, & b. & b erit falsum quidem: nō tamen impossibile. nam ostensum est quoniam cum est a: est b. & cum possibile est a: possibile est b. positum autē est a possibile esse: & b erit possibile. si enim impossibile est b: simul idem erit possibile & impossibile. Determinatis autē ijs: insit a, omni b. b autem, contingat omni c: necesse est a igitur contingere omni c inesse. non enim contingat. b autē, omni c ponatur inesse. hoc autē falsum quidem: non tamen impossibile. si ergo a quidem, non contingit omni c, b autem, omni c insit: a non omni b contingit. fit enim syllogismus per tertiam figurā. sed positum erat omni contingere inesse. necesse est ergo a, omni c cōtingere. falso enim posito, & non impossibili: quod accidit est impossibile. possibile est autē & per primam figuram facere impossibile ponentes b inesse c. nam si b, omni c inest, a autē, omni b contingit: & omni c continget a. sed positum erat nō omni possibile inesse. **Oportet** autem accipere omni inesse non secundum tēpus determinantes, vt nunc, aut in hoc tempore: sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundū nunc sumpta propositione, non erit syllogismus. nihil enim fortasse prohibet quandoq; & omni mouenti hominem inesse, vt si nihil aliud moueatur. mouens autem contingit omni equo: sed homo nulli equo cōtingit. **Amplius.** Sit primum quidem animal, medium vero mouens, postremū vero homo. ergo propositiones quidem similiter se habebunt: conclusio vero erit necessaria, non contingens. ex necessitate enim homo est animal. manifestum igitur quoniam vniuersale sumendum simpliciter: & non tempore determinantes. **Rursum.** Sit priuatiua propositio vniuersalis a b, & sumatur a quidem nulli b inesse: b autem, cōtingat omni c inesse. his igitur positis, necesse est a, contingere nulli c inesse. nō enim cōtingat. b autem, ponatur inesse c sicut prius. necesse

De syllogismis ex vna absoluta & altera contingente in prima figura. Cap. XIII.

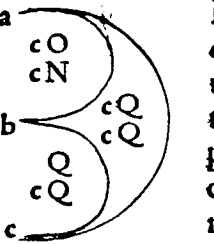
SI autem hæc quidē inesse, illa vero cōtingere sumatur propositionū, quando quæ ad maiore quidē extremitatē contingere significauerit: perfecti erunt omnes syllogismi, & contingētis secundū dictā determinationē. quādo autē quæ ad minore, & imperfecti omnes. & priuatiui syllogismi nō cōtingētis secundū dictam determinationē: sed eius quod est

Sed ei⁹, eius contingētis.

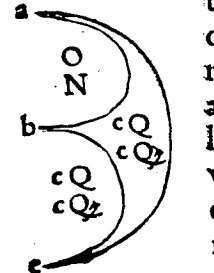
Annotatio.

est igitur a, alicui b inesse. fit enim syllogismus per tertiam figuram. hoc autem impossibile. quare contingit a, nulli c. posito enim falso & nō impossibili: impossibile est quod accidit. ¶ Hic ergo syllogismus nō est contingentis secundū definitionem: sed nulli inesse ex necessitate. hęc enim est cōtradictio factę hypothesis. positum est enim ex necessitate a alicui c inesse. syllogismus autem per impossibile: oppositę est contradictionis. ¶ Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam nō erit conclusio contingens. fit enim a quidem coruus, in quo autem b intelligens, in quo autem c homo. nulli ergo b, inest a. nam nullum intelligens, coruus. b autem, cōtingit omni c: omni enim homini inest intelligere. sed a, ex necessitate nulli c. non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper. fit enim a quidem mouens, b autem scientia, in quo autē c homo. ergo a quidem, nulli b inest. b autem, omni c contingit. & non erit conclusio necessaria. non enim necesse est nullum hominē moueri. sed necesse est aliquem. manifestum igitur quoniam est conclusio eius quod est nulli ex necessitate inesse. Sumendum autem melius terminos. ¶ Si autem priuatiuum ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans: ex ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogismus. cōuersa autem secundū contingens propositione: erit quęadmodum in prioribus. Infit enim a, omni b, b autem contingat nulli c. sic ergo habentibus se terminis: nihil erit necessarium. si autem cōuertatur b c, & sumatur b contingere omni c: fiet syllogismus quemadmodum prius. similiter enim habent se termini positione. Eodem autē modo & cum priuatiua sunt vtraque interualla. si a b quidem non inesse, b c autem nulli, cōtingere significat. nam per ea quidem quę sumpta sunt: nullo modo fit necessarium. cōuersa autem secundum contingens propositione: erit syllogismus. sumatur enim a quidem, nulli b inesse: b autem contingere nulli c, per hęc quidē nihil necessariū. si autem sumatur b, omni c cōtingere quod verum est, a b autē propositio similiter se habeat: rursus erit idem syllogismus. ¶ Si autem non inesse ponatur b, omni c, & non contingere non inesse: nō erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua a b propositio. Termini autem communes ex necessitate quidem inesse: album, animal, nix. Non contingere autem: album, animal, pix. ¶ Manifestum est igitur quoniam cum vniuersales sunt termini, & hęc quidem propositionum inesse, illa vero sumitur contingens, quando quę ad minorem est extremitatem cōtingere sumitur propositio: semper fit syllogismus. verū tamen quando quidem ex ipsis, quando autem propositione cōuersa, quando vero vtrunq; horum, & ob quam causam: diximus. ¶ Si autem hoc quidem vniuersale, illud vero particulare sumitur interuallorum, quando ad maiorem quidem extremitatē vniuersale ponitur & contingens, siue negatiuum siue affirmatiuum, particulare autem affirmatiuum & inesse: erit syllogismus perfectus, quęadmodum & cum vniuersales sunt termini. demonstratio autem eadem: quę & prius. ¶ Quando autem vniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse & non contingens, alterum vero particulare & contingens, siue affirmatiue siue negatiue ponatur vtręque, siue hęc quidem negatiua, illa vero affirmatiua: omnino erit syllogismus imperfectus. Verum hi quidem per impossibile ostenduntur: illi vero per conuersionem contingentis, quemadmodum in prioribus. Erit autem syllogismus per conuersionem & quando vniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse vel non inesse: particularis vero cum sit priuatiua, sumatur contingens. vt si a quidem omni b inest vel non inest. b autem alicui c contingit non inesse. cōuersa enim b c, secundum contingere fit syllogismus. ¶ Quando autem non inesse sumet particulariter posita propositio: non erit syllogismus. Termini inesse: album, animal, nix. non inesse autem: album, animal, pix, per indefinitum enim est sumēda demon-

Et non ponatur (subaudit b, omni c) contingere non inesse. Non erit nullo, auxesis negatiuum pro vna.

Cum dicit siue affirmatiue siue negatiue ponantur vtręque, siue hęc quidem negatiua: vsurpat negatiuum hic p priuatiuo, aliquatulum propter affinitatem, vocabulo indulges p priuatiuo.

116 stratio. ¶ Si autem vniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, particulare autē ad maiorem siue priuatiuum siue affirmatiuum, siue contingens, siue inesse vtrumvis: nullo modo erit syllogismus. ¶ Nec cum particulares vel indefinitę ponentur propositiones, siue contingere sumptę, siue inesse seu permutatim: nec sic erit syllogismus. demonstratio autem eadem, quę in prioribus. Termini autem communes inesse quidem ex necessitate: animal, album, 117 homo. non contingere vero: animal, album, tunica. ¶ Manifestum est igitur quoniam vniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

¶ Decimiquarti Cap. notę.

109 ¶ Terminis vniuersaliter sumptis, subiectis terminis. ¶ Prius determinatā contingentis acceptio- nem, scilicet in finē 12. cap. ¶ Contingere nulli vel alicui non inesse, æquiuale- re ei quod est nulli vel alicui nō ex necessitate inesse: ex secūdi τῶδι ἐρμηνείας cap. tertio. ¶ Et qui priuatiui syllogis- mi: non erunt contingentis secundū prius assignatam determinationem. id tamen aduertendum, propositione absoluta simpliciter, & assumptione cōtingente: non modo in priuatiuis colligere cō- clusionem contingentis necessarij, sed etiam in affirmatiuis. Et dicimus cōtingens necessarium (vt prius ammonuimus) non quia cum necessario conuertatur: sed quia ad necessarium se extendit, vt quod possibili prorsus æquetur. & ferme apta nomina desunt: sed disciplinę causa cōtingens sim- pliciter hic appellamus, aut commune, aut huiusmodi. contingens autem non necessarium: dici po- terit contingens speciale. de priuatiuis tamen meminisse, haudquaquam præter rem & officiū fue- rit: ne crederemus priuatiuam in priuatiuis syllogismis posse conuerti secundū prius discussę con- trapositionis legem. vt scilicet propositione vniuersali negatiua absoluta, & assumptione contin- gente: colligeretur affirmatiua contingens. id enim ita esse nō potest. ¶ Cum sint, cum sint verę. aliud esse, aliud esse verū. ¶ Cum possibile est a esse. possibile vt omnes possibilis modos claudit, & vt necessario cōmunius, quod ex secūdi τῶδι ἐρμηνείας cap. tertio agnoscitur. ¶ A, duarum pro- positionum syllogismi, loco accipitur. ¶ Quod enim fit, cum factum est esse: applicandum est ad ea quę resident facta, non autem ad ea quę cum fiunt, fluore marcescunt euanida.

Nūero 97
Nūero 28

Nūero 31

	A possibile	Literę Aristotelis				
Omne	d possibile est esse c	α	β	γ	Δ	Ζ
Omne	e possibile est esse d	Literę interpretum.				
	B possibile	a	b	c	d	e
Omne	e possibile est esse c					

¶ A est, a est verum. b esse, b esse verum. ¶ Modi possibilis positi sunt in penultimo Cap. secūdi τῶδι ἐρμηνείας. & adiectum est absolute, simpliciter vt quoquomodo aliter dicitur possibile: pro- pter possibile tertio modo positū in libro τῶδι ἐρμηνείας, quod quidē possibile non necessariū est, & quod idem est ac contingens non necessarium. Igitur possibilis quatuor hi modi, specialēsq; esse possunt. possibile actu: quod & verum est. possibile generatione. possibile simpliciter, ac absolute. possibile non necessarium. Cum enim dicimus omnē hominem possibile est rationale esse: id nō solum possibile est, sed verum est: id dico, omnem hominē rationalem esse. At cum dico, possibile est omnem hominem sequi rationem: id quidem possibile, sed non verū est. ¶ Syllogismus in ter- tia figura quo vtitur Aristoteles ad demonstratōnē secūdę partis conclusionis: ex nota quartę conclusionis vndecimi Cap. per æquiualentiam cognoscitur. Nam nō contingere & necessariū nō esse ex libro τῶδι ἐρμηνείας æquiualentes esse dinoscuntur & cōsequentes: qua in significatione su- mitur contingens in cōclusionē, cum assumptione contingente, colligitur conclusio contingens. Et quāuis syllogismos de possibili & contingenti quod ei æquiualeat in prima figura prius non de- monstrasset: poterat tamen facile per dici de omni & de nullo proportionaliter agnosci, vt & illi de necessario. Verum, ne Aristoteles videretur in vitiū incidere petitionis principij: pauloante mon- strauit a, id est propositionibus in prima figura possibilibus: & b quoq; id est conclusionē, esse pos- sibilem, & insuper assumptionis possibilis loco, sumpta absoluta simpliciter: conclusionem possibi- lem esse. quare & assumptionis contingentis loco. ex quo monstrato: ratio sua ad secundam conclu- sionis partem, lucem, roburq; esset habitura. Nam syllogismus ille tertię figurę monstrabitur ex opposito conclusionis, cum assumptione, colligēdo oppositum primę propositionis: qui per pau- loante mōstrata, necessarius erit syllogismus possibilis constans æquiualenter ex propositione pos- sibili, assumptione absoluta simpliciter, & cōclusionē possibili. eritq; quintus possibilium syllogis- morum primę figurę modus: vt statim agnosceretur. Et hac in cōclusionē contingens vt in libro τῶδι ἐρμηνείας pro contingenti simpliciter, non autem pro contingenti non necessario & specia- liter (vt in hoc libro definitum est) accipimus. Ne igitur huiusmodi syllogismi possibiles & con- tingentes simpliciter, nos lateant: ex subiecta descriptione agnosci poterunt.

Nūero 30

Nūero 30
Modi possi- bilis.

Nūero 28

A Anteces- dens.
B Conse- quens.

Prima figura.

Aequivalentes.

I	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
II	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
III	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
IIII	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
V	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
		a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
VI	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
		e	Possibilis	e	Contingens simpliciter

Secunda figura.

Aequivalentes.

I	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
II	A	a	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
		e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
III	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
IIII	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
		e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
V	A	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
	B	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
		e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
VI	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	i	Absoluta simpliciter	i	Absoluta simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter

Tertia figura.

Aequivalentes.

I	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter

II	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
IIII	A	i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
IIII	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
V	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
VI	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
VII	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
VIII	A	i	Absoluta simpliciter	i	Absoluta simpliciter
	B	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
IX	A	a	Possibilis	a	Contingens simpliciter
	B	i	Absoluta simpliciter	i	Absoluta simpliciter
		i	Possibilis	i	Contingens simpliciter
X	A	o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
	B	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter
XI	A	e	Possibilis	e	Contingens simpliciter
	B	i	Absoluta simpliciter	i	Absoluta simpliciter
		o	Possibilis	o	Contingens simpliciter

Ex modo ducendi syllogismi ad impossibile in demonstratione secundae partis conclusionis, tum per tertiam, tum per primam figuram: agnoscitur non solum eo syllogismo ad impossibile deducere, qui ex contradictorio cum alterutra propositionum, alterius colligit oppositum, tamen hoc pacto vel quam creberrime fiat. Sed syllogismo etiam ducimus ad impossibile: cum ad contraria, vel contradictoria concedenda (id est, admittae hypothesis oppositum concedendum) syllogismo ducimus. Quamvis ex superioribus notis & libro *περι ερμηνείας* syllogismorum aequivalentia satis agnoscitur: aliquid tamen quorum in hoc capite aliquis est usus, adhuc hic apponuntur.

CAE Q V I V A L E N T E S.				
Non	O c	contingit inesse a	Q c	neccesse est non inesse a
	O c	inest b		O c inest b
	Q b	non contingit inesse a	Q b	neccesse est non inesse a
CAE Q V I V A L E N T E S.				
	O b	contingit inesse a		O b possibile est inesse a
	O c	inest b		O c inest b
	O c	contingit inesse a		O c possibile est inesse a
CAE Q V I V A L E N T E S.				
Non		contingit nulli c inesse a	Q c	neccesarium est inesse a
	O c	inest b		O c inest b
	Q b	non contingit non inesse a	Q b	neccesarium est inesse a

CAE Q V I V A L E N T E S.

o	Non cōtin. simpliciter	o	Impossibile
a	Inesse simpliciter	a	Inesse simplr.
o	Non cōtin. simpliciter	o	Impossibile
a	Cōtingens simpliciter	a	Possibile
a	Inesse simpliciter	a	Inesse simplr.
a	Cōtingens simpliciter	a	Possibile
i	Non cōtin. nō simplr	i	Neccssarium
a	Inesse simpliciter	a	Inesse simplr.
i	Non cōtin. nō simplr	i	Neccssarium

oo designat particulare negatiuam priuatoria: e vero designat vniuersale negatiuam priuatoriam: quæ interdū affirmatiuis æquivalent. Priuatoriæ autē negatiuæ quatuor modorū ita æquivalent.

CAE Q V I V A L E N T E S.

Neccesse	ee	a	Possibile Cōtin.
Neccesse	oo	i	Possibile Cōtin.
Impossibile	ee	e	Possibile Cōtin.
Impossibile	oo	o	Possibile Cōtin.
Cōtingens	ee	a	Neccssarium
Cōtingens	oo	i	Neccssarium
Possibile	ee	a	Neccssarium
Possibile	oo	i	Neccssarium

Cum Aristoteles paululum citra finem primæ conclusionis monstrat conclusionē nō esse contingentis nō necessarij: per id monstrat quia dantur termini ex necessitate. quare si dicas sequi conclusionem affirmatiuam cōtingentem: manifestum est illam quæ est ex necessitate nulli, illi aduersantem esse, atq; repugnare. nam quod cōtingit esse: possibile est esse. quod autem necesse est nō esse nō potest esse. & si conclusionem efficias priuatiuam cōtingentem (quia illa suæ contrapositæ affirmatiuæ reciproca est, & vicissim comes) stabit iterum ea quæ est de necessitate nulli cū affirmatiua cōtingente. quod est impossibile. Et vt paucis absoluatur: tam ea quæ est de necessitate omni, quæ est de necessitate nulli, vtriq; affirmatiuæ & priuatiuæ cōtingenti, secundū designatam in hoc libro significationē aduersat ac repugnat. Quo fit vt si dabūtur termini de necessitate omni: nulla efficietur proflus cōclusio cōtingētis nō necessarij. Identidem & si dabūtur termini de necessitate nulli: nulla etiā proflus efficietur, neq; affirmatiua, neq; priuatiua. In fine vero demonstrationis eiusdem cōclusionis, sumēdos esse melius terminos adiectum est: quia duæ terminorū sumptiones calumniam sustinere possunt. Prima quidē qua ponebatur omni quod mouetur inesse hominē: vt si nihil aliud quicq; moueretur. & omnem equum cōtingere moueri: & tamē ex necessitate nullum equum esse hominē. Id sanē videtur impossibile positū, omni scilicet quod mouetur inesse hominē: propter cælum quod ex necessitate mouetur. Et impossibile postulabatur, cū adducebatur: vt si nihil præter hominē moueretur. Secunda positio terminorū quæ calumniæ patere possit, fuit: moueri, scientia, homo. nam cū necceretur hoc pacto ratiocinatio, nulla scientia mouetur, & omni homini contingit inesse scientiam: assumptio aut falsa est, aut scientia quæ in propositione vt principale & primogenium subiecta est, in assumptione paronyme, denominatiuēq; & deductiue sumit. vt sit assumptionis intelligētia & omnē hominē cōtingit esse scientem. quæ variatio syllogismi accōmoda nō est: vt ex cap. 36. cognoscēdum est. Id autem nō latuit Aristotelem: ideo subiūgit melius sumēdos esse terminos, q̄ aliquos inaccuratiusculē desumpserat. sint igitur termini accurati.

Termini accurati	Inaccurati
Primi	Primi
Homo	Homo
Vigilans	Moueri
Equus	Equus
Secundi	Secundi
Ignorans	Moueri
Sciens	Scientia
Homo	Homo

Propositione affirmatiua absoluta simpliciter & assumptione priuatiua cōtingente: colligitur affirmatiua cōtingēs simpliciter. Et propositione negatiua absoluta simpliciter, & assumptione priuatiua cōtingente: colligitur priuatiua cōtingens simpliciter. verum illi syllogismi admodum surdi sunt, & parum apparentes. & idcirco ratiocinationi minus apti: vt iam Aristoteles eiusmodi dicat nō esse syllogismos, quia sint & irrationabiles, & minus ad ratiocinādum accommodati idoneiq;. Attamen cū Aristoteles de eiusmodi loquens dicit, non erit syllogismus: intelligitur perfectus. vt ex corollarijs & quarta conclusionē exploratum esse potest, nihilominus tamē inter imperfectos surdi sunt, & penē nullum vsum habētes. Si calumniabuntur: termini album, animal, nix. & album, animal, pix, ponatur, vt & prius quoque mōstrauit, loco albi vigilans. nam nō accurata diligentia terminos ponit: q̄ statim in promptu sunt alij, qui facile sese præbent, reperiendi. Vt patet in litera partim negatiuum pro priuatiuo. vbique tamen recta potius quàm calumnia vlla: postulatur, desideratūq; intelligētia,

Syllogismi primæ figuræ ex absoluta simpliciter & cōtingenti mixti perfecti. Ex absoluta & cōtingenti mixti imperfecti contingentis nō necessarij.

I	a	Contingens
I	a	Inesse
I	a	Contingens
II	e	Contingens
II	a	Inesse
II	e	Contingens
III	a	Contingens
III	i	Inesse
III	i	Inesse
IIII	e	Contingens
IIII	i	Inesse
IIII	o	Contingens

e	Contingens
a	Absoluta
a	Contingens
a	Contingens
a	Contingens
a	Absoluta
e	Contingens
e	Contingens
i	Absoluta
i	Contingens
a	Contingens
i	Absoluta
o	Contingens

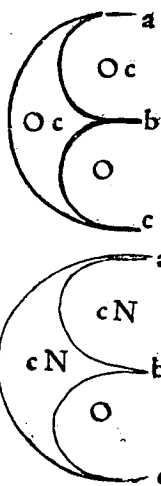
Imperfecti contingentis simpliciter.

a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
a	Contingens	e	Contingens	a	Contingens non necel.
a	Cōtingēs simpliciter	a	Cōtingēs simpliciter	a	Contingens non necel.
e	Absoluta simpliciter	e	Absoluta simpliciter	e	Absoluta simpliciter
a	Contingens	e	Contingens	a	Contingens non necel.
e	Cōtingēs simpliciter	e	Cōtingēs simpliciter	e	Contingens non necel.
a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter	a	Absoluta simpliciter
i	Contingens	o	Contingens	i	Contingens non necel.
i	Cōtingēs simpliciter	i	Cōtingēs simpliciter	i	Contingens non necel.
e	Absoluta simpliciter	e	Absoluta simpliciter	e	Absoluta simpliciter
i	Contingens	o	Contingens	i	Contingens non necel.
o	Cōtingēs simpliciter	o	Cōtingēs simpliciter	o	Contingens non necel.

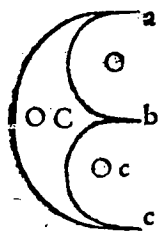
PARAPHRASIS CAP. DECIMIQUARTI.

109

Decimum quartum cap. de mixtis syllogismis ex vna propositione de cōtingenti, & altera de inesse in prima figura: conclusiones octo. corollaria duo. Prima cōclusio. Quando vna propositionum de inesse, altera vero contingens assumitur terminis vniuersaliter sumptis cum ea: quæ ad maius extremum collocatur contingens significauerit, perfecti erunt primæ figuræ huiusmodi de contingenti syllogismi omnes, secundum prius determinatam contingentis acceptionem. At vero quando ad minus extremum propositio contingens collocatur: huiusmodi syllogismi imperfecti omnes, & qui priuatiui syllogismi non erunt contingentis secundum prius assignatam determinationem, sed secundum eam significationem qua cōtingere nulli, vel alicui non inesse idem significat, ac nulli vel alicui nō ex necessitate inesse. si enim nulli vel alicui non ex necessitate inest: dicimus contingere & nulli aut alicui non inesse. Prima pars demonstratur. Et primum omni b inesse a contingat & omni c insit b. dico ex necessitate provenire omni c contingere inesse a. Nam quoniam omni b contingit a, & omne c sub b est: per id quod est omni contingere inesse, perspicuum est, & omni c contingere inesse a. Quare perfectus aggnitur syllogismus. Et simile iudicium est cum ea de contingenti ad maius extremum priuatiua, & ea de inesse ad minus est affirmatiua. vt cum omni b contingit non inesse a, & omni c inest b: perfectus efficietur syllogismus per id quod est contingere nulli inesse, colligens conclusionem omni c contingere non inesse a. Manifestum itaque est vniuersalibus existentibus propositionibus, ea quæ de inesse est ad minus extremum apposita: primæ figuræ syllogismos de contingenti fieri perfectos, quod est primum. At secundum, quando scilicet ea quæ est de inesse edisuerio sese habente, id est, ad maius extremum collocata, sunt syllogismi: ostendendum est illos per impossibile monstrari, & simul quoque erit manifestum quoniam erunt imperfecti. Nam ex sumptis propositionibus non videntur necessarij. Sed prius quàm id demonstrare aggrediamur nobis primum operæ precium monstrandum esse videtur, si cum sint aliquæ propositiones, ex necessitate euenit aliud esse: etiam cum illæ possibles sunt, ex necessitate & aliud quod euenit esse possibile. vt si cum a est, ex necessitate euenit & b esse: etiam cum possibile est a esse, ex necessitate quo-

que eueniet & b possibile esse. Nam esto sic se rebus habētibus, vt a possibile sit, & b impossibile: si id admitti potest. si igitur a possibile, quādoquidē possibile est esse, fieri potest: b vero impossibile, quia impossibile nunq̄ fieri potest. simul autē si a possibile & b impossibile: cōtingere potest a fieri prāter b. si fieri: & esse quoq; prāter b. quod enim fit cum factum est: est. non igitur cū a est: ex necessitate eueniet & b esse: quod est contra hypothesin. Verum id non solum intelligere oportet de possibili quod ideo possibile est, quod cū non sit vt tamen fiat, gignaturq; nihil prohibet, & de impossibili illo modo: sed & de possibili quod verū est etiam actu esse, & absolute quomodocunq; aliter sumatur possibile. Nam in omnibus modis possibilis verum est, propositionibus possibilib; & quod propter illas ex necessitate euenit, similiter sese habere, & esse possibile. Insuper id aduertendum est cum paulo supra dictum est si cum a est, euenit ex necessitate & b esse: non id tanq̄ vna sola propositione existente a, ex necessitate proueniat b putare oportet. Nam syllogismo nihil ex necessitate accidit aliquo vno: sed duobus ad minimum positis, vt quando scilicet propositiones sic se habent (quemadmodum dictum est) secundum syllogismum. Nam si de omni d dicitur c, & de omni e dicitur d: etiam & ex necessitate de omni e dicitur c. Et si vtrunq; est possibile & conclusio possibilis erit: hoc est si omni d possibile est inesse c, & omni e possibile inesse d. etiā & omni e possibile est inesse c. Quemadmodum igitur si quis ponat a propositiones esse, & b esse conclusionē: euenire possit non solum a existente necessario, hoc est propositionibus necessarijs, b simul esse necessarium conclusionēq; necessariam, sed & a possibili, b etiam esse possibile perspicuum. Hoc autem monstrato id etiam dilucere facile potest. q̄ falso supposito at non impossibili & quod propter hypothesin euenit etsi falsum quidem erit, non tamen impossibile. vt si a falsum quidem sit, at nō impossibile, posito a esse: ex necessitate euenit & b esse. & si erit b falsum: non tamen impossibile. Nam paulo ante monstratum est, cum est a: esse b. & cum possibile est a: & possibile esse b. atqui supponitur a esse possibile. igitur & b erit possibile. si igitur erat b impossibile: idem simul erit possibile & impossibile. quod prorsus esse nequit. His itaq; determinatis nunc secundū, quod in conclusione propositum erat: monstrandum est. Et omni b insit a & omni c cōtingat inesse b: dico ex necessitate prouenire omni c contingere inesse a. Quod si ita non fuerit: non contingat ergo omni c inesse a. & ponatur omni c inesse b, & tamen id quidem falsum, non tamen impossibile. si igitur non omni c contingit inesse a, & omni c inest b. igitur nō omni b contingit inesse a. Fit enim ex 11. capite: tertiæ figuræ syllogismus. sed positum erat omni b contingere inesse a. Nam omni b inerat a. continget igitur omni b inesse a, & non continget omni b inesse a. quod est impossibile. euenit igitur ex necessitate, vt omni c contingat inesse a. alioquin posito falso & non impossibili: quod accidit est impossibile. quod paulo ante monstratum est esse non posse. Possibile etiam est & per primam figurā ad id demonstrandum syllogismo ducere ad impossibile: ponentes vt prius omni c inesse b. quia enim posito est omni b inesse a, omni etiam b contingit inesse a, & omni c inest b: per primam igitur figuram omni c contingit inesse a. at positum erat non omni c contingere inesse a. id autem impossibile. quare ex necessitate eueniebat, omni c contingere inesse a. Hic tamen aduertendum est: oportere accipere omni inesse non secundum tēpus definiētes vt nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter inesse. Nam per huiusmodi & hic propositiones sumimus, & syllogismos facimus, quia si numeretur propositio de inesse vt nunc: non erit maiore de inesse & minore de contingenti qui dictus est syllogismus. Nam dabuntur termini, & ex necessitate nulli inesse, & omni ex necessitate inesse. Nam forsitan nihil vetat aliquando omni quod mouetur inesse hominem, vt si nihil moueatur prāter hominem. & omnem equum contingere moueri: attamen ex necessitate nulli equo homo inest. Sic igitur dati sunt termini ex necessitate nulli: homo, motus, equus. & termini ex necessitate omni dabuntur: animal, mouens, homo. ita vt animal primus sit, & mouens medius, homo vero postremus. Propositiones itaq; similiter sese habebunt & conclusio erit necessaria, & non contingens. Nam ex necessitate omnis homo animal est. perspicuum igitur est vniuersale de inesse sumendum esse simpliciter, & oportere non nos id tempore esse determinantes. Et idē demonstrandum est in priuatiuis syllogismis: propositione de contingenti ad minus extremum collocata. Vt nulli b rursus insit a, & omni c contingat inesse b. his positis, dico ex necessitate prouenire, vt contingat nulli c inesse a. quod si ita non fuerit: non contingat nulli c inesse a. & ponatur vt prius omni c inesse b. necesse est syllogismum, non contingit nulli c inesse a & omni c inest b: igitur alicui b non contingit non inesse a, per tertiam figuram. quare alicui b necessarium est inesse a. Id autem impossibile. nam positum nulli b inesse a. ex necessitate igitur primis propositionibus positis: euenit, vt contingat nulli c inesse a. alioquin posito falso & non impossibili: impossibile est quod accidit, quod esse non potest. Et præsens syllogismus non contingentis est, secundum assignatam superius contingentis diffinitionem: sed vt contingit nulli inesse, idem valet ac nulli ex necessitate inesse. Hæc enim factæ hypothesin contradictio est. siquidē hypothesin facta: non contingere nulli c inesse a. quæ eadē intelligebatur ac alicui c ex necessitate inesse a. Syllogismus autem ad impossibile, oppositæ contradictionis existit. Insuper & id ex terminis manifestari potest, conclusionem secundum illam assignationē non esse contingentem. Nam dantur termini ex necessitate nulli: vt coruus, intelligens, homo. & esto coruus a. intelligens b. homo autē c. manifestum igitur nullum b esse a (nam nullum intelligens, coruus) & omni c contingere, intel-

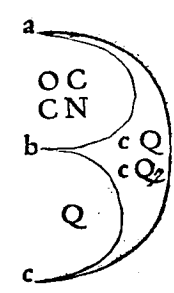
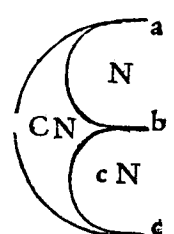
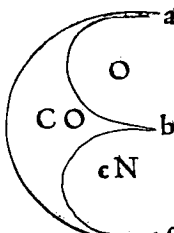
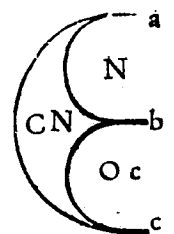

Numero 89

Annotatio.

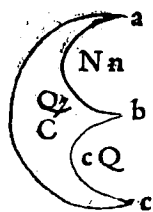
Annotatio.

ligens. omnem enim hominem contingit intelligere. & tamen ex necessitate nulli inest a. Nam ex necessitate nullus homo coruus. Non igitur secundum assignatam contingentis diffinitionem, efficietur conclusio contingens. Et non modo id: sed nec semper priuatiua necessaria fuerit. Vt esto a quod mouetur, b scientia, & c homo. nullū b est a, & omni c contingit inesse b. nam nulla scientia mouetur. & omni homini contingit inesse scientia. at non erit conclusio priuatiua necessaria. nā non necessarium est nullum hominem moueri: sed & non necessarium est aliquem hominem moueri. quare perspicuum est conclusionem omni c contingit nō inesse a: eius esse contingentis, quæ huic æquiualeat nulli c ex necessitate inest a, quemadmodum & propositum erat. verum (& si placeat) sumendi sunt melius termini. Secunda conclusio. Vniuersali priuatiua contingente ad minus extremum collocata: nullus fit primæ figuræ perfectus syllogismus. nam ex sumptis propositionibus nullus esse videbitur syllogismus: sed conuersa propositione priuatiua contingente quæ ad minus extremum est in affirmatiuam contingentem fiet syllogismus, quemadmodum & in præcedenti conclusione paulo ante dictum est. Vt primo (propositione de inesse affirmatiua) omni b insit a, & contingat nulli c inesse b. sic se habentibus terminis nihil apparebit ex necessitate prouenire. conuersa tamen contingente, contingit nulli c inesse b, & sumpta contingit omni c inesse b: fiet syllogismus qui paulo ante dictus est. nam in hac conuersione: similem termini seruant positionem. Et idem euenit cum vtrūq; propositiones priuatiuæ sunt. vt si nulli b inest a, & contingat nulli c inesse b: per ea quæ sumpta sunt non videtur villo pacto fieri syllogismus. at conuersa contingenti propositione erit. sumatur igitur nulli b inesse a, & contingere nulli c inesse b: per hæc nihil apparet necessarium. sed conuersa cōtingente, contingit nulli c inesse b, & sumpta affirmatiua omni c contingit inesse b (quæ & vt priuatiua vera est) & propositione nulli b inest a si militer sese habente: iterū superioribus idem erit syllogismus. Tertia conclusio. Vniuersali negatiua de inesse ad minus extremum posita, non autem vniuersali priuatiua de contingenti: nullus profus erit de contingenti syllogismus, siue affirmatiua, siue priuatiua fuerit propositio quæ ad maius extremum constituitur. vt si ponatur omni b contingere inesse a, & nullum c esse b: non autem hæc, contingit nullum c esse b: nullo pacto proueniet de contingenti syllogismus. Nam dantur termini ex necessitate omni & ex necessitate nulli inesse. Termini communes ex necessitate inesse: album, animal, nix. Nam contingit omne animal esse album, & nulla nix est animal. ex necessitate tamen omnis nix alba est. Ex necessitate nulli: album, animal, pix. omne enim animal contingit esse album: & nulla pix est animal. nihilofecius tamen omnis pix ex necessitate non alba. Et idem termini valent, cum vniuersalem ad maius extremum facimus priuatiuam. Nam omne animal contingit non esse album. Primum corollarium. Manifestum igitur esse potest cum propositionum subiecti termini vniuersaliter tenentur, altera quidem propositione de inesse sumpta, & altera contingenti, ea quæ contingens ad minorem extremitatem collocata: semper fieri syllogismus. Cæterum quando ex ipsis propositionibus fiet, & quando cōtingente propositione conuersa, & quando vtrūq; fit & quam ob causam, iam diximus. Quarta conclusio. Si altera propositio vniuersalis, & altera particularis sumatur: ea (quæ ad maius extremum ponitur) contingente, siue affirmatiua, siue priuatiua, particulari autem affirmatiua de inesse: perfectus efficietur syllogismus, perinde atque terminis vniuersaliter sumptis. Nam eadem quæ & prius demonstratio est. Quinta conclusio. Quando vniuersalis propositio ad maius extremum de inesse fuerit & nō contingens, particularis autem contingens siue vtrūq; affirmatiuæ, siue priuatiuæ ponantur, siue vna affirmatiua, & altera priuatiua: semper erit syllogismus imperfectus. Veruntamen illorum aliqui per impossibile demonstrabuntur, & alij per conuersionem priuatiuæ contingentis, quemadmodum & in prioribus est dictum. erit sanē syllogismus per conuersionem quandocunq; vniuersalis ad maius extremum collocata designauerit, aut inesse, aut non inesse: & particularis priuatiua contingens sumpta fuerit. vt si omni b inest a, vel non inest, & alicui c contingit nō inesse b: syllogismus fiet imperfectus. Nam priuatiua contingente, alicui c contingit non inesse b: versa secundum affirmatiuam contingentem, fiet syllogismus. Sexta conclusio. Posita ad minus extremum negatiua propositione de inesse particulariter sumpta: non erit primæ figuræ contingentis conclusionis syllogismus. Nam dantur termini ex necessitate inesse: album, animal, nix. & ex necessitate non inesse: album, animal, pix. & per indefinitum etiam: sumenda demonstratio. Septima conclusio. Et si vniuersalis ad minus ponatur extremum & particularis ad maius, siue priuatiua, siue affirmatiua, siue de inesse, siue contingens vtrumuis fuerit: nullo pacto erit syllogismus. Confimilis huius, vt præcedentis demonstratio est. Octaua conclusio. Neque quidem quando particularis, vel indefinitæ positæ fuerint propositiones, siue contingentes sumantur, siue de inesse, siue vicissim: neque hunc in modum vllus erit syllogismus. Demonstratio enim eadem: quæ & prius. Nam & termini dantur & de necessitate inesse, & de necessitate non inesse. de necessitate quidem inesse termini communes: animal, album, homo. de necessitate non inesse: animal, album, tunica. Secundum corollarium. Vnde manifestum euadit vt propositionum altera vniuersali, & altera particulari vtrauis de inesse, & altera contingente, vniuersali quidem ad maius extremum existente: semper erit primæ figuræ syllogismus. ea autem ad minus extremum existentes nunquam erit.

Quando autē hęc quidem propositionū ex necessitate inesse vel nō inesse, illa vero cōtingere significat, syllogismus quidē erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus: quādo ad minorē extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autē, si prädicatiui sunt quidē termini, cōtingentis & nō inesse erit. siue vniuersaliter, siue nō vniuersaliter ponātur. si autē sint hoc quidē affirmatiuum, illud verō priuatiuum: quando affirmatiuum quidē fuerit necessarium, & contingētis erit conclusio, & nō eius quod est non inesse. Quando autē priuatiuum necessarium: & contingentis nō inesse & non inesse, siue vniuersales, siue non vniuersales sint termini. Contingere autē in cōclusionē eodem modo accipiendum est: quo in prioribus. Eius autē quod est ex necessitate nō inesse: nō erit syllogismus. aliud enim est nō ex necessitate inesse, & ex necessitate nō inesse. Quoniam igitur vniuersalib⁹ affirmatiuis existentibus terminis nō fit conclusio necessaria, manifestū. insit enim a, omni b ex necessitate: b autē, contingat omni c. erit igitur syllogismus imperfectus quoniam a, contingit omni c inesse. quoniam autē imperfectus: ex demonstratione palam. eodē enim modo ostendēt quo & in prioribus. Rursum a quidē, contingat omni b inesse: b autē, omni c insit ex necessitate. erit itaq; syllogismus quoniā a, cōtingat omni c inesse: sed nō quoniam inest. & perfectus quidē, sed nō imperfectus. statim enim perficitur per ex principio propositiones. Si autē non similis figuræ sint propositiones: sit primū priuatiua necessaria, & a quidē, nulli contingat b ex necessitate: b autē cōtingat omni c. necesse est igitur a, nulli c inesse. ponatur enim a, inesse aut omni, aut alicui: positū autem est a, nulli contingere b. quoniā ergo conuertitur priuatiua: & b, nulli a contingit. a autē, positum est inesse c, aut omni, aut alicui. quare nulli, aut non omni c, continget b inesse: sed supponebat omni ex principio. manifestum autē quoniam & eius, quod est contingere non inesse fit syllogismus: si quidem nō inesse. Rursum sit affirmatiua quidē propositio necessaria, & a quidē contingat nulli b inesse: b autē, insit omni c ex necessitate. ergo fit syllogismus quidē perfectus, sed non eius quod est nō inesse: sed eius quod est contingere nō inesse. nā & propositio sic sumpta est quæ ad maiorē est extremitatem. & ad impossibile non est ducere. nam si ponatur, a inesse vlli c: positum est autem & a, b contingere nulli inesse. nihil accidit per hęc impossibile. Si autem ad minorem extremitatem ponatur priuatiuum quādo contingere quidē significauerit: syllogismus erit per conuersionē quemadmodum in prioribus. Quando autē non contingere: non erit ex necessitate, nec quando vtraq; quidem propositio priuatiua, non est autem contingens quod ad minorem est. Termini autē inesse quidē: album, animal, nix. nō inesse quidem: album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando enim fuerit priuatiua necessaria: & conclusio erit eius quod est non inesse. vt si a quidem, nulli b contingit inesse ex necessitate, b autem, alicui c contingat inesse: necesse est a, alicui eorū quæ sunt c non inesse. si enim a, omni c inest, nulli autē contingit b: & b, nulli a contingit inesse. quare si omni c, inest a: nulli c, contingit b. sed positum erat alicui contingere. Quando autem particularis affirmatiua necessaria fuerit quæ in priuatiuo est syllogismo, vt b c, aut vniuersalis in affirmatiuo, vt a b: non erit inesse syllogismus. demonstratio autem eadē quæ in prioribus. Si autem vniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatē, vel affirmatiuum, vel priuatiuum contingens, particulare autem necessarium: non erit syllogismus. Termini autē inesse quidem ex necessitate: animal, album, homo. non contingere autem: animal, album, tunica. Quando similiter vniuersale quidem est necessarium, particulare autē contingens. cū priuatiuum

Demonstrationes cōclusionum.

quidem est vniuersale: inesse quidem termini, animal, album, coruus. non inesse: animal, album, pix. cum autem affirmatiuum: inesse quidem, animal, album, cygnus. non contingere autem: animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumuntur propositiones aut vtraq; particulares: non sic erit syllogismus. Termini autem cōmunes, inesse quidem: animal, album, homo. nō inesse autem: animal, album, inanimatum. nam & animal alicui albo, & albū inanimato alicui est necessarium inesse & non contingit inesse, & in contingenti similiter. quare ad omnia vtilis sunt termini. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt quoniam similiter habentibus se terminis: & in eo quod est inesse & in necessarijs, & fit & non fit syllogismus. veruntamen secundum inesse quidem posita priuatiua propositione: eius quod est contingere erat syllogismus. secundum necessarium autem priuatiua: & contingere, & non inesse. Palam autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi: & quomodo perficiuntur per prädictas figuras.

Auxesis negationum.

Decimiquinti cap. notæ.

Quòd propositione necessaria, & assumptione contingente non colligatur conclusio necessaria: statim ex terminis notum esse potest. vt sint termini: motus, ambulatio, equus. manifestum est nō fieri primæ figuræ syllogismum. quicquid ambulat ex necessitate mouetur, omnem equum contingit ambulare, omnis equus ex necessitate mouetur. Et quòd propositione contingente priuatiua, & assumptione necessaria aiente, atq; affirmatiua: non colligatur conclusio absoluta negatiua, id est, negatiua de inesse tamen si id subobscurè monstretur: necessarium tamen id ipsum est. nam si quicquam esse syllogismus admittatur: ex opposito conclusionis cum vtrauis propositionū ducere oportet ad impossibile, id est, ad alterius propositionis oppositum. Quoniam modo per dictas figuras perficiantur. Nam aliquando per tertiam, & aliquando per primam perficit.

Mixti primæ figuræ ex necessaria & contingenti perfecti.

I	a	Contingens
I	a	Necessaria
I	a	Contingens
II	e	Contingens
II	a	Necessaria
II	e	Contingens
III	a	Contingens
III	i	Necessaria
III	i	Contingens
IIII	e	Contingens
IIII	i	Necessaria
IIII	o	Contingens
Imperfecti.		
V	a	Necessaria
V	a	Contingens
V	a	Contingens simpliciter
VI	e	Necessaria
VI	a	Contingens
VI	e	Contingens simpliciter
VII	a	Necessaria
VII	i	Contingens
VII	i	Contingens simpliciter

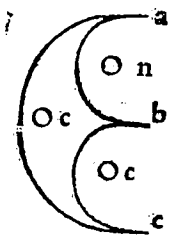
VIII

e	Necessaria	
i	Contingens	
o	Contingens simpliciter	
a	a	Necessaria
e	o	Contingens
a	i	Contingens simpliciter
e	e	Necessaria
e	o	Contingens
e	o	Contingens simpliciter
e	e	Necessaria
a	e	Contingens
e	e	Inesse simpliciter
e	e	Necessaria
i	o	Contingens
o	i	Inesse simpliciter
A syllogisti.		
a	a	Necessaria
a	i	Contingens
a	i	Contingens nō necessaria
e	e	Necessaria
a	i	Contingens
e	o	Contingens nō necessaria
Aliæ fallaces & nullo modo colligentes syllogismum coniugationes facile intelliguntur.		

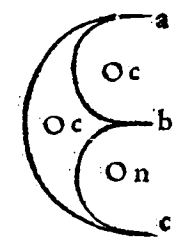

PARAPHRASIS CAP. DECIMI QVINTI.

Decimum quintum cap. de mixtis syllogismis ex vna de contingenti & vna de necessario in prima figura. conclusiones decem. corollaria duo. **¶** Prima conclusio. Cum vna propositio ex necessitate inesse, aut non inesse, & altera contingere significet: terminis sic se habentibus erit syllogismus. **¶** Secunda conclusio. Perfectus erit syllogismus quando ad maius extremum propositio ponetur necessaria: & terminis affirmatiue enunciatis conclusio erit contingentis inesse, & non de inesse, siue termini vniuersaliter enuncientur, siue etiam ad minus extremum particulariter. quando autem ea quæ necessaria, affirmatiua fuerit & contingens priuatiua: contingentis non inesse erit, & non eius quod est non inesse. **¶** Tertia conclusio. Quando priuatiua ad maius extremum necessaria fuerit, & altera contingens: conclusio erit & contingentis non inesse, & pariter non inesse, siue termini ad minus extremum vniuersaliter, siue non vniuersaliter sint. Sed id animaduertere licet, in ea conclusione contingens accipi oportere eo quo superius dictum est modo. vt scilicet contingens non inesse, huic æque potest, non necesse inesse. siquidem eius quod est ex necessitate inesse minime erit syllogismus: sed huius quod est non ex necessitate inesse, siue contingere non inesse. aliud enim est non ex necessitate inesse: & ex necessitate non inesse. **¶** Nunc autem conclusiones monstrandæ sunt. Et primo. Esto vniuersalis affirmatiua de necessario ad maius extremum, & vniuersalis affirmatiua de contingenti ad minus: ex necessitate proueniet vniuersalis autem necessaria, sumendo contingens non vt superius hoc in libro diffinitum est, sed vt communius est quam necessarium. vt omni b ex necessitate inest a, & omni c contingat inesse b: necessario sanè proueniet, vt omni c cotingat inesse a. eritq; syllogism⁹ imperfectus. Quod autem sit imperfectus ex demonstratione perspicuum est. Nam id eodem modo per impossibile ostendetur quemadmodum & in prioribus. vt in secunda videlicet primæ conclusionis præcedentis capitis particula. & eodẽ modo de particulari syllogismo diceretur. **¶** Rursum esto vniuersalis affirmatiua ad maius extremum cotingens, & ad minus vniuersalis affirmatiua necessaria: colligetur conclusio vniuersalis affirmatiua contingens, fietq; perfectus syllogismus. vt omni b contingat inesse a, & omni c ex necessitate inest b: efficietur syllogismus ex necessitate concludens omni c contingere inesse a, & perfectus quidem, non autem imperfectus. Nam ilico per eas quæ ab exordio sumptæ sunt propositiones, per id quod est contingere omni inesse: perficitur. Veruntamen non erit syllogismus concludens conclusionẽ de inesse, scilicet omni c inesse a. Et idem erit demonstrandi modus si ratiocinabitur particulariter. Et hæc partim primam & secundam cõclusionem demonstrant. **¶** Interim nunc monstrandum est quod tertia proponit conclusio. Quando propositiones non vniuersales sunt similisq; qualitatis, sed vna (vt verbi causa ea quæ ad maius extremum est vniuersalis priuatiua) est necessaria, & quæ ad minus vniuersalis affirmatiua contingens: efficietur syllogismus imperfectus, & de contingenti non inesse, & de non inesse. vt omni b ex necessitate non competat inesse a, & omni c contingat inesse b: dico omni c contingere non inesse a. Et etiam si omni b ex necessitate non inest a, & omni c contingit inesse b: nulli c inesse a. quod primum demonstratur. Nam si id ex necessitate propter posita non euenit nulli c inesse a: esto igitur vt alicui c inest a & id ponatur. quoniam priuatiua omni b ex necessitate non inest a, conuertitur: etiam omni a ex necessitate non inest b. & positum est alicui c inesse a. nec igitur syllogismum per primam figuram ex tertia conclusione noni capitis, omni a ex necessitate non inest b, & alicui c inest a: igitur alicui c ex necessitate non inest b. & tamen supponebatur omni c contingere inesse b. id autem impossibile, vt omni c contingat inesse a, & alicui c necesse sit non inesse b. manifestum igitur est fieri syllogismum ad eam conclusionem quæ est omni c non inesse a, quare & ad eam cõclusionem quæ est contingere non inesse. Nam contingere non inesse, eam comitatur quæ est non inesse. Et ex prima conclusione noni idẽ eueniat: si ponatur omni c inesse a. Nam fieret syllogismus primæ figuræ omni a necesse est non inesse b, & omni c inest a: igitur omni c necesse est non inesse b. & tamen ponebatur cotingere omni inesse, quod iterum esset impossibile. Et de modo particulari similis esse posset demonstratio. quare tota tertia conclusio. & insuper syllogismum esse imperfectum: manifestum est. **¶** Nunc ad id quod ad demonstrationem secundæ conclusionis relictum erat: sermo reuocandus est. Sit rursum vniuersalis affirmatiua necessaria ad minus extremum, & vniuersalis priuatiua contingens ad maius: dico priuatiue contingentis syllogismum fieri perfectum. vt omni b contingat non inesse a, & omni c ex necessitate inest b. fit syllogismus perfectus ex necessitate concludens omni c contingere non inesse a, sed non cõclusionẽ eius quod est non inesse. Quod enim concludat id quod est contingere non inesse, hoc ideo est: quia sic sumpta est propositio ad maius extremum, & per id quod est cotingere nulli inesse, id ex sumptis propositionibus ex necessitate euenire dignoscitur. Sed quod syllogismus non sit ad id quod est non inesse: cognoscitur. Nam si ponatur fieri ad id quod est omni c non inesse: ergo ex opposito conclusionis cum ea de contingenti, contingit ad impossibile ducere. at his suppositis non contingit ad impossibile ducere. Nam sumpto alicui c inesse a (quia conuertitur) etiam sumetur alicui a inesse c. cui adiungo omni b contingere non inesse a per septimam conclusionem præcedentis capitis, nullus fit syllogismus. non igitur accidit aliquid impossibile, & ex ijs tres præsertim cõclusiones dilucere possunt. **¶** Quarta conclusio. Si ad minus extremum priuatiua de contingenti ponatur, & ad maius extremum vniuersalis

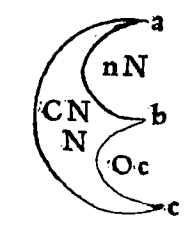

Contingens commune, tertio modo.
Contingens speciale, secundo modo.

Numero 83.

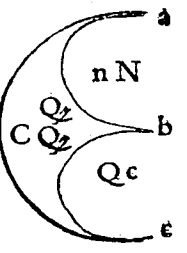
Numero 81.

Numero 116.

affirmatiua de necessario: fiet syllogismus ad contingentem affirmatiuam. Et si vniuersalis de necessario sit priuatiua: fiet syllogismus & ad eam quæ est de contingere non inesse, & pariter de non inesse. nam cõuersa priuatiua de contingenti in suam affirmatiuam: eadem quæ in superioribus demonstratio est. **¶** Quinta cõclusio. Quando priuatiua ad minus extremum necessaria, aut vtraq; priuatiua quando ea quæ ad minus extremum, contingens non est: nullus erit syllogismus. Nam datur termini ex necessitate omni inesse: album, animal, nix. & ex necessitate nulli inesse: album, animal, pix. **¶** Sexta conclusio. vt in vniuersalibus syllogismis est dictum: ita quoq; & in particularibus syllogismis res sese habebit. vt si omni b ex necessitate non inest a, & alicui c cotingit b: necessario euenit vt alicui c non inest a. Nam si datur oppositum, omni c inest a. quia omni b ex necessitate non inest a, quæ posita est cõuertitur: etiam omni a ex necessitate non inest b. Formo igitur ex prima cõclusionem noni capitis, primæ figuræ syllogismum, omni a ex necessitate non inest b, & omni c inest a. igitur omni c ex necessitate non inest b. attamẽ alicui c cotingere inesse positum erat. quod est impossibile. colligetur igitur conclusio eius quod est non inesse. **¶** Septima conclusio. Quando particularis affirmatiua ad minus extremum necessaria fuerit & ad maius vniuersalis priuatiua contingens: similiter quando vniuersalis affirmatiua ad maius extremum necessaria fuerit & ad minus affirmatiua contingens, non erit eius quod est inesse syllogismus. Demonstratio eadem quæ & in prioribus. **¶** Octaua conclusio. Si vniuersale contingens ad minus extremum collocetur siue affirmatiuum siue priuatiuum, & particulare necessariũ ad maius: nullus erit syllogismus. Nam dantur termini ex necessitate inesse: animal, album, homo. & ex necessitate non inesse: animal, album, tunica. **¶** Nona cõclusio. Quando vniuersale necessarium ad minus extremum collocabitur & particulare contingens ad maius: nullus itẽdem conficietur syllogismus. Nam datur termini ex necessitate omni inesse, & ex necessitate nulli. cum autẽ vniuersale necessarium priuatiuum fuerit, termini ex necessitate omni inesse: animal, album, coruus. ex necessitate non inesse: animal, album, pix. sed cum vniuersale fuerit affirmatiuum, termini ex necessitate inesse: animal, album, cygnus. ex necessitate non inesse: animal, album, nix. **¶** Decima cõclusio. Vtriusq; propositionibus indefinitis, aut vtriusq; particularibus, & idem valuerit vicissim indefinitis & particularibus: nullus erit syllogismus. Nam dantur termini ex necessitate omni & nulli inesse. Termini communes, omni inesse: animal, album, homo. Nulli inesse: animal, album, inanimatum. Nam animal alicui albo necessarium est inesse, & alicui necessarium est non inesse. & similiter animal alicui albo contingit inesse, & alicui contingit non inesse. Simili quoq; pacto album alicui inanimato necessarium est inesse, & alicui necessarium est non inesse. **¶** Et de contingenti simile est. quare ad omnia hi termini vtilis erunt. **¶** Primum corollariũ. Exploratum igitur ex ijs quæ dicta sunt haberi potest, terminis similiter sese habentibus & in eo quod est inesse, & in necessarijs, fit aut non fit syllogismus. **¶** Veruntamen propositione de inesse existẽte priuatiua: eius quod est contingere non inesse erat syllogismus. sed priuatiua necessaria: demonstratus est esse & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse. **¶** Secundũ. Perspicuum insuper huiusmodi syllogismos omnes, quorum scilicet priuatiua aut de inesse aut necessaria est: imperfectos esse, & quonam modo per dictas figuras perficiantur.

Numero 81

De syllogismis ex ambabus cõtingentibus in secũda figura. Cap. XVI.

In secunda autem figura quando contingentes quidẽ sumuntur vtraq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue vniuersales, siue particulares. **¶** Quando autem hæc quidem inesse, illa vero contingere significat, affirmatiua quidem inesse significante: nunquam erit syllogismus. priuatiua vniuersali existente: semper. **¶** Eodem modo & quando hæc quidem ex necessitate: illa vero contingere assumatur. oportet autẽ & in ijs accipere quod in cõclusionibus est contingens: quẽadmodum in prioribus. **¶** Primum igitur ostendendum: quoniam non conuertitur in contingenti, priuatiua. vt si a, contingit nulli b: non necesse est & b contingere nulli a. Ponatur enim hoc: & contingat b, nulli a inesse. ergo quoniam conuertuntur quæ sunt in eo quod est contingere affirmationes negationibus & cõtrariæ & contraiacentes. b autem, contingit nulli a inesse: manifestũ est quoniam & omni a, contingit b inesse. hoc autem falsum est. non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contingat necessarium. quare non conuertitur priuatiua. **¶** Amplius autem nihil prohibet a quidem, contingere nulli b: b autem, alicui a ex necessitate non inesse. vt album quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse. hominem autem, non verum est dicere quoniam contingit nulli albo. pluribus enim ex necessitate non inest. necessarium autem non erat cõtin-

131
132
133
134

¶ Nam non erit syllogismus concludens conclusionem de contingenti communi & simpliciter. Id ex 13 capite haud magno labore cognoscetur. Nam accepta propositione omni b cõtingit nõ inesse a, & assumptione omni c contingit inesse b, vtraque scilicet contingentis specialis & non necessarij: colligimus per primam conclusionem 13 cap. omni c contingit non inesse a. atqui assumptionem omni c contingit inesse b quæ est contingentis specialis: sequitur hæc omni c contingit inesse b contingentis communis. posita igitur ea omni c contingit inesse b contingentis simpliciter ac communis, loco primæ assumptionis: accidit ex necessitate eadem conclusio, scilicet omni c contingere non inesse a, quæ nullo pacto aduersatur illi quæ poneretur assumptio secundæ. verum reciproca est, & mutuo cum ea consequentiam seruat.

I	e		e	Contingens	Contingens speciale	Reliqua cõ- iugia a syllo- gistorum vt in superiori- bus.
	a		i	Contingens	Contingens speciale	
	e	III	o	Contingens	Contingens commune	
II	a		a	Contingens	Contingens speciale	
	e		o	Contingens	Contingens speciale	
	e	IIII	o	Contingens	Contingens commune	

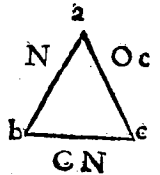
¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMISEXTI.

Decimum sextum cap. de syllogistis & meris & mixtis de cõtingenti in secunda figura. conclusiones tres. demonstratio contingentis priuatiuas non recurrere in terminis. corollaria duo. ¶ Prima conclusio. Quando vtræq; propositiones sumuntur contingentis: in secunda figura nullus erit syllogismus siue affirmatiuæ sint, siue priuatiuæ, siue vniuersales, siue particulares. ¶ Secunda. Quando propositionum altera de inesse & altera contingens fuerit, ea quæ de inesse existente affirmatiua, & continuo ea quæ cõtingens priuatiua: nõquam erit syllogismus. ¶ Tertia conclusio. Eodem quoq; modo euenit & quando altera propositionum assignatur necessaria affirmatiua, & altera priuatiua contingens. verum in syllogismis. huius figuræ cum efficietur conclusio contingentis: opus erit id accipere contingens quod & in conclusionibus, quemadmodum in præcedentibus visum est. hoc est contingens: quod commune est, & necessarium, & nõ necessarium. ¶ Demonstratio. Primum, antequam ad conclusionum demonstrationes deueniatur: demonstrandũ est vniuersalem priuatiuam de cõtingenti, nõ cõuer-
ti in terminis. vt omni b contingat non inesse a: dico non ex necessitate recurrere vt omni a contingat non inesse b. ponatur enim hoc si fieri potest, & conuertatur omni b contingit nõ inesse a in hanc, omni a cõtingit non inesse b. quoniã igitur conuertuntur (quæ de cõtingere existunt) affirmationes priuatiuibus, sed cõtrarie, contrapositæq; se habentes, & omni a contingit nõ inesse b: manifestũ est omni a etiam cõtingere inesse b. quare si omni b cõtingit inesse a: oportebit etiã & omni a cõtingere inesse b. hoc autẽ falsum est. non enim si prædicatum alicui subiecto omni cõtingit inesse: & subiectũ illi prædicato omni cõtingere inesse necessariũ est. nõ igitur vniuersalis negatiua cõtingens conuertitur in terminis in vniuersalem priuatiuã. ¶ Secundo. Nihil in super prohibet omni b cõtingere non inesse a, & alicui a ex necessitate nõ inesse b: vt omni homini cõtingit nõ inesse album (nam & omni homini contingit inesse album) at falsum est dicere omni albo contingere nõ inesse hominẽ. Nam plerisq; albis ex necessitate nõ inest homo. atqui quibus necessario nõ inerat: minime cõtinget inerat. nõ igitur priuatiua cõtingens cõuertitur in terminis, in priuatiuã contingetẽ. ¶ Tertio. Quia nec ad impossibile & incommodum deducendo vt & in alijs quæ cõuertuntur: huiusmodi conuerti demonstrari potest. vt si quis pro dignitate id efficere putet ita argumentãdo. esto vt omni b contingat nõ inesse a & non conuertatur in hanc omni a contingit nõ inesse b, sitq; idcirco omni a contingit non inesse b falsa. quia falsum est omni a contingere nõ inesse b: verum est non omni a contingere non inesse b. Nam hæc adinuicem sunt affirmatiua & negatio. Et si verum est non omni a contingere non inesse b: ex necessitate alicui a inerat b, quare & per conuersionem alicui b ex necessitate inerat a. & etiam positum est omni b cõtingere non inesse a. id autem impossibile. Verum hac ratiocinatione non apte, & sine vitio ad impossibile deductum est. Nam nõ oportet si non omni a cõtingit nõ inesse b: idcirco necesse esse alicui a inesse b. Nam nõ omni contingere nõ inesse: bifariã dicitur. vno quidem modo id verũ est: & si alicui ex necessitate inest. Altero autem modo: etiam si alicui ex necessitate nõ inest, quod sic ostẽditur. Nam quod ex necessitate alicui a nõ inest: non est verũ dicere omni a id contingere nõ inesse. quẽadmodum neq; verũ est quod alicui a ex necessitate inest, omni a id ipsum cõtingere inesse. quod igitur alicui a ex necessitate non inest: falsum est id, omni a cõtingere non inesse. quare per cõtradictionem: verũ est nõ omni a contingere non inesse. vera igitur hac alicui a necesse est nõ inesse b: vera erit & hæc nõ omni a contingit nõ inesse b. & pariter hac vera (vt & fatentur) alicui a necesse est inesse b: vera etiam erit nõ omni a cõtingit non inesse b. quare hæc nõ omni a contingit nõ inesse b: bifariam, duabusq; illis veris esse dinoscitur. Et eisdem quoq; veris alicui necesse est inesse,

& alicui necesse est non inesse, nunc hac nunc illa quæcũq; demonstraretur: hæc etiam vera, non omni contingit inesse. Si nanq; aliquis putet, ob id ipsum quod non omni d contingit inesse c: ex necessitate alicui d non inesse ipsum c, falsum certe sumet. Nam omni forsan ex necessitate inest. sed & quoniam quibusdam ex necessitate inest: propter hoc ipsum etiam dicimus non omni contingere inesse. ¶ Primum corollarium. Quare ei quæ est contingere omni inesse: & ea quæ est ex necessitate alicui inesse aduersatur, & ea quæ est ex necessitate alicui non inesse. Similiter autem & ei quæ est contingere nulli inesse: vtraque prædictarum aduersatur. ¶ Secundum. Per palam etiam est ad sic contingens, & suum oppositum non cõtingens quemadmodum ipsum prius in hoc libro diffiniuimus: non solum ex necessitate alicui inesse, sed & etiam ex necessitate alicui non inesse, esse sumendum. quo quidem sumpto, nihil accidit impossibile. quare minime syllogismus ad incommo-
dum deducemus & impossibile. Manifestum igitur ex iam dictis: priuatiuam contingentem, non conuerti in terminis. Hoc autem monstrato nunc prima demonstranda est cõclusio. Et ponatur omni b contingere non inesse a, & omni c contingere inesse a: dico nullum fieri syllogismus. Primo. Nam per conuersionem non erit syllogismus: quando quidem dictum iam est non cõuer-
ti huiusmodi propositionem. Sed nec per impossibile erit syllogismus. Nam non erit syllogismus concludens conclusionem de contingenti communi & simpliciter: vt omni c contingit non inesse b. Nam posita eius contraria quæ est omni c contingit inesse b cum prima propositione quæ est omni b contingit non inesse a: nihil accidit falsum aut impossibile quod pugnet, aduerseturq; alteri propositioni. imò contingit & omni c inesse a, & nulli c inesse a. Et si sumitur conclusionis cõtradictorium quod æquiualebit alicui c necesse est inesse b, cum prima propositione: idem subit iudicium. Nam ex 15 capite nihil accidit quod aduersetur alteri transumptæ propositioni. Omni-
no igitur si est syllogismus: manifestũ est quoniam esse oporteat conclusionis contingentis eo quo prius diffinitum est modo contingens (non enim erit de inesse: quandoquidem neutra propositio sumpta sit de inesse) & hic vel erit affirmatiuus, vel priuatiuus. atqui neutro modo syllogismus fieri possibile est. Nam si quispiam dederit affirmatiuum fieri: ostenditur id esse non posse per terminos simpliciter nulli inesse. Et si dederit negatiuum fieri: ostendemus conclusionem non cõtingentem sed necessariam esse quæ illi, imò & vtriq; aduersatur, ac repugnat. vt esto a album. b homo. c equus. omni igitur homini contingit non inesse album, & omni equo contingit inesse albũ: sed falsum est omni equo contingere inesse hominem, & etiam omni contingere non inesse. Nam neq; equo contingit inesse hominem, neq; contingit non inesse. Non enim contingit inesse, quoniam simpliciter inesse non potest, vt manifestum est. quia nullus equus, homo est. sed neq; contingit non inesse. Nam necesse est non inesse. omnẽ enim equum, necesse est non esse hominem. quod autem necessarium: minime erat contingens. manifestum itaq; est nullum fieri syllogismus, neq; affirmatiuum quidem neq; priuatiuum. Et similis erit modus demonstrandi, si ediuersa hoc est ad minus extremum ponatur priuatiua, & si vtræque ponantur affirmatiuæ, vel vtræque priuatiuæ. Nam per eosdem terminos erit demonstratio. Identidem & quãdo vna propositionum fuerit vniuersalis, & altera particularis, vel vtræque particulares, vel vtræque indefinitæ vel quomolibet aliter ipsas permutari contingat propositiones: semper etenim, & per eosdem terminos erit demonstratio. perspicuum igitur est quoniam vtriusque propositionibus contingentibus sumptis: nullus sit secundæ figuræ syllogismus. & hæc est prima conclusio demonstrata. Secunda autem & tertia in sequentibus capitibus suis in locis demonstrabuntur.

Ex numero 120.
Ex τὸν ἐπὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν 28.
Nũero 100

¶ Mixtio absoluti & contingentis in secunda figura. Cap. XVII.
137 **S**I autem altera quidem inesse, altera vero cõtingere significat, prædicatiua quidem inesse posita, priuatiua vero contingere: nõquam erit syllogismus, siue vniuersaliter siue particulariter sumantur termini.
138 demonstratio autem eadem & per eosdem terminos. ¶ Quando autem affirmatiua quidem contingere priuatiua inesse: erit syllogismus. Sumatur enim a, b quidem nulli inesse: c vero omni a contingere. conuersa ergo priuatiua: b inest nulli a. a autem, omni c contingeat. fit ergo syllogismus quoniam b, contingit nulli c: per primam figuram. Similiter autem & si ad c ponatur priuatiua. ¶ Si autem vtræq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidem non inesse, illa vero contingere nõ inesse: per ea quidem, quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium. conuersa autem secundum contingere propositione fit syllogismus: quoniam b, contingit nulli c inesse, quemadmodum in prioribus. erit enim rursus prima figura. ¶ Si autem vtræq; ponantur prædicatiuæ: nõ erit syllogismus.
140 Termini quidem inesse: sanitas, animal, homo. non inesse autem: sanitas, equus,
141 homo. ¶ Eodem autẽ modo se habebit & in particularibus syllogismis. ¶ Quã-
142 do autẽ erit affirmatiua inesse, siue vniuersaliter, siue particulariter sumpta: nul-

Ius erit syllogismus. hoc autem similiter & per eosdem terminos demonstratur quibus & prius. ¶ Quando autem & priuatiua: erit per conuersionem quemadmodum in prioribus. ¶ Rursum si ambo quidem interualla priuatiua sumatur, vniuersaliter autem quod non inesse: ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium. conuersa autem contingenti sicut in prioribus: erit syllogismus. ¶ Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidem sumpta: non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. ¶ Nec quando vtræq; ponuntur indefinitæ, vel affirmatiuæ, vel negatiuæ, aut particulares. demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

¶ Decimi septimi cap. notæ.

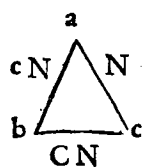
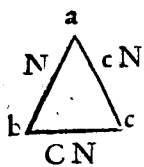
¶ Syllogismi secundæ figuræ ex absoluta & contingente mixti.			¶ A syllogisti.				
e	Aboluta simpliciter	e	Aboluta simpliciter	e	Contingens		
a	Contingens	a	Contingens	a	Aboluta		
e	Contingens simpliciter	e	Aboluta simpliciter	e	Contingens		
a	Aboluta simpliciter	a	Contingens	a	Aboluta		
e	Contingens	e	Aboluta simpliciter	e	Contingens		
e	Contingens simpliciter	e	Aboluta simpliciter	e	Contingens		
e	Aboluta simpliciter	e	Aboluta simpliciter	e	Contingens		
i	Contingens	i	Contingens	i	Aboluta		
o	Contingens simpliciter	o	Aboluta simpliciter	o	Contingens		
e	e	Aboluta simpliciter	e	e	Aboluta simpliciter	a	Aboluta Cotingens
e	o	Contingens	e	o	Contingens	o	Contingens Aboluta
e	o	Cotingens simpliciter	e	o	Aboluta simpliciter	o	Cotin. Cotin. simpli.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

Decimumseptimum cap. syllogismi mixti de inesse & contingenti in secunda figura. conclusiones decem. ¶ Prima conclusio. Si altera propositionum inesse & altera contingere significat, cum ea quæ inesse significat affirmatiua est, & ea quæ contingere priuatiua: nunquam erit syllogismus, neq; vniuersaliter neq; particulariter sumptis terminis. Hæc est secunda conclusio præcedentis capituli. Demonstratio autem est, & per eosdem terminos: vt & præcedentium. ¶ Secunda conclusio. Quando propositionum vniuersalis affirmatiua contingens est, & de inesse vniuersalis priuatiua: erit secundæ figuræ syllogismus. vt sumatur omni b non inesse a, & omne c contingere inesse a: dico fieri syllogismus, & necessario prouenire vt omni c contingat non inesse b. Nam cõuersa priuatiua de inesse: omni a non inest b, & posita est etiã omni c contingere inesse a. fit ergo ex secunda parte primæ conclusionis cap. 14. syllogismus cõcludens omni c contingere non inesse b, per primã figuram. Et similiter ostendetur quando vniuersalis negatiua de inesse ponetur ad minus extremum. Nam ea cõuersa, propositionum situ demutato, & cõuersa conclusio ne quæ de cõtinenti cõmuni est: idem primæ figuræ proueniet syllogismus. ¶ Tertia conclusio. Si vtræq; propositionum vniuersales sint & priuatiuæ, quarũ quidem vna non inesse & altera contingere non inesse significet: per ea quæ posita sunt nihil apparet accidere necessariũ, fiet tamen imperfectus syllogismus. Nam cõuersa priuatiua contingente in suam affirmatiuam contingentem: per præcedentẽ conclusionem fiet syllogismus. Erat enim cõuersa priuatiua, rursus & prima figura, vt si omni b non inest a, & omni c cõtinet non inesse a, conuersa priuatiua contingenti in hanc omni c contingit inesse a: fit syllogismus quoniam omni c contingit non inesse b. ¶ Quarta conclusio. Si vtræq; propositionũ altera contingente & altera de inesse affirmatiuæ statuatur: nullus secundæ figuræ proueniet syllogismus. Nam datur termini ex necessitate omni inesse & ex necessitate nulli. Inesse quidem: sanitas, animal, homo. Non inesse: sanitas, equus, homo. ¶ Quinta conclusio. Vt de vniuersalibus syllogismis: & eodem quoq; modo in particularibus syllogismis, res sese habebit. hæc per partes ex sequentibus agnosceretur. ¶ Sexta conclusio. Altera propositionum vniuersali & altera particulari vicissim posita contingente & de inesse, quando ea quæ de inesse est affirmatiua fuerit, siue vniuersaliter siue particulariter sumpta: nullus erit secundæ figuræ syllogismus. Hoc enim similiter & per eosdem terminos demonstratur: quibus & præcedentes. ¶ Septima conclusio. Quando autem vniuersalis de inesse fuerit & priuatiua, & particularis cõtinentis affirmatiua: fiet secundæ figuræ syllogismus. Nam priuatiua de inesse conuersa: fiet syllogismus primæ figuræ, quẽadmodũ fiebat & in prioribus. ¶ Octaua conclusio. Cum ambæ insuper propositiones priuatiuæ sumuntur,

Nũero 108

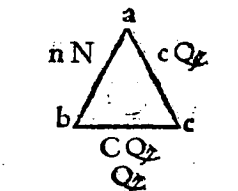
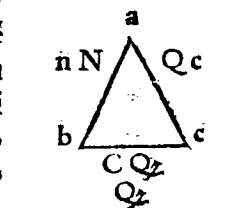
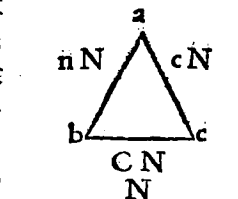
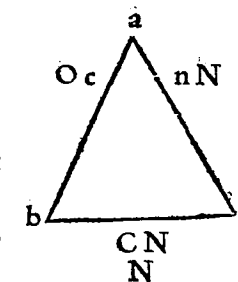
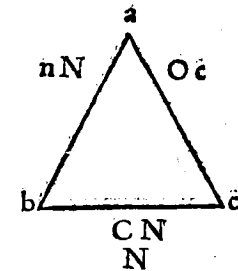

vniuersali quidem nõ inesse significante: ex sumptis propositionibus nihil apparet necessariũ: fiet tamen imperfectus syllogismus. Nam cõuersa priuatiua contingente in suã affirmatiuã contingente: vt in prioribus fiet syllogismus. ¶ Nona cõclusio. Si sumpta sit propositio particularis priuatiua de inesse, altera vniuersali cõtinente, siue affirmatiua, siue priuatiua existente: nullus secundæ figuræ fit syllogismus. Hæc mōstrari potest: quia neq; per conuersionẽ, neq; per impossibile perfici potest ex terminis. ¶ Decima cõclusio. Quãdo vtræq; propositiones sumptæ indefinitæ sunt, vel affirmatiuæ vel priuatiuæ, aut ambæ particulares vel alternatim indefinitæ & particulares: nullus erit secundæ figuræ syllogismus. Nam demonstratio eadẽ est, & per eosdem terminos: quæ & superius.

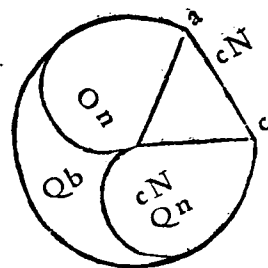
¶ Mixtio necessarij & contingentis in secunda figura. Cap. XVIIII.

SI autem hæc quidem propositionũ ex necessitate, illa vero cõtinerẽ significat: priuatiua quidẽ necessaria, erit syllogismus nõ solum quoniam contingit nõ inesse: sed & quoniam non inest. affirmatiua autẽ non erit. ponatur autem a, b quidẽ nulli inesse ex necessitate: c autem omni contingere. cõuersa ergo priuatiua: & b, nulli a inerit. a autem omni c contingebat. fit igitur rursus per primã figuram syllogismus, quoniam b, contingit nulli c inesse. Simul autẽ manifestũ quoniam neq; inest b, nulli c. ponatur enim inesse. ergo si a, nulli b contingit, b autem, inest alicui c: a, alicui c non cõtinet. sed omni ponebatur cõtinerẽ. Eodem autẽ modo ostendetur & si ad c ponatur priuatiuum. Rursum. Sit prædicatiua quidẽ necessaria, altera autem priuatiua & cõtinentis: & a, b quidem contingat nulli, c autem omni insit ex necessitate. sic ergo habentibus se terminis nullus erit syllogismus. accidit enim b ex necessitate non inesse c. sit enim a quidẽ album: in quo autem b, homo. in quo vero c, cygnus. ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem cõtinet nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniam igitur eius quod est contingere nõ est syllogismus: manifestum est. nam ex necessitate nõ erat cõtinentis. Sed tamẽ non necessarij. nam necessarium: aut ex vtrifq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria contingebat. Amplius & possibile est ijs positis b inesse c. Nihil enim prohibet c quidem sub b esse: a autem, b quidẽ omni cõtinerẽ, c vero ex necessitate inesse. vt fit quidem c vigilia. b autem animal. in quo autẽ a, motus. Nam vigilanti quidem ex necessitate inest motus. animali autẽ nulli cõtinet. & omne vigilans animal. Manifestum ergo quoniam nõ eius quod est nõ inesse. si quidem sic se habentibus terminis: necesse est inesse. neq; autẽ oppositarum affirmationũ: quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & ecõuerso posita affirmatiua. ¶ Si autẽ similis figuræ sint propositiones: cũ priuatiuæ sint, semper fit syllogismus, cõuersa secundum contingere propositione. quẽadmodum in prioribus. Si sumatur enim a, b quidem ex necessitate nõ inesse: c autẽ contingere nõ inesse. cõuersis autẽ propositionibus b quidem, nulli inesse a: a autem, omni c contingit. fit igitur prima figura. etsi ad c ponatur priuatiuum similiter. ¶ Si autem prædicatiuæ ponantur: nõ erit syllogismus. nam eius quod est nõ inesse, aut eius quod est ex necessitate nõ inesse: manifestum quoniã non erit. eo quod nõ sumpta sit priuatiua propositio. neq; in eo quod est inesse, neq; in eo quod est ex necessitate inesse, sed neq; eius quod est cõtinerẽ non inesse. ex necessitate enim sic se habentibus: b non inerit c. vt si a quidẽ ponatur album. in quo autem b, cygnus. in quo autem c, homo. neq; oppositarũ affirmationum: quoniam ostẽsum est b, ex necessitate non inesse c. nõ ergo fit syllogismus omnino. ¶ Similiter autẽ se habebit & in particularibus syllogismis. ¶ Quando autem fuerit priuatiua & vniuersalis & necessaria: semper erit syllogismus & eius quod est cõtinerẽ non inesse & eius quod est non inesse. demonstratio autem per cõuersionem. ¶ Quando autem affirmatiua: nunquam. eodem autem modo ostendetur quo & in vniuersalibus & per eosdem terminos. ¶ Nec quãdo vtræq; sumuntur affirmatiuæ. nã & huius eadẽ demonstratio quæ & prius. ¶ Quando autẽ vtræq; quidẽ priuatiuæ, vniuersalis autem & necessaria quæ non inesse significat: per ea quidẽ quæ sumpta sunt nõ erit necessarium. cõuersa autem secundũ con-

OMNI
Sanitas
Animal
Homo
NVLLE
Sanitas
Equus
Homo

tingere propositione erit syllogismus:quemadmodum in prioribus. ¶ Si autem vtræq; indefinita vel particulares sumantur: non erit syllogismus. demonstratio autem eadem & per eosdem terminos. ¶ Manifestum igitur ex prædictis quoniam priuatiua quidem vniuersalis posita necessaria: semper fit syllogismus nõ solum eius quod est cõtingere non inesse, sed & nõ inesse. affirmatiua autem: nõquam. ¶ Et quoniam eodem modo se habentibus & in necessarijs & in ijs quæ insunt: fit & nõ fit syllogismus. ¶ Palàm & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.

Nũero 79

¶ Decimoctauum Cap. notæ.
¶ Omni vigilanti ex necessitate inest motus, functionem sensuum motũ appellat. Contradictentes affirmationes contingentes: appellat contrapositas phases, affirmationesq; & locutiones. Et ex propositione necessaria, & assumptione contingente: neq; fit syllogismus colligens negatiuam absolutam, neq; aliquam contingentium contrapositarum phasium, affirmationumq;. ¶ Et simili modo ostendetur econtrario posita affirmatiua necessaria: hic tamen aduertendum qd econtrario id est ad maius extremum collocata affirmatiua necessaria: non fit conclusio neq; de necessario, neq; de contingenti prius definito. fiet tamen de contingenti simpliciter & cõmuni. quod demonstrandũ est. vt omni b ex necessitate insit a & omni c contingat non inesse a: dico omni c contingere non inesse b. Nam capio, alicui c ex necessitate inest b: & iungo primæ propositioni omni b ex necessitate inest a. & sic argumentor ex secunda conclusione octauum cap. huius per primam figuram, omni b ex necessitate inest a, & alicui c ex necessitate inest b: alicui igitur c ex necessitate inest a, quod repugnat & aduersatur secundæ assumptionum propositionum. primus igitur per impossibile cognoscitur, ad huiusmodi conclusionem firmus, validusq; esse syllogismus. patet igitur quoniam modo Aristotelica quo ad hoc intelligenda sit conclusio. ¶ Quod dicitur in calce tertie conclusionis non fit igitur vllus huiusmodi syllogismus: applicandum id est vt prius: nullam fieri conclusionem de contingenti prius definito. Nam fiet syllogismus priuatiuam de contingenti communi colligens: propositione affirmatiua & assumptione contingente itidem affirmatiua. Nam assumptione in suam contraiacentem versa fit syllogismus: quem nota hanc præcedens demonstrat. ¶ In fine primi corollarij dicitur, nunquam fit illo modo. Nam non fit syllogismus eius quod est non inesse. & in hoc & in superioribus huiusmodi: accuratam videtur Aristoteles contempisse determinationem. qd huiusmodi argumentandi modi etsi necessarij sunt: perparũ tamen vtilis, accommodabilisq; sunt. proinde reputat acsi essent prorsus incollectiles & sine vsũ, absurdum sanè videtur & nihil apparatus rationis gerens: qd duæ affirmationes assumantur vt vna concludatur priuatiua.

¶ Syllogismi secundæ figuræ ex necessaria & contingente mixti.

I	e	Necessaria	a	
	a	Contingens	e	
	e	Cõtín. sim. vel Ab. sim.	e	V
II	a	Contingens	e	
	e	Necessaria	e	
	e	Cõtín. simpl. Ab. sim.	e	VI
III	e	Necessaria	e	
	i	Contingens	e	
	o	Cõtín. simpliciter. Ab.	e	VII
IIII	a	Necessaria	e	
	o	Contingens	o	
	o	Cõtín. simpliciter	o	VIII

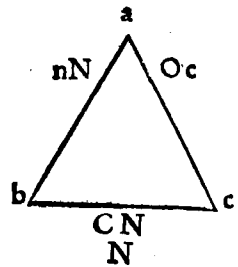
¶ A syllogisti.

I	e	e	Contin.
	a	e	Neces.
	e	e	V Contin.
II	a	a	Neces.
	e	e	Contin.
	e	e	VI Con. Ab.
III	e	e	Contin.
	i	o	Neces.
	o	o	VII Contin.
IIII	a	e	Cõtín. Neces.
	o	o	Neces. Con.
	o	o	VIII Con. Con. Ab.

Reliqui A syllogisti vt præcedentium.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMOCTAUI.

Decimoctauum cap. mixtio necessarij & contingentis in secunda figura. conclusiones nouem. corollaria tria. ¶ Prima conclusio. Si vna propositionũ vniuersalis & necessaria fuerit, & altera vniuersalis contingens, priuatiua quidem existente necessaria: erit secundæ figuræ syllogismus, non modo conclusionem concludens priuatiuam de contingenti, sed & negatiuam de inesse. sed affirmatiua existente necessaria: nullus erit secundæ figuræ syllogismus. ¶ Prima pars demonstratur. Ponatur autẽ omni b ex necessitate non inesse a, & omni c cõtingere inesse a: dico syllogismum provenire concludentẽ, & omni c contingere non inesse b, pariter omni c non inesse b. Nam omni b ex necessitate non inest a conuersa: omni a ex necessitate nõ inest b, & positum est omni c contingere a. Fit igitur ex tertia

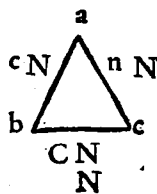
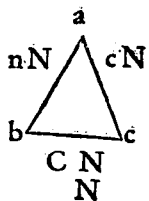

conclusionem 15. cap. per primam figuram syllogismus, quoniam omni c contingit nõ inesse b, & simul etiam ex eadem manifestum est omni c nõ inesse b. quod si ita nõ fuerit: ponatur alicui c inesse b. positum est omni b ex necessitate nõ inesse a, & etiam alicui c inesse b: igitur ex tertia conclusione noni capitis per primam figuram alicui c ex necessitate non inest a. attamen positum est omni c contingere inesse a. quod est impossibile. Et eodem modo demonstrabitur priuatiua vniuersali necessaria ad minus extremũ collocata. Manifesta est igitur cõclusionis prima pars. ¶ Nunc autem secunda monstranda est: quæ est tertia conclusio decimifexti capitis huius hucusque ad demonstrandum dilata. Sit rursus vniuersalis affirmatiua necessaria, & altera priuatiua cõtingens, vt omni b contingit non inesse a, & omni c ex necessitate insit a: sic sese habentibus terminis, dico nullum futurum esse syllogismum. neq; quidem contingens nõ inesse, vt diffinitum est: neq; necessarij nõ inesse, neq; eius quod est nõ inesse. quod autem nõ fiat syllogismus eius quod est cõtingens nõ inesse, vt omni c contingit nõ inesse b: id ideo est quia accidit omni c ex necessitate nõ inesse b. vt si dantur termini a album. b homo. c cygnus. omni homini contingit nõ inesse album. & omni cygno ex necessitate inest album. & tamen omni cygno ex necessitate non inest homo. manifestum est igitur quoniam eius quod est contingere nõ inesse, nõ est syllogismus. Nam quod necessarium est: minime esse poterat hoc modo contingens. Attamen neq; syllogismus priuatiuæ conclusionis necessariae esse potest. Tum quod necessariam aut vtriusq; propositionibus necessarijs, aut priuatiua necessaria: provenire demonstratum est. Tum quod possibile est ijs positus omni c inesse b. Nam nihil prohibet, omni quidem c ex necessitate inesse a: & omni b contingere nõ inesse a, & omni c ex necessitate inesse b. vt si dantur termini: c vigilia, b animal, a motus. Omni vigilanti ex necessitate inest motus, & omni animali contingit nõ inesse motum: est & tamen omne vigilans animal. nõ igitur efficitur cõclusio priuatiua necessaria. Sed & per idem manifestum est: nõ colligi cõclusionem negatiuam de inesse. Nam sic se habentibus terminis, vt modo dictum est: monstratum est omni inesse. neq; erit cõtraiacentium affirmationum de cõtingenti. quare vniuersali priuatiua de cõtingenti ad maius extremum, & vniuersali affirmatiua necessaria ad minus: nullus prorsus erit secundæ figuræ syllogismus. Et simili modo ostendetur econtrario: id est ad extremum maius collocata vniuersali affirmatiua necessaria. ¶ Secunda conclusio. Si vniuersales propositiones vniformes similisq; qualitatis existant, cum ambæ priuatiuæ sint: semper fit syllogismus conuersa priuatiua de contingenti in suam affirmatiuam, quemadmodum & in superioribus. Nam si sumatur omni b ex necessitate nõ inesse a, & omni c contingere nõ inesse a: dico fieri syllogismum quoniam & omni c contingit nõ inesse b, & omni c nõ inest b. Nam cõuersis propositionibus: omni a ex necessitate non inest b, & omni c contingit inesse a. quare per primam figuram & omni c contingit nõ inesse b. & pariter omni c non inest b. Et similis demonstratio fuerit si ad c ponatur priuatiua necessaria. ¶ Tertia conclusio. Si vtræq; propositiones, vniuersales ponantur affirmatiuæ: nullus erit syllogismus. Nam manifestum est, neq; syllogismum fore priuatiuæ de inesse, neque priuatiuæ necessariae: ob id ipsum quia nulla propositio sumpta sit priuatiua. neq; quidem affirmatiuæ, aut de inesse, aut necessariae, sed neq; priuatiuæ prius definiti contingentis. Nam sic se habentibus terminis: vt a sit album, b cygnus, c homo, ex necessitate omni c nõ inest b. Neq; quidem erit vllius contingentium contraiacentium affirmationum: quia monstratum est omni c ex necessitate nõ inesse b. Non fit igitur vllus huiusmodi syllogismus. ¶ Quarta conclusio. Vt syllogismi vniuersales de necessario & contingenti fiunt, aut nõ fiunt: similiter & res in particularibus syllogismis sese habebit. Et hæc ex sequentibus erit agnita. ¶ Quinta conclusio. Quando vniuersalis priuatiua fuerit necessaria, & particularis affirmatiua cõtingens: semper erit syllogismus: & eius quod est contingere nõ inesse, & eius quod est nõ inesse. Id per conuersionem, vt præcedentium demonstrabitur. ¶ Sexta conclusio. Quando vniuersalis affirmatiua fuerit necessaria, & particularis priuatiua contingens: nunquam fiet syllogismus, neq; necessarij, neq; contingentis prius definiti. eodem modo quo in vniuersalibus & per eosdem terminos: id ostendetur. ¶ Septima conclusio. Nec quando vtræq; sunt affirmatiuæ, vniuersalis & particularis, vna quidem necessaria altera vero contingens: cõsimiliter fiet syllogismus. Nam & huius eadem est demonstratio: quæ & in superioribus adducta est. ¶ Octaua conclusio. Quando autem vtræq; sunt priuatiuæ, & vniuersalis priuatiua necessaria est, particularis vero priuatiua contingens, per ea quæ sumpta sunt nihil appareret necessarium: fit tamen syllogismus imperfectus. Nam conuersa propositione contingente priuatiua in suam affirmatiuam: fiet syllogismus quemadmodum in prioribus conclusionibus, & eius quod est contingere nõ inesse, & eius quod est non inesse. ¶ Nona conclusio. Si vtræq; indefinitæ, vel vtræq; particulares, vel vicissim indefinitæ ac particulares sumantur: nullus erit syllogismus. Demonstratio eadem & per eosdem terminos est quæ & in superioribus. ¶ Primum corollarium. Quo fit exploratum, vt vniuersali priuatiua posita necessaria: semper fiat syllogismus non modo eius quod est contingere non inesse, sed & eius quod est non inesse. At posita affirmatiua necessaria: nunquam fit illo modo. ¶ Secundum corollarium. Fit etiam vt cõsimiliter se habentibus terminis, & in necessarijs, & in ijs quæ insunt, cum contingentibus propositionibus mixtis: similiter fiat, & non fiat syllogismus. ¶ Tertium. Palàm etiam euasit, quoniam omnes huius figuræ syllogismi sunt imperfecti: quia omnes per antedictas figuras perficiantur.

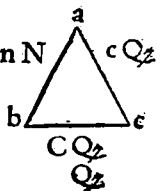
Nũmero 120.

Nũmero 83.

Nũmero 133.

Ex numero 122.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in tertia figura. Cap. XIX.

N postrema autē figura & vtrifq; contingentibus & altera: erit syllogismus. ¶ Quando ergo contingere significant propositiones: & conclusio erit contingens. ¶ Et quādo hęc quidē contingere, illa vero inesse: similiter erit syllogismus. ¶ Quando autē altera ponitur necessaria si affirmatiua quidem: non erit conclusio, neq; necessaria, neq; inesse. ¶ Si autem priuatiua: eius quod est nō inesse erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Sumendū autē & in his similiter quod est in cōclusionibus cōtingens. Sint ergo primū cōtingētes: & a & b contingant omni c inesse. quoniam ergo cōuertitur affirmatiua particulariter, b autē, omni c contingit: & c, alicui b contingit. quare, si a quidem, omni c contingit, c autem, alicui b: & a, alicui b contingit. fit enim prima figura. Et si a quidem, contingit nulli c inesse, b autē, omni c contingat: necesse est a, alicui b cōtingere nō inesse. erit enim rursus prima figura per conuersionē. ¶ Si autē vtrāq; priuatiuā ponatur: ex his quidē quæ sumpta sunt nō erit necessarium. conuersis autē propositionib⁹ erit syllogismus: quēadmodū in priorib⁹. si enim a & b contingunt c nō inesse, si trāsmutat cōtingere nō inesse: rursus erit prima figura p cōuersionē. ¶ Si autē hic quidē terminorū est vniuersalis, ille vero particularis, eodē modo se habētib⁹ terminis quo inesse: & erit, & nō erit syllogismus. cōtingat enim a quidē, omni c: b autē, alicui c inesse. erit ergo rursus prima figura particulari ppositione cōuersa. nā si a, omni c, c autē, alicui b: & a, alicui b cōtingit. Et si ad b c ponat vniuersale, similiter. Similiter autē & si a c quidē priuatiua sit: b c autē affirmatiua. erit em̄ rursus prima figura per cōuersionē. si autē vtrāq; priuatiuā ponant, hęc quē vniuersaliter, illa vero particulariter: per ea quidē quæ sumpta sunt nō erit syllogismus: cōuersis autē propositionib⁹ erit: quēadmodū in priorib⁹. ¶ Quādo autē vtrāq; indefinitā, vel particulares sumunt: nō erit syllogismus. etenim necesse est a, omni b & nulli inesse. Termini inesse: animal, homo, albū. non inesse: equus, homo, albū. medium, albū.

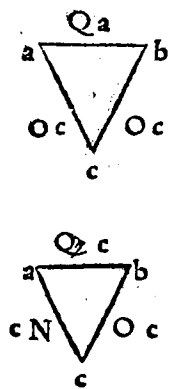
¶ Deciminoni cap. nota.

¶ Quod in conclusionibus est consimiliter contingens, quia scilicet aliquādo pro contingenti nō necessario & aliquādo pro contingenti communi desumitur: quemadmodum & in syllogismis ad quos eiusmodi syllogismi reducuntur.

¶ Syllogismi meri contingentis tertiæ figuræ.

a		a		i		a		Con.
a		e		e		o		Con.
i	I	o	VIII	o	XV	o	XXII	Con.
e		a		i		a		Con.
a		e		e		o		Con.
o	II	i	IX	e	XVI	i	XXIII	Con.
i		e		o		e		Con.
a		e		e		o		Con.
i	III	o	X	o	XVII	o	XXIII	Con.
a		e		o		e		Con.
i		e		e		o		Con.
i	IIII	i	XI	i	XVII	i	XXV	Con.
o		e		o		e		Con.
a		a		a		i		Con.
o	V	i	XII	i	XIX	i	XXVI	Con.
e		e		o		e		Con.
i		a		a		i		Con.
o	VI	o	XIII	o	XX	o	XXVII	Con.
a		i		a				
a		a		i				
o	VII	o	XIIII	o	XXI			

Asyllogisti vt superiores facile eliciuntur.

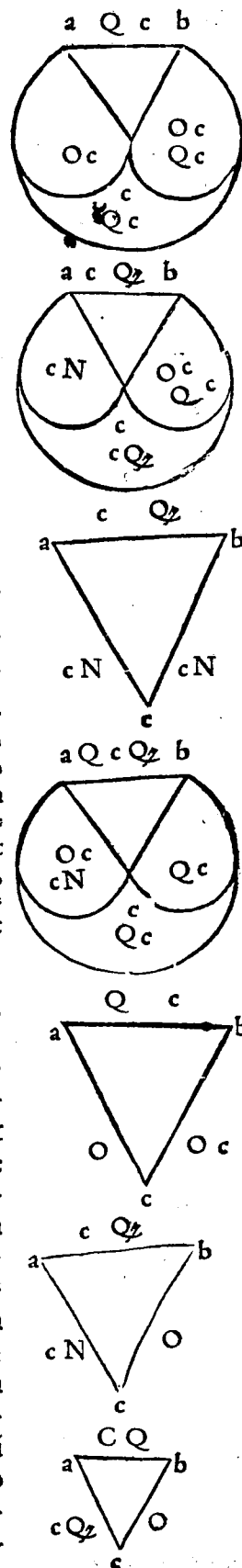
PARAPHRASIS CAP. DECIMINONI.

Decimumnonum cap. syllogismi ex ambabus propositionibus contingentibus in tertia figura. conclusiones octo. ¶ Prima conclusio. Vtrifq; propositionibus contingētibus & altera solum cōtingente: erit tertiæ figuræ syllogismus. ¶ Secunda cōclusio. Quādo vtrāq; propositiones sunt contingētes: & conclusio erit cōtingens. ¶ Tertia conclusio. Et quādo altera contingere, altera vero inesse significat: & contingētis erit syllogismus. ¶ Quarta conclusio. Quādo altera propositionum necessaria est, & affirmatiua: conclusio neq; necessaria est, neq; eius quod est de inesse. ¶ Quinta conclusio. Si autem priuatiua sit necessaria: erit syllogismus & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est nō inesse, quēadmodum & in prioribus. Et sumendū quemadmodū & in superioribus, quod in conclusionibus collocatur consimiliter contingens. Nunc autē secunda conclusio monstranda est. Et esto primum vt omni c contingat inesse a, & similiter omni c contingat inesse b: dico alicui b, contingere inesse a. ¶ Nam quia vniuersalis affirmatiua contingens cōuertitur particulariter & omni c contingit inesse b: etiam & alicui b continget inesse c. quare si omni c contingit inesse a, & alicui b cōtingit inesse c: vt & alicui b contingat inesse a oportet. fit enim prima figura. Similiter si omni c contingit non inesse a, & omni c contingit inesse b: ex necessitate euenit, vt alicui b contingat nō inesse a. Nā conuersa contingente vniuersali affirmatiua: fit rursus prima figura. ¶ Sexta conclusio. Si vtrāque propositiones, contingentes & vniuersales priuatiuā ponatur: ex his quæ sumpta sunt nihil apparet necessarium, fiet tamen conuersis propositionibus quemadmodum & in prioribus, syllogismus. Vt si omni c contingit nō inesse a, & omni c contingit nō inesse b: si mutetur contingere nō inesse in suam scilicet affirmationem, fiet denuo terminorum conuersione prima figura. ¶ Septima conclusio. Si vnus terminorum vniuersaliter enunciatur, & alter particulariter, eodem modo se habentibus propositionibus quo & in vniuersalibus syllogismis: similiter & erit & non erit syllogismus. Vt si omni c contingat inesse a & alicui c contingit inesse b: dico quia alicui b cōtingit inesse a. Nam conuersa particulari affirmatiua in terminis: erit rursus prima figura. Nam si omni c cōtingit inesse a & alicui b contingit inesse c: igitur & alicui b cōtingit inesse a. Et simile subit iudicium posito vniuersali affirmatiuo ad minus extremum. Et simili modo si ad maius extremum ponatur vniuersalis priuatiua & ad minus affirmatiua particularis. Nam rursus per particularis conuersionem, prima constabitur figura. Et si vtrāq; priuatiuā ponantur hęc vniuersalis illa vero particularis, per sumpta nō apparet syllogismus: conuersis nihilominus propositionibus, quemadmodum & in prioribus, erit syllogismus. ¶ Octaua conclusio. Quādo vtrāq; indefinitā, aut vtrāq; particulares sumuntur cōtingentes, aut mixtim atq; miscellanæ indefinitæ & particulares: nullus erit syllogismus. Nam dantur termini in quibus maius extremum minori & omni ex necessitate inest, & in quibus ex necessitate nulli. Termini ex necessitate omni inesse: animal, homo, album. ex necessitate nulli inesse: equus, homo, album. medium autem, album. Conclusiones tertia, quarta, & quinta: suis in locis in sequentibus capitibus monstrabuntur.

¶ Mixtio contingentis & inesse in tertia figura.

Cap. XX.

Si autem hęc quidem propositionum inesse, illa autem contingere significet: conclusio quidē erit quoniam contingit, & nō quoniam inest. syllogismus autē erit eodem modo se habentibus terminis quo & in prioribus. Sint enim primū prædicatiuā, & a quidem, omni c inest: b autem, omni c contingat. conuersa ergo b c: erit prima figura & cōclusio quoniam contingit a, alicui b inesse. cum enim altera propositionū in prima figura significabit contingere: & conclusio erit contingens. Similiter autē & si b c quidē inesse: a c autem contingit inesse. Et si a c quidē priuatiua, b c autem prædicatiua, inest autem alterutra vtrinq; contingens erit cōclusio. fit enim rursus prima figura. ostensum est autem quoniam si altera propositio significet contingere in prima figura: & conclusio erit contingens. Si autē contingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatem, vel si vtrāq; ponatur priuatiua: per ea quidē quæ posita sunt non erit syllogismus. conuersis autem erit, quemadmodū & in prioribus. ¶ Si autem hęc quidem propositionum sit vniuersalis, illa vero particularis: vtrifq; quidē prædicatiuis, aut vniuersali quidē priuatiua, particulari autem affirmatiua: idem modus erit syllogismorū. omnes enim clauduntur per primam figuram. quare manifestum quoniam eius quod est contingere, & non eius quod est inesse erit syllogismus. ¶ Si autem affirmatiua quidē

vniuersalis, priuatiua autem particularis: per impossibile erit demonstratio. in-
 fit enim b quidem, omni c. a autem, contingat alicui c non inesse: necesse est er-
 go a, alicui b contingere nō inesse. nam si omni b, inest a ex necessitate, b autem
 omni c positum est inesse: a omni c ex necessitate inerit. hoc autem ostēsum est
 prius. sed positum est alicui contingere non inesse. ¶ Quando autem indefinita
 vel particulares sumuntur vtrāq;: non erit syllogismus. Demonstratio autem
 eadem quæ & in vniuersis & per eosdem terminos.

¶ Vicefimi cap. notæ.

¶ Hoc caput ex decimoquinto cap. lucem capit.

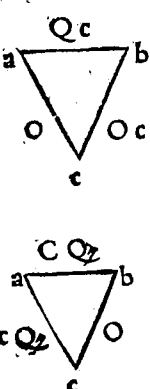
¶ Mixti ex absoluta & contingente in tertia figura.

a		a	Con.	a		e		e	Ablo.
a		a	Ablo.	a		i		o	Con.
i	I	o	VII Con.	i	XIII	o	XIX	o	XXV Cō. simpliciter
e		e	Con.	e		a		e	Ablo.
a		a	Ablo.	a		e		o	Con.
o	II	i	VIII Con.	o	XIII	i	XX	o	XXVI Cō. simpliciter
i		i	Ablo.	e		e			Con.
a		a	Con.	a		e			Ablo.
i	III	o	IX Con.	o	XV	o	XXI		Cō. simpliciter
a		a	Con.	i		e			Ablo.
i		i	Ablo.	a		e			Con.
i	IIII	o	X Con.	i	XVI	o	XXII		Cō. simpliciter
o		o	Ablo.	a		i			Con.
a		e	Con.	i		e			Ablo.
o	V	o	XI Con.	i	XVII	i	XXIII		Cō. simpliciter
e		e	Con.	e		a			Ablo.
i		i	Ablo.	i		o			Con.
o	VI	i	XII Con.	o	XVIII	i	XXIII		Cō. simpliciter

¶ Asyllogisti ex præcedentibus facile sumuntur.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMI.

Vicesimum cap. mixtio cōtingentis & inesse in tertia figura. conclusiones quatuor. ¶ Pri-
 ma conclusio. Vtriusq; vniuersalibus si vna propositionum inesse, & altera contingere si-
 gnificet: conclusio erit contingens & non de inesse, fietq; syllogismus eodem modo se ha-
 bentibus terminis, quo & in prioribus. Et sint primū vtrāq; propositiones affirmatiuæ.
 & omni c inest a, & omni c cōtingat inesse b: dico alicui b cōtingere inesse a. Nam cōuersa particu-
 lariter in terminis omni c contingit inesse b: erit cōclusio in prima figura. & conclusio cōtingens.
 Siquidem cū in prima figura altera propositionum contingere significauerit, & conclusio erit con-
 tingens. Et simile subit iudicium si vniuersalis inesse ponatur ad minus extremum, & vniuersa-
 matiuā vtrāuis de inesse vtrolibet sit: conclusio erit contingens. Nam per vniuersalis affirmatiuæ
 conuersionē: iterato sit prima figura. & ostensum est si altera propositionū in prima figura cōtin-
 gere significet, & conclusionem fore contingentē. Et si vniuersalis priuatiua contingens ponat ad
 minorem extremitatē, aut etiam si vtrāq; sumatur priuatiua per ea quæ posita sunt non videbitur
 esse syllogismus: sed propositionib; conuersis quemadmodū in prioribus, erit syllogismus. ¶ Se-
 cunda cōclusio. Si propositionū vna sit vniuersalis & altera particularis alternatim cōtingens & de
 inesse, & vtriusq; affirmatiuis aut etiā vniuersali priuatiua ad maius extremū & particulari affirma-
 tiua ad minus: idē qui & in vniuersalibus erit syllogismorū demōstrandī modus. Nā omnes cōclu-
 sio est inesse, in huiusmodi proueniat syllogismus. ¶ Tertia conclusio. Si autē vniuersalis affirmatiua
 ad minus extremū fuerit & particularis priuatiua contingens ad maius extremū: ad particularem
 priuatiuam contingentem (sumendo cōtingens vt & supra in plerisq; cōclusionibus) per impossi-
 bile fiet demonstratio. vt alicui c contingat nō inesse a, & omni c inest b: dico ex necessitate proue-
 nire alicui b contingere nō inesse a. Nam si id ita nō fuerit: nulli b contingat nō inesse a, omni igitur
 tur b necesse est inesse a, & positū est omni c inesse b, quare per primam figuram omni c ex necessi-

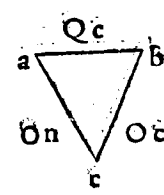

tate inerit a. id enim prius demonstratum est. sed & positum est alicui c contingere non inesse a,
 quod est impossibile. manifestum igitur primum fuisse syllogismum. Si autem particularis nega-
 tiua de inesse ponatur ad maius extremum: id non oportere videtur ex quarta conclusione 15.
 cap. Nam nihil accidere videtur impossibile. Et ex his conclusionibus manifesta dilucere potest
 170 tertia præcedentis capitis conclusio. ¶ Quarta. Quando autē vel indefinitæ, vel particulares vtrā-
 que sumuntur propositiones, aut alternatim indefinitæ, atque particulares: nullus erit tertiæ figu-
 ræ mixtionis contingentis & inesse syllogismus. demonstratio autem eadem: quæ & in vniuersa-
 lis alijs, & per consimiles terminos.

Numero 81.
 Nūero 122.

¶ Mixtio necessarij & contingentis in tertia figura. Cap. XXI.

171 ¶ I autem est hæc quidem propositionum necessaria, illa vero contin-
 gens: si prædicatiui quidē sunt termini, semper eius quod est cōtin-
 gere erit syllogismus. ¶ Quando autē fuerit hic quidē prædicatiuus,
 ille autem priuatiuus: si sit affirmatiuus quidem necessarius, eius erit
 quod est cōtingere nō inesse. si autem priuatiuus: & eius quod est contingere nō
 inesse, & eius quod est non inesse. eius autem quod est ex necessitate non inesse
 nō erit syllogismus: quēadmodū & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini
 primum: & a, c quidem omni inest ex necessitate: b autem, omni c contingat in-
 esse. quoniam ergo a, omni c necessario inest. c autem, alicui b contingit. & a, ali-
 cui b contingens erit, & nō inerit. sic enim accidit in prima figura. ¶ Similiter
 autē ostendetur & si b c quidem ponatur necessaria: a c autē contingens. ¶ Rur-
 sum sit hoc quidem prædicatiuum: illud vero priuatiuum, necessarium autem
 prædicatiuum. & a quidem, contingat nulli c inesse: b autē, omni inest ex necessi-
 tate c. erit ergo rursus prima figura & conclusio cōtingens, sed nō inesse. Nam
 priuatiua propositio contingere significat. manifestum est igitur quoniam con-
 conclusio erit contingens. Cum enim sic se habebant propositiones in prima figura:
 & conclusio erat contingens. ¶ Si autē priuatiua sit propositio necessaria: & con-
 conclusio erit. quoniam contingit alicui non inesse, & quoniam non inesse. ponatur
 enim a non inesse c ex necessitate: b autem, omni c contingere. cōuersa ergo b c
 affirmatiua: prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. Cum autem sic
 se habebant propositiones: accidebat a & contingere alicui c non inesse, & non
 172 inesse. quare & a necesse est alicui b non inesse. ¶ Quando autem priuatiuum po-
 173 nitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus trans-
 sumpta propositione: quemadmodum & in prioribus. ¶ Si autem necessarium:
 non erit. etenim necesse est omni & nulli contingat inesse. Termini omni inesse:
 somnus, equus, dormiens homo. Nulli inesse: somnus, equus, vigilans homo.
 174 ¶ Similiter autem se habebit: & si hic quidem terminorū sit vniuersalis, ille au-
 tem particularis ad medium. Nam si vtriq; sint prædicatiui: eius quod est cōtin-
 gere, & non eius quod est inesse erit syllogismus. ¶ Et quādo hoc quidem priuati-
 uum sumetur, illud vero affirmatiuum: necessarium autē affirmatiuum, huius
 quod est cōtingere. ¶ Quando autem priuatiuum necessarium: & conclusio erit
 quod est non inesse. nā idem modus erit demonstrationis, & cum vniuersales &
 non vniuersales sunt termini. necesse est enim per primam figuram perfici syllo-
 gismos. quare vt in illis, & in his necessarium accidere. ¶ Quando autē priuati-
 uum vniuersaliter sumptum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens
 quidem: erit syllogismus per conuersionem. si autem necessarium sit: non erit.
 ostendetur autem eodem modo quo & in vniuersalibus & per eosdē terminos.
 175 ¶ Manifestum ergo & in hac figura quādo & quomodo erit syllogismus: & quā-
 176 do eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse. ¶ Palam autem &
 quoniam omnes imperfecti, & quoniam perficiuntur per primam figuram.

Equo medio
 loco nomina-
 tus: mediū;
 intelligitur;

¶ Vicefimi primi cap. notæ.

¶ Hoc caput decimosexto, vt præcedens decimoquinto, aliquo pacto subalternum est:
 o. iij.

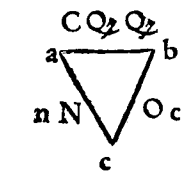
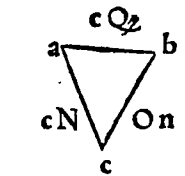
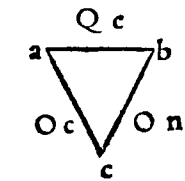
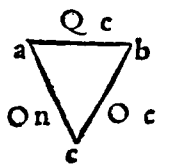
¶ Mixti ex necessario & contingente tertiæ figuræ.

a		a		e		e	Con.
a		i		a		i	Necel.
i	I	i	VIII	i	XV	i	XXII Con.
a		a		a		a	Necel.
a		i		e		o	Con.
i	II	i	IX	i	XVI	i	XXIII Cō. simpliciter
e		o		a		o	Con.
a		a		a		e	Necel.
o	III	o	X	o	XVII	o	XXIII Con.
e		o		e		o	Necel.
a		a		e		e	Con.
o	III	o	XI	o	XVIII	o	XXV Cō. simpliciter
e		e		e		a	Necel.
a		i		e		i	Con.
o	V	o	XII	o	XIX	o	XXVI Ablō.
i		e		o		e	Con.
a		i		a		o	Necel.
i	VI	o	XIII	i	XX	o	XXVII Cō. simpliciter
i		e		i		e	Necel.
a		i		e		o	Con.
i	VII	o	XIII	i	XXI	o	XXVIII Con.

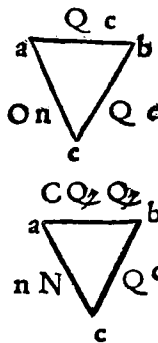
¶ Afyllogisti ex præcedentium modis in collectilibus facile eliciuntur.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIPRIMI.

Vicesimum primum cap. necessarij & contingentis in tertia figura conclusiones quatuor corollaria duo. ¶ Prima conclusio. Si vniuersalium propositionum vna necessaria fuerit, & altera contingens, cum termini enunciantur affirmatiue: semper eius quod est contingere inesse, erit syllogismus. sed quando vnus quidē affirmatiue, & alter priuatiue quādo affirmatio necessaria est: syllogismus erit eius quod est contingere non inesse. & quādo priuatio necessaria: eius erit quod est contingere non inesse & eius quod est non inesse. Veruntamen eius quod est ex necessitate non inesse nō erit syllogismus: quemadmodum & in alijs figuris. ¶ Enunciantur ergo primum affirmatiue, termini. Et omni c ex necessitate in fit a, & omni c contingat inesse b: dico alicui b contingere inesse a. Nam vniuersalis affirmatiua contingens particulariter conuertitur in terminis. quia igitur omni c necessario inest a, & alicui b contingit inesse c, igitur alicui b contingit inesse a. concludetur quidem conclusio contingens, & non eius quod est inesse. Nam sic accidit in prima cōcludere. Et similiter ostenditur si vniuersalis affirmatiua necessaria ad minus extremū ponatur, & vniuersalis affirmatiua contingens ad maius. ¶ Nunc secunda pars monstranda est, & sit rursus vna propositionum affirmatiua, & altera priuatiua: quæ autem affirmatiua, necessaria sit. Et omni c contingat non inesse a, identidem & omni c ex necessitate in fit b: dico alicui b contingere non inesse a. Nam conuersa vniuersali affirmatiua rursus euadet prima figura, & erit conclusio contingens & non de inesse. nec ab re quidem. Nam priuatiua propositio, cōtingere significat. quare exploratum est, conclusionem oportere esse contingentem. Namq; cum sic oppositiones sese in prima figura haberent: & conclusio erat contingens. Si vero vniuersalis priuatiua ad maius extremum necessaria est: conclusio erit particularis priuatiua eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse. Vt ponatur omni c ex necessitate non inesse a, & omni c contingere inesse b: fiet syllogismus conclusionis, alicui b contingit non inesse a, & pariter alicui b non inest a. Nā conuersa in terminis affirmatiua contingente omni c contingit inesse b: erit prima figura, vbi priuatiua propositio etiam erit necessaria. Cum autē propositiones in prima figura sic sese habebant: ex necessitate eueniebat a alicui c (id est, maius extremum minori) contingere non inesse, & pariter non inesse. quare & hic quoq; ex necessitate etiam euenit, alicui b contingere non inesse a, & alicui b non inesse a. ¶ Secunda conclusio. Quando vniuersalis priuatiua ponitur ad minus extremum, si quidem ea contingens fuerit: erit syllogismus. Nam ea in suam affirmatiuum mutata: fiet, quemadmodum & in præcedentibus. ¶ Tertia conclusio. Ea quæ ad minus extremum collocatur existēte priuatiua necessaria: nullus erit huius figuræ syllogismus. Nam euenit ex necessitate omni inesse, & ex necessitate nulli inesse. Termini ex necessitate omni inesse: somnus, dormiens homo,

174 equus. Nam omni equo contingit inesse somnus, & omni equo ex necessitate nō inest homo dormiens: at omni homini dormienti ex necessitate inest somnus. Termini ex necessitate nulli: somnus, vigilans homo, equus. ¶ Quarta conclusio. Quando vnus terminorum vniuersaliter, & alter particulariter de medio enunciat: similiter vt in vniuersalibus sese habebit syllogismus. Nam quando vtriq; enunciantur affirmatiue: syllogismus erit conclusionis eius quod est contingere inesse, & non eius quod est inesse. Et quando vna propositionum assumitur priuatiua & altera affirmatiua, quando ea quæ affirmatiua est, fuerit necessaria: similiter erit syllogismus huius quod est contingere non inesse. Quando autem vniuersalis priuatiua ad maius extremum necessaria fuerit: conclusio erit & huius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse. Nam idem demonstrationis modus & cum vniuersales, & nō vniuersales sunt termini. necesse est enim per primam figuram perfici huiusmodi syllogismos. quare & in illis, & in his (dico vniuersalibus, & particularibus) ex necessitate prouenit conclusio. Quando autem propositio priuatiua quæ vniuersaliter sumitur, ad minus extremum collocatur & particularis ad maius, si illa vniuersalis contingens fuerit: erit syllogismus per conuersionem illius propositionis. si vero necessaria sit: nullus syllogismus efficietur. Ostendetur autem id eodem modo: quo & in vniuersalibus, & per eosdem terminos. ¶ Primum corollarium. Vnde manifestum esse potest, quando & quomodo in hac figura erit syllogismus, & quando eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse. ¶ Secundum corollarium. Perpicuum & insuper est: omnes huius tertiæ figuræ syllogismos imperfectos esse, & per primam omnes illos perfici figuram.

¶ De syllogismo ostensiuo.

Cap. XXII.

177 **Q**uoniam igitur qui in his figuris sunt syllogismi, perficiuntur per eos qui in prima figura sunt vniuersales syllogismos, & in hos reducuntur: palam ex dictis. Quoniam autē simpliciter omnis syllogismus sic se habebit, nunc erit manifestum: cum ostensus fuerit omnis qui fit, per aliquam harum figurarum fieri. ¶ Necesse est ergo omnem demonstrationem & omnem syllogismum, aut inesse quid, aut nō inesse monstrare. ¶ Et hoc aut vniuersaliter, aut particulariter. ¶ Amplius. aut ostensiuo, aut ex hypothesi. Eius autē quod est ex hypothesi, pars est per impossibile. Primum ergo dicemus, de ostensiuo. his enim ostensis: manifestum erit & de ijs qui ad impossibile, & omnino de ijs qui ex hypothesi. ¶ Si ergo oporteat a de b syllogizare, vel inesse, vel non inesse: necesse est sumere aliquid de aliquo. Si ergo a sumatur d b: quod ex principio, erit sumptum. si autem a de c: c autem de nullo alio, nec aliud de illo c. neque de a, alterum, neque de altero, a: nullus erit syllogismus. nam in eo quod vnum de vno sumitur: nihil accidit ex necessitate. quare assumenda est altera propositio. Si igitur sumatur a de alio, aut aliud de a, aut de c, alterum: esse quidem syllogismum nihil prohibet. ad b autem nō erit per ea quæ sumpta sunt. nec quando c inest alteri, & illud alij, & hoc alteri, non copuletur autē ad b: nec sic erit ad b syllogismus ipsius a. Omnino enim dicimus quoniā nullus nunquā erit syllogismus alius de alio: nō sumpto aliquo medio quod ad vtrūq; se habet quoquo modo prædicationibus. Nā syllogismus quidē simpliciter: ex propositionibus est. ad hoc autē syllogismus: ex propositionib; quæ ad hoc. qui autē est huius ad hoc: per propositiones huius ad hoc. impossibile est autē ad b sumere propositionem: nihil neque prædicantes de eo, neque negantes. aut rursus eius quod est a ad b, nihil commune sumentes: sed vtriusque propria quædam prædicantes aut negantes. quare sumendum, vtriusque quod copulet prædicationes: si erit huius ad hoc syllogism; . Ergo si necesse est aliquid sumere ad vtrūq; commune: hoc autem contingit tripliciter. aut enim a de c & c de b prædicantes: aut c de vtriusque, aut vtraque de c. hæc autē sunt tres dictæ figuræ. manifestum quoniam omnem syllogismum necesse est fieri per aliquam harum figurarum. nam eadem ratio est & si per plura copuletur ad b: eadem enim erit figura & in pluribus. Quoniam igitur ostensiuo terminatur per prædictas figuras, manifestū est.

Auxelis negationum.

¶ Vice simi secundi cap. notæ.

181 ¶ A extremum maius. c medium. b extremum minus. ¶ In hoc capite agit de syllogismis prædicat

torijs & absolutis:quod eorum in disciplinis vsus frequentior, quodque aliorum simile subit iudicium. ¶ De particulari & indefinito, iudicium idem. ¶ Aliud, alterum. intelligitur id referri ad b. aliud quam b, alterum quam b. ¶ A de altero. vt omni c inest a, nulli d inest a: nulli d inest c. Aliud de a. Omni a inest d, omni c inest a: omni c inest d. Aliud de c. Omni c inest a, omni c inest d: alicui d inest a. C de alio. Omni c inest a, omni d inest c: omni d inest a. Et in omnibus his cum fiat syllogismus: nullus tamen fit ad b: id est, ad conclusionem in qua enunciatur aliquid affirmatiue, aut negatiue de b. C de alio, quod & de alio, & illud de alio: vbi nullum coniungitur ad b. Omni c inest a, omni d inest c, omni e inest d, omni autem f inest e: omni itaque f inest a. Vbi vero aliquid coniungitur ad b. Omni c inest a, omni d inest c, & omni e inest d, & omni f inest e, omni autem b inest f: igitur & omni b inest a.

A	Substantia	E	Animal
C	Corpus	F	Brutum
D	Viuens	B	Equus

¶ Peculiaria affirmantes aut negantes. vt esto d quod affirmari possit de a, & e negari, & f peculiariter, proprièq; affirmari, g vero negari: ex his nunquam concludas b esse a, vt notum est. & hoc ideo quia nihil vtriusq; commune sumptum: quod aptum, & ad id inferendum idoneum sit.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISECVNDI.

Vicesimum secundum cap. de syllogismo ostensiuo. conclusiones duæ. diuisiones tres. ¶ Prima conclusio. Omnes syllogismi per primæ figuræ syllogismos vniuersales perficiuntur & in eos reducuntur, & omnis quoq; qui fit: in aliqua trium figurarū fit. ¶ Quod enim ij qui in dictis figuris absoluuntur syllogismi, per primæ figuræ vniuersales syllogismos perficiantur, & in eos reuocetur: ex dictis manifestum iam est. verum quod simpliciter omnis syllogismus sic se habeat, vt per illos modos perficiatur, & in illos reuocetur: impræsentiarum erit manifestum, cum monstratum fuerit omnem syllogismum qui fit, per aliquam harum trium figurarum fieri. ad quod quidem monstrandum has præmittamus partitiones. ¶ Prima diuisio. Necessè est omnem demonstrationem, omnemque syllogismum: monstrare aliquid inesse, aut non inesse. ¶ Secunda diuisio. Necessè cum quid monstrat inesse aut non inesse: aut id esse vniuersaliter, aut particulariter. ¶ Tertia diuisio. Necessè insuper id esse: aut ostensiuè, aut ex hypothesi. Et syllogismi qui ex hypothesi est: particula quædam est is syllogismus qui dicitur per impossibile. Et primum dicendum videtur de syllogismis ostensiuis. Nam illis ostensis: manifestum pariter erit & de syllogismis ijs omnino qui ex hypothesi nominantur. ¶ Secunda conclusio. Omnes syllogismi ostensiu: per prædictas figuras fiunt. Nante si oporteat maius extremum de minore ostensiuè, assertorièque & iusta ratiocinatione syllogizare, vt a de b tanquam quod insit, aut non insit: necessè est, vt aliquid de aliquo sumatur. sed non sumetur a de b. Nam id sumptum esset: quod ab initio propositum est. neque solum sumetur a de c, ita videlicet vt c non sumatur rursus de alio, nec aliud de ipso. neque alterum sumatur de a, neq; a de altero, quandoquidem nullus efficeretur syllogismus. Nam eo ipso quod vnum de vno sumitur, vnâque sola propositio: nihil syllogismo ex necessitate euenit. quare etiam & sumenda altera propositio. Sed ea propositio non sumitur: sumendo insuper a de alio, aut aliud de a, aut alterum de c. Nam ita sumendo nihil interdum vetat fieri syllogismum: per ea tamen que sumpta sunt, minime erit syllogismus ad b. Item neque quando sumetur c de altero quod & sumetur de alio, & rursus illud aliud de alio, & nullum coniungatur ad b: nullus sane sic erit ipsius a de b syllogismus. Omnino enim astruimus nunq; fieri syllogismū alterius de altero, non sumpto aliquo medio termino qui ad vtriusq; aliquo pacto sese habeat prædicâdo. nã vt simpliciter dicat syllogismus ex propositionib; est: & ad aliquid syllogism; vt ad b syllogismus: ex propositionibus etiam est, quæ sunt ad b. Et syllogismus qui huius est ad hoc, vt ipsius a ad b: & per propositiones etiam quæ huius ad hoc, & a ad b. atqui impossibile est ad b sumere propositionem, nihil aut prædicantes, aut negantes de eo. Rursus impossibile est sumere propositiones ad colligendum a de b: nihil commune sumentes, sed solum quædam vtriusq; peculiaria affirmantes, aut negantes. quare sumendum est quod vtriusque coniungat, vinciatque, & copulet prædicaciones: si huius ad hoc futurus sit syllogismus. Si igitur necessarium est aliquid ad vtriusq; sumere commune (est etenim) hoc sanè contingit tripliciter. Nam aut maius extremum de medio prædicamus, & medium de minore extremo (vt a de c & c de b) aut medium de vtriusq; extremis (vt c de a & b) aut vtraque extrema de medio, vt a & b de c. atqui hæc tres sunt dictæ figuræ. manifestū est igitur omnem assertorium, ostensiuumque syllogismum: per aliquam harum figurarum fieri. Enimvero eadem ratio est si ipsum a per plura media coniungatur ad b. Nam eadem erit figura, etiam & multis assumptis medijs. quod igitur ostensiu syllogismi per prædictas figuras absoluantur: perspicuum iam euasit.

¶ De syllogismo ex hypothesi. Cap. XXIII.

182 **Q**uoniam autem & qui ad impossibile: palam erit per hæc. omnes enim qui per impossibile concludunt: falsum quidem syllogizant. quod autem ex principio erat, ex hypothesi demonstrant: quando aliquid accidit impossibile posita contradictione. vt quoniã diameter est asymmetr, eo q; fiunt abudãtia equalia perfectis. posito symmetro: ergo equalia quidem fieri abundantia perfectis syllogizant. asymmetrum autẽ esse diametrum, ex hypothesi monstrant: quoniam falsum accidit propter contradictionem. hoc enim fuit per impossibile syllogizare: ostẽdere aliquid impossibile propter priorem hypothesin. Quare quoniam falsus fit syllogismus ostensiuus in his quæ ad impossibile deducuntur, quod autem est ex principio, ex hypothesi monstratur, ostensiuos autem diximus prius quoniam per has terminantur figuras: manifestum quoniam & per impossibile syllogismi per has erunt figuras. ¶ Similiter autem & alij omnes qui sunt ex hypothesi. in omnibus his enim syllogismus quidem fit ad transumptum. quod autem est ex principio: terminatur per confessionem, aut per aliquam aliam hypothesin. Si autem hoc verum: necessè est omnem demonstrationem, & omnem syllogismum fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem ostenso: palam quoniam omnis syllogismus perficitur per primam figuram: & reducitur in huius vniuersales syllogismos.

¶ Vicesimitertij Cap. notæ.

182 ¶ De dimetente, diametrõq; quadrati & de comparatione ad eiusdem quadrati latus: q; incõmen surabilis sit diametrus, intelligitur. & in septimo theoremate decimi elementorū geometricalium, id incõmodum accidere (quod hic dicit Aristoteles) demonstrat Campanus. ¶ De syllogismis ex hypothesi (quos & conditionales appellamus) prædicatorijs: intelligit vbiq; Aristoteles. Nam sunt alij syllogismi conditionales nõ prædicatorij de quibus Theophrastus, Eudemus, Nicephorus, & ex nostris Boetius & Martianus differunt: quos non oportet per prædictas figuras perfici.

Euclides.
Campanus.
Theophrastus.
Eudemus.
Nicephorus
Boetius.
Martianus.

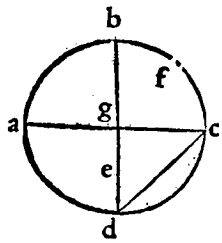
¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMITERTII.

182 **V**icesimum tertium cap. de syllogismo ex hypothesi conclusiones duæ. ¶ Prima conclusio. Omnis syllogismus ad impossibile: fit per aliquam trium figurarum. Quod autem is syllogismus qui ad impossibile est, per aliquam trium figurarū fiat: per hæc fiet exploratum. Nam omnes qui per impossibile absoluuntur: falsum quidem syllogizant, & quod ab exordio propositum erat, ex suppositione conditioneque monstrant, cum quippiam accidat impossibile, posita admissaque, atq; concessa positi contradictoria. vt quod incõmensurabilis sit dimetiens: ob id ipsum quod si ponatur dimetiens commensurabilis, euadunt imparia paribus equalia. colligunt enim (illo posito) mathematici: imparia equalia esse paribus. incõmensurabilem autẽ dimetientem esse, ex hypothesi, & conditione monstrant: ob id ipsum quod posita contradictoria, falsum accidit. Et hoc certe fuit per impossibile syllogizare, ostendere scilicet quippiam impossibile propter priorem, & ab initio factam hypothesin, suppositionemque atque conditionem. quare cum in ijs quæ ad impossibile deducuntur falsus fiat syllogismus ostensiuus & quod à principio propositum erat ex hypothesi mōstretur, & syllogismos ostensiuos prius dixerimus per has figuras absolui: manifestum igitur est & syllogismos ad impossibile per has fieri figuras. ¶ Secunda conclusio. Idem & alij omnes ex hypothesi syllogismi per has perficiuntur figuras. Nam in omnibus quidem fit syllogismus ad transumptum. id autem quod ex principio propositum fuerat: absoluitur atque terminatur per confessionem, aut aliquam aliam hypothesin. hoc autem si verū est: omnem demonstrationem, & omnem syllogismum per aliquam trium iam dictarum figurarum fieri necessè est. quo quidem ostenso: omnem syllogismum per primam figuram perfici, & in illius figuræ vniuersales syllogismos reuocari, atque reduci (quod ex præcedentis capitis initio propositum fuerat) perspicuum dilucidumque euasit.

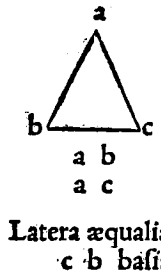
¶ De qualitate & quantitate terminorum syllogismi. Cap. XXIII.

184 **A**mplius autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicatum esse & vniuersalem. sine vniuersali enim non erit syllogismus. aut non ad hoc quod positum est: aut quod ex principio est petet. ponatur enim musicam voluptatem esse studiosam. si ergo poposcerit voluptatem esse studiosam, non addens omnem: non erit syllogismus. si autem

aliquam voluptatē esse studiosam: si aliam quidem, nihil ad hoc quod positum est. si autem eadem: quod ex principio erat sumit. ¶ Magis autem fit manifestū in figuris. vt quoniam æquicruris æquales sunt anguli qui sunt ad basim. sint enim in centrum ductæ a b. si ergo æqualem sumpserit a c angulum ei qui est b d: non omnino petens æquales eos qui sunt semicircularū. & rursus c ei qui est d: non omnē assumens eum qui est incisionis. Amplius ab æqualibus existentibus totis angulis, æqualibus demptis, æquales esse reliquos, scilicet e f: quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus, æquis demptis: æqualia relinqui. manifestum igitur quoniam in omni syllogismo oportet vniuersale esse. ¶ Et quoniam vniuersale quidem ex omnibus terminis vniuersalibus monstratur: particulare autem & sic, & aliter. quare si conclusio sit vniuersalis: & terminos necesse est vniuersales esse. si autem vniuersales sint termini: contingit conclusionem non vniuersalem esse. ¶ Palam etiam quoniam in omni syllogismo aut vtranque aut alteram propositionem similem necesse est fieri conclusioni. dico autem non solum in eo quod affirmatiua sit vel negatiua: sed in eo quod necessaria aut inesse, aut contingens. considerare autem oportet & alia prædicamenta. ¶ Manifestum autem & simpliciter quando erit & quando non erit syllogismus, & quando perfectus. & quoniam si est syllogismus: necessarium est habere terminos secundum aliquem dictorum modorum.

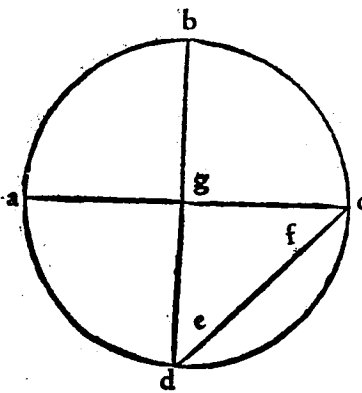

Latera æqualia c b basis

¶ Vicesimiquarti Cap. notæ.

¶ De syllogismo communi intelligenda sunt, quæ in hoc capite adducuntur. Nam secundum expositionem nonnullus esse potest: cuius nulla propositionum vniuersalis habeatur. ¶ Et non modo aliquem terminorum syllogismi vniuersaliter enuncitari necesse est: sed & affirmatiue. verum id ex quarto, quinto & sexto cap. huius notum esse potest. ¶ Isoceles qui & latine æquicrurus, & æquipedus dicitur: triangulus est duorum æqualium laterum. ¶ Basis trianguli: linea quælibet alii cui angulo subtensa. verum de ea hic intelligitur: quæ angulo duobus illis æquis lateribus contento, subtenditur. & æqualitatem angulorum, qui supra huiusmodi basim consistunt, demonstrat quintum primi elementorum Euclidis theorema. sed alia ad id hic Aristoteles procedit via: pro qua præfens substituitur figura.

Euclides.

- a recta linea
- b recta
- c curua
- d curua
- e angulus supra basim
- f angulus supra basim
- g circuli centrum
- a b c d circulus
- a c b semicirculus
- b d c similiter
- a c angulus curuilineus quem constituit a linea recta & pars circumferentiæ c d
- b d angulus curuilineus rectæ b & curuæ d c
- c d curua, particula seu incisio
- e f recta basis

e f anguli, anguli ad basim
e f g Isoceles, triangulusque duum æqualium laterum.

¶ Et ex his facile intelligi potest quod dicit Aristoteles.

¶ Alias prædicationes scilicet non inesse, necessario non inesse, & huiusmodi. ¶ Secundum aliquem dictorum modorum: quod per secundam conclusionem 22, & primam 33 cap. huius: monstratum sit omnem syllogismum fieri in aliqua trium figurarum.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQUARTI.

Vicesimumquartum caput de qualitate & quantitate terminorum syllogismi. conclusio- nes quatuor. ¶ Prima conclusio. In omnibus insuper syllogismis: aliquem terminorum affirmatiue & aliquem vniuersaliter enuncitari necesse est. Vniuersaliter quidem. Nam absque vniuersali, nullus erit syllogismus: quod vel ad hoc non erit quod proponitur, vel quod est ex principio petet. Proponatur enim musicam voluptatem studiosam esse. si

quidem igitur postulabit quispiam, voluptatem esse studiosam, non apponens omnem: non erit syllogismus. si autem postulabit, efflagitabitque aliquam voluptatem esse studiosam, si aliam quidē: nihil ad id quod proponitur. si autem eandem postulat: & quod ex principio, quodque ab initio proponebatur, sumit. In omni igitur syllogismo, vniuersale esse oportet. Magis & id euadit manifestum in linearum designationibus. Vt proponatur quoniam Isoceles anguli ad basim sunt æquales. Sint enim a b semicircularum lineæ, per circuli centrum ductæ. si igitur quispiam capit a c angulum, æqualem esse angulo b d, non vniuersaliter postulans angulos semicircularū æquales esse: non syllogizat. Et rursus angulum c æqualem d identidem capiens, non præassumens omnem particulæ, incisionisque angulum æqualem esse: non syllogizat. Insuper assumens ab æqualibus angulis qui toti sunt, demptis æqualibus reliquos æquales esse, reliquos autem esse e f, quare & e f æquos esse: minime syllogizabit. sed aut (vt dictum est) ei quod colligi intenditur non conuenit: aut id quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus æquis sublatis: æqua relinquit. Manifestum est igitur: quoniam in omni syllogismo vniuersale esse oportet. ¶ Secunda conclusio. Si syllogismi conclusio vniuersalis est: & omnes termini vniuersaliter enunciantur. si vero particularis: interdum id euenit, interdum vero non. Nam ex superioribus manifestum est: vniuersale non nisi omnibus syllogismi terminis vniuersaliter enunciatis monstrari. Particulare autem alio quando terminis sic sese habentibus, aliquando vero secus. Quare si conclusio vniuersalis est: & terminos vniuersaliter enunciarī necesse est. quod si vniuersaliter enunciantur: contingit conclusionē particularem esse, & non esse vniuersalem. ¶ Tertia. Manifestum etiam ex ijs quæ supra monstrata sunt: in omni syllogismo vtranque propositionem aut alteram, similem esse conclusioni. Et dico non modo similem quia affirmatiua sit, aut priuatiua sicut & conclusio: sed & eo ipso quod inesse aut necessaria aut contingens sicut & conclusio inesse, necessaria, contingensve. sic & considerare par est alias prædicationes. ¶ Quarta. Perspicuum denique simpliciter est: quando erit & quando non erit syllogismus, & quando monstrari possibilis, & quando perfectus, & quoniam si est syllogismus, habere terminos secundum aliquem dictorum modorum necesse est. Et hæc ex præcedentium capitum conclusionibus notæ sunt. & sunt quasi eorum quædam corollaria.

¶ De numero terminorum syllogismi.

Cap. XXV.

Alam autem & quoniam omnis demonstratio erit per tres terminos & non per plures: nisi per alia & alia eadem conclusio fiat. vt e per a b, & per c d: aut per a b, & a c, & b c. plura enim media eorundem nihil esse prohibet. hæc autem cum sint: non vnus sed plures sunt syllogismi. Aut rursus quando vtranque a b sumitur per syllogismum. vt a per d e, & rursus b per f g. aut hoc quidem inductione: illud autem syllogismo. sed & sic plures erunt syllogismi. plures enim conclusiones sunt. vt a & b & c. Si igitur non plures sed vnus (sic autem contingit fieri per plura media eandem conclusionem. vt e quidem per a b c d) impossibile. Sit enim e conclusio ex a b c d. ergo necesse est aliquid eorum, aliud ad aliud sumptum esse. hoc quidem vt totū: illud vero vt pars. hoc enim ostensum est prius, quoniam si est syllogismus: necesse est sic aliquos se habere terminorum. habeat se ergo a sic ad b. est itaq; aliqua ex eis conclusio. aut ergo e, aut alterum eorum quæ sunt c d, aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si e quidem: ex a b tantum, erit syllogismus. c d autem si quidem se habeant sic: vt sit hoc quidem vt totum, illud vero vt pars: erit aliquid ex illis aut e, aut aliquid eorum quæ sunt a b, aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si e quidem, aut eorum quæ sunt a b alterum: aut plures erunt syllogismi aut (vt contingebat) idem per plures terminos concludi accidit. si autē aliud quidem præter hæc: plures erunt & inconiuncti syllogismi adinuicem. si autem non sic se habeat c ad d vt faciat syllogismum: vane erunt sumpta, nisi inductionis, aut cationis, aut alicuius alius talium gratia. ¶ Si autem ex a b nō e, sed alia quædam fiat conclusio, ex c d autem aut horum alterum, aut aliud præter hæc: & plures fiunt syllogismi, & non eius quod positum est. Ponebatur enim eius quod est e esse syllogismum. Si autem non fiat ex c d nulla conclusio: & vane sumpta esse ea accidit, & non eius quod est ex principio esse syllogismum. Quare manifestum: quoniam omnis demonstratio & omnis syllogismus, erit per tres terminos solos.

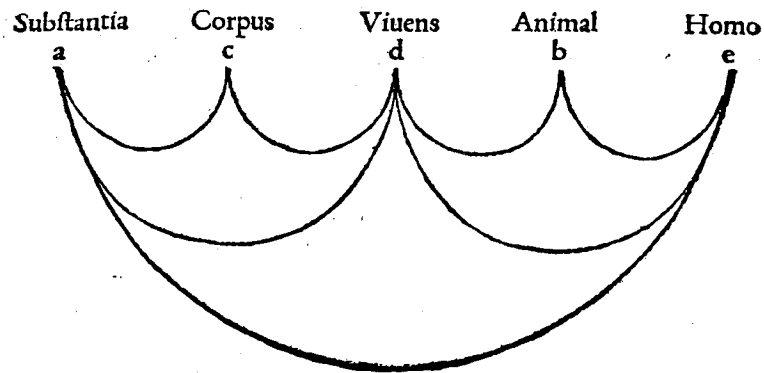
Auxesis negationum.

¶ Viceſimiquinti Cap. notæ.

¶ Omnem ſyllogiſmum, demonſtrationemque omnem, tribus terminis & non pluribus coaleſce- re: id de vnis, & ſimplicibus eſt intelligendum. ¶ Aliquando conſuſio per vnum medium mon- ſtratur: & tunc ſolum ſunt tres termini & propoſitiones duæ. Aliquando vero eadem conſuſio per duo media, & ſunt propoſitiones tres. Aliquando per tria, & quatuor ſunt propoſitiones: poſſunt etiam eſſe plures.

¶ SYLLOGISMVS PER VNUM MEDIUM.

a	○	corpus eſt ſubſtantia	Prima propoſitio
b	○	viuens corpus	Secunda propoſitio
e	○	viuens ſubſtantia	Concluſio
¶ SYLLOGISMVS per duo media: vbi ex a c & c b concluditur e.			
a	○	corpus eſt ſubſtantia	Prima propoſitio
c	○	viuens corpus	Secunda propoſitio
b	○	animal viuens	Tertia propoſitio
e	○	animal ſubſtantia	Concluſio
¶ SYLLOGISMVS per tria media: vbi ex a c, c d, d b, colligitur e.			
a	○	corpus eſt ſubſtantia	
c	○	viuens corpus	Prima
d	○	animal viuens	Secunda
b	○	homo animal	Tertia
e	○	homo ſubſtantia	Concluſio.

¶ Quando vtraque propoſitio per ſyllogiſmum ſumpta fuerit, quando prima per ſyllogiſmum ſu- mitur: is ſyllogiſmus in quo concluditur, proſyllogiſmus propoſitionis appellatur. & quando per ſyllogiſmum ſumitur aſſumptio: ille identidem proſyllogiſmus aſſumptionis nuncupatur. vt factò ſyllogiſmo, omne viuens eſt ſubſtantia, & omnis homo viuens: omnis igitur homo ſubſtantia. vtraque propoſitionum ſyllogiſmo ſumitur. Prima hunc in modum, omne corpus ſubſtantia eſt, omne autem viuens corpus: omne igitur viuens ſubſtantia. Secunda hoc pacto, omne animal vi- uens, omnis homo animal: omnis igitur homo viuens. Et cum alicui propoſitioni ſyllogiſmi ſua ſubiungitur approbatio: huiusmodi approbationis propoſitio interim ſolet proſyllogiſmi eſſe pro- poſitio, interim concluſio, quæ aliquando ſumitur tametiſi proſyllogiſmus non præceſſerit (ſup- ponimus enim) vt quando res ſtatim ſeſe claram, peruiamque præſtat intelligentiæ. aliquando etiam eſt inductionis, aut alicuius huiusmodi dialectici artificij concluſio: præſertim cum imme- diata propoſitio, approbatio eſt. Et coniuncti ſyllogiſmi dici poſſunt: quando plurium duabus propoſitionum eadem eſt concluſio, aut eadem fuerit præcedentium concluſio, & alicuius ſequen- tis propoſitio. diſiuncti vero: quando non ſunt huiusmodi. Quo fit vt propoſitiones diſiunctorum ſyllogiſmorum ſimul: eandem concluſionem ex neceſſitate pariant, ſed non ſeorſum. vt hæc qua- tuor, omne corpus eſt ſubſtantia, omne viuens corpus, omne animal viuens, omnis autem homo animal: pariunt concluſionem, omnis homo ſubſtantia. quæ neque ex duabus primis ex neceſſitate efficitur: neque ex duabus ſecundis vt agnoſcere facillimum eſt. ſed horum ſingula ex ſubiecta de- ſcriptione fortæſſe promptius diſcoſentur.

¶ SYLLOGISMVS.		
○	viuens	ſubſtantia eſt
○	homo	viuens
○	homo	ſubſtantia

¶ PROSYLLOGISMVS primus qui & propoſitionis.

○	corpus	eſt ſubſtantia	
○	viuens	corpus	
○	viuens	ſubſtantia	
¶ PROSYLLOGISMVS ſecundus qui & aſſumptionis.			
○	animal	viuens	
○	homo	animal	
○	homo	viuens	
¶ SYLLOGISMVS iunctis approbationibus.			
○	viuens	ſubſtantia eſt	
Nam omne corpus ſubſtantia		Approbatio propoſitionis	
○	homo	viuens	
Siquidem homo omnis, animal		Approbatio aſſumptionis	
○	homo	ſubſtantia	
¶ Et approbationes hęc proſyllogiſmorum ſolum ſunt propoſitiones: quia ſunt immediatæ. cum autem ſunt mediatæ: illæ ſunt concluſiones.			
¶ PROSYLLOGISMVS approbationis propoſitionis.			
○	corpus	ſubſtantia	Propoſitio immediata
○	viuens	corpus	Aſſumptio immediata
○	viuens	ſubſtantia	
Et ſimili modo de proſyllogiſmo aſſumptionis concipiatur.			

¶ Coniuncti ſyllogiſmi ad concluſionem.

○	corpus	ſubſtantia eſt	Propoſitio
○	homo	corpus	Aſſumptio
○	animal	ſubſtantia	Propoſitio
○	homo	animal	Aſſumptio
○	homo	ſubſtantia	Concluſio

¶ Coniuncti ad propoſitionem.

○	corpus	ſubſtantia eſt	Propoſitio
○	viuens	corpus	Aſſumptio
○	viuens	ſubſtantia	Concluſio. Propoſitio.
○	animal	viuens	Aſſumptio
○	animal	ſubſtantia	Concluſio.

¶ Diſiuncti ſyllogiſmi.

○	corpus	ſubſtantia	Propoſitio
○	viuens	corpus	Aſſumptio
○	animal	viuens	Aſſumptio
○	homo	animal	Aſſumptio
○	homo	ſubſtantia	Concluſio

¶ Exprimuntur per hos tres primus.

○	corpus	ſubſtantia
○	viuens	corpus
○	viuens	ſubſtantia
Secundus		
○	viuens	ſubſtantia
○	animal	viuens
○	animal	ſubſtantia
Tertius		
○	animal	ſubſtantia
○	homo	animal
○	homo	ſubſtantia

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQUINTI.

188 **V**iceſimumquintum cap. de numero terminorum ſyllogiſmi. concluſio vna. ¶ Concluſio: Aperiendum nobis eſt omnem demonſtrationem, omnemque ſyllogiſmum: per tres terminos & non per plures coaleſcere ac fieri. Niſi forte quiſpiam id excludat, quòd per alias & alias propoſitiones eadem concluſio monſtretur. vt concluſio eſt per propoſitio- nes a b, & item per propoſitiones c d. aut per propoſitiones a b, & inſuper per propoſitiones a c, item & per b c. Plura enim media earundem concluſionum eſſe nihil prohibet. Verum cum hæc ita admiſſa fuerint: non vnus, ſed plures erunt ſyllogiſmi. vel ruruſ quando vtraque propoſitio

Vicesimum sextum cap. de numero propositionū & syllogismis conclusiones quatuor. 189
 corollaria duo. ¶ Prima conclusio. Omnis syllogismus ex duabus propositionibus, & nō
 pluribus consistit. Nam ex superiori conclusione omnis syllogismus ex tribus terminis
 coalescit. tres autem termini duas cōstant propositiones. omnis igitur syllogismus est ex
 duabus propositionibus & non pluribus. nisi quippiam accipiat ut in præcedenti capite dictum
 est, ad syllogismorum perfectionem, approbationēque. ¶ Primum corollarium. Manifestum igitur
 est, ad quando ut in oratione syllogistica sunt non pares propositiones per quas conclusio aggr
 gnitur præcipua (quasdam enim interdum superiorum conclusionum propositiones esse necesse
 est) huiusmodi orationem non esse syllogisticam vniūque syllogismi, aut plura quàm par sit ad
 positionem interrogasse. ¶ Secundum. Fit etiam ut secundum principales propositiones sumptis
 syllogismis: omnis huiusmodi syllogismus euadat ex paribus propositionibus compositus, ex ter
 minis autem imparibus. Nam termini vno plures sunt propositionibus: propositiones autem duæ.
 Erunt etiam & conclusiones propositionum medietas. ¶ Secunda conclusio. Quando per syllo
 gismos concluditur siue per plura media nō continua: itidem terminorū multitudo vno superabit
 propositiones. ¶ Ut si conclusio a b monstratur per duo media c & d. Nam aut foris aut in medio
 ponitur intercідens, interceptūque terminus. verum utrolibet accidit vno pauciora esse interual
 la, spatiaque ipsis terminis. Igitur & vno pauciores erunt propositiones ipsis terminis. Nam pro
 positiones interualis sunt æquales. ¶ Tertia conclusio. Non tamen semper cum per diuersa me
 dia concludimus syllogizamusve, propositiones pares sunt, & termini impares: sed vicissim.
 Nam cum propositiones quidem pares sunt: termini sunt impares. & cum termini pares, propo
 sitiones quoque erunt impares. Nanque simul addito termino: vna additur & propositio vnde
 cunq; apponatur terminus. quare quoniam cum propositiones pares erāt, termini impares erant:
 necesse est termini additione facta id permutare ut scilicet termini pares sint & propositiones im
 pares. ¶ Quarta. Conclusiones cum hunc in modum syllogizamus: non insuper eundem reti
 nebunt ordinē tum ad terminos tum ad propositiones quem & prius. Nam prius cōclusiones erāt
 propositionum medietas & terminorum pars tertia. hic autem vno termino addito: conclusiones
 adiungentur vno pauciores præexistentibus terminis. ad solum enim extremum non facit conclu
 sionem: ad alios autem omnes facit. ut si tribus terminis a b c foris adiungatur d: illico duæ con
 clusiones apponuntur ad a scilicet & ad b. & similiter in alijs. Si autem in medio intercідat termi
 nus, eodem modo eueniet. quare terminis & foris & in medio adiectis: multo tandem plures erūt
 conclusiones & terminis & propositionibus.

¶ De problematis hoc est propositis in vnaqua; figura facile & diffi
 cile construendis & destruendis. Cap. XXVII.

Quoniam autem habemus ex quibus syllogismi, & quale in vnaqua; 195
 figura & quot modis mōstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio
 facile & quæ difficile argumentabilis est. nam quæ in pluribus figu
 ris & per plures casus cōcluditur: facilis. quæ autem in paucis & per
 pauciores: difficilius argumentabilis. Ergo affirmatiua quidem vniuersalis per pri
 mam tantum figuram monstratur, & per hanc simpliciter. Priuatiua vero & per
 primam & per mediam: per primam quidem simpliciter, per mediā autem du
 pliciter. particularis autem affirmatiua per primā & per postremam. simpliciter
 quidem per primam: tripliciter autem per postremam. priuatiua vero particula
 ris in omnibus figuris mōstratur: verū in prima quidem semel, in media autem
 & postrema, in illa quidē dupliciter, in hac vero tripliciter. ¶ Manifestum ergo 196
 quoniam vniuersalem affirmatiuā construere quidem difficillimū: destruere au
 tem facillimum. omnino autem est interimenti quidem vniuersalia quàm par
 ticularia facilius. etenim si nulli: & si alicui non insit interemptū est. horum au
 tem alicui quidem non, in omnibus figuris monstratur: nulli autem in duabus.
 Eodem autem modo & in priuatiuis. etenim si omni, & si alicui: interemptū est
 quod ex principio. hoc autem fuit in duabus figuris. In particularibus autē sim
 pliciter: aut omni aut nulli ostendentem inesse. Construenti autem: facilius est
 particularia. nam in pluribus figuris & per plures modos. ¶ Omnino autem nō 197
 oportet latere quoniam destruere quidem per se inuicem est, & vniuersalia per
 particularia & hæc per vniuersalia. construere autem non est per particularia,
 vniuersalia: per illa vero, hæc est. nam si omni: & alicui. ¶ Simul autem manife
 stum: quoniam destruere quàm construere, facilius. Quomodo ergo fit omnis 198

Simpliciter,
 vnice. quod
 græce dicit
 μοναχως.

syllogismus, & per quot terminos, & propositiones, & quomodo habentes se ad
 inuicem. amplius autem quæ propositio in vnaqua; figura, & quæ in pluribus,
 & quæ in paucioribus monstratur: palam ex his quæ dicta sunt.

¶ Vicesimiseptimi cap. notæ.

¶ Ex hac descriptione facile intelliges: quæ & quantæ propositiones in qua; figura facile ratioci
 nentur atq; difficulter, tū cū construunt, asseruntq; tum cū destruunt, negātur atq; refutantur.

	Prima figura	Secunda	Tertia	Construuntur	Destruuntur	Destruunt per
A	1	0	0	1	9	E 0
E	1	2	0	3	5	A 1
I	1	0	3	4	3	E
O	1	2	3	6	1	A

PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEPTIMI.

Vicesimum septimū cap. de problematis, propositisq; facile & difficile argumētandis, cō
 struendis & destruēdis cōclusio vna. corollaria tria. ¶ Prima cōclusio. Vniuersale affirma
 tiuū difficile syllogizat, post quod vniuersale negatiuū: particulare autē affirmatiuū facile
 syllogifabile collectileq; est, & particulare negatiuū oīm facillime. ¶ Quoniā autē habe
 mus ex quib; syllogismi cōstant, & quale id sit quod in vnaqua; figurarū mōstratur, & quot mo
 dis mōstratur: proptū est, ut cognoscamus quōdā propositū facile & quod difficile argumētabile
 sit, syllogifabileq; collectile. Nā quod in plurib; figuris & p plures casus, modisq; cōcluditur: facile
 argumētabile atq; syllogifabile dicitur. quod autē in paucioribus figuris & p pauciores modos: dif
 ficilius argumētabile. Quoniā ergo vniuersale affirmatiuum duntaxat per primā figurā mon
 stratur, & per hanc quidē vnico modo, & vniuersale negatiuum & per primā, & per secundā: per primam
 quidē vno modo, & per secundā duobus, & particulare affirmatiuum per primā mōstratur & ter
 tiam. per primā quidē vno modo, & per tertiā tribus, particulare vero negatiuum in oībus figuris
 monstratur, in prima semel, in secūda bis, & in tertiā ter: manifestū est igitur vniuersale affirma
 tiuum oīm difficillime colligi, deinde vniuersale negatiuum, particulare autē affirmatiuum facile,
 196 omnino vero facillime particulare negatiuum. ¶ Primum corollarium. Perspicuum igitur est diffi
 cillimū esse vniuersale affirmatiuum cōstruere, destruere autē per facile. & omnino ei qui interime
 re vult: sese vniuersalia q̄ particularia præstare faciliora. volenti autē construere: particularia esse fa
 ciliora. Nam vniuersale affirmatiuum solum semel construitur. sed destruitur: & si nulli insit, & si
 alicui non insit, hoc est per vniuersale negatiuum contrarium, & particulare negatiuum contradi
 ctorium. Et alicui non inesse, particulareq; negatiuum: per omnes figuras monstratur. & nulli in
 esse, vniuersalēq; negatiuum: per duas. Et simili modo de vniuersali negatiuo. Nam tribus modis
 cōstruitur, sed interimitur vniuersali affirmatiuo, & particulari affirmatiuo. etenim si omni aut ali
 cui insit: quod ex principio vniuersale negatiuum propositū est, destructū est. omni autē inesse, &
 alicui inesse: monstratum fuit in duab; euenire figuris. Nā omni in prima, & alicui etiam in tertiā.
 Sed particularia nō destruuntur nisi vno modo, per vniuersalia scilicet. ut particulare negatiuum
 destruere: omni inesse monstrantē. & particulare affirmatiuum: monstrantem nulli inesse. Verum
 volenti construere: faciliora sese ingerunt particularia. Nam pluribus in figuris, plurib; modis
 cōstruuntur. ¶ Secundum. Profsus etiā id minime latere oportet: licere vniuersalia & per inuicem
 & per particularia destruere, & particularia per vniuersalia. at minime licere vniuersalia per parti
 cularia construere: per vniuersalia vero licere particularia. Nam si omni inesse constructum est: etiā
 197 & alicui. ¶ Tertium. Perspicuum etiam pariter est: problemata destruere q̄ construere, facilius esse.
 Quoniam igitur modo fit omnis syllogismus, per quot terminos, & propositiones, & quoniam pa
 cto ad inuicem sese habentes, insuper quod problema ac propositum in vnaqua; figura, quod in
 pluribus, quōdve in paucioribus monstratur: ex his quæ dicta sunt, exploratum satis est.

¶ De abundantia propositionum.

Cap. XXVIII.

Vomodo autē idonei erimus semper syllogizare ad propositū & per
 quam viam sumemus circa vnumquodq; principia: nunc dicendū.
 Non enim solū fortasse oportet generationem considerare syllogif
 morū: sed & potestātē habere faciendi. ¶ Omnium igitur quæ sunt:
 200 hæc quidem sunt talia ut de nullo alio prædicetur vere vniuersaliter. ut Cleon
 & Callias & quod singulare & sensibile. de his autē alia. nam & homo & animal
 vterq; horum est. illa vero & ipsa quidē de alijs prædicantur: de illis autem alia

prius nō prædicantur. alia autē & ipsa de alijs & de his alia. vt homo de Callia & de homine animal. ¶ Quoniam ergo quædam eorū quæ sunt, de nullo nata sunt dici: palam. nam sensibilibus penè vnumquodq; est huiusmodi vt de nullo prædicetur: nisi vt secundū accidens. dicimus enim quandoq; album illud Socratē esse, & hoc veniens Calliam. quoniam autem in sursum pergentibus statur quandoq; rursum dicemus. nunc autē sit hoc positum. de ijs ergo prædicatum aliquod non est demonstrare nisi secundū opinionem: sed hæc de alijs. neq; singularia de alijs: sed alia de ipsis. Quæ autem in medio sunt. manifestum quoniam vtrunq; contingit. nam & hæc de alijs, & alia de his dicuntur. & penè rationes & considerationes sunt maxime de his. ¶ Oportet ergo propositiones circa vnumquodq; horum sic sumere supponentem, ipsum primū & diffinitiones, & quæcunq; propria sunt rei. deinde post hoc quæcunq; sequuntur rem. Et rursum quæ res sequitur, & quæcunq; non contingunt ipsi inesse. quibus autem ipsa non contingit: non sumendum, eo q̄ conuertitur priuatiua. ¶ Diuidendum autem est & eorum quæ sequuntur, quæcunq; in eo quod quid est, & quæcunq; vt propria, & quæcunq; vt accidentia prædicantur. & horum quæ secundum opinionē, & quæ secundum veritatem. quanto enim plurium talium abundauerit quis: citius inueniet conclusionem. quanto autē veriorum: magis demonstrabit. ¶ Oportet autē eligere non quæ sequuntur aliquā: sed quæcunq; totā rem sequuntur. vt nō quod aliquem hominem: sed quod omnē hominē sequitur. per vniuersales enim propositiones fit syllogismus. ¶ Cum autē est indefinitum: incertum si vniuersalis est propositio. cum vero definitum: manifestum. similiter autē eligendū & quæ ipsum sequitur tota, propter dictam causam. Ipsum autē quod sequitur, non est sumendū totū sequi. dico vt hominē omne animal, aut musicam, omnem disciplinam, sed simpliciter solum sequi quemadmodū & prætendimus. etenim inutile alterum, & impossibile. vt omnē hominem esse omne animal, vel iustitiā, omne bonum: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. ¶ Quando autem ab aliquo continetur subiectū cuius consequentia oportet sumere: quæ vniuersale quidē sequuntur vel nō sequuntur non eligendū in his. sumpta enim sunt in illis. quæcunq; enim animal: & hominē sequuntur. & quæcunq; non animali insunt: similiter. ¶ Quæ autem in vnoquoque sunt propria, sumendum. sunt enim quædam speciei propria præter genus. necesse est enim diuersis speciebus propria quædam inesse. ¶ Neque autē vniuersale eligendum ijs quæ sequitur quod continetur. vt animal ijs quæ sequitur homo. necesse est enim si hominem sequitur animal: & hæc omnia sequi. conuenientiora autem hæc hominis electioni. ¶ Sumendum autem & quæ plerunq; sequuntur ea quæ consequuntur. nā & problematibus quæ plerunq; & syllogismus ex propositionibus quæ plerunq; aut omnibus, aut aliquibus. similis enim est vniuersali: conclusio, principijs. ¶ Amplius quæ omnibus sequentia sunt: non eligendum. nō enim erit syllogismus ex ipsis. ob quam autem causam: in sequentibus erit manifestum.

¶ Vicefimioctavi cap. notæ.

¶ Secundum opinionem: sicut hoc tempore de ente opinantur, q̄ prædicetur synonyme de substantia, quantitate & reliquis. verum hæc ad authorum disciplinas: non modo nihil iuuant, sed & obsunt. ¶ Res, subiectū aut prædicatū. Antecedens, de quo alterum vniuersaliter dicitur. Consequens, quod de altero dicitur vniuersaliter. Extraneum alienū: quod de altero vniuersaliter negatur. ¶ Cuius, cuius continentis. ¶ In illis, in consequentibus & alienis, eius quod continet.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIOCTAVI.

Vicesimum octauum cap. de abundantia propositionum. vna conclusio. diuisio vna. documenta nouem. ¶ Conclusio. Quo pacto facultatem ipsi nanciscemur, semper ad id quod proponitur faciendorum syllogismorum, & per quam artem atque viam circa vnumquodque principia sumemus: nunc vt dicatur expedit. Nam non solum operæ precium est syllogismorum generationem contemplari, sed & eorum efficiendorum facultatem habere par consentaneūque est. ¶ Diuisio. Omnium quæ sunt: quædam de nullo vniuers

saliter vere prædicantur. vt Cleon, Callias, & quicquid singulare sensibile fuerit. alia autē de sensibilibus, singularibusq; prædicatur. vt homo, & animal. Nam vterq; horū (Cleon dico & Callias) & homo & animal est. horū vero alia & ipsa quidem de alijs prædicantur: de illis autem nulla alia prædicatur. siquidem nihil illis prius est. Alia autē & ipsa de alijs, & de illis alia. vt homo prædicatur de Callia: & de homine animal. Fit itaq; exploratū vt eorū quæ sunt: quædam de nullo dici nata sint, nisi forte secundū accidens. Nā singularium penè vnumquodq; eiusmodi est vt de nullo prædicetur: nisi secundū accidens. Nāq; interdū dicimus: hoc album Socratē esse, & hoc veniens esse Calliam. Et ex opposito esse alia quæ prædicantur de alijs: quibus nihil prius est, quod de ipsis prædicetur. ob id ipsum ad superiora proficiscentibus: aliquando occurrit status, & quidā non vltra progrediendi terminus. sed id postmodū à nobis differetur. nunc autem hoc in loco id suppositū sit. de illis ergo afferre nō possumus quicq;: quod proprie prædicetur nisi secundū opinionē. sed illa prædicantur de alijs opposito quidem affectu modo q̄ singularia. nāq; singularia de alijs non prædicantur: sed alia de illis. Sed perspicuum est quæ in horū medio collocatur: vtroq; modo contingere. nam & illa de alijs: & de illis alia prædicantur. Et penè de huiusmodi in medullis constitutis: & rationes & considerationes maxime fiunt. ¶ Documenta, præcepta. ¶ Primum. Summopere conducit circa vnumquodq; propositū syllogisandū, hunc in modū propositiones sumere: vt qui id facturus sit primum id ipsum supponat, statuatq; scilicet diffinitiones, & quæcunq; propria sunt rei: deinde consequentia & antecedentia rei, & quæcunq; nō contingunt ipsi inesse: id est extranea, aliena q; ea autē quibus res ipsa nō contingit inesse: vt aliena sumantur non erit negotiandū. Nā quæ rei nō insunt, neq; illis quoq; res ipsa inerit: eo q̄ vniuersalis priuatiua conuertitur. ¶ Secundum. Ei qui facultatem syllogisandi sit habiturus: consequentia diducenda sunt. Nam eorum quædam prædicantur in quid, quædam vt propria, quædam vero vt accidentia, quædam secundum opinionem, quædam autem secundū veritatem. Quanto enim pluribus huiusmodi quispiam abundauerit: celerius adipiscetur conclusionē. & quāto verioribus: tanto quoq; magis demonstrabit propositū. ¶ Tertium. Deligere oportet huiusmodi consequentia nō quæ sint alicuius & particulariter consequentia: sed quæ totius rei & vniuersaliter. vt hominis consequens: non quod aliquem hominē sequatur, sed quod omnē hominē. Nam per vniuersales propositiones fit syllogismus. ¶ Quartum. Cū antecedens indefinite sumitur, incertum est an propositio vniuersaliter intelligatur: cum autē definite, manifestū id est, minimèq; latet. quare similiter deligenda sunt antecedentia: quæ tota & vniuersaliter (propter causam quæ dicta iam est) sequitur ipsum consequens. ipsum tamen consequens: non sumendū est sequi totum & vniuersaliter. dico (vt exempli causa) non sumendū esse hominem, esse omne animal, aut musicā esse omnē disciplinam: sed solum simpliciter, & sine vniuersalis notæ adiectione sequi (quemadmodū & prius) intendimus etenim si secus & aliter factum fuerit: ineptū & impossibile. vt omnē hominem esse omne animal, vel iustitiā esse omne bonū. sed antecedenti omni & vniuersaliter: consequens inesse dicit. ¶ Quintū. Quādo subiectū ab aliquo continetur, cuius consequentia sumere oportet, siue etiā nō consequentia aliena. nō eius quod vniuersaliter, id est subiecti consequentia vel nō consequentia, aliena in his sunt deligenda. Nā subiecti consequentia & nō consequentia aliena: sumpta sunt in illis. Nā quæcunq; animalis sunt consequentia: & hominis sunt consequentia. & quæcunq; non insunt animali: similiter quoq; neq; insunt homini. ¶ Sextum. Sumenda sunt vniuersaliusque propria: vt propria speciei, & propria generis. Sunt enim quædam speciei præter genus propria: nam & diuersis speciebus: propria quædam inesse necesse est. ¶ Septimum. Neq; vniuersale sequens, ijs deligendum est quæ sequitur id quod continetur. vt animal ijs: quæ sequitur homo. Nam necesse est animal hæc omnia sequi: si sequitur hominem. satis igitur & si sumitur sequi hominem: & familiaria quidem eiusmodi ad hominem sequi deliguntur. ¶ Octauum. Sumenda sunt huiusmodi consequentia: quæ plerunq; consequentia sunt ijs, quæ sequuntur. Nam & ijs quæ proponuntur vt plerunq; existentibus: & syllogismus quoq; ex propositionibus erit quæ plerunq; aut omnibus quidem, aut aliquibus. Nec ab re. Nā similis est vniuersali: conclusio principijs. ¶ Nonum. Præterea neque ea consequentia deligenda sunt: quæ omnia sunt sequentia. Nam ex illis nullus erit syllogismus. ob quam autē causam: in sequentibus euadet perspicuum.

¶ Medij syllogismorum inueniendi regulæ. Cap. XXIIX.

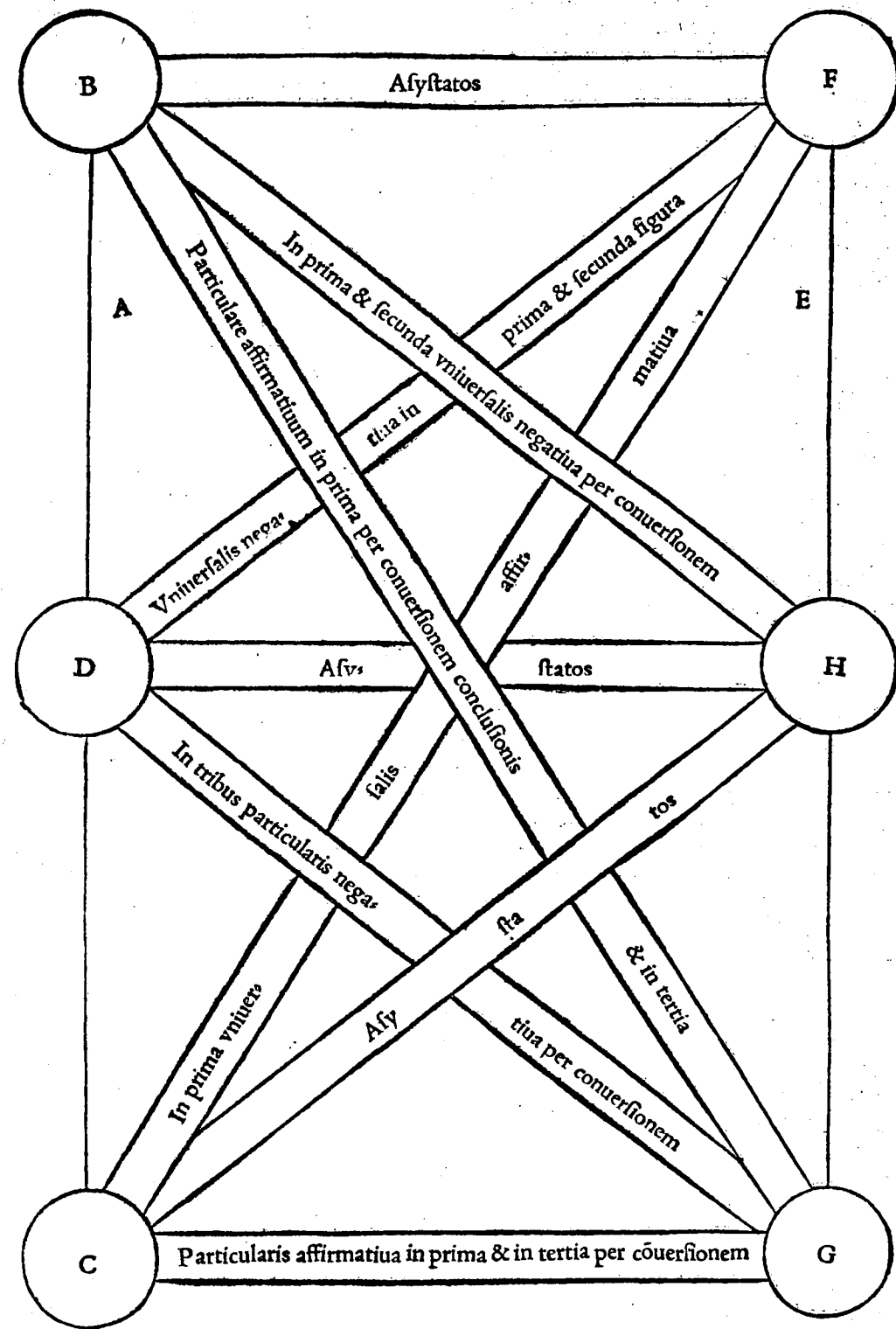
210 **C**onstruere ergo volētibus aliquid de aliquo toto: eius quidē quod con-
struitur inspiciendū ad subiecta de quibus ipsum dicitur. de quo autē
211 oportet prædicari: quæcunq; hoc sequuntur. si enim aliquod horū sit
idem: necesse est alterum alteri inesse. ¶ Si autē non quoniam omnī,
212 sed quoniam alicui: quæ sequitur vtrūq;: si enim aliquod horum idem fuerit: necesse est alicui inesse. ¶ Quando autem nulli oporteat inesse: cui quidē oportet non inesse, ad sequentia subiecti. quod autem oportet non inesse, inspiciendū ad ea quæ non contingunt illi adesse. Aut conuersim cui quidem oportet non inesse: ad ea quæ nō contingunt eidem adesse. quod vero non inesse: inspiciendū

ad sequentia. nam si hæc sint eadem vtrorumque, nulli contingit alteri alterum inesse: fit enim quandoq; quidē in prima figura syllogismus, quandoq; autem in media. ¶ Si autē alicui non inesse: cui quidem oportet non inesse, quæ consequitur. quod vero non inesse, quæ non possibile est illi inesse. si enim aliquid horum fit idem: necesse est alicui non inesse. ¶ Magis autē fortasse erit sic, vnumquodque eorum quæ dicta sunt manifestum. sint enim sequentia quidē a, in quibus b. quæ autem ipsum sequitur, in quibus c. quæ autem non contingunt ei inesse, in quibus d. rursus autē ipsi e quæ quidem insunt, in quibus f. quæ autem ipsum sequitur, in quibus g. quæ autem nō contingunt eidem inesse: in quibus h. ¶ Si ergo idem aliquid eorum quæ sunt c, alicui eorum quæ sunt f: necesse est a, omni e inesse. nam f quidem, omni e. c autem, omni a. quare omni e, inest a. ¶ Si autem c & g idem: necesse est alicui e, inesse a. nam id quod est c: a. id vero quod est g: e, omne ei sequitur. ¶ Si autem f & d sint idem: nulli e, inerit a ex prosyllogismo. quoniam enim cōuertitur priuatiua, & f ei quod est d idem: nulli f inerit a. f autē, omni e. ¶ Rursus si b & h idem: nulli e, inerit a. nā b, a quidem omni: ei autē in quo e, nulli inerit. idem enim erat ei quod est h: b. h autē, nulli e inerat. ¶ Si autem g & d idem: a, alicui e non inerit. nā ei quod est g, non inerit a: quoniam neque d. g autem sub e est. quare alicui e non inerit. ¶ Si autem g & b idē: conuersus erit syllogismus. nam g, inerit omni a: nam b ei quod est a. e autem, ei quod est b. idem enim erat ei quod est g. a autem: ei quod est e omni quidem non necessarium est inesse, alicui autem necessarium eo q̄ conuertatur vniuersale prædicatiuum in particulare. ¶ Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspiciendum vtrinq; in vnaquaque quæstione. per hæc enim omnes syllogismi. oportet autem & sequentiam & quibus sequitur singulum, ad prima & vniuersalia maxime inspicere. vt e quidem magis ad k f, q̄ ad f solum. a autē ad k c magis, q̄ ad c solum. Si enim ei quod est k f inest a: & ei quod est f inest, & ipsi e. si vero hoc non sequitur a: possibile est id quod est f sequi. Similiter autem & in quibus idem sequitur: considerandum. nam si primis: & ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur. si autem non his: & ijs quæ sub ipsis sunt possibile. ¶ Palàm autem quoniam per tres terminos & duas propositiones consideratio: & per prædictas figuras syllogismi omnes. monstratur enim omni quidem e inesse a: quando eorum quæ sunt c f, idem quiddam sumitur. hoc autem erit medium. extremitates autem a & e. fit enim prima figura. Alicui autem, quando c & g sumitur idem. hoc autem postrema figura. medium enim fit g. Nulli vero: quando d & f idem. sic autem & prima figura & media. prima quidem: quoniam nulli f inest a. si quidem conuertitur priuatiua. f autem, omni e. Media autem: quoniam d, a quidem nulli, e autem omni inest. Alicui autem non inesse: quando d & g idem fuerit. hæc autem postrema figura. nam a quidem, nulli g inerit. e vero, omni g. manifestū igitur est quoniam per prædictas figuras omnes syllogismi. ¶ Et quoniam non eligendū quæcunq; omnibus sequuntur: eo q̄ nullus fiat syllogismus ex ipsis. nā construere quidē non omnino erat ex sequentibus. priuare autē non contingit per ea quæ in omnibus sequuntur. oportet enim huic quidem inesse: illi vero non inesse. ¶ Manifestum autem quoniam & aliæ considerationes quæ secundum electiones: inutiles ad faciendū syllogismum. Vt si sequentia vtrunq; eadem sint. aut quæ sequitur a & quæ nō contingit e inesse. aut rursus quæcunque non possibile est vtriq; inesse. non enim fit syllogismus per hæc. nā si sequentia sint eadem vt b & f: media fit figura prædicatiuas habens vtrasq; propositiones. Si autem ea quæ sequitur a & quæ non contingit e, vt c & h: prima erit figura priuatiuam habens propositionem ad minorem extremitatem. Si autem quæcunque non contingunt vtrique, vt d & h: priuatiue vtræque propositiones erunt vel in prima figura, vel in media. sic autem nullo modo erit syllogismus.

Fecana.
Cageti.
Dafenes.
Hebare.
Gedaco.
Gebali.

Febas.

Hecas.
Hedas.

¶ Palàm autem & quæ eadem, sumendum secundum considerationem: & non quæ diuerſa vel cōtraria. primum quidem quoniam medijs gratia, inspectio. medium autem non diuerſum: sed idem oportet sumere. Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum quod sumantur contraria aut non contingentia eidem inesse: in prædictos omnia reducuntur modos. Vt si b f sint contraria: aut non contingent eidem inesse. erit enim his sumptis syllogismus quoniam nulli e inest a:

fed non ex ipsis, sed ex prædicto modo. nã b, a quidem omni: e autem nulli in-
erit. quare necesse est b, idem esse alicui eorum quæ sunt h. Rursum si b & g non
possint eidem adesse: erit quoniam alicui e, non inerit a. nam & sic media erit fi-
gura. nam b, a quidem omni: g vero nulli inerit. quare necesse est g idem esse ali-
cui eorum quæ sunt d. nam non contingere g & b eidem inesse nihil differt, aut
g alicui d idem esse. omnia enim sumpta sunt in d: quæ non contingunt a inesse.
Manifestum ergo quoniam ex istis quidẽ inspectionibus nullus fit syllogismus.
& si b & f sint contraria: idẽ esse b, alicui h: & syllogismum semper fieri per hæc.
Accidit ergo sic inspicientibus considerare viã aliam necessariam: eo quod quan-
doque latet identitas horum quæ sunt b & h.

¶ Vicefiminoni cap. notæ.

¶ Fit enim. Nam quando sumitur medium per primam partẽ regulæ: fit syllogismus per primam
& secundam figuram. & quando sumitur per secundam particulam: fit per secundam figuram.
¶ Vnde quantum medium duabus literis designatur: re ipsa tamẽ vnũ est ratione autem duo. quod
duplicitate designatur literarum. vt medium ad vniuersalem & particularem affirmatiuam in pri-
ma figura syllogismo colligendam: est antecedens prædicati conclusionis, & consequens subiecti.
quod designatur per f c. Et ad vniuersalem & particularem negatiuam: est alienum prædicati, &
consequens subiecti. quod significat d f. Nemo igitur quatuor terminos in syllogismo cogitet, quia
duæ pro medio hic assignentur literæ. ¶ Ad prædicta scilicet sequentia subiectum & prædicatum,
& ad ea, quæ subiectum sequitur, & quæ sequitur prædicatum, & ad aliena quæ non contingunt
subiecto inesse, & quæ etiam non contingunt inesse prædicato. ¶ Vtrinque tam ex parte a prædi-
cati, quam ex parte e subiecti.

L	F	Corpus		Media
R	F	Viuens quod claudit animal		F c
	F	Animal		c g
	E	Homo		d f
				h b
	A	Substantia		g d
R	c	Corpus quod claudit animal		g b
L	c	Viuens		
	c	Animal		

¶ Quæ ad omnia sequuntur: transcendentia, ens, res & aliquid.
¶ Delectiones medij omnes quæ sunt nouem.

1	b f	Febas	inutilis	
2	b g	Gebali	vtilis	indirecte
3	b h	Hebare	vtilis	directe
4	c f	Fecana	vtilis	directe
5	c g	Cageti	vtilis	directe
6	c h	Hecas	inutilis	
7	d f	Dafenes	vtilis	recte
8	d g	Gedaco	vtilis	recte
9	d h	Hedas	inutilis	

Eiusdem rei alia descriptio.

Systati, id est constantes			
1	f c	Fecana	Systatos
2	c g	Cageti	Systatos
3	d f	Dafenes	Systatos
4	h b	Hebare	Systatos
5	g d	Gedaco	Systatos
6	g b	Gebali	Systatos
Asystati			
Inconstantes			
7	f b	Febas	Asystatos
8	h c	Hecas	Asystatos
9	h d	Hedas	Asystatos

Litera latina
hic vitata
erat.

220 ¶ Erunt in prima, aut in secunda figura. Maxime in secunda figura quia prædicatur illa extranea.
in prima etiam: quia vniuersali conuersa fieret prima. In tertia autem nõ oportet: quia vtraq; præ-
missa non conuersa non fit. quod fieri non posset: si altera sumatur particularis. ideo de tertia fi-
gura tacuit.

A	virtus	A	
E	intemperantia	E	Laurus
B	bonum	B	
F	malum	G	arbor
	Contraria		Aliena

221 ¶ Quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d. Lectio latina habebat: quare necesse est b
idem esse alicui eorum quæ sunt h. Nam non contingere g & b eidem inesse, nihil differt aut b ali-
cui h idem esse. omnia enim sumpta sunt: quæ non contingunt, e inesse. Quæ quod ita stare non
possint: ex his terminis cognoscitur. vt esto a homo. e corpus. b consequens ad a fit animal. & g an-
tecedens e fit laurus. manifestum est sumpta esse g b extranea. Nam nihil idem contingit laurum
esse & animal. & insuper omni b inesse: omne enim animal corpus. si igitur ex hac hypothesi
quia videlicet omni a inest b, & nulli g inest b: colligi possit, vt codex latinus habet b idem esse
alicui eorum quæ sunt h. Sit igitur illud k. tunc per secundam figuram hoc pacto epicheremate
syllogismoque vtemur. nullum est k, & omne b est k: nullum b igitur est e. at cognitum est om-
ne b esse e. id autem impossibile. igitur ex lectione græca, tota hoc pacto litera ab errore vindicata,
defensaque est. quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d. nam non contingere g & b
eidem inesse nihil differt, aut g alicui d idem esse. omnia enim sumpta sunt in d: quæ non con-
tingunt a inesse. & quod ita esse oporteat, nihil sanẽ mirum est. quia b cõsequens est ipsius a, & g
& b posita extranea. quare g etiam alienum, extraneumque erit ipsi a. si quidem quicquid sequen-
tis extraneum est: & eius quoque cuius consequens erat, extraneum fit oportet. g igitur ex necessi-
tate aliquid eorũ erit quæ sunt d. quod d omnia extranea significet ipsius a. Sed vt latine habebat-
ur, ita minime esse oportebat: vt demonstratum iam est. tum etiam quod non oporteat quod
extraneum est antecedenti: idem quoque & extraneum esse consequenti, cui nihilominus inni-
teretur cum diceretur b extraneum g, ergo b aliquid est eorum quæ sunt h. sed de excluso circa li-
teram errore: hæc satis sint. ¶ Sic enim secũda erit figura. Id intelligitur de prosyllogismo: qui ne-
cessarius est ad demonstrandum propositum. qui est huiusmodi. omni a inest b, & nulli g inest b:
igitur nulli g inest a. ex quo efficitur g aliquid esse eorum ex necessitate, quæ sunt d. Syllogismus
principalis est. ex præcedenti nulli g inest a (id enim præcedentis conclusio) & omni g inest
e, nam e eius consequens: igitur per tertiam figuram alicui e nõ inest a. Verum quia vtraque pro-
positio conuertitur negatiua vniuersaliter, & affirmatiua particulariter: potest & idem particula-
riter monstrari in secunda figura hoc pacto, nulli a inest g. nam nulli g inerat a, & alicui e inest
g. est enim omne g, e. alicui igitur e non inest a. ex quo tota hoc in loco Aristotelis litera peruia,
dilucidaque esse potest.

a homo
e corpus
b animal
g laurus

ὅσοι ἀνάγκη
τὸ ἢ ταυτὸν
εἶναι ὅσοι δ. ἢ
καὶ μὴ ἐνδέχου-
ται τὸ β καὶ
δ ἢ ὅσοι αὐτῶ
ὑπάρχουσιν, ὅσοι
δὲν διαφέρου-
σι, ὅσοι δ. τι-
νὶ ταυτὸν εἶ-
ναι. ὅσοι αὐτῶ
εἰληπταὶ ἐν ὅσοι
δ. τὰ μὴ ἐνδέ-
χονται ὅσοι α
ὑπάρχουσιν. g a
pud nostros re-
spõndet elemẽ-
to h in hoc lo-
co.

α		a
β		b
γ		c
δ		d
ε		e
ξ		f
η		g
θ		h

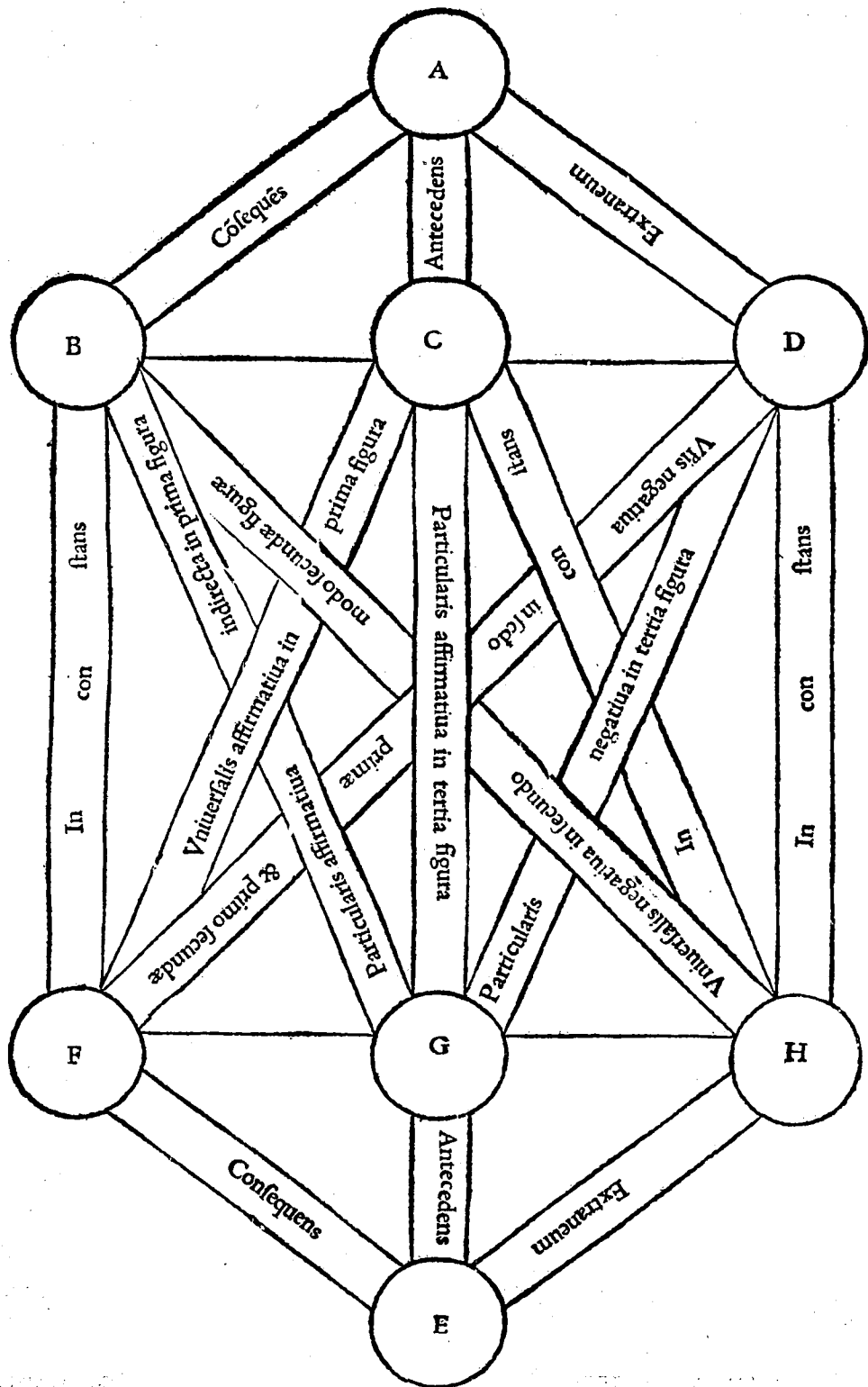
Literæ Literæ
Aristo inter-
telis. pretiũ.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMINONI.

210 ¶ Vicefiminonum cap. medij reperiendi regulæ quinq; descriptio. & earum demonstra-
tio. corollaria quinque. ¶ Prima regula. Si qui voluerint prædicatum aliquid de aliquo
subiecto toto, vniuersaliterq; astruere: perspiciendũ sanẽ est ad subiecta eius quod astrui-
tur, de quibus & ipsum dicitur. ad illius autem subiecti (de quo ostendere oportet ipsum
prædicari) omnia inspiciendum est consequentia. Nam si aliquid horum subiecti consequentium,
idem fuerit alicui subiectorum eius quod astruitur: necesse est alterum alteri inesse, & prædicatum
illud subiecto toti & vniuersaliter inesse, recte asseritur. ¶ Secunda. Si autem aliquid cuiquam in-
esse astruere voluerint non quidem omni & vniuersaliter, sed alicui & solum particulariter: perspi-
ciendum ad ea est, quæ vtrunq; sequitur, & si illorum aliquid idem esse comperiat: necesse est
alterum alteri alicui, particulariterque inesse. ¶ Tertia. Quando aliquid alicui nulli inesse ostens-
dere oportet: inspiciendum est ad eius subiecti (cui quidem oportet nulli inesse) consequentia,
& ad eius prædicati (quod quidem oportet non inesse) ad ea inspiciendum est, quæ non contin-
gunt illi inesse quæve illi sunt extranea. aut conuersim ad ea subiecti (cui oportet non inesse) in-
spiciendum est quæ non contingunt illi adesse: ad eius vero prædicati (quod oportet non inesse)
inspiciendum est sequentia. Nam si hæc vtrorumuis eadem sint: nulli contingit alteri alterum in-
esse. Fit enim sic sumpto medio quandoque quidem per primam figuram syllogismus: quandoque
vero per secundam. ¶ Quarta. Si autem oporteat aliquid alicui, particulariterq; solum non inesse
ostendere: inspiciendum est ad eius subiecti cui quidem oportet non inesse antecedentia quæ se-
quitur, eius vero prædicati quod oportet non inesse, inspiciendum est ad ea quæ non contingunt
illi inesse. Nam si aliquid horum fit idem: & alterum alteri alicui non inesse necesse est. ¶ Sed
forsitan vnumquodque eorum quæ dicta sunt: hoc pacto magis euadet exploratum. Sint enim

sequentia prædicatum a:b.& ea quæ ipsum a sequitur, id est antecedentia a:sint c.Et quæ non contingunt ipsi a inesse, verum aliena, extraneaque sunt: sint d. Rursum quæ subiecto e insunt, ipsumque sequuntur:sint f.ea quæ sequitur e: sint g. & quæ non contingunt inesse e, quæve illi sunt extranea:sint h. fiatq; diagramma, linearisque descriptio hunc in modum.

PRÆDICATVM.

SVBIECTVM.

SECANA. Prima figura.

A	A	A
A	A	I

CAGETI. Tertia figura.

A	A	I
I	A	I
A	I	I

DAFENES. Prima figura. Secunda.

E	A	E
E	I	O

HEBARE. Secunda figura.

A	E	E
A	O	O

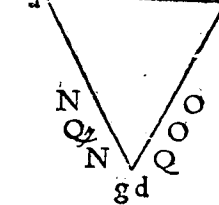
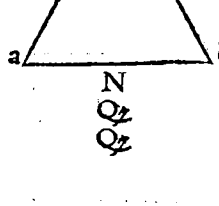
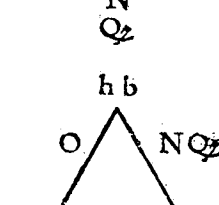
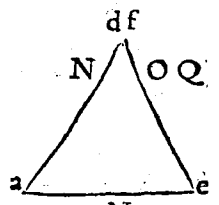
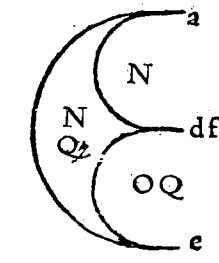
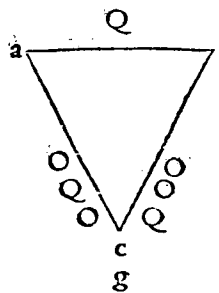
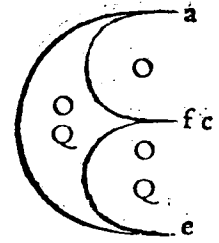
GEDACO. Tertia figura.

E	A	O
O	A	O
E	I	O

GEBALI. Prima indirecta.

A	A	I
A	I	I

215 ¶ Nunc autem prima regula monstranda est. Si igitur omni e monstrandum fuerit a inesse & ali quid eorum quæ sunt c (id est antecedentia a, eorumque quæ ipsum a sequitur) idem erit alicui eorū quæ sunt f, id est sequentium e: dico ex necessitate euenire vt omni e insit a. Nam omni e inest f. est enim f sequens e, & omni c (quod quidē per hypothesin etiā idem est atq; f) inest a. igitur per primam figuram & per secundam cōclusionem quarti capitis huius, omni e inest a. quod intendebat prima regula. ¶ Secunda monstratur. Si monstrandū, syllogilandūve est alicui e inesse a, & c & g idem sint (id est aliquid idem fit: quod & a & quod e sequitur) dico ex necessitate euenire, vt alicui e insit a. Nam id quod est c vniuersaliter, & omne sequitur a. Id vero quod est g per hypothesin vnum atq; idem ipsi c, omne etiam sequitur e. igitur per tertiam figuram & secundam cōclusionem sexti cap. alicui e inest a. ¶ Tertia vero regula ostenditur. vt si demonstrandum est nulli e inesse a. si f sequens subiectum e, idem sit d alieno, & quod nō contingit inesse a: dico quod nulli e inest a. quod ex prosyllogismo facile cognoscitur. quia vniuersalis negatiua cōuertitur. Nam quia f & d idem, nullum f est a, & omne e est f (consequens enim est f ipsius e) per primam igitur figuram nullum e est a. Et idem in primo secundæ figuræ modo ostenditur facillime. & hæc est tertiā prima particula demonstrata. ¶ Secunda autem particula ostenditur. vt si b sequens a idem sit h alieno e: dico nulli e inesse a. Nam omni a inest b (est enim b sequens) & nullum e est b. Nam ei quod est h positum est b esse idem, & nullum e erat h. igitur per secundam figuram & secundum eius modum nullum e est a. ¶ Quarta regula simili pacto demonstratur. vt si g cuius e cōsequens, idem sit d extraneo a: dico alicui e non inesse a. nulli enim g inest a: quoniam nullum d est a & d & g idem. & omne g est e, est enim g sub e. igitur per tertiā figuram, alicui e non inest a. quod erat demonstrandum. ¶ Sed & hic poni potest quinta regula. Si id cuius subiectum e consequens est idē sit ei quod prædicato a est consequens, vt si g & b sint idem: per huiusmodi medium conuersus, & indirectæ cōclusionis conuersionis vi, fiet syllogismus. Nam omni a euenit g, ob id ipsum qd omni a inest b, & omni g inest e. nam e idem erat ei quod est g atq; eius consequens, omni a igitur per primam figuram inest e. sed a, omni inesse e non necessarium est, alicui tamen inesse necessarium, quia scilicet vniuersalis affirmatiua in particularem affirmatiuam commeat atq; reuertitur. Efficax igitur medium ad syllogismum omni g inest e & omni a inest g, alicui igitur e inest a, qui conuersus & qui quoquo pacto conuersione flexus obliquoq; meatu atque indirecto clausus, est syllogismus: quod est propositum. ¶ Primum corollarium. Manifestum igitur est: in vnoquoq; problema te atq; proposito ad prædicta vtrinq; respiciendum. Nam per ea syllogismi sunt omnes. Verum operæpretium est ad prima, & maxime sequentium & ea quæ singulum quodque tum subiectum tum prædicatum sequitur, aspicere. vt e subiectum magis ad consequens k f referendum est, quàm ad f solum. & prædicatum a magis ad k c cuius est consequens, quàm ad c solum. Nam si ei quod est k c inest: inest & c. & similiter si a inest k f: inest & f & e. sed si a non sequitur k f nihil tamen prohibet sequi, consequensq; esse ipsius f. quare consequentia potius capienda sunt magis vniuersalia. Et similiter ad ea quæ prædicatum a sequitur, considerandum est. Nam si prima sunt & maxime sub illo vniuersalia: & ea quoq; sequitur quæ sub illis sunt. si autem non sunt prima: & vt ea quæ sub ipsis, ipsum sequatur nihil prohibet. ¶ Secundum corollarium. Perspicuum insuper est: per tres terminos, & duas propositiones præsentem considerationem esse. & omnes syllogismos qui hac ipsa consideratione reperiuntur: per prædictas figuras stabiliri. Nam monstratur omni e inesse a: quando eorum quæ sunt c f idem quippiam accipitur, quod quidem erit medium, a autē & e extrema. Namq; prima efficitur figura. Et demonstratur alicui e inesse a quando c & g sumitur esse idē. hoc autem tertia erit figura. Nam medium sit g, quod per hypothesin etiam est c. Et demonstratur nulli e inesse a: quando d & f idem sunt, sic enim & prima & secunda fit figura. prima quidē, quoniam nulli f inest a quod vniuersalis priuatiua conuertitur, & omni e inest f. secunda autem quoniam nulli a inest d: & omni e inest d. Et demonstratur alicui e non inesse a: quando d & g idem fuerit. manifestum est igitur omnes syllogismos per prædictas figuras stabiliri. ¶ Tertium corollarium. Vnde etiam euenit vt si communiora sequentia deligenda sint: non tamen vsq; adeo, vt quæ sequantur omnia. Nam ex huiusmodi: nullus fiet syllogismus. constituere enim ex ad vtrunq; extremum consequente medio in secunda figura non erat syllogismus: sed alteram propositionum negatiuam esse oportebat. Negare autem non vere contingit, per ea quæ omnia sequuntur. Non igitur aliquod secundæ figuræ aptum fuerit medium. Namq; medium illa in figura: huic quidē inesse, illi vero non inesse oportet. Sunt igitur huiusmodi consequentia ad syllogismos inepta. ¶ Quartum corollarium. Manifestum etiam alias considerationes quæ secundum delectiones alias sunt: ad syllogismum efficiendum inutiles & sine vsu esse. Vt si sequentia vtrunq; eadem sint, vel quæ sequitur prædicatum, aliena sint subiecto e & quæ non contingant illi inesse. aut deniq; quæ vtriq; cum subiecto tum prædicato aliena sunt, & non potentia inesse. Nam per huiusmodi nullus fit syllogismus: quandoquidē si vtriusq; sequentia sint eadem vt b & f, secunda fit figura affirmatiua vtriusq; propositiones habens. quo modo nullus enascitur syllogismus, vt iam monstratum est. Si autem ea quæ sequitur prædicatum a, aliena sint subiecto e & quæ ei inesse non possint: itidem inepta ad syllogilandum media. Nam prima efficitur figura, priuatiuam propositionem ad minus extremum habens. Si autem deligantur quæ vtriq; non contingunt inesse vt d & h, vtriusq; propositiones nes

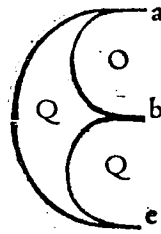

Febas.
Hecus.
Hedas.

gatiæ erunt in prima aut in secunda figura: sic autem nullo pacto fieri syllogismum manifestum est. ¶ Quintum corollarium. Non minus dilucidum esse debet & quæ eadem sunt, sumenda esse secundum iam agnitam considerationem: non autem quæ diuersa, cōtrariæve. Primo quidem. Nam medijs gratia, inspectio est. In vtraque autem propositione: medium non diuersum, sed idem sumere oportet. Secundo. quia in quibus euenit fieri syllogismum sumendo contraria, aut aliena quæ non contingunt eidem inesse, in prædictos omnia talia reducuntur modos. vt si b & f sint cōtraria, aut aliena & quæ non contingant eidem inesse: eniuero erit his sumptis syllogismus quod nulli e inest a. sed non ex ipsis, eoque quod sumpta sint contraria: sed ex modo prædicto & ex tertia regula. Nam omni a inest b, & nulli e inest b: nulli e igitur inest a. quare b necesse est idem esse alicui eorum quæ sunt h, extraneæque subiecti e. Rursum si b & g aliena sint & non cōtingat illa eidem inesse: illis sumptis fiet syllogismus quod alicui e non inest a. sed non ex ipsis: sed ex prædictis regulis. etenim sic secunda erit figura. Nam omni a inest b. est enim b sequens. & nulli g inest b. sunt enim aliena. quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d. Nam non contingere g & b eidem inesse nihil refert, aut g alicui d idem esse. nam omnia sumpta sunt in d quæcūq; aliena sunt, & non contingunt inesse a. Manifestum igitur ex his contrariorum aut aliorum inspectionibus: nullum fieri syllogismum, & si b & f sunt contraria, idem esse b alicui h, & syllogismum semper fieri per hæc. Accidit igitur sic contraria aut aliena inspicientibus. aliam viam considerare necessariam, eo quod quandoque latet eorum quæ sunt b & h identitas, neq; sufficit huiusmodi ad cōtraria, aut aliena inspectio: non attenda, consideratæque alia via.

¶ De syllogismis assertorijs, ad impossibile & reliquis qui ex hypothesi. Cap. XXX.

Eodem autem modo se habent & qui ad impossibile deducunt syllogismi: ostensiuus. nam & ipsi fiunt per ea quæ sequuntur & quibus sequitur vtrunq; Et eadem consideratio in vtriusq; nam quod monstratur ostensiuus: & per impossibile est syllogizare & per eosdem terminos. & quod per impossibile: & ostensiuus. Vt quoniã a nulli e inest. ponatur enim alicui inesse. ergo quoniam b, omni a: a autẽ, alicui e. & b, alicui e inest. sed nulli inerat. Rursum quoniam alicui e inest a. si enim nulli e, inest a. e autem, omni g. nulli g inest a. sed omni inerat. similiter autẽ est in alijs propositis. semper enim erit in omnibus per impossibile ostensio: ex sequentibus & quibus sequitur vtrunq;. Et in vnoquoq; proposito: eadẽ consideratio & ostensiuus volenti syllogizare & ad impossibile ducere. nam ex eisdem terminis vtraque demonstratio. Vt si ostensiuus est nulli e inesse a: quoniam accidit & b, alicui e inesse, quod est impossibile. si sumptum sit e quidem nulli b, a autem omni b inesse: manifestum est enim quoniam nulli e, inest a. Rursum si ostensiuus syllogizatus sit a inesse, nulli e. suppositis inesse: per impossibile monstrabitur nulli inesse. similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs qui per impossibile communem aliquem sumere terminum alium à subiectis: ad quem erit mendacij syllogismus. quare conuersa ea propositione: altera autem similiter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autẽ ostensiuus ab eo qui ad impossibile. quoniam in ostensiuo secundum veritatem ambæ propositiones ponuntur: in eo autem qui ad impossibile, falsa vna. ¶ Hæc vero erunt magis manifesta per sequentia: quando de impossibili dicemus. nunc autem tantum nobis sit manifestum: quoniam ad hæc perspicendum, & ostensiuus volentibus syllogizare & ad impossibile deducere. ¶ In alijs autem syllogismis quicūq; sunt ex hypothesi, vt quicūq; secundum transumptionem aut secundum qualitatem in subiectis: non in prioribus, sed in transumptis erit cōsideratio. modus autem inspectionis idẽ. considerare autem oportet & diuidere quot modis sunt ex hypothesi. monstratur ergo vnumquodq; propositum sic. Est autem & alio modo quædam syllogizare horum: vt vniuersalia per particularem inspectionem ex hypothesi. Si enim c & g eadem sint, solum g autem sumatur e inesse: omni e, inest a. & rursum si g & d eadem, solum autem de g prædicetur e, quoniam nulli e, inest a. manifestum ergo quoniam sic inspiciendum. ¶ Eodem autem modo & in necessarijs & in contingentibus. nam eadem consideratio & per eosdem terminos erit

eodemque ordine: & contingentis & inesse syllogismus. Sumendum autem & in contingentibus & quæ non insunt: possibilis autem inesse. ostensiuus enim quoniam & per hæc fit contingentis syllogismus. similiter autem se habebit & in alijs prædicationibus.

¶ Tricesimi Cap. notæ.

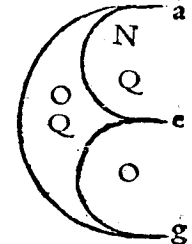
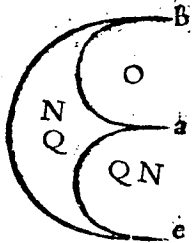
222 ¶ Propositum, conclusio præcipua. ¶ Syllogismus mendacij, syllogismus ad impossibile: quod falsum, mendaxque concludit. Et quod terminum communem alium à terminis propositi, præcipuaque conclusio nis desumat: comunem dico & sibi & syllogismo ostensiuo, facile dinoscitur. propositum sit nulli e inesse a, & per impossibile monstrandum. Suppositi termini sunt e & a. ponatur igitur alicui e inesse a. incipiam monstrare per impossibile hoc pacto. omne a est b, & aliquid e est a. igitur aliquid e est b. quod quidem est falsum, mendax & impossibile. vbi b terminus sumptus est: qui alius est ab e & a subiectis, suppositisque propositi terminis. Sed quod ostensiuo etiam communis: manifestum. nam eius erit medium. sicque positum iusta ostensiuamque ratiocinatione monstratur. omne a est b, & nullum e est b: nullum igitur e est a. participat ergo illo termino: vterque syllogismus.

A		E		Suppositi termini		Syllogismus ostensiuus.	
Syllogismus mendacij.		O	a	est	b		
Prima ratiocinatio syllo. ad impossibile		N	e	est	b		
O	a	est	b	N	e	est	a
Q	e	est	a	b terminus communis alius a suppositis terminis: ad quem fit syllogismus mendacij.			
Q	e	est	b				

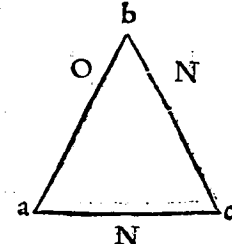
223 ¶ Ex secunda conclusione cognoscitur: secundam medijs inueniendi regulam valere etiam ad syllogizandam vniuersalem affirmatiuam vbi medium & minus extremum æqui sunt adinuicem, & conuersim reuertuntur. Et ille syllogismus per particularem inspectionem dicitur: quod regula & medijs particularium syllogismorum incipitur, & tamen vniuersaliter concludatur. Et ita de quarta regula dicendum. Et in talibus licet medium sit subiecti antecedens: quia tamen remeat cōuersimque prædicatur, vicissim & subiecti consequens est. quare siue particularem siue vniuersalem syllogizamus: eadem consideramus quæ & in superioribus. ¶ In alijs prædicationibus, de possibili scilicet & communi contingentibus, qui syllogismi per æquiualentiam cognoscuntur.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMI.

225 ¶ Tricesimum cap. conclusiones tres. ¶ Prima conclusio. Perinde syllogismi, qui ad impossibile deducunt: vt & ostensiuus, se habent. ¶ Primo. Nam syllogismi ad impossibile per consequentia fiunt, & ea quæ nunc subiectum nunc prædicatum sequitur: simili quoque modo & per aliena, quæve non cōtingunt subiecto aut prædicato inesse. ¶ Secundo. Eadem consideratio est in vtriusque syllogismis, tum ad incommodum ac per impossibile ducuntibus, tum ostensiuus. Nam quod monstratur ostensiuus: nihil minus & per impossibile contingit ac per eosdem terminos. & contra, quod per impossibile, obliquaque demonstratione: & ostensiuus, demonstrationeque recta. Verbi causa. vt si monstrandum sit per impossibile nulli e inesse a, prius agnito nulli e inesse b, ponatur enim alicui e inesse a: ratiocinabor hoc pacto. quia ergo omni a inest b: nam b sequens. & alicui e positum est inesse a. igitur per primam figuram alicui e inest b. sed & nulli e inerat b. id autẽ impossibile. quare nulli e inest a quod erat monstrandum. Rursum si monstrandũ sit per impossibile, alicui e inesse a. Esto prius notum omni g inesse a. & ponatur nulli e inesse a. tunc ratiocinamur. si enim (vt positum est) nulli e inest a, & omni g inest e. nam e sequens. igitur per primam figuram nulli g inest a. sed & omni g inerat a. id autem impossibile. quare alicui e inest a, quod fuerat ostendendum. & simili quoque pacto in alijs quæ proponi possunt. Nam semper erit in omnibus per impossibile ostensio: ex ijs quæ sequentia sunt & quæ subiectum, prædicatumque sequitur. & similiter ex horum oppositis: id est quæ non contingunt subiecto, prædicato inesse. Et in singulo quoque proposito eadem consideratio valuerit: cum ei qui ostensiuo syllogismo vti voluerit, tum illi cui voluntas affuerit deducere ad incommodum & impossibile. nec ab re profecto. Nam ex eisdem terminis: vtraque demonstrationes & ostensiuus & quæ ad impossibile fiunt. vt si vt prius ad impossibile monstratum est, nulli e inesse a, ob id ipsum quia & euenit alicui e inesse b: etiam ostensiuus, rectaque demonstratione & assertoria ostenditur, si sumptum fuerit nulli e inesse b, hoc pacto per secundam figuram ratiocinando. omni a inest b, & nulli e inest b. igitur nulli e inest a. Rursum si ostensiuo syllogismo monstratum sit, nulli e inesse a, si supponantur a & e sibi inesse: identidem per impossibile monstrabitur nulli e, a inesse. Et simili modo in reliquis. ¶ Tertio. quia in omnibus ijs syllogismis, qui sunt ad impossibile: necessarium est alium terminum communem, quodve vterque syllogismus & ostensiuus & ad impossibile participat, sumere præter propositi suppositos terminos, ad quem quidẽ terminus syllogismus euadet mendacij, quare ea propositione versa, sumptaque opposita & altera propositione quæ scilicet vera est similiter se habente: ostensiuus coalescet, efficieturque syllogismus, & per eosdem terminos. Nam ostensiuus syllogismus ab eo qui ad impossibile est hoc differt: quod in syllogismo ostensiuo ambæ propositiones secundum veritatem ponuntur, non autem in syllogismo ad impossibile, sed in eo vna collocatur falsa. Verum hæc ex sequentibus exploratoria

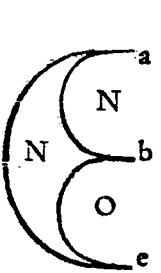
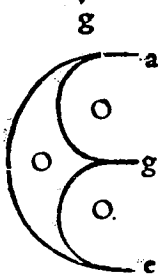
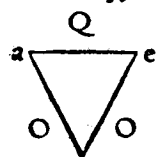

Assertoria iusta & ostensiuus demonstratio.

Libro secundo numero 59.

erūt:eo in loco vbi de syllogismo ad impossibile differemus.Nunc autem tantū nobis fuerit manifestum: & ostensue & ad impossibile deducendo syllogizare volentibus, ad ea quæ dicta iam sunt respiciendum esse. ¶ Secunda conclusio. In alijs autē syllogismis ex hypothesi vt quicūq; secundum transumptionē & secundum eandem in subiectis qualitatē. non in illis qui à principio sed in transumptis cōsideratio suscipienda est. Modus autem inspectionis superioribus idem est. quod si facile quispiam dinoscere cupit: cōsiderare eum oportet & transcurrere quotquot sunt modi syllogismi ex hypothesi. monstratur siquidem vnūquodq; ex hypothesi propositorum, eo qui dictus est modo. verum & alio quodam modo nonnulla eorū syllogizare cōtingit: cum non eadem in subiectis seruat qualitas. vt cum vniuersalia per particularem ex hypothesi demonstrantur inspectio nem: vt si c & g eadem sint: id est mediū, subiectum & prædicatum sequatur. & insuper ponatur solum g inesse e cum per secundam regulam particularis solum colligatur hoc pacto. omni g inest a (nam c & g idem) & omni g inest e: alicui igitur e inest a. ex hypothesi non solum id sequitur: sed & omni e inesse a. Nam cum omni g inest e, & soli g inest: in veritate recurrit hæc oratio, vt omni e inest g. & tunc per primam figuram sic nectimus ratiocinationem: omni g inest a, & omni e inest g: omni igitur e inest a. Insuper si g & d sint eadem: id est mediū consequens sit subiectum, & prædicatum ab eodē medio alienum, & ponatur soli g inesse e. per quartam superioris capituli regulam colligenda particularis est inspectio: aut nihilominus ex hypothesi colligemus etiam vniuersalem negatiuā, nulli e inesse a. Namq; nulli g inest a. sunt enim posita g & d eadem. & quia omni g, & soli g inest e: etiā omni e inest g. quare per primam figurā nulli e inest a, quod erat monstrandū. Sed cum ita fit syllogismus: manifestum est quoniā & sic inspiciendum est, quæadmodum & in superioribus. In alijs igitur syllogismis ex hypothesi: superiores inspectiones locum habent. ¶ Tertia cōclusio. Eodem modo de syllogismis & necessarijs, & cōtingentibus est sentiendū. Nam eadem cōsideratio, & per eosdem terminos erit, & eodem ordine eius quod est necessarium, contingens & inesse syllogismus. Et in cōtingentibus sumenda sunt sequentia, & quæ sequuntur extrema: non quæ modo insunt sed quæ possibilis sunt inesse. Nam ostensum est quoniā & per huiusmodi modi fit contingens syllogismus. Similiter autem & res sese habebit, in alijs prædicationibus.

¶ Quod omnium scientiarum syllogismi: superioribus præceptis efficiantur. Cap. XXXI.

Manifestum ergo ex prædictis quoniā non solum possibile est per hanc viam fieri omnes syllogismos: sed etiā quoniā per aliam impossibile. omnis enim syllogismus ostensus est quoniā per aliquam prædictarum figurarū fit. has autem nō contingit per alia constitui: quàm per sequentia & quæ sequitur vnūquodq;. ex his enim propositiones & mediū sumptio. quare nec syllogismū possibile est fieri per alia. ¶ Ergo methodus quidem de omnibus eadem est: & circa philosophiam, & circa artē quamlibet & disciplinam. Oportet enim quæ insunt & quibus insunt circa vnūquodq; colligere: & de his quæ plurimis abundare & hoc per tres terminos considerare, destruentē quidem sic: cōstruentem vero sic. & secundū veritatem quidē: ex ijs quæ secundū veritatem scripta sunt inesse. ad dialecticos autem syllogismos: ex propositionibus quæ sunt secundum opinionē. ¶ Principia autem syllogismorum vniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeāt, & quomodo oportet inquirere ea. quatinus nō aspiciamus ad omnia quæ dicuntur: neq; eadem cōstruentes & destruentes, neq; cōstruentes de omni aut de aliquo, destruentes ab omnibus aut ab aliquibus, sed ad pauciora & determinata. Secundum singulum autem eorum quæ sunt eligere: vt de bono aut disciplina. propria autem in vnaquaque sunt plurima. quare principia quidem quæ sunt circa vnūquodq;: experimento est crescere. dico autem vt astrologicam quidem experientiam, astrologicæ disciplinæ. sumptis enim sufficienter apparentibus: sic inuentæ sunt astrologicæ demonstrationes. similiter autem & circa quamlibet aliam se habet & artem & disciplinam. quare si sumantur quæ insunt circa vnūquodq;: nostrum erit iam demonstrationes prompte declarare. si enim nihil secundum historiam omittatur eorum quæ subtiliter & vere insunt rebus: habebimus de omni (cuius quidem non est demonstratio) hanc inuenire & demonstrare. cuius autem non nata est demonstratio: hoc facere manifestū. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penē dictum est: per diligentiam autem pertransiuimus in eo negotio, quod circa dialecticam est.

¶ Tricesimiprimi Cap. notæ.

225 ¶ Per sequentia & ea quæ sequitur vnūquodq;, id est antecedentia: vbiq; intelligit aliena, quasi
 227 opposita. ¶ Principia syllogismorum, termini, propositiones, figuræ. ¶ Cum construimus: respiciamus fecana, cageti, gebali. cum destruimus: respicimus dafenes, hebare, gedaco. cum cōstruimus de omni, id est vniuersaliter affirmatiue: aspiciamus fecana. cū de aliquo & particulariter: cageti & gebali. Et cum destruimus ab omnibus, & vniuersaliter, respicimus dafenes & hebare. cum autē particulariter: gedaco. ¶ Principia: terminos, propositiones, antecedentia, consequentia, aliena & huiusmodi ad syllogizandū. ¶ Astrologica disciplina de orbibus, & motibus cælestibus: nō autē de genethliaca quæ vanitatem quādam potius quàm disciplinam cōtinet, quæ sanctos, & omnium optimos viros, sui habet censores. ¶ Apparentia: vt in deliquijs, accessibus, recessibus, progressibus, regressibus, occultationibus, exortibus & cæteris huiusmodi quæ astronomi differunt. ¶ Manifestum facere: vt dialectice, & per aliquem communem locum. ¶ Circa dialecticem, in primo topicorum.

Alius in cōstructione & destructioe respectus.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMIPRIMI.

225 **T**ricesimum primum cap. duo corollaria. epilogus. ¶ Primum corollarium. Perpicuum igitur ex superioribus euadit non solum possibile esse per hanc viam syllogismos omnes aggigni: sed & per aliam eos fieri impossibile est. Nam omnis syllogismus ostensus est per aliquam prædictarum figurarum fieri. Illas autem figuras non contingit per alia stabiliri: quàm per sequentia & ea quæ sequitur vnūquodq;. Nam ex huiusmodi & propositiones & mediū sumptio est. quare neq; possibile est syllogismum per alia, aliamque viam: quàm per antecedentia & consequentia fieri. ¶ Secundum corollarium. Fit ergo vt disciplinæ semita in omnibus eadem sit, & circa philosophiam, & circa artem omnem, & disciplinam. Nam in his circa vnūquodq; oportet colligere ea quæ insunt, & quibus: id est sequentia & quæ sequitur vnūquodque, & hisce quamplurimis abundare. & id quidem per tres terminos considerare, destruentem autem hoc modo, cōstruentem vero illo, & hoc secundum veritatem facere, & ad syllogismos demonstratiuos ex ijs quæ secundum veritatem præscripta sunt. ad dialecticos autem & disceptatorios syllogismos, ex ijs quæ secundum opinionem. ¶ Epilogus. Principia itaque syllogismorum summam & vniuersaliter dicta sunt quo se habeant modo. & quo pacto operæpretium est illa explorare, vt nos aspiciamus ad omnia quæ de huiusmodi dici solent. neque item ad eadem aspiciamus cum syllogismo quippiam construimus, & destruimus: neque ad eadem cum construimus de omni, & cum de aliquo. itidem & cum destruimus ab omni & ab aliquo: sed ad pauca & determinata, quæ superius monstrata sunt aspiciendum est. Et secundum vnamquamque rerum principia deligere oportet: vt de bono, aut de disciplina. Sunt enim in re qualibet: peculiariora plurima. Ideo principia circa vnūquodque experientia extenduntur & crescunt. dico enim vt astrologica experientia: ea quæ astrologicæ sunt disciplinæ. Nam sufficienter apparentibus desumptis huic in modum, astrologicæ demonstrationes adinuentæ sunt. Et simili modo res se habet circa artem aliam quamlibet, & disciplinam. quare si sumantur quæ insunt circa vnūquodque: nostrum fuerit iam prompte demonstrationes manifestare. Si enim nihil secundum inquisitionem omittatur eorum quæ exacte, & vere insunt rebus: de omni (cuius nondum habetur demonstratio) illam reperire atque demonstrare. cuius autē non nata est esse demonstratio: hoc ipsum aliter manifestum facere. Summatim igitur quo pacto propositiones deligere oportet: penē dictum est. accurate autem id ipsum exegimus: in eo negotio, quod circa dialecticem est.

In libris topicorum.

¶ De diuisione & eius syllogismo. Cap. XXXII.

228 **Q**uoniam autem diuisio per genera, parua quædam particula est dictæ methodi: facile videre. est enim diuisio velut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur: syllogizatur vero semper per aliquid superiorum. Primum autem idem hoc latuit omnes vtentes ea, & suadere conati sunt quoniā esset possibile de substantia demonstrationem fieri: & de eo quod est quid. quare neq; quoniā contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt. neque quoniā contingebat sic: quemadmodum diximus. Ergo in demonstrationibus quidem cum oporteat quid syllogizare: oportet medium per quod fit syllogismus minus semper esse & non vniuersaliter de prima extremitate. Diuisio autem contrarium vult: nam vniuersaliter sumit medium. Sit enim animal quidem in quo a. mortale autem in quo b. & immortale in quo c. homo vero cuius terminum oportet sumere in quo d. omne ergo animal accipit aut mortale aut immortale. hoc autem est quicquid erat

a, omne esse aut b aut c. Rursus hominem semper, qui diuidit: ponit animal esse. quare de d sumit a esse. ergo syllogismus quidem est quoniam d, aut b aut c omne erit. quare hominem aut mortalem aut immortalem oportet sumere. nam mortale quidem aut immortale esse necessarium est animal. mortale autem, non necessarium est: sed petitur. hoc autem erat quod oportebat syllogizare. Et rursus qui ponit a quidem animal mortale. in quo autem b, pedes habens. in quo autem c, non habens pedes. hominem vero d, similiter sumit a quidem, aut in b aut in c esse. omne enim animal mortale: aut pedes habens aut pedes non habens est. de d autem, a. nam hominem, animal mortale sumpsit esse. quare habens pedes vel non habens pedes esse animal: necesse est hominem. pedes autem habens non necesse est, sed sumit. hoc autem erat quod oportebat rursus ostendere. Et ad hunc modum semper diuidentibus, vniuersale quidem accidit eis medium sumere: de quo oporteat ostendere & differentias & extremitates. in fine autem quoniam hoc est homo, aut quicquid erat quod queritur: nihil dicunt manifestum, quare necessarium est esse. etenim aliam viam faciunt omnem: non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. ¶ Manifestum est autem quoniam neque destrue-
re hac via est neque de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neque de genere neque de quibus ignoretur vtrum hoc modo aut illo se habet. vt putasne diameter est symmeter vel asymmeter? si enim sumat quonia omnis longitudo est symmetros vel asymmetros. diameter autem longitudo syllogisatum est: quoniam symmeter vel asymmeter est diameter. si autem sumetur incomensurable: quod oportebat syllogizare sumetur. non ergo est ostendere. nam via quidem hac. per hanc autem non est ostendere symmetrum vel asymmetrum. in quo a, longitudo. b autem symmeter aut asymmeter. diameter c. Manifestum est igitur quoniam neque ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus. neque in quibus maxime videtur conuenire: in his est utilis. Ex quibus ergo demonstrationes fiunt & quomodo & ad quae perspicendum secundum vnumquodque propositum, manifestum ex dictis.

¶ Tricesimisecondi Cap. notae.

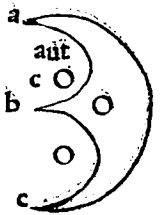
¶ Quod credebant syllogismo promiscue posse substantialem definitionem demonstrare: agnos-
cendum ex secundo posteriorum. ¶ Hominem esse animal sumpsit non syllogismos: sed peten-
do: quod tamen syllogismo fuisset efficiendum. ¶ Ex quibus: ex quibus principijs, quo ad syllo-
gismorum constitutionem.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMISECVNDI.

Tricesimum secundum cap. conclusio vna. corollarium vnum. ¶ Prima conclusio. Diui-
sionem quae per dirempta genera fit, particulam quandam, paruam esse paruamq; momen-
ti dictae methodi: promptum est vt intueatur. Nam diuisio velut debilis quidam, imbecillusque syllogismus est. Nam in eo id quod oporteat ostendere: petitur. syllogisatur ve-
ro semper, aliquid supra. Hoc autem ipsum imprimis latuit omnes: qui diuisione vsi sunt, & qui suadere conati sunt de substantiali definitione & quod quid est, fieri posse demonstrationem. quare neque intellexerunt eos qui diuidunt syllogizare: neque quia sic contingebat syllogizare, quemadmodum diximus. ¶ Secundo. Caeterum cum in demonstrationibus oporteat aliquid syllogismo colligere: oportet medium per quod fit syllogismus semper minus esse & non vniuersalius esse maiore extremo. diuisio autem contrarium exigit. nam vniuersalius desumit medium, quod non magno impendio cognoscitur. Esto enim animal a, mortale b, & immortale c. & homo de quo terminum oportet accipere d. qui igitur diuisione vtitur: sumit omne animal mortale aut immortale esse, hoc autem est quicquid est a, omne tale esse aut b aut c. & insuper qui diuidit semper ponit hominem esse animal, quare sumit d esse a. ergo syllogismus est quoniam omne d, aut b aut c erit. quare hominem aut mortalem aut immortalem accipere, non autem mortalem. Nam hominem animal esse mortale aut immortale necessarium est. at non necessario euenit mortale esse: sed petitur. hoc autem erat quod oportebat syllogizare. Rursus qui ponit a animal mortale. b pedibus praeditum. c vero pedibus destitutum. & d hominem. simili modo sumit a esse vel b vel c. nam omne animal mortale: pedibus praeditum est, vel eisdem destitutum. & d est a. nam hominem esse animal mortale sumpsit. quare hominem praeditum pedibus, vel pedibus destitutum esse animal mortale ex necessitate euenit. at non necessario euenit pedibus esse praeditum: sed indemonstrat-

a animal
b mortale
c immortale
d homo

a
aial mortale
b
pedatum
c
pedibus ca-
ptum
d
homo.

tum sumit. hoc tamen erat quod rursus oportebat ostendere. Et hoc pacto semper diuidentibus, vniuersalius quidem accidit ipsis medium sumere: eo ex quo oporteat ostendere, & differentias & maiora extrema. finaliter autem quoniam homo est hoc, aut quodcumque erat quod queritur: nihil dicunt apertum, quare id ita necessarium est esse. Etenim diuisionem, omnem aliam viam faciunt: non quidem idoneas faciendorum syllogismorum facultates (vt possibile est) arbitantes esse. ¶ Corollarium. Manifestum autem est quoniam destruere hac diuisionis via de accidente non possumus, neque quicquam de proprio syllogizare, neque de genere, neque de quibus ignoretur quod illorum hoc vel illo se habet modo. vt estne diameter comensurabilis, vel incommensurabilis? & ignoretur vtrum illorum est. Si enim sumat, omnis longitudo comensurabilis est vel incomensurabilis. diameter autem longitudo est. syllogismo effectum est diametrum, comensurabilem vel incomensurabilem esse. si autem sumetur diameter incomensurabilis esse: quod oportebat syllogizare, sumetur. Non ergo est diuisione ostendere. Nam via quidem hac. per eam autem non est ostendere vel comensurabile vel incomensurabile. Vnde fit manifestum hunc per diuisionem inquisitionis modum, neque ad omnem considerationem congruere, neque quidem in quibus vel maxime conuenire videtur in illis utilis habetur. Verum ex quibus demonstrationes fiunt, & quo modo & ad quae perspicendum secundum vnumquodque propositum manifestum est ex iam dictis.

¶ De resolutione syllogismorum in propositiones. Cap. XXXIII.

Quomodo autem reducemus syllogismos in praedictas figuras: dicen-
dum erit post haec. restat enim consideratio haec, si enim & generatio-
nem syllogismorum inspiciamus, & inueniendi habeamus potestate, amplius autem factos reducamus in praedictas figuras: finem habebit quod ex principio propositum est. accidit etiam simul quae praedicta sunt confir-
mari & manifestiora esse, quoniam sic se habent: per ea quae nunc dicenda sunt. Oportet enim omne quod verum est, ipsum sibiipsum manifestum esse omnino.
¶ Primum ergo oportet tentare duas propositiones accipere syllogismi. facilius enim in maiora diuidere quam in minora. maiora autem compositiora sunt quam ea ex quibus componuntur. ¶ Deinde considerare: vtra in toto, & vtra in parte. Et si non ambae sumptae sint: cum qui ponit alteram. Aliquotiens enim vniuersalem protendentes, eam quae in hac est non sumunt: neque scribentes, neque interrogantes. aut has quidem protendunt. per quas autem haec concluduntur, omit-
tunt. alia vero vane interrogant. ¶ Considerandum autem si quid superfluum sumptum sit, & si quid necessariorum omissum. & hoc quidem ponendum, illud vero auferendum: donec veniat quis ad duas propositiones. sine his enim, non est reducere sic interrogatas orationes. ¶ In aliquibus ergo facile est videre quod minus est. aliqui vero latent & videntur quidem syllogizare: eo quod necessarium quid accidit ex ijs quae posita sunt. Vt si sumatur: non substantia interempta, substantiam non interimi. ex quibus autem est, interemptis: & quod ex eis est corrumpi. his enim positis: necessarium est substantiae partem esse substan-
tiam. non tamen syllogisatum est per ea quae sumpta sunt: sed desunt propositiones. Rursus si cum est homo: necesse est esse animal. & cum est animal: substan-
tiam. & cum est homo, necesse est esse substantiam. sed nodum syllogisatum est.
¶ Fallimur autem in talibus, eo quod necessarium quiddam accidat ex his quae posita sunt: quoniam & syllogismus, necessarium est. in plus autem est necessarium, quam syllogismus. nam omnis syllogismus, necessarium: necessarium autem non omne, syllogismus. quare non (si quid accidat positis quibusdam) statim tentandum est reducere: sed pri-
mum sumendum est duas propositiones.

Manifestum: graecus habet ομολογέμενον, quod confessum, siue consentiens significat.

¶ Tricesimitem tertij Cap. notae.

¶ Si quis admittat non interempta substantia, substantiam non interimi: necessario euenit partem substantiae esse substantiam, hoc pacto. non interempta substantia: minime interimitur substantia: at partibus substantiae interemptis: interimitur substantia. Ex quibus enim vnumquodque est interemptis: & ipsum quoque quod ex eis est, interemptum iri necesse est. pars igitur substantiae est substantia. Et propositio deesse videtur ad syllogismum: possitque hoc pacto colligi. quo perempto

perimitur substantia: substantia est. peremptis autem partibus substantia: perimitur substantia. pars igitur substantia substantia est. & propositio vniuersaliter intelligitur. ¶ Syllogismus, syllogismus prædicatiuus. Nam ratiocinationes illæ: syllogismi hypothetici, & conditionales dici possunt.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMITERTII.

TRicesimum tertium cap. conclusiones sex. ¶ Prima conclusio. Post ea quæ dicta sunt, dicendum esse videbitur: quoniam pacto syllogismos in prædictas figuras reuocabimus. Primo. quia id nostræ considerationis superest discutiendum. Secundo. quia si generationem syllogismorum inspiciamus, & mediij inueniendi habeamus facultatem, & etiam syllogismos factos in prædictas figuras reducere calleamus: finem habiturum est quod à principio proposuimus. Tertio. Eueniet etiam pariter quæ. prius dicta sunt, stabiliora: manifestioraque esse. quia sic se res habent: per ea quæ nunc dicuntur. oportet enim omne verum: ipsum sibi ipsi consentiens esse penitus, nullaque ex parte dissidens, atq; discrepans. ¶ Secunda conclusio. Reducendo syllogismos: primum attendendum est duas syllogismi accipere propositiones. Nam facilius est in maiora distrahere quam in minora. maiora autem compositiora sunt: quam ea ipsa ex quibus componuntur. ¶ Tertia. Deinde attendere oportet: vtra earum propositionum vniuersalis sit, & vtra particularis. & si non ambæ sumptæ sint: attendere eum oportet qui alteram ponit. Nam aliquotiens vniuersalem offerentes: eam quæ in illa est non sumunt, neque quidem qui in scriptis reponunt, neque qui interrogant. aut quasdam quidem afferunt: per quas autem ipsæ concluduntur missas faciunt, alia vero nequicquam & temere interrogant. ¶ Quarta. Cæterum considerandum est si quid superfluum sumptum sit: & si quid eorum quæ necessaria sunt omissum: & hoc quidem adijciendum, illud vero reiiciendum, donec veniat quis ad duas propositiones. Nam sine illis non valemus in prædictas figuras: interrogatas hoc pacto orationes reducere. ¶ Quinta. Ergo in aliquibus facile est quid desit videre. at aliqui latent, & videntur syllogizare ob id ipsum quidem: quod necessarium quippiam accidit ex his quæ posita sunt. Vt si sumatur: non interempta substantia, substantiam non interimi. ex quibus autem vnumquodq; est, interemptis & ipsum quoq; quod ex eis est, corrumpi. Nam his positis: necessario euenit partem substantiæ esse substantiam. nõ tamen per ea quæ posita sunt conflatus est syllogismus: sed desunt propositiones. Rursum existente homine: vt animal sit necesse est. & existente animali: necesse est & substantiã esse. homine igitur existente: & substantiam esse est necesse. Tametsi ex positis aliquid ex necessitate efficitur: nondum tamen effectus est syllogismus. Nam non se habet propositiones, quemadmodum prius diximus. ¶ Sexta. Fallimur autem in talibus ob id ipsum quod ex ijs quæ posita sunt necessarium quiddam accidat: quod syllogismus, necessariũ quippiam sit. Fallimur quidem: quod in plus necessarium est quam syllogismus. Nam omnis syllogismus, necessarium: non autem omne necessarium syllogismus. quare si quibusdam positis quippiam ex necessitate accidat, non ilico tentandum est in prædictas figuras reducere: sed primum duas propositiones sumere oportet.

¶ De resolutione in terminos. Cap. XXXIII.

DEinde sic diuidendum in terminos. medium autem ponendum terminorum, qui in vtrisque propositionibus dicitur. necesse est enim mediũ in vtrisque esse in omnibus figuris. Si ergo subiiciatur & prædicetur medium, aut ipsum quidem prædicetur, aliud vero illo abnegetur: prima erit figura. Si autem & prædicetur & negetur ab aliquo: media erit figura. si vero alia de illo prædicentur, aut hoc quidem prædicetur, illud vero ab illo negetur: postrema. sic enim se habuit in postrema figura medium. similiter autem etsi non vniuersales sint propositiones: nam est eadem determinatio mediij. ¶ Manifestum igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem frequenter: non fit syllogismus. non enim sumptum est medium. ¶ Quoniam autem habemus quod propositorum in vnaquaque figura clauditur & in qua vniuersale & in qua particulare: manifestum est quoniam non ad omnes figuras perspicendum, sed in vnoquoque proposito ad propriam. quæcunque vero in pluribus concluduntur: mediij positione cognoscimus figuram.

¶ Tricesimiquarti Cap. notæ.

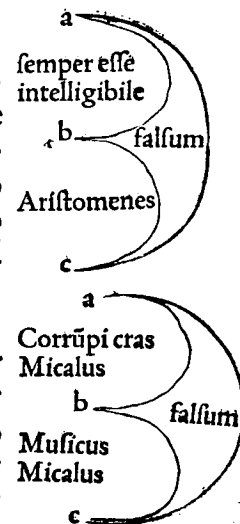
¶ Prædicari, affirmatiue prædicari.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMIQUARTI.

TRicesimum quartum cap. conclusiones duæ. corollarium vnum. ¶ Prima conclusio. Deinde modo consimili in terminos distrahendum: & medium terminorum statuendum, qui in vtrisque propositionibus resumitur. Nam necesse est medium, in vtrisque esse propositionibus in omnibus figuris. Si ergo medium in vna subiiciatur & in altera prædicetur, aut prædicetur quidem in vna, aliud autem de illo abnegetur in alia: prima erit figura. at si prædicetur de aliquo & ab aliquo negetur: secunda erit figura. si vero alia de illo prædicentur, aut vnum prædicetur. Et simile etiam est, si propositiones non vniuersales sint. nam eadem mediij determinatio est. ¶ Corollarium. Quo fit manifestum vt qua in oratione non repetitur idem frequenter: ex ea non fieri syllogismus. neutiquam enim medium sumptum est. ¶ Secunda conclusio. Non ad vnumquodque propositum cõcludendum ad omnes figuras perspicendum est: sed ad vniuersali que familiarem, atq; accommodatam. Nam habemus quod propositum in vnaquaque figura clauditur, & in qua particulare. quare non ad omnes perspicendum: sed ad vnicuique peculiarem, propriamque atque accommodatam. & si quæ in pluribus concluduntur: ex mediij positione atque situ, qua in figura concludantur, agnoscemus.

¶ De necessario & thesi terminorum. Cap. XXXV.

Requenter ergo falli accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodũ dictum est prius. Aliquotiens autem propter similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. vt si a de b dicitur: & b de c. videbitur enim sic se habentibus terminis esse syllogismus. non fit autẽ neq; necessarium quicquid neq; syllogismus. Sit enim in quo a, semper esse. in quo autem b, intelligibilis Aristomenes. in quo autem c, Aristomenes. verum est autẽ a inesse b. semper enim est intelligibilis Aristomenes. sed & b de c. nam Aristomenes est intelligibilis Aristomenes. a autem non inest c. corruptibilis est enim Aristomenes. non igitur fiebat syllogismus, sic se habentibus terminis. sed oportebat vniuersaliter a b sumi propositionẽ. hoc vero falsum quod putabat, omnem intelligibilem Aristomenem semper esse: cum Aristomenes sit corruptibilis. Rursum sit in quo quidem c, Micalus. in quo autẽ b, musicus Micalus. in quo autem a, corrumpi cras. verum est ergo b d c prædicari. nam Micalus, est musicus Micalus. sed & a de b. corrumpetur enim cras musicus Micalus. a autẽ de c falsum. hoc autem idem est priori. non enim verum est vniuersaliter: Micalus musicus quoniam corrumpetur cras. hoc autem non sumpto non erat syllogismus. Hæc ergo fallacia fit in eo quod penẽ. vt enim nihil differens dicere hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse: concedimus.

¶ Tricesimiquinti cap. notæ.

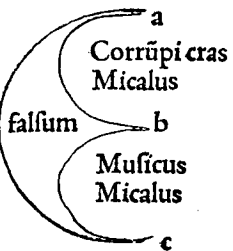
Aristomenes & Micalus: auditores Platonis. ¶ Intelligibile: quod intelligere natum est. Intelligibilis: partem intellectiuam nominat. secundum enim illam Aristomenes semper est. Nam Aristomenis particula illa, immortalis, incorruptibilisq; est. Itaque intelligibilis Aristomenes quatenus intelligibilis: semper est. vbi quoque Aristoteles de immortalitate animorum ammonet. sed cũ simpliciter sumitur: totũ nominat. ideo negamus Aristomenem, semper esse. ¶ Musicus Micalus, musicus musicam nominat. si cras, musicam perdat: musicus Micalus, quatenus musicus corrumpetur cras. sed cum Micalus dicitur simpliciter, nominat substantiam illam compositam. de qua falsum est cras corruptum iri, etsi musices habitus intereat.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMIQUINTI.

TRicesimum quintum cap. conclusio vna. ¶ Conclusio. Sæpenumero circa syllogismorum iudicium, falli contingit propter necessarium, quemadmodum & prius dictum est. & aliquotiens etiam propter positionis terminorum similitudinem: quod nos latere minime decet. Vt si a de b dicitur, & b de c. Nam sic se habentibus terminis: videbitur esse prima figura syllogismus. verum aliquotiens non fit neque necessarium quicquam, neque syllogismus. Nam esto a semper esse. b autem intelligibilis Aristomenes. & c Aristomenes. Verum est a inesse b. nam intelligibilis Aristomenes semper est. & b inest c. nam Aristomenes est intelligibilis Aristomenes. sed a non inest c. nam corruptibilis est Aristomenes. Non igitur sic se habentibus terminis: fiebat syllogismus. sed oportebat a b propositionem, id est, quæ ad maius extremum: ¶ j.

Numero 239.

vniuersaliter sumi. hoc autem falsum est quod existimatione dignum ducebat omnem intelligibilem Aristotemenem semper esse: corruptibili existente Aristotemene. Rursum sit c Micalus. b musculus Micalus. a corrumpi cras. Verum est b de c prædicari. nam Micalus est Micalus musculus. & a de b. corrumpetur enim cras musculus Micalus. sed a de c dici: falsum est. hoc autem priori simile est. Nam non verum quoniam omnino & vniuersaliter musculus Micalus corrumpetur cras. Hoc autem non sumpto nõ erat syllogismus. Hæc autem deceptio fit in eo quod paululum & ferme nihil differat. Nam vt nihil differens, admittere solemus: dicere hoc huic inesse, aut hoc huic omnino inesse.

¶ De ecthesi terminorum.

Cap. XXXVI.

Requenter autē mentiri euenit: eo quod non bene exponuntur secundum propositionē termini. vt si a quidem sit sanitas. b autē ægritudo. c vero homo. Verum est enim dicere quoniam a, nulli b cōtingit inesse: nulli enim ægritudini sanitas inest. & rursum quoniam b, inest omni c: omnis enim homo susceptibilis est ægritudinis. videbitur ergo accidere nulli homini contingere sanitatem inesse. Huius autem causa est quod non bene exponuntur termini secundum locutionem: quoniam transumptis ijs quæ sunt secundum habitudines: non erit syllogismus. vt si pro sanitate quidem ponatur sanum, pro ægritudine autem ægrum. non enim verum est dicere quoniam non contingit ægrotanti inesse sanū esse. hoc autem non sumpto, non fit syllogismus: nisi contingentis. hoc autem non impossibile. contingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursum in media figura similiter erit falsum. nam sanitatē ægritudini quidem nulli: homini vero omni contingit inesse. quare nulli homini ægritudo. In tertia autem figura secundum contingere accidit falsum. etenim sanitatē & ægritudinem, & disciplinam & ignorantiam & omnino contraria, omni eidem contingit inesse: sibi vero inuicem impossibile. hoc autem, confessum in prædictis. Cum enim eidem plura contingerent inesse: continebant & sibi inuicem. Manifestum igitur quoniam in omnibus his: fallacia fit propter terminorum expositionē. transumptis enim his quæ sunt secundum habitudines: nihil fit falsum. ¶ Palam ergo quoniam secundum huiusmodi propositiones semper quod est secundum habitum: pro habitu sumendum, & ponendum terminum.

¶ Tricesimifexti cap. notæ.

Numero 99

¶ Exponuntur, ponuntur. Expositio, positio. promiscue enim vtitur Aristoteles ecthesi & thesi pro eodem. vt cap. 39. ῥάων γὰρ τῶν ὀργῶν ἐκθεσις. ¶ Mutatis terminis qui sunt secundum habitus, id est terminis qui nomina sunt habituum, & qui sunt principalia: mutatis in sua paronyma denominatiuam, non erit syllogismus. ¶ Nisi huius quod est contingere. Nam non fiebat syllogismus, nulli ægrotanti cōtingit inesse sanū esse & omni homini cōtingit ægrotare, igitur nulli homini cōtingit inesse sanū esse. Nam prima propositio pariter & cōclusio falsæ sunt. Falsum enim est homini ægrotanti necesse esse non sanari, & item falsum omni necesse esse non sanari. De contingenti autem fit syllogismus. Omni ægrotanti contingit inesse sanum esse, & omnem hominem contingit ægrotare: omni igitur homini contingit inesse sanum esse. Etenim propositio, assumptio & cōclusio veræ sunt & per demonstrata in decimotertio cap. huius, ratiocinatio ducitur. ¶ Omni homini cōtingit inesse sanitatem, omnem hominem cōtingit esse sanum. exponitur enim per denominatiuum: nõ per habitum, & principale. ¶ Sed hæc, nulli ægritudini contingit inesse sanitatē, per principale exponitur & non per denominatiuum. Nam nullam ægritudinem contingit esse sanitatem. Et mala sanè expositio est in syllogismo: cum in vna propositionum terminus per principale exponitur, & in altera per principalis deductitium atque denominatiuum. Et si quæras, dummodo non varietur expositio: nunquid fiet syllogismus? Aliquando sic, & aliquando nõ. fiet enim syllogismus: quando nulla propositio assumetur falsa. ¶ Hoc autē cōsonum prædictis: sanitatem & ægritudinem & huiusmodi contraria sibi inuicem non contingere non inesse. Nam concessum est prius, nulli ægritudini contingere inesse sanitatem: & de alijs huiusmodi contrarijs, simile fuerit iudicium. Et ex corollario intelligit etiā, denominatiuum semper exponendum esse pro denominatiuo. & omnino si semel pro principali: & semper pro principali exponendum. & si semel pro denominatiuo: & semper pro denominatiuo exponendum. ne ex euariatione: mala, vitiosaque fiat expositio. Nam mutatis his quæ sunt secundum habitus: colligimus syllogismū tertiæ figuræ hoc pacto. omni homini cōtingit inesse sanitatē, & omni homini contingit inesse ægritudinem: igitur alicui ægrotanti contingit inesse sanitatem, quod idem est ac aliquem ægrotantem contingit esse sanum. quod verum est.

240

Tricesimum sextum cap. de fallaci expositione terminorum, conclusio vna. corollarium vnum. ¶ Conclusio. Frequenter contingit falso, mendoseque concludere: ob id ipsum quod non bene secundum locutionem exponuntur termini. ¶ Vt si a sit sanitas, b ægritudo: c vero homo. Nam verè dicimus nulli b contingere inesse a. nulli enim ægritudini inesse potest sanitas. & rursum quia omni c inest b. nam omnis homo susceptius ægritudinis. videbitur igitur euenire, vt nulli homini contingat inesse sanitas. quod quidē falsum est. Et huius hallucinationis causa est, quod non bene secundum locutionem exponuntur termini. quoniam mutatis terminis qui sunt secundum habitus: non erit syllogismus. vt si pro sanitate ponatur sanū esse, & pro ægritudine ægrotans. Nam non verū est dicere nulli ægrotanti contingere inesse sanū esse. quo quidem non sumpto: nullus fit syllogismus, nisi huius quod est contingere. id autem fieri non est impossibile. nam contingit nulli homini inesse sanū esse. Et rursum in secunda figura similiter mendose concluditur. Nam nulli ægritudini contingit inesse sanitatem, & omni homini contingit inesse sanitatem: falsum tamen nulli homini contingere inesse ægritudinem. Et in tertia figura similiter secundum contingere ex huiusmodi falsa terminorum expositione: accidit concludere falsum. Nam sanitatem & ægritudinem, scientiam & ignorantiam, & omnino contrario: eidem subiecto omni & vniuersaliter contingit inesse, sibi autem inuicem inesse impossibile est. hoc autem cōsonum prædictis. attamen euenire videatur. Vt si omni homini contingit inesse sanitatem & omni homini contingit inesse ægritudinem: alicui ægritudini videatur contingere inesse sanitatem. Nam cum contingeret eidem plura inesse: continebat & sibi inuicem inesse. manifestum igitur est in his omnibus deceptionem fieri propter terminorum expositionem. Nam mutatis ijs quæ sunt secundum habitus: nihil falsum fieri videbitur. ¶ Corollarium. Perspicuum igitur est quoniam secundum huiusmodi propositiones, semper quod secundum habitum est: transsumendum, exponendumque esse pro habitu, & huiusmodi terminum ponendum.

¶ De ecthesi terminorum compositorum, & obliquorum syllogismi.

Cap. XXXVII.

242

Non oportet autē terminos semper quærere nomine exponi. sæpe enim erunt orationes: quibus non ponuntur nomina. quare & difficile erit reducere huiusmodi syllogismos. Aliquotiens autem & falli accidet propter huiusmodi inquisitionem. vt quoniam immediatorum erit syllogismus. sit enim a duo recti. b autē triangulus. c vero æquicrurus. ergo ei quod est c, inest a propter b. ei vero quod est b, non iterum propter aliud. per se enim triangulus habet duos rectos: quare non erit medium eius quod est a b, cum sit demonstratiuum. Manifestum enim quoniam medium nõ sic semper est sumendum, vt hoc aliquid: sed aliquando orationem, quod accidit & in prædicto. ¶ Inesse autem primū medio, & hoc postremo non oportet sumere: vt prædicentur semper ad se inuicem similiter, & primum de medio & hoc de postremo. & in non inesse similiter. sed quotiens dicitur esse & verum dicere: hoc totiens arbitrari oportet significare & inesse. Vt quoniam contrariorum vna est disciplina. sit enim a, vnā esse disciplinam. b autem contraria sibi inuicem. a ergo inest b, non quoniam contraria vnā esse eorum disciplinam: sed quoniam verum est dicere de ipsis vnā esse eorum disciplinam. ¶ Accidit autem quandoque primum de medio dici: medium autem de tertio non dici. vt si sophia est disciplina, boni autem est sophia: conclusio, quoniam boni est disciplina. & non bonum quidē est disciplina: sophia autem est disciplina. ¶ Quandoque autem medium quidem de tertio dicitur: primum autem de medio non dicitur: vt si qualis omnis est disciplina, aut contrarij. bonū autem est & contrarium & quale: conclusio quidē, quoniam boni est disciplina, nõ est autē bonum disciplina, neque quale, neque contrarium: sed omnium, disciplina. non est autē bonū disciplina: neque conclusio secundum rectū, neque quale, neque contrarium. sed bonum hæc. ¶ Est autē quandoque neque primum de medio: neque hoc de tertio. primo de tertio quandoque quidem dicto, quandoque autem non dicto. Vt si cuius est disciplina: huius est genus, boni autem est disciplina. conclusio, quoniam boni est genus. Prædicatur autem nullum de nullo. si autem cuius est disciplina: genus est hoc. boni autem est disciplina: conclusio, q. ij.

Duz nega-
tiones negat

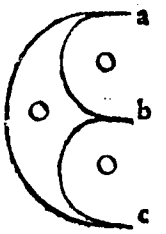
quoniam bonum est genus: ergo de extremo quidem prædicatur primum: de se autē inuicem non dicuntur. ¶ Eodem autē modo & non inesse sumendum. non enim semper significat non inesse hoc huic: non esse hoc, hoc. sed aliquando nō esse hoc huius, aut hoc huic. vt quoniam non est motionis motus, aut generatio- nis generatio. voluptatis autē est: non ergo voluptas generatio. Aut rursus quoniam risus est signum: signi autē non est signum. quare non est signū risus. simi- liter autem & in alijs in quibus interimitur propositū: eo q̄ dicitur aliquo modo ad id genus. Rursus quoniam occasio non est tempus opportunum. deo enim occasio quidem est: tempus autem opportunum non est. eo q̄ nihil sit deo conse- rens. Terminos enim ponēdum est occasione, & tempus opportunum, & deum. propositio autē sumenda secundum nominis casum. simpliciter enim hoc dici- mus de omnibus: quoniam terminos quidem semper ponēdum secundū decli- nationes nominum. vt homo aut bonum. aut contraria, aut hominis, aut boni, aut contrariorum. propositiones autē sumendū secundū cuiusq; casus. aut enim quoniam huic vt æquale, aut quoniam huius vt duplum, aut quoniam hoc vt fe- riens vel videns, aut quoniam hic vt homo, animal: aut si quolibet modo aliter cadit nomen secundum propositionē. inesse autē hoc huic, & verum esse hoc de hoc, totiens sumendū: quotiens prædicamenta diuisa sunt. & hæc aut aliquo mo- do, aut simpliciter. amplius aut simplicia, aut complexa. similiter autem & non inesse. considerandum hæc autem: & determinandum optimum.

¶ Tricesimiseptimi cap. notæ.

¶ Immediatorum syllogismos appellat quando extremorum quæ subiectum & prædicatum con- clusionis existunt: nullum nomen, nullūq; inuenitur interiaccens, interceptūq; simplex. ¶ A b, id est, triangulum duobus rectis æquos angulos habere: demonstratur primo Euclidis, propositio- ne 3 2. non sumpto nomine aliquo medio, sed longe sumptis medijs complexis scilicet, lineæ recte super rectam lineam stantis duos vtrinq; angulos aut rectos esse, aut duobus rectis æquales. angu- los coalternos æquos esse. angulum extrinsecum duobus oppositis intrinsecis æquum esse. sed hæc huic loco aliena est indagatio. ¶ Ipsum esse: verum. In eo sint: vt in prædicato. ¶ Significare inesse. id enim ponit quia frequenter vsus est hoc loquendi genere, hoc huic inesse: vt omni b inesse a, & omni c inesse b, & similia, & similiter non inesse. ideo quid huiusmodi locutione intelligere oportet: aperit. Nam & totiens dicitur inesse, quotiens affirmandō verum dicimus. & non inesse, quo- tiens verum dicimus negando, quocunq; casu id exprimamus verum. & postea vbi vere enuncia- bitur cum obliquo: appellat etiam posterius prædicari, vt in cap. sequenti. ¶ Bonum sumitur: vt denominatiuum substantiæ est. ¶ Signum sumitur: vt physiologi sumere solent. ¶ Rursus quod occasio. Solent in hoc exemplo plurimum errare, q̄ pro secunda figura ponatur: & velint ad tertiā trahere. & Græce non *ναυσω*, hoc est æstas, sed *καρπος*, id est, occasio legitur. hoc pacto *πάλιν* *ἂν ὁ καρπὸς ὄνῃ ἔσι* *χρόνος* *δαίωμ*. Et procedit hoc exemplum si quis diffiniret occasionem esse tē- pus ad aliquid peragendum necessarium. ¶ Necessarium: quo quis indigeat. ¶ Huic, huius, hoc, hic: datiuo, genitiuo, accusatiuo, nominatiuo.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMISEPTIMI.

Tricesimumseptimum cap. conclusiones sex. ¶ Prima conclusio. Non oportet semper syllo- gismi terminos tentare nomine exponere. Primo. Nam persæpe erunt orationes quibus indita non sunt nomina. quapropter difficile esset hoc pacto huiusmodi reducere syllogis- mos. Secundo. quia aliquotiens falli continget propter huiusmodi inquisitionem: utpote quoniā erit immediatorum syllogismus. Esto enim a duo recti. b autem triangulus. c vero isosceles. ergo ei quod est c inest a propter b. ei vero quod est b non amplius propter aliud nomen, aliudve sim- plex inest. Nam triangulus secundum se angulos habet duobus rectis æquos. quare non erit me- dium eius quod est a b nomen scilicet aliud, tametsi id demonstrabile existat. Tertio. Nam & id manifestum esse debet: non sic semper medium sumendum esse vt hoc aliquid, & aliquid sim- plex: sed aliquando esse orationem quod accidit & in exemplo dicto, scilicet si demonstrandum sit triangulum duobus rectis æquos angulos habere. ¶ Secunda conclusio. Non oportet tentare su- mere primum medio inesse & medium postremo, similiter & primū de medio & medium de pos- tremo tanq̄ semper de se inuicē prædicentur (& in non inesse ac negationibus similiter est sentien- dum) sed sumere oportet, quotiens ipsum esse dicitur. & quotiens verū ipsum dicere est, totiens ar- bitrari oportet significare inesse. Vt q̄ contrariorum est vna disciplina. Esto enim a vnā esse dicitur

plinam, b contraria inuicē. a siquidem b inest: non quia prædicetur, & quoniā contraria in eo sint quod est vnā ipsorum esse disciplinam. sed quia de ipsis verū est dicere: vnā ipsorum esse disciplinā. ¶ Tertia conclusio. Accidit autē interdum primū de medio dici: medium vero de postremo non dici. vt si omnis sophia disciplina est, boni autem est sophia: conclusio erit quoniam boni discipli- na est. primū igitur de medio prædicatur: sed medium nō prædicatur de postremo. bonum siquidē nō est disciplina. at sophia disciplina est. ¶ Quarta conclusio. Quandoq; contra medium de tertio prædicatur: at primum nō dicitur de medio. Vt si omnis qualis est disciplina, bonū autē quale est: cōclusio erit quoniā boni est disciplina. Similiter si oīs contrarij est disciplina, bonū est contrariū: eadē quoq; erit conclusio, boni est disciplina. vbi primum non dicitur de medio, sed medium dicit de postremo. nō est bonū quidem neq; quale, neq; contrarium disciplina. sed omnium huiusmodi, est disciplina. nō autem bonum disciplina. neq; idcirco conclusio secundū rectum, neq; quale, neq; contrarium, disciplina: sed bonum, hæc. Nam bonum & quale est, & contrarium est. manifestum est igitur & primum non dici de medio & medium de postremo. ¶ Quinta conclusio. Quandoq; neq; primū de medio, neq; medium de postremo dicitur: primo quidem de postremo quandoq; dicto, quādoq; etiam nō dicto. Vt si cuiuscunq; est disciplina huius est genus, boni autē est discipli- na. conclusio erit quoniā boni est genus, vbi nullum de alio quopiam prædicatur. hoc est neq; pri- mum de medio, neq; medium de postremo, neq; primum de postremo. Si autem cuiuscunq; est disciplina hoc ipsum genus est, & boni est disciplina: conclusio erit quoniam bonum genus est. er- go de postremo quidem prædicatur primum, de se autem inuicem (primum dico & medium, me- dium, & postremū) non dicuntur. ¶ Sexta conclusio. Eodem quoq; modo & nō inesse sumendū. Nā hoc, huic nō inesse nō semper significat hoc nō esse hoc: sed aliquādo hoc nō esse huius, aut hoc nō esse huic. vt quoniā nullius motionis est motio, & voluptatis est motio: cōclusio erit, ergo volu- ptas nō est motio. Similiter, nullius generationis est generatio, & voluptatis est generatio: conclu- sio erit, nō ergo voluptas generatio. vel rursus, ipsius ritus est signū, & nullius signi est signū: cōclu- sio erit, nō igitur ipse ritus, signū. Et similiter in alijs in quib⁹ interimitur propositū, eo q̄ dicitur aliquo modo ad id loquendi genus. Rursus q̄ occasio nō est tēpus necessarium, ob id ipsum q̄ oc- casio est deo. hoc pacto mostratur. Occasio est deo, nullum autē tempus necessarium est deo, quia nihil deo vtile sit ac conferens: cōclusio erit, occasio igitur nō est tēpus necessarium. Ponendū enim sunt termini, occasio, tempus necessarium, & deus: & propositio sumēda est secundum nominis ca- sum. Et omnino autē id dicimus de omnib⁹ nominis casibus: quoniā termini ponēdi sunt secundū nominum inflexiones. vt homo, bonū, contraria. aut hominis, boni, contrariorū. propositiones au- tem: secundū vniuscuiusq; casum. vel enim quoniam huic vt æquale, vel huius vt duplū, vel hoc vt feriens aut videns, vel hic vt homo, animal: vel si quē alium casum habet nomē in propositione. Hoc autē huic inesse, & verū esse hoc de hoc: toties sumendum est, quoties prædicationes diuisæ sunt. & has quidē sumere aut aliquo modo, aut simpliciter, insuper aut simplices, aut cōplexas. Si- militer autē & nō inesse. Consideranda quidē sunt hæc: & discutiendum quod fuerit optimum.

¶ De anadiplosi & thesi syllogismorum, hoc est de geminatione & positione. Cap. XXXVIII.

Reduplicatum autē in propositionibus ad primā extremitatē ponen- dum: nō ad medium. dico autē vt si fiat syllogismus: quoniam iustitiæ est disciplina quoniā bonum: quoniam bonū, ad primā extremitatē ponendum. sit enim a disciplina quoniā bonum. in quo autē b, bonū. in quo autē c, iustitia. ergo verū est a de b prædicari. nā boni est disciplina quoniam bonum. sed & b de c. nam iustitia, quiddam bonum est. sic ergo fit resolu- tio. Si autem ad b ponatur quoniam bonum: non erit. nā a quidem de b verum erit: b autē de c non erit verū. nam bonum quoniam bonū prædicari de iustitia falsum est, & nō intelligibile. Similiter autē & si salubre ostēdatur: quoniam di- sciplinatum est in eo q̄ bonum. aut hircoceruus: opinabilis in eo q̄ non existens. aut homo: corruptibilis in eo q̄ sensibile. in omnibus enim: prædicatis ad extre- mum reduplicationem ponendū. ¶ Non est autē eadem positio terminorū quan- do simpliciter quidē syllogizātū fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quo- modo. dico autē, vt quando bonum, disciplinātū ostensum erit: & quando disci- plinatum quoniam bonū. sed si simpliciter quidem disciplinatum ostensum est: medium ponendū ens. si autē quoniam bonum: quid ens. sit enim a disciplina quoniam quid ens. in quo autē b, ens quid. in quo autē c, bonum. verum est ergo a de b prædicari. erat enim disciplina alicuius entis: quoniam quid ens. sed & b q. iij.

de c. nam in quo c, ens quid. quare & a de c. erit ergo disciplina boni quoniā bonum. erat enim quid ens, proprie substantiæ signum. Si autem ens medium positum sit, & ad extremum ens simpliciter & non quid ens dictū sit: non erit syllogismus quoniam est disciplina boni quoniam bonū, sed quoniam ens. vt si sit in quo a, disciplina quoniam ens. in quo b, ens. in quo c, bonum. manifestum igitur quoniam in particularibus syllogismis, sic sumendum terminos.

¶ Tricesimo octauo cap. notæ.

¶ Prædicatis. Nam reduplicatio nunq̄ subiectis est adijcienda. ¶ Quo fit, vt nullum reduplatū problema aut quo, aut quomodo: id est cum aliqua duplicationis particula. ¶ Ens quidlibet. quid ens: nō quidlibet, sed quod substantiale, essentialēq̄ sit. ¶ Erit ergo boni: ergo, non illatiue, sed expositiue intelligitur. ¶ Erat enim quid ens. quid ens: substantiale quid, & essentialē duplicationi denotat. ¶ Disciplina quoniā ens: id est ens quodlibet, & simpliciter, neq̄ quoniam ens, est geminationis nota. ¶ In particularibus syllogismis id dicitur: quia quæ prius posita sunt, pro vniuersalibus syllogismis posita sunt, etsi propositiones expressæ, nō fuerunt vniuersales. ¶ Claudī posset in secunda figura, in tertia autem nihil prohibet: cum ex prima enascantur assumptione conuersa. Non mirū igitur si de sola primæ figuræ duplicatione explicuit Aristoteles: ex qua aliæ facile intelliguntur. Itē negatiui per affirmatiuos. Et geminatio aliquando mediū est: aliquando minoris, & aliquando neutrius. additur autē semper ad maius extremum, vt subiecta descriptione agnosceretur.

¶ D V P L A T I O M E D I I.		
Prima figura	Secunda figura	Tertia figura
o bonum est disciplina quatenus bonum	o	o boni est disciplina quatenus bonum
o iustitia est bonum	o	o bonum est iustitia
o iustitiæ est disciplina quatenus bonum	o	o iustitiæ est disciplina quatenus bonum
o bonum est disciplina quatenus bonum	o	o bonum disciplina quatenus bonum
Q iustitia bonum	o	Q bonum iustitia
Q iustitiæ disciplina quatenus bonum	o	Q iustitiæ disciplina quatenus bonum
N boni est fuga quatenus bonum	N fuga quatenus bonum	N boni est fuga quatenus bonum
o iustitia bonum	o iustitia bonum	o bonum iustitia
N iustitiæ fuga quatenus bonum	N iustitiæ fuga quatenus bonum	Q iustitiæ non est fuga quatenus bonum
N boni fuga quatenus bonum	N fuga quatenus bonum	N boni fuga quatenus bonum
Q iustitia bonum	Q iustitia bonum	Q bonum iustitia
Q iustitiæ nō est fuga quatenus bonum	Q iustitiæ non est fuga quatenus bonum	Q iustitiæ non est fuga quatenus bonum
¶ D V P L A T I O M I N O R I S E X T R E M I.		
o Prosequēdi est disciplina quatenus bonū	o	o Prosequēdi est disciplina quaten ⁹ bonū
o bonum est prosequendum	o	Q Prosequendum bonum
o boni disciplina quatenus bonum	o	Q boni disciplina quatenus bonum
Cætera perficiantur vt superiora.		
¶ D V P L A T I O N E V T R I V S.		
o disciplina deligenda quatenus bonum	o	o disciplina deligenda quatenus bonum
o musica disciplina	o	Q disciplina musica
o musica deligenda quatenus bonum	o	Q musica deligenda quatenus bonum

Cætera vt supra.

¶ Et passus hic patitur obscuritatem cum dicitur, si simpliciter disciplinatum esse monstratum est: medium ponēdum ens. hoc est, quodcūq̄ simpliciter, siue accidentarium sit siue substantiale: vt prosequendum, vt secundum naturam, vt æquabile. hoc pacto: Omne æquabile est disciplinatum, & omne bonum æquabile: omne ergo bonum disciplinatum. Aequabile ens dicitur. Similiter & prosequendum, & secundum naturam. Cum autem dicitur: si autem ostensum, disciplinatum esse quatenus bonum: medium ponendum quid ens. hoc est ens, substantiale duplato quod prædicato adijcitur. vt si capitur quale, hoc pacto. Omne quale disciplinatum in eo quod bonum, & omne bonum quale: omne igitur bonū disciplinatum in eo quod bonū. similiter si omnis qualis disciplina eo quod bonum, & omne bonum quale: omnis igitur boni disciplina eo ipso q̄ bonum. vbi quale, quid ens appellatur: substantiale enim duplato bonū. Verum si quis ita dixerit: omne animal quale quatenus coloratum, & omnis homo animal: omnis igitur homo quale quatenus coloratum. non

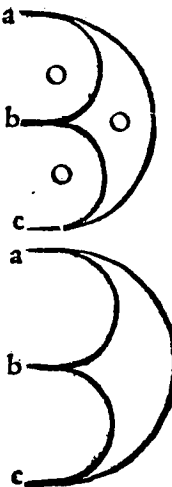
Mediū substantiale esse in syllogismo duplante.

perite facta est positio terminorū. Nam poni debuit medium substantiale omne animal coloratū, quale quatenus coloratū, aut quid simile. Et vt mediū in vniuersalibus quid ens est: ita in particularibus est sentiendū. Et id pro affirmatiuis dictum est. Et cum superius cōsensit Aristoteles Aristomenem intelligibilem semper esse: vim geminationis claudere videbatur ea propositio. quasi diceretur, Aristomenes intellectualis semper ens est, & immortalis quatenus intellectuale. similiter & hæc geminata: Aristomenes sensualis, corruptibilis est quatenus sensuale. Similiter & musicus Micalus corrumpetur cras: vim quandā huiusmodi importabat, quasi diceretur, musicus Micalus qui cras nō erit musicus, corrumpetur cras quatenus musicum. Et quā, quatenus, secundum quod, eo quod, eo ipso, quoniam & similia: cum duplato id designant quo prædicatum subiecto inesse cognoscitur. Et quia per causam & per effectum cognoscimus prædicatum inesse: ad vtrūq̄ valet geminationis officium. terrestres enim animates respirant quā pulmones habentes: & pulmones habent quā respirant. Verum quia de geminatis rarus apud philosophos vsus (qui si quādoq̄ accidit: vim intelligentiæ nō inferunt) merito ea de re sermo videtur contrahendus. neq̄ consilium est, vt logicus in anfractibus recentiorum quarundam & fictitiarum significatiarum: nequicquā tempus atterat. sed nunc euellantur: lappæq̄, tribulq̄, intēq̄ nitentia culta infelix lolium.

Aristomenes.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMO OCTAUI.

248 **T**ricessimioctauum cap. de anadiplosi & thesi syllogismorum, id est geminatione, & positione. conclusiones duæ. ¶ Prima conclusio. Duplatum in propositionibus: ad maius extremum nō autem ad medium ponendū est. verbi causa, vt si fiat syllogismus syllogismōq̄ colligatur, quoniam iustitiæ est disciplina quatenus bonum: reduplandi particula quatenus bonū, maiori extremo est adiungēda. Esto enim a disciplina quatenus bonum: b bonum, c vero iustitia. Verum igitur a inesse b. nam boni disciplina quatenus bonum. & etiam b de c. nam iustitia, quiddā bonū est. conclusio autē erit: boni disciplinā esse quatenus bonum. hoc igitur pacto fit resolutio. Si autē ad b & medium, ponatur particula quatenus bonū: non erit syllogismus. Nā a quidē deb verū erit: b autē de c minime erit verū. Nā bonū quatenus bonū, de iustitia prædicari falsum, & intelligibile est. Et simili quoq̄ modo si ostēdatur quoniam salubre disciplinatum est quā bonum. aut quoniam hircoceruus, opinabilis est quā nō ens. aut q̄ homo, corruptibilis est quā sensibile. in omnibus enim prædicatis reduplicatio ad maius extremum ponenda est. ¶ Secunda conclusio. Non est eadem terminorum positio quando simpliciter, & sine adiuncto syllogizatiū fuerit: & quando huiusmodi quippiam, aut quo, aut quomodo fuerit adiunctum. dico autē quādo ostensum fuerit bonū esse disciplinatum: & quādo bonū esse disciplinatum quatenus bonum. Nam si simpliciter quidem disciplinatum esse monstratum est: medium ponendum ens. si autem ostensum, disciplinatum esse quatenus bonum: medium ponendum quid ens. Sit enim a disciplina quatenus quid ens. b autem quid ens. c vero bonū. Verum igitur est a de b prædicari. nā alicuius entis erat disciplina quatenus quid ens. sed & etiam b de c. nam c, hoc est bonum: ens quid. quare & a de c. Erit ergo boni disciplina quatenus bonum. erat enim quid ens, proprie substantiæ signum, peculiarēq̄ substantiam denotans. Si verò ens ad medium positum sit, & ad maius extremum ens simpliciter dictum sit, & nō quid ens: nō erit syllogismus, quoniam boni est disciplina quatenus bonum, sed quoniam ens, hoc est quoniam boni est disciplina. vt si sit a disciplina, quoniā ens. b ens. Manifestum igitur quoniam & in particularibus syllogismis similiter etiam sumendū erunt termini.

¶ Pro debita resolutione præcepta.

Cap. XXXIX.

250 **P**ortet autem accipere quæ idem possunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen & orationem: & semper pro oratione nomen suscipere. facilius est enim terminorū expositio. vt si nil differt dicere suspicabile opinabilis nō esse genus. aut non esse idem quiddam suspicabile, quid opinabile. nam si idem est quod significatur: pro oratione dicta, suspicabile & opinabile terminos ponendū. Quoniam vero non est idem voluptatem esse bonum, & esse voluptatem quod bonū: non similiter ponendum terminos. sed si est syllogismus quoniam voluptas quod bonum: terminum ponendū quod bonum. si autem quoniam bonum: bonum. similiter autem & in alijs. ¶ Non est autem idem neq̄ esse, neq̄ dicere quoniam cui, b inest, huic quoq̄ omni, a inest: & dicere cui omni, b inest, & a inest omni. nihil enim prohibet b inesse c: nō autem omni. vt sit b pulchrum quid. c autem album. si igitur alicui albo inest pulchrum quid: verū est dicere quoniā albo inest pulchrū, sed non omni fortasse. Si ergo a inest b, nō omni autem de quo b (neq̄ si omni c, inest b: neque si solum alicui) non necesse est ei quod est c, inesse a. non quia non q. iiij.

omni: sed nec inesse ei quod est c. si autem de quocunque b dicatur vere, huic omni inest a: accidet a de quo omni, b dicitur: de eo omni dici. si autem a dicitur de omni de quo b dicatur: nihil prohibet ei quod est c, inesse b, non omni autem a, aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis manifestum est quoniam de quo b quidem omni: & a dicitur. hoc est de quibuscunque b dicitur: de omnibus dicitur & a. & si b quidem, de omni: & a similiter. si autem non de omni: non necesse est a inesse omni. ¶ Non oportet autem arbitrari propter expositionem accidere aliquod inconueniens. non enim laboramus in eo quod aliquid sit hoc: sed quemadmodum geometer pedalem & rectam hanc esse & sine latitudine dicit, quæ non est. sed non sic utitur: ut ex his syllogizans. Omnino enim quod non est, ut totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totum: ex nullo talium ostendit demonstrator, neque enim fit syllogismus. expositione autem sic utimur: ut & sentiat qui discit dicentes. non enim sic: ut sine his non possibile sit demonstrare, quemadmodum ex quibus est syllogismus. ¶ Non lateat autem nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eandem figuram sunt: sed hæc quidem per hæc, illa vero per aliam. Palam ergo quoniam & resolutiones sic faciendum. ¶ Quoniam autem non omne propositum in omni figura, sed in vnaquaque disposita sunt: manifestum est ex conclusione in qua figura sit, querendum. ¶ Et ad diffinitiones orationum quæcunque ad unum quiddam sunt argumentata: in eorum quæ insunt termino: ad quod argumentatum est ponendum terminum, & non totam orationem. minus enim contingit perturbari propter longitudinem. ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus: potum & aquam terminos ponendum.

¶ Tricesiminoni cap. notæ.

¶ **Expositio, positio.** ¶ Quod bonum, ipsum bonum: felicitas, & summum bonum. quod autem Aristoteles dicit δ αγαθόν, alij vertunt ipsum bonum: alij quod bonum. & quod dicit sine articulo αγαθόν, vertunt bonum. ¶ Neque esse, neque dicere: id est neque re ipsa & secundum veritatem, neque oratione. ¶ Cum dicitur cui b inest, huic omni inest a: significatur cui b aut particulariter, aut vniuersaliter inest, huic omni inesse a. quod non oportet: ut cum particulariter inest, in tertio modo primæ figuræ. Cum vero cui omni inest b, huic omni inest a: intelligitur cui b vniuersaliter inest, illi omni inesse a. quod verum est: per primum primæ figuræ modum, dummodo a insit omni b. alioquin si particulariter a insit b: non oportet neque a huic omnino inesse, neque omnino non inesse, ut prosequitur Aristoteles. & diligentiuscule ad modum loquendi attendendum: res autem ipsa difficultatem non habet, sed orationis, locutionisque modus. ¶ A maius extremum. b medium. cui inest b: minus extremum, ut c. Esto a coloratum, b pulchrum, c album. ¶ Non tamen omni, aut non omnino c inesse a. ut si b inest particulariter c, tunc constaretur syllogismus per tertium modum primæ figuræ: vbi a neque omni, neque omnino & totaliter inest c, inest tamen particulariter. ¶ Aliquid sit: vera sit. id dicit quia ponit terminos a, b, c, & huiusmodi, & omni b inesse a, & omni c inesse b, & id genus: quæ secundum veritatem non sunt. sed de ijs non intelligit syllogismus fieri. non enim hic syllogismus est: omne b a, omne c b, omne c a. (Nam omnis syllogismus est oratio in qua quibusdam positis concessisque: aliud quippiam accidit) sed de ijs intelligit syllogismus fieri: quæ per hæc in disciplinis intelliguntur. quemadmodum & geometer non de breuiuscula illa linea sensui subiecta demonstrat: sed de ea quam per illam intelligit. ¶ Appellamus hic eundem syllogismus cum suis approbationibus: claudens idcirco prosyllogismorum conclusiones. ¶ Esse querendum. Nam in conclusione si vniuersalis affirmatiua: solum in prima figura querenda est. si vniuersalis negatiua: in prima, aut in secunda. si particularis affirmatiua: in prima, aut in tertia. Si autem particularis negatiua: in prima, in secunda, aut in tertia.

Conclu.	figuræ		
A	1	0	0
E	1	2	0
I	1	0	3
O	1	2	3

¶ Qui disputat aquam esse potum humidum: ad id disputat, ut ostendat aquam esse potum. nam humidam esse: ex se est manifestum. Itaque cum id ostensum fuerit, ut quia aqua restinguit, sed datque animalium sitim: pariter colligetur aquam esse humidum potum. Sed si ultra progrediendum est ex illa diffinitione ad aliquid monstrandum: satis erit ad prolixitatem deuitandam, asserere aquam esse potum. Et philosophi id differunt: sitim esse appetitum humidi & frigidi. aqua autem

tem maxime omnium illa duo habet: quare maxime natura potus. Et vinum & alij liquores quibus pro potu in delicijs utimur, et si frigiditatem & humiditatem habeant actuales: plerique tamen eorum & siccant & incalcfaciunt. sed hæc præfenti negotio sunt aliena.

¶ PARAPHRASIS CAP. TRICESIMONON.

250 **T** Ricesimum nonum cap. præcepta ac regulæ sex. Prima regula. In formandis syllogismis nomina quæ idem possunt: pro nominibus sumenda sunt, & orationes pro orationibus, & nomen pro oratione, & semper pro oratione nomen admittendum. Nam hoc pacto facilior terminorum expositio. ut si nihil differt dicere suspicabile genus non esse opinabile: aut non esse idem quod suspicabile quid opinabile. quia si idem est quod significatur: pro dicta oratione termini suspicabile & opinabile ponendi sunt. Et quia non est idem esse voluptatem, bonum, & esse voluptatem ipsum bonum: non similiter termini ponendi sunt. sed si sit syllogismus quoniam voluptas ipsum bonum: terminus ipsum bonum ponendus est. si autem sit syllogismus quoniam voluptas bonum: & terminus bonum ponendus. simili autem pacto & in alijs. 251 ¶ Secunda. Non est idem neque esse, neque dicere cui b inest, huic omni inesse a: & dicere cui omni, b inest, & a, inesse omni. ut sit b quiddam pulchrum: c vero album. si igitur alicui albo inest quiddam pulchrum: verum est dicere quoniam albo inest pulchrum, sed non oportet omni albo pulchrum inesse. Si ergo a quidem inest b, non autem omni inest b: non necesse est a, inesse c. non solum quia non omni c inest a, sed neque quidem necesse est omnino inesse: siue omni c inest b, siue alicui solum inest. si autem de quocunque b vere dicatur, huic omni inest a: eueniet sanè de quo omni dicitur b & de eo quocunque omni, a dici. Si autem a de omni b dicitur: nihil prohibet ei quod est c inesse b, non tamen omni, aut non omnino c, inesse a. In tribus igitur terminis conspicuum esse potest quoniam si de omni b dicitur a, id est de quibuscunque dicitur b, de omnibus dicitur a: & si de aliquo omni dicitur b, similiter quoque & a. sed si b non dicitur de omni: non necesse est a, inesse omni. 252 ¶ Tertia. Non autem oportet arbitrari propter positionem terminorum in syllogismis accidere aliquid absoni, aut incommodi. Nam non ea positione utimur tanquam ipsa aliquid sit: sed quæ admodum geometer pedaneam & rectam lineam quæpiam & latitudinis expertem esse dicit quæ nihilominus non est. Verum non sic huiusmodi utitur: tanquam ex illis syllogizans. Nam omnino ex ijs quorum unum non est ut totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totum, ex nullo sanè talium quicquam ostendit demonstrator, neque enim fit syllogismus. Sic quoque positione terminorum utimur: & ut is qui discit sensu, intelligentia assequatur dicentes. non enim sic illis utimur: ut sine his non possibile sit demonstrare, tanquam ex quibus sit syllogismus. ¶ Quarta. Latere nos minime debet, quoniam in eodem syllogismo non omnes conclusiones per unam, eandemque figuram fiunt: sed hæc quidem per unam, illa vero per aliam. perspicuum igitur est: quoniam sic, per pluresque figuras resolutiones faciendæ erunt. ¶ Quinta. Quia non omne propositum in omni figura, sed in vnaquaque quædam ordinata sunt: dilucet ex conclusione, in qua figura sint, esse querendum. 255 ¶ Sexta. Ad diffinitiones orationum quæcunque ad aliquid unum disputatae sunt in aliquo termino eorum quæ in ipsis sunt: ad quod ostendendum disputatum est, ponendus est terminus, non autem tota diffinitio. Nam minus ob prolixitatem perturbari continget. ut si quispiam monstrauit aquam esse humidum potum: termini aqua & potus ponendi sunt.

¶ De resolutione syllogismorum ad impossibile & ex hypothese. Cap. XL.

256 **A** mplius autem ex hypothese syllogismos non est tentandum reducere. nam non est ex ijs quæ posita sunt reducere. non enim per syllogismus ostensi sunt: sed ad placitum concessi sunt omnes. Ut si quis ponat si vna quædam potestas non sit contrariorum: neque disciplinam esse unam. deinde disputet quoniam non est vna potestas contrariorum: ut sanatiui & ægrotatiui. simul enim idem erit sanatiuum & ægrotatiuum. quoniam autem non est omnium contrariorum vna potestas, ostensum est. sed quoniam disciplina non vna, non est ostensum, quanuis confiteri sit necesse. at non ex syllogismo: verum ex hypothese. hoc igitur non est reducere: quoniam non vna potestas est. hic enim fortasse erat syllogismus: illud autem hypothesis. Similiter autem in his qui per impossibile concluduntur. nam neque hos est resoluere: sed ad impossibile quidem reductionem, est. syllogismo enim monstratur. alterum autem non est. nam ex hypothese concluditur. ¶ Differunt autem a prædictis, quoniam in illis quidem oportet prius confiteri: si debet concedere. ut si ostendatur vna potestas contrariorum: & disciplinam esse eandem. hic autem & non prius confessi concedunt, eo quod manifestum sit falsum. ut posita diametro

fymmetro, eo quod imparia esse æqualia paribus. Plures autem & diuersi terminantur ex conditione: quos prospicere oportet & notare apte. quæ ergo horum differentia & quotiens fiunt qui sunt ex hypothesi: postea dicemus. nunc autem tantum sit nobis manifestum, quoniam non est resoluere in figuras huiusmodi syllogismos: & ob quam causam, diximus.

¶ Quadragesimi Cap. notæ.

¶ Potestas: naturalis, insitæque potentia. ¶ Viciesimotertio cap. cognoscitur omnem syllogismum ex hypothesi in aliqua trium figurarum fieri: non quidem ad principale propositum, sed ad id quod transsumitur, in ijs quæ sunt ad transsumptum. hic autem ostenditur ad principalem conclusionem syllogismos ad transsumptum non esse resoluendos modo prædicto in duas propositiones, & tres terminos. Nā plures sunt termini tribus, neque ad huiusmodi principale propositum: utitur syllogismo. Similiter in syllogismo ad impossibile: ad principale propositum sumimus alienos terminos, & propositiones, neque syllogismo concluditur. tamen si propositum illud idem: postmodum ostensiuè monstrari possit. quod quanuis intelligere sit promptum: exempla tamen pro vtraque ratiocinatione subducamus.

Syllogismus ex hypothesi, ex transsumptione.	
Propositio.	Sani & ægri non est vna potestas.
Approbatio.	Nam idem simul bonæ esset valitudinis, & malæ.
Assumptio.	O autem sana & ægra contraria.
Conclusio.	Non omnium igitur contrariorum eadem est potestas.
Propositio aliena.	Præterea si non omnium contrariorum eadem potestas: per hypothesin, neque eadem disciplina.
Propositio aliena.	Atqui non omnium est eadem potestas vt monstratum est.
Conclusio.	Non igitur omnium contrariorum eadem disciplina.
Et hæc conclusio concedenda est ex hypothesi: non autem prædicatio syllogismo.	
Syllogismus ad impossibile.	
Propositum,	Aliquod animal non est equus: propositum, positum falsum. quo posito ducitur ad incommodum hoc pacto.
Propositio.	Omne animal est equus.
Assumptio.	Omnis homo animal. Manifeste vera.
Conclusio.	Omnis homo equus.
Aliena propositio.	Id autem impossibile.
Aliena.	Et vera est assumptio. O homo est animal. nā manifesta
Aliena.	Falsa igitur propositio. Omne animal est equus.
Aliena.	Et pariter falsa ex hypothesi. Aliquod animal non est equus.
Aliena.	Et sunt contradictoria, omne animal est equus. & aliquod animal non est equus.
Aliena.	Contradictoria igitur simul veræ, quod est impossibile.
Propositum.	Vera igitur erat, aliquod animal non est equus.
Et id non syllogismo monstratum est ex hypothesi deducendo ad impossibile. reducitur autem syllogismo ostensiuo hoc pacto.	
¶ Tertiæ figuræ modus secundus assertorius.	
Propositio manifesta.	Nullus homo est equus.
Assumptio manifesta.	Omnis autem homo animal.
Conclusio.	Quoddam igitur animal, non est equus.
Propositum superius.	Reducuntur inuicem ad similia problemata, proposita quoque, iusta argumentatione claudenda figuræ in his modis.

Figura hæc sequentis capitis est declaratiua.

2	E	A	E	1	E	A	E	0	0	0	0
2	E	A	E	2	A	E	E	0	0	0	0
4	E	I	O	3	E	I	O	6	E	I	O
3	A	I	I	0	0	0	0	4	A	I	I
3	A	I	I	0	0	0	0	3	I	A	I

¶ PARAPHRASIS CAP. QVADRAGESIMI.

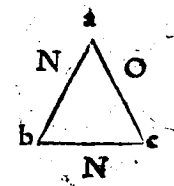
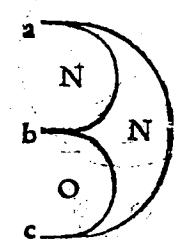
256 **Q**uadragesimum cap. conclusio vna. differētia vna. ¶ Conclusio. Insuper attendandum non est syllogismos ex hypothesi reducere. Nam non ex ijs quæ posita sunt licet illos reducere: rei quandoquidem ad principale propositum non syllogismo ostensi sunt, sed ex pacto cōfessi sunt omnes. vt in ijs qui sunt à transsumptione: si quis supponat si cōtrariorum non sit vna quædam potestas, neque contrariorum vnam esse disciplinam. Deinde differat contrariorum non esse vnam potestatem, vt sani & morbidum. quia idem simul bonæ esset valitudinis, & malæ valitudinis: ostensum sanè est non omnium contrariorum eandem esse potestatem. at ostensum non est non esse omnium cōtrariorum eandem disciplinam, tamen si id confiteri necesse sit, sed non ex syllogismo, verum ex cōditione & pacto. Hoc igitur quod scilicet ad præcipuam conclusionem est: non est modo prædicto in terminos, propositiones, & figuras reducere. quod autem ad minus præcipuam, scilicet non vnam contrariorum esse potestatem: est reducere. Nam hoc forsitan erat syllogismus: illud vero non, sed hypothesis & sola conditio. Similiter autem & in syllogismo ex hypothesi: qui per impossibile concluduntur. nam neque illos ad principale propositum, in terminos, propositiones, & figuras est resoluere: sed eam quæ deducta est per impossibile, est resoluere (nam syllogismo monstratur) alteram autem non est. nam ex hypothesi & conditione concluditur. manifestum est igitur: non esse tentandū syllogismos ex hypothesi reducere. ¶ Differentia. Differunt syllogismi ad impossibile à prædictis qui ad transsumptum sunt. quia in illis oportet quidam præconfiteri si debet quis propositum concedere. vt quia si ostendatur contrariorum vna esse potestas: & eadem contrariorum esse disciplinam. hic autem in ijs qui sunt ad impossibile: nihil præcōfiterentur conferriunt, propter manifestum esse falsum. vt posita diametro quadrati, commensurabili lateri: accidit manifeste falsum, scilicet imparia esse æqualia paribus. ob quod tandem concedimus propositum, diametrum scilicet lateri esse incommensurabilem. Plures autem & varij clauduntur ex hypothesi: quos oportet considerare & annotare sincere. verum quæ eorum differentia & quotiens fiunt qui ex hypothesi sunt: postmodum dicturi sumus. nunc autem tantum manifestum satis sit, non esse huiusmodi syllogismos in figuras resoluendos. Et ob quam causam id fit: iam diximus.

¶ De reciproca reductione syllogismorum vnus figuræ in aliam. Cap. XLI.

258 **Q**uæcunque autem in pluribus figuris monstrantur proposita, si in altera syllogizetur: est reducere syllogismum in alteram. vt eum qui in prima est priuatiuum: in secundam figuram. & eum qui in media est: in primam. non omnes autem: sed quosdam. erit autem in sequentibus manifestum. Si enim a, nulli b. b autem, omni c. a, nulli c: sic ergo prima figura, si autem conuertatur priuatiua: media erit. nam b, a quidem nulli. c autem omni inerit. Similiter autem & si non vniuersalis sed particularis sit syllogismus. vt si a quidem, nulli b. b autem, alicui c. cōuersa enim priuatiua: media erit figura.

259 ¶ Eorum autem syllogismorum qui sunt in secunda figura: vniuersales quidem reducuntur in primam figuram, particularium autem alter solum. Insit enim a, b quidem nulli, c vero omni: conuersa priuatiua, prima erit figura. nam b quidem, nulli a: a autem, omni c inerit. Si autem prædicatiuum quidem sit ad b: priuatiuum autem ad c. primus terminus ponendus est c. hoc enim, nulli a. a autem, omni b. quare nulli b, inerit c. ergo & b, nulli c. conuertitur enim priuatiua. Si autem particularis sit syllogismus, quando priuatiuum quidem erit ad maiorem extremitatem: resoluetur in primam figuram. vt si a, nulli b. b autem, alicui c: conuersa enim priuatiua, prima erit figura. nam b quidem, nulli a. a autem, alicui c. Quando vero prædicatiuum: non resoluetur. vt si a quidem, omni b. c vero non omni: non enim suscipit conuersionem a b. neque cum fit: erit syllogismus.

260 ¶ Rursus. qui in tertia quidem sunt figura, non resoluuntur omnes in primam, qui autem sunt in prima, omnes in tertiam. Insit enim a quidem, omni b. b autem, alicui c. ergo quia conuertitur particularis prædicatiua: inerit & c, alicui b. a vero, omni b inerat. quare fit tertia figura. Et si priuatiuus sit syllogismus: similiter. conuertitur enim particularis affirmatiua. quare a quidem, nulli b: c autem, alicui inerit. Eorum autem syllogismorum qui sunt in postrema figura: vnus tantum non resoluitur in primam, quādo non vniuersalis ponitur priuatiua. alij

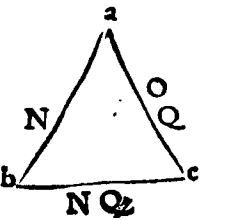
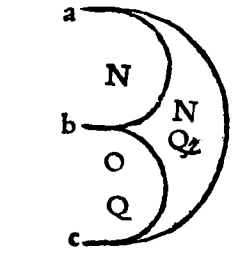
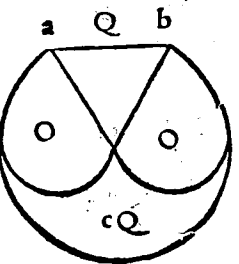
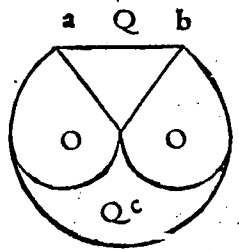
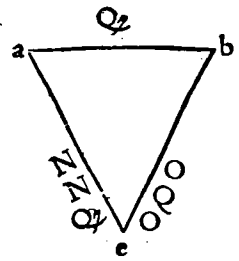
autem omnes resoluuntur. Prædicentur enim de omni c, & a & b. ergo conuertetur c ad vtrunque particulariter: inerit ergo a, alicui b: quare erit prima figura. siquidem a, omni c. c vero, alicui b. & si a quidem, omni c. b autem, alicui c, eadem ratio. conuertitur enim ad b c. Si autem b quidem, omni c. a autem, alicui c. primus terminus ponendus b. nam b, omni c. c autem, alicui a. quare b, alicui a. quoniam autem cõuertitur particularis: & a, alicui b inerit. Et si priuatius sit syllogismus vniuersalibus terminis: similiter sumendum. insit enim b, omni c: a autem, nulli c. ergo alicui b, inerit c. a autem, nulli c. quare erit medium c. Similiter autem & si priuatiua quidem sit vniuersalis: prædicatiua autem particularis. nam a quidem, nulli c. c autem, alicui b inerit. Si autem particularis sumatur priuatiua: non erit resolutio. vt si b quidem, omni c. a autem, alicui c nõ inest, conuersa enim b c: vtræq; propositiones erūt particulares. ¶ Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad seinuicem figuras, quæ ad maius extremitatem est propositio: conuertenda in vtrisque figuris. hac enim conuersa: transitio fit. ¶ Eorum autem qui in media sunt figura: alter quidem resoluitur, alter vero non resoluitur in tertiam. nam cum sit vniuersalis priuatiua: resoluitur. Si enim a, nulli quidem b: alicui autem c. vtræq; similiter conuertitur ad a. quare b quidem, nulli a. c vero, alicui. medium ergo a. Quando autem a, omni b. c autem alicui non insit: non fit resolutio. neutra enim propositionum ex conuersione vniuersalis. ¶ Qui autem ex tertia sunt figura, resoluentur in mediam: quando fuerit vniuersalis priuatiua. vt si a, nulli c. b autem, alicui aut omni c. nam c, a quidem nulli: b autem alicui inerit. Si autem particularis sit priuatiua: non resoluetur. non enim suscipit conuersionem particularis negatiua. ¶ Manifestum ergo quoniam ijdem syllogismi non resoluuntur in his figuris: qui nec in primam resoluebantur. ¶ Et quoniam in primam figuram reductis syllogismis: isti soli syllogismi per impossibile clauduntur. Quomodo ergo oportet syllogismos reducere, & quoniam resoluuntur figuræ in seinuicem: manifestum ex dictis.

¶ Quadagesimiprimi Cap. notæ.

¶ Conuertitur igitur vniuersalis affirmatiua ad vtrunq; extremum. & siue cõuertatur propositio, id est ea vniuersalis quæ est ad maius extremum, siue assumptio, id est ea quæ est ad minus: semper fiet primæ figuræ syllogismus, colligens alicui b inesse a. vt fiat syllogismus tertiæ figuræ omni c inest a & omni c inest b. igitur alicui b inest a. quia vniuersalis affirmatiua ad maius extremum conuertitur: alicui a inest c. & omni c inest b. tunc ratiocinor per primam figuram, omni c inest b, & alicui a inest c: igitur alicui a inest b. quare & alicui b inest a. Nam particularis affirmatiua particulariter cõuertitur. Et si conuertatur vniuersalis affirmatiua ad minus extremum: alicui b inerit c, sed & omni c inest a: aperta est igitur primæ figuræ ratiocinatio, omni c inest a, & alicui b inest c: igitur alicui b inest a. cognoscitur igitur cur Aristoteles adiecerit: c ad vtrunq; particulariter cõuertit.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVADRAGESIMIPRIMI.

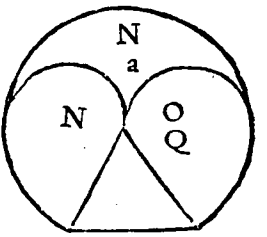
¶ Quadagesimumprimum cap. cõclusiones quinque. corollaria tria. ¶ Prima conclusio. Quæ cunq; in pluribus figuris proposita monstrantur: si in figurarum altera fiat syllogismus, & eum syllogismum in alteram reducere valemus. Vt priuatiuum propositum monstratur tum in prima tum in secunda figura, & syllogismus priuatiuus qui in prima fit figura ad idem quoque propositum, in secundam reducitur figuram. is autem qui fit in secunda: ad idem quoque propositum in primam reducitur figuram. Verum non omnes secundæ figuræ, in primam hoc pacto reuocabimus: sed quosdam. quod quidem ex sequentibus erit manifestum. Nunc autem monstranda conclusio. Nam si nulli b inest a & omni c inest b: nulli c inerit a. sic enim erit prima figura. at si conuertatur priuatiua: secunda erit figura. Nam nulli a, inerit b. c autem omni, etiam inerit b. quare & per primum modum secundæ figuræ nulli c inerit a. Et simile est si non vniuersalis sed particularis fiat syllogismus. vt si nulli b insit a & alicui c insit b: alicui c non inerit a per primam figuram. & conuersa negatiua, media erit figura. Sed quo modo, & quando cum proposita in alijs figuris clauduntur & in prima, eorum syllogismi reuocentur in primam eadem quidem proposita colligentes: ex sequentibus conclusionibus cognoscetur. ¶ Secunda conclusio. Eorum syllogismorum qui in secunda fiunt figura, vniuersales in primam reuocabuntur figuram: particularium autem alter solum. vt nulli b insit a, & omni c insit a: erit

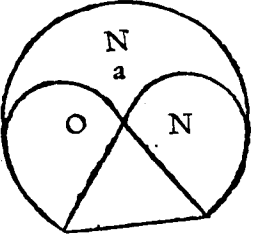
secundæ figuræ syllogismus colligens nulli c inesse b. & conuersa negatiua: prima erit figura. Nam nulli a inerit b, & omni c inerit a: quare per primam figuram nulli c inerit b. Si autem vniuersale affirmatiuum sit ad maius extremum, & vniuersalis negatiua ad minus: hoc pacto. Omni b inest a, & nulli c inest a, igitur nulli c inest b. reducendo in primam figuram primus terminus ponendus est c. Nam per cõuersionem nulli a inerit c, & omni b inest a: quare per primam figuram nulli b inerit c. ergo & nulli c inerit b. Nam vniuersalis negatiua cõuertitur. Verum si particularis sit syllogismus, quando propositio negatiua ad maius extremum fuerit: resoluitur in primam figuram. Vt si nulli b inest a, & alicui c inest a: in secunda figura alicui c nõ inerit b. & resoluitur in primam. Nam conuersa negatiua: prima erit figura. namq; nulli a inerit b, & alicui c inest a: quare per primam figuram alicui c nõ inerit b. Sed quando propositio affirmatiua ad maius extremum fuerit, non resoluitur in primam figuram. vt si omni b insit a, & alicui c nõ insit a: fit syllogismo secundæ figuræ alicui c inesse b. sed nõ reducitur. Nam omni b inest a, non vniuersaliter suscipit cõuersionem: neq; quidem cum conuersione suscipit, erit syllogismus. ¶ Tertia conclusio. Insuper nõ omnes syllogismi tertiæ figuræ reducuntur in primam, sed omnes primæ particulares reuocantur in tertiã. De prima autem figura declaratur. Nam omni b insit a, & alicui c insit b, colligitur syllogismo primæ alicui c inesse a. quia ergo particularis affirmatiua conuertitur, alicui b inerit c, & etiã omni b inerit a. quare per tertiam figuram: alicui c inerit a. Et si particularis sit negatiua: idẽtẽdem. Nam particularis affirmatiua cõuertitur. quare si in prima figura nulli b inest a, & alicui c inest b: etiã & in tertiã nulli b inerit a, & alicui b inerit c. Sed eorum syllogismorum qui in tertiã coalescunt figura omnes in primam resoluntur figuram vno dẽpto. quãdo scilicet particularis in eo ponitur negatiua. omnes autẽ alij reducuntur. Nam prædicetur a & b de omni c. cõuertetur ergo vniuersalis affirmatiua ad vtrunq; extremum & a & b, particulariter. colligetur ergo vtrius factum fuerit, alicui b inesse a. quare prima erit figura. siquidẽ omni c inest a, & alicui b inerit c. Et si omni c quidem insit a, & alicui c insit b: eadẽ ratio est. Nam conuertetur particularis ad minus extremum. Et si ad minus extremum ponatur vniuersalis & ad maius particularis, vt si omni c inest b, & alicui c inest a: primus terminus, extremumq; maius ponendum b. Nam omni c inest b, & per cõuersionẽ alicui a inerit c: quare per primam figuram alicui a inerit b. & quoniam particularis cõuertitur, etiam alicui b inerit a. Et si syllogismus negatiuus euadat terminis vniuersaliter enunciatis, hoc est vtrisque vniuersalibus propositionibus, similiter vt in superioribus sumẽdum. Nam omni c insit b, & nulli c insit a, per cõuersionem igitur & alicui b inerit c & nulli c inest a. quare c mediũ erit primæ figuræ ad colligendũ alicui b nõ inesse a. Et simile fuerit si negatiua sit vniuersalis & affirmatiua particularis. Nam cõuersa particulari, prima efficietur figura. vt si nulli c inest a & alicui c inest b. etiã nulli c inest a & alicui b inerit c. Sed si particularis sumatur negatiua: minime hũc in modum resoluetur. Vt si omni c inest b, & alicui c non inest a: minime reducitur. Nam cõuersa vniuersali affirmatiua, vtræq; propositiones erūt particulares: ex quibus nullus cõflari valet syllogismus. Non omnes igitur syllogismi tertiæ figuræ, reducuntur in primam: sed omnes particulares primæ reducuntur in tertiã. ¶ Primum corollarium. Vnde manifestum est ad resoluẽdum in seinuicem has figuras: in vtrisque his figuris eam propositionẽ quæ ad minus extremum collocatur cõuertendam esse. hac enim conuersa, figura in figuram transit. ¶ Quarta conclusio. Particularium syllogismorum secundæ figuræ vnus in tertiã figuram resoluitur: alter autẽ non resoluitur. Nam cum vniuersalis fuerit negatiua, resoluitur. Si enim nulli b inest a & alicui c inest a: vtræq; similiter ad a cõuertuntur ita vt fiat subiectum. quare nulli a inerit b & alicui a inerit c. mediũ igitur in tertia figura erit a. Quando autẽ omni b inest a & alicui c non inest a, nulla fit resolutio. Nam cõuersione facta, neutra propositionũ manet vniuersalis. ¶ Quinta conclusio. Syllogismi negatiui tertiæ figuræ resoluuntur in secundam figuram: quotiẽs vniuersalis, negatiua fuerit. cum autẽ particularis fuerit, minime. vt si nulli c inest a, & omni c inest b: similiter & nulli c inest a, & alicui c inest b. Nam vtræq; cõuersa nulli a inerit c, alicui autem b, inerit c: quare secunda efficietur figura. Sed si particularis sit negatiua, nõ resoluetur. Nam particularis negatiua conuersione non recipit, quod nihilominus oporteret, vt resolueretur. ¶ Secundũ corollarium. Manifestum igitur est eosdem syllogismos in his figuris adinuicẽ nõ resoluẽ, qui nec in primam resoluebantur. ¶ Tertium. Perspicuum insuper est eorũ syllogismorum qui in primam figuram reducuntur: hos syllogismos per impossibile relinqui claudendos, perficiendosq;. Quomodo igitur oportet syllogismos reducere, quodq; figuræ resoluuntur in inuicẽ: ex dictis satis est exploratum.

¶ De syllogismis infinitis & regulis consequentiarum. Cap. XLII.

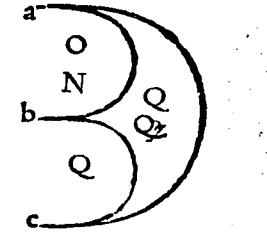
Differt autem in construendo vel destruendo opinari, aut idem aut diuersum significare: non esse hoc, & esse non hoc. vt non esse album, ei quod est esse nõ album. non enim idem significat. nec est negatio eius quæ est esse album, ea quæ est esse non album: sed non esse album. Ratio autem huius hæc est. similiter enim se habet possibile est ambulare, ad possibile est non ambulare: ei quæ est esse album, ad esse non album, & scit bonum, ad scit non bonum. nam scit bonum vel sciens bonum: nihil differt. neq; potest am-

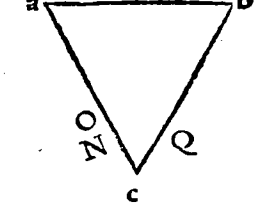
b N Q c

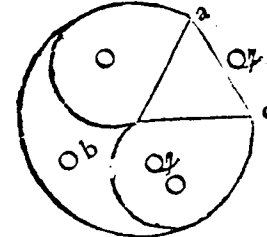
b N c

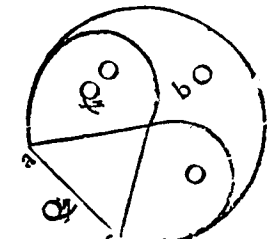
Q Q

Baroco per impossibile.

Bocardo per impossibile.

bulare, vel est potens ambulare. quare & opposita: non potest ambulare, & non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambulare idem significat, & est potens non ambulare: ipsa simul inerunt eidem. nam idem potest ambulare & non ambulare. & idem sciens bonum & non bonum est. affirmatio autem & negatio non sunt oppositæ simul in eodem. ¶ Quomodo ergo non idem est non scire bonum, & scire non bonum: nec esse non bonum, & non esse bonum idem. nam proportionalium, si alterum sit: & alterum. nec esse non æquale, & non esse æquale idem. huic enim quod est non æquale, subiacet aliquid, & hoc est inæquale: illi vero nihil, eo quod æquale quidem vel inæquale non omne est, æquale autem vel non æquale omne. ¶ Amplius. est non album lignum, & non est album lignum: non simul sunt. si enim est lignum non album: erit lignum. quod autem non est album lignum: non necesse est esse lignum. ¶ Quare manifestum est quoniam non est eius quod est bonum: est non bonum, negatio. si ergo de omni vno, vel affirmatio vel negatio vera: si non est negatio, palam quoniam affirmatio aliquo modo erit. affirmationis autem omnis, negatio est. & huius ergo: ea quæ est, non est non bonum. ¶ Habent autem ordinem hunc adinuicem. sit esse quidem bonum in quo a. non esse autem bonum in quo b. esse autem non bonum in quo c sub b. non esse autem non bonum in quo d sub a. omni ergo inerit aut a aut b: & nulli eidem, & omni. aut c aut d: & nulli eidem. & cui c inest: necesse est b omni inesse. si enim verum est dicere quoniam est non album, & quoniam non est album, verum. impossibile est enim simul esse album & esse non album, aut esse lignum album & esse lignum non album. quare si non affirmatio: & negatio inerit. Ei autem quod est b, non semper c. quod enim omnino non est lignum: neque lignum erit album nec non album. Ecouerso autem cui inest a: & d omni inest. aut enim c aut d. quoniam autem non possunt simul esse non album & esse album: d inerit. nam de eo quod est album, verum est dicere: quoniam non est non album. De d autem non omnino a erit. nam de eo quod omnino non est lignum: non verum est dicere a, quoniam est lignum album. quare d verum est, & a non verum, quoniam est lignum album. ¶ Palam autem quoniam & a c nulli eidem insunt: sed b & d contingit eidem alicui inesse. ¶ Similiter autem se habent & priuationes ad prædicationes eadem positione. sit enim æquale, in quo a. non æquale, in quo b. inæquale, in quo c. non inæquale, in quo d. ¶ In pluribus autem quorum his quidem inest, illis vero non inest idem: negatio quidem similiter vera sit. vt quoniam non sunt alba omnia, aut quoniam non est album vnūquodque: at quoniam est non album vnūquodque: aut quoniam omnia sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quæ est omne animal album, non hæc (est non album omne animal) negatio. ambæ enim falsæ: sed est, non omne animal album. ¶ Quoniam autem palam, & aliud significat est non album, & non est album, & illa quidem affirmatio, hæc vero negatio: manifestum quoniam non est idem modus monstrandi vtrunque: vt quoniam quicquid est animal: non est album, aut contingit non esse album, & quoniam verum dicere non album. hoc enim est esse non album. ¶ Sed verum quidem dicere, est album siue non album, idem modus. Constructiue enim ambæ per primam ostenduntur figuram. nam verum ei quod est: similiter ordinatur. eius enim quæ est, verum dicere album: non hæc, verum dicere non album, negatio. sed hæc: non est verum dicere album. Si enim verum est dicere quicquid est homo musicum esse, aut non musicum esse: quicquid est animal sumendum musicum esse, aut non musicum esse. & ostensum est. Non esse autem musicum quicquid est homo: destructiue monstratur secundum dictos tres modos. ¶ Simpliciter autem quando sic se habent a & b vt simul quidem eidem non contingant: omni autem de necessitate alterum. & rursus c & d similiter. sequitur autem id quod est c, a & non conuertitur: & id quod est b sequetur d, & non conuertitur. & a quidem & d cōtin-

gunt eidem: b autem & c non cōtingūt. ¶ Primum ergo quoniam id quod est b, sequitur d: hinc manifestum, quoniam eorum quæ sunt c d alterum ex necessitate omni inest. cui autem b: non cōtingit c eo quod simul infert a. a autem & b non cōtingunt eidem. manifestum quoniam d sequetur b. ¶ Rursus quoniam ei quod est a non conuertitur c, omni autem vel c vel d: cōtingit a & d eidem inesse. ¶ B autem & c non contingit: eo quod cōsequitur a id quod est c. accidit enim quiddam impossibile. ¶ Manifestum est ergo quoniam nec b ei quod est d cōuertitur: eo quod contingit simul a, d inesse. ¶ Accidit autem aliquoties in huiusmodi terminorum ordine falli: eo quod opposita non sumantur recte quorum necesse est omni alterum inesse. Vt si a & b non contingunt simul eidem: necesse est autem inesse cui non alterum, alterum. & rursus c & d similiter. cui autem c omni, sequitur a. accidit enim cui d: b inesse ex necessitate, quod falsum est. Si sumatur enim negatio eorum quæ sunt a b, ea quæ est in quibus f. & rursus eorum quæ sunt c d, ea quæ est in quibus g. necesse est igitur omni inesse vel a vel f. aut enim affirmationem aut negationem. & rursus, aut c aut g. affirmatio enim & negatio. & cui c, omni a subiaceret. quare cui f, omni hoc quod est g. Rursus quoniam eorum quæ sunt f b, omni alterum. & eorum quæ sunt g d: similiter. sequitur autem g id quod est f. & id quod est d sequitur b. hoc enim scimus. si ergo a id quod est c: & id quod est d sequetur b. hoc autem falsum. ecōtrario enim erat in his (quæ sic se habent) cōsequētia. Non enim fortasse necessariū omni inesse, aut a aut f. nec f aut b. non enim est negatio eius quod est a hoc quod est f. nam boni non bonum negatio. non autem est idem hoc quod est non bonum, ei quod est neque bonum neque non bonum. similiter autem & in c d. nam negationes quæ sumptæ sunt: duæ sunt.

¶ Quadragesimifecundi Cap. notæ.

¶ Negatio, negatio contradictoria. ¶ Cum dicitur est non æquale: termino non æquali subiaceret, subiiciturque inæquale, quod omne inæquale sit non æquale. sed cum dicitur non est æquale: nullus terminus est cui subiiciatur, subiaceatque æquale. quare cum vni aliquid subiaceat, alteri vero nihil tale subiaceat: propositiones illæ non idem significant. neque intellige subiaceret, vt si verum est esse non æquale vt oporteat quicquam esse quod sit inæquale, quemadmodum si Socrates ægrotat: oportet Socratem esse. & si est inæqualis: & ipse quoque est. Sed id intendebatur, prædicato non æquale, subiaceret inæquale vt minus commune: sed non cum dicebatur non est æquale. nam prædicatum est æquale: cui certum est, non subiaceret inæquale. Rationem enim reddidit Aristoteles cur dixerit inæquale subiaceret ei quod est non æquale, quod æquale & non æquale de omni dicuntur, non autem æquale & inæquale. quare oportet inæquale in paucioribus esse quam non æquale, & non æquali, subiaceret. ¶ Non simul sunt, non simul sunt veræ. propositiones enim illæ simul sunt: quarum nunquam vna vera esse potest sine altera. ¶ Est non album lignum: solum non album infinitum est.

A	æquale	c	inæquale
A	esse bonum	c	esse non bonum
b	non æquale	d	non inæquale
b	non esse bonum	d	non esse non bonum

¶ Non semper de quocumque verum est b. Nam cum prædicatum est cōpositum, & quando prædicata sunt habitus & priuationes, cuiusmodi sunt æquale & inæquale, iustus iniustus, cæcus & vidēs: ad c semper sequitur b, sed non cōuertitur. & ad a sequitur d, sed non cōuertit. In prædicatis simplicibus cōuertit eadē seruata quātitate. vt sequitur est non album, igitur non est album. & cōtrā: non est album, igitur est non album. Idcirco enim Aristoteles dixit, non semper: quia aliquando recurrat. Eadē dico seruata quātitate. nam quādo in figura a c facimus vniuersales, & b d sunt particulares: non recurrūt etiam in simplicibus.

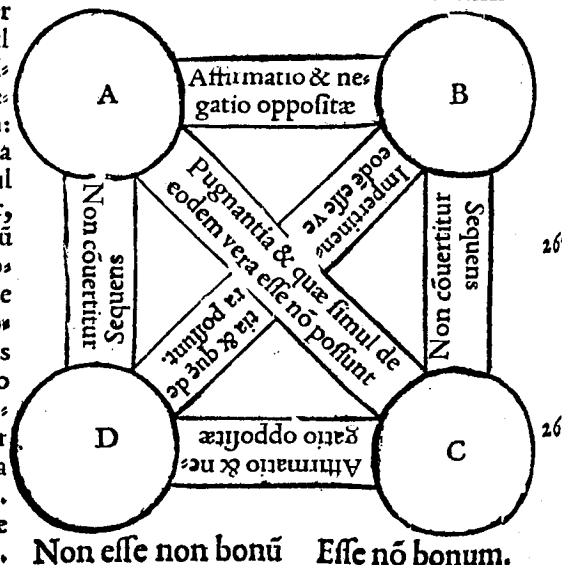
Antecedentes recurrentes	Antecedentes non recurrentes	Consequentes non recurrentes.
1 A est album	1 A est lignum album	1 d non est lignum non album
2 c est non album	2 A est æquale	2 d non est inæquale
Consequentes recurrentes	3 c est lignum non album	3 b non est lignum album
1 d non est non album	4 c est inæquale	4 b non est æquale
2 b non est album		

¶ Verum & falsum propositionem de modo faciūt: vt possibile, contingens & reliqua. Itaque vt negatio huius, omnem hominem possibile esse animal: est hæc, non omnem hominem possibile esse animal, & non hæc, omnem hominem possibile est non esse animal: ita huius omnem hominem esse dicere animal negatio est hæc, non omnem hominem verum est dicere, & non hæc, omnem hominem verum est dicere non animal. Hæc autem omnem hominem verum est dicere animal, vim absolutæ habet, omnis homo est animal. Et de falso fortasse vt falsum omnem hominem esse album: vim oppositæ habet,

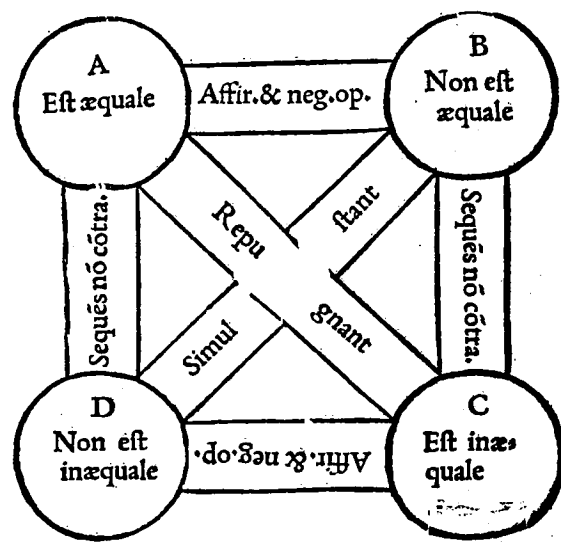
aliquis homo nō est albus. Et vt possibile & alij modi se habent vt esse in absolutis: ita verū & falsum sese habent in illis quibus apponuntur. & hæc pro quinta & sexta conclusione, & modo locutionis Aristotelico, concipiendo. ¶ Hæc, omnis homo nō est musicus, destructiue id est negatiue monstratur. sed hæc, verū est dicere hominem non esse musicum, destructiue id est priuatiue monstratur, perinde atq; hæc omnē hominem possibile est non esse album, nō autē negatiue. Nam negatiua nō est, etsi alicui negatiue æque possit. Itaq; destructiue, & negatiue in absolutis: & priuatiue plerunq; in illis de modo nobis designat. Et ponūtur hic termini musicū, animal, homo: non q; absolute in illis syllogismos constituamus, sed exempli solum causa, vt sentiāt qui discunt, & vt per eos, alios intelligamus, in quibus fiat syllogismus. ¶ Dicti tres modi sunt secundus modus primæ figuræ, primus & secundus secundæ: qui destructiue vniuersalem & negatiuam & priuatiuam concludūt. Priuatiuas intelligo vt prius in illis de modo: quæ simpliciter affirmatiuis (cum eiusdē sint subiecti & prædicati) contrapositæ sunt, affirmatiuam habentes figuram. ¶ Quando de enunciationibus loquimur: inest, est, verum est, idem. ¶ Duæ sunt atq; diuersæ. Si g esset negatio coponetur g idem esse d, q; vnus tantum sit vna negatio. Et licet id in terminis monstratū sit: idem tamē in propositionibus monstrari possēt. Primo si sit propositio quæ antecedit & propositio quæ sequitur sed non conuertatur: ad oppositū cōsequētis sequi oppositum antecedentis. Secundo oppositum antecedentis stare cum cōsequente, vt d cum a. Tertio oppositum consequētis repugnare antecedenti. Quarto consequentiam oppositi consequentis ad oppositum antecedentis nō recurrere ac conuerti. Quinto ex falsa oppositione hallucinari neq; admittendam esse duabus oppositis superiore modo idem opponi. & hæc in elementis ad longum monstrata sunt.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVADRAGESIMISECVNDI.

Quadragesimū secundum cap. cōclusiones octo. ¶ Prima cōclusio. Differt autē cum ad construendū tum destruendū opinari aut idem aut diuersum significare: non esse hoc, & esse nō hoc. vt opinari non esse albū idem significare aut diuersum: ei quod est esse nō album. Nam nō idem significant. Neq; negatio huius, esse album: est esse nō album, sed non esse album. ¶ Huius autē hæc ratio. Nam hūc in modū se habet potest ambulare, ad potest nō ambulare: quæ admodum esse albū, ad esse nō album, & quæ admodum scit bonū ad scit nō bonū. atqui potest nō ambulare negatio nō est eius quod est potest ambulare. neq; scit nō bonū: negatio huius scit bonū. quare neq; huius est album: negatio erit, est nō album. Quōd autē scit nō bonum & potest nō ambulare negationes nō sint horū, scit bonū, & potest ambulare: agnoscitur. Nam scit bonū & est sciēs bonum, nihil differūt. idē idem potest ambulare: & est potēs ambulare. quare & hæc opposita nihil differēt: nō potest ambulare & nō est potēs ambulare. si igitur nō est potēs ambulare, idem significat atq; est potēs nō ambulare, sitq; est potēs nō ambulare negatio huius est potēs ambulare: illa simul eidē inerūt. Nam idem simul potest ambulare & potest non ambulare: & idem simul est sciēs bonū & sciēs non bonū. atqui affirmationē & negationē oppositas: impossibile est simul esse in eodē. Non igitur nō est potēs ambulare idē significat, ac est potēs nō ambulare: neq; est potēs non ambulare negatio est huius, est potēs ambulare. quare neq; negatio huius est album: erit est nō albū. ¶ Secūdo. quæ admodum nō idem est nō scire bonū & scire nō bonū: neq; esse nō bonum & nō esse bonū idem (nam proportionaliū si alterū sit: & alterum) neq; esse nō æquale & nō esse æquale idē. Nam huic, est nō æquale quippiam subiacet: & hoc est inæquale. illi autē nō est æquale: nihil subiacet. q; autē non æquali subiectum sit inæquale: hoc ideo est quia non omne, æquale aut inæquale est. at omne: æquale aut nō æquale. quare nō æquale communius: & inæquale specialius & subiaccens. quare etiā non idem est esse nō albū: ac non esse albū. ¶ Tertio. Insuper est nō albū lignū & nō est albū lignū: nō simul sunt. Nam idē sunt est nō lignum albū & est lignum nō albū: & si est lignum nō albū, ex necessitate erit lignū. at quod nō est album lignū: nequaquā necesse est esse lignū. potest igitur vna esse vera: altera existente falsa. quare non simul sunt. negatio igitur huius est albū: non est hæc, est nō albū. ¶ Corollarium. Quo sit manifestū negationē huius est bonū: non esse, est non bonum. Si ergo de omni vno vel affirmatio vel negatio vera est: si nō est negatio, perspicuū quoniam aliquo pacto affirmatio erit. affirmationis autem omnis, negatio est. & illius ergo negatio erit: nō est non bonū. ¶ Secūda cōclusio. Prædictæ propositiones, hūc qui subiūgetur inter se habet ordinem. Esto autē a quælibet affirmatio: vt esse bonū. b eius negatio: vt nō esse bonū. c sub b infinita affirmatio: vt esse nō bonū. d vero sub a, ipsius c negatio: vt nō esse nō bonum.

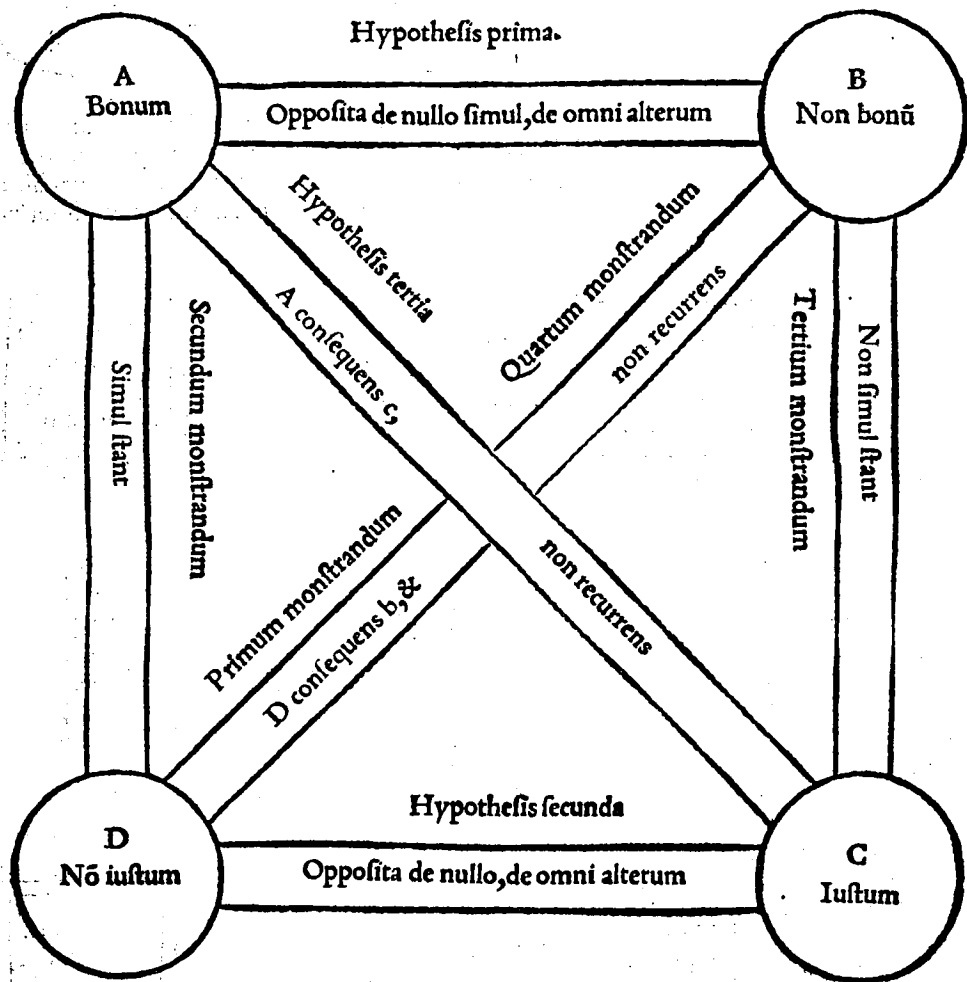

Hūc profecto ordinem habent, vt de omni verum sit aut a, aut b: & de nullo eodem, ambo simul. similiter & de omni verum sit aut c, aut d: & de nullo eodem simul. Et de quocunq; verum est c: necesse est de omni huiusmodi verum esse & b. Nanque si verum est dicere est non album: etiam & verum est dicere non est album. Nam impossibile est simul esse album & esse non album. aut esse simul, lignum album & esse lignum non album. quare si cum hac posita vera, est non album, nō est affirmatio vera est album: negatio simul vera erit, non est album. de quocunq; igitur verum est c: & de omni eiusmodi verum est & b. Sed e contra nō semper de quocunq; verum est b, de eodem & c verum esse oportet. Nam quod omnino non est lignum: neq; lignum erit album, neque non album. quare b nō est lignum albū, verū esse potest: & nihilominus c est lignum non album, falsum. Et a & d conuersum habent ordinem ad b & c. nam de quocunq; verum est a: & de omni huiusmodi verū est d. Nam de quocunq; verum est a: verum est c, aut d. at quoniam impossibile est simul esse c & a, scilicet esse nō album & esse album: d incrit. nam de eo quod est album: verum est dicere quoniam non est nō album. Sed e contra nō semper de quocunq; verum est d: de eodem & a verum esse oportet. Nam de eo quod omnino non est lignum: nō verum est dicere esse lignum album. quare de eo nō dicitur a, & tamen de eo dicitur d. nam nō est lignum nō album. quare tunc d verum: & a, est lignum album, nō verum est. ¶ Corollarium. Perspicuum autem est de nullo eodem a & c simul vera esse: sed b & d contingere de aliquo eodem simul vera esse. ¶ Tertia conclusio. Similem inter se ordinem seruant priuationes: prædicatis simili positione adiectæ. Sit enim a æquale. b non æquale. c inæquale. d non inæquale. ¶ Quarta conclusio. Quando pro pluribus vniuersaliter enunciamus quorum his quidem prædicatum idem inest, illis vero non inest, siue id sit pluraliue, siue singulariter: negatio similiter vera sit, & affirmatio falsa. Vt factis huiusmodi affirmationibus & negationibus: omnia sunt alba, nō omnia sunt alba, non omnia sunt non alba, non omnia sunt non alba. Item vnumquodq; est album, nō est vnumquodque album. vnumquodque est non album: non vnumquodque est non album. negatio, non omnia sunt alba: & non vnumquodque est albū similiter vera est: & omnia esse alba, aut vnumquodque esse album, falsum. quare similiter vera, non omnia esse nō alba. & nō vnumquodque esse non album. Et similiter si specialius enunciamus: eius quæ est omne animal est albū, negatio nō est hæc, omne animal est nō album (nam ambe falsæ sunt) sed hæc, non omne animal est album:

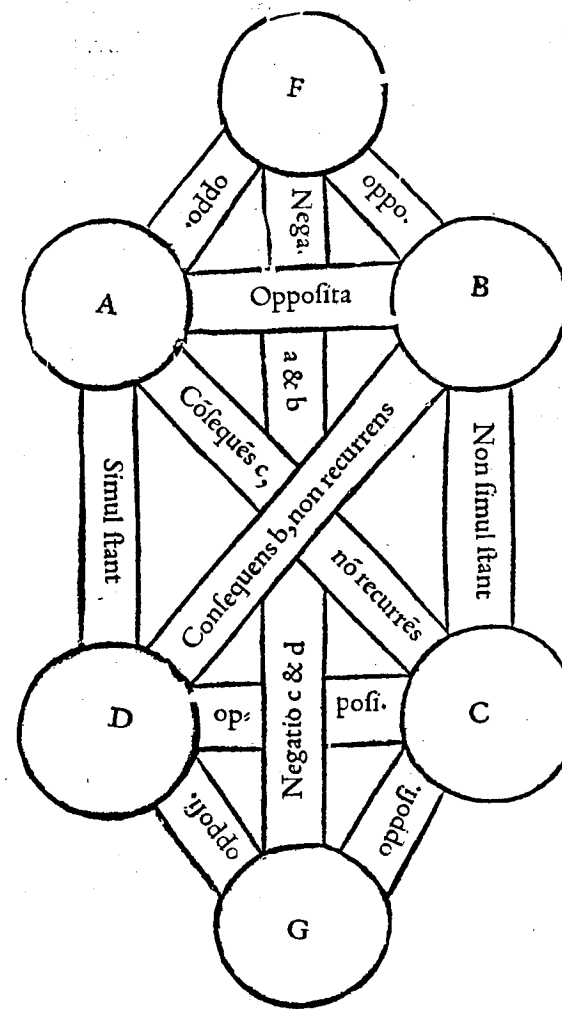
¶ Omnia sunt alba. Quodque est album. ¶ Non omnia sunt alba. Nō quodq; est album. ¶ Antecedens ¶ Negationes ¶ Affirmationes ¶ Oppositæ ¶ Antecedens ¶ Oppositæ ¶ Non omnia sunt nō alba. Nō quodq; est nō albū. ¶ Omnia sunt non alba. Quodq; est nō album.

¶ Quinta conclusio. Non idem est modus syllogismo ostendendi, vtrancq; harum, omne animal nō est album, siue contingit nō esse album: & verum est dicere omne animal, nō album. hoc enim (inquam verum dicere omne animal non album) idem intelligo ac cum dicitur omne animal est non album. Et hoc ideo est: quoniam manifestum quidem esse diuersum significare, est non album, & non est album. nam illa quidem affirmatio: hæc vero negatio est. ¶ Sexta conclusio. Harum, verum dicere omne animal est album, & omne animal est non album: idem est monstrandi modus. Nam ambæ: per primam figuram, affirmatiue monstrantur. nam verum, ipsi est: similiter ordinatur. huius enim, verum dicere album, negatio non est hæc, verum dicere non album: sed hæc, non verum dicere album. Si enim monstrare volumus, esse verum dicere omnem hominem non esse musicum: sumendum est omne animal esse musicum, vel omne animal non esse musicum. & si id sumi possit: monstratum est propositum hoc pacto. Verum dicere omne animal esse musicum, omnis autem homo animal: verum igitur dicere, omnem hominem esse musicum. vel hoc pacto. verum dicere omne animal non esse musicum, & omnis homo animal: verum itaque dicere omnem hominem non esse musicum. Et omnem hominem non esse musicum, destructiue: secundum dictos tres modos. ¶ Septima conclusio. Omnino autem quando sic se habent consequens aliquod & oppositum eius (verbi causa a b) vt simul eidem non contingant, omni autem de necessitate insit alterum, & rursus quando similiter se habent quod antecedit & eius oppositum (verbi causa c & d) & id quod est c, sequitur a, & non conuertitur: etiam id quod est b sequetur d, at id non recurrit. & a quidem & d contingunt eidem inesse: b autem & c nequaquam contingere possunt eidem inesse. hoc est quando termini sic se habent vt dictum est: ad oppositum consequentis sequitur oppositum antecedentis. sed non recurrit: vt ad oppositum antecedentis sequatur oppositum consequentis, & simul stant consequens & oppositum antecedentis. nunquam autem possunt simul stare oppositum consequentis & antecedens.

¶ Primum ergo quod ad b sequatur d: hinc manifestum. Nam quia eorum quæ sunt c d, alterum ex necessitate omni inest. at cui contingit b, nō contingit c: quia c coinfert, secundumque trahit a. & a, & b ex hypothesis non contingunt eidem, cui igitur continget b, simul continget & d.

quare manifestum est d consequens esse eius quod est b. ¶ Rursum quia cū a nō conuertitur c: fieri potest vt insit a, nō autem c. & positum est omni inesse c vel d. quare tunc cū a: inerit d. Contingit igitur a & d eidem inesse: quod erat secundum monstrandum. ¶ B autem & c non contingit eidem inesse: eo quod consequitur a ad id quod est c. accidit nanque impossibile. nam si b c simul insunt: quia ad id quod est c sequitur a, etiam & a inest. & positum est b inesse. inerunt igitur simul a & b: quod est impossibile. nō igitur b & c cōtingit eidem inesse: quod tertio loco erat monstrandum. ¶ Manifestum igitur etiam est b nō conuerti cum d, ob id ipsum quod a & d monstrata sunt simul inesse. nam si simul sint a & d, & ponatur b cōuerti cū d: ad d sequetur b. quare cum d insit: & b inerit. sed & a positum est inesse. insunt igitur simul a & b: quod est impossibile. & id quarto erat monstrandum. ¶ Octaua conclusio. Accidit aliquotiens in huiusmodi terminorū ordinatione hallucinari: ob id ipsum quod non recte ea opposita sumatur, quorum necesse est omni inesse alterum. ¶ Vt si a & b nō contingunt simul eidem & necesse est cui nō inest vnū, eidē inesse alterum. & rursus c & d similiter: & cuiuscūq; c inest, consequens sit vt prius & a inesse, accidet sanē ex terminorū ordinatione nō recta, cui d inest ex necessitate inesse b, & b d, ex necessitate cōuerti, quod falsum est. Quod autē ex huiusmodi perperam facta terminorū ordinatione id accidat, ostenditur.

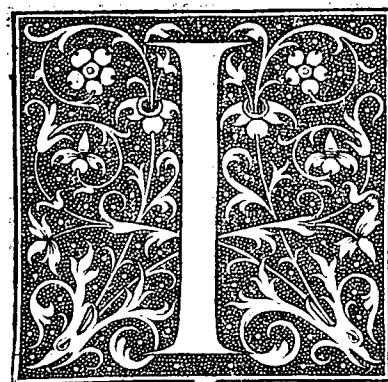
In prima ratiocinatione.	
Antecedens	C antecedens
Consequens	A consequens
Antecedens	F oppositū consequentis
Consequens	G oppositū antecedentis
In secunda ratiocinatione.	
Antecedens	F antecedens
Consequens	g consequens
Antecedens	d oppositum cōsequentis
Consequens	b oppositū antecedentis
	a bonum
	b non bonum
	c iustum
	d non iustum
	f neq; bonū, neq; nō bonū
	g neq; iustū, neq; non iustū

Nam si sumi admittatur negatio eorum quæ sunt a b quæ sit f, & eorum quæ sunt c d quæ sit g. necesse erit igitur omni inesse: vel a, vel f. nam aut affirmationē, aut negationē inesse necesse est. & rursus necesse omni inesse: aut c, aut g. affirmatio em̄ & negatio posita sunt c, & g. & cuiuscūq; c, supponitur & a omni inesse atq; sequi. quare vt prius de b & d monstratū est: cuiuscūq; inerit f, & omni inerit g, eritq; g sequens ad f. Rursum quoniam eorū quæ sunt f b, necesse est omni alterū inesse. Nam posita sunt affirmatio & negatio. Et similiter eorū quæ sunt g d: vt omni alterum insit necesse est. atqui g ad f sequi monstratū est. ad id igitur quod est d sequet b. hæc enim prius monstrata cognoscim⁹. Ex hac ergo terminorū ordinatione si a sequitur id quod est c, & b sequet id quod est d. Hoc autē falsum.

nam ecōtrario in ijs quæ sic se habent, erat cōsequentia. manifestū est igitur cōtingere aliquotiens in huiusmodi terminorum ordinatione falli, & oberrare: ob id ipsum qd opposita non recte sumantur, quorū necesse est omni inesse alterum. Nam nō necessarium est fortasse inesse aut a, aut f, neq; f, aut b. neq; concedendū fuit f negationē esse a. Nam boni, non bonum negatio est. & nō est idem hoc quod est non bonum: ei quod est neq; bonum, neq; nō bonum. similiter autem & in c: g nō esse negationem c. Nam negationes sumptæ scilicet g d: duæ sunt atque diuersæ.

SECUNDI PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS: QVI SYLLOGISMI PLVRA CONCLVDVNT. Cap. I.

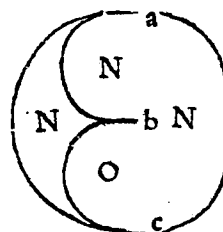
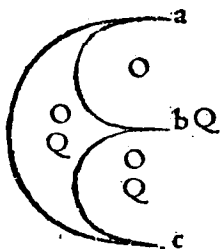
N quot ergo figuris & per quales, & quot proposi- tiones & quando, & quomodo fit syllogismus, am- plius autem ad quæ perspicendum cõstruenti & destruenti, & quomodo oporteat quærere de pro- posito secundum vnamquanq; artem, amplius au- tem per quã viam sumemus quæ in singulis sunt principia: iam pertransiuimus. Quoniam autem alij quidẽ syllogismorum sunt vniuersales, alij ve- ro particulares: vniuersales quidẽ omnes semper plura syllogizant, particularium autẽ prædicatiui quidem plura, negatiui vero conclusionem solam.

Nam aliæ quidẽ propositiones cõuertuntur: priuatiua vero nõ cõuertitur. Con- clusio vero: aliquid de aliquo est. quare alij quidẽ syllogismi plura syllogizãt. Vt si a ostẽsum sit, omni aut alicui b inesse: & b, alicui a necessariũ est inesse. & si nul- li b inesse a: & b, nulli a. hoc autẽ aliud est à priori. si autẽ a, alicui b nõ inest: non necesse est b, & alicui a nõ inesse. cõtingit enim omni a inesse. hæc ergo cõmunis omnium causa vniuersaliũ & particularium. Est autẽ de vniuersalib; & aliter dicere. quæcũq; enim aut sub medio, aut sub cõclusionem sunt: omnium erit idẽ syllogismus, si illa quidẽ in medio, hæc vero in conclusione ponantur. vt si a b conclusio per c: quæcũq; sub b aut sub c sunt, necesse est de omnibus dici a. nam d si in toto b, & b in a: & d erit in a. Rursum si e in toto c, & c in toto a: & e in to- to a erit. Similiter autem, & si priuatius fit syllogismus. In secunda autem fi- gura quod sub conclusione erit: solum erit syllogizare. vt si a inest nulli b & om- ni c: conclusio quoniam nulli c, inest b. si autem d sub c est: manifestum quoniã non inest ei, b. ijs autem quæ sunt sub a, quoniam b non inest: non palàm est per syllogismum, etsi non inest b, ei quod est e: si est e sub a. sed inesse quidem b, nullic: per syllogismum ostensum est. non inesse vero a, hoc quod est b: inde- monstratum sumptum est. quare nec per syllogismum accidit b non inesse e. In particularibus autem, eorum quidem quæ sub conclusione sunt: non erit necessarium. Non enim fit syllogismus, quando ea sumpta fuerit particularis. eo- rum autem quæ sunt sub medio, erit omnium: veruntamen non per syllogis- mum. vt si a, omni b: & b, alicui c. nam eius quod sub c est positum: non erit syl- logismus. eius vero quod sub b, erit: sed nõ propter eum qui prius factus est syl- logismus. Similiter autem & in alijs figuris. nam eius quidem quod sub conclu- sione est: non erit. alterius vero erit, verum non per syllogismum: eo qd & in vni- uersalibus ex indemonstrata propositione quæ sunt sub medio ostendebantur. quare vel neque hic erit, vel & in illis.

Primi cap. secundi priorum notæ.

Syllogismus vniuersalis: qui cõclusionem colligit vniuersalem. Particularis: qui colligit particu- larem. Prædicatiuus: qui affirmatiuam. Et negatiuus qui negatiuã: ad quẽ reducimus priuatiuum, qui conclusionem cõcludit priuatiuam. Contingit enim a inesse b: tametsi alicui b non inest a. A homo, b animal. Et quæ dicuntur: ad syllogismos absolutos applicanda. Quid in toto esse & quo a 2 dici de omni differt: dictũ est in annotationib; primi capituli præcedẽtis libri numero 10. Sub 3 conclusionem, sub conclusionis subiecto, sub minore extremitate. Solum sub cõclusionem sumẽdo: plura syllogismo colligimus. syllogismo virtute prosyllogismi. vnde bifariã plura concludere con- tingit. syllogismo: quando id facimus ex aliqua propositione monstrata virtute prioris syllogismi. & præter syllogismũ: quãdo id facimus nõ virtute prius facti syllogismi. Neq; vult inficias ire Ari- stoteles: sumendo sub medio nõ posse nos plura syllogizare in secunda figura, sed id solum, hoc ip- sum nõ esse ex prosyllogismo. Si autẽ d sub c est: manifestum est quoniã & nulli d inest b. Nam

Modus plu- ra concludẽ- di duplex.

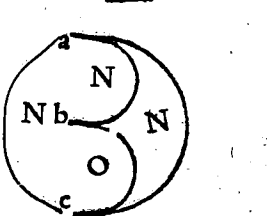
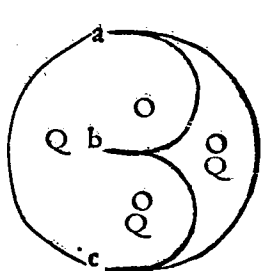
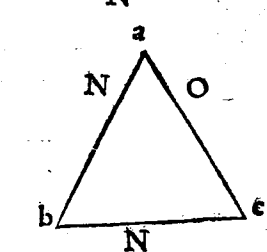
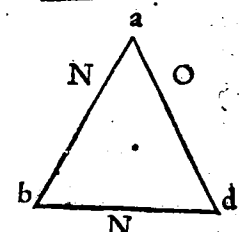
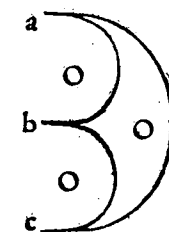

prosyllogismo primæ figuræ omni c inest a, & omni d inest c: colligimus omni d inesse a. proposi- tio per datum syllogismũ nota est, & assumptio ex hypothese data: conclusio igitur omni d inest a nota. tunc eodẽ, consimiliq; priori syllogismo: colligimus nulli d inesse b. hoc pacto. nulli b inest a, & omni d inest a, nulli d inest b. Tametsi ipsi e nõ inest b, si e sit sub a. Si e sit sub a: ipsi e ex ne- cessitate nõ inest b, sic syllogizando. nulli b inest a, & omni e inest a. Igitur per primum secundæ figuræ nulli e inest b. propositio eadẽ est quæ prioris syllogismi. & assumptio est hypothesis. quare plura concludit, sed nõ ex syllogismo. quia dicitur ex syllogismo plura concludere: quando virtute prioris syllogismi concludit. & quanquam cognosceretur manifeste ex hac nulli a inest b, per pri- mam figuram: illa syllogismo nõ cognoscitur, sed cõuersione huius, nulli b inest a. quare ex inde- monstrata syllogismo, semper plura concludit: & non syllogismo. Nam nullus fit syllogismus: quando ea sumpta fuerit particularis. Esto syllogismus particularis, omni b inest a, alicui c inest b, alicui c inest a: & sit d sub c, & sumpta omni d inest c, & particulari eadẽ alicui c inest a. assumptio est hypothesis, propositio, conclusio syllogismi dati: sed nullus fit syllogismus. Nam primæ figuræ propositio est particularis: quo modo nõ fit syllogismus. si tamen concludẽda esset: ex illis esset col- ligenda. vnde sumendo sub conclusione in prima figura: ex syllogismo plura concludimus. & prio- ris syllogismi conclusio sumitur propositio secundi syllogismi, aliquid scilicet eorum quæ sub con- clusione sunt concludentis. Sed vt qui ex syllogismo & qui præter syllogismum & vbi id fit, & vbi non fit cognoscamus: hanc subiicimus descriptionem.

Table with 4 columns: Prima figura, Sub medio, Sub conclusione, Ex conuersione. Rows include Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti, Felapton, Disamis, Darisi, Bocardo, Ferison.

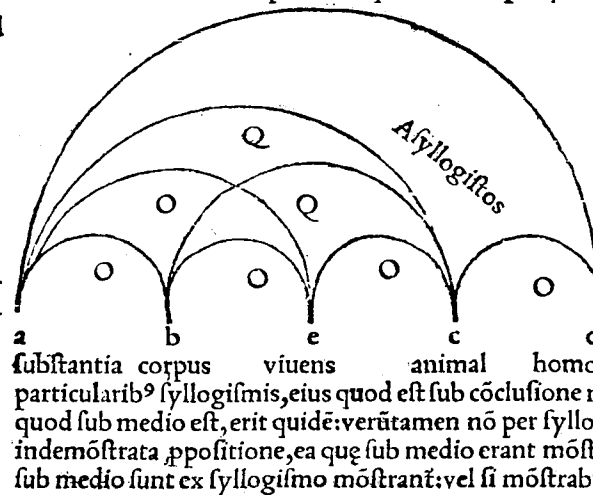
PARAPHRASIS CAP. PRIMÆ.

Primum cap. secundi priorum. conclusiones quatuor. Prima cõclusio. Cum syllogismo- rum hi quidem vniuersales, illi vero particulares existant, & particularium hi prædicatiui illi porò negatiui: vniuersales omnes & particulares prædicatiui semper plures colligunt conclusiones, particulares vero negatiui vnam solam. In quot igitur figuris, & per quas & quot propositiones, & quando & quonam pacto fit syllogismus, præterea autem ad quæ aspiciendum tum cõstruenti, tum destruenti, & quomodo secundum vnamquanq; disciplinam syl- logismo inquirendum est propositum, insuper autem & per quam viam, atque artificium sume- mus circa vnumquodque principia: iam exegimus. Nunc autem demonstrandum est propositum: vniuersales syllogismos & particulares affirmatiuos, plures colligere conclusiones, particulares ve- ro negatiuos vnam solam. id enim ideo est, quia conclusiones vniuersales & particulares affirma- tiuæ conuerruntur, particulares autem negatiuæ, nequaquam. Conclusio autem aliquod prædicatũ de aliquo subiecto enunciat. quare illi syllogismi plura concludunt, hi vero vnũ solum. Verbi causa vt si a monstratum sit omni b inesse: ex necessitate provenit ex secundo cap. præcedentis libri vt alicui a inest b. & similiter si monstratum sit alicui b inesse a: & alicui a inest b. & si monstratum a, nulli b inesse: & nulli a inesse b ex necessitate proveniet. Verum alicui a inesse b, & nulli a inesse b: alia à priori necessitate provenit alicui a non inesse b. Nam contingit omni a inesse b. Non igitur syllogismi particulares negatiui plura colligunt: sed vnam solam conclusionem. & hæc com- munis tam vniuersalium, quàm particularium syllogismorum: cur plura colligant, aut non colligant causa est. Secunda conclusio. De syllogismis vniuersalibus, & alio modo ab illo plura con- cludere dicere possumus. Nam in prima figura omnium quæcũq; aut sub medio, aut sub conclu- sione sunt, idem erit, similisq; syllogizandi modus: si illa sub medio, hæc vero sub conclusione conclusionisq; subiecto ponantur. vt si conclusio omni b inest a per medium c colligatur: quæ-

cunq; sub b aut sub c sunt, necesse est & a de omnibus huiusmodi dici. Nā si d in toto b, & b in toto a: & d erit in toto a per dici de omni, & in toto esse. insuper si e in toto c, & c in toto a: per idem & e erit in toto a. Et de syllogismo negatiuo simile fuerit iudicium. ¶ Tertia cōclusio. In syllogismis secundæ figuræ vniuersalibus, solū sub cōclusionē sumēdo: plura syllogismo colligimus. ¶ Vt si nulli b inest a & omni c inest a: conclusio erit nulli c inesse b. si autē d sub c est: manifestū quoniam & nulli d inest b. Sed b nō inesse ijs quæ sub a sunt minime syllogismo est exploratum, tamen ipsi e nō inest b, si e sit sub a. sed nulli c inesse b: syllogismo ostēsum est. nulli vero a, inesse b: sine syllogismo ni demōstratione sumptum est. quare nec ex prosyllogismo cognoscitur accidere, nulli e inesse b.

¶ Quarta conclusio. In particularibus autē syllogismis: eorum quæ sunt sub cōclusionē, minime erit syllogismus. eorum vero quæ sunt sub medio: omnium erit syllogismus, plurāq; concludemus, sed nō ex syllogismo. ¶ Eorum quæ sunt sub cōclusionē nō erit syllogismus. Nam nullus fit syllogismus quando ipsa sumpta fuerit particularis. vt si omni b inest a, & alicui c inest b, non enim eius quod sub c collocatum est: erit syllogismus. at vero ei⁹ quod est sub b d erit, sed non propter priorem syllogismū.

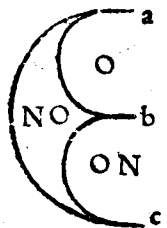
¶ Et in alijs quoq; figuris simile est. Nā in particularib⁹ syllogismis, eius quod est sub cōclusionē nō erit syllogismus. alterius autē, hoc est eius quod sub medio est, erit quidē: verū tamen nō per syllogismum, ob id ipsum q; in vniuersalibus ex indēstrata ppositione, ea quæ sub medio erant mōstrabatur. quare vel neq; in particularib⁹ quæ sub medio sunt ex syllogismo mōstrant: vel si mōstrabunt, & in vniuersalibus quoq; cōsimile erit.

¶ Quod ex falsis in prima figura verum colligatur. Cap. II.

St ergo sic se habere vt veræ sint propositiones per quas fit syllogismus, est autem vt falsæ: est vero vt hæc quidem vera, illa autē falsæ, conclusio autem aut vera, aut falsæ ex necessitate. Ex veris ergo non est falsum syllogizare: ex falsis autē verum. tamen non propter quid, sed quia. nam eius qui est propter quid: non est ex falsis syllogismus. ob quam autem causam: in sequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex veris non possibile falsum syllogizare: hinc manifestum. si enim cum est a, necesse est esse b. si non est b, necesse est a non esse. si ergo verum est a: necesse est & b verum esse, aut accidet idem simul & esse & non esse. hoc autem impossibile. Non autem quoniam ponitur a vnus terminus: accipiatur contingere vno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere. non enim potest. nam quod accidit ex necessitate: conclusio est. per quæ autem fit: ad minimum tres sunt termini, duo autem interualla & propositiones. Si ergo verum est cui omni inest b, & a. cui autem c, & b. cui c, necesse est a inesse. & non potest hoc falsum esse. simul enim erit idem & nō erit. ergo a vt vnum, positum est duas propositiones colligere. similiter autem se habet & in priuatiuis. non enim est ex veris ostendere falsum. ¶ Ex falsis autem est verum syllogizare: & vtrisque propositionibus falsis & vna. hac autē non vtralibet contingit, sed secunda: siquidem totam sumamus falsam. non tota autem sumpta, est vtralibet. ¶ Infit enim a, omni c. ei autem quod est b, nulli, nec b inest c. contingit autem hoc. vt nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. si igitur sumatur a, omni b. & b, omni c: a, omni c inest. quare ex vtrisque falsis vera est conclusio. omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum. inest enim c nulli, nec a, nec b. a autem, b omni. vt si eisdem terminis sumptis: medium ponatur homo. lapidi enim nec animal, nec homo nulli inest. homini autem omni, animal. quare si cui quidem omni inest, sumam⁹ nulli inesse: cui vero non inest, omni inesse, ex falsis vtrisque: vera erit conclusio. Similiter autē ostendetur & si in aliquo vtraq; falsæ sumatur. ¶ Si autem altera ponatur falsæ: prima quidem tota falsæ existente vt a b, non erit conclusio vera. b c autem: erit.

- a animal
- b lapis
- c homo

Auxesis negatiuum.

Dico autē totam falsam cōtrariam veræ. vt si quod nulli inest: omni sumptū est, aut si quod omni, nulli inesse. Infit enim a, b nulli. b autē, omni c. si ergo b c quidem propositionem sumamus veram, a b autē falsam totam & omni b, inesse a: impossibile est a c cōclusionem verā esse. nulli enim inerat a eorum quæ sunt c. siquidem cui b nulli, a. b autē, omni c. Similiter autē nec si a, omni b inest. & b, omni c. sumpta fit autem b c quidem vera propositio. a b autē falsæ tota, & nulli cui b, inest a. cōclusio falsæ erit. omni enim c, inest a. siquidē cui b omni, & a. b autem omni c. manifestum ergo quoniam prima tota sumpta falsæ siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem vera: non fit vera cōclusio. ¶ Non tota autē sumpta falsæ: erit. nam si a, c quidem omni inest: b autem alicui. b autem, omni c. vt animal, cygno quidē omni: albo autem alicui. albū autē omni cygno. si sumat a, omni b, & b, omni c: a, omni c inest vere. omnis enim cygnus, animal. Similiter autem & si priuatiua sit a b. possibile est enim a, b quidē alicui inesse: c vero nulli. b autem, omni c. vt animal alicui albo, niui vero nulli: album vero omni niui. si ergo sumatur a quidē, nulli b. b autē, omni c. a, nulli c inest. ¶ Si autem a b quidem propositio tota sumatur vera, b c autem tota falsæ: erit syllogismus verus. nihil enim prohibet a, & b & c omni, inesse. b autem, nulli c. vt quæcunq; eiusdē generis sunt species nō subalternæ. nā animal & homini & equo inest. equus autem nulli homini inest. si ergo sumatur a, omni b: & b, omni c: cōclusio vera erit, tota falsæ b c propositione. similiter autē cū vniuersalis priuatiua est a b propositio. contingit enim a: neq; b, neq; c nulli inesse. & b, nulli c. vt ex alio genere speciebus diuersum genus. nā animal nec musicæ, nec medicinæ inest, neq; musica medicinæ. sumpta ergo a quidē, nulli b, b autē, omni c: vera erit conclusio. ¶ Et si non tota falsæ sit b c, sed in aliquo: etiā sic erit cōclusio vera. Nihil enim prohibet a, & b, & c toti inesse. b autem, alicui c. vt genus speciei & differentiæ. nā animal homini omni, & omni gressibili. homo autem alicui gressibili, & nō omni. si ergo a, omni b, & b, omni c sumatur: a, omni c inest. quod quidē erat verū. Similiter autē cū priuatiua est a b propositio. cōtingit enim a: nec b, nec c nulli inesse. b vero alicui c. vt genus ex alio genere speciei & differentiæ. nā animal, nec sapientiæ nulli inest, nec cōtēplationi: sapientiæ vero alicui cōtēplationi. si ergo sumatur a, nulli b, b autē omni c: nulli c inest a. hoc autē erat verū. ¶ In particularibus autem syllogismis cōtingit & prima propositione tota falsæ existente, altera autem vera: verā esse conclusionem. & a b in aliquo falsæ existente, b c autē vera. & a b quidem vera, particulari autē falsæ. & vtrisque existentib⁹ falsis. ¶ Nihil enim prohibet a, b quidem nulli inesse: c autem alicui. & b alicui c inesse. vt animal nulli niui. albo autem alicui inest. & nix albo alicui. si ergo ponatur medium nix. primū autem animal. & sumatur a quidem, toti b inesse. b autē, alicui c. a b tota falsæ, b c autem vera: & cōclusio vera. Similiter autem & cū priuatiua est a b propositio. possibile est enim a, b quidem toti inesse: c autem alicui, non inesse. b vero, alicui c inesse. vt animal homini quidem omni inest. album autem aliquod non sequitur. homo vero alicui albo inest. quare si medio posito homine: sumatur a, nulli b inesse. & b, alicui c. vera fit conclusio: cū sit tota falsæ a b propositio. ¶ Et si in aliquo sit falsæ a b propositio, b c vera existentē: erit conclusio vera. nihil enim prohibet a: & b, & c alicui inesse. b autem, alicui c. vt animal alicui pulchro & alicui magno, & pulchrum alicui magno inest. si ergo sumatur a, omni b. & b, alicui c. & a b quidem propositio in aliquo falsæ erit: b c autem vera. & conclusio vera. Similiter autem & cum priuatiua est a b propositio. nam iidem erunt termini, & similiter positi ad demonstrationem. ¶ Rursum si a b quidem vera, b c autem falsæ: vera erit conclusio. Nihil enim prohibet a quidem, toti inesse b, c autem alicui: & b, nulli c inesse. Vt animal, cygno quidem omni, nigro autem alicui: cygnus vero nulli nigro. quare si sumatur a, omni b, & b, alicui

- a animal
- b album
- c cygnus

- N a animal
- b album
- N c nix

- a animal
- b equus
- c homo

- N a animal
- b musica
- N c medicina

- a animal
- b homo
- c gressibile

- N a animal
- b sapientiæ
- N c cōtēplatio

- a animal
- b nix
- c album

- N a animal
- b homo
- c album

- a animal
- b pulchrum
- c magnum

- a animal
- b cygnus
- c nigrum

c: vera erit conclusio cū fit falsa b c. Similiter autē & priuatiua sumpta a b propositione. possibile est enim a, b quidem nulli: c autem alicui non inesse. & b, nulli c. vt genus ex alio genere speciei & accidenti eius speciebus. nam animal quidem numero nulli inest: albo vero non alicui. numerus autem nulli albo. si ergo medium ponatur numerus, & sumatur a quidem nulli b, b autē, alicui c: a, alicui c non inest. quod fuit verum. cū a b quidem sit propositio vera: b c autem falsa. ¶ Et si in aliquo sit falsa a b, falsa autē & b c: erit conclusio vera. Nihil enim prohibet a, alicui b, & alicui c inesse vtriusq; b autem, nulli c. vt si b sit cōtrarium ipsi c, & ambo accidentia eidem generi. nā animal alicui albo & alicui nigro inest. album autem nulli nigro inest. si ergo sumatur a, omni b, & b, alicui c: vera erit conclusio. Et priuatiua quidē sumpta a b: similiter. nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationem. ¶ Et ex vtriusq; falsis: erit conclusio vera. Possibile est enim a: b quidem nulli, c autem alicui inesse. b vero, nulli c. vt genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius. animal enim numero quidē nulli: albo vero alicui inest. & numerus nulli albo. Si ergo sumatur a, omni b, & b, alicui c. conclusio quidē vera: propositiones vero ambæ falsæ. Similiter autem & cū priuatiua est a b. Nihil enim prohibet a, b quidem toti inesse: c autem alicui non inesse. & neq; b, nulli c. vt animal, cygno quidem omni, nigro autē alicui non inest. cygnus vero nulli nigro. quare si sumatur a, nulli b. b autem, alicui c. a, alicui c non inest. ergo conclusio quidem vera: propositiones autem falsæ.

¶ Secundi cap. notæ.

¶ Ex veris verum, ex falsis falsum, ex falsis verū syllogizamus: sed ex veris falsum syllogizare impossibile est. duo vltima monstrat Aristoteles. Hic tamen aduertendum vbi propositiones aut ambæ falsæ, aut altera falsa est, non simpliciter esse syllogismum, sed ex hypothesi, aut cum addito, vt syllogismus ex falsis. ¶ Ex falsis verum propter quid syllogizare: esset ex falsis ex necessitate verum accidere, & quia illa nō sunt, falsæ sunt. Propter quid enim causam nominat. si em̄ de aliquo vero quæras: propter quid ipsum est: nequaquā apte, consentaneèq; respondeas falsum aliquod adducens: vt si quærat propter quid Veneris astrum aliquando interdū vt in meridie videtur: rideberis si respōdeas quia Venereum sidus sit saxum. ¶ Quia & quoniam dicit verum esse, & ita esse: causam non respiciens. Si enim ita colligas omne saxum aliquando interdū videtur, Veneris autē astrum, saxum: Veneris igitur astrum aliquando interdū visibus conspicuum est. verum est quod collegisti: sed nō propter quid, at quoniam est solum. Syllogismus propter quid, demonstratio propter quid si est ex proprijs: si autem ex cōmunitibus, ratiocinatio dialectica propter quid. Cæterū huius rei quare non contingit verum ex falsis ex necessitate & propter quid syllogizare: causam adducet Aristoteles conclusione tertiæ quarti cap. huius, numero scilicet 13. ¶ Cum est, cū est verum. cū nō est, cum est falsum. ¶ A propositionem syllogismi, assumptionem colligit, completiturq; & est antecedentis nomen: b verò conclusionis nomē. In explicacione autem a maius extremū, & b medium. ¶ Non tamen quia ponitur a vnus terminus. qui enim id crederet: deciperetur. non enim a ponitur vnus terminus, sed trium terminorum loco & duarum propositionum: quod in annotatione Aristoteles peruium, manifestūq; facit. ¶ Propositio tota falsa, quæ & in toto falsa: est falsa cuius contraria vera. Propositio in aliquo falsa quæ & in parte falsa dici solet: itidem falsa est, sed cuius & contraria falsa: Quo fit vt omnis propositio aut tota falsa, aut in aliquo falsa: vniuersalis existat. ¶ Ad concludendum affirmatiue verū ex vtriusq; in aliquo falsis: genus, species & accidens, vtriusque quod ponatur medium. vt a b c. animal, album, homo. Negatiue vero diuersæ species, medium vtriusque accidens. a, b, c. homo, albū, equus. ¶ Syllogismus verus: cuius conclusio vera. & ex opposito falsus & mendax, cuius conclusio falsa. ¶ Propositio vera: cōmuniō, & ad totam verā & ad alias veras sese extendens. vt propositio falsa cōmuniō, & ad totam falsam, in aliquo falsam & alias falsas sese extendens. ¶ Appellatur hoc in loco species nō subalternæ: quarum vna sub alia non continetur. ¶ Propositum est alicui albo non inesse animal: ex qua intelligimus ad aliquod album nō sequi animal. Nam si alicui albo non inest animal, esto illud nix. si nix est: aliquod albū sanè est. & si nix est: nō consequens est animal esse. quare & si aliquod albū est: minime consequens est esse animal. Nam quod ad id quod antecedit consequens non est: neque quoque eius quod sequitur, consequens erit: dico etiam si ad aliquod album nō sequitur animal: consequentia trahi, vt aliquod album non sit animal. Nam si id ipsum non fuerit, esto igitur falsum aliquod albū non est animal, verum igitur omne albū est animal. nam affirmatio & negatio, atqui sequitur omne albū

est animal. Igitur si album est, animal est. positum autem erat nō sequi. id autem impossibile. Non ab re igitur loco huius quod Aristoteles habet λευκὸν δὲ πινυδύχ' ἔπειται, & interpres, album autem aliquod nō sequitur: pro clariore intelligentia ad hypothesin prius factam in paraphrasi posuimus & alicui albo non inest. Nam id & præcedens & comes est.

¶ Primum genus	Cygnus	Aliud genus
Animal	Speciebus accidens	Quantitas
Eius formæ & species	Album	Eius species
Homo		Numerus

¶ Verum pro superioribus (vt qui volet speciatim & distinctius conclusiones, pro vna multas eliciat) non inconueniens est adiungere dictorum ocularem descriptionem.

¶ Modi primæ figuræ vniuersales.		Exempla.		
I	Prima propositio	a	Tota falsa	a animal
	Secunda propositio	a	Tota falsa	b lapis
	Conclusio	a	Vera	c homo
II	Prima propositio	a	In aliquo falsa	a animal
	Secunda propositio	a	In aliquo falsa	b album
	Conclusio	a	Vera	c homo
III	Prima propositio	a	Tota falsa	a animal
	Secunda propositio	a	In aliquo falsa	b lapis
	Conclusio	a	Semper falsa	c album
IV	Prima propositio	a	In aliquo falsa	a animal
	Secunda propositio	a	Tota falsa	b album
	Conclusio	a	Vera	c coruū
V	Prima propositio	a	Tota falsa	a lapis
	Secunda propositio	a	Vera	b animal
	Conclusio	a	Semper falsa	c homo
VI	Prima propositio	a	In aliquo falsa	a animal
	Secunda propositio	a	Vera	b album
	Conclusio	a	Vera	c cygnus
VII	Prima propositio	a	Vera	a animal
	Secunda propositio	a	Tota falsa	b equus
	Conclusio	a	Vera	c homo
VIII	Prima propositio	a	Vera	a animal
	Secunda propositio	a	In aliquo falsa	b homo
	Conclusio	a	Vera	c sedens

	Modi	Exempla	Modi	Exempla			
IX	e	Tota falsa	a animal	e	Tota falsa	a animal	
	a	Tota falsa	b homo	XIII	a	Vera	b homo
	e	Vera	c lapis	e	Semper falsa	c risibile	
X	e	In aliquo falsa	a animal	e	In aliquo falsa	a animal	
	a	In aliquo falsa	b album	XIIII	a	Vera	b album
	e	Vera	c lapis	e	Vera	c nix	
XI	e	Tota falsa	a animal	e	Vera	a lapis	
	a	In aliquo falsa	b homo	XV	a	Tota falsa	b animal
	e	Semper falsa	c album	e	Vera	c arbor	
XII	e	In aliquo falsa	a animal	e	Vera	a homo	
	a	Tota falsa	b album	XVI	a	In aliquo falsa	b equus
	e	Vera	c pix	e	Vera	c irrationale.	

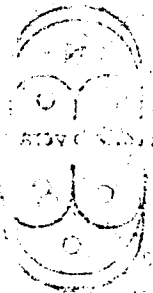
N a animal
Q b numerus
Qz c album

N O a animal
Q Q b album
Qz Q c nigrum

O a animal
Q b numerus
Q c album

N a animal
Q b cygnus
Qz c nigrum

Duplicem esse syllogismum propter quid.

¶ Modi primæ figuræ particulares.

XVII	a	Tota falsa	a animal		e	Tota falsa	a animal
	i	Falsa	b lapis	XXII	i	Falsa	b homo
	i	Vera	c homo		o	Vera	c lapis
XVIII	a	In aliquo falsa	a album		e	In aliquo falsa	a animal
	i	Falsa	b animal	XXIII	i	Falsa	b album
	i	Vera	c nix		o	Vera	c pix
XIX	a	Tota falsa	a equus		e	Tota falsa	a animal
	i	Vera	b homo	XXIII	i	Vera	b homo
	i	Vera	c animal		o	Vera	c album
XX	a	In aliquo falsa	a animal		e	In aliquo falsa	a animal
	i	Vera	b album	XXV	i	Vera	b album
	i	Vera	c cygnus		o	Vera	c nix
XXI	a	Vera	a animal		e	Vera	a lapis
	i	Falsa	b equus	XXVI	i	Falsa	b animal*
	i	Vera	c homo		o	Vera	c arbor

¶ PARAPHRASIS CAP. SECVNDI.

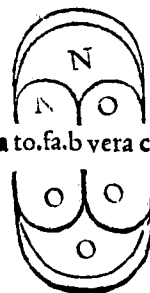
Secundum cap. conclusiones tres. ¶ Prima conclusio. Ex veris falsum syllogizare, minime possibile est: ex falsis autem verum possibile, non tamen propter quid, sed quoniam est. ¶ Aliquis syllogismorum sic se habet vt veræ sint propositiones per quas efficitur, & aliquis vt falsæ sint. porro aliquis vt propositionum vna quidæ vera sit, altera vero falsa. conclusioem autem ipsam: aut veram aut falsam esse necesse est. Et ex falsis verum propter quid non syllogizamus. Nam eius qui est propter quid: minime est ex falsis syllogismus. ob quam causam in sequentibus in calce scilicet quarti cap. huius aperietur. Primum igitur ex veris nõ posse falsum syllogizari: hinc dilucidum est. Nam si cum est a, necesse est esse b: cum nõ est b, & a non esse necesse est. Igitur si verum est a: & b simul verum esse necesse est. non igitur ex veris colligitur falsum: aut accidit idem simul esse, & non esse. quod est impossibile. ¶ Non tamen quia ponitur a vnus terminus: credatur cõtingere vt vno aliquo existente ex necessitate aliquid contingat. non enim id possibile. Nam quod ex necessitate accidit: conclusio est. per quæ autem ea ipsa sit: ad minimũ tres termini sunt: duo autẽ interualla ac propositiones. Si igitur verum est omni b inesse a, & omni c inesse b: ex necessitate euenit omni c inesse a, & id impossibile est falsum esse. Nam si falsum ponatur: idem simul esse & non erit. quod est impossibile. ergo a tanquam vnum, ponitur duas propositiones cõtinere. Et similiter in negatiuis syllogismis, vt & in affirmatiuis: res sese habet. nõ enim est in huiusmodi: ex veris syllogizare falsum. ¶ Secunda. Ex falsis verum syllogizari in prima figura contingit, & ambabus propositionibus falsis existentibus, & vna, & hac nõ vtralibet, id contingit: sed secunda, siquidem totam sumamus falsam. non tota autem falsa sumpta cõtingit vtralibet. ¶ Esto enim vt omni c insit a, sed nulli b insit a, similiter & nulli c insit b. possibile enim id ipsum est. vt nulli lapidi inest animal, & nulli homini inest lapis: attamẽ omnis homo animal. si igitur sumatur omni b inesse a, & omni c inesse b: omni c inerat a. quare ex vtrisque falsis: vera conclusio est. nam omnis homo animal est. Similiter autẽ & in negatiuis, id demonstratur. Esto enim vt nulli c insit nec a, nec b, & omni b insit a, vt si eidem terminis sumptis, medius ponatur homo. Nam nulli lapidi inest neq; animal, neq; homo, & omni homini inest animal. quare si b cui omni inest a sumatur nulli inesse, c vero cui nulli, inest b, sumatur omni inesse: ex vtrisque falsis vera erit conclusio. Et hic demonstratum est: vtrisque propositionibus in toto falsis cõtingere conclusionẽ veram. ¶ Et simili quoq; modo mõstrabitur, si vtraq; propositio in aliquo atq; in parte, falsa sumatur: quod est primum. ¶ Nunc autem secundũ monstrandum est, scilicet si altera solum ponatur falsa, cũ ea quidẽ prima sit & tota falsa vt a b: non erit conclusio vera. cum autẽ ea fuerit secũda, vt c b, fieri potest, vt sit cõclusio vera. dico autem propositionẽ totam falsam, quæ veræ contraria est, vt si quod nulli inest, sumptum est omni inesse: vel si quod omni inest, sumptum est inesse nulli. Esto enim vt nulli b insit a, omni autem c insit b. si igitur omni c inest b secundam quidẽ propositionẽ, veram sumamus, primam autẽ a b totã falsam & quæ sit omni b inesse a: dico impossibile conclusionẽ omni c inest a esse verã. Nam nulli c inerat a per secũdam primæ figuræ modũ, quandoquidem nulli b inest a, & omni c inest b: essent igitur contraria simul vera, quod est impossibile. Similiter & in syllogismo negatiuo non erit conclusio vera. si enim omni b inest a & omni c inest b: & sumpta sit omni c inest b, secũda quidẽ propositio vera, prima autẽ a b tota falsa & quæ sit nulli b inest a:

Numero 13

Annotatio

O a Animal
N b Lapis
O c Homo

N a Animal
O b Homo
N c Lapis

conclusio falsa erit. Nam omni c inest a per primum modum. siquidem omni b inest a, & omni c inest b. Manifestum igitur est quoniam prima propositione tota falsa sumpta, siue sit affirmatiua, siue negatiua, secunda autem vera: non fieri cõclusionem veram. quod est secundi prima particula. ¶ Nunc monstrandum est prima propositione non tota falsa sumpta, hoc est in aliquo falsa: euenire conclusionem fore veram. Nam si omni c inest a & etiam alicui b, & omni c inest b (quemadmodum omni cygno, animal: & etiam alicui albo, & omni cygno albo) si sumatur omni b inesse a quæ est in aliquo falsa, & omni c inesse b quæ vera est: omni c, vere inerat a. nam omnis cygnus, animal. Simile autem fuerit si prima non in toto sed in aliquo falsa a b, negatiua sit. Nam possibile est alicui b inesse a, & nulli c inesse a, omni autem c inesse b. vt alicui albo inest animal, & nulli inest niui, omni autem niui inest album. si ergo sumatur prima propositio nulli b inesse a, quæ erit in parte falsa, & omni c inesse b quæ vera est: nulli c inerat a. & hoc tertio loco in conclusione, propositi prima particula. ¶ Nunc secundæ partis conclusionis secunda monstranda est particula, scilicet si a b prima propositio tota vera sumatur, & b c secunda tota falsa: contingere syllogismum verum fieri. Nam nihil prohibet omni b pariter & omni c inesse a, & nulli c inesse b: vt quæcunque eiusdem generis species sunt non subinuem ac subalternæ, vt animal, equus, homo. Nam omni homini & omni equo inest animal: at nulli homini inest equus. si igitur sumatur omni b inesse a quæ vera est: & omni c inesse b, quæ est tota falsa: conclusio omni c inesse a, vera erit, secunda quidẽ propositione omni c inest b tota falsa. Similiter autem & cum a b prima propositio vniuersalis negatiua est. Nam contingit nulli b & nulli c inesse a, & nulli c inesse b. vt specibus ex alio genere: alterum, diuersumque genus. vt animal, musica, medicina. nam neque vlli musicæ, neque vlli medicinæ inest animal, neque vlli medicinæ musica. sumpta igitur nulli b inesse a prima propositione vera, & omni b inesse c secunda propositione tota falsa: vera erit conclusio, nulli c inesse a. & in hoc, conclusionis tota secunda pars monstrata est. ¶ Demonstrandum restat secunda propositione non tota sed in aliquo falsa: conclusionem veram esse contingere. Nam nihil impedimenti est: quo minus omni b & omni c insit a, & solum alicui c insit b. vt genus speciei & differentia: vt animal, homo, gressibile. Nam omni homini & omni gressibili inest animal: alicui autem gressibili inest homo & non omni. si ergo sumatur omni b inesse a: prima propositio vera, & omni c inesse b secunda, in aliquo falsa est: omni c inerat a. quod quidem verum erat. similiter autem & cum prima propositio a b vniuersalis, est negatiua. Nam contingit nulli b, & pariter nulli c inesse a, alicui autem c inesse b. vt genus, ex alio genere speciei & differentia: vt animal, sapientia, contemplatio. Nam neque vlli sapientia, neque vlli contemplationi inest animal, alicui autem contemplationi inest sapientia. si ergo sumatur nulli b inesse a, vera erit prima propositio, & omni c inesse b in aliquo falsa secunda propositio: nulli c inerat a. hoc autem erat verũ. quare prima propositione vera siue affirmatiua siue negatiua, & secunda in aliquo falsa: contingit conclusio vera. & in hoc secunda particula tertiæ partis, atque tota conclusio manifesta facta est.

7 ¶ Tertia conclusio. In particularibus autem primæ figuræ syllogismis contingit & cum prima propositio sit falsa, & secunda vera: veram esse conclusionem. itidem & prima a b in aliquo falsa, & secunda c b vera. rursus prima a b vniuersali vera & secunda particulari falsa, & vtrisque falsis: continget conclusionem veram esse. ¶ Et primo monstrandum est prima propositione tota falsa, & secunda vera: euenire posse conclusionem esse veram. Nam nihil prohibet nulli b inesse a & inesse c, & alicui c inesse b. vt nulli niui inest animal & alicui albo inest, & pariter alicui albo inest nix. Si ergo nix ponatur medium & animal primum, & sumatur omni b inesse a, & alicui c inesse b: prima propositio omni b inest a tota falsa est, & secunda alicui c inest b vera, & conclusio alicui c inesse a, vera. Similiter autem & cum negatiua est prima propositio a b. Nam possibile est omni b inesse a & alicui c non inesse, & alicui c inesse b. Vt omni homini inest animal, & alicui non inest, & alicui albo inest homo. quare si medio posito homine sumatur nulli b inesse a, & alicui c inesse b: vera erit conclusio alicui c non inesse a, prima quidẽ propositione a b tota falsa, & secunda vera. quod est conclusionis prima pars. ¶ Nunc autem secunda monstranda est, videlicet si a b prima propositio sit in aliquo falsa & b c secunda vera: possibile esse, conclusionem veram esse. Nam nihil prohibet alicui b & alicui c inesse a, & alicui c inesse b. vt alicui pulchro & alicui magno inest animal, & alicui magno inest pulchrum. Si igitur sumatur omni b inesse a, & alicui c inesse b: prima sanè propositio a b in aliquo falsa erit, & b c secunda vera, & conclusio alicui c inesse a, vera. Et simile subeat iudicium cum prima a b propositio, negatiua fuerit. Nam ijdem valebunt & similiter dispositi termini ad id demonstrandum. quod conclusionis secunda pars est. ¶ Tertio. Rursus monstrandum est si prima propositio a b vera sit, b c autem secunda falsa: fieri posse vt conclusio vera sit. Nam nihil obstat, quin omni b insit a & alicui c, & nulli c insit b. vt animal omni cygno inest & alicui nigro, nulli vero nigro inest cygnus. quare si sumatur omni b inesse a, & alicui c inesse b: vera erit conclusio alicui c inesse a. prima quidẽ propositione vera, & secunda b c propositione falsa. Similiter autem & prima propositione a b negatiua sumpta. Nam possibile est nulli b inesse a & alicui c non inesse, & nulli c inesse b. vt genus speciei alterius generis & accidenti specibus eius. nam nulli numero inest animal, & alicui albo non etiam inest, & nulli albo

O a Animal
O b Album
O c Cygnus

N a Animal
O b Album
N c Nix

O a Animal
O b Equus
O c Homo

N a Animal
O b Musica
N c Medicina

O a Animal
O b Homo
O c Gressibile

N a Animal
O b Sapientia
N c Contemplatio

O a Animal
Q b Nix
Q c Album

N a Animal
Q b Homo
Q c Album

O a Animal
Q b Pulchrum
Q c Magnum

N a Animal
Q b Pulchrum
Q c Magnum

O a Animal
Q b Cygnus
Q c Nigru

ineff numerus. Si igitur medium ponatur numerus & sumatur nulli b ineffe a & alicui c ineffe b, alicui c non inerit a, quod quidem erat verum. Cum igitur prima propositio a b vera est, & secunda b c falsa: conclusio vera est. quod est tertia conclusionis pars demonstrata. ¶ Quarto venit demonstrandum, si prima propositio a b sit in aliquo falsa, & b c secunda etiam falsa: conclusionem veram esse posse. Nam nihil prohibet alicui b & alicui c, vtrique ineffe a, nulli autem c ineffe b. Vt si b & c sint contraria & ambo eidem generi accidentia. Nam alicui albo & alicui nigro ineffe animal: at nulli nigro ineffe album. si igitur sumatur omni b ineffe a, & alicui c ineffe b, prima quidem propositione in parte falsa, & secunda falsa: conclusio alicui c ineffe a, erit vera. Et priuatiua quidem prima propositione a b sumpta: simile euenit. nam ex eisdem terminis & similiter dispositis: procedet demonstratio, & ex vtrisque falsis erit conclusio vera. & hæc est prima pars cula quartæ partis. ¶ Reliquum est vt monstratur ex vtrisque falsis prima quidem propositione tota falsa, & secunda falsa: conclusionem posse esse veram. Nam possibile est nulli b ineffe a & alicui c ineffe, & nulli c ineffe b. vt genus speciebus alterius generis, & accidenti speciebus eius. Nam nulli numero ineffe animal, albo autem alicui ineffe, & nulli albo numerus. si igitur sumatur omni b ineffe a, & alicui c ineffe b: conclusio quidem alicui c ineffe a, vera erit. propositiones autem (vt dictum est) ambæ falsæ. Et simili modo cum prima propositio a b est negatiua. Nam nihil prohibet omni b ineffe a & alicui c non ineffe, & nulli c ineffe b. vt omni cygno ineffe animal, alicui autem nigro non ineffe. nulli autem nigro ineffe cygnus. quare si sumatur nulli b ineffe a, & alicui c ineffe b: alicui c non inerit a. conclusio igitur vera, & propositiones falsæ, prima quidem tota falsa. quod totum est propositum.

N a Animal
Q b Nūerus
Q c Album

N O a Aīal
Q Q b albū
Q c Nīgrum.

O a Animal
Q b Nūer⁹
Q c Album

N a Animal
Q b Cygn⁹
Q c Nīgrū

¶ Quod colligatur verum ex falsis in secunda figura. Cap. III.

In media autem figura omnino contingit per falsa verum syllogizare: & vtrisque propositionibus totis falsis sumptis, & hac quidem vera, illa tota falsa, vtralibet falsa posita. & si vtræque in aliquo falsæ: & si hæc quidem simpliciter vera, illa autem in aliquo falsa. & in vniuersalibus & in particularibus syllogismis. Si enim a, b quidem nulli ineffe: c autem omni. vt lapidi animal quidem nulli: homini autem omni. si contrariæ ponantur propositiones, & si sumatur a, b quidem omni, c vero nulli: ex falsis totis propositionibus erit vera conclusio. similiter autem & si a ineffe, b quidem omni: c vero nulli. nam idem erit syllogismus. ¶ Rursum si altera quidem tota falsa: altera autem tota vera. Nihil enim prohibet a, & b & c omni ineffe: b autem, nulli c. vt genus non subalternis speciebus. nam animal, & equo omni & homini ineffe. & nullus homo equus. si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi vero nulli ineffe: hæc quidem erit falsa, illa vero tota vera. & conclusio vera, ad quodlibet posito priuatiuo. ¶ Et si altera in aliquo falsa: altera autem tota vera. possibile est enim a, b quidem alicui ineffe: c autem omni. & b, nulli c. vt animal albo quidem alicui, coruo autem omni: album vero, nulli coruo. Si ergo sumatur a, b quidem nulli: c autem toti ineffe. a b quidem propositio in aliquo falsa est: a c autem tota vera, & conclusio vera. & transposita quidem priuatiua: similiter. nam per eosdem terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidem propositio in aliquo falsa: priuatiua autem tota vera. nihil enim prohibet a, b quidem alicui ineffe: c autem toti non ineffe. & b, nulli c. vt animal albo quidem alicui: pici autem nulli. album vero nulli pici. quare si sumatur a toti b ineffe: c autem nulli. a b quidem in aliquo falsa. a c autem tota vera & conclusio vera. ¶ Et si vtræq; propositiones in aliquo falsæ: erit cōclusio vera. possibile est enim a, & b & c alicui ineffe: b autem, nulli c. vt animal & albo alicui, & nigro alicui: album vero nulli nigro. si ergo sumatur a, b quidem omni, c autem nulli: ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem vera. similiter autem transposita priuatiua per terminos. ¶ Manifestum autem & in particularibus syllogismis. nihil enim prohibet a, b quidem omni: c autem alicui ineffe. & b, alicui c non ineffe. vt animal omni homini. albo autem alicui. homo vero alicui albo non inerit.

O a Animal
N b Lapis
N c Homo

N O a Aīal
O N b Equ⁹
N N c Hō

N a Animal
O b Album
N c Coruus

O a Animal
N b Album
N c Pīx

N O a Aīal
O N b Albū
N N c Nīgrum

N a Animal
Q b Homo
Q c Album

si ergo ponatur a, b quidem nulli ineffe, c autem alicui ineffe: vniuersalis quidem propositio tota falsa, particularis autem vera, & cōclusio vera. similiter autem & affirmatiua sumpta a b. possibile est enim a, b quidem nulli: c autem alicui non ineffe. & b, alicui c non ineffe. vt animal nulli inanimato, albo autem alicui. & inanimatū non inerit alicui albo. Si ergo ponatur a, b quidem omni: c vero alicui non ineffe. a b quidem propositio vniuersalis tota falsa: a c autem vera & cōclusio vera. ¶ Et vniuersali quidem vera posita, minori autem particulari falsa. nihil enim prohibet a, nec b nec c nullū sequi. & b, alicui c non ineffe. vt animal nulli numero nec inanimato. & numerus aliquod inanimatū non sequitur. Si ergo ponatur a, b quidem nulli, c autem alicui, & cōclusio vera & vniuersalis propositio vera: particularis autem falsa. Affirmatiua autem vniuersali similiter posita. possibile est enim a, & b & c toti ineffe. b autem aliquid c non sequi. vt genus speciē & differentiā. nā animal omnē hominē & totū gressibile sequitur: homo vero non omnē gressibile. quare si sumatur a, b quidem toti ineffe, c autem alicui non ineffe: vniuersalis quidem propositio vera, particularis falsa, cōclusio autem vera. ¶ Manifestū autem quoniā & vtrisque falsis erit cōclusio vera. siquidem cōtingit a, & b & c, huic quidem omni, illi vero nulli ineffe: b vero aliquid c non sequi. nā sumpto a, b quidem nulli: c autem alicui ineffe, propositiones quidem ambæ falsæ: cōclusio autem vera. similiter autem & cū prædicatiua fuerit vniuersalis propositio: particularis autem priuatiua. possibile est enim a, b quidem nullū: c autem omne sequi. & b, alicui c non ineffe. vt animal disciplinā quidem nullā: hominē autem omnē sequitur. disciplina vero non omnē hominē. si ergo sumatur a, b quidem toti ineffe: c autem aliquid non sequi. propositiones quidem falsæ: cōclusio autem vera.

O a Animal
Q b Inanimatum.
Q c Albū

N a Animal
Q b Nūerus
Q c Inanimatum.

O a Animal
Q b Disciplina
Q c Homo

¶ Tertij Cap. notæ.

¶ Litera primæ conclusionis, tum græce tum latine superflua erat: sed quod mendum, superfluumque esset, ex sequentiū ab Aristotele demonstrationibus non difficile fuit intelligere. non iniuria igitur illud resectum fuisse putetur. Eorum quæ speciatim in hoc capite monstrari possunt: descriptio.

¶ Vniuersales secundæ figuræ modi.

				Exempla.			
I	e	Tota falsa	a animal	a	Tota falsa	a animal	
	a	Tota falsa	b homo	IX	e	Tota falsa	b lapis
	e	Vera	c lapis		e	Vera	c homo
II	e	In aliquo falsa	a animal		a	In aliquo falsa	a animal
	a	In aliquo falsa	b album	X	e	In aliquo falsa	b album
	e	Vera	c nigrum		e	Vera	c nigrum
III	e	Tota falsa	a animal		a	Tota falsa	a equus
	a	In aliquo falsa	b cygnus	XI	e	In aliquo falsa	b homo
	e	Vera	c nigrum		e	Vera	c brutum
IIII	e	In aliquo falsa	a animal		a	In aliquo falsa	a animal
	a	Tota falsa	b nigrum	XII	e	Tota falsa	b album
	e	Vera	c nix		e	Vera	c coruus
V	e	Tota falsa	a animal		a	Tota falsa	a animal
	a	Vera	b homo	XIII	e	Vera	b lapis
	e	Vera	c equus		e	Vera	c arbor
VI	e	In aliquo falsa	a animal		a	In aliquo falsa	a animal
	a	Vera	b album	XIIII	e	Vera	b nigrum
	e	Vera	c nix		e	Vera	c nix
VII	e	Vera	a animal		a	Vera	a animal
	a	Tota falsa	b lapis	XV	e	Tota falsa	b homo
	e	Vera	c arbor		e	Vera	c equus
VIII	e	Vera	a animal		a	Vera	a animal
	a	In aliquo falsa	b nix	XVI	e	In aliquo falsa	b cygnus
	e	Vera	c nigrum		e	Vera	c nigrum

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including various symbols and text fragments.

XVII	e	Tota falsa	a animal		a	Tota falsa	a animal
	i	Falsa	b homo	XXII	o	Falsa	b lapis
	o	Vera	c lapis		o	Vera	c homo
XVIII	e	In aliquo falsa	a animal		a	In aliquo falsa	a animal
	i	Falsa	b album	XXIII	o	Falsa	b nigrum
	o	Vera	c pix		o	Vera	c cygnus
XIX	e	Tota falsa	a animal		a	Tota falsa	a animal
	i	Vera	b homo	XXIII	o	Vera	b lapis
	o	Vera	c equus		o	Vera	c arbor
XX	e	In aliquo falsa	a animal		a	In aliquo falsa	a animal
	i	Vera	b album	XXV	o	Vera	b nigrum
	o	Vera	c cygnus		o	Vera	c nix
XXI	e	Vera	a animal		a	Vera	a animal
	i	Falsa	b lapis	XXVI	o	Falsa	b homo
	o	Vera	c arbor		o	Vera	c equus

PARAPHRASIS CAP. TERTII.

- Na Animal
- Ob Lapis
- Nc Homo
- Oa Animal
- Nb Homo
- Nc Lapis
- NO a aial
- ON b equus
- NN c homo
- mo
- Na Animal
- Ob Album
- Nc Coruus
- Oa Animal
- Nb Coruus
- Nc Album
- Oa Animal
- Nb Album
- Nc Pix
- NO a Aial
- ON b Albu
- NN c Nigrum
- gram.
- Na Animal
- Qb Homo
- Qc Albū
- Oa Animal
- Qb Inanimatum
- Qc Albū

Tertium cap. conclusiones duæ. **C** Prima conclusio. In secunda autem figura penitus contingit per falsa verum syllogizare, & vtriusque propositionibus totis falsis sumptis, & vna quidem vera, altera autem falsa tota, vtralibet falsa posita sit. & si vtræque in aliquo falsæ, & si hæc quidem simpliciter & tota vera, illa vero in aliquo falsa. & id tam in vniuersalibus quam particularibus reperitur syllogismis. **C** Sed conclusio in vniuersalibus monstranda est. & primum vtriusque propositionibus totis falsis: contingere conclusionem veram esse. Nam si nulli b inest a & omni c inest (vt nulli lapidi animal & omni homini) si e contrario ponatur propositiones & sumantur omni b inesse a, & nulli c inesse a: ex totis propositionibus falsis, vera erit conclusio. Et simili modo si omni b inest a & nulli c inest: contrarie sumptis propositionibus idem valebit syllogismus, quod est prima conclusionis pars. **C** Rursum demonstrandum, si altera tota falsa sit & altera vera: posse fieri conclusionem veram. Nam nihil prohibet & omni b & omni c inesse a, & nulli c inesse b. vt genus non subalternis speciebus. Nam & omni equo & omni homini inest animal, & nulli homini equus. si igitur sumatur animal vni quidem omni, alteri vero nulli inesse: hæc quidem tota falsa erit, illa vero tota vera, & conclusio vera, ad quodcumque posita sit negatiua. & hæc est conclusio secunda pars. Et simili pacto monstrandum est, si altera in aliquo sit falsa, & altera tota vera. Nam possibile est alicui b inesse a & omni c inesse, & nulli c inesse b. vt alicui albo inest animal & omni coruo: at nulli coruo inest album. si igitur sumatur nulli b inesse a & omni c inesse a, prima propositio a b est in aliquo falsa, & secunda b c tota vera. & conclusio nulli c inesse b, vera. Et transposita negatiua simile eueniet. Nam per eosdem terminos transpositis extremis fiet demonstratio. patet igitur, negatiua in aliquo falsa & affirmatiua tota vera, quemcumque locum, siue primū, siue secundum teneat negatiua, conclusionem veram esse posse. Idem autem demonstrandum affirmatiua propositione in aliquo falsa, & negatiua tota vera. Nam nihil prohibet alicui b inesse a, nulli autem c inesse: & nulli c inesse b. vt alicui albo inest animal & nulli picini inest, idētidem & nulli picini inest album. quare si sumatur omni b inesse a, & nulli c inesse: erit prima propositio a b affirmatiua, in aliquo falsa, & secunda propositio a c tota vera, & conclusio nulli c inesse b vera. & hæc conclusio quarta pars. **C** Quod vero superat monstrandum, videlicet si vtræque propositiones in aliquo falsæ sint: possibile esse conclusionem veram esse, ostēditur. Nam possibile est alicui b & alicui c inesse a, & nulli c inesse b. vt alicui albo & alicui nigro inest animal, & nulli nigro inest album. si ergo sumatur omni b inesse a, & nulli c inesse a: ambæ propositiones in aliquo sunt falsæ, & conclusio nulli c inesse b erit vera. Similiter autē & transposita negatiua: per eosdem terminos fiet demonstratio quod est tota conclusio demonstrata. **C** Secunda conclusio. Hæc in particularibus secundæ figuræ syllogismis, suo modo similiter sese habere facile exploratum esse potest. Et primo vniuersali tota falsa, & particulari vera: colligetur conclusio vera. Nam nihil prohibet omni b inesse a & alicui c inesse, alicui autem c non inesse b. vt omni homini inest animal & alicui albo, & alicui albo non inest homo. Si igitur ponatur nulli b inesse a, & alicui c inesse a: vniuersalis propositio erit tota falsa, & particularis vera, & conclusio alicui c non inesse b etiam vera. & similiter si vniuersalis a b sumpta sit affirmatiua. Nam possibile est nulli b inesse a & alicui c non inesse. & alicui c idētidem non inesse b. vt nulli inanimato inest animal, albo autem alicui non inest. & alicui albo non

inest inanimatum. Si igitur ponatur omni b inesse a, & alicui c non inesse: prima propositio a b vniuersalis affirmatiua erit tota falsa, & secunda a c vera, pariter & conclusio vera. **C** Secundo e contra monstrandum est vniuersali quidem posita vera, & particulari falsa: contingere conclusionem esse veram. Nam nihil prohibet nulli b & etiam nulli c inesse a, & alicui c non inesse b. vt nulli numero & nulli inanimato inest animal, & alicui inanimato non inest numerus. si igitur ponatur nulli b inesse a, & alicui c inesse a: conclusio alicui c non inesse b, erit vera, & vniuersalis propositio vera, particularis autem falsa. Et idem euenit posita vniuersali affirmatiua vera. Nam possibile omni b & omni c inesse a, & alicui c non inesse b. vt genus speciei & differentie. nam omni homini & omni gressibili inest animal, non omni autem gressibili homo. quare si sumatur omni b inesse a, & alicui c non inesse a: vniuersalis affirmatiua propositio vera erit, particularis autem falsa, & conclusio vera. **C** Tertio monstrandum est, statim exploratum esse posse vtriusque falsis conclusionem veram esse. Nam contingit omni b inesse a, & omni c non inesse, & alicui c non inesse b. sumptis igitur nulli b inesse a, & alicui c inesse a: propositiones erunt ambæ falsæ, & conclusio vera. Similiter autem & cum affirmatiua fuerit vniuersalis propositio, & particularis, negatiua. Nam possibile est nulli b inesse a, & omni c inesse, & alicui c non inesse b. vt nulli disciplinæ inest animal, & omni homini inest, alicui autem homini non inest disciplina. si igitur sumatur omni b inesse a, & alicui c non inesse: propositiones quidem falsæ erunt, & conclusio vera. Et cætera id genus in secundæ figuræ particularibus syllogismis facile sunt demonstranda.

Quod ex falsis verū identidem colligatur in tertia figura. Cap. IIII.

Rit autem & in postrema figura per falsas totas, & in aliquo vtraque, & altera quidem vera: altera autem falsa. & hac quidem in aliquo falsa: illa autem tota vera, & e conuerso. & quotquot modis aliter possibile est transumere propositiones. **C** Nihil enim prohibet nec a nec b, nulli c inesse. a autem, alicui b inesse. vt nec homo nec gressibile, nullum inanimatum sequitur: homo autem alicui gressibili inest. si ergo sumatur a & b, omni c inesse: propositiones quidem totæ falsæ, conclusio autem vera. Similiter autem & cum hæc quidem est priuatiua: illa vero affirmatiua. Possibile est enim b quidem, nulli c inesse: a autē, omni. & a, alicui b non inesse. vt nigrum nulli cygno: animal autem omni. & animal non omni nigro. quare si sumatur b quidem, omni c: a vero, nulli. a, alicui b non inest. & conclusio quidem vera: propositiones autem falsæ. **C** Et si in aliquo fuerit vtræque falsa: erit conclusio vera. nihil enim prohibet & a & b, alicui c inesse: & a, alicui b. vt album & pulchrū alicui animali inest: & album alicui pulchro. si ergo ponatur a & b omni c inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem vera. Et priuatiua a c posita: similiter. nihil enim prohibet a quidem alicui c non inesse. b vero alicui inesse. & a, non omni b inesse. vt album alicui animali non inesse. pulchrum autem alicui inest. & album non omni pulchro. quare si sumatur a quidem nulli c, b autem, omni: vtræque propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem vera. **C** Similiter autem & hac quidem tota falsa: illa vero tota vera sumpta. possibile est enim a & b, omne c sequi. & a, alicui b non inesse. vt animal & album, omnem cygnum sequitur. & animal non omni inest albo. positis igitur his terminis si sumatur b quidem, toti c inesse, a vero, toti non inesse: b c quidem tota erit vera, a c autem tota falsa, & conclusio vera. Similiter autem & si b c quidem falsa: a c autem vera. nam hi quidem termini ad demonstrationem: nigrum, inanimatum, cygnus. Sed etsi vtræque assumantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet b quidem omne c sequi: a autem, toti c non inesse, & a alicui b inesse. vt omni cygno animal: nigrum vero nulli cygno. & nigrum inest alicui animali. quare si sumatur a & b, omni c inesse: b c quidem tota vera, a c autem tota falsa, & conclusio vera. similiter autem & a c sumpta vera. nam per eosdem terminos demonstratio. **C** Rursum hac quidem tota vera existente, illa vero in aliquo falsa. possibile est enim b quidem, omni c inesse. a autem alicui c & alicui b. vt bipes quidem omni homini, pulchrum non omni: & pulchrum alicui bipedi inest. si ergo sumatur a & b, toti c inesse: b c quidem tota vera: a c autem in aliquo falsa, conclusio autem

- Na Animal
- Qb Numerus
- Qc Inanimatum
- Oa Animal
- Qb Homo
- Qc Gressibile
- Na Animal
- Qb Homo
- Qc Lapis
- Oa Animal
- Qb Disciplina
- Qc Homo
- Negationū pluralitas ve hemētius negat.
- Na Animal
- Ob Nigrū
- Qc Cygnus
- Oa Animal
- Ob pulchrū
- Qc Animal
- Na Animal
- Ob Album
- Qc Cygnus
- Na Nigrū
- Ob Inanimatū
- Qc Cygnus
- Oa Nigrū
- Ob Animal
- Qb Cygnus
- Oa pulchrū
- Ob Bipes
- Qc Homo

vera. Similiter autem & a c quidem vera: b c autē falsa in aliquo sumpta. transf. positus enim iisdem terminis erit demonstratio. Et cum hæc quidem est priuatiua: illa vero affirmatiua. quoniam possibile est b quidem, toti c inesse. a autem, alicui c. & quando sic se habeant: non omni b inesse a. si ergo assumatur b quidem, toti c inesse: a autem, nulli: priuatiua quidem in aliquo falsa, altera autem tota vera, & conclusio erit vera. Rursum quoniā ostensum est, quòd cum a quidem nulli c inest, & b alicui, euenit a, alicui b non inesse: manifestum igitur quoniam & cum a c tota est vera, b c autem in aliquo falsa, contingit cōclusionem esse veram. si enim sumatur a quidem nulli c, b autem omni: a c quidem tota vera, b c autem in aliquo falsa. ¶ Manifestum autem & in particularibus syllogismis: quoniam omnino per falsa erit verum. nam iisdem terminis sumendi & quando vniuersales fuerint propositiones: in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui. nihil enim differt cum nulli inerat, vniuersaliter sumere inesse. & si alicui inerat: vniuersaliter sumere ad terminorum positionē. similiter autem & in priuatiuis. ¶ Manifestum igitur quando sit conclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia aut aliqua. quando autem vera: non necesse est verum esse nec aliquod quidem nec omne. ¶ Sed est cum nullum sit verum eorum quæ sunt in syllogismis, & conclusionem similiter esse veram: non tamen ex necessitate. Causa autem quoniam quando duo sic se habent adinuicem, vt cum alterum sit: ex necessitate esse alterum. hoc cum non sit quidem: nec alterum erit. cum autem sit, non necesse est esse alterum. idem autem cum sit & non sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico autem vt cum sit a album: b esse magnum ex necessitate. & cum non sit a album: b esse magnum ex necessitate. quando enim cum hoc sit (vt a) album: illud necesse est (vt b) esse magnum. cum autem sit b magnum: c non esse album. necesse est si a sit album, c non esse album. Et quando duobus existentibus cum alterum sit: necesse est alterum esse. hoc autem cum non sit: necesse est a non esse. cum ergo b non sit magnum, a non potest album esse. cum vero a non sit album: necesse est b magnum esse. accidit ex necessitate cum b magnum non sit: idem b esse magnum. hoc autem impossibile. nam si b non est magnum: a non erit album ex necessitate. si ergo cum non sit a album: b erit magnum, accidit si b nō est magnum, b esse magnum, vt per tria.

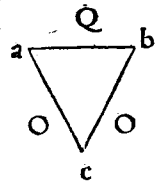
¶ Quarti Cap. notæ.

¶ Vniuersalis syllogismus tertie figuræ: cuius vtraque propositionum est vniuersalis. particularis autem: cuius aliqua propositionum sumitur particularis. ¶ Nam quando accidit si hoc (vt a) album sit, & illud (vt b) magnum esse. hic argumentationis modus innititur regulæ dialecticæ: quod ex necessitate sequitur ad consequens, ex necessitate sequitur & ad antecedens. siue id in tribus sit terminis: vt a, b, c. vt ex necessitate sequatur si a est album, b est magnum: & si b est magnum, c non esse album: ex necessitate quoque sequetur si a est album, c non esse album, siue in duobus terminis vt a, b. vt si ad idem esse & non esse, admittatur ex necessitate sequi idem. vt si non est b magnum, non est a album, & si non est a album, est b magnum: accidit ex necessitate si non est b magnum, b esse magnum. Et huiusmodi colligendi modum, sequelamque: de primo ad vltimum appellare solent, quòd ex primo antecedente vltimum colligatur consequens.

¶ Modi vniuersales tertie figuræ

	affirmatiui	Exempla		Negatiui	Exempla.	
I	a	Tota falsa	a brutum	e	Tota falsa	a animal
	a	Tota falsa	b equus	a	Tota falsa	b lapis
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo
II	a	In aliquo falsa	a album	e	In aliquo falsa	a sedens
	a	In aliquo falsa	b sedens	a	In aliquo falsa	b ambulans
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo

III	a	Tota falsa	a equus	e	Tota falsa	a animal	
	a	In aliquo falsa	b album	XI	a	In aliquo falsa	b album
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
IIII	a	In aliquo falsa	a album		e	In aliquo falsa	a album
	a	Tota falsa	b cygnus	XII	a	Tota falsa	b lapis
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
V	a	Tota falsa	a equus		e	Tota falsa	a animal
	a	Vera	b animal	XIII	a	Vera	b substantia
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
VI	a	In aliquo falsa	a album		e	In aliquo falsa	a album
	a	Vera	b animal	XIIII	a	Vera	b animal
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
VII	a	Vera	a animal		e	Vera	a lapis
	a	Tota falsa	b equus	XV	a	Tota falsa	b inanimatū
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
VIII	a	Vera	a animal		e	Vera	a brutum
	a	In aliquo falsa	b album	XVI	a	In aliquo falsa	b album
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
¶ Modi tertie figuræ particulares affirmatiui Particulares negatiui Exempla.							
XVII	i	Falsa	a irrōnale	o	Falsa	a animal	
	a	Tota falsa	b asinus	XXVII	a	Tota falsa	b lapis
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XVIII	i	Falsa	a cygnus	o	Falsa	a animal	
	a	In aliquo falsa	b album	XXVIII	a	In aliquo falsa	b album
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XIX	i	Vera	a animal	o	Vera	a equus	
	a	Tota falsa	b equus	XXIX	a	Tota falsa	b brutum
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XX	i	Vera	a animal	o	Vera	a cygnus	
	a	In aliquo falsa	b album	XXX	a	In aliquo falsa	b album
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XXI	i	Falsa	a asinus	o	Falsa	a animal	
	a	Vera	b animal	XXXI	a	Vera	b substantia
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XXII	a	Tota falsa	a brutū	e	Tota falsa	a animal	
	i	Falsa	b equus	XXXII	i	Falsa	b lapis
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XXIII	a	In aliquo falsa	a album	e	In aliquo falsa	a sedens	
	i	Falsa	b equus	XXXIII	i	Falsa	b equus
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XXIII	a	Tota falsa	a equus	e	Tota falsa	a animal	
	i	Vera	b animal	XXXIIII	i	Vera	b substantia
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XXV	a	In aliquo falsa	a album	e	In aliquo falsa	a album	
	i	Vera	b animal	XXXV	i	Vera	b animal
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	
XXVI	a	Vera	a animal	e	Vera	a equus	
	i	Falsa	b equus	XXXVI	i	Falsa	b brutum
	i	Vera	c homo	o	Vera	c homo	

- O a homo
- O b gressibile
- Q c inanimatum

- N a animal
- O b nigrum
- Q c cygnus

- NO a album
- OO b pulchrum
- QQ c animal

- N a animal
- O b album
- Q c cygnus

- N a nigrum
- O b inanimatum
- Q c cygnus

- O a nigrum
- O b animal
- Q c cygnus
- O a animal
- O b nigrum
- Q c cygnus

- O a pulchrum
- O b bipes
- Q c homo

- O a bipes
- O b pulchrum
- Q c homo

Quartum cap. conclusiones tres. corollarium vnum. ¶ Prima conclusio. Possibile erit in tertiæ figuræ vniuersalibus syllogismis vtriusque propositionibus totis falsis, & vtraque in aliquo falsa, & altera vera, altera autem falsa, hac quidem tota falsa, illa vero tota vera, & contra, & quotquot modis propositiones transsumere possibile est: verum syllogizare. ¶ Et primo monstratur vtriusque totis falsis: conclusionem veram colligi posse. Nam nihil obstat nulli c, neque inesse a, neque inesse b, & alicui b inesse a. vt matur omni c inesse a pariter & b: propositiones totæ falsæ erunt, & conclusio alicui b inesse a, vera. Similiter & cum prima est negatiua & secunda affirmatiua. Nam possibile est nulli c inesse b, & omni c inesse a, & alicui b non inesse a. vt nulli cygno inest nigrum, & omni cygno inest animal, & alicui nigro non inest animal. quare si sumatur omni c inesse b, & nulli c inesse a: alicui b non inerat a. & conclusio quidem vera: & propositiones totæ falsæ. ¶ Secundo monstrandum, si vtraque in aliquo falsa fuerit: fieri etiam posse, vt conclusio vera sit. Nam nihil vetat alicui c solum, inesse a & b, & alicui b inesse a. vt alicui animali inest album & pulchrum, & alicui pulchro album. si igitur ponatur omni c inesse a, & omni c inesse b: vtræque propositiones in aliquo falsæ sunt & conclusio alicui b inesse a, vera. Et consimili modo prima propositione a c posita negatiua. Vt nihil prohibet solum particulariter alicui c non inesse a, & simili modo alicui c inesse b: & alicui b non inesse a. quemadmodum alicui animali non inest album, & alicui animali inest pulchrum, & alicui pulchro non inest album. quare si sumatur nulli c inesse a, & omni c inesse b: vtræque quidem propositiones in aliquo falsæ erunt, & conclusio alicui b non inesse a, vera. ¶ Tertio monstrandum est, simili modo quando vna tota falsa est, & altera tota vera: conclusionem posse esse veram. Nam possibile est omni c inesse a & inesse b, & alicui b non inesse a: vt omni cygno & animal inest & album, & alicui albo non inest animal. positis itaque his terminis, si sumatur omni c inesse b, & nulli c inesse a: secunda propositio b c tota vera erit, & prima a c tota falsa, & conclusio alicui b non inesse a, vera. Et similiter eueniet si secunda b c tota falsa, & prima a c ponatur tota vera. Nam hi erunt termini: nigrum, inanimatum, cygnus. Verum etiam & si vtræque affirmatiue sumantur: eueniet & conclusionem posse esse veram. Nam nihil obstat omni c inesse b, & nulli c inesse a, & alicui b inesse a. vt omni cygno inest animal, & nulli cygno inest nigrum, at alicui animali inest nigrum. quare si sumatur omni c inesse a, & omni c inesse b: secunda propositio b c tota vera est, & prima a c tota falsa, & conclusio alicui b inesse a, vera. Similiter autem & cum a c prima propositio sumatur tota vera. Nam ex eisdem terminis transpositis extremis erit demonstratio. ¶ Quarto demonstrandum est rursus, cum vna tota vera fuerit, & altera in aliquo falsa: posse fieri conclusionem veram. Nam possibile est omni c inesse b, & alicui c particulariter solum inesse a & alicui b inesse a. vt omni hominibus inest bipes, & alicui homini & non omni inest pulchrum, & alicui bipedi etiam pulchrum inest. si igitur sumatur omni c inesse b, & omni c inesse a: erit secunda propositio b c tota vera, & prima a c in aliquo falsa, & conclusio qua colligitur alicui b inesse a, vera. similiter autem & prima propositione a c tota vera sumpta, & b c secunda in aliquo falsa. Nam transpositis eisdem terminis erit demonstratio. Et simili quoque pacto, cum prima est negatiua, & secunda affirmatiua. Nam possibile est omni c inesse b, & alicui c solum particulariter inesse a: & quando etiam sic se habeant, alicui b non inesse a. si igitur sumatur omni c inesse b, & nulli c inesse a, prima propositio negatiua, est in aliquo falsa, & secunda tota vera, & conclusio quoque erit vera. Rursum quia demonstratum est quod cum nulli c inest a, & c particulariter inest b: euenire alicui b non inesse a. Perspicuum igitur esse potest, quoniam & cum prima propositio a c tota vera est, & secunda b c in aliquo falsa: possibile esse & conclusionem veram esse. Nam si sumatur nulli c inesse a, & omni c inesse b: prima quidem propositio a c tota vera, & secunda b c propositio in aliquo falsa est, & conclusio vera. ¶ Secunda conclusio. Exploratum autem & id sit: quoniam & in particularibus tertiæ figuræ syllogismis, omnifariam ex falsis colligere verum contingit. Nam iidem termini in particularibus sumendi erunt: qui & sumentur quando propositiones vniuersales fuerint. nihil enim refert ad ipsorum terminorum positionem cum nulli inerat vniuersaliter sumere inesse: etsi alicui inerat, sumere vniuersaliter. similiter autem & in priuatiuis nihil differt ad ponendos terminos: si alicui non inerat, sumere vniuersaliter non inesse. & contra. ¶ Corollarium. Manifestum igitur est quando conclusio falsa fuerit: necesse esse & ea ex quibus ipsa oratio, ratiocinatioque constat, falsa esse, aut omnia, aut aliqua. at quando conclusio vera est: non necesse est nec aliquam quidem propositionem, nec omnem veram esse. ¶ Tertia conclusio. Cæterum nulla propositione vera earum quæ sunt in syllogismo: contingit conclusionem veram esse, at non ex necessitate. Causa autem est: quia cum duo ita se habeant adinuicem vt cum alterum verum sit, ex necessitate & alterum sit verum, & cum hoc falsum sit & alterum fore falsum, at cum hoc

fit verum, non necesse est & alterum verum esse: impossibile est eodem tum vero, tum falso ex necessitate colligi idem esse. dico autem vt si a sit album, & b magnitudine præditum, impossibile esse cum a album sit: ex necessitate euenire & b magnitudine præditum esse. & etiam cum non sit a album, identidem ex necessitate euenire b magnitudine præditum esse. Nam quando accidit si hoc (vt a) album est ex necessitate, & illud (vt b) magnitudine præditum esse. & si b magnitudine præditum est, & ex necessitate c non esse album: ex necessitate accidet si a album est, & c non esse album. & id in tribus terminis a, b, c est expressum. Et simile est quando duobus existentibus si alterum est, ex necessitate euenit & alterum esse. si hoc non est, ex necessitate euenit & primum non esse. si igitur ad id esse & non esse sequatur idem: esto ita, & ad a esse album, & non esse album, accidat ex necessitate b esse magnum. igitur si b non est magnum: & ex necessitate a non est album. & si a non est album: ex necessitate a est magnum. accidit igitur ex necessitate si b non est magnum: idem b esse magnum. hoc autem impossibile. quod autem accidat clarum est. Nam si b non est magnum: ex necessitate a non erit album. si igitur cum non est a album: ex necessitate erit b magnum, ex necessitate profecto accidit si b non est magnum, b esse magnum, quemadmodum & prius per tres terminos accidebat. manifestum est igitur ob propositiones falsas: non ex necessitate colligi posse conclusionem veram esse.

De circulari ostensione in prima figura. Cap. V.

Circulo autem & ex seinuicem ostendere, est per conclusionem & econuerso prædicationem alteram sumentem propositionem: concludere reliquam, quam sumpserat in altero syllogismo. vt si oportuit ostendere quoniam a, inest omni c. ostendat autem per b. rursus si monstrat quoniam a, inest b. fumens a quidem inesse c, c autem b: & a inerat b. prius autem econuerso sumpsit b inesse c. aut si quoniam b inest c, oporteat ostendere: si sumat a de c quæ fuit conclusio, b autem de a esse. prius autem sumptum est econuerso a de b. ¶ Aliter vero non est ex seinuicem ostendere. siue enim aliud medium sumatur: non circulo. nil enim sumitur eorundem. siue horum quiddam: necesse est alterum solum. nam si ambo: eadem erit conclusio. at oportet diuersam esse. ¶ In ijs igitur quæ non conuertuntur: ex indemonstrata altera propositione fit syllogismus. Non enim est demonstrare per hos terminos: quoniam medio inest tertium, aut primo medium. ¶ In ijs autem quæ conuertuntur: erit omnia monstrare per seinuicem. Vt si a & b & c conuertuntur sibinuicem. ostendatur enim a c per medium b. & rursus a b per conclusionem, & per b c propositionem conuersam. Similiter autem & b c & per conclusionem, & per a b propositionem conuersam. Oportet autem & c b, & b a propositionem, demonstrare. nam his demonstratis vsi sumus solis. si ergo sumatur b, omni c inesse, & c, omni a: syllogismus erit eius quod est b ad a. Rursus si sumatur c, omni a inesse, & a, omni b: necesse est c, inesse omni b. In vtrisque ergo syllogismis c a propositio sumpta est indemonstrata. nam aliæ probatæ erant. quare si hanc ostenderimus: omnes erunt approbatæ per seinuicem. si ergo sumatur c, omni b, & b, omni a inesse: vtræque propositiones demonstratæ sumuntur, & c necesse est inesse a. ¶ Manifestum est ergo quoniam in solis ijs quæ conuertuntur, circulo & per seinuicem contingit fieri demonstrationes: in alijs vero quemadmodum prius diximus. ¶ Accidit autem & in ijs eodē quod monstratur vt ad demonstrationem. nam c de b, & b de a monstratur sumpto c de a dici. c autem de a per has ostenditur propositiones. quare conclusione vtimur ad demonstrationem. ¶ In priuatiuis autem syllogismis hoc modo monstratur ex seinuicem. sit b quidem, omni c inesse, a autem, nulli b: conclusio autem quoniam a, nulli c. Si ergo rursus oporteat concludere quoniam a, nulli b, quod prius sumptum erat: erit a quidem, nulli c, c autem, omni b. sic enim econuerso propositio. Si autem quoniam b, inest c oporteat concludere: non iam similiter conuertendum a b. nam eadem propositio est b, nulli a: & a, nulli b inesse. sed sumendum cui a, nulli inest: huic b, omni inesse. Sit enim a nulli c inesse. quod quidem fuit conclusio. cui autem a, nulli b si sumatur, omni inesse. necesse est ergo b, omni c inesse. quare cum sint tria: vnumquodque conclusio est facta, & cit.

Si a est album. b est magnum. Si b est magnum. c non est album.

Si a album. b magnum. antecedes ex hypothesi conseques

Si b non est magnum. a non est album. Si a non est album. b est magnum. oppositio. oppositio. an. ex hyp.

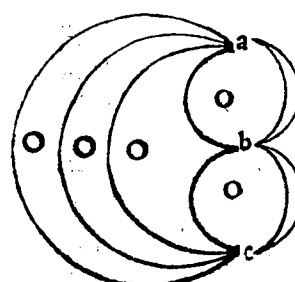
culo demonstrare hoc est conclusionem, sumentem & econuerso alteram propositionem: reliquam syllogizare. ¶ In particularibus autem syllogismis vniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per alias: particularem autem est. quoniam autem non est demonstrare vniuersalem: manifestum. nam vniuersalem monstratur per vniuersalia. conclusio autem non est vniuersalis. oportet autem ostendere ex conclusione & altera propositione. Amplius omnino non fit syllogismus conuersa propositione. Nam particulares fiunt vtræque propositiones. Particularis autem est. ostendatur enim a de aliquo c per b. si ergo sumatur b, omni a, & conclusio maneat: b, alicui c inerit. fit enim prima figura. & est a medium. ¶ Si autem sit priuatius syllogismus: vniuersalem quidem propositionem non est ostendere, propter hoc quod prius dictum est. particularem (si simpliciter conuertatur a b quemadmodum & in vniuersalibus) non est: per assumptionem autem est. vt cui a, alicui non insit, b alicui inesse. nam aliter se habentibus non fit syllogismus: eo quod negatiua est particularis propositio.

¶ Quinti cap. notæ.

¶ Ex seinuicem ostendere, circulo ostendere idem. Circulo ostendimus: cum ex facti syllogismi conclusione cum altera propositione econuerso, vtræque prædicatione, sumpta: alteram propositionem syllogizamus. verum illa propositio vtræque prædicationis: aliquando sumitur simpliciter subiecto propositionis in prædicatum translato, & prædicato in subiectum, & qualitate propositionis & quantitate seruata, aliquando vero non nihil adijcitur. ¶ Ex tribus terminis, vt a b c conuertibilibus sex fiunt propositiones hoc pacto. omne b est a, omne a est b, omne c est b, omne b est c. omne c est a, omne a est c. quæ omnes circulo & ex seinuicem monstrari queunt. ¶ Ratiocinatio illa, cui nulli, inest a: illi omni, inesse b, & nulli c inest a, omni igitur c inest b, necessaria est: tamen proprie syllogismus non est, quo modo hic de syllogismo intendimus. clauditque huius argumentationis propositio præmissas tertiæ figuræ: & assumptio est vnius illarum expressio quæ quidem dati syllogismi conclusio est, ex necessitate igitur euenit altera. haud secus ac si data conditionalis, pars prima ponatur: vt altera concedatur necesse est. euenitque id virtute hypothetici, conditionalisque syllogismi. neque hæc est primæ figuræ ratiocinatio: vt nonnulli putauerunt. verum ex numero 29 cognoscitur Aristoteles voluisse hanc potius ad tertiã figuram pertinere. non quod illa vniuersalis in tertiã concludatur: sed quæ ex hypothesi datæ conuersionis, & primi syllogismi data conclusione, quæ est tertiæ figuræ vna propositio: altera quæ est eiusdem figuræ propositio ex necessitate colligatur. Et qui id satis intellexerit: literæ sententiam inueniet perpatentem. ¶ Et numero 22, dato syllogismo nulli b inest a, & alicui c inest b, alicui igitur c non inest a: conuersa propositione nulli b inest a hoc pacto. cui alicui, a non inest, illi alicui, inesse b: & assumpto alicui c non inesse a (quæ dati syllogismi conclusio est) colligitur alicui c inesse b dati syllogismi assumptio. Alicui autem c non inesse a & alicui c inesse b, tertiã figura est. veruntamen id manifestius fiat si propositio vniuersaliter conuertatur hoc pacto. cuiuscunque alicui, a non inest, illi alicui, inest b. Nam perinde est ac si fieret hypotheticus syllogismus hoc pacto. si cuiuscunque alicui, a non inest: illi alicui, inest b. atqui alicui, a non inest: c igitur alicui, inest b.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

Quintum cap. diffinitio vna. conclusiones sex. corollaria duo. ¶ Diffinitio. Circulo, & ex seinuicem ostendere: est per conclusionem, & econuerso prædicationem eum qui alteram sumit propositionem, concludere reliquam, quam in altero sumperat syllogismo. vt si oportuit ostendere omni c inesse a, ostenderit autem per b hoc pacto. omni b inest a, & omni c inest b: omni c igitur inest a. si rursus monstrat omni b inesse a, sumens omni c inesse a, & omni b inesse c: & colligat omni b inesse a, prius autem sumperat econuerso, omni c inesse b. siue oporteat ostendere omni c inesse b, si sumat omni c inesse a, quæ fuit conclusio, & omni a inesse b, cum prius sumptum esset econuerso omni b inesse a: colligitur omni c inesse b reliqua propositio, atque circulo, & ex seinuicem ex diffinitione ostenditur. ¶ Prima conclusio. Circulo, & ex seinuicem ostendere haudquaquam alio modo contingit. Nam siue aliud medium sumetur: non id quidem fiet circulo. Nam nulla earundem propositionum, vtræque tamen prædicatione sumetur. siue autem earum aliqua sumetur: necesse est alteram solum sumi. Nam si eadem sumentur: eadem erit conclusio. atqui alteram esse oportet. ¶ Secunda conclusio. In his igitur quæ non conuertuntur: non est circulo ostendere. Nam fit syllogismus ex indemonstrabili quidem propositione, vtræque quidem prædicatione. non enim est demonstrare in eiusmodi terminis: tertium medio inesse, vel medium primo. sumptis igitur terminis qui non conuertuntur: circulo non ostendemus. ¶ Tertiã conclusio. ¶ Porro in ijs quæ conuertuntur possibile erit omnia circulo & per seinuicem, vniuersali primæ figuræ syllogismo monstrare. vt si a b c termini conuertuntur adinuicem. Nam

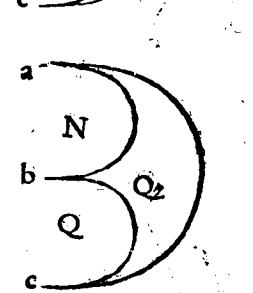
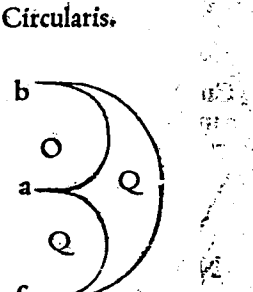
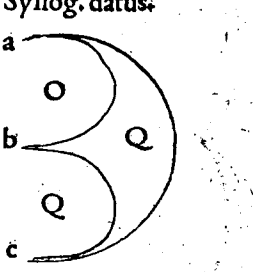
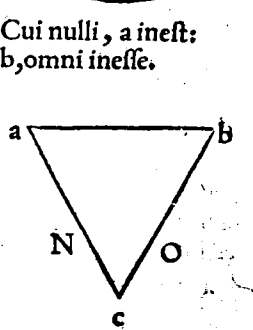
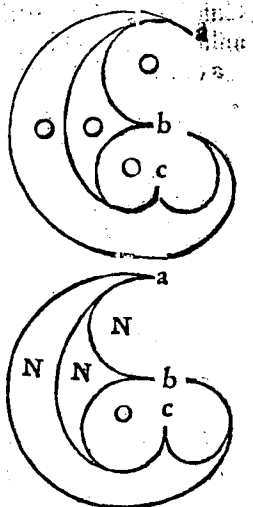
- Primus syllog.
- a
- b
- c
- Circularis syllog. propositionis.
- a
- c
- b
- Circularis assumptiois.
- b
- a
- c

ostendi queat omni c inesse a per medium b hoc pacto. omni b inest a, & omni c inest b: igitur omni c inest a. & rursus omni b inesse a per conclusionem omni c inest a, & per omni b inest c, alteram quidem propositionem prædicatione vtræque hoc modo. omni c inest a, & omni b inest c, omni igitur b inest a. Similiter autem ostendetur omni c inesse b: per conclusionem, & per omni a inest b primam prædicationis vtræque propositionem hoc pacto. omni a inest b, & omni c inest a: itaque omni c inest b. Id tamen animaduertere æquum est: oportere & omni b inesse c, & omni a inesse b propositionem demonstrare. nam his demonstratis: duntaxat vti fuimus. si igitur sumatur omni c inesse b, & omni a inesse c: syllogizamus omni a inesse b. Et rursus si sumatur omni a inesse c, & omni b inesse a: ex necessitate euenit omni b inesse c, vbi illæ duæ propositiones monstrabuntur. Itaque in vtrisque his syllogismis propositio omni a inesse c sumpta indemonstrata (nam aliter monstrata erant) quare si hanc ostenderimus, omnes erunt per inuicem, & circulo monstrata. si ergo sumatur omni b inesse c, & omni a inesse b, vtræque propositiones demonstrata sumuntur: & ex necessitate proueniet omni a inesse c. eritque illa demonstrata propositio. ¶ Primum corollarium. Vnde manifestum est in solis ijs quæ recurrunt & conuertuntur: circulo, & per seinuicem contingere fieri demonstrationes, in alijs autem fiunt quemadmodum in priore libro digessimus. ¶ Secundum corollarium. Accidit etiam & in ijs quæ conuertuntur: eo ipso quod demonstratur vti ad demonstrationem. Nam omni b inesse c, & omni a inesse b monstratur (vt paulo ante visum est) sumpta omni a inesse c. hæc autem omni a inest c: per easdem propositiones ostenditur hoc pacto. omni b inest c, & omni a inest b: omni a igitur inest c, vt & paulo supra visum est. quare conclusione & propositione quæ demonstratur in huiusmodi terminis: ad demonstrationem vtimur. ¶ Quarta conclusio. In negatiuis autem primæ figuræ vniuersalibus syllogismis: modo quoque qui sequitur, circulo & ex seinuicem monstratur. Esto vt omni c inest b, & nulli b inest a: conclusio erit nulli c inesse a. Si igitur rursus concludere oporteat nulli b inesse quod modo sumebatur, sumenda erit nulli c inesse a, & omni b inesse c (nam sic econuerso sumpta erit propositio) & colligetur nulli b inesse a. Si autem concludere oporteat omni c inesse b. non iam consimiliter conuertendum nulli b inesse a) nam eadem propositio nulli a inesse b, & nulli b inesse a, eiusdemque iudicij neque maioris ad id efficiendum potestatis) sed sumendum cui a, nulli inest: b, omni inesse. Esto vt nulli c inest a quæ quidem fuit conclusio, si cum ea sumatur cui quidem a, nulli, b, omni inesse: ex necessitate vtrique colligetur omni c inesse b. quare cum in syllogismo vniuersali negatiuo tria sint, propositiones scilicet duæ & conclusio vna: vnumquodque conclusio facta est. Et hoc quidem circulo. cum circulo demonstrare: fit eum qui conclusionem sumit & alteram econuerso propositionem, reliquam propositionem syllogizare. ¶ Quinta conclusio. In particularibus autem primæ figuræ affirmatiuis syllogismis minime fieri potest: vt vniuersalis propositio per alias circulo demonstratur, particularis autem potest. Quod autem vniuersalis per alias, conclusionem scilicet, & alteram conuersæ prædicationis propositionem demonstrari non potest: perspicuum est. Nam vniuersale per vniuersalia monstratur. Conclusio autem syllogismi particularis, non est vniuersalis. atqui circulo & ex inuicem, ex inuicem, ex conclusione & altera econuerso propositione monstrare oportet. Non igitur in huiusmodi particularibus syllogismis, circulo monstrari potest vniuersalis. Insuper per alias propositiones conuersa quidem propositione: omnino fieri non potest syllogismus. Nam particulares euadunt vtræque propositiones. non igitur per eas contingit circulo quicquam ostendere. At est particularem circulo ostendere. Ostensum enim fit alicui c inesse a per b, hoc pacto. omni b inest a, & alicui c inest b: alicui c igitur inest a. si ergo sumatur omni a inesse b, & conclusio alicui c inesse a maneat, alicui c inest b. nam fit prima figura, & medium est a: & particularis propositio, circulo concluditur hoc pacto. omni a inest b, & alicui c inest a: alicui c igitur inest b. ¶ Sexta conclusio. Si sit particularis primæ figuræ negatiuis syllogismus: minime potest quis vniuersalem propositionem circulo monstrare, neque quidem particularem si similiter conuertatur nulli b inesse a, per assumptionem autem econuerso alio modo potest. Vniuersalis enim non monstrabitur propter causam prius dictam. per assumptionem autem huius, cui alicui, a non inest: illi alicui, inest b: monstrabitur particularis. alio autem modo se habentibus propositionibus, vt conuersa nulli b inesse a, nulli a inesse b: non monstrabitur. Nam hunc in modum aliter se habentibus: non fit syllogismus. eo quod particularis quæ cum illa conuersa hoc modo propositionem sumitur: negatiua est propositio.

Cui nulli, a inest: b, omni inesse.

Syllog. datus.

Circularis.

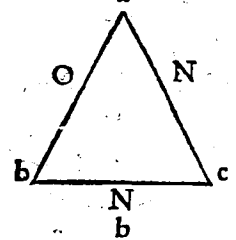
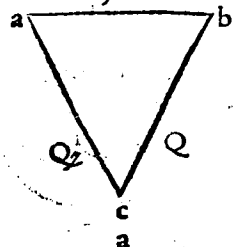
¶ De eadem cyclica, circulari ostensione in secunda figura. Cap. VI.

In secunda autem figura affirmatiuam quidem non est ostendere per hunc modum: priuatiuam autem est. ergo prædicatiua quidem non ostenditur: eo quod non sunt vtræque propositiones affirmatiuæ. nam conclusio priuatiua. prædicatiua autem ex vtrisque ostendebatur affirmatiuis. priuatiua autem sic ostenditur. insit & a omni b: c autem nulli. conclusio quoniam b, nulli c. si ergo sumatur b, omni a inesse, & nulli c: necesse est a, nulli c inesse. fit enim secunda figura. medium b. Si autem a b priuatiua sumpta sit, altera ve-

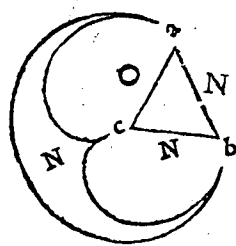
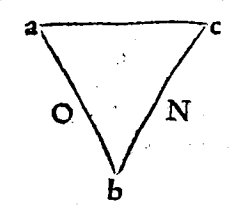
f. iij.

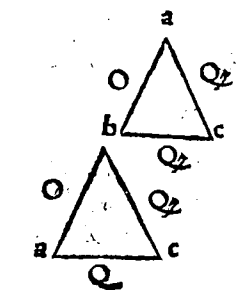
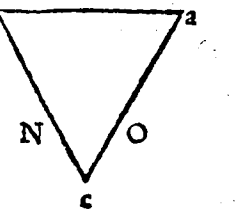
Cuiusq; alicui, nō inest a: illi alicui, b inesse.

Cui nulli, c: illi omni, a inesse. b nulli, c: ex conuersione conclusionis.

Cui nulli, b: illi omni, a inesse.

ro prædicatiua: prima erit figura. nam c quidem, omni a, b autem, nulli c: quare b, nulli a. ergo nec a, b. medium c. Ergo per conclusionem quidem, & vnam propositionem non fit syllogismus: assumpta autem altera, erit. ¶ Si autem nō vniuersalis fit syllogismus: quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam quam quidē diximus & prius. quæ autem in parte: ostenditur quando vniuersalis fit prædicatiua. insit enim a, omni b: c autem non omni. conclusio b c. si ergo sumatur b, omni a, c autem non omni. conclusio a, alicui c non inest. medium b. Si autem est vniuersalis priuatiua: non ostenditur a propositio, conuersa a b. accidit enim vtræque, aut alteram propositionem, fieri negatiuam. quare non erit syllogismus, sed similiter ostendetur quemadmodum & in vniuersalibus, si sumatur cui b, alicui non inest: a, alicui inesse.

¶ Sexti cap. notæ.

¶ Quemadmodum in vniuersalibus. Id in vniuersalibus modis primæ figuræ ostensum est: quod & verum erit, tam in vniuersalibus, quàm particularibus secundæ, cum assumptio affirmatiua fuerit. tamen si prius in vniuersalibus negatiuis dixerit non esse syllogismo, circulo colligendam affirmatiuam. Id enim intelligebatur communi, assuetæq; conuersione seruata, prædicatiuæq; syllogismo assumptione negatiua: non autē illo modo colligitur, sed adhuc conuersione conclusionis egemus. vt figura ad latus paraphraseos manifestat.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

¶ Sextum cap. conclusiones duæ. ¶ Prima conclusio. In secundæ figuræ syllogismis vniuersalibus minime circulo ostendi potest affirmatiua propositio, negatiua autem potest. Non itaq; ostenditur affirmatiua: ob id ipsum qd non vtræq; ad eam ostendam essent affirmatiuæ. Nam conclusio quæ propositio sumitur: negatiua est. atqui affirmatiua ex vtrisque ostendebatur affirmatiuis. At vero negatiua ostenditur circulo. omni enim b insit a, & nulli c insit a: conclusio erit nulli c inesse b. Si igitur sumatur omni a inesse b, & nulli c inesse b: ex necessitate euenit nulli c inesse a. Sed si prima propositio a b sumpta sit negatiua & secunda affirmatiua: ostendendo circulo prima efficietur figura. Vt factō secundæ figuræ vniuersali syllogismo hoc pacto, nulli b inest a, & omni c inest a: nulli c igitur inest b. Nam ex seiuicem & circulo ostendendo: sumetur, omni a inesse c, & nulli c inesse b. quare nulli a inest b. igitur & nulli b inest a. medium c. Per conclusionem igitur & vnam propositionē, negatiuam scilicet: non fit circularis syllogismus. sumpta tamen e conuerso altera: fit. quare in secundæ figuræ vniuersalibus syllogismis: affirmatiua propositio non ostenditur circulo, negatiua autē ostenditur. ¶ Secunda conclusio. Si autem secundæ figuræ syllogismus nō sit vniuersalis: ea propositio quæ in toto, & vniuersalis est, non ostenditur circulo, particularis autem ostenditur. Quod sanè vniuersalis non ostendatur circulo: id ipsum est propter eandem causam quam & prius in præcedente capite diximus. particularis autem ostenditur, quando propositio vniuersalis fuerit affirmatiua. Nam omni b insit a, & alicui c non insit a: conclusio erit alicui c non inesse b. Si igitur sumatur omni a inesse b, & alicui c non inesse b: conclusio erit alicui c non inesse a. Si vniuersalis propositio negatiua est: nō ostenditur a c secunda quidem particularis propositio circulo, ex primæ a b propositionis conuersione. Nam accidit vtræque propositiones aut alteram esse negatiuam. quare non erit ad particularem: quæ scilicet erat affirmatiua, syllogismus. Sed similiter ostendetur quemadmodum in vniuersalibus: si sumetur cui b, alicui non inest: a, alicui inesse.

¶ De cyclica ratiocinatione in tertia figura. Cap. VII.

¶ Tertia autem figura quando vtræque propositiones vniuersaliter sumuntur: non contingit ostendere per seiuicem propositionem. Nam vniuersalis quidem ostenditur per vniuersalia. In hac autem: conclusio semper est particularis. Quare manifestum quoniam omnino non contingit ostendere per hanc figuram vniuersalem propositionem. ¶ Si autem hæc quidem vniuersalis sit, illa vero particularis: quandoque quidem erit, quandoque vero non erit. Quando ergo vtræque prædicatiuæ sumantur & vniuersalis sit ad minorem extremitatem: erit. quando vero ad alteram: non erit. Insit enim a, omni c: b autem alicui c. conclusio a b. Si ergo sumatur c, omni a inesse conuersa vniuersali: & a inesse b quod erat conclusio. c quidem ostensum est, alicui b inesse: b autem alicui c, non est

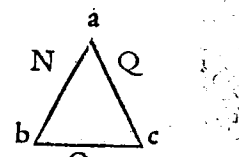
ostensum. quauis necesse est si c, alicui b: & b, alicui c inesse. sed nō idem est hoc illi, & illud huic inesse: sed assumendum est si hoc alicui illi, & alterū alicui huic. hoc autem sumpto iam nō fit ex cōlusione & altera propositione syllogismus. Si autem b quidem, omni c: a autem, alicui c. erit ostendere a c. quando sumatur c quidem, omni b inesse: a autem, alicui. nam si c, omni b inest, a autem, alicui b: necesse est a, alicui c inesse. medium b. ¶ Et cum fuerit hæc prædicatiua quidem, illa vero priuatiua, vniuersalis autē prædicatiua: ostendetur altera. Insit enim b, omni c: a autem, alicui nō insit. conclusio quoniam a, alicui b nō inest. si ergo assumatur c, b omni inesse. inerat autem & a, non omni b. necesse est a, alicui c non inesse. medium b. ¶ Cum autem priuatiua vniuersalis sit: non ostenditur altera nisi sicut in prioribus, si sumatur cui hoc alicui nō inest: alterum alicui inesse. vt si a, nulli c: b autem, alicui. conclusio quoniam a, alicui b non inest. Si ergo sumatur cui a alicui non inest, eidem c alicui inesse: necesse est c, alicui b inesse. aliter autem non est cōuertentem vniuersalem propositionem ostendere alterā. nullo enim modo erit syllogismus. ¶ Manifestum igitur quoniam in prima quidem figura per seiuicem est ostensio: & per primam, & per tertiam figuram fit. nam cum prædicatiua quidem est conclusio, per primam: cum autem priuatiua, per postremam. sumitur enim cui hoc nulli: alterum omni inesse. ¶ In media autē, cum vniuersalis est quidem syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremam: cum autem particularis, & per ipsam & per postremam. ¶ In tertia vero per ipsam, omnes. ¶ Manifestum etiam quoniam in media & in tertia qui non per ipsas fiunt syllogismi: aut non sunt secundum eam quæ circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.

¶ Septimi cap. notæ.

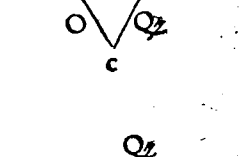
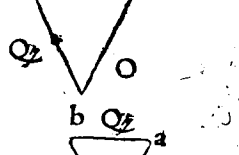
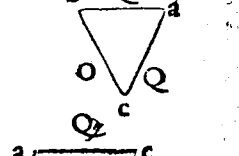
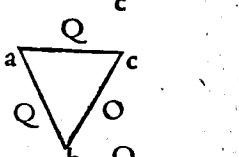
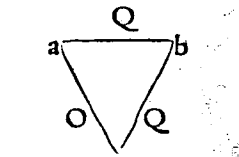
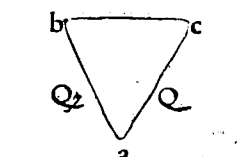
¶ Syllogismus: syllogismus recte colligens. ¶ Cui alicui non inest: cuiusque alicui non inest.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

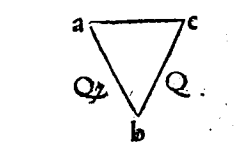
¶ Septimum cap. conclusiones quatuor. corollaria quatuor. ¶ Prima conclusio. Quando in tertia figura vtræque propositiones vniuersaliter sumptæ fuerint: non contingit ex seiuicem, & circulo aliquam ostendere propositionem. Nam vniuersalis per vniuersalia ostenditur. & in hac figura conclusio semper particularis est. Manifestum igitur est prorsus in hac figura non contingere vniuersalem circulo ostendere propositionem. propositionibus igitur sic sumptis: non contingit aliquam circulo ostendere. ¶ Secunda conclusio. Si in tertia figura propositio num hæc vniuersalis sit, illa vero particularis: quandoque circulo monstrare licebit, quandoque vero minime id licebit. Si quidem vtræque propositionum sumantur affirmatiue & vniuersalis ad minorem adlocetur extremitatem, erit: quando autem ad maiorem, non erit. Nam omni c insit a & alicui c insit b: conclusio erit alicui b inest a. Si sumatur omni a inesse c conuersa vniuersali, & alicui b inesse a, quod erat conclusio: monstratum sanè hoc syllogismo, alicui b inesse c. sed alicui c inesse b, quod est altera propositio: non est ostensum, tamen si necesse est si alicui b inest c, & alicui c inesse b. sed non est idem circulo colligendo: prædicatum subiecto, & subiectum prædicato inesse. Sed assumendum est, in vna quidem propositione prædicatum alicui subiecto, & in altera subiectum alicui prædicato inesse. hoc autem sumpto: tum non fit ex conclusione & altera propositione syllogismus, alteram propositionem in qua hoc huic, prædicatum videlicet subiecto insit, colligens. Verum si vniuersale ad minorem colloctur extremitatem & particulare ad maiorem, vt si omni c inest b & alicui c insit a: licebit circulo ostendere alicui c inesse a, cum videlicet sumptum fuerit omni b inesse c, & alicui b inesse a. Nam si omni b inest c, & alicui b inest a: alicui c inest a, hoc pacto ratiocinando alicui b inest a, & omni b inest c: alicui igitur c inest a. manifestum est igitur vniuersali ad minus extremum, & particulari ad maius: particularem circulo monstrari posse propositionem, posita autem vniuersali ad maius, id non effici. Et id quidem in syllogismis affirmatiuis ostensum est. nunc de particularibus negatiuis differendum. ¶ Tertia conclusio. Cum particularium tertiæ figuræ syllogismorum altera propositio affirmatiua fuerit, altera vero negatiua, vniuersali quidem existente affirmatiua, circulo monstrabitur & altera. Omni enim c insit b, & alicui c non insit a: conclusio erit alicui b nō inesse a. si igitur assumatur omni b inesse c, & alicui b non inesse a (erat autem id conclusio) ex necessitate euenit alicui c non inesse a. medium b. ¶ Quarta conclusio. Cum autem vniuersalis, negatiua fuerit, non ostenditur altera circulo nisi quemadmodum in prioribus: si videlicet sumatur cui hoc alicui non inest, alterum alicui inesse. vt si nulli c insit a, & alicui c insit b: conclusio erit alicui b non inesse a. si ergo sumatur cui a alicui non inest, eidem c alicui inesse: ¶ f. iiii.

Cuiusque alicui, b nō inest: illi alicui, a inesse.

Cuiusque alicui, a non inest: eidem alicui, c inesse.

necessitate euenit alicui b inesse c hoc pacto. cui a alicui non inest, eidem c alicui inest: alicui autem b non inest a, alicui igitur b inest c. quare & alicui c inest b. aliter autem vniuersalem conuertendo propositionem: impossibile est circulo monstrare alteram. Nam nullo pacto fit syllogismus.

¶ Primum corollarium. Perspicuum igitur euadit, in primæ figuræ syllogismis circulo, & ex se inuicem ostensionem: & per primam figuram, & tertiam fieri. Nam cum affirmatiua est conclusio, per primam: cum autem negatiua, per tertiam consummatur. sumitur enim cui hoc nulli: alterum omni inesse. ¶ Secundum. In secunda autem figura cum vniuersalis quidem fuerit syllogismus, circulo ostenditur: & per ipsam, & per primam, & per tertiam figuram. quando autem particularis: & per ipsam, & per tertiam. ¶ Tertium corollarium. Porro in tertia: per ipsam omnes circulo monstrantur. ¶ Quartum. Manifestum etiam est in secunda & tertia figura eos qui per ipsas non gignuntur, aut non esse secundum ostensionem circulo & ex se inuicem, aut esse imperfectos.

De syllogismo conuersiuo.

Cap. VIII.

Conuertere autem, est transponentem conclusionem facere syllogismum: quoniam vel extremum medio non inest, vel hoc postremo. necesse est enim conclusionem conuersa & altera remanente propositione: interim reliquam. nam si erit: & conclusio erit. differt autem opposita, aut contrarie conuertere conclusionem. non enim fit idem syllogismus utrolibet conuersa. palam autem hoc erit per sequentia. dico autem opponi quidem, omni inesse non omni, & alicui nulli: contrarie autem, omni nulli, & alicui non alicui inesse.

¶ Sit enim ostensum a de c, per medium b. si igitur sumatur a, nulli c inesse, omni autem b: nulli c inest b. & si a quidem, nulli c, b autem, omni c: a, non omni b, & non omnino nulli. non enim ostendebatur vniuersale per tertiam figuram. omnino autem eam quæ est ad maiorem extremitatem propositionem: non est destruere vniuersaliter per conuersionem. semper enim interimitur per tertiam figuram. necesse est enim ad postremam extremitatem: utraque sumere propositiones.

¶ Et si priuatius sit syllogismus, similiter ostendatur enim a, nulli c inesse per b. ergo si sumatur a, omni c inesse, nulli autem b: nulli c, inest b. Et si a & b omni c: a, alicui b. sed nulli inest a. ¶ Si autem opposita conuertatur conclusio: & alij syllogismi oppositi, & non vniuersales erunt. fit enim altera propositio particularis. quare conclusio erit particularis. Sit enim prædicatiuus syllogismus & conuertatur sic, ergo si a, non omni c, b autem omni: b, non omni c. Et si a quidem, non omni c, b autem, omni: a, non omni b. ¶ Similiter autem & si priuatius sit syllogismus. nam si a, alicui c inest, b autem nulli: b, alicui c non inest, & non simpliciter nulli. & si a quidem, alicui c, b autem, omni quemadmodum in principio sumptum est: a, alicui b inest.

¶ In particularibus autem syllogismis quando opposita conuertitur conclusio: interimuntur utraque propositiones. quando vero contrarie: neutra. non enim iam accidit quemadmodum in vniuersalibus interimere: deficiente conclusione secundum conuersionem, sed nec omnino interimere. Ostendatur enim a de aliquo c per b. ergo si sumatur a, nulli c inesse, b autem, alicui c: a, alicui b non inest. & si a, nulli c, b autem omni: nulli c inest b. quare interimuntur utraque. Si autem contrarie conuertantur: neutra. nam si a, alicui c non inest, b autem omni, b alicui c non inest. sed nondum interimitur quod ex principio. contingit enim alicui inesse, & alicui non inesse. vniuersali autem sublato a b: omnino non fit syllogismus. Si enim a quidem, alicui c non inest, b autem, alicui inest: neutra propositionum vniuersalis est. Similiter autem & si priuatius sit syllogismus. si enim sumatur a, omni c inesse: interimuntur utraque: si autem alicui: neutra demonstratio autem eadem.

Octauæ notæ.

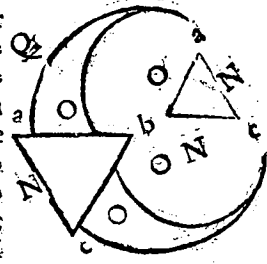
¶ Ex eo quod est conclusionem conuertere: cognoscitur facile quid syllogismus conuersiuus. Quid fit conclusionem conuertere, amplius ex notis cap. vndecimi cognoscetur. ¶ Opposite: contradictorie, contrarie, & subcontrarie. Nihil refert apud Aristotelem non alicui & alicui non. Nam non alicui, semper utitur tanquam particulari negandi nota. Et extendit nomen contrariorum: ad ea etiam quæ subcontraria appellari solent à dialecticis.

PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

33

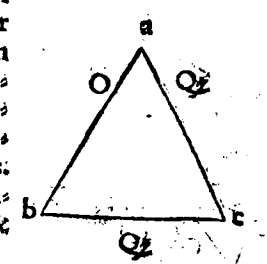
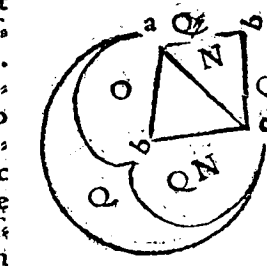
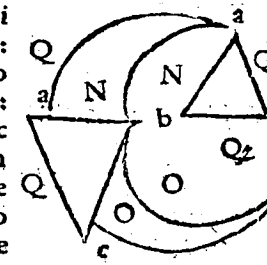
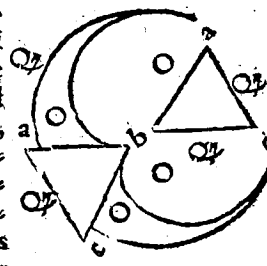
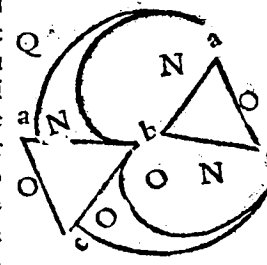

Octauum cap. diffinitio vna. conclusiones tres. ¶ Diffinitio. Primæ figuræ syllogismi affirmatiui conclusionem conuertere: est cum quispiam conclusionem transponens, in oppositumque transmutans, syllogismum efficit, summum medium vel medium imo non inesse concludentem. Nam necesse est conclusionem in suum conuersa oppositum, & altera manente propositione: reliquam interimi. Nanque si reliqua propositio erit: & conclusio quoque per primum syllogismum erit. ponitur autem ex conuersione non esse. Veruntamen differt opposita, aut contrarie conuertere conclusionem. Nam non fit idem syllogismus utroque conuersa modo: quod quidem ex sequentibus euadet perspicuum. Et dico opposita connecti, omni: ei quod est non omni. & alicui: ei quod est nulli. contrarie vero, omni: ei quod est nulli. & alicui: ei quod est alicui non inesse.

34

¶ Prima conclusio. Vniuersalium syllogismorum primæ figuræ conclusionem conuersa in contrariam: propositionem quæ est ad minus extremum vniuersaliter destruiimus: quæ autem ad maius est, solum particulariter. ¶ Nam esto ut monstratum sit a de c per medium b hoc pacto, omni b inest a, & omni c inest b: igitur omni c inest a. si igitur sumatur contrarium conclusionis nulli c inesse a, & prima propositio omni b inesse a: colligimus per secundam figuram nulli c inesse b. perimitur igitur vniuersaliter, conclusionis in contrarium conuersione, ea propositio quæ ad maiorem collocata est extremitatem. Et si sumatur nulli c inesse a, & omni c inesse b: colligitur per tertiam figuram alicui b non inesse a. Sed non omnino ac vniuersaliter nulli b inesse. Nam non ostendi vniuersale, vniuersalemque per tertiam figuram conclusionem: demonstratum est. & omnino propositio quæ ad maiorem collocat extremitatem in prima figura: conclusionis in suam contrariam conuersione nequaquam interimenda est. Nam semper interimitur per tertiam figuram. quandoquidem necessarium est primam conuersionem interimendo propositionem: ad posterius extremum ut medium, utraque sumere propositiones. Et si syllogismus sit vniuersalis negatiuus: similiter. Ostendatur enim nulli c inesse a per medium b hoc pacto, nulli b inest a, & omni c inest b: igitur nulli c inest a. si sumatur contrarium conclusionis omni c inesse a, & nulli b inesse a prima propositio: per secundam figuram concludimus nulli c inesse b, secundam scilicet quæ ad minus extremum est, vniuersaliter interimendo propositionem. ¶ Et si sumatur omni c inesse a, & secunda propositio omni c inesse b: colligimus per tertiam figuram alicui b inesse a, solum particulariter vniuersalem negatiuam interimendo. nam nulli b inest a. ¶ Secunda conclusio. Si in primæ figuræ syllogismis vniuersalibus conclusio in suum oppositum, contradictoriumque conuertatur. alij syllogismi oppositi erunt, & non vniuersales. Quod autem futuri non sint vniuersales hoc ideo est: quia altera propositio sit particularis, quare & conclusio erit particularis. Esto igitur vniuersalis primæ figuræ affirmatiuus syllogismus, prius datus: omne b est a, omne c est b, igitur omne c est a. cuius conclusio, hoc pacto opposita conuertatur. si ergo alicui c non inest a, & omni b inest a: per secundam figuram alicui c non inest b. & si alicui c non inest a, & omni c inest b: per tertiam alicui b non inest a. ¶ Identidem & si syllogismus sit negatiuus. ut dato syllogismo nulli b inest a, omni c inest b: nulli c inest a. Nam si sumatur alicui c inesse a, & nulli b inesse a: per secundam figuram alicui c non inest b: aut non simpliciter nulli. Et si alicui c inest a, & omni c inest b, ut in principio quidem sumptum est: per tertiam alicui b inest a. ¶ Tertia conclusio. Cum particularium primæ figuræ syllogismorum conclusio in suum vertetur contradictorium: utraque interimitur propositionum. cum autem in subcontrarium: interimitur neutra, conclusione dico conuersa. Nam si ea non conuertitur, deficitque à conuersione: non etiam contingit interimere haud secus ac in vniuersalibus. & non modo ut in vniuersalibus. sed ne omnino quidem contingit quicquam interimere. Nunc autem demonstratur conclusio. & sit primo primæ figuræ syllogismus particularis affirmatiuus in quo scilicet ostendatur alicui c inesse a per medium b: hoc pacto. omni b inest a, alicui c inest b: igitur alicui c inest a. si sumatur contradictorium conclusionis scilicet nulli c inesse a, & secunda propositio alicui c inesse b: per tertiam figuram colligimus alicui b non inesse a, sicque prima interimitur propositio. Et rursus si sumatur nulli c inesse a contradictorium conclusionis, & omni b inesse a prima propositio: colligitur per secundam figuram nulli c inesse b, sicque secunda interimitur propositio. quare in particularibus affirmatiuis primæ figuræ syllogismis, si conclusio contradictorie conuertitur, utraque interimitur propositio. Verum si eiusdem syllogismi omni b inest a, & alicui c inest b: igitur alicui c inest a, conclusio subcontrarie conuertatur, sumaturque alicui c non inesse a, & prima propositio omni b inesse a: colligimus per secundam figuram alicui c non inesse b, subcontrariam secundæ propositionis. at nondum interimitur huiusmodi secunda propositio, quæ à principio posita est: quandoquidem contingit quippiam alicui inesse, & alicui non inesse. Quod si vniuersalis propositio omni b inesse a interimatur: nullus profecto fit syllogismus. Nam si sumatur alicui c non inesse a subcontraria conclusionis, & alicui c inesse b secunda propositio: neutra propositionum erit vniuersalis. quare nullus aggrigetur syllogismus. Et simile fuerit iudicium si sit primæ figuræ particularis negatiuus syllogismus. Nam si sumatur conclusionis contradictorium ut omni c inesse a: utraque propositionum interimitur. sin autem sumatur subcontrarium ut alicui c inesse a: neutra interimetur, eadem quæ & superior: demonstratio est.

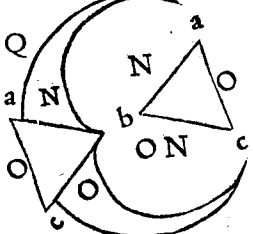
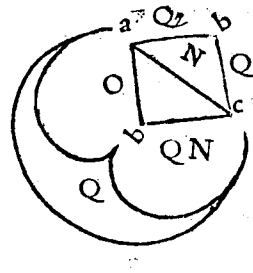
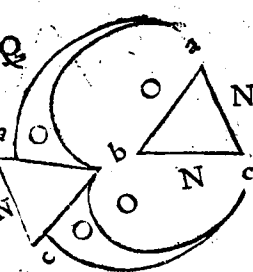
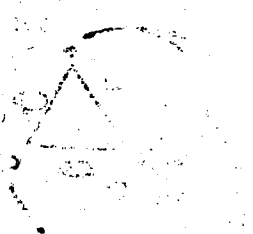
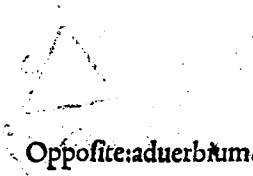
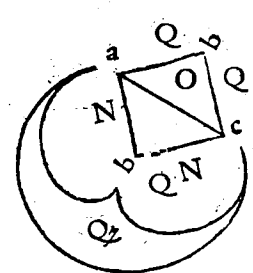
De syllogismo conuersiuo in secunda figura. Cap. IX.

IN secunda autem figura eam quæ est ad maiorem extremitatem propositionem: non est interimere contrarie, quolibet modo conuersione facta. semper enim erit conclusio in tertia figura: vniuersalis autem non fuit in hac syllogismus. alteram autem in hac interimemus: similiter conuersione. dico autem similiter: si contrarie quidem cõuertitur, contrarie: si oppositæ, oppositæ. In sit enim a, omni b, c autem nulli: conclusio b c. si ergo sumatur b, omni c inesse, & a b maneat: a, omni c inerit. fit enim prima figura. Si autem b, omni c, a autem nulli c: a non omni b. figura postrema. Si autem oppositæ conuertatur b c: a b quidem similiter ostendetur, a c autem oppositæ. nam si b alicui c, a autem, nulli c: a, alicui b non inerit. rursus si b, alicui c, a autem, omni b: a, alicui c. quare oppositus fit syllogismus. Similiter autem ostendetur & si econuerso se habeant propositiones. ¶ Si autem particularis est syllogismus, contrarie quidem conuersa conclusione, neutra propositionum interimitur, quemadmodum nec in prima figura: oppositæ autem, vtræque ponatur enim a, b quidem nulli inesse, c autem alicui: conclusio b c. si igitur ponatur b, alicui c inesse, & a b maneat: conclusio erit quoniam a, alicui c non inest. sed non interimitur quod ex principio. contingit enim alicui inesse & non inesse. Rursus si b, alicui c, & a, alicui c: non erit syllogismus. neutrum enim vniuersale eorum quæ sumpta sunt. quare non interimitur a b. Si autem oppositæ conuertatur: interimuntur vtræque. nam si b, omni c, a autem nulli b: nulli c, a. erit autem alicui. Rursus si b, omni c, a autem alicui c: alicui b, a. Eadem autem demonstratio & si vniuersalis sit prædicatiua.

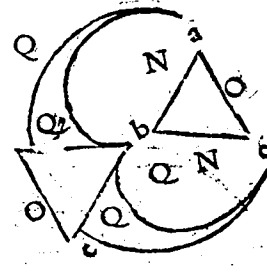
¶ Noni Cap. notæ.
 ¶ Syllogismus oppositus est: qui contradictoriam alicuius propositionem concludit. contrarius autem diceretur: qui colligeret contrariam.

PARAPHRASIS CAP. NONI.

Nonum cap. conclusiones duæ. ¶ Prima conclusio. In syllogismis vniuersalibus secundæ figuræ quomodolibet conclusione versa: non contingit propositionem quæ ad maius extremum collocatur, contrarie interimere, sed eam quæ est ad minus extremum interimere semper valebimus simili conuersione. Dico autem simili conuersione: vt si conclusio contrarie cõuertitur, interimetur contrarie, & si contradictorie, cõtradictorie. Quod autem a propositio quæ ad maius extremum collocatur non interimatur cõtrarie: hoc ideo est quia cum illa interimitur propositio, semper fit cõclusio in tertia figura in qua nunquam syllogismus vniuersaliter cõcludit. Sed vt cõclusio lucidius appareat: esto syllogismus vniuersalis secundæ figuræ omne b est a, nullum c est a, nullum igitur c, b. si sumatur cõtrarium cõclusionis omne c est b, & maneat omne b est a propositio scilicet quæ est ad maius extremum: colligitur omne c est a cõtraria alterius propositionis. nam fit prima figura. Et si sumatur idem cõclusionis contrarium omne c est b, & nullum c est a altera propositio quæ erat ad minus extremum: colligitur non omne b esse a oppositum alterius propositionis, non autem omne b non esse a illius cõtrarium. nam fit tertia figura. Et si conclusio omne c non est b oppositæ cõtradictoriæ cõuertatur, similiter ostenditur propositio omne b est a quæ est ad maius extremum interimere cõtradictorie. idem idem & nullum c est a, altera: interimere contradictorie. Nam per tertiã figurã si alicui c inest b, & nulli c inest a: alicui b non inerit a. Rursus si alicui c inest b, & omni b inest a: per primã figuram alicui c inest a. quare conclusione oppositæ versa semper tum primæ tum secundæ propositionis oppositus fit syllogismus. Et similis fuerit demonstrandi modus, si syllogismi vniuersalis secundæ figuræ propositiones ediuerso se habeant. hoc est si prima & quæ ad maius est extremum, negatiua sit: secunda autem & quæ ad minus, affirmatiua. ¶ Secunda cõclusio. Si secundæ figuræ particularis syllogismus fuerit: cõclusione subcontrarie versa, neutra propositio num (vt neque in prima figura) interimitur. conuersa autem contradictorie: interimuntur vtræque. Nam esto secundæ figuræ particularis syllogismus in quo ponatur nulli b inesse a, & alicui c inesse a: colligens conclusionem alicui c non inesse b. si igitur cõclusio subcontrarie vertatur, ponaturque alicui c inesse b, & prima propositio nulli b inesse a maneat, colligetur conclusio per primã figuram alicui c non inesse a: sed non interimitur (quæ à principio posita est) altera propositio. Nam contingit quippiam alicui inesse, & alicui non inesse. Præterea si sumatur alicui c inesse b, & maneat alicui c inesse a secunda propositio: nullus erit syllogismus. Nam neutra propositionum vniuersalis sum-

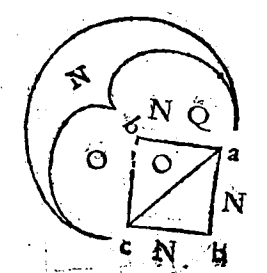
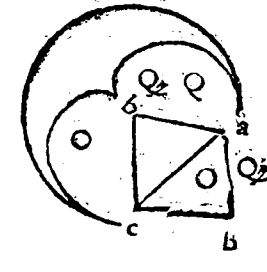
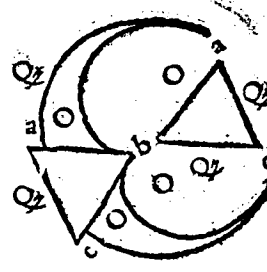
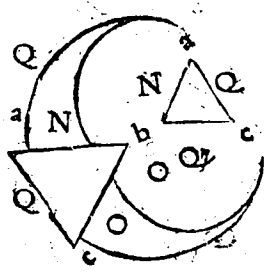

pta est. quare non interimitur prima propositio: nulli b inesse a. conclusione igitur subcontrarie versa: neutra propositionum interimitur, quod est primum. Nunc autem monstrandum secundum, si scilicet oppositæ conuertatur conclusio: vtræque interimuntur. Nam si oppositæ contradictoriæque conclusionis sumatur scilicet omni c inesse b, & prima propositio nulli b inesse a: per primam figuram nulli c inerit a, quod est oppositum secundæ propositionis. Et rursus si sumatur omni c inesse b oppositæ conclusionis, & alicui c inesse a secunda propositio: per tertiã figuram alicui b inerit a, quod est oppositum primæ propositionis. conuersa igitur conclusione oppositæ: vtræque propositiones interimuntur. Et eadem fuerit demonstratio si vniuersalis propositio ponatur affirmatiua, & particularis negatiua. sicque tota facile liquet conclusio.

De syllogismo conuersiuo in tertia figura. Cap. X.

IN tertia vero figura quando contrarie quidem conuertitur conclusio: neutra propositionum interimitur secundum nullum syllogismorum. quando autem oppositæ: vtræque in omnibus. Sit enim ostensum a, alicui b inesse, medium autem sumptum c, & sint vniuersales propositiones. si ergo sumatur a, alicui b non inesse: b autem, omni c, non fit syllogismus eius quod est a de c. Neque si a, b alicui non inest, c autem omni: non erit eius quod est b c syllogismus. ¶ Similiter autem ostendetur & si non vniuersales sint propositiones. aut enim vtræque necesse est particulares esse per conuersionem: aut vniuersalem ad minorem extremitatem fieri. sic autem non fiet syllogismus: nec in prima figura nec in media. Si autem oppositæ, conuertantur propositiones: interimuntur vtræque. nam si a nulli b, b autem, omni c: a nulli c. Rursus si a, b quidem nulli, c autem omni: b, nulli c. Et si altera non fit vniuersalis: similiter. si enim a, nulli b, b autem, alicui c: a, alicui c non inerit. Si autem a, b quidem nulli, c autem omni: nulli c, b. ¶ Similiter & si priuatius fit syllogismus. ostendatur enim a, alicui b non inesse. fit autem prædicatiua quidem b c: a c autem negatiua. sic enim fiebat syllogismus. quando igitur cõtrarium sumitur conclusioni: non erit syllogismus. nam si a, alicui b, b autem, omni c: non fit syllogismus eius quod est a & c. Neque si a, alicui b, nulli autem c: non fuit eius quod est b & c syllogismus. quare non interimuntur propositiones. Quando vero oppositum: interimuntur. nam si a, omni b, & b, omni c: a, omni c. sed nulli inerit. Rursus si a, omni b, nulli autem c: b, nulli c. sed omni inerit. ¶ Similiter autem monstratur: & si non vniuersales sint propositiones. sit enim a c vniuersalis & priuatiua: altera autem particularis & prædicatiua. ergo si a quidem, omni b, b autem, alicui c: a, alicui c accidit. sed nulli inerit. Rursus si a, omni b, nulli autem c: & b, nulli c. Si autem a, alicui b: & b, alicui c: non fit syllogismus. Neque si a alicui b & nulli c: nec sic. Quare illo quidem modo interimuntur: sic autem non interimuntur propositiones. ¶ Manifestum est ergo ex ijs quæ dicta sunt: quo modo conuersa conclusione in vnaquaque figura fit syllogismus, & quando cõtrarie propositioni & quando oppositæ. ¶ Et quoniam in prima quidem figura: per mediam & postremam fiunt syllogismi. & quæ quidem ad minorem extremitatem: semper per mediam interimitur. quæ vero ad maiorem: per postremam. ¶ In secunda autem: per primam & postremam. quæ quidem ad minorem extremitatem: semper per primam figuram. quæ vero ad maiorem: per postremam. ¶ In tertia vero: per primam & per mediam. & quæ quidem ad maiorem: per primam semper. quæ vero ad minorem: per mediam semper. Quid ergo est conuertere, & quomodo in vnaquaque figura, & quis fit syllogismus: manifestum.

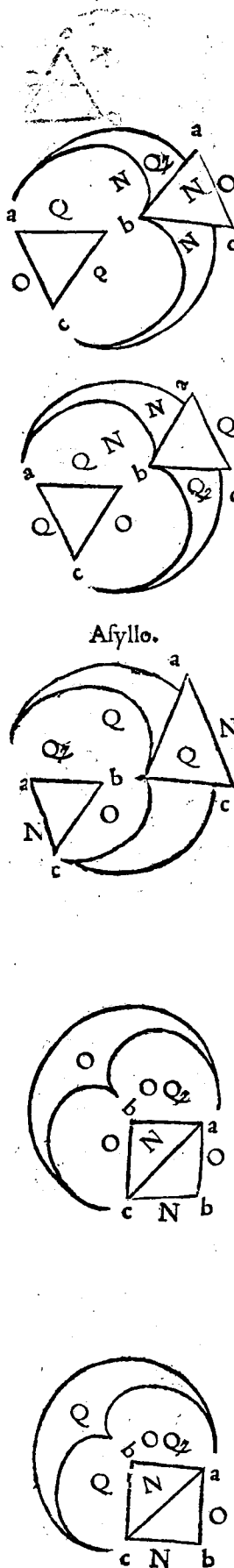
Decimi Capitis notæ.

¶ In prima figura fiunt syllogismi conuersiui: hoc est ad ea quæ syllogismorum similitudinem habent in prima figura, non sunt autem. Nam & falsum sumunt & colligunt falsum. & ita cum dicitur in secunda figura & in tertia syllogismos conuersiuos per alias figuras fieri.

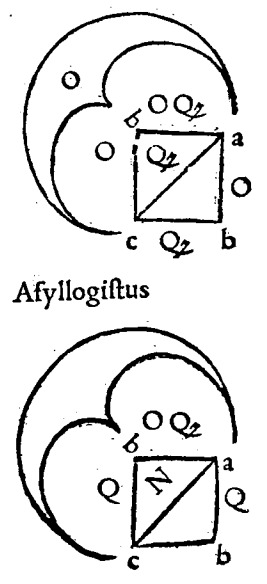

PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

Decimum cap. conclusio vna. corollaria quatuor. **C**onclusio. In nullo syllogismo ter-
 tiae figurae, conclusione subcontrarie conuersa, interimitur aliqua propositio: sed cum op-
 posite conuertitur, in omnibus interimuntur utraque. Nam sit ostensum alicui b inesse a
 sumpto medio c & vniuersalibus sumptis propositionibus. facto scilicet syllogismo, om-
 ni c inesse a, & omni c inesse b: alicui igitur b inesse a. si sane sumatur subcontrarium conclusionis alicui
 cui b non inesse a, & secunda propositio omni c inesse b: nullus ex demonstratis in prima figura fit syl-
 logismus, in quo a enuncietur de c. Neque etiam si idem subcontrarium alicui b non inesse a sumatur,
 & prima propositio omni c inesse a: erit syllogismus, eius quae est alicui c non inesse b ex ijs quae in
 secunda figura monstrata sunt. nam particulari negatiua ad maius extremum, non fit secunda figura di-
 rectus syllogismus. **E**t simili pacto ostenditur si non ambae propositiones sumantur vniuersales.
 Nam aut subcontrarium sumpto conclusionis subcontrario pariter assumitur propositio particula-
 ris: & sic ambae propositiones erunt particulares, quo modo nullus fit syllogismus. aut cum eo sub-
 contrario propositio sumatur vniuersalis: & sic semper ad minus extremum veniet locanda & subcon-
 trarium ad maius, quo modo nullus neque primae, neque secundae figurae fit syllogismus. conuersa igitur
 conclusione subcontrarie: neutra propositio in nullo etiam tertiae figurae syllogismo interimitur.
 quod est primum. Secundum autem si conclusio opposite commutetur, conuertaturque: utraque interim-
 propositiones, ostenditur. Nam si dati syllogismi sumatur oppositum conclusionis nulli b inesse a,
 & secunda propositio omni c inesse b: colligimus per primam figuram nulli c inesse a contrarium
 primae propositionis. Rursum si sumatur nulli b inesse a idem contrarium conclusionis, & omni c in-
 esse a prima propositio: colligimus per secundam figuram nulli c inesse b contrarium secundae. Et si
 altera propositio affirmatiua tertiae figurae syllogismi non fit vniuersalis: similiter ostenditur. Ut
 fit tertiae figurae prima vniuersali & secunda propositio particulari affirmatiua syllogismus, om-
 ni c inesse a, & alicui c inesse b: alicui igitur b inesse a. Nam si sumatur nulli b inesse a oppositum con-
 clusionis, & secunda propositio alicui c inesse b: per primam figuram alicui c non inerat a, ubi prima
 propositio per suum oppositum perimitur. Et si idem oppositum conclusionis nulli b inesse a sumatur,
 & prima propositio omni c inesse a: per secundam figuram nulli c inerat b, quod est oppositum assump-
 tionis atque secundae propositionis. Et si prima propositio affirmatiua tertiae figurae syllogismi po-
 natur particularis, & secunda vniuersalis: consimilis est demonstrandi modus. **I**dentidem & si ne-
 gatiua fuerit tertiae figurae syllogismus. Nam utriusque propositionibus vniuersalibus ostendatur alicui
 cui b non inesse a, facto syllogismo nulli c inesse a, & omni c inesse b: igitur alicui b non inesse a secunda
 scilicet propositio affirmatiua, & prima negatiua. Nam sic utriusque vniuersalibus fiebat in tertia fi-
 gura. si igitur sumatur subcontrarium conclusionis: nullus erit syllogismus. Nam si sumatur alicui b
 inesse a, & secunda propositio omni c inesse b: ex ijs quae in prima figura monstrata sunt, nullus euadit
 syllogismus a de c colligens. Neque si idem subcontrarium alicui b inesse a sumatur, & nulli c in-
 esse a, prima propositio: per demonstrata secundae figurae necetur aliqua conclusio in qua b de c ne-
 getur. quare conclusione subcontrarie versa: propositiones minime interimuntur. At quando conuer-
 titur in suum oppositum, illae interimuntur. Nam si sumatur omni b inesse a conclusionis oppositum,
 & omni c inesse b secunda propositio: per primam figuram colligitur omni c inesse a. sed positum
 erat in prima propositio nulli c inesse a: quod est contrarium. Rursum si idem oppositum conclusio-
 nis omni b inesse a sumatur, & nulli c inesse a: per secundam figuram nulli c inerat b. at in secunda
 propositio positum erat contrarium, omni c inesse b. Utriusque igitur propositionibus syllogismi
 negatiua tertiae figurae vniuersalibus, conclusione in suum oppositum conuersa: perspicuum est utraque
 propositiones interimuntur. **E**t similis demonstrandi modus fuerit si non ambae vniuersales su-
 mantur propositiones. Nam sit prima propositio nulli c inesse a vniuersalis negatiua, & altera parti-
 cularis affirmatiua hoc pacto, nulli c inesse a, & alicui c inesse b: alicui igitur b non inesse a. si igitur su-
 matur omni b inesse a oppositum conclusionis, & alicui c inesse b secunda propositio: consequitur per pri-
 mam figuram alicui c inesse a. positum autem erat nulli c inesse a: quare prima propositio interimitur.
 Rursum si sumatur idem conclusionis oppositum omni b inesse a, & nulli c inesse a prima propositio:
 per secundam figuram nulli c inerat b. quod est secundae propositionis oppositum. Et consimiliter ostenditur
 datur si prima fit particularis negatiua, & secunda vniuersalis affirmatiua. Altera igitur propositio
 num vniuersali, & altera particulari syllogismi tertiae figurae negatiua: conclusione opposite conuersa,
 utraque propositionum interimuntur, ut & cum ambae vniuersales erant. Sed cum conclusionis sumitur
 subcontrarium: neutra interimitur. ut si sumatur alicui b inesse a, & alicui c inesse b secunda propositio:
 nullus fit syllogismus. neque si sumatur alicui b inesse a, & prima propositio nulli c inesse a: neque
 sic quidem fiet syllogismus, eadem quae in superioribus causa. quare perspicuum est illo quidem modo
 (hoc est conuersione contradictorie) conclusione conuersa: propositiones interimuntur in omnibus tertie
 figurae syllogismis. hoc vero modo (conclusionem scilicet versa subcontrarie) non interimunt. **P**rimo
 corollarium. Ex dictis igitur perspicuum est: quando conclusione conuersa fit syllogismus, & quando
 contrarie propositionem interimendo, & quando opposite. **S**ecundum. Manifestum etiam est: ad primam
 figuram syllogismos fieri conuersiuos & per media & per tertiam figuram. quodque propositio quae ad
 minus extremum collocatur semper per secundam figuram interimitur: & quae ad maius per tertia.

A syllo.

A syllogistus

A syllogistus

41 **T**ertium. Ad secundam autem figuram: sunt syllogismi conuersiu, & per primam & per tertiam figuram.
 sed propositio quae ad minus extremum iacet, semper per primam: quae autem ad maius, semper per
 43 tertiam. **Q**uartum. Deinde ad eos qui in tertia sunt figura: gignuntur conuersi & per primam & se-
 cundam figuram. & propositio quae ad maius extremum est: semper per primam interimitur figuram.
 quae vero ad minus: per secundam semper. Sed quid conclusionem syllogismi conuertere, & quo pacto
 in vnaquaque figura id fiat, & quoniam syllogismus euadat: dilucidum esse potest.

De syllogismo per impossibile. Cap. XI.

44 **E**r impossibile autem syllogismus ostenditur quidem: quando contra-
 45 dictio ponitur conclusionis, & assumitur altera propositio. **F**it autem
 in omnibus figuris. simile enim est conuersioni. Verumtamen differt in-
 tantum. quoniam conuertitur quidem facto syllogismo & sumptis utrisque;
 propositionibus. deducitur autem ad impossibile non confesso opposito prius, sed
 manifesto quoniam est verum. Termini vero similiter se habent in utrisque, & ea-
 dem sumptio utrorumque: ut si a inesse omni b. medium autem c. si supponitur a, non
 omni: vel nulli b inesse. c vero omni, quod fuit verum: necesse est c, b aut nulli
 aut non omni inesse. hoc autem impossibile. quare falsum est quod suppositum
 est. verum ergo oppositum. similiter autem in alijs figuris. quaecumque enim conuer-
 46 sione suscipiunt: & per impossibile syllogismus. **E**rgo alia quidem proposita om-
 nia ostenduntur per impossibile in omnibus figuris: vniuersale autem praedicatiuum
 in media & in tertia monstratur: in prima autem non monstratur. supponatur enim
 a, non omni b aut nulli inesse, & assumatur alia propositio utrobique modo siue
 a, omni inesse c, siue b, omni d (sic enim erat prima figura) si ergo supponatur a,
 non omni b inesse, non fiet syllogismus quomodolibet sumpta propositio. Si
 autem nulli b, d quidem assumatur: syllogismus quidem erit falsi, non ostenditur
 autem propositum. nam si a, nulli b, b autem, omni d: a, nulli d. hoc autem fit impos-
 47 sibile. falsum igitur est nulli b, inesse a. sed non si nulli falsum: omni verum. Si au-
 tem c, a assumatur: non fit syllogismus, nec quando supponitur non omni b, inesse
 a. quare manifestum quoniam omni inesse: non ostenditur in prima figura per im-
 possibile. **A**licui autem & nulli & non omni ostenditur. Supponatur enim a, nulli
 b inesse. b autem sumptum sit, omni aut alicui c: ergo necesse est a, nulli aut non
 omni c inesse. hoc autem impossibile. sit enim verum & manifestum: quoniam omni
 c, inesse a. quare si hoc falsum: necesse est a, alicui b inesse. Si autem ad a sumatur al-
 tera propositio: non erit syllogismus, neque quando subcontrarium conclusioni sup-
 ponitur ut alicui non inesse. manifestum ergo: quoniam oppositum sumendum est.
Rursum supponatur a, alicui b inesse, sumptum autem sit c, omni a: necesse est
 igitur c, alicui b inesse. hoc autem sit impossibile. quare falsum quidem suppositum
 est. si autem sic, verum est nulli inesse. Similiter autem & si priuatiua sumpta sit c a.
 Si autem ad b sumpta sit propositio non erit syllogismus. **S**i autem contrarium
 supponatur: syllogismus erit & impossibile, non tamen ostenditur quod est propo-
 situm. supponatur enim a, omni b, & c sumptum sit omni a: ergo necesse est c,
 omni b inesse. hoc autem impossibile. quare falsum est omni b, inesse a. sed nondum
 erit necessarium, si non omni: nulli inesse. Similiter autem etiam ad b sumatur al-
 tera propositio. nam syllogismus quidem erit & impossibile: non interimitur au-
 tem hypothesis. quare oppositum supponendum. **A**d ostendendum autem non
 omni b, inesse a: supponendum omni inesse. nam si a, omni b, & c, omni a: omni b,
 inerat c. si ergo hoc impossibile: falsum quod suppositum est. similiter autem & si
 ad b, sumpta sit altera propositio. Et sic priuatiua sit c a: similiter. nam & sic fit syl-
 logismus. Si autem ad b sumpta sit priuatiua: nihil ostenditur. Si autem non omni
 sed alicui inesse supponatur: non ostenditur quoniam non omni sed quoniam nul-
 li. si enim a, alicui b, c autem, omni a: alicui b inerat c. si ergo hoc impossibile: fal-
 sum est alicui b, inesse a. quare verum, nulli. hoc autem ostenso: interimitur verum,
 nam a: alicui quidem b inerat, alicui vero non inerat. Amplius autem non iam propter

hypothesein accidit impossibile. falsa enim erit. siquidem ex veris non est falsum syllogizare. nunc autem est vera. inest enim a alicui b. quare non supponendum alicui inesse, sed omni. Similiter autem & si alicui b, non inest a ostenderemus. si enim idem est alicui non inesse & non omni inesse: eadem in vtrisque demonstratio.

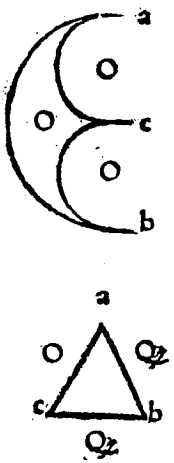
¶ Manifestum ergo quoniam non contrarium: sed oppositum supponendum in omnibus syllogismis. sic enim necessarium erit & axioma probabile. nam si de omni vel affirmatio vel negatio, ostenso quoniam non negatio: necesse est affirmationem veram esse. rursus si non ponant veram esse affirmationem: constat, veram esse negationem. contrarium vero: neutro modo contingit rarum facere. neque enim necessarium si nulli falsum: omni verum. neque probabile ut si alterum falsum, quoniam alterum verum. Manifestum ergo quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia ostenduntur per impossibile: vniuersale autem affirmatiuum non ostenditur.

¶ Vndecimi capitis nota.

¶ Nondum completa est diffinitio: sed ex differentiis agnoscetur completa, quae hoc pacto debet compleri. Ostenditur syllogismus per impossibile: quando contradictoria conclusionis assumitur & altera propositio nota (inquam) confessam. & colligitur quod manifestum, indubitatumque impossibile est. quia ob rem propositum alteram destruimus. quare eius contradictoriam per principium contradictoriarum veram esse assumimus. quae ex hypothesi data erat falsa. sed id ex numeris 59. & 60. Et quomodo syllogismus ostenditur per impossibile: ita quoque & oratio nondum facta syllogismo. quod plerumque fit in disciplinis cum disciplina gratia, quicquid falsum ponitur quod deducendo ad impossibile (ut cum ad principij oppositum, aut alicuius ex principio cogniti deducimus) postea verum, necessariumque esse fateri compellimus. & eiusmodi demonstratio, ducens ad incommodum, atque impossibile appellatur. Sed quare quomodo ostendatur per impossibile quispiam esse syllogismus: hoc pacto. Nam si dubitat hic esse syllogismus omni c inest a, omni b inest c, omni b inest a, id ideo est quia dubitat possibile esse propositiones veras esse & conclusionem falsam. Est ita si possibile est. & sit vera non omni b inest a. tunc hoc pacto ratiocinatur. Omni c inest a, & non omni b inest a: igitur per secundam figuram non omni b inest c. id autem impossibile. Nam confessum est verum omni b inesse c. quare non omni b inest a (quod suppositum est) falsum est. Oppositum igitur eius scilicet omni b inesse a, verum. non igitur propositiones verae erant: conclusione falsa. & cum simili argumentatione propositionibus veris, semper agnoscamus connexionem oportere esse veram: manifestum est dictam argumentationem esse in qua quibusdam positis, aliud quiddam ex necessitate accidit, eo quod haec sunt, & per diffinitionem syllogismi, colligimus esse syllogismum.

¶ Conuertimus conclusionem: quando conclusio cognoscitur falsa, & eius contrarium, aut contradictorium verum & altera propositionum cognoscitur vera, & interimimus alteram propositionem colligendo interdum contrariam interdum oppositam contradictoriamque. & haec sane argumentatio: syllogismus est (nam ex quibusdam positis atque confessis, ob illa ipsa aliud quippiam accidit) & syllogismus conuersus. nam ex opposita vera in qua conclusio falsa conuersa erat, cum altera quae confessam & indubitata propositio est, procedit. Id autem cuius conclusio conuertitur. syllogismus non erat, tamen figuram & similitudinem syllogismi haberet. Vides igitur quod nunquam dicitur conuerti conclusio: nisi fiat syllogismus, & sumantur duae propositiones scilicet opposita conclusionis & altera propositio. Vides etiam quoniam pacto cum syllogismus sit conuersus, semper conclusionis oppositum: verum confitetur. sed cum aliquem syllogismum ostendimus per impossibile: id oppositum quod verum est non est confessum, sed manifestatur esse verum sumendo eius oppositum cum altera propositione, quae vera esse haud cunctanter cognoscitur. non tamen fit syllogismus simpliciter, sed solum ex hypothesi, neque duae sumptae sunt propositiones, neque conclusionis confessum, confessumque est oppositum. & in hoc differt syllogismus per impossibile ostensus, a syllogismo conuersiue ostenso, quod in conuersiue ostenso oppositum verum praeceditur: illic vero non praeceditur, sed fit manifestum esse verum ducendo ad impossibile. Et syllogismi per impossibile ostensi & syllogismi conuersiui: iidem sunt & termini, & eadem propositionum sumptiones. & ducendo ad impossibile: pariter ostenditur fuisse syllogismus, & manifestatur hypotheseos oppositum esse verum. Vnde euenit ut prius facta syllogismo ostendamus per impossibile, sed non facientes syllogismum, sed quod habet syllogismi & similitudinem & figuram. conuertamus vero nullo prius facta syllogismo, sed aliquo figuram syllogismi habente similem: at faciamus conuertendo syllogismum. Et longe aliter est quam de hac materia recentiores dialectici sensere. Ex his litera Aristotelis euadere potest dilucidior, apertiorque: & ex subiecta figura.

Secunda figura, non syllogismus.		Conuersus syllogismus.	
Nota	Omni c inest a vera	Omni c inest a. vera, nota	
Ignota	Alicui b non inest a falsa	Omni b inest c. oppo. co. praconcellum	
Nota	Alicui b non inest c falsa	Omni b inest a. facta nota	

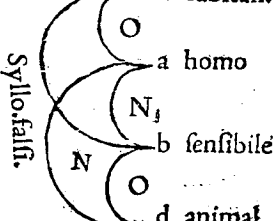
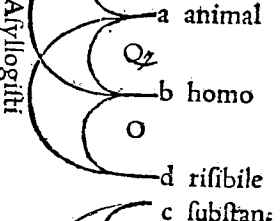
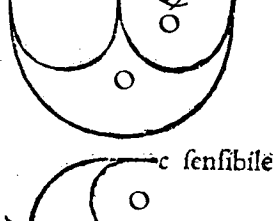
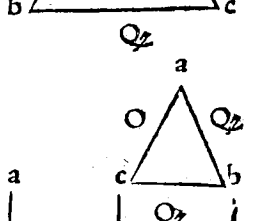
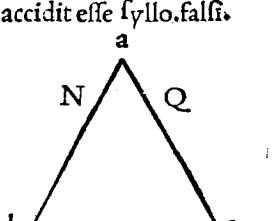
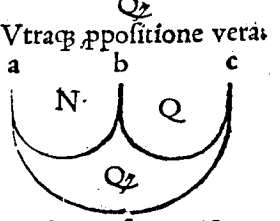
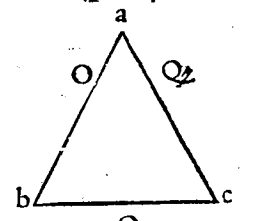
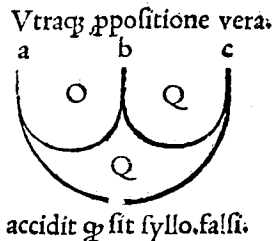
Ignotus syllogismus qui per impossibile ostenditur. Secunda figura, syllogismus ad impossibile deducens, non simpliciter syllogismus.

Nota	Omni c inest a vera	Omni c inest a. vera nota
Nota	Omni b inest c vera	Alicui b, non inest a. oppo. quod supponit
Ignota	Omni b inest a. oppo. supponit	Alicui b non inest c. nota falsa

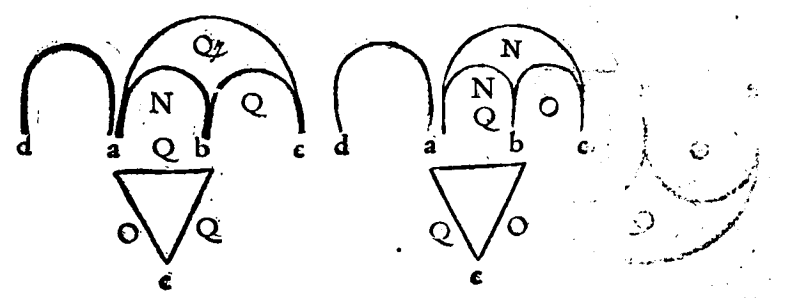
¶ Aliquod problema aliquamve conclusionem monstrari per impossibile in aliqua figura: est eius oppositum propositioem aut assumptionem apte sumi posse in illa figura in syllogismo ad impossibile: quae quidem ob illius oppositi interemptionem, per principium contradictoriarum vera esse dinoscitur. ¶ Syllogismus falsi: qui conclusionem colligit falsam. Quo fit: ut omnis syllogismus ad impossibile, syllogismus sit falsi, at non contra. ¶ Syllogismus: syllogismus directus, recteque colligens. ¶ Manifestum igitur est. nam pauloante monstrauit vniuersalem non monstrari per impossibile supposito contrario: etsi tunc fieret syllogismus falsi. & hic ostendit supposito subcontrario idem fieri non posse. & de negatiuis ut & de affirmatiuis idem & simile est iudicium. relinquitur igitur sumendum esse contradictorium. Verum alicui forte videbitur ad ostendendum per impossibile particulare affirmatiuum, particulare negatiuum esse supponendum. quia assumpta cum ea propositione fiet syllogismus falsi & impossibile. & hypothesi interempta: sufficienter astruetur propositum. nam si vnum subcontrarium falsum est: continuo alterum verum esse necesse est. alioqui duae contrariae simul verae: quod impossibile est. Verum quomodo ita videatur: minime tamen sufficit subcontrariu supponere, nam tamen si fiat interdum syllogismus falsi: nulla tamen necessitas est (primis propositionibus admissis) ex supposito subcontrario & altera propositionum, secundum syllogismum falsi esse & impossibile, quod notum esse oportet in syllogismo ad impossibile. non enim oportet si agnoscam omni b inesse a & alicui c inesse b, & dubitem alicui c inesse a, imo supponam alicui c non inesse a: syllogismum esse ad falsum & impossibile, omni b inest a, & alicui c non inest a: igitur alicui c non inest b. stare enim simul possunt alicui c inesse b, & alicui c non inesse b. Et ita si supponeretur particulare affirmatiuum ad ostendendum particulare negatiuum. Et primus & secundus modus tertiae figurae in praedictio esse non possunt. quia ex supposito subcontrario cum altera propositione, non fit syllogismus.

¶ PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

¶ Vndecimum cap. diffinitio vna, non tota simul expressa. conclusiones tres. corollarium vnum. ¶ Diffinitio. Ostenditur quispiam syllogismus per impossibile, quando contradictoria conclusionis assumitur & altera propositio. ¶ Prima conclusio. Ostenditur syllogismus per impossibile in omnibus figuris. Nam id conuersioni conclusionis simile est. conuertitur autem in omni figura. Verum tamen id tantillum refert. quia conuersio est, cum prouenit syllogismus sumptis duabus propositionibus. ostenditur autem deducendo ad impossibile non concessio eo quod prius oppositum est, sed ea deductione quae ad impossibile: ipsum oppositum assumptae scilicet hypotheseos verum esse, fit manifestum. & in vtrisque syllogismo scilicet conuersiu & syllogismo qui ostenditur per impossibile: termini similiter sese habent, & similis est propositionum sumptio. ut si a inest omni b per medium c, syllogismus omni c inesse a, omni b inesse c, igitur omni b inesse a: ostenditur per impossibile si supponatur non omni b inesse a. coassumpto omni c inesse a quod praecedens fuerit verum: ex necessitate colligitur non omni b inesse c. quod sit impossibile. quare falsum non omni b inesse a: quod suppositum est. verum igitur eius oppositum omni b inesse a. Et eodem modo deducatur si alicui b inest a per medium c, supponedo nulli b inesse a. Et quemadmodum hic in prima syllogismus ostensus est per impossibile: similiter ostenduntur & in alijs figuris. nam quicumque syllogismi conuersionem admittunt conuersiuque sunt: iidem & per impossibile ostendi possunt. ¶ Secunda conclusio. Omnia alia problemata, id est vniuersale negatiuum, particulare affirmatiuum, & particulare negatiuum, in omnibus figuris ostenduntur per impossibile: vniuersale autem affirmatiuum in secunda, & tertia ad impossibile deducitur, in prima autem non deducitur. Nunc autem ostendatur vniuersale affirmatiuum non hoc pacto ostendi in prima figura. Nam sit ostendenda vera esse deducendo ad impossibile vniuersalis affirmatiua omni b inest a, & supponatur alicui b non inesse a, aut nulli b inesse a: & assumatur alia propositio utrolibet (id est ad maius extremum ut omni a inesse c: aut ad minus extremum ut omni d inesse b) sic enim fuerit prima figura. Si igitur supponatur, primo alicui b non inesse a, utrolibet propositione, seu ad maius seu ad minus extremum sumpta, non fit syllogismus. nam particulari sumpta propositione: nullus fit primae figurae syllogismus. quare illa vniuersalis affirmatiua: minime ostenditur deducendo ad impossibile in prima figura. Si autem secundo supponatur nulli b inesse a, & sumatur propositio omni d inesse b ad minus extremum: syllogismus quidem erit falsi, sed non ostenditur propositum. Nam si nulli b inest a, & omni d inest b: nulli d inest a. sit autem hoc impossibile. falsum igitur erit nulli b inesse a. sed non oportet si falsum est nulli b inesse a, continuo verum esse omni b inesse a. At si supposito nulli b inesse a sumatur propositio ad maius extremum omni a inesse c: non fit syllogismus, ut neque si supponatur alicui b non inesse a. perspicuum igitur est quoniam omni inesse, hoc est vniuersalis affirmatiua: non ostenditur in prima figura deductione ad impossibile. ¶ Tertia conclusio. Sed in prima figura & alicui inesse, & nulli, & alicui non (hoc est particularis affirmatiua, & tam vniuersalis quam particularis negatiua) per impossibile ostenduntur. Alicui quidem, ut alicui b inesse a. Nam suppo-

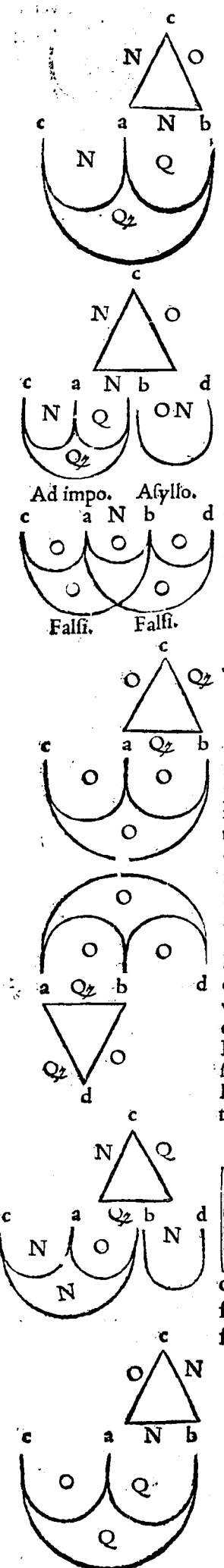
¶ Syllogismus per impossibile ostenditur per impossibile in omnibus figuris. Nam id conuersioni conclusionis simile est. conuertitur autem in omni figura. Verum tamen id tantillum refert. quia conuersio est, cum prouenit syllogismus sumptis duabus propositionibus. ostenditur autem deducendo ad impossibile non concessio eo quod prius oppositum est, sed ea deductione quae ad impossibile: ipsum oppositum assumptae scilicet hypotheseos verum esse, fit manifestum. & in vtrisque syllogismo scilicet conuersiu & syllogismo qui ostenditur per impossibile: termini similiter sese habent, & similis est propositionum sumptio. ut si a inest omni b per medium c, syllogismus omni c inesse a, omni b inesse c, igitur omni b inesse a: ostenditur per impossibile si supponatur non omni b inesse a. coassumpto omni c inesse a quod praecedens fuerit verum: ex necessitate colligitur non omni b inesse c. quod sit impossibile. quare falsum non omni b inesse a: quod suppositum est. verum igitur eius oppositum omni b inesse a. Et eodem modo deducatur si alicui b inest a per medium c, supponedo nulli b inesse a. Et quemadmodum hic in prima syllogismus ostensus est per impossibile: similiter ostenduntur & in alijs figuris. nam quicumque syllogismi conuersionem admittunt conuersiuque sunt: iidem & per impossibile ostendi possunt. ¶ Secunda conclusio. Omnia alia problemata, id est vniuersale negatiuum, particulare affirmatiuum, & particulare negatiuum, in omnibus figuris ostenduntur per impossibile: vniuersale autem affirmatiuum in secunda, & tertia ad impossibile deducitur, in prima autem non deducitur. Nunc autem ostendatur vniuersale affirmatiuum non hoc pacto ostendi in prima figura. Nam sit ostendenda vera esse deducendo ad impossibile vniuersalis affirmatiua omni b inest a, & supponatur alicui b non inesse a, aut nulli b inesse a: & assumatur alia propositio utrolibet (id est ad maius extremum ut omni a inesse c: aut ad minus extremum ut omni d inesse b) sic enim fuerit prima figura. Si igitur supponatur, primo alicui b non inesse a, utrolibet propositione, seu ad maius seu ad minus extremum sumpta, non fit syllogismus. nam particulari sumpta propositione: nullus fit primae figurae syllogismus. quare illa vniuersalis affirmatiua: minime ostenditur deducendo ad impossibile in prima figura. Si autem secundo supponatur nulli b inesse a, & sumatur propositio omni d inesse b ad minus extremum: syllogismus quidem erit falsi, sed non ostenditur propositum. Nam si nulli b inest a, & omni d inest b: nulli d inest a. sit autem hoc impossibile. falsum igitur erit nulli b inesse a. sed non oportet si falsum est nulli b inesse a, continuo verum esse omni b inesse a. At si supposito nulli b inesse a sumatur propositio ad maius extremum omni a inesse c: non fit syllogismus, ut neque si supponatur alicui b non inesse a. perspicuum igitur est quoniam omni inesse, hoc est vniuersalis affirmatiua: non ostenditur in prima figura deductione ad impossibile. ¶ Tertia conclusio. Sed in prima figura & alicui inesse, & nulli, & alicui non (hoc est particularis affirmatiua, & tam vniuersalis quam particularis negatiua) per impossibile ostenduntur. Alicui quidem, ut alicui b inesse a. Nam suppo-

natur nulli b inesse a & sumatur aut omni aut alicui c inesse b: ergo ex necessitate in prima figura prouenit aut nulli aut non omni c inesse a. id autem sit impossibile. Nam verum sit & manifestum omni c inesse a. falsum igitur nulli b inesse a quod supponebatur. quare si id falsum: vt igitur alicui b inest a necesse est. cognoscitur igitur particularis affirmatiua in prima deducendo ad impossibile. Et id quidem quando sumitur propositio ad minus extremum. si autem ad maius extremum altera sumatur: nullus erit primæ figuræ syllogismus. nam ad minus extremum ponetur negatiua. neque etiam fiet syllogismus, quando supponetur affirmatiue particularis ostendendæ subcontrarium vt alicui b non inesse a. nam propositione particulari negatiua: nullus fit primæ figuræ syllogismus. Manifestum igitur est ad aliquid ostendendum per impossibile supponendum esse oppositum, atq; contradictorium. ¶ Rursus nulli inesse in prima figura per impossibile monstratur vt nulli b inesse a, si supponatur alicui b inesse a & sumatur omni a inesse c: necesse est igitur per primam figuram alicui b inesse c. Hoc autem sit impossibile. quare falsum suppositum alicui b inesse a. quod si ita fuerit: verum igitur nulli b inesse a. Et simile fuerit si sumatur negatiua nulli a inesse c, supponatur autem vt prius alicui b inesse a: colligitur ex necessitate alicui b non inesse c. quod sit impossibile. ex quo suppositum alicui b inesse a sit falsum. verum igitur nulli b inesse a. at vero si ad b hoc est minus extremum sumatur propositio: non erit syllogismus. nam ad maius extremum in prima figura adijcietur particularis. ¶ Si autem vniuersalis negatiua per impossibile monstrandæ supponatur contrarium: nihil prohibet syllogismum falsi esse, & per impossibile, non tamen ostenditur propositum. Nam supponatur omni b inesse a contrarium scilicet huius nulli b inest a, & sumatur omni a inesse c: ergo ex necessitate euenit omni b inesse c. hoc autem sit impossibile. quare falsum omni b inesse a suppositum. sed nondum necessarium fuerit, si non omni b inest a: verum esse nulli b inesse a. Simile fuerit si cum contraria hypothese sumatur altera propositio ad b minus scilicet extremum: erit quidem syllogismus falsi & impossibile, sed non sufficiens interimitur hypothesis, ad astruendum propositum. quare oppositum supponendum: non autem contrarium. ¶ Ad ostendendum per impossibile in prima figura particulare negatiuum vt non omni b inesse a: supponendum est oppositum, vt omni b inesse a. Nam si omni b inest a, & omni a inest c: per primam figuram omni b inest c. quare si hoc impossibile, & falsum suppositum: verum erit propositum. Et simile fuerit si propositio ad minus extremum sumpta sit. & etiam si vniuersalis negatiua fuerit ad maius extremum, vt nulli a inesse c, idem valuerit. si autem a vniuersalis negatiua ad minus extremum sumatur: nihil ostendetur. nam non fiet syllogismus. Si autem non omni (id est si non vniuersalis opposita) supponatur, sed alicui inesse hoc est subcontraria negatiua per impossibile monstrandæ: non ostenditur per impossibile particularis negatiua vt non omni inesse, sed apte ostenditur nulli inesse. Nam si alicui b inest a, & omni a inest c per primam figuram alicui b inest c. si igitur hoc impossibile: falsum alicui b inesse a. quare nulli b inesse a, verum. hoc autem nulli b inesse a ostenso vero, cointerimitur verum, vt alicui b inesse a, si aliquod b fuit a & aliquod b non fuit a. non igitur sumendum est subcontrarium. Insuper autem si alicui b inest a, & alicui non inest: non propter hypothesein accidit impossibile. si non est ex veris falsum syllogizare. non est autem falsum syllogizare ex veris. nunc autem hypothesis est vera, nam alicui b inest a. non igitur ad particularem negatiua per impossibile monstrandam, supponendum subcontrarium, vt alicui inesse: sed oppositum omni inesse, scilicet vniuersale affirmatiuum. Similiter autem ostenderemus si alicui b non inest a. nam si idem alicui b non inesse a & non omni b inesse a: eadem est in vtriusq; demonstratio. atqui idem est, alicui c non inesse a, & non omni b inesse a. similiter igitur alicui b non inesse a: ostendetur. ¶ Corollarium. Vnde sit manifestum non contrarium sed contradictorium in omnibus in prima figura ad impossibile syllogismis, esse supponendum. Nam sic supponedo: necessaria & probabilis erit dignitas ad efficiendum propositum. Nam si de omni affirmatio vel negatio vera, cum ostensa fuerit negatio falsa: per id principium & dignitatem, cognoscetur oportere affirmationem veram esse. & rursus si affirmationem falsam esse posuerint: probabilem & veram esse negationem existimare oportere. Contrarium autem supponedo: neutro modo consentaneum est existimare. Nam minime necessarium est, si falsum est nulli inesse: continuo verum esse, omni inesse. neq; consentaneum & probabile, si omni inesse alterum falsum est: & alterum scilicet nulli inesse, verum esse. Euasit igitur perspicuum cætera problemata in prima figura per impossibile monstrari: solum autem vniuersale affirmatiuum, hoc pacto non monstrari.

De syllogismo per impossibile in secunda figura. Cap. XII.

In media autem figura & postrema & hoc ostenditur. ponatur enim a non omni b inesse, sumptum sit autem omni c, inesse a. ergo si b quidem non omni, inest a, c autem omni: non omni b, inest c. hoc autem impossibile. sit enim manifestum quonia omni b, inest c. quare falsum quod suppositum est. verum est ergo omni inesse. Si autem contrarium supponatur, syllogismus quidem erit & impossibile: non tamen ostenditur quod propositum est. si enim a, nulli b, omni autem c: nulli b, c. hoc autem impossibile. quare falsum est:

50 nulli inesse. sed non si hoc falsum: verum omni. ¶ Quando autem alicui b inest a, supponatur a, nulli b inesse, c autem omni inest: necesse est ergo c, nulli b inesse. quare si hoc impossibile: necesse est a, alicui b inesse. Si autem supponatur alicui non inesse: eadem erunt quæ in prima figura. ¶ Rursus supponatur a, alicui b inesse, c autem nulli inest: necesse est igitur c, alicui b non inesse. sed omni inerat. quare falsum quod suppositum est. nulli ergo b, inest a. ¶ Quando autem non omni b inest a, supponatur omni inesse, c autem nulli: necesse est ergo c, nulli b inesse. hoc autem impossibile. quare verum est non omni inesse. Manifestum ergo: quoniam omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

¶ Duodecimi cap. notæ.

¶ Superioris capitis notæ: huic intelligendo sufficere possunt cum aduertentia figurarum ad latus paraphraseos adiectarum.

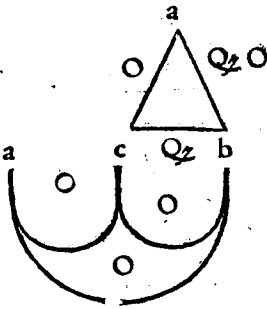
PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

49 **D**uodecimum cap. conclusiones quatuor. ¶ Prima cōclusio. Vniuersalis affirmatiua ostenditur per impossibile in secunda figura supponendo oppositum: non autem contrarium. Omne problema per impossibile monstrari in secunda & tertia ostendendum. Et primū id in secunda figura efficiendum. dico igitur primo vniuersalem affirmatiua, vt omni b inesse a: per impossibile ostendi in secunda figura, supponendo eius oppositū. Nam supponatur non omni b inesse a, & sumatur omni c inesse a. ergo si non omni b inest a, & omni c inest a: per secundam figuram non omni b inest c. id autem sit impossibile. Nam sit manifestum omni b inesse c. quare falsum, non omni b inesse a quod supponebatur. verum igitur propositum omni b inesse a. Sed si contrarium supponatur, syllogismus quidem falsi & per impossibile fieri nihil prohibet: non tamen ostenditur propositum. Nam si supponatur nulli b inesse a propositæ vniuersalis affirmatiuæ contrarium, & sumatur omni c inesse a: per secundam figuram nulli b inest c. hoc autem sit impossibile. quare suppositum nulli b inesse a falsum. attamen non oportet si hoc falsum sit: continuo verum esse omni b inesse a. ¶ Secunda conclusio. Particularis affirmatiua identidē monstrat per impossibile in secunda figura supponendo eius oppositū. Vt quando alicui b inest a, & id per impossibile in secunda figura monstrandum. supponatur nulli b inesse a, & sumatur omni c inesse a: necesse est igitur nulli b inesse c. quare si hoc sit impossibile, & quod suppositum est, falsum: alicui b inesse a necesse est. Si autem alicui b non inesse a subcontrarium propositæ particularis affirmatiuæ supponatur: eadem quæ in prima figura cū subcontrarium supponebatur, euenient. non igitur subcontrarium supponendum. ¶ Tertia conclusio. Vniuersalis negatiua supponedo eius oppositū: non minus per impossibile ostenditur in secunda figura. Vt rursus nulli b inest a & supponatur alicui b inesse a, & sumatur nulli c inesse a: necesse erit igitur alicui b non inesse c. sed omni infuerit. quare falsum sit suppositum alicui b inesse a. verū igitur propositū, nulli b inesse a. ¶ Quarta conclusio. Quando particularis negatiua proponitur, vt cū non omni b inest a: simili modo contradictoria supposita per impossibile in secunda figura ostenditur. Hac itaq; particulari negatiua proposita, supponat omni b inesse a, & sumat nulli c inesse a: necesse est igit per secundam figuram nulli b inesse c. hoc autem sit impossibile, & suppositum falsum. quare non omni b inesse a propositum verū. manifestum igitur est omnium problematū, ad impossibile syllogismos in secunda figura fieri.

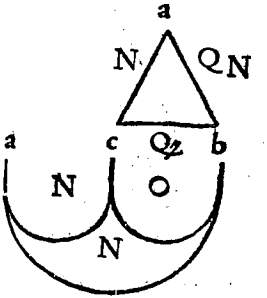
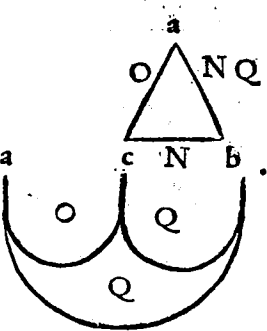
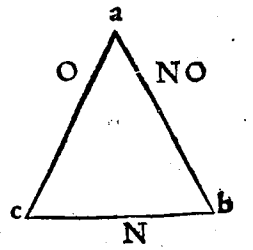
De ostensione per impossibile in tertia figura. Cap. XIII.

53 **S**imiliter autem & per vltimam. ponatur enim a, alicui b non inesse, c autem, omni b: ergo a, alicui c non inest. si ergo hoc impossibile: falsum alicui non inesse. quare verū est omni. Si vero supponatur nulli inesse, syllogismus quidem erit & impossibile, non ostenditur autem quod propositum est. si enim contrarium supponatur: eadem erunt quæ in prioribus. ¶ Sed ad ostendendum alicui inesse: eadem sumenda est hypothesis. nam si a, nulli b, c autem, alicui b: a, non omni c. si ergo hoc falsum: verum est a, alicui b inesse. ¶ Quando autem nulli b, inest a: supponatur alicui inesse, sumptum sit autem & c, omni b inesse: ergo necesse est a, alicui c inesse. sed nulli inerat. quare falsum est alicui b, inesse a. Si autem supponatur omni b, inesse a: non ostenditur propositum. sed ad ostendendum non omni inesse, eadem sumenda hypothesis. nam si a, omni b, & c, alicui b: a inest alicui c. hoc autem non fuit: quare falsum est omni inesse. si autem sic: verum non omni. ¶ Si autem supponatur alicui inesse: eadem erunt quæ & in ijs quæ prius dicta sunt. ¶ Manifestum ergo quoniam in

Per impossibile.

Syllogismus falsi.

t.j.

omnibus per impossibile syllogismis: oppositum supponendum. ¶ Palam autem & quoniam in media figura ostenditur quodam modo affirmatiuum: & in postrema vniuersale.

¶ Decimitertij cap. notæ.

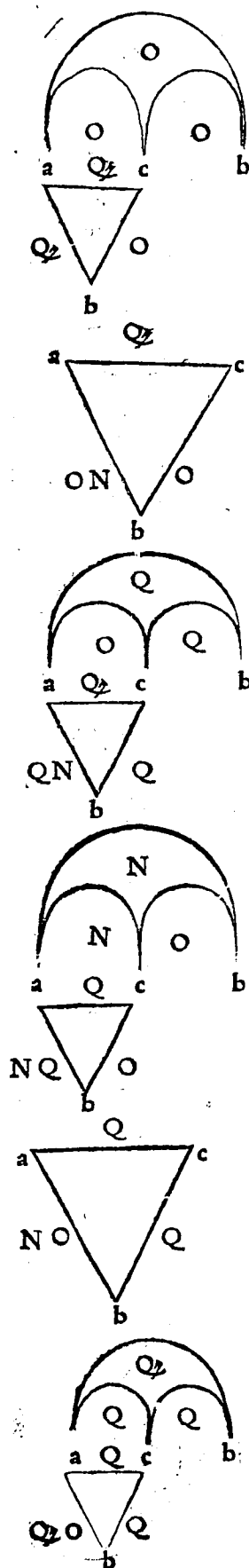
¶ Omne problema: vniuersale affirmatiuum, vniuersale negatiuum, particulare affirmatiuum, particulare negatiuum. Cætera ex notis superiorum.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

Decimum tertium cap. conclusiones quatuor. corollaria duo. ¶ Prima conclusio. Simili modo omne problema, per impossibile ostenditur in tertia figura. Et primo de vniuersali enunciatione proposita affirmatiua, id ostendatur. Vt sit proposita omni b inesse a. supponatur non omni b inesse a eius oppositum, & sumatur omni b inesse c: per tertiam igitur figuram alicui c non inerat a. si igitur hoc impossibile, falsum suppositum non omni b inesse a: verum igitur eius oppositum omni b inesse a. quod quidem erat propositum. Et si supponatur contrarium, vt nulli b inesse a: erit quidem & syllogismus falsi, & impossibile, sed non ostenditur propositum. Nam si supponatur contrarium: eadem quæ in superioribus erunt, illa autem (fieri inquam syllogismum falsi, & impossibile, & non ostendi propositum) in superioribus fiebant. ¶ Secunda conclusio. Cæterum ad particularem affirmatiuam in tertia figura per impossibile monstrandam: eadem (opposita scilicet) sumenda est hypothesis. Vt si alicui b inesse a, sumenda hypothesis nulli b inesse a. nam si supponatur nulli b inesse a, & sumatur alicui b inesse c: per tertiam figuram alicui c non inerat a. si igitur hoc falsum, quare & suppositum falsum: verum erit alicui b inesse a eius oppositum, & propositum. ¶ Tertia conclusio. Quando proponitur vniuersalis negatiua, vt nulli b inesse a: simili modo in tertia figura per impossibile monstratur, si eius oppositum supponatur. Vt quando proponitur nulli b inesse a, & sumatur omni b inesse c: ergo per tertiam figuram necesse est alicui c inesse a. sed nulli c in fuerit a. quare falsum sit suppositum alicui b inesse a. Verum igitur nulli b inesse a propositum. At vero si propositæ vniuersalis negatiuæ contrarium omni b inesse a supponatur: non ostenditur propositum, sed ad ostendendum non omni b inesse a particulare negatiuum: illa sumenda esset hypothesis. Nam si omni b inesse a, & alicui b inesse c: per tertiam figuram alicui c inesse a. hoc autem nequaquam ita fuerit: quare falsum omni b inesse a. apte igitur colligitur verum esse non omni b inesse a: non autem esse verum, nulli b inesse a. ¶ Quarta conclusio. Particularis negatiua identidem per impossibile in hac figura monstratur supposita contradictoria. id vt in præcedentibus ostenditur. Si autem subcontrarium supponatur: eadem erunt, quæ & in prioribus fuere. ¶ Primum corollarium. Perspicuum igitur est in omnibus per impossibile syllogismis, cuiuscumque figuræ sint: supponendum esse oppositum. ¶ Secundum corollarium. Per palam etiam est: affirmatiuum quoquo pacto in secunda figura ostendi, & vniuersale in tertia. nam per impossibile.

¶ Quo iusta, & quæ ad impossibile ducit demonstratio differant. Cap. XIII.

Differt autem quæ ad impossibile demonstratio ab ea quæ est ostensiuæ: eo quod ponat quod vult interimere, deducens ad confessum falsum. ostensiuæ autem incipit à confessis positionibus veris. ¶ Sumunt ergo utraque duas propositiones confessas. sed hæc quidem ex quibus est syllogismus: illa vero vnam quidem harum, alteram vero contradictionem conclusionis. ¶ Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neque prius opinari quoniam est aut non est: illinc vero necesse est quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, vel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in vtrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur: & per impossibile monstrabitur, & quæ per impossibile ostensiuè, & per eosdem terminos, non autem in eisdem figuris. ¶ Nam quando per impossibile syllogismus fit in prima figura: quod verum est, in media erit aut in postrema. priuatiuum quidem in media: prædicatiuum autem in postrema. quando autem syllogismus in media fit: quod verum est, erit in prima figura in omnibus propositionibus. Quando autem in postrema syllogismus: quod verum est, erit in prima & in media. Affirmatiua quidem in prima: priuatiua autem in media. ¶ Sit enim ostensum a, nulli aut non omni b per primam figuram. Ergo hypothesis quidem erat alicui b, inesse a: c autem sumebatur a quidem omni inesse, b autem

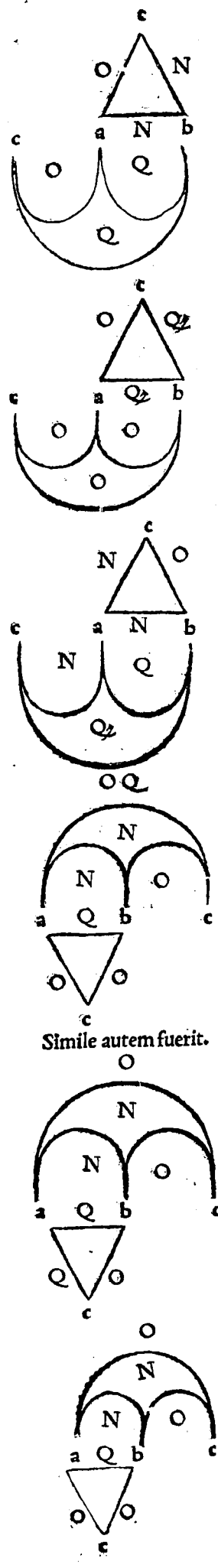

nulli. sic enim fiebat syllogismus ad impossibile. hoc autem media figura: si c, a quidem omni, b autem nulli inest. & manifestum ex his quoniam nulli b, inest a. Similiter autem & si non omni ostensum sit inesse. nam hypothesis quidem est omni b, a inesse: c autem, sumebatur a quidem omni, b autem non omni. & si priuatiua sit sumpta c a. similiter etenim sic fit in media figura. ¶ Rursum sit ostensum alicui b, inesse a. ergo hypothesis quidem est nulli inesse. b autem, sumebatur omni c inesse, & a vel omni, vel alicui c. sic enim erit impossibile. hoc autem postrema figura: si a & b, omni c. & manifestum ex his quia necesse est a, alicui b inesse. similiter autem, & si alicui c, sumatur inesse, b vel a. ¶ Rursum in media figura ostensum sit a, omni b inesse. ergo hypothesis quidem fuit: non omni b, inesse a. sumptum est autem a, omni c: & c, omni b, sic enim erit impossibile. hoc autem prima figura: si a, omni c, & c omni b. ¶ Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse. nam hypothesis quidem fuit: nulli b, inesse a. sumptum est autem a, omni c, & c alicui b. ¶ Si autem priuatius sit syllogismus: u hypothesis quidem a, alicui b inesse. sumptum est autem a, nulli c: & c, omni b. quare fit prima figura. ¶ Et si non vniuersalis sit syllogismus, sed a, alicui b ostensum sit non inesse: similiter. Nam hypothesis quidem omni b, inesse a. sumptum est autem a, nulli c: & c, alicui b: sic enim prima figura. ¶ Rursum in tertia figura ostensum sit a, inesse omni b. ergo hypothesis quidem fuit non omni b, inesse a. sumptum est autem c, omni b: & a, omni c. sic enim erit impossibile. hoc autem prima figura. ¶ Similiter autem & si in aliquo sit demonstratio. nam hypothesis quidem erit nulli b, inesse a. sumptum est autem c, alicui b: & a, omni c. ¶ Si autem priuatius sit syllogismus: hypothesis quidem a, alicui b inesse. sumptum est autem c, a quidem nulli: b autem omni. hoc autem media figura. Similiter autem, & si non vniuersalis sit demonstratio. nam hypothesis quidem erit omni b, inesse a. sumptum est autem c, a quidem nulli: b autem alicui. hoc autem media figura.

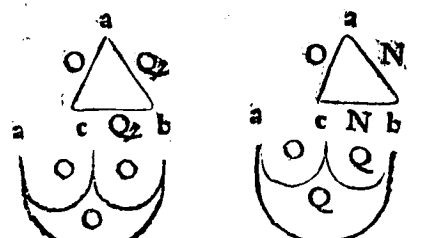
¶ Decimi quarti cap. notæ.

¶ Demonstratio ostensiuæ (quæ & iusta & assertoria dicitur) ea est: quæ ex notis & manifestis veram esse conclusionem ostendit. Ad impossibile vero ea est: quæ ratione ad impossibile vitur, & tandem id quod intendit manifestat. Demonstratio ostensiuæ: duas sumit propositiones, ex quibus est syllogismus absolute. nam veras. Demonstratio autem ad impossibile: vnam solam earum ex quibus est absolute syllogismus. nam vnam confessam indubitatamque veram, alteram autem sumit propositi contradictoriam, quæ falsa est, ex qua simpliciter & absolute non fit syllogismus, sed ex hypothesis & suppositione, supponendo scilicet agnoscendi veri gratia eam esse veram. ¶ Et per eosdem terminos: sed non in eisdem figuris. per eosdem terminos id obseruando: quod per oppositum conclusionis iustæ demonstrationis cum alterutra propositione, colligatur oppositum alterius in demonstratione ad impossibile. Fieri autem non potest, vt in eisdem figuris fiat demonstratio ostensiuæ, & ad impossibile. aut contra, in qua figura fit demonstratio ad impossibile eiusdem conclusionis, & ex eisdem fiat iusta ac assertoria demonstratio. ¶ In ostensione secundæ conclusionis continentur duæ propositiones. prima cum hypothesis: sunt pro syllogismo ad impossibile. & duæ propositiones iunctæ: sunt pro demonstratione ostensiuæ, nisi in tertia figura in vltimis demonstrationibus vniuersalis scilicet & particularis negatiuæ: vbi Aristoteles propositionem demonstrationis ostensiuæ præposuit. sed facile est ad præcedentium reuocare ordinem. ¶ Fiunt iidem: analogia est.

Decimumquartum cap. conclusiones duæ. corollaria quinque. **¶** Prima cõclusio. Demonstratio quæ ad impossibile deducit: ab ea quæ iusta, ostensiuacq; demonstratio est, differt. Hoc ipso sanè differt, qd demonstratio ad impossibile id supponat quod intendit interimere ad vnũ confellum fallum deducens: ostensiuæ autem a cõfessis positionibus veris inchoat. **¶** Primum corollarium. Vnde fit vt harum demonstrationum vtracq; duas propositiones cõfessas sumant. sed ostensiuæ quidem duas: ex quibus est syllogismus. ducens autè ad impossibile, earum propositionũ ex quibus fit syllogismus vnã quamlibet, alterã vero sumit propositã conclusionis contradictriam. **¶** Secundum. Euenit etiam vt in ostensiuæ non necesse sit præcognitam esse conclusionẽ: neq; præopinari ipsã veram esse, aut esse falsã. in deducẽte autè ad incõmodum & impossibile, præopinari propositã conclusionem falsã esse necesse est. neq; quicq; refert an conclusio affirmatiua sit: sed quomocuncq; ea contingat in vtriscq; demonstrationibus similiter sese habet. Nec iniuria. nam omnis conclusio quæ ostensiuæ, iustãq; demonstratione concluditur: & eadem per impossibile monstrabitur. & quæ per impossibile: eadem quoq; & ostensiuæ, & per eisdem terminos, nõ autem eisdẽ in figuris. **¶** Secunda conclusio. Omnis conclusio quæ ostensiuæ concluditur, monstrari potest demonstratione ad impossibile deducẽte: & quæ demonstratione ad impossibile deducẽte, etiam & eadem monstrari potest ostensiuæ & per eisdẽ terminos, sed non in eisdẽ figuris. Nam quando fit syllogismus ad impossibile in prima figura: conclusio quæ vera erit ostensiuæ concludetur in secunda aut in tertia figura. in secũda quidẽ si negatiua est: si autè affirmatiua, in tertia. Quando autè syllogismus ad impossibile in media fuerit figura: conclusio vera ostensiuæ concludet in prima figura in omnibus problematibus. At vero quando syllogismus ad impossibile, factus fuerit in tertia figura: conclusio vera & demonstratio ostensiuæ monstrata erit in prima aut secũda figura. affirmatiuæ quidẽ erunt in prima figura: negatiuæ autè in secunda. **¶** Quæ hoc pacto liquidius apparebunt. Esto enim vt nulli b inesse a, aut non omni b inesse a. conclusio vniuersalis, aut particularis negatiua monstrata sit in prima figura per impossibile. ergo cum nulli b inesse a monstratum est: hypothesis fuit alicui b inesse a, & sumebatur omni a inesse c, & nulli b inest c. sic enim fiebat in prima figura syllogismus ad impossibile. Et hæc secũda erit figura sic scilicet omni a inest c, & nulli b inest c, & ex his propositionib; in ea ostensiuæ fit manifestum nulli b inesse a. Et simili modo si nõ omni b inesse a monstratum sit per impossibile in prima figura. Nã supponebatur omni b inesse a, & sumebatur omni a inesse c, & nõ omni b inest c. & sic ex hypothesi & prima sumpta propositione fiebat syllogismus ad impossibile in prima figura. at hoc omni a inest c, & nõ omni b inest c: fit secunda figura, & concluditur non omni b inesse a ostensiuæ. Et similiter si assumeretur priuatiua nulli a inesse c, & alicui b inesse c: ostensiuæ eadem conclusio colligeretur in secunda figura. Manifestum est igitur, veram conclusionem quæ in prima figura per impossibile ostenditur, cum negatiua fuerit, ostensiuæ concludi in secunda. Nunc autem monstrandum est affirmatiuam verã quæ per impossibile monstratur in prima figura: cõcludi ostensiuæ in tertia. **¶** Esto igitur rursum vt monstrata sit per impossibile in prima figura, particularis affirmatiua alicui b inesse a. Ergo hypothesis fuit nulli b inesse a, & sumebatur omni c inesse b, & omni, vel alicui c inest a. sic enim erit syllogismus per impossibile in prima figura. & hoc quidẽ erit tertia figura si scilicet omni c inest a, & omni c inest b: ex quibus manifestũ est ostensiuæ concludi alicui b inesse a. simile autem fuerit si sumatur alicui c inesse alterũ aut a, aut b. Manifestum igitur est cum vniuersalis affirmatiua nõ ostendatur per impossibile in prima figura: si qua conclusio affirmatiua monstratur per impossibile in prima figura, eam ostensiuæ concludi in tertia. **¶** Rursum monstrandum est quæ per impossibile monstrantur in secunda figura: ostensiuæ monstrari in prima. Et sit primo vt omni b inest a per impossibile monstrata sit in secunda figura. ergo hypothesis fuit nõ omni b inesse a, sumpta autè fuit omni c inesse a. nunc vero omni b inest c. sic enim erit impossibile. & hoc fit prima figura si scilicet omni c inest a, & omni b inest c. **¶** Similiter si particularis affirmatiua ostensa sit per impossibile in secunda figura, vt alicui b inesse a. Nam hypothesis quidẽ nulli b inesse a, & sumptũ fuit omni c inesse a, & insuper alicui b inest c. & sic fuit syllogismus ad impossibile in secunda figura. si autè omni c inest a, & alicui b inest c, ostensiuæ in prima figura cõcluditur alicui b inesse a. **¶** Si autem vniuersalis negatiua per impossibile monstrata sit in secunda figura, sitq; negatiuus ad impossibile syllogismus. vt si monstrata sit per impossibile nulli b inesse a: hypothesis fuit alicui b inesse a, & sumebatur nulli c inesse a, & rursus omni b inest c. quare fit prima figura, eandẽ vniuersalem negatiuam concludẽdo. **¶** Et si syllogismus in secunda figura ad impossibile sit negatiue non vniuersalis, sitq; demonstrata particularis negatiua, vt alicui b nõ inesse a: consimile eueniet. nã hypothesis fuit omni b inesse a, & sumptum fuit nulli c inesse a. alicui b insuper inest c. & sic efficitur prima figura. illam particularem negatiuã concludens. Manifestum igitur est quando fit syllogismus ad impossibile in secunda figura: conclusionẽ veram ostensiuæ iustãq; demonstratione in oibus etiã problematis concludi in prima figura. Nunc autè de tertia figura demonstrandũ est. **¶** Esto igitur rursum in tertia figura per impossibile ostensiuæ vniuersalis affirmatiua vt omni b inesse a. ergo hypothesis erat nõ omni b inesse a, & sumpta fuit omni b inesse c, & omni c inest a. sic em̄ erat in tertia figura syllogismus ad impossibile. & hoc, omni b inest c, & omni c inest a prima figura, ostensiuæ cõclusio

Simile autem fuerit.

dens omni b inesse a. quod propositũ fuerat. **¶** Similiter si particularis affirmatiua in tertia figura per impossibile sit monstrata, vt alicui b inesse a. Nam hypothesis fuit nulli b inesse a, & sumptum fuit alicui b inesse c. omni c etiam inest a, & factus est syllogismus ad impossibile in tertia figura. & fiet syllogismus ostensiuus in prima. **¶** Si autè sit negatiuus syllogismus, quo ad impossibile monstrata est in tertia figura vniuersalis negatiua, vt nulli b inesse a: hypothesis fuit alicui b inesse a, sumptum autè fuit omni b inesse c. nulli etiam a inest c. sic illud fit in tertia figura per impossibile. hoc autem secunda est ostensiuæ. & simili modo si nõ vniuersalis, id est particularis negatiuæ sit demonstratio. vt si ostensa sit per impossibile in tertia figura alicui b nõ inesse a. Nam hypothesis erit omni b inesse a, sumptum autem alicui b inesse c, & nulli a inesse c. Hic enim illud ad impossibile, hoc autem ostensiuum in secunda figura. quare veræ cõclusiones quæ in tertia figura per impossibile ostenduntur: si affirmatiuæ sunt, ostendi possunt iusta demonstratione in prima figura. si autem negatiuæ: in secunda. **¶** Tertium corollarium. Perspicuum igitur est per eisdem terminos vnumquodq; problematum quod per impossibile monstratur: & ostensiuæ monstrari. **¶** Quartum præcedentis conuersum. Similiter cã quæpiam problematum per syllogismos ostensiuos clauduntur: contingit & eadem sumptis eisdem terminis per impossibile ostendere, quando conclusioni opposita propositio sumpta fuerit. Nam idem, similesq; sunt hi per impossibile syllogismi: ijs qui per conuersionẽ existunt. quare promptũ est habere figuras (vt in conuersiuis) per quas vnumquodq; eorum concludetur. **¶** Quintum corollarium. Exploratum igitur esse potest vnumquodq; problema, vtriscq; modis & per impossibile & assertorie atq; ostensiuæ esse monstrabile: & alterum ab altero nequiquam superari posse.

De ratiocinatione ex oppositis.

Cap. XV.

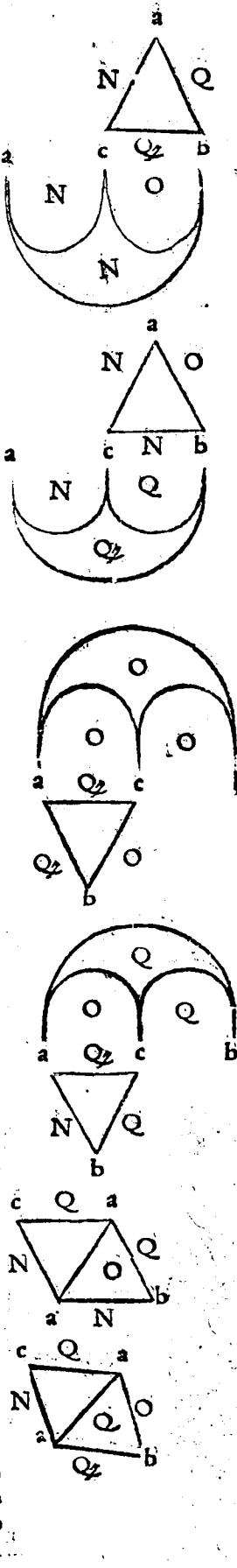
In qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare, & in qua non est: sic erit manifestum. Dico autem oppositas esse propositiones secundum locutionem quidem quatuor. vt omni nulli, & omni & non omni, & alicui & nulli, & alicui & non alicui inesse. **¶** Secundum veritatem autem tres. nam alicui & non alicui secundum locutionem opponuntur solum. **¶** Harum autem contrarias quidẽ vniuersales: omni, nulli inesse. vt omnẽ disciplinã esse studiosã, nullã esse studiosã. alias vero oppositas. **¶** In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus. affirmatiuus quidem: quoniam oportet vtrasq; affirmatiuas esse propositiones. oppositæ autem: affirmatio & negatio. priuatiuus autem: quoniam oppositæ quidẽ idem de eodem prædicant & negant. in prima autem medium non dicitur de vtrisque. sed de illo quidẽ aliud negatur: idem autem de alio prædicatur. hæc vero non opponuntur.

Decimi quinti cap. notæ.

¶ Non alicui inesse & alicui nõ inesse idem vult Aristoteles, estq; passim apud eum δὲ τινὶ particularis negatiuæ nota. recentiores dialectici vniuersalem faciunt, eaque vtuntur pro vniuersali. **¶** Opposita: contradictoria. **¶** Syllogismus ex oppositis: est qui propositione & assumptione, aut contrarijs, aut oppositis contradictorijsve, conclusionem colligit idem de eodẽ negantem.

PARAPHRASIS CAP. DECIMIQUINTI.

Decimumquintum cap. suppositiones tres. conclusio vna. **¶** Prima suppositio. In qua figura ex oppositis propositionibus syllogismus coalescere continget, & in qua non, ex sequentibus habebitur exploratũ: hac primo fixa suppositione. Propositiones secundũ locutionẽ oppositas quadrupliciter dici: vt omni, ei quod est nulli. & omni, ei quod est nõ omni. & alicui, ei quod est nulli. & alicui, ei quod est alicui nõ inesse. **¶** Secunda. Harũ oppositionũ: tres primas duntaxat secundum veritatem pugnare. Nam alicui inesse ei quod est alicui nõ inesse: solum secundum locutionem aduersatur, non etiam secundum veritatem. **¶** Tertia. Harũ secundum veritatem aduersantium propositionum: vniuersales vt omni inesse ei quod est nulli inesse, vt omnem disciplinã esse studiosã, ei quæ nullam disciplinã esse studiosã: appellari contrarias, alias autem oppositas. **¶** Conclusio. In prima figura: nullus ex oppositis fit syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. Affirmatiuus quidem nullus fit ex oppositis: quoniam affirmatiui syllogismi vtrasque propositiones affirmatiuas esse oportet. atqui oppositæ propositiones: affirmatio sunt & negatio. non igitur ex oppositis affirmatiuus syllogismus. Nequẽ quidẽ erit primæ: ex oppositis negatiuus. quoniam oppositæ propositiones idem de eodem affirmant & negant. at in prima figura non idem affirmatur & negatur in vtrisque propositionibus. sed de medio aliud quidẽ in vna propositione negatur, & idem medium de alio in altera propositione affirmatur.

t. iij.

firmatur. quæ autem sunt huiusmodi propositiones: non opponuntur. Manifestum igitur: in prima figura nullam ex oppositis fieri negatiuum syllogismum. & totum propositum.

De ratiocinatione ex oppositis in secunda figura. Cap. XVI.

IN media autem figura: & ex oppositis, & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonum quidem: in quo a. disciplina autem: in quo b & c. si ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit & nullam: a, inest omni b & nulli c. quare b, nulli c. nulla ergo disciplina, disciplina est. Similiter autem & si omnem sumens studiosam disciplinam: medicinam vero non studiosam sumpsit. nam a, b quidem omni: c autem nulli. quare aliqua disciplina non erit disciplina. Et si a, c quidem omni: b autem nulli. est autem b quidem disciplina, c autem medicina, a vero opinio. nullam enim disciplinam opinionem sumens: sumpsit aliquam disciplinam esse opinionem. Differt autem a priore in terminis conuerti. nam prius quidem ad b: nunc autem ad c affirmatiuum. Et si sit non vniuersalis altera propositio: similiter. semper enim medium est: quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero vero affirmatiue. Quare contingit opposita quidem perfici: non autem semper neque omnino. sed si sic se habeant quæ sunt sub medio, vt vel eadē sint, vel totū ad partem: aliter autem impossibile. nō enim erunt propositiones villo modo, neq; cōtrarię, neq; oppositæ.

Decimisepti cap. notæ.

Quod syllogismus ex oppositis non sit absolute syllogismus, sed particula quædam syllogismorum ex hypothesi: ideo non efficitur, est syllogismus ex oppositis igitur est syllogismus. etiam ex tertio corollario cap. sequentis: inter paralogismos reputat Aristoteles syllogismum ex oppositis. Vnde fit vt liquido cognoscat nō esse absolute syllogismus. A medijs nota est. b maioris extremi. c minoris. Vfus est Aristoteles indefinita, medicina nō est studiosa: loco vniuersalis, nulla medicina est studiosa. Sed quæres quo pacto efficiatur, quia nulla medicina est medicina: aliqua disciplina nō esse disciplinam. Fit certe admniculo cōcessorum. nam omnis disciplina studiosa, & nulla medicina studiosa: quare per secundam figuram nulla medicina disciplina. Rursus nulla medicina disciplina, & omnis medicina disciplina. igitur per tertiam figuram aliqua disciplina nō est disciplina. Et quia iste locus est subobscurus: est indigens maiore expressione, & noua hypothesi. & ideo id adijciendum ad literam: vt euadat manifestior. Sunt qui quædam oppositas per accidens introducunt: sed huiusmodi in medijs adducere nihil aliud est iuxta adagium, quàm bis repetita crambæ. hæc ex descriptione patent.

A	Omnis disciplina est studiosa	Concessa ex hypo.
B	Omnis medicina disciplina	Concessa syllog.
C	Omnis medicina studiosa	Concessa probata.
C	Omnis medicina studiosa	Concessa ex hypo.
D	Nulla medicina studiosa	Concessa ex hypo.
E	Nulla medicina est medicina	Concessa syllog.
A	Omnis disciplina est studiosa	Concessa
D	Nulla medicina studiosa	Concessa
F	Nulla medicina est disciplina	Concessa syllog.
F	Nulla medicina disciplina	Concessa
B	Omnis medicina disciplina	Concessa
G	Aliqua disciplina non est disciplina	Colligitur syllog.

Propositiones conuertuntur & cōmutantur in terminis: quando affirmatiui termini ponuntur in loco negatorum & negati in affirmatorum loco. sic enim ex capite sequenti numero 76. sumendū esse, est manifestū: ne quis suspicetur hic discerniculum facere syllogismi ex oppositis, & cōuersiui.

Et differt hic syllogismus. prior syllogismus vbi affirmatiua locatur ad maius extremum.

Omnis medicina est disciplina
Nulla disciplina est disciplina
Nulla medicina est medicina

Syllogismus posterior: vbi termini & affirmatione & negatione sunt conuersi, id est vbi affirmatiua ad minus, & negatiua ad maius.

Numero 79

Numero 76

Nulla medicina est opinio
Omnis medicina est opinio
Nulla medicina est medicina.

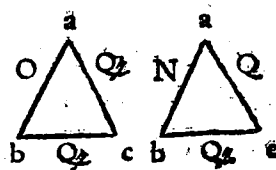
Et de particulari syllogismo idem est iudicium. Sed si ea quæ sub medio sunt sic se habeant vt eadē sint. fit medium studiosum. sub medio scientia & disciplina sunt eadem. & sub medio disciplina & medicina sunt totum & pars. & ideo si quis admittat nullam scientiam esse studiosam, & omnem disciplinam esse studiosam: sumuntur propositiones & contrariæ, & oppositæ. Similiter si admittat omnem disciplinam esse studiosam, & nullam medicinam esse studiosam. & quo modo id fiat: ex notis superioribus facile est intelligere.

PARAPHRASIS CAP. DECIMISEXTI.

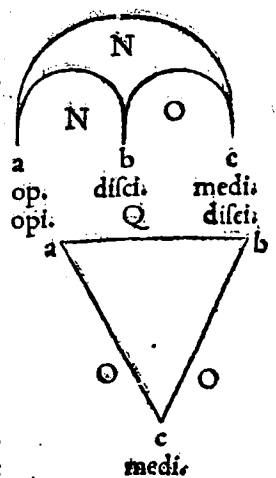
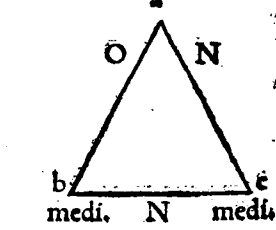
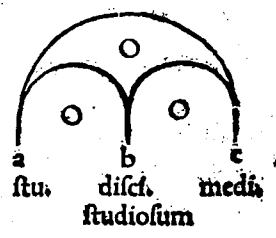
Decimum sextum cap. conclusiones duæ. corollarium vnum. Prima conclusio. In secunda figura & ex oppositis, & ex contrarijs syllogismum fieri contingit. Nam esto medium studiosum a, disciplina autem b & c, hoc est maius extremum pariter & minus. Si quis igitur sumpsit omnem disciplinam esse studiosam, & nullam disciplinam esse studiosam: medium inest extremo maiori omni, & minori nulli, quæ vnum & idem sunt. quare maius extremum minori nulli, hoc est vniuersaliter negatiue inest. quapropter nulla disciplina, est disciplina. factus igitur est syllogismus ex contrarijs in secunda figura. Similiter autem etiā si quis sumens omnem disciplinam esse studiosam, etiam sumpsit aliquam medicinam non esse studiosam: fiet secundæ figuræ syllogismus ex oppositis. Nam omnis disciplina est studiosa & omnis medicina disciplina: per primam igitur figuram omnis disciplina studiosa. Esto igitur nunc medium studiosum & medicina maius extremum & minus extremum. medium vniuersaliter maiori inest. nam omnis medicina studiosa. & idem medium, minori nulli inest. nam nulla medicina est studiosa. per secundam igitur figuram nulla medicina est medicina. quare aliqua disciplina non erit disciplina. Et similiter si a hoc est medium sit opinio, & b maius extremum disciplina, & c minus extremum medicina. Si quis sumens omnem medicinam esse opinionem, sumat etiam nullam disciplinam esse opinionem: fiet ex contrarijs secundæ figuræ syllogismus. Nam nulla disciplina opinio, & omnis medicina disciplina: nulla igitur per primam figuram medicina, opinio. Rursus nulla medicina opinio, & posita est omnis medicina opinio: quare per secundam figuram, nulla medicina est medicina. quod est ex contrarijs secundæ figuræ syllogismus. & ne modo id sequatur: sed & cū sumptum sit nullam disciplinam esse opinionem, posse etiam sumi aliquam disciplinam esse opinionem. Nam recte per tertiam figuram efficitur, omnis medicina est opinio, & omnis medicina est disciplina: igitur aliqua disciplina est opinio. quæ si sumatur: fiet ex oppositis secundæ figuræ syllogismus hoc pacto, nulla disciplina est opinio, & aliqua disciplina est opinio: igitur aliqua disciplina nō est disciplina. Et differt hic syllogismus ab eo qui paulo supra positus est: in hoc quod est terminos esse cōuersos, hoc est secundū affirmationē & negationem ediuerso collocatos. Nam in priori, affirmatiua locabatur ad maius extremum, & negatiua ad minus: hic autem affirmatiua locatur ad minus, & negatiua ad maius. Secunda conclusio. Et si altera superiorum propositionū non vniuersaliter, sed particulariter assumatur: simili modo fiet secundæ figuræ syllogismus. Nam semper medium, id est: quod ab vno extremo negatur, & quod de altero affirmatur. Corollarium. Quare contingit in secunda figura propositiones effici oppositas, haud secus atq; contrarias. Non tamen semper, neq; omnino: sed si ea quæ sub medio sunt sic se habeant, vt eadem sint, aut vt vnum totum & alterum pars. Et aliter certe non est possibile. Nam neq; contrariæ, neq; oppositæ erunt propositiones.

De syllogismo ex oppositis in tertia figura. Cap. XVII.

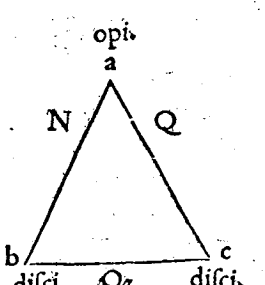
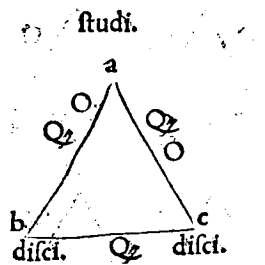
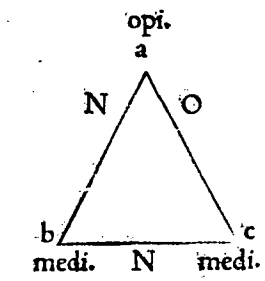
In tertia vero figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus: propter causam dictam, & in prima figura. Negatiuus autem erit syllogismus: & vniuersalibus & non vniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo b & c, medicina autem in quo a. si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinam disciplinam: b, omni a sumpsit, & c, nulli a. quare erit aliqua disciplina non disciplina. Similiter autem & si non vniuersaliter sumpta sit a b propositio. Nam si est aliqua medicina disciplina, & rursus nulla medicina disciplina: accidit disciplinam aliquam non esse disciplinam. Sunt autem vniuersaliter quidem sumptis terminis, contrariæ propositiones. si autem particularis altera sit: oppositæ. Oportet autem scire quoniam contingit opposita sic sumere quemadmodum diximus omnem disciplinam studiosam esse, & rursus nullam aut aliquam nō esse studiosam: quod non solet lateræ. erit autem per alias interrogationes syllogizare

a studiosum
b disciplina
c disciplina

Oppositorum assumptio duplex.

alteram, & quemadmodum in topicis dictum est fumere. ¶ Quoniam autem affirmationum oppositiones sunt tres: sexies accidit opposita fumere, aut omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli. & hoc conuerti in terminis. vt a omni b, & nulli c. aut omni c, & nulli b. aut huic quidem omni, illi vero non omni. & rursus hoc conuerti secundum terminos. similiter autem & in tertia figura. ¶ Quare manifestum est & quoties & in quibus figuris, contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. ¶ Manifestum est quoniam ex falsis est verum syllogizare: quemadmodum dictum est prius. ex oppositis autem non est, semper enim contrarius syllogismus fit rei (vt si est bonum: non esse bonum. aut si animal: non animal) eo quod ex contradictione est syllogismus, & subiecti termini, aut ijdem sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars. ¶ Palam autem quoniam in paralogismis nihil prohibet fieri hypotheseos contradictionem. vt si est impar non esse impar. nam ex oppositis propositionibus, contrarius erit syllogismus. si ergo sumpserit hoc modo: hypotheseos erit contradictio. ¶ Oportet autem considerare: quoniam sic quidem non est contraria concludere ex vno syllogismo (vt fit conclusio quoniam non est bonum, bonum: aut aliud quiddam tale) nisi statim huiusmodi propositio fumatur. vt omne animal esse album & non album: hominem autem animal, sed vel assumere oportet contradictionem: vt quonia omnis disciplina, opinio & non opinio. deinde fumere: quoniam medicina disciplina quidem est. nulla autem opinio: quemadmodum redargutiones fiunt. vel ex duobus syllogismis. Quare esse quidem contraria secundum veritatem quae sumpta sunt, non est alio modo quam hoc: quemadmodum dictum est prius.

¶ Decimiseptimi cap. notæ.

¶ Contingit contraria, aut contradictoria assumere statim, quemadmodum sumpsit Aristoteles in ostensione conclusionis: & sic fumendo, non multum fit syllogismus ex hypothese, qui est ex oppositis. quia neminem latet: sic esse opposita. ideo nullus admittat propositiones. quare si non admittuntur, non dicetur syllogismus ex hypothese. Alio modo non statim sumuntur propositiones, sed latenter: vna scilicet admissa alteram ostendendo, aliqua topica ratione fidem faciendo, aut aliquo alio modo. vt si quis admittat omnem disciplinam esse studiosam & insuper nullam medicinam studiosam. & aliquis interroget: genus medicinae disciplinane est an scientia? dato vero eius genere esse disciplina: tunc argumentabitur. genus medicinae disciplina est, igitur omnis medicina disciplina. & omnis disciplina studiosa: omnis igitur medicina studiosa. & nulla etiam medicina studiosa: igitur per secundam figuram nulla medicina est medicina. & per tertiam quoddam studiosum non est studiosum. vides igitur quo pacto data fuit ex hypothese altera propositio syllogismi ex oppositis, scilicet nulla medicina est studiosa: & altera quaesita est. deinde effectus syllogismus ex oppositis: non vsque adeo aperto modo ac si statim sumptae fuissent propositiones contrariae. Et pro isto secundo modo propositionum oppositarum: in syllogismo ex oppositis continuo adiunctae sunt approbationes ad primam conclusionem praecedentis capituli. ¶ Sex modis sumuntur opposita in syllogismis ex oppositis. opposita: & oppositis hic extendimus ad contraria & contradictoria, quae oppositorum nomen sibi peculiare vendicant. & hi sex modi, tam in secunda, quam in tertia figura agnosci possunt: qui & ex subiecta formula possunt haberi.

¶ Sex secundae figurae.

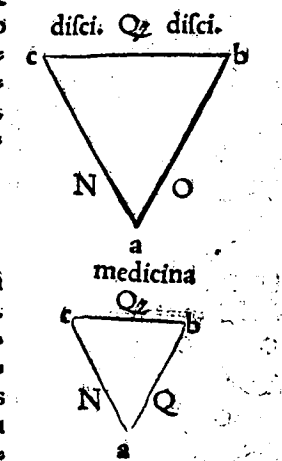
I	Omnis disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est disciplina
II	Omnis disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina non est studiosa
	Aliqua disciplina non est disciplina
III	Aliqua disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina non est disciplina

IIII	Nulla disciplina est studiosa
	Omnis disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est disciplina
V	Nulla disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina non est disciplina
VI	Aliqua disciplina non est studiosa
	Omnis disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina non est disciplina
¶ Sex tertiae figurae.	
I	Omnis disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum
II	Omnis disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina non est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum
III	Aliqua disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum
IIII	Aliqua disciplina est studiosa
	Nulla disciplina est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum
V	Nulla disciplina est studiosa
	Omnis disciplina est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum
VI	Nulla disciplina est studiosa
	Aliqua disciplina est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum
VI	Aliqua disciplina non est studiosa
	Omnis disciplina est studiosa
	Aliquod studiosum non est studiosum

	Tertia figura.
	Secunda figura.
I	A A
	E E
	E O
II	A A
	O O
	O O
III	I I
	E E
	O O
IIII	E E
	A A
	E O
V	E E
	I I
	O O
VI	O O
	A A
	O O

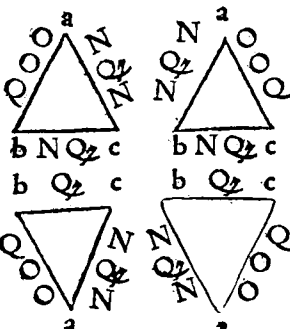
80 ¶ Vnde hic aduertere licet: ex hac annotatione Aristotelis cognosci potest, quattuor modis pugnantia inferri posse. Primo per syllogismum ex oppositis. Secundo alio syllogismo: qui propositio nem claudat, contrarietatem, repugnantiamque importanem. vt omnis disciplina bonum est & non bonum, omnis autem medicina disciplina: omnis igitur medicina bona & non bona. Tertio per elenchum. vt si sit concessum nullam medicinam esse opinionem, & deinde concedatur omnem disciplinam esse opinionem & non opinionem, & aliquam medicinam esse disciplinam: colligitur aliquam medicinam esse opinionem. at nulla medicina erat opinio. quod est contradictio. Quarto quando vno syllogismo efficitur vnum contrarium, & altero aliud. & de opposito, contradictorioue: idem iudicium.

Illatio repugnantium quadruplex.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

73 D ecimumseptimum cap. conclusiones tres. annotationes duae. corollaria tria. ¶ Prima conclusio. In tertia figura: ex oppositis propositionibus, nullus erit affirmatiuus syllogismus. id enim propter eandem causam, quae & in prima figura praeducta: cognoscitur. ¶ Secunda conclusio. In tertia figura: negatiuus erit syllogismus & ex contrarijs vniuersalibus propositionibus, & ex oppositis, non vtriusque vniuersalibus. Nam esto c & b disciplina, maius extremum & minus extremum. & a medicina medium. si igitur fumat quis omnem medicinam esse disciplinam & nullam medicinam esse disciplinam, sumpsit minus extremum de medio vniuersaliter affirmatiue, & maius extremum de eodem medio vniuersaliter negatiue: quare per ter-

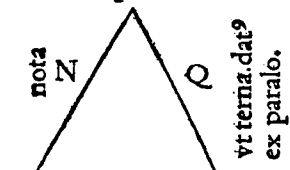
nūerus i inā impar. qualia parti. terna.

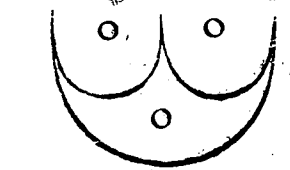
Syllogismus numer⁹ in tria par. æqualia partibi. ter.

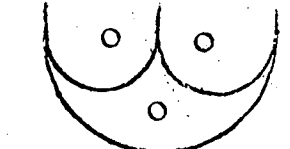
Paralogismus. par.

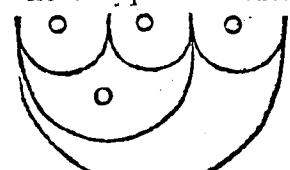
nota N Q vt terna. dat⁹ ex paralo. impar. Q. impar. secundum bonū. natu. volup.

quādoq; nō bonū nocens volup.

albū & albū & ant. hō nō albū quātū mal mo.

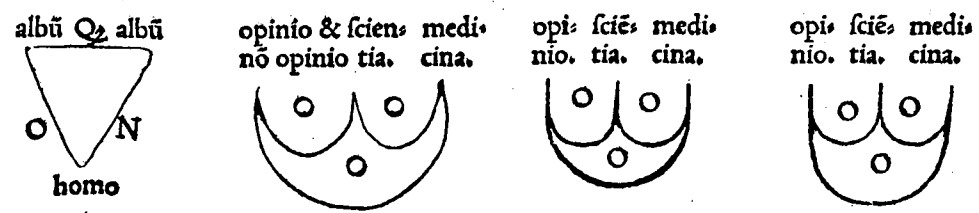

Paralogismus Ex conclusione propoſitiones ſumūtur: q; ad hāc omnis homo eſt non albus ſequatur negatio.

tiam figuram quædam disciplina non erit disciplina. Similiter autem & si ad minus extremū non fit sumpta propositio vniuersaliter: fiet ex oppositis tertiæ figuræ syllogismus. Nam si aliqua medi-
 cina est disciplina, & nulla medicina disciplina: ex necessitate euenit aliquam disciplinam non esse
 disciplinam: sunt autem cum termini vniuersaliter sumuntur (hoc est cum ambæ propositionum
 sunt vniuersales) contrariæ propositiones. cum autem non vniuersaliter, sed vna vniuersalis & alte-
 ra particularis: propositiones oppositæ. nimirum igitur si terminis vniuersalibus negatiuis fit ter-
 tiæ figuræ ex contrarijs syllogismus: non vniuersalibus autem, ex oppositis. ¶ Annotatio. Id tamē
 cognoscere oportet precium est: contingere statim opposita sumere quemadmodum nunc diximus,
 omnem disciplinam esse studiosam & nullam disciplinam esse studiosam, aut aliquam disciplinam
 non esse studiosam. & hoc modo sumendo: non latet quempiam alio modo clam, atque occulte: vt
 cum alteram propositionum per alias inquisitiones syllogizamus & (vt in topicis dictum est) su-
 mimus. ¶ Tertia conclusio. Sex modis sumuntur opposita, in syllogismis ex oppositis. Nam tres
 sunt sumēdo propositiones oppositas, affirmationes præponēdo. scilicet aut omni & nulli, aut om-
 ni & non omni, aut alicui & nulli. & hoc contingit secundum terminos conuerti. vt nulli & omni.
 non omni & omni. nulli & alicui. sex igitur modis accidit illa sumi. vt in secunda figura contingit
 medium omni maiori & nulli minori inesse. aut omni maiori & non omni minori, aut alicui maio-
 ri & nulli minori. Et id rursus secundum terminos conuerti, permutarēque qualitatem. Similiter
 autem & in tertia figura sex consimilibus assumuntur modis. ¶ Primum corollarium. Quare ex di-
 ctis perspicuum euadere potest quoties & in quibus contingit ex oppositis propositionibus syl-
 logismus fieri. Nam sexies & in secunda & in tertia figura. ¶ Secundum. Manifestum etiam est
 quoniam ex falsis verum syllogizare contingit. quemadmodum quoq; & prius dictum est. at ex op-
 positis nunquam contingit verum syllogizare. Nam semper ex oppositis syllogismus contrarius,
 & aduersans rei fit. vt si est bonum, non esse bonum, si est animal, non esse animal: quod nimirum
 rei aduersatur pugnatq; ob id ipsum quod syllogismus ex contradictione enascitur, quodque ter-
 mini qui sub medio sunt, aut idem sint, aut vnus totum & alter pars. ¶ Tertium. Dilucidum insu-
 per fit nihil prohibere in paralogismis colligere contradictionem suppositionis. vt si suppositū sit
 quippiam esse impar, colligere non esse impar. Nam syllogismus ex oppositis propositionibus vt
 dictū est contrarius est, aduersansq; rei. si igitur sumpseris propositiones oppositas: conficietur sup-
 positionis contradictio, vt si est impar: non esse impar, syllogismus videlicet ex oppositis qui paralo-
 gismus est. ¶ Secunda annotatio. Vnde hic aduertere licet non vno alio syllogismo contraria, pu-
 gnantiq; colligere (vt ex alio syllogismo vno: non colligitur conclusio quod non est bonum esse
 bonum, aut aliquid aliud tale) nisi statim huiusmodi propositio assumatur, vt omne animal esse
 album & non album, & hominem esse animal: colligitur omnem hominē esse album & non albū.
 sed aut oportet assumere contradictionem vt quoniam omnia disciplina opinio est & non opinio.
 deinde sumere medicina disciplina est. colligitur igitur medicina opinio est & nō opinio. sed nul-
 la medicina est opinio vt fieri solet in ijs argumētis quibus redarguimus, colligimūsq; cōtradictio-
 nem, quos elenchos nuncupant. aut certe id duobus efficiendum est syllogismis: vt contraria secū-
 dum veritatem, quæ collecta fuerint. Et id alio modo quāmodo dictum est, non fit.

De petitione principij. Cap. XVIII.

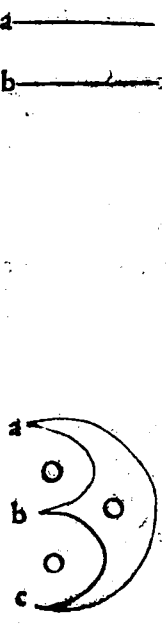
In principio autem petere & accipere, est quidem vt in genere sumere
 re in eo quod non est demonstrare propositum. ¶ Hoc autem acci-
 dit multipliciter. nam & si omnino non syllogizatur, & si per igno-
 tiora, aut similiter ignota, & si per posteriora quod prius est. demon-
 stratio enim ex prioribus & notioribus est. ¶ Horum ergo nullū est petere quod
 ex principio est: sed quia hæc quidē nata sunt per se cognosci, illa vero per alia
 (nam principia quidem per se: quæ autem sub principijs, per alia) quando quod
 non per se notum est, per se aliquis conatur ostendere: tunc petit quod ex prin-
 cipio est. hoc autē est sic facere quidem vt statim postulet id quod propositū est.
 contingit autem & transgredientes & ad alia, eorū quæ nata sunt per illa ostēdi,
 per hæc monstrare quod ex principio est. vt si a ostendatur per b, & b per c: c au-
 tem natum sit ostendi per a. accidit enim idem a per se demonstrare eos, qui sic
 syllogizant. quod faciunt qui parallelas arbitratur scribere. latent enim ipsi se
 ipsos talia sumētes quæ non valent demonstrare, cum nō sint parallelæ. ¶ Qua-
 re accidit sic syllogizantibus vnūquodq; esse dicere si est vnūquodq; . sic autē
 omne erit per se notum: quod est impossibile. ¶ Si ergo aliquis dubitat assumpto

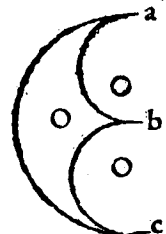
dubio quoniam a inest c, similiter & quoniam b, petat autem a inesse b: nondum
 manifestum si quod in principio est petat, sed quoniam non demonstrat ma-
 nifestum. non enim est principium demonstrationis: quod similiter est incertum.
 ¶ Si autem b ad c sic se habet vt idem sit, aut manifestum quod conuertuntur,
 aut inest alterum alteri: quod in principio est, petit. nam & quoniam a, inest b: per
 illa monstrabit si conuertantur. nunc autem hoc prohibet: sed non modus. Si au-
 tem hoc faciat, quod dictum est, faciet, & conuertet per tria. similiter autem & si
 b sumat inesse c quod similiter incertum sit, vt & si a inest c: nondum quod ex
 principio petit, sed neque demonstrat. Si autem idem sit a, & b aut eo quod con-
 uertitur, aut eo quod a sequitur ei quod est b: quod ex principio est petit propter
 eandem causam. nam ex principio quid valet, prius dictum est a nobis: quoniam
 per se monstrabitur quod nō est per se manifestum. ¶ Si ergo est in principio pete-
 re per se monstrare: quod non per se est manifestum. hoc autem est nō ostende-
 re quando similiter dubitantur quod monstratur & per quod monstratur, vel eo
 quod eadem eidem, vel eo quod idem eidem inesse sumitur: in media quidem
 figura & tertia vtrorunq; cōtinget similiter quod est in principio petere. in præ-
 dicatio quidē syllogismo & in tertia figura & in prima. negatiue autem: quādo
 eadem ab eodem & non similiter vtræq; propositiones. similiter autem & in me-
 dia: eo quod non conuertuntur termini secundum negatiuos syllogismos. Est au-
 tem in principio petere in demonstrationibus quidem, quæ secundum veritatem
 sic se habent: in dialecticis autem, quæ secundum opinionem.

Decimioctau Cap. notæ.

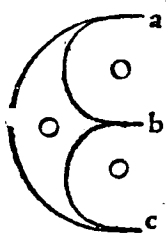
Id caput de eo quod est petere id quod in principio, magna obscuritate obsitum est: idcirco so-
 lertem diligentiam requirit. ¶ Petimus & sumimus id quod est in principio quatuor modis. primo
 quando non syllogismus: sed a syllogista, & in collectilis ratiocinatio fuerit. Secundo quando sumi-
 mus ignotius quā id quod colligere volumus. Tertio quando æque ignotum atq; illud est quod
 efficere volumus, assumimus. Quarto quando posterius assumitur: ad demonstrandum prius. ¶ Ea
 quæ sub principijs sunt: cōclusiones, quæ ab illis suæ cognitionis lumen accipiunt. ¶ Conatur quis
 quippiam per seipsum monstrare: quando id ipsum sumit per se, quasi notissimū sit, & nulla egens
 ostensionis luce. si id principium est, aut quod iam ex principio tam sibi quā illi quo cum disser-
 tatio communis est, notum est, non iniuria id facit. si autem id neq; principium est, neq; ex prin-
 cipio notum, assumat tamen tanquam notum, neq; aliter quā per se id ostēdens: petitur id quod
 ex principio est. non enim nisi ex principio notum esse potest. nondum autem ex principio notū
 factum est: sed adhuc in principio relinquatur esse cognoscendum. non ab te igitur id: petere quod
 in principio est, & quod ex principio est, appellatur. ¶ Sint duæ lineæ a & b: quas propositum sit
 monstrare esse parallelas, hoc est æquidistantes, cum id sit ignotum. sumatq; quispiam ad id osten-
 dendum, a & b quantumcunq; in vtranuis partem protrahantur, nunquam concurrunt, ex quo in-
 tendat colligere propositum: petit quod ex principio. Nam id nullo pacto cognosci potest quod in
 vtranuis partem quantumlibet protensæ nunquam concurrant, eantq; ad contactum: nisi cognos-
 scatur eas esse parallelas. ¶ Dicant vnumquodq; esse si vnūquodq; est, qui ita ratiocinantur peten-
 tes quod est in principio: non aliter efficiunt quod intendunt, quā si dicant de vnoquoq; hoc est
 si hoc est. vt hoc est a, si est a. est b, si est b. est c, si est c. a & b lineæ sunt parallelæ, si a & b lineæ
 sunt parallelæ. ¶ Ex secundo corollario videtur non recte diffinitum prius, petere quod in prin-
 cipio, non demonstrare propositum. Nam aliquando manifestum erit quempiam non demonstra-
 re propositum: & tamen forte non petet principium. Longe secus est: imò si quispiam nō demon-
 stret propositum, petit principium. sed id faciendo: non omnem propositionem forte petendo, pe-
 tit principium. vt si syllogismi omni b inest a, & omni c inest b: omni igitur c inest a. si (vt ponit
 Aristoteles) cōclusio omni c inest a sit incerta, & assumptio omni c inest b æque incerta, dubiāq;
 & petat quis propositionem omni b inesse a: petendo propositionem forte non petit quod est in
 principio. nam forte omni b inest a, est principium & per seipsam nota propositio. & cum colligē-
 do conclusionē nō solum propositionē sed & assumptionem petat: proculdubio petēdo assumptio-
 nem, petit quod est ex principio. quare cū non demonstrat propositum: vt quod ex principio est, pe-
 tat oportet, neq; perperā generaliter. & rudi quadam effigie: id prius fuit diffinitū. exactius tamen
 post diffinire videtur: cū id asserit esse quod est in principio petere, ostendere quippiā per seipsum,
 quod per seipsum manifestum non est. ¶ Sed non demonstrandi modo. esto dubia omni b inesse

Numero 17 a, notum autem c cum b & a conuerti, & ratiocinetur hoc pacto. omni b inest a & omni c inest b: igitur omni c inest a. per tertiam cap. quinti, ex conclusione omni c inest a & assumptione couersa omni b inest c. omni b inest a. ¶ Et conuertet per tres terminos. hoc est contingit etiam demonstrare conuertendo tres terminos, nunc extremum minus & medium (vt paulo supra) aliquando maius & medium: vt quando monstraretur minor ignota, per eandem tertiam cap. quinti syllogismo circulari. & quando medium couertitur cum extremitatibus: & extremitates quoque conuertuntur inter se. vt & cap. vicefimosecundo demonstrabitur. ¶ Eadem eidem inesse vel idem eisdem: ex hypothesis precedentibus facile intelliguntur. vt sint c b idem, cum ratiocinatur.

Numero 107

¶ Prima figura.		¶ Tertia figura.	
Omni b inest a		Omni c inest a	
Omni c inest b	ignota	Omni c inest b	
Omni c inest a	ignota	Alicui c inest a	

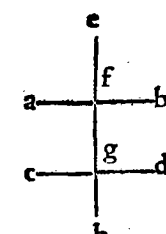
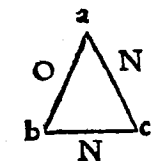
Ideo immanifesta videtur propositio ad maius extremum posita. & idem a scilicet, eisdem b c ponitur inesse. & similiter de tertia figura. & cum argumentatur.

¶ Secunda figura.	
Omni b inest a	nota
Nulli c inest a	
Nulli c inest b	ignota

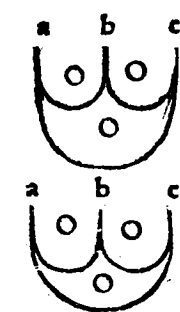
Sit notum b a esse idem. ideo ignota assumptio, eaque quæ ad minus extremum est, propositio: quod b a eadem ponuntur non inesse eidem c. quare si vnum immanifestum: & aliud quoque immanifestum erit. ¶ Termini in secunda figura in affirmatiuos syllogismos ideo conuerti non possunt: quod nullus esse possit secundæ figuræ syllogismus affirmatiuus.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIOCTAUI.

Decimioctauum cap. diffinitio vna. conclusiones duæ. corollaria tria. ¶ Diffinitio. Id quod est in principio petere & sumere: possumus vt in generali sumere ac definire in eo ipso esse, quod quippiam non demonstrat propositum. ¶ Prima conclusio. Hoc inquam non demonstrare propositum, multipliciter contingit. Nam si omnino non syllogizatur, aut si per ignotius, aut æque ignotū proceditur, & si prius per posterius demonstrare luctamur: petitur quod in principio est. Nam demonstratio, ex credibilibus & prioribus est. ¶ Secunda conclusio. Huiusmodi credibiliorum (hoc est notiorum, & priorum) nihil est petere quod ex principio est. nam demonstratio ex illis esse dicta est, demonstrantque propositum. Sed quoniam hæc quidem per seipsa nata sunt nota esse: illa vero per alia nota esse, sunt nata (nam principia per seipsa: quæ autem sub principijs, per alia) quando id quod non est per seipsum notum conatur quis per seipsum monstrare, tunc petit quod ex principio est. Hoc autem ita moliri perinde est: ac si dico quod propositum est admittat, ac approbet. accidit etiam & transferentes se ad aliqua alia, quæ per posita monstrari nata sunt: per illa monstrantes petere quod ex principio est. vt si motretur a per b & b per c, & c natum sit monstrari per a. verum enimvero accidit eos qui ita ratiocinantur ipsum a per seipsum demonstrare. quod faciunt quidam qui æquidistantes lineas arbitratur describere. ipsos enim latet quod talia sumant, quæ non possunt demonstrare si lineæ illæ non sint æquidistantes, atque parallelæ. ¶ Primum corollarium. Quare euenit vt sic ratiocinantes dicant vnum quodque esse si vnum quodque est. atqui si ita fuerit, vnum quodque erit per seipsum notum: quod est impossibile. ¶ Secundum. Fit etiam vt cum quis non demonstrat propositum: non quicquid petat, ipsum quod in principio est petere, sit manifestum. hoc ideo est: quia dictum sit quempiam quod est in principio petere quando id quod non est per seipsum notum, conatur quis per seipsum monstrare. si igitur sit immanifestum a inesse c & æque immanifestum b inesse c, & quispiam petat a inesse b: nondum manifestum est id petendo, petere principium. manifestum tamen est si ita ratiocinabitur omni b inest a, & omni c inest b. omni igitur c inest a ipsum non demonstrare propositum. non enim omni c inest b quod æque ignotum est ac propositum: principium demonstrationis esse potest ad id ostendendum. Sed si notum sit b & c idem esse, aut illa conuerti inuicem minime lateat, aut vnum alteri inesse & non demonstratur propositum: sanè petit id quod est in principio cum quispiam petit a inesse b. Nam a inesse b per illa monstrari contingit, si conuertantur. aliquando autem hoc, scilicet si alterum alteri inest & non conuertantur demonstrationem impedit: sed non demonstrandi modus. Si autem demonstrat: & id quoque quod dictum est efficit & conuertet per tres terminos. Similiter autem & si sumat omni c inesse b æque immanifestum ac omni c inesse a: nõdum manifestum est an petit quod in principio est, sed manifestum est quod non demonstrat propositum. si tamen manifestum sit a esse idem b aut conuerti, aut alterum alteri inesse: propter causam dictam certum est iam petere quod in principio est. Nam petere quod ex principio est, quidnam esse potest dictum prius est à nobis: id esse aliquid per seipsum monstrare,

Sumatur angulos h f b & e g d esse æquales.

86 cum non per seipsum manifestum est. ¶ Tertium corollarium. Si igitur petere quod est ex principio, est per se monstrare quod non est per se manifestum (hoc autem est propositum non ostendere: quando scilicet æque immanifesta sunt id quod monstratur & per quod monstratur, vel eo quod eadem eidem vel idem eisdem inesse sumitur) contingit non modo in prima figura, sed & in media & in tertia utroque modo petere quod est in principio. in affirmatiuo quidem syllogismo in prima & tertia figura. & similiter in negatiuo in prima & tertia figura, quando eadem ab eodem sed non similiter utraque propositiones. Similiter autem in negatiuo syllogismo in secunda figura: ob id ipsum quod sui termini in affirmatiuos syllogismos conuersionem non admittant.

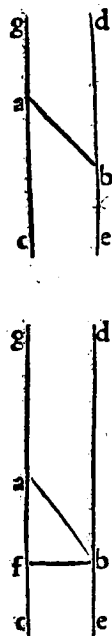
¶ De non propter hoc accidere falsum.

Cap. XIX.

87 **N**on propter hoc autem accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primum quidem est in ijs qui ad impossibile syllogismis: quando ad contradictionem est huius quod monstratum est, ea quæ ad impossibile. Nam neque qui non contradicit: dicit non propter hoc, sed quoniam falsum est aliquid positum, priorum. neque in ostensiuæ non enim ponit quod contradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuæ per a b c: non est dicere quoniam non propter hoc positum est factus est syllogismus. nam non propter hoc fieri tunc dicimus: quando interempto hoc nihilominus perficitur syllogismus, quod non est in ostensiuis. interempta enim propositione: nec qui ad hanc est, erit syllogismus. manifestum igitur quoniam in ijs qui ad impossibile sunt: dicitur non propter hoc & quando sic se habet ad impossibile quæ ex principio est hypothesis, vt cum sit vel cum non sit

88 hæc, nihilominus accidit impossibile. ¶ Ergo manifestissimus quidem modus est non propter suppositionem esse falsum: quando ab hypothesi inconiunctus est à medijs syllogismus ad impossibile, quod dictum est & in topicis. quod enim non est causa: vt causam ponere hoc est. Vt si volens ostendere quoniam asymmetricus est diameter: conetur Zenonis ratione quoniam non est moueri, & ad hoc inducat impossibile. nullo enim modo continuum est falsum locutioni, quæ est ex principio. Alius autem modus si continuum quidem sit impossibile hypothesis: non tamen propter illam accidat. hoc autem possibile est fieri: & in hoc quod superius, & in hoc quod inferius sumenti continuum. vt si a ponatur inesse b, b autem c, c vero d. hoc autem sit falsum b inesse d. nam (si ablato a: nihilominus b inest c & c d) non erit falsum propter eam quæ ex principio est hypothesis. Aut rursus si quis in superiori sumat continuum. vt si a quidem, b: e autem, a: f vero, e. falsum autem sit f inesse a. nam & sic nihilominus erit impossibile: interempta quæ est ex principio hypothesis. ¶ Sed oportet ad eos qui ex principio terminos: copulare impossibile. sic enim erit propter hypothesis. Vt in inferiori quidem, sumenti continuum ad prædicatum terminum. nam si impossibile est a, inesse d: interempto a, non amplius erit falsum. In superiori autem de quo prædicatur. nam si f non possibile est inesse b: interempto b, non amplius erit impossibile. similiter autem & cum priuatiui sint syllogismi. Manifestum ergo quoniam cum impossibile non ad priores terminos: non propter positionem accidit falsum. ¶ An nec sic semper propter hypothesis erit falsum? nam si non ei quod est b, sed ei quod est k positum est inesse a: k autem c, & hoc d, & sic manet impossibile. similiter autem & in fursum sumenti terminos. quare (quoniam cum est & cum non est hoc: accidit impossibile) non erit propter positionem, aut cum non est hoc: nihilominus fieri falsum. ¶ Nec sic sumendum vt alio posito accidat impossibile. sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones concluditur impossibile. eo quod idem falsum accidere per plures hypotheses: nihil fortasse inconueniens est. vt parallelas contingere: & si maior est qui interius est, eo qui exterius, & si triangulus habet plures rectos duobus.

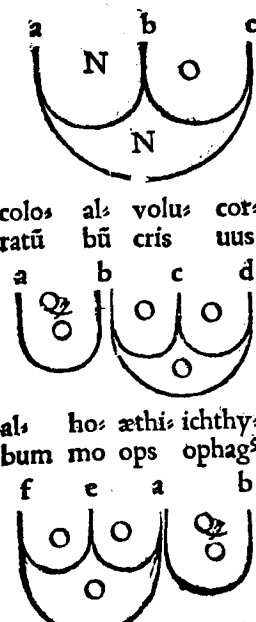

Non propter hoc accidere falsum : propositio in syllogismo ad impossibile superflua, qua scilicet sublatâ & nulla alia loco eius posita, ex residuis nihil minus accidit impossibile. Ex opposito propter hoc accidere falsum : ea propositio qua posita accidit impossibile, sublata autem non amplius. & ea est propositio: propter quam accidit impossibile. & de vtroque differit Aristoteles in hoc capite. Quæres quoniam pacto parallelas concurrere ex vtraque hypotheseum in fine capitis adfectarum, accidit. quanquam id præsentî contemplationi minus est accommodatum: propter eos tamen qui geometricis gaudent, oblectanturque ratiocinationibus, aliquid quasi in transcurso adijcere haudquaquam erit difficile. Esto igitur interior angulus c a b: exterior vero a b d. & sit a b d minor: & positæ sint lineæ g c & d e parallelæ. quia per decimamtertiam primi elementorum Euclidis a b d & a b e, æquantur duobus rectis. similiter per eandem c a b & b a g, & per hypotheseum c a b maior a b d. ergo c a b & a b e simul, maiores duobus rectis. & hæc iusta est demonstratio, quod si dixerint æquales simul duobus rectis. argumetur c a b & a b e simul, æqui sunt duobus rectis, & similiter a b d & a b e simul. per communem igitur conceptum si ab illis æqualibus idem commune dematur a b e: relinquuntur æqualia. atqui relinquuntur anguli c a b & a b d. sunt igitur anguli illi æquales. hoc autem est contra hypotheseum. & hæc demonstratio ad impossibile est. sunt igitur c a b & a b e maiores duobus rectis. quare b a g & a b d residui quatuor rectorum, minores sunt duobus rectis. per postulatam igitur si linea recta super duas lineas rectas ceciderit, duobus angulis ex vna parte duobus rectis angulis minores fuerint: istas duas lineas in eadem protractas proculdubio coniunctum iri, lineæ g c & d e quæ positæ sunt parallelæ concurrerent ad partem g quod est impossibile. De triangulo autem simili modo vide si placet. quævis hæc geometræ curæ relinquenda essent. Esto insuper a b f triangulus constitutus inter parallelas g c & d e. & sint tres eius anguli a b f, b f a, f a b maiores duobus rectis si possibile est. cum angulus g a b exterior per primam partem tricesimæsecundæ primi æquetur duobus intrinsecis a b f & b f a sibi oppositis, & f a b æquetur a b d, per vicesimamnonam primi. quia sunt coalterni, erunt igitur a b f, b f a, & f a b: æquales duobus g a b & a b d. sed tres anguli a b f, b f a & f a b per hypotheseum maiores sunt duobus rectis. quare g a b & a b d simul maiores duobus rectis. cum igitur quatuor anguli g a b, b a c, a b d, a b e, per decimamtertiam bis sumptam, sint quatuor recti: demptis igitur ab illis quatuor rectis, duobus g a b & a b d maioribus duobus rectis: reliqui duo ex eadem parte b a c & a b e minores sunt duobus rectis. per prædictum igitur postulatam lineæ g c & d e concurrent. sic igitur ex vtraque hypothese geometricæ effectum est: quod astruebat Aristoteles.

PARAPHRASIS CAP. DECIMONOMI.

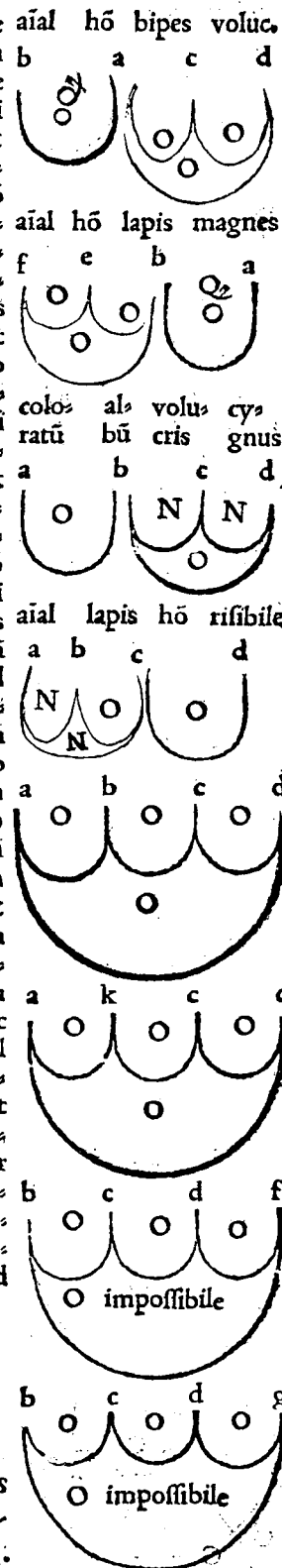
Decimonomum cap. conclusiones duæ. modi eius quod est non propter hoc accidere falsum tres. obiectio vna. dilutio. Prima conclusio. Non propter hoc accidere, sequitur falsum quod sæpe solemus in ratiocinationibus dicere: præcipue in ijs syllogismis locum habet qui ad impossibile nuncupantur. quando ad contradictionem eius quod ostensum est: fuerit ratiocinatio ea scilicet demonstratione quæ est ad impossibile. Nam qui non contradicit aliquid eorum quæ prius posita sunt falsum esse. neque in ea demonstratione quæ iusta ostensiuæque est. dicit quis non propter hoc accidere falsum. Neque id mirum. Nam alicuius monstratorum contradictionem non efficit. Insuper cum interemptum fuerit aliquid iusta demonstratione per a b c ratiocinando nulli b, a, omni c, b: nulli c igitur a: minime est non propter hoc accidere falsum. quoniam minime licet dicere: non propter id quod positum, falsum esse syllogismum. atqui quotiens est non propter hoc accidere falsum: asserere possumus syllogismum esse falsum, non propter id quod positum est. Nam non propter hoc tunc fieri dicimus: quando sublato hoc nihil minus absoluitur, completurque syllogismus. quod in syllogismis ostensiuus non euenit. nam sublata vna propositione: neque amplius (qui ea posita erat) manebit syllogismus. manifestum est igitur quoniam in ijs syllogismis qui ad impossibile sunt: dicitur non propter hoc accidere falsum. & id quædo sic se habet quæ a principio posita est hypothesis: vt siue ea sit siue non sit, nihil minus accidat impossibile. Tres modi non propter hoc accidere falsum. Primus igitur & manifestissimus modus non propter hypotheseum accidere falsum: est cum syllogismus ad impossibile ab hypothese dissociatus fuerit secundum terminos quibus mediantibus confictus est, quod in elenchis dictum est. vt si quis volens demonstrare falsum, diametrum esse asymmetrum: id tentet ratione Zenonis efficere, quod impossibile sit quicquam moueri: hoc pacto. sit hypothesis diametrum esse asymmetrum: & argumetur hoc pacto. in quolibet spatio sunt infinita, infinita autem pertransire est impossibile & est diametrum asymmetrum: impossibile est igitur aliquod spatium pertransire. quare & aliquid moueri est impossibile. Id autem impossibile: quare & falsum diametrum esse asymmetrum. Sanè cum ad hoc impossibile ducat non posse quicquam moueri: manifeste cognoscitur non propter hypotheseum sequi falsum, & esse non pro-

pter hoc. quia scilicet id falsum quod sequitur, ac accidit: nullo modo continuum est hypothese quæ posita est a principio. Secundus autem modus est si impossibile hypothese sit continuum sumendo in inferiori: non tamen propter hypotheseum illam, sequatur illud impossibile. Nam impossibile continuum bifariam fieri potest: & ei scilicet quod supra est, hoc est superiori ac prædicato, & ei quod infra est, hoc est inferiori atque subiecto. vt si quis supponat omni b inesse a, & sit d sub c, & argumetur omni b inesse a, & omni c inesse b, & omni d inesse c: igitur omni d inesse b. id autem sit impossibile. id impossibile ei quod infra est, atque subiecto hypotheseos continuum est, & non sequitur id falsum & impossibile propter positam hypotheseum. Nam sublato omni b inesse a, nihilominus manent propositiones omni c inesse b, & omni d inesse c: ad quas id accidit impossibile omni d inesse b. Tertius modus est si quis rursus continuet, copuletque impossibile hypotheseum, sumendo quod supra est, atque superius. Vt sit hypothesis omni b inesse a, & f sit superius ad e sumaturque omni a inesse e & omni e inesse f, & argumetur hoc modo. omni b inesse a, omni a inesse e, & omni e inesse f: igitur omni a inesse f. id autem sit impossibile. Hic sumitur hypothesis omni b inesse a, quæ est non propter hoc accidere falsum. cui impossibile omni a inesse f coniunctum, continuūque est ex superioris parte atque prædicati. Nam hoc pacto sublata hypotheseum quæ a principio posita est: nihil minus erit impossibile. Secunda conclusio. Cæterum ad lumen dum id propter quod accidit falsum: oportet impossibile copulare ad eos terminos qui dicti sunt a principio eius scilicet quod est non propter hoc, & id ponere hypotheseum. nam sic propter hypotheseum erit impossibile. vt qui ad illorum terminorum id quod deorsum est & subiectum, continuum sumit: continuabit eos ad hypotheseos (propter quam accidit falsum) prædicatum. vt esto hypothesis omni c inesse a & d sit sub & infra c. si igitur ita argumetur omni c inesse a, & omni d inesse c: igitur omni d inesse a. id autem sit impossibile. hypothesis omni c inesse a, cui termini eius propositionis quæ est non propter hoc accidere falsum copulantur ad prædicatum: est propter quæ accidit falsum. Nam si impossibile est omni d inesse a & sublato omni c inesse a, non amplius illud impossibile & falsum accidit: id sanè est propter quod accidit falsum. Si autem ad horum terminos id quod sursum & prædicatum est sumit impossibile continuum: non propter accidere falsum continuabitur ad hypotheseos subiectum propter quam accidit falsum. Vt sit hypothesis omni b inesse e: f autem superius ad e. si igitur hunc in modum argumetur, omni b inesse e, omni autem e inesse f: igitur omni b inesse f. id autem sit impossibile, dico hypotheseum omni b inesse e esse obquam id falsum accidit, & impossibile. nam si non possibile est ei quod est b inesse f: sublato: omni b inesse e, non amplius accidit impossibile. similiter autem et si syllogismi sint negatiui. manifestum igitur est impossibile vnde pendet & accidit falsum copulatum esse ad terminos qui a principio & eius propositionis quæ est non propter hoc accidere, sequiturque falsum. Obiectio. An neque sic semper propter hypotheseum erit falsum: sanè videtur. Nam sit c inferius ad b & d inferius ad c, similiter c inferius ad k. si ita ratiocinetur, omni b inesse a, & omni c inesse b & omni d inesse a. id autem sit impossibile. manifestum est omni b inesse a: esse propter quod accidit impossibile. at vero si hæc auferatur omni b inesse a, & ponatur omni k inesse a, & omni c inesse k, & omni d inesse c: nihil minus accidit idem impossibile, omni d inesse a. Et similiter si quis ad id quod sursum est ac prædicatum hypotheseos: continuat terminos. quapropter quia & cum est & cum non est hoc, scilicet omni b inesse a, accidit falsum ac impossibile: non esse possit suppositio propter quam accidit falsum, aut cum non est, similiter fiet falsum. Dilutio. Non sic intelligendum: id esse non propter hoc accidere falsum, vt eo sublato & alio posito accidat impossibile: sed est non propter hoc accidere falsum, quando eo sublato, per reliquas propositiones idem accidit impossibile. quandoquidem idem falsum: per plures accidere hypotheseos nihil fortasse est incommodi. vt parallelas contingere. primo hac hypothese: quod trianguli interior angulus exteriori maior est. Secundo hac: quod triangulus plures duobus rectis habeat.

De falsa ratiocinatione, cata syllogismo, hoc est cor-ratiocinatione & elencho. Cap. X X.

Falsa autem oratio fit propter primum falsum. aut enim ex duabus propositionibus, aut ex pluribus omnis est syllogismus. ergo si ex duabus quidem: harum necesse est alteram aut etiam vtrasque esse falsas. nam ex veris non erat falsus syllogismus. si vero ex pluribus (vt si c quidem per a b: hoc autem per d e f g) horum erit aliquid superiorum falsum, & propter hoc oratio. nam a & b per illa concluduntur. quare propter illorum aliquid: accidit conclusio, & falsum. Vt autem non cata syllogizetur: obseruandū quando sine conclusionibus interrogat orationem, vt non detur bis idem in propositionibus. eo quod scimus: quoniam sine medio syllogismus non fit. medium

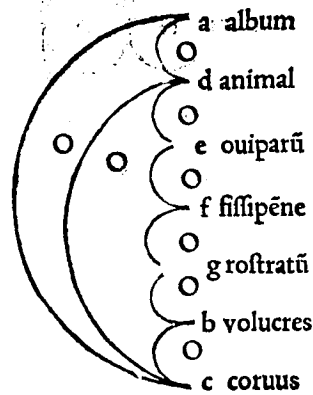

autem est: quod plerunque dicitur. Quomodo autem oportet ad vnamquamque conclusionem obseruare medium: manifestum est. eo quod scitur: quale in vnaquaque figura ostenditur. hoc autem nos non latebit: eo quod videmus quomodo submittimus orationem. ¶ Oportet autem quod custodire præcipimus respondententes: ipsos argumentantes tentare latere. hoc autem erit: primum quidem si conclusiones non prius syllogizent, sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si non propinqua interrogant: sed quammaxime longe media. vt si sit opportunum cõcludere a d e f, media b c d e. oportet ergo inquirere si a, b, & rursum non si b, c: sed si d e, deinde si b c & sic reliqua. & si per vnũ medium sit syllogismus: à medio incipere. maxime enim sic latebit respondentem. ¶ Quoniam ergo habemus quando & quomodo se habentibus terminis sit syllogismus: manifestum & quando erit, & quando non erit elenchus. nam omnibus affirmatiuis, vel permutatim positis responsionibus (vt hac quidem affirmatiua: illa vero negatiua) contingit fieri elenchum. erit enim syllogismus: & sic & illo modo se habentibus terminis. quare si id quod positum est, contrarium sit conclusioni: necesse est fieri elenchum. nam elenchus, syllogismus contradictionis est. ¶ Si vero nihil affirmetur: impossibile est fieri elenchum. non enim erat syllogismus: cum omnes termini erant priuatiui. quare nec elenchus. nam si elenchus: necesse est syllogismum esse. cum autem est syllogismus: nõ necesse est elenchum esse. ¶ Similiter autem si nihil positum sit secundum responsionẽ vniuersaliter. nam eadem erit definitio syllogismi & elenchi.

¶ Vicefimi Cap. notæ.

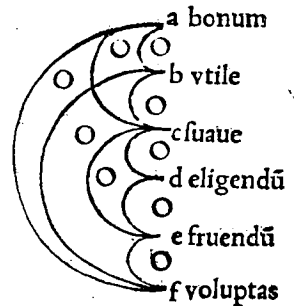
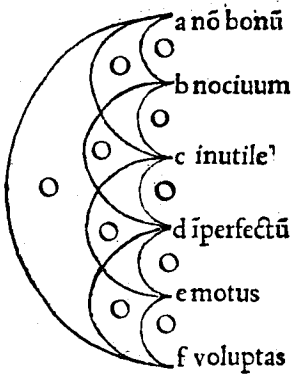
¶ Ratiocinatio falsa, syllogismus falsus: & est qui falsum concludit. ¶ Corratiocinatio qui & cata syllogismus, & epicherema: is syllogismus est cum quis propositiones admittit, id quod dare non intendit colligentes. ¶ Et quanuis conclusio falsa accidat propter a vel b falsam: accidit etiam propter d e f aut g falsam. nam quod accidit propter consequens, accidit etiam propter antecedens. a b autem consequentia. ¶ Vocabulo ἐπιχειρέω vnde ἐπιχειρήματα vtitur hic Aristoteles, vt idem designat ac κατὰ συνλογίζω, vnde & argumētari, ratiocinari & corratiocinari interpretari potest, & ἐπιχειρήματα argumētantes, ratiocinantes & corratiocinantes. vertit tamen interpres hæc vocabula passim & conari & conantes. quod dictum sit, vt in alijs locis quid conari & conantes apud interpretem velint intelligamus. Nam id: quod epicherema & syllogismum facere, & epicherema facientes. ¶ Obseruationes respondentium contra captiosos argumentantes, & insidiantes veritati: obseruari debēt. Et obseruationes argumētantium cõtra respondentes, veritati oblucentes, & peruiuaces. ¶ Elenchus, est redargutionis syllogismus. & quia redarguimus maxime, cõcludendo contradictorium propositi: ideo diffiniri solet elenchus quod sit cõtradictionis syllogismus. redarguere etiam solemus per contrariũ. nam si concludimus contrarium: & propositum falsum esse necesse est. ideo elenchus videtur habere duas species, primam, qua syllogismo redarguimus: colligendo contradictoriam. secundam, qua redarguimus, colligendo concludendõq; contrariam. pro prima specie diffiniri solet: quod frequentissime accidere soleat, secunda rarentius. ἐλεγχος tamen, id est elenchus: id significat quod redargutio & argumentum, ἀπὸ τῶ ἐλέγχω, quod redarguo & arguo significat. ¶ Contrarij nomine: pro opposito vsus est Aristoteles.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMI.

Vicesimum caput. conclusiones sex. ¶ Prima conclusio. Falsa ratiocinatio fit propter aliquid quod falsum prius positum. Nam syllogismus, ratiocinatioque omnis: aut ex duabus aut pluribus fit propositionibus. si igitur ex duabus fuerit ratiocinatio falsa: aut alteram, aut etiam ambas falsas esse necesse est. Nam ex veris non erit falsus syllogismus. Si autem ea ex pluribus fuerit: vt si colligatur conclusio c per propositiones a b, illæ autem per propositiones d e f g hoc pacto, omni b, a, & omni c, b, igitur omni c, a. & rursum omni b inesse a: quia omni d inest a, & omni e, d, & omni f, e, & omni g, f, omni autem b, g: igitur omni b a. & iterum omni c inesse b quod omni d, b, & omni e, d, & omni f, e, & omni g, f. c autem omni, g. igitur c omni, b. vt aliqua superiorum falsa sit & propter illam ratiocinatio falsa: necesse est. Nam a & b per illas concluduntur. quare propter aliquam earum falsam accidit conclusio. ¶ Secunda conclusio. Vt non corratiocinetur quando quis sine conclusionibus ratiocinationem inuestigat: obseruandum ne idem bis detur in propositionibus à respondentibus. Nam id apprimè cognoscit

mus: sine medio syllogismũ non fieri. medium autem est: quod plerunque dicitur. ne igitur corratiocinetur: opera danda est, ne bis idẽ in propositionibus tribuatur. Sed quo modo ad vnamquamque conclusionẽ, medium obseruare oportet: manifestum est. eo quod cognitũ est quale in vnaquaque figura, medium ostenditur. hoc autẽ scientes: nos neutiquã latebit propter quod sciendo, secludimus, præpedimũque ratiocinationẽ. ¶ Tertia conclusio. Ad ratiocinandum: oportet eos qui corratiocinaturi sunt, non prius colligere cõclusiones neq; propinqua media sumere. Nã oportet (quod obseruare præcepimus respondententes) eos qui epicherema syllogismũq; faciunt, latere respondentes, idque clam esse respondentibus. hoc autem erit, primum quidem si conclusiones non prius colligant: sed si prius cũ sumpta sint necessaria, non sint immanifestæ. Subinde vero si non propinqua interrogant media: sed ea quæ maxime distent. vt si expedit corratiocinanti concludere omni f inesse a, media autẽ sint b c d e: oportet igitur interrogare si omni b inest a. & rursum non si omni c inest b. Nam statim bis sumptũ apparet. sed interrogandum est, si omni e inest d: deinde si omni c inest b, & sic reliqua. & si per vnum medium sit syllogismus: à medio incipere par est. sic enim maxime latere possit respondentem. qui igitur epicherema facturi sunt: hæc obseruare conducibile est. ¶ Quarta conclusio. Cb idipsum quod exploratũ habemus quando & quo modo sese habentibus terminis sit syllogismus: manifestum esse queat, quando erit, & quando non erit elenchus. Nam omnibus affirmatis, vel alternatim responsionibus, vt hac quidẽ affirmatiua illa vero negatiua positis: possibile est fieri elenchum. nã erit syllogismus, & sic (hoc est omnibus affirmatis) & illo modo (scilicet alternatim affirmatis & negatis) se habentibus terminis. quare si propositum oppositũ sit conclusioni: necessarium est fieri elenchum. nã elenchus contradictionis syllogismus est. ¶ Quinta conclusio. Si nihil affirmatum positum sit: impossibile est fieri elenchum. Nam non erat syllogismus, cũ omnes termini erant negatiui. quare nec erat elenchus. Nam si est elenchus: syllogismum esse necesse est. at contrã cũ syllogismus est: non continuo elenchum esse necesse est. ¶ Sexta conclusio. Idem tamen si respondens nihil admittat in toto, & vniuersaliter: nequam fiet elenchus. Nam eadem determinatio hac in re, & elenchi, & syllogismi. si autem nihil positum sit vniuersale: non fit syllogismus, igitur neq; elenchus.

¶ De fallacia secundum opinionem.

Cap. X X I.

Accidit autẽ quandoque (quemadmodũ in positione terminorum falleremur) & secundũ opinionem fieri fallaciam. vt si contingat idem pluribus principaliter inesse: & hoc quidem latere aliquem & putare nulli inesse, illud autem scire. vt insit a b & c per se: & hæc omni d similiter. si igitur b quidem putet omni a inesse, & hoc d: c autẽ nulli a, & hoc omni d: eiusdẽ secundũ idem habebit disciplinam & ignorantia. ¶ Rursum si quis fallatur circa ea quæ sunt ex eadẽ coniugatione. vt si a inest b, hoc autẽ c, & c d: opinetur autẽ a, inesse omni b, & rursum nulli c. Simul enim sciet & non opinabitur inesse. ergo nihil aliud existimat ex ijs: quàm scit, hoc nõ opinari. scit enim aliquo modo quoniam a inest c, per b: velut in vniuersali hoc quod est particulare. quare quod aliquo modo scit: hoc omnino existimat non opinari. quod est impossibile. ¶ In eo autẽ quod prius dictũ est, si non ex eadem coniugatione sit medium: secundũ vtrunque quidẽ mediõrum ambas propositiones non possibile est opinari. vt a, b quidẽ omni, c autẽ nulli: hæc autẽ vtraque, omni d. accidit autem aut simpliciter, aut in aliquo contraria sumere primã propositionẽ. si enim cui b inest omni, a opinatur inesse, b autẽ d nouit: & quoniam a d nouit. quare si rursum cui c nulli, putat a inesse: cui b alicui inest, huic non putat a inesse. quod autẽ omni putat cui b, rursum alicui non putare cui b: aut simpliciter, aut in aliquo contrarium est. sic ergo non contingit opinari. ¶ Secundum vtrunque autẽ vnã, aut secundũ alterũ vtrasque: nihil prohibet. vt a, omni b, & b d: & rursum a, nulli c. Nã similis huiusmodi fallacia: veluti fallimur circa particularia. vt si a, omni b inest, b autẽ, omni c: a omni c inest. si ergo aliquis nouit quoniã a cui b, inest omni: nouit & quoniã ei quod est c. sed nihil prohibet ignorare c quoniam est. vt si a quidem duo recti, in quo autem b triangulus, in quo vero c sensibilis triangulus. opinabitur enim aliquis non esse c: sciens quoniã omnis triangulus habet duos rectos. quare simul sciet & ignorabit idem. nã scire omnem triangulum quoniam duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidẽ vniuersalem habet disciplinam, illud vero singularem. sic ergo in vniuersali nouit c quoniam

duobus rectis: in singulari autē non nouit. quare non habebit contrarias. ¶ Similiter autem est quæ in Menone est oratio: quoniam disciplina est reminiscētia. nunquā enim accidit præscire quod singulare est: sed simul inductione sumere particularium disciplinam, velut recognoscentes. Nam quædam scientes: statim scimus. vt quoniā duobus rectis: si scimus quoniā triangulus. similiter autē & in alijs. Ergo vniuersali quidē speculamur particularia: propria autē non scimus. quare contingit & falli circa ea, verum non contrariē: sed habere quidem vniuersalem, decipi autē particulari. Similiter autem in prædictis. nō enim contraria quæ est secundū medium: ei quæ est secundū syllogismum disciplinæ. ne quæ est secundū vtrunque mediorum opinatio. nihil enim prohibet scientem & quoniam a, toti b inest & rursus hoc, toti c, putare nō inesse c, a. vt quoniam omnis mula sterilis, & hæc mula: putare hanc habere in vtero. nō enim scit quoniam a, c, qui non conspicit quod est secundū vtrunq;. Quare manifestum quoniam & si hoc quidem nouit, illud vero non nouit: fallitur. quod habent vniuersales: ad particulares disciplinas. nullum enim sensibilem cum extra sensum fit: scimus. nec si sentientes fuerimus, scimus: nisi vt in vniuersali & in eo quod habet propriam disciplinam, sed non in eo quod est in actu. Nam scire tripliciter dicitur: aut vt vniuersali, aut vt propria, aut vt in actu. quare & decipi totidem modis. nihil ergo prohibet & scire & deceptum esse circa idem: veruntamen nō contrariē. quod accidit & ei qui secundū vtranq; scit propositionum, & non pertractauit prius. nam opinans in vtero habere mulam, non habet secundum actū disciplinam, neq; propter opinionē fallaciam contrariam disciplinæ. syllogismus enim est contraria fallacia in vniuersali. ¶ Qui autem opinatur quod bonum esse est malum esse: idem opinabitur bonum esse & malum. Sit enim bonum esse in quo a, malum autem esse in quo b. rursus bonum esse in quo c. quoniam igitur idem opinatur & b & c: & esse c b opinabitur. & rursus b esse a similiter. quare & c a. nam quemadmodū si erat verū de quo c b, & de quo b a: & de quo c a verū erat. sic & in opinatione. Similiter autē & in eo quod est esse. nam cum idē sit c & b, & rursus b & a: c, a idē erit. quare & opinatione similiter. ergo hoc quidem necessarium si quis det primum. sed fortasse illud falsum opinari aliquem quod malum esse est bonū esse, nisi secundum accidens. multipliciter enim possibile est hoc opinari. perspicendum autem hoc melius.

¶ Viceprimi cap. notæ.

¶ In hoc capite quia litera multa desiderabat inexpressa: eorū quæ inuoluta erant, adiecta est in paraphrasi expressio. ¶ Media eiusdē ordinis sunt quæ statutis extremis, suam seruant naturalem seriem. vt sint extrema corpus & homo: & media ordinis eiusdē corpus animatū, animal, hoc modo.

A	Corpus	Extremum.
B	Corpus animatum	Medium.
C	Animal	Medium
D	Homo	Extremum.

¶ Medium medio eiusdem sequelæ & ordinis non est: quando naturalis non obseruatur assuetudo & series. Sint extrema corpus, cygnus, media animal, album, hoc modo.

A	Corpus	Extremum.
B	Animal	Medium
C	Album	Medium.
D	Cygnus	Extremum.

Et hæc descriptio pro primo demonstrandi loco & tertio. ¶ Contrariū simpliciter, in toto contrariū, in aliquo contrariū, in parte contrariū. & id in aliquo contrariū: oppositū & contradictoriū appellat. ¶ Nam sic accidit aut simpliciter, aut in aliquo primā sumere propositionem. quo modo in aliquo sumatur contrariū licet facile syllogismo sumere. Nā si nulli c inest a, & omni d inest c, nulli d inest a. credit autē vtrāq; propositionē: quare & cōclusionē nulli d inesse a. rursus argumētetur nulli d inest a, & omni d inest b: alicui igitur b nō inest a. quæ contradictoria primæ propositionis. ¶ Secundū modos primæ cōclusionis nō licet opinari. quia ex datis propositionib; cogūtur cōtraria & con-

Propria, se-
ptimus ca-
sus. auditur
disciplina,
cognitionē,
ve, aut quip-
piam tale.

tradictoria opinari. & idem arbitrari esse & nō esse. Secundum autē secundæ conclusionis exigentiā: nihil prohibet opinari. quauis false opinetur. quia ex datis propositionibus nō licet perducere ad aliquid incōmodi. ¶ Hypothesi facta quæ posita est, qui nouit cuiuscunq; inest b inesse a: nouit & cuiuscunq; inest c inesse a. id vniuersali, & non notione propria & particulari est: ideo nihil obstat illum particulare aliquod c propria & particulari notione ignorare esse a. nam & ignorare contingit: ipsum esse c. ¶ Sciet & ignorabit idē: scilicet sensibilem illum triangulum habere angulos duobus rectis æquos. sciet quidē vniuersali notione, & ignorabit notione singulari, & ppria. ¶ Mēwō liber vnus dialogorum Platonis ita descriptus: in quo cū Menone de virtute differit Socrates. ex quo quonam pacto contendat Socrates scientiam reminiscēntiam esse, ex disputatione eius cum puero si placet requiratur: quæ & amplius exprimetur in notis primi cap. primi posteriorum.

¶ Contrarij modi sciendi.

Scire scientia vniuersali
Nescire scientia vniuersali
Item scire scientia particulari
Nescire scientia particulari & propria
Scire in actu.
Nescire in actu.

Pugnare videatur scire in particulari & nescire, ignorarēq; in vniuersali. qui fieri enim potest, vt quis conclusionum scientiæq; habitum habeat: principiorum habitum non tenens?

¶ Non contrarij.

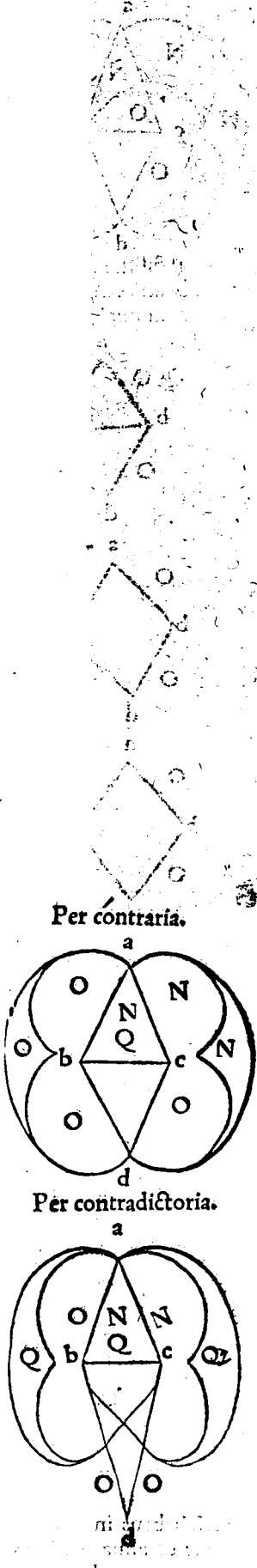
Scire scientia vniuersali
Nescire scientia particulari & propria
Scire scientia vniuersali
Nescire scientia in actu
Scire in particulari.
Nescire in actu.
Scire scientia in actu
Nescire scientia vniuersali
Scire scientia in actu.
Nescire scientia in particulari.

Et similes & similiter se habentes: sumuntur opinandi modi.

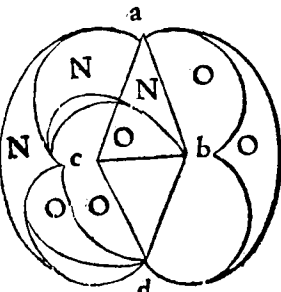
¶ Scire scientia vniuersali & scientia propria: est scire habitum habendo. Scire autem actū, actum habendo. ¶ Scientia in actu: vt cum quicquam sensibilem, actu sensibilem, actu sentiendo cognoscimus. quod Aristoteles appellat τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν ἐπιστήμην, καὶ ὡς τὸ ἐνεργεῖν. hoc est secundum actum, agerēq; ac operari scientiam, & vt in actu in eōve quod est operari. & sic cepit Aristoteles in libro prædicamentorum cap. septimo cum inquit, animali quidem sublato non erit scientia. ne nos aliquis putet nostra cōmentatione & sensu: notam illam contra impios non philosophos sed inflatos deceptorio inanum verborum vento sophisticas, adiecisse. qui cauillantur ex illo loco: Aristotelem mortalitati animorum consensisse, & videri in suam conspirasse impietate. Nunc autem audiant: Aristotelem omnibus modis, scientiæ nomine vti solere. quorum quo illic vsus est: hic ponitur tertius, ac vltimus. ¶ Per vniuersalem scientiam in calce approbationis Aristotelis: propriam etiam intelligimus. ¶ Fallacia contraria propositioni: cum vniuersali scientiæ contraria. quæ autem contraria assumptioni, & conclusioni, vt in habitu sunt: contraria esset ei scientiæ quæ est propria.

¶ PARAPHRASIS CAP. VIGESIMIPRIMI.

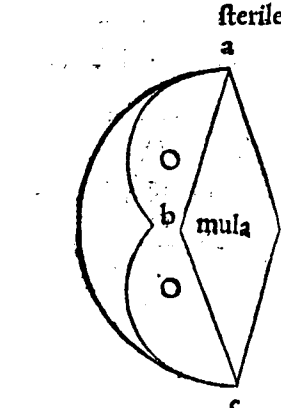
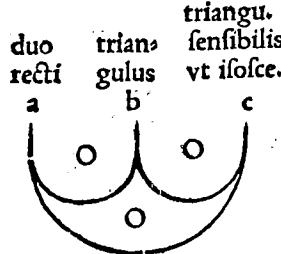
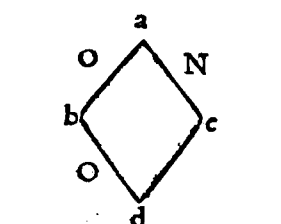
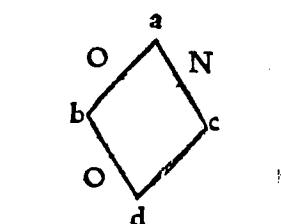
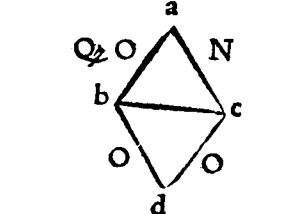
98 **V**icesimum primum cap. conclusiones tres. digressio vna. ¶ Prima conclusio. Accidit autem quemadmodum paulo ante in positione terminorum hallucinabamur, nōsque latebat respondentes: hunc in modum & secundum opinionem fieri deceptionem. vt si contingit idem plurib; primum inesse & vni inesse lateat aliquem, & arbitretur nulli inesse, alteri autem inesse sciat, illa autem ipsa sciat eidem inesse: tunc sanē secundū opinionem decipitur. vt si omni b & omni c primum, & per se inest a, & hæc inquam b c identidem omni d inest. si igitur arbitretur quispiam omni b inesse a, & hoc b scilicet, omni d, & arbitretur etiā nulli c inesse a, sed c omni d: eiusdem secundum idem habebit & scientiam & ignorantiam. scientiam quidem: vt quod omni d inest a hoc syllogismo. omni b inest a, & omni d inest b: omni igitur d inest a. cognoscit enim & propositionem & assumptionem ex hypothesi. ignorantem autem eiusdem,

a substantia
b animatum
c animal

foetū habens in vtero ex
equa & asina genitum
hęc mula

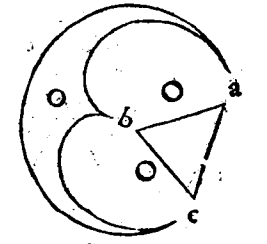
& secundum idem, vt ignorationem quòd d sit a hoc syllogismo. nulli c inest a, & omni d inest c: nulli d igitur inest a. opinatur ex hypothesi & propositionem, & assumptione: quare etiam opinatur conclusionem nulli d inesse a. ignorat igitur omni d inesse a esse veram. decipitur igitur hoc pacto secundum opinionem & per contradictionem: vt illud idem monstretur, difficile non est. ¶ Rursus si quis fallatur circa ea quæ eiusdem sunt ordinis, vt si omni b inest a, & omni c inest b, & omni d inest c. opinetur autem omni b inesse a, & rursus nulli c inesse a: fiet deceptio secundum opinionem. Nam & simul sciet omni d inesse a, & non arbitrabitur esse, putabitque nulli c inesse a. sciet quidem his syllogismis. omni c inest b, & omni d inest c: omni d igitur inest b. propositio & assumptio scitæ: igitur & conclusio. rursus omni b inest a: & omni d inest b: igitur omni d inest a. propositio & assumptio scitæ sunt: quare etiam scit omni d inesse a. rursus nullum c est a, & omne d est c: igitur nullum d est a. propositio & assumptio ex hypothesi opinantur, quare conclusio opinata, & eodem modo euenit de c. nihil igitur aliud putet ex ijs, quàm quod scit inesse, non arbitrari inesse. Nam scit aliquo modo a inesse c per b: tanquam id quod particulare est, ea quæ in vniuersali est cognitione. quare quod aliquo modo scit inesse: dignum esse putat, vt opinetur omnino non inesse: quod est impossibile. ¶ Et in simili terminorum positione quæ & prius dicta est: etiam si medium medio non eiusdem sit ordinis, secundum vtrunque medium ambas propositiones non est possibile sine deceptioe & hallucinatione opinari. vt si a sit summum extremum, d autem imum, b vero & c hoc modo media. si opinetur aliquis omni b inesse a & nulli c inesse a, hęc autem vtraque media inesse d, id iterum non faciet sine deceptioe. Nam sic accidit aut simpliciter, aut in aliquo contrarium sumere primam propositionem. Nam si nouit cuiquam inest b etiam inesse a, & omni d inesse b nouit: quare & omni d inesse a nouit. Et quia omni d inest b, & omni d inest c: alicui igitur c inest b. si igitur rursus putat nulli c inesse a, cui alicui b inest: illi putat, non inesse a. Nam b alicui c inerit. putans igitur cuiquam inest b illi inesse a: rursus putat cui alicui b inest, illi non inesse a. quod est simpliciter aut in aliquo, sumere contrarium primam propositionem. Non contingit igitur illo modo sine deceptioe opinari. ¶ Secunda conclusio. Secundum autem vtrunque mediorum vnam propositionem, aut secundum alterum mediorum ambas opinari: nihil prohibet, nihilque incommodi est. vt datis extremis vt prius a d, & medijs b & c: nihil incommodi secundum medium b vtranque sumere propositionem omni b inesse a, & omni d inesse b. & rursus secundum c alterum medium sumere vnam, vt nulli c inesse a. quod vult secunda conclusionis pars. Aut vt intendit pars prima: sumere vnam secundum vnum medium. vt vnam secundum primum medium ceu omni b inesse a, & vnam secundum alterum, vt nulli c inesse a. Et quòd nihil incommodi sit hoc modo sumere: hoc ideo est. Nam tamen si falli contingat: similis tamen est huiusmodi deceptio ei qua circa particularia decipimur. vt si omni b inest a, & omni c inest b: omni c inerit a. Si igitur quispiam nouit cuiquam inest b, illi inesse a: nouit & omni c inesse a. sed nihil prohibet, nihilque incommodi est aliquod particulare c, ignorare esse a. nam nihil prohibet ignorare ipsum, esse c. vt si a sit duobus rectis æquos angulos habens, b triangulus, & c sensibilis aliquis triangulus: nihil prohibet ignorare ipsum esse a. nam & fieri potest vt quis opinetur ipsum non esse c, sciens nihilominus omnem triangulum habere angulos duobus rectis æquos. quare & simul sciet, & ignorabit idem, sed id sine incommodo. Nam scire omnem triangulum angulos duobus rectis æquos habere: non est simpliciter, & absolute illud particulare scire, sed hoc est vniuersalem scientiam habere. illud autem sensibile nosse, scientiam est habere singularem. sic igitur nouit c sensibilem triangulum habere angulos duobus rectis æquos vt vniuersali scientia, singulari autem non nouit. id autem nihil prohibet. quare non habet contrarias, pugnantēscq; opiniones: qui secundum vtrunq; medium propositionē vnam opinatur, aut duas secundum vnum, & secundum alterum vnam. ¶ Digressio. Similiter autem sese habet argumentatio quæ est in Menone: quòd omnis disciplina reminiscencia est: illa sanè quæ singularis est: reminiscencia non est. Nam nunquam accidit præscire notione particulari, quod singulare est: sed simul contingit inductione sumere particularium scientiam. perinde ac si reminisceremur, recognosceremusque scitæ, non autem quòd illa prius scierimus. Nam quædam quæ scimus: recenter scimus. vt si scimus omnem triangulum habere duobus rectis æquos: de sensibili triangulo si scimus quòd sit triangulus, & illum recenter scimus habere duos angulos duobus rectis æquos. & in alijs simile est iudicium. vniuersali igitur scientia, scimus particularia: peculiari autem ac propria nescimus. quare contingit & circa ea decipi: veruntamen non contrario modo. sed habere quidem eam quæ vniuersalis est: ea autem quæ particularis est oberrare. Et simili sanè modo euenit in ijs quæ prius dicta sunt. Nam non contraria est secundum medium deceptio: ei scientiæ quæ secundum syllogismum est. neque secundum vtrunque mediorum opinio: contraria est ei quæ est secundum syllogismum. Nam nihil incommodi est, eum qui scit omni b inesse a, & rursus omni c inesse b: opinari ei quod est c non inesse a. vt qui scit omnem mulam esse sterilem & insuper hanc esse mulam: putare hanc foetum habere. Nam nescit ei quod est c inesse a, hancque mulam esse sterilem: si non simul consideret vtrunq;, & omnem mulam esse sterilem & hanc esse mulam. quare manifestum est si illud quidem nouit omnem scilicet mulam esse sterilem, & hoc videlicet hanc esse sterilem, non nouit: ipse fallitur. quem quidem fallendi mo-

dum habent vniuersales scientiæ ad particulares. nam nullum sensibilem quod extra sensum est: scimus. neq; si scientes (cū non est in sensu) fuerimus: hoc non erit nisi tãquam vniuersale & in eo quod est habere propriam scientiam, sed non in eo quod actu est. Scire namq; tripliciter dicitur: aut vt vniuersali scientia, aut vt propria, aut ea quæ in actu est. quare & tot modis decipi dicitur. nihil igitur prohibet & scire & deceptum esse circa idem: veruntamen non contrario modo. quod accidit ei qui scit vtranq; propositionē, & omnē mulam esse sterilem, & id quod est c esse mulam, id non consideranti prius. Nam is mulam videns & opinans eam habere foetum: non habet secundum actum scientiam, neq; etiam habet propter huiusmodi opinionem, fallaciam scientiæ contrariam. Nam syllogismi fallacia: contraria est ei scientiæ quæ est vniuersalis. ¶ Tertia conclusio. Qui opinatur contrarium contrario inesse: & eidem contraria eadem esse opinabitur. Vt qui opinatur bonū esse, malū esse: opinabitur bono idē esse, malum esse, & idem bonū esse. Nā esto a bonū esse, b autē malum esse, & rursus c bonū esse. quoniam igitur opinatur idem esse b & c: & b inesse ipsi c opinabitur. & rursus ipsi b inesse a similiter. quare & ipsi c inesse a opinabitur. quemadmodū si verū sit de quocunq; c & b, & de quocunq; b & a: igitur per primā figuram de quocunq; c & a verū erit. sic & in opinione. Et simile est in eo quod est idem esse. Nam si ei quod est c idē est b, & ei quod est b idē sit a: igitur & ei quod est c, a erit idē. quapropter & in opinione similiter. Verū forsitan fallum est cōtingere opinari contrariū contrario inesse (vt bonū esse: malum esse) nisi forte secundum accidens. nam multipliciter hoc opinari possibile est. Sed id aliud examen diligentius requirit.

De conuerfionibus terminorum. Cap. XXII.

¶ Vando vero conuertuntur extremitates: necesse est & medium conuertitur ad vtranq;. si enim a de c per b est, si conuertitur & inest cui a omni, b, per medium c. & c b conuertitur per medium a. ¶ Et in non esse itidem. vt si b inest c, a vero non inest b: neq; a inerit c. Si ergo b conuertatur ad a: & c ad a conuertetur. fit enim b, nulli a inexistens: ergo neq; c. omni enim c, inerit b. & si b conuertitur ad c: & a conuertetur ad c. nā de quocunq; omnino b: & c. Et si c ad a conuertitur: & b conuertetur ad a. cui enim b inest, & c. cui autē c: a non inest. & solum hoc à conclusione incipit. alia autē non similiter: vt in prædicatio syllogismo. ¶ Rursus si a & b conuertuntur, & c & d similiter, omni autē necesse est a, aut c inesse: & b & d sic se habebunt, vt omni, alterū inest. quoniam enim cui a, b: & cui c, d: omni autē a, aut c, & nō simul: manifestū quoniam & b aut d omni, & nō simul. vt si ingentū incorruptibile, & incorruptibile ingentū, necesse est quod factū est corruptibile, & corruptibile factum esse. duo enim syllogismi cōstituti sunt. ¶ Rursus si omni quidē, a vel b, & c vel d. simul autē non insunt. si conuertitur a & c: & b & d conuertetur. nā si alicui, non inest b, cui d: palam quoniam a inest. si autem a: & c. conuertuntur enim. quare simul c & d. hoc autē impossibile. ¶ Quando autē a toti b & c inest, & de nullo alio prædicatur, inest autē & b, omni c: necesse est a & b conuerti. quoniā enim de solis b c dicitur a, prædicatur autem b & idē de se & de c: manifestum quoniā de quibus a, & b dicitur omnibus, verū & de a. ¶ Rursus quando a & b, toti c insunt, conuertitur autē c b: necesse est a, omni b inesse. quoniā enim omni c, a: c autē b, eo q; conuertitur: & a, omni b inerit. ¶ Quando autē duo fuerint opposita vt a magis eligendum sit q̄ b, cum sint opposita, & d quàm c similiter, si magis eligenda sunt a c q̄ b d: a magis eligendum q̄ d. similiter enim sequendū a, & fugiendum b. opposita enim. & c ei quod est d. nā & hęc opponuntur. si ergo a ei quod est d similiter eligendū, & b ei quod est c fugiendū. vtrunq; enim vtriq; similiter fugiendū eligendo. quare & hęc ambo a c, ijs quæ sunt b d. quoniā autem magis: nō possibile similiter. nam & b d similiter erunt. Si autē d magis eligendū quàm a: & b q̄ c minus fugiendū. nam quod minus est: minori opponitur. magis autē eligendum est maius bonū. & minus malum: q̄ minus bonū & maius malum. vniuersum igitur b d magis eligendum q̄ a c. nunc autē non est. ergo magis a eligendū quàm d: & c ergo minus fugiendum quàm b. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem a sic se

foetū habēs in vtero. ex
equa & asino genitum
hęc mula.

a bonum esse
b malum esse
c fortitudo

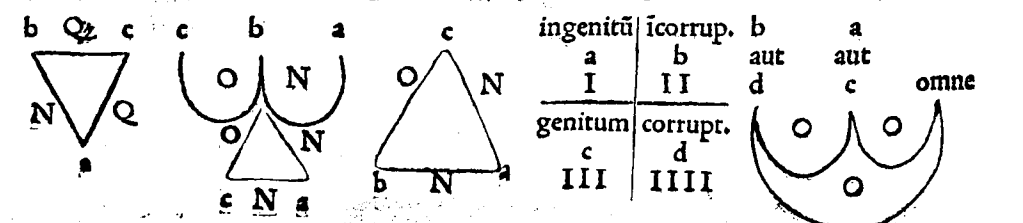
habere vt concedere, & nō concedere in quo c, aut cōcedere in quo d, & nō tale esse, vt concedere in quo b: manifestū quoniā a huiusmodi esse, magis eligendū est q̄ concedere. ergo diligi q̄ conuentio magis eligendū secundum amorem. magis ergo amor est in amicitia q̄ conuenire. si autem maxime huius: & finis hęc. ergo conuenire aut nō est omnino: aut diligendi gratia. nā & aliā concupiscentiā, & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundū conuersiones, & in eo quod magis fugiendum, vel magis eligendum sit: manifestum est.

¶ Vicesimisecondū cap. notæ.

¶ Ea conuertuntur: quæ de se inuicem vniuersaliter prædicantur. ¶ In conuersione negatiuæ primi modi cū medium maiori extremo conuertitur: & extremum extremo. & secundo, cū medium affirmatiuæ minori: & extremum extremo, sed non similiter in syllogismo affirmatiuo. quod ostenditur. vt sit syllogismus omni b inest a, & omni c inest b: omni c inest a. nō oportet si b cum a conuertatur, medium scilicet cum maiori extremo: & c extremum cū extremo conuerti. nam omnib inest a in hanc omni a inest b conuersa: sit secunda figura ex solis affirmatiuis, quo modo nullus sit syllogismus. & si medium b minori c conuertitur sit tertia figura ex qua non potest colligi omni a inesse c, sed solum particularis. Veruntamen in affirmatiuo syllogismo si medium vtriusq̄ extremo conuertitur: & extremum quoque extremo conuerti necesse est. Idcirco paraphrasis paulo facta est expressior quàm litera sonare videatur. ¶ Syllogismorum qui ad approbationē tertiæ conclusionis sumuntur: primæ propositiones notæ sunt, quod ex hypothesi conuertibilia de conuertibilibus sumuntur. vt prædicati termini: prima pars, primæ parti subiecti, & secunda secundæ conuertitur. assumptiones autem manifeste sunt politæ. ¶ Aliæ appetitiones & exercitia ita se habent: scilicet vt semper sint melioris gratia.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISECVNDI.

Vicesimum secundum cap. conclusiones septem. ¶ Prima conclusio. Quando affirmatiui syllogismi extrema conuertuntur inter se: & medium cū vtroque extremo conuerti necesse est. Nam si omni c inest a per medium b & conuertitur, vt omni a inest c: etiā conuertitur & b medium cū a maiore extremo, inestq̄ omni a, b per medium c. & b etiā medium cū c minore extremo: conuertitur per medium a. hoc pacto, omni c inest b, omni a inest c: igitur omni a inest b. Item omni a inest c, & omni b inest a: igitur omni b inest c. manifestū igitur cū a c extrema conuertuntur inter se: & b primū medium cum vtroque extremo affirmatiue conuertitur. ¶ Secunda conclusio. Negatiuæ identidem conuertuntur, sed hac lege, si maius extremū medio negatiue conuertitur, & extremū extremo negatiue conuertetur. & si cū hoc minori extremo medium affirmatiue conuertitur: & extremū extremo negatiue. Rursum si (cum medium minori affirmatiue) negatiue extremū extremo: & maius quoq̄ medio conuertetur. Vt si omni c inest b, & nulli b inest a: per primam figuram nulli c inest a. dico igitur primo si b medium conuertatur cū a maiore extremo: & c a extremū cum extremo conuertetur. nam esto vt nulli a inest b. etiā nulli a inest c per secundā figurā. nam omni c inest b. hoc syllogismo omni c inest b, & nulli a inest b: igitur nulli a inest c. Secundo si medium b remeat, conuertiturq̄ negatiue cū maiore, & affirmatiue cū extremo minore c: & a c extremum cū extremo conuertitur. vt factō syllogismo nulli b inest a, & omni c inest b: igitur nulli c inest a. si c b recurrunt & c a. hoc ideo est si c b hoc pacto recurrunt: de quocūq̄ omnino dicitur b, & c. quare omni b inest c. si igitur verū nō est nulli a inesse c, & non remeant negatiue a c, aliquid a est c: tunc argumentor per tertiā figuram nullum a est b, & aliquid a est c: igitur aliquid c nō est b. at positū est omne c esse b: conuertitur igitur extremū extremo. quod proponebatur. Item sint veræ nullum a est b, & omne b est c in quas conuertuntur b a & c b: quia etiā vera erit omne c est b (nam c b conuertuntur) ergo per prius monstratum nulli a inest c. quod iterū est propositū. ¶ Tertio. Si insuper (affirmatiue recurrentibus c b) c ad a, extremū ad extremum negatiue conuertitur: & b ad a medium ad maius extremū negatiue conuertetur. Nam omni b inest c, & nulli c inest a, & conuertitur: nulli igitur a inest c. tunc per secundam figurā omni b inest c, & nulli a inest c: nulli igitur a inest b. & nulli b inest a: conuertitur igitur a ad b. & hic tertius modus solū à cōclusionē, & extremorū conuersione cōepit: alij vero nō, sed à medijs & extremi cōuersione, dissimili modo syllogismo affirmatiuo. ¶ Tertia cōclusio. Si quatuor terminorū duo primi cōuertuntur, identidē & duo secundi, & primū aut tertiū omni inesse necesse est & nō ambo simul: secundus & quartus sic sese habebunt, vt omni alterū eorū inest, at nō ambo simul. Vt si sint quatuor termini a b c d, & a b conuertatur, & similiter c d, & necesse sit a aut c omni inesse & nō simul: sic se habebunt b d, vt omni alterū inest & nō simul. Nam quia cuiusque inest a & b & contrā, & cuiusq̄ inest c & d & cōtrā, & omni inest a aut c & non simul: igitur omni inest b aut d & nō simul. vt si omne ingenitū incorruptibile, & omne incorruptibile ingenitum, necesse etiā omne genitū corruptibile esse, & omne corruptibile esse genitū, si igitur omne,

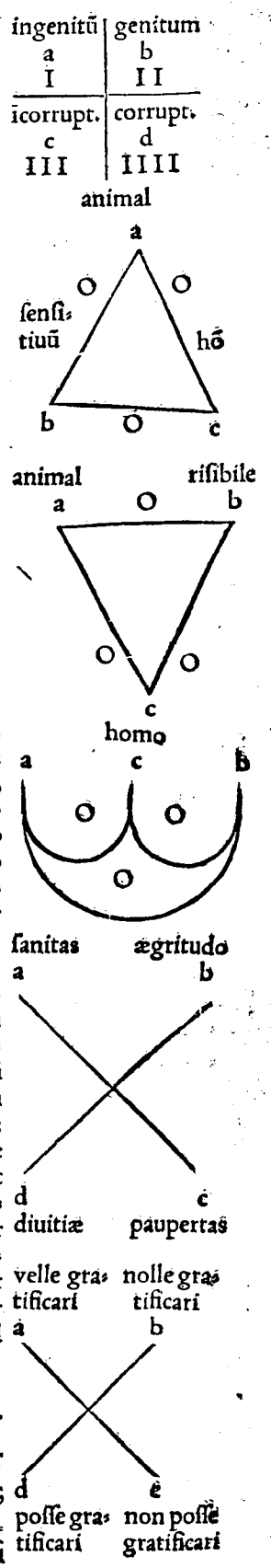

ingenitū aut genitū est, & non ambo simul: etiam omne, incorruptibile aut corruptibile erit, & nihil ambo simul. nā constituuntur qui id efficiunt duo syllogismi. primus efficit omne incorruptibile aut corruptibile hoc pacto. omne ingenitum, aut genitū incorruptibile, aut corruptibile est, omne autē est ingenitum aut genitum: per primā igitur figuram omne est incorruptibile aut corruptibile. secundus, nihil esse simul incorruptibile & corruptibile efficiens, hypotheticus esse potest. si aliquid est incorruptibile & corruptibile: ingenitum est & genitum. sed nihil est ingenitum & genitum: nihil igitur incorruptibile & corruptibile. ¶ Quarta conclusio. Rursum si quatuor terminorū primus aut secundus omni inest, & non ambo simul: similiter tertius & quartus. & si primus & tertius conuertuntur: etiā secundus & quartus cōuertentur. & hęc præcedētis est conuersa. vt si a vel b, omni inest, & c vel d similiter. at simul nō inest: si a & c cōuertuntur, etiā b & d conuertentur. Nā si b & d nō conuertentur, esto igitur vt alicui nō inest b, cui tamen d inest. quia illi nō inest b: manifestū est ei inesse a. nam de omni a vel b. est a inest: etiam & c. conuertuntur enim a & c. & d positum est etiam inesse. quare simul eidē inerunt c & d, quod est contra hypothesin & impossibile. Et eodē modo monstraretur si poneretur b alicui inesse: cui nō inesset d. nam illi inesset c. & sic: etiam & a. nā conuertuntur a & c. & b insuper inesse positū est. insunt igitur eidem a & b. quod est impossibile. manifestum est igitur si huiusmodi terminorum primus aut tertius omni inest, & nulli ambo simul: identidem secundum aut quartum omni inesse, & nulli ambo simul. & si primus & secundus inuicem conuertantur: tertius & quartus inuicem conuertentur. ¶ Quinta conclusio. Quando idem prædicatum duobus subiectis inest & nullis alijs & alterum subiectorum de altero vniuersaliter dicitur, prædicatum cū subiecto quod vniuersaliter dicitur, cōuertitur. Vt quando omni b inest a, & omni c inest a, & de nullo alio prædicatur a, & insuper omni c inest b: necesse est a & b inuicem conuerti. Nam quia de solis b & c prædicatur a, & b de se & de c: manifestum est de quibuscūq̄ dicitur a, & b quoq̄ de ijsce omnibus dici. ceterum & a ex hypothesi de quibuscūq̄ & b: manifestum igitur est a & b ad inuicem conuerti. ¶ Sexta conclusio. Rursum quando duo prædicata eidem subiecto vniuersaliter insunt, & vnū prædicatorū cum subiecto conuertitur: necesse est alterum prædicatum de illo prædicato vniuersaliter dici. Vt quādo omni c inest a, & b, & c cū b conuertitur: necesse est omni b inesse a. Nam quia omni c inest a, & omni b inest c, eo q̄ c b conuertuntur: igitur per primā figuram omni b inest a. quod erat ostendendum. ¶ Septima conclusio. Si fuerint duo opposita quorum alterū altero fuerit deligibilis, item duo alia opposita quorum itidem alterum altero sit deligibilis: si deligendum vnus fugiendo alterius adiunctum, deligibilis est deligendo alterius fugiendo primi coniuncto, ipsum primū deligendum magis deligendum est q̄ secundū. Vt si a & b sint duo opposita, & a deligibilis sit q̄ b. & c d similiter duo opposita sed d magis expetendum, deligendumq̄ quàm c: si magis deligenda sunt a c q̄ b d, dico a deligibilis esse quàm d. Nam simili modo a prosequendum & b fugiendum. sunt enim opposita. & quo modo d prosequendum: & eo quoq̄ modo c fugiendū. nam & ea sunt opposita. si igitur a ei quod est d æque deligendū. & b ei quod est c, æque fugiendum. Nam vtrunq̄ vtriusq̄ simili modo fugiendū ipsi prosequendo. quare & hęc ambo a c eis quæ sunt b d æque prosequenda, eligendaq̄ & expetenda. id autem est contra hypothesin: quandoquidē a c posita sunt magis prosequenda q̄ b d. & si magis: qui fieri potest vt æque: non igitur a ei quod est d æque deligendum. Si autem dicas d magis deligendū quàm a, & a minus. igitur & b minus fugiendum q̄ c. nam minus fugiendum minus deligendo opponitur. & deligibilis est maius bonū & minus malum: q̄ maius malū & minus bonum simul. id totum igitur b d deligibilis est q̄ a c. nunc autem id contra hypothesin est. relinquatur igitur a deligibilis esse q̄ d. & ne id modo: sed & c minus deuitandū, fugiendumq̄ quàm b. Si igitur deligat omnis amans secundum amorem a & c, a scilicet sic se habere, cordiq̄ esse vt gratificetur, & c non gratificari. aut d b & sit d gratificari & b non talem esse cordiq̄ habere vt gratificetur. manifestum a, cordi esse gratificari eiuimodi esse vt deligibilis sit q̄ d gratificari. siquidem deligibilis est cordi esse gratificari & non gratificari: q̄ gratificari & id minime cordi esse. Ergo & diligi deligibilis quàm amabilis congressio. magis igitur amor in amicitia, q̄ in congressione consistit. si autem maxime in illa consistit: & illa amoris finis est. congregiendum igitur aut omnino non est: aut id amicitia, dilectionisq̄ gratia faciendum. Nam & aliæ appetitiones & exercitia: ita se habent. Quoniam modo igitur sese habent termini secundū cōuersionem, & in eo quod quippiam deligibilis, fugibilitūve sit: exploratum satis est.

¶ De epagoge, id est inductione.

Cap. XXIII.

Voniam autem non solum dialectici & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rhetorici, sed & simpliciter quæcūq̄ fides est, & secundum vnamquaque artem: nunc erit dicendum. Omnia enim credimus per syllogismum aut ex inductione. ergo si inductio quidem est: & ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare. Vt si eorum quæ sunt a c medium sit b per c ostendere a in-

esse b. sic enim facimus inductiones. vt sit a longæuum, in quo autē b cholera non habere, in quo vero c singulare longæuum vt homo, equus, & mulus. ergo toti b inest a. omne enim quod sine cholera est: longæuum. sed & b non habere cholera, omni inest c. si ergo cōuertatur c ei quod est b & non transcendat medium: necesse est a inesse b. ostensum enim est prius quoniam si duo aliqua eidē insunt, & ad alterū eorum conuertatur extremū: quoniam conuerso & alterum inerit prædicatorum. Oportet autem intelligere c ex singularibus oībus cōpositum. nam inductio per omnia. ¶ Syllogismus autē huiusmodi, est primæ & immediatæ propositionis. quarum enim est medium: per medium est syllogismus. quarum vero nō est: per inductionem. ¶ Et quodam modo opponitur inductio, syllogismo. nam hic quidem per medium, extremū de tertio ostendit: illa autem per tertium, extremū de medio. ¶ Ergo natura quidem prior & notior per medium syllogismus: nobis autem manifestior qui est per inductionem.

¶ Vicesimitertij cap. notæ.

¶ Syllogismo, syllogismo perfecto, aut imperfecto. inductione, inductione perfecta, aut imperfecta. enthymema: syllogismus imperfectus. exemplum: inductio imperfecta. Vnde fit vt syllogismi nomine, enthymema: & inductionis nomine, exemplum etiam intelligamus. ¶ Medium naturalem subiiciendi, prædicandique ordinem respicit. vt datis terminis animal, homo, Socrates, Plato: animal naturali prædicationis lege summū est. Socrates Plato & alij singulares homines: eadē lege infimi. homo autem: naturaliter medius. ¶ Propositio prima, propositio immediata, & est quæ medium non habet, per quod possit demonstrari. ¶ Ratio corollarij. quia inductio per singularia procedens, quo ad nos clarior. quare & suus syllogismus: qui per eadem singularia, non autem per medium procedit.

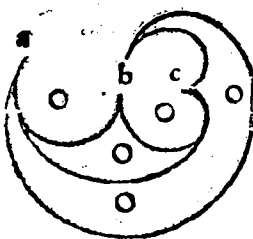
¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMITERTII.

Vicesimum tertium cap. conclusiones tres. corollarium vnum. ¶ Prima conclusio. Nunc expediet dicere nō solum dialecticos & demonstratiuos syllogismos, per prædictas fieri figuras: sed & rhetoricos, & omnino quæcūq; fides est secundū qualem cūq; artem, per illas posse fieri. Nam quæcūq; credimus, omnia aut syllogismo, aut inductione credimus. si igitur syllogismus est id quo credimus: per prædictas fit figuras. si autem inductio est: & ex inductione sanè per alteram extremitatem, alterā medio inesse licet syllogismo colligere. Verbi causa, si eorū quæ sunt a c medium sit b, & licet ostendere per c alterum extremum, a aliud extremum inesse medio b. Nam sic facimus ex inductione syllogismum. Vt esto a longæuum. b autem bilem non habens. c autē singulum quodq; longæuum. vt homo, equus, mulus. ex inductione igitur quia omni c homini & equo & mulo inest a esse longæuum, etiam omni b inest a. Nam omne quod sine bile est, longæuum est. sed & etiam b quod sine bile est, bilisq; non habens: omni c inest. si igitur cōuertitur c cum b & non in plura se fundit b medium: ex necessitate, & syllogismo quidem ex inductione euenit, omni b inesse a. Nam prius ostensum est si duo quæpiam prædicata eidem subiecto insint & id extremum, subiectūq; cum altero prædicatorum conuertatur: alterū prædicatorum illi prædicato inesse, conuertitur autem hoc pacto c cum b: quare in syllogismo ex inductione alterū prædicatum a, de altero b, omni inesse colligetur. Et id nosse oportet c intelligi debere ex omnibus singularibus coalitum, compositūq;. Nam per singula omnia: inductio est. ¶ Secunda conclusio. Is syllogismus qui ex inductione coalescit: primæ & immediatæ propositionis est. Nam propositionum quarum medium est: per medium est syllogismus. quarum autē medium non est: inductio est. inductio igitur propositionis immediatæ est. quare & ex inductione syllogismus. quippe qui nō per medium est, ac eiusdem propositionis est: primæ propositionis est atque immediatæ. ¶ Tertia conclusio. Inductio quodammodo syllogismo qui per medium est: aduersatur. Nam is syllogismus primum de tertio per medium manifestat: inductio vero primum de medio per tertium. ¶ Corollarium. Fit igitur vt natura quidem prior ac notior per medium syllogismus: quo ad nos autem clarior is qui inductione fit.

¶ De paradiamate, hoc est exemplo.

Cap. XXIII.

Exemplum autem est quando medio extremū inesse ostenditur per id quod est simile tertio. Oportet autē & mediū tertio, & primū simili notius esse, inesse. Vt sit a malū, b autē cōtra cōfines inferre bellū, in quo autē c Athenienses cōtra Thebanos, in quo autē d Thebanos cōtra Phocenses. si ergo volumus ostendere quoniā Thebanis pugnare malū est, sumendū

a longæuum
b non biliosum
c coruus, elephas, cornix, mulus & reliqua huiusmodi.

quoniam contra confines pugnare est malum. huius autem fides ex similibus. 114 vt quoniam Thebanis contra Phocenses. ¶ Quoniam ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines est: manifestum quoniam contra Thebanos pugnare malum. quoniā ergo b, c & d inest: manifestum. vtrūq; enim est contra confines inferre bellum. & quoniam a, d. Thebanis enim non fuit vtrūque contra Phocenses bellum. Quoniam autem a inest b, per d ostēdetur. eodem 115 autem modo & si per plura similia fides fiat, mediū ad extremum. ¶ Manifestum ergo quoniam exemplum est neque vt totum ad partem, neque vt pars ad totū: sed vt pars ad partem, quando ambo quidem insunt sub eodem, notum autem 116 alterum. ¶ Et differt ab inductione. quoniam hæc quidem ex omnibus indiuiduis ostendebat inesse extremum medio, & ad extremum non copulabat syllogismum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

¶ Vicesimiquarti Cap. notæ.

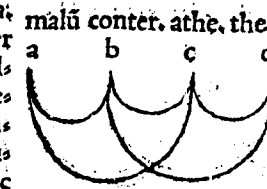
113 ¶ Exemplum: inductio imperfecta. sic enim hoc in loco diffinitur. inferius autem alio etiam modo sumetur. vt quod vt particulare ad particulare se habet: cum alterum, per quod alterum ostenditur 114 notum fuerit. & quidam ex exemplo syllogismus: diffinitione claudere facile est. nam is est qui primum de tertio per primi exempli medium concludit. in primo exemplo colligitur primus terminus de medio per simile, vnum quidem aut plura: in secundo primus de tertio per simile. In syllogismo primum de tertio per medium. vt hac descriptione facile est dinoscere.

A	Primus terminus	Malum
B	Medius	Conterminis inferre bellum
C	Tertius	Athenienses Thebanis
D	Simile tertio	Thebani Phocensibus.
¶ Exemplum primo modo.		
Thebanos Phocensibus inferre bellum, malum est.		
Igitur conterminis inferre bellum, malum est.		
¶ Exemplum secundo.		
Thebanos Phocensibus inferre bellum, malum est.		
Igitur & Athenienses Thebanis inferre bellum, malum.		
¶ Syllogismus ex exemplo.		
Omnino conterminis inferre bellum, malum est.		
Athenienses autem Thebanis, est conterminis inferre bellum.		
Igitur Athenienses Thebanis inferre bellum, malum.		

¶ Qui populi Græciæ, Athenienses, Thebani & Phocenses: ex nono geographiæ Strabonis. sunt enim Athenæ præclarissima philosophorum nutrix ac alumna, Achaia ciuitas. Thebæ & Phocis, Bœotia. de bello Phocensium contra Thebanos quàm infelicitè gestum sit ducibus eorum Philomene & Oenomaos, ex principio octaui Iustini historiographi cognoscitur: & ex eodē de Atheniensibus & Thebanis quamplurima. ¶ Totum, vniuersale. ¶ Vt pars ad partem, vt particulare ad particulare, diffinire solent id esse: cum vnum particulare, per aliud notius ostenditur. ¶ Sub eodem id, medius est terminus.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQUARTI.

Vicesimum quartum caput exempli modi duo. de syllogismo ex exemplo. conclusio vna: 113 ¶ Primus exempli modus. Exemplum est quando primum medio inesse monstratur per id quod est simile tertio. oportet autem exploratius esse: & medium tertio, & primum illi simili inesse. Vt sit a malū. b autem conterminis inferre bellum. c Athenienses Thebanis. d vero Thebanos contra, Phocensibus. Si igitur volumus syllogismo monstrare Athenienses Thebanis inferre bellum, malum esse, primum scilicet terminum tertio: primitus exemplo suum 114 mendum est conterminis inferre bellum, malum esse, primum de medio per simile tertio. vt hoc pacto, Thebanos Phocensibus inferre bellum malum est: igitur conterminis inferre bellum malum est. Nam huius, conterminis inferre bellum malum esse ex similibus fides est. ¶ De syllogismo ex exemplo. Deinde hoc pactonectere syllogismum oportet. quoniam igitur conterminis inferre bellum, malum est, Athenienses autem Thebanis, est conterminis inferre bellum: igitur Athenienses Thebanis inferre bellum malum est. quod igitur b & ei quod est c & ei quod est d inest, manifestum est. Nam vtrunque est conterminis inferre bellum. & quod a ei quod est d: quandoquidem Thebanis minime prospere successit Phocenses lacessisse bello. & quod a ei quod est b inest: ostenditur per d. & eodem quoque modo: si per plura similia fides fiat, ipsum primum me-

dio inesse. ¶ Secundus exempli modus. Manifestum itaq; esse potest exemplum etiã esse quod neq; vt totum ad partem est, neq; vt pars ad totum, sed vt pars ad partem: quãdo ambo sub eodem, notum autẽ alterum est. ¶ Conclusio. Exẽplum ab inductione differt. Nam inductio ex singulis omnibus primum monstrabat inesse medio, & extremi ad extremum nõ copulabat syllogismum. exemplum autem & extremum extremo copulat, & non ex omnibus manifestat, ac ostendit.

¶ De apogoe, deductione que. Cap. XXV.

Deductio autem quando medio quidem primum palam est inesse: postremo autem medium dubium quidem, similiter autẽ credibile aut magis cõclusionẽ. ¶ Amplius si pauciora sunt media postremo & medio. omnino enim propinquius esse accidit scientiã. ¶ Vt sit a docibile, in quo b disciplina, c iustitia. ergo disciplina quoniam docibilis: manifestum. iustitia autem si disciplina, dubium. si igitur similiter aut magis credibile sit b c quã a c: deductio est. propinquius enim scientiã: per quod assumpserint a c, disciplinam prius non habentes. Aut rursus si pauciora media sint b c. nam & sic propinquius est scientiã. vt si d sit quadranguli, in quo autem e rectilineum, in quo f circulus. si ergo eius quod est e f vnum solum sit mediũ per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulo: propinquius erit scientiã. Quando autem neq; credibilis est b c quã a c, neq; pauca media: non dico deductionem, neq; quando immediata est b c. disciplina enim quod eiusmodi est.

¶ Vice simi quinti Cap. notã.

¶ Deductionis (quam & aliqui vocant auocationem) duo modi in litera satis sunt aperti. ¶ Rectilineum, figura rectis lineis clausa. hic autem pro quadrato. ¶ Cum sinuatis & lunaribus figuris: quæ corniculatæ lunæ effigiem repræsentant. Constituitur enim meniscus ac lunula: ex quarta circumferentiæ & circumferentiã semicirculi. cuius rei amminiculo Hippocrates Chius conatus est tragonismon: circuliq; quadraturam demonstrare. cuius demonstrationem affert Georgius Valla cap. octauo secundi suæ geometriæ. quo ex loco qui id cupiet: requirat.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMI QVINTI.

Vicesimum quintum cap. deductionis modi duo. & declaratio. ¶ Primus deductionis modus. Deductio est cum primum medio inesse manifestum fuerit: medium autem postremo immanifestum quidem sed æque aut magis conclusionẽ credibile. ¶ Secundus. Insuper deductio est cum medium de postremo paucioribus medijs ostenditur quã primum de postremo. nam omnino accidit medium postremo inesse, propinquius esse scientiã. ¶ Vt esto a quod doceri potest. b scientia. & c iustitia. manifestum profecto est scientiam doceri posse. immanifestum autem an iustitia, scientia est. si igitur æque aut magis credibile b de c iustitiam scilicet esse scientiam, quã a c hoc est iustitiam posse doceri: huiusmodi ratiocinãdi modus, omnis scientia doceri potest, & iustitia scientia, iustitia igitur doceri potest, iuxta primum modum deductio est. Nam vicinius est vt sciant b inesse c (per quod assumendo efficiant a inesse c) ij qui eius rei nondum scientiam habent. Aut rursus si pauciora media sint b inesse c: identidem deductio est. nam & sic vicinius est vt sciat quis. vt si d sit quadrati, e autem rectilineum, f circulus. si eius quod est e æquari f vnum solum sit medium scilicet cum sinuatis lunaribusque figuris æqualem fieri circulo rectilineo: propinquius vtique fuerit vt sciat e f quã d f. estque iuxta secundum modum deductio. Verum quando neque credibilis fuerit b c medium inesse postremo quã a c primum inesse postremo, neque pauciora media fuerint: non appello deductionem. neque quando b inesse c immanifesta fuerit. nam quod eiusmodi est: scitum, notũque esse debet.

¶ De instantia quam enstasin dicunt. Cap. XXVI.

Intantia autem est propositio propositioni contraria. ¶ Differt autem à propositione. quoniam cõtingit quidem instantiam esse in parte: propositionem vero aut omnino non contingit, aut non in vniuersalibus syllogismis. ¶ Fertur autẽ instantia duobus modis, & per duas figuras. duobus modis quidẽ, quoniã aut vniuersalis, aut particularis omnis instantia. per duas autẽ figuras: quoniã oppositæ feruntur propositioni. opposita autẽ in prima & tertia figura perficiuntur solis. nã quãdo postulatur omni inesse: instamus quoniã nulli, aut quoniã alicui non inest. horum autẽ nulli quidem ex prima figura. ali-

cui autem non, ex postrema. Vt sit a vnam esse disciplinam, in quo b contraria: proponit ergo vnam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino non est eadem oppositorum instant. contraria autem opposita. quare fit prima figura. Aut quoniam noti & ignoti non vna. hæc autem tertia. nam secundum tertiam notum & ignotũ contraria quidem esse: verum. vnam autẽ esse eorum disciplinam: falsum. Rursus in priuatiua propositione similiter. cum postulat enim nõ esse contrariorũ vnam disciplinam: aut quoniã omnium oppositorũ, aut quoniã contrariorum aliquorũ est eadem disciplina, dicimus. vt sani & ægri. ergo omniũ quidem ex prima: aliquorum vero ex tertia figura. ¶ Simpliciter autẽ in omnibus vniuersaliter quidem instantibus: necesse est ad id quod vniuersale est proposito contradictionem dicere. vt si non vnã existimet cõtrariorum omnium: dicere oppositorum vnam. sic autem necesse est primam esse figuram, medium enim fit vniuersale ad hoc quod ex principio. quod autẽ ad hoc in parte est vniuersale: dicitur propositio. vt noti & ignoti nõ eandem. nam cõtraria vniuersale ad hæc & fit tertia figura. medium enim in parte sumptũ, vt notum & ignotum. nam ex quibus est syllogizare contrarium: ex ijs & instantias conamur dicere. quare & ex his solis figuris, ferimus. nam in his solis: oppositi syllogismi. per mediã enim figuram nõ fuit affirmare. Amplius autẽ & si sit: oratione indiget plurima, quæ est per mediã figuram. vt si non cõcedant a inesse b, eo qd nõ sequitur hoc c. hoc enim per alias propositiones manifestum. nõ oportet autẽ, instantiam conuerti ad alia, sed statim manifestam habere alteram propositionem. ¶ Quare propter & signum: ex sola hac figura non est. Perspiciendum autem & de alijs instantijs. vt de ijs quæ sunt ex contrario & simili, & secundũ opinionem: & si particularem ex prima vel priuatiuam ex media possibile est sumere.

¶ Vice simi sexti Cap. notã.

121 ¶ Instantia quæ & obiectio dicitur, ad vniuersalem syllogismi propositionem, aliquam latã: etiam particularis esse potest. propositio autem cõtrã quã feratur in vniuersalibus syllogismis: nunquã esse particularis. nam vniuersalis syllogismus nõ coalescit nisi ex vniuersalibus propositionibus. In syllogismis autem particularibus propositio esse potest particularis. sua autem instantia semper vniuersalis. ad particularem enim nonnunquam obijcimus: quare & instamus. ¶ Quod opposita in solis prima & tertia figura perficiuntur: hoc ideo est, quod vniuersales affirmatiuæ & vniuersales negatiuæ statim perficiuntur in prima figura, per id quod est omni inesse & nulli inesse: & particulares & affirmatiuæ & negatiuæ in tertia figura propter expositionẽ. In secunda autem figura: nullæ enunciationes perficiuntur. quod neq; de omni & de nullo, neq; expositio locum in ea ad quippiã perficiendum habeant vllum. instantia autem quã fieri potest: manifestissima ratiocinationẽ colligi debet. Quo fit vt iure sola prima aut tertia figura, omnis perfici debeat instantia. maxime enim omnium hæc argumentandi formæ: claræ, manifestæque sunt. Litigiosi cum instare putant: latebras, inuolucraque quærunt. & ideo non tam instare, quã ineptire: putandi sunt. ¶ Noto & ignoto. in definitis vtitur pro particularibus. ¶ Secunda conclusio id præterdit, quod cũ ad vniuersalem propositionem per vniuersalem instamus: necesse est instantia monstrata, eum contra quem ferimus instantiam, contradictoriam concedere propositionis quæ est de vniuersali propositi. vt nullorum contrariorum est ad eadem disciplina. propositio quæ de vniuersali propositi est hæc est: nullorum oppositorum est eadem disciplina. nam oppositum cõtrarij vniuersale est: ideo si quis vniuersalem instantiam astruat omnium contrariorum eandem esse disciplinam: consequens est vt & qui propositum intendebat, hanc etiam aliquorum oppositorum est eadem disciplina. nam quando propositi vniuersale sumitur medium: fit prima figura, & quando singulare propositi sumitur mediũ, fit tertia figura. vt subiecta monstrat descriptio.

Nullorum contrariorum est eadem disciplina.	Propositũ.
¶ Syllogismus primæ figuræ.	
Omnium oppositorum est eadem disciplina.	
Omnia contraria opposita	
Omnium contrariorum eadem disciplina.	
Oppositorum, vniuersale est contrariorum: quod in proposito collocatur.	Instantia.

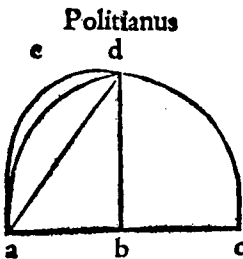
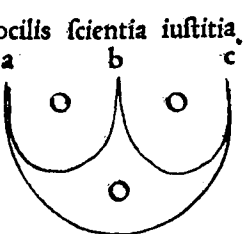
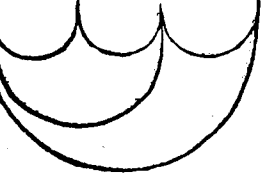

Figura a e d circumferentiarum partibus a d, & a e d: meniscus, lunulæque dicitur.

qua rectis lunares circuli lineis figuræ culis d e f

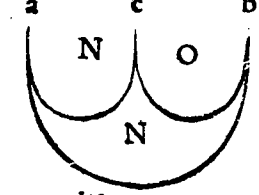
¶ Syllogismus tertiæ figuræ.
Horum noti & ignoti eadem disciplina
Hæc autem notum & ignotum contraria.
Aliquorum igitur contrariorum eadem disciplina.

¶ Notum & ignotum pars, singularisq; oppositorum, vniuersalis scilicet contrariorum, quod quidem est in proposito. ¶ In parte autem ad id quod est vniuersale. in parte se extendit ad particulare & singulare. ¶ Oppositi syllogismi. quod vtraq; figurarum prima videlicet & tertia affirmationem, negationemq; colligit: quarum qualitas quodammodo opposita, & maxime in prima figura. secunda vero figura negationem solam concludit: quæ negationi non aduersatur. ¶ Alteram propositionem. Quando instamus ad affirmatiuam sumimus propositionem negatiuam: alteram dicit oportere esse notam. & quando instamus ad negatiuam sumimus affirmatiuam: alteram autem affirmatiuam (quæ coassumitur) oportet esse notam. cum vero instatur per secundam figuram, ad primam propositionem syllogismi omne b est a & omne c est b igitur omne c est a: sumebatur propositio negatiua nullum a est c, & altera propositio est, omne b est c quæ non est nota. sed ea ad quam conuertitur: quæ fuit assumptio primi syllogismi. ¶ Quid signum: ex sequenti cap. ¶ Ex contrario, à simili secundum opinionem, & similes instantiæ: ex libris topicorum sunt noscendæ. potest in prima figura particularis instantia sumi. Ex secunda figura sumi, sed minus manifestam, apertamque sunt qui non negant.

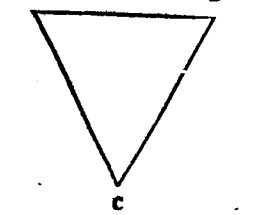
¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEXTI.

Vicesimum sextum cap. diffinitio vna. differentia vna. conclusiones duæ. corollarium vñ. ¶ Diffinitio. Instantia est propositio propositioni aduersa. ¶ Differentia. Instantia à propositione cui aduersatur, hoc differt: quoniam contingit instantiam particularem esse, propositionem autem vel omnino non contingit, vel non in vniuersalibus syllogismis. ¶ Prima conclusio. Fertur instantia duobus modis, & per duas figuras. Duobus quidem modis: vniuersaliter scilicet, aut particulariter. Nam omnis instantia, aut vniuersalis aut particularis est. Per duas autem figuras. nam instantiæ aduersantes feruntur propositioni. aduersantia autem & opposita, in solis prima & tertia figura perficiuntur. Nam quando quid à quopiam postulatur omni inesse: instamus aut vniuersali negatiuo aut particulari negatiuo, vt quod nulli inest aut alicui non inest. horum autem vniuersale negatiuum ex prima figura, particulare negatiuum ex tertia perficitur figura. Vt esto a vnam esse disciplinam. b contraria. cum quis præterdit omnium contrariorum vnam esse disciplinam: instatur aut quoniam omnino ac vniuersaliter oppositorum non vna est disciplina. omnia autem contraria opposita: nullorum igitur contrariorum vna disciplina. id autem prima fit figura. quare cum vniuersali negatiuo instamus: id fit in prima figura. aut particulari negatiuo instatur quoniam horum, noti scilicet & ignoti non est vna disciplina. notum autem & ignotum contraria: aliquorum igitur contrariorum non vna est disciplina. hoc autem est tertia figura. quare instantia particularis negatiua: rite perficitur in tertia figura. Nam secundum tertiæ figuræ exigentiam: verum est contraria esse, de noto & ignoto. dici & vnam esse disciplinam ipsorum falsum est: quare eorum non vnam esse disciplinam est verum. Rursus & cum aduersus negatiuam propositionem instamus: idem euenit. Nam si quis postulet nullorum contrariorum vnam esse disciplinam: instatur aut quoniam omnium oppositorum est vna disciplina, omnia autem contraria opposita, omnium igitur contrariorum vna est disciplina: aut quoniam quorundam contrariorum, vt sani & ægri vna est disciplina. sanum autem & ægrum contraria. aliquorum igitur contrariorum vna est disciplina. vniuersalis igitur affirmatiua ex prima figura, & particularis affirmatiua dinoscitur ex tertia. ¶ Secunda conclusio. Omnino in vniuersaliter obiectis: necesse est ad oblatorum propositorumq; id quod vniuersale est, contradictione dicere. vt si quis propositum vniuersale postulet omnium contrariorum non eandem esse disciplinam, & contra eum instantia, obiectioq; vniuersali, collectum sit omnium contrariorum eandem esse disciplinam: vt ipse dicat, fateaturq; aliquorum oppositorum eandem esse disciplinam necesse est. sic autem necesse est primam figuram, & tertiam euenire. Nam ipsum propositum vniuersale fit primæ figuræ medium ad instandum, aduersandumq; ei quod existimatum est à principio. vt hoc modo omnium oppositorum est eadem disciplina, omnia autem contraria opposita: omnium igitur contrariorum eadem disciplina. In parte autem ad id quod vniuersale est eius de quo dicitur esse propositum: tertiæ figuræ medium fit. vt noti & ignoti eandem esse disciplinam, & notum & ignotum esse opposita: aliquorum igitur oppositorum eandem esse disciplinam. Nam id, contraria inquam (de quo est & propositum) vniuersale est ad notum & ignotum: opposita vero vniuersale ad contraria, fitque tertia figura. nam medium extremorum pars sumptum est, vt notum & ignotum. Ex prima igitur figura & tertia instamus. & his quidem solum. nam ex quibus est colligere quod contrarium est & aduersum: ex ijs sanè & instantias afferre conamur. quare merito ex solis ijs duabus figuris, eas ferimus. Nam in his solis, oppo-

vna disciplina sita. opposita. contraria.

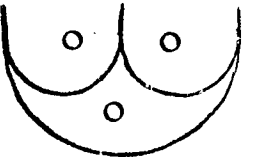

vna disciplina sita. opposita. contraria.

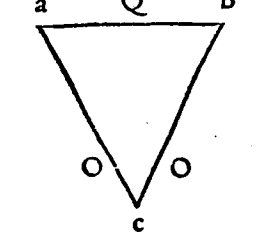

notum & ignotum

vna disciplina sita. opposita. contraria.

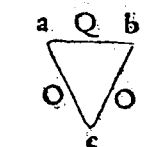
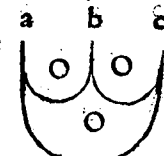

vna disciplina sita. opposita. contraria.

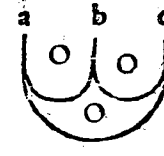
sanum & ægrum.

fiti syllogismi. per secundam enim non fuit quicquam affirmare. etiam autem quauis ferretur instantia: sermone tamen indigeret plurimo quæ in secunda fieret figura. Vt si ratiocinationis omne b est a, & omne c est b, igitur omne c est a: non detur omni b inesse a, sed instetur propter id quod non competit a hoc pacto. nulli a inest c, & omni b inest c: igitur nulli b inest a. nam hoc per alias propositiones fit manifestum, conuertendo scilicet omni c inesse b. atqui non oportet ad alia conuerti instantiam: sed statim exploratam habere alteram propositionem. ¶ Corollarium. Quapropter & signum ex hac sola figura non est. Considerare etiam possit aliquis & de alijs instantijs, vt de ijs quæ sunt ex contrario, vel ex simili, vel quæ sunt secundum opinionem, & vtrum contingat ex prima figura particularem instantiam sumere: & vtrum aliquo pacto ex secunda figura instantiam negatiuam sumere, sit possibile.

¶ De eicote, hoc est consentaneo, signo, indicio & enthymemate. Cap. XXVII.

125 **S**ignum autem & signum non idem est: sed eicos quidem est propositio probabilis. quod enim vt in pluribus sciunt sic factum vel non factum, aut esse vel non esse: hoc est eicos. vt odire inuidentes, vel diligere amantes. Signum autem vult esse propositio demonstratiua, vel necessaria, vel probabilis. nam quo existente est, vel quo facto prius vel posterius res: signum est vel fuisse vel esse. ¶ Enthymema ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus & signis. ¶ Accipitur autem signum tripliciter quoties & medium in figuris. aut enim vt in prima, aut vt in media, aut vt in tertia. Vt ostendere quidem parientem esse, eo quod lac habeat: ex prima figura. medium enim lac habere in quo a, parere b, lac habere mulier in quo c. quoniam autem sapientes studiosi. nam Pittacus est studiosus: per postremam. in quo a studiosum, in quo b sapientes, in quo c Pittacus. verum igitur a & b, de c prædicari. sed hoc quidem non dicunt quia notum sit: illud vero sumunt. Peperisse autem quoniam pallida: per mediam figuram vult esse. quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur autem & hanc: ostensum esse arbitrantur quoniam peperit. pallor in quo a, parere in quo b, mulier in quo c. Ergo si vna quidem dicatur propositio: signum fit solum. si autem & altera sumitur syllogismus. vt Pittacus liberalis. nam ambitiosi liberales. Pittacus autem ambitiosus. aut rursus quoniam sapientes boni, Pittacus autem bonus, fed & sapiens. sic ergo fiunt syllogismi. ¶ Verum quidem per primam figuram insolubilis, si verus sit. vniuersalis enim est. qui autem per postremam: est solubilis etsi vera sit conclusio eo quod non vniuersalis est, in tertia, nec ad rem syllogismus. non enim si Pittacus est studiosus: propter hoc & alios necesse est esse sapientes. Qui vero per mediam figuram est: semper & omnino solubilis. nunquam enim syllogismus fit: sic se habentibus terminis. non enim si quæ peperit pallida, pallida autem & hæc: necesse est parere hanc. ergo verum est quidem in omnibus figuris: differentias autem habent iam dictas. ¶ An igitur sic diuidendum signum? horum autem medium indicium sumendum. nam indicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maxime medium. an vero quæ quidem ab extremitatibus signa dicenda. quæ autem ex medio indicium? probabilissimum enim & maxime verum est: quod est per primam figuram.

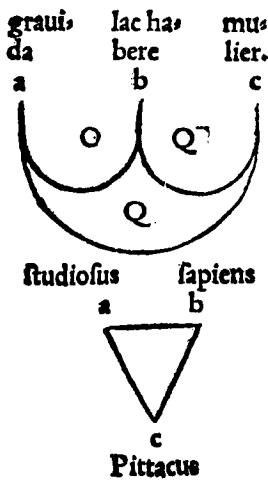
¶ Vicesimiseptimi capitis notæ.

125 **Εἰκός**, et diphthongus græca debet proferri i. vt Orphei Calliopea, lino formosus Apollo. ¶ Id consentaneum est, hoc est propositio ita asseuerans: εἰκός, consentaneumque appellatur. ¶ Signa quædam sunt, quæ simul cum re sunt. vt deliquium, simul cum ablatione porrectionis vmbre: si enim in plenilunio luna patitur deliquium: tum sub dio quis constitutus nullam porrigit vmbra. quædam prius fiunt. vt ardeæ volatus super nubem prius fit, quàm tempestas oriatur. quædam autem, re posteriora sunt, vt maceriarum fuligo conflagratione posterior est. ablatio autem porrectionis vmbre, volatus ardeæ super nubem, maceriarum fuligo signa: deliquium vero, tempestas, & conflagratio res. & hæc magis naturæ signa sunt. quæ autem ex illis constitutæ, propositiones assu-

muntur ad aliquid ostendendum: etiam signa dicuntur. & illa logica sunt: & ad differendum signa. **C** Sumitur signum aut vt in prima figura. signum differendi medium non est (nam tota propositio est) sed claudit medium. vt quod sapientes sint studiosi: si sumitur signum Thaletem, Periandrum, aut Pittacum Mitylenæum fuisse studiosum: id totum Pittacus est studiosus, nō est medium sed claudit medium scilicet Pittacus, quod quidem medium est tertiæ figuræ. **C** Quæcūq; lac habet, grauida est: intelligendum id est de ijs solis quæ lac habent, & nondum peperere. **C** Sæptem olim apud Græcos, nomine sapientis insigniti sunt. quorum Pittacus fuit vnus, reliqui fuerunt Thales, Bias, Solon, Chilo, Cleobolus, & Periander. Et Pittacus, Mitylenæus fuit: cuius hæc sententia est, Magistratus virum ostendit. & legem tulit: ebriosos duplici pœna plectendos. Ex Laertio plura requirat, si quis forte plura desiderat. **C** Signa quæ sciendi gratia dicere nequeunt: sunt illa affirmatiua signa, quæ claudunt secundæ figuræ medium. nam in secunda figura: ex affirmatiuis nihil scire possumus. quæ autē sciendi gratia: quæ claudunt medium primæ aut tertiæ figuræ, & maxime primæ. Omnes magnificos esse liberales. *Ὠλοπιμία & Ὠλοπιμος*: quibus verbis vtitur Aristoteles pro magnificentia & magnifico: pro ambitione & ambitioso capere solent. primo autem modo exempla sunt competentia. significationem autem illam hic apposuimus. **C** Qui autem affirmatiuis in secunda figura, semper & omnino solubilis: id ad eum qui ex signo videtur secundæ figuræ affirmatiuis syllogismus, referendum. nam forte nihil prohibeat in secunda figura esse negatiuum. vt quod pisces non habeant pulmones: signum. nam pisces non respirant. sic apte ex signo videtur colligi posse syllogismus. quæcūque habent pulmones respirant, pisces autem non respirant: non habent igitur pisces, pulmones. **C** An vero dirimendum signum. Signorum quædam sunt, quæ pertinent ad medium: hoc est quæ claudunt id quod apte primo subest extremo & præest tertio. est enim medij natura: vt vni subsit, & alteri supersit & præmineat. alia vero sunt quæ pertinent ad extremum. extremum autem, quod cæteris supereminet, aut cæteris subsidet infimum locum tenēs. Signa quæ ad id (naturali seruata lege) medium pertinent, indicia etiā nuncupantur. & vt alij non inscite volunt, coniecturæ & cōmenta: quod ad indicandum, conijciendūque & comminiscendum sint aptissima. quæ autem ad extremum solum: signa nuncupantur. Quo fit vt quæ naturali lege pertinent ad medium: signa sint primæ figuræ. quæ autem ad extremum: signa sint & secundæ & tertiæ figuræ. secundæ quidem: si extremum includit reliqua transcendens. tertiæ vero: si à reliquis transcenditur. Fit etiam vt solius primæ figuræ sint indicia: de quibus quidem signis quæ indicia sunt, exequitur Aristoteles in sequenti capite. **C** Nam quod est in prima figura. Signum primæ figuræ probalissimum, & maxime verum esse videtur omnibus & proinde maxime scire faciens. quod indicij proprietates est, & conditio. sed scire extendimus ad certam quandam ex signo coniectationem. *τη κηλήριον* enim indicium & coniectura: *ἀπο τῆς τρυφαιρομοῦ* quod coniecto significat.

PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEPTIMI.

Vicesimumseptimum cap. differentia vna. diffinitio vna. conclusiones duæ. quæstio vna. **C** Differentia. Consentaneum, & signum non idem sunt. Verum consentaneum propositio est probabilis. Nam quod vt plerūq; agnoscunt sic fieri, aut non fieri, esse aut non esse: id consentaneum est. Vt homines odio habere inuidentes, aut diligere amantes. Signum autem intelligi volumus: propositionem demonstratiuam, necessariamve, vel probabilem. Nam id quo existente vel quo facto prius, est res, vel quo facto posterius, fuit res: hoc signum est rem ipsam vel fuisse vel esse. **C** Diffinitio. Enthymema est syllogismus nondū absolutus, ex consentaneis aut signis. **C** Prima cōclusio. Sumitur signū trifariam: quoties & mediū in figuris. Nam sumitur signum aut vt in prima figura, aut vt in secunda, aut vt in tertia. vt si signo mōstrandum est quāpiam grauidam esse per id quod est lac habere: hoc signū ex prima figura est, eritq; mediū lac habere. vt esto a grauidā esse, b lac habere, c mulier. quæcūq; sanē lac habet grauida est: si quædam igitur mulier lac habet, & ipsa quoq; per primam figurā grauida est. Et quod sapiens sit studiosus. si sumitur signū quia Pittacus est studiosus: id signum tertiæ est figuræ. medium autem Pittacus. Vt esto a studiosum, b sapiēs, c Pittacus. Verum igitur est & a & b de c prædicari. Nam Pittacus, studiosus: & Pittacus, sapiens: sapiens igitur studiosus. Veruntamen qui enthymemate vtitur hoc (inquam Pittacus est sapiens) non dicunt, quod id exploratum, notūmq; sit, at vero illud Pittacū scilicet esse studiosum sumunt. Et si quod mulier grauida est sumatur signum quia est pallida: id signum exposulat vt sit secundæ figuræ. nam quia pallidum esse, consequitur grauidas, & hanc etiā consequitur: arbitrantur monstratum esse hanc grauidam esse. vt esto a pallidum, b grauidam esse, c mulier. quia omnis grauida, pallida, hæc autem mulier, pallida: signo ostensum esse putant hanc esse grauidam. sed hic solum signum est: non etiam syllogismus. nam nō apte altera propositio ad aliquid concludendum assumebatur. si igitur vna sumitur propositio: signum fit solum. si autem altera illi accommodata adijcitur: fit & syllogismus. Vt quod Pittacus sit liberalis si sumatur signum omnes honoris cupidos esse liberales: nō solum fit signū, sed & adiecta propositione syllogismus. Nam quia omnes bonorū cupidi sunt liberales. Pittacus autē, honoris cupidus: igitur & Pittacus

liberalis. Et rursus quod sapientes sunt boni: signum. nam Pittacus bonus, sumpta propositione fit syllogismus. Nam Pittacus bonus, sed & Pittacus sapiens: sapiens igitur bonus. sic igitur fiunt syllogismi. Manifestum igitur est trifariam sumi signum: quemadmodum & trifariam in figuris sumitur medium. **C** Secunda conclusio. Veruntamen qui ex signo sunt aut esse videntur, syllogismi differunt. Nam omnis in prima figura si conclusio vera sit: firmus & indissolubilis est. prima namq; figura etiam conclusionis est vniuersalis. qui autem in tertia figura, si sit vniuersalis (tamen si conclusio vera sit) dissolubilis est: eo quod tertia figura non est vniuersalis conclusionis. Et si non sit vniuersalis: quia non est ad rem huiusmodi syllogismus. Non enim oportet si Pittacus est studiosus, ex necessitate euenire propter hoc: & alios sapientes esse studiosos. qui autem affirmatiuis in secunda figura esse videtur: semper & omnino dissolubilis. Nam nunquam sic se habētibus terminis: fit secundæ figuræ syllogismus. non enim si quæcūq; grauida est, pallida est, hæc autē pallida: ex necessitate euenit & hanc esse grauidam. Veri igitur sunt in omni figura qui ex signo sunt, aut esse videtur syllogismi: sed discrimina differentiarū iam dicta, adinuicem sortiuntur. **C** Quæstio. An vero sic dirimendum signum: horum autē quod medium sumendum, indicium (nam indicium esse dicunt id quod scire facit. tale autem maxime mediū est) an vero eorum quæ ad extrema attinent, signa dicenda: quæ autem ad medium, indicia: Dilutio. Licet planē. Nam quod in prima figura probabilissimum, maximèq; verum, & scire faciens: nimirum igitur & id dicatur indicium.

De syllogismo physiognomico.

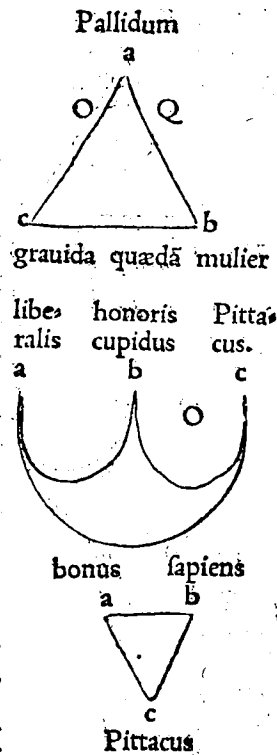
Cap. XXVIII.

Naturas autem cognoscere possibile est, si quis concedat simul transmutare corpus & animā: quæcūq; sunt naturales passionem. discens enim aliquis fortasse musicam. transmutauit secundum quid animam: sed non earum quæ natura nobis insunt, hæc est passio, sed vt iræ & concupiscētiæ & naturalium motionum. **C** Si igitur & hoc det & vnum vnus signū esse, & possumus sumere propriam vniuscuiusq; generis passionem & signum: poterimus naturas cognoscere. Si enim est proprie alicui generi indiuiduo inexistens passio, vt si leonibus fortitudo: necesse est & signum esse aliquod. compati enim sibi inuicem positum est. & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs generibus non totis contingit. nam signum sic proprium est, quoniam totius generis propria passio est & non solius proprium: sicut solemus dicere. erit ergo & in alio genere hoc: & erit fortis homo, & aliquod aliud animal. habebit ergo signum. vnum enim vnus erat. **C** Si ergo hæc sunt: poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solum vnam passionem habēt aliquam propriam. vnaquæque autē habet signum. & quoniam vnum habere necesse est: poterimus naturas cognoscere. **C** Si vero duo habet propria totum genus, vt leo forte & communicatiuum: quo modo cognoscemus vtrum vtrius sit signum, eorum signorū quæ proprie sequuntur? **C** An si & alij alicui non toti ambo & in quibus non totis vtrunq; quando hoc quidem habet, illud autem non? nam si fortis quidem, liberalis autem non, habet autem duorum hoc: palam quoniam & in leone hoc signum fortitudinis. **C** Est vero naturas cognoscere in prima quidem figura: eo quod medium priori extremitati conuertitur, tertiam autem transcendit & nō conuertitur. vt sit fortitudo a, summitates magnas habere in quo b, c autem leo: ergo cui c, b omni sed & alijs. cui autem b, a omni & non pluribus, sed conuertitur. si autem non: non erit vnum, vnus signum.

Secundi libri priorum analyticorum Aristotelis finis.

Vicesimoctauo Cap. notæ.

Syllogismus physiognomicus est qui ex signis, indicijq; rerum sumitur: quo naturas coniectamus. Est enim physiognomia: coniectatio naturarum ex signis. Vnde physiognomones naturarū coniectores: qui certis notis, indicijq; res comminiscuntur atq; coniectant, & quorum affectuum potissimum insita sit pronitas. Et magnæ utilitatis gratia: à philosophis physiognomia excogitata est: vt aliqui in vrbibus huiusce rei periti, diligenter exploratis signis adolescentium naturas indicarent, & ad quæ vitia, ad quas probitates & studia proniores. qualis fortasse fuit Zopyrus physiognomon. vt à puero ad oppositum vitiorum ad quæ cognoscuntur propensū: sub educationis se-

Apelles
Zeuxis
Polycletus
Praxiteles
Demosthe-
nes.
Cicero
Homerus
Vergilius
Socrates
Aristoteles

rula dirigantur. incitentur autem ad probitates: ad quas natura ingenuit propensiores, & studijs illis committantur quæ natura præsidij suis, innatisque habilitatibus iuuat. sic Apelles & Zeuxis graphicæ, sic Polycletus & Praxiteles statuariæ, sic Demosthenes, sic Cicero forensis eloquentiæ, Homerus & Vergilius poësis, Socrates & Aristoteles philosophiæ (natura iuuante) profecti sunt studia. Verum nunc longe aliter euenit. nam temere sunt omnia. qui futurus esset bonus agricola, aut bonus cerdo: studijs philosophiæ plerumque committitur, solum ad philosophiæ sacramenta stertens & oscitans, & corpus huc, illucque continue gyrans atque regyrans: ac si feruentis super prunas insideret. Et contra, plerumque carpenti moderatur habenas: quem ingenitus cognitionis & philosophiæ amor, intus continue concoquit. pronis ad iniustitiam, & non ex educatione purgatis: legum committuntur habenæ, sacræque nunquam violandi iuris maiestas. qui autem modesti sunt natura, & bene nati: turpibus seruire coguntur, & naturæ benignitas tunc hitur inuita. imò diuinæ benignitatis indulta quæ (in quocumque sint) veneranda sunt, & iuuanda tantum abest vt venerentur & iuuentur, verum ignorantia proteruntur, & calcantur. necessaria igitur esset vrbibus & studijs, ne omnia sic (præsertim in nobilissima creatura huius sensibilis machinæ quæ homo est) peruerterentur: physiognomicæ ratiocinationis cognitio. non vt quis protinus aspectis corporum notis, vultus, thoracis, brachiorum, manuum, suisque protractionibus & lineamentis: velit vates illico videri, & futurorum prælagus. nam id genus hominum vanissimum est. & huiusmodi nebulones: faciunt res dignas & quæ magno sunt vsui vilescere. sunt enim Harpyiæ ex mendacij prælagio rapaces: quæ contactu omnia fœdant. vt hanc etiam philosophiæ partem penè vilescere coegerint. & quo magis dolendum: nos hippocomos mangonemque habemus qui equorum naturas apprime coniectent. & eos ex signis dinoscere docuit poeta Romanus cum inquit,
Continuo pecoris generosi pullus, in aruis
Altius ingreditur: & mollia crura reponit.
Primus & ire viam & fluuios tentare minaces
Audet: & ignoto sese committere ponti.
Nec vanos horret strepitus. illi ardua ceruix,
Argutumque caput, breuis aluus, obesaque terga.
Luxuriatque thoris animosum pectus. honesti
Spadices, glaucique: color deterrimus albis,
Et giluo. tum sliqua sonum procul arma dedere,
Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus.
Et reliqua quæ prosequitur elegantissime. At qui naturas hominum, ad eas (quæ prius dictæ sunt) vtilitates coniectent: haberi nulla cura est. Sed certe gens Agarena, nunc melius quam nos negotiatores physiognomones habent: quòd ea gens humanorum mancipiorum possessionis multum sit auida: multumque studeat, atque inuigilet. gens enim illa, qui seruorum (quos emunt aut vendunt) naturas bonas, malæve sint sortiti, & ad quid vtilis inutilisve ex indicijs (diligenti visus exploratione præuia) cognoscunt. quòd si per se ipsos non sufficiunt: eius rei peritos accersitant. Id Venetij in officina Aldi Manutij viri optimi, summæ industriæ, & ad restitutionem literariam totis quadam animi insita generositate viribus excudendo, cæteros superantis, suamque naturæ dexteritatem, fortunatè sequentis: ita narratum accepi, & ab eo quidem qui frequenter inter gentem illam fuerat comoratus. & quod illi in seruis agnoscendis: ego summopere probarem in liberis. Non igitur despicienda putentur quæ ad syllogismum physiognomicum arbitrabuntur valitura. nam sua signa, suæque indicia maxime signorum omnium, sunt hominibus pernecessaria. sed longior sum fortasse. subijciam tamen ex Aristotele præsertim & Adamantio physiognomone descriptiunculam: ad eos excitandos quibus huic vtilitati inuigilare cura fuerit.

Aldus

Aristoteles

Signa	Naturæ	Signa	Naturæ.
Caput			
Magnum	Hebetes Afini	Quadrata	Magnanimi Leones
Minutulum	Fatui	Tensa	Adulatores Passio
Mediocre	Boni sensus Naturale	Tranquilla	Mites Passio
Pineatum cacumina- minatumque	Inuerecundi vnguicuri	Seuera	Audaces Leones
Erecticapillum	Timidi Passio	Demissa	Tristes Passio
Planicapillum	Simplices	Eleuata	Liberales Leones
Crispicapillum	Timidi Aethiopes	Aures	
Densicapillum	Praui	Paruæ	Scurriles Simiæ
Crispum in extremo	Boni animi Leones	Magnæ	Hebetes Afini
Frons			
Valde parua	Indociles Stes	Flaccæ	Stolidi Afini
Rotunda	Hebetes Afini	Moderatæ	Boni sensus Naturale
Longa	Adulatores Canes	Supercilia	
		Coniuncta	Tristes
		Diuisa	Fatui Porci

Labra.			Manus.		
Subtilia mollia	Magnanimi	Leones	Copulati digiti	Immundi Sues	
Subtilia dura	Immundi	Sues	Curti & crassi	Temerarij & immanes	
Grossa, superius propendulum	Fatui	Afini	Vngues lati, albi, subrufi	Viriles	
Oculi.			Pectus & venter.		
Subrubentes	Verecundi	Passio	Angusti oblongi	Feri	
Humidi lucidi	Hilares	pborū mo	Obliqui	Impudentes rapaces	
Lippientes	Temulenti	Passio (rū)	Exigui	Veteratores	
Lippientes	Somniculosi	Passio	Vmbilicus.		
Perparui	Puffillanimitati	Simiæ	Cum pilo	Instabiles Aues	
Permagni	Tardi	Boues	Glabra & sine pilo	Inuerecundi Mulieres	
Mediocres	Bone dispōnis	Naturale	Pectus amplum & compactum	Fortes Leones	
Concaui	Malitiosi	Simiæ	Vmbilicus.		
Eminentes	Fatui	Afini	Longum à pectore	Voraces	
Parum concaui	Magnanimi	Leones	re interstitium		
Grandiusculi parum concaui	Manfueti	Boues	Aequale	Laudabiles	
Nictantes			Pecten.		
Subrubescentes	Timidi, meticulosi	Passio	Osseus acutus	Fortes	Masculi
Pernigri	Timidi		Carnosus pinguis	Molles	Fœminæ
Cæsi	Timidi		Coxæ.		
Nigri flauentes	Boni animi		Neruosæ	Fortes	Masculi
Biliosi	Furiosi	Capræ	Carnosæ	Fluxi, molles	Fœminæ
Ignei	Iucundi	Canes	Crura		
Discolores	Timidi	Passio	Neruosæ, grossa	Fortes	
Cæsi flauentes	Boni animi		Neruosæ subtilia	Luxuriosi	
Lucentes	Luxuriosi	Galli	Grossa infirmia	Inuerecundi	
Nasus.			Cauilla.		
Rotundus obtusus	Magnanimi	Leones	Neruosæ formatæ	Fortes	Masculi
Aquilinus	Magnanimi	Aquilæ	Carnosæ informes	Molles	Fœminæ
Extremities grossæ			Pedes.		
Acutus	Iracundi	Canes	Neruosæ comelurati	Fortes	Masculi
Simi	Luxuriosi	Cerui	Stricti parui	Molles	
Patens & apertus	Iracundi	Passio	Curuiungues	Inuerecundi	Rapaces
Facies.			Corpus.		
Pernigra	Timidi	Aethiopes	Perparuum	Ingeniosi, acuti	
Peralba	Timidi	Mulieres	Prægrande	Tardi	
Fusca	Fortes	Mediocre	Medium	Sapere optimum	
Flaua	Boni animi	Leones	Incommensuratum	Altum	
Rufa	Astuti	Vulpes	Commensuratum	Fortes	
Rubea	Ingeniosi		Leues carne	Apri sapere	
Flammea	Aperti, iracundi	Passio	Molles fluxi	Obliuiosi	
Mentum.			Motus.		
Acutum	Fideles	Canes	Duri	Hebetes	
Collum.			Motus.		
Pilosa ceruice	Liberales	Leones	Percitus	Inconstantes	
Grossum	Fortes		Segnis	Hebetes	
Longum	Timidi, edaces	Leones	Tardus	Graues & magnanimi	
Gracile	Debiles	Mulieres	Vox.		
Carnosum	Iracundi	Tauri	Fortis	Graues, iniuriosi, Afini	
Perbreue	Dolosi	Lupi	Grauis in acutum finiens	Timidi, que, rulosi	
Moderatum	Magnanimi	Leones	Grauis moderata	Fortes Canes	
Dorsum & spondiles.			Mollis sine inflexione		
Cum pilo	Inuerecundi	Bestiæ	Acuta fortis	Iracundi	Capræ

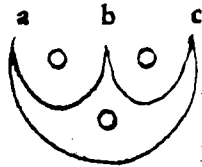
Et huiusmodi indicia permulta quæ diligentius essent exquirenda, explorandæq;. Et qui hæc signa habent, non statim dicendi sunt tales: sed pronitatem quandam habere. quæ si ad bonum: ratio potest amplius perficere. sin ad malum: ratio identidem & recta educatio emendare & ad oppositum inflectere. idcirco in brutis certiores coniecturæ quàm in hominibus: q; supra sensuales affectus potentiam moderatricem non habeant, quæ in melius conuertat quod deterius: aut amplius perficiat quod melius. qua quidem donatur homo: quæ ratio nuncupatur, omni indicio bono, perfectior: & omni malo, vt id deuitet quod præterdit potentior, nata ad id quod optimū est semper dominari, magnum dei munus, & semper deum testata parentem. Sed ad præsidia syllogismi physiognomici: tantilla fatis sint. ¶ Naturæ, affectus, passiones, quæ & *πρὸς τὴν φύσιν*. ¶ Signa, indicia. ¶ Nominis generis: pro specie hic utimur. ¶ Genus indiuiduum, species indiuidua: quod dirimi, diuidiq; in alias species nequeat, quæ apud Porphyrium species specialissima nūcupatur. ¶ Prominentiæ, partes superiores, vt thorax & armi. ¶ *ἀνδρεία*, virilitatē sonat & fortitudinem: & *ἀνδρεία* virilem atque fortem, quibus vocabulis utitur Aristoteles. pro quibus animositatem & animosum posuimus: quod hæc patentius affectus naturales indicent, quàm fortitudo & fortis. idem tamē valeant, nam fortitudo non tam vires & robur: quàm audentiam & animositatis affectum, accipere debemus. ¶ Participatiuum, comunicatiuum, liberale: quod prædam comunicet leuiculis & leang, imò & benefactoribus gratiam suscepti beneficij authore Plinio rependit. vt de Mentore Syracusano & Elpide, memorizæ proditum est: quibus leones post susceptum curationis beneficiū, se in obsequium præbuerint.

Plinius.
Mentor.
Elpis.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMOCTAUI.

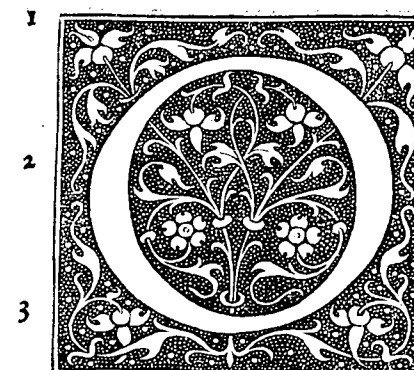
Vicesimooctauum cap. suppositiones duæ ad syllogismū physiognomicum. præceptum vnum. quæstio vna. dilutio. cōclusio vna. ¶ Suppositiones duæ ad physiognomicum syllogismum necessariae. Prima. Naturas coniectare possibile est: si quis admittat quosq; naturales affectus, simul corpus & animam transmutare. naturales dico. Nam qui pipiam fortasse discens musicam, secundum aliquid affectus est animam: sed non secundum horum affectuum qui nobis natura insunt, huiusmodi affectio est. sunt enim hi affectus vt iræ & cōcupiscentiæ, naturalium perturbationum. ¶ Secunda est. Si quis insuper hoc admittat vnus affectus vnum esse signum, ac sumere possumus proprium vnus cuiusq; speciei affectum: poterimus profecto naturas coniectare. Nam sic si alicui indiuiduæ speciei, proprie peculiaritēq; aliquis affectus natura insit (vt leonibus animositas) necesse est huius animæ affectus, signum aliquod esse. Nam positū est in huiusmodi affectibus: animam & corpus sibi inuicem compati: & sit hoc verbi causa magnas summitates, prominentiasque habere, quod (inquam magnas prominentias habere) etiam alijs speciebus, sed non totis & pro omnibus singularibus conuenit. Nam id signum sic leonibus est proprium: quemadmodum dicere solemus aliquam propriam esse passionem, quoniam omni speciei, sed non soli conueniat. erit igitur & alius speciei hoc signum: & erit homo animosus, & aliud aliud animal. habebit igitur is affectus & in alijs signum. Nam positum est, vnus vnus esse signum. ¶ Præceptum. Si igitur hæc ita se habent & vera sunt: poterimus huiusmodi signa colligere in ijs animalibus, quæ vnum solum sibi affectum aliquem vendicant proprium. habet autem vnusquisque signum. & quoniam quidem vnum habere necesse est: poterimus naturas conijcere. ¶ Quæstio. Si vero tota species duos affectus proprios sibi vendicet, vt leo animosum esse, & participatiuum: quomodo cognoscemus illorum signorum quæ peculiariter, ac proprie affectum committantur, vtrum vtrius erit? ¶ Dilutio. An si ambo alicui speciei non omni, & in quibus huiusmodi speciebus, sed non omnino & pro omnibus singularibus vtrunq; inest: quando singulare aliquod vnū illorū affectuum habeat, alterū vero nō habeat. nā sit animosum, nō sit autē participatiuum & liberale: sic sanè cognosci potest. nam habet duorū, id quod est animositatis signum. manifestū igitur est: & in leone illud animositatis esse signum. ¶ Conclusio. Possumus in prima figura syllogismo physiognomico conijcere naturas. In prima quidem figura id possumus: eo q; medium primo, maiorisq; extremo æquum est ac conuertitur: & tertium, minusq; extremū transcendit. sic itaq; rite fiet primæ figuræ ratiocinatio. Vt sit a animosum, b magnas prominentias habere, c leo. omni c competit b. nam omnis leo magnas habet prominentias, summitatēq; sed & magnas habere prominentias alijs competit. transcendit igitur b medius terminus, c tertium terminum ac extremum minus, sed omni b inest a, & non pluribus, verum remear, atq; conuertitur. Nam omne magnas summitates habens animosum, & conuertitur. si autē non conuertitur: nō erit vnus affectus vnum signum. cuius oppositum positum est. a igitur primus terminus, ac minus extremum: cum b medio conuertitur. nam extremum maius, passio, affectusq; & medium signum.

Ani: Magnas
mo: prominē
sum tias hñs Leo

¶ PARAPHRASEOS SECVNDI PRIORVM
ANALYTICORVM ARISTOTELIS FINIS.

PRIMI POSTERIORVM
ANALYTICORVM ARISTOTELIS DE
PRAECOGNITIS.
Cap. I.

Qmnis doctrina, & omnis disciplina intellectiua: ex præexistente fit cognitione. manifestum autē hoc speculātibus in omnibus. mathematicæ enim scientiæ per hunc modū fiunt, & aliarū vnaquæq; artiū. ¶ Similiter autē & circa orationes quæ per syllogismos, & quæ per inductionē. vtræq; enim p prius nota faciunt doctrinā. hæc quidē accipientes tanq̄ a notis: illę vero mōstrātes vniuersale, per id (quod manifestū est) singulare. ¶ Similiter autē & rhetorica persuadent. aut enim per exēpla, quod est inductio: aut per enthymemata, quod quidē est syllogismus. ¶ Dupliciter autē est necessarium præcognoscere. alia nanq; quia sunt, præopinari necesse est: alia vero quid est quod dicitur intelligere oportet: quædā autē vtræq;. Vt quoniam quidē omne aut affirmare, aut negare verum est: quia est. triangulum autē, quoniam hoc significat. sed vnitatē vtræq;: & quid significat quidem, & quia est. nō enim similiter horū vnum quodq; manifestum est nobis. ¶ Est autem cognoscere alia quidē prius cognoscentem: quorundam autem simul accipere notitiam. vt quæcunq; contingunt esse sub vniuersalibus quorū habent cognitionem. q; enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus rectis æquales: præsciuit. q; vero hic qui est in semicirculo: triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est: & nō per mediū, vltimum cognoscitur. vt quæcunq; iam singularium contingunt esse & non de subiecto aliquo. ¶ Antequam autē sit inducere aut accipere syllogismum: quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autē alio, non. quod enim nesciuit si est simpliciter: hoc quodā modo sciuit q; duos habet rectos simpliciter. sed manifestum est q; sic quidem scit quoniā vniuersaliter sciuit: simpliciter autē non scit. si vero non: Menonis ambiguitas continget. aut enim nihil discet: aut quæ nouit. ¶ Non enim sicut quidā conantur soluere: dicendū est. Nunquid sciuiisti omnem dualitatem quoniam par est, aut non? dicente autem. attulerat quandam dualitatē quam nō opinatus est esse, q; iare neq; parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse: sed quam sciunt quod dualitas sit. At ramen sciunt quidem cuius verē demonstrationem habent & cuius acceperunt. acceperunt autem non de omni cuius utiq; sciunt q; triangulus, aut quod numerus sit: sed simpliciter de omni numero, & triangulo. neque enim vna propositio accipitur huius quod quem tu nosti numerum, aut quod tu nosti rectilineum: sed de omni. ¶ Sed nihil (vt opinor) prohibet quod discit quis: sit vt scire, sit etiam vt ignorare. inconueniens enim non est si scit quodam modo quod discit: sed si hoc modo, vt in quantum discit & scit.

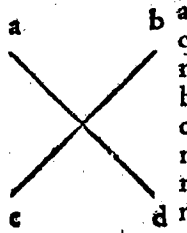
¶ Primi cap. notæ.

¶ Doctrina quod a docente fit, dicitur: & disciplina quod sit in discente. Et enunciationum sunt cognitiones quæ interdum habitus sunt: vt scientiæ & artes. & illæ maximæ doctrinæ, & disciplinæ dicuntur: de quibus prima conclusio est. quædam actus: de quibus secunda & tertia conclusio. quædam certæ & propriæ: vt quæ prima conclusione comprehenduntur. quædam certæ & communes: vt quæ secunda, maxime si dialectica exercitatione pariuntur. & quædam verisimiles: vt quæ

tertia comprehendit conclusio. maxime enim mathematica scientia & alia liberales artes : proprijs certisque ratiocinijs insistant. dialectica : communibus disceptationibus. oratoria autem & rhetorica : verisimilibus . Et ad omnem doctrinam & disciplinam praeferre oportet : quid nomen significet. alioquin non sis enunciationis suscepturus doctrinam , aut disciplinam . qui enim fieri potest si vocabula non intelligis , quid significant : ut discas , aut docearis ? & interdum etiam praeferre oportet , quod aliqua sint . Hinc fit ut quis disciplinam per seipsum acquirere possit : doctrinam autem per se ipse habere non possit . siquidem quis per se discere potest quod nescit : doceri autem non nisi altero tradente . Et quia altero tradente quis discit , & etiam per se discit : fit ut omnis doctrina , disciplina posse dici videatur . non possit autem disciplina omnis : dici doctrina . Fit etiam ut longe fallantur : qui ex praeceptoribus auditores aestimant . nam quis per se plura reperire potest : quam quae praeceptores sufficiant propagare . libris etiam praeceptorum vices tribuo . Mercurium enim , Euclidem , Aristotelem (& ut ad tempora nostra descendam) Celsam , Mirandulam , & similes plura reperisse par est : quam quae a praeceptoribus , & in libris monstrata perceperint . & tales verius forsitan (si verbum pateretur) disciplinati , quam docti dicentur : quos & melioris naturae & genij viros *ἀποδοξιστῆς* (quod dicimus per se doctos) nonnulli appellauere . Sed quare nunquid disciplina de solis conclusionibus dicitur ? non videtur . Nam facta ratiocinatione omnis triangulus habet tres duobus aequos , & quod in semicirculo delineatum est , triangulus : quod igitur delineatur in semicirculo habet tres duobus aequos . Aristoteles de assumptione , quae secunda propositio est , ita habet , *ἐπιπέδου τριγώνου ἢ μάλιστα ὅστις* . quod latine dicimus , aliquorum enim hoc modo disciplina est . non igitur solius conclusionis disciplina . Verum cum primam propositionem & secundam , & conclusionem discamus , interdum per nos ipsos , interdum altero tradente , ferentemque suppetias : & propositionis & assumptionis & conclusionis agnitiones , nihil vetat doctrinas , disciplinasque posse dici . maxime tamen omnium quae conclusionis sunt (siue disciplinae sint : cum quis nullo tradente discit . siue doctrinae : cum quis percipit altero tradente) ex precedente fiunt cognitione . **N**omine artis : scientias , doctrinasque reliquas & disciplinas intelligimus . Nam certe ut in mathematicis (& id quidem vel quam manifestissime) ex antecedente principiorum cognitione : theorematum , hoc est illationum , conclusionumque quae illa contemplatione veniunt agnoscenda , pariter scientia . ita & in reliquis (quantum non ita insigni , & aperto modo) euenire oportet . discantibus enim (unde & nomen sortita videntur) in mathematicis scientijs ex antecedente cognitione scientiam nasci , nunc principiorum , nunc eorum quae ex principio sunt cognita : quam manifestum est . non iniuria igitur ex illarum eius rei contemplatione : ad consimilem in alijs artibus & scientijs contemplationem nos mittit Aristoteles . **O**rationes autem & rationes , actuum sunt nomina . sunt enim ex exercitationibus , quae differendo fiunt aliquo aggrediente , & altero quopiam suscipiente . quae aliquando doctrinales sunt , aliquando dialecticae , aliquando vero contentiosae solum , & una ostentatione sine fraude , sine vilo vili susceptae . quae postrema plurimo iam tempore (quod nimium , nimiumque dolendum est) percrebuerunt . **O**ratoria facultas circa civilia versatur : eius officij sunt declamationes , causae , & orationes in foro ante iudices . quales sunt orationes Ciceronis . **S**uadere , est niti animos auditorum , dicendo in suam sententiam adducere . qui autem quod voluit animos auditorum inflexit , induxitque : persuasit . **A**ut enim per exempla quod est inductio . Verba in analogia . quod apud rhetores & oratores de exemplo : similiter sit sentiendum , ut de inductione apud philosophos . & apud oratores de enthymemate : ut apud philosophos de syllogismo . Nam & exemplum per singulare antea notum procedit : sicut & inductio . & enthymema per medium terminum , perinde ac syllogismus : & propositionem auditoribus notam sumit . Id interest . nam syllogismus duas notas praesumit : enthymema vero duntaxat unam . sed de inductione praecedentis libri cap . 23 , de exemplo 24 , de enthymemate 27 , de syllogismo vero ferè duo praecedentes libri per totum . **P**raecognita & praecognitiones : summopere respectu conclusionum , illationumque appellari solent . quod antea quam illae monstrantur : oporteat illa de suis terminis & principijs quae sumuntur , nosse . Nam illi qui nesciat quid vocabulis conclusionis significetur , & propositiones quae assumuntur , verè ne sint an falsae : quandiu id nesciat aliquid demonstrare est impossibile . Et harum praecognitionum una praecognitio si est siue quod est appellatur , altera vero praecognitio quid est . ut verbi causa sit demonstrandum atque concludendum duas subcontrarias simul falsas esse non posse . & sint a b vniuersales inuicem affirmatio & negatio , & c d particularis res identidem inter se affirmatio & negatio : dico subcontrarias c d non posse esse simul falsas . necesse est quod praecognoscat contradictoriarum nomine a c designari , pariter & b d . & contrariarum nomine a b . subcontrariarum autem d c . & haec est praecognitio quid nomen significet . quo cognitio : ita licet argumentari . Impossibile est contrarias simul veras esse . itane est ? assentiente enim quopiam , est . rursus necesse est contradictoriarum alteram veram esse : estne & id ? est , eodem assentiente . rursus a & b contrariae sunt annuente . colligitur igitur alterum a aut b falsum . nam contrariae simul verae esse non possunt . necessarium est . & a c sunt contradictoriae . sunt . si detur igitur a esse falsum : erit c verum . nam contradictoriarum : alteram esse veram

Mercurius.
Euclides.
Aristoteles.
Cusa.
Mirandula.

Cicero.

necesse est . si autem dederit b : & d quoque per idem verum est . non igitur fieri potest ut c d subcontrariae simul falsae sint . percipere potes quo pacto in prima propositione & in secunda , praecognitione si est , vti sumus . & in tertia & quarta : praesidio vti sumus praecognitionis quid est , & quid nomen designet . non igitur forte difficile erit cognoscere : quare praecognitiones quod est , & quid est sint nuncupatae . **E**orum quae cognoscuntur & discuntur : quaedam differentia est . nam quaedam cognoscimus quae prius didicimus . quaedam simulatque cognoscimus , discimus . quaedam vero prius cognoscimus quam discamus . Ut si nobis habita sit scientia , quod omnis triangulus tres angulos habeat duobus rectis aequos , fiatque ratiocinatio , omnis triangulus habet tres angulos duobus rectis aequos , & quod in hemicyclio delineatur triangulus est , quod igitur in hemicyclio delineatur tres angulos habet duobus rectis aequos : propositionem omnis triangulus habet tres angulos duobus rectis aequos cognoscimus & prius didicimus . Assumptionem quod in hemicyclio delineatur , triangulus sit , simulatque cognoscimus adijcimusque oculos , discimus obiter . neque prius cognouimus . sed conclusionem quod in hemicyclio designatum est , habere tres duobus rectis aequos : primum discimus , sed prius cognouimus . nam prius aliquo pacto eam cognouimus scientia scilicet vniuersali , cum sciuimus omnem triangulum habere tres duobus rectis aequos . **D**iscere igitur videtur esse : de nouo cognitionem sumere . cognoscere autem : siue de nouo sumamus , siue habitam prius resumamus , siue etiam nunquam didicerimus . discere etiam quicquam non nisi peculiariter contingit : cognoscere autem & peculiariter & non peculiariter . nam & vniuersali & propria peculiarique scientia . fit etiam ut illa quae cognouimus : interdum reminiscamur , interdum discamus . quae autem didicimus (nisi prorsus oblitterasset obliuio) rursus non discamus . Facile itaque est videre : quo pacto cognoscimus ea quae prius cognouimus . non discimus autem : quae prius didicimus .

Omnis triagulus habet tres duob ⁹ rectis aequos	Cognoscimus, didicimus
Quod in hemicyclio delineatū est, triangulus est	Simul cognoscimus & discimus
Igitur quod in hemicyclio delineatū est: tres habet duobus rectis aequos.	Cognouimus, discimus.
Omnis triagulus habet tres duobus rectis aequos	Cognouimus, memoramur, aut reminiscimur
Quod in hemicyclio delineatū est, triangulus est	Et discimus & neq; cognouim ⁹ neq; didicim ⁹
Igitur quod in hemicyclio delineatū est: tres habet duobus rectis aequos.	Cognouimus: neque memoramur, neque reminiscimur.

In dialogo Platonis de virtute (qui Menon inscribitur) Socrates Menonem Aristippi & Gorgiae auditorem ad id perducit , quod impossibile est nos inuestigando aliquid cognoscere . Aut si inuestigando assequimur , cognoscimusque : illud aliàs cognouimus . Itaque id cognoscere : non aliud esse quam reminisci , & in memoriam reuocare . Quo enim tramite (inquit Menon) inuestigabis o Socrates : quod quidem quid sit omnino , ignoras ? quale tibi proponens : id quod ignoras inquires : aut etiam si in illud incidas : quoniam signo id quod ignoraueras , illud esse agnosces ? Cui Socrates . intelligo inquit : quid velis o Menon . at tu animaduertisne : quam litigiosam argumentationem in medium adduxisti ? quod scilicet homo : neque quod nescit , neque quod ignorat inquit . nam si nescit , nulla inquisitione opus est . sed neque quod nescit : id inuestigat . non enim nouit : quid quae rat . quare tandem colligit : nihil inuestigando nos discere posse , nisi quae antea sciuimus , etiam eodem modo . & haec est quae in Menone scripta est ambiguitas . Verum quaedam talia sunt : quae cognitio terminis (attentione mentis adhibita) statim cognoscimus : perinde ac apertis fenestris , & reuelatis cilijs : statim lumen cognoscimus . est intellectus : oculus . sunt primae propositiones intellectui : ut lumen oculo . & terminorum cognitio : ut fenestrarum reuectio . mentis attentio : est ut ciliorum eleuatio , & oculi ad lumen conuersio . Et harum propositionum quaedam sunt quae solum sensus adminiculo egent : ut quae sensibilem rerum singulares sunt . ut quod in semicirculo descriptum est : triangulus est . quaedam solius intellectus : ut vniuersalia proloquia , quae & dignitates appellantur . Quas non minus cognoscimus nihil sentientes : quam si quicquam sentiamus . Sed quae nescimus , & ratiocinatione opus est : in quibusdam inuestigandis intellectus , mensque sola sufficit . qualia sunt theoremata vniuersalēque contemplationes . cuiusmodi sunt , omnem numerum duorum altrinfecus circa proxime , aut ab eo aequali interuallo distantium simulque iunctorum esse medium . & triangulum omnem tres duobus rectis aequos habere . quaedam vero cum sensus , tum intellectus adminiculo egent . quale est , quod in semicirculo descriptum est : tres duobus rectis aequos habere . primi generis euunciationes simul cognoscuntur & discuntur . & ad propositiones pertinent . secundi vero noscuntur antea quam discantur . noscuntur dico in ijs quae primi generis sunt , ut in principijs , aut ut in vniuersali . perinde ac omnes colores in lumine : prius quam videantur . & pertinent ad conclusiones magis . discuntur autem peculiariter propriaeque scientia : primarum applicatione . haud fecus ac figurae , coloresque : peculiariter videntur infusione luminis . Cum primae propositiones inuestigantur : haud difficulter agnoscuntur , cum occurrunt . nam suapte natura

sunt insignes. cum secundæ inquiruntur veræ sint, necne: sine signo, indicioque nunquam cognoscantur. ut neque feruus fugitius quem dominus nunquam viderit, neque vestigium vllum, indiciumque teneat: si occurrat nunquam à domino cognoscatur. at si indicia dominus teneat, ut quod sit simus, quod in medio naso cicatrice deformis, dextro oculo grandiore, & pedibus tortis: tametsi nunquam viderit dominus, si occurrat agnoscat. huiusmodi enim indicia sunt: ut proloquia in disciplinis. Vides igitur quo pacto lumen est indicium colorum: colores autem ferui fugientes, & oculus colorum dominus, quos cum indicio statim apprehendit, tametsi nunquam viderit. simile de intellectu, & conclusionibus. Vides insuper quo pacto haud incite in præcedente libro, diffinierit Aristoteles signum syllogismi, propositionem necessariam, demonstratiuamque & probabilem. est enim lumen propositionum. Et ex his dilui possunt: quæ scripta sunt in Menone. Sed quo pacto efficitur si ante syllogismum & inductionem quod in semicirculo delineatum est habere tres duobus rectis æquos, non partim scitur, & partim ignoratur: ut reuoluamur in Menonis ambiguitatem: hoc pacto sanè. Nam si penitus ante ratiocinationem scis & ex ratiocinatione discas: ergo discis quod scis, & eodem quoque modo. Si autem prorsus ignoras, nullum habens indicium: quandiu igitur id fuerit, non aliter id agnoscas quam fugitium feruum cuius nullum vestigium, indiciumque habeas. Atqui certum est cognita maiore & assumptione: te protinus illam occurrentem agnoscere. propositiones igitur illæ: erant huiusmodi indicia. quare partim eam in principijs, indiciumque cognoscebas. Si igitur non poneretur partim cognosci, & partim ignorari: minime diffugeremus Menonis scriptum, atque difficultatem. Et id fatius est sentire, quam quod Socrates differit: nostrum discere esse reminisci quoddam. tametsi enim sciamus animos nostros esse immortales: non tamen eos semper fuisse credimus, ut in Menone nititur suadere Socrates, & aliquando puros & à corporis functione se iuges omnia sciuisse, & aliquando è celo deturbatos aut desiderio fluentis sylvæ materiæque pellectos ergastulis obliuionis circumseptos fuisse, & nunc apud inferos purgari, nunc autem ad superos remeare, & nunc beluarum, nunc hominum, nunc heroum, dæmonumque peragere sortes: quæ omnia nimirum impia sunt, & quæ exhorresco loquens, subitus timor occupat ossa. Et hæc dico ne quis inuoluatur incautius in ijs libris qui perniciem intrinsecus habent & virus: superficie tenus melle illinuntur. Meminerint Augustinum exomologesin fecisse & retractasse: quod hac in parte plus Platoni, quam Aristoteli tribuerit. Sed hæc abundantius.

¶ PARAPHRASIS PRIMI CAP. PRIMI POSTERIORVM ARISTOTELIS.

Primi posteriorum analyticorum Aristotelis cap. primum. conclusiones septē. cauilli vnus dilutio. ¶ Prima conclusio. Omnis doctrina, omnisque disciplina intellectiua: ex antecedente nascitur cognitione. id autē perspicuum euadit: si id in omnibus doctrinis disciplinisve euenire contemplabimur. Nam ex scientiarum quæ mathematicæ appellantur: hoc persciuntur, absolunturque modo, & reliquarum artium vnaquæque. ¶ Secunda conclusio. Similiter autem & circa disceptationes quæ per syllogismos, & quæ per inductionem procedunt: euenire solet. Nam vtræque per antea nota, efficiunt doctrinam. illæ quidem quæ per syllogismos procedunt propositiones fumentes, ut à notis incipientes. utpote quas cōmunes habent qui differunt, quæque consistunt, atque cognoscunt. hæc vero quæ per inductionem: quod vniuersale monstrent per iam cognitum singulare. orationes igitur illæ, disceptationesque consimili modo sese habent: ut ex antecedente propositionum, nota efficiant cognitione. ¶ Tertia conclusio. Eodem quoque modo orationis facultatis orationes: ex antecedente suadent cognitione. Nam aut id per exempla moluntur: quod perinde fuerit ac de inductione. aut per enthymemata: de qua re perinde ac de syllogismo est sentiendum. Suadent igitur orationes illæ, ex præcedente cognitione. ¶ Quarta conclusio. Duo sunt præcognoscendi simplices modi: vnus vero compositus. Nam quædam quod sint, præcognoscere oportet: quorundam vero quid nomen significet. præintelligere. aliorum autem vtrumque, & quid nomen significet, & illa esse, prænosse necessarium est. ut propositionem de quolibet affirmatio vel negatio vera est: præcognoscere oportet quod ita sit. triangulum autem quod hoc, suo nomine designat. vnitatem vero & quid nomine designet & quod sit, vtrumque prænosse oportet. quare tres erunt varij præcognoscendi modi: duo quidem simplices, & vnus compositus. nam perspicuum est: non similiter nobis vnumquodque horum modorum esse manifestum. ¶ Quinta conclusio. Contingit aliquem aliqua cognoscere, prius ea cognoscentem: alia vero simul discere & cognoscere. ut quæcunque singularia sub vniuersalibus iam cognitis contenta sunt: quempiam cognoscere contingit simul ea dicentem. Nam qui omnem triangulum habere tres angulos duobus rectis, normalibusque angulis æquos prænouit: quæ is (qui in semicirculo delineatus est) triangulus sit, inducendo, simul & discit & agnoscit. nonnullorum enim hoc pacto disciplina est: vbi primum de postremo per mediū non cognoscitur, quæcunque scilicet singularia iam sunt, & de subiecto nullo dicuntur. quædam igitur cognoscuntur quæ prius cognouimus: quædam vero & simul cognouimus & discimus. ¶ Sexta conclusio. Anteaquam inductio, syllogismusve fiat: nihil prohibet asseuerare aliquem, quipiam aliquo pacto scire, & aliquo pacto nescire. Nam triangulum quæ simpliciter quispiam ante

singulorum inspectionem & syllogismū nesciuit, an esset: ipsum aliquo modo sciuit, scilicet quod duobus rectis æquos simpliciter habeat angulos. Verum manifestum est quod ante syllogismum: id hoc pacto scit, quia vniuersaliter scit, vniuersalémque nouit propositionem, simpliciter autē & particulari scientia nescit. Antequam igitur inductio, syllogismusve fiat: nihil vetat aliquem quipiam aliquo modo scire ut vniuersali scientia, & alio modo nescire ut simpliciter, particulari peculiarique ac propria. Et reuera nisi ita fuerit: planè accideret ambiguitas quæ in Menone scripta est. Nam aut nihil discit: aut quæ simpliciter nouit. ¶ Septima conclusio. Non ita profecto dicendum est, ut quidam hac in re cauillum diluere moluntur. Scisne (inquiunt) omnē dualitatem esse parem: an id nescis? annuente vero quopiam se scire: ingerunt ei dualitatem quandā quam nō arbitrabatur esse: quare quoque neque esse parem ipsum scire inferunt. non itaque omnem dualitatem sciebat esse parem. & consimili modo de triangulo cauillantur. Hunc cauillum, hancque captiosam argumentationem diluere nituntur: dicentes non se scire simpliciter omnem dualitatem esse parem, sed se scire omnem dualitatem quam sciunt esse dualitatem, esse parem. & id perperam. Verumenimvero id sciunt: cuius demonstrationem habent, & de quo eam acceperunt. acceperunt autē eam non de omni triangulo quæ sciebat esse triangulum, habere tres duobus rectis æquos, aut de omni duitate quam sciebat esse duitatem, esse parem: sed simpliciter & sine addito de omni duitate, & de omni triangulo. Nam cū hunc in modum argumentatur. omnis numerus qui in duo æqua partibilis est, pars est. omnis autem duitas in duo æqua partibilis. Item omne rectilineum tribus lineis contentū, tres duobus rectis æquos habet. Omnis autem triangulus, quæ tribus lineis cōtinetur, rectilineum est: manifestum est quod nulla propositio sumitur, quæ huiusmodi particulas habeat, quem nosti esse numerum, aut quod nosti esse rectilineum. demonstratio igitur simpliciter est de his: omnis duitas pars est, & omnis triangulus tres duobus rectis æquos habet sine aliquibus adiunctis. quare illas simpliciter, & sine addito sciunt. non igitur recte cauillum diluunt. ¶ Cauilli dilutio. Verum (ut mea fert opinio) nihil incommodi est contingere aliquo modo scire, quod quis discit, & aliquo modo ignorare. Nam nihil absurdi est, si scit quodam modo ut in vniuersali: quod peculiariter & proprie discit. sed si hoc modo, ut quatenus discit, sic & scit: inconueniens est. scit igitur in vniuersali: quod ignorat in particulari. & discit in particulari: quod scit in vniuersali. Sed quod scit in vniuersali: minime discit in vniuersali, neque in vniuersali ignorat. manifestum est igitur nihil incommodi esse: aliquo modo scire quod quis discit, & aliquo modo ignorare, & sic nos posse cauillum diluere.

¶ De modis sciendi & demonstratione.

Cap. I I.

Scire autem opinamur vnumquodque simpliciter, sed non sophisticō modo qui est secundum accidens: cum causam arbitramur cognoscere propter quam res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniam huiusmodi aliquid scire scit. & nanque non scientes & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere. scientes autem etiam, habent scientiam. ¶ Quare cuius simpliciter est scientia: hoc est impossibile aliter se habere. Si quidem igitur & alius est sciendi modus: posterius dicemus. ¶ Dicimus autem scire: & per demonstrationem intelligere. ¶ Demonstrationem autem dico: syllogismum epistemonicon, id est facientem scire. sed epistemonicon dico: secundum quem (in habendo ipsum) scimus. ¶ Si igitur est scire ut posuimus: necesse est & demonstratiuam scientiam ex veris esse, & primis & immediatis, & notioribus & prioribus, causisque conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius quod demonstratur. nam syllogismus quidem erit & sine his: demonstratio autem non erit. non enim faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse. quoniam quod non est: non est scire. ut quod diameter sit symmeter. Ex primis autem & indemonstrabilibus est, quia non sciet: non habens demonstrationem ipsorum. scire enim quorum demonstratio est non secundum accidens: est habere demonstrationem. Causas quoque & notiora oportet esse & priora. causas quidem: quoniam tunc scimus, cum causam cognoscimus. & priora: siquidem causæ sunt. & notiora: non solum altero modo intelligendo, sed & in sciendo quoniam sunt. ¶ Priora autem & notiora dupliciter sunt. non enim idem est natura prius, & ad nos prius. neque notius natura, & nobis notius. ¶ Dico autē ad nos priora & notiora: propinquiora sensui. ¶ Simpliciter autem priora & notiora: quæ longius sunt. ¶ Sunt autem longin-

quissima quidem: vniuersalia maxime. ¶ Proxima autem: singularia. & opponuntur hæc ad seinuicem. ¶ Ex primis autem est: quod ex proprijs principijs est. idem enim dico primum & principium. ¶ Est autem principium: demonstrationis propositio immediata. ¶ Immediata autem est: qua non est alia prior. ¶ Propositio autem: est enunciationis altera pars vnum de vno. ¶ Dialectica quidem, est similiter accipiens quamlibet. ¶ Demonstratiua autem: determinatæ alterum quoniam verum est. ¶ Enunciatio autem: contradictionis quælibet pars. ¶ Contradictio autem: est oppositio cuius non est medium secundum se. ¶ Pars autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo est: affirmatio est. ¶ Quæ vero est aliquid ab aliquo: negatio est. ¶ Immediati autem principij syllogistici, positionem quidem dico: quam non est monstrare, nec necesse est habere docendum aliquid. ¶ Quam vero necesse est habere quamlibet docendum: dignitatem. sunt enim quædam huiusmodi. hoc enim maxime in huiusmodi consueuimus nomen dicere. ¶ Positionis autem quæ quidem est quamlibet partium enunciationis accipiens, vt dico aliquid esse, aut non esse: suppositio est. ¶ Quæ vero sine hoc: diffinitio est. diffinitio enim positio quædam est. ponit enim arithmeticus vnitatem: indiuisibile esse secundum quantitatem. suppositio autem non est. id enim quod quid est vnitatis, & esse vnitatem: non idem est. ¶ Quoniam autem oportet credere & scire rem, in huiusmodi habendo syllogismum quem vocamus demonstrationem, est autem hic eo quod ea sunt, ex quibus est syllogismus: necesse est non solum præcognoscere prima aut omnia, aut quædam, sed & magis. Semper enim propter quod vnumquodque est: illud magis est. vt propter quod amamus: illud magis amicum est. quare si quidem scimus propter prima, & credimus: & illa scimus & credimus magis. quoniam propter illa: & posteriora. ¶ Non potest autem credere magis quæ scit: quæ non contingit, neque sciens, neque melius dispositus quam si contigerit sciens. accidet autem hoc nisi aliquis præcognouerit propter demonstrationem credentiū. magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam: quam conclusioni. ¶ Debentem autem habere scientiam per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere quam ei quod demonstratur, sed neque aliud ipsi credibilius esse, neque notius oppositis principijs ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis. si quidem oportet simpliciter scientem: immutabilem esse.

¶ Secundi cap. notæ.

¶ Secundum accidens: secundum alterum. Mos est sophistarum se putare demonstrare: cum neque nota sunt, neque causas sumunt. neque vt plurimum de ijs concertant: quæ aliter se habere non possunt. verum de accidentarijs: & quæ Panchaica voluere etiam rariora, nonnunquamq; accidunt, eueniuntq;. ¶ Si alius sit sciendi modus. hic sciendi modus: sciendi simpliciter. & is qui maxime talis est: proprie demonstrationis immediatæ, & ostensiuæ, & propter quid est. verum posterius alij dantur sciendi modi: vt mediati, ad incommo- dum, & quia. qui ex opposito tribus, huius simpliciter sciendi modi. conditionibus respondent. de quibus suis locis. ¶ Corrupta exemplaria latina habent: demonstrationē syllogismum apodicticon. Verum non ἀποδῖκτικόν, sed ἐπιστημονικόν Græce legitur. neque quem habendo scimus interpretatur apodicticon: sed epistemonicon, id est, scientificum, iuste illo interpretatur modo. Nā nihil aliud est syllogismus apodicticus: quam syllogismus demonstratiuus. & ideo id diffinitum potius, q̄ diffinitionem: vocare par est. ¶ Sensui proxima: sunt indiuidua quæ sensus ciunt perpelluntq;. Propinquiora autem sensui: quæ illis sunt visiniora. tamen si enim species, vt huiusmodi, sensu non percipiuntur: sunt tamen quam sua genera sensui propinquiora, quod magis singularibus appropinquant, quæ sensibus sunt percepta, & quæ sensibus sunt maxime proxima. ¶ Notius, notius naturæ, notius quo ad naturā, notius simpliciter. notius nobis, notius quo ad nos, notius nō simpliciter sed ex adiuncto. ¶ Quando nominatur principium: intelligimus passim proprium. id autē proprium est quod alicui discipline est additū: non etiam alteri commune quæ sub illa non contineatur. ¶ Dialectica quæ differendi facultas est: localem comprehendit & altercatoriam. Localis octo libris topicorum traditur: altercatoria autem

Non potest autē: in notis & paraphrasi, id paulo immutatam habet expositionem.

26 duobus sophisticorum elenchorum. ¶ Medium est quod cum vtrunque extremorum effugiati: vtriusque naturam sapit. ¶ Positiones plerunque opera præceptoris, inductione, analogia, paradigmate hoc est exemplo, percipimus: neque ita nos à natura constitutos, affectusque esse oportet, vt illas statim per nos ipsos percipiamus, si sumus futuri habiles ad adipiscendas scientias. Verum ad dignitates, ita nos natura comparatos esse oportet: vt cognitis terminis eas per nos ipsos percipiamus, neque opera præceptoris egeamus. Oculum enim qui in meridie ad solem conuersus, lucem non percipit: cæcus est, impotens: prorsus vt cognitionem sibi vendicer de coloribus. & hic quoque intellectus, qui statim non intelligit totam magnitudinem maiorem esse sua parte, & caput suum, suo oculo maius esse, & decem nummos plures esse duobus: cæcus est. neque habilis huiusmodi esse vt disciplinæ alicui suscipiendæ committatur. ¶ Aliquid esse, affirmatio: aliquid non esse, negatio. ¶ Monas, singularis, vnitatis. ¶ Quid est monadis: est diffinitio monadis. & monadem esse: est propositio, monas est, aut affirmatio aliqua de monade. ¶ Scitum & scientia extendimus: & ad scita per seipsa, & per demonstrationem: hoc est & ad principia, & ad conclusiones. Et scientia principiorum, & scientia conclusionum, proprie comparabiles non sunt: sed perinde ac lumen & colores. & quemadmodum oculus semper melius est affectus ad lumen percipiendum quam ad colores, & semper magis videtur lumen quam colores: simili quoque pacto & intellectus semper melius ad principia affectus est quam ad conclusiones, magisque scit principia quam conclusiones. sed excellentia hæc: nulla intentione scientiæ conclusionis, vnquam attingi potest. & id quidem malus: quam linea recta possit circularis esse mensura, aut numerus par, numeri imparis. ¶ Litera, non potest autem credere magis quæ scit, litera græca sic habet, οὐχ οἴοντε δὲ πνεύμα μακροῦ ἢ οἴοντε μὴ τυγχάνει μᾶτε ἐιδῶς μᾶτε βέλπου δὲ κείνου ἢ ἐἰ τυγχάνει ἐιδῶς. & quia τυγχάνω anceps vocabulum est: nunc sum, nunc assequor, contingere significans: interpres per contingo interpretatur est: sed rectius videtur, vt τυγχάνω, hac in parte accipiatur, vt sum significat, vertaturque hoc pacto. non possibile autem credere magis quæ scit: quæ non est neque sciens, neque melius dispositus quam si fuit sciens: quemadmodum & in paraphrasi expositum est. vbi secundo loco sciens id importat: quod ex demonstratione cognitum est. & etiam græce: hic locus obscuram habet intelligentiam. ¶ Syllogismus contrariæ deceptionis: est syllogismus falsus, & ex oppositis principiorum fit. ¶ Latinus codex habet, oportet scientem simpliciter non incredibilem esse. sed græcus habet ἀμετάπτωτον, quod non incredibilem significat: sed immutabilem potius, & qui à sua sententia dimoueri nequeat.

Analogia se sibi ad intelligibilia.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECUNDI.

9 Secundum caput diffinitiones vna & viginti. corollarium vnum. conclusiones quinque. ¶ Prima diffinitio. Scire autem arbitramur simpliciter vnumquodque, non autem sophisticarum more qui secundum accidens est: cum causam arbitramur cognoscere propter quæ res est quod illius causa est, & minime possibile est eam rem aliter se habere. Et reuera scire aliquid eiusmodi esse, manifesto deprehenditur indicio. Nam tam nescientes quam scientes qui se scire putant, arbitrantur sic se negotium (vt dictum est) habere. at scientes non modo id arbitrantur, sed etiam scientiam habent. ¶ Corollarium. Quare cuius simpliciter scientia est: id aliter se habere impossibile est. Si autem alius sit sciendi modus, posterior sermo diligentius explicabit. ¶ Secunda diffinitio. Diffinimus etiam scire: per demonstrationem intelligere. ¶ Tertia. Demonstratio est syllogismus scientificus. Syllogismum autem appello scientificum: secundum quem (quod ipsum habeamus) scimus. ¶ Prima conclusio. Si igitur est scire vt diffinimus: demonstratiuam scientiam ex veris esse, & primis & immediatis, & prioribus, & notioribus & causis conclusionis necesse est. Nam sic sumpta erunt propria, peculiariaque principia eius quod demonstratur: sine quibus non est scientificus syllogismus. nam sine proprijs, peculiaribusque, & (vt ita dixerim) domesticis principijs: erit syllogismus. at demonstratio non erit. nam sine his non efficitur scientiam. ¶ Sed nunc particule monstrandæ sunt. vera esse oportet ex quibus est demonstratiua disciplina. nam quod verum non est: impossibile est vt sciatur. vt quod diameter sit commensurabilis, atqui si nesciantur: demonstratiuam scientiam esse impossibile est. erit igitur ex veris. Ex primis autem, immediatisque erit: hoc est, quæ demonstrari non possint. quia si prima, immediatæq; non sint & demonstrari queant: nesciet quis non habens illorum demonstrationem. atqui hoc pacto non simpliciter sciet, habebitque demonstratiuam scientiam. nam ea simpliciter scire quorum est demonstratio: est non secundum accidens atque alterum, demonstrationem habere. nunc autem secundum alterum, & demonstratis ijs quæ prima non essent: demonstrationē haberet. manifestum igitur est huiusmodi demonstratiuam scientiam ex primis, immediatisque & quæ demonstrari nequeant esse. Causas etiam esse oportet ea quibus demonstratiuam nanciscimur scientiam: & notiora & priora conclusione. Causas quidem: quoniam tunc scimus (vt diffinitum est) cum causam cognoscimus. Et priora erunt: si quidem causæ sunt. nam causæ prioris. Et ante cognita nō modo altero prænoscenti modo quid significant, sed etiam cognoscendo quod sint. ¶ Secunda conclusio. Priora & notiora duobus varijs & differentibus modis dicuntur. Nam quædam sunt priora

& notiora natura: & quædam priora, notioraque quo ad nos, atqui non idem prius natura & prius quo ad nos: neque idem notius natura, & notius nobis atque quo ad nos. priorum igitur & notiorum: duo varij, differentesque sunt modi. ¶ Quarta diffinitio. Priora & notiora ad nos: ea sunt, quæ sensui sunt propinquiora. ¶ Quinta. Simpliciter autem & natura priora & notiora: ea sunt quæ ab ijs quæ sensu percipiuntur, sunt semotiora. ¶ Sexta. A sensu remotissima ea sunt: quæ maxime sunt vniuersalia. ¶ Septima. Propinquissima sensui sunt: quæ sunt singularia. Et hæc inquam maxime vniuersalia & singularia: pugnantes, & ex aduerso prioritatis & cognitionis modos habent. ¶ Octaua. Demonstratiuam scientiam ex primis esse: est eam esse ex proprijs principijs. idem enim voco primum & proprium principium. ¶ Nona. Proprium principium: est demonstrationis propositio immediata. ¶ Decima. Propositio autem immediata: est qua non est alia prior. ¶ Undecima. Propositio: est enunciationis altera pars, vera scilicet aut falsa, vnum de vno significans. ¶ Duodecima. Propositio dialectica: est quæ similiter enunciationis vtravis partem, veram inquam aut falsam sumit. ¶ Decimatertia. Propositio demonstratiua: est quæ determinatæ enunciationis partem, veram scilicet sumit. ¶ Decimaquarta. Enunciatio: est contradictionis vtravis partium. ¶ Decimaquinta. Contradictio: est oppositio, cuius secundum se non est medium. ¶ Decimaseptima. Negatio: est pars contradictionis, aliquid ab aliquo significans. ¶ Decima octaua. Positio principij immediati ad syllogizandum idonei: est quæ demonstrari nequit, nec necesse est eum habere, qui discendo quicquam sit percepturus. ¶ Decimanona. Dignitas: est immediata propositio, quam necesse est quemlibet qui discendo quippiam sit percepturus, habere. sunt enim quædam huiusmodi: quibus ex sese assentit is, qui disciplinam sit adepturus, & talibus potissimum dignitatis nomen tribuere solemus. ¶ Vicecima. Suppositio: est ea positio, quæ vtravis partium enunciationis sumit, aliquid (inquam) aut esse aut non esse, hoc est affirmationem aut negationem. ¶ Vicecima prima. Diffinitio: est positio, quæ est sine hoc, videlicet quod sumat esse, aut non esse, hoc est quæ neque est affirmatio, neque negatio. Nam arithmeticus ponit monadis diffinitionem: principium numeri indiuisibile secundum quantitatem. at id suppositio non est. nam non sumit aliquid esse, aut non esse. quid est enim monas, & monadem esse: non idem sunt. ¶ Tertia conclusio. Non solum principia aut omnia aut aliqua præcognoscere oportet: sed & illa magis credibilia & cognita conclusione esse, necesse est. Nec id iniuria sanè, quandoquidem oportet & credere & scire conclusionem, eum habendo syllogismum quem appellamus demonstrationem. is autem est sciendo ea ex quibus extruitur. extruitur autem ex principijs, & conclusione. quare principia illa: non modo præcognoscuntur, sed & magis creduntur ac sciuntur. Nam semper, propter quodcunque esse tale, alterum tale est: & ipsum quoque propter quod, est magis tale. vt id propter quod amatum, alterum amatum, magis est amatum. quare si propter principia esse scita & credita, conclusionem scimus & credimus: & illa proculdubio magis scimus & credimus. atqui propter illa scita, creditaque: conclusionem & scimus & credimus. quoniam propter prima: & posteriora cognoscuntur. principia igitur aut omnia, aut aliqua non antè cognoscere sat est: sed & illa esse magis credita scitaque quam ipsa sit conclusio, necesse est. ¶ Quarta. Principia aut per demonstrationem sciuntur: aut circa ea melius affecti sumus, quam si demonstratione fuerimus scientes. Nam non possibile est quempiam credere magis ea quæ scit, quæ quidem non est neque demonstratione sciens, neque melius circa ea affectus est quam si fuerit demonstratione sciens. atqui accidit magis credere ea que neque demonstratione sciens fuerit, neque circa ea melius affectus dispositusque quam sciens. nisi quis credentium principia, per demonstrationem prænoscat, aut circa ea melius affectus sit quam per demonstrationem agnosens. nam necesse est magis principijs credere aut omnibus, aut aliquibus: quàm conclusioni. principia igitur aut per demonstrationem sciuntur, aut circa ea melius affecti sumus quam si ea fuerimus demonstratione scientes. ¶ Quinta. Eum qui per demonstrationem scientiam sit adepturus, non solum oportet magis cognoscere, magisque credere principijs quam conclusioni quæ demonstratur, verum neque aliud quippiam eorum quæ principijs opponuntur (ex quibus syllogismus contrariæ deceptionis constatur) credibilis, notiusve esse necesse est. Id necesse est. siquidem eum qui simpliciter scit, à sua sententia indimobilem hærentemque iugiter esse oportet. atqui si aliquid oppositorum credibilis, notiusque principijs esset: dissuadibilis planè esset, atque à sua sententia mutabilis. non igitur aliquid oppositorum credibilis, notiusve principijs esse possibile est.

¶ Quod non omnium sit demonstratiua scientia. Cap. III.

Vibusdam autem igitur: propter id quod oportet prima scire, non videtur scientia esse. ¶ Quibusdam autem esse quidem: omnium tamen demonstrationes esse. quorum neutrum, neque verum, neque necessarium. ¶ Ponentes autem non esse omnino scire: hi ad infinitum volunt reduci, tanquam non sint vtique scientes posteriora pro-

pter priora, quorum non sint prima, recte dicentes. impossibile enim est infinita pertransire. & si stent, & sint principia: hæc ignota esse. cum demonstratio non sit ipsorum. quod quidem dicunt esse scire solum. si vero non est prima scire: neque quæ ex eis sunt, est scire neque simpliciter, neque proprie: sed ex conditione si illa sint. ¶ Hi autem de eo quod quidè est scire sic contentur. per demonstrationem enim esse solum, sed omnium esse demonstrationem nihil prohibet. contingit enim circulo fieri demonstrationem, & ex ijs quæ sunt adinuicem. ¶ Nos autem dicimus, neque omnem scientiam demonstratiuam esse, sed immediatorum esse indemonstrabilem. & hoc necessarium sit: manifestum est. si enim necesse est quidem scire priora ex quibus est demonstratio, stant autem aliquando immediata: hæc quidem indemonstrabilia necesse est esse. & hoc igitur sic dicimus: & non solum scientiam, sed & principium scientiæ esse quoddam dicimus, in quantum terminos cognoscimus. ¶ Circulo autem quod impossibile sit demonstrare simpliciter: manifestum est. siquidem ex prioribus oportet demonstrationem esse & notioribus. impossibile enim est eadem: sibiinuicem simul priora & posteriora esse, nisi altero modo. vt hæc quidem ad nos: illa vero simpliciter. quo certe modo inductio facit notum. ¶ Si autem sic est: non vtique erit simpliciter scire bene definitum, sed dupliciter. ¶ An non simpliciter altera demonstratio sit ex nobis notioribus? ¶ Accidit vero dicentibus circulo demonstrationem esse: non solum quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere quoniam hoc est, si hoc est. sic autem facile est demonstrare omnia. Manifestum autem est quod hoc accidit tribus terminis positus. per multos enim aut per paucos reflectere dicere nihil differt: per paucos autem aut per duos. Cum enim sit a, sit ex necessitate b: hoc autem cum sit, & c. cum igitur a sit, erit & c. si igitur cum sit a, necesse est b esse: hoc autem cum sit, a est. hoc enim erit circulo. ponatur autem, a in quo c. b igitur cum sit, a esse dicere: est & ipsum c dicere esse. hoc autem dicere est, quoniam cum sit a, est c. c autem ipsi a idem est. quare accidit dicere, circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud nisi cum sit a, est a. sic autem omnia demonstrare leue est. ¶ At vero neque hoc possibile: nisi in ijs quæ alternatim se consequuntur, sicut sunt propria. ¶ Vno quidem igitur posito ostensum est: quod nequaquam necesse aliquod esse alterum. dico autem vno: quoniam nec terminus vno, nec positione vna posita. ex duabus autem positionibus primis, & minimis: siquidem contingit & syllogizare. si igitur & a ipsi b, & c sequatur, & hæc adinuicem, & ipsi a: si quidem igitur contingit ex alternis monstrare omnia quæ sita in prima figura. sicut ostensum est in ijs qui de syllogismo sunt. Ostensum est autem: quod in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut non de acceptis. quæ autem non mutuo prædicantur: nequaquam est demonstrare circulo. quare quoniam pauca quidem huiusmodi in demonstrationibus sunt: manifestum est quod vanum quidem & impossibile sit dicere ex ijs quæ sunt adinuicem esse demonstrationem, & propter hoc contingere, omnium esse demonstrationem.

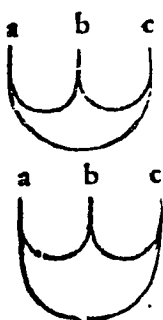
¶ Tertij Cap. notæ.

¶ Circulo & ex seinuicem: aliquo modo monstrare non est impossibile. vt vnum demonstrationem est, alterum vero demonstrationem propter quid. sed circulo & ex seinuicem demonstrare simpliciter: est impossibile. est enim demonstratio simpliciter, quæ facit scire simpliciter: scire autem simpliciter ex prioribus, notioribusque simpliciter. modo si ex seinuicem simpliciter aliqua monstraretur, vt a per b simpliciter, & b per a simpliciter oporteret vnū & idem & respectu eiusdem, vt a respectu b simpliciter posterius & ignotius esse, & simpliciter prius, notiusque, quod est impossibile. nisi forte quis id posse esse putet in ijs quæ sibiinuicem causæ sunt. vt sanitas & corporis exercitatio. vbi sanitas, simpliciter prior notiorque est, vt finis: corporis autem exercitatio simpliciter prior æ notior vt efficiens, atque conseruans. sanitas posterior: vt effectus, efficiente. exercitatio vero, vt effectus, sine. sed an id non est idem respectu eiusdem? ¶ Positio: posita, admissaque propositio. ¶ Vt in ijs libris qui sunt de syllogismo dictum est: cap. 5, 6, & 7 secundi priorum analyticorum.

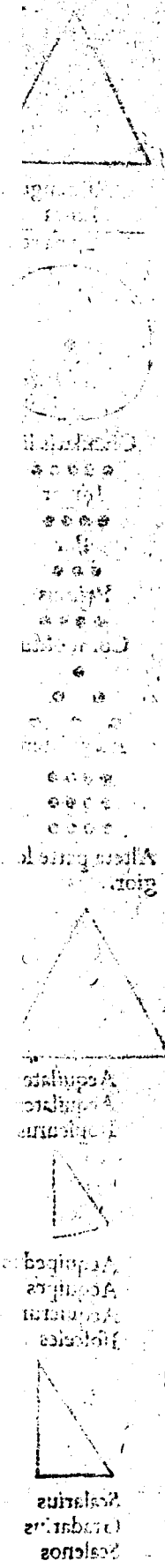
.i. sup. finale & scribble.

Tertium cap. Opiniones duar. rationes earum. Conclusiones quinque. Obiectio vna. dilutio. ¶ Prima opinio. Nonnullis non videtur aliquorum esse scientia: ob id ipsum quod oporteret ipsa scire. at prima scire (vt eorum fert opinio) impossibile est. nullorum itaque videtur esse scientia. ¶ Secunda opinio. Quibusdam autem aliquorum scientiam esse videtur: omnium tamen demonstrationes esse ponunt. quarum assertio neutra sanè: neque vera, neque necessaria est. ¶ Ratio primorum. Enimvero astruentes non esse scientiam omnino, hi ad infinitum assurgendum esse censent, si vlla esset scientia. quod si ita est, non est scientia: quia non sciunt vtique posteriora propter priora, quorum non sunt prima. & recte id dicunt: si assurgeretur abireturque in infinitum, non esse prima. nam impossibile est infinita transilire. quibus non emensis, pertransitisque: non darentur prima. Et adiungunt. si statur aliquo, & sint principia: illa ignota erunt, cum non sit demonstratio ipsorum. quo quidem modo solum, dicunt esse scire. atqui si non est prima scire: neque ea quæ ex illis proficiuntur scire neque simpliciter, neque proprie possibile est. sed si sciuntur: hoc est ex sola suppositione, si illa vera sint. hac itaque ratione: videtur eis, scientiam nullam esse. ¶ Ratio secundorum. Secundi de sciendi modo, primis conspirant. nam per demonstrationem solum scire ponunt. sed aiunt omnium esse demonstrationem, nihil prohibere. nam contingit omnium circulo & ex se mutuo, demonstrationem constari. ¶ Prima conclusio. Nos sanè dicimus: non omnem scientiam demonstratione esse suscipiendam, sed immediatarum propositionum esse indemonstrabilem. id autem ita esse oportere: perspicuum est. nam si necessarium est ea scire priora, ex quibus est demonstratio, & statur aliquando in immediatis: illa nimirum indemonstrabilia esse necesse est. at aliquando statur, neque decumbitur ad infinitum. immediatarum igitur propositionum scientia, indemonstrabilis, neque demonstratione vlla suscipienda. Hoc igitur sic se habere dicimus: & non solum hoc modo scientiam, sed & aliquod scientiæ principium notum esse dicimus, quatenus terminos cognoscimus. ¶ Secunda conclusio. Demonstrare simpliciter: circulo, & ex se mutuo impossibile esse, dilucidum est. Si quidem ex prioribus demonstrationem esse oportet: circulo demonstrare impossibile est. nam impossibile est eadem sibi mutuo simul priora & posteriora esse: nisi altero & altero modo. vt hæc quidem ad nos, illa vero simpliciter & ad naturam priora. quo certe modo, ex notioribus inquam ad nos ad notiora simpliciter: inductio facit notum. Atqui si simpliciter demonstraretur circulo: eadem sibi mutuo priora & posteriora essent simpliciter. nam demonstratio simpliciter: ex prioribus notioribusque simpliciter. non igitur contingit simpliciter monstrare, circulo & ex se mutuo. ¶ Obiectio. Si ita est vt aliqua alio & alio modo dicantur priora: non igitur recte vno modo definitum est scire, sed duobus erat definiendum, determinandumque modis. ¶ Dilutio. An non simpliciter & absolute altera demonstratio censenda est: quæ ex notioribus scilicet ad nos coalescit sed ex adiuncto? Quæ autem definita est, & scire quod definitum est: demonstratio absolute & scire absolute & simpliciter est, quod ex prioribus, notioribusque simpliciter est. non igitur perperam vno modo scire definitum est. ¶ Tertia conclusio. Euenit vt qui dicunt circulo demonstrationem fieri: non modo quod nunc allatum est incurrant incommodum, sed & nihil aliud dicere quam hoc est si hoc est, idemque per se ipsum astruere. sic autem facile esset omnia demonstrare: quod sanè perridiculum est. Quod autem id accidat: statim positis tribus terminis euadit exploratum (siue enim per multos, siue per paucos remeat: nihil refert, atque per paucos etiam duos) nam cum sit a: sit ex necessitate b. & cum sit b: ex necessitate sit c. igitur cum sit a: ex necessitate erit c. Si igitur cum sit a necesse est esse b, & retro agendo cum sit b necesse est esse a (nam id esset monstrare circulo) ponatur a eo in loco in quo c. dicere igitur cum sit b esse a: perinde est ac dicere cum sit b esse c. & dicere cum sit a esse a: perinde est ac dicere cum sit a esse c. nam a & c idem, simulque sunt. quare accidit eos qui dicunt circulo demonstrationem coalescere: nihil aliud dicere quam si est a, est a, & hoc est si hoc est, idemque per se ipsum astruere. sic autem facile esset omnia monstrare. ¶ Quarta conclusio. Esto aliquid sit circulo monstrare: non tamen omnia circulo monstrari esset possibile. Nam neque hoc esset possibile: nisi in ijs quæ se mutuo & remeando consequuntur, quemadmodum ipsa propria. ¶ Quinta conclusio. Si contingit monstrare circulo: id vno duntaxat posito non contingit, sed duobus ad minimum. Nam prius ostensum est: vno duntaxat posito, nihil aliud ex necessitate syllogismo euenire. vno inquam: neque termino neque positione vna posita. ex duabus autem positionibus primis ad minimum: contingit aliud ex necessitate euenire, quandoquidem & syllogizare. positis igitur duobus ad minimum, contingit circulo demonstrare. si igitur a consequitur b, & b consequitur c, & mutuo c b: & c b mutuo cum a. si profecto contingit circulo & ex se mutuo monstrare: omnia quæ sita in prima figura monstrabuntur. vt in ijs libris qui sunt de syllogismo, dictum est. vbi etiam dictum est in alijs figuris non fieri circulearem syllogismum: aut non ex assumptis. ex ijs autem quæ non sunt prædicando remeantia: nequaquam circulo demonstrare possibile est. Quare cum in demonstrationibus pauca sint eiusmodi quæ remeant: perspicuum est vnum esse & impossibile dicere, demonstrationem mutuam & ex se inuicem esse, & propter hoc contingere omnium demonstrationem esse.

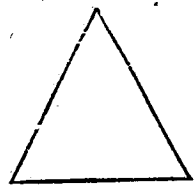

Quoniam autem impossibile est aliter se habere id cuius est scientia simpliciter: necessarium vtique erit id esse scibile quod est secundum demonstratiuam scientiam. ¶ Demonstratiua autem est: quam habemus in habendo demonstrationem. ex necessarijs itaque syllogismis est demonstratio. Accipiendum igitur est ex quibus & qualibus demonstrationes sunt. primum quidem determinabimus quid dicimus de omni, & quid per se, & quid vniuersale. ¶ De omni quidem hoc dico: quod vtique est non in quodam quidem, in quodam autem non. neque quod aliquando quidem: aliquando vero non. vt si de omni homine animal. si verum est quidem dicere hominem: verum est & dicere animal. & si nunc alterum: & alterum. & si in omni linea punctum: similiter est. signum autem est. nanque instantias sic ferimus: vt de omni etiam interrogati, aut si in quodam non, aut si aliquando non. ¶ Per se autem sunt: quæcunque sunt in eo quod quid est. vt triangulo inest linea, & punctum lineæ: substantia enim ipsorum ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt. ¶ Et quibuscunque eorum quæ insunt ipsis: ipsa in ratione insunt quid est monstranti. vt rectum inest lineæ & circulare, & par & impar numero, & primum & compositum, & isopleurum & altera parte longius, & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc vero numerus. similiter & in alijs huiusmodi: vnicuique per se esse dico. Quæcunque vero neutraliter insunt: accidentia sunt. vt musicum, aut album animali. ¶ Amplius quod non de subiecto, alio quodam dicitur. vt ambulans aut album: cum & alterum quiddam sit ambulans & album. substantia autem, & quæcunque hoc aliquid significant: non alterum aliquid sunt quam quod quidem sunt. quæ quidem igitur non de subiecto alio sunt, per se dico. quæ vero de subiecto: accidentia. ¶ Item alio modo, quod quidem propter ipsum inest vnicuique: per se dico. quod vero non propter ipsum: accidens est. vt si ambulante coruscavit: accidens est. non enim propter id quod ambulauit, coruscavit: sed accidens dicimus hoc. si vero propter ipsum: per se. vt si aliquid interfectum interijt secundum interfectionem: quoniam propter id quod interfectum est interijt, sed non quod accidat interfectum interire. ¶ Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic sunt sicut esse prædicatis, aut inesse: propter ipsaque sunt & ex necessitate. non enim contingunt non inesse aut simpliciter, aut opposita. vt lineæ aut rectum aut obliquum, & numero aut par aut impar. est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere. vt par aut impar in numeris secundum quod consequitur, quare si necesse est affirmare aut negare: necesse est & quæ sunt per se, inesse. de omni quidem & per se determinatum sit hoc modo. ¶ Vniuersale autem dico quod cum de omni sit: & per se est, & secundum quod ipsum est. Manifestum igitur est quod quæcunque sunt vniuersalia: ex necessitate insunt rebus. per se autem & secundum quod ipsum est: idem est. vt per se lineæ inest punctum, & rectitudo. & nanque secundum quod linea est. & triangulo secundum quod triangulus est: insunt duo recti. etenim per se triangulus: duobus rectis æqualis est. vniuersale autem est tunc: cum in quolibet: & primo monstratur. vt duos rectos habere neque cuiuslibet figuræ inest vniuersaliter: & tamen est monstrare de figura quod duos rectos habet, sed non de figura qualibet, nec vtitur qualibet figura monstrans. quadrangulus enim figura quidem est: non habet autem duobus rectis æquales. sed isosceles habet quidem quodlibet duobus rectis æquales: sed non primum. sed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monstratur duos habere rectos, aut quodcunque aliud: huic primo inest vniuersale. & demonstratio per se huius vniuersalis est, aliorum autem quodammodo & non

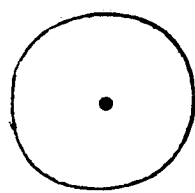
per se. neque isoscelis est vniuersaliter, sed in plus.

¶ Quarti Cap. notæ.

Triangulus Linea

Linea recta

Circularis linea

Impar

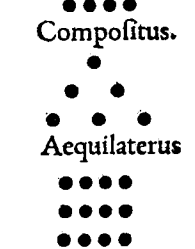
Par

Primus

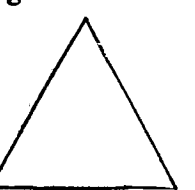
Compositus.

Aequilaterus

Altera parte longior.

Aequilaterus

Aequilaterus Aequilater Isopleurus

Aequipedus

Aequipes

Aequicrurus

Isosceles

Scalarius

Gradarius

Scalenos

¶ In demonstratione duo sunt: principia (quæ ad propositionem & assumptionem pertinent) & conclusio. principia, intellectilia intelligibiliæque dicuntur: conclusio vero scibile. & id in demonstratione immediata. nam in demonstratione mediata: propositio, assumptio & conclusio mediata sunt atque scibilia. in immediata autem: propositio & assumptio immediatæ, mediæque quo monstrari queant vacantes, sola vero conclusio mediata. Sed est ne demonstratio cuius altera propositionum immediata & altera mediata sit: est. Quo fit vt triplices sint: hæ simpliciter immediatæ, istæ simpliciter mediatæ: illæ postremo partim immediatæ partimque mediatæ. & omnium conclusionem mediata scibileque esse oportet. ¶ Necessarium id dicitur quod aliter sese habere nõ potest: quod & idem perpetuo verum est, non aliquando quidem verum, aliquando vero falsum. ¶ Ratio quid est dicens: maxime substantialis ratio, diffinitioque essentialis. cui & annectitur descriptio. ¶ Triangulus, figura tribus lineis rectis contenta. ¶ Linea, longitudo latitudinis expressa ac crassitie, continuata terminatæve punctis. ¶ Rectum, lineaque recta, a puncto ad punctum dimensus: cuius nulla pars alteri subsultat, estque supereminens. & eadem est a puncto ad punctum extensio breuissima. ¶ Circulare autem: cum extrema & circumdans linea omni ex parte a medio puncto, æquali dispescitur interuallo. ¶ Et item ea linea est quæ spatium circumdat: in cuius medio punctus est, a quo ad illam omnes educuntur rectæ lineæ, inter se sunt æquales. ¶ Impar: est numerus qui completa partitione, in duo æqua partiri non potest. ¶ Par vero: qui completa partitione in duo æqua secatur. Completa autem dicitur: quando ex diuisione nihil relinquitur, superfluitque. ¶ Primus numerus, est quem sola metiri potest vnitas. ¶ Compositus vero numerus: quem alius aliquis ab vnitate numerus metitur. ¶ Aequilaterus: qui per vnitates descriptus, in tria porrigitur æqualia latera. ¶ Altera parte longior: qui per suas vnitates descriptus, latera possidet vnitate discrepantia. Ex his diffinitionibus, manifeste liquet, in his enunciationibus, linea punctis terminatur, & triangulus lineis: punctum & lineam quæ ad prædicatum pertinent in subiecto: rum ratione quid est dicente, collocari. Et cum dicitur numerus est impar, numerus est par, numerus est primus, compositus, altera parte longior: subiectum in ratione quid est prædicatum, contineri. ¶ Quod non dicitur ex subiecto alio vllò: quod id quod est, ex alio non pendet, in alio sustentatur. ¶ Ea quæ sunt per se: proprie de extremis propositionum adinuicem collatis dicuntur (præter tertium modum qui substantias respicit præcipue absolutas, completasque: quarum quæque & hoc aliquid dicitur) verum & ab ipsis proportionali modo per se propositiones dicuntur. Primo cum prædicatum est de ratione quid est dicente subiecti aut ipsamet ratio. vt homo est animal. homo est animal rationale. Secundo cum subiectum est de ratione quid est prædicati. vt numerus est impar, numerus est par. & duo hi modi præcipuum momentum & pondus ad demonstrationes habent. Est & alius modus cum subiectus terminus causam importat ob quam prædicatum ei competit, inestque. vt iugulatus interiit, & pennata volant. Ex tertio modo non proprie sumitur propositio per se: aut si sumitur, in primum reuocetur modum. vt Socrates est homo, homo est animal. ¶ Simpliciter & sine adiuncto insunt ea, quæ per se insunt. primo cum ratio prædicatis adhibetur: vt omnis triangulus lineis clauditur, & omnis linea punctis. Cum autem ratio ad subiecta pertinet: illa cum oppositi adiunctione non possunt non inesse. vt omnis numerus par est aut impar. Et ea sunt per se secundo modo. ¶ Genus subiectum: & id præcipuum est, circa quod scientia aliqua negotiatur, suamque totam impendit speculationis curam. vt verbi causa genus arithmetices numerus, musices consonantia, geometriæ magnitudo, inspectiuæ linea optica radiisque visiuus. ¶ Quatenus ipsum: secundum substantiam, sed primo substantia in prædicato, & secundo in subiecto. & quatenus ipsum: particula expositiuæ est. nam vt seipsum exponit, declaratque Aristoteles. per se & quatenus ipsum: idem. Quo fit vt perridicule particulam, quatenus ipsum, exponant nonnulli conuersim: cum prorsus idem sit quod per se. neque ad necessitatem adiecta est, sed ad expressionem: si qui forte quatenus ipsum notius, exploratiuque haberent. Fit etiam vt diffinitio vniuersalis, non statim completa sit: sed obiter eam perficit Aristoteles, adiuncta particula primo. vt id dicatur vniuersale: quod est de omni, & per se, & primum. Et quando vniuersum prædicatum vniuersum subiectum implet. maxime vniuersale id est. & alterum alteri æquatur, idque dicitur inesse primo, & vniuersale primum. vt triangulus, & habere tres duobus rectis æquos. at quando subiectum latius se porrigit, complusculisque communicat (vt figuram tres duobus rectis æquos habere) tunc prædicatum non vniuersum totumque subiecti est, sed pars. at contra si prædicatum se fundit latius (vt æquipedus tres æquos habet duobus rectis) prædicatum non proprie vniuersum est subiecti, cum illi solam sui partem tribuat. maxime igitur dicitur vniuersale cum se secundum totum communicat, quod & καθόλου (quod vniuersale verunt) significat. καθόλου enim id dicit quod nos latine dicere possumus, secundum totum. Et vniuersale hic proprie affectionem prædicati ad subiectum dicit: a quo & propositio vniuersalis hic dicitur, cum prædicatum subiecto & omni, & per se & primo inest. non autem a nota vni-

uersalitatis subiecti. qualis est omnis aut nullus, vt in libro de interpretatione. sed hæc suggerere ferme puerile est: præsertim cum vnumquodque in Aristotelicis disciplinis, secundum subiectam materiam sit accipiendum. ¶ In ἐπιπέδον in litera interpretatum est secundum quod consequitur: significatio huius dictiunculæ a principio fecit sensum. quæ aliquando reduplandi, aliquando rationis expressiuæ, aliquando vero affirmandi nota est. quæ significatio quadrantiore hoc in loco videtur: quæ & in paraphrasi posita est. ¶ Tres triaguli species sunt æquilaterus, æquipedus, scalarius: quæ & alia fortuntur nomina. vt æquilaterus, æquilater, isopleurus. Aequipedus, æquipes, æquicrurus, isosceles. Scalaris, gradarius, scalenos. Primus tria latera tenet æqualia. Secundus duo duntaxat. & tertius tria inæqualia. Et affectionem habere tres duobus rectis æquos adiecit Euclides porisma ad 32 primi. & ex loco illo affectio hæc discenda est. oportet enim vniuersumque proprijs in locis disci: neque confundendæ (vt sophistæ solent) disciplinæ. qui omnia permiscerunt in omnibus. neque differunt: sed confundunt. id nanque non patitur rationalis disciplina. sed si quæ est quæ omnia miscet & non confundit: ea est rationali superior, & intellectualis quædam, analogica, summa cõtinentis plans in imis, & in summis ima. sed hæc hæctenus.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

¶ Quartum cap. conclusiones duæ. quid de omni. quid per se primo. quid per se secundo, quid tertio, quid quarto modo. qui modi per se sint demonstrationi accommodabiles. quid vniuersale. ¶ Prima conclusio. Quod secundum demonstrationem scientiam scibile est: necessarium est. Id ideo est: quia impossibile est aliter sese habere id cuius simpliciter est scientia. id autem cuius simpliciter est scientia: scibile est. scibile igitur necessarium est. ¶ Secunda conclusio. Demonstratio, syllogismus est ex necessarijs. Nam demonstratiua scientia est ex necessarijs. siquidem scibile necessarium est, & oportet ea ex quibus scitur, magis esse credita scitæque. demonstratiua autem scientia est quam habemus eo ipso quod demonstrationem habeamus. Est igitur demonstratio ex necessarijs. quam cum notum sit esse syllogismum: manifestum est eam esse syllogismum ex necessarijs. Expedi igitur sumere ex quibus & qualibus necessarijs demonstrationes sunt. Ad quod quidem habedum primum discutiemus quidnam vocamus de omni, quid per se & quid vniuersale. ¶ Prima diffinitio. De omni id appello quod sit non in quodam quidem, in quodam vero non. neque aliquando quidem, modo vero non. Vt si animal de omni homine prædicamus: si verum quidem est de quopiam homine dicere, & animal dicere verum est. et si nunc alterum (hominem inquam) verum est dicere, & nunc alterum dicere verum est. & si dicimus in omni linea punctum esse: similiter de omni est. Et id de omni esse hoc deprehendimus indicio. nam & vbi de omni interrogamur: obices ponimus, idque refutamur, aut si in quodam non sit, aut si aliquando non sit. non iniuria igitur id dicimus de omni: quod cum insit, id quidem nõ est, alicui & alicui nõ, & aliquando & aliquando non. ¶ Secunda. Primo ea insunt per se: quæcumque in ratione quid est dicente, collocantur. vt triangulo linea per se inest, & punctum per se inest lineæ. nam ipsorum substantia essentialisque ratio: ex his est. hoc est in eorum ratione quid est dicente: hæc collocantur. ¶ Tertia. Secundo ea insunt per se quorūcumque in ratione quid est declarate: ea quibus insunt, collocantur. Vt rectum per se inest lineæ pariter & circulare, & impar & par numero, & primum & compositum, & æquilaterum & altera parte longius. & in horum omnium ratione quid est dicente insunt: illinc lineæ, hinc vero numerus. similiter quoque & in cæteris huiusmodi quibuscumque per se nuncupo. Quæcumque vero neutro horum modorum insunt: vt accidentia insunt. vt musicum aut album: vt accidens animali inest. ¶ Quarta. Tertio insuper id dicitur per se: quod non dicitur ex subiecto alio vllò. Vt ambulare per se nõ est: quod aliud quid, est ambulans. suppositum enim quippiam subiectumque esse oportet vnde est. & pari iure album per se non est. at substantia & quæcumque hoc aliquid significant: non aliud quid sunt quam quod sunt. neque subiectum aliud, quippiam esse oportet ex quo sunt. per se igitur sunt. quæ igitur nõ ex subiecto alio sunt, sumuntque id quod sunt: per se appello. quæ vero ex subiecto sunt: accidentia. ¶ Quinta. Quarto insuper alio modo, id per se dicitur: quod cuiuspiam inest propter id ipsum cui inest. & ex opposito, quod alicui inest sed nõ propter ipsum: accidens est. Vt si cum quispiam ambulabat suffulgurauit: accidens est. non enim propter id quod ambulabat suffulgurauit: sed id accidisse dicimus. Si vero dicimus propter ipsum euenire: per se dicimus. Vt si quis eiugulatus interiit, etiam iugulatione ipsa: id per se est. quoniam interiit propter id quod eiugulatus est, non autem quod accidat eiugulatum gurgulione referat interiit, oppeteretque mortem. ¶ Qui modi per se demonstrationi accommodabiles. Quæ igitur in ijs quæ simpliciter scibilia sunt, per se sunt: ea sunt velut cum ratio inest prædicatis aut cum inest subiectis, & propter talia & insunt & ex necessitate insunt. nam quæ talia sunt: non cõtingit non inesse aut sine adiuncto. aut cum oppositorum adiunctione. vt lineæ rectum aut inflexum, & numero par aut impar. Nam contrarium, priuatio aut cõtradictio quæ opposita sunt: in eodem genere subiecti sunt: in quo vnus affirmatio stabilitioque, alterius est negatio. vt in numeris par: quod non impar, certe consequitur. quare necesse est affirmare & negare: & quæ hoc pacto per se sunt cum contrarij adiunctione, ex necessitate insunt. Sed de omni & per se hunc in modum determinata sint. ¶ Sexta diffinitio. Vniuersale autem dico: quod cum de omni sit, & per se inest & quatenus ipsum. Quo fit exploratum: vt quæcumque vniuersalia, ex necessitate rebus insint. nam quæ per se: ex necessitate in-

esse iam dicta sunt. omnia autem vniuersalia, per se. Et per se & quatenus ipsum, idem est. vt lineæ, per se inest punctum & rectum. nam & quatenus linea. & triangulo quatenus triangulus est: inest duobus rectis pares. nam & per se triangulus: duobus rectis æquos habet. Sed quod supra adductum est: nondum completa vniuersalis diffinitio est. verum vniuersale tunc est, cum hoc pacto de omni & primo ostendatur. Vt æquales duobus rectis habere: non vniuersale figuræ est, & tamen fieri potest vt de figura ostendatur, q̄ æquales duobus rectis angulos habeat. at nō de quauis figura, neq̄ qui id ostendit: quauis vtitur figura. nam quadratum, figura quidem est: non habet autem duobus rectis æquales. sed æquipodus duobus rectis æquales quauis habet. verum id non primum, sed triangulus id prius habet. Quodcumq̄ igitur primum mōstratur duobus rectis æquos habere, aut quiduis aliud: illi primum inest vniuersale. & demonstratio per se: illius, vniuersaliter est. aliorum autem: aliquo modo, & particulariter per se. neq̄ æquipedi est vniuersalis secundum id totum demonstratio, quod duobus rectis æquos habeat: sed in plus, latiusque se fundit.

¶ Quo pacto contingat hallucinatio circa vniuersale primum. Cap. V.

Quod non latere quoniam multotiens contingit peccare: & non esse quod demonstratur primum vniuersale, secundum quod videtur demonstrari vniuersale primum. oberramus autē hac deceptio- ne, cum aut aliud nihil sit accipere à superiori extra singulare vel singularia. aut si sit quidem: sed innominatum sit quidem in differentibus specie rebus. aut cōtingat esse sicut in parte, totum in quo monstratur. ijs enim quæ sunt in parte inest quidem demonstratio, & erit de omni: sed tamen non huius erit primi vniuersalis demonstratio. dico autem huius primi secundum quod huius demonstrationem, cum sit primi vniuersalis. ¶ Si ergo aliquis monstrabit quidē quod recte non intercidant: videbitur vtique huius esse demonstratio, propter id quod in omnibus est rectis. non autem est: nisi quidem (quoniam sic æquales sint) fiat hoc, sed secundum quod quomodolibet æquales. Et si triangulus non esset alius quàm isosceles: secundum quod isosceles videretur vtique inesse. Et proportionale quod commutabiliter est: secundum quod numeri sunt, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundum quod tempora sunt, quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum. contingens autem de omnibus vna demonstratione monstrari. sed propter id quod non est nominatū aliquid secundum quod hæc omnia vnum sunt, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differentia: seorsum abinuicem accepta sunt. nunc autem vniuersale monstratur. non enim secundum quod lineæ sunt, aut secundum quod numeri, inerat: sed secundum quod hoc est, quod vniuersale supponit esse. Propter hoc nec si aliquis monstret vnūquenque triangulum demonstratione aut vna aut altera quod duos rectos habet vnusquisque, isopleuron seorsum & scalenon, & isosceles: nondum cognouit triangulum quod duos rectos habet, nisi sophistico modo, neque vniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hæc triangulus alter. non enim secundum quod triangulus est, cognouit, neque omnem triangulum: sed secundum numerum. secundum speciem autem non omnem. etsi nullus est quē non nouit. quando ergo non nouit vniuersaliter, & quando nouit simpliciter: manifestum est. quoniam si idem erit triangulo esse & isopleuro, aut vniciuiq; aut omnibus. si vero non idem sed alterum est autem secundum quod est triangulus: non nouit. ¶ Vtrum autem secundum quod est trian- gulus, aut secundum quod est isosceles inest, & quando de hoc est primū & vniuersale, cuius est demonstratio: manifestum est, quādo remotis inest primum. vt isosceli æneo triangulo, inest duo recti: sed æneum esse remoto, & isoscele, sed non figura aut termino, sed non primis. quo igitur primo? si itaq; triangulo: est, & secundum hoc inest, & alijs, & huius vniuersalis est demonstratio.

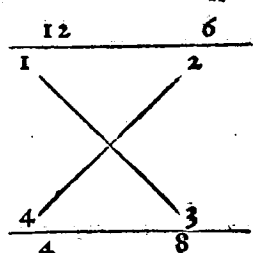
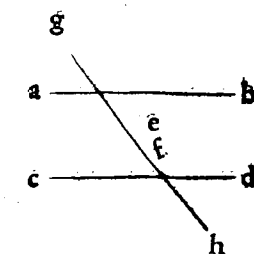
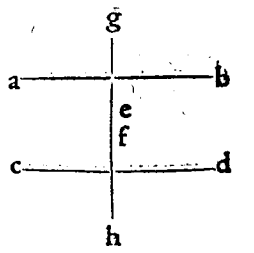
¶ Quinti Cap. notæ.

¶ Præter singulare aut singularia. qualia sunt hæc: sol, luna, mundus, & cætera huiusmodi. vt assertit Themistius, & alij Porphyrij & Aristotelis interpretes. ¶ Huius primi: huius, primi

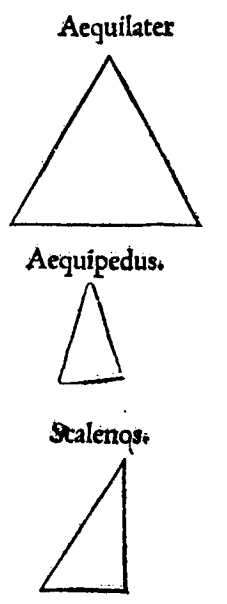
vniuersalis: huius refertur ad id de quo monstrari intenditur vniuersale. ¶ Secundum q̄ huius: vt huius, non per alterum, alteriusq; ratione vt pater filij pater est secundum quod filius est, estq; primus filio. ¶ Hæc enunciatio lineæ rectæ ex incidente linea duos ex eadē parte intraneos angulos, rectos habentes, sunt non concurrentes: nō est vniuersalis, quauis id omnibus rectis lineis conueniat. nam etsi anguli illi recti non essent; modo tamen duobus rectis simul æquipolles: nunq̄ concurrant. sed hæc vniuersalis est, lineæ quæ ex incidente altera, duos ex eadē parte intrinsecos angulos quocumq; modo duobus rectis æquos habent: sunt nō concurrentes. quare si quis mōstret primam, putans vniuersale primū monstrare: errat tertio modo. q̄ id parti tribuit: quod toti tribuendum est. & litera apud Aristotelem quæ trunca est: obscuram facit intelligentiam. supplendum igitur est: quod desiderare videbatur sententia. ¶ Declaratio primi modi eadē esse potest cū ea, quæ est secundi. quod vel ex eo conijci potest: quod dicitur, quatenus secundū numerum agnoscit, non secundū omnem speciem ac totam agnoscere oportere. id enim ad primū modū pertinet. ¶ Commutata proportio & à geometris in lineis, superficiebus & solidis contēplatur: & ab arithmetiis in numeris, & ab astronomis in tēporibus. estq; cum quatuor quantitatum eadem primi ad secundū, & tertij ad quartū ratio: & colligitur ex eo eadem ratio primi ad tertium, & secundū ad quartum, id comparatio rationum permutatim, & cōmutata, permutatq; proportio dicitur.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVINTI.

Quintum cap. tres errores assignandi vniuersalis primi. declaratio. regula vna. ¶ Tres errores. Id autem nequaquam latere decet: sæpenumero contingere errare, & nō esse quod demonstratur vniuersale primum, quemadmodum vniuersale primū demonstrari videtur. Hallucinamur autem hac deceptioe trifariam. Primo: cum nihil superius præter singulare aut singularia sumendum occurrit. Secundo: cum superius quidem est, sed in diuersis speciebus nomine vacat. Tertio: cum id totum de quo monstratur vniuersale, vt pars existat. partibus enim accomodabitur demonstratio, & de omni erit: nihilosecius tamen non huius erit primi vniuersalis demonstratio. Dico autem demonstrationem huius primi secundum q̄ huius: cum ea demonstratio primi sit vniuersalis. ¶ Declaratio. Si quispiam igitur demonstrare molietur lineas quarum cum eas intercidat recta) duo ex eadem parte interiores anguli sunt recti, non esse conuias & concurrentes: videri poterit esse demonstratio vniuersalis (quia sic est in omnibus huiusmodi rectis lineis) non est autem. quippe cū non fiat demonstratio vniuersalis quia duo sint recti, sintq; hunc in modum duobus rectis æquales: sed quatenus lineæ sunt quarum cū has quidem alia intercidat, duo eadem ex parte intranei anguli sunt quocumq; modo duobus rectis æquales. sic in tertiu assignandi vniuersalis primi, incidere errorum: & id de quo monstraretur pars esset. Et si triangulus non esset alius q̄ æquipodus: videri posset, habere tres duobus rectis æquos æquipedo quatenus æquipedo inesse, & simili errore hallucinaremur. Et si commutata proportio monstraretur inesse numeris secundum q̄ numeri, & lineis secundum q̄ lineæ, & corporibus secundum q̄ corpora, & temporibus secundum quod tempora: quemadmodum olim demonstrabatur seorsum, cū contingat tamen de omnibus vna demonstratione ostendi, sed propter id quod non est superius aliquod nominatum. penes quod hæc omnia: numeri, lineæ, corpora & tempora vnum sint & specie differant. ideo sumebantur seorsum, atq; in secundū errorem assignandi vniuersalis primi, proculdubio incidebat. Nunc autem vniuersale monstrari potest. nam non inerat lineis secundum quod lineæ, & numeris secundum quod numeri: sed quatenus id sunt vniuersale, quod supponitur, tamen si sit innominatum. Et propter eandem causam si quispiam monstret de vnaquaq; trianguli specie: vna quidem demonstratione, aut altera & altera q̄ tres duobus rectis æquos habet vnusquisque seorsum & æquilater, & æquipodus, & scalaris: nondum cognouit triangulum tres duobus rectis æquos habere, nisi sophistico more. neq; vniuersali demonstratione id triangulum habere cognouit: tamen si nullus alter præter dictos habeatur triangulus. nam non quatenus triangulus est agnouit: neq; secundū q̄ omnis triangulus. sed quatenus secundum numerum agnoscit: non secundum omnem agnoscit speciem. Itidem neq; quatenus secundū species agnoscit, agnosceret quatenus triangulus est, & secundum q̄ omnis triangulus: sed similis contingeret erroris prolapsio, quæ & prius secūdo continebat modo. quando igitur non nouit vniuersaliter & quando vniuersaliter nouit: perspicuum est. quoniam si eadem fuerit ratio trianguli & æquilateri aut cuiuslibet alterius, aut omnium: nouit vniuersaliter. si autem non eadem, sed altera est quatenus triangulus: non nouit vniuersaliter. ¶ Regula. Manifestum esse poterit vtrum habere duobus rectis æquos cuiuspiam inest quatenus triangulus est aut quatenus æquipodus: & quādo de hoc cuius est demonstratio afferatur primū & vniuersale hoc pacto. Quando cæteris sublati affectio quæpiam cuiuspiam inerat: id quo primum sublato non inest, vniuersale primū est. vt æquipedo æneo triangulo, inest duobus rectis æquos habere. sed sublato ære ita vt non sit æneus, & duum laterū æqualitate, ita vt non sit æquipodus, relicto duntaxat triangulo: inest habere tres, sed primum sublato triangulo, non inest. Verū sublata figura aut termino non inest habere tres: sed id non primū sublata figura terminove contingit. quo igitur primū sublato id contingit? si certe triangulo: per hunc inest reliquis habere tres duobus rectis æquos, estq; primum vniuersale & illius vniuersalis est demonstratio.

vt 12 ad 6, ita 8 ad 4. cōmutatim, vt 12 ad 8: ita 6 ad 4.

57
58

SI igitur est demonstratiua scientia: est ex necessarijs principijs. quod enim scitur: nō potest se aliter habere. quæ autē per se sunt: necessario insunt rebus. hæc enim insunt in eo quod quid est. quibusdā autē hæc insunt in eo quod quid est prædicantibus de ipsis, quorū alterū oppositorum necesse est inesse. ¶ Manifestum est igitur: quod ex huiusmodi quibusdā utiq; sit demonstratiuus syllogismus. omne enim aut sic inest, aut secundū accidens. accidentia autē necessaria non sunt. ¶ Aut igitur sic dicendum: aut principium ponentibus quod demonstratio necessaria sit, etsi demonstratur nō aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. ¶ Ex veris quidem est, & non demonstrantē syllogizare: ex necessarijs autē non est, sed aut demonstrantem. hoc enim proprium iam demonstrationis est. ¶ Signum autē est quod demonstratio ex necessarijs sit: quoniam & instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, quoniam nō sit necesse si opinamur, aut omnino contingere aliter, aut orationis causa. ¶ Manifestum autē ex ijs est: & quoniam stulti qui opinati sunt accipere bene principia, si probabilis sit propositio & vera. ut sophistæ. quoniam scire scientiam est habere. nō enim quod probabile est aut non, principium est: sed primum in genere circa quod demonstratur. & verū non omne: proprium. ¶ Quod autē ex necessarijs oportet esse syllogismū: manifestum ex his est. si enim nō est habens rationē propter quid existente demonstratiua: nō est sciens. sit autē utiq; ut quod a, de c ex necessitate esse, b autē medium per quod demonstratū est nō ex necessitate: non sciuit propter quid. non enim est hoc, propter medium. hoc quidem contingit nō inesse. conclusio autē necessaria. ¶ Amplius si aliquis nescit, nūc habens rationē & saluatus est, & salua re, nec oblitus est: neq; prius sciuit. corrumpatur autē utiq; medium nisi sit necessarium. quare habebit quidē rationem saluus, salua re, nescit autem: nec ergo prius sciuit. si vero non corruptum est, contingit autem corrumpi quod accidit: utiq; erit possibile, & contingens. sed est impossibile, sic se habentē scire. ¶ Cum igitur conclusio quidē ex necessitate est, nihil prohibet medium nō esse necessarium per quod monstrata est. est enim necessarium & ex nō necessarijs syllogizare: sicut & verū ex nō veris. cū autem medium ex necessitate est, & conclusio est ex necessitate: sicut ex veris verū est semper. sit enim a de b ex necessitate, & hoc de c: necesse est ergo & a, c inesse. sed cū ex necessitate sit conclusio: neq; mediū necessarium esse possibile est. sit enim a in c non ex necessitate inesse, in b autem a, & hoc in c ex necessitate: & a ergo in c ex necessitate erit. sed non esse supponebatur. ¶ Quoniam igitur si scit demonstratiue, oportet ex necessitate inesse: manifestū quoniam & per medium necessarium oportet habere demonstrationē, aut nō sciet. neq; enim propter quid, neque quia. quare necesse est illud esse. sed aut opinabitur, nesciens: si opinabitur non necessarium tanq̄ necessarium, aut neq; opinabitur similiter, siue quoniam sciat per media, siue propter quid & per immediata. ¶ Accidentium autem non per se quo modo definitū est per se quidem: non est scientia demonstratiua. non enim est ex necessitate monstrare conclusionē. accidens enim contingit nō esse. de tali enim dico accidente. ¶ Et tamen ambiget fortasse aliquis: cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse. nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia: postea dicat conclusionē. oportet autem interrogare non tanq̄ necessarium esse propter interrogata: sed quod dicere necesse est illa dicenti, & vere dicere si veræ sunt quæ insunt.

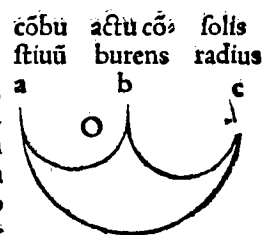
¶ Sexti cap. notæ.

¶ Accidentia nō sunt necessaria: nō necessario insunt. ¶ Demonstrationē necessariam esse: demonstrationē esse ex necessarijs. ¶ Quemadmodū sophistæ: ut Protagoras. qui prolatis in medium veris

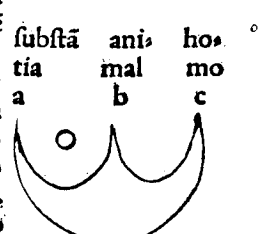
risimilium propositionū sarcinulis: promittebat eos scientias habituros, qui illas mente tenuissent. & huiusmodi nugæ & sophismata: stultis (quos suadēdo in suā sententiam pellexerat) auditoribus venditabat. Illum irridet Plato: in eo dialogo, quem inscripsit Protagorā. ¶ Quod non ex necessitate sit: ut cui neq; a ex necessitate insit, neq; ipsum ex necessitate insit c. ¶ Medium ex necessitate est: cū necessario utriq; extremo iungitur, cūq; utraq; propositio necessaria est. ¶ Verum ex non veris syllogizari monstratū est cap. 2. 3. & 4. præcedentis libri. ¶ Non potest huiusmodi conclusio ex necessarijs monstrari. hoc ideo est: quia id quod necessarium nō est, nō potest ex necessarijs syllogizari, ut paulo ante in litera monstratū est. accidentia autē quæ per se nō sunt: non necessaria sunt.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

Sextum cap. conclusiones tres. corollaria tria. dubium unū, & illius dilutio. ¶ Prima conclusio. Si est demonstratiua scientia: ut ex necessarijs principijs sit, oportet. Nam quod scitur: ut aliter sese habeat fieri non potest. At quod scitur: ex ijs quæ per se sunt, scitur. quæ autē per se sunt, necessario rebus insunt. nā quæ per se insunt, quædā in eorū ratione quibus insunt collocatur: quædā vero sunt in ratione eorū quæ prædicantur de ipsis, quorum semper oppositorū alterū inesse necesse est. Si igitur est demonstratiua scientia: ut ipsa ex necessarijs sit, oportet. ¶ Secunda conclusio. Demonstratiuus syllogismus: ex huiusmodi quibusdā necessarijs propositionibus coalescit. ¶ Primo. nā omne quod inest: aut necessario inest, aut secundū accidens inest. Atqui accidentia nō sunt necessaria. si autē non sunt necessaria: ex talibus nō paritur demonstratiua scientia. quare minime syllogismus esset demonstratiuus. omnis igitur syllogismus demonstratiuus ex necessarijs est. ¶ Secundo, aut certe sic dicendū: aut quod ponant principium, demonstrationē necessariam esse, si id quoq; quod demonstratur aliter se habere nō potest. oportet igitur syllogismū demonstratiuum ex necessarijs esse. ¶ Tertio. Fieri potest, ut is qui nō demonstrat ex veris duntaxat, syllogizet. At fieri nō potest, ut quis ex necessarijs syllogizet nisi qui demonstrat. nā solius demonstrationis id iam peculiare est. merito igitur recurret & erit ex necessarijs syllogismus. ¶ Quarto. Hoc signo etiam patere potest demonstrationem ex necessarijs esse: quoniam sic obstitimus aduersus eos qui se arbitrantur demonstrare, id nō esse necesse si arbitramur quæ sumuntur, aut omnino aliter se habere, aut si id dispositionis gratia supponitur. demonstratio igitur ex necessarijs est syllogismus. ¶ Primum corollariū. Ex his igitur manifestū est eos nimirū stultos, ignauosq; esse qui se probe principia sumere cōsent, si probabilis duntaxat propositio sit & vera, quemadmodū sophistæ. quod scire sit scientiam habere. sciunt autē (ut eorū fert opinio) qui eiusmodi verisimilia calleant. Verum id perperam. nam non idcirco quia probabilis sit, aut nō: propositio principium est. sed quia prima est eo in genere: circa quod versatur demonstratio. modo nō omne verum: proprium, primumq; est eius generis in quo demonstratio versetur. ¶ Quinto. Demonstrationē etiam ex necessarijs syllogismū esse: ex ijs quæ sequuntur dilucere potest. Nam si quis nō habet rationem propter quid eius cuius est demonstratio: minime est sciens. atqui si demonstratio ex nō necessarijs esset: minime haberetur ea quæ propter quid est ratio. ut insit a ei quod est c ex necessitate. & sit b medium per quod monstrari putatur. tum est quod nō ex necessitate sit. nesciuit (qui hac argumentatione usus est) rationē propter quid huius cuius demonstratio quærebatur. nam hoc nesciuit propter medium acceptum: quandoquidē illud non esse contingit. conclusio autē necessaria est. quare semper est. demonstratio igitur ex necessarijs est. ¶ Sexto. Præterea si quispiam nunc nescit, ratiocinationē habens & saluus, incolumiq; sensu, & re conclusionēq; salua neq; rei sit oblitus: is quoq; neq; prius sciuit. si autē medium necessarium nō sit corrumpetur. quare si ita sit: habebit ratiocinationē saluus, mentēq; incolumi & re salua, neq; rei oblitus. nescit autē per huiusmodi medium: neq; igitur per illud prius sciuit. Et si corruptum nō est, contingit autē corrumpi: sanē accidens possibile erit, & aliter sese habere cōtingens. at eum qui ita sese habebit: scire impossibile est. ¶ Secundū corollariū. Fit igitur ut cū conclusio necessaria sit: nihil prohibeat medium per quod ostensa est, non esse necessarium. at cū mediū necessarium est: ex necessitate & conclusio necessaria est. Nā fieri potest ut necessariū ex nō necessarijs syllogizetur: sicut & verū ex non veris. Verū cum medium ex necessitate est: etiam conclusio necessaria est. quemadmodum ex veris semper vera est. Nam omni b ex necessitate insit a, & omni c ex necessitate b, & omni c quoq; ex necessitate inest a. Cæterū cū necessaria non sit conclusio: neq; medium necessarium esse possibile est. Nā omni c insit a, sed non ex necessitate: & si fieri potest omni b ex necessitate insit a, & omni c ex necessitate b: igitur omni c ex necessitate a inest. sed nō inesse supponebatur. Cum igitur conclusio nō necessaria: neq; medium necessarium. ¶ Tertium corollariū. Manifestum igitur etiā est si quispiam scit demonstratiue: oportere & id quod scit, ex necessitate esse, & eū oportere per mediū necessarium demonstrationē habere, aut ipsum neq; scire propter quid, neq; illud ex necessitate esse. sed aut arbitrabitur se scire nesciens, si id iudicabit necessariū quod non est necessariū: aut si id nō arbitrabitur esse necessariū. similiter quoq; nesciat siue per media, siue propter quid & immediata. ¶ Tertia conclusio. Accidentium quæ per se nō sunt eo modo quo definita sunt per se: nō est demonstratiua scientia. Nā non potest huiusmodi conclusio: ex necessarijs monstrari. nā accidens potest nō esse: neq; necessarium est. de tali enim accidente: sermo est. atqui demonstratiua scientia, ex necessarijs. non igitur huiusmodi accidentium scientia demonstratiua est. ¶ Dubium. At dubitare quispiam possit, cuiusnam rei gratia de his interrogare opus est:

sumptio & conclusio indefinitæ.

Ex numero 79 primi priorū.

si non est necesse conclusionem esse: ¶ Dilutio. Nihil refert si quispiam quæuis talia interrogatus: 65
postea concedat conclusionem. sed oportet ea interrogare, non vt per interrogata necessarium
quicquam efficiatur: verum quia conclusionem concedere necesse est, si quis illa concedat. & ve-
ram esse concedere: si illa vera sint.

¶ Demonstrationes ex ijs quæ per se sunt & ex perpetuis esse. Cap. VII.

Quoniam autem ex necessitate sunt circa vnumquodque genus quæ 66
cunq; per se sunt, & secundum quod vnumquodque est: manifestum est
quoniam de ijs quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, & ex ta-
libus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt. ¶ Quare nõ necessa 67
rium conclusionem scire propter quid sit: neq; si semper sint, non per se autem.
vt sunt per signa syllogismi. hoc enim per se: nõ per se sciet, neq; propter quid.
propter quid autem scire: est per causam scire. propter hoc ipsum ergo oportet &
tertio medium, & primum medio inesse. ¶ Non ergo est ex alio genere descen- 68
dentem demonstrare. vt geometricum in arithmetica. Tria enim sunt in de-
monstrationibus, vnũ quidem quæ demonstratur conclusio. hoc autem est quod
inest alicui generi per se. vnum autem dignitates. dignitates autem sunt ex qui-
bus est demonstratio. tertium autem genus, subiectum: cuius passiones & per se
accidentia ostendit demonstratio. ex quibus igitur demonstratio fit: contingit
eadem esse. Quorum autem genus alterum est, sicut arithmetica & geometria:
nõ est arithmetica demonstrationem conuenire in magnitudinibus acciden-
tia, nisi magnitudines numeri sint (hoc autem quo modo cõtingit in quibusdã:
posterius dicetur) sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod
fit demonstratio: & alia similiter. ¶ Quare aut simpliciter necesse est idẽ esse ge 69
nus, aut aliquo modo, si debet demonstratio descendere: aliter autẽ quoniam im-
possibile, manifestũ est. ex eodem enim genere necesse est, vltima & media esse.
si nanq; non sunt per se: accidentia erunt. ¶ Propter hoc geometria non est de- 70
monstrare quod contrariorũ vna sit scientia, sed neque quod duo cubi sit vnus cubus:
neq; alterius scientia quod alterius est. sed aut quæcunq; sic se habent adinuicẽ:
vt quod alterum sit sub altero. vt perspectiua ad geometriam, & consonantia ad
arithmetica. neq; si aliquid inest lineis non secundum quod lineæ sunt & non in
quantum ex proprijs principijs. vt si pulcherrima linearum recta est: aut si con-
trario modo se habeat circulari. non enim secundum quod proprium ipsarũ genus
est: sed in quantum cõmune quoddam. ¶ Manifestum autem est & si sint propo- 71
sitiones vniuersales ex quibus est syllogismus: quod necesse est & conclusionem per-
petuam esse huiusmodi demonstratiõis, & simpliciter (vt est dicere) demonstra-
tionis. ¶ Non est ergo demonstratio corruptibilium, neq; scientia simpliciter: 72
sed sic est sicut secundũ accidens. quod non vniuersalis ipseus est: sed aliquando
& sic. cum autem ita sit: necesse est alteram nõ vniuersalem esse propositionem,
& corruptibilem. corruptibilem quidem: quoniam & conclusio est. non vniuer-
salem autem: quod hoc quidẽ erit, hoc autem non erit ex quibus est. quare non
est syllogizare vniuersaliter: sed quoniam nunc est. ¶ Similiter se habet de dif- 73
finitione. quoniam quidem est diffinitio aut principium demonstrationis, aut
demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis.
¶ Eorum autem quæ sæpe sunt sunt demonstrationes & scientia (vt lunæ de- 74
fectus) manifestum est quoniam secundum quod huiusmodi sunt, semper
sunt. in quantum autem non semper: secundum partem sunt. sicut autem de-
fectus est: similiter & in alijs. ¶ Quoniam autem manifestum est quod de- 75
monstrare vnumquodq; non est, sed aut ex vnoquoq; principiorum: si id quod
demonstratur sit secundum quod est illud. non autem est scire hoc quidem: si ex
veris & indemonstrabilibus monstratur & immediatis. est enim sic monstrare
sicut Bryson tetragonismõn. Secundum commune enim monstrant rationes

huiusmodi quod & alteri inest. vnde & in alijs conueniunt hæ rationes nõ con-
genis. non itaq; secundum illud scit: sed secundum accidens. non enim conue-
nit demonstratio & in aliud genus. Vnumquodq; autem scimus non secundum
accidens: cum secundum illud cognoscimus, secundum quod est ex principijs illius
inquantũ illud est. vt duobus rectis æquales habere cui inest per se quod dictum
est: ex principijs illius. ¶ Quare si per se & illud inest cui inest: necesse est mediũ
in eadem proximitate esse. si vero non sit, sed sicut harmonica per arithmetica,
huiusmodi autem demonstrantur quidẽ similiter: sed differunt. nam ipsum qui-
dem quia: alterius quidem scientia est. subiectũ enim genus alterum est: sed pro-
pter quid, est superioris, cuius per se passiones sunt. ¶ Quare ex his manifestum
est quod non sit demonstrare vnumquodque simpliciter: aliter quã ex proprijs vniuf-
cuiusq; principijs. sed horũ principia: habet cõmune. Si autem manifestum hoc:
manifestum & quoniã non est vniuscuiusq; propria principia demonstrare. erunt
enim illa omniũ principia, & scientia eorum domina omniũ. & nanq; scit magis
ex superioribus causis sciens. ex prioribus enim scit: cũ non ex causatis sciat cau-
sis. quare si magis scit & maxime: & scientia illa erit & magis & maxime. Sed
demonstratio nõ conuenit in aliud genus aliter quã vt dictum est geometricæ in
machinatiuas, aut perspectiuas, & arithmetica in harmonicas. ¶ Difficile autẽ
est nosse si ex vniuscuiusq; principijs scimus aut nõ: quod quidem est scire. opi-
namur autem hoc, si habeamus ex veris aliquibus syllogismum & primis scire:
sed hoc non est, sed congenia oportet esse primis.

¶ Septimi cap. notæ.

67 ¶ Per signa. Quod ignes in domibus accensi sint: & iam summa procul villarũ culmina fumant.
quod nox in procinctu & vicina sit, maioresq; cadunt altis de montibus vmbra. Ignium signum:
fumi. vicina noctis signum: procumbentes & accliuës vmbra. quod si ab ijs signis ducatur syllogis-
mus, simpliciter scire non facit. nam propter ea vt res sit quam indicant: minime dicunt. ¶ Tria in
68 quaque demonstratiõne simpliciter: affectio quæ & passio dicitur & prædicatum, genus subiectum
& proloquia. ¶ Sub proloquijs & dignitatibus: genus omne principiorũ propriorum cõprehens-
dimus. ¶ Contingit eadem esse: vt ea quæ eiusdẽ generis sunt, de se mutuo dicta. & nihil prohibet:
70 in eodẽ genere eadem proloquia, varijs affectiõibus monstrandis assumi. ¶ Tessera, numerus cu-
bus. & est qui cõtinuo in se trino ductu procreatur. vt ter tria ter, sunt 27, & tessera. & quater qua-
tuor quater, 64: numerus cubus & tessera. Sunt etiam & cubi in magnitudinibus: solida sex æquis
72 quadris faciebus contenta. qualem figurã tali præferunt. ¶ Demonstratio particularis non proprie
simpliciter demonstratio est: quod iam per alterum & vniuersalis virtute, scire facit. habet tamen de-
monstratio particularis (de qua cap. 23. propensior determinatio est) locum in disciplinis. tum quod
ea sola plerunq; egemus, tum quod non promptum sit & obuium, vniuersale reperire. Si tamen est
particularis: & vniuersalem priorem posse esse oportet. Est enim particularis inæqualitas: & vniuer-
salis æqualitas quædam. & quanto particulare minus facit scire quã vniuersale: tanto demonstratio
particularis minus simpliciter demonstratio est, quã vniuersalis. Quia tamen demonstratiõis parti-
cularis conclusio de omni & per se, aut per se est, etiam si non sit de omni: nihil prohibet asserere
eam esse perpetuam, pariter & ex perpetuis & incorruptibilibus procedere. Tametsi enim vniuer-
sale hæc simul claudat & de omni, & per se, & insuper addat primum: particularis duas primas par-
ticulas, aut vnitas, aut discretas continet: à quibus secundo loco post vniuersale, dicitur perennis ac
perpetua. Et ideo quanuis id litera sileat, quia agit de ea demonstratiõne quæ maxime est: non est
74 tamen id intelligere difficile. ¶ Deliquium, eclipsis. Et vt de illis demonstratiõnes simpliciter &
scientia simpliciter habentur: illa semper sunt, & notionem vniuersalem habentia. vt autẽ aliquan-
do sunt, & aliquando non: notiones sibi potius accidentarias & particulares asciscunt. ¶ Triplices
tanguntur diffinitiones. Nam quædã est immediata: & hæc propter quid dicit, estq; demonstratiõ-
nis principium. quædam autem mediata: quæ quidem solum quid est importat, & hæc ad conclu-
sionem attinet. Porro quædam nonnihil immediati mediatiq; insinuat: quæ idcirco, & quid &
propter quid dicere nõ immerito asseritur. & hæc id à demonstratiõne differt: quod ea quæ simul con-
tinet demonstratio, in situm propositionum sunt digesta, secretaq; eadem autem in diffinitione:
nullo huiusmodi situ sunt discreta. quare eiusmodi diffinitio, demonstratio est confusa: & demon-
stratio, diffinitio discreta, & à confusione exempta. vt si dico deliquium lunæ esse obiectum terræ
ex diametro soli, lunæq; medium: diffinitio immediata est, & dicens propter quid luna patitur de-
y. iij.

liquium. At si dixerō deliquium lunæ esse defectum luminis in luna: diffinitio hæc mediata est, & quid est duntaxat explicans. postremo vero qui dixerit deliquium lunæ, priuationem luminis in luna obiectu terræ ex diametro soli lunæque medio contingentem: diffinitionem explicat partim immediatum, partimque mediatum claudentem, & quæ quid dicit, & propter quid, & quæ totius demonstrationis subiecta & prædicata propemodum continet, sed non discreta situique qui demonstrationi debetur necdum restituta. At digeretur hoc pacto in situ propositionum, & conclusionis. cum obiectus est terræ ex diametro soli lunæque medius: destituitur luna lumine. at sole & luna suorum orbium intersectionum puncta occupantibus, est terræ obiectus ex diametro soli & lunæ medius. tum igitur luna, priuatur lumine. Diffinitionem immediatam vocant aliqui secundam formam: & mediatam, diffinitionem secundum materiam, & tertiam, secundum formam & materiam simul. verum hæ non sunt Aristotelis nuncupationes, vt amplius agnosceretur cap. 10. secundum huius. ¶ Prima philosophiæ principia sic propria & affinia vnicuique inferiori disciplinæ: vt principia arithmetices affinia sunt musicæ, & principia geometriæ, optica inspectiuæque. Quare dici possunt quædam propria: quæ manifestum est non posse demonstrari, cum sint omnium prima. quare & id quodammodo verum: propria cuiusque principia non posse monstrari.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

Septimum cap. conclusiones quatuor corollaria nouem. ¶ Prima conclusio. Demonstrationes quæ scientiarum sunt effectrices: ex ijs quæ per se sunt, coalescunt. Nam circa vnum quodque genus subiectum, necessario insunt ea sola quæ per se sunt. ex necessarijs autem demonstrationes, quæ scientias parituræ sunt. Huiusmodi igitur demonstrationes ex ijs sunt quæ per se sunt. sola quidem per se: necessario insunt. nam accidentia non sunt necessaria. ¶ Primum corollarium. Quare ex accidentibus non necessarium est conclusionem scire propter quid est: tametsi & inseparabilia sint, affintque semper, non sint autem per se. Eius rei indicio sunt syllogismi qui per signa sunt. id enim quod est per se: ex huiusmodi non per se quispiam sciet & propter quid sit. scire sanè propter quid est: est per causam scire. signa autem & id genus accidentia: causæ non sunt. Hac igitur causa oportet & tertio medium, & primum medio per se inesse. vt propter quid & per causam sciamus, demonstrationemque habeamus scientificam. ¶ Secundum corollarium. Non igitur contingit vt ex alio genere in aliud genus quisquam demigrans, demonstrat: vt ex genere geometrico in arithmetico genus. Nam in demonstrationibus tria sunt. vnum quidem est quod in conclusione demonstratur. id autem est quod alicui generi subiecto per se inest. secundum sunt dignitates ac prologia. sunt autem dignitates ex quibus procedunt demonstrationes. & tertium est genus subiectum: de quo affectiones & accidentia per se, ostendit demonstratio. ex quibus igitur est demonstratio: contingit eadem, affiniaque esse. & quorum genus alterum est, vt arithmetica & geometria: id non conuenit. neque est arithmetica demonstrationem magnitudinibus sua coaptare accidentia: nisi magnitudines numeri sint (hoc autem quo pacto in quibusdam fieri potest, vt scilicet demonstratio vnius scientiæ, alteri accommodetur: postea dicetur) sed arithmetica demonstratio semper habet subiectum genus circa quod illa ipsa versatur demonstratio: & alia similiter. ¶ Tertium corollarium. Quare si de genere in genus demigrare demonstratio debeat: aut genus idem, aut aliquatenus idem esse necesse est. Quod autem secus se habente genere subiecto id impossibile sit: manifestum est. nam ex eodem genere, naturæque affinis & extrema & media demonstrationum esse oportet: si per se esse debeant. at per se esse oportet. nam si non sunt per se: accidentia erunt, ex quibus nulla interrogatur demonstratio. ¶ Quartum corollarium. Hanc ob causam non est geometriæ demonstrare quod contrarium vna est scientia: neque quod duæ tesserae vna sit tessera. neque omnino quod vnius scientiæ est: alteri incumbit demonstrare, nisi in ijs quæcunque sic se habent, vt altera sub altera contineatur. quo pacto inspectiuæ ad geometriam, & musica ad arithmetica se habere dignoscitur. Neque geometriæ est omnia demonstrare de suis generibus subiectis: vt si quippiam inest lineis non per se & vt lineæ sunt & non quatenus ex proprijs geometriæ principijs id agnoscendum. vt si recta linearum pulcherrima est: aut si recta linea circulari euadat contraria. nam hæ affectiones non secundum ipsarum genus desumuntur: sed ad commune quiddam genus & multiuagum pertinent. ¶ Secunda conclusio. Demonstrationis simpliciter, conclusio perpetua est. Perpicuum id statim est: si propositiones ex quibus demonstratiuus syllogismus est, vniuersales sint. atqui demonstrationis & (vt ita dicam) simpliciter, omnino, & absolute demonstrationis propositiones sunt vniuersales: conclusio igitur perpetua. ¶ Quintum corollarium. Non est igitur corruptibile demonstratio simpliciter, neque simpliciter scientia: sed eorum demonstratio & scientia, tanquam per accidens. Hoc enim ideo est quod huiusmodi accidentaria demonstratio ac scientia: non eius est quod est vniuersale. atque cum est hæc accidentaria, cum demonstratio, tum scientia: necesse est alteram esse non vniuersalem & caducam. caducam quidem: quoniam & conclusio cum est, caduca est. non vniuersalem autem: quoniam & conclusio non vniuersalis. quia eorum ex quibus hoc quidem erit, illud vero non erit: cum sit corruptibilis & caduca. quare non fit vniuersaliter & pro omni tempore demonstratio: sed

73 pro aliquo tantum. ¶ Tertia conclusio. Simili modo & circa diffinitiones: res sese habet: vt perpetuæ sint & incorruptibiles. Quia diffinitio aut principium est demonstrationis, aut demonstratio solo situ dispositioneque distans, aut quædam demonstrationis conclusio. merito igitur similiter se habent: vt & de demonstrationibus dictum est. ¶ Sextum corollarium. Vnde sit exploratum cum eorum quæ plerumque sunt (vt lunæ deliquia) demonstrationes ac scientiæ fiunt: vt hæ res tales sunt & demonstrationis scientiæque capaces, semper sunt & vniuersales. vt autem non semper sunt particulares. Et vt de deliquio: similiter & in alijs est dicendum. ¶ Septimum. Manifestum etiam est non esse demonstrandum vnumquodque, nisi ex cuiusque principijs: si id quod demonstrat insit quatenus illud est. Non est sanè hoc scire si ex veris & indemonstrabilibus & immediatis ostendat. Nam sic ostendi potest: sicut Bryson circuli quadraturam. huiusmodi enim ratiocinationes (quali vltus est Bryson) secundum aliquid commune & vagum monstrant: quod & alij generi competet. Quam ob causam & huiusmodi ratiocinationes alijs rebus non syngeneis & genere affinibus tribuuntur, accommodanturque. Non igitur secundum illud commune & vagum quispiam simpliciter scit: tametsi verum sit & indemonstrabile, mediocque carens, sed secundum accidens. nam non conuenit: vt demonstratio in aliud genus demigret. Tunc certe vnumquodque scimus non secundum accidens: cum per illud cognoscimus per quod inest, ex ipsius quatenus ipsum est principijs. vt cum scimus tres duobus rectis æquos habere ei inesse cui per se inest: ex proprijs illius principijs, quo modo dictum est. ¶ Octauum. Quare si quippiam ei cui inest per se inest: & medium syngeneum, affinitateque generis coniunctum esse necesse est. sin autem genere iunctum non sit: attamen perinde erit ac cum in musica per arithmetica demonstratur. Talia autem identidem demonstrantur: sed demonstratio differentias in se feruat. nam ipsum quod est, alterius scientiæ est. illius namque est cuius alterum genus est subiectum & ipsum propter quid alterius superioris scilicet, cuius per se affectiones prædicatæ sunt. ¶ Nonum. Quare ex his perspicuum euadit fieri non posse, vt vnumquodque demonstratur simpliciter, nisi ex proprijs cuiusque principijs. Verum (dices) eorum quæ sic demonstrantur principia: commune principium habent. Si certe hoc ita esse sit exploratum: manifestum etiam est & propria cuiusque principia non posse quempiam demonstrare. Nam erunt illa principia, omnium propria principia: & eorum scientia domina omnium. nã scit magis qui ex superioribus causis scit. ex prioribus enim tunc nimirum scit: cum ex ijs (quæ neutiquam effectus sunt) cognoscit causas. Quare qui ex illis primatibus principijs scit: & magis, & maxime scit. & scientia illa erit: & magis, & maxime scientia. Verum propter hoc demonstratio non in aliud genus aptatur: nisi modo quo dictum est geometriæ demonstrationes in eas quæ extruendarum machinarum facultatis sunt, aut in inspectiuas: aut alia ex parte arithmeticas in melicas, musicalisque coaptari. ¶ Quarta conclusio. At vero difficile est quempiam nosse: sciat necne. Nam arduum ac difficile est nosse: si ex cuiusque principijs scimus, an secus. quod quidem est scire. Arbitramur autem hoc modo scire: si ex veris & primis quibuscunque syllogismum habeamus. id autem non oportet: sed ea quæ scimus, generis affinitate primisque coniuncta esse oportet.

¶ De principijs tum vagis comunibusque, tum proprijs ac addictis. Cap. VIII.

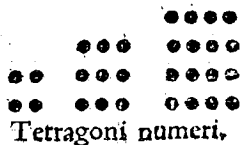
79 **D**ico autem principia in vnoquoque genere: illa quæ quoniam sint non
80 contingit demonstrare. ¶ Quid quidem igitur significant & prima & quæ sunt ex primis: accipiendum. quæ autem sint principia quidem necesse est accipere: alia vero demonstrare. vt quid vnitates, aut quid rectum, & quid triangulus. esse autem vnitatem accipere & magnitudinem: altera vero
81 monstrare. ¶ Sunt autem quibus vtuntur in demonstratiuis scientijs: alia quidem propria vniuscuiusque scientiæ, alia vero communia. communia vero secundum analogiam: quoniam vtile est quantumcunque est in eo (quod est sub scientia) genere. propria principia quidem: vt lineam esse eiusmodi, & rectum. communia autem: vt æqualia ab æqualibus si auferas, quæ æqualia reliqua sunt. sufficiens autem vnumquodque horum. quantumcunque in genere est. idem enim faciet etiam non de omnibus accipiat. sed in magnitudinibus solum, arithmeticae autem in numeris.
82 ¶ Sunt autem propria quidem & quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia speculatur quæ sunt per se. vt arithmetica vnitates, geometria autem signa & lineas. hæc enim recipiunt esse, & hoc esse. horum autem passionum per se, quid quidem vnaquæque significet, accipiunt. vt arithmetica quidem quid par aut impar, aut quadratus, aut cubus. geometria vero quid irrationale, aut inflecti, aut concurre. quod autem sint: demonstrant per communia, & ex ijs quæ demonstrantur. & astrologia similiter. ¶ Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est: quæcunque esse ponuntur. hæc autem sunt genus, cuius per se passionum speculatiua
y. iij.

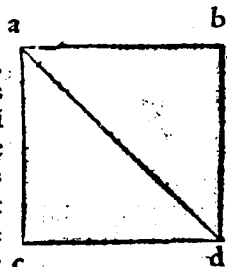
est. & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demonstrant. & tertium passiones, quarum quid significet vnaquæque, accipit. ¶ Quaedam tamen scientias nihil prohibet quædam eorū despiciere. vt genus non supponere esse: si sit manifestum quoniam est. non enim similiter manifestum est quoniam numerus sit: & q̄ calidum & frigidum. & passiones non est recipere quid significant: si sint manifestæ. sicut neq; cōmunia non recipit quid significant quod est æqualia ab æqualibus demere: quoniam notū est. sed nihil minus natura tria hæc sint: circa quod demonstrat, & quæ demonstrat, & ex quibus. ¶ Non est autē suppositio neq; petitio: quod necesse est propter seipsum esse, & videri necesse est. non enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eam quæ est in animā. quoniā neq; syllogismus. semper enim est instare ad exterius orationem: sed ad interius orationem non semper. ¶ Quæcunq; ergo quidē demonstrabilia esse accipit ipse non demonstrans, hæc si quidem quæ videntur accipiat: discenti suppositio & non est simpliciter suppositio, sed ad illum solum. si vero neq; vnus opinionis aut contraria est, accipiat: idem petit. Et in hoc differt suppositio & petitio. est enim petitio in contrariū discentis opinioni, aut quodcunq; aliquis demonstrabile cum sit, accipiat: & vtatur non demonstrans. ¶ Termini igitur non sunt suppositiones. nihil enim esse aut non esse dicunt: sed in propositionibus sunt suppositiones. terminos solum intelligere oportet. hoc autem non est suppositio: nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat. sed quibuscunq; existentibus in eo q̄ illa sunt: fit conclusio. ¶ Neq; autem geometra, falsa supponit: sicut quidam affirmant dicentes, q̄ oportet non falso vti geometram, mentiri autem dicentem lineam esse vnus pedis quæ non est vnus pedis, aut rectam lineam non rectam existentem. sed geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit: sed quæ per hæc ostenduntur. ¶ Amplius. Petitio & suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autē neutrum horū. ¶ Species quidem igitur esse, aut vnum aliquid extra multa non necesse est esse: si demonstratio erit. esse tamen vnū de multis verū dicere: necesse est. non enim erit vniuersale nisi hoc sit. si vero vniuersale non sit: medium nō erit. quare neq; demonstratio. oportet itaq; aliquid vnum & idem de pluribus esse nō æquiuocum. ¶ Non contingere autem idem simul affirmare & negare, neq; vna recipit demonstratio: sed aut si indigeat monstrare conclusionem sic. ostenditur autem accipientibus primum de medio q̄ verum, negare autem non verum. medium autem nihil differt esse & non esse accipere. similiter autem & tertium. si enim assignetur de aliquo hominem, verum est dicere: & si non hominem, verum. sed si solum hominem animal esse: omne, non animal autem non. erit enim verum dicere Calliam, siue non Calliam esse animal: non animal autē non. Causa autem est quod primum non solum de medio dicitur, sed de alio: propter id quod de pluribus. quare neq; si medium & idem est, & non idem: ad conclusionem nihil differt. ¶ Commune autem, affirmare aut negare: quæ est ad impossibile demonstratio, accipit. & hoc neque semper vniuersaliter: sed quantum sufficiens est. sufficiens autem est in genere. dico autem in genere, vt circa quod genus, demonstrationes fert: sicut dictum est prius. ¶ Communicant autem omnes scientiæ secundum communia. communia autem dico: quibus vtuntur tanquam ex eis demonstrantes, sed non ex quibus demonstrant, neq; quod demonstrant. Et dialectica quidem de omnibus, etsi aliqua vniuersaliter tentet monstrare communia. vt quod est affirmare omne, aut negare, aut quod est æqualia ab æqualibus demere, aut talium quælibet. Sed dialectica nō est definitorum sic quorundam: neq; generis alicuius vnus. non enim interrogaret. demonstrantem autem non est interrogare: propter id quod oppositorum esse non monstrat idem. ostensum autem est hoc in ijs quæ de syllogismo.

¶ Octauum Capitis notæ.

80 ¶ Principia sint: principia sint vera. ¶ Quid par, quid impar ex quarti cap. notis. Tetragonus is dicitur numerus: qui per suas vnitates descriptus, quatuor latera possidet æqualia vt 4, 9, 16. 82 ¶ Quid tessera, ex præcedentis cap. notis. Irrationalis magnitudo ad aliam dicitur: cum nulla est ad illam ratio, quæ numeri ad numerum. vt diagoni quadrati ad costam. ¶ Inflexum, cum subulat. vt absis chordæ. ¶ Hæc magnitudines conuix dicuntur: quæ non sunt parallelæ, atq; æquidistantes. ¶ Ex quibus primis demonstrant. secundū analogiam intellectis, & subiectam materiā. ¶ Neq; esse aut non esse dicunt: neque affirmationes sunt, neq; negationes. ¶ Vniuersale pro eo hic sumit, quod de multis dicitur vniuoce. quale genus, species, & reliquæ quinque vocum dicuntur. Et ideas Platonis abiunctas à singularibus, rejicit: tanquam demonstrationis artificio ineptas. ¶ Nisi illi opus sit sic conclusionem monstrare. Nam quando assumitur in demonstratione non contingere quippiam simul affirmare & negare: illud idem in conclusione ponitur. vt de quocunq; est finitum, non simul affirmare est non finitum, mundus autem finitus: non igitur de mundo simul est & affirmare, non finitum. aut hoc pacto, quicquid finitum est, finitum est & non est non finitum: mundus autem finitus: mundus igitur finitus est & non est non finitus. ¶ Medium esse & non esse sumere: affirmatum & negatum sumere. esse quidem: vt si sumitur homo. non esse vero: si sumitur medium non homo. ¶ Geometra solum differit de magnitudinibus. Arithmetica de numeris, musica de consonantijs. astrologia de globis cælestibus. inspectiua de visibilibus radijs. dialectica autem non est certi generis, quo de differat: sed omnibus disciplinis cum opus est, suas communicat differendi vices, argumentationesque. ¶ In ijs qui de syllogismo. Nam ex affirmatiuis ostenditur affirmatiua: sumpta autem opposita, non potest ostendi nisi negatiua.

Tetragoni numeri.

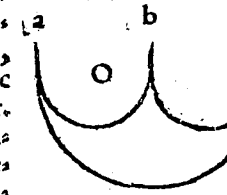
Chorda

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAUI.

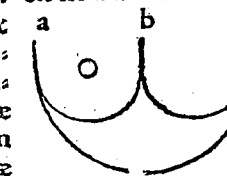
80 ¶ Octauum cap. annotationes quindecim. ¶ Annotationes. Prima. Ea in vnoquoque genere voco principia: quæ quod vera sint, non contingit demonstrare. ¶ Secunda. In demonstrationibus quidnam principia & ea quæ ex ipsis sunt, significant: sumitur, supponiturque. & quod principia sint, sumere necesse est: cætera vero demonstrare. Vt quid significet vnitates, quid rectum & quid triangulus: & esse vnitatem & magnitudinem sumere oportet, cætera vero demonstrare. ¶ Tertia. Eorum quorum in demonstratiuis scientijs accommodatur vsus, hæc quidem cuiusque propria, illa vero communia. communia vero secundum proportionem ac analogiam. vt pote quorum vtilitas tanta, quantum in eo genere de quo scientia est, efflagitur. Propria quidem sunt vt lineam esse talem, & rectum esse. Communia vero vt si ab æqualibus æqualia demas: quæ relicta fuerint esse æqualia. & horum vnumquodque satis: quantum in quoque genere efflagitur intellectum. nam idem efficiet, eritque æque efficax: tamen si non de omnibus sumat geometra, sed de magnitudinibus solum. & arithmetica sufficit: si solum sumat in numeris. ¶ Quarta. Sunt etiam ea propria quæ sumuntur: & circa quæ, ea quæ per se insunt, scientia speculatur. Vt arithmetica sumit vnitates esse, & geometria puncta & lineas (hæc enim esse sumunt, & quid sint) & eorum per se affectus considerant, & de quoque affectu quid significet. Vt Arithmetica quid impar, quid par, quid tetragonus, quid tessera. geometria vero quid irrationale, quid inflexum, quid conuixum. quod autem hæc sunt: ostendunt per communia, & interdum per ea quæ sunt demonstrata. Et astrologia similiter propria sumit esse, de quibus suas affectiones per se monstrat. ¶ Quinta. Neque id ab re euenit. Nam omnis demonstratiua scientia circa tria versatur, quæ & esse ponuntur. Hæc autem sunt: genus subiectum, cuius affectionum per se, scientia speculatrix est. & communia proloquia quæ axiomata, dignitatésque dicuntur: ex quibus vt arcem, primatumque tenentibus, demonstrant. & tertium, sunt affectiones: quarum quid quæque significet sumit demonstrator. ¶ Sexta. Nihil prohibet scientiarum nonnullas: quæpiam horū vt sumant omittere. vt interdum genus subiectum non supponere, si sit manifestum ipsum esse. non enim æque manifesta omnia. vt non æque manifestum est: numerum esse, & calidum & frigidum esse. Neq; sumere necessarium est affectiones quid significant, si sint permanentes: vt neq; communia proloquia quid significant. vt quidnam designet ab æqualibus æqualia demere sumit quispiam: quia id oppido quàm clarum est, & permanentem. Nihilominus tamen tria hæc natura sunt. circa quod scientia demonstrat, & id est genus subiectum. & quæ demonstrat, & hæc sunt affectiones. & ex quibus illas demonstrat, & hæc sunt proloquia. ¶ Septima. Non id est suppositio & postulatum quod necesse esse, & quod videri, concedique necesse est. Nam non est ad exteriorē orationem demonstratio: sed ad eam quæ in mente clausa habetur. vt neque syllogismus secundum exteriorē orationem, sed secundum internam iudicandus. nam semper ad exteriorē orationem oblectari contingit: non autem semper ad internam, & quæ in pectore clausa geritur. ¶ Octaua. Quæcunq; profecto demonstrari possunt, si non demonstrat quis, sumit autem: si illa videntur discenti, supponit. sed hæc non simpliciter suppositio, sed ad illum duat. Si vero ipse & is qui

Conuix.

finitum & nō est nō finitū
finitum tum dus.

animal & non est nō aīal hō

Callias

nō hō & non nō Calias

discit, non vnus eiusdemque sunt opinionis, aut si contraria est, sumat tamen, id postulatam est. & in hoc differunt suppositio & postulatam. nam postulatam contrarium est opinioni discitis: aut quod cum demonstrari queat, sumit quis vtriusque, cum id non demonstrat. ¶ Nona. Diffinitio nes non sunt suppositiones. Nam diffinitiones neque esse neque non esse dicunt. suppositiones autem dicunt esse & non esse. suntque inter propositiones computandæ. Cæterum diffinitiones solum intelligere oportet. at id suppositio non est si intelligat: nisi quisquam acquiescere veram esse se dicat. sed ea suppositiones sunt: quæ cum sint, & eo quod illæ sint, conficitur conclusio. ¶ Decima. Minime geometra falsa supponit, vt nonnulli astruxerunt, inquiringes: non oportere falso vti demonstrantem, geometram autem falso vt, dicentem lineam esse pedaneam quæ pedanea non est, & rectam quæ minime est recta. Verum geometra nihil concludit, eo quod ea sit quam designauit: sed eo quod ea sint quæ per designata significantur, indicanturque. ¶ Undecima. Postulatam omne & suppositio omnis, aut vt vniuersale aut vt particulare est. diffinitiones autem: neutrum horum sunt. ¶ Duodecima. Ideas, speciesque aliquid vnum esse extra multa: haudquam necesse est, si demonstratio sit futura. vnum tamen in multis esse asserere, verum esse oportet. Nam nisi id sit: non erit vniuersale. at si vniuersale non sit: medium non erit. quare quoque neque demonstratio. oportet igitur aliquid vnum & idem de multis verum esse, non æquibcum: quod sanè est vniuersale. ¶ Decimatercia. Nulla demonstratio id proloquium assumit, non contingere simul idem affirmare & negare: nisi illi opus sit sic, cumque particula illa conclusionem monstrare. Monstratur autem sic conclusio: si primum accipiunt de medio quoniam affirmare verum sit, nõ sit autem verum negare. & nihil refert medium esse & non esse sumere, similiter autem & tertium terminũ. Nam si assignetur medium homo, & hominem de aliquo reuera est affirmare: & sumitur medium esse. Et si sumatur medium non homo, de aliquo etiam verum est affirmare: & sumitur non esse. At si solum hominem medium sumimus: verum est hominem, id totum esse animal & non esse non animal. Et ita de tertio termino. nam si sumetur Calliam esse hominem, reuera est affirmare. & sumetur tertius terminus esse. Et si non Calliam esse hominem, etiam verum est affirmare: & sumetur non esse. veruntamen siue Callias sumatur, siue non Callias: animal esse, at non esse non animal oportet. Causa autem quoniam primus terminus non solum de medio dicitur, sed & de tertio termino propter id quod ad plura se extendit. quare si medium & idem & non idem, siue assertum siue negatum: nihil refert ad colligendam conclusionem. ¶ Decimaquarta. Commune proloquium aut affirmare aut negare necesse esse: ea sumit demonstratio quæ est ad impossibile. Attamen hæc communia non semper vniuersaliter intellecta sumit: sed quantum fat est. Sat est autem secundum genus & subiectam materiam intellecta, secundum genus inquam circa quod demonstrationes quispiam affert, vt & prius quoque dictum est. ¶ Decimaquinta. Communicant adinuicem scientiæ omnes: in istis quæ communia sunt. Communia autem ea dico quibus vtuntur, tanquam ex eis demonstrantes: non sunt autem demonstrantes ex eis. sed in istis non communicant adinuicem scientiæ: ex quibus demonstrant, neque in eo quod demonstrant. Dialectice autem (quæ differendi facultas est) omnibus communis est, & si quæ vniuersaliter ipsa communia attendet ostendere. Veluti si tentet ostendere, omne affirmare aut negare. aut æqualia ab æqualibus relinquendum dempta sunt æqualia. aut si quæ huiusmodi sunt aliqua. Dialectica autem non est sic aliorum determinantum, neque generis alicuius vnus determinati, præfixique. nam non interrogaret. ei autem qui demonstrat non opus est interrogare: ob id ipsum quod ex oppositis, non est ostendere idem. ostensum autem est id: in istis libris, qui sunt de syllogismo.

¶ Cuiusque disciplinæ proprias, accommodatasque esse interrogaciones.

Cap. I X.

SI autem idem est interrogatio syllogistica & propositio contradictio nis, propositiones autem sunt secundum vnamquamque scientiam ex quibus est syllogismus: secundum vnamquamque erunt vti que aliquæ interrogaciones scientiales, ex quibus qui est secundum vnamquamque, proprius sit syllogismus. ¶ Manifestum itaque quod non omnis interrogatio geometrica erit, neque medicinalis: similiter autem & in alijs. sed ex quibus aut monstratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex eisdem monstratur geometriæ, vt visibilia: similiter autem & in alijs. ¶ Et de istis quidem & rationem ponendam esse ex geometricis principijs & conclusionibus: sed principiorum rationem non ponendam esse geometriæ secundum quod est geometra. similiter autem & in alijs scientijs. ¶ Neque omne est vti que; vnum quæque scientem interrogandum, neque secundum omne interrogatum esse respondendum de vnoquoque: sed quæ sunt secundum scientiam determinata. ¶ Si

autem disputet cum geometra secundum quod est geometra sic: manifestum est, quod & bene, si ex istis aliquid demonstrat. si vero non: non bene. manifestum autem est quod non arguit geometram, sed aut secundum accidens. ¶ Quare non vti que; erit in non geometricis de geometria disputandum. latebit enim prave disputans. similiter autem & in alijs se habet scientijs. ¶ Quoniam autem sunt geometricæ interrogaciones, nõne sunt & nõ geometricæ? ¶ Et quæ sunt secundum vnamquamque scientiam, & quæ secundum ignorantiam qualis geometrica est? ¶ Et vtrum qui secundum ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus: an paralogismus? ¶ Secundum geometriam autem, aut ex alia arte vt musica: est interrogatio non geometrica. de geometrica autem: vt adinuicem parallelas concurrere opinari, geometrica quodammodo est & non geometrica alio modo. dupliciter enim hoc est sicut arithmon. alterum quidem non geometricum est in non habendo: alterum vero in prave habendo. & ignorantia hæc quæ est, ex eius principijs: contraria est. In doctrinis autem non est similiter paralogismus: quia medium semper est dupliciter. etenim de hoc omni: & hoc iterum de alio dicitur omni. quod autem prædicatur: non dicitur omne. hæc autem sunt vt est videre in intellectu: sed in orationibus latet. vtrum omnis circulus figura sit: si scribatur autem manifestum est. quid autem: sint ne carmina circulus? manifestum quoniam non sunt. ¶ Non oportet autem instantiam in ipsum ferre si sit propositio inductiua. sicut enim neque propositio est quæ non est in pluribus. non enim erit in omnibus. ex vniuersalibus autem syllogismus manifestum est quod neque instantia est. eadem enim sunt propositiones, & instantiæ. quam enim fert instantiam: hæc fiet vti que; propositio demonstratiua, aut dialectica. ¶ Contingit autem quosdam non syllogistice dicere propter id quod accipiunt vtriusque consequentia. vt & Cæneus facit quod ignis in multiplicata analogia sit. & nanque ignis cito generatur sicut dicit. & hæc est analogia. sic autem non est syllogismus: sed si velocissimam analogia sequitur multiplicata, & ignem velocissima in mutatione analogia. ¶ Aliquando quidem igitur syllogizare non contingit ex acceptis: aliquando vero contingit, sed non videtur. Si autem esset impossibile ex falsis verum monstrare: facile vti que; esset resolvere. cõuerterentur enim ex necessitate. sit enim a ens: hoc autem cum sit, ea vti que; sunt quæ noui quoniam sunt vt b. ex his igitur monstrabo quoniam illud est. ¶ Conuertuntur autem magis quæ sunt in mathematicis: quoniam nullum recipiunt accidens (& in hoc differunt ab istis quæ sunt in dialogis) sed diffinitiones. Augentur autem non per media sed in assumendo: vt a de b, hoc autem de c, item hoc de d & hoc in infinitum: & in latus, vt a de c, & de e, vt est numerus quantus vel infinitus. hoc autem in quo sit a, numerus impar quantus: in quo b, numerus impar in quo c. est & itaque a de c, & est par quantus numerus in quo sit d, par numerus in quo est e: est ergo a de e.

¶ Noni Capitis notæ.

94 ¶ Propositio contradictionis: contradictionis vera & determinata. vt pote interrogantur in disciplinis non principia sed ea quorum ratio assignari potest. recipitur autem a demonstratore contradictionis pars, sed determinate vna & vera demonstranda. & in hoc a dialectico differt qui ad vtranuis partem differt: sed ad veram ex veris, ad falsam autem ex apparentibus & verisimilibus.

96 ¶ De interrogacionibus: geometra & alius quisque artifex, rationem reddit, quod aliquid notius habet (nam sua principia non interroganda sunt) de suis autem principijs nõ reddit rationem: quia nihil ipsis vt huiusmodi, notius est. ¶ Paralogismus, hic qui formam habet vitiosam, qui ex oppositis est: duntaxat materiæ vitium habet, non autem formæ. ¶ *Πυθμός*: consonantia, modulatioque; *ἄρυσμός* autem quod non habet consonantiam modulationemque, aut quod prave habet. quale forte id Lucretij carmen de animalium partibus. Harum intestinum quoduis quale esse putandum est. ¶ Prave principia habemus: quando perperam ea intelligimus, aut eorum oppositis assentimur: ¶ Prædicatum non dicitur omne: nõ prædicatur cum vniuersalitatis nota. sed primus terminus de omni medio hoc est cum vniuersalitatis nota sumpto: & mediũ hoc modo, de omni tertio. & hoc

in demonstratione vniuersali affirmatiua quæ prærogatiua quadam alias antecellit, de qua re posterior futurus est sermo. ¶ Sexti corollarij quòd ad inductiuas disciplinarum propositiones, nulla 104
 afferri debeat aut possit instantia: ratio ea est. quia inductio in disciplinis, solarum est immediatarum propositionum, & quæ demonstrari non possunt. ad eas enim quæ demonstrari possunt futilis est & nullius momenti, si quando fieret: vt quæ non satisfacit. quandoquidem maius lumen, & demonstrationis lucem requirunt. at si ad eas esset instantia: illa ad eas monstrandas falsas & suas oppositas veras, sumi posset. non igitur immediatæ indemonstrabilesq; essent: cuiusmodi tamen inductiuæ disciplinarum sunt. est enim inductio (vt dictum iam est) immediatarum propositionum. ¶ Si 105
 ex falsis nõ posset sequi verum: statim paralogismus Cænei reduceretur in syllogismum. vt & iste omnino homo est animal, & equus animal: equus igitur homo. Nam fieri non possit: vt ex falsis sequatur verum. quia sequitur, omne animal est equus: igitur equus est animal. conclusio vera est: igitur & id ex quo sequitur. ex falso enim non colligitur verum ex hypothesi. Vera igitur omne animal equus. argumentor itaq; omne animal equus, omnis homo animal: igitur (indirecta ratiocinatione colligendo) equus est homo. propositio monstrata vera, assumptio nota. syllogismus igitur. reuocatusq; est paralogismus in syllogismum. Verum id minime dari debet ex falsis non posse colligi verum: vt monstrat Aristoteles cap. 2, 3, & 4 secundi priorum. ¶ Assumendo, sumendo scilicet 107
 plures assumptiones. vt si ita ratiocinationem formauero, omne corpus substantia, omne animal matum corpus, omne animal animatum, omnis homo animal: omnis igitur homo substantia: propositio vna posita, & assumptiones tres. Quare dialecticæ in immensum augeantur per assumptiones: hoc est quia etiam assumunt ea, quæ sunt per accidens, quæ certum, determinatumque non habent numerum. mathematicæ autem & demonstratiuæ: sola ea quæ per se sunt, quæ numerum habent determinatum. quare huiusmodi incrementa euadere non possunt in immensum: si eas contingat illo modo crescere, facilius igitur erit eas quàm dialecticas resolvere.

¶ PARAPHRASIS CAP. NONI.

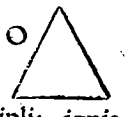
Nonum cap. conclusiones tres. corollaria septem. quæstiones tres. dilutio. ¶ Prima conclusio. 94
 Secundum vnamquamque scientiam, aliquæ sunt scientificæ interrogationes: ex quibus in vnaquaque scientia peculiaris conflatur syllogismus. Nec ab re: si eadem est interrogatio ad syllogizandum idonea, & propositio contradictionis. sunt autem in vnaquaque scientia huiusmodi propositiones: ex quibus coalescit syllogismus. igitur & scientificæ interrogationes. ¶ Primum corollarium. Vnde fit exploratum non omnem interrogationem geometricam 95
 medicinalémve esse: & pari modo in cæteris scientijs. sed ex geometricæ sunt, aut ex quibus quippiam eorum quorum est geometria demonstratur: aut quod per eadem ostenditur ipsi geometriæ. ceu quædam quæ visui subiecta sunt in inspectiua: & in cæteris scientijs simili modo. ¶ Secundum. 96
 Patet etiam geometræ ex suis principijs & conclusionibus de hisce geometricis interrogationibus rationem esse reddendam: sed de suis principijs minime illi secundum quòd geometra est reddendæ rationis negotium impendet. & de cæteris sciētis simile iudicium. ¶ Tertium. Neq; 97
 minus manifestum non vnumquocq; scientiæ professorem omnem interrogationem esse interrogandum: neq; illi de vnoquoq; secundum omne interrogatum esse respondendum. sed illa interroganda, quæ sunt in sua scientia determinata. ¶ Quartum. Fit etiam vt si differat quis cū geometra vt geometer est hoc pacto, hoc est ex ijs quæ suæ scientiæ sunt addita determinatq; manifestum 98
 est quoniam probe differit si ex illis aliquid monstrauerit. si vero non ex ijs quæ geometricæ sunt facultatis: non probe. & manifestum est illum non redarguere geometram: nisi secundum accidens. ¶ Quintum. Quapropter ex ijs quæ non sunt geometrica: non erit in geometria differendū. Nam 99
 si differendo latebit geometram is, qui prauè differit, minimèq; intelligetur. & de cæteris scientijs simile subit iudicium. ¶ Prima quæstio. At vero quia interrogationes sunt nonnullæ geometricæ: nõne sunt & non geometricæ? ¶ Secunda. Nõne interrogationes quæ sunt secundū vnāquamq; 100
 aliam scientiam, & quæ sunt secundum ignoratiam talem qualis ea est quæ geometrica ignoratio est: nõne inquam eiusmodi interrogationes non geometricæ? ¶ Tertia. Vtrum is secundum ignorantiam sit syllogismus, qui ex oppositis fit syllogismus: an is qui est paralogismus? ¶ Dilutio. Interrogationes sunt non geometricæ: aut secundum geometriam aut ex alia arte. ex alia quidem arte: vt interrogatio in musica, non geometrica est. ex geometria vero, vt si quis arbitretur lineas parallelas 101
 commeare atque concurrere. Verum parallelas concurrere: quodammodo geometricum est, & quodammodo non geometricum. nam dupliciter non geometricum dicitur: quemadmodum & inconsonum. Vno quidem modo non geometricum eo quòd nihil habeat geometriæ: vt & inconsonum, quòd nihil habeat consonantiæ. altero vero modo eo quòd prauè habeat. Et ea ignorantia 102
 quæ ex geometriæ principijs prauè quidem habitis: geometriæ cõtraria est, estque potius ignorantia syllogismus ex huiusmodi principiorum oppositis. In mathematicis autem non æque paralogismus fit vt in dialecticis: quia in mathematicis semper medium bis sumitur. nam & primus terminus de omni medio, & medium de tertio omni dicitur. prædicatum autem non omne dicitur. & hæc in huiusce demonstrationibus licet perquam facile & quasi mētis obtutu percipere. 103

sed hæc in disceptationibus dialecticis latent, non vsq; adeo mentis oculis peruia. In mathematicis quidem sit ne omnis circulus figura: si quis delineauerit, id manifestū est. quid autem, sunt ne verus 104
 circulus: si interroget quis: continuo manifestum est nõ esse. ¶ Sextum corollarium. Manifestū in disciplinis neq; esse neq; oportere (si propositio ea est quam inducimus) ad id instantiam ferre. Nam quæadmodum non est disciplinæ propositio quæ non est in pluribus (si enim non sit in pluribus: non erit in omnibus. at syllogismus ex vniuersalibus. quare & suæ propositiones erūt in omnibus) ita quoq; manifestum est non esse disciplinæ instantiā quæ non sit in pluribus. nam posterius eadem propositiones quæ prius instantiæ. quæ enim afferit quis instantiam: hæc sanè fiet propositio 105
 aut demonstratiua aut dialectica. non igitur fieri potest vt ad propositionē inductiuā, quāme inducimus: in disciplinis afferamus instantiam. quādoquidem neq; ipsa, neq; eius opposita demonstrari possit. ¶ Secunda conclusio. Accidit nonnullos paralogismum facere, & colligere vitiose: ob id ipsum quòd media accipiunt quæ vtrunq; sequuntur extremum. Vt & Cæneus facit concludēs ignem multiplicata proportione fieri. nam (vt dicit) ignis cito gignitur. quod autem multiplicata 106
 proportione fit: cito gignitur. Ignis igitur (vt vult) in multiplicata fit proportione. Verum hallucinatur, neq; sic syllogismus est. Sed si celerrimam generationem sequitur multiplicata proportio, & ignem celerrima generatio: multiplicata proportio sequitur hoc pacto. Quicquid celerrime gignitur, multiplicata proportione fit, ignis autē celerrime gignitur: ignis igitur multiplicata proportione fit. ¶ Septimū corollarium. Interdū igitur ex ijs quæ sumpta sunt non cõtingit syllogizare: interdū vero cõtingit sed nõ fieri syllogismū, interdū latet. At vero si esset impossibile ex falsis verum colligere: facile profecto esset talem qua vsus est Cæneus orationē in syllogismum resolvere. nam ex necessitate conuerteret. Sit enim a conclusio, ens atq; verum. Hoc enim verū fit: & ea 107
 vera sunt quæ noui ad id propositiones esse (vt verbi causa: quæ sint b) ob id quia non possit colligi ex falsis verum. ex b igitur propositionibus monstrabo a esse: sic igitur facile esset in syllogismo, primum resolvere. ¶ Tertia conclusio. Facilius est in mathematicis resolvere quàm in dialecticis. Magis sanè cõuertuntur quæ sunt in mathematicis: quia mathematicæ scientiæ nullum admittunt accidēs (& in hoc ab ijs differūt quæ sunt facultatis differēdi, orationib; sed diffinitiones, eaq; quæ in diffinitionibus sunt, sumunt. ¶ Secundo. Augentur in immensum ratiocinationes dialecticæ non per media sed assumendo. vt a de b & b de c, & c de d, & hoc in infinitum. At mathematicæ non illo modo si augentur augebūt in infinitum. Ad latus vero augentur. vt si a dicatur de c & de e. Vt esto a numerus absolute aut quātus aut infinitus: b autem impar cuiuscunq; quāritatis, & c impar determinatus. Licet itaq; colligere a de c hoc pacto. omne b est a, & omne c, b: omne igitur c, a. Et esto d par numerus cuiuscunq; sit quātutatis: & e determinatus par. igitur colligetur a de e hoc pacto. omne d, a, & omne e d: omne igitur e, a. Et dialectica augendo nullis certis statibus limitib; procedit. Mathematicæ autem non sic in indeterminatam feruntur. Nimirum igitur in mathematicis resolvere facilius est quàm in dialecticis.

¶ De demonstratione propter quid, & quòd est. Cap. X.

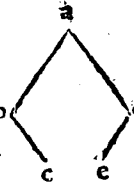
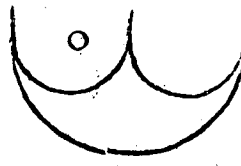
Sed quia differt, & propter quid scire, primum in eadem scientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo si nõ per immediatā fiat syllogismus. non enim accipitur prima causa: sed quæ propter quid scientia, est secundum primam causam. Alio modo si per immediatā quidem: sed non per causam, sed per cõuertentia & per notius. prohibet enim nihil æque prædicatium: notius aliquando esse non causa. quare per hanc erit demonstratio. Vt quòd prope sint planetæ per illud quòd nõ scintillare. sit in quo c planetæ, in quo b non scintillare, in quo a prope esse. verū igitur est de c, b dicere. planetæ enim non scintillant. sed & a de b, non scintillans enim prope est. hoc autem accipitur per inductionem, aut per sensum: necesse ergo a ipsi c inesse, quare demonstratum est quòd planetæ prope sunt. Hic ergo syllogismus nõ est propter quid: sed quia. non enim ex eo qd non scintillant prope sunt: sed propter illud qd prope sunt, non scintillant. ¶ Possibile est autem & per alterū, alterum monstrare: & erit propter quid demonstratio. vt sit c planetæ, in quo b prope esse, a non scintillare. est igitur b in c, quod est nõ scintillare. quare & a in c, & erit propter quid syllogismus. accepta enim est prima causa. Iterum sic lunam demonstrant quòd quidem circularis sit per incrementa. si enim quod augetur sic circularē quidem sit, augetur autem sic luna: manifestum quoniam circularis. sic igitur ipsius quia, factus est syllogismus. econuerso autem posito medio: ipsius propter quid syllogismus fit. non enim propter augmenta ipsius, circularis est: sed quia circularis

Cænei paralogismus. cito gignitur.

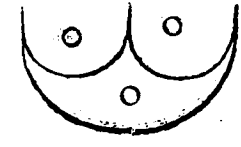

multiplicata proportione fit.

multiplicata proportione fit. celerrime gignitur ignis

nũc: Im; par terna q̄ter; rus par riu; nari; a b d c e

ris est, accipit augmenta huiusmodi. Luna sit in quo c, in quo b sit augmentum, sit in quo a circulare. ¶ In quibus autem media non conuertuntur, & est notius quod non est causa: quia monstratur. sed & propter quid, non amplius in quibus medium extra ponitur. etenim in his non propter quid: sed ipsius quia demonstratio, non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries, quia non est animal. si enim non respirandi causa est hoc: oportet esse animal causa respirandi. Vt si negatio causa est ipsius non esse: affirmatio causa est ipsius esse. sicut si sine mensura esse calida & frigida causa est nō sanādi: & mensura huius, causa erit sanandi. similiter autem, & si affirmatio est causa ipsius esse: & negatio ipsius non esse. in his autem sic demonstratis non cōtingit quod dictum est. nō enim omne animal respirat. Syllogismus autem huius causæ: est in media figura. vt sit a animal, in quo b respirare, in quo c paries. in quo b quidem igitur omni, est a. omne enim respirans est animal. in c autem nullo. quare neq; b in c nullo est. nō igitur respirat paries. Comparantur autem huiusmodi causæ secundū excellentiam dicitis. hoc autem est plurimum distans medium dicere. sicut enim illud est quod Anacharfidis: q̄ in Scythis non sunt sibilatores. neq; enim vites. Secundum igitur eādē scientiam & secundum mediorum positionem: hæc differentiæ sunt ipsius quia, ad eum qui propter quid est syllogismus. ¶ Alio autem modo differt propter quid ab ipso quia: quod est per aliam scientiā vtrunq; speculari. huiusmodi autem sunt: quæcunq; sic se habent adinuicem, q̄ alterum sub altero est. vt perspectiua ad geometriā, & machinatiua ad stereometriam, & harmonica ad arithmetiam, & apparentia ad astrologiam. ferè quidem vniocæ sunt harū quædam scientiarum. vt astrologia mathematica, & quæ nautalis est & harmonica mathematica, quæ est secundum auditum. Hic enim ipsum quia, sensibile est scire: sed propter quid, mathematicorum. hi enim habent causarū demonstrationes, & frequenter nesciunt ipsum quia. sicut illi vniuersale considerātes: sæpe quædam singularium nesciunt, propter id q̄ non intendūt. Sunt autem hæc quæcunq; alterum quiddam sunt secundum substantiam, & vtuntur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt. non enim de subiecto aliquo. si enim de aliquo subiecto geometrica sunt: sed non sunt secundum quod geometrica sunt. ¶ Habet autem se ad perspectiuam sicut hæc ad geometriam & alia ad istam. vt id quod est de iride ipsum quidem quia est scire physici: sed propter quid perspectiui, aut simpliciter, aut secundum disciplinam. ¶ Multæ autem & non sub seinuicē scientiarum: habent sic. vt medicina ad geometriā. quod enim vulnera circularia tardius sanantur, medici est scire quia: propter quid autem, geometræ.

¶ Decimi Cap. notæ.

¶ Prima causa: immediata, proximæque causa quæ æqua est. vt primum vniuersale, proximum, immediatūque est atque æquum. ¶ In assignatis: non respirare, non animal, respirare, animal. ¶ De Anacharside Scytha ex Diogene Laertio. qui cum interrogaretur: essentne apud Scythas fidicines: respondisse fertur, ne vites quidem. quasi id genus muliercularum quæ mimæ, scenicæque sunt, vni sint affectatrices. & ferè id hiltrionum proprium est: non pauco se proluere mero, prius quam aut cantu aut gestulationibus suis quenquam demulcere velint. ¶ Mediorum positione. medium quandoque ponitur effectus: quandoque causa. & id quandoque causa prima quæ effectiōni æquat. quandoque causa propensior, diffusiorque & magis ampla. quandoq; vero contractior, quam est effectus. cum causa aut latior aut contractior est: demonstrat quod est. cum autem æqua, primæque & immediata: demonstrat propter quid est.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

Decimū cap. cōclusiones sex. ¶ Prima cōclusio. Scire q̄ est, & propter quid est: differūt. Primo in eadē sciētia: & in hac quidē dupliciter. Vno quidē modo si per causas sed nō immediatas fiat syllogism⁹: scimus quidē q̄ est, nō autē propter quid. nā nō accipitur prima. sed quæ ppter quid est sciētia: secundū primā causam euadit. Altero quidē modo per prima,

Neq; b in c nullo. aux: sis negatio num.

proximæque & immediata scimus: sed non per causam, verum per eorum quæ conuertuntur, nobis notius. Nam nihil prohibet eorum quæ de se mutuo prædicantur: notius aliquādo id esse quod non est causa. quare per id erit demonstratio. vt quod vagæ stellæ prope sunt: per hoc quod est nō scintillare. Sit c stellæ vagæ. b non scintillare. a vero prope esse. verum est igitur b dici de c: nam stellæ vagæ sunt quæ non scintillant. sed & a dicitur de b: nam quæ non scintillant prope sunt (huius autem: aut inductione aut sensu fides sumatur) necesse igitur per primam figuram & a dici de c. quare demonstratum quod stellæ vagæ prope sunt. hæc igitur demonstratio non propter quid est: sed quod est. Scimus igitur quod est hoc modo: sed non propter quid est. non enim propter hoc quod non scintillant prope sunt, sed contra propter id quod prope sunt, non scintillant. ¶ Secunda conclusio. Fieri potest vt contra alterum monstretur per alterum: & erit tunc propter quid demonstratio. Vt esto c stellæ vagæ. b prope esse. & a non scintillare. ei itaque quod est c, inest b: & ei quod est b, inest a. quod quidem a positum est esse non scintillare. quare per primam figuram ei quod est c inest a. & erit hoc pacto, propter quid syllogismus. nam accepta est prima causa. Rursus sic monstrant lunam sphericæ, rotundæque esse formæ per incrementa. Nam si quid rotundæ accrescit, rotundum est. luna autem, rotunda suscipit incrementa. luna igitur rotunda est. Factus igitur est syllogismus quod est. At si medium econuerso ponatur rotundum, sit syllogismus, demonstratioque propter quid. Nam non propter rotunda accrementa, luna sphericæ formæ ac rotunda est. sed augmenta suscipit rotunda propter id quod spheroides, rotundæque formæ est. Sit c luna. b rotundum. a tale incrementum. ¶ Tertia. In ijs in quibus ipsa media non conuertuntur, & id notius est quod non est causa: quod est ostenditur, at propter quid est, non monstratur. etiam & in ijs in quibus medium extra ponitur. Nam & in his non propter quid est, demonstratio est: sed ipsius quod est. nam id medium quod foris est, non dicitur causa. veluti si quis percontetur propter quid paries non respirat, & respondeatur propter id quod non est animal, non iusta adhibita est causa. nam si eius quod est non respirare causa est non animal, oportet animal causam esse eius quod est respirare. vt si negatio causa ipsius non esse, & affirmatio quoque causa erit ipsius esse. vt si calidorum, frigidorumque intemperamentum, non potiundæ sanitatis causa est: & eorundem quoque contemperamentum eiusdem sanitatis habendæ causa erit. Verum non sic in assignatis contingit quod dictum est, animal scilicet primam causam esse eius quod est respirare. nam non omne animal respirat. Et syllogismus huius causæ quæ tranfcendit, & foris est: in secunda est figura. Vt esto a animal. b respirare. & c paries. omni b igitur inest a: nam omne respirans, animal. & nulli c inest a. quare per secundam figuram nulli c inest b. nullus igitur paries respirat. Tales autem causæ ijs veniunt comparandæ, quæ per superabundantiam dicuntur. hoc autem est id medium dicere, quod multum semotum est. cuiusmodi id Anacharfidis est, qui cum interrogaretur, nunquid apud Scythas essent fidicines: respondit, nam ne vites quidem. In eadem igitur scientiā & in mediorum positione, hæc differentiæ sunt ipsius quod est, ad eum qui propter quid est syllogismus. ¶ Quarta conclusio. Altero vero modo differt scire propter quid, ab eo quod est scire quod est: eo quod in altera & altera scientia vtrunque speculari. Talia autem sunt quæ sic se habent adinuicem, vt alterum sub altero sit. vt ea quæ sunt in perspectiua ad geometriam, & ea quæ sunt in facultate extruendarum machinarum ad solidorum scientiam, & ea quæ melica sunt, auditūque mulcentia ad arithmetiam, & phænomena apparentiæque ad astrologiam. & ferè synonymæ, cognominæque & eodem nomine consentientes harum scientiarum pleræque. vt astrologia mathematica est, & nautica quæ sub astrologia est mathematica, & musica quæ auditus arbitrio constat: identidem mathematica. nam in ijs quæ ita se habent: est eorum scire quod est, qui sensuum adminiculatione vtuntur. at scire propter quid est: ipsorum mathematicorum, qui mente & cogitatione a sensibilibus abstrahunt. nam hi propter quid demonstrationes habent, causasque contemplantur. & frequenter euenit vsu vt nesciant ipsum quod est perinde ac illi qui vniuersale considerant, per sæpe nonnulla singularium nesciunt, quia ad illa non intendunt animum. Et sunt hæc quæ propter quid considerant, alterum quidem secundum substantiam & intellectualem, atque formis citra materiam, subiectūque vtuntur. Nam mathematicæ scientiæ circa formas versantur. non enim de subiecto aliquo illis cura est. nam etsi in subiecto aliquo geometrica sint, id sanè nō est secundum quod geometrica sunt. ¶ Quinta. Verum non solum earum quæ formas citra materiam, & cogitatione a subiecto seiuages considerant, est propter quid considerare: sed & interdum aliarum quæ circa sensibiles, iunctatq; subiecto versantur formas. Nam vt perspectiua se habet ad geometriam: ita & alia ad perspectiuam, vt ea scientia quæ est de cælesti arcu. Physici quidem est euise rei scire quod est: ipsius autem perspectiui scire propter quid est, aut omnino aut quantum suæ disciplinæ attinet. ¶ Sexta conclusio. Non solum harum disciplinarum quarum vna sub altera est, vna considerat quod est, & altera propter quid: sed & multæ scientiarum sic se habent, quæ sub seinuicem non collocantur. Vt medicina quæ minime sub geometria collocata est: sic ad geometriam se habet. nam quod circularia vulnera tardius sanantur, medici est scire quod est: at propter quid id est, ipsius est geometræ scire.

stellæ quæ prope nō scintillant sunt

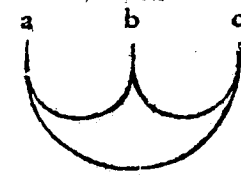
demonstratio quod est

nō scintillant stellæ q̄ stellæ apperit vagæ

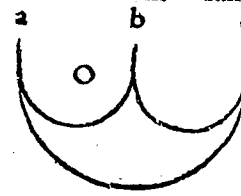
demonstratio ppter qd

rotundæ qd rotundæ luna accrescit

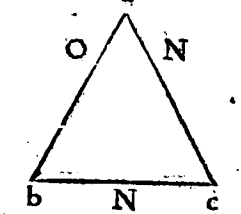
quod est

rotundæ rotundæ luna accrescit

propter quid est.

animal

respirans paries

Figurarum autē faciens scire, maxime: prima est. mathematicæ enim scientiarum per hanc demonstrationes ferunt. vt arithmetica, & geometria, & perspectiua: & ferè est dicere quæcunq; propter quid speculari faciunt considerationem. aut enim omnino, aut sicut frequentius & in plurimis: per hanc figuram (qui est propter quid) fit syllogismus. quare & propter hoc erit maxime faciens scire. propriissimum enim scire: propter quid speculari. **P**ostea ipsius quod quid est scientiam: per hanc solam venari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus: sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est. in vltima autem fit quidem: sed nõ vniuersaliter. sed quod quid est, vniuersalium est. non enim quodam modo est animal bipes homo. **A**mplius hæc quidem illis nihil indiget: illæ autem per hanc defantur, & augmentantur quousq; vtiq; ad immediata veniât. manifestum igitur est quod maxime propria scientiæ: est prima figura. **S**icut autem a esse in b contingit indiuisibiliter: sic & nõ esse possibile est. dico autem indiuisibiliter esse vel non esse: eo quod non est aliquid eorum medium. sic enim non erit secundum aliud esse. **C**um igitur aut a aut b in toto aliquo sit, aut etiam ambo: non contingit a in b primo nõ esse. Sit enim a in toto c: igitur si b non est in toto c (potest enim a quidem esse in quodam toto, sed b non esse in hoc) syllogismus erit quod non sit a in b. si enim in a quidẽ omni, est c, in b autem nullo est: in nullo b est a. Similiter autẽ & si b in aliquo toto est vt in d. d enim in omni b est, in a autẽ nullo, d: quare a, in nullo b erit per syllogismũ. Eodem autem modo mōstrabitur etsi vtraq; in toto aliquo sit. **Q**uod autem cōtingit b nõ esse in quo toto est a, aut iterũ a in quo est b: manifestum est ex coordinationibus, quæcunq; non cōmutantur adinuicem. si enim nihil eorũ quæ sunt in a c d coordinatione, de nullo prædicatur eorũ quæ sunt in b e f, a autem in toto g, sic coordinatione existente: manifestum est qd b nõ erit in g, commutarentur enim coordinationes. similiter autem est & si b in toto aliquo est. **S**i vero neutrum sit in toto aliquo nullo, non sit autem a in b: necesse est indiuisibiliter non esse. si enim erit aliquod medium: necesse est alterum horũ in quodam toto esse. aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus. si quidem igitur in prima figura, b erit in toto aliquo. affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. Si vero in media: vtrumq; contingit. ad vtrumq; enim posito priuatiuo: erit syllogismus. cum autẽ vtraq; priuatiua sit: non erit. manifestum igitur est qd contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter. & quando contingit & quo modo diximus.

¶ Vndecimi Cap. notæ.

Ineffe indiuidue: est primo, immediatẽque inesse, quando prædicatum à subiecto, nullo medio intercepto dirimitur diuiditurque. **I**n toto esse: in vniuersali, in prædicato quod vniuersaliter in toto non esse: in nullo esse, in prædicato quod omnino & vniuersaliter non inest. **N**am fiet syllogismus aut in prima figura aut in secunda. non enim fiet in tertia: quia non concludit vniuersaliter. ponitur autem prædicatum subiecto non inesse: & non id solum particulariter, sed vniuersaliter intelligendum. **P**rimam partem secundæ conclusionis non monstrauit: sed eam supponit quasi notam. quanquam id ex analogia oppositi: statim cognosci potest. quando prædicatum subiecto inest, & subiectum est in aliquo toto quod est in toto primo: prædicatum illud non indiuidue subiecto inest. Et cum subiectum non sit in toto in quo non sit prædicatum: illi indiuidue & proxime inest, & nullum interhiat, interiacetque medium.

¶ PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

Vndecimum cap. conclusiones quinq;. **P**rima conclusio. Figurarũ prima: maxime, scientiæ accommodata est. Primo. Nam mathematicæ scientiæ per hanc figuram suas afferunt demonstrationes: vt arithmetica, geometria, perspectiua. Et propemodũ possumus asserere eas omnes quæ propter quid considerationem efficiunt: hac figura id efficere. Omnino enim aut vt plurimũ qui propter quid est: per hæc figurã coalescit syllogismus. quare vtiq; propter hoc erit maxime, scientiæ accommodata. nõ propriissimus & maxime præcipuus sciendi modus is est:

qui est propter quid est, contemplari. **S**ecundo. Deinde ipsius quod quid est per hanc solam figuram vestigare scientiam possumus. per secundam enim non inuestigatur. nõ in secunda figura nullus fit affirmatiuus syllogismus. at ipsius quod quid est scientia syllogismo cõparatur affirmatiuo. Neque per tertiam figuram. nam tamen in tertia figura syllogismus fiat affirmatiuus: non tamen vniuersalis. at diffinitio vniuersaliũ est, syllogismiq; (quo vestigetur) eget vniuersalis adminiculo. nam non particulariter homo est animal bipes. Per primã igitur figuram relinquitur quod quid est esse vestigandum. **T**ertio. Hæc insuper figura secundæ & tertiæ nõ eget adminiculis: at contra illæ egent prima. nam secundæ & tertiæ figuræ demonstraciones per primam incrementum & augmentum: quousq; propositiones ad immediatas perductæ sint. Manifestum est igitur primã figuram ad scientiam, fastigium primatumq; tenere atq; esse accommodatissimam. **S**ecunda conclusio. Sicut contingit prædicatum inesse subiecto indiuidue: sic & prædicatũ non inesse subiecto indiuidue possibile. vt sicut a contingit inesse ei quod est b indiuidue: ita quoq; & non inesse. Dico autem prædicatum inesse subiecto indiuidue, aut indiuidue nõ inesse: eo qd eorum nullum medium, quodq; subiectum & prædicatũ nullo diuiduntur, dispescunturq; medio interuallo. sic enim possibile non erit prædicatum subiecto secundum aliud inesse. Sed hæc conclusio ex sequentibus dilucebit. **T**ertia conclusio. Cum subiectum aut prædicatũ est in aliquo toto aut vtrũq; in aliquo toto, in quo non est reliquum: prædicatũ subiecto indiuidue non inesse minime contingit. **V**t si a aut b sit in aliquo toto, aut vtrumq; a in quã in toto & b in toto: dico nõ contingere vt primo, indiuidueq; ac immediate nulli b inest a. Nam primũ ponatur vt prædicatũ a sit in aliquo toto vt c. ergo si b in toto c nõ est: potest enim a esse in aliquo toto in quo b toto nõ est) erit syllogismus nulli b inesse a. Nam si omni a inest c, & nulli b inest c: igitur per secundam figurã nulli b inest a. quare c medium est nulli b inesse a. non igitur a primo & indiuidue non inest b. Et simile eueniet si subiectũ b sit in aliquo toto: in quo toto nõ sit a, vt d. Nã omni b inest d, & nulli a inest d: igitur per secundæ figuræ syllogismum nulli b inest a. Erat igitur d medium ad concludendum ei quod est b nõ inesse a. quare falsum est a indiuidue nõ inesse b. Et idẽ est demonstrandi modus cũ vtrumq; & subiectum & prædicatum est in aliquo toto in quo toto non est alterum: prædicatum non indiuidue negari de subiecto. **Q**uarta conclusio. Possibile est subiectũ esse in aliquo toto in quo toto non est prædicatum: & contra. **V**t contingit b esse in aliquo toto in quo toto non est a: aut rursus a esse in aliquo toto in quo toto non est b. Id in præcedenti conclusione supponebatur quod hoc in loco demonstratur. Et id ita esse: manifestum est ex ordinatione simul earũ rerum quæ non miscentur adinuicem. Nam si nihil eorum quæ in eadem serie a c d collocantur, de nullo prædicatur eorũ quæ sunt in serie b e f, & a est in toto g qd ipsius sit coordinationis: manifestum est qd b non erit in g. quare a prædicatum erit in aliquo in quo toto nõ erit b subiectum. Nam nisi sic: cõmiscerentur series, quod est cõtra hypothesin. Et simili argumento si subiectum b sit in aliquo toto suæ seriei vt h: prædicatum a in illo toto non erit. Pro qua re hæc subdatur descriptio.

Series prædicati.

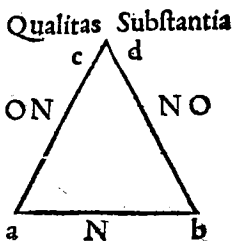
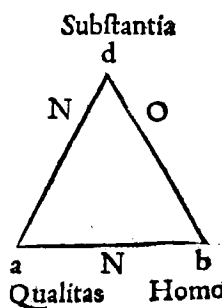
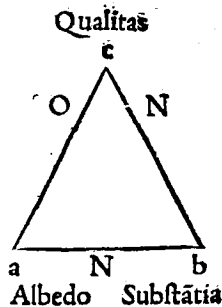
Series subiecti.

G	Substantia		N	H	Qualitas
A	Animatum		N	B	Habitus
C	Animal		N	E	Scientia
D	Homo		N	F	Mulica

Quinta conclusio. Cum prædicatũ subiecto non inest, si neutrũ in aliquo toto est: prædicatum subiecto nõ inest, & id quidem indiuidue. Nam si erit medium: necesse est alterum eorũ in aliquo toto esse. nam fiet syllogismus aut in prima figura, aut secunda. at si in prima figura: b subiectum erit in aliquo toto. nam in prima figura ad minus extremũ oportet esse propositionem affirmatiuam. at vero si fiat in secunda figura: vtrumuis & subiectum & prædicatum contingit esse in toto. nam ad vtrumuis extremum sumpta propositione negatiua: fit syllogismus. Si igitur propositio negatiua sumatur ad maius extremũ: subiectũ quod quidẽ minus extremũ est, erit in aliquo toto. Et si sumatur ad minus: prædicatum maiusq; extremum erit in aliquo toto. Cũ vero ambæ propositiones fuerint negatiuæ, nullius erit syllogismus. a igitur non erat in b: & id quidem sine medio & indiuidue. Manifestum igitur est alterum in altero contingere indiuidue non inesse: & quando id contingit & quo modo, iam diximus. Et pariter in hoc secunda conclusio manifesta dilucet.

¶ De ignorantia & syllogismo imperitiæ eorum quæ primo, immediatẽque infunt. Cap. XII.

Ignorantia autem non secundum negationem, sed secundum dispositionem dicta: est quidẽ per syllogismũ facta deceptio. Hæc autem in ijs quæ infunt primo, aut nõ infunt: contingit dupliciter. aut enim est cum simpliciter accipiat esse vel non esse, aut cum per syllogismũ

Nō sit enim accipiat opinionem. Simplicis quidē ergo opinionis simplex deceptio: sed quæ a in nullo, b: est per syllogismum plures sunt. Non sit enim a in nullo b indiuisibiliter: ergo si superfluit ne syllogizet a esse in b medium accipiens c, deceptus erit per syllogismū. contingit igitur vtrāq; propositiones esse falsas: contingit autem alterā solum esse falsam. si enim neq; a in nullo c erit, neq; c in nullo b erit. accepta autem vtraque e contrario, vtrāq; enim erunt falsæ. Potest autē sic se habere c ad a & ad b, q̄ neq; c sub a sit, neque in b vniuersaliter. b quidem impossibile est esse in aliquo toto. primū enim dictum est in ipso a, b non esse: a autem nō necesse est omnibus inesse quæ sunt c vniuersaliter. quare vtrāq; falsæ sunt. Sed alteram contingit veram accipere: non tamen quamlibet contingit, sed quæ est a c. nam c b propositio semper falsa erit: propter id q̄ c, in nullo b est. sed quæ est a c potest: vt si a & in c & in b indiuisibiliter est. cum enim primū prædicetur idem de pluribus: neutrum in neutro erit. Differt autē nihil: neq; si non indiuisibiliter insit. ipsius quidem esse igitur deceptio per ista, & sic fit solum. non enim erat in alia figura ipsius esse syllogismus. qui vero ipsius non esse: in prima figura, & in media est. primū igitur dicamus quot modis in prima sit & quomodo se habentibus propositionibus. ¶ Contingit igitur vtrāq; falsis. vt si a & in b & in c indiuisibiliter sit. si enim accipiat a in c nullo esse, c autem in omni b: falsæ sunt propositiones. ¶ Contingit autem & altera falsa, & hac quacūq; contingente. potest enim quæ est a c vera esse, quæ vero b c falsa. sed quæ est a c vera: quoniam non in omnibus quæ sunt, inest a. sed quæ est c b falsa esse: quoniam impossibile est esse in b c, in quo nullo est a. non enim etiam vera erit, quæ est a c propositio. simul autem & si sint vtrāq; veræ: & conclusio vera erit, sed etiam quæ est c b. ¶ Contingit veram esse cum altera sit falsa. vt si b in c sit & in a: necesse est enim alterū sub altero esse. quare si accipiat a in nullo c esse: falsa erit propositio. palam igitur quoniam & cum altera sit falsa, & in vtrāq; falsus syllogismus erit. ¶ Sed in media quidem figura: totas propositiones esse vtrāq; falsas non contingit. cum enim in omni b, a sit: nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero vero nullo erit. Oportet autem sic in media figura accipere propositiones, & q̄ in hoc quidem sit & quod in hoc nō sit: si quidem erit syllogismus. si igitur accipiantur sic falsæ: palam quod contrariæ e conuerso se habebunt. hoc autē impossibile est. ¶ In aliquo autem vtrāq; propositionem nihil prohibet falsam esse. vt si c in a & in b aliquo est. si enim a in omni c accipiat esse, b autem in nullo: falsæ quidem vtrāq; propositiones non tamen totæ, sed in aliquo. e conuerso autem posito priuatiuo similiter. ¶ Alteram autē falsam & quamlibet contingit. quod enim est in a omni, & in b est. si igitur accipiat in a quidem toto esse c, in b autē toto non esse: quæ quidem est a c erit vera, sed quæ est c b falsa. ¶ Iterum quod in b nullo est, neq; in a omni erit. si enim in a est, & in b: sed nō inerit. si igitur accipiat c in toto quidē a esse, in b autē nullo quidem: quæ est b c propositio vera est, altera vero falsa. ¶ Similiter autē fit transposito priuatiuo. quod enim in nullo est a, neq; in b nullo erit. si igitur accipiat c in toto quidem a non esse, in b autē esse toto: quæ quidem est a c propositio vera est, altera autem falsa. ¶ Et iterum quod in omni b est, in nullo accipere a esse: falsum est. necesse enim est si in omni b, & in quodā a esse. si igitur accipiat in omni quidē b esse c, in a autē nullo: quæ quidem est c b, vera erit. quæ autē est a c: falsa. manifestum igitur q̄ vtrāq; falsis, & altera solum, erit syllogismus deceptius in indiuisibilibus.

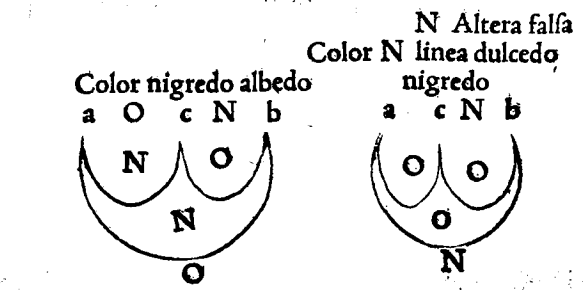
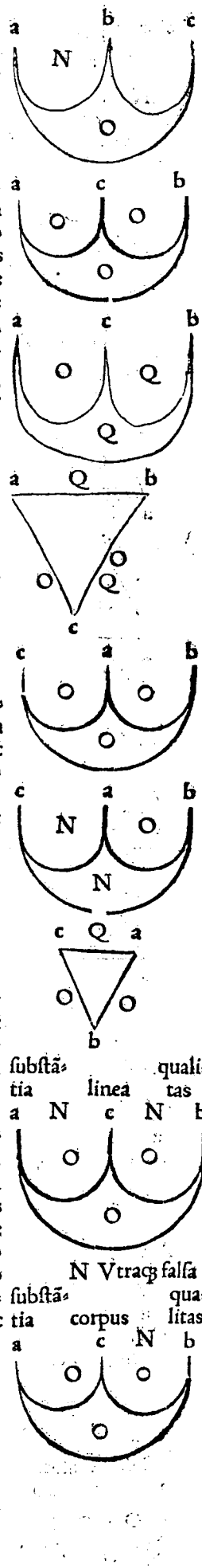
¶ Duodecimi cap. notæ.

¶ Ob id de ignorantia: quod numero centesimo secundo, quæstionem de syllogismo ignorantia mouerat. ¶ Primo ignorantia diducitur in ignorantiam negationis & affectionis. & ea quæ est affectionis in simplicem & multiplicem. ignorantia negationis, cum prorsus carentia est. vt pœ

ri qui versantur in cunis: habent ignorantiam negationis omnium scientiarū. Ignorantia affectionis: cū prauæ affecti dispositiq; circa scientias sunt: & qui se scire putant. cū reuera nesciunt. quales barbari, quales Gorgias Leontinus, Protagoras, Menedemus, Epicurus, Chrysippus, Pyrrhonia: ni: & cætera sophistarum turba. ¶ Cum primū idem de pluribus prædicetur, de vno negatiue, & affirmatiue de altero: neutrum in altero erit. vt esto a prædicetur primo & indiuidue negatiue de b & primo affirmatiue de c: dico neq; c in b, neq; b in c esse. nam insit b in c: si possibile est. cum omni c insit a, & omni b insit c: omni b in c esse. nam cum omni c insit a, & alicui b insit c: igitur alicui b inest a. at vero nulli inesse positum est. non igitur fieri potest, vt c insit aliquo pacto b. neque b inerit c. nam cum omni c insit a, & omni aut alicui c inestet b: igitur per tertiam figurā alicui b inest a. at nulli ponitur inesse. manifestum itaq; est quod Aristoteles ex approbatione (in ijs quæ primæ conclusionis sunt) adduxit. ¶ Ignorantiæ syllogismus: qui vtrāq; propositione, aut altera quomodolibet falsa: falsum colligit. ¶ Propositio in toto falsa: vniuersalis, cuius cōtraria vera est. nec ab re in toto falsa: nam pro singulo quoq; & vniuersis falsa est. Et contrā propositio in parte falsa: vniuersalis falsa, cuius & contraria falsa est. neque enim pro vniuersis falsa est: sed pro aliquibus & aliquibus non. ¶ Quod omni a inest, & b quoq; omni inest: hoc idem q̄ omni b ponitur inesse a etiam indiuidue. insit igitur c omni a: dico q̄ inest omni b. nam omni a inest c, & omni b inest a: igitur per primā figuram omni b inest c. quod erat monstrandum. ¶ Quod nulli a inest: nulli inest b. ponitur enim omni b inesse a. dico igitur si nulli a inest c: nulli etiam b inesse c. & sit ita, vt hoc pacto c non insit a: facilis est ratiocinatio, nulli a inest c, & omni b inest a: igitur per primam figuram nulli b inest c. propositio & assumptio positæ sunt. quare & illationem veram esse oportet. quod proponebatur. ¶ Quod omni b inest: falsum est nulli a inesse. insit c omni b. argumentor sic, omni b inest c, & omni b inest a: igitur per tertiam figuram alicui a inest c. falsum igitur est nulli a, inesse c. Et possunt hæc sumi regulæ. Prima. Cum prædicatum cuiuspiam subiecto vniuersaliter inest: quicquid vniuersaliter conuenit prædicato, cōuenit & vniuersaliter subiecto. Secunda. Quod vniuersaliter à subiecto dimouetur: omni prædicato conuenire impossibile est. Tertia. Quod nulli prædicato inest: nulli inest & subiecto. Quarta. Quod omni subiecto inest: vt nulli insit prædicato fieri non potest. Subiectum hic vbiq; cui prædicatum vniuersaliter, omninoq; inest, intelligimus.

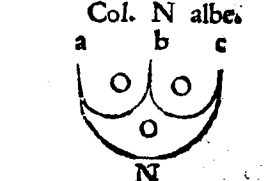
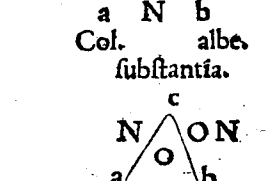
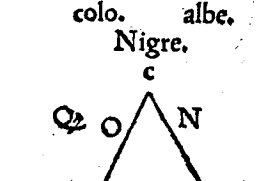
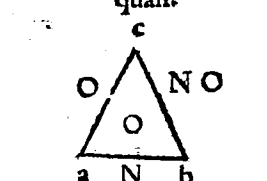
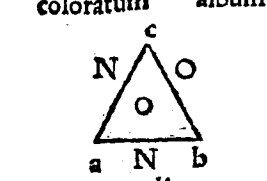
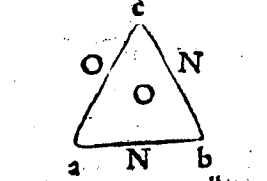
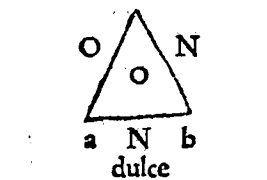
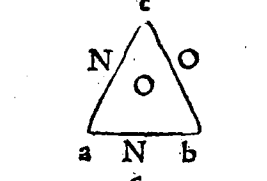
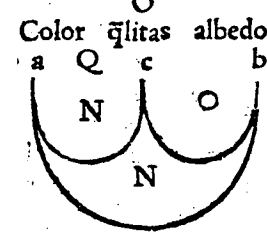
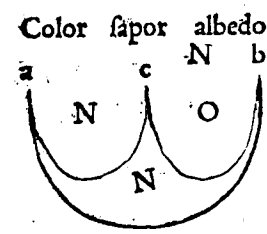
¶ PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

119 **D**uodecimum cap. conclusiones sex. ¶ Prima conclusio. Ignorantia autē affectionis quædam simplex, & quædam multiplex ac composita. Dicta est autem prius ignorantia non negationis, sed affectionis: deceptio quædam quæ per syllogismum efficitur. Verum hæc affectionis ignorantia, in ijs quæ primo insunt vel non primo insunt accidere solet dupliciter. nam aut ea accidit, cum quis simpliciter opinetur quicquam esse, aut simpliciter non esse: aut cum per syllogismum nanciscatur opinionem. simplicis igitur opinionis, simplex deceptio ac ignorantia: sed opinionis quæ per syllogismum efficitur deceptions ac ignorantia plures erunt. Quod declaratur. nam nulli b insit a, & id indiuidue & sine medio. Si igitur colligat quis ei quod est b inesse a, sumens medium c: hallucinatus erit per syllogismum, atq; fieri potest vt vtrāq; propositiones falsæ sint. fieri etiam potest, vt altera solum sit falsa. Nam si nulli c inest a, & nulli b inest c, cum sumpta esset vtrāq; propositio in syllogismo ignorantia contrario modo: vtrāq; propositiones syllogismi ignorantia erunt falsæ. at potest sic se habere c & ad a & ad b: q̄ neque c sit sub a, neq; insit c vniuersaliter ipsi b. nam impossibile est b esse in aliquo toto: quandoquidem dictum est a primo & indiuidue non inesse ei quod est b, & non necesse est a inesse omnibus ijs quæ sunt c vniuersaliter. quare vtrāq; propositiones falsæ sunt. Sed & possibile est alteram veram sumere: at non vtranuis contingit, sed quæ est ad maius extremum, vt eam quæ est omni c inesse a. nā ea quæ est omni b inesse c semper falsa erit propter id quod dictum iam est b non esse in aliquo toto. sed omni c inesse a nihil prohibet. vt si a indiuidue & sine medio inest & ei quod est c & ei quod est b: hic quidem negatiue illic vero affirmatiue. Nam cum primum idem de pluribus hoc modo prædicetur: neutrum erit in altero. Neq; refert si ponatur a non inesse b, sed non indiuidue: eius sanè quod est omni b inesse a, per vtrāq; falsam aut altera solum vera fit deceptio, & hoc modo solum. nam non fit in alia figura eius quod est omni inesse syllogismus. Manifestum est igitur cum per syllogismum ignorantia aggignitur: plerāq; contingere ignorantiarum & eius quæ est conclusionis & vtriusq; propositionis aut saltem vnus, & quo pacto syllogismus ignorantia qui est omni inesse per solam primam sit figuram. Sed is qui est nulli inesse: in prima & secunda coalescit figura. primum igitur id expedire videtur: vt quot modis in prima figura & quomodo se habentibus propositionibus fiat, explicemus. ¶ Secunda conclusio. Contingit in prima figura propositionibus vtrāq; que falsis syllogismum imperitiæ eius quod est indiuidue nulli inesse fieri. Vt a, omni b, & omni c

z. ij.

individue ac sine medio insit. nam si accipiatur nulli c inesse a, & omni b inesse c: ambæ propositiones falsæ sunt. hæc quidem, quia c medium esset ad colligendum a de b, sicq; non conveniret a ipsi b individue, quod est contra positum. illa vero ex hypothesi. fitq; hoc pacto ignorantia ratio, cinatio. nulli c inest a, & omni b inest c, nulli igitur b inest a. ¶ Tertia conclusio. Contingit altera propositione solum falsa, vtravis ea sumatur, consimilis conclusionis fieri primæ figuræ syllogismum ignorantia. Nam potest in huiusmodi syllogismo quæ ad maius extremum, vt nulli c inest a esse vera, & omni b inest c quæ est ad extremum minus falsa. Nulli quidem c inest a esse vera: vt si omnibus quæ sunt c non insit a. & omni b inest c falsa: quoniam impossibile est omni b inesse c, cui quidem c nulli inest a. nam nõ etiam nulli c inest a propositio, erit vera. simul autem vtræq; essent veræ: & si vtræque veræ, & conclusio quoque erit vera. ¶ Contingit etiam contra propositionem quæ ad minus intervallum est, veram esse: altera quæ est ad maius, falsa. Vt si b sit in toto c, & in toto a. nam necesse erit alterum sub altero esse: veraq; erit omni b inesse c. Quare si sumatur nulli c inesse a: vt illa propositio falsa sit oportet. In huiusmodi igitur ignorantia syllogismo: ad minus intervallum vera erit propositio, & ad maius falsa. Manifestum igitur quoniam & altera propositio solum falsa, & vtrisque falsis erit huiusmodi ignorantia syllogismus. ¶ Quarta conclusio. At in secunda figura vtrisque propositionibus totis falsis: nullus contingit individue propositionis ignorantia syllogismus. Nam cum omni b insit a: nihil erit sumendum quod alteri eorum omni insit & alteri nulli. atq; oportet sic in secunda figura sumere propositiones, & quod id medium sic vni quidem insit alteri vero non insit, si certe ex totis falsis erit huiusmodi syllogismus: quod nequaquam fieri posse dictum est. Nam si sumptæ fuerint totæ falsæ: manifestum est quod contrario modo ediuerso se habebunt, quodque earum contraria veræ erunt: ex quibus colligitur nulli b inesse a. & positum etiam est omni b inesse a. hoc autem impossibile. ¶ Quinta conclusio. Vtraque propositione in parte falsa nihil prohibet secundæ figuræ, individue immediateque propositionis syllogismum aggigni ignorantia. Vt si alicui a & alicui b duntaxat insit c. Nam si sumatur omni a inesse c, & nulli b inesse c: falsa sanè erit vtraque propositio: non tamen tota falsa, sed quadamtenus, & in parte. Et si ediuerso negatiua ponatur propositio, erit identidem imperitiæ syllogismus. ¶ Sexta conclusio. Altera autem solum falsa, vtravis ea sit: contingit immediatæ propositionis secundæ figuræ imperitiæ syllogismus. Nam quod omni a inest: & b quoque omni inest. ponatur omni a inesse c. Si igitur sumatur omni a inesse c, & nulli b inesse c: propositio omni a inesse c vera erit, & nulli b inesse c falsa. quare falsa duntaxat ad intervallum minus posita: fiet secundæ figuræ ignorantia syllogismus. ¶ Rursum quod nulli b inest: fieri nõ potest, vt insit omni a. Nam si omni a inest: & omni b quoque inest. at non inest. ponatur nulli b inesse c. si igitur sumatur omni a inesse c, & nulli b inesse c: propositio nulli b inest c vera erit, & omni a inest c quæ ad maius collocatur intervallum, falsa. ¶ Et simili modo fiet si propositio transponatur negatiua. Nam quod nulli inest a: nulli etiam inest b. ponatur c nulli a inesse. Si igitur sumatur nulli a inesse c, & omni b inesse c: propositio nulli a inesse c ad maius intervallum vera erit, & altera falsa. Rursum quod omni b inest, falsum est nulli a inesse. nam necesse est si quicquam omni b insit: & alicui a inesse. ponatur omni b inesse c. si igitur sumatur omni b inesse a, & nulli a inesse c: tunc omni b inest c propositio ad intervallum minus posita vera erit, & nulli a inesse c falsa. Manifestum est igitur & vtrisque propositionibus, & altera solum falsa in ijs quæ individue, insunt: tum in prima, tum in secunda figura deceptorium inscitia, imperitiæq; ac ignorantia fieri syllogismus.

De syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt mediate. Cap. XIII.

In ijs autem quæ nõ indivisibiliter insunt aut non insunt, cū quidem per proprium medium falsitatis fiat syllogismus: non possibile est falsas vtræq; esse propositiones, sed solum quæ ante maius extremum. dico autem proprium medium, per quod fit cõtradictionis syllogismus. sit enim a in b per medium c. quoniam igitur necesse est quæ est c b affirmatiuã accipi syllogismo facto: manifestum q̄ semper hæc est vera. nõ enim conuertitur: sed quæ est a c falsa. hac enim conuersa: contrario fiet syllogismus. Similiter autem est & si ex alia coordinatione accipiatur medium. vt d: si & in toto a & de b prædicatur omni. necesse est enim (quæ quidem est d b) propositionem manere: alteram autem conuerti. quare hæc quidem semper vera: illa vero semper falsa. & ferè huiusmodi deceptio, eadem est ei quæ fit per proprium me-

126 dium. ¶ Si vero non per proprium medium fiat syllogismus: cum quidem sub a sit medium, in b autè nullo est: necesse est vtræq; falsas esse. sumedæ enim contrario sunt, q̄ vt se habeat propositiones, si debeat syllogismus esse. sic autem acceptis: vtræq; fiunt falsæ. vt si a quidem in toto d est, d autè in nullo b. conuersis enim ijs: syllogismus erit, & propositiones vtræq; falsæ. ¶ Cum vero nõ sit sub a medium vt d: quæ quidem est a d vera erit, quæ vero est d b falsa. quæ enim est a d vera est: quia non erit in a, d. quæ vero est d b falsa: quia si esset vera & conclusio esset vera, sed falsa erat. ¶ Sed per mediam figurã facta deceptione: vtræq; quidem non contingit falsas esse propositiones totas. cū enim sit b quidem sub a: nihil contingit in hoc quidem omni, in illo autem nullo esse. sicut dictum est & prius. ¶ Altera vero potest esse falsa, & quæcunq; contingit. si enim c & in b & in a est, si accipiatur in a quidem esse, in b vero non esse: quæ quidem a c vera erit, altera autè falsa. ¶ Item si in b accipiatur c esse: in a autè nullo est, quæ quidem est c b vera erit, altera autem falsa. si quidem igitur priuatius sit deceptionis syllogismus: dictum est quando, & per quæ erit deceptio. ¶ Si vero sit affirmatiuus: tunc cū per proprium mediũ, impossibile est vtræq; esse falsas. necesse est enim quæ est c b manere: si quidem erit syllogismus sicut dictum est & prius. quare c a semper erit falsa. hæc enim est conuersa. ¶ Similiter autem est & si ex alia ordinatione accipiatur medium: sicut dictum est & in priuatiua deceptione. necesse enim est quæ quidem est d b manere: quæ vero est a d conuerti. & hæc deceptio eadem est priori. ¶ Cū vero sic nõ per proprium: si quidẽ sit d sub a, hæc quidẽ erit vera, altera vero falsa. potest enim a in pluribus esse: quæ nõ sunt sub seiuicem. ¶ Si vero nõ sit d sub a, hæc quidem semper manifestum est quoniam est falsa. affirmatiua enim accipitur. quæ vero est d b: contingit & veram esse & falsam. nihil enim prohibet a quidem in nullo d esse, d autem in omni b. vt animal in scientia. scientia autè vt in musica. neq; vtiq; a, in nullo d, neq; d in nullo b esse. Manifestum igitur est quoniam cum nõ sit medium proprium: & vtræq; possunt simul esse falsæ, & quæcunq; contingit. Quot quidem igitur modis, & per quæ possunt fieri secundum syllogismum deceptiones, & in ijs quæ sunt sine medio, & in ijs quæ sunt per demonstrationem: manifestum est.

Decim tertij cap. notæ.

125 Alterius ordinis superiora & inferiora: eiusdem sunt ordinis. at ea quorum vnum, alterius superiorius non est: alterius ordinis est.

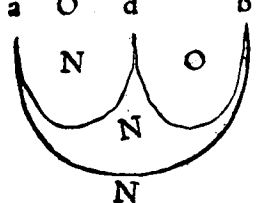
Eiusdem ordinis.	Alterius & inter se & ad ea quæ sunt primi ordinis.
Substantia.	Per se.
Corpus.	Dimensum.
Corpus animatum.	Vegetabile.
Animal.	Tangibile qualitatium perceptiuum.
Homo.	Risibile.
Primus ordo.	Secundus ordo.

PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

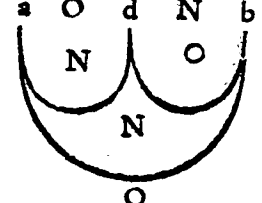
125 **D**ecimum tertium cap. conclusiones sex. ¶ Prima conclusio. In ijs autem aut quæ non individue insunt aut quæ non insunt individue: cū in prima figura per proprium medium sit syllogismus falsi atq; ignorantia, minime possibile est vtræq; propositiones esse falsas, sed eam solum quæ est ad maius extremum. Id appello proprium medium: per quod fit is syllogismus qui syllogismo ignorantia aduersatur. Nam omni b insit a per medium c. quod quidem sit coordinationis eorum. Quia igitur necesse est propositionem affirmatiuam omni b inest c sumi, si fiat syllogismus peritiæ hoc pacto, omni c inest a, & omni b inest c: igitur omni b inest a: manifestum est quod ea semper in syllogismo ignorantia erit z. iij.

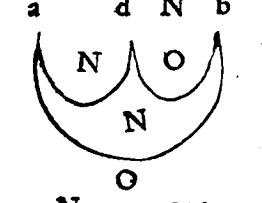
substantia risibile homo

substantia lapis homo

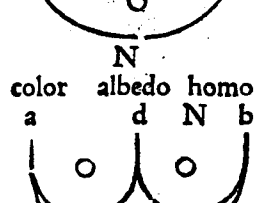
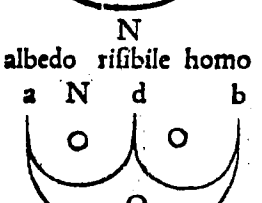
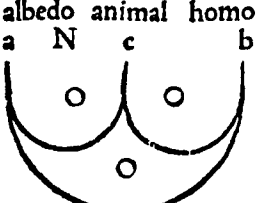
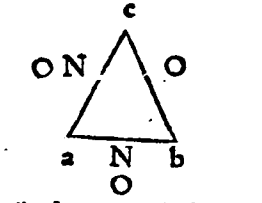
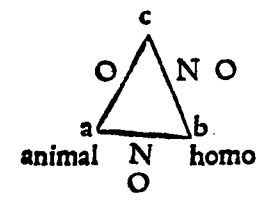

substantia albedo homo

Numero 122.

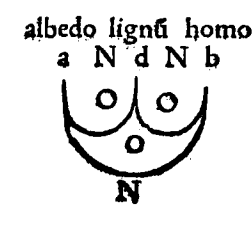
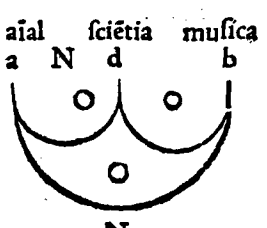
substantia

vera. nam non demutatur. sed ea quæ in syllogismo peritiæ ad maius extremum collocatur vt a c: in syllogismo ignorantia imperitiæq; falsa erit. nam ea in suum contrarium versa: fit ignorantia syllogismus. Simile autem eueniet si alterius ordinis sumatur medium vt d: si etiam illi omni inest a, & omni b illud inest. Nam necesse est in syllogismo imperitiæ propositionem omni b inesse d (quæ ad minus est interuallum) manere, & alteram omni d inesse a verti in contrariam. Quare illa quidem semper vera, ista vero semper falsa. Et ferè huiusmodi deceptio atq; error illi coincidit ac idem est: qui per proprium ex eadè coordinatione medium est. ¶ Secunda conclusio. Cum prima figuræ diuiduæ vniuersalis negatiuæ syllogismus ignorantia nō per proprium fiat medium: vtraq; propositiones falsas, & alteram solum esse falsam cōtingit. Vt cū id sumitur medium quod fit sub a & quod nulli b inest: necesse est vtraq; propositiones falsas esse. Nam contrario sumendæ sunt modo q̄ se habeant ipsæ propositiones: si fieri debeat ignorantia syllogismus hoc pacto. nulli d inest a, & omni b inest d, nulli igitur b inest a. sic autem sumptis propositionibus vtraq; sunt falsæ: vt pote si omni d inest a, & nulli b inest d. nam his in oppositas conuersis erit ignorantia syllogismus, & vtraq; propositiones falsæ. Cum vero medium vt d subiectum non est ipsi a: propositio nulli d inesse a vera erit, & omni b inesse d falsa. nam vera est nulli d inesse a: ob id ipsum quia positum est d nō esse in a. at omni b inesse d falsa, quia si etiam vera esset: & conclusio quoq; vera esset, at ex hypothesi falsa erat. ¶ Tertia conclusio. Verum per secundam figuram si fiat ex diuiduæ vniuersalis negatiuæ syllogismo ignorantia deceptio: nō contingit vtraq; propositiones totas falsas esse. Nam cum b diuiduæ subijciatur a: nihil offendere contingit, quod huic quidem omni, illi vero nulli inest. quemadmodum & dictum prius est. ¶ Quarta conclusio. Per secundam figuram huiusmodi ignorantia syllogismus: altera solum propositione tota falsa (vtrauis ea sit) fieri contingit. Nam si omni b inest c, & omni a inest c, id fiet. si sumatur omni a inesse c, & nulli b inesse c: erit quidem propositio omni a inesse c vera, & nulli b inesse c ad minus extremum tota falsa. Rursus si ediuerso sumatur omni b inesse c, & nulli a inesse c: erit vera omni b inesse c, & tota falsa nulli a inesse c quæ est ad maius extremum. Et eodem modo ostenderetur propositionibus in parte falsis. Si igitur ignorantia syllogismus negatiuus sit, quando fit & per quæ huiusmodi deceptio, dictum est. ¶ Quinta conclusio. Cum syllogismus ignorantia diuiduæ, mediataq; propositionis fit in prima figura affirmatiuus: tunc cū per proprium medium surgit, impossibile est vtraq; propositiones falsas esse. Nam necesse est assumptionē, vt omni b inesse c semper manere, si fieri debeat ignorantia syllogismus: quemadmodum & prius dictum est. quare semper ea quæ ad maius extremum est omni c inesse a: falsa erit. nam ea quæ in oppositam est cōuersa. Et simile est si medium sumatur alterius serie: quemadmodum in negatiuus ignorantia syllogismo dictū est. Nam necesse est propositionem quæ est omni b inesse d, in vtroq; syllogismo & peritiæ & ignorantia manere: & omni d inesse a, mutari. Et hæc deceptio priori eadem est. ¶ Sexta conclusio. Cum diuiduæ vniuersalis affirmatiuæ sit syllogismus ignorantia per medium nō proprium: contingit id altera solum falsa, & vtraq; falsa fieri. Vt si medium d subijciatur a: propositio omni d inesse a quæ est ad maius extremum est vera, & altera omni b inesse d falsa. Nam potest a enunciari pluribus inesse: quorum alterum alteri nō subijciatur. fit igitur ignorantia syllogismus altera solum falsa. Sin vero d nō subijciatur a: manifestum est quoniam ea propositio omni d inest a, quæ est ad maius extremum, semper est falsa. quæ vero omni b inesse d: contingit esse veram, contingit & falsam esse. nam nihil prohibet nulli d inesse a, & omni b inesse d: vt nulli scientia inest animal, & omni musica inest scientia. quare propositione quæ est ad maius interuallum in suam contrariam versa, & semper ea quæ est ad minus seruata: erit ignorantia syllogismus prima propositione falsa, & secunda vera. Neq; sanè vetat nulli d inesse a, & nulli b inesse d: quare tunc ambæ affirmatiuæ propositiones falsæ erunt. Manifestū igitur: cū medium proprium nō est, contingere in syllogismo ignorantia vtraq; propositiones falsas esse & alteram solum, vtrauis ea cōtingit. Quot igitur modis & per quas propositiones fieri possunt per syllogismum incitiæ ignorantiaq; deceptions, cū in ijs quæ medium nō habent, tum in ijs quæ medium quidem habent, ac demonstrari possunt: exploratum iam euasit.

¶ Si sensus à natura deficit: & scientiam propriorum sensibilibus illius deficere. Cap. XIIII.

Manifestum est autem, & si aliquis sensus defecerit: necesse est aliquam scientiam deficere, quā impossibile est accipere. si quidē discimus, aut per inductionē, aut per demonstrationem. est autē demonstratio ex vniuersalibus: inductio autem ex ijs quæ sunt particularia. Impossibile autē est vniuersalia speculari: nisi per inductionē. quoniam & quæ ex abstractione dicuntur: est per inductionē nota facere, si quis vult nota facere.

quia sunt in vnoquoq; genere quædam: etsi non separabilia sint secundum quod huiusmodi vnumquodq; est. Inducere autē nō habentes sensum: impossibile est. singularium enim sensus est. non enim contingit accipere ipsorum scientiam. neq; enim est ex vniuersalibus sine inductione: neq; per inductionem sine sensu.

¶ Decimi quarti cap. notæ.

131 ¶ Cum prius discusserit de ignorantia affectionis: hic paucis, de ea quæ est negationis exequitur. ¶ Sensus: sentiendi potentia. vt visus, auditus, odoratus, gustus, tactus. ¶ Vnde fit vt ignorantia negationis duplex sit. quædam cuius peritiæ opposita naturalia principia sunt incolumbia (vt pueri in cunabulis grammatices incitia) & peritiæ oppositam: nobis alciici possumus. alia vero est cuius opposita peritiæ principia labefacta sunt: quæ si penitus sint vitata, vt peritiæ illa semper destituatur oportet, simūsq; perpetim ignorantes. Sensus qui possunt nobis natura deesse, tres sunt: auditus, visus, odoratus. Nam tactus deesse animantium cuiquam non potest, neq; gustus, cum tactus quidam sit, & vterq; vitæ necessarius. Si auditus natura defuerit: vt musicam, emodulandique scientiam sibi comparare non possit, necesse est. Si visus: pingendi scientia illi deerit. Si odoratus: pigmentorum agnoscendorum peritiæ. Et dictum est gustum non deesse. quod si deest, nullos Epicurei haberent cocos qui culinariam artem, iurium, pulmentariorumque callerent, quod magno pere non esset dolendum. Rideas sanè surdum, perinde ac insanum qui artem cātillandi doceri postulat, aut orandi. & cæcum: qui discere gestit perspectiuam, artē mve pingendi, quod vterque sibi impossibile petat. & hoc ideo: quia si quispiam à natura deficit sensus, & propriorum sensibilibus illius sensus scientiam deficere necesse est. Et vis Aristotelicæ argumentationis est huiusmodi. sine sensu: non est singularium sensus illius inductio. sine autem eorum inductione: non est vniuersalis cognitio. sine hac autem: non est demonstratio. & sine demonstratione: neququam scientia est. sine igitur sensu: non est singularium eius scientia. si igitur aliquo sensu sumus orbatī à natura: & scientiam accommodatorum sensibilibus illius sensus, nobis deficere necesse est. sunt enim sensui accommodata sensibilia: ipsius sensus singularia.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIQUARTI.

131 **D**ecimum quartum cap. conclusio vna. ¶ Conclusio. Perspicuum sanè est si quispiam sensus nobis à natura, ipsoque natiuitatis ortu defecerit: aliquam nobis scientiam deficere, quam & nobis comparare impossibile est. Id proculdubio oportet: si aut inductione, aut demonstratione discimus. & demonstratio est ex vniuersalibus, & inductio ex ijs quæ singularia sunt. Discimus autem & inductione & demonstratione: estque demonstratio vniuersalium & inductio singularium. At impossibile est vniuersalia dinoscere, nisi per inductionem, quandoquidem & ea quæ abstracta, seiunctaque à materia dicuntur: per inductionem noscenda sunt si quis ea voluerit nota facere. quia unicuique speciei rerum insunt aliqua quorum intelligentiam abstrahimus. tametsi non separabilia sunt secundum quod subiectis rebus insunt, inductioniq; sunt accommodata. At vero ij quibus aliquis ab ipso ortu defuerit sensus: in sensibilibus illius inducere impossibile est. nam sensus, singularium est. si igitur hoc pacto defuerit sensus: deerit & scientia singularium illius sensus. non enim contingit illorum accipere scientiam. nam neque ex vniuersalibus illam sumere possumus: quia id fieri non potest sine inductione. neq; sumemus per inductionem sine sensu. Manifestum est igitur si quispiam sensuum nobis à natura defuerit: & necesse esse aliquam scientiam nobis deficere. vt eam quæ est accommodatorum sensibilibus illius sensus: quam & nobis accipere impossibile est.

¶ Ex quot & qualibus constat syllogismus: & an sursum deorsumve fiat in infinitum abito. Cap. XV.

132 **E**st autem omnis syllogismus per tres terminos: & quidem monstrare possibilis est. Quoniam a est in c, propter id quod est in b & hoc in c.

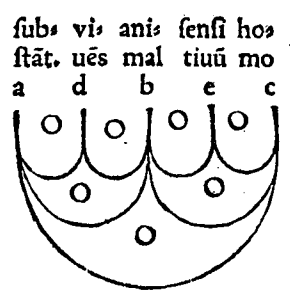
133 **S**ed priuatius: est quidem alteram propositionem habens quoniam est aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non est. manifestum igitur est quod principia & suppositiones dicta hæc sunt. accipientem enim hæc sic: necesse est monstrare. vt q̄ a sit in c per b, iterum autem q̄ a sit in b per aliud medium, & q̄ b sit in c similiter. ¶ Secundum igitur opinionem syllogizantibus, & solum dialectice: manifestum est quod hoc solum intendendum, si ex quibus contingit maxime probabilibus fiat syllogismus. ¶ Quare & si est aliquid in veritate eorum quæ sunt a b mediū, videtur autē nō esse per hoc syllogizans syllogizat dialectice. ¶ Ad veritatē autē, ex ijs quæ sunt oportet intendere: habet

autem se sic. ¶ Quoniam autem est quod ipsum quidem de alia prædicatur, nõ
secundum accidens. Dico autem secundum accidens. vt album aliquando di-
cimus illud esse hominem, non similiter dicentes & hominem album. cū enim
non sit alterum, aliquod album est. Album autem est homo: quoniam accidit
homini esse album. sunt igitur quædam huiusmodi: quæcunq; secundum se præ-
dicantur. ¶ Si igitur c huiusmodi quod ipsum quidem non in alio sit, in hoc au-
tem b sit primo, & non per aliud medium. iterum e de d sit, & similiter & hoc in
b: nunquid igitur hoc necesse est stare, an contingit in infinitum ire? ¶ Et iterū
si de a quidem nihil prædicatur per se, a autem in f est primo, medium autem
in nullo priori & f in a & hoc in b: nunquid & hoc stare necesse est? an & hic
contingit in infinitum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniam
hoc quidem est nunquid contingit incepturum ad huiusmodi quod in nullo est
altero, sed aliud in illo, in sursum in infinitum abire: alterum autem incepturū
ab huiusmodi quod ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, in de-
orsum intendentem si contingit in infinitum ire. ¶ Amplius media nunquid
contingit infinita esse determinatis terminis: dico autē vt si a in c sit, medium
ipforum sit b, ab ipso autem b & ab a altera, sed horum alia: nunquid & hæc in
infinitum contingit abire? an impossibile est? est autem hoc quidem intende-
re idem & si demonstrationes in infinitum veniunt, & si est demonstratio om-
nis rei, an adinuicem concludantur. Similiter autem dico & in priuatiuis syllo-
gismis & propositionibus. vt si a non inest b nulli, aut primo, aut est aliquid me-
dium cui priori non inest a, vt si sit g quod omni b inest, & iterum hoc non etiā
alij priori. vt si h est quod sit in omni b. & nanque in his aut infinita sunt in qui-
bus non est in prioribus, aut statur. ¶ Sed in conuertibilibus non similiter se ha-
bet. non enim est in æque prædicabilibus de quo primo prædicatur aut vltimo.
omnia enim ad omnia sic similiter se habent, siue sunt infinita de ipso prædica-
ta, siue vtraque sunt dubitata infinita: nisi similiter conuerti contingat. sed hoc
quidem sicut accidens: illud vero sicut prædicatum.

¶ Decimi quinti cap. notæ.

¶ Manifestum vtiq; est hæc esse quæ principia. non sunt principia & suppositiones simpliciter, sed
hoc in loco: quia hic non monstranda sunt, sed sunt ex prioribus analyticis accipienda. ¶ Sunt quæ
de alio secundum id quod est. cum aliud de alio prædicatur: fieri potest vt aliud, de alio secundum
id quod est, solum prædicetur, vt homo est albus. & aliud secundū id quod est: prædicetur de alio,
vt album est homo. & vt aliud secundum id quod est: de alio itidem secundum id quod est prædi-
cetur, vt homo est animal, album est coloratum. primo modo dicitur prædicari de alio secundum
se: secundo autem modo secundum accidens. sed maxime prædicatur secundum se: quod secundum
subiectum & secundum prædicatum, ceu tertio modo. & ideo substātiales essentialēque nominari
solent prædicationes: primas autem iam accidentales. verum cum eas accidentales nuncupamus:
prædicata respicimus. cum autem secundum se: respicimus subiecta. ¶ Iuxta id quod non similiter
ea conuerti contingit. Conuertitur vt accidens: cum propositio secundum accidens sit. vt cum sub-
iectum: de eius affectione prædicatur. vt habens tres duobus æquos, est triangulus. Conuertitur
prædicationi accommodatæ: quando propositio secundum se est. vt cum affectio de subiecto dici-
tur. veluti triangulus habet tres duobus rectis æquos.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI QVINTI.

Decimum quintum cap. suppositiones quinque. quæstiones tres. corollarium vnum. con-
clusio vna. ¶ Prima suppositio. Omnis syllogismus ex tribus terminis est: atque osten-
dere potest primum de tertio per medium. Vt a inesse ei quod est c propter id quod a ei
inest quod est b, & b ei quod est c. ¶ Secunda. Omnis vero negatiuus syllogismus alteram
propositionem affirmatiuam habet & quippiam aliud de alio significantem: & alteram negatiuā
& quod non sit aliud in alio. Manifestum vtiq; est hæc esse: quæ principia & suppositiones dicun-
tur. nam hæc sunt: necesse est hunc in modum monstrare. vt quoniam ei quod est c inest a
per medium b, & rursus a ei quod est b per mediū aliud. & ei quod est c similiter inesse b per aliud

134 medium. ¶ Tertia. Qui secundum opinionem ratiocinantur, & solo differendi modo: proculdubio
135 explorandum illis esse debet, vt ex quamaxime probabilibus conficiatur syllogismus. ¶ Corol-
larium. Quare si eorum quæ sunt a b aliquid reuera medium est, non autem esse videatur: qui per
136 a b vt immediatum syllogizat, ratiocinatur dialectice, solūq; differendi modo. ¶ Quarta suppositio.
Qui ad veritatem ratiocinatur: vt ex ijs quæ vera sunt syllogismum constituat, intendere oportet.
137 habet autem se res hoc modo. ¶ Quinta suppositio. Sunt quæ de alio secundum id quod est atque
secundum se, prædicantur: quoniam & id est quod de alio non secundum accidens prædicatur. Di-
co secundum accidens. vt cum nonnunquam dicimus, id album est homo: non perinde dicentes ac
cum dicimus, homo est quid album. nam homo cum non aliud quicquam sit quàm homo, quid al-
bum est. album autem homo est, non quod album sit ipsum quod est: sed quod homini accidit esse
138 album. quare sunt huiusmodi nonnulla quæ de alio secundum se prædicantur. ¶ Prima quæstio.
Esto igitur vt c tale sit & secundum se quod etiam de nullo alio dicatur: de ipso autem primo dica-
tur b, & non sit inter ipsa medium vllum. & iterum e dicatur de d, & similiter d de b: nõne igitur
139 necesse est hoc modo stare: an id in infinitum contingit abire? ¶ Secunda quæstio. Et rursus si de
a secundum se nihil prædicatur, & a primo insit ei quod est f nullique priori intermedio insit, &
insit f ei quod est e, & e ei quod est d: nõne huius progressionis statum esse necesse est? an & hūc
progressum contingit in infinitum demere? Et hæc à priori quæstione hoc ipso differt: quod pri-
ma inquit nunquid cōtingit eum qui à tali subiecto incipiat quod alij insit nulli, sed aliud illi in-
sit: nunquid (inquam) sursum pergendo abire contingit in infinitum? Altera vero quærit vtrum
eum qui à tali incipiat prædicato, quod quidem de alio prædicatur sed nihil de ipso, & ea quæ de-
orsum sunt consideret: vtrum (inquam) deorsum deurgendo eum contingit abire in infinitum,
140 neq; stationis modum vllum finemque reperire? ¶ Tertia quæstio. Nõne determinatis extremis
contingit media infinita esse? Dico autem hoc pacto, vt si a insit ei quod est c & inter a & c mediū
sit b, & inter b & a alia, & inter illa & a, alia: nõne & hæc in infinitum prodire contingit? an id
quidem impossibile? Est autem id considerare idem, ac si consideretur an demonstrationes in infi-
nitum prouant? & si cuiusuis demonstratio est, an adinuicem claudantur, terminenturq;? Et idem
de syllogismis negatiuis, & negatiuis propositionibus est dicendum, similēque sugillari possunt
quæstiones. Vt si nulli b inest a: aut illi primo non inest, aut quippiam medium est cui priori nõ
insit. Vt si id sit g quod quidem omni b insit. & si a etiam non insit alij priori vt h quod quidem
insit omni g. Etenim in ijs, aut infinita sunt ea priora quibus non inest a: aut tandem finis occur-
141 rit, statūq;. ¶ Conclusio. In ijs quæ conuertuntur: hæc quæstiones locum non habent. ¶ Nam non
est in ijs quæ mutua prædicatione recurrunt: id de quo primo prædicatur aut vltimo. nam cuncta
similiter sese habent ad cuncta: siue infinita sint quæ sunt secundum se prædicata: siue vtraque du-
bitentur esse infinita iuxta id quod non similiter ea conuerti contingit, sed hoc quidem tanquam
accidens, illud vero tanquam prædicationi accommodum.

¶ Determinatis extremis, summo imoque: media non esse infinita. Cap. XVI.

¶ Quoniam igitur media non contingit infinita esse, si in sursum & deor-
sum stent prædicata: manifestum est. dico autē sursum quidem: quod
vniuersale magis est. deorsum autem: quod particulare est. si enim a
prædicante de c infinita sunt media in quibus est b: manifestum est qd
continget vtrique. vt ab a in deorsum alterum de altero contingit prædicari in
infinitum. antequam enim in c veniat, infinita sunt media: & ab c in sursum in-
finita, antequam in a veniat. quare si hæc impossibilia sunt: & ipsius a & c impos-
sibile est infinita esse media. Neque enim si aliquis dicat quod hæc quidem quæ
sunt a b c contingentia sunt adinuicem vt & non sint media, illa vero non esse
accipere: nihil differt. quodcunq; enim accipio eorum quæ sunt b: erūt ad a aut
c infinita media. an non à quo iam prima sint infinita siue statim siue non sta-
tim: nihil differt? quæ enim sunt post hæc: infinita sunt.

¶ Decimifexti Capitis notæ.

¶ Conclusio: tertia dubitatio diluitur. Et dubitationes illæ: ijs quæ in demonstrationibus cadūt,
sunt applicandæ. Et id notum esse facit: si extremorum alicuius propositionis media essent infini-
ta, prorsus sciri non possent. Nam à subiecto ascendendo nunquam posset in immediata resolui:
quod non esset intelligentem, infinita resoluendo pertransire. & à prædicato deorsum tendendo
nunquam diuideremus ad immediata. Nam non esset illa media pertransire: siue etiam statim &
continuata serie, siue non statim atque discontinuata.

Substantia
Corpus
Viuens
Animal
Homo
Substantia
Socrates

Substantia

Societas

Decimum sextum cap. conclusio vna. ¶ Conclusio. Non contingere media infinita esse, si prædicationes in ijs quæ sursum sunt aut quæ deorsum, statum habent: dilucidum est. Dico autem eam in ijs quæ sursum prædicationem: quæ ad magis vniuersale tendit. & eam deorsum: quæ magis deuergit ad particulare. Nunc igitur ostenditur conclusio. Nam si cum a prædicetur de c, infinita sunt media (quæ sint b) manifestum profecto est quoniam continget, vt ab a alterum de altero deorsum pergendo, prædicetur in infinitum. nam antequam in c decubatur: infinita sunt media. Et ab extremo c, sursum viam capessendo: prius quàm peruentum sit ad a, infinita media. quare si hæc impossibilia sunt (sunt etenim) inter a & c infinita esse media est impossibile. Neque certe quicquam præsidij affert: si quis dicat eorum quæ sunt a b c quædam esse attigua ad inuicem, vt & nulla sint interhiantia: quædam vero nos non posse sumere attigua. Nihil id refert, nam quodcumque sumo eorum quæ sunt b: erunt ad a aut ad c infinita media. an non a quo primum infinita sint siue statim siue nõ statim nihil refert? Nihil sanè. nã quæ sunt post hæc: infinita sunt.

¶ Propositionis negatiuæ mediatae media, quibus reuocetur ad immediatam: non esse infinita. Cap. XVII.

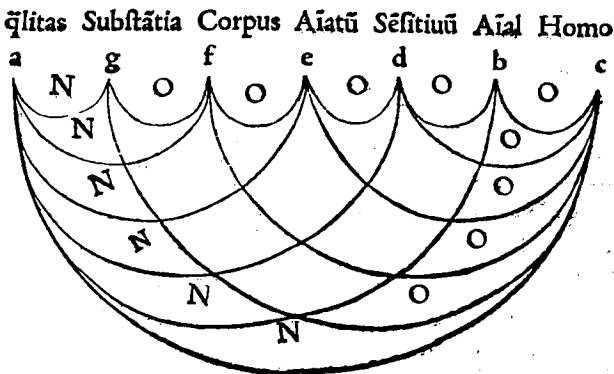
Manifestum autem & in priuatiua demonstratione quoniam statum: si quidem in prædicatiua statum in vtrisque. sit enim non cõtingens neque in sursum ab vltimo in infinitum ire. (dico autem in quo statum quod ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud vt c) neque a primo in vltimum. dico autem primum, quod ipsum quidem de alio: sed de illo nullum aliud dicitur. si igitur hæc erunt: manifestum quod & in negatione stabitur. ¶ Tripliciter autem monstratur non esse. aut enim in quo quidem est c, b inest omni, sed in quo est b nulli, inest a: ipsum igitur b c, & semper alterum spatium necesse est ire in immediata. prædicatiuum enim est hoc spatium. sed alterum manifestum est. quod si in alio non est priori, vt in d: hoc indigebit in omni b esse. & si iterum a in alio priore quàm d non fuerit: illud indigebit in omni d esse. quare quoniam in deorsum stat via: & quæ in sursum stabit, & erit aliquid in quo primo non erit a. ¶ Item si b quidem in omni a, in c autem nullo: a in c nullo erit. iterum hoc si oportet monstrare: manifestum est, quod aut per superiorẽ modum sursum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. primus quidem igitur dictus est: secundus autem demonstrabitur: sic autem vtiq; monstrabitur. vt q d in b omni est, in c autem nullo: si necesse est aliquid esse in b, & iterum si hoc in c non erit, aliud vero in d est quod in c non est. igitur quoniam esse semper superiori stat, stabit & non esse. ¶ Tertius autem modus est: si a b omni insit, c vero in nullo b sit, non in omni sit c, in quo est a. iterum autem hoc per superioris dicta aut similiter demonstrabitur. illis igitur modis statum. si vero sic est: iterum accipietur b in e esse. in quo c non in omni e, & hoc iterum similiter. quoniam autem suppositum est stare & in deorsum: manifestum est quod stabit & quod in c non est. ¶ Manifestum autem est quoniam & si non vna via monstratur sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando vero ex secunda, aut ex tertia: quoniam & sic stabitur. finita enim sunt viæ. finita autem finite sumpta pluries: necesse est finiri omnia. Quod quidem igitur in priuatione si quidem & in esse statum: manifestum est.

¶ Decimiseptimi Cap. notæ.

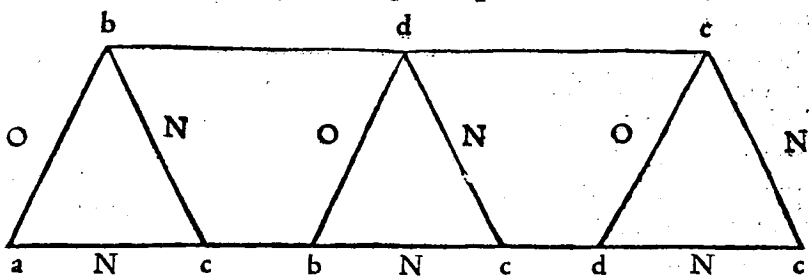
¶ Vltimum: quale ex Porphyrio cognoscitur esse indiuiduum. primum vero: quale genus sumum, quod & genicotatum, generalissimumque dictum est.

Decimum septimum cap. conclusio vna. corollarium vnum. ¶ Conclusio: Dilucidum esse potest in demonstratione negatiua statum esse: si quidem & in affirmatiua vtraque versus extrema status offendatur. Nam sit vt nõ contingat in affirmatiua neque ab vltimo sursum ascensu dædo in infinitum ire (dico autem vltimũ: quod nulli alij, sed illi inest aliud vt c) neque a primo versus vltimum ire in infinitum. Voco autem primum: quod ipsum quidẽ de alio, sed de illo nihil

aliud dicitur. Si igitur hæc ita erunt: futurum est vt & in negatione stetur. Nam tribus modis ostenditur negatiua. ¶ Primus enim est cum omni c inest b, & nulli b inest a: & per primam figuram colligitur nulli c inesse a. Propositionem igitur omni c inesse b & semper alterum interuallum, ad immediata reuocare necesse est. nam alterum interuallum: semper affirmatiuum. At alterum interuallum, nulli scilicet b inesse a: ad immediata reuocatum iri patet. quoniam si a alij priori non inest vt d: id oportebit omni b inesse. & si iterum a alij priori medio quàm d non inest vt e: oportebit & e illud, omni d inesse. quare quoniam in affirmatiua, via quæ versus ima est, statum, finemque habet, & etiam quæ sursum, stabit & in negatiua, & erit aliquid cui primo non inest a. ¶ Secundo autem modo monstratur vniuersalis negatiua vt nulli c inesse a. si omni a inest b, & nulli c inest b: igitur per secundam figuram nulli c inest a. Rursum si oportet monstrare nulli c inesse a ad immediata decumbe

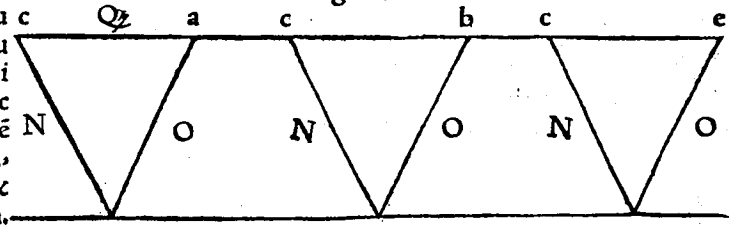

re, tandemque stare: manifestum, quoniam per modum qui supra positus est monstrabitur, aut per hunc secundum, aut per tertium. At primus dictus est ad immediata tandem reuocare, secundus autem monstrabitur. hoc pacto sanè monstrari possit, vt quoniam si medium habet negatiua nulli c inesse b: sit illud d. omni b inest d, & nulli c inest d, si necesse est aliquid inesse b. & rursum si hoc: nulli c inest b. quod si adhuc medium aliud sit quod inest d: illud nõ inest c. ergo quoniam inesse semper superiori hoc pacto, tandem statum nanciscetur: stabit & non inesse, negatiuaque (vt intenditur) propositio. ¶ Tertius autem modus monstrandæ negatiuæ est: si omni b inest a & nulli b inest c: igitur per tertiam figuram non omni a inest c. Id autem rursum per eos modos qui supra dicti sunt, aut per hunc similiter ostendetur. Illic autem vt monstratum est statum: superest igitur monstrandum & hoc tertio modo esse statum.

a musica
b scientia
c homo
d habitus
e qualitas

Si vero sic monstratur & sint media: iterum sumetur omni e inesse b, & omni e nõ inesse c, & e iterum sumetur inesse omni f. & quia suppositum est in affirmatiuis vergendo deorsum esse statum: manifestum est quoniam & status in aliquo offendetur quod ipsi c non inest. ¶ Corollarium. Vnde fit exploratum si non vna sola via monstratur sed omnibus: aliquando id ex prima figura, aliquando ex secunda, & interdum ex tertia id fieri, & hoc etiã pacto statum finemque esse oportere. Nam finita sunt viæ. finita autem finities: necesse est vniuersa esse finita. Manifestum igitur est in negatiua statum esse: si certe in affirmatiua status vllus est.

a qualitas
b habitus
c homo
e scientia
f musica

¶ Propositionis affirmatiuæ mediatae media nõ esse infinita. Cap. XVIII.

Sed quod in illis quidem logice speculantur: sic manifestum fit. in ijs quidem igitur quæ quidem in eo quod quid est prædicantur: manifestum est. si est enim diffinire, aut si notum est quod quid erat esse, infinita autem non est transire: necesse est finiri in eo quod quid est prædicata. ¶ Vniuersaliter autem sic dicimus. est enim vere dicere album ambulare, & magnum illud lignum esse. & iterum lignum magnum esse, & hominem am-

bulare, sed alterum est sic dicere aut illo modo. cum enim album quidem esse dico lignum: tunc dico quod cui accidit album esse: lignum est. sed non quod subiectum ligno, album sit. & nanque neque quod album est neque quod quidem album ali quod est, factum lignum est. quare non est aliter quam secundum accidens. cum autem lignum album esse dico non quod aliquod alterum sit album: illi autem accidit lignum esse. ut cum musicum album esse dico. tunc enim quoniam homo est albus cui accidit esse musicum: dico. sed lignum est subiectum quod quidem & factum est, non cum alterum aliquid sit quam quod quidem lignum est, aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere: sit sic dicere predicari sed illo modo, aut nullo modo predicari aut predicari quidem non simpliciter, sed secundum accidens predicatur. est autem tanquam album quidem quod predicatur: sed sicut lignum est de quo predicatur. supponatur ergo predicatum predicari semper de quo predicatur, simpliciter: sed non secundum accidens. sic enim demonstrationes demonstrant. quare in eo quod quid est, aut quoniam quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut quando: cum vnum de vno predicabitur. Amplius substantiam quidem significantia quod quidem illud est, aut aliquod illud quidem significant de quo predicatur. Quaecumque vero non substantiam significant sed de aliquo subiecto dicuntur, quod non est, neque quod illud est neque quod quidem illud aliquid est: accidentia sunt. ut de homine album. Neque enim est homo, neque quod quidem album est, neque quod quidem album est aliquid: sed animal forsitan. quod quidem enim animal est: homo est. Quaecumque vero non substantiam significant: oportet de aliquo subiecto predicari & non esse quid album, quod non cum alterum aliquid sit, album est. Species enim valeant & genera. monstra enim sunt. & si sint: nihil ad rationem sunt. demonstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius, si non est hoc huiusmodi qualitas, & illud huiusmodi, neque qualitatis qualitas: impossibile est aequae predicari adinuicem sic. sed verum quidem contingit dicere sic: aequae autem vere predicari non contingit. An enim sicut substantia predicabitur aut ut genus, aut ut differentia predicati: haec autem ostensa sunt quoniam non erunt infinita, neque in sursum neque in deorsum. ut homo bipes, hoc animal. hoc autem alterum est. neque animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est. substantiam enim omnem est diffinire huiusmodi. infinita autem non est transire intelligentem. quare neque in sursum neque in deorsum infinita sunt. illam enim non est diffinire: de qua infinita predicantur. Sic igitur genera adinuicem non aequaliter predicantur. erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est: neque tamen de qualitate aut aliorum nullo, nisi secundum accidens predicabitur. omnia enim haec accidunt, & de substantiis predicantur. sed quoniam neque in sursum infinita sunt. de vno quoque enim predicatur quod significat, aut quantum aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quae sunt in substantia. haec autem finita sunt: & genera predicamento rum finita. aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere, aut pati, aut ubi, aut quando. suppositum autem est vnum de vno predicari. ipsa autem de ipsis quaecumque non ad aliquid sunt, predicari non dicimus. accidentia enim sunt omnia. sed haec quidem secundum seipsa, alia vero secundum alterum modum. haec autem omnia de subiecto quodam predicari dicimus. accidens autem non esse subiectum ali quod. nihil enim talium ponimus esse, non quod alterum aliquid esse dicitur: sed ipsum de alijs & alia quidem de alio. neque in sursum ergo vnum de vno neque in deorsum esse dicitur. de quibus enim dicuntur accidentia: quaecumque in substantia vniuscuiusque sunt. haec autem non sunt infinita. sed sursum ipsa quoque & accidentia utraque non infinita sunt. necesse est ergo esse aliquid de quo primum predicetur & de hoc aliud, & hoc stare: & esse aliquid quod non amplius, neque de alio priori, neque de illo aliud prius predicetur. Vnus quidem igitur

- 147 modus demonstrationis, dicitur hic. ¶ Adhuc autem alius si de quibus priora quaedam predicantur est horum demonstratio: quorum autem est demonstratio, neque potius habere possibile est ad ipsa, quam scire, neque scire est sine demonstratione. si autem hoc, per haec sit notum. haec autem nescimus, neque melius habemus ad ipsa quam scire: neque per haec notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neque ex suppositione: necessarium est stare predicationes mediorum, si enim non steterint, sed est semper acceptio in superius: omnium erit demonstratio. quare si infinita non possibile est pertransire: quorum est demonstratio, haec non sciemus per demonstrationem. si igitur neque melius habemus ad ipsa quam scire: non erit scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione. Logice quidem igitur ex his utique, aliquis credat: de eo quod dictum est. ¶ Analytice autem manifestum est per haec velocius: quod neque in sursum neque in deorsum infinita predicata contingit esse in demonstratiuis scientijs de quibus intentio est. demonstratio enim est ex his: quaecumque ipsa quidem insunt secundum seipsa rebus. secundum seipsa vero dupliciter. quaecumque enim in illis insunt in eo quod quid est, & in quibus ipsa in eo quod quid est insunt ipsis. ut in numero impar quod inest quidem numero. est autem ipse numerus in ratione ipsius: & iterum multitudo aut diuisibile, in ratione numeri. horum autem neutra contingit infinita esse, neque ut impar numeri. iterum enim si impar in aliud inest, cui inerat existenti hoc: si est primum numerus, erit ijs quae insunt ipsi. si igitur non contingit infinita huiusmodi esse in vno: neque in sursum, erunt infinita. at vero necesse est omnia inesse primo, ut numero: & in illis numerum. quare conuertibilia erunt, sed non excedentia. Neque tamen quaecumque sunt in eo quod quid est: neque haec infinita sunt, neque enim esset diffinire. quare si predicata per se quidem omnia dicuntur, haec autem non infinita sunt: stabunt utique in sursum. quare & in deorsum. si autem sic est: & quae sunt in medio duorum terminorum semper sunt finita. ¶ Si vero hoc est: manifestum iam est, & demonstrationum quod necesse est principia esse, & non omnium esse demonstrationem, quod quidem diximus quosdam dicere iuxta principium. si enim principia sunt: non omnia sunt demonstrabilia, neque in infinitum possibile ire. esse enim horum quodlibet: nihil est aliud, quam esse nullum spatium sine medio & indiuisibile: sed omnia diuisibilia. intus enim immittendo terminum, sed non assumendo: demonstratur quod demonstratur. quare si hoc in infinitum contingit ire: contingit utique duorum terminorum infinita esse interius media. sed hoc impossibile est: si predicationes steterint in superius & in inferius. quod autem stent: monstratum est logice prius, analytice vero nunc.

¶ Duodeuicesimi Cap. nota.

- 146 ¶ Logicae sunt haec rationes. Nam egrediuntur subiectae materiae limites: & vndecumque sibi praesidia quaerunt, siue physicam siue mathematicam habentia intelligentiam. sermonemque inserit de ideis quas valere iubet: tanquam demonstrationis artificio ineptas. nullus igitur miretur, si plerique non patentem habeant intelligentiam: cum minus huic loco sint accommodata, sed alijs ex locis intellecta pateant: ut ex metaphysicis. ¶ Quod est, quod quid erat esse, oratio quid est dicens, diffinitio. ¶ Nam cum album dico esse lignum. album cum solam vocem attendimus, propositionis subiectum esse potest: cum autem rei proprietatem, non fieri potest ut album ligno sit subiectum, sed contra semper lignum albo subiectum. & haec secundum se & quasi naturalis praedicatio est lignum est album: haec autem est secundum accidens & innaturalis album lignum est. Qui enim fieri potest ut forma subiecta sit: & materiae praedicata & formae superueniens, finiens, atque formans? ¶ Album formam nominat: non sola ratione, sed re ipsa ab homine seiuinctam. & id ipsum quod est album formale est: sed accidentarium. id ipsum autem quod est homo: subiectum. nunquam autem quod id ipsum quod est, subiectum est: formale id ipsum quod est, esse potest. & animal tamen ut forma sit, & homo ut subiectus: re ipsa tamen & id quod est animal subiectum est. quare homo id ipsum dici possit, quod est animal: non autem id ipsum quod est album. ut neque materia id ipsum quod forma est. ¶ Valeant species. abeant. χαριτω enim, & gaudere & valere significat, quod & transferi

tur transfumiturque pro abire.nam altero abeunte, aut cum eum, aut nos ipsi abire volumus: docent grammatici, dicendum vale. & $\omega\delta\iota\ \tau\omega\ \rho\epsilon\iota\delta\omega\ \tau\epsilon\ \omega\lambda\acute{\alpha}\tau\omega\nu\Theta$, hoc est de ideis, speciebusque Platonicis: id dictum est. $\tau\epsilon\rho\epsilon\iota\sigma\mu\alpha\tau\alpha$ quæ interpretes mōstra vertit: potius lasciuos, poeticosq; cætus designant. quod & Argyropylos innuens: fidium enim sunt (inquit) atrectationes. ¶ Si non est hoc illius qualitas. Omnis forma, qualitatis nomine censetur: & prædicatum forma est, & id de quo prædicatur subiectum est & vt materia. Ideo si cum dicitur, homo est albus, simili prædicatione recurreret hæc oratio, & æque simpliciter prædicarem album est homo: profecto vt cum dicitur homo est albus, album hominis est forma, ita quocq; & cum diceremus album est homo: homo forma esset albi. & esset hoc illius qualitas, & illud huius qualitas, & qualitatis qualitas. hoc: album illius: hominis: illud: homo. huius: albi. qualitas: forma. vere tamen dicimus homo est albus, & album est homo: non tamen vere mutuo simpliciter prædicamus. ¶ Vt si genus sit aut differentia de quo prædicatur. prædicamenti omne genus aut differentia (cuiuscunq; generis existat) vt substantia de eo cuius genus est aut differentia prædicatur. nec iniuria. nam de eius ratione substantiali est, & quid est dicente. quare color: & substantia albedinis dici potest, & coloratum albi, sed nō simpliciter substantia. nam id simpliciter substantia est: quod respectu cuiuscunq; substantia est. vt animal. etenim respectu hominis, & qualis, & quāti, & ad aliquid & reliquorum: semper substantia est, substantiaq; dicitur. at vero genus coloratum (etsi respectu albi substantia dicitur quodā modo) respectu tamen substantiæ, vt hominis, aut animalis: accidēs. Quo fit vt quod vere substantia est: nulli accidat vnquam. quod autem secundum quid substantia: accidat. ¶ Quod est id ipsum quod est: est substantia. ¶ Quid est. Accidētia de se simpliciter prædicantur: cū prædicatum ad rationem quid est, subiecti (vt album coloratū est, & triāgulus lineis terminatur) aut subiectum ad rationē quid est, prædicati pertinet: vt numerus par est aut impar. verū id quodam modo est: ratione substantiæ. nam hæc inuicem vt substantia de substantia. coloratum enim albo substantiale, & collinari lineis substantiale triangulo: quod & vsurpatius essentialē appellat. sed cū dico numerus par est, numerus est impar: numerus vt substantia est, impar autē, vt eius per se affectio. non tamen vnquam dicatur simpliciter substantia: sed ad hæc. aliter autem non est accidens, simpliciter de accidēte prædicari. sed hunc sensum Argyropylos literam conuertens quæ est ($\alpha\upsilon\tau\acute{\alpha}\ \delta\iota\ \epsilon\alpha\upsilon\tau\omega\ \rho\epsilon\iota\delta\omega\ \mu\acute{\alpha}\tau\epsilon\ \iota\sigma\iota\ \mu\acute{\alpha}\ \eta\alpha\ \tau\eta\gamma\omega\rho\epsilon\iota\delta\omega$, quæ obscura fatis est, & sonat: ipsa vero de ipsis quæcunq; nō quid est, nō prædicari) innuit hoc pacto, & item ipsa non prædicari de seipsis: nisi ratione ipsius quid est, prædicentur. ¶ Et hæc & accidentia, neutra sunt infinita. & hæc: scilicet de quibus accidentia prædicantur. & talis est huius sententiæ intellectus. vtraq; & substantias & accidentia non abire sursum infinita. nam de substantia præostensum est. de accidentibus autem vt accidentia sunt, idem euenit. nam habent vltimum & summum de quo vt subiecto dicuntur. & id est primum & supremum substantiarum prædicatum: in quo substantiæ quiescunt, sed vltimum accidentiū subiectum. deorsum autem: vltima substantiarum prædicata, sunt prima accidentium subiecta. in quibus vt in infimis & substantiæ & accidentia quiescūt, suūmq; sistunt progressum. ¶ Demonstratio affirmatiua ea dicitur: quæ conclusionem colligit affirmatiuam. Negatiua vero, quæ colligit negatiuam. ¶ Hic dicuntur vniuersa: hic de vtriusque & quæ per se insunt primo, & quæ per se insunt secundo modo. hoc est cum sunt in ratione quid est subiecti, & cum subiectum est in ratione prædicati.

Argyropylos.

Argyropylos.

¶ PARAPHRASIS CAP. DVODEVICESIMI.

DVodevicesimum cap. conclusio vna. monstrandi modi tres. corollarium vnum. ¶ Conclusio. In demonstrationum affirmatiuis propositionibus status est, neq; progreditur in infinitum. Quia & in ijs qui de huiusmodi rationaliter, differendiq; modo contemplantur: fit hoc modo manifestum. In ijs vtiq; quæ in ratione quid est dicente ponuntur, id manifestum est. nam si possibile est diffinire aut notum esse quod quid erat esse, & impossibile est infinita pertransire: necesse est quæ in ratione quid est ponuntur prædicata, finita esse. Atqui diffinire possibile est, & rationem quid est notam esse, & impossibile infinita transitu conficere. Quæ igitur in ratione quid est ponuntur: statum habent, neq; in hisce progredimur in immensum. ¶ Primum monstrandi modus. Sed vniuersaliter & in omnibus hoc pacto astruimus. Nam vere dicere quis potest album ambulare, & id magnum esse lignum: & rursus vere dicere hominem esse magnum, & hominem ambulare. at variū est atq; differens hoc modo aut illo modo dicere. nam cum album dico esse lignum: tunc dico qd id ipsum cui accidit esse album: lignum est, non autem quia album subiectum ligno est. nam neq; quod simpliciter album est, neq; id ipsum quod est album, factum est lignum. subiectum autem id est: quod præstitutum præiacētiq; quippiam sit. quare non est album, lignum: nisi secundum accidēs. At vero cum lignum, album esse dico, tunc non dico aliquid aliud cui quidem accidit lignum esse, esse album: quemadmodum cum dico musicum esse album. Nam cum dico musicum esse album: id tunc dico quoniā homo cui accidit esse musicum albus est. Sed cū dico lignum esse album: lignū albi subiectum est, quod quidem & factū est album, non aliud quippiam existens qd quod simpliciter lignū, aut lignum aliquid. Si igitur licet videre nomina, sit (hoc modo dicere: vt lignū est album) prædicari: illo vero vt album est lignū, aut nullo modo prædicari aut non simpliciter, sed secundū accidens prædicari. Est certe quod prædicatur vt albū: quod ve-

ro subijcitur, & de quo quippiam prædicatur vt lignum. Supponatur igitur prædicatū semper de eo de quo prædicatur prædicari simpliciter: non autem secundum accidēs. nec ab re quidem id nobis hoc loco supponendum. nam sic & ex ijs quæ simpliciter prædicantur demonstrationes ipse demonstrant. quare cum vnum de vno simpliciter prædicabitur: aut in eo quod quid & substantia est prædicatur, aut vt quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut agens, aut patiens, aut vbi, aut quādo, aut aliquid aliorū prædicamentorum. Cæterum quæ quid est, & substantiam significat: id quod aliud est, aut quod illud quiddam est de quo prædicantur, significant. At vero quæ substantiam non significant, sed quæ de subiecto aliquo dicuntur quod quidē non est neq; quod simpliciter illa, neq; quod illa quædam: accidentia sunt. Vt album de homine dicitur: & accidens est. nam homo non est quod simpliciter album est, neq; quidem quod album quoddam est: sed forte recte asseras hoc modo, hominem esse animal. nam id quod animal est: homo est. quæcunq; vero non substantiā significant: de subiecto aliquo prædicari oportet, & non esse quippiam album, quod nō aliud quicquam est quā album. Valeant enim idæ: quoniam cantilenis aptiores sunt. & si sunt: nihil profecto ad præsentem sermonē faciunt. nam demonstrationes de huiusmodi rebus sunt: species scilicet separatas, idēalq; nihil esse. Præterea si non est hoc illius qualitas, & illud huius & qualitatis qualitas: fieri nequit vt mutuo prædicentur adinuicem simpliciter. sed verum contingit hoc modo dicere: mutuo autem deinuicē prædicari non contingit. Nunc autem ostendēdum non procedere in affirmatiuis prædicationibus in infinitum. nam aut vt substantia prædicabitur. vt si genus sit aut differentia eius de quo prædicatur. At hæc ostensa sunt non abitura in infinitū: neq; sursum pergendo neq; remeādo deorsum. sursum quidem: vt homo bipes est, bipes autē animal, & animal aliud quippiā, neq; hoc euadet in immensum. deorsum vero, vt neq; animal dicitur de homine & homo de Callia, & Callias de alio quopiam, & hoc pacto sine vilo fine, metāq; ac termino. Nam omnē talem (quæ scilicet media est & infra terminos est) substantiam diffinire possumus. atqui infinita pertransire impossibile est intelligentē. quare neq; sursum, neq; deorsum euadunt infinita. nam tunc fieri non posset: vt ea substantia diffiniatur de qua infinita prædicarētur. hoc pacto igitur ac finita adinuicē genera, non mutua versāq; prædicatione prædicabūtur. nam erit inter illa ipsum, quod quidem id ipsum aliquid est, quod neq; de quali neq; de cæteris quicquam nisi secundum accidens prædicabitur. nam hæc omnia accidunt: & de substantijs prædicatur. sed neq; ea sursum versus euadunt infinita. nam id quod de quocunq; prædicatur: aut id est quod significat, aut quale quippiam, aut quātum, aut ad aliquid, aut aliquid talium quæ sunt in substantia. hæc autē finita sunt, & prædicamentorum genera finita, quandoquidem ea sunt aut quale, aut ad aliquid, aut quantum, aut facere, aut pati, aut vbi, aut quādo, & reliqua quæ & in prædicamentis sunt determinata. Et supponitur vnum de vno prædicari, & ipsa de ipsis non prædicari quæcunq; non quid est, & ratione substantiæ de se non prædicatur. nam hæc accidentia sunt omnia. Verum accidentiū, hæc quidem sunt per se: illa vero altero modo, & non per se. & hæc omnia de subiecto quodam prædicari asseueramus, & accidens nō esse subiectum vllum. nam nihil talium ponimus id esse: quod nū aliud quippiam cum est dicitur id quod dicitur, sed accidēs alterius esse dicimus & eorū alia quædam de alio prædicari. neq; igitur vnum de vno sursum neq; deorsum in infinitum prædicari dicitur. deorsum quidem & ad subiectum vergendo. nam de quibus accidentia dicuntur, ea sunt quæ cuiusq; sunt substantia. illa autem non sunt infinita. sursum autē, & hæc accidentia: neutra sunt infinita. necesse est igitur esse ali quod tale subiectū: de quo primū dicatur aliquid, & de illo aliud, & huius progressionis esse statū: tandēmq; occurrere aliquid, quod etiam neq; de alio priori, neq; de illo aliud prius prædicetur. Et vnus hic ad id quod molimur est demonstrationis modus. ¶ Secundus monstrandi modus. Adhuc autem & alius modus est: qui fit huiusmodi. Si eorū est demonstratio de quibus priora quædam prædicantur: & neq; ad ea quorum est demonstratio possibile est quempiam melius se habere quā ea scire, neq; ea scire possibile est sine demonstratione. si autem hoc per hæc notum esse debeat, hæc autē demonstratione nescimus, neq; melius affecti sumus ad ipsa quā si hoc modo illa sciremus: neque quoq; per hæc notum sciemus. si igitur possibile est quippiam scire per demonstrationē simpliciter, & non ex quibusdam & ex suppositione: necessarium est in mediocum prædicationes stare. nam si non steterint sed est semper superiori sumpto procedere, omnium similiter erit demonstratio. quare si impossibile est infinita pertransire, ea quorū est demonstratio nunquam per demonstrationem simpliciter sciemus. si igitur non melius habemus ad ipsa priora quā si ea demonstratione sciremus, possibile non erit scire per demonstrationem simpliciter. melius igitur quā demonstratione scientes ad ea ipsa priora afficimur. quare eorū non querimus demonstrationem, sed in ipsis quiescimus, sitque status. Et ex his, differendi modo eius rei fidem sibi quippiam arroget. ¶ Tertius modus analyticus. Analyticæ autem per ea quæ sequuntur concisius breuiusq; dinoscetur, neq; sursum neq; deorsum in demonstratiuis scientijs (quarū præsens incumbit consideratio) contingere prædicata esse infinita. Nam demonstratio, eorum prædicatorum est: quæ subiectis rebus per se insunt. per se autem insunt dupliciter. nam illis insunt per se, quæcunq; illis insunt in ratione quid est. & per se etiam insunt: quæ in ratione quid est illa suscipiunt, quibus insunt. vt impar numero, qui quidem per se inest numero: & est ipse numerus in ratione quid est eius. & insuper multitudo, & diuisibile per se insunt numero, nam sunt in ratione quid est numeri. At horum neutra

148

147

146

148

contingit infinita esse. neq; quidem in ijs quæ sic per se insunt, vt impar numero. nam si rursus impar aliud hoc pacto per se insit: si numerus primum est cui per se inerit impar, erit in ratione eorum quæ insunt impari. quare per se inerunt omnia numero. Si igitur non contingit infinita huiusmodi esse in vno (& certe non contingit) non euadent sursum infinita prædicata. Sed certè necesse est omnia illa inesse ipsi primo vt numero, & numerum illis. quare simul vniuersa quæ hoc pacto per se insunt, & ipsum primum reciproca erunt, & conuertibilia & sese non superantia: quare non infinita. Qui enim fieri potest vt infinita simul, vni æquentur? Neq; identidem infinita erunt: quæ rationem quid est ingrediuntur. Nam minime possibile esset diffinire. quare si quæ per se prædicantur, hæc dicuntur vniuersa, hæc autem non sunt infinita: stabunt proculdubio euadendo sursum. quare & recidendo deorsum. si autem id ita fuerit: & quæ mediastina, quæve in duorum meditullio terminorum collocabuntur, semper finita erunt. Corollarium. Si vero res ita se habet: exploratum iam est, quoniam necesse est & demonstrationum esse principia, & non omnium esse demonstrationem. quod quidem nonnullos asserere, circa initium diximus. Nam si principia sunt: non omnia demonstrari queunt: neq; fieri potest vt abeat in infinitum. Nam horum vtrūvis statuere, omnia (inquam) demonstrabilia esse, aut in infinitum abire: nihil aliud quàm nullum esse interuallum sine medio ac indiuiduum, sed omnia diuidua. nam quod demonstratur: non foris sumpto sed interiecto, intermissisq; termino demonstratur. quare si hoc in infinitum abire contingit: continget & reuera duorum terminorū in infinita esse intermedia. hoc autem impossibile: si prædicationes statum vllum sursum, deorsumve sint habituræ. At vero quòd statum habeant, ratione differtoria monstratum est prius: nunc vero resolutoria, atq; analytica.

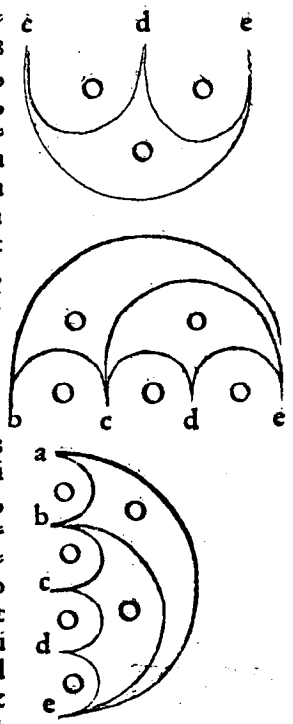
Elementa monstrandarum mediatarum non infinita esse. Cap. XIX.

Monstratis autem his, manifestum est si aliquid idem insit duobus, vt a & in c & in d non prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut non de omni: quòd non semper secundum commune aliquid inerit. vt isosceli & scaleno: æquales duobus rectis habere, secundum commune aliquid inest. secundum enim quæ figura quædam sunt & non secundum alterum. hoc autem non semper sic se habet. sit enim b secundum quòd a, in c & d, erit manifestum igitur quod b in c d secundum aliud commune est. & illud secundum alterum. quare duorum terminorū medij infiniti vtiq; incidunt termini. sed hoc est impossibile. secundum igitur aliquid commune inesse: non necesse est semper idem pluribus. quoniam quidem erunt immediata spatia. In eodem tamen genere, & ex eisdem atomis necesse est terminos esse. siquidē ijs quæ per se sunt: erit commune. non enim erat ex alio genere in aliud genus descendere quæ demonstrantur. Manifestum est autem quoniam & cum a in b sit: si quidem est aliquid medium, est demonstrare quòd a in b sit. & elementa huius sunt hæc & tot quot media sunt. immediata enim propositiones sunt elementa, aut omnes aut vniuersales. si vero non est mediū: non amplius erit demonstratio, sed in principia via est hæc. Similiter autem erit etsi a in b nō sit. si quidem enim aut medium est, aut prius cui non inest: erit demonstratio. si vero non sit mediū: non est demonstratio, sed principia & elementa sunt tot, quot sunt termini. horū enim propositiones: principia demonstrationis sunt. & sicut quædam principia sunt indemonstrabilia quæ sit hoc illud, & quòd sit hoc in illo: sic quæ non erit hoc illud, neq; quòd sit hoc in illo. Quare hæc quidem esse aliquid, alia nō esse aliquid: erunt principia. Cum ergo indigeat monstrare aliquid: accipiendū quod de b primum prædicetur. sit c, & de hoc similiter a, & sic semper eunti nūquam extra, erit propositio, neq; si esse ipsius a accipiatur vt demonstratur: sed semper medium densetur quousque indiuisibilia fiant, & vnum. est autem vnum: cū immediatum fiat. & vna propositio simplex est immediata: & quemadmodum in alijs est principium simplex. hoc autem non idem vbiq; est, sed in graui quidem vncia, in melodia autem diesis, aliud autem in alio. sic est in syllogismo vnum: propositio immediata. in demonstratione autem & scientia: intellectus. In ostensiuis igitur syllogismis eius quod est: nihil cadit extra. Sed in priuatiuis vbi quidē quod oportet esse: nihil cadit extra. vt si a in b per c non inest. si enim

in b quidem omni, c: est autē a in nullo c. Iterū si indigeat quæ in c, a nullo sit. medium accipiendum est ipsius a & c. & sic semper procedet. Si vero indigeat monstrare quòd d in e non sit, eo quæ est c in d quidem omni, in e autē nullo aut non in omni: e nunquam extra cadit. hoc autem est: cui non oportet inesse. In tertio autem modo: neq; a quo oportet, neq; quod oportet priuari, nequaquam extra ibit.

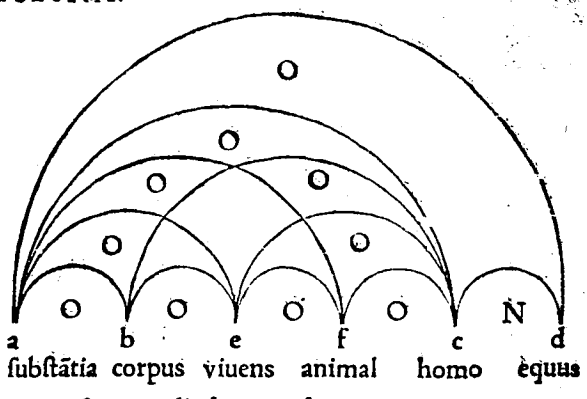
¶ Vndeicesimi cap. notæ.

150 Elementa: in quæ re sunt minima, & simplicissima. immediata autē & indiuidua propositiones: minima, & simplicissima, vt quæ sint irresolubiles. ideo nō ab re, elementa appellatur. Tot sunt elementa: quot sunt & termini. de medijs terminis: id intelligēdū est. id enim est quod & supra dictū est. & quot erūt media, tot erūt & elementa. Minā hi vnciam, illi vero librā appellant, quæ & 155 *μυα* græce dicit. Quod semitoniū minus (quod & diesis appellatur: quòdque relinquitur ex sectione apotomes à tono) ex musicis amplius est expetendū. Et id aduertēdū est: quæ principii vbiq; statuitur, in illo genere maxime vni, simplicissimū, neq; in alia secatur, sed omnia alia ipsum continēt, & in id resoluuntur. vt vnitas principii est in numero: ideo maxime vni, simplicissimū, & minimū, & omnis numerus illā continet: in eamq; resoluuntur. & punctū principii magnitudinū: & id maxime vni, & simplex, & minimū, neq; magnitudo vlla à puncto euadit immunis ac exors. & prima magnitudo quæ est linea: in spatii porrigitur, neq; simplex, neq; simpliciter minima. & secūda magnitudo: magis discedit, sitq; cōpositior. & tertia: adhuc euadit cōpositior, & magis resolubilis, quia à principio semotior. hūc in modū propositio immediata: maxime vna, simplicissima, & minima est sui generis. vt esto a substantia, b corpus, c animatū corp⁹, d animal, e homo. vides e d, d c, c b, & b a, adinuicē nullū facere interuallū (vt neq; inter binariū & ternariū vllum interuallū est) & esse sibi proxima, immediatq;, & indiuidua! Ideo eius generis maxime vna, simplicissima, & minima. sed oratio e c cōstituit interuallū: cōposita iā, ex e d & d c, in illa resolubilis, ex quib⁹ & ipsa fit. si enim dico omne e d, & omne d c: efficitur p primā figurā interuallū e c, assimilaturq; lineæ, & binario. & e b protēsus est interuallū: vt quod iā cōstet interuallo e c & indiuiduo c b, in eaq; resoluat & ex illis cōponatur. siquidē omne e c, & omne c b: efficitur per primā figurā interuallū e b, assimilaturq; ternario & superficiel. & e a iā longe multiplex, cōpositū & maximū cōstituit interuallū, cōpositū ex e d, d c, c b, & b a: sed proxime resoluuntur in interuallū e b & minimū b a. Nā ex illis cōponitur, vt & reliqua suo modo: estq; vt quaternarius & corpus. vnde fit vt à cōclusionē ad principia procedere: sit resoluere. estq; cōclusio vt totū, vt e c conclusio, & principia vt partes. Nā e d, & d c principia: ex quib⁹ cōponitur vel ad oculū e c. sed à principijs ad cōclusionē procedere: est cōponere. cōponitur em cōclusio ex principijs. vt e c ex e d & d c. vides igitur quo modo scientiarū principia sint quātitate minima, vtpote nullū cōtinētia interuallū: sed potestate maxima, vt quæ cōponant cōclusiones omnes, & in quæ cōclusiones dissipētur. Neq; impēdio difficile est agnoscere: totū sensus ad totū intellectus opposito se habere modo. Nā intellectui: tota & cōposita sunt ignota, partes autē & minima sunt cognita. In sensu autē contrā cōposita nota sunt, partes autē & minima, ignota. imò nisi nos fallit analogia: quod est minimū in intellectu, id maximū est in sensu. & quod minimū in sensu, maximū in intellectu. Sed de his tātilla nūc. Duæ vltimæ cōclusiones id volunt. prima, cū affirmatiua demonstratur: mediū nō cadere extra prædicatū cōclusionis. Nā si extra caderet: esset latius, & secūda efficeret figurā, vbi nihil colligitur affirmatiuum. verū medium in prima & tertia figura: infra cōclusionis prædicatū semper cadit. sed in prima figura: medium cadit extra subiectū, in tertia vero infra. Et secūda cōclusio id intendit: cū demonstratur nō inesse in prima figura & in secūda, nihil extra medium cadere quod aliqua in propositione sumitur inesse. at cum nō inesse monstratur tertio modo, hoc est per tertiā figurā: mediū, neq; cadit extra subiectū, neq; extra prædicatū. & nō tam difficilia sunt, vt intelligātur: quæ obscuro sermone sunt hæc ab Aristotele tradita.

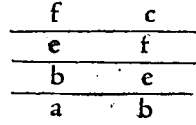

PARAPHRASIS CAP. VNDEICESIMI.

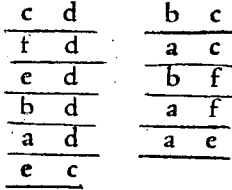
150 Vndeicesimum cap. conclusiones sex. corollarium vnum. Prima conclusio. Si aliquid idem duobus insit, cū alterum de altero nullo modo prædicetur, aut non vniuersaliter: non semper aliquid illis per aliquod commune inerit. Id ex ijs quæ monstrata sunt statim manifestū erit. vt si a duobus insit, c scilicet & d, & non insit omnino c ipsi d aut contrā, aut non omni insit: non continuo illis aliquid per aliquid commune inerit. Verbi causa æquipedo & scalario inest habere tres duobus rectis æquos secundum aliquid commune: nam vt quædam figura sunt, & non vt aliud quiddam. at hoc non semper ita se habebit: vt quicquid inerit, per aliquid commune insit. Nam sit b per quod a, tum c tum d inerit. si non est vt proponitur: manifestum igitur est quoniam b inerit c & d per aliud commune vt e, & e per aliud. quare duorum

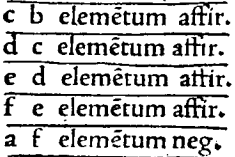
Indiuidua, proximá que interualla : quæ sunt & elementa.

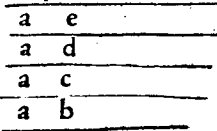
Interualla mediata.

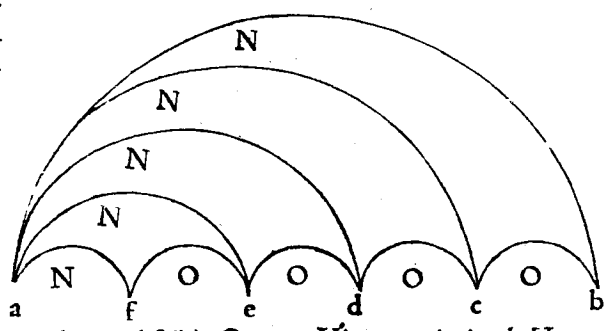
Propositiones immediate & principia que demonstrari nequeunt.

Negatiuæ mediate & quæ demonstrari queunt.

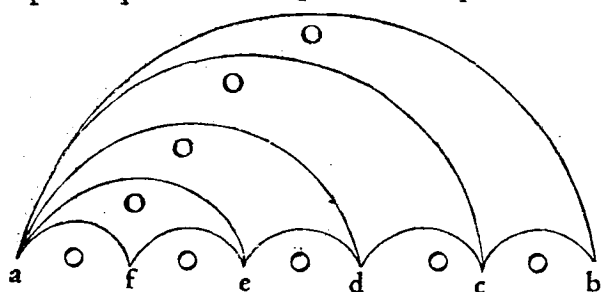

terminorum mediastimi utiq; infiniti incidunt termini. At hoc impossibile, ut mōstratū est. non igitur necesse secundū aliquid cōmune semper inesse pluribus, quia tandē erunt immediata interualla. ¶ Secūda conclusio. In eodē tamen genere, & ex ipsis indiuiduis proximēq; hærētibus ipsos cōmunes terminos esse necesse est. Siquidē ipsum cōmune ex ijs erit quæ per se insunt. nā fieri non potest: vt ea quæ demōstrātur, ex alio genere in aliud genus demigrent. ¶ Tertia. Dilucidū euadit cū prædicatū subiecto insit & aliquod est medium: prædicatū subiecto inesse demōstrari posse, atq; eius mōstrandæ rei hæc totidē esse elemēta: quot & media. Vt si a insit b, sitq; mediū aliquod: mōstrari potest inesse b, & quot erunt media tot erūt elemēta. nā propositiones immediatæ sunt elementa: aut omnes, aut quæ sunt vniuersales. atqui quot media: tot immediatæ ppositiones, & quæ vniuersaliter inerunt. mōstrari igitur poterit: & tot habebit elemēta, quot & media. Si vero prædicatū insit subiecto & nō sit mediū: nō amplius illius demōstratio vlla est, sed via hæc est in principia. ¶ Quarta. Simile etiā euenit si prædicatū subiecto nō inest, vt si a nō inest b. Nam si est mediū, aut prius cui nō inest prædicatū: demōstratio conficitur. Sin vero nō est mediū: minime fit. sed & principia, elementaq; tot sunt: quot & termini. nā propositiones quæ ex hisce cōstāt: demōstrationis sunt principia. Et quæadmodū quædā sunt aientia principia quæ demōstrari nō possunt, vt q; hoc est illud, & q; hoc inest illi: hūc in modū & quædā negātia, inficiantiaq; vt q; hoc nō est illud, quodq; hoc nō est illi. Cū igitur prædicatū subiecto nō inest: simile euenit, atq; cū prædicatū inerat subiecto. ¶ Corollariū. Quare principia hæc quidē erunt eius quod est esse aliquid: illa vero eius quod nō est aliquid esse. ¶ Quinta conclusio. In demōstrationibus quæ aliquid esse mōstrāt: nullū mediū cadit extra prædicatū, sed semper infra ipsum cōtinetur. Vt cū opus est monstrare aliquid esse, vt cū omni b inesse a: sumēdum est aliquid quod primū prædicetur de b, & esto illud c. & de hoc identidē prædicet a. & sic semper proficiēti: nunq; ex exteriorē erit ppositio. neq; quod inest ipsi a sumitur: vt demōstret a inesse. sed semper mediū increbrescat: quousque indiuidua fiant & vnum. est autē vñū: cū immediatū fiat. & vna ppositio simplex ea est: quæ immediata est. vt & in cæteris rebus: principii simplex est. Verum id principium nō ubiq; idem est: sed in pondere mina, in modulatione vero semitonium minus, atq; aliud in alio. sic in syllogismo vnum est immediata ppositio: & in demōstratione ac scientia, intellectus. In syllogismis igitur qui monstrant quod est esse: nullū mediū cadit extra. ¶ Sexta conclusio. In negatiuis autē ubi est quod oportet inesse: nihil extra id cadit. vt si a ei quod est b nō inest per c. Nam si omni b inest c, & nulli c inest a, nulli b inerit a. Et si iterum opus est ostendere nulli c inesse a: medium sumendū est ipsius a & c, & ita semper procedendū. At vero si opus est monstrare ipsi e non inesse d, eo q; omni d inest c, & nulli e inest c, aut nō omni e inest c: nunq; e extra c cadit. hoc autē est id cui non oportet inesse d. At vero si tertio modo ostendatur: ostendetur a non inesse b hoc pacto. nulli c inest a, & omni c inest b: igitur b non inest a. neque id à quo negare, neque quod negare oportet: terminus sumendus vnquam egreditur.

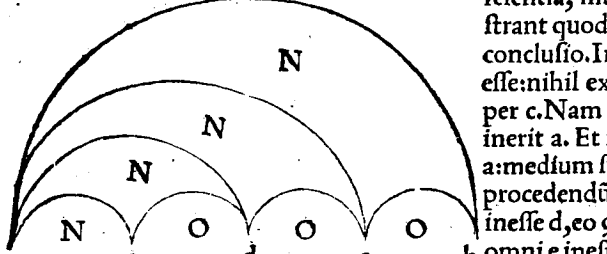
Qualitas Substātia Corpus Viuens Animal Homo

dicatū subiecto nō inest: simile euenit, atq; cū prædicatū inerat subiecto. ¶ Corollariū. Quare principia hæc quidē erunt eius quod est esse aliquid: illa vero eius quod nō est aliquid esse.

Substātia Corpus Viuens Animal Sēsitiuū Homo

vna ppositio simplex ea est: quæ immediata est. vt & in cæteris rebus: principii simplex est. Verum id principium nō ubiq; idem est: sed in pondere mina, in modulatione vero semitonium minus, atq; aliud in alio. sic in syllogismo vnum est immediata ppositio: & in demōstratione ac scientia, intellectus. In syllogismis igitur qui monstrant quod est esse: nullū mediū cadit extra. ¶ Sexta conclusio. In negatiuis autē ubi est quod oportet inesse: nihil extra id cadit. vt si a ei quod est b nō inest per c. Nam si omni b inest c, & nulli c inest a, nulli b inerit a. Et si iterum opus est ostendere nulli c inesse a: medium sumendū est ipsius a & c, & ita semper procedendū. At vero si opus est monstrare ipsi e non inesse d, eo q; omni d inest c, & nulli e inest c, aut nō omni e inest c: nunq; e extra c cadit. hoc autē est id cui non oportet inesse d. At vero si tertio modo ostendatur: ostendetur a non inesse b hoc pacto. nulli c inest a, & omni c inest b: igitur b non inest a. neque id à quo negare, neque quod negare oportet: terminus sumendus vnquam egreditur.

Qualitas Corpus Viuens Animal Homo

est a, & omni c inest b: igitur b non inest a. neque id à quo negare, neque quod negare oportet: terminus sumendus vnquam egreditur.

¶ Quod demōstratio vniuersalis præstantior sit particulari. Cap. X X.

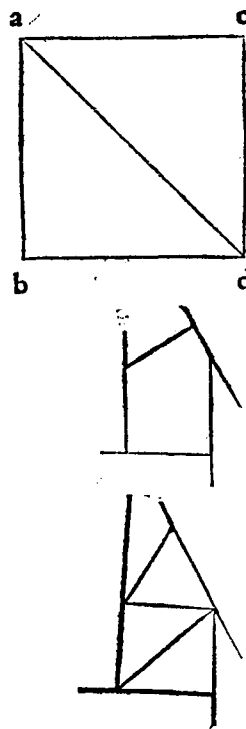
Vm autem sit omnis demōstratio, alia quidem vniuersalis alia vero particularis. & hæc quidem categorica, illa vero priuatiua, dubitabitur qualis potior sit. similiter autem & de ea quæ demonstrare

dicitur: & deducendi ad impossibile demōstratione. primū quidem igitur intendamus de vniuersali, & particulari. ostendentes autem hoc: & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impossibile, dicemus. ¶ Videbitur igitur fortasse utriusque quibusdam sic intendentibus: q; particularis est potior. si enim secundum quam magis scimus demōstrationē: potior demōstratio est. hæc enim virtus demōstrationis. magis autem scimus vnumquodq; cum ipsum cognoscimus secundum ipsum, q̄ secundum aliud. vt musicum Coriscum, quādo cognoscemus quod Coriscus musicus est: quā q; homo musicus sit. similiter autem & in alijs. sed vniuersalis quoniam aliud, non quoniam ipsum fortasse demonstrat. vt quoniam isosceles habet tres angulos æquales duobus rectis: non quoniam isosceles, sed quoniam triangulus. sed particularis quoniam ipsum est. si igitur potior est quæ est secundum ipsum, huiusmodi autem est particularis: & vniuersali magis & potior utiq; secundū partem demōstratio erit. ¶ Amplius. si vniuersale quidem non est aliquid præter singularia, demōstratio autem opinionem conficit esse aliquid hoc de quo demonstrat, & quandā naturam esse hanc in ijs quæ sunt (vt trianguli præter quosdam, & figuræ præter quasdam, & numeri præter quosdam numeros) potior autem est quæ est de esse quā de non esse, & propter quā non errabitur q̄ propter quā errabitur. est autē vniuersalis huiusmodi (procedentes enim demonstrant vniuersale quemadmodum de eo quod est proportionale, vt q; sit tale: erit proportionale, quod neq; linea, neq; numerus, neq; solidum, neq; planum est, sed præter hæc aliquid) si igitur vniuersalis magis hæc est & de eo quidem quod est minus, vniuersalis q̄ particularis, & facit opinionem falsam: indignior utiq; erit vniuersalis particulari. ¶ Et primū quidem nihil magis in vniuersali q̄ in particulari altera ratio est. si enim quod duobus rectis inest non est secundum q; est isosceles, sed secundum q; triangulus est: cognoscens quoniam isosceles habet tres in quantum ipsum est, minus cognouit, q̄ cognoscens quoniam triangulus est. & omnino si non quidem secundum q; sit triangulus, & postea monstrat: non erit utiq; demōstratio. si vero sit cognoscens vnumquodq; secundum quod vnumquodque est: magis cognouit. si igitur triangulus in plus est, & eadem ratio & non secundum æquiocationem triangulus est, & inest omni triangulo quod est duobus rectis æquales habens: non utique est triangulus in quantum isosceles, sed isosceles secundum quod triangulus huiusmodi habet tres angulos. quare vniuersaliter sciens magis cognouit secundum quod est: q̄ particulariter. potior est ergo vniuersalis, quā particularis. ¶ Amplius. si quidem sit quædam ratio vna & non æquiocatio: vniuersale erit utique nil minus secundum partem quibusdam, sed magis est quanto incorruptibilia sunt illis. quæ vero secundum partem sunt corruptibilia magis. Amplius. nec vna necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc: quoniam ostendunt vnum nihil magis quā in alijs quæcunque non aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut agere. si ergo: non demōstratio causa est, sed audiens. ¶ Amplius. si demōstratio est syllogismus demōstratiuus qui fit causæ & propter quod: vniuersale magis causa. cui enim per se inest aliquid: hoc idem ipsi causa est. vniuersale autem primum. causa ergo vniuersale est: quare & demōstratio dignior est. magis enim causæ est vniuersale & eius quod propter quid est. ¶ Amplius. vsq; ad hoc quærimus propter quid. etenim tunc opinamur scire, cum nō sit aliquid aliud quā hoc aut quod fiat, aut quod sit. finis enim & terminus vltimus: iam sic est. vt cuius causa venit? vt accipiat argentum. hoc autem est quatenus reddat cui debuit. hoc autem: vt non iniuste agat. & sic procedentes cum non sit amplius propter quid, nec alterius causa: propter hoc, sicut propter finem dicimus venire, & esse & fieri, & tunc est scire maxime propter quid venit. si igitur se habet similiter & in omnibus causis & quæ sunt propter quid, in ijs autē quæ

cunq; sic sunt causæ sicut quæ est cuius causa sic scimus maxime:& in alijs igitur tunc maxime scimus,cû non amplius sit hoc quoniam aliud est. Cum igitur cognoscimus quidẽ, q̄ quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: adhuc deest propter quid isosceles? quia triangulus. & hoc: quia est figura rectis lineis conteta. si autẽ hoc non amplius propter quid aliud: tunc maxime scimus. vniuersale est autẽ tunc. vniuersalis igitur potior. ¶ Amplius. quancunq; vtiq; magis secundum partes est: in infinita cadit. Vniuersale autẽ in simplex & in finem: sunt autem secundum q̄ infinita non scibilia, sed secundum q̄ finita scibilia sunt. secundum vtiq; q̄ vniuersalia magis scibilia sunt: q̄ quæ sunt secundum partem demonstrabilia. ergo magis vniuersalia. de magis demonstrabilibus autem: magis est demonstratio. simul enim magis ad aliquid sunt. dignior igitur vniuersalis est, quoniam quidem & magis demonstratio est. ¶ Amplius. si magis eligenda est secundum quam hoc & aliud, q̄ secundum quam hoc solum cognouit: vniuersale autem habens, cognouit particulare. hoc autem: vniuersale non sciuit. quare & sic vtiq; magis eligenda erit vniuersalis. ¶ Amplius autem & sic, vniuersale enim magis scire est eo quod est per medium demonstrare cum propius sit principio: proxime autem immediatum est. hoc autem est principium. si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex principio: quæ magis ex principio ea quæ minus est, certior est demonstratio. est autem huiusmodi vniuersalis magis: dignior vtiq; erit vniuersalis. vt si oportet monstrare a de d, media autem sint in quibus est b c, magis autem sursum sit b quàm c. quare si per b magis est vniuersalis. sed eorum quæ dicta sunt: quædam logica sunt. ¶ Maxime autem manifestum est quod vniuersalis magis præcipua sit: quoniam propositionum quidem hanc priorem habentes, scimus quodam modo & posteriorem, & habemus potentia. vt si aliquis cognouerit q̄ omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales: sciuit quodam modo, & quod isosceles duobus rectis potentia sit, etsi non cognouit isoscelem quod triangulus sit. hanc autem habens propositionem: nullo modo vniuersale cognouit, neq; potentia, neq; actu. ¶ Et vniuersalis quidem intelligibilis est: sed particularis in sensu, perficitur. quod igitur vniuersalis dignior sit particulari: tot nobis dicta sint.

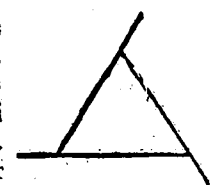
¶ Vicefimi cap. notæ.

¶ Si igitur quicquam est: qui huiusmodi quicq̄ cognoscit quatenus ipsum est. Vt si habere tres alia cui competit quatenus ipsum triangulus est: magis cognoscit habere tres alicui cõpetere, quando cognoscit ei competere quatenus triangulus est, quàm si quo alio modo illi cõpetat. imò si alio modo cognoscit: id secundum accidens est, & vt sophistarum moris est cognoscere. ¶ Et postea monstrat æquipedum habere tres, nõ vt triangulus, sed quo modo id effici possit: profecto, vt sophistæ faciunt. vt dato quadrato a c b d, ducunt diagonum a d, factiq; sunt duo trianguli a b d, & a c d. & quia latus a b, & b d æqualia (nam eiusdem quadrati, latera) & diagonũ a d, vt supponunt, longius: erit triangulus a b d æquipedus. & pari ratione a c d æquipedus. & quia angulus b rectus (nã quadrati angulus) & totus a rectus quem diameter a d quæ eadem est & diagonos, secat per medium. ergo partialis angulus est, a dimidiatus rectus, & pari ratione d partialis dimidiatus rectus. cõstat igitur æquipedus a b d ex vno angulo recto, & duobus dimidiatis rectis. at duo dimidia rectorũ, vnũ explent rectũ, vniq; recto æquivalent. quare tres anguli b totus, & duo partiales a d: simul æquantur duobus rectis. & de æquipedo c a d similiter monstrant: & quãuis hæc ostensio nihil ambiguitatis relinquat: attamen demonstratio nõ est, neq; scire facit, nisi per accidens & sophistarũ more. Sed tum simpliciter scimus æquipedum habere tres: cû ea affectio ei conuenire agnoscitur quæ triangulus est. ¶ Cui per se aliquid inest: hoc ipsum ipsi causa est. vniuersale primum causa est: vt affectio illi inest. vt triangulus habet tres duobus æquos, quatenus triangulus, non alia ratione. sed æquipedus habet tres: nõ sua, sed trianguli ratione. ¶ Hæc affectio multilateræ rectilineræ figuræ (quæ & polygonia multiangulæq; dicitur) habere oēs exteriores angulos æquales quatuor rectis, demonstratur à Cãpano in ostensione 32 primi Euclidis. quod ex resolutione in triangulos facile dinoscitur. Vt pẽtagoni resoluti in triangulos: in summa anguli exteriores & interiores simul, decem recti. demptis igitur sex interiorib; q̄ in tres resoluatur trigonos: exteriores simul relinquuntur quatuor. & ita quæcunq; data fuisset polygonia, modo fuisset in triangulos resoluta.

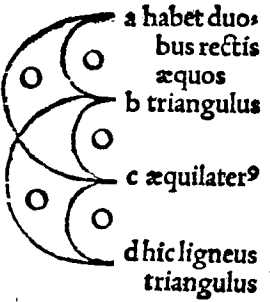
¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMI.

157 **V**icesimum cap. dubitatio vna. quod particularis demonstratio præstabilior: rationes duæ. dilutio. quod demonstratio vniuersalis sit potior: rationes septem. ¶ Dubitatio. Cum autem demonstrationum alia quidem sit vniuersalis, alia particularis, alia affirmatiua, & alia negatiua: dubitari possit, quænam earum præstabilior sit. Simili quoque modo irreperit dubitatio de ea demonstratione: quæ ostensiuæ, iusta, assertoriæq; dicitur, & de ea quæ deducit ad impossibile vtra potior, præstabiliorque sit. Et primum id disquiramus de vniuersali, particularique: subinde de ea demonstratione quæ iusta, rectaque est & demonstrare dicitur, & ea quæ ad impossibile est, id patefaciemus. ¶ Rationes quod particularis demonstratio sit præstabilior. ¶ Prima. Videbitur forsitan nonnullis hunc in modum considerantibus: particularis demonstratio potior esse vniuersali. Nam ea demonstratio secundum quam magis scimus: præstabilior atq; potior. id enim demonstrationis virtus, perfectioque est. at secundum particularẽ magis scimus. nam tum vnum quodq; magis cognoscimus: cum ipsum per semetipsum cognoscimus, quàm cum per aliud. vt magis cognoscimus Coriscum musicum, quando cognoscimus quod Coriscus musicus est: quàm cognoscens q̄ homo musicus sit. & simili modo in cæteris. Vniuersalis autem ostendit quippiam secundum aliud: non autẽ vt ipsum est. demonstratio vniuersalis monstrat æquipedum habere tres duobus rectis æquos, non vt æquipedus est: sed vt triangulus. Si igitur potior ea demonstratio est, quæ quippiam secundum seipsum scire facit, & particularis eiusmodi est: particularis sanẽ & magis demonstratio fuerit, & potior quàm ea quæ vniuersalis est. ¶ Secunda. Præterea, si vniuersale non sit quicquam præter res singulas, & demonstratio vniuersalis opinionem efficit esse aliquid tale de quo demonstrat, & quandam esse huiusmodi vniuersalem naturam in rerum vniuersitate (vt naturam quandam trianguli præter singulos triangulos, & quandam figuræ præter singulas figuras, & quandam numeri præter singulos numeros) & ea demonstratio potior est quæ est de ijs quæ in rerum natura comperiuntur: quàm ea quæ est de ijs quæ non sunt, & à natura rerũ præscribuntur, & propter quam non inducetur error, ea per quam error deceptioq; inducitur. at vniuersalis demonstratio est eorum, quæ natura non admittit, & quæ deerrare facit. nam pergunt demonstrare volentes tale esse vniuersale: quemadmodum de eo quod est commutatim proportionabile, scilicet quod tale vniuersale est, quod neq; linea, neq; superficies, neq; corpus, neq; numerus est, sed quippiam præter hæc. si igitur vniuersalis magis hanc subit conditionem, atq; de eo quod minus est, vniuersalis demonstratio est quàm particularis, magisque opinionem aggnit falsam: minus præstans profecto erit demonstratio vniuersalis, ea quæ particularis est. ¶ Dilutio primæ rationis. Et primum non magis aduersus vniuersalem demonstrationem quàm particularem: prima ratio militat. Nam si duobus rectis æquos habere non inest æquipedo vt æquipedus, sed vt triangulus est: is certe qui cognoscit æquipedum habere tres, vt æquipedus est: minus cognoscit quàm cognoscens æquipedũ habere tres vt triangulus est. Et omnino si non nouit æquipedum habere tres vt est triangulus, & postea monstrat æquipedum habere tres non vt triangulus: nulla erit demonstratio. si igitur quisquam est qui huiusmodi vnumquodq; cognoscit quatenus ipsum est (vt quod tres duobus æquos habere triangulo competit quatenus triangulus est) magis cognoscit. Si igitur triangulus in plus se fundit quàm æquipedus & illi ratio eadem est, & non homonyma ratione triangulus est, & omni triangulo inest habere tres duobus rectis æquales: non reuera triangulos tres huiusmodi duobus rectis æquos habet vt æquipedus, sed æquipedus vt triangulus, tres huiusmodi duobus rectis æquos habet. Quare qui vniuersali demonstratione scit: magis scit vnumquodque vt est, quàm demonstratione particulari. præstantior igitur, valentiõrque ac potior: demonstratio vniuersalis, quàm particularis. ¶ Dilutio secundæ. Præterea si vniuersale ratio quædam vna est, & non sola nominis communitio: vniuersale proculdubio erit, & nihil minus ipsis singularib; verum etiam magis, quanto in illis sunt ea quæ non intereunt. quæ vero particularia sunt: magis corruptibilia sunt. Nulla etiam necessitas compellit: aliquid esse præter singulas res. quia ostendunt nihil magis in substantiis: quàm in alijs, quæcunq; non aliquid & substantiam significant, sed quæ significant aut quale, aut ad aliquid, aut agere. Sed quoniam pacto accidentium naturæ per se erunt vniuersales: cuiusmodi effingunt? Si ergo id putant: non demonstratio in causa est; sed is qui figmento obaudit, atque acquiescit. ¶ Rationes quod vniuersalis demonstratio præstabilior. ¶ Prima. Cæterum si demonstratio syllogismus est qui per causam fit, & propter quid: vniuersale, sanẽ magis causa. nam cui per se aliquid inest: hoc ipsum ipsi causa est. at illud vniuersale primum est. causa igitur vniuersale est. quare & demonstratio vniuersalis: ea quæ est particularis, potior est. ¶ Secunda. Præterea: ad vniuersale vsq; propter quid quærimus. & tunc arbitramur scire: cum non sit aliquid aliud quàm hoc propter quod aut fit quippiam, aut est. nam finis & vltimus terminus: iam sic est. Vt si percontetur cuius gratia quis accessit: idq; adhibeatur responsi: vt argentum accipiat. Rursum cuius rei gratia argentum accepturus sit: vt reddat quod mutuo accepit. propter quid autem mutuatam reddit? vt nihil iniuste agat, nullumq; laceffat iniuria. Sic autem proficiscentes, cû non amplius occurrat propter quid nec vltior causa: propter hanc vt finem, metãmq; dicimus accessisse, & esse, & quicquam fieri. & cum illam causam cognoscimus: tunc maxime scimus propter quid accessit. ¶ Si igitur similiter res se

habet in omnibus causis, & quæ sunt propter quid, & in ijs quæ sic sunt causæ, vt harum gratia, cetera sint ac fiant: sic cum has scimus, scimus maxime. & in alijs igitur tunc maxime scimus: cum nõ sit amplius hoc ob id ipsum, quia aliud est. cum igitur cognoscimus quicquam externos angulos quatuor rectis æquos habere, quia id sit æquipedus: adhuc superest inquirendum propter quid æquipedus externos illos angulos quatuor rectis æquos habeat: reddiq; potest quia triangulum est. & rursus restat quærédum propter quid triángulus illos, quatuor rectis æquos habeat: reddendūq; est quia figura rectilinea. si autem hoc non vltierius propter aliud quippiam est: tunc id cognoscendo maxime scimus. Vniuersale autem tunc est. demonstratio igitur vniuersalis potior. ¶ Tertia. Insuper quanto magis demonstratio particularis: tanto magis ad infinita deurgit. & quo magis vniuersalis: eo magis simplex, ad finem quendam, ac terminum. at res vt infinite comprehendere queunt scientia: sed vt finite sunt, sciri possunt. vt igitur quæpiã sunt vniuersalia: magis sciri queunt quàm vt particularia. Vniuersalia igitur magis demonstrabilia, at eorum quæ magis demonstrabilia sunt: magis est & demonstratio. nam magis demonstrabile & magis demonstratio, simul ac tuo sunt ad aliquid. præstantior igitur vniuersalis demonstratio: quoniam & magis demonstratio. ¶ Quarta. Si ea demonstratio magis expetenda est, secundum quam quispiam hoc & aliud nouit, quàm secundum quam hoc solum nouit: profecto vniuersalis magis erit expetenda. Nam qui habet vniuersale: nouit & particulare. at ille qui particulare nouit: non ideo nouit & vniuersale. quare vniuersalis demonstratio expetibilior, præstabilior igitur, atq; potior. ¶ Quinta. Amplius autem hoc pacto idem ostenditur, demonstrationem scilicet vniuersalem esse potioem. Nam omnino magis scire possumus, eo quòd per mediũ quis monstrat quod principio vicinius ac propinquius est. Propinquissimum autem, quod est immediatum: estq; id, principium. si igitur ea demonstratio quæ conficitur ex principio exactior ea est, quæ non est ex principio, & ea quæ ex magis principio, illa quæ est ex minus, & talis est ea quæ magis est vniuersalis: proculdubio potior est magis vniuersalis. Vt si oportet monstrare omni d inesse a, & media sunt c & b, superius autem & vniuersalius sit b quàm c, quare & per b demonstratio magis vniuersalis erit. potior igitur ea demonstratione quæ sit per se, & harum rationum quæ dictæ sunt: quædam differendi legem subeunt, & communes, logicæq; sunt. ¶ Sexta. Maxime autem id exploratum est demonstrationem vniuersalem principalem esse. Quoniam cum propositionum habemus priorem: scimus quodam modo & posteriorem, atq; illam potestate habemus. at habendo demonstrationem vniuersalem: habemus & propositionem priorem. scimus igitur & posteriorem. Vt si quispiam cognouerit omnem triangulum habere tres angulos duobus rectis æquos: scit quodam modo & æquipedum habere tres duobus rectis æquos, potestate videlicet, tamen si nescit æquipedum esse triangulum. At vero qui nouit æquipedum habere tres duobus rectis æquos: nullo pacto ea causa vniuersale nouit, neq; potestate quidem, neq; actu. ¶ Septima. Demonstratio vniuersalis, intelligibilis est, particularis autem sensu absoluitur. præstantius autem quod intellectu, quàm quod sensu completur. præstantior igitur demonstratio vniuersalis, particulari. Quòd igitur vniuersalis demonstratio particulari rem excellentia, dignitatèq; præcellat: tot à nobis dicta sunt.

¶ Quòd demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua. Cap. XXI.

Quòd autem demonstratiua sit dignior priuatiua: hinc manifestum est. sit enim hæc demonstratio dignior (alijs eisdem existentibus) aut ex minoribus quæstionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. si enim notæ sunt similiter: velocius cognoscere per hæc erit. hoc autem appetibilius est. ratio autem propositionis quæ melior sit ex minoribus: vniuersaliter est sic. Si enim contingit similiter cognita esse media: priora autem notiora sunt. sit autem per media demonstratio eorũ quæ sunt b c d & a in e sit: altera autem demonstratio quæ a in d sit per b c. similiter igitur se habet hoc quæ a in d sit, & quæ a in e sit. sed quòd a in d sit prius est, & cognoscibilius: quàm quòd a in e. per hoc enim illud demonstratur. credibilius autem est per quod. ¶ Et quæ per pauciora demonstratio: potior, alijs eisdem existentibus. vtræq; quidẽ per terminos tres & propositiones duas monstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa vero & esse & non esse aliquid. per plura itaq; quare indignior est. ¶ Amplius. quoniam ostensum est impossibile per vtranq; priuatiuarum propositionũ fieri syllogismũ. sed oportere quidẽ huiusmodi esse vnã: aliã vero quoniã est. ¶ Amplius. præter hoc oportet & hoc accipere. prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures: priuatiuas autem impossibile plures vnã in omni syllogismo esse. sit enim in nullo esse a in quibus est b: in c autem omni, sit b. si igitur

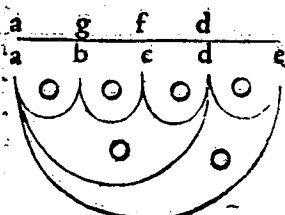
opus est rursus augere vtrâq; propositiones: medium iniiciendũ est. huius quidẽ a b sit d, sed b c sit e. e igitur manifestum est prædicatiuũ esse. sed d de b quidem prædicatiuum: a autem de d tanq; priuatiuum ponitur. d enim de omni b: sed a oportet in nullo d esse. sit ergo vnã priuatiua propositio. idẽ autem modus est & in alijs syllogismis. semper enim medium prædicatiuorũ terminorũ: prædicatiuum in vtrâq; est. sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse. quare hæc vnã huiusmodi sit propositio: aliã vero prædicatiua. ¶ Si igitur notius est per quod demonstratur, & credibilis, demonstratur autem priuatiua quidem per prædicatiua, hæc autem per illam non demonstratur: prior ergo & notior, & credibilior cũ sit, melior itaq; erit. ¶ Amplius. si principium syllogismi propositio vniuersalis sit immediata, est autem vt in monstratiua prædicatiua: in priuatiua autem, negatiua propositio vniuersalis, affirmatiua autem negatiua prior & notior (per affirmatiua enim negatiua nota) & prior affirmatiua est sicut esse prius non est esse. Quare potius est principium monstratiuæ quàm priuatiuæ. Dignioribus autem principijs vtitur dignior. ¶ Adhuc principalior est: sine enim monstratiua non est priuatiua. Quòd quidem prædicatiua, priuatiua dignior sit: manifestum est.

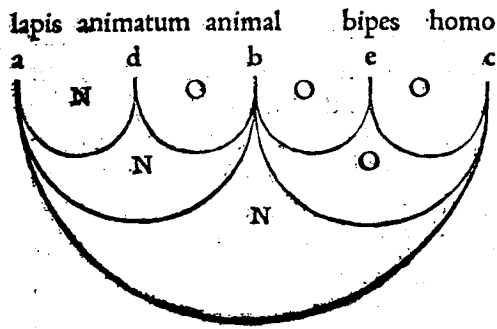
¶ Viceprimi cap. notæ.

169 ¶ Inter immediata & minima: constat alia si ad alia conferamus esse minora, & minimorum rationem magis participare. vt si affirmatiuæ immediatæ propositiones natura notæ, ad negatiuas immediatas similiter notas conferuntur: affirmationes rationem minimorum magis participare videntur, perinde ac ignis in natura minimi rationem & elementũ potius habere videtur, quàm terra. ¶ Similiter sint notæ, id est, aut notæ simpliciter & natura: aut notæ quo ad nos. ¶ Nam hoc per illud. hoc a inesse d: illud a inesse e.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIPRIMI.

169 **V**icesimum primum cap. conclusio vnã. approbationes septem. ¶ Conclusio. Demonstrationem affirmatiuam, potioem esse negatiua: hinc dilucere potest. Primo. nam ea demonstratio potior, præstabiliorq; sit (modo cætera paria sunt) quæ ex minoribus postulatis, suppositionibus, propositionibusq; constat. At demonstratio affirmatiua eiusmodi est: nam si similiter & in affirmatiua & in negatiua propositiones sint notæ: citius tamen assequenda cognitio est per eas quæ in affirmatiua collocantur. & hoc quidem expetibilis. Ratio autem quæ ea propositio quæ ex minoribus est præstabilior sit: summam hoc pacto esse potest. Nam si euentit vt ipsa media similiter nota sint: priora sanè notiora sunt. at minora, priora. Vt sit vnã demonstratio qua per media b c d, a monstratur inesse e: altera autem demonstratio quòd a inest d per f g. si similiter igitur se habet a inesse d & a inesse e: sed a inesse d prius cognoscibilisq; quàm a inesse e: nam hoc per illud demonstratur. Magis autem credibile: per quod aliud monstratur. Atqui illi demonstrationi qua demonstratur a d, assimilatur demonstratio affirmatiua: & ei qua demonstratur a e, assimilatur negatiua. Demonstratio igitur affirmatiua quæ ex minoribus constat: præstabilior est, modo cætera eadem sint, ac paria. ¶ Secundo. Ea demonstratio potior: quæ per pauciora sit. Affirmatiua autem euadit per pauciora. Vtræq; reuera tribus terminis & duabus propositionibus manifesta faciunt: sed affirmatiua sumit duntaxat esse aliquid, negatiua vero & esse aliquid, & aliquid non esse, per plura igitur negatiua coalescit, quare impræstantior est. præstabilior igitur affirmatiua demonstratio, quàm negatiua. ¶ Tertio. Ostensum prius cũ vtræq; propositiones negatiuæ sint, non fieri syllogismum: sed alteram negatiuam, & alteram affirmatiuam esse oportet. at cũ vtræq; sint affirmatiuæ: sit syllogismus. potior igitur valentiorq; ad demonstrationem propositio affirmatiua quàm negatiua. quare demonstratio affirmatiua, potior est quàm negatiua. ¶ Quarto. Insuper præter id si augmentatione est opus: oportet affirmatiuam sumere, quasi demonstrationi magis accommodatam necessariamq;. nam vtræq; ex propositione augmentata demonstratione: necesse propositiones affirmatiuas increbescere, pluresq; fieri. negatiuas autem in omni syllogismo quo pro syllogizamus, coaugmentamurq;, plures vnã esse impossibile est. Nam sit vt nulli b inest a, & omni c inest b. si igitur denuo vtræque propositiones hæc sint augendæ: medium interponendũ est: & eius quod est nulli b inesse a medium sit d: eius autem quod est omni c inesse b medium sit e. Manifestum igitur est e & cum c & cũ b, affirmatiuum esse. sed d vt affirmatiuum prædicatur de b: subiicitur autem vt negatiuum ipsi a. nã de omni b dicitur d, sed vt de nullo d dicatur a oportet. sit igitur vnã duntaxat negatiua propositio, & affirmationes plures. Et idem modus in cæteris syllogismis qui augmentantur. nã semper medium affirmatiuorum terminorũ: in vtrâq; propositione affirmatiuum est. sed negatiuæ propositionis medium: in altera tantũ negatiuum esse necesse est. quare hæc sola negatiua sit propositio: cæteræ autem affirmatiuæ, vt subter adiecta cõmonstrat descriptio.

lapis animal animal bipes homo
 Quinto. Si notius, credibiliusque est id per quod demonstratur, & negatiua per affirmatiua demonstratur (monstratur autem ut modo visum est) affirmatiua autem nunquam monstratur per negatiua: proculdubio affirmatiua notior, credibiliorque quam negatiua. Cum igitur prior, notior, & credibilior affirmatiua propositio sit quam negatiua: igitur & demonstratio affirmatiua preestabilior. Sexto. Præterea si principium demonstrationis ea sit propositio vniuersalis quæ est immediata. & est hæc immediata propositio in demonstratione affirmatiua, propositio vniuersalis affirmatiua: & in ea quæ negatiua est, propositio identidem vniuersalis negatiua, & affirmatiua (ut dictum est) prior & notior negatiua (nam per affirmatiua negatiua fit nota) & prior etiam affirmatiua est: sicut esse prius non esse. præstabilius igitur principium demonstrationis affirmatiua quam negatiua. quare cum præstabilius sit principium affirmatiua: & ipsa quoque affirmatiua præstabiliior erit negatiua. ea profecto dignior præstabiliiorque est: quæ præstabiliioribus vtitur principijs. Septimo. Insuper ea demonstratio præstabiliior: quæ principatum tenet, & est antiquior: affirmatiua autem primatior antiquiorque. nam sine affirmatiua non est negatiua. præstabiliior igitur affirmatiua. Quod igitur demonstratio affirmatiua dignitate, excellentiaque præcellat negatiua: his rationibus est manifestum.

¶ Demonstrationem ostensiuam potioem esse ea quæ ducit ad incommodum. Cap. XXII.

ET ad impossibile ducente oportet autem scire quæ differentia sit ipsarum. si igitur a in nullo b, in c autem omni, b: necesse est in nullo c esse a. sic igitur acceptis, ostensiuam priuatiua erit demonstratio: quoniam a in c non erit. quæ vero est ad impossibile sic se habet, si opus est demonstrare quod a in b non sit. accipiendum est a esse in b, & b in c: quare accidit a in c esse. hoc autem sit notum & concessum, quod ipsum est impossibile esse. non igitur possibile est a in b esse. si ergo b in c concessum est inesse: a in b impossibile est esse. termini igitur similiter ordinantur. Differt autem quo, qualis sit notior priuatiua propositio: vtrum igitur quia a, b non inest, an quia a, c. cum igitur est conclusio notior quoniam non est: quod est impossibile sit demonstratiua. cum autem in syllogismo sit demonstratiua est. Natura autem prior est quæ est quod a in b non sit quam a in c non sit. priora enim conclusione sunt: ex quibus est conclusio. est autem quæ est a in c non esse, conclusio: a autem in b ex quibus est conclusio. Non enim si contingit remoueri aliquid: hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt. sed hoc quidem ex quo syllogismus est: vtique sic se habet, vt aut sicut totum ad partem, aut vt pars ad totum se habet. sed quæ sunt a c & a b propositiones, non sic se habent adinuicem. Si igitur ex dignioribus & credibilioribus dignior est. sunt autem vtræque ex non esse aliquid, credibilior. sed hæc quidem ex priori: illa vero ex posteriori. potior vtique simpliciter erit ea quæ est ad impossibile: priuatiua demonstratio. Quare & hæc dignior prædicatiua. manifestum est ergo quod & ea quæ est ad impossibile potior est.

¶ Vicefimisecondi cap. notæ.

¶ Simili ordine disponuntur. Nam in vtraque demonstratione: medius terminus, medius est: & maius extremum, maius: & minus, minus. Nulli c inesse a: ideo notior est in syllogismo ad impossibile, quod eius oppositum omni c inesse a, in falsitate notius. in ostensiuam autem nulli b inesse a, notior. Vnde fit vt demonstratio ostensiuam a principijs ad conclusionem recto, iustoque ordine procedat. ea autem quæ est ad impossibile: potius a conclusione ad propositionem, quæ aut principium est, aut principij loco euadit. & ex adiecta figura circa paraphrasin: id facile intelligitur. Aut vt totum ad partem. vt factio syllogismo omne animal est substantia, & omnis homo est animal: omnis igitur homo substantia: prima propositio totum est, & secunda vt pars. si contra sumas propositiones: ea quæ primo loco ponetur, habebit partis rationem, & quæ secundo, totius.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISECVNDI.

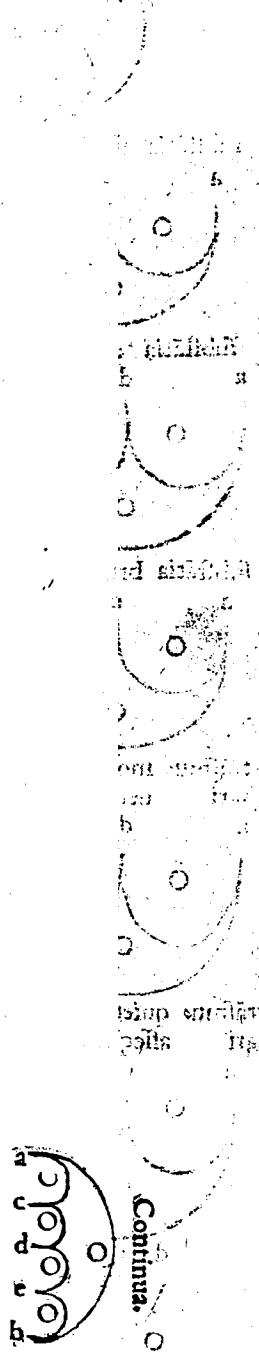
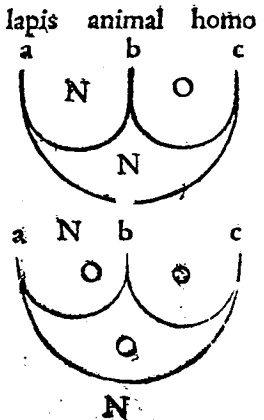
Vicesimisecondum cap. conclusio vna. approbationes tres. ¶ Conclusio. Demonstratio recta quæ & iusta ostensiuam: ea quæ ad impossibile deducit præstabiliior est. Et primum quæ differentia harum demonstrationum sit: agnoscere par est. Esto igitur vt nulli b inest a & omni c inest b: euenit ex necessitate per primam figuram nulli c inesse a. & sic propositionibus sumptis, efficietur negatiua demonstratio: quæ recta, iusta atque ostensiuam dicitur, colligens nulli c inesse a. At vero ea demonstratio quæ ad impossibile deducit: se habet hoc pacto. si opus sit demonstrare nulli b inesse a, & sumitur oppositum omni b inesse a, & insuper omni c inesse b, & colligitur omni c inesse a, & hoc notum sit & confessum esse impossibile, & confessum etiam omni c inesse b. falsum igitur erit omni b inesse a. si quidem conceditur omni c inesse b: fieri nequit, vt omni b inest a. quare statuitur propositum. Et hæc demonstratio: ad incommodum & impossibile deducens, nuncupatur. Et conueniunt hæc demonstrationes: quod sui termini simili ordine disponuntur. Differunt autem in hoc, vtra propositionum negatiuarum sit notior: vtrum videlicet nulli b inesse a quæ est prima propositio, an nulli c inesse a quæ est conclusio. Cum igitur conclusio notior est quod nulli c inest a: ea demonstratio sit quæ deducit ad impossibile. at vero cum nulli b inesse a prima propositio in syllogismo sit notior: ea sit demonstratio quæ recta, ostensiuamque est. Sed nunc quod ostensiuam demonstratio potior sit: ostenditur. Primo. Nam natura prior est propositio nulli b inesse a quam nulli c inesse a: quædoquidem priora natura sunt conclusione, ea ipsa ex quibus emergit conclusio. & nulli c inest a conclusio est: nulli autem b inest a, vna propositionum ex quibus enascitur. Demonstratio igitur ostensiuam, potior ea est quæ ad impossibile deducit. ¶ Secundo. Nam non si contingit aliquid interimi: ideo hoc est conclusio, & illa ex quibus conclusio emergit. Sed illa ex quibus emergit conclusio & ex quibus syllogismus procedit: sic se habent adinuicem vt aut totum ad partem aut vt pars ad totum. at in demonstratione ad impossibile non sic se habent adinuicem omni c inesse a, & omni b inesse a: ex quibus interemptis colligitur quod intenditur. igitur demonstratio ostensiuam: ex ijs procedit ex quibus est conclusio. quæ autem ducit ad impossibile: non potior igitur, præstabiliiorque ostensiuam: quam ea quæ ducit ad impossibile. ¶ Tertia. Si ea demonstratio quæ est ex notioribus & prioribus præstabiliior est, & harum demonstrationum vtraque ex eo quod negatiua creditur, pendet. ostensiuam tamen ex priori (nam ex huius nulli b inest a, fide atque credulitate) & quæ ducit ad impossibile ex posteriori (nam ex credulitate huius, nulli c inest a) manifestum est ostensiuam demonstrationem potioem ea esse quæ ducit ad impossibile. Præstabiliior igitur demonstratio ostensiuam negatiua: ea negatiua quæ ducit ad impossibile. quare affirmatiua ostensiuam quæ hac quoque negatiua potior est: longe præstantior est ea, quæ ducit ad impossibile.

¶ Quæ scientia certior, quæ una, quæ altera: & eiusdem plures esse posse demonstrationes. Cap. XXIII.

Certior autem est scientia, scientia, & prior: quæ ipsius quia & propter quid eadem est quam non, extra eam quæ est propter quid. Et quæ non est de subiecto: ea quæ est de subiecto. vt arithmetica: harmonica. Et quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione. vt arithmetica: geometria, dico autem ex additione. vt vnitatis substantia est sine positione: punctum autem substantia posita. hoc autem ex appositione. ¶ Vna autem scientia est: quæ est vnius generis, quæcumque ex primis componitur, & partes sunt, aut passionibus horum quæ sunt per se. ¶ Altera autem scientia est ab altera: quarumque principia neque ex eisdem, neque ex alteris sunt. Huius autem est signum, cum indemonstrabilia veniant. oportet enim in eodem genere esse cum ijs quæ demonstrantur. signum autem est & huius: cum demonstrabilia per ipsa in eodem genere sunt & proxima. ¶ Plures autem demonstrationes eiusdem possibile est esse, non solum ex eodem ordine accipienti non continuum medium (vt eorum quæ sunt a b: c & d & e) sed & ex altero. vt sit a transmutari, in quo autem d moueri, sed latari sit in quo b, & iterum e quiescere. verum igitur est & d de b, & a de d prædicari. latans enim mouetur, & quod mouetur transmutatur iterum a de e, & e de b, verum prædicari. omnis enim latans quiescit, & quiescens transmutatur. quare per altera media & non ex eodem ordine syllogismus est: non tamen est neutrum de neutro dici mediorum, necesse est enim eidem alicui vtraque inesse. intendere autem est per alias figuras: quot modis contingit eiusdem fieri syllogismus.

¶ Vicefimitertij Cap. notæ.

¶ Non eisdem ex rebus sunt: non eisdem sunt monstrandis conclusionibus, & minime circa eadem versantur. ¶ Ex eadem serie media sunt: quorum vnum supra, & alterum infra est. vt corpus sub substantia, & animatum corpus sub corpore, & animal sub animato corpore. Sed eiusdem seriei non sunt

Continua.

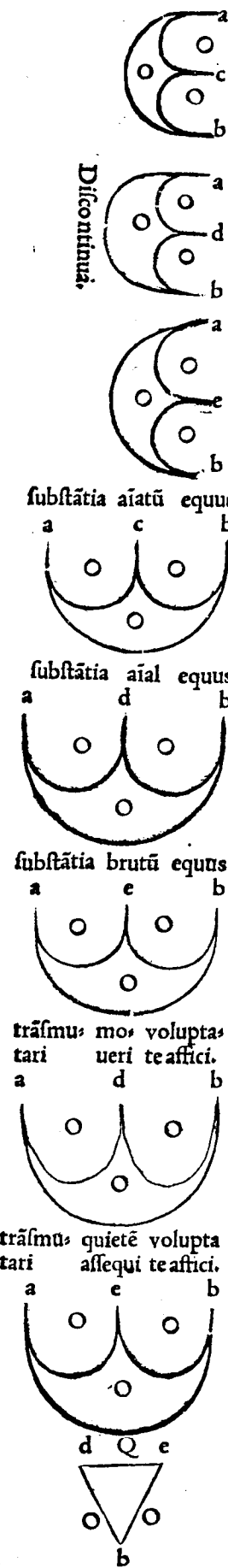
quæ hoc modo naturalis subiectionis, prædicationisq; legem nõ seruât. Et media cõtina & cohærentia sumuntur: cum continue in argumentatione sumuntur. vt b de e. discontinua autem: cū tribus in argumentationibus seorsum desumuntur. ¶ Quietem assequi: sicut, in quietem tendere.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMITERTII.

Vicesimūtertium cap. exactioris & prioris scientiæ, modi tres. quid scientia vna. quid scientia altera. conclusio vna. ¶ Tres modi scientiæ exactioris. Scientia autem: altera scientia exactior, priorque est. Primo quæ ipsamet eadẽque est ipsius q̄ est & propter quid: exactior ea est quæ est ipsius q̄ est, non etiam propter quid. Secundo ea scientia quæ nõ est de subiecto: exactior atq; prior illa est quæ subiecto, sensibiliq; materiæ addicta est. vt arithmetica prior, exactiorque musica est. Tertio ea scientia quæ est ex minoribus, simpliciorib; q; prior est ea quæ est ex additione. vt arithmetica prior ac præstabilior geometria. Dico autem ex additione hoc pacto, vt vnitas sine appositione subsistit: at punctum cum positione subsistit, & id dico ex adiunctione & appositione. ¶ Quid scientia vna. Scientia vna est: quæ est vnus generis earũ cõclusionum quæ ex primis principijs efficiuntur, & earum partes aut affectus per se sunt. ¶ Quid altera scientia. Altera autem ab altera scientia est: quarum principia non eisdem ex rebus sunt, neq; ex vnus principijs alterius principia proficiscuntur. Et an scientia vna an altera sit: signũ, cum ad principia quæ demonstrari nequeunt peruentum sit. nam oportet principia eodem ex genere esse eorũ quæ demonstrantur, si scientia futura sit vna. & rursum signum huius: cum ea quæ demonstratur per ipsa principia, in eodem genere sint, & affinia. cum igitur ita se habuerint & principia & conclusiones quæ monstrantur, erit scientia vna. cum vero secus: non, sed altera & altera. ¶ Conclusio. Eiusdem conclusionis plures demonstrationes asserre possibile est: non solum si ex eadẽ serie medium non cohærens ac continuũ accipiatur, sed ex altera serie. Ex eadem quidem serie: vt si eorum quæ sunt a b sumantur media nunc c, nunc d, nunc e. Ex altera vero vt sit a transmutari. d moueri. & b voluptate affici, & iterum e quietem consequi. Verũ enim est d de omni b prædicari, & a de omni b. nam quicquid voluptate afficitur, mouetur: quicquid autẽ mouetur, transmutatur. quare per primã figuram: quicquid voluptate afficitur, transmutatur. vbi per mediũ d monstratũ est a de b. Et per medium e alterius ordinis, monstratur eadem conclusio. Nam verum est a de omni e & e de omni b prædicari. Quicquid enim voluptate afficitur, quietem assequitur. quicquid autẽ quietẽ assequitur, transmutatur. nimirũ igitur (vt prius) quicquid voluptate afficitur, transmutatur. Quare fieri potest: vt conclusionis eiusdem plures asserantur demonstrationes, non solum si ex eadem serie media desumantur, sed & si ex altera. Verũ tamen non vsq; adeo media illa diuersa erunt vt neutrum de altero dicatur. nam vtraq; alicui eidem vt b inesse necesse est. quare per tertiam figuram alterum alteri inesse oportet. Et vt in prima figura visum est, possumus & per reliquas figuras, quot modis eiusdem conclusionis ratiocinatio fieri queat, considerare.

¶ Non esse scientiam fortuitorum, neque in sensuum functione. Cap. XXIII.

Sed eius quod est à fortuna non est scientia per demonstrationẽ. Neq; enim sicut necessarium, neq; sicut frequenter quod est à fortuna, sed extra hoc fit: sed demonstratio alterius horũ. Omnis enim syllogismus aut per necessarias, aut per eas quæ sunt tanq; frequenter propositiones. & si quidem propositiones necessariae sunt: & cõclusio erit necessaria. si vero sint sicut frequenter: & cõclusio huiusmodi. quare si id quod est à fortuna, neq; est sicut frequenter neq; necessariũ: neq; vtiq; erit ipsius demõstratio. ¶ Neq; per sensum est scire. si enim est sensus talis huius, & nõ huius alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & vbi & nunc. vniuersale autẽ quod est in omnibus, impossibile est sentire. neq; enim hoc aliquid est neq; nũc neq; vbi. neq; enim vtiq; esset vniuersale. quod enim semper est & vbiq;: vniuersale dicimus esse. quoniam igitur demõstrationes vniuersales sunt: hæc autẽ non est sentire, manifestũ est q̄ neq; scire per sensum est. ¶ Sed manifestum quoniã si esset sentire triagulum q̄ duobus rectis haberet æquales angulos: quæreremus vtiq; demõstrationẽ & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: sciẽtia autem est in cognoscendo vniuersale. ¶ Vnde & si super lunam essemus & videremus obiectam terram, non vtiq; sciremus causam defectus. sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino. non enim vniuersalis, sensus. Sed ex considerare hoc multotiens accidere vniuersale venãtes, demonstrationem habemus. ex singularibus enim pluribus, vniuersale manifestum est. ¶ Vniuersale autem honorabile est: quoniã ostẽdit causam. quare de huiusmodi

vniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quorumcunq; altera causa est. sed de primis alia ratio est. ¶ Manifestum igitur est quod impossibile sit sentiendo scire aliquid demonstratorum: nisi aliquis dicat sentire, scientiam habere per demonstrationem. ¶ Sunt tamen quædam reducta ad sensus defectum in propositis. quædam enim si videremus non vtiq; quæreremus. Sed non tanquam scientes in videndo: sed tanquam habentes vniuersale ex eo quod videmus. vt si vitrum foratum videremus & lumen pertransiens: manifestum vtiq; erit & propter quid illuminat, propter id quod videremus quidem seorsum in vnoquoque. intelligere autem simul est: quoniam in omnibus sic est.

¶ Vicesimiquarti Cap. notæ.

¶ De casu & fortuna, in secundo physicorũ. Et vult Aristoteles de ijs enũciationibus quæ fortuitos euentus, & quæcunq; casu temerẽq; eueniũt, designãt (vt fodiens agrũ, thesaurum reperies: quærẽs tuũ equum reperies debitorẽ, & similibus) nõ esse demonstratiua scientiã. & ideo vaticulis calami tolo hominũ generi (qui fortunas hominũ dicere volũt: quasi de fortuitis euentibus scientiã habentes) fidem aliquã dare stultissimũ est. ¶ Prima ratio primæ cõclusionis: à cõclusionẽ sumitur. & secunda: à propositionibus. ¶ Deliquium, eclipsis. ¶ Prima, principia. ¶ Si quærat quispiã cur per vitrum illucescit: causa nõ est quia rimis hiet, pateatq;: sed quia diaphanum, tràslucidũq; sit. Sed si de pariete id quæreretur: forte id in causa esset. Et si rursum quæreretur quãobrem si vitrum ex aduerso solis retineatur, accendat: miraculi huius causa nõ est quia per tràslucidos meatus commeet lumen: sed refracti luminis ad cathetum, perpẽdiculũq; multiplicatio. Verum hæc alienæ disciplinæ sunt vt catoptrica, specularisq; disciplina. & proinde missa fiant hæc: impræsentiarum.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMIQUARTI.

Vicesimūquartũ cap. conclusiones duæ. corollaria tria. obiectio vna. dilutio. ¶ Prima conclusio. Eius quod à fortuna, temerẽq; euenit: minime scientia demonstratiua est. Primo. nam id quod temere, & à fortuna contingit: neq; necessariũ est, neq; frequẽter euenit, sed rarerer admodum fit. demonstratio autẽ omnis, alterius horũ est: necessarij inquam, aut eius quod frequenter euenit. Eius igitur quod à fortuna euenit: minime statueretur demonstratiua scientia. ¶ Secundo. Neque eius quod à fortuna fit: scientia demonstratiua esse potest. Nam omnis demonstratiuus syllogismus per necessarias fit propositiones, aut eas quæ sunt vt frequẽter. atqui si propositiones necessariae sint: & conclusio erit necessaria. & si propositiones sint vt frequẽter: & conclusio quoq; vt frequẽter erit. Quare si id quod temere fortunãq; euenit, neq; frequenter neq; necessariũ est: eius sanẽ nulla erit demonstratio. quare neq; scientia demonstratiua. ¶ Secunda. Neq; in perceptione sensus est scientia. Primo. nam si sensus huius singularis est, & non huius alicuius talis, sed quod sentitur tale sit, vt hoc aliquid sit & singulare, & aliquo in loco & nunc: nulla profecto in sensuum functione consistet scientia. atqui sensus, huius & non huius alicuius talis est. & quod sentitur: hoc aliquid, & in loco, & nunc est. vniuersale autem quod in omnibus est: vt sentiatur impossibile est. quippe quod non hoc aliquid est, neq; nunc, neq; aliquo in loco. nõ enim esset vniuersale. nam quod semper est & vbiq;: id vniuersale esse dicimus. Cum igitur demonstrationes vniuersalium sint, & vniuersalia sentiri nequeat: manifestũ est in sensus perceptione scientiam nõ consistere. ¶ Secundo. Cæterum & id exploratũ esse debet, si fieri posset vt sentiremus triagulum tres angulos duobus rectis æquos habere: nos adhuc vestigare scilitariq; demonstrationem, neq; (vt aiunt nonnulli) sciremus. nam singulare sentire necesse est: at scientia in vniuersalis cognitione cõsistit. ¶ Corollarium. Vnde fit vt si in luna collocaremur, & videremus terram lunæ obiectam: non sanẽ sciremus causam deliquij. Nam sentiremus lunam deliquiũ pati, sed non propter quid omnino. nam nõ ipsius vniuersalis est sensus. Verũ tamen ex cõsideratione q̄ hoc frequẽti accidat vsũ, vniuersale cõparantes: demonstrationem tandem nanciscimur. nam ex pluribus singularibus: vniuersale manifestum euadit. ¶ Secundum corollarium. Hinc & vniuersalium cognitio, perceptio ne sensus honorabilior est. Vniuersale nimirũ honorabile est, quãdoquidem causam ostendit: sensus autẽ non ostendit. quare taliũ ea quæ vniuersalis cognitio est: cognitione sensus honorabilior est. & non modo sensus: sed & eorũ intellectione, quorũcunq; alia causa est. Dico autẽ quorũcunq; alia causa est: propter principia, nam de primis alia ratio est. ¶ Tertium corollarium. Manifestum etiã est fieri non posse, vt tiedo quicq; eorũ quæ demõstrabilia sunt sciãmus, nisi dicat quis sentire idem esse, & scientiã per demõstrationem suscipere. quod sanẽ per absurdũ est. ¶ Obiectio. Sũt nonnulla in problematis atq; ijs quæ in inquisitionis examen veniũt: quæ reductur in defectũ apprehensionis sensus. vtpote quæ nõ inquireremus: si sensus vt visus, apprehederet. & idcirco ea inquirimus: quia sensus non apprehedit. Videmus igitur sentiendo scire. nõ enim aliquorum deficiẽte sensu: deficeret & nobis scientia. ¶ Dilutio. Tametsi ita sit, vt si quædam videremus, non illa rimaremur, quæreremus: id tamen non ideo fit, quia videndo sciãmus, sed quia vidẽdo sæpiuscule nanciscimur vniuersale. Vt si videremus vitrum patere rimis & lumen subire: manifestum nimirũ nobis esset propter quid per vitrum illucescit: ob id ipsum quia exploratum haberemus, id seorsum in vnoquoq; fieri. Et intelligere promptum simul est: in vniuersis id hoc pacto euenire.

¶ Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse. Cap. XXV.

Eadem autem esse principia omnium syllogismorum impossibile est. primum quidem logice speculatur. hi enim veri sunt syllogismi: alij autem falsi. Et si enim sit verum ex falsis syllogizare: sed semel hoc fit. ut si a de c verum sit, medium autem b falsum. neque enim a in b, neque b in c, sed si harum media accipiatur propositionum, falsae erunt: ex eo quod omnis conclusio falsa ex falsis est, vera autem ex veris. altera autem sunt vera & falsa. ¶ Postea neque falsa ex eisdem sunt. est enim falsa ad invicem & contraria & impossibilia simul esse. ut iustitiam esse iniustitiam, aut timorem audaciam, aut hominem, equum aut bouem, aut aequale, maius & minus. ¶ Ex oppositis autem sic est. neque enim verorum eadem principia omnium sunt. altera enim multorum genere principia sunt & neque conveniunt. ut unitates punctis non conveniunt. haec enim non habent positionem: illa autem habent. ¶ Necessae autem est aut in media convenire, aut in sursum aut in deorsum: aut hos interius habere, illos autem exterius terminorum. ¶ Sed neque communium principiorum possunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrabuntur. dico autem communia: ut omne affirmare aut negare. genera enim eorum quae sunt: altera sunt, & alia quidem in quantitatibus, alia vero in qualitatibus sunt solum, cum quibus demonstratur per communia.

Assumpti termini & immissi, genitivi singularem.

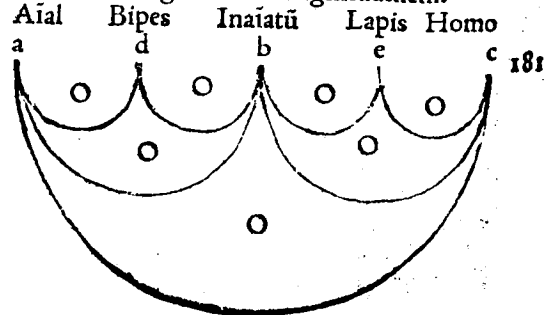
¶ Amplius. principia non multo minora sunt conclusionibus. principia enim propositiones sunt: propositiones autem assumpti termini, aut immissi termini sunt. ¶ Adhuc conclusiones sunt infinitae: termini autem finiti. ¶ Amplius. principia haec quidem ex necessitate: illa contingunt. ¶ Sic igitur considerantibus impossibile est eadem principia esse, aut finita: cum infinitae sint conclusiones. ¶ Si vero aliter quodam modo dicat quis quod haec quidem geometriae, illa vero numerorum, illa autem medicinae: quid utique erit aliud quod dicitur nisi quod sunt principia scientiarum diversae? sed eadem dicere derisio est: quoniam eadem eisdem eadem erunt. omnia namque sic sunt eadem. ¶ At vero neque quod est ex omnibus demonstrare quodlibet: est quaerere omnium esse eadem principia. multum enim inspicies est. neque enim in manifestis doctrinis hoc fit, neque in resolutione hoc est possibile. immediate enim propositiones sunt principia: altera autem conclusio fit accepta propositione immediata. ¶ Si autem dicat aliquis primas immediatas propositiones eadem esse principia: una in unoquoque genere est. ¶ Si vero neque ex omnibus ut opus est demonstrari contingit quodlibet, neque sic ex altero tanquam erunt uniuscuiusque scientiae altera: relinquitur quod proxima sint principia omnium. & ex his quidem haec, ex illis autem illa. manifestum autem & hoc est quoniam non contingit. monstratum est enim quod altera principia genere sunt differentium genere. principia enim duplicia sunt: ex quibus, & circa quod. ex quibus quidem igitur: communia sunt. quae autem sunt circa quod: propria sunt, ut numerus, magnitudo.

¶ Vicesimiquinti Cap. nota.

¶ Ex falsis: una vel pluribus. ¶ In sursum, in secunda figura: in deorsum, in tertia. aut interius & exterius: in sursum & deorsum in prima figura. ¶ Hos minores terminos: illos maiores. Nam in prima figura maior terminus supra, & minor infra. ¶ Ad iungitur terminus praedicando solum aut subijciendo solum: ut in secunda & tertia figura. inseritur alternatim subijciendo, praedicandoque: ut in prima. ¶ Necessaria principia: sunt syllogismorum scientiae. continguntia vero: syllogismorum opinionis. ¶ Principia ex quibus: suppositiones & proloquia. Principia circa quod: sunt subiecta scientiarum genera. & existimo Aristotelem circa quod potius quam circa quae dixisse: quod uniuscuiusque disciplinae unum duntaxat tale ac totum habeatur. ut Arithmetice habet numerum: & geometria magnitudinem.

¶ PARAPH. CAP. VICESIMIQUINTI.

Vicesimum quintum cap. conclusio una. rationes tredecim. ¶ Conclusio. Eadem omnium syllogismorum principia esse: impossibile est. Et id primum differendi modo contemplandum est. Nam syllogismorum hi veri sunt: illi vero falsi. at qui verorum & falsorum eadem esse principia, impossibile est. Nam tamen ex falsis fieri possit ut verum colligatur: id tamen medijs utrinque sumptis semel fit. Ut si a de c verum sit: sitque omne c, a, & b medium utrinque

falsum colligimus verum ex falsis hoc pacto. omni b inest a, & omni c inest b: igitur omni c inest a. nam nulli b inest a, & nulli c inest b. verum si harum propositionum media sumantur: non iam verum ex falsis: sed ex falsis falsum colligetur, ob id ipsum quod omnis conclusio falsa ex falsis. conclusio autem vera etiam ex veris. At altera, diversaque principia vera, & principia falsa. non eadem igitur omnium syllogismorum principia. ¶ Secundo. Deinde neque falsa ipsa ex eisdem coalescunt. sed haec quidem ex contrariis: ut iustitiam esse iniustitiam. & timorem esse fiduciam. haec autem ex impossibilibus simul copingi: ut hominem esse equum aut bouem, aut aequale maius esse aut minus. quare & illa ex quibus colligetur, similiter se habebunt: ut neque ex eisdem coalescant, eademque sint. ¶ Tertio. Ex ijs etiam quae ponuntur, veraque sunt: similiter evenit. nam neque verorum omnium, principia eadem sunt. Coplorium enim principia genere discrepantia sunt, & neque consentiunt: ut neque unitates consentiunt punctis. nam haec quidem positione non habent: puncta autem habent. non igitur omnium syllogismorum etiam verorum: eadem principia erunt. ¶ Quarto. Quae habitura sunt eadem principia: necesse est in media convenire, aut supra aut infra, aut hos terminos infra, illos autem supra medium habere. atqui impossibile est omnia huc in modum, ad eadem media se habere. non igitur omnium eadem sunt principia. ¶ Quinto. Quia dixerit forte quispiam omnium eadem esse communia principia. Verum neque communium principiorum esse queat aliqua ex quibus cuncta mostrentur (dico autem communia: ut quodque affirmare aut negare verum esse) nam genera eorum quae in demonstratione cadunt, diversa sunt: & haec quidem solis quantitatibus, illa vero solis qualitatibus competunt, cum quibus nihilolocius per communia demonstrationes efficiuntur. non omnibus igitur sufficiet communia principia. ¶ Sexto. Principia insuper, non paulo pauciora sunt conclusionibus. nam principia sunt propositiones. propositiones autem sunt: cum adiungitur inferiturve terminus. Non omnium igitur eadem principia. ¶ Septimo. Conclusiones in immensum evadere possunt, terminis quidem existentibus finitis: quare & in immensum variari possunt principia. Non igitur omnium, eadem. ¶ Octavo. Amplius, principiorum haec quidem necessaria: illa vero contingentia. Non igitur syllogismorum omnium, eadem principia. ¶ Nono. Qui ita consideraverint: impossibile occurrit eadem esse principia, aut oportere esse finita, cum conclusiones evadent interminae. Sed quomodo interminarum, innumerarumque conclusionum: finita erunt principia? ¶ Decimo. Si vero alio quodam modo dicat quis omnium eadem esse principia: ut quoniam haec quidem principia geometriae sunt, haec arithmeticae, illa vero medicinae: quidnam aliud huiusmodi sermone dicitur quam principia scientiarum esse diversa? Sed forte dixerint omnium eadem esse principia: quod principia sibi ipsis eadem sint. verum enimvero astruere eadem omnium esse principia, quoniam ipsa sibi ipsis eadem erunt: deridicula captio est. omnia namque sic eadem evadunt. ¶ Undecimo. Neque quaerere ex omnibus quodque monstrari: id quaerere est omnium eadem esse principia. Nam id valde insanum est. quandoquidem neque manifestis in doctrinis fit ut ex omnibus omnia monstraretur, neque in resolutione id fieri potest. nam propositiones immediatae & quae medio vacat: principia sunt. & propositione immediata sumpta: alia sit conclusio. ¶ Duodecimo. Si quispiam dicat propositiones immediatas omnium eadem esse principia: id nosse debuit unam in unoquoque genere esse. diversae igitur essent, & non eadem. ¶ Decimotertio. Si neque ex omnibus opus est monstrari quodlibet, neque sic ex alieno principio ut cuiusque scientiae alia sint principia: restat sane si omnium eadem erunt principia, ut omnium scientiarum principia sint affinia & genere proxima, & ex his quidem haec, & ex illis illa monstrari. at manifestum est & hoc esse non posse. Nam monstratum est quoniam differentium genere, & principia differentia sunt genere. quandoquidem principia duplicia sunt: videlicet principia ex quibus demonstrationes coalescunt, & circa quod quaeque disciplina versat. Esto igitur ut principia ex quibus communia sint: ea tamen circa quod propria sunt & genere dissidentia, ut numerus & magnitudo.

¶ Quod scientia & scibile, ab opinione & opinabili discrepet. Cap. XXVI.

182

Scibile autem & scientia differunt ab opinabili & opinione: quoniam scientia uniuersalis & pernecessaria est. necessarium autem non contingit aliter se habere. sunt autem quaedam vera quae contingit aliter se habere. manifestum est igitur quod circa haec scientia non est. essent enim utique impossibilia aliter se habere. at vero neque intellectus. dico enim intellectum principium esse scientiae. neque scientia indemonstrabilis. haec autem est acceptio immediata propositionis. verus enim est intellectus & scientia & opinio: & quod per haec dicitur. Quare relinquitur opinionem esse circa verum quidem aut falsum: contingens autem est & aliter se habere. ¶ Hoc autem est acceptio immediata propositionis, & non necessaria. ¶ Certum autem est sic apparentibus. opinio enim incertum est: & natura huiusmodi est. ¶ Adhuc autem nullus arbitratur opinari cum opinetur impossibile aliter se habere: sed scire. sed quando esse quidem sic, sed tamen aliter: nihil prohibet & tunc opinari, tanquam huiusmodi quidem opinionem esse, necessariam autem scientiam. ¶ Quomodo est igitur non idem opinari & scire? & quare non erit opinio scientia, si quis posuerit omne quod scit contingere opinari? consequetur enim hic quidem sciens: ille vero opinans per media, quousque ad immensum

183

184

diata veniat. quare si ille quidem sciuit: & opinans sciuit. sicut enim & quia opi-
nari, & propter quid. hoc autem mediū est. ¶ An si quis sic arbitrabitur nō con-
tingentia aliter se habere, sicut se habent diffinitiones per quas sunt demonstra-
tiones: non opinabitur sed sciet? si autem vera quidem esse, nō tamen hęc ipsi
inesse secundū substantiam & secundū speciem: opinabitur, & non sciet vere. &
quia & propter quid, si quidem per immediata opinabitur. si vero nō per imme-
diata opinabitur: solū ipsum quia opinabitur. ¶ Eiusdem autē opinio & sciētia nō
penitus est. sed sicut vera & falsa eiusdem quodā modo est: sic & sciētia & opinio
eiusdem. & opinionē enim verā & falsam (sicut dicūt quidam) eiusdem esse, in-
cōuenientia accidūt; appetere aliāq; & nō opinari quā opinātur false. ¶ Quoniā
autem idem multipliciter dicitur: est autē sicut cōtingit, est autem vt nō. cōmen-
suratam enim diametrū esse vere, opinari incōueniens est. sed q̄ diameter (cir-
ca quā sunt opiniones) idem: sic eiusdem est, sed quod quid erat esse, vnicuiq; se-
cundum rationē non est idem. similiter autem & scientia & opinio eiusdem est.
hęc enim sic animalis est q̄ non est contingere nō esse animal: sed illa quidē quā
est cōtingere. vt si hęc quidem quod hominis quidem est: illa vero hominis qui-
dem non autē quod quidē hominis est. idem enim est: quia homo. hoc autē sicut
nō idem. ¶ Manifestū autem ex his est q̄ neq; opinari simul idem & scire cōtin-
git. simul enim haberet vtiq; opinionem aliter habendi, & non aliter idem. quod
quidem nō contingit. in alio enim vnūquodq; esse cōtingit eiusdem: sicut dictū
est. sed in eodem nihil sic potest esse. haberet enim opinionem simul vt q̄ homo
esset secundum q̄ est animal. hoc enim fuerit nō contingere esse non animal. &
non secundum q̄ animal: hoc enim sicut cōtingere. Reliqua autē quomodo oportet
distribuere in rationem & intellectum, & scientiā, & artem, & prudentiam, &
sapientiam: hęc quidem physica est, illa vero ethica speculationis magis.

¶ Vice simifexti Cap. notæ.

¶ Tametsi omnis existimatio non necessaria propositionis quæ vacat medio, opinio sit: non ta-
men remeat, conuertiturve. sed hęc secunda conclusio: de opinione simplici intelligenda est. Nam
est composita opinio: quæ per medium aggignitur. ¶ Quæ per se insunt: secundum substantiam
atque formam insunt. nam secundum diffinitionem, quæ substantia & forma dicitur. ¶ Esset om-
nino eiusdem opinio vera & falsa, similiter opinio & scientia: si simul ab eodē & secundū idem, hęc
haberētur. ¶ Quodam modo est: à diuersis scilicet simul, aut ab eodem in diuersis tēporibus. ¶ Ver-
rum erit cōmuniter opinio: cum infirmus, inconstansq; fuerit assensus cuiuscunq; propositionis id
fuerit, siue vacet medio siue nō, siue necessaria fuerit siue nō. nam sumitur vt non necessaria sed vt
possibilis aliter se habere. Homo enim putat opinari se quæ credit aliter esse non posse quā sunt
(vt inquit Hermolaus) sed scire opinatur. adiecit insuper. Si credunt aliter esse propositiones non
posse q̄ sunt: nō opinio, sed sciētia hęc dicitur. sin vero necessaria quidem credūt sed quæ necessaria
esse non putent: hęc opinio, non scientia fuerit. ¶ Quædam naturali. intellectus & scientia: natura-
li philosophiæ sunt accommodatiora. sapientia: metaphysicæ. prudentia & ars: ethica.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEXTI.

Vicesimum sextum cap. cōclusiones tres. quæstio vna. dilutio, corollariū vnū. ¶ Prima con-
clusio. Scibile & sciētia ab opinabili & opinione diuersa sunt. Nam scientia ipsius vnivers-
salis est, & per necessarias cōparatur propositiones. necessariū autem aliter se habere non
potest. at sunt quædā vera quæ & cōtingit aliter se habere. exploratū igitur est circa hu-
iusmodi nō esse sciētia. nam si circa ea esset scientia: impossibile esset illa aliter se habere, quæ ta-
men dicta sunt aliter sese habere posse. At vero neq; intellectus: circa ea vera quæ aliter sese habere
possunt, versatur (nā dico intellectum, principiū esse scientiæ) neq; scientia quæ propositionis est
indemonstrabilis, quæ quidē est existimatio immediatæ propositionis. atqui verus est intellectus,
vera sciētia, & vera opinio, & id circa quod hęc versantur, quare reliquū est: vt opinio sit circa ve-
rum, quod aliter sese habere contingit. quare circa verū aut falsum. potest autem aliter sese habere.
¶ Secūda. Opinio est existimatio nō necessaria propositionis quæ vacat medio. Cōsentaneū autē
est hoc & ijs, quæ apparēt. Nā opinio incōstās, incertaq; est: & ea natura de qua opinio est, incerta.
nō igitur necessariū id est, & suæ cognitionis habēs mediū. ¶ Secūdo. Nullus insuper quicq; tū opi-
nari arbitratur: cū opinetur illud impossibile esse aliter se habere, sed se scire arbitratur. Verū quādo
esse quidē sic, posse tamē esse aliter existimat: nihil phibet tūc ipsum opinari, quasi illius quod eius-
modi est, opinio sit: necessarij autē sit sciētia. ¶ Quæstio. Quomodo igit nō idē est opinari & scire?
& cur nō erit opinio sciētia: si quispiā admiserit omne quod scit cōtingere opinari? vt si vnus scit: &

Idem, neu-
trum.

Hermolaus i
Themistiū.

id omne alter opinetur. Nam proficiscetur: tū is qui scit, tum is qui opinatur per mediā, quoad usq;
ad immediata veniat. quare si ille scit: & qui opinatur scit. nam sicut q̄ est, ita erit & propter quid
opinari. hoc autē (propter quid inquam) mediū est. ¶ Dilutio. An si quis sic arbitrabitur ea quæ
nō contingūt aliter se habere, perinde se habere atq; se habent diffinitiones, ex quibus demonstra-
tiones coalescūt: non opinabitur sed sciet? sciet sanē. Sin autē vera esse existimabit, nō tamen sibi in-
esse secundū substantiā scilicet atq; formā: is opinabitur, & nō vere sciet, & q̄ est, & propter quid opi-
nabitur. Propter quid quidē opinabitur: si per immediata opinabit. si vero nō opinabitur per im-
mediata: ipsum solū q̄ est opinabitur. ¶ Secūda cōclusio. Fieri nō potest vt omnino eiusdē opinio,
sciētiaq; sit. Nam vt opinio & vera & falsa eiusdē quodā modo est: ita sciētia & opinio eiusdē fue-
rint. atqui nō omnino eiusdē est opinio vera & falsa. nam opinionē verā & falsam (vt aiūt quidam)
eiusdem esse expetere cōcomitantur absurdā alia. & nō opinari aiunt, quæ falso opinātur. nō igitur
omnino eiusdē fuerit opinio & sciētia. ¶ Tertia conclusio. Quoniā idem multipliciter dicitur: fieri
potest vt aliquo modo eiusdē sit opinio vera, & falsa, aliquo autē modo nō sit. nam opinari vere dia-
metrū cōmensurabilem esse, absōnū est: & incōmensurabile esse: verū, q̄ diameter eadē res est, cir-
ca quā sunt opiniones. sic eiusdē est opinio vera falsaq; verū alia ratione eiusdē dicitur esse opinio
vera, & alia ratione opinio falsa, estq; vnicuiq; eorū ratio substantiæ diuersa. Similiter autē eiusdem
& sciētia & opinio est, nam sciētia erit de animali q̄ nō potest nō esse animal: & opinio q̄ potest
nō esse animal. vt sciētia de homine q̄ per se de homine dicitur animal: opinio vero q̄ animal dici-
tur de homine sed nō per se de homine. eiusdē quidē scientia & opinio: nam idem homo circa quē
versatur. hoc autē modo (ratione scilicet) nō idem: si quidē aliud ratione est q̄ eius scientia est, &
aliud qua eius est opinio. ¶ Corollariū. Ex his dilucidū euadit: fieri non posse, vt quisq; idem simul
opinetur & sciat. Nam simul arbitraretur idem aliter se habere posse, & se aliter habere nō posse.
quod quidē fieri nō potest. Non igitur cōtingit quēpiam idem simul opinari & scire. quempiā di-
co. Nam fieri potest vt in alio & in alio eiusdē sit sciētia & opinio eo quo dictum est modo. sed in
eodē nihil hoc pacto fieri potest. nam idē simul existimationē haberet q̄ homo secundum q̄ homo
& per se esset animal. hoc autē est nō posse hominē non esse animal. & q̄ homo nō per se esset ani-
mal: quod fieri nequit. nam hoc erit hominē posse nō esse animal. Et de opinione hæc tenent. Reliqui
vero habitus qui solum verorū sunt: quoniam pacto distribuēdi, diducendiq; sint in mentem ac in-
tellectum, in scientiam, artem, prudentiam, & sapiētiam, missum impræsentiarum faciamus: cum
horum quædam naturalī, quædam moralī accommodata contemplationi sunt potius.

¶ De solertia.

Cap. XXVII.

189 Solertia autem, est subtilitas quædam in non perspecto tēpore medij.
¶ Vt si aliquis videns q̄ luna splendorē semper habet ad solem: statim
intellexit propter quid hoc sit, quia propter id q̄ illustratur à sole:
aut disputantem cum diuite: cognouit quoniam cōmodatum est. aut
propter id q̄ amici sunt: quia inimici eiusdem sunt. omnes enim causas medias
vidēs cognouit & vltima. splendidum esse ad solem: sit in quo a. lucere à sole: b.
luna: c. inest igitur lunæ quidē ipsi c, b: quod quidē est lucere à sole. ipsi autē b, a:
q̄ est ad hoc esse splendidum, à quo splendet. quare & ipsi c, inest a per b.

¶ Vice simifseptimi Cap. notæ.

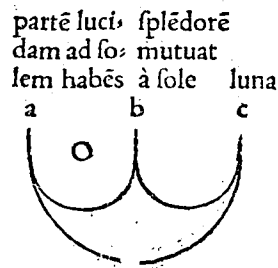
189 ¶ Extrema cōtinet cōclusio: medias autē causas ipsę cōtinēt ppositiones. Nā mediū: cōclusionē nō
subit. ¶ Et pauperē diuiti dissertantē. sic græce Aristoteles, ἡ διαλεξιμότης ἀλλοτρίων, ἐργω δὲ ὁτι
δανέξεται. pro quo Argyropylos: aut si vilo paupere diuitē adēte: hoc illum propterea facere, q̄
mutuo argētum accipit, intellexerit. id tamen litera designat. aut disputantem cum diuite: agnouit
propter id q̄ mutuatur. δανέξομαι enim mutuor significat. mutuor autē, mutuum accipere.

¶ PARAPHRASIS CAP. VICESIMISEPTIMI.

189 Vicesimum septimū cap. diffinitio solertię & declaratio. ¶ Diffinitio. Solertia est perspicaci-
tas quædā, bonaq; medij cōiectatio in tēpore haud præmeditato. Vt si quis vidēs lunam,
semper eā partem quæ solē versus diuergit lucidā habere, & statim intellexerit propterea
id ipsum esse quia luna splendorē mutuare à sole: hęc cōiectatio, solertia est. Aut si videns
quempiam diuiti dissertantē, cognouerit propterea id esse quia mutuū accipit: id etiā solertia est.
Aut si vidēs duos factos amicos, & subinde intellexerit propterea id ipsum esse quia facti sunt eius-
dem inimici: hęc insuper cōiectatio, solertis est. Nam qui omnes causas medias vidit: & extrema
quocq; cognouit. causæ autē mediæ splendorē mutuare à sole mutuū accipere, inimicos eiusdē esse.
Esto igitur a eam partē quæ ad solem vergit illustratā habere. b autē splendorem mutuare à sole. &
c luna. b igitur (quod quidem est splendorē mutuare à sole) inest c ipsi inquam lunæ. & ipsi b in-
est a: quod quidem est eam partem quæ ad solem vergit prospectatq; illustratam habere. quare per
primam figuram & a inest c per b. Erat igitur splendorem mutuare, precariōq; à sole recipere: me-
dium: & hęc medij cōiectatio atq; solertia. Et de solertia hæc tenent.

¶ PARAPHRASEOS PRIMI POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS FINIS.

Argyropylos.

SECUNDI POSTERIORVM

ARISTOTELIS: QVOT QVÆRI SO.

LENT IN DISCIPLINIS.

Cap. I.

QVæstiones æquales sunt numero ijs quæcunq; vere scimus. Querimus autem quatuor: quia, propter quid, si est, & quid est. Cum enim vtrum hoc insit, aut hoc quærimus: in numerum ponentes. vt vtrū sol deficiat aut nō: ipsum quia quærimus. Signum autem huius. inuenientes enim quia deficit: pauamus. & si in principio sciremus quia deficeret: nō quæreremus vtrum. Cum autem sciamus ipsum quia: ipsum propter quid quærimus. vt scientes quia deficit sol, & quia mouetur terra: & propter quid deficit, & propter quid terra mouetur, quæ-

rimus. hæc quidem sic. ¶ Quædam autē alio modo quærimus. vt si est aut non est centaurus, aut deus. hoc autem si est aut non, simpliciter dico: sed non si albus est aut non. Cognoscentes autem quoniam est: quid est quærimus. vt quid igitur est deus, aut quid est homo. Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus: hæc & tot sunt.

¶ Primi Cap. secundi posteriorum notæ.

¶ Ea quæ quærentur. de ijs intelligendum: quæ in scientijs quærentur. ¶ Iis ipsis quæ & nos scimus. scimus, extendimus ad principiorum & conclusionum agnitiones. nam si est & quid est plerunque ad principia pertinent.

¶ PARAPHRASIS CAP. PRIMI.

Primum cap. conclusio vna. ¶ Conclusio. Ea quæ quærentur, æqua sunt numero ijs, quæcunq; profecto scimus. Quæ autem quærimus: quatuor sunt. quod est, propter quid est, si est & quid est. nam cum de quopiam quærimus vtrū hoc sit an hoc, ad numerum adijciantes, complectentēscq; plura (vt vtrum sol deliquium patitur, an secus) tunc quod est quærimus. Indicium autem huius est. nam comperientes q̄ deliquium patitur: desistimus. & si à principio exploratum habemus quod patitur deliquium: haudquaquam sciscitatur vtrum deliquium patitur sol. At vero cum scimus q̄ est: sciscitatur propter quid est. vt scientes q̄ sol delinquit, aut q̄ terra succutitur, tremiscitque: sciscitatur propter quid sol delinquit, & propter quid succutitur terra? Et hæc quidem se habent hoc pacto. Quædam autem alio quærimus modo: non plura scilicet in quæstione complectentes. vt si est centaurus aut nō est? si est deus? Hoc autem inquam si est aut non est: simpliciter & non plura complectens dico, & non perinde ac si percontarer si centaurus albus est aut non est albus? At vero cum cognoscimus si quippiam est: sciscitatur quid est. vt cum cognoscimus si est deus aut si est homo: quærimus quid igitur deus est? quid homo est? hæc igitur quatuor sunt quæ quærimus: & totidem sunt, quæ inuenta scimus. nimirum igitur ea quæ quærentur: æqua profecto sunt numero, ijs ipsis quæ & nos scimus.

¶ Omnem quæstionem: medij esse.

Cap. II.

Querimus autem cum quærimus quia est aut si est simpliciter: vtrum sit medium ipsius aut non. cum autē cognoscentes aut quia est aut si est, aut in parte aut simpliciter, iterum propter quid quærimus aut quid est: & tunc quærimus quid sit medium. Dico autem quia est aut si est: aut in parte aut simpliciter. in parte quidem: vt vtrum deficit luna aut augetur. si enim est aliquid aut non est aliquid: in huiusmodi quærimus. simpliciter autem: si est aut non est luna aut nox. Contingit itaq; in omnibus quæstionibus quærare: aut si est mediū, aut quid est medium. ¶ Causa enim est mediū. in omnibus autem hæc quæritur. vt vtrum deficit luna. vtrū est aliqua causa aut non, post hæc scientes quia est aliqua: quid igitur hæc sit, quærimus. Causa enim ipsius esse non hoc aut hoc: sed simpliciter substantiam aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum: vt lunam aut terram aut solem aut triangulum.

quid autem esse defectum, æqualitatem aut inæqualitatem: si in medio sit aut non. In omnibus enim his manifestū est, q̄ idem sit quod quid est, & propter quid est. Vt quid est defectus? priuatio luminis à luna à terræ obiectu. p̄pter quid est defectus, aut p̄pter quid deficit luna? propter defectū luminis obiecta terra. Quid est consonantia? ratio numerorū in acuto & graui. & propter quid consonat acutum graui? propter id q̄ rationem habet numerorū & graue & acutū. vtrum est consonare acutū & graue? vtrū sit in numeris ratio eorū? accipiētes autē quia est: quid igitur est ratio quærimus. ¶ Quod autē sit medij quæstio: ostenditur quandocūq; mediū est sensibile. quærimus enim nō sentiētes, vt de defectu si est. si vero essemus super lunam: non vtiq; quæreremus neq; si sit, neq; propter quid sit, sed simul manifestum vtiq; esset vtrunq; ex eo enim q̄ sentimus: & vniuersale factū est nobis notū. sensus enim q̄ nunc obijcitur, & manifestū est q̄ nunc deficit. ex his autem vniuersale vtiq; factum est. sicut igitur diximus: q̄ quid est scire idē est & propter quid est. hoc autem aut est simpliciter & nō eorū quæ insunt aliquid est, aut quæ insunt. vt quoniā duo recti sunt, aut quoniam maius, aut minus est. Quod igitur omnia quæ quærentur medij quæstio sint: manifestum est.

¶ Secundi cap. notæ.

¶ Quæstio scibilis. Quæstio quod est, & etiam propter quid est: complectitur prædicatum quod querit de subiecto. quæstio vero si est & quid est, solum subiectū tenent. quare superiores adijciunt ad numerum: duæ vero posteriores non. & quæstio propter quid: sequitur quæstionem q̄ est. & quæstio quid est: sequitur quæstionem si est. Sēq; mutuo respiciunt quæstio q̄ est, & propter quid est: & quæstio si est, & quid est. ¶ De luna & sole prædicatum deliquium quæritur: vt vtrum luna delinquat? & æqualitas, & inæqualitas de triangulo: vt vtrum triangulum cuiuspiam alteri æquale sit, an inæquale? & de terra: an in medio sit nec ne? ¶ Quoniam pacto cōcentus, consonantiaq; musice consistant in ratione numerorum, phthongorum, sonorumque inter se acutorum & grauium (vt diatessaron in epitrito, diapente in hemiolo, & diapasone in diaplasi: hoc est sesquitercia, sesquialtera & ratione dupla) musica consulenda est.

¶ PARAPHRASIS CAP. SECUNDI.

Secundum cap. conclusio vna. rationes tres. ¶ Conclusio. Omnis quæstio: medij quæstio est. Nam cum quærimus q̄ est, aut si est simpliciter & non plura complectentes: quærimus sanē vtrum eius quod quæritur medium aliquod sit, quo id monstrari possit. Comperto autem q̄ est, aut si est, seu partibiliter complectentēscq; seu simpliciter & non cōplectentes: rursum propter quid, aut quid est quærimus. & tunc quoq; quærimus quid nā id sit medium. Dico autē q̄ est, aut si est, aut partibiliter, aut simpliciter. Partibiliter quidē: vt si sciscitatur vtrum luna deliquium patitur: vtrum luna concreuit? nam in huiusce quæstionibus quærimus si quippiam est aliquid, aut si ipsum nō est aliquid. Simpliciter autē dico: vt si sciscitatur vtrum luna est, aut vtrum nox est? In omnibus igitur euenit quæstionibus quærare, aut si est medium, aut quid ipsum est medium. Omnis igitur quæstio: medij quæstio est. ¶ Secundo. Nam causa medium est: in omnibus autem quæstionibus causa sciscitatur. vt cū quæritur vtrum delinquit luna? sciscitari profecto intendimus sit ne huius aliqua causa an non sit. postea vero cognoscentes aliquam causam esse: que igitur ea sit quærimus. Omnis igitur quæstio: medij est. nam causa tum eius quod est quippiam esse, non hoc quidem aut illud, sed simpliciter vt subsistat, tum eius quod est quippiam esse nō simpliciter, sed esse aliquid eorū quæ per se aut secundum accidens insunt: medium est. dico autē ipsum subiectū simpliciter esse: vt lunam, aut solem, triangulumve aut terrā. Non simpliciter autē sed aliquid esse prædicatum: vt deliquium, æqualitatem, inæqualitatem, an in medio sit an non. in his omnibus causa petitur. nam manifestum est: in his vniuersis idem esse quid est, & propter quid. petitur autem quid est. causa igit. vt quid est deliquium lunæ? hoc ipsum est subtractio luminis à luna, ob terræ interuentū. & idē propter quid est deliquium, siue propter quid delinquit luna? accōmode sanē respondeamus: propter subtractionem luminis à luna, interueniente interceptaq; terra. Similiter si quæritur quid est concentus? ratio sanē numerorū in voce acuta atq; graui. & idem quid est, causa est. & propter quid quæpiam concinunt? vt propter quid vox acuta graui cōcinit? propter id certe q̄ vox grauis & acuta numerorū rationem habent. Et cū quæritur vtrum concinunt soni vt acutus grauisq; vtrum in numeris sit acuti grauisq; ratio? cū accipimus q̄ ita est: quærimus, quid igitur est acuti, grauisq; in numeris ratio? & hoc sanē ideo est: quia quid est, causa est. manifestum est igitur omnem quæstionem: medij quæstionem esse. ¶ Tertio. Verū quæstionem medij esse manifesto deprehenditur indicio, quandocūq; medium sensu perceptibile est. nam tum sciscitatur: cum non sentimus. vt de deliquio lunæ quærimus si est: cū medium ipsum adminiculo sensuum non attingimus. si vero in luna cōsisteremus, & videremus terrā soliq; & lunæ è directo interceptam: nequaquā

B. j.

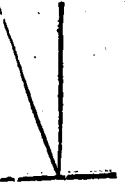
perfecto quereremus, neq; si est deliquitū lunæ, neq; propter quid est, sed simul proculdubio vtrūq; nobis innotesceret. non q̄ in sensu locanda sit scientia: verū in vniuersalis cognitione. nam eo ipso q̄ sentimus: factum est, vt vniuersale sciamus. sensus quidem singularis est. nam sensus est q̄ nunc intercipitur terra: & sensu manifestū est q̄ nunc deliquitū patitur luna. atq; ex hoc ipsum vniuersale emerit, aggenitūque est. vt igitur dicebamus: idem est scire quid est & propter quid est. & questio reuera quid est, simplex est: & non eorū que substantia insunt, aut que insunt non substantia. sed vt æquum duobus rectis habere, triangulo: aut quoniam triangulum maius est, aut minus. Verum id iam perquam perspicuum euasit: omnia que queruntur, questionem mediū esse.

¶ Disceptatio quod demonstratio & diffinitio non eiusdem sint. Cap. III.

Quomodo autē quod quid est demonstratur & quis modus introductionis, & quid est diffinitio, & quorū, dicemus: primū opponentes de ipsis. Principium autē sit futurorū: quod quidem sit maxime proprium habitis rationibus. ¶ Dubitabit autem aliquis: vtrum sit idem & secundum idem diffinitione scire & demonstratione scire, aut sit impossibile. Diffinitio enim ipsius quod quid est esse videtur: quod autē quid est, omne vniuersale & prædicatiuum est. syllogismi autem sunt, alij quidē priuatiui, alij vero nō vniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia vero nō vniuersales. ¶ Postea neq; eorū que sunt in prima figura prædicatiuorum omnium est diffinitio. vt quoniā omnis triangulus duobus rectis habet æquales. ¶ Huius autem ratio est: quoniā scire demonstrabile, est demonstrationem habere. quare si in talibus est demonstratio: est manifestum q̄ non vtiq; erit eorum diffinitio. Sciet enim vtiq; aliquis & secundū diffinitionem: nō habens demonstrationem. nihil enim prohibet non simul habere. ¶ Sufficit autem fides & ex inductione. nihil enim, diffinientes aliquando cognoscemus, neq; eorū que per se sunt neq; que secundū accidēs. ¶ Amplius. si diffinitio, substantię quædā cognitio est: huiusmodi manifestum est q̄ non sint substantię. quoniam quidem igitur non est diffinitio omnis cuius est demonstratio: manifestum est. ¶ Quid autem cuius est diffinitio: nunquid omnis demonstratio est aut non? vna quidem iam ratio & de hoc eadem est. vnius enim inquantū vnum: est vna scientia. quare si vtiq; scire demonstrabile, est demonstrationē habere: accidit quoddā impossibile. diffinitionē enim habens, sine demonstratione sciet. ¶ Amplius. Principia demonstrationū sunt diffinitiones: quorū non esse demonstrationes monstratū est prius. aut enim erunt principia demonstrabilia, & principiorū principia, & hoc in infinitū abibit: aut primæ diffinitiones erunt indemonstrabiles. ¶ Sed vtrum si non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdē sit diffinitio & demonstratio: an impossibile sit? non enim eiusdem demonstratio cuius est diffinitio. diffinitio quidē ipsius quid est, & substantię est: sed demonstrationes omnes videntur supponere & accipientes quod quid est. vt mathematicæ quid vnitas, & quid impar, & similiter alia. ¶ Amplius. Omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat: vt quia est, aut nō est. in diffinitione autem nihil alterū de altero prædicatur. vt neq; q̄ animal de bipede, neq; hoc de animali, neq; de plano figura. neq; enim est planū figura, neq; figura planū. ¶ Amplius. alterū quod quid est & quia est monstrare. Diffinitio enim quid est ostendit: sed demonstratio, quia est hoc de hoc, aut nō est. ¶ Alterius autē altera demonstratio est: nisi sit tanq̄ pars quædā totius (hoc autem dico q̄ ostensum est duobus rectis æquales habere de isoscele: si omnis ostensus est triangulus. pars enim hoc est: illud totū) hæc autem adinuicem nō sese habent sic, & quia est & quid est. non enim alterum est alterius pars. Manifestum itaq; quoniam neq; cuius diffinitio, omnis huius demonstratio: neq; cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit diffinitio. Quare omnino eiusdem nullius contingit vtraq; habere. Manifestum est itaq; quod neque diffinitio & demonstratio, neque idem erunt, neque alterum in altero. & nanque subiecta similiter se haberent. hæc ergo vsque huc addubitata sunt.

¶ Tertij cap. notæ.

3 ¶ Vniuersale affirmatiuum solum per primam figuram monstrari syllogismo: ex primo priorum analyticorū satis cognoscitur, & quo modo omnis triangulus habere tres duobus rectis æquos in prima figura demonstrari debeat: facile est ex Euclide conijci. vt si hoc pacto ratiocinemur, omnis figura cuius tres anguli æquantur duobus angulis ex eadem parte circa punctum vnū lineæ rectæ consistentibus: habet tres duobus rectis æquos. atqui omnis triangulus, eiusmodi figura est. habet igitur omnis triagulus tres duobus rectis æquos. propositio ex 13 primi Euclidis cognoscitur. & assumptio ex 29 & 32 eiusdem colligitur. cognoscere igitur facile possis (consulto tamen Euclide) quoniam pacto id in prima monstraretur figura. ¶ Quæ per se sunt: propositiones per se, quæ per accidens sunt: propositiones per accidens, quarum non sunt diffinitiones. nam non enunciationum diffinitiones sunt: sed simplicium incomplexorūque.

¶ PARAPHRASIS CAP. TERTII.

Tertium cap. quæstiones tres. earum dilutiones. ¶ Quoniam pacto quid est monstratur, & quis reductionis modus, quid diffinitio, & quorum est diffinitio: nobis vt dicamus operæ precium videtur. primum de his ipsis dubitando disquirentes: idq; dicendorum sit initium, quod ijs que de ipsis habentur, rationibus sit accommodatissimum. ¶ Prima dubitatio. Dubitauerit autem quispiam, vtrum sit idem & secundum idem diffinitione, demonstratio: neq; scire: an id quidē sit impossibile? Et videtur impossibile planē. Nam diffinitio ad ipsum quid est, attinere videtur. quid est autem omne: & vniuersale, & affirmatiuum est. At demonstrationū alia negatiua, & alia nō vniuersales: sed particulares duntaxat. ceu in secunda figura negatiua sunt omnes: & in tertia particulares solum, & non vniuersales. Non igitur idem & secundū idem est: diffinitione & demonstratione scire. ¶ Secundo. Deinde neq; omnium que in prima figura vniuersaliter & affirmatiue demonstrantur: diffinitio est. vt q̄ omnis triangulus duobus rectis tres æquos habet, hoc pacto demonstratur in prima figura: cuius nulla profecto est diffinitio. ¶ Tertio. Huius (inquam non esse idem & secundū idem diffinitione & demonstratione scire) ratio etiam est. quoniam scire id quod demonstratur: nihil aliud est nisi eius demonstrationem habere. quare si in talibus quod scire facit esset demonstratio: manifestum certe est q̄ non id, eorum efficit diffinitio: nam si id efficit diffinitio: sciet vtiq; diffinitionem habens per hypothesin, & non habens demonstrationem, quod est impossibile. nam nihil prohibet non simul diffinitionem & demonstrationē quempiam habere: sed & prius haberi potest diffinitio. ¶ Quarto. Sufficere videtur & ea fides que ex inductione paritur ad id ostendendum. nam nihil vnq; eorum que per se aut per accidens sunt: diffinientes cognouimus. ¶ Quinto. Præterea si diffinitio quædam est substantialis notificatio, & que demonstrantur manifestum est substantias essentialiaq; non esse: non erit idem & secundum idem diffinitione & demonstratione scire. neq; igitur cuiuscunq; est demonstratio, eiusdem erit & diffinitio. ¶ Secunda dubitatio. Sed nunquid contrā omnis cuius est diffinitio: erit & demonstratio, an secus? At non videtur. nam vna eademq; de hoc etiam que & supra: erit ratio. quandoquidē vnus quatenus vnū est: vna est scientia. quare si reuera scire id quod demonstrari potest, nihil aliud est q̄ eius demonstrationem habere: euenit aliquid impossibile. nam (vt prius) diffinitionem sine demonstratione habens sciet. quod est impossibile. ¶ Secundo. Demonstrationum principia: sunt diffinitiones. principiorū autem non esse demonstrationes: monstratum est prius. nam aut erunt principia demonstrabilia, & principiorū principia, sicq; in infinitum erit abitio: aut primæ diffinitiones erunt absq; demonstratione. quare non omnis cuius est diffinitio: erit & demonstratio. ¶ Tertia dubitatio. Vtrum si non omnis eiusdem sit diffinitio & demonstratio: alicuiusne eiusdem est diffinitio & demonstratio: an id impossibile est? Videtur sanē. Nam nullius cuius est demonstratio: est diffinitio. quandoquidē diffinitio ipsius quid est, & substantię notificatio. atqui demonstrationes omnes: supponere & sumere videntur ipsum quid est, & non demonstrare. Vt mathematicæ quid vnitas, quid impar. cæteræq; hunc in modū. Nullius igitur cuius demonstratio est: erit & diffinitio. quare nō alicuius eiusdem est diffinitio & demonstratio. ¶ Secundo. Præterea omnis demonstratio aliquid de aliquo demonstrat, vt q̄ est, aut nō est. at in diffinitione nihil alterū de altero prædicatur: veluti in diffinitione hominis, neque animal prædicatur de bipede: neq; bipes de animali. neq; in diffinitione trianguli: de plano prædicatur figura, aut contrā. nā in ea neq; planū figuram esse: neq; figuram, planum esse dicimus. ¶ Tertio. Refert insuper ostendere quid est, & q̄ est. nam diffinitio, quid est ostendit: sed demonstratio q̄ quippiam cuiuspiam inest, aut non inest. non igitur alicuius eiusdem, est diffinitio & demonstratio. ¶ Quarto. Alterius & alterius altera, diuersaq; demonstratio est: nisi vnū sit vt pars & alterum vt totum (dico autem vnum vt pars & alterum vt totū, quoniam cum ostensum est omnē triangulum tres duobus rectis æquos habere: pariter monstratū est & æquipedum tres duobus rectis æquos habere. nā hoc pars, illud vero totū) at quid est cuius est diffinitio, & q̄ est cuius est demonstratio, non ita sese habent. nam non est alterum alterius pars. non est igitur alicuius eiusdem, diffinitio, atq; demonstratio. Perspicuum igitur euasit nō eius omnis cuius est diffinitio, esse & demonstratio, neq; eius omnis cuius est demonstratio, esse & diffinitio, & cur omnino nullius eiusdem contingit diffinitionē demonstrationēq;

habere. quare etiā dilucidum est: diffinitionem & demonstrationem nō esse idem, neq; alterum sub altero esse. nam si ita se haberent: & quid est, & quod est quæ illis subiiciuntur, hunc in modum se haberent. quod monstratum est nō esse. Sed hæc hæc tunc: dubitationis modo sunt inquisita.

¶ Syllogismo duplante nō demonstrari quid est de eo cuius est. Cap. IIII.

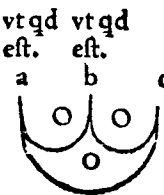
Ipsius autem quid est vtrum syllogismus sit & demonstratio aut non: sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per mediū. sed quid est: proprium quidē est, & in eo quod quid est prædicatur. hoc autē necesse est conuerti. si enim ipsi c, proprium est a: manifestum quod & ipsi b. & hoc ipsi c. quare omnia sunt adinuicē. at vero & si a in eo quod quid est omni b inest, & vniuersaliter b de omni c in eo quod quid est dicitur: necesse est a in eo quod quid est de c dici. si vero non sic accipit aliquis duplicans: non necesse erit a in eo quod quid est prædicari de c. sed si a de b in eo quod quid est, non autē b de quocūq; in eo quod quid est. ipsum autē quid est vtraq; habebunt. hoc erit vtique & b de c in eo quod quid est. Si igitur quod quid est & quid erat esse vtraq; habent: in medio termino erit prius quod quid erat esse. & omnino si est monstrare quid est homo: sit c homo, a vero quod quid est, siue animal bipes, siue aliquid aliud. si ergo syllogizatur a de c: necesse est a de omni b prædicari. huius autem erit alia media ratio: quare & hoc erit quod quid est homo accipit igitur quod oportet ostendere: etenim b est quod quid est hominis. ¶ Oportet autē in duabus propositionibus & primis, & immediatis considerare. Maxime enim manifestum quod dicitur, fit. per conuersionem quidem igitur monstrantes quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet eorū quæ sunt: quod est ex principio petunt. vt si quis putet animam esse eandem sibi ipsi causam viuendi. hoc autem numerum eundem seipsum mouentem. necesse est enim petere, animam hoc esse quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem. Non enim si consequitur a, b, & hoc, c: erit in ipso c, a quod erat esse, sed verum erit dicere c solum. Neq; si est a quod quid est, & de b prædicatur omni. & nanque animalis esse prædicatur de hominis esse. verum enim est de omni hominis esse, animalis esse: sicut & de omni homine, animal. sed non sic sicut vnum esse. Si quidem igitur non sic accipiat: non syllogizatur quod a sit in c quod quid erat esse & substantia. si vero sic accipiat: prius erit accipiens quod in c. quoniam est quod quid erat esse b. quare non demonstratum est. quod enim erat in principio accepit.

¶ Quarti cap. notæ.

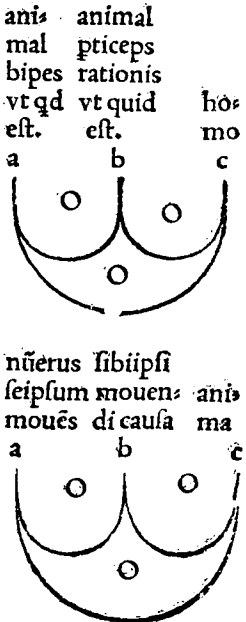
¶ In eo quod quid est, quatenus quid est. ¶ Proprium: æquale, quod neq; plus, neq; minus: quodq; omni soliq; conuenit atq; recurrit. ¶ Pro prima ratiocinatione Aristotelis qua dicit si omni b inest a in eo quod quid est, & b ipsi c in eo quod quid est, & a ipsi c in eo quod quid est inesse: elementum est si quicq; esset diffinitio diffinitionis, & ipsum quoq; diffinitio est, diffiniti. & syllogismū, huiusmodi particulam in eo quod quid est in propositionibus bis resumentem, scilicet semel ad maius extremum, & semel ad medium: duplantem syllogismum appellat Hermolaus. Verum proprie syllogismus non est: nec per principia syllogismorum tenens, neq; duplans, vt in primo priorum. ¶ Quauis quid est in eo quod quid est analytice syllogismo monstrari non possit vt recte differit Aristoteles: potest tamen quid est, vt quid est monstrari de eo cuius est topice, locali, differentiæque argumentatione. vt ex sexto topicorum Aristotelis: facile dinosci potest.

¶ PARAPHRASIS CAP. QVARTI.

Quartum cap. quæstio vna & eius dilutio. ¶ Quæstio. Vtrum ipsius quid est ratiocinatio, demonstratiōve est, an non: vt paulo ante disceptatio supponebat: Et videtur quid est, diffinitioque non posse syllogismo monstrari de eo cuius est in eo quod quid est. Nam syllogismus aliquid de aliquo per mediū monstrat. & diffinitio ei cuius est, propria est & in eo quod quid est prædicatur. quæ autē sunt talia: necesse est si syllogismo monstratur, ipsi medio conuerti. nam si a propriū est ipsi c, extremum scilicet extremo & b sit medium: manifestum est & a proprium esse ipsi b, & b ipsi c. quare omnia adinuicē: propria sunt, atq; recurrentia. At vero si a omni b inest in eo quod quid est, & identidē b vniuersaliter de omni c dicitur in eo quod quid est: necesse est a de omni c dici in eo quod quid est. ¶ Si non quis hoc modo particulā in

eo quod quid est accipiens bis sumat, duplētq; nō necesse erit a prædicari de c in eo quod quid est. ceu si a de b in eo quod quid est: nō autē b prædicetur in eo quod quid est quodcumq; id sit de quo prædicatur. sin autem particulā in eo quod quid est vtraq; habebant interualla, hoc erit sanē, & tum a quoq; de c in eo quod quid est prædicabitur. Si igitur quod quid est, & quidditatis diffinitionisq; notā vtraq; tenent interualla: particula quidditatis diffinitionisq; prius q̄ colligatur, medio adiungetur termino, peteturq; quod demonstrari proponitur. Et omnino si fieri potest. vt hoc pacto demonstraretur quid sit homo: esto homo c & a animal bipes aut aliud quippiam hominis diffinitio. Si igitur syllogismo colligetur a de c in eo quod quid est: necesse est a de b prædicari in eo quod quid est, & b de c in eo quod quid est. eritq; quædā alia media ratio ipsius c. quare & b erit quod quid est c. Accipit igitur qui sic ratiocinatur: quod oportet demonstrare. nam sumit b esse hominis esse, quod quid est, atq; diffinitio. at quippiā sanē esse hominis quid est ac diffinitio: monstrari petebatur. Manifestum igitur esse videtur, quid est in eo quod quid est de eo cuius est: per syllogismū duplantem monstrari nō posse. Verum operæ precium videtur in duabus propositionibus primisq; & immediatis id considerare. sic enim maxime quod dictū est euadit exploratum. qui igitur per ea quæ conuertuntur demonstrare moliuntur quid anima, quid homo, aut quiduis aliud eorū quæ sunt: quod est ex principio petunt. Vt si quis existimet animam ipsam esse, quæ sibi ipsi causa viuendi est, causam autem sibi ipsi viuendi esse numerum seipsum mouentē: quare & animam esse numerum seipsum mouentem vt quid est. Nam necesse est vt petat animam esse numerum seipsum cientem sic, vt idem diffinitione sint. quod ex ratiocinatione minime necesse est. Nō enim si a consequitur ad omne b, & b ad omne c, ita vt omni b in sit a & omni c in sit b: idcirco euenerit a ipsius c quid est, diffinitionemq; esse, sed vere solū dixerit quispiam omni c in esse a. neq; si est a diffinitio, & de omni b prædicatur: continuo euenit vt sit & diffinitio c. nam & animalis diffinitio de hominis diffinitione prædicatur (verum enim est omne animal rationale: corpus sensituum esse) sicut & de omni homine animal: sed non sicut vna, eademq; diffinitio. Manifestū igitur est si quispiam nō eo quo supradictum est modo bis quidditatis notam acceperit: syllogismo colligi non posse a in esse c in eo quod quid est, & vt substantialis ratio. at vero & si ita acceperit: prius profecto accipiet b diffinitionem esse ipsius c. quare non monstrabit. sumit enim quod ab initio monstrari petebatur. Manifestum igitur est syllogismo monstrari non posse quid est, diffinitionemve de eo cuius est, vt quid est.

¶ Neque idem effici posse per diuisionem, syllogismo. Cap. V.

AT vero neque per diuisionem via est syllogizare: sicut in resolutione circa figuras dictum est. Nequaquam enim necesse fit rem illam esse cū hæc sint: sed sicut neq; inducēs demonstrat. non enim oportet conclusionem interrogare, neque in concedendo esse: sed necesse est esse cum sint illa. & si non dicat respondens, vtrum homo animal est, aut inanimatum? postea accipit animal: non syllogizat. iterum omne animal, aut gressibile, aut aquaticum: accepit gressibile, & hominem esse totum animal gressibile, non necesse erit ex dictis, sed accipit & hoc. Differt autem nihil in multis aut in paucis sic dicere. Idem enim est. Non syllogisticus quidem igitur & vsus fit sic procedentibus: & de contingentibus syllogizari. ¶ Quid enim prohibet & hoc verum quidem omne esse de homine: non tamen quid est, neq; quod quid erat esse ostendens. ¶ Amplius. quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut excellere substantias: hæc quidem igitur dimittuntur. ¶ Contingit autem soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quod est consequenter diuisionē facere quæsitum prius, & nihil relinquere. hoc autem necessarium est: si omnē in diuisione cadit & nihil relinquit. indiuiduū enim specie oportet esse. ¶ Sed syllogismus tamen non inest. sed si quidem alio modo cognoscere facit: hoc quidem non fuit inconueniens. neq; enim inducens forte demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. ¶ Syllogismum autem non dicit, ex diuisione eligens diffinitionem: sicut enim in conclusionibus quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat, quoniam his existentibus necesse est hoc esse: contingit interrogare propter quid sit. sic & in diuisis terminis. vt quid est homo? animal mortale pedes habens, bipes, sine penis. propter quid sit vnamquamq; appositionem. & dicet enim & monstrabit diuisionem: sicut opinatur quod omne animal aut mortale, aut immortale sit. Huiusmodi autem oratio omnis, non est diffinitio. quare quauis diuisione monstrauit: sed tamen diffinitio, non syllogismus fit.

¶ Quinti cap. notæ.

¶ Ostensio quæ fit per diuisionem: similis est inductioni. q̄ videamur inducere per omnes differentias, donec vltimâ habeamus: quæ alijs iuncta totū cū eo cuius differentia quæritur, efficiat propriū ac remeans. ¶ Quæ diuisiones addent, quæ auferent, quæ omittent: ex sequētibus facile intelligetur.

¶ PARAPHRASIS CAP. QUINTI.

Primo priorum, numero 228.

Quintum cap. conclusio vna. obiectio vna. dilutio. ¶ Conclusio. Neque quid est diuisionis via, syllogismo demonstrari potest: vt & in prioribus analyticis circa figuras dictum iam est. Nam cū quispiam diuidit, nequaquā ex necessitate euenit rem esse, cum positis quibusdā ea ipsa sint: sed (perinde atq̄ is qui inducit) non demonstrat. nam qui demonstrat, non oportet conclusionem interrogare. neq̄ (ob id quod tribuatur) esse. sed cum sint illa, necesse est hanc quoq̄ esse. tamen si is qui respondet non tribuit. vt in diuisionis artificio si quispiam roget: estne homo animal, an inanimale est? dabitur animal. & subinde accipit animal: non syllogismo colligit. Et rursus estne omne animal gressile an aquatile? dabitur. vtrum igitur homo gressile an aquatile? dabitur gressile. & accipit hominem esse gressile. & hominem esse id totū, animal (inquā) gressile, non ex necessitate eueniet ex dictis: sed & etiam hoc accipit. Et nihil refert: siue in multis, siue in paucis hoc pacto quis faciat. nam idem subit iudicium. Manifestū est igitur eos qui hoc pacto diuidendo procedunt: non vti syllogismo, etiam circa ea quorum contingit esse syllogismus. ¶ Secundo. quidnam prohibet id totum quod ex diuisionis interrogatione datum fuerit de homine, verū esse: non tamen diffinitionem esse, hominisq̄ quidditatem declarans? Nihil profecto. non igitur diuisionis via sufficit, ad demonstrandū quid est. ¶ Tertio. Quid præterea prohibet aliquid addere aut auferre, aut omittere eorū quæ sunt substantia, diffinitionisq̄? non igitur idonea diuissio ad demonstrandum quid est. Verum hæc nunc missa fiant. ¶ Obiectio. At dixerit forte quispiam, contingit sic diuisione resolueri: vt accipiatur omnia quæ in eo quod quid est prædicantur, & eius quod prius quæsitum est diuisionem facere, & nihil omittere (hoc autem oportet: si omne in diuisionem cadit, & nihil deest) id autem necessario est quid est. nam insectile vltimus secundum speciem esse oportet. ¶ Dilutio. Tamen si necessarium sit, vt sic procedendo, quid est & diffinitio eliciatur: non tamen id syllogismo fit. Verumenimvero alio modo diuissio cognoscere facit: & id nihil est incommodi. nam neque qui inducit, fortasse demonstrat: non nihil tamen ostendit. Insuper syllogismū nō dicit, ex diuisione diffinitionem eliciens: quanuis cōtingat interrogare propter quid, nam vt in conclusionibus quæ sine medijs syllogismisq̄ colliguntur, si quis dicat quoniā, quibusdā existens, necesse est conclusionem esse: contingit interrogare propter quid. sic & in diffinitionibus: quæ diuisione eliciuntur. vt cū hæc hominis diffinitio textitur, animal mortale, pedatū, bipes, sine pennis: quæri potest propter quid scit, vnamquāq̄ additarū particularū, nam is respondebit, monstrabitq̄ id diuisione. vt arbitratur omne animal mortale, aut immortale esse. Et cū de homine dabitur mortale: rursus arbitratur omne mortale pedes habere, aut nō habere. dabitur autem de homine pedes habere. Et quod pedes habet: aut bipes esse, aut quadrupes, aut quopiam alio numero. Verum talis oratio nō omnis, diffinitio est. Quare si quispiam diuisione quicquid monstrauerit: minime fit vt id diffinitio sit. attamen si diffinitio: non syllogismus quidem fit.

¶ Non monstrari diffinitionem sumendo diffinitionem diffinitionis: neque diffinitione contrarij. Cap. V I.

Sed vtrum sit demonstrare quod quid est secundum substantiam ex conditione accipientem quod quid erat esse: quod est ex ijs quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola, & proprium est omne. hoc enim est esse illi. ¶ An iterum accipit quod quid erat esse & in hoc? necesse est enim per medium monstrare. ¶ Amplius. sicut neq̄ in syllogismo accipit quod quid est syllogizare. semper enim tota aut pars est propositio ex quibus est syllogismus. sic neq̄ quod quid est esse, oportet esse in syllogismo: sed seorsum hoc à positis esse. ¶ Et addubitantem an syllogizatum est, an non est hoc? obuiandum, quoniam. hoc enim erat syllogismus. & adhuc quæ nec quod quid erat syllogizatum est: quoniam vtiq̄. hoc enim positum est nobis quod quid erat esse. quare necesse & sine eo quod quid est, sit syllogismus: aut quod quid erat esse syllogizare aliquid. ¶ Et si ex conditione monstrat. vt si malo inest diuisibile esse: in contrario est contrariū esse, in quibuscunq̄ est aliquid contrarium. bonū autē malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili. est itaq̄ boni & indiuisibile esse. ¶ Etenim hic accipiens quod erat esse, monstrat. Accipit autē ad monstrandū quod quid erat esse. alterū tamen sit. Etenim in demonstrationibus

est hoc quidem de hoc, sed non ipsum, neq̄ cuius est eadem ratio: & cōuertitur. ¶ Ad vtroscq̄ autem & secundū diuisionem demonstrantem, & ad sic syllogismū: est eadem dubitatio. propter quid est homo animal gressibile bipes. sed non animal & bipes. ex acceptis enim neq̄ vna necessitas est vnum fieri quod prædicatur, sed vtiq̄; sicut idem homo erit & musicus & grammaticus.

¶ Sexti cap. notæ.

- 11 ¶ Syllogismus qui orationem hanc (proprium ex ijs quæ in eo quod quid est prædicantur) mediū accipit: appellat Hermolaus syllogismum finitiuum. q̄ forte diffinitionis, diffinitionem pro medio sumat. ¶ Tota aut pars: maior aut minor propositio assumptione. Et proinde assumptione pars appellatur: q̄ minor propositio dicitur. minus enim: maioris pars dicitur. ¶ Et quod conuertitur. nam quo iure monstraueris diffinitionem vnius contrarij: eodem iure recurrit, vt econuerso monstras diffinitionem primi contrarij per diffinitionem secundi. sicq̄ demonstrationes erunt reciproca, obambulatoria & circulo remeantes: quod nimirum absurdum, & impossibile est.

Hermolaus.

¶ PARAPHRASIS CAP. SEXTI.

- 10 **S**extum cap. quæstiones duæ. dilutiones. dubitatio vna. ¶ Quæstio. Fierine potest, vt quis substantialem diffinitionem monstrat: hac fixa conditione, vt accipiat id diffinitionem esse quod coalitum est ex ijs quæ ex æquo, & in eo q̄ quid prædicantur? Sunt autem quædam quæ sola de aliquo hoc ipso quod quid est prædicantur: quorum totū, illi proprium æqualeque est. nec ab re. nā illi esse, ratioq̄, ac diffinitio est. ¶ Dilutio. Anne rursus accipit in hoc monstrandi modo, quod quid est: vt in superioribus? accipit sanè. Nam hac conditione posita: necesse est per medium, quod quidem quid est claudat, monstrare. Verbi causa hoc pacto. Omne id hominis proprium quod de eo in eo quod quid est dicitur: eius est quid est. at animal bipes rationis particeps proprium hominis est, quod de eo quod quid est dicitur. igitur animal bipes rationis particeps: hominis quid est, est. Assumitur igitur sic ratiocinando: quod monstrari intenditur. non igitur licet hoc pacto monstrari quid est de eo cuius est. ¶ Secundo. Præterea vt in syllogismo cum quicquid colligimus: non accipitur diffinitio syllogismi. verbi causa hoc pacto. Omnis ea oratio in qua quibusdā positis aliud quippiam ex necessitate euenit eo ipso q̄ illa sint: est syllogismus. at omne b est a, & omne c b, omne c a: est oratio huiusmodi. omne igitur b est a, omne c b, omne c a: est syllogismus. ita cū demonstratur quid est, non sumenda est diffinitio ipsius. non sumitur autem quid est, diffinitioq̄ syllogismi cū ratiocinamur. nam semper aut tota, aut pars est propositio ex quibus coalescit syllogismus. neq̄ igitur quid est, diffinitioq̄ ipsius quid est oportet in syllogismo esse: cū ostenditur quid est de eo cuius est, sed id esse extra ea quæ ponuntur. Non igitur fieri potest vt quis syllogismo demonstrat quid est: ea lege vt sumat quid est, id proprium esse quod coalescit ex ijs quæ in eo quod quid est prædicantur. ¶ Dubitatio. Et si quis addubitet an id sumendo medium: conficiatur syllogismus an secus. occurrendum illi est, quoniam est. id enim erat syllogismus. & adhuc si quis dicat diffinitionem non esse syllogismo collectam: dicendū illi est, esse quidem (nam id nobis supponebatur: quid est, & diffinitio esse) non tamen vt dictum est demonstrabatur. quare si monstrandū sit quid est, necesse est sine nota quid est, esse syllogismum: & sine ipsius quid est diffinitione, de quopiam syllogismum constituere. ¶ Secunda quæstio. Et si quispiam ex conditione, syllogismo hypothetico diffinitionem monstrat (vt hoc pacto: si diffinitio mali est esse diuisibile. syllogismo autem contrarium est: contrarij diffinitio, diffinitioni contraria est. & bonum malo contrarium: & indiuisibile diuisibili. diffinitio igitur boni est, indiuisibile esse) nōne accōmode monstrat quid est? ¶ Dilutio. Non videtur. Nā & hic diffinitionem accipiens, monstrat. sumit enim quid est, ad monstrandū quid est. Sed forsitan dices: est aliud quid est quod sumitur. Esto sit aliud (nam & in demonstrationibus aliquid de aliquo sumi dicitur) nō tamē id ipsum est quod sumi debet, neq̄ id sumendū cuius eadē ratio est, vt & eius quod monstratur & quod cōuertitur. ¶ Secundo. Eadem dubitatio est ad vtroscq̄ eorū: quorū alter diuisione, & alter tali hypothetica ratiocinatione ostendit, vt cū quæritur cur homo animal bipes rationale: fieri potest in quibusdā vt disiuncta, seorsumque sumptæ particularæ, non vere de homine dicantur. Verbi causa si sciscitetur cur quispiam bonus sit citharædus. & etiam ex seorsum sumptis non semper ex necessitate euenit coniunctum. nam nulla necessitas cōpellit: ex seorsum sumptis, vnum effici prædicatum. sed erit forte perinde atque idem homo seorsum musicus est, & grammaticus.

hoc id hoīs p̄ aīal bī
mi priū quod pes ra
nis de eo in eo tionis
qd qd quid est parti
est. dicitur ceps.

¶ Contendit quid est non posse monstrari. Cap. V I I.

- 14 **Q**ualiter igitur diffiniens monstrabit substantiam aut quod quid est? neque enim sicut demonstrans ex certis: manifestum esse faciet, quod necesse est cum sint illa, alterum aliquid esse. demonstratio enim hoc est, neque sicut inducens per singularia: cū manifesta sint. Quoniam omne sic est: eo quod nihil aliter est. nō enim quid est demonstrat: sed quoniam

est aut non est. quis igitur est alius modus reliquus? non enim demonstrabit sensu aut digito. ¶ Amplius. quomodo monstrabit quod quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunque: scire quia est. Quod enim non est, nullus scit quod quid est, sed quid significat: oratio quidem aut nomen cum dico tragelaphus. quid autem est tragelaphus: impossibile est scire. ¶ At vero si monstrabit quid est: & quia est & qualiter eadem ratione monstrabit. diffinitio enim vnum aliquid, & demonstratio. id autem quod est quid est homo & esse hominem: aliud est. ¶ Postea per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est: nisi substantia sit. esse autem non substantia vlla est. non enim est genus quod est. demonstratio itaque erit quia est. quod quidem & nunc faciunt scientiæ. quid enim significat triangulus, accipit geometra: quia autem est, demonstrat. Quid igitur monstrabit diffiniens, quid est triangulus? sciens itaque aliquis diffinitione quid est: si est non sciet. sed impossibile. Manifestum est & secundum nunc modos terminorum: quod non monstrant diffinientes quia est. si enim & est ex medio aliquod æquale: sed propter quid est quod diffinitur, & propter quid est circulus quæritur. esset enim utique & montis ænei dicere ipsum. neque enim quia possibile sit esse quod dicitur assignant termini, neque quod illud est cuius dicunt esse diffinitionem: sed semper licet dicere & propter quid. ¶ Si ergo diffiniens monstrabit: aut quid est, aut quid significat nomen. sed non est vlllo modo eius quod quid est: erit utique diffinitio ratio nominis, idem significans, sed non conueniens est. Primum quidem quia & non substantiarum esset diffinitio, & eorum quæ non sunt. significare enim est & quæ non sunt. Amplius. omnes orationes, diffinitiones erunt. esset enim utique nomen ponere cuiuslibet orationi. quare terminis utique; disputabimus omnes: & Ilias diffinitio erit. Amplius. neque vna scientia demonstrat utique; quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neque igitur diffinitiones hoc assignant. Ex his igitur, neque diffinitio & syllogismus idem videtur esse: neque eiusdem syllogismus & diffinitio. adhuc autem quod neque diffinitio nihil demonstrat, neque monstrat: neque quod quid est, neque diffinitione, neque demonstratione cognoscere est.

Auxesis negationum.

¶ Septimi cap. notæ.

¶ Quid est homo & quod est homo, aliud est. nam aliud est terminare quæstionem quid est de homine: & aliud terminare quæstionem quod est. ¶ Non enim genus est ens (sic enim Aristoteles, *δὴ γένος ἐστὶν ἔν*) quanuis manifestum est ens, genus non esse: non tamen id præterevidetur. sed id ideo dictum est: quod quæstio quid est substantiam quærit, & quæstio quod est proprietatem. quod est igitur non ad substantiam pertinet: sed ad proprietatis qualitatem. quare quod est: non genus, neque identidem substantialis qualitas, differentiæque. ea namque differentia (ut in topicis dicitur) generi annexa est, & generis nuncupatione haud obscure intelligitur. ¶ Orichalcos nomen deductum est *ἄργυρος ἢ χρυσός*, hoc est à monte & ære: quod proinde æs montanum interpretari potest, & mons æreus. primum quid rei, & quid nominis habet: secundum quid nominis habet tantum, si utrumque est, & secundam acceptionem secutus est interpret. ¶ Ilias, historia Troiæ: quam scripsit Homerus. ut Aeneis, historia Aeneæ: quam edidit Vergilius. & Achilleis: quam Statius:

¶ PARAPHRASIS CAP. SEPTIMI.

Septimum cap. quæstio vna. ¶ Quæstio. Quomodo pacto igitur qui diffinit: substantiam, ipsamque quid est monstrabit? Et videtur id esse non posse. Nam neque (ut is qui demonstrat) ex concessis ipsam diffinitionem notam efficiet. ut cum illa sint: ex necessitate sit aliquid aliud. id autem demonstratio est. Neque etiam ut is qui inducit per singula. quæcum manifesta sint: totum, ac vniuersale colligit sic esse, eo quod in singulis nihil aliter sese habet. nam id non est demonstrare quid est: sed quippiam esse aut non esse. Quis igitur modus alius demonstrandi quid est, reliquus est? nullus videtur. non enim ipsum quippiam: aut sensu, aut digito demonstrabit. ¶ Secundo. Quomodo pacto præterevidetur quid est homo? Nam necesse est eum qui scit quid est homo, aut quiduis aliud: etiam scire quod est. nam eius quod non est: nemo scire potest quid est. sed quid oratio, aut nomen significat cum dico hircoceruus; scire potest: at quid est hircoceruus, scire impossibile est. ¶ Tertio. Cæterum si quis demonstrabit quid est,

eadem quoque ratione monstrabit quod est, & quomodo pacto est. at quomodo id fuerit? nam diffinitio vnum quiddam ostendit. & demonstratio vnum. siquidem diffinitio quid est ostendit: & demonstratio quod est. atqui quid est homo, & quod est homo aliud est. non igitur demonstrari potest, quid est. ¶ Quarto. Deinde etiam dicimus necesse esse quoduis demonstrari esse: modo substantia, diffinitionis non sit. esse autem, nulli rei substantia est. non enim genus est ens. demonstratio igitur erit ipsius quod est. & id quidem etiam nunc obseruant scientiæ. Namque geometer quid triangulus significet, accipit: quod est autem demonstrat. ¶ Quinto. Quid igitur monstrabit qui diffinit: quid est, estne triangulus? si ita fuerit, sciens igitur quis diffinitione quid est, nesciet si est, id autem impossibile, quod sciens quid est: nesciat si est. manifestum quidem est etiam secundum diffinitionem modos qui nunc afferunt: quod non monstrant diffinientes, si est. Nam tametsi id quod diffinitur ut æquale ex diffinitione ut medio sit: tamen propter quid sit id quod diffinitur, quæritur. & propter quid est circulus? nam fieri potest ut orichalci, æneique montis dicat quis diffinitionem esse. quæ si est: cognoscere non facit. quandoquidem nihil est. non enim si id esse possit quod dicitur: ipsæ diffinitiones indicant, neque illud esse cuius aiunt esse diffinitionem. verum semper propter quid est, afferre licet. non igitur diffinitio ostendit si est: quare neque quid est. ¶ Sexto. Si itaque is qui diffinit, monstrat: aut monstrat quid est res, aut quid significat nomen. atqui diffinitio nullo pacto monstrat quid est res. monstrabit igitur quid nomen significat. erit ergo diffinitio: oratio nomini idem significans. At id absurdum, primo quidem: quia & non substantiarum, & eorum quæ in rerum natura subsistere nequeunt, esset diffinitio. nam ea quæ non sunt (ut inane, & infinitum) significare possumus. Secundo. erunt præterevidetur orationes omnes vlllo sine discrimine: diffinitiones. nam cuiuslibet orationi: nomen ponere possumus. quare diffinitionibus loquemur omnes. & Ilias Homeri, diffinitio erit. quæ nimirum, absurda sunt. Tertio. nulla insuper scientia demonstrare possit aliquod nomen rem quampiam significare. neque igitur diffinitiones id indicant. Ex his igitur quæ iam allata sunt videtur diffinitio, syllogismusque non idem esse, neque eiusdem syllogismus ac diffinitio esse. ac insuper diffinitio nihil demonstrare, neque monstrare. neque quid est diffinitione: neque demonstratione nos agnoscere posse.

Si est: quod est

¶ Quid est: monstrari per aliud quid est.

Cap. VIII.

Terum autem speculandum est quid eorum dicitur bene & quid non bene, & quid est diffinitio: & eius quod quid est, nūquid quodam modo est demonstratio aut diffinitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus) idem est scire quod quid est, & scire causam ipsius si est. ratio autem huius est: quoniam est aliqua causa, & hæc aut eadem, aut alia est. & si utique alia est: aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. si igitur est alia, & contingit demonstrari: necesse est mediam causam esse, & in figura prima monstrari. vniuersale enim & prædicatiuum est quod demonstratur. vnum quidem modus nunc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare. horum enim quod quid est necesse est medium esse quid est: & propriorum proprium. ¶ Quare hoc quidem monstrabit: illud vero non monstrabit eorum quod quid erat esse eiusdem rei. hic quidem igitur modus quod non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.

¶ Octavi cap. notæ.

¶ Ceu diximus: in fine secundi capituli, huius.

¶ PARAPHRASIS CAP. OCTAVI.

Octauum cap. conclusio vna. corollarium vnum. ¶ Conclusio. Fieri potest ut demonstratur quid est. Iterum autem consentaneum est considerare quid eorum quæ dicta sunt probe, & quid secus dicatur: & quid est diffinitio. & utrum aliquo modo ipsius quid est sit demonstratio, diffinitiove: an nullo modo? Et quoniam (ceu diximus) idem est scire quid est, & scire causam si est: nunc ostendendum est aliquo modo fieri posse, ut ratiocinatione monstratur quid. Cuius hæc ratio est. Nam alicuius quid est, aliqua causa est: & hæc aut eadem est ipsi quid est, aut alia. & si alia est: aut demonstrari aut non demonstrari potest. siue igitur hoc vel illo modo alia est: contingit demonstrari quid est. nam necesse est eam causam medium esse: & in prima figura monstrari quid est. Nec ab re quidem. nam id quod ostenditur, vniuersale ac affirmatiuum est. Et hic modus vnum est qui nunc quoque exquisitus est demonstrandi quid est: per aliud quid est. ipsorum enim monstrandorum quid est, & eorum quæ propria, æquaque sunt: proprium. ¶ Corollarium. Quare diffinitionem eiusdem rei: hæc quidem quid est monstrabit, illa vero minime monstrabit. Et hic modus: quod non sit demonstratio quod quid est, dictum est prius, sed syllogismus ad quid est differendum, accommodus.

Quo autem modo contingat dicemus: iterum dicentes ex principio. Si-
cut enim propter quid quærimus: habentes quia est. aliquando autem
& simul manifesta fiunt. sed neque prius propter quid possibile est co-
gnoscere, quam quia. manifestum est & similiter & quod quid erat esse
non sine quia est. impossibile est enim scire quid est: ignorantes si est. Hoc au-
tem si est aliquando quidem, sed secundum accidens habemus: aliquando vero ha-
bentes quid ipsius rei. vt tonitruum, quoniam sonus quidam est nebulæ. & de-
fectum, quoniam priuatio quædam luminis. & hominem. quoniam animal quoddam
est. & animam, idem seipsum mouens. Sed quæcunq; quidem secundum accidens
scimus quia sunt: necesse est illa nullo modo se habere ad quid est. neque enim
quia sunt, scimus. quærere autem quid est, non habentes quia est: nihil quærere est.
secundum quæcunq; autem habemus quid: facile est. quare quemadmodum habemus
quia est: sic habemus & ad quid est. Quorum igitur habemus aliquid, quod quid
est: primum quidem sit defectus in quo a. luna in quo c. oppositio terræ in quo
b. vtrum quidem deficit an non: b quærere est, nunquid est, aut non. hoc autem
nihil differt quærere quam si est ratio ipsius, & si sit hoc: & illud dicimus esse. aut
vtrius contradictionis est ratio: vtrum habendi duos rectos, aut non habendi?
Cū autem inueniamus simul ipsum quia: & propter quid scimus, si per media sit.
si vero non: quia scimus, propter quid autem non. sit ergo luna c. defectus a. lunam
plenam, vmbra non posse facere: nullo nostrum in medio existente manifesto,
in quo b. si ergo in c est b: quod est non posse facere vmbra, cum nullus nostrum
in medio sit. in hoc quidem a, quod est deficere, quia deficit manifestum est: sed
propter quid, nondum. sed quia defectus quidem est scimus: quid autem est, nesci-
mus. Cum autem manifestum est quia a in c sit: sed propter quid est? quærere b
quid est, vtrum obiectio aut conuersio lunæ, aut extinctio luminis. hoc autem
ratio alterius termini. vt in his, ipsius a. est enim defectus, obiectio terræ. Quid
autem est tonitruus? ignis extinctio in nube. propter quid tonat? propter extingui
ignem in nube. sit nubes c. tonitruum a. extinctio ignis b. in c igitur nube est b. ex-
tinguitur enim in ipsa ignis. huic autem inest a. & est ratio b, ipsius a primi termi-
ni. si autem iterum huius aliud medium sit: ex reliquis erit rationibus. vt igitur acci-
pitur quid est & fit notum: dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quod quid
est non fit neque demonstratio: manifestum tamen est per syllogismum, & demonstra-
tionem. quare neque sine demonstratione est cognoscere quid est cuius est cau-
sa alia: neque est demonstratio ipsius, sicut & in dubitationibus diximus.

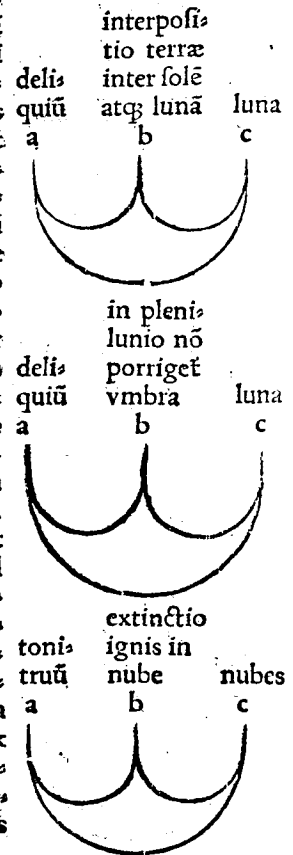
¶ Noni Cap. notæ.

¶ Conuersio lunæ. quia crediderunt nonnulli lunam, partem vnam, medietatemque habere opacam,
& alteram lucidam. cum autem ea pars quæ opaca esset & tenebricosa ad nos conuerteretur: aiebant
esse deliquium. Hoc autem ratio alterius extremi est. maioris extremi, prædicati. videri tamen
possit aliquando medium causa & ratio esse maioris extremi. vt cur delinquit luna? quia obiectu ter-
ræ, priuatur luna lumine. cur tonat? quia sonus ex vehementi nubium concussione illiditur. aliquan-
do etiam ratio esse minoris extremi. vt cur terra præceps se dedit ad centrum mundi? quia corporum
grauissimum est. Cur ignis emicat ad summa? quia leuissimum corpus est. Verum & hic (qui dili-
gentius obseruat) medium maioris extremi causa. nam & leuissimum esse: causa est eius quod est ad
summa emicare. & corpus esse grauissimum: causa identidem eius quod ad mundi centrum præceps
se dedit. ¶ Syllogismus & demonstratio: non est ipsius quid est, vt quid est.

¶ PARAPHRASIS CAP. NONI.

Nonum cap. conclusiones tres. corollarium vnum. ¶ Prima conclusio. Quomodo autem
contingat monstrari quid est: adhuc sermone (sumpto aliquo principio) explicandum
est, id primum monstrantes, non contingere monstrari quid res est, nisi agnoscat si
est. Nam vt propter quid quærimus, prius habentes quod est, aut saltem simul habentes
(fiunt enim nonnunquam si est & propter quid est simul manifesta) contra autem fieri non
potest vt quis propter quid est agnoscat, & nesciat quod est: dilucidum est quod simili quoque

18 pacto quærimus quid res est, habentes si est. nam impossibile est scire quid res est: si ignoramus si
est. Non monstrabitur igitur quid res est: si non cognoscatur si est. ¶ Secunda conclusio. Aliquan-
do prius quoquo pacto cognoscimus si est: & aliquando simul si est & quid est res. Prius quidem:
nam aliquando secundum accidens, mediæque accidentaria habemus si est. aliquando vero habentes
substantiam ipsius rei: ceu tonitruum esse, quia est nubium fragor, strepitusque. & deliquium esse: quoniam
niam sit luminis priuatio. & hominem: quoniam sit animal quoddam vt rationis particeps. & animam
esse: quoniam sit quod idem seipsum ciet, agitaturque atque mouet. Atqui quæcunq; si sunt, secundum acci-
dens cognoscimus, necesse est vt nullo pacto id, ad quid res est attineat. nam neque reuera si sunt sci-
mus: neque ex illo putandum est nos habere quid res est. Quærere autem quid res est non habentes
si est: nihil prorsus quærere est. At de quocunq; si est, quid, substantiamque habemus: promptum est
habere quid res est. quare quemadmodum habemus si est: sic & nos habemus, afficimurque ad habendum
quid res est. Quorum igitur habemus quid, substantiamque ipsius quid est: hæc subdantur ex-
empla. Vt esto deliquium a. luna c. Interpositio terræ inter solem ac lunam b. Quærere autem vtrum
deliquium est an non est: quærere profecto est, vtrum b est an non est. hoc autem quærere nihil re-
fert, quam quærere si ratio ipsius deliquij est. quæ si est: & illud quoque est, vel vtrius contradic-
tionis partis est ratio: vtrum ne huius, triangulus duobus rectis æquos habet, an huius, non habet trian-
gulus duobus rectis æquos? ¶ Tertia conclusio. Aliquando cum comperimus si est: simul & propter
quid est scimus. Aliquando etiam reperto si est: nequaquam scimus propter quid est. Nam cū com-
perimus si est per media, causamque: simul atque cognoscimus & propter quid. sin vero non per media:
si est non cognoscimus, propter quid autem est minime. Vt esto luna c, deliquium a, plenam lunam
vmbra non porrigere (cum nullius nostrum in medio existentis vmbra sit manifesta) b. Si ergo
b inest c (hoc est plenam lunam non posse porrigere vmbra, cū nullus nostrum sub dio sua
vmbra sit manifestus, inest lunæ) & a hoc est delinquere inest b: quod deliquium est, manifestum
est. at propter quid est: nondum manifestum est. & deliquium quidem esse cognoscimus: quid est
autem nescimus. at vero cum a inesse ipsi c manifestum fuerit, & quæratur propter quid est: nihil
aliud est quam quærere b, ipsamque medium. vtrum scilicet b sit terræ interpositio an conuer-
sio lunæ, luminisve eius extinctio? hoc autem ratio alterius extremi est. vt in his exemplis, ra-
tio causæque est ipsius a. nam deliquium est obiectu terræ proueniens. Præterea & in his, quid toni-
trum est? extinctio ignis in nube. propter quid tonat? quia in nube restinguitur ignis. Sit nu-
bes c, tonitruum a, extinctio ignis b. igitur c nubi, inest b (nam ignis restinguitur in nube) & a
tonitruum, ipsi c inest: & b ratio est ipsius a primi extremi. Et si huius rursus aliud medium sit: id ex
reliquis rationibus atque causis erit. quo igitur pacto sumitur quid est ac fit notum: dictum est. ¶ Co-
rollarium. Quare syllogismus, demonstratioque non fit ipsius quid: innotescit tamē syllogismo, de-
monstrationeque. Quocirca neque sine demonstratione fieri potest vt sciatur ipsum quid est, cuius
causa alia est: neque ipsius demonstratio est, eo quo in ijs quæ addubitata sunt diximus modo.

De diffinitione quid est & propter quid.

21 **E**st autem quorundam quædam causa altera, quorundam autem non
est. quare manifestum quoniam eorum quæ sunt quid est, alia quidem
sine medio vt principia sunt. quæ quia sunt & quæ quid sunt, suppose-
re oportet: aut alio modo facere manifesta. quod quidem arithmeticus
facit. Et namque quid est, vnitatem supponit: & quia est. sed habentium medium, &
quorum est quædam altera causa substantiæ & ipsius esse: est per demonstrationem
22 sicut diximus ostendere, non demonstrare. ¶ Diffinitio autem quoniam quidem
ratio ipsius quod quid est, manifestum est quoniam aliqua erit ratio ipsius quod
quidem significat nomē: aut ratio altera, nomina ponēs. vt quid significat quod
quid est secundum quod triangulus est. quod quidem habentes quia est: quærimus
propter quid est? difficile autem sic est accipere quæ nescimus quia sunt. causa au-
tem dicta est prius difficultatis. quia neque si est neque si non est scimus: sed aut hoc
23 secundum accidens. ¶ Oratio autem vna est dupliciter. hæc quidem conjunctione:
vt Ilias. alia vero vnum de vno ostendens non secundum accidens. vna qui-
dem igitur terminus est termini, quæ dicta est. ¶ Alius vero terminus est oratio
demonstrans propter quid est. quare prior significat quidem: demonstrat autem
24 non. ¶ Quæ vero posterior est: manifestum est quoniam erit vt demonstratio eius
quod quid est, positione differens à demonstratione. ¶ Differt enim dicere pro-
pter quid tonat: & quid est tonitruus. dicet enim sic quidem: propter id quod ex-
tinguitur ignis in nubibus. quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube.

¶ Quare eadem oratio alio modo & alio dicitur: & sic quidem demonstratio cōtinua, sic autē diffinitio. ¶ Amplius est terminus tonitruus, sonus in nubibus. hęc autem est quę est ipsius quid est: demonstrationis conclusio. quę autē est immediatorū diffinitio: positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis. est ergo diffinitio vna quidem oratio eius quod quid est indemonstrabilis. vna vero syllogismus ipsius quid est: casu differēs à demonstratione. tertia vero est quę est ipsius quid est, demonstrationis cōclusio. ¶ Manifestū igitur ex dictis est & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio: & quomodo nō est. & quorū est, & quorum nō est. amplius autem diffinitio quot modis dicitur. & qualiter quod quid est monstrat & quomodo nō, & quorū est & quorum nō: adhuc autē ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse & qualiter nō contingit.

¶ Decimi Cap. notæ.

¶ In exemplaribus latinis circa principium huius decimi cap. post particulam quorundam autem non est adiūgitur (diffinitiones quidem secundum speciem factæ: nullum habent mediū, quo demonstrantur. sed diffinitiones secundum materiā factæ, possunt habere medium) sed in exemplaribus Græcis id non reperio, neq; id quidem Argyropylos interpretatus est. idcirco ad formam exemplarium nō iniuria tanq̄ quippiam adulterinum, relectum est. ¶ Ipsius quid est: hoc est quid est indicans. ¶ A demonstratione situ, positione q; differens. vt de strue paratorū lignorum, & lapidū & cæmēti & huiusmodi diceremus esse domum: id solum distans, q̄ illis situs, positio q; deest. ita & de diffinitione illa cum de diffinito dicitur: id solum à demonstratione, situ differre dicimus. sed & de hoc in annotationibus cap. septimi, primi. ¶ Et hoc quidem modo cōtinua demonstratio dicitur, hęc oratio tonitruus est strepitus in nube, cū ignis in nube restinguitur. cum hoc modo ordinatur (cum restinguitur ignis in nube, strepitus est extinctionis illius ignis in nube: cum autē tonitrus est, restinguitur ignis in nube: igitur cū tonitrus est, strepitus est eiusmodi) demonstratio dicitur. sed cū isto modo (tonitrus est strepitus in nube, cum ignis in nube restinguitur) diffinitio dicitur. ¶ Diffinitionis mediāte est demonstratio, non vt quid est. Et tribus modis diffinitio dicitur, prima dicit quid est, secūda propter quid est, & tertia quid est & propter quid. Prima est cōclusio. secūda est propositio, & tertia sola positione à demonstratione differt. Ea diffinitio quę est propter quid: diffinitionē quid est ostendit, sed nō in eo quod quid est, est q; immediatorū atq; indemonstrabiliū. Et diffinitio quę vt runc; & quid & propter quid cōplectitur: se habet ad demonstrationem vt à qua, positione sola differat, quod & aliās iam dictum est. ¶ Eiusdem cōtingit esse demonstratio & ea diffinitio quę nominis est interpretamentum: non autem ea quę quid est res explicat, eiusdem dico, vt quod propinque, & è vicino scitur: quale est ipsa conclusio.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI.

Decimum cap. conclusiones quinque. corollaria duo. epilogus. ¶ Prima conclusio. Diffinitio num quædam habent mediū: quædam vero medio carēt. Nam quarūdam diffinitionum quædam alia causa est: quarūdam autem nō est alia causa. igitur earum quædam medium habent: & quædam medio vacant, sūnt q; principia. quas de diffinitis & quod sint & quid sint supponere oportet, aut alio quā demonstratione modo, manifestas facere: quod reuera facit arithmeticus. Nam supponit numeri principium, quo res quę q; vna dicitur: esse quid est vnitatis, & q; vnitatis est pariter supponit principium. Sed quę medium habent, & quarum est quædam alia substantiæ causa: & q; sint possumus (vt diximus) manifestare, non autē eas ipsas esse quid est, demonstrare. ¶ Secūda cōclusio. Diffinitionis est quoquo pacto diffinitio. hoc ideo est: quia diffinitio dicitur esse oratio ipsius quid est. quare erit aliqua oratio eius: quę quid nomē significet, explicat, aliāve oratio quę nominū sit interpretatrix. verbi causa quid significat ea diffinitio quę triāguli est. quam quidē habentes, & si est id quod finitur: quarimus & propter quid est. difficile profecto sic est ea accipere: quę si sint, nescimus. & quid causę difficultatis est: prius diximus. quia neq; si est, neq; si non est scimus: aut saltem secundum accidēs. ¶ Tertia. Diffinitio diffinitionis vna est. Nam oratio vna dupliciter dicitur. Hęc quidem cōiunctione vna vt Ilias: illa vero simpliciter vna, vt quę vnum de vno ostendit nō secundum accidēs. Diffinitio igitur diffinitionis (quę dicta est) vna est. ¶ Quarta. Prior hęc diffinitio non demonstrat. Nam alia diffinitio, oratio est, propter quid est demonstrans. quare prior significat quidem: non autem demonstrat. ¶ Corollarium. Vnde fit exploratum vt ea quę posterior est: sit vt demonstratio ipsius quid est, à demonstratione situ, positione q; differens. ¶ Quinta conclusio. Diffinitio quę dicit quid & quę dicit propter quid, differunt. Nam differt dicere propter quid tonat: & quid est tonitrus. Nam propter quid tonat: dicit quis forsitan ob id ipsum, q; ignis extinguitur in nubibus. & quid est tonitrus: dicit strepitū illum extinctionis ignis in nube. differūt igitur & quę dicit quid, & quę dicit propter quid. ¶ Secūdam

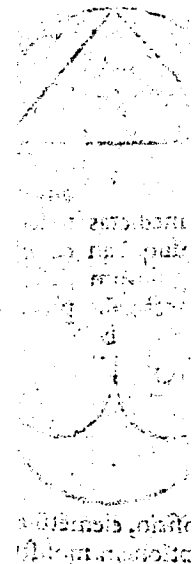
Quę dicta est: in superiore cōclusionē.

corollarium. Quo fit vt eadem oratio alio modo, & alio nuncupetur. & hoc quidem modo cōtinua demonstratio dicitur, illo autem diffinitio. ¶ Secundo. Est præterea tonitruus diffinitio, sonus in nubibus: & hęc est ipsius quid est, demonstrationis conclusio. quę autem est eorum quę medio vacant diffinitio: positio est ipsius quid est, & quę demonstrari non potest. Est ergo diffinitionum vna oratio ipsius explicatiua quid est, indemonstrabilis: alia vero ratiocinatio ipsius quid est, à demonstratione situ differens: & tertia ipsius declaratiua quid est, demonstrationis conclusio. hęc igitur inter se differunt diffinitiones. ¶ Epilogus. Manifestum igitur est quo modo ipsius quid est demonstratio est, & quo modo non est. & quorum est: & quorum non est. Insuper autem: & quot modis diffinitio dicitur. & quo modo quid est ostendit, & quo modo non. & quorum est, & quorum non. Insuper & quo modo quid est sese ad demonstrationem habet: & quo pacto contingit eiusdem esse, & quo modo non.

¶ Per quodlibet genus causę demonstrari posse.

Cap. XI.

Quoniam autem scire opinamur cum sciamus causam: causę autem quatuor sunt. vna quidem quod quid erat esse. vna vero cum hoc sit, necesse est hoc esse. altera autē quę aliquid primo mouit. quarta vero cuius gratia. omnes hęc per medium monstrāt. ¶ Et hoc enim quod cum sit hoc, necesse est esse, vna quidem accepta propositione nō est, duabus autem ad minus. hoc autem est: cum vnū medium habeant. hoc ergo vno accepto: conclusionē necesse est esse. Manifestum est autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo? aut quo existente rectus est? sit ergo rectus in quo a. media duorū rectorum in quo b. qui est in semicirculo in quo c. ipsius a igitur rectum esse in c, qui est in semicirculo, causa est b. hoc enim ipsi a æquale est. qui vero est c: ipsi b. duorum enim rectorū dimidium est. existente igitur dimidio duorum rectorum: a in c est. hoc autem erat in semicirculo rectum esse. ¶ Hoc autem idem est ei quod quid erat esse: cum hoc significaret oratione. at vero & ipsius quod quid erat esse: causa monstrata est media. ¶ Hoc autē propter quid Medorum bellum factum est Atheniensibus? quę causa est præliari Athenienses? quoniā in Sardes cum Erethrijs cōmiserunt. propter hoc enim motum est primum. sit bellum in quo a. priores cōmittentes in alios, b. Athenienses c. est igitur b in c. prius enim est committere, Atheniensibus. a autem in b. debellauerunt enim prius iniustos. est itaq; in b a, debellari prius incipientes. b autem in c, siue in Atheniensibus, priores enim inceperunt. medium itaq; hic causa est primū mouens. ¶ Quorūcunq; vero causa est cuius gratia. vt propter quid ambulat? vt sanus fiat. propter quid domus est? vt saluetur vasa. hoc quidem gratia huius quod est sanari: illud vero gratia huius quod est saluari. & propter quid oportet post cœnam ambulare, & cuius gratia oportet, nihil differt. sit ambulare post cœnam in quo c. non eminere cibos in quo b. sanari in quo a. sit igitur in eo quod est post cœnam ambulat esse facere non supereminere cibos iuxta os ventris: & hoc esse sanum. videtur enim inesse ipsi ambulare quod est c, b non eminere cibos. in b autem a hoc quod est sanatum. quę igitur causa est: in c q; a sit quod est gratia cuius? b non eminere. hoc autem est sicut illius ratio. a enim sic reddetur. propter quid b inest c? quoniam hoc est sanari, hoc sic habere. oportet autem commutare rationes, & sic singula magis apparebunt. Generationes autem ecōtrario hic & in causis secundum motum. ibi enim medium oportet primū fieri: hic autem ipsum c extremū. vltimū autē gratia cuius. ¶ Contingit autē idem & gratia cuius esse & ex necessitate, vt per lucernæ pellem lumen egredi. etenim ex necessitate discreditur: q; in parua est partibilis & p maiores poros, si quidē lumen sit discrediendo. & gratia cuius vt nō offendamus. nōne igitur si esse cōtingit: & fieri cōtingit? sicut si tonat extincto igne: necesse est sizare & sonare, & (quęadmodum Pythagorici dicunt) minarum causa ijs qui sunt in tartaro: quatenus timeant. plurima autem huiusmodi sunt: & maxime in ijs quę natura subsistunt. & in cōstātibus hęc quidem propter hoc natura facit: illa vero ex necessitate. ¶ Neces-

si q; est sonare vt cum extinguitur ferrū i aqua.

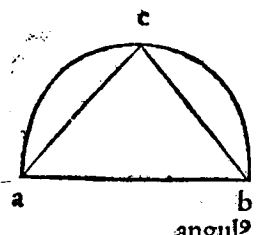
fitas autem est duplex:hæc quidem secundum naturam & aptitudinem,hæc vero violenta & contra aptitudinem. sicut lapis ex necessitate & fursum & deorsum fertur: sed non propter eandem necessitatem. ¶ Sed in ijs quæ sunt ab intelligentia: alia quidem nequaquam sunt ab eo quod per se frustra est, vt domus aut effigies: neq; ex necessitate sunt, sed propter hoc. Alia vero à fortuna sunt. vt sanitas & salus, maxime in quibuscunq; contingit & sic & aliter: cum non à fortuna generatio sit. Quare finis bonus alicuius gratia fit: aut natura aut arte. à fortuna autem nihil propter aliquid fit. ¶ Eadem autem causa est & in ijs quæ fiunt, & in factis, & futuris: quæ vere est ijs quæ sunt. medium enim causa est. Veruntamen in ijs quæ sunt: quæ est. in ijs autem quæ fiunt: quæ fit, factis autem facta, & futuris futura. Vt propter quid factus est defectus: propter id quod in medio facta est terra. fit enim propter id quod fit, erit autem & propter id quod erit in medio. & est autem propter id quod est. Vt quid est crystallus: accipiatur quoniam aqua congelata est. aqua in quo c. congelata in quo a. causa media in quo b: defectus caloris penitus. est igitur in c quidem, b. in hoc autem congelatum esse: quod est in quo est a. fit autem crystallus: cum fiat b. factus est autem factio: erit autem futuro b. sic quidem igitur causa & cuius causa est, simul fit cum fit, & est cum est. & in eo quod factum est, & in futuro eodem modo.

¶ Vndecimi Cap. notæ.

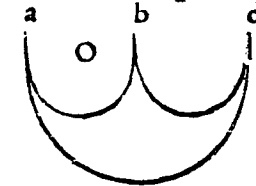
¶ Persæ sunt maris rubri magna ex parte accolæ. Medi populi Asiæ, Parthis, Assyrijs, Persis, & mari Hircano vicini: olim regi Persarum tributa pendebant. ¶ Athenienses ab Athenis nobilissima studiorum & philosophorum alumna, Atticæ regionis ciuitate dicti sunt. Erethrienses: populi Eubœæ insulæ. *σάρδιες* Sardis plurius: ciuitas Lydiæ, ad latus Tmoli montis, olim regia Crœsi. historiâ ex Herodoto Iustinôq; agnosce. ¶ Materia, forma, & efficiens: causæ dicuntur secundum motum. quia efficiens mouet formam, eamq; inducit. & forma materiâ: vt pote quæ motum suscipit. ¶ Modo fiat lumen penetrando. quia non pro veritate: sed opinione id dictum est. imò fit illuminatio: quæ lucidum per diaphanes transluceat. ¶ Necessitas materiæ: secundum naturam vt plurimum est. ¶ Quid casus, & fortuna: ex secundo physiorum. Et temere res eueniunt: cum non gratia illius quod euenit, homines agunt. vt morsus est quis à vipera: impatiens sitis acetum quod secum portat, bibit non sanandi spe, sanatur. perdidit quis diu equum, ambulat secus flumen recreandi gratia, ad fluuenta ductatur equi, inter quos offendit suum. illa sanitas, & hæc equi salus: à fortuna, & temere eueniunt. ¶ Crystallus: glaciem significat, & eius nominis lapidem. hic autem pro glacie: quomodo vertit & Argyropylyus. vt etiam apud Gellium libro 18. id ex Aristotele, *ὅτι τὰ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυσάλλου ὕδατος φάυλα ἐστίν*, propter quid quæ à niue & glacie aquæ sunt: vitiosæ sunt.

¶ PARAPHRASIS CAP. VNDECIMI.

Vndecimū cap. cōclusiones quatuor. necessitatis modi duo. ¶ Prima cōclusio. Per quodq; genus causæ: demonstrare contingit. Id autem est: quoniam scire arbitramur cum causam sciamus. causæ autem quatuor sunt. Vna quidditas, & forma. vna materia: quæ (cum forma sit) vt ipsa sit necesse est. alia vero efficiens: quæ primū quippiam mouet. & quarta finis, cuius gratia quicquam est. Et hæc omnes per mediū monstrant. Nam materia (quam cum forma sit, necesse est esse) non vna propositione sumpta monstrat: sed duabus ad minimū. hoc autem euenit cum vnū medium, illæ habeat: hoc vno in propositionibus accepto, conclusionem esse necesse est. quomodo manifestum est propter quid angulus in semicirculo descriptus, rectus est: quod existerectus est. Esto ergo rectus a, medietas duorum rectorū b. & angulus in semicirculo deformatus c. huius igitur quod est a rectum, inesse c angulo videlicet qui in semicirculo delineatur: causa est b. nam b duorum rectorū medietas ipsi a, recto videlicet æquum. & angulus qui est c, æquum est ipsi b. nam ipse duorum rectorū dimidium est. cum sit igitur c duorum rectorū medietas: & a inerat c. id autem est angulum in semicirculo deformatū, rectum esse. & hoc de materia. ¶ Hæc autem causarum (forma inquam) ipsi quid est eadem, cum id oratio explicet. atqui ipsum quid est causam esse mediā, prius monstratum est. monstramus igitur per formam. ¶ Id ipsum fit & per efficientem. Vt cum queritur propter quid Persicum bellum Atheniensibus illatum est: quæ causa fuit vt Athenienses bello appeterentur: quia ipsi in Sardas cum Erethriensibus irruerunt. id enim primum mouit. Esto bellum a. qui priores irruerunt in alios b. & Athenienses c. Inest igitur b ipsi c. nam prius irruisse Atheniensibus inest. & a quoque ipsi b inest. nam Medici bello lacesliti: bellum in eos mouent, qui priores iniuriam intulere. Inest itaque a ipsi b (debellari inquam) ijs qui priores cœpere. b autem ipsi c, hoc est Atheniensibus: nam Athenienses priores inceperunt. hic igitur medium: est ea causa, quæ primum mouit. ¶ Ea vero quorumcunque causa est finis & gra-

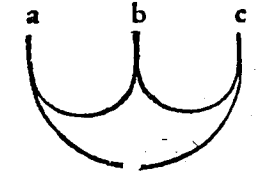

angulus in semicirculo descriptus, rectus est. quod existerectus est.

Propositio, elemētū est: assumptionem monstrat Euclides 30 tertij.

Cum id: cum quid est. priores irruerunt. Athenienses.

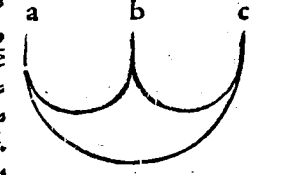
tia cuius: idem subeunt iudicium. vt propter quid ambulat: vt sanus euadat. propter quid domus est: vt saluentur vtensilia. ambulatio quidem sanitatis, bonæq; valitudinis gratia: domus autem saluandæ supellectilis gratia. Et dicere propter quid oportet super cœnam ambulare, & gratia cuius id oportet: nihil refert. Esto ambulare post cœnam c, non supernatare cibos b, sanum esse a. In sit igitur b ipsi c, hoc est non supernatare cibos in ore stomachi, ei quod est deambulare post cœnam, atq; hoc (non supernatare inquam) sit sanum esse. nam videtur ei quod est ambulare quod quid est c, inesse non supernatare cibos hoc est b, & a hoc est sanum esse, inesse ipsi b. Quænam igitur causa est: vt a quod est gratia cuius, in sit ipsi c: b profecto non supernatare cibos. & a est tanquam ratio, finisq; ipsius b. nam a sic assignabitur, propter quid b inest c: quia sanum est id ita sese habere. Verum mutantur ratiocinationes oportet: & sic singula quæq; magis elucebunt. Generationes autem e contrario fiunt in fine & alijs causis quæ quidem secundum motum sunt. nam in his medium causæque primum fit: illic vero ipsum c postremū, primum fit, & gratia cuius vltimum. ¶ Secunda cōclusio. Fieri potest vt idem sit, tum ob finem tum ob materiæ necessitatē. Vt propter quid later nam penetrat lumen: etenim ob necessitatem, materiæq; digreditur, quod id quod tenuiores subtilioresq; partes habet: per latiusculos poros penetrat, modo fiat lumen penetrando. Et si quæras gratia cuius est later: lumen: vt nullo offendiculo lædamur. Sed nonne si ita esse cōtingit in ijs quæ sunt: itane etiam contingit in ijs quæ fiunt? Contingit plane. vt si tonat quia ignis extinguitur: ex materiæ necessitate prouenit stridor ille, & in nube strepitus. & quemadmodum Pythagorici dicunt: exauditur strepitus ille, stridorq; tonitrus minarum gratia, quo ij qui in tartaro sunt, pertimescant. & plurima sunt huiusmodi & præcipue in ijs quæ natura cōstant. In ijs enim quæ ita constant: quædam, natura huius gratia facit & ob finem: quædam autem materiæ necessitate. ¶ Modi necessitatis. Veruntamen duplex est necessitas: hæc secundum naturam, & appetitionē, illa vero violenta, & præter insitam pronitatem atq; appetitionem. Vt ex necessitate lapis fursum impellitur, & necessitate ruit deuolutiq; deorsum: sed id non ob eandem necessitatem. nam illa violenta: hæc secundum naturam est. ¶ Tertia conclusio. Finis bonus, & cuius gratia fit: aut natura aut arte, non autem à fortuna proficiscitur. Nam eorum quæ à mente proficiscuntur: quædam sunt quæ nequaquam à fortuna temerèq; eueniunt (vt domus & statua) neq; ex materiæ necessitate, sed alicuius gratia. quædam etiam à fortunæ temeritate contingunt. vt sanitas & salus in ijs maxime quibuscunq; conuenit, vt sic aliq; modo sese habeant: cum eiusce rerum generatio, consecutioque natura non fortuna fieri soleat. Manifestum est igitur huiusmodi finem & cuius gratia fieri aut natura aut arte: à fortuna autem nihil alicuius gratia fieri. ¶ Quarta conclusio. Eadem causa est in ijs quæ sunt, quæ fiunt, quæ fuerunt, quæve futura sunt. Nam in his omnibus medium causa est. Id tamen interest: quia in ijs quæ sunt ipsa causa est, & in ijs quæ fiunt fit, & in ijs quæ facta sunt fuit, in ijs vero quæ erunt, erit. Vt propter quid est, fit, fuit, erit ve deliquium: propter id quod terra soli lunæque intermedia est, fit, fuit, aut erit. Quid est glacies: id supponatur esse aquam gelatam. Et sit glacies c, gelata aqua a, & causa mediū ipsum defectus caloris penitus, b. b igitur ipsi c inest, & gelatū esse quod est a: ipsi b. igitur & a ipsi c inest. Et simili modo fit c glacies: cum fit b, & fuit cum fuit b, & erit cum erit b. Quæ igitur hoc pacto est causa, & id ipsum cuius est causa, ipseque effectus simul est cum est ipsa: & fit cum fit, & fuit cum fuit, & erit quoque cum erit eodem modo.

¶ De fieri & facto esse.

Cap. XII.

In ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tempore? sicut videtur nobis alia aliorum causa esse. vt facti esse altera facta, & futuri futura. & eius quod fit: si aliquid antea factum est. ¶ Est igitur à posterius facto syllogismus: principium autem & horum quæ facta sunt vnde & in ijs quæ fiunt similiter. à priori autem non est, vt quoniam hoc factum est: quod hoc posterius factum est. & in futuro similiter est. neq; enim infinito aut finito erit tempore. quare quoniam hoc verum est dicere factum esse: hoc verum est dicere factum esse posterius. in medio autem falsum esset dicere hoc iam altero facto. eadem autem ratio est & in futuro. Neq; quoniam hoc factum est: hoc erit. medium enim simul genitū oportet esse: factorum factum, futurorum futurum, cum ijs quæ fiunt, fieri, cum ijs quæ sunt, esse. sed futurum esse & esse, non contingit simul esse genitum. ¶ Amplius, neq; infinitum contingit esse tempus medium: neq; finitum. falsum enim erit dicere in medio. ¶ Speculandum ergo quid est continens: vt post id quod factum est, sit fieri in rebus: an manifestum est quod non continuum cum facto esse, quod fit: neq; factum cum post facto esse: termini enim, sunt atomi. sicut igitur neq; sunt puncta adinuicem copulata: neq; quæ facta sunt. vtraq; enim diuisibilia sunt. Neq; igitur quod fit cum eo quod factum est: propter idem. quod enim fit, diuisibile est: quod autem factum est,

nō sup ambula
sanū natate re post
esse. cibos cœnam

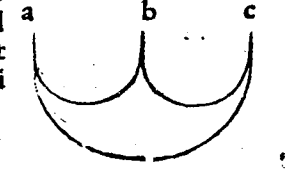

ab efficiente
nō sup ambula
natate sanū re post
esse. cibos cœnam

mutata ratiocina
tio, & hæc à fine.

aqua defectus
gela caloris gla
ta caloris gla
ta omnino cles

vt in sexto
physicorum

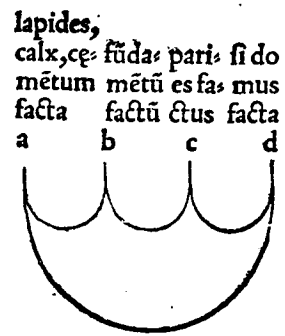
indiuifibile est. sicut igitur linea ad punctum se habet: sic quod fit, ad quod factum est. sunt enim infinita facta in eo quod fit. manifestum autem magis est in vniuersalibus. de motu oportet dicere de his. ¶ De eo igitur quomodo cum eo quod consequenter fit generatione se habeat media causa: intantum acceptum sit. necesse enim & in his mediam & primam immediata esse. vt a factum, quonia c factum est. posterius autē c factum: a autē prius. principium igitur est c: propter id quod proximū est ipsi nunc; quod est principiu temporis. sed c factum est si d factū est. cum igitur d factum est: necesse est & a factum esse. causa autem est c. d enim factū: necesse est c factum esse. c autē factū: necesse est a prius fuisse. si autē accipiēs aliquod medium, stabit alicubi immediatū: an semper extra cadet propter infinitū? nō enim cōtinuum factū cum factū, quēadmodum dictum est: sed incipere tamen est necesse à medio, & ab ipso nunc primo. Similiter autē est & in eo quod erit. si enim verū est dicere quoniam erit d: necesse est prius verum dicere quonia a erit. huius autem causa est c. si quidē enim d erit: prius c erit. si vero c erit: prius a erit. Similiter autē & infinita est decisio & in his. nō enim erunt quæ erūt, continua adinuicē. principium autem & in his sine medio accipiendum est. Habēt autem sic se in operibus. si facta est domus: necesse est decisos esse lapides. & factum esse hoc propter quid est. quoniam necesse est fundamentum factum esse: si quidem & domus facta est. si vero fundamentū est: prius lapides esse factos necesse est. iterum si erit domus: similiter prius erunt parietes (demonstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentum prius.

¶ Duodecimi Cap. notæ.

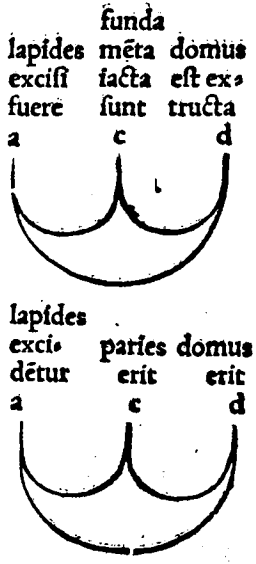
¶ Ab eo quod posterius factum est: hoc est ab effectu ad causam nequitur argumentatio. vt domus est: oportet igitur parietes esse. sunt parietes: igitur est fundamentum. sed contrā, à causa quæ prior facta est: non remeat argumentatio. est fundamentum, nulla necessitas cogit esse parietes. sunt parietes, minime fit esse domum. & in ijs quæ fiunt, similiter. vt fiunt parietes, prius igitur fiebat fundamentū. neq; id recurrit. Et in futuris, simili modo. Et in his magis hypothetica ratiocinatio locū habet. vt si sunt parietes, & fundamentum. atqui sunt parietes, fundamentum igitur. ¶ Factum esse, mutatum esse. & ex cap. quinto sexti physicorum cognoscitur quicquam factum esse momento, fieri autem omne in tempore. tēpus autem ipsi atomo, momentūque continuum non est. quare neq; fieri ipsi facto esse, aut contrā. ¶ Necesse est in his mediam aliquam, & primā causam immediata esse. Nam si in medijs semper procederetur, & nūquam decumberetur ad primam: ab initio fieret in infinitum, & si prima datur: aliquam mediarū illi primæ esse proximam, illāsq; duas sibi immediatas atq; sine medio iungi & cohærere, necesse est. alioqui à media ad primā, ab initio euaderet in imēsum. quod impossibile est. & argumentationes hæc (vt dictum iam est) magis conditionales q̄ prædicatiuæ esse solent. vt si domus facta est, paries prius factus est. & si paries factus, prius factum est fundamentum. & si fundamentum factum: prius facta, lapides, calx, & cæmentum. prima causa: lapides, calx & cæmentum prius facta. mediæ causæ: paries factus, fundamentum factum. sed fundamentum media causa, & lapides, calx, cæmentum prima, immediatæ sunt, & nullo medio sibi agglutinantur, ac cohærescunt. ¶ Dilutio cauilli de infinitate causarum mediarum ex capite quinto sexti physicorum cognosci debet, ideo illam exacte non curauit Aristoteles ponere. Nam quanuis sint infinita esse incompleta. non tamen infinita completa. à completis autē, hæc argumentationes sumendæ. vt à completa domo, à completo pariete, à cōpleto fundamento. Nam si ab incompletis, & secundū indefinitas partes (quas proportionales vocant) procederetur: Zenonis calumnia subreperet, orireturq; vt si fundamentum factum est, eius medietas facta est. & si est facta medietas, & illius quoq; medietas facta. & id in infinitum, secundum eiusmodi indefinitas partes abibit. Et simile est de futuris esse, vt & de factis esse. futura enim esse imperfecta, infinita sunt: perfecta autē & absoluta, finita, à quibus ratiocinationes sumuntur. & in illis simili modo causæ sunt mediæ, & causæ primæ: quæ amplius in medio non cadunt. ¶ Quare & partes indefinitæ, & facta esse, & futura esse incompleta: absurda, irrationaliāq; sunt. completa autem, & partes definitæ, determinatæq; quantitatis, rationales. vtpote quæ ratiocinationi sunt accommodatæ.

¶ PARAPHRASIS CAP. DVODECIMI.

Duodecimum caput. quæstiones duæ. conclusio vna. ¶ Prima quæstio. Cum causa & effectus non simul sunt: nunquid in cōtinuo sunt tempore, quemadmodum videtur nobis quædam aliorum causa esse? ceu facti aliud factum, & futuri aliud futurum, & eius quod fit quod ante fiebat. ¶ Dilutio. Ab eo quod posterius factum est, neq; potest ratiocinatio: atq; principium ipsum ac causa, ea erunt quæ facta sunt. quare & ijs quæ sunt idem euenit. sed ab eo quod prius factum est non fit ratiocinatio. vt minime colligitur:

quia prius factū est, & ipsum posterius factum esse. Et in ijs quæ futura sunt: similiter euenit. nā neq; indeterminato, neq; determinato erit tēpore: vt vnq; quoniam vere dicimus prius factū esse, vere asseramus & posterius factū esse. neq; in tēpore, priori posterioriq; intermedio: verū erit dicere posterius esse priori iā facto. Eadem autem ratio & in futuro est. neq; enim quia prius factum: colligi potest & posterius fore. verbi causa vt quia fundamentū iactum est: ipsam quoq; domum fore. Nec iniuria. nā in ijs quib; à priori ad posterius, à causāq; ad effectum hoc modo colligitur ratiocinatio: oportet medium ipsum, ipsāq; causam simul esse genitā, vt factam factorū, & futurā futurorum, & cū ijs quæ sunt fieri, & cum ijs quæ sunt esse. atqui in ijs de quibus sermonē impræsentiarū agimus: fieri nequit vt quod factum est, & quod erit, simul ortū habeant. non igitur in talibus ratiocinatio à priori ad posterius colligitur. ¶ Secundo. Fieri præterea id nequit: siue detur tēpus intermedium definitū siue indefinitū. nā in intermedio illo tēpore: falsum erit asserere ipsum posterius esse. ¶ Secūda quæstio. Sed irrepit forsitan dubiū, & considerare operæ precium est: quid nā in reb; ipsis cōtinuet vt post factum esse, sit fieri? ¶ Dilutio. An id dilucidū esse debet: factū esse, cōtinuum non esse quod fit, neq; factū esse factū esse. nā hæc fines, colliminiāq; sunt & inestilia. Et sicut punctum continuo continuum nō est: neq; quoq; factū esse, factū esse cōtinuum. nā vtrunq; indiuifibile est. quare propter idem: neq; quod fit, cū factū esse continuum. nā quod fit, diuifibile est: factum autem esse, indiuifibile. Vt igitur linea ad punctum sese habet: sic & quod fit ad factū esse. infunt enim infinita facta esse in eo quod fit: perinde ac infinita puncta in linea. Verum manifestū est: hæc vltorius dilucidiora facere, pertinere potius ad eos libros vbi vniuersaliter de motu agit. ¶ Cōclusio. Per causas medias necesse est ad aliquā primā decūbere: cui aliqua mediarū sine intercepto medio adiungitur. De eo igitur quod posterius generatione fit quomodo se habeat cū media causa: intantum sumptum sit & nō adhuc penitus. nā & necesse est in his mediarum aliquā & primā causam immediatā esse, & sine medio sibi inuicē cohærere. Vt esto a factū cū sit factum c: & c posterius factum & a prius. Ratiocinationis siquidem initium est ipsum c: eo q; est ipsi nunc quod est principium tēporis vicinius. sed & factum sit c cū factum sit d. Cum igitur d factum est: & a factum esse necesse est. causa autem c. Nam si d factum: & c factum esse necesse est. & si c factum: necesse est & a prius factum esse. si autē hoc pacto mediam aliquā acceperis causam: ad eam tandē perueneris quæ media amplius nō fuerit, sed oim prima. In his igitur: & mediarū aliquam, & primā immediatam esse, & sine medio cohærere necesse est. Sed quæres forte an ne semp media causa sese offeret alia extra aliam cadens ob ipsum infinitum: nō enim factum cū factū, quemadmodū dictum est: cōtinuū est. quod si fuerit: minime prima dabitur causa, & quæ media nō intercedat. Quanuis ita sit: tamen in his ipsis quæ fuerunt incipere oportet ab ipso effectu quod ipsi primo nunc vicinius est, & à media ipsi viciniore causa, & tandē prima, immediatāq; alicui mediarū occurrura est. Et vt in ijs quæ facta sunt: simile quoq; & in ijs quæ erunt reperitur. Nam si verū est astruere d fore: necesse est verum esse & a prius fore. huius causa media c. nā si d erit, prius c erit: & si c erit, & a quoq; prius erit. Et simili modo in futuris esse vt in factis esse: infinita diuifio est. nam futura esse futuris esse continua nō sunt. Attamen & in his auspicandæ argumentationis initium est: & ad primā causam cui aliqua mediarum nullo interstitio medio, hæreat, tandē decūbendū. Huius quod dictū est simile reperiri potest in ipsis operib;. Vt si extructa est domus: & lapides incisos fuisse necesse est. & causa fuere fundamenta: & lapides prius fuisse decisos est necesse. Item & in futuris: similiter. si erit domus: prius erunt parietes. & si erunt parietes, prius iactū erit fundamentū. Demonstratur autē per mediā causam: vt & in ijs quæ facta fuerunt. media autē causa, parietes. nam prius erit fundamentum.

¶ In ijs quæ circulo gignuntur, demonstrationē esse circularem. Cap. XIII.

Quoniam autem videmus in ijs quæ fiunt, circulo quandā generationem esse, & contingit hoc esse: si quidem consequantur adinuicem medium & termini. in his enim conuerti est. ostensum autem est hoc in primis q̄ conuertuntur conclusiones: circulo autem hoc est. In operibus autem videtur sic. depluta terra: necesse est vaporem fieri. hoc autem factū: nubem. hac autem facta: aquam. hac vero facta: necesse est terrā deplutam esse. hoc autem erat ex principio. quare circulo circuiuit. cū enim vnum horū quodlibet est: alterū est. & cum illud: alterum. & cū hoc: primum. ¶ Sunt autem quædam quæ sunt vniuersaliter. semper enim & in omni aut sic se habent, aut fiunt. alia vero quidem semper non: sed sicut frequenter sunt. vt non omnis homo masculus habet barbam: sed est sicut frequenter. ¶ Talium igitur necesse est & medium sicut frequenter esse. Si enim a de b prædicatur vniuersaliter, & hoc de c vniuersaliter: necesse est & a de c semper, & de omni prædicari. hoc enim est vniuersaliter: & de omni & semper. sed suppositū est sicut frequenter esse. necesse

Ex secūdi priorum cap. 5.

est ergo medium sicut frequenter esse quod est in quo b. erunt ergo & eorū prin-
cipia frequenter sine medio: quæcunq; vt plurimum sic sunt aut fiunt.

¶ Decimitertij cap. notæ.

¶ Cum in ijs quæ fiunt: videamus quandā reciprocā. In prædicatiuis ratiocinationibus quando
medius terminus & extremi termini se mutuo consequuntur & remeant: euenit, illā argumētatio-
nem obambulatoriā (vt Hermolaus ait) remeantemq; & circularē esse. at si ratiocinatio cōditiona-
lis est: medium ea propositio dicitur quæ vnus comes consequensq; est, & alterius dux atq; ante-
cedens. extrema vero mediæ illius propositionis: antecedens & cōsequens. & si plures sint alterna-
tīm antecedētes & cōsequētes: & plura quoq; erunt mediā. vt si terra depluta est: vapores attollent,
si autē attollentur vapores: concrecent densabunturq; in nubem. & si concrecet, densabiturq; nu-
bes: pluet: si autem pluet: & terra proculdubio erit depluta. mediā sunt vapores attolli, nubem den-
sari, & pluere: extrema terrā deplutam esse, & terrā fore deplutā, quæ omnia inter se cōmeant ac
recurrunt. ¶ Instar circuli. circūferentia circuli: à puncto in punctū remeat, quodcunq; in ea desi-
gnaueris. ¶ Cum horum quoduis. siue primū ponas terrā esse deplutam: reditus ad idipsum fit. siue
vapores attolli: ad idipsum redditus fit. siue nubes gigni: ad nubium generationē circulatio redit.
siue pluiiā decidere, ad id, pluiiæq; eruptionem cōuertitur ambitus. Esto a terrā esse deplutam, b
vapores attolli, c nubē gigni, d pluiiā decidere: circuitus omnes hac descriptione deprehenduntur.

Hermolaus.

a	b	c	d	a
b	c	d	a	b
c	d	a	b	c
d	a	b	c	d

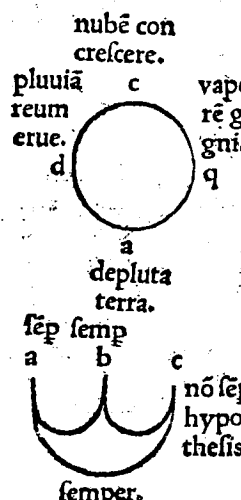
¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMITERTII.

Decimumtertium cap. conclusiones tres. ¶ Prima conclusio. Cum in his quæ fiunt, vide-
mus quandā reciprocā, circuloq; esse generationem: hoc euenit cum medium & ex-
trema se mutuo consequuntur. Primo, quia in his medium & extrema se mutuo conse-
qui: est ea ipsa conuertit. atqui ostensum hoc prius est cū conuertitur conclusiones, id esse
circulo. nimirum igitur est reciprocā, circuloq; generationem fieri: cum medium & extrema se
mutuo consequuntur. Secundo. Id ex ipsis naturæ operibus: ita esse deprehenditur. Vt si depluta
est terra: necesse est vaporem gigni. & si aggignitur vapor: & nubem quoq; concrefcere necesse est.
Concreta autem nube, pluiiam erumpere. ea vero erumpente, & terrā deplutam esse necesse. Hoc
autem terram esse deplutam: idipsum est quod ab initio sumpsimus. quare instar circuli: conuersio
facta est. Nam & cū horum quoduis esse statueris: alterum est. & cū illud: & alterū. & cum hoc: tan-
dem est primum. ¶ Secunda conclusio. Quædam vniuersaliter ac omnino sunt aut fiunt eodem
modo: quædam vero nō vniuersaliter eodem sunt aut fiunt modo. Nam quædam sunt quæ semper
eodem sese habent aut fiunt pacto. vniuersaliter igitur ac omnino. Et alia non semper eodem mo-
do, sed plerunq; vt q; omnis homo masculus barbam emittat non semper fit: sed plerunq;. ¶ Terte-
ria conclusio. Eorum quæ plerunq; sunt aut fiunt: & medium plerunq; esse & non vniuersaliter esse
oportet. Nam si a de b medio vniuersaliter prædicatur, & ipsum b vniuersaliter prædicetur de c: &
a de c semper prædicabitur. nā id est vniuersaliter prædicari: & de omni & semper prædicari. Id
autem est contra hypothesin. positum nanq; est: non semper, sed plerunq; prædicari. Necesse est
igitur medium b vt plerunq; esse. Erunt igitur eorum quæcunq; sunt aut fiunt vt plerunq;: princi-
pia ea immediata quæ sunt, fiunt vt plerunq;. nota igitur est conclusio.

¶ Quo pacto diffinitio vestiganda sit.

Cap. XIII.

Quomodo quidem sit quod quid est in terminos assignandū, & qua-
liter demonstratio aut diffinitio sit ipsius, aut non: dictum est prius.
¶ Quomodo autem oportet venari in eo quod quid est prædicātia:
nunc dicemus. Eorum igitur quæ insunt semper vnicuiq;: quædam
se extendunt in plus, non tamen extra genus. dico autem in plus esse: quæcunq;
insunt quidem vnicuiq; vniuersaliter, at vero & alij. vt est aliquid quod omni
trinitati inest: sed & nō trinitati. sicut quod est, inest trinitati: sed & non nume-
ro. sed impar inest omni trinitati: & in plus est. & nanque ipsi quinario inest:
sed non extra genus. quinario quidem numerus est. nullum autem extra nu-
merum, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt vsque ad hoc: quous-
que tot accipiantur primum, quorum vnumquodque in plus fit. omnia autem
non in plus. hanc enim necesse est substantiā rei esse. vt trinitati inest omni,
numerus impar primus vtroque. & sicut quod est non mensurari numero,
& sicut non componi ex numeris. Hoc itaque iam trinitas, est numerus im-

par primus: & sic primus. horum enim vnumquodq; illa quidem imparibus om-
nibus insunt, vltimum autem & dualitati: omnia autem nulli. Quoniam autem
ostensum à nobis in superioribus, q; necessaria quidem sunt in eo quod quid est
prædicantia: vniuersalia autem necessaria sunt. trinitati autem & cuilibet alij sic
accipiuntur in eo quod quid est accepta: sic ex necessitate quidem erit trinitas
hæc. Quod autem substantia sit: ex his manifestum est. necesse est enim nisi hoc
sit trinitatis esse: vt genus aliquod esse. hoc aut nominatum est, aut non nomina-
tum. erit igitur in plus q; trinitati inexistens. concessum enim huiusmodi sit esse
genus: vt quod insit quidem secundum potentiam in plus. si igitur nulli inest
alij q; atomis trinitatibus: hoc vtique erit trinitatis esse. supponatur enim hoc
substantia vniuscuiusq; esse: quæ in atomis vltimū prædicatum. quare similiter
& alij cuilibet, sic demonstratorum quidē, illi esse erit. ¶ Congruum autem est
cū totum aliquod negotietur aliquis: departiri genus in atoma specie prima. vt
numerum in trinitatem & dualitatem. postea sic illorum diffinitiones accipere
tentare: vt rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autē accipiētem quod
genus sit, vt vtrum quantitatū aut qualitatum: proprias passiones speculari per
cōmunia prima. cōpositis enim ex atomis cōuenientia, ex diffinitionibus erunt
manifesta: propterea q; principium est omnium diffinitio & quod simplex est. &
simplicibus per se inesse conuenientia solis: alijs autem secundum illa. ¶ Sed di-
uisiones quæ sunt secundum differentias: vtilis sunt ad hoc sic adendum. vt ta-
men monstrant: dictum est prius. vtilis autem erunt sic vtique; solum ad colligen-
dum quod quid est. & videbitur vtique; nihil monstrare: sed mox accipere omnia,
tanq; si ex principio acceperit aliquis sine diuisione. Differt autem aliquid pri-
mum & posterius prædicamentorum prædicari. vt est dicere animal mansuetum
bipes: vel bipes animal mansuetum. si enim omne ex duobus est: & vnum quid
sit animal mansuetum, iterum ex hoc & differentia homo aut quodlibet vnum
sit, necesse est diuidentem petere. Amplius. nihil relinquendum in eo quod quid
est, sic solūmodo cōtingit. cū enim primum accipiatur genus: si quidem alicuius
inferiorum aliquam diuisionem accipiat, non incidet omne in hoc. vt nō omne
animal, aut totum pennatum est, aut diuisum pennis: sed pennatum, animal om-
ne. huius enim differentia hæc est. prima autem differentia est animalis: in quam
omne animal incidit. Similiter autem & in vnoquoq; aliorum: & in ijs quæ ex-
tra genera, & quæ sub ipsis sunt. vt in aue, in qua est omnis auis. & in pisce, in quo
omnis est piscis. sic igitur vadenti promptum est scire quoniam nihil relictum
est. aliter autem, relinquere necesse est & non scire. ¶ Nihil autem oportet diffi-
nientem & diuidentem: omnia scire quæ sunt. & tamen impossibile dicunt esse
quidam, differentias cognoscere quæ sunt ad vnumquodq;: non cognoscentem
vnumquodq;. sine autem differentijs non esse vnumquodq; scire. à quo enim nō
differt: idem esse huic. à quo autē differt: alterum ab hoc. Primum quidem hoc
falsum est. non enim secundum omnem differentiam, alterum est. multæ enim
sunt differentia in eisdem specie: sed non secundum substantiam neq; per se.
Postea cum accipiantur opposita & differentia & q; omne incidit hinc aut in-
de, & accipiat in altero quod quæritur esse, & hoc cognoscat: nihil differt scire,
aut non scire de quibuscunq; prædicantur alijs differentia. manifestum enim
est q; si sic vadens veniat in hæc quorum non est amplius differentia: habebit ra-
tionem substantia. omne autem incidere in diuisionem, si sint opposita quibus
nihil interest: non est petitio. necesse est enim omne in altero ipsorū esse: si qui-
dem illius differentia est. ¶ Ad probandum autem terminum per diuisiones:
tria oportet coniecturare. vt accipiantur prædicata in eo quod quid est. & hæc
ordinate quid primum est aut secundum. & quoniam hæc omnia sint. Est autem
vnum horū & primum per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare: quo-
niam est & per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit: si primum ac-
C. ij.

cipiat. hoc autem erit si accipiatur quod omnibus sequitur: illi autem non omnia. necesse est enim aliquod esse huiusmodi. accepto autem hoc: iam idem inferioribus modus. secundum enim, aliorum primum erit, & tertium continuorum. remoto enim quod est fursum: continuum aliorum primum erit. similiter autem & in alijs. Quod autem omnia hæc sint: manifestum ex hoc quod recipimus. primum quidem secundum diuisionem. quoniam omne aut hoc, aut illud est. est autem hoc. & iterum huius totius differentiam. extremi autem non amplius esse differentiam. vel etiam statim cum vltima differentia à toto non differre specie hoc. manifestum enim est quoniam neq; plus hoc apponitur. omnia enim in eo quod quid est accipiuntur horum: neq; deficit nihil. aut enim genus, aut differentia utiq; erit. genus quidem igitur est primum: & cū differentijs hoc acceptum est. differentia autem omnes habentur. non enim amplius est posterior. specie enim utiq; differret & vltimum: hoc autem dictum est non differre.

¶ Quære autem oportet intendentem in similia & indifferentia. primum quid omnia idem habeant. postea iterum in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera. cum autem in his accipiatur quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quousque in vnam conueniant rationem. hæc enim erit diffinitio. si vero non vadit in vnam, sed in duas aut plures: manifestum est quod utiq; non est vnum aliquod quod prædicatur, sed plura. Vt dico si quid est magnanimitas quærimus: intendendum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant vnum omnes in quantum sunt huiusmodi. vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles & Ajax: quid vnum omnes habent? non tolerare iniuriati. hic enim dimicauit: ille insaniuit, hic autem interfecit seipsum. iterum idem est in alteris. vt Lyfandro & Socrate, si iam indifferentes esse & fortunati & infortunati. hæc duo accipiens intendas quid idem habent: aut impassibilitas quæ est circa fortunas, aut nõ tolerantia cum iniuriantur. Si vero nullum sit commune: duæ species erunt utiq; magnanimitatis. ¶ Semper enim est omnis diffinitio vniuersalis. non enim in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinans.

¶ Decimi quarti cap. notæ.

¶ Numerus primus: idem est, qui ab arithmetis incõpositus appellatur. & bifariam dici solet. primo: quod nullus numerus ipsum metiatur. Numerus numerat: qui aliquoties sumptus, illum præcise reddit. vt binarius ter sumptus: præcise reddit senarium. secundo quod non cõponatur ex pluribus numeris. & id solū cõuenit binario atq; ternario. Nā binarius ex duab; vnitate & binario cõponitur. vnitas enim numerus nõ est. hinc aperte dinoscitur ternarius quod impar numerus sit vtroq; modo primus. ¶ Per hanc secundam regulam sic peruestigatur diffinitio generis vt lineæ: per diffinitiones suarum indiuiduarum, infimarumq; specierum. quæ sint linea recta & linea curua. Nam linea recta est longitudo citra latitudinē, cuius media puncta nõ prominent, subsultantve ab extremis. & linea curua: longitudo citra latitudinem cuius media prominent puncta. in oibus his diffinitionibus: longitudo citra latitudinem vt quiddā cõmune adijcitur. & quia linea in genere est quãtitate: genus quantitas illi cõmuni adiectum, lineæ diffinitionē cõplet. critq; linea quantitas quæ longitudo est citra latitudinē. ¶ Refert tamen. id dictū est propter negationem. nã cum minora præcedunt maiora: maiorum bis intellectus habetur: superfluitq; quasi vnū non esset, sed perinde ac plures orationes. ¶ Diffinitio omnis ex duobus constat, genere & differentia. & quæ plures quãdoq; sunt differentia: illæ tamē vnū efficiunt, perinde atq; vna essent differentia. sic igitur ex vno genere & vno quod differētia simplex est, aut quod ex differētijs coalescit: cõstat diffinitio.

¶ Totipennes, cõtinarumq; alarū sunt: vespertilio, & mulca. scissipennes autē, discretarū diuisarumq; alarū: vt coruus, & cætera volucres. ¶ Quæ in quid est prædicant: sub quid est, quale quid est cõprehenditur. vt & essentialis differētia: generi annectitur, ceu agnoscitur in topicis. ¶ Per diuisionē ita hoīs diffinitionē collige. Primo, agnito quod genus eius substantia sit: diducitur substantia in corpoream & incorpoream. quare homo: corporeum aut incorporeum. perspectū autē est non esse incorporeum: corporeum igitur. Rursum omnis substantia corporea: aut animata, aut inanimata. quare in hæc cadit homo. at inanimatus nõ est: animatus ergo. Rursum animata substantia: aut sensitua, aut sensus immunis. igitur & homo: & sensitiuus quidē. rursum omnis substantia sensitua: aut rationalis, aut rationis expers. alterū igitur homo, & cū constet quod non sit expers rationis: rationalis

his igitur est. & ex his tota hominis substantia, ratioq; colligitur: substantia, corporea, animata, sensituaq; atq; rationalis. ¶ Similia & indifferentia: indiuidua eiusdem speciei. ¶ Vt si Alcibiades magnanimus. De Alcibiade ex quinto Iustini. qui cū dux Atheniensium fuisset: re parum faulste gesta in Siciliam, vt audiuit se nõ modo damnatum, sed per omnium sacerdotū religiones dijs deo tum: impatiens iniuriæ totū conuertit ingenium, vt Atheniensibus bellum inferret conciliato sibi Tisapherne Darij regis præfecto. De Achille autē, quod iniuria offensus ab Agamemnone ob raptam Briseida, suppetias socijs aduersus Troes negauerit: ex Homero habetur. cuius rei item meminit Ouidius, inducens Briseida scribentē: vt arma quæ propter ipsam dimiserat capeflat, hoc pacto, Quid tamen expectas? Agamemnona pœnitet iræ
Et iacet ante tuos Græcia mœsta pedes.
Arma cape Aeacide (sed me tamen ante recepta)
Et preme turbatos Marte fauente viros.
Propter me mota est: propter me desinat ira.
Simp; ego tristitiæ caula, modisq; tuæ.
Et quamquam vetus latina lectio habet de Achille, ille insaniuit: Aristoteles habet ὁ δὲ ἐμνήσθη.
quod magis designat, ille autem succensuit, iratus, insensiusque est. quod exprimens Argyropylos (cum hunc locum non ad verbum sed ad sententiam verteret) scripsit: secundus iratus se à socijs defendendis se iunxit. De Aiace autem quod mortem sibi conscuerit iniuria affectus ab Vlyffe: decimotertio Metamorphoseon sic scribit Ouidius, Hæctora qui solus, qui ferrum, ignemque, Iouemque sustinuit totiens: vnam non sustinet iram.
Inuictumque virum vicit dolor. arripit ense.
Et meus hic certe est, an & hunc sibi poscit Vlysses?
Hoc (ait) vtendum est in me mihi. quique cruore sæpe Phrygum maduit: domini nunc cæde madebit.
Nec quisquam Aiace possit superare, nisi Ajax.
Dixit, & in pectus tum demum vulnera passum
Qua potuit ferro, letalem condidit ense.
De Lyfandro (de quo Cicero in primo officiorum: quo in genere patientissimum Lyfandrum Lacedæmonium accepimus) ex quinto Iustini pariter agnoscas. fuit enim præfectus classis Lacedæmoniorum. De magnanimitate tolerantiaque & patientia Socratis, faceta magis quàm seria leguntur in Laërtio. at in Phedone & Menexeno magnanimus ac patientissimus legitur: vt etiam æquo animo parique vultu (collachrymante lictore) è manu famuli qui venenum miscuerat desumpsisset. ¶ Specie determinans: specie, vt oculo humano.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMI QUARTI.

Decimum quartum cap. regulæ quatuor. præcepta tria. amotiones cauillorū duæ. ¶ Prima regula: Cum indiuiduæ speciei tot eorū (quæ de ea vniuersaliter & semper prædicantur & singulum ad plura se fundit) accipiuntur, vt omnia simul illi sint æqua, neq; in plus se porrigant, illa simul accepta speciei illius diffinitio, substantiaq; sunt. Quonã sanè modo quid est ratiocinationis terminis sit adijciendū, & quo modo diffinitio aut demonstratio sit, aut non sit ipsius quid est, dictū est prius. quãnam vero lege inuestigare oporteat ea quæ in quid est prædicantur, nunc disseramus oportet. Igitur eorum quæ semper cuius speciei insunt: quædã latius se fundunt quæ species, non tamen in plus quæ suum genus. Dico autem latius se fundere, in plusque esse: quæcunq; cuiq; vniuersaliter insunt, attamen & alij etiam insunt. ceu est aliquid quod omni ternario inest, & etiam non ternario. quemadmodum esse ens omni ternario inest & etiam non ternario, latiusq; se fundit quæ ternarij genus. at impar inest & omni ternario, & in plura se porrigit. nam ipsi quinario inest: sed genus ipsum nõ excedit. siquidē quinario, numerus est: & nullus impar extra numerum est. Huiusmodi igitur prædicata eousq; sumēda sunt: quousq; primum tot accepta sint vt singulum quodq; in plus sit. at vero omnia simul non in plus, sed illi speciei æqua. Et hanc necesse est esse ipsius finiendæ speciei substantialem rationem. vt omni ternario inest numerus impar vtroq; modo primus. Vtroq; modo dico: & quia nullo metitur numero, & quia ex pluribus nõ coalescit numeris. Hoc igitur ternarius est. hoc in quã numero impar primus, & hoc pacto primus, vtroq; videlicet modo. Horum enim omniū prima, cunctis imparibus insunt: vltimum vero & binario. at vniuersa simul: nulli præterq; ternario insunt. Cū autē à nobis superiore libro ostensum sit ea quæ in eo quod quid est prædicantur, necessaria esse: nam vniuersalia. vniuersalia autē necessaria sunt. de ternario autē & quouis alio sic accipiuntur prædicata in eo quod quid est desumpta. sic igitur ex necessitate quidē ternarius ea erit: quæ supra attulimus. Quod autē illa, ternarij substantia, diffinitioq; sint: ex his dilucere potest. nã nisi id ternarij diffinitio sit: necesse est id ipsum quasi genus quoddã ipsius esse, & hoc aut nomine vocitatum, aut cui simplex nomen minime sit inditum. erit igitur pluribus quæ ternario cõpetens. nam huiusmodi supponatur esse genus: vt quod possit in pluribus se fundere: si igitur id nulli alij inest præterq; indiuiduis sin-

Alcibiades.

Achilles.

Argyropylos.

Ajax.

Lyfander.

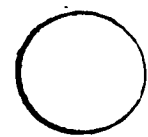
Socrates.

Cap. 4. pri.

mi.

••
•••

Linea recta.

Circularis.

Angulus re-
ctus.

Angulus he-
bes obtusus
que.

Angulus ac-
utus.

Ex quarto
topicorum.
Ex secundo,
& tertio.

gularibusq; ternarijs:erit profecto id ternarij diffinitio. Nam & hoc etiam supponatur, id substan-
tiam definitionemque cuiusq; esse: quæ de indiuiduis vltima ipsa prædicatio est. quare similiter &
de alio quocunq; id illi erit diffinitio, quod hoc ostensum fuerit modo. ¶ Secunda regula. Par est
autem cum quispiam totum aliquod studeat, nauetq; operam diffinire genus: ipsum in indiuiduas
primasque species partiri. vt numerum in binarium & ternarium, & reliquas species. & lineam in
rectam & circulearem. & angulum in rectum, hebetem & acutum. Deinde vt dictum est, eniti illa-
rum diffinitiones accipere. vt diffinitionem lineæ rectæ, & diffinitionem lineæ circularis, & diffi-
nitionem anguli recti, & similitum. Post hoc autē sumere quodnam illius totius sit gen⁹. vt vtrum
quantitas sit, an qualitas? & ipsius totius proprias affectiones per primas speciebus indiuiduis com-
munes contemplari. nam conuenientia ipsis totis, generibusq; & cōpositis ex ipsis indiuiduis spe-
cie: ex illarum ipecierum diffinitionibus nota erunt, ob id ipsum qd diffinitio principium est oim
& simplex. & ea quæ simplicibus conueniunt, per se quidem illis solis conueniunt: cæteris autem
per illa. Indiuiduæ autem species simplices: genus autē cōpositum. quare non absurdum fuerit hoc
modo diffinitiones inuestigare generum. ¶ Tertia. At diuisiones quæ per differentias procedunt:
vtiles, accōmodatq; sunt ad id negotij sic prosequendum, vt diffinitiones tum generū, tum indi-
uiduarum specierum peruestigentur. Quo pacto tamen ad demonstrandum quid est se habeant:
dictum prius est. vtiles nihilominus esse possint solum: ad sic colligendum quid est. Et videbitur sa-
nè ipsa diuisio nihil monstrare: sed statim vniuersa accipere, perinde ac si quis ab initio sine diuisi-
one sumeret. Refert tamen non nihil eorum quæ prædicantur: quod primo loco, quodve poste-
riore prædicetur. Verbi causa. refert dicere animal mansuetum bipes: vel bipes animal mansuetū.
Nam si omnis diffinitio ex duobus coalescit, & animal mansuetum sit quid vnum, ex quo & diffe-
rentia sit homo vel quiduis vnum quod efficitur: necesse tamen est diuidentem illam differentiam
petere vt bipedem, aut quiduis aliud. Refert igitur quo loco illa differentia prædicetur: sed eo loco
prædicari par est, quo venit petenda. Præterea hoc pacto duntaxat, nihil omittere contingit eorū
quæ in diffinitione sunt ponenda. nam cum primū accipitur genus, si aliquam inferiorū diuisio-
num accipiat quis, non totum id genus cadet in illam. vt non omne animal continuatum, aut diuisi-
farum alarum est: sed id solum omni animali volatili conuenit. nā & illius: hæc differentia diuisio
est. Prima autem differentia animalis diuisio ea est: in qua omne animal comprehenditur. Simili
autem modo & in quouis aliorum generum: siue ea genera summa sint, siue inferiora, & sub alijs
generibus collocata: ceu volucris ea est differentia diuisio prima, in quam omnis volucris cadit. &
piscis diuisio prima: in quam omnis cadit piscis. sic igitur procedenti: promptum est cognoscere,
nihil omisium esse. secus autem facientem, & quasi per saltum, seriemq; interrumpendo: necesse est
aliquid omittere, & nescienter incitēq; id facere. ¶ Amotio cauilli. Nequa qd oportet eum qui diffi-
nit ac diuidit, omnia ea quæ sunt scire: tamen si impossibile esse cauillentur nonnulli (vt Speusippus)
cognoscere differentias quæ sunt ad vnumquodq; qui non cognoscat vnumquodq; sine autē diffe-
rentijs ad vnumquodq; fieri non posse vt quodq; diffinitione sciatur. nam à quo non differt quip-
piam: idem illi esse aiunt. à quo autem differt: ab eo esse alterum, atq; diuersum. Primo igitur id vlti-
mum falsum est. nam non secundum omnem differentiam res altera, diuersaq; est. quandoquidē
complusculæ sunt differentia: in rebus ipsis quæ specie sunt eadem. at non secundum substantiam,
neque per se. Non igitur differentia illæ, res alteras diuersasq; esse faciunt. Deinde cū quispiam ac-
ceperit oppositas differentias, & omne quod finiendum suscipitur in hanc aut illam partem cadere,
sumpseritq; eam rem quam quærit in altera esse parte, & id agnouerit: nihil refert si sciat necne de
quibuscunq; alijs prædicentur illæ differentia. Verumenimvero manifestum est qd si eo quo dictū
est modo proficiscens, ad ea tandem perueniat quorum nulla vltius differentia est: deniq; ipsum,
rationem substantiæ diffinitionemq; habiturum. omne autem finiendum in diuisionem cadere, si
diuidentia ipsa opposita sint inter quæ non cadit medium: minime petendum est. nam necesse est
id omne in altero esse: siquidem illius differentia est. Non igitur eum qui diuisione diffinitionem
colligit: omnia scire oportet. ¶ Tria præcepta diuisionum. Ad parandam autem ac instruendā per
diuisiones diffinitionem: tria cōiectare oportet. Primū vt ea sumantur: quæ in quid est prædican-
tur. Secundum vt hæc suo ordine disponantur: ceu primū primo loco, & secundū secundo colloca-
tur, & ita deinceps. Tertium vt illa, omnia sint. Vnum autē primūmq; horū ex topicis per id effi-
cietur: si valebimus per generis cōsiderationes inesse probare, vt & ad accidēs per locos suos vale-
mus ratiocinari. Erit autē vt quis recte ordinet: si primū accipiat. Id autē erit si accipiatur id, quod
omnia sequatur: at illud nō sequatur omnia. nam aliquid esse tale: necesse est. Quo quidē primo ac-
cepto: idem iam erit in subsequētibus obseruandus modus. Nā quod secundo loco venerit: erit subse-
quentium primū. & tertiu, quod illi attiguum est. nā sublato illo sursum: quod attiguum est secūdo
aliorum, erit illorū primū. Et in alijs quæ subsequenter: simili modo res ipsa sese habebit. Tertium
autē, quodq; prædicata illa omnia sint: dilucidum ex hoc euadet, si sumpserimus primā diuisionē
(quia omne quod finiendum est: aut hoc, aut illud est, est autem hoc) & iterū sumpserimus illius
totius differentiam, donec ad vltimā decumbemus. vltimi autē dilucidum est nō vltius esse diffe-
rentiam: aut ilico id etiam vltimæ differentia adiunctū, nihil à toto efficere specie differens: sic om-
nia quæ finiendæ speciei necessaria erunt: sumpta erunt. nam manifestum est neq; plus q̄ par est,

quicquam appositum esse. nam omnia quæ in quid est de specie dicuntur: accipiuntur. neq; illorū
quicq; deest. nam id aut genus, aut differentia esset. at genus est primum, & cum differentijs ipsum
acceptum est: & differentia etiam omnes cōprehensæ sunt. nō enim vltima: posterior est vlla. nā
efficeret vt specie differret vltimum. id autem dictum est specie differre non posse. erunt igitur om-
nia quæ necessaria diffinitioni speciei sunt aggerata, & nihil exuberans, nihilq; mancum atque o-
missum. ¶ Quarta regula. Oportet autem & aliter diffinitiones quærere. inspiciendo primum ad
ea quæ similia indifferentiaq; sunt quid omnia talia idem communēq; habeant. deinde iterum ad
alia: quæ sub eodem quidem genere cum illis collocata sint, & inter se eadem sint specie, à primis
autem specie sint diuersa. Cum autem in primis sumitur quippiā penitus idem, & in alijs aliquid
idem simili modo: rursus considerandū est si in ijs quæ sumpta sunt sit aliquid idem ac cōmune,
quouſque ad vnam deueniatur rationem. nam ipsa erit ipsius rei diffinitio. sin autem illa diuersa ex
parte accepta singularia in vnam non conspirant rationem, sed in duas, plurēve itur: exploratum
esse debet, id cuius diffinitio quæritur, non vnum esse prædicatū sed plura, atq; homonymū.
Vt si (inquam) quid sit magnanimitas quærimus: inspiciendum est ad quosdam quos scimus esse
magnanimos, quidnā habeant vñ quatenus tales sunt. ceu si Alcibiades magnanim⁹, & Achilles,
& Ajax: quid vnum omnes habent? & id sanè est: se affici iniurijs non perferre. Nam primus iniu-
ria affectus: bellum intulit. secundus ira percitus: socijs suppetias negauit. & Ajax semetipsum letho
dedit. Rursum in alijs magnanimis idipsum est inspiciendum. vt in Lyfandro & Socrate. Vnum
autem in ipsis, id est: æquanimis, cum fortunatos, tum infortunatos, ipsos esse. Sumens igitur hæc
duo: considero quidnam idem habeant hæc, æquanimitas inquam imperturbatiōq; circa fortunæ
prospera ac aduersa, & tolerandi impotentia cum qui contumelijs lacesuntur. Quod si nihil vnum
cōmunēq; habeant: duæ proculdubio magnanimitatis species, modi q; erunt, eritq; magnanimitas
47 homonymum, atque æquiocū. ¶ Amotio secūdi cauilli. Nam videtur si ad singula sit: aspiciendū
ad ipsas diffinitiones habendas: singularium igitur oportere esse diffinitiones. Quod si id non est:
nequicq; ad singula sit inspectio. Verum non ita res sese habet. nā omnis diffinitio, vniuersalis sem-
per est. Neque enim medicus diffinit salubre huic oculo: sed aut omni, aut specie determinās.

Species facilius quàm genera finiri. Cap. XV.

48 **A**cile autem est magis singulare diffinire q̄ vniuersale. vnde oportet
à singularibus in vniuersalia ascēdere. ¶ Et nanq; æquiocationes ma-
gis latent in vniuersalibus q̄ in indifferentibus. ¶ Sicut autem in de-
monstrationibus oportet syllogisari inesse: sic & in terminis clarum.
hoc autem erit per ea quæ secundum vnumquodq; dicuntur, sit in vnoquoque
genere diffiniri separatim. vt simile non omne: sed in coloribus & figuris. & acu-
tum quod est in voce. & sic in cōmune erit ire: timentem ne æquiocatio con-
tingat. ¶ Si autem non oportet disputare in metaphoris: manifestum est neque
49 diffinire metaphoris, neque quæcunq; dicuntur in metaphoris. disputare enim
erit necesse in metaphoris.

Decimiquinti cap. notæ.

48 ¶ Aequiocationes minus apertæ sunt in vniuersalioribus, magisq; latent. vt magis latet an acu-
tum homonymum: q̄ quando specialia attendimus. vt ad acutam vocem, acutum saporem, & acu-
tum gladium. in his enim homonymia, æquiocatiōq; statim percipitur: & per hæc, quod acutum:
homonymum, æquiocūque est. ¶ Acutum in voce, vox tinnula: quæ fortiter perpellit, & quasi
penetrat auditum. Acutum in sapore: quod pungit gustum. vt acor, & aromata. Acutum in magni-
tudine: quod pungit, penetratque tactum. vt stilus, vt acus.

PARAPHRASIS CAP. DECIMIQUINTI.

48 **D**ecimum quintum cap. conclusiones duæ. ¶ Prima conclusio. Facilius est species, quodque
minus vniuersale fuerit diffinire: quàm quod magis vniuersale. ¶ Primo. quia vt modo
visum est: oportet in colligendis finitionibus à singularibus ad vniuersalia scandere. ¶ Se-
cundo. quia homonymia, æquiocatiōesque: minus apertæ sunt in vniuersalibus quàm
in ijs quæ genere non diffident. ¶ Tertio. vt in demonstrationibus, oportet ratiocinationis boni-
tatem inesse: sic & in diffinitionibus diluciditatem, claritudinemque. Hoc autem erit: si diffiniatur
seorsum quod in quoque genere est, per ea quæ in vnoquoque dicuntur. Vt si finiatur simile, non
omne: sed simile in coloribus & simile in figuris. & acutum, non omne: sed acutum in voce, & in
reliquis. & sic q̄ diffinit, proficisci debet: id cauens ne offendatur æquiocatio. Facilius igitur cū ad
49 singula inspiciatur, diffinire minus communia: quàm communia, vniuersaliaque magis. ¶ Secunda
cōclusio. Si nō est translaticijs locutionibus differendum: manifestum esse debet neque esse eiusce
translatiōis orationibus, aut ijs quæ per translationem dicuntur, diffiniendum. Nam si translatio-
nibus diffiniatur: & translationibus differere necesse est. lubeunt enim diffinitiones, ipsas differen-
di argumentationes.

Anatomen & analogiā terminādis problematis momētū habere. Cap. XVI.

VT habeamus proposita:eligere oportet decisiones & diuisiones.sic au-
tem eligere secundum subiectum genus cōmune omnium.vt si ani-
malia sint quæ considerātur:qualia omni animali insunt.acceptis au-
tem his, reliquorū primo qualia omni sequātur.vt si hoc est auis:qua-
lia omni sequātur aui, & sic semper illi proxima.manifestum enim est quoniā ha-
beimus iā dicere propter quid insunt sequētia ijs quæ sunt sub cōmuni.vt pro-
pter quid homini, aut equo insunt.sit autē animal in quo a.b autē sequentia om-
ni animali.in quibus autē sunt,c d e sicut quædā animalia.manifestum igitur est
propter quid est b in d.propter a enim.similiter autē & in alijs,& semper in alijs
eadē est ratio.nunc quidē secundū ea quæ assignātur cōmunia nomina, dicimus.
Oportet autem non solum in his considerare:sed & si aliud videtur aliquid com-
mune existens accipientē.postea quibus hoc inhæreat:& qualia huic sequantur.
vt cornua habentibus habere ventres,& nō vtrōbiq; dentes esse.item habere cor-
nua quib⁹ sequitur.manifestum enim propter quid in illis est quod dicitur.pro-
pter id enim q̄ cornua habent, inest. **A**mplius. alius modus est secundum ana-
logum eligere.vnum enim accipere non est idem:quod oportet vocare sepium
& spinam & os. sunt autem quæ sequuntur & his: tanq̄ natura vna huiusmodi
existente. **E**adem autem proposita sunt:quæ quidem idem medium habent, vt
quoniam omnia contrarij status.horū autem quædam genere eadem sunt:quæ-
cunque habent differentias,ex quo aliorum, aut aliter sunt.vt propter quid re-
sonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris.omnia enim hæc quidem
vnum propositum sunt genere .omnia enim repercussio sunt: sed specie altera.
Alia autem ex eo q̄ medium quidem subalternum medium est:differunt pro-
positorum.vt propter quid Nilus finiente mēse magis fluit?propter id quod hy-
bernior est finiens mensis . propter quid autem hybernior est finiens mensis?
propter id quod luna deficit.hæc enim sic se habent adinuicem.

Decimifexti cap. notæ.

Argyropy- lus. **Hermolaus.** **Theodorus.** **Vergilius.** **Hermolaus.**
Ἄργυροπύλλος dicit Aristoteles:interpretatur Argyropy⁹ eritium:Hermolaus omasum.& est omasum
(vt inquit) boum & ruminātium veter. **V**nde & Aristoteles tertio de partib⁹ animalū cornige-
ra quæ vtraq; parte dentata sint:ponit ruminare,& quæ superne dentata nō sunt:identidē ruminare
omnia,& propter inopiam,dentium munus explent vētres.nam horū singula multiplices habent
ventres. quibus aut nomina indita, aut indere licet: venter,reticulum,omasum, abomasum.vt ex
Theodori traductioe amplius agnoscas. **Q**uid iris & quid echo:& cur proueniāt (ex reflexione
enim proueniunt) naturalis philosphiæ curæ est ostēdere. **N**ilus fluuius alluens Aegyptū:septē
est ijs discretus,& vt ait Vergili⁹ septem discurrat in ora vsq; coloratis anni deuexus ab Indis.nec
iniuria vnus inter maximos orbis fluuios:cuius (vt poetæ volunt) arcanum natura caput nō pro-
didit vlli.quotannis sole solstitium æstiuum occupante totā inundat Aegyptum.Et de inundatio-
ne Nili:liber vnus Aristoteli tribuitur.Et de mēse lunari hic intelligitur qui à luna silēte ad silentē
attenditur, siue à coitu lunæ ad proximum eius cū sole coitum.coitus autem lunæ intelligitur:cum
sol atq; luna in eodē signo & eadem signi parte conueniunt.non autē de mēse solari qui Romanus
& nobis notus est,quo annū ab æquinoctio verno ad pximū æquinoctiū vernū in duodecim par-
tibus æquinoctiū aut vernū,cū sol æquinoctialē lineā subit ad arcturū se cōuertēs.sed hæc alieng
sunt disciplinæ. **S**epiū est (vt inqt Hermolaus)quiddā insitū sepijs validiusculū, latiusculū, fungo-
sum ac friabile:inter spinā & os naturā mediā referēs. **S**epia piscis not⁹, atramēto quod secū por-
tat (ne dephendatur) aquas inficiens, atq; turbās. Os in terreno animali, spinā in pisce, & sepiū in
sepia comitatur partes molles fulcire, sustētareq;:perinde atq; si natura eadē, vniuocāq; esset. **V**e-
re niues, grādines autumno crebescere:ætate puteales aquas algidas esse, hyeme feruidas, frigida
calcem accendi & id genus omnia:facit antiperistasis, contrariorūmq; vallatio atq; circumstantia.

PARAPHRASIS CAP. DECIMISEXTI.

Decimumfextum cap.conclusiones tres. **P**rima cōclusio. Vt problemata discutere valea-
mus:anatomia, deslectionēq; & diuisiones eligendæ sunt:& sic quoq; eligendæ suppo-
sito genere cōmuni omnium.Ceu si animalia sint ea quæ considerātur:quæ nā omni in-
sunt animali. quibus sumptis rursus peruestigare oportet:quænam primum reliquorum
omnino comitatur. Vt si id sit auis:quæ nā omnem comitent auem.& sic semper quænam sequan-
tur ea quæ illi fuerint proxima. Nam manifestū est nos iam habituros vnde dicere valeamus pro-
pter quid insunt ijs, quæ sub ipso cōmuni sunt collocata:vt ppter quid insunt aut homini, aut equo.

Esto igitur a animal, b vero ea quæ omne comitantur animal, c d e quædā animalis species. Mani-
festū itaq; est propter quid b inest d:nā propter a.& similiter propter quid ceteris inest.semper au-
tē in alijs eadē est ratio.& nūc quidē de ijs dicimus:quæ indita sunt cōmunia nomina. Oportet autē
nō solū in his ipsīs cōsiderare:sed etiā si quid aliud videat̄ existere cōmune tamen si inditū nomen
nō sit, & id ipsum accipere.deinde quæ ipsum comitatur,& nō minus ea quæ comitatur ipsum.vt
cornigerū pecus:comitatur omasum habere,& nō vtrinq; detata esse. Rursus sumatur ea quæ comi-
tatur habere cornua.nā manifestū est:propter quid illis insunt, ea quæ dicta sunt.ob id ipsum nāq;
q̄ cornua gerūt:illis inerūt. **S**ecūda. Alius insuper est peruestigādī modus, quo ea quæ proposita
fuerint discutiantur:per analogiā scilicet, similitudinēq; proportionē. Nam fieri nō potest vt vnū,
idēmq; atq; synonymū sumatur:quo quidē & sepiū, & spina, & os appelletur.sunt tamen quæ illa
sequuntur:tanq̄ talis sit vna quædā natura. **T**ertia cōclusio. Problemata quæ eadē dicuntur:quædā
dicuntur eadē specie, quædā vero genere eadē. Eadem autē specie problemata, propositaq; dicuntur:
quæcūq; idem mediū sunt sortita. Vt quæcūq; ob id sunt:quia sit antiperistasis, cōtrariorūmq; cir-
cūstantia. Eadem etiā dicuntur genere:quæcūq; generis eiusdē, differētias habēt, quo sunt aliorū, vel
quo eiusdē sed alio modo.vt propter quid reboat echo, aut propter quid quippiā apparet:vt imago
in speculo.& propter quid existit iris. Vniuersa enim hæc:vnū propositū genere existit. nā omnia
plane reflexione fiunt, sed alia reflexionis specie. **Q**uædā autē problemata quæ genere eadē sunt,
id differūt:quia problematis vnus mediū sub alterius medio cōtinetur.vt propter quid Nilus defici-
ente mēse, magis æstuat?propter id q̄ mēsis finiēs hyemantior est. Propter quid autē finis men-
sis hyemantior est:quia luna deficit.hæc enim problemata:hoc modo inter se se habent.

De causis & effectis, & an vnus plures sint causæ. Cap. XVII.

DE causa autē & cuius causa est dubitabit aliquis:nūquid cū causatum
est, & causa est.vt si folia fluunt, aut deficit luna:& causa deficiēdi vel
folia cadēdi erit.vt si huius est, lata habere folia. deficiēdi autē, terrā
in medio esse. Si enim non:aliqua alia erit causa ipsorū.si vero causa
sit:& causatū simul.vt si in medio est terra: deficit, aut si latū est foliū:folia fluūt.
si autē sic est:simul vtiq; erunt, & demonstrabuntur per inuicē. Sit enim foliū flue-
re in quo a. latum autē foliū in quo b. vitis vero in quo c. si igitur in b est a. om-
ne enim latū folium habēs folio fluit. c autē inest b. omnis enim vitis habet lata
folia. & a in c est. omnis vitis folio fluit. causa est b mediū. Sed & quoniā latis fo-
lijs vitis sit:est propter id q̄ folio fluit, demonstrare. sit enim d latū quidē folium.
e autē folio fluere. vitis vero in quo f. in f igitur est e. etenim folio fluit omnis vi-
tis. in e autē, d est. omne enim fluens folio:latū est folium habēs. omnis itaq; vitis
latū est folium habēs. causa autē est folio fluere. **S**i autem nō contingit causas
esse adinuicē. causa enim prius est eo cuius est causa. & deficiēdi quidē est causa:
terrā esse in medio. eius autem quod est in medio terrā esse:nō est causa defice-
re. Si igitur per causam demonstratio est:propter quid est. si vero non per causam
ipsius, quia. quoniā quidem terra in medio est cognouit: propter quid autē non.
Quod autem nō, deficere causa sit in medio esse:sed hoc, deficiēdi manifestum
est. in ratione enim deficiēdi: inest quod est in medio. quare manifestū est q̄ per
hoc, illud cognoscetur: sed non hoc, per illud. **A**n contingit vnus plures esse
causas? & nanq; si est idem de pluribus primis prædicari primo. sit a in b primo
existens, & in c alio primo. & hoc sit in d. hoc vero sit in e. erit itaq; a in d & in
e. causa autē q̄ a sit in d, quidem b: in e autē, c. quare cū causa sit: necesse est rem
omne esse. sed res cum sit: nō necesse est esse omne quodcunq; sit causa. sed cau-
sam quidē necesse est esse: nō tamen omnem. **A**n si semper vniuersale proposi-
tum:& causa totū quiddam est, & cuius est causa vniuersale? vt folio fluere in to-
to quodā determinatum est:& si species ipsius sint. vniuersaliter igitur aut plan-
tis aut huiusmodi plantis. quare & mediū æquale oportet esse in his & cuius est
causa, & cōuertī, vt propter quid arbores folio fluūt. si ergo propter densitatem
humidi: siue folio fluit arbor, oportet esse densitatē. siue densitas est non in qua-
libet, sed in arbore: est folio fluere. **V**trum autē contingat nō eadē esse cau-
sam eiusdem in omnibus sed alterā: an non? an si quidem per se demonstretur,
aut nō secundum signū aut accidens: nō potest esse. ratio enim extremi: mediū. si
vero nō sic: contingit. est autē & cuius causa & cui, cōsiderare secundum accidēs:

non tamen videtur proposita esse. si autem non: similiter se habebit medium. si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est. si vero sicut in genere: similiter se habebit. ut propter quid commutabiliter: analogum. alia enim est causa in numeris, & in lineis. & eadem quidem inquantum lineæ, alia: inquantum autem habes augmentum huiusmodi, eadem. sic in omnibus. simile autem esse colorem colori, & figuram figuræ: aliam esse causam alij. æquiuocum enim, est simile in his. hic quidem est fortassis secundum analogiam habere latera & æquales angulos. in coloribus autem vnum sensum esse, aut aliquid aliud huiusmodi. quæ autem secundum analogiam sunt eadem: & medium habent secundum analogiam. ¶ Habet autem sic consequi causa adinuicem, & cuius est causa & cui est causa: vnum quodque quidem accipienti: & cuius est causa in plus est. ut quatuor æquales qui sunt extra, in plus sunt quam triangulus aut quadrangulus: in omnibus autem ut in æqualibus est. quæcunque enim, quatuor æquales qui sunt extra. & medium similiter est. est autem medium ratio primi extremi: ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt. ut folio fluere similiter sequitur viti & excellit, & ficui & excellit: sed non omnia, sed æqualia sunt. si vero accipias primum medium: ratio fluendi folijs est. erit enim primum quidem in altera medium: quoniam huiusmodi sunt omnia. deinde huius medium: quoniam succus desatur, aut quiddam aliud huiusmodi. quid autem est folio fluere? densari in contactu feminis succu. In figuris autem sic assignabitur querentibus consecutionem causæ & cuius est causa. sit a quidem in b omni. b autem in vnoquoque eorum quæ sunt d, in plus autem. b igitur vniuersale utique: ipsis inherit d. hoc autem dico vniuersale: quod non couertitur. primum autem vniuersale, cui vnum quodque quidem non conuertitur: omnia autem couertuntur & non excedunt. ipsis d igitur causa ipsius a, est b. oportet itaque: a in plus quam b extendi. si vero non: quid magis causa erit hoc illius? Si igitur in omnibus e est a: erunt aliquid illa vnum omnia aliud quam b. si enim non: quomodo erit dicere quoniam in quo est e: sit a, omni? in quo autem a: non omni, sit e: propter quid enim non erit causa aliqua ut a sit in omnibus d? sed nunquid & quæ sunt e: erunt aliquod vnum? considerare oportet hoc, & sit c. contingit igitur eiusdem plures causas esse sed non eiusdem specie. ut longæ vitæ quadrupedia, non habere cholera causa est. volatilia autem, sicca esse aut altera aliqua. si autem in atomum non statim veniunt, & non solum vnum medium sed plura, & causæ plures sunt. ¶ Vtrum autem causa mediolorum quod ad vniuersale primum est, aut quod ad singulari re singularibus? Manifestum igitur est ea esse, quæ proxima vnicuique: cui causa est. primum enim sub vniuersali esse: hæc est causa. ut in d sit quod est a: causa est c. in d quidem igitur esse a: causa est c. in c autem b. in hoc autem, eadem est. De syllogismo igitur & de demonstratione. quidque vnum quodque est & quomodo fit: manifestum est. simul autem & de scientia demonstratiua. idem enim est.

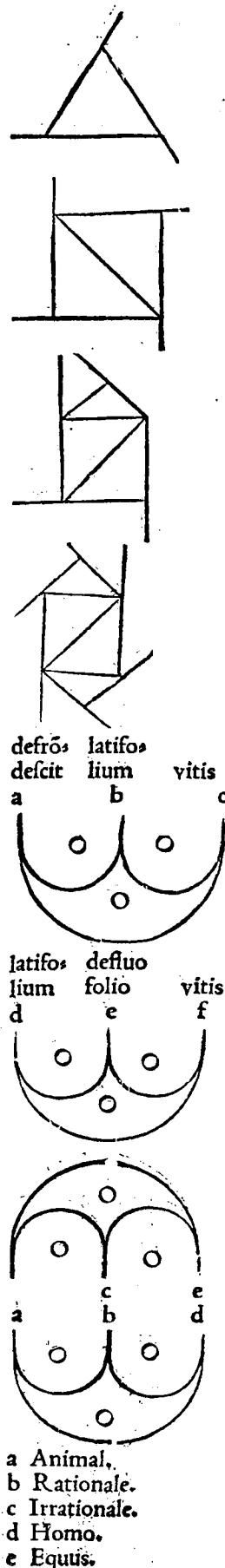
¶ Decimiseptimi Cap. notæ.

¶ Causæ actu cum suis effectis simul sunt: potestate non simul. aut si simul, id accidit. de causis ex secundo do physicorum verius. ¶ Causa est deciduo esse folio. causa quidem est illationis, ac conclusionis: sed non causa rei. verum latifolium esse aut potius arefcentia succi, causa est tum illati, tum rei. In demonstratione igitur propter quid: medium causa est, & conclusionis & rei. in demonstratione autem quæ est: solum medium causa est conclusionis, non etiam rei. ¶ Fieri nequit ut aliqua sint sibi mutuo causæ secundum idem genus. Nam idem seipso secundum idem esset prius ac posterius. fieri tamen potest ut interdum sint sibi mutuo causæ secundum diuersa causarum genera: ut numero 29 huius, monstratum est. ¶ In ratione deliquij. Nam lunæ deliquium est priuatio luminis in luna, terra in medio solis atque lunæ constituta. tunc enim terræ opaca crassities: vibratus radiorum solis in lunam, in se quidem illos excipiens, admittit. ¶ Id cuius est causa: est maius extremum. Id vero cui est causa: minus extremum. Itaque cum causam huic dicimus: subiectum conclusionis respicimus, nisi torta, obliquaque & indirecta esset demonstratio. & cum dicimus causam huius: causa eiusdem, id cuius est causa, & similia: ipsum intelligimus prædicatum, est enim medium: causa subiecto alicuius, ut scilicet prædicatum soli insit. ¶ Diuersæ causæ, quæ de se non prædicantur. ut si ponatur b & c pro secunda questione esse rationale & irrationale, & insuper a esse animal, & d homo, & e equus. Attamen demonstrationes illæ eiusdem quodam modo per accidens sunt. nam neque rationale neque irrationale quodam modo per se animali coueniunt. non enim sunt de eius ratione. Itaque media illa causæ per se alicuius sunt. non per se alicuius, sed per accidens. nam si per se causæ alicuius essent: oporteret eas rationem aut de ratione esse maioris extremi, ipsiusque prædicati. ¶ Colores, colorum similes dicunt in genere: qui

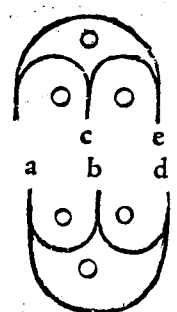
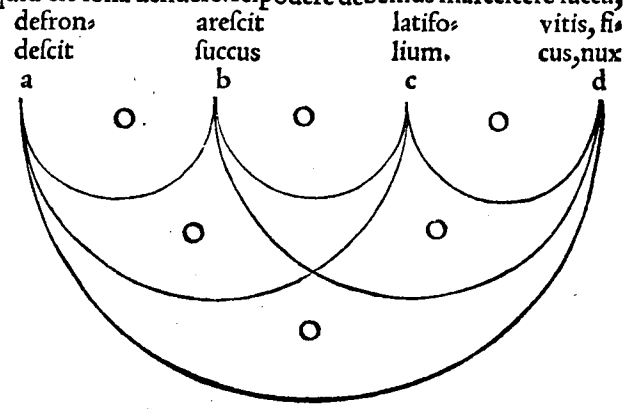
inter se eiusdem sunt sensus: in specie autem, qui eiusdem speciei sunt. ut albedo albedini: & nigritia nigritiæ. Similes autem figuræ: quæ sunt proportionales. ut trianguli æquianguli, quorum latera sunt proportionalia: similes sunt ex sexto Euclidis. ¶ Quod omnis multangula figura omnes extrinsecos angulos quatuor rectis æquos habeat: demonstrat Capanus ex 32 primi elementorum Euclidis. & id cognitu quæfissimum est. nam in triangulo omnes anguli intrinseci & extrinseci simul sunt sex: qui per 13 primi elementorum ter sumptam, æqui sunt sex rectis. demptis igitur tribus intrinsecis: qui per 32 æqui sunt duobus rectis, extrinseci æquantur quatuor rectis. Et in quadrangula figura intrinseci & extrinseci trianguli sunt octo recti, per eandem 13 quoties oportet sumptam. sed ea resoluta in duos triangulos: omnes intrinseci sunt quatuor recti. qui igitur supersunt extrinseci: sunt quatuor recti. Et pentagonæ figuræ per eandem 13 omnes intrinseci & extrinseci æquantur 10 rectis. resoluta igitur illa in tres trigonos: omnes intrinseci sunt æqui sex rectis. residui igitur extrinseci: æquantur quatuor rectis. & ut vniuersali id demonstratione intelligatur: detur quæcunque rectilinea figura, resoluta in triangulos, & statim amminiculo 13 & 32 primi elementorum Euclidis colligemus propositum. Ut in figuris quidem: de figuris argumentandi, id intelligitur. ¶ Quoniam pacto asserere valebimus. Id per quintam vicesimæ secundi cap. secundi priorum (quæ est quando idem prædicatum duobus subiectis inest, & nullis alijs, & alterum subiectorum de altero vniuersaliter dicitur: prædicatum cum subiecto quod vniuersaliter dicitur, couertitur) agnoscitur. Nam a folijs b & e couenit. ergo si c omni b inest, ipsum a igitur per dictam regulam: cum c couerti necesse est. ¶ Arbores latifolias defluere ex naturis stirpium plantarumque dinoscitur. In primo namque libro de stirpibus & plantis inquit Theophrastus omnia tum in generibus herbarum suffruticumque & plantarum quæ coma perpetua virent: folijs angustioribus esse. & pinguedinem quandam suauemque olentiam reddere. Ex quo consequens ut quæ latifolia sunt: cito perdant frondis honorem, foliisque fluant atque defrondescant. cuius causam reddit infra Aristoteles arefcentiam succi. cito enim in talibus exarescit, desiccaturque succus: quo desiccato, ut folia decidua sint necesse est. ¶ Ut longæua esse quadrupedia causa est vacare bile. bilis: fel, cholera. Non modo quadrupedes animantes carere felle testatur Aristoteles (ut equum, mulum, asinum, ceruum, damam) sed & homines quosdam. neque fel, choleram, bilisve ponit animali necessariam. Inquit enim in principio quarti de partibus animalium. fel igitur non alicuius gratia, sed purgamentum, atque inutilem esse materiam constat. quam ob rem pulchre à veteribus dicitur illis, qui causam cur diutius viuatur, fellis vacuitatem esse aiunt. argumento ex solipedum, ceruorumque genere deducto. hæc enim & felle vacant: & diu viuunt. & de hominibus paulo ante dixerat. quod idem homini etiam accidit. aliqui enim fel in iecore habere visuntur: aliqui carent. & ex hoc intelligas, cur vacare bile: causa sit longæ vitæ. Et volucres ficas, longæuas esse: ex eodem libro, deducto quidem ex coruorum cornicumque vita argumento, haud difficile est ut etiam intelligatur.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMISEPTIMI.

53 **D**ecimiseptimum cap. quæstiones sex. & dilutiones. ¶ Prima quæstio. Ambiget autem quispiam de causa, & de eo cuius est causa: nunquid tunc causa est, cum & id cuius causa est existit? veluti cum arbores defrondescent, aut luna deliquiū patitur: nunquid tum delinquendi, de frondecediue causa erit? Ut si defrondescendi causa est, esse latifolium, & delinquendi, terræ media stimam esse, soli lunæque interceptam: nunquid hæc causæ simul erunt cum superioribus effectis? Nam si id non fuerit causa: aliqua alia ipsorum erit causa, de qua idem subibitur iudicium. si etiam id causa fuerit: causa & id cuius causa est, simul erunt. Ut si terra in medio sit intercepta: luna delinquit. aut si arbor latifolia: cito defrondescit. ¶ Quod si ita est: simul itaque & erunt, & ut reduce, mutua reciproque demonstratione monstrabuntur. Sit enim defrondescere a, latifolium b, vitis vero c. siquidem omni b inest a, nam omne latifolium defrondescit. & omni c inest b: omnis enim vitis latifolia, & a quoque omni c inherit, eritque omnis vitis caduco folio ac defluenti. causa autem est, medium b. Sed etiam vitem latifoliam esse demonstrare possumus ob id ipsum quod folio defluo caducoque sit. Nam esto d latifolium, e defluo esse folio, f vero vitis. ergo omni f inest e. nam omnis vitis folio est deciduo, defluoque. & omni e inest d, siquidem omne quod defluo est folio: latifolium est. omnis igitur vitis latifolia est. causa autem hic, est defluo esse folio. ¶ Dilutio. At vero si id vltimum non vere dictum est & fieri nequit ut b e sint sibi inuicem causæ (nam causa prior est eo cuius est causa. Etiam terram in medio consistere, deliquij causa est. at deliquiū minime causa est ut terra in medio consistat) aliter nobis dicendum videtur. Si igitur demonstratio per causam euadat: ea demonstratio propter quid est dicitur. Sin vero non per causam: demonstratio quæ est. Ut si per deliquiū monstratur terra, soli lunæque esse media: quod terra quidem in medio est cognouit, propter quid autem non cognouit. Et quod deliquiū causa non sit ut terra sit in medio: sed contra terram in medio esse, causam esse deliquij, hinc dilucidum esse potest. quia in ratione, finitioneque deliquij: inest terram in medio esse. quare dilucet per terram in medio esse, deliquiū innotescere: non autem contra per deliquiū, terram in medio esse. ¶ Secunda quæstio. ¶ An contingit vnus plures esse causas? Enimvero contingit si fieri potest, ut vnum atque idem de pluribus primo prædicetur. Esto igitur a quod primo insit b, & alteri c etiam primo insit, & b insit d, & c insit e, inherit a ipsi d a pariter & ipsi e. Atqui causa quæ a insit d: est b, & causa quæ idem a insit e, est c. Vnius igitur (a inquam) plures causæ sunt: b scilicet & c. Quare si huiusmodi causa est: necesse est & rem cuius causa est, esse. At re existente, non necesse est esse quodcunque causa fuerit: sed causam quidem esse necesse est, non tamen omnem. ¶ Tertia quæstio. An cum semper id quod proponitur vniuersale sit: & causa totum quiddam

& vniuersale sit, & pariter id cuius causa est sit vniuersale: sic esse videtur. Vt folio deciduo esse, totū
 cuidā inest determinato, cuius si species sunt: etiā illis vniuersaliter inest, aut plātis, aut huiuscemo-
 di plantis. quare in harū specierū problematis (ceu cum quæritur vtrū vitis deciduis sit folijs, vtrū
 defluat folijs, ficus) mediū (hoc est causa) & id cuius est causa vniuersale est. & oportet causam &
 id cuius causa est, æqua esse & cōuerti. Vt propter quid arbores defrondescunt, folijsq; defluunt: si
 profecto id est propter arefcentiā humoris: siue folijs defluit arbor, oportet arefcentiā humoris,
 succiq; esse. siue arefcentia humoris est nō in re qualibet sed in arbore: oportet idēdem & arborem
 defluis folijs esse, illaq; remeare. ¶ Quarta quæstio. Vtrū in vniuersis cōtingat non vnā eandēq;
 eiisdē esse causam sed diuersas, an secus? An si id cuius est causa per se nōstretur & nō per signum
 aut per accidēs: fieri nō potest vt tali demōstratione eiisdē diuersæ sint causæ? Nō potest sanē. nā
 eiisdēmodi causa ratio est extremi, summiq; termini. At si talis demōstratio nō fuerit: cōtingit eiisdē
 dem nō vnā sed diuersas esse causas. Possumus autē causam, & cuius & cui: per accidens cōsiderare.
 Sunt tamē nōnulla taliū vbi vnus plures causas afferimus, quæ nō videntur problemata esse: vt po-
 te quæ multiplicia, homonymaq; sint & nō simplicia. Quod si simplicia sint: simili quoq; modo &
 mediū ipsum habebūt. nam si æquiuoca sint: & mediū quoq; habebunt æquiuocū. Si vero vt in ge-
 nere: & mediū simili modo habebunt. Vt propter quid permutatim quippiā medietatē rationum
 subit: id problema multiplex & æquiuocū: & idcirco mediū idēdem æquiuocū. nā aliud mediū,
 aliāq; causa in numeris, & alia in lineis. & eadē quidē quatenus lineæ sunt alia: quatenus autē tale
 habēs proportionis incrementū, eadē. Eodē modo & in cæteris omnibus, vt q; color colori sit simi-
 lis, & figura similis figuræ: alia alij causa est. nā simile in his æquiuocū est. In figuris quidē forsan
 simile dicit: q; laterū vnus ad latera alterius pportionū similitudo habeatur, & angulorū equali-
 tas. In coloribus autē simile dicit q; eiisdē sint sensus, aut ob aliquid aliud huiusmodi. Quæ autē se-
 cundū pportionis similitudinē sunt eadē: & illa quoq; secūdū proportionē, rationūmq; similitudi-
 nē habēt mediū. ¶ Quinta quæstio. Quonā pacto causa & id cui est causa, atq; id cuius est causa, sese
 sequela comitētur? Causa certe & id cuius est causa, & cui est causa: ita se habēt vt mutuo cōsequant.
 Attamē qui singula sumit: id cuius causa est ad plura sese extēdit. velut externos angulos oēs, qua-
 tuor rectis æquos esse: lati⁹ se fundit q; triāgulū, atq; quadratū, oibus autē simul adæquat. nā om-
 nia sunt: quæcūq; quatuor rectis externos angulos æquos habent. & similiter sese habet mediū ip-
 sum, atq; causa. est autē mediū ratio primi termini, maiorisq; extremi, quocirca sciētia oēs per dif-
 finitionē sūt. Eiusdē rei aliud itē sumat exēplū. vt defrōdescere sequitur vitē & excedit, & sic etiā
 sequitur atq; excedit: sed nō simul huiusmodi arbores superat, verū illis æquatur. Si igit sumas pri-
 mū mediū & causam primā: ratio est primi termini atq; defrōdescēdi. nam primū ad alia mediū &
 causa erit: vt talia sint vniuersa, folijsq; decidua. & primi termini deniq; mediū est succū exaresce-
 re, aut aliquid tale. Si quis autē roget quid est folia defluere: respōdere debemus: marcescere succū,
 qui ex seminis origine contrahit, sub-
 stātificūq; est. Et in figuris itidē hoc
 pacto assignari valebit: si qui quærit
 quonā pacto causa & id cuius est cau-
 sa, se sequūtur? Et esto vt a omni b in-
 sit. b autē insit vnicuiq; eorū quæ sunt
 d: at in plus q; singulū quodq;. ipsum
 igitur b vniuersale erit ipsis d. Id autē
 dico vniuersale: quod cū in plus sit, nō
 cōuertitur. & id primū vniuersale: quo
 cum nō singulū quodq; cōuertitur, at
 omnia simul cōuertitur, neq; latius se
 fundunt. b igitur causa est ipsis d eius
 quod est a. Oportet igitur ipsum a, ad
 plura se extēdere q; b. Quod si ita nō est: cur magis b causa erit ipsis a q; cōtrā? recurrent enim. si
 igitur omnibus e inest a: erūt illa simul vniuersa aliquid vnū aliud ab b. nam si ita nō fuerit: quonā
 pacto asserere valebimus omni e inesse a, at nō omni a inesse e? quā enim ob causam nō erit aliqua
 causa a inesse omnibus e, vt ipsum a inest omnibus b? Sed nōne vniuersa quæ sunt e, erūt aliquid
 vnū: erunt sanē, & id cōsiderare par est, sitq; ipsum c. Fieri igitur potest vt eiisdē sed non eiisdē spe-
 cie plures diuersaq; sint causæ. Ceu longæuas esse quadrupedes, causa est vacare bile: & longæuas esse
 volucres causa est ipsas esse succas, aut quæuis alia. Si vero nō statim ad indiuiduā speciē accedunt &
 nō solum vnū, sed plura sunt media: nihil refert. eiusdem etiam plures sunt causæ. ¶ Sexta quæstio.
 Cū plura sunt media, vnū quidem quod magis ad primū vniuersale vergit, & alterū magis ad sin-
 gula: vtrū in quā singulis causa id est quod ad primū vniuersale, an quod deuergit ad singula? Dilu-
 cet sanē ea media, causas esse: quæ singulo quoq; cui causa est, viciniora sunt. nam vt primū subie-
 ctum sub vniuersali sit causa: est id mediū quod illi primo vicinior est. Vt esto primū subiectū d, vi-
 cinior mediū c. eminus autē mediū ad vniuersale collocatū b, ipsum autē vniuersale a: vt a insit d,
 causa est c. q; igitur a insit d, vniuersale scilicet primo subiecto: causa est c propinquius mediū. at q;
 insit e, causa est b. q; autem a insit b, causa est id ipsum: immediatēq; inest. De syllogismo igitur &

a Longæuum.
 b Vacans bile.
 c Sicca.
 d Volucres cor-
 nix aquila.
 e Quadrupes
 des ceruus
 equus.

demōstratione quīdam vtrūq; sit, & quonā fiat modo: perspicuum iam euasit. Atq; simul etiā
 de scientia demonstratiua perspectū est. nam de ea & de demōstratione idem fuerit iudicium.

¶ Quomodo principia cognoscantur, & quis principio-
 rum sit habitus. Cap. XVIII.

DE principijs autē qualiter fiunt cognita, & quis est cognoscēs habitus:
 hinc est manifestū, dubitātibus primū. Quod quidē igitur non cōtin-
 git scire per demōstrationē, nō cognoscentē prima principia imme-
 diata: dictū est prius. immediatorū autē cognitionem vtrū eadē est an
 nō eadem: dubitabit vtiq; aliquis. ¶ Et vtrū scientia in vtroq; est an nō: an huius
 quidem sciētia, illius autē alterū aliquod genus sit. ¶ Et vtrū cū nō insint habi-
 tus: fiat, an cū insint lateat. Si quidē igitur habemus ipsos: incōueniens est. cōtin-
 git enim certiores habere cognitiones demōstratione & latere. si autem accipia-
 mus nō habentes prius: qualiter vtiq; cognoscamus & addiscamus ex nō præxi-
 stenti cognitione: impossibile enim est: sicut in demōstratione diximus. manife-
 stum igitur est quoniā neq; habere possibile est (neq; ignorātibus) & neq; nō ha-
 bentibus habitū fieri. ¶ Neesse est itaq; habere quandā quidem potentiā: nō hu-
 iusmodi autem habere, quæ est his honorabilior secūdum certitudinē. Videtur
 autem hæc omnibus inesse animalibus. habent enim cōnaturalem potentiā iudi-
 catiua, quā vocant sensum. Cū insit autē sensus: in ijs quidem animalīū fit mātio
 sensibilis, in alijs autem nō fit. in quibuscūq; igitur nō fit, aut omnino, aut circa
 quæ nō fit: nec est in his cognitio extra quod sentiūt. in quibus autem inest sen-
 tientibus: habere vnū quiddā in anima. multis quidem factis huiusmodi, iā dif-
 ferentia quædā fit: vt in his quādam sit fieri rationem ex taliū memoria: in alijs
 vero nō. Ex sensu igitur fit memoria sicut dicimus. ex memoria autē multoties
 eiisdem facta, experimentū. Multæ enim memoriæ numero, experimentum est
 vnū. ex experimento aut ex omni quiescente vniuersali in anima, vno præter
 multa (quod cū in omnibus vnū sit illud idem) artis principū & scientiæ. siqui-
 dem igitur circa generationem: artis est, si vero circa ens: scientiæ. Neq; igitur
 insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus: sed a sensu.
 ¶ Vt in pugna euerfione facta: vno stāte, alter stetit, postea alter: quousq; in prin-
 cipiū veniant. anima autem huiusmodi: cum sit qualis possit pati hoc. Quod au-
 tem dictum est ante, sed nō clare dictum est: iterū dicamus. stante enim vno in-
 differentiu: primum quidem in anima vniuersale est. & nāq; sentire quidem sin-
 gulare. sensus autem vniuersalis est: vt hominis nō Calliæ hominis. iterū in his
 statur: quousq; vti impartibilia stēt & vniuersalia. vt huiusmodi animal quousq;
 animal. & in hoc similiter. manifestū igitur est: quoniam nobis prima, inductio-
 ne cognoscere necessariū est. & nanq; & sensus sic vniuersale facit. ¶ Quoniam
 autem circa intelligentiā habitū quibus verū dicimus: alij quidem semper ve-
 ri sunt, alij recipiunt falsitatem. vt opinio & ratio. vera autē sunt semper scientia
 & intellectus. & nihil est sciētia certius aliud genus: q; intellectus. principia autē
 demōstrationibus, notiora sunt. scientia autem omnis, cum ratione est: princi-
 piorum scientia quidem non vtiq; erit. quoniā autem nihil verius contingit esse
 scientia quā intellectum: intellectus vtiq; erit principiorū. ¶ Ex his confide-
 rantibus & quoniam demōstrationis principium non demōstratio: quare neq;
 scientiæ scientia. si igitur nullum aliud præter sciētiam habemus genus verum:
 intellectus vtiq; erit scientiæ principium, & principium quidem principij erit
 vtiq; omne autem similiter se habet ad rem omnem.

¶ Decimoctau Cap. notæ.

¶ Duæ primæ quæstiones: ex tertia quæstione diluuntur. tertia autē quæstio: ex secūda cōclusionē.
 ¶ Aut totaliter aut circa quæ non manet. totaliter vt mulcis & vermibus, & id genus imperfectis
 animalib⁹: factō sensu nullū spectrū manet, circa quodcūq; versentur sensibile. Sed perfecta anima:
 lia circa aliqua quādoq; versantur: quorū spectra nō allinūtur interiori sensui, neq; manēt. & cum
 formæ sensibilīū nō manēt: tūc circa sensibilia illa solum sentiūt, neq; quicq; ultra habēt. ¶ Ratio

Themistius.

quædã fiat, quibusdã etiã non fiat. ratio experiẽtia quædã, & vniuersalis, artis aut disciplinæ notio. fit enim ijs qui dexteriore sunt ingenio, & ad artes & disciplinas habiliores aptioresq; : hebetibus autem & qui nihil de artibus aut disciplinis cogitãt (etsi memoria rerum quædam superfit) nihil tamen ad experiẽtiã & disciplinã cuiusquam cognitionẽ, proficit. ¶ Aggignitur artis principiu & scientiæ. artis principium & scientiæ intellectus est: qui est habitus principij artis, aut principij scientiæ. quod quidem est vniuersale memorijs, experiẽtijijsq; aggenitum. & intellectũ esse huiusmodi principiu: etiam ex numero 182 præcedentis libri, intelligas. ¶ Sensus aut ipsius vniuersalis est. Themistio visum est sensum primo esse ipsius singularis, & ex consequenti vniuersalis: vt qui videt Calliam, consequẽs est vt videat hominem. Et quãuis ita esset: sensus tamen videtur esse ipsius vniuersalis: vt ex quo mens ipsum eliciat vniuersale. sicq; sensus vt adminicularia causa videtur esse ipsius vniuersalis: non autem vt potẽtia ipsius obiecti, sed obiectum sensus, singulare: intellectus autem & vniuersale, & singulare. sed vniuersale illi propriũ peculiarẽq; est: particulare autẽ nõ proprium sed cõmune, vt quod sensui etiã conueniat, & ferme intellectui per sensum. Quod si singulare ipsius intellectus non esset: nunquã discrimen inter singulare vniuersalẽq; discerneret intellectus. nõ enim differentia duorum quorũ alterum nõ agnoscis, ignotũq; tibi est: agnoscere possis. ¶ Nam & sensus sic vniuersale efficit. analogia vniuersaliũ simpliciu, ad cõposita. vt enim se habet mens vt vniuersales simplices venetur notiones: sic quoq; vt venetur cõposita. cõposita autẽ: principia sunt, vniuersalẽq; propositiones. ¶ Opinio, & subducẽdi ratio. opinio ad partes contẽplatiuas magis pertinet: vt naturales, & mathematicas. subducẽdi vero ratio: ad partes actiuas, ac morales.

¶ PARAPHRASIS CAP. DECIMIOCTAVI.

Decimioctauum cap. quæstiones tres. conclusiones tres. ¶ Quæstiones tres. De principijs autẽ quõnam pacto euadũt cognita, & ad quẽ habitum eorũ pertinet cognitio: sequenti exploratur inquisitione, dũ aliquãtis per dubitando processerimus. Quod igitur fieri nõ possit vt quisq; indisplicatur scientiã per demonstratiõẽ qui nõ cognoscat prima, immediatãq; principia: dictũ prius est. ¶ Prima quæstio. Sed dubitabit quispiã, vtrum ipsorũ immediatorum cognitio eadẽ sit, an nõ? ¶ Secunda. Et vtrũ tum mediati tum immediati sciẽtia sit, an nõ? an potius mediati quidẽ sciẽtia, immediati vero aliquod aliud genus? ¶ Tertia. Et vtrũ principiorũ habitus aggignãtur, nobis natura nõ insiti: an insiti quidẽ sint sed nos lateãt? At primũ id absurdũ videtur: vt nos habitus illos natura, insitõsq; habeamus, & nos lateant. nam sic euenit vt certiores demonstratiõẽ cognitiones habẽtes, id nos habere lateat. id autẽ absurdũ. Et cõtrã si habitus illos adispicamur, nõ habẽtes illos prius natura insitos: non minus videtur absonũ. quonã enim pacto illos agnoscamus, & discamus, & nõ ex præuia præcedentiq; cognitione: nã id impossibile est: vt de demonstratiõẽ diximus. Manifestũ igitur esse videtur: nobis id possibile nõ esse huiusmodi principiorũ habitus insitos habere (cũ neq; ignoremus) neq; quidẽ vllũ huiusmodi nõ habẽtib; habitũ in nobis aggigni. ¶ Prima cõclusio. Habitus principiorũ neq; insiti sunt, neq; ab alijs notioribus pariũtur habitibus: sed sensus adminiculatione fiũt. Necessẽ sanẽ est vim quãdã potẽtiãq; nos insitã habere, nõ tamẽ talẽ cuius cognitio certitudine his ipsis principijs præstabilior est: cuius ope in cognitionẽ principiorũ ducamur. Videtur autẽ hæc vis cõctis animãtib; indita esse. nã omnes habẽt cõgenitã potẽtiã quãdam iudicãdi: quã quidẽ vniuersi sensum nũcupãt. At cũ insit sensus: in nõ nullis quidẽ animaliu factõ sensu, spectrũ sensibilisq; forma reses manet, in alijs autẽ nõ manet. In quibuscũq; igitur nõ manet, aut totaliter aut circa quã nõ manet: in his præter ipsum sentire, nõ est cognitio. In quib; autẽ cũ sentiũt fit vt habeãt aliquid vnũ, spectrũq; aliquid in anima, & cũ multa quidẽ huiusmodi fiũt: differẽtia quædã iam emergit. ita vt quibusdã, ex taliũ memoria ratio quædã fiat: quibusdã etiã nõ fiat. Ex sensu igitur (ceus asserimus) fit memoria, ex memoria vero sapiuscule eiũdẽ rei facta, experiẽtia. nam multæ numero memoriã: experiẽtia vna est. ex experiẽtia, siue ex omni in anima reside vniuersali (quod est vnũ præter multa, quod idẽ in omnibus vnũ est) aggignitur artis principiu, ac scientiæ. artis quidẽ: si circa generationẽ, eãq; quã aliter se habere possunt, versetur. scientiæ vero: si circa id quod est, quodq; aliter sese habere nõ potest. Nõ igitur determinati principiorũ habitus insiti sunt. neq; ab alijs notioribus habitibus fiũt sed à sensũ. ¶ Secunda cõclusio. Ipsa principia inductione cognoscũtur. Haud secus ac in prælio cũ terga vertũt, cum vnus stat, alter se illi adlũgit, deinde alius quousq; sufficiãt principiu belli instaurare: & talis est aia vt aliquid simile pati possit. At quod modo dictũ est: nõ satis dilucide dictũ est: idcirco id rursus dicamus. Nã simulacrorũ earũq; rerũ quã sensu hauriũtur, primo vestigio, secũdũ allinitur, & secũdo annectitur tertiu, & ita deinceps. cũ autẽ refederit in anima vnũ ab his spectris quã sunt rerũ specie nõ differẽtiũ: primũ tũc vniuersale in anima nascit. vt à spectris Calliæ & Socratis aggignitur hominis vniuersalis notio. Etenim sentire cõtingit quod singulare est: sensus autẽ ipsius vniuersalis est vt hominis, nõ Calliæ hominis. Rursus in ijs quã specie differũt immorãt anima: quousq; ad simplicia vniuersaliaq; deueniat atq; stet. veluti ex tali animali vt ex homine, & leone: elicim; animal, in illõq; sistitur, ac quiescit. Et in hoc: simili modo procedim; vt ex animali & plãta: elicim; simplicẽ vniuersalis notionẽ, quousq; in vnã primã, simplicissimã, vniuersalissimãq; mens ipsa stat quiescãtq; notitiã, quã alterius pars nõ est. Manifestũ igitur est ipsa principia inductione cognoscere oportere. Nam & sensus sic vniuersale efficit. ¶ Tertia cõclusio. Habitus principiorũ: nõ sciẽtia, sed intellectus est. Primo quia habitũ intellectũ quibus verũ astruimus: quidã sunt

perpetuo veri, quidam vero falsum admittunt. vt opinio & subducendi ratio, falsum admittunt. at scientia & intellectus iugi perpetuãque veritate sunt subnixi. & nullum aliud notionum genus certius exactiusque scientia est, quã intellectus. & scientiarum principia, demonstrationibus notiora sunt. scientia autem demonstratione paritur. Iure igitur euenit, vt scientia principiorum non sit habitus. Atqui quoniam nihil verius esse scientia contingit quã intellectum, intellectus igitur non ab re fuerit principiorum habitus. Secundo. Et id adhuc dilucere potest, quia ex his considerant. quia demonstrationis principium, non est demonstratio: quare neque scientia scientia, principium est. si igitur præter scientiam nullum aliud habituum genus perpetuo verum habemus, quã intellectum: intellectus sanẽ erit principium scientiæ. eritque is habitus qui principium scientiæ est, ipsius principij propositionisq; immediatæ habitus principiuque principij. Sic autem scientia omnis ad id omne quod scitur sese habet: vt habitus principiorum, intellectusque ad ipsa principia.

¶ PARAPHRASEOS SECUNDI
Posteriorum Aristotelis finis: & secundæ partis logices Aristotelis quæ resolutoria & iudicatiua est. nunc autem de parte tertiã: quæ localis, disertoriaque atq; inuentiua dicitur, determinandum.

Absolutas nostris vteunq; vigilijs duas priores disciplinæ differendi partes (quam logicen, ratiocinalemque nuncupant) primam quidem proloquendi, secundam vero iudicandi: dudum mi Germane ædes tuæ receperunt. nunc deniq; tertiam ex vrbe Aurelia ad te mitto: quam ob inueniendorum argumentorum promptitudinem, hi solent inueniẽdi facultatem, illi vero topicen (quam localem dicere possumus) appellare. nec ab re quidem localem. nam omnium communes argumentationum locos continet. communes dico, quia id argumentationum genus non ex cuiusque disciplinæ proprijs: sed communibus vim suam, lucẽque recipit principijs. & hæc pars in dialecticẽ diducitur (quæ nulli fallacæ, tortæve argumentationi innititur) & in sophisticẽ quæ apparentibus illudit, non argumentationibus sed captionibus, tota contentionis amica, tota versipellis, subdola tota: & haud secus decipularum fraudibus intenta, quã qui volucrum capturis inhiant retibus, atq; pedicis. primam partẽ libris octo digessit Aristoteles, ac secundam duobus postremis comprehendit, quos σφιστικὴν ἐλέγχων: hoc est captiosarum redargutionum attitulauit. non tam vt ijs qui eam particulam didicerint ad vsum subseruiat, quã vt illi sophistarum tendicula cautiussculi deuitent (perinde ac qui in grammaticis sollecissimorum, barbarissimorumque libros discunt: non vt vtantur, sed ne in offendicula linguæ forsitan incidant) quod sanẽ facile vitabimus, si rectam (iam ex octo præcedentibus præparati libris) percalluerimus argumentandi rationem. est enim obliquitatis rectum semper certissima, verissimaque regula. bona igitur illis perdiscendis, opera danda erit. nam & plurimæ huiusce partis logices, non aspernabilis profecto momenti existunt utilitates, tam philolophis quã oratoribus atq; poetis, sed quibuscunq; alijs qui partem aliquam quamcunq; literariam profitentur. in his Cicero, Hermogenes, Themistius, Boetius, Trapezontius, & innumeri pene alij insudarunt plurimum. imò qui dialecticẽ, hancq; rationalis disciplinæ partẽ ignorauerit: vt cæteras differẽdi partes ignoret necesse est. vtpote quæ prior & communior est. sublatis namq; prioribus: vt & posteriora pariter tollantur, oportet. Et in hac tibi paranda rationali parte, non sum vsus continua paraphrasi: vt & in præcedentibus solitus eram, ratus id sufficere si literam ad fideles archetypos recognoscerem, & si scholia vbi declarationis lux aliqua desideraretur adijcerem. nec id forsitan præter officium fecerim, cũ Aristoteles in calce primi cap. primi huius ita habeat, Διότι πῶς οὐδὲν εὐδαιμόνως ἀκριβὲς λόγον ἀποδίδναι περὶ αὐτῶν μετὰ ἀλλ' ὅσον τύπῳ πῶς οὐδὲν βραλομέτῃ διελθῆναι, declarans in hoc toto opere non nimium immorando, exactãq; cura: sed mediocri labore, & rudi (vt ita dixerim) Minerua hos libros esse transigendos. & ipse ferme nihil affert: cuius à se declaratio non protinus subdatur. quam rem circa literam non modicam commentarij vim retinentem; annotatam comperies. & id te non latere velim: lectionem latinã vsq; adeo vitiatam; corruptãque fuisse, vt pene nouo traductionis labore nobis opus fuerit. ita tamen id temperaui: cum reliquo quod præcesserat, vnũ corpus efficere videatur. & ita rem præ oculis subijcere studui: vt lector qui non segniter attenderit, sui studij fructu non frustretur. si placet igitur non traductio, sed (more illorum qui vetustos de nouo incrustant parietes, aut novos superinducunt colores) reparationis quædam innouatio tibi offeratur. Ex claustro diui Aniani, M. D. I. Calendis martij.

Cicero
Hermogenes
Themistius
Boetius.
Trapezontius.
Numero 12.

Topicorum

P R I M I cap. primi Topicorū Aristotelis scholia. Quid intēdit. quid syllogismus. quid demōstratio. quid dialecticus syllogismus. quid cōtentiosus syllogismus: qui syllogismus est. quid cōtentiosus syllogismus: qui syllogismus nō est. Corollarū vnū. Paralogismū ex proprijs: syllogismū pseudographum esse. illū à cæteris differre. q̄ nō nimis cunctāter, exactāq; cura hi libri trāseundi: sed mediocri labore, diligētīaq; perdiscēdi.

¶ I. *Μεθοδος* semitam proprie significat: transfumitur ad cōpendiariam disciplinā, quo nomine suas iure vocat Aristoteles disciplinas. sunt enim breuissimæ: & cito nos ad rei de qua sunt, ducentes cognitionē. ¶ 7. 8. Duas cōtentiosi syllogismi ponit diffinitiones: q̄ homonyme dicatur. Nam est vnus qui seruat illationis legem, sed in probatione deficit, solū apparēs: & syllogismus dicitur. Alius est illationis legē omittens, siue probabilia sumat, siue sumat apparētia: & is nō syllogismus dicitur, sed apparēs syllogismus & cōtentiosus syllogismus. & vtroq; cōtentioso, vtitur sophista. & fecidus modus omnino ad sophisticā vergit, maxime si sumūt apparētia. primus autē aliquantum ad dialecticā. Et hi duo modi, ex numero 9. agnoscūtur. ¶ Nihil enim eorū quæ dicūtur probabilia in superficie, habet omnino phantasiā. probabile in superficie, quod cortice tenus verum esse videtur. at vero cū & introspicitur & diligētiori attentione, falsum esse deprehēditur. neq; oportet si quicquā exteriore apparentia statim probabile verūmq; esse se ostendet, omnimodam veritatis habere apparētiā. qualia sunt principia sophistarum & pseudographorum principia. vt si affirmatio aliqua vera est: omnē negationem eius, falsam esse oportere. id nō oportet vt in subcontrarijs. & quale id Socratis in Memnone, si ab aliqua linea fit quadrangulum, à dupla linea duplum fieri quadrangulum. ex quo iuuenem illufit. falsum enim id erat. tametsi in cortice, & secundum superficiem, puero verū esse appareret. & huiusmodi probabilia in superficie: innumera sunt si cui curæ sit gymnasticas altercationes, vel nostro tempore inspicere. quiscq; enim cum certamen aggreditur, sibi quoad potest talia confingit. sed de probabilibus in superficie nunc satis.

¶ Primi Topicorum Aristotelis quid intendit, & quæ ratiocinandi species, Cap. I.

P ropositum quidē negotij, est methodū inuenire: per quā poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus. & ipsi disputationē sustinētes: nihil dicem⁹ repugnās. Primū igitur dicendū quid est syllogismus, & quæ eius differētia: quomodo sumatur dialecticus syllogismus. hunc enim quærimus secundum propositū negotium. ¶ Est itaq; syllogismus: oratio in qua positus quibusdā aliquid aliud à positis ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt. ¶ Demōstratio vero est: quando ex veris & primis syllogism⁹ erit, aut ex talibus quæ per aliqua prima & vera eius quæ circa ipsa est cognitionis principū sumpserunt. ¶ Dialecticus autē syllogismus est: qui ex probabilibus est collectus. ¶ Sūt autē vera & prima: quæ nō per alia sed per seipsa fidē habent. Non enim oportet in disciplinaribus principijs, inquirere propter quid: sed secundū vnūquodq; principiorū ipsam per se esse fidē. ¶ Probabilia autem sunt quæ vidētur omnibus, aut plurimis, aut sapiētibus: & his, vel omnibus vel plurimis vel maxime familiaribus & probatis. ¶ Litigiosus autē: est syllogismus, ex ijs quæ vidētur probabilia, nō sunt autē. ¶ Et qui ex probabilib⁹ quidē aut ex ijs quæ vidētur probabilia: est apparens. Non enim omne quod videtur probabile: etiā est probabile. nihil enim eorū quæ dicuntur probabilia in superficie: habet omnino phantasiā. velut circa litigiosarum disputationū principia: accidit se habere. statim enim & sapius etiam eis qui parua videri possunt: manifesta est in his, falsitatis natura. ¶ Ergo prior quidē eorū (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiā syllogismus dicatur: reliquus vero litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem nō. eo q̄ videtur quidem ratiocinari: ratiocinatur autem minime. ¶ Amplius autē præter omnes (qui dicti sunt) syllogismos ex ijs quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaris: sūt paralogismi. quēadmodū in geometria, & huic cognatis: accidit se habere. ¶ Videtur autē hic modus differre à

dictis syllogismis. nā neq; ex veris & primis colligit pseudographus: neq; ex probabilibus. nā sub diffinitione nō cadit. neq; enim quæ oibus videntur sumit, neq; quæ pluribus, neq; quæ sapientibus. & his, neq; omnib⁹, neq; plurimis, neq; probatissimis: sed ex peculiarib⁹ quidem disciplinæ sumptis, non veris autem, syllogismum facit. nā eo q̄ aut semicirculos describit, non vt oportet, aut lineas aliquas ducit, non vt ducendæ sunt: paralogismū facit. ¶ Species igitur syllogismorum vt figuraliter sit complecti: dictæ sint. summam autem dicendo de oibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda: intantum nobis determinatum sit. eo q̄ de nullo eorū exactam rationem assignare deligimus: sed aliquantulum figuraliter de his volumus pertransire, omnino sufficiens arbitrans esse secundū propositam methodum posse cognoscere quoquo modo vnumquodq; illorum.

S econdi cap. scholia. tria ad quæ dialectice (quæ disciplina est ex cōmunibus differendi) vtilis est. ¶ 13. Id à scientia differt. primo q̄ sciētia omnis ex proprijs ratiocinationes habet: dialectice autē suas necit ex cōmunibus. secundo q̄ scientiæ ex solis necessarijs: dialectice vero interdum ex necessarijs, & interdum ex verisimilibus. qualis maxime ea pars est qua vtuntur rhetores. Quo fit vt non sit proprium dialecticæ opinionem facere: sed potius aggignere dialecticam fidem. quæ si ex necessarijs, & non secus incerta q̄ scientia: in hoc tamen à scientia distat, q̄ illa fides ex cōmunibus nulliq; scientiæ addictis, scientia vero ex proprijs aggignitur. opinionem autem facere infirmiori ipsius dialecticæ parti competit, & qua minus vtuntur philosophi. Tercio dialectice omnibus vtitur argumentationis speciebus, & syllogismo & enthymemate, inductione, & exemplo: scientia autem solis duabus syllogismo videlicet scientifico, atq; enthymemate. Et tria ad quæ vtilis est: appellat Aristoteles *γυμνασίας ἐν τεύξεσιν καὶ κατὰ φιλοσοφίαν ἐπισήμας*. hoc est exercitationes: colloquia, & secundum philosophiam disciplinas. Exercitationes, conflictus gymnasticos, qui in ludo literario fiunt: intelligere debemus. colloquia: vt confabulando, aut conuiuando, aut in huiusmodi congressionibus occurrit quicquam, aut recreationis, aut alicuius vtilitatis gratia, differendum. disciplinæ secundum philosophiam: sunt scientiæ quæ partes sunt ipsius philosophiæ.

¶ Ad quot vtilis dialectica, differendiq; disciplina. Cap. I I.

C onsequens autem erit ijs quæ dicta sunt: dicere ad quot & quæ, vtile sit hoc negotium. Est autem ad tria. ad exercitationes. ad colloquia. ad eas (quæ secundum philosophiam sunt) disciplinas. Quod igitur ad exercitationem sit vtile: ex his perspicuum est. methodum enim habentes, facile de proposito argumētari poterimus. Ad colloquia vero eo quod multorum annuerantes opiniones: non ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis fermocinabimur ad eos, transmutantes quicquid non bene, videntur nobis dicere. Ad secundum philosophiam autem disciplinas: quod potentes ad vtraque dubitare, facile in singulis intuebimur verum & falsum. præterea autem ad prima eorum quæ in vnaquaq; disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundū propositam disciplinam principijs: impossibile est dicere aliquid de ipsis, eo quod prima principia sunt omnium. per ea vero (quæ sunt circa singula) probabilia, necesse est de illis transigere. id autem proprium maxime peculiare dialecticæ est. nam cum sit inquisitiua: ad omnium methodorum principia viam habet. Habebimus autem perfecte methodum quando perinde habebimus ac in rhetorica & medicina, & huiusmodi facultatibus. hoc autem ex ijs quæ contingunt, facere quæ eligimus. nam neque rhetor omni ex modo persuadebit, neque medicus sanabit: sed si ex ijs quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter eum disciplinam habere dixerimus.

T ercij cap. scholia. conclusiones duæ. diuisio vna. amotio dubij, differētia vna. corollarium vnum. ¶ 15. Ex quibus orationes & quibus syllogismi. orationes hic appellamus disputationes: quibus quicquam differimus, aut in conflictibus gymnasticis, aut in colloquutionibus, aut circa principia alicuius disciplinæ. ea enim de quibus sunt syllogismi: prædicata sunt quæ quæruntur de subiectis. illa autem aut genus, aut proprium, aut accidens sunt. & ex eisdem genere videlicet proprio, aut accidente: omnis disputatio dialectica est. Et per genus, genus & differentiam generalem: quæ quidem de pluribus speciebus prædicatur, intelligimus. per proprium, proprium quarto & diffinitionem. per accidens, alios modos proprij, & accidens nullo

modo proprium. & nō est intelligendum omnē disputationem dialecticā de his quatuor, genere, diffinitione, proprio & accidente agitari: sed vna de vno est aut pluribus, & altera de altero. verū & hæc ex sequētib⁹, ex numero 37 euadent exploratoria. ¶ Proprium, aut terminū. nomine termini: hic semper, & in sequētib⁹ diffinitio audiēda est. ¶ 19. Aequalia numero problemata & propositiones dialecticas esse: id intelligitur secundū speciē. Nam vt sunt quatuor numero species problematū, scilicet problema termini diffinitionisq; problema proprii, problema generis, problema accidentis: ita quoq; quatuor numero species sunt. propositionū dialecticarū, videlicet propositio dialectica termini, propositio proprii, propositio generis, & propositio accidentis, nā ab omni specie problematis propositionem dialecticā: & cōtrā, ab omni specie propositionis problema dialecticū elicies. at si ad singula respicias: nō oportet ab omni problemate propositionem dialecticā elicere. vt ex numero 47 huius agnoscas. speciē igitur hoc in capite & numerū speciē respicere debemus: non etiā singularium, atomorūmq; & indiuiduorū. ¶ Mutans modū: interrogādi scilicet. nā interrogatio problematis, vtrancq; oppositorū partem claudit: propositionis autem, alteram duntaxat.

¶ Ex quibus & quot, disceptatio dialectica constet. Cap. III.

Primum igitur considerādum: ex quibus est methodus. si quidē sum- 14
pserimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes, & de quibus syllogis-
mi, & quomodo his abundemus: habebimus sufficienter propositum.
¶ Sunt autem numero æqualia & eadem ea ex quibus orationes, & de 15
quibus syllogismi. fiunt enim orationes ex propositionibus. de quibus autem syl-
logismi fiunt: problemata sunt. Omnis autem propositio & omne problema: aut
proprium, aut genus, aut accidens indicat. etenim differentia cū est generalis: cū
genere ordinanda est. ¶ Quoniam autē proprii hoc quidem quid est esse signifi- 16
cat, illud autē non significat: diuidatur proprium in vtrasq; prædictas partes. &
vocetur illud quod quid erat esse significat, terminus: reliquum vero secundum
communem de ipsis assignatā nominationem, nuncupetur proprium. manifestū
igitur ex ijs quæ dicta sunt quæ secundū præsentem diuisionē quatuor omnia acci-
dit fieri: aut proprium, aut terminū, aut genus, aut accidens. ¶ Nemo autem nos 17
opinetur dicere quæ vnumquodq; horum secundum se dictum, propositio vel pro-
blema est: sed quæ ab his & problemata & propositiones fiunt. ¶ Differunt autem 18
problema & propositio modo. nā cum sic dicitur: putāsne animal gressibile bipes
diffinitio est hominis? & putāsne animal genus est hoīs? propositio fit. si autem,
vtrum animal gressibile bipes diffinitio est hominis an non? problema fit. simili-
ter autem & in alijs. ¶ Quare merito æqualia numero problemata & propositio- 19
nes sunt. nā ab omni propositione problema efficiens, mutans modum.

Quarti cap. scholia. Quid terminus. quid termino attinens. quid proprium simpliciter. quot
modi proprii nō simpliciter. quid genus. quid generi attinens. duæ accidentis finitiones.
quæ potior. quæ attinent accidenti. proprium aliquando, & ad aliquid: accidentia esse.
¶ 21. Accommodatum tamen termino: attinens termino, attinens diffinitioni, an-
nexum adiunctūmq;. ¶ 22. Proprium simpliciter: id est quod à Porphyrio proprium quarto mo-
do nominat. & propriū nō simpliciter trib⁹ alijs modis expressit. nā propriū ad aliquid, primo &
secūdo: propriū vero aliquādo, tertio expressit modo. ¶ 29. An quæ secundū voluptatē. ἀπάλευσις
fruitionē significat. quo vocabulo p voluptate hic videt vsus Aristoteles. quia voluptatū sit fruitio.
intelligibilior enim quæstio si hoc modo formetur: vtrum est secundū virtutē an quæ secundum
voluptatē, suauior vita: q̄ si isto: vtrum quæ secundū virtutem, an quæ secundū fruitionem, suauior,
iucundiorve vita: attamen siue hoc, siue illo modo formetur: idem valeat, idēmq; præterdat.

¶ De termino, proprio, genere & accidente. Cap. IIII.

Terminus.

Dicendum autem: quid terminus, quid proprium, quid genus, quid 20
accidens. ¶ Est autem terminus quidem oratio quid erat esse signi- 21
ficans. Assignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro ora-
tione. possibile est enim & eorum quæ sub oratione significantur
quædam diffiniri. quicumque autem quolibet modo nomine assi-
gnationem faciunt: manifestum quoniā non assignant ij rei diffinitionem. eo quæ
omnis diffinitio: oratio quædam est, accommodatum tamen termino & huius-
modi ponendū est. vt quæ honestū est decens. similiter autē & vtrum idē sensus &

disciplina, vel diuersum etenim circa diffinitiones vtrum idem vel diuersum,
plurima fit imoratio. Simpliciter autē accommodato termino oīa dicant: quæ sub
eadem disciplina cū diffinitionib⁹ continent. quæ autem oīa quæ nunc dicta sunt,
huiusmodi sunt: manifestū ex his. Potentes enim quæ idem & quæ diuersum dispu-
tare: eodem modo & ad diffinitiones argumentari facile poterimus. nā ostenden-
tes quæ nō idem est: interimentes erimus diffinitionē. nō tamen cōuertitur quod
nunc dictum est. nō enim sufficiens est ad astruendum diffinitionem, ostendere

22 idem esse. attamen ad destruendū, sufficiens est ostendere quæ nō idem est. ¶ Pro-

Proprium

23 prium autē est quod nō indicat quid est esse: soli autem inest & cōuersim prædi-
catur de re. vt proprium est hoīs grāmatics esse susceptiuum. nā si homo est: &

24 grāmatics susceptibilis est: & si grāmatics susceptiuum est: & homo est. ¶ Ne-
mo enim proprium dicit: quod cōtingit alij inesse. vt homini dormire: ne quidē
si forsitan p aliquod tēpus inest soli. Si autē forte dicat aliquid talium propriū:
nō simpliciter, sed aliquādo, vel ad aliquid dicitur. nā ex dextris quidem esse:
aliquādo proprium est. bipes autem ad aliquid proprium est dictum. vt homini
ad equum, & canem. Quod autē eorum quæ contingunt alij inesse: nullum con-
uersim prædicat, manifestum est. nō enim necessarium est si quid dormit: hoīem

25 esse. ¶ Genus autē est quod de plurib⁹ & differentib⁹ specie in eo quod quid est
26 prædicat. In eo quod quid est prædicari ea dicunt: quæcunq; conuenit eum qui
interrogatus est reddere quid est quod propositum est. quemadmodū de homine
cōuenit eum qui interrogatus est, quid id est quod propositum est: dicere quæ ani-
mal. ¶ Generi autem accommodatum est vtrum in eodem genere aliud alij an in
altero sit. Nam & huiusmodi sub eadem methodo cadit cum genere. disputātes
enim quæ animal genus hominis similiter & bouis: disputātes erimus quoniā hæc
in eodem sunt genere. si autē alterius quidem ostendamus quæ genus est, alterius

Genus.

27 autem quæ non est: disputātes erimus quoniā nō in eodem genere hæc sunt. ¶ Ac-
cidens autem est quod nihil horū est, neq; diffinitio, neq; proprium, neq; genus:
28 inest autem rei. ¶ Et quod contingit inesse cuius vni, & eidem: & nō inesse. vt se-
dere contingit inesse alicui eidem & nō inesse. similiter autem & album. nā &
29 idem nihil prohibet quādoq; album, quandoq; non album esse. ¶ Est autem ac-
cidentis diffinitionum secunda melior. nam cum dicitur prima, necessarium est
si debet quis intelligere: præscire quid est terminus, & genus, & proprium. secun-
da autem perfecta est ad cognoscendum (quid est quod dicitur) per se. ¶ An-
nectantur autem accidenti & quæ ad seinuicem sunt cōparationes quolibet mo-
do ab accidente dictæ. vt vtrum honestū, an quod confert, expetibilius. & vtrum
quæ est secundum virtutem an quæ secundū voluptatem suauior vita: & si quid
aliud similiter his est dictum. in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum
30 accidit: quæstio fit. ¶ Manifestum est autem ex his: quoniam accidens nihil pro-
hibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri. vt sedere cum sit accidens, quan-
do quis solus sedet: tunc aliquando proprium erit. solo vero sedente: ad non se-
dentes proprium. quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, pro-
prium fieri: simpliciter autem proprium non erit.

Accidens.

Quinti cap. scholia. conclusiones duæ. corollarium vnum. ¶ 31. Et quod sub diffinitione: diffi-
nito. claudit diffinitio simul nonnulla, quæ alia sigillatim. nā claudit essentia & in quid præ-
dicari: quod & genus. & omni & soli: quod proprium. & inesse: quod & accidens. inest enim quod
verè de aliquo dicitur.

¶ Quod cætera prædicata aliquid claudant eorū quæ diffinitio cōtinet. Cap. V.

31 **N**on lateat autem nos quoniam quæ ad proprium & genus & accidens
omnia dicuntur: & ad diffinitiones conueniet dici. Ostendentes enim
quoniam non ei soli inest quod est sub diffinitione (quemadmodum
& in proprio) aut quoniam non genus quod assignatum est in diffi-
nitione aut quoniam non inest, aliquid eorū quæ in diffinitione dicta sunt) quod

quidem & in accidēte dici potest) interimētes erimus diffinitionē. Quare secundum prius assignatā rationem: oīa erunt quodāmodo diffinitioni accōmodāda quæ enumerata sunt. ¶ Sed nō propter hoc vnā in omnibus vniuersalem methodum quærendum. neq; enim facile inuenire hanc est: & si inueniatur, omnino obscura & insuauis planē fuerit ad propositum negotium. Propria vero in vnoquoq; determinatorū generū assignata methodo, facile ex ijs quæ circa vnūquodq; propria sunt: decursus propositi fieri possit. ¶ Quare vniuersaliter figura quidem (quemadmodum dictū est prius) diuidendū est. reliquorū autem ea quæ maxime sunt singulis peculiaria: annectendum, diffinitioni & generi accommodata ea nuncupātes. penē autem adiuncta sunt: quæ dicta sunt ad singula.

Sexti cap. scholia. Tres modi eiusdem. instantia. idem numero maxime esse idem: & quo modo diducitur. ¶ 36. Qui illam diffinitionem homini dabant animal gressibile bipes: de eo gressibili intelligi volebant, quod solum est gressibile non etiā volatīle aut reptīle. Vt & æquipedum diffiniunt triangulum qui duo latera habeat æqualia, sed solum duo. Plerunq; enim particulam excipientem (cuiusmodi est solum, duntaxat, aut similes) intelligunt: non apponunt autē. ¶ Ex transsummentibus: ex cōmutantibus. vt cū inter sedentes sit Petrus: iubeo vt quis dicat Petro ad me veniat. si is cui iussi nō intelligat, quisnā eorum sit Petrus: cōmuto appellationē & ex accidente nuncupabo eū qui sedet in ordine secundus, aut aliquid simile (q̄ ipse ab accidentaria nuncupatione magis intelligat) id enim est nuncupationem transsumere atq; cōmutare.

¶ De eodem.

Cap. V I.

Primum autem omnium de eodē determinādum: quotiens dicitur. Videbitur autem idem vt figuraliter sit sumere: tripliciter diuidi. Numero enim aut specie, aut genere: idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura: res autē vna. vt indumētum & vestis. Specie autē quæ cum sint plura: indifferentia sunt secundum speciem. vt homo homini, equus equo. nā huiusmodi specie dicuntur eadem: quæcunq; sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem: quæcunq; sub eodē genere sunt. vt equus homini. ¶ Videbitur autem ab eodem fonte aqua quæ eadē dicitur: habere aliquā differentiā præter dictos modos. Non tamen, sed & huiusmodi in eodē ordinetur ijs quæ secundum vnā speciem quoquo modo dicta sunt. omnia enim talia cognata & affinia sibijnuicem videntē esse. nā omnis aqua omni aquæ eadē specie dicitur: eo q̄ habeat quandā similitudinem. ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt: q̄ eo q̄ vehementior sit similitudo. quare nō separamus idē ab ijs quæ secundū vnā speciem quoquo modo dicuntur. ¶ Maxime autē indubitāter quod vnum est numero: idē ab oībus videt̄ dici: solet autem & hoc assignari multipliciter. propriissime autē & primo quando nomine, vel termino idem: assignatum fuerit. vt vestis indumento. & animal gressibile bipes, homini. Secundum autem, quando proprio. vt disciplina susceptibilis homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertium vero quando ab accidēte. vt sedens vel musicū Socrati. omnia enim hæc vnū numero volunt significare. Quod autem verū sit quod nunc dictū est: ex transsummentibus nuncupationes maxime quis dicat. sæpe enim præcipientes noīe vocare aliquē sedentium: transsumimus. quādo forte is nō intelligit cui præceptum facimus: tanq̄ ab accidente, ipso magis intelligente. & iubemus sedentem, vel disputantem vocare ad nos, manifestum q̄ eundem opinātes & secundum nomen & secundū accidens significare. ergo idem quemadmodum dictum est tripliciter diuidatur.

Septimi cap. scholia. conclusiones duæ. ¶ 38. Cum posito homine queritur quid homo est, cum responsioni adhibetur hominem esse, aut animal esse: quid est, essentiāq; respondemus. at accōmodatius respondemus animal q̄ hominem. ridiculum ferme fuerit: cum de quopiam quid est interrogas, idem respondeas. nā responsio manifestandi, dilucidūmq; faciendū id quod queritur gratia adhiberi solet. at tamen si de homine respondeas hominē esse: quid respondes. siue etiā genus hominis (vt animal) de homine: quid est, responsio tua designat. sed quando idem de alio (vt album, cubitale: de homine) respondes: non quid est, sed quale, & quantum, ex responsione designas. & hæc intellectu sunt perfacilia.

¶ Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente: & vbi illa reperiantur. Cap. V I I.

Quoniam autē ex prius dictis sunt orationes: & per hæc, & ad hæc vna quidem fides est per inductionem. Si enim quis cōsideret vnāquāq; propositionū & problematum: apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllogismū. necesse est enim omne quod de aliquo prædicatur: aut cōuersim de re prædicari, aut non. & si cōuersim prædicatur: terminus erit vel proprium. Nā si significat quid est esse: est terminus. si autē non significet: proprium. hoc enim erat proprium quod cōuersim prædicatur: nō significans quid est esse. si autē nō cōuersim prædicatur de re: aut ex ijs quæ in diffinitione, subiecti dicunt̄, est aut non. & si est ex ijs quæ in diffinitione dicuntur: genus aut differentia erit, eo q̄ diffinitio ex genere & differentijs est. si vero ex ijs nō est quæ in diffinitione dicunt̄: palam est quoniā accidens erit. nam accidens dicebat̄ quod neq; terminus, neq; genus, neq; proprium: inest autem rei. ¶ Post hæc autē oportet determinare genera prædicamentorū in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ. sunt hæc autem numero decem: quid est, quantum, quale, ad aliquid, vbi, quādo, situm esse, habere, facere, pati. semper enim accidens & genus & proprium & diffinitio in vno prædicamentorum horum erit. nā omnes ab his propositiones: aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorū significant. Manifestum est autem ex eisdem: quoniam quod quid est significans quandoq; quidem substantiam significat, quandoq; autem quale, quandoq; vero aliquod aliorum prædicamentorum. nā quando posito homine dixerit q̄ posito est hominem esse vel animal: & quid est dicit, & significat substantiam. quando colore albo posito dixerit quod posito est album esse vel colorem: quid est dicit & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita dixerit quod posito est cubitale esse magnitudinem: & quid est dicit, & quantum significat. similiter autem & in alijs. vnumquodq; enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc: quid est significat. quando autem de alio, non quid est significat: sed quantum aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus: hæc & tanta sunt. Quomodo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus: post hæc dicendum.

Octavi cap. scholia. conclusiones duæ. diffinitio vna. ¶ 39. Illa autem nemo ponet: illa quæ nullis videt̄ur, nemo dabit. quis eīm dabit hominem esse lapidē? & ex opposito quæ oībus aut plurimis sunt manifesta, quis interrogabit: nisi velit apparere ridiculus: vt vtrū homo aīa est: vtrum mare salum est? ¶ 41. In similitudine quod Aristoteles dicit in parabola: ea similitudo dicitur, cum rerum genere differentium sit cōparatio. Vt haud secus exarsit conspecta virgine Teireus: q̄ si quis canis ignem supponat aristis, Aut frondem, positāsq; cremet fœnilibus herbas.

¶ De propositione dialectica.

Cap. V I I I.

Primum igitur determinetur quid est propositio dialectica, & quid problema dialecticum. Non enim omnem propositionem, nec omne problema: dialecticum ponendum. nullus enim offeret qui mentem habeat, quod nulli videtur: nec proponet quod omnibus est manifestum, vel plurimis. nā hæc quidem non habent dubitationem: illa autem nemo ponet. ¶ Est autem propositio dialectica: interrogatio probabilis, aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his, vel omnibus, vel plurimis, vel maxime familiaribus non inopinabilis. Ponet enim aliquis quod videtur sapientibus: nisi id contrarium sit, multorum opinionibus. ¶ Sunt autem propositiones dialecticæ: & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ videntur esse probabilia secundum contradictionem protensa, & quæcunq; opiniones sunt secundum artes inuentas. si enim probabile est eandem esse contrariorum disciplinam: & sensum eundem esse contrariorum probabile apparebit. &

si vnā numero grāmaticen esse:& tibicinariam vnā. si autem plures grammat-
cas:& plures tibicinarias.omnia enim similia & cognata hęc videntur esse.Simi-
liter autem & ea quę probabilibus sunt contraria secundū contradictionem pro-

tenfa, probabi-
lia videntur. si
enim pbabile
est q̄ oportet a-
micis benefa-
cere: & q̄ non
oportet amicis
malefacere, p-
babile est. est au-
tem contrariū
quidē q̄ oportet
malefacere
amicis: secundū
cōtradictionē
autē q̄ nō oportet
amicis male-
facere. Simi-
liter autē & si
oportet amicis
benefacere: ini-
micis nō oportet.
est autē & hoc
secundum cōtra-
dictionē cōtrario-
rū. nā contrarium
est q̄ oportet ini-
micis beneface-
re.similiter au-
tem & in alijs.

Probabilia		Improbabi.
Amicis oportet benefacere.	Contraria	Amicis oportet malefacere.
Amicis oportet benefacere.	Contraria	Inimicis oportet benefacere.
Nō oportet amicis malefacere.	Contraria	Nō oportet amicis benefacere.
Nō oportet inimicis benefacere.	Contraria	Nō oportet amicis benefacere.

Diagonals: Secundum se, Probabile, p̄tē secundū cōtradictionē, p̄tē secundū cōtra-

Probabile au-
tem & in similitudine apparet:etiā contrarium de cōtrario. vt si oportet amicis
benefacere:& inimicis oportet male.apparebit & contrariū hoc quod est amicis
benefacere:ei quod inimicis male.vtrum autē secundum veritatem se habeat vel
non:in ijs quę de contrario dicentur,ostendetur. Palam autem quoniā & quę
cunq; opiniones secundum artes sunt:dialecticę propositiones sunt.ponet enim
aliquis ea quę videntur ijs qui in eis probati sunt.vt de his quidem quę in geo-
metria,vt geometer. de illis autem quę in medicina,vt medicus.

Noni cap.scholia.diffinitio problematis.eius per singulas partes declaratio.diffinitio posi-
tionis.conclusiones tres. ¶43. Problema dialecticum literalia quędā contēplationis in-
terrogatio est ad electionem aut fugam,qualia sunt problemata moralia & ciuilia:aut ad
veritatē & sciētiam,qualia sunt naturalia.& eorū quędā quęrunť propter se,quę dignā
satis habent in se contēplationē:alia nō propter se sed aliorū gratia,vt pote quę dignitatē in se sus-
ficientem nō habent,vt ingerant inquisitionis laborem.Et problematū quoddā est de quo neutro
modo neq; q̄ verū quidē sit,neq; q̄ falsum opinamur.de quo(vt paulopost inquit Aristoteles)ra-
tionē nō habemus cū quippiā arduū sit:& difficile arbitramur causam assignare posse.quoddā etiā
de quo multitudo sapiētibꝰ,aut sapiētes multitudini,aut multitudo multitudini,aut sapiētes sapiē-
tibus cōtrario cōcipiunt modo.hęc ea sunt problemata:de quibus cōtrarij sunt,habentūq; syllogis-
mi.sed hęc ex declaratione Aristotelis:patecunt sufficiēter.Et problema nō tā contēplatio,q̄ enū-
ciatio,interrogatiōve est cōtēplationē designās.vt vtrū mūdus æternus sit an nō:& insequēti cap.
positio non tā suspicio existimatiōq; alicuius domestici philosphiæ q̄ enūciatio interrogatiōve il-

Iam denotans.vt vtrum cuncta fluant,omnisque vagans formetur imago,vt voluere Pythagoras
Samius atque Heraclitus Ephesius, an secus? vt ex numero 18 huius agnoscas. sed hęc non tam
contentionem q̄ rectam intelligentiam desiderant. ¶46. Positio est opinio admirabilis.quod hic
dicitur admirabilis,Aristoteles παράδοξος habet:quod præter opinionem & mirabile signifi-
cat.quod numero 40 in diffinitione propositionis dialecticę versum est inopinabile. propositio
enim dialectica: minime paradoxa & præter opinionem esse debet.cum tamen quis allerit talia,
admirandū videtur.non iniuria paradoxon admirabile interpretatur.æque tamen valuisse si præ-
ter opinionē & inopinabile,hoc in loco versum fuisset.Et adiecit Aristoteles alicuius familiarium,
notorūq; & domesticorum in philosophia. nam si de familia eorum qui in philosophia probati
sunt non esset is qui paradoxon & inopinabile poneret:minime deceret huiusmodi absurditatem
curare,neq; dignum esset vt id positio diceretur.nam curare(inquit)de quolibet proferēte ea quę
contra,præterq; opiniones sunt:stultum est. ¶49.Hęc autem magis quā secundum facultatem
exercitatuam,hęc inquam quę ab ostensione sui sunt quāremotissima vt circulum quadrare,&
sphærę equum cubum assignare,aut similia:maiores habent suę cognitionis difficultatem quā
ad gymnasticam & differendi disciplinam attineat.& contra quę nimium cognitioni vicina sunt:
si quis ostendere laboret,nihil aliud facere videatur quā cognita docere, & iuxta adagium:in re
non dubia, testibus vti non necessarijs.

De problemate dialectico & positione dialectica. Cap. I X.

Problema autem dialecticum:est speculatio intendens,vel ad electio-
nem & fugam,vel ad veritatem & scientiam,aut per se,aut vt admi-
niculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinatur,
aut contrarie plerique sapientibus,aut sapientes plerisque,aut vtrique
ijdem eisdem. ¶Quędam enim problematum vtile est scire tantum ad eligen-
dum,vel fugiendum.vt vtrum voluptas sit eligenda an non? Quędam autem ad
sciendum tantum. vt vtrum mundus æternus sit an non? Quędam vero ipsa
per se quidem ad neutrum horum: adminiculantia autem sunt ad aliqua ta-
lium.pleraque enim ipsa quidem per se non volumus cognoscere: sed aliorum
gratia.vt per illa, aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata & de
quibus contrarij sunt syllogismi. dubitationem enim habent vtrum sic se ha-
bent an non sic:eo quod de vtrisque sunt rationes suasibiles.Et de quibus ratio-
nem non habemus, cum sint magna:difficile arbitantes esse propter quid assi-
gnare. vt vtrum mundus sit æternus, an non? nam huiusmodi quæret aliquis.
¶46 Problemata ergo & propositiones(vt dictum est)determinata sint. ¶Positio est
opinio admirabilis alicuius familiarium secundum philosophiam. vt quod non
est contradicere:quemadmodum dixit Antisthenes.& quod omnia mouentur:
secundum Heraclitum. aut quod vnum est ens:quemadmodum Melissus dixit
(nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est)
aut de quibus rationem habemus contrariam opinionibus.vt quoniam non om-
ne quod est:vel factum est,vel æternum,quemadmodum sophistæ dicunt.Nam
musicum,grammaticum esse:neq; factum,neq; esse æternum.Hoc enim & si ali-
cui non videatur: videbitur vtrique eo quod rationem habeat suasibilem. ¶Est
igitur & positio quidem problema:non autem omne problema positio.eo quod
quędam problematum talia sunt de quibus neutro modo opinamur.Quod au-
tem est & positio problema manifestū est.necesse est enim ex ijs quę dicta sunt;
aut plures sapientibus circa positionē dubitare, aut vtroslibet sibimet, eo quod
opinio quędam admiranda positio est. Penē autem nunc omnia dialectica pro-
blemata:positiones vocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum.non
enim nomen effingere volentes diuisimus sic ea:sed vt nō lateant nos,cum quę-
dam eorum sint differentia. ¶Non oportet autem omne problema nec omnem
positionem considerare:sed quam dubitabit aliquis eorum qui ratione egent &
non pœna,vel sensu. Nā qui dubitant vtrum oporteat deos honorare & paren-
tes diligere, an non? pœna indigent. qui vero vtrum nix alba, an non? sensu.
¶49 ¶Neque vero quorum propinqua est demonstratio: neque quorum valde lon-
ge.nam illa quidem non habent dubitationem:hęc autem magis quā secun-
dum facultatem exercitatuam.

Decimi cap. scholia. quid inductio. & quo, ad syllogismum se habeat modo. ¶ 50. Est autem inductio quidem hæc: illa autem syllogismus. Vna species orationis disceptationisque dialecticæ est inductio dialectica: altera vero dialecticus syllogismus. & ad syllogismum dialecticum, enthymema dialecticum reuocamus: ad inductionem vero, exemplum dialecticum. erunt igitur orationis dialecticæ species duæ perfectæ, & duæ imperfectæ: sed imperfectæ perfectarum nomine subaudiuntur. nec ab re quidem. nam philosophorum est, oppositorum eandem facere disciplinam.

¶ De speciebus differendi, dialecticæq; disputationis. Cap. X.

Determinatis autem his oportet diuidere: quot dialecticarum disputationum sunt species. Est autem inductio quidem hæc: illa autem syllogismus. Et syllogismus quidem quid est: dictum est prius. Inductio vero est à singularibus ad vniuersalia accessio. vt si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui est eruditus in vnoquoque, optimus. ¶ Est autem inductio verisimilior & clarior & secundum sensum notior, & pluribus communis. syllogismus autem valentior, & ad contradicentes efficacior. Ergo genera de quibus disputationes & ex quibus: quemadmodum ante dictum est determinata sint.

Vndecimi cap. scholia. quatuor instrumenta abundandi ad differendum. tria postrema, primo re ipsa coincidere. ¶ 53. Sunt autem & modo quodam etiam tria horum: scilicet quoties quodq; dicitur, multiplici (sue distinctio, differentiarum inuentio, & similium confideratio: quodam modo, reque ipsa propositionum sumptiones. & id intueri perquam facile. ¶ Et habile ad bonam habitudinem. Id dicit Aristoteles καὶ τὸ ἐυεκτήκων ἐστὶν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν ἄλλοις. & euecticon bene habituatam, habileve designat, sed non facile succurrit verbum latinum: euectia autem bonam habitudinem. nam euectia bene & euectia habitudinem significat. proinde vetus interpres, duo vocabula illa dimiserat intranslata hoc pacto: & euecticon ad euectiam. Et maxime, habile & bonam habitudinem, ad bonas corporis potentias naturalisque affectiones desumere solent: quales sunt qui agiles sunt, qualisque sunt qui neque nimium macilenti exesique, neque nimium pingues sunt: sed in aditam potentiam bonæ corporis habitudinis effectricem retinent. & id etiam ex numero 62 huius. sed hæc alterius sint professionis.

¶ De instrumentis: quibus syllogismorum copiam nobis ad differendum suppeditamus. Cap. XI.

Instrumeta abundandi ad differendum.

Instrumenta autem per quæ abundemus syllogismis, sunt quatuor. 54 Vnum quidem: propositiones sumere. Secundum autem: quotupliciter vnumquodque dicitur, posse distinguere. Tertium: differentias inuenire. Quartum autem: similitudinis consideratio. ¶ Sunt 55 autem & modo quodam etiam tria horum: propositiones. Est enim vnumquodque eorum propositionem facere. vt quod eligendum est honestum, vel delectabile, vel utile. & quod differt sensus à disciplina: eo quod amittenti eam, possibile est rursus sumere, illum autem impossibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem: & habile ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio: ab ijs quæ multipliciter dicuntur. secunda: à differentijs. tertia vero: à similibus.

Dodecimi cap. scholia. de sumptione propositionum præcepta octo. ¶ 54. Quotquot modis determinatum est in propositione: in capite propositionis dialecticæ, numero 40.

¶ De sumptione propositionum. Cap. XII.

Sumptio propositionum.

Ergo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum: & horum, & omnium, vel plurimorum, vel notissimorum. ¶ Aut etiam contrarias apparentibus, & quæ 55 cunque opiniones secundum artem sunt. at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus, secundum contradictionem: quemadmodum dictum

56 est prius. ¶ Utile est autem & facere eas in eligendo non solum quæ sunt probabiles: sed & similes eis, vt quod contrariorum idem est sensus. nam & scientia contrariorum est eadem. Et quod videmus suscipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs sensibus sic est. nam & audimus suscipientes aliquid non emittentes, & olfacimus eodem modo. similiter autem & in alijs. ¶ Amplius. Quæcunque in omnibus vel plurimis videntur: sumendum vt principium, & apparentem positionem. nam ponunt qui non conspiciunt: in aliquo non sic. ¶ Eligere autem 59 oportet & ex scriptis disceptationibus. ¶ Descriptiones autem facere in vnoquoque genere supponentes seorsum (vt de bono, aut de animali, & de bono omni) incipientem à quid est. ¶ Annotare autem & singulorum opiniones. vt quod Empedocles quatuor dixit elementa corporum esse. ponit enim aliquis quod ab aliquo probato dictum est. Sunt autem (vt figuraliter sit complecti) propositionum & problematum partes tres. nam aliæ sunt morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales. morales quidem sunt huiusmodi, vt vtrum oporteat parentibus magis an legibus obedire: si dissentiant. rationales vero, vt vtrum contrariorum eadem disciplina an non. naturales autem, vt vtrum mundus sit æternus necne. Similiter autem & problemata. At vero quales sint singulæ earum quæ dictæ sunt: diffinitione quidem non facile assignare est de ipsis. est autem ea (quæ per inductionem est) assuetudine tentandum cognoscere vnamquamque earum: secundum prædicta exempla consideranti. Ad philosophiam igitur, secundum veritatem de his negotiandum. dialectico autem modo, ad opinionem. ¶ Sumenda autem 61 quammaxime vniuersales propositiones omnes & vna facienda multæ. vt quod oppositorum eadem disciplina. deinde quod contrariorum, & quod ad aliquid. Eodem modo & ipsæ rursus diuidendæ: quousque contingere potest diuisio. vt quod boni & mali, & albi & nigri, & frigidi & calidi. similiter autem & in alijs. De propositionibus igitur sufficiant prædicta.

Decimertij cap. scholia. de multiplice præcepta decem & septem. ¶ 71. In exemplo Aristotelis vbi positum est equus: ponebatur ὄνος, quod asinum significat. ὄνος enim apud Græcos asinum significat & molam inferiorem quæ continet grana: quæ molienda, conterendaque imponuntur. sic & animal vno modo est: & alio modo vas est. Sed illud latine locutioni accomodatam non est. nam asinus apud Latinos homonymum non est ad animal, & ad vas. Equus autem illo modo fortassis inuenitur homonymum, pro animali passim, vt Vergilius. Portat equus, cristaque tegit galea aurea rubra. Pro vase, idem, Aut aliquis latet error: equo ne creditur Teucris. Significat enim hic ingentem illam Epei machinam, & ingens vas: cuius latebras multi milites compleuerant, ad extrema Troiæ excidia concinnatum. ¶ Subalterna: quæ sub eodem summo genere sunt. ¶ 73. Proprium: quod conuenit vni & non alteri. vt datis duobus compositis quæ diffinituri debeant, corpus candidum & vox candida: proprium primo, corpus. proprium secundo, vox.

¶ De multiplicis distinctione. Cap. XIII.

62 **I**psum autem quotupliciter negotiandum est non solum quæcunque dicuntur secundum alium modum: sed & rationes eorum tentandum assignare. vt non solum quod bonum alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, habile autem & salubre: sed quod & illa quidem eo quod ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eo quod effectiua alicuius, & non eo 63 quod qualia quædam illa sunt. similiter autem & in alijs. ¶ Vtrum autem multipliciter aut vno modo specie dicitur: per hæc considerandum. Primum quidem in contrario perspicendum: si multipliciter dicitur, siue specie, siue nomine dissonet. Quædam enim statim & nominibus alia sunt. vt acuto in voce contrarium est, graue: in magnitudine autem obtusum. patet igitur quod contrarium acuto multipliciter dicitur. si autem hoc: & acutum. nam secundum vtrumque horum aliud erat contrarium. non enim idem acutum, erit obtusum & graui contrarium. vtrique autem acutum contrarium. Rursus graui in voce quidem contrarium acutum: in magnitudine autem leue. quare multipliciter graue dicitur: eo quod &

Multiplicis distinctio, siue quotupliciter.

contrarium. Similiter autem & pulchro: ei quidem quod in animali, turpe: ei vero quod est in domo, perniciosum. quare æquiocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat: specie autem manifesta in eis statim differentia est. vt in claro & obscuro. vox enim clara & obscura dicitur. Similiter autem & color. ergo nominibus quidem nihil dissonant: specie autem manifesta in eis statim differentia est. non enim similiter & color clarus dicitur & vox clara. manifestum autem id est & per sensum. nam eorum quæ eadē sunt specie: idem sensus. at clarum quod est in voce & in colore, non eodem sensu iudicamus. sed hoc quidem visu: illud autem auditu. Similiter autem & acutum & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus. sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neq; hæc dissonant nominibus: neq; in seipsis neq; in contrarijs. obtusum enim est contrarium vtrique. ¶ Amplius. Si huic quidem est aliquid contrarium: illi autem simpliciter nihil. vt ei quæ est à potu delectationi: ea quæ est à siti tristitia, contrarium. ei autem quæ est ab eo quod est considerare quòd diameter est costæ incommensurabilis: nihil. quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundum mentem amare: odire contrarium est. ei autem quæ est secundum corporalem actum: nihil. manifestum ergo quoniam amare æquiocum. ¶ Præterea in medijs. Si huic quidem est aliquid medium: illi autem nihil. Aut si vtrisque quidem est: non idem autem. vt clari & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum: in voce autem nihil. Aut si forte raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam vocem medium esse. quare æquiocum clarum. similiter autem & obscurum. ¶ Insuper si horum quidem plura media: illorum autem vnum, vt in claro & obscuro. Nam in coloribus plura media: in voce autem vnum, raucum. ¶ Rursum in eo quod secundum contradictionem opponitur considerandum: si multipliciter dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur: & quod huic opponitur multipliciter dicitur. vt non videre multipliciter dicitur, vnum quidem non habere visum: alterum autem non operari visu. Si autem hoc multipliciter dicitur: necessarium est & videre multipliciter dici. vtrique enim non videre opponitur. vt ei quidem quod est non habere visum: habere. illi autem quod est non operari visu: operari. ¶ Amplius. in ijs quæ secundum priuationem & habitum dicuntur, perspicendum. Si enim alterum multipliciter dicitur: & reliquum. vt si sensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus: & insensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus. Quòd autem secundum priuationem & habitum opponuntur quæ dicta sunt, manifestum. eo quòd nata sint vtrunque sensum habere animalia, & secundum animam, & secundum corpus. ¶ Amplius autem in casibus considerandum. Nam si iuste multipliciter dicitur: & iustum multipliciter dicitur. secundum vtrunq; enim iustorum est iustum. vt si iuste dicitur & secundum sui cognitionem iudicare, & vt oportet: similiter & iustum. eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur & salubriter multipliciter dicitur. vt si salubre dicitur hoc quidem sanitatis effectiuum, illud autem conseruatiuum, quoddam vero significatiuum: & salubriter vel effectiue vel cōseruatiue vel significatiue dicitur. Similiter autem & in alijs quando ipsum multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicitur: & si casus, & ipsum. ¶ Consideranda autem & genera secundum nomen prædicationum si eadem sint nominibus. Nam si non eadem: manifestum est quoniam æquiocum est quod dicitur. vt bonum in cibis quidem effectiuum est voluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis. in anima vero qualem esse: vt castam vel fortem vel iustam. similiter autem & in homine. aliquoties autem & quādo vt in tēpore bonum (bonum enim: dicitur in tēpore) plerunq; autem quantū in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiocum bonum. Similiter autem & candidum in corpore quidem color: in voce autem bene audibile. Similiter autem & acutum. non enim similiter idem in omnibus dicitur.

- nam vox acuta quidem velox (sicut dicunt: qui secundum numeros harmonici sunt) angulus autē acutus, qui minor est recto: gladius vero, qui est anguli acuti.
- 71 ¶ Consideranda etiā & genera eorum quæ sunt sub eodē nomine, si diuersa & non subalterna sunt. vt equus. hoc autē animal & hoc vas. diuersa enim quæ secundum nomē est horū ratio. nam hoc quidē animal, quid significat: illud vero vas, quale quid. Si autē subalterna sint genera: non necessarium diuersas esse rationes vt corui animal & auis genus est. quādo autē coruum dicimus auem esse & animal: quid dicimus eūdem esse. quare vtraque genera de eodē prædicatur. similiter autē & quādo animal volatile bipes coruū dicimus: auem dicimus eundem esse. & sic ergo vtraque genera de coruo prædicatur: & ratio eorū. In non subalternis generibus non accidit hoc. neq; enim quādo vas dicimus, animal dicimus: neq; quādo animal, vas. ¶ Cōsiderandū autē non solū si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in cōtrario. Si enim cōtrariū multipliciter dicitur: manifestum quoniam & propositū. ¶ Vtile autē ad diffinitionē inspicere quæ de cōposito fit. vt cādidū corporis & cādidæ vocis. nā sublato proprio: eādē rationē oportet relinqui. hoc autē non accidit in æquiocis. vt in ijs quæ nūc dicta sunt. nam hoc quidē erit corpus habens talē colorē: illud autē vox bene audibilis. sublato igitur corpore & voce: non idem in vtraque relinquitur. at oportet si vniuocū esset albū: quod in vtraque dicitur esse idem. ¶ Sæpe autē & in ipsis diffinitionibus latet affectus æquiocum. quapropter & in diffinitione cōsiderandum. vt si quis significatiuum vel effectiuū sanitatis quod moderate se habet ad sanitatē dicat esse, non refutandum: sed inspiciendū quid moderate quidē secundum vtrūq; dixit. vt si hoc quidem tale significat vt facere sanitatē: illud autē tale vt significare qualis quidem sit habitus. ¶ Adhuc si non cōparabilia sunt secundum magis & minus vel similiter. vt clara vox, clara vestis: & acutus humor & acuta vox. hæc enim neq; simpliciter dicuntur clara vel acuta, neq; magis alterū: quare æquiocū clarum & acutū. nam vniuocū omne, cōparabile. aut enim similiter dicitur aut magis alterum.
- 76 ¶ Quoniam autē diuersorum generū & non subalternatim positorū diuersæ species sunt & differentia: vt animalis, & scientiæ (diuersæ enim horū differentia) cōsiderandum si quæ sub eodē sunt nomine diuersorū generum & non subalternorū diuersæ differentia sint. vt acutum vocis & magnitudinis. differt enim vox à voce, eo quod acuta sit. similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiocū acutum. diuersorum enim generū & non subalternorū diuersæ differentia sunt. ¶ Rursum si eorūdem quæ sunt sub eodē nomine, diuersæ differentia sunt. vt coloris qui est in corporibus & in melodijs. Nam eius qui est in corporibus, cōgregatiuum & disgregatiuum visus. eius vero qui in melodijs non eadem differentia. quare æquiocū color. nam eorūdem: eadem differentia. ¶ Amplius. quoniam species nullius est differentia: inspicere oportet si eorū quæ sub eodē sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia. vt clarū quod in corpore quidem, species coloris: quod autē in voce, differentia. Differt enim vox à voce, eo quod clara sit. De eo igitur quod multipliciter dicitur: per hæc & huiusmodi perspicendum.

Decimiquarti cap. scholia. de differentiarū inuentione præcepta duo. de similibus tria. distinctionis multipliciter utilitates tres. inuentionis differentiarū duæ. cōsiderationis similitudinē tres. ¶ 84. Utilitates summationis propositionū non posuit: quod hæc tria, multiplicis (inquam) distinctionē, differentiarū inuentionē, & similitudinē cōsiderationē ex numero 33 claudat. quare qui horū utilitates assignat: & summationis quoque propositionū assignat. ¶ 86. Est autē proprie non cōueniens modus hic dialecticæ. Ammonet hūc disserendi modū, quo interrogates possemus alij apparenti ratiocinatione ob ignoratā ab eo qui respondet dictionis multiplicitate fallere: non esse dialecticæ accommodatū sed potius sophisticæ. non enim dialectici est fallere, sed argumētatione cōmuni quæ nullius claudit vitiositatis errorē, credulitatē (quæ hypothesein appellat) dialecticamque fidē facere: pīna de à dialectico. prius alienū esse debet ad nomē disserere. esset enim ad nomē dissertatio, disputatioque: si is qui interrogat & is qui respondet, non ad idē intelligētiam ferat. sed qui disputationē sustinet, respondeat quidē de vno: alter vero qui interrogat, de altero insultet. & id fieri potest aut æquiocatiōe, aut ambiguo, aut cōpositiōe diuisioneve, aut accētū. sed hæc in sophisticis redargutionibus amplius videant.

Color in melodijs qui & chroma: est cum tetrachorda procedunt per duo hemitonía & trihemitonía. id autē ex musicis.

Differentia rñ inuentio. 79
 Differentias autem in ipsis generibus ad seinuicem perspiciendum. vt quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à téperantia. hæc enim omnia ex eodē genere sunt, ex virtute. ¶ Et ex alio ad aliud. vt in ijs quæ nō nimium differunt. vt in quo differt sensus à sciētia. nam in ijs quæ multum differūt: manifestæ sunt omnino differētia. ¶ Similitudinem autē cōsiderādū: in ijs quæ sunt in diuersis generib⁹. vt sicut alterū ad alterū quidē: sic aliud ad aliud. vt sicut sciētia ad scibile: sic sensus ad sensibile. & vt alterū in altero aliquo: sic aliud in alio. vt quæadmodum visus in oculo: mens in anima. & vt trāquillitas in mari: serenitas in aere. vtrūq; enim quies. ¶ Maxime autem in ijs quæ multū distāt exerceri oportet. facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. ¶ Cōsiderandum autē & ea quæ sub eodē sunt genere: si quid inest omnibus idē. vt homini & equo & cani. nā si inest aliquid eis idē, in eo sunt similia. ¶ Vtile autē ipsum quidē quod quotupliciter dicitur cōsiderasse: ad diluciditatem. maxime autē quis sciet quid ponatur: manifesto factō quotupliciter dicitur. ¶ Et ad fieri secūdum rē eandē: & nō ad nomē syllogismos. si enim immanifestū sit quotupliciter dicitur: cōtingit nō ad idem etiā qui respōdet, & qui interrogat ferre intellectum. manifestato autē quotupliciter dicitur & ad quid ferēs ponat: ridiculus videbitur interrogās esse, si nō ad hoc sermonē faciat. ¶ Vtile etiā & vt nō falsa ratione decipiamur sed decipiamus potius. nā sciētes quotupliciter dicitur: nō hallucinabimur, sed sciemus si nō ad idem sermonē faciat is qui interrogat. & ipsi interrogātes poterimus apparēti ratiocinatione fallere: nisi is qui respōdet, agnoscat quotupliciter dicitur. hoc non in omnibus semper possibile: sed quādo fuerint eorū quæ multipliciter dicūtur alia quidē vera, alia autē falsa. Est autē proprie nō conueniēs modus hic dialecticæ. quare omnino vitāda dialecticis huiusmodi ad nomē disputatio, nisi quis aliter nō possit de proposito disserere. ¶ Differētias autē inuenire vtile: & ad syllogismos de eodē & diuerso, & ad cognoscendū quid est vnūquodq;. Quod autē ad syllogismos de eodē & diuerso vtile: manifestū. inueniētes enim differētiam propositorum quālibet: ostēdentes erimus, quoniā nō idē. ¶ Ad cognoscendū autē quid est vnūquodq;: eo q̄ propriā substantiæ cuiusq; rationē, ijs, quæ circa vnūquodq; sunt, accōmodatis differētis separare solemus. ¶ Similitudinis autē cōsideratio vtilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad assignationē diffinitionū. Ad inductiuas quidem rationes, eo q̄ circa singula in similibus inductione: vniuersale existimāmus inducere. nō enim facile est inducere: ignorātes similia. ¶ Ad syllogismos ex suppositione: eo q̄ probabile est quæadmodum in vno similiū se habet, sic & in reliquis. Quare ad quodcūq; eorū facultatē habebimus disputandi: profitebimur quæadmodū in his se habet, sic & in proposito habere. Id enim ostēdentes: & propositū ex suppositione ostēdentes erimus. supponētes enim quo modo in his se habet, sic & in proposito se habere demonstratiōem faciem⁹. ¶ Ad diffinitionū autē assignationē, eo q̄ potētes cōspicere quid in vnoquoq; idē: nō dubitabimus ad quid oporteat genus (cū diffiniemus propositum) collocare. nam cōmuniū quod maxime in eo q̄ quid est prædicatur: genus erit. Similiter autē & in multū distātibus vtilis ad diffinitiones similitudinis cōsideratio. vt q̄ idē trāquillitas in mari: & serenitas in aere. vtrūq; enim quies. & quoniā pūctū in linea: & vnitas in numero. vtrūq; enim principiū. quare cōmune in oibus gen⁹ assignātes: arbitrabimur nō extranee diffinire. Penē autē & diffiniētes: sic solēt assignare. nā & vnitate principiū numeri dicūt esse: & punctū principiū lineæ. manifestum igitur quoniā ad cōmune vtrorūq;: genus collocāt. Instrumenta itaq; per quæ sunt syllogismi: hæc sunt. loci autē ad quos vtilia sunt, prædicta: ij sunt qui dicēdi sunt.

Primi cap. secundi Topicorum Aristotelis scholia. diuisio problematum. vniuersalia secum particularia trahere. de vniuersalibus negatiuis prius determinandum. locutionem ab inesse ad esse in accidentibus non facile commutari. duo peccata quibus in problematis peccare solent. ¶ 1. In diuisione non ponit indefinita problemata: q̄ de illis vt de particularibus idem sit iudicium. singulare non fuit ponēdum: quia singularia sub nullā disciplinā cadunt. non igitur ex illis in disciplinis fiunt problemata. ¶ 2. In accidentibus propria nominatio conuerteretur: si locutio qua accidens inesse significamus necessarium in eam quæ esse designat commutaretur. vt si cum cuipiam vere astruimus caliditatem inesse: liceret conuertere commutarēque in eam qua idem esse album significaremus. verum id non oportet. nam vere astruimus aquæ (quæ etiam nisi tepidula est) inesse caliditatem: falsum tamen est astruere aquam illam calidam esse. sed in alijs prædicatis commutatur, conuertiturq; locutio. ¶ 3. Dialecticus siue sustinet falsum: siue interrogans, falsum pro veris dicit, peccat identidem qui posita non vtitur locutione, vt qui mulierem terram appellaret, & virum cælum. Peccat nimium & ridiculus est qui volens dicere mulierem viro suo virum peperisse: ita positum locutionem transgrediens dicit terram cælo cælum peperisse. ¶ Platanus gentilis arbor ac voluptaria. capacitatis permagna, foliorum densissima umbra, æstiuum solem arcens, brumalem admittens nutritur vino radicebus infuso. celebres olim in ambulatione Academiæ, Athenis fuisse memorantur. qui igitur hominē platanum appellat, quod forte vtrūq; delicatū, vinorū nutritur: vocabulo præter id ad quod inditum est abutitur, positam transgrediens nuncupationem.

Secundi Topicorum Aristotelis de problematis vniuersalibus, & in quibus prædicatis inesse & esse conuertuntur. Cap. I.

Sunt autem problematum hæc quidem vniuersalia, illa vero particularia. vniuersalia quidem, vt omnis voluptas bonum est: & nulla voluptas bonū. particularia vero, vt aliqua voluptas bonum: & aliqua voluptas nō bonum. ¶ Sunt autem ad vtraq; genera problematum cōmunia vniuersalia: & cōstructiua, & destructiua. ¶ Ostendentes enim q̄ omni inest: & q̄ alicui inest ostendentes erimus. similiter autem & si q̄ nulli inest ostenderimus: & q̄ non omni inest ostendentes erimus. ¶ Primum ergo de vniuersalibus destructiuis dicendum: eo q̄ cōmunia sint huiusmodi ad vniuersalia & particularia. & quia magis positiones afferant: in eo quod inest, q̄ non, disputantes autem destruunt. ¶ Est autem difficillimum conuerti ab accidente propriam nominationem. Nam aliquo modo & non vniuersaliter in solis contingit accidentibus. à diffinitione enim & proprio genere necessarium est conuerti. vt si inest alicui, animal gressibile bipes esse: conuertentem verum erit dicere quoniam illud animal gressibile bipes est. similiter autem à genere. nam si animal inest alicui: animal est. eodem autem modo & in proprio est. si enim alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. nam nihil horum contingit secundum quid inesse vel non inesse: sed simpliciter vel inesse vel nō inesse. in accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, vt albedinem vel iustitiam. quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo vel iustitia: ad ostendendum quod albus vel iustus est. nam habet dubitationem: quoniam secundum quid albus vel iustus est. quapropter non necessarium est: in accidentibus conuerti. ¶ Determinare autem oportet & peccata quæ sunt in problematibus. nam sunt duo: vel in eo quod falsum dicunt, vel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccāt: & qui extraneis nominibus res appellant (vt platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.

Secundi cap. scholia. q̄ prædicatum insit aut non insit præsertim per locos intrinsecos vnus & viginti loci. ¶ Locos non solum vocamus ipsas maximas & argumentationis approbatiuas positiones, aut eas argumentationum nūcupationes quæ à particula inferete aut illata aut ab vtraq; sumi solent: verum etiā & ipsa præcepta quibus ad ipsas maximas propositiones, topicāq; & communia proloquia ducimur, locos vocat hoc in loco Aristoteles. Verum enimvero ipsa communia principia ipsaq; maximas propositiones ex numero 10 quarti huius;

& plerisque locis alijs: elementa topica potius appellat. & locos huius secūdi ex numero 53 eiusdem quarti: locos accidentis. ¶ 6. Vt si quis albo dicat accidere colorem: albo hic non denominatiuum substantiæ est sed qualitatis, capitūq; pro suo principali, vt album & albedo idem sit. ¶ Secundum nominationem: quando principale de principali & denominatiuum de denominatiuo assignatur. ¶ 9. Nomen positionis extendit, ceu & nunc ferme omnes, vt omne problema positio dicatur. veluti etiam docuit numero 47 primi huius. ¶ Differt autem modo, quia illic absq; instantia inspiciebatur: hic autem instantia quæritur. ¶ 13. Et pro curiositate: cupiditas superfluarum rerum: Aristoteles habet *καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης ἢ φιλοπραγμοσύνης*. & nostri polypragmosynen (quæ à multitudinē negotiorum dici videtur) interpretari solent curiositatē, & complurculis verbis ad multas res aggressionem: vt Gellius in decimo. Aristoteles autem eam dicit cupiditatem negotiandi. ¶ 15. Primus autem locus falsus est ad construendum. Is primus locus, decimus quartus est, qui aliquando bonus ad construendum: quando scilicet generi non conueniunt aliqua nisi ratione speciei, vt in superiore exemplo numeri 14 quod ammonet Aristoteles cum dicit, hic primus autem locus falsus est ad construendum: secundus autem verus. ¶ 19. Scire enim dicimur præsentia & futura. Scire præsentium, præteritorum, futurorum est, & etiam æternorum: quæ sunt supra tempus. sed reminisci solum præteritorum esse ex eo libro Aristotelis cognoscitur: qui inscribitur de memoria & reminiscencia. ¶ 20. Quare oportet & respondentem non grauiter ferre: non ægre, non moleste ferre, non indignari interroganti si interroget etiam illa quæ proposito aut perparū aut nihil faciant. sed officium respondentis est: cum modestia seligere quæ proposito conducunt. & significare argumentanti quæ interrogando posuit quæ non conducunt, illa tamen aut concessisse aut refutasse, vt concedenda refutandæ fuerunt. ¶ 23. Xenocrates genium animam appellabat. vnde ingenium & ingeniosi: qui bonam sortiti sunt animam. & qui prauo sunt ingenio, prauam sortitos arbitrabantur. veteres genium, deum naturæ dixerunt. Et Aristoteles ita habet *καὶ ἐν δαιμόνα ὅ ὁ δαίμων ἢ πῶς δαίμων*: & licet eudæmona felicem interpretari soleant, & dæmona genium: alludentes tamen ad vocabulum vt græce alludit Aristoteles, consentaneum magis visum est, hic interpretandum ingeniosum quàm felicem.

¶ Loci problematum quæ quicquam insit vel non insit. Cap. II.

Primus locus
Declaratio.

Nus autem locus est inspicere, si quid secundum aliquem alium modestum inest: vt accidens assignauit. ¶ Peccatur autem maxime id circa genera. vt si quis albo dicat accidere colorem esse. non enim albo colorem esse accidit: sed genus eius color est. Contingit autem & secundum nominationem determinare eum qui ponit. vt quod accidit iustitiæ virtutem esse. Sæpe autem & cum non determinet: manifestum, quod genus vt accidens assignauit. vt si quis albedinem colorari dixerit: vel ambulationem moueri. à nullo enim genere denominatiue prædicatio de specie dicitur: sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicantur. nam & nomen & rationem generum suscipiunt species. qui igitur coloratum dixit album: neq; vt genus assignauit, quoniam denominatiue dixit. neq; vt proprium, vel vt diffinitionem. nam diffinitio & proprium nulli alij inest. sunt autem colorata & pleraq; aliorum: vt lignū, lapis, homo, equus. manifestum igitur quoniam vt accidens assignauit. ¶ Alius locus est inspicere ea quibus inesse aut omnibus aut nulli dictū est: & considerare secundū species & non in infinitis. ¶ Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio. oportet autem considerare & incipere à primis: deinde consequenter vsq; ad indiuidua. vt si oppositorum eandem disciplinā quis dixerit esse: perspicendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorū, & quæ secundum priuationē & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur, eadem sit disciplina. & si in his nondū manifestum est: rursus ea diuidendū vsq; ad indiuidua. vt si iusti vel iniusti, vel dupli vel dimidij, vel cæcitatē vel visus, vel esse vel nō esse. nam si in aliquo ostendatur quod non eadem: interimentes erimus problema. similiter autem & si nulli inest. Iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendum. Si enim in omnibus videatur cum diuisionē proferimus, vel in pluribus: postulandum est autem vniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo nō sic esse. nam si neutrum horum faciat: absurdus apparebit qui non ponet. ¶ Alius est, diffinitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriusq; de vtroq; aut alterius: deinde considerare si quid non verum in diffinitionibus

Secundus
locus.
Declaratio.

Tertius locus.

perinde ac verum sumptū sit. ¶ Vt si est deum iniustitiā facere: quid iniustitiā facere. si enim nocere sponte: manifestum, quoniam nō est deum iniustitiā facere. non enim cōtingit nocere deū, & si inuidus sit studiosus: quis inuidus & quæ inuidia. Nam si inuidia est tristitia in apparētī prosperitate alicuius proborū: manifestum est quod studiosus nō est inuidus. Præterea enim esset. & si indignas inuidus: quis vterq; eorū. sic enim manifestū erit vtrū verū an falsum sit quod dictū est. vt si inuidus quidē sit qui tristatur in bonorū prosperitatibus, indignas autem qui in malorū prosperitatibus tristatur: manifestū quod nō erit inuidus indignas. Sumere autē & pro ijs (quæ in diffinitionibus sunt) nominibus diffinitiones: & nō desistere donec ad notū deuētum sit. nā sæpe cū tota quidē diffinitio assignata sit: nō manifestū est quod quæritur. pro aliquo autē eorū (quæ in diffinitione sunt) nominū, diffinitione dicta: manifestum sit. ¶ Amplius. problema propositionē sibi faciētem: instare. ¶ Nam instatia erit argumentū ad positionē. Est autē locus hic penē idē ei quo cōsiderare, quibus inesse vel omnibus vel nulli dictū est. differt autem modo. ¶ Amplius determinare quæ oportet dicere vt plures: & quæ non. ¶ Vtile enim & ad cōstruēdum & ad destruēdū. vt quod nominationibus quidem res nūcupādum: vt plures. quæ autē sunt talia ne an nō talia: nō amplius attendendū ad plures. vt salubre quidē dicēdum effectiuū sanitatis, ceu plures dicūt. vtrū autē propositū effectiuū sit sanitatis an nō: non amplius vt plures dicēdum, sed vt medicus. ¶ Amplius. si multipliciter dicatur, positū autē sit quoniam inest aut quoniam nō inest: alterū mōstrare eorū quæ multipliciter dicuntur, si nō vtraq; cōtingat. ¶ Vtendū autē in ijs quæ latent. nā si nō lateat multipliciter dictum: instabit quoniam nō mōstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterū. Hic autē locus cōuertitur & ad cōstruēdū, & ad destruēdum. nā cōstruere volentes ostēdemus quoniam alterū inest, si nō ambo poterimus: destruētes autē quoniam nō inest alterū ostēdemus, si ambo nō poterimus. verū tamen destruētī quidē nihil oportet ex concessione disputare: neq; si omni, neq; si nulli dictū sit inesse. nā si ostēderimus quoniam nō inest quodcūq; id sit: interimētes erimus omni inesse, similiter autē & si vni ostēderimus inesse: interimemus nulli inesse. cōstruentibus autē præcōsitendū: quod cuius inest, omni inest, si verisimile sit postulatū. nō sufficit enim ad ostēdendū quod omni inest: in vno disputasse. vt si hominis anima immortalis est: propter hoc, anima omnis immortalis. quare præcōsitendū. quod si quæcūq; anima immortalis, omnis immortalis. hoc autē nō semper faciendū: sed quādō nō facile possumus cōmunē in omnibus vnā rationē dicere. quæ admodum geometer quod triāgulus duobus rectis æquos habet tres angulos. ¶ Si autē non lateat quod multipliciter dicitur: diuisum quotupliciter dicitur, & interimendū & construendū. ¶ Vt si decens est vtile, aut honestū: tentādum, ambo cōstruere vel interimere de proposito. vt quod honestū & quod vtile, vel quod neq; honestū neq; vtile. si autem nō cōtingat vtraq; alterū ostēdendū, annotato quod hoc quidē est, illud autem nō. eadē autem ratio etiā si plura sint: in quæ diuiditur. ¶ Rursus quæcūq; nō secundum æquiocationē dicuntur multipliciter, sed alio modo. ¶ Vt disciplina vna pluriū: aut vt finis, aut vt eius quod ad finē. vt medicina eius quod sanita tem facit vt quod cibāt, aut vt amborū finium velut cōtrariorū eadem disciplina (nihil enim magis finis alterū altero) aut vt eius quod per se est, & eius quod per accidēs. vt per se quidem quod triāgulus duobus rectis æquales habet tres angulos. per accidēs autē quod æquilaterus. quoniam enim accidit triāgulo; æquilaterum triāgulum esse: per hoc cognoscimus quod duobus rectis æquales habet. si ergo nullo modo cōtingit eadē esse pluriū disciplinā: manifestum quoniam omnino nō cōtingit esse. aut si aliquo modo cōtingit: manifestū quod cōtingit. diuidere autē quotupliciter: vtile, vt si voluerimus cōstruere: talia præstatuenda sunt quæcūq; cōtingūt, & diuidendū in ea tātum, quæcūq; vtilia sunt ad cōstruēdū. si autē destruere: quæcūq; nō cōtingūt, reliqua vero omittēda. Id autē faciēdum in ijs cū latue-

Declaratio.

Quartus.
Declaratio.

Quintus.
Declaratio.

Sextus.
Declaratio.

Septimus
locus.

Declaratio.

Octauus.
Declaratio.

rit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius aut non esse, ex eisdem locis astruendum. ut disciplinam: huius quidem aut ut finis, aut ut eorum quae sunt ad finem, aut ut eorum quae sunt secundum accidens: vel rursus non esse aliquid secundum aliquem dictorum modorum. eadem autem ratio: & in desiderio, & quaecumque; alia dicuntur plurimum. est enim desiderium huius aut ut finis ut sanitatis, aut ut eorum quae sunt ad finem ut medicinae conficiendae, aut ut eorum quae sunt secundum accidens: ut in vino amicum dulce non quia vinum, sed quia dulce est. nam per se dulce desiderat: vinum autem per accidens. si enim austerum fit: non amplius desiderat. per accidens ergo desiderabat. Vtilis autem locus hic & in ijs quae sunt ad aliquid. penes enim talia: ea quae ad aliquid sunt. ¶ Amplius transferre ad euidetius nomen. ¶ Ut per exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum. euidetiori enim facto quod dictum est: bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad vtrumque; communis: ad construendum & ad destruendum. ¶ Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse: considerandum in genere. ¶ Ut si volumus ostendere quod est circa sensum rectitudo & peccatum. sentire quidem iudicare est, iudicare autem est recte, & non recte: & circa sensum erit rectitudo & peccatum. nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit. nam iudicare est genus sentire. qui namque; sentit: aliquo modo iudicat. ¶ Rursum ex specie generi. quaecumque; enim speciei insunt: & generi. ¶ Ut si disciplina prava est & studiosa: & dispositio prava & studiosa. nam dispositio: disciplinae genus. Primus autem locus falsus est ad construendum: secundus autem verus. non enim necessarium quaecumque; generi insunt: & speciei inesse. nam animal est volatile & quadrupes, homo autem non. quaecumque; vero speciei insunt: necessario & generi. si enim homo studiosus: & animal studiosum est. ad destruendum autem & primus quidem verus: secundus autem falsus. quaecumque; enim generi non insunt: neque; speciei. quaecumque; vero speciei non insunt: non necesse est generi non inesse. ¶ Quoniam autem necessarium de quibus genus praedicatur & specierum aliquam praedicari: & quaecumque; habent genus vel denominatiue dicuntur a genere: & specierum aliquam habere necesse est, vel denominatiue ab aliqua specierum dici. ¶ Ut si de aliquo disciplina praedicatur: & grammatica vel musica, vel aliqua disciplinarum aliarum praedicabitur. & si aliquis habet disciplinam, vel denominatiue a disciplina dicitur: & grammaticam habebit aut musicam aut aliquam aliarum disciplinarum, vel denominatiue ab aliqua earum dicitur. ut grammaticus, vel musicus. si igitur aliquid dictum a genere quoquo modo ut animam moueri: considerandum est si secundum aliquam specierum motus contingit animam moueri. ut augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari. aut quaecumque; aliae motus species sunt. nam si secundum nullam: manifestum est quod non mouetur. hic autem locus communis ad vtrumque; & ad construendum & ad destruendum. si enim secundum aliquam speciem mouetur: perspicuum est quoniam mouetur. & si secundum nullam specierum mouetur: manifestum quod non mouetur. ¶ Cum autem facultas non asit argumentationis ad positionem intendendum ex definitionibus aut quae sunt propositae rei, vel quae videantur. & si non ab una: etiam a pluribus. ¶ Facile enim diffinitionibus argumentari erit. nam ad diffinitiones facilis argumentatio. ¶ Considerandum autem in proposito: quoniam existente necesse est positum esse. aut quid est ex necessitate: si propositum est. ¶ Construere quidem volenti: quo existente, propositum erit ex necessitate. nam si illud ostendatur esse: & propositum ostensum erit. destruere autem volenti: quid est si propositum est. nam si ostenderimus consequens propositum, non esse: interimentes erimus propositum. ¶ Amplius. ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat. ¶ Ut si quod nutritur dixerit quis, ex necessitate augeri. nutriuntur enim semper animalia: augentur autem non semper. similiter autem & si scire dixerit quis reminisci. hoc enim praeteriti temporis est: illud autem praesentis & futuri. scire enim dicimur praesentia & futura, ut quoniam erit solis defectus: reminisci autem non contingit aliud quam praeteritum. ¶ Amplius. sophisticus modus ducere ad id ad quod plurimam habemus argu-

mentorum facultatem. ¶ Hoc autem erit quandoque; quidem necessarium, quandoque; autem apprens necessarium, quandoque; autem neque; apprens, neque; necessarium. necessarium quidem: quando negate eo qui respondet aliquid vtilium ad positionem, ad illud rationes facit. Contingit autem id talium esse ad quae copiosam argumentorum facultatem habemus. similiter autem & quando inductionem per positum faciens: interimere conatur. hoc enim interempto: & propositum interimitur. apprens autem necessarium est: quando videtur vtile, & accommodum positioni. non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idem factam, interimere conetur id ipsum. reliquum vero quando nec necessarium est, nec apprens ad id ad quod fiunt disputationes, & sine causa accidit redarguere respondentem. Oportet autem deuitare postremum dictorum modum. omnino enim semotus & extraneus videtur esse a dialectica. Quare oportet & respondentem non grauius ferre, sed ponendo quae non vtilia sunt ad positionem significare quaecumque; non videntur, ponit tamen. nam magis perplexos esse ut plurimum contingit eos qui interrogant: quando omnia huiusmodi ab eis posita fuerint si non concludunt. ¶ Amplius. omnis qui dixit vnumquoduis, quodammodo multa dixit: eo quod plura vnicuique; ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse: & quod animal est dixit, & quod animatum, & quod bipes, quodque mentis & disciplinae susceptiuum) quare quouis vno consequentium interempto: interimitur, & quod in principio est. cauere autem oportet in huiusmodi, difficiliore assumptionem facere. ¶ Nam quandoque; facile est consequens interimere, quandoque; id ipsum propositum. ¶ Quibuscumque; autem necesse est alterum tantum inesse, vel non inesse, ut homini aegritudinem, vel sanitatem: si ad alterum facile poterimus disputare quod inest, vel non inest, & ad reliquum facile poterimus. ¶ Hoc autem conuertitur ad vtrumque; ostendentes enim quod inest alterum: quod non inest reliquum ostendentes erimus. si autem quod non inest ostendamus: reliquum inesse ostendentes erimus. manifestum igitur quod ad vtrumque; vtilis hic locus est. ¶ Amplius. argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis consentaneum visum fuerit transsumere quam ut ponitur nomen. ¶ Ut magnanimum non fortem (ut ponitur) sed magnum animum habentem. quemadmodum fidentem: bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum: cuius fuerit genius studiosus. quemadmodum Xenocrates inquit: ingeniosum eum esse qui animam sortitus est studiosam. ipsam enim vnicuique; esse genium. ¶ Quoniam autem rerum aliae quidem sunt ex necessitate, aliae autem ut in pluribus, aliae vero vtrumlibet. si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est ut in pluribus, semper dat locum argumentationis. ¶ Nam si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur: manifestum quoniam non omni dicit inesse cum insit omni. quare peccauit. siue quod, ut in pluribus dicitur ex necessitate dixit: omni dixit inesse, cum non insit omni. similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est: ex necessitate dixit. semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei quod est ut in pluribus. ut si, ut in pluribus pravi homines: boni in paucioribus. quare multo magis peccauit: si bonos ex necessitate dixit esse. similiter autem & si quod vtrumlibet est: ex necessitate dixit, vel ut in pluribus. neque; enim ex necessitate vtrumlibet, neque; ut in pluribus. contingit autem & si non determinans dixerit vtrum ut in pluribus an ex necessitate dixit, sit autem res, ut in pluribus: disputare ut ex necessitate is dixerit. ut si prauos exhereditados dixit esse, non determinans: tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. ¶ Amplius, & si idem sibi accidens posuerit ut alterum: eo quod alterum sit nomen. ¶ Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates: in gaudium, & iucunditatem, & laetitiam. haec enim omnia eiusdem (id est voluptatis) nomina sunt. si ergo aliquis gaudere ei quod est laetari ponat accidere: idem vtiq; sibiipsum dicit accidere.

Tertij cap. scholia. Per locos extrinsecos & medios eorundem terminandorum problematum loci alij decem. Instantia vna & dilutio, ad septimū. ¶ 28. Nam per sensum qui circa visum est: eam quæ in vnoquoq; est formam cognoscimus. de ea forma quæ corporis effigies est, & quam *μὲρ φησὶ* vocat Aristoteles id intelligimus. ¶ 31. Duplex est oppositorum consequentia. prima ipsorum econuerso. vt si est homo, est animal: ergo si est non animal, est non homo. Secunda ipsorum contra seipsa. vt si est fortitudo, est virtus: ergo si est timiditas, est vitium. Et prima posset dici consequentia oppositorum per econuerso positionem, secunda vero per oppositorum contrapositionem. tamen si iuniores abutentes nomine eam quæ hic *ἀνὰ πάλιν* appellatur, hoc est econuerso: per contrapositionem appellent.

Sequentia econuerso.	
A N T E C E D E N S	C O N S E Q V E N S
Homo	Animal
Non homo	Non animal
C O N S E Q V E N S	A N T E C E D E N S
Consequentia contra seipsa. In contrarijs.	
A N T E C E D E N S	C O N S E Q V E N S
Fortitudo	Virtus
Timiditas	Vitium
A N T E C E D E N S	C O N S E Q V E N S
In priuatiuis.	
A N T E C E D E N T I A	C O N S E Q V E N T I A
Vitium	Senius
Cæcitas	Insensibilitas
In relatiuis.	
Triplum	Multiplum
Subtriplum	Submultiplum

¶ Insuper autem ad contrarium nō minus vtile. ad cōtrarium scilicet eius quod asserunt colligendum. Nam per coniugata colligi posse videtur, quia sensus scientia non sit: sensibile nō esse scibile. & proculdubio sensibile scibile, vt eiusmodi nō est. & quid mirum? cū sola vniuersalia scibilia sint, nō sint autē vniuersalia, sensibilia. refutari igitur merito potest, sensibile esse scibile. ¶ 34. Sanatiua, habitatiua, habitudo: sunt ea quæ prius dicta sunt salubria, habilia, bona habitudo. sed nunc ita ponuntur: vt ex voce coniugata cognoscantur perinde ac in oratione græca. Salubria enim & fanitas non agnoscantur ex voce coniugata. qualiter tamen græca *ὕγινα & ὑγιείας, ἐνεκτὶ καὶ ἐνεξίας.*

¶ De eisdem terminandis problematis loci alij. Cap. III.

Secundus & vice-
simus lo-
cus.
Declaratio.

Quoniam autē contraria connectuntur quidem sibi inuicē, sex modis, contrarietatem autē faciunt quadrupliciter cōplexa: oportet accipere contraria quocunq; modo vtile fuerit & destruenti & cōstruenti. ¶ Quod autem sex modis cōplectuntur, manifestum. nā aut vtrūq; contrariorum vtrūq; contrariorū connectitur. hoc autem dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male: vel ecōuerso amicis male & inimicis bene. aut quādo vtraq; de vno. dupliciter autē & hoc. vt amicis benefacere: & amicis male. vel inimicis benefacere, & inimicis male. aut vnū de vtriusq;. & hoc quoq; dupliciter. vt amicis bene: & inimicis bene. vel amicis male: & inimicis male. primæ autē duę dictæ cōplexiones nō faciunt cōtrarietate. nā id quod est amicis benefacere: ei quod est inimicis malefacere, non est contrariū. vtraq; enim eligenda sunt, & eiusdē moris. neq; id quod est amicis male: ei quod est inimicis bene. nā & hæc vtraq; fugienda, & eiusdē moris. nō videt autē fugiendū fugiendo cōtrariū esse: nisi hoc quidē secundū superabundantiā, illud autē secundū defectū dictum sit. nā superabundātia fugiendorū videtur esse: similiter autē & defectus. Reliqua vero quatuor oīa, faciunt contrarietate. nā id quod est amicis benefacere: ei quod est amicis male, contrariū. nā à contrario more sunt. & illud quidē eligendū: hoc autem spernendū. similiter autē & in alijs. nā in vnaqua; coniugatione vnū eligendum, & alterū fugiendū: illud quidē boni moris, hoc autem prauī. Manifestū igitur ex ijs quæ dicta sunt: qd eidem plura cōtraria accidunt fieri. nā ei quod est

amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere & id quod est amicis male: contrariū est. similiter autē & aliorum singulis quibusq; eodem modo cōsiderantibus, duo cōtraria apparebūt. accipere igitur cōtrariū quodcūq; erit ad positio-
 27 nem vtile. ¶ Amplius. si est aliquid cōtrariū accidenti: cōsiderandū est si inest ei cui dictū est accidens inesse. ¶ Nam si hoc inest: illud nō inerit. impossibile enim
 28 simul cōtraria eidē inesse. ¶ Aut si qd tale dictū est de aliquo: quod cū sit, necesse est cōtraria inesse. vt si ideas in nobis qs dixerit esse. ¶ Nā & moueri, & quiescere easdē accidet, & etiā sensibiles & insensibiles esse. nā vident ideas quiescere & im-
 mobiles, & intelligibiles esse. nā motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt oīa, simul moueri. manifestum autem quoniā & sensibiles: si in nobis sunt. nā per
 29 sensum qui circa visum est: eam quæ in vnoquoque est formam cognoscimus. ¶ Rursum si positum est accidens cui est aliquid cōtrariū: cōsiderandū si & con-
 trarij susceptiuum quod est accidentis est. ¶ Nam idem contrariorū susceptiuū. vt si odium herere iræ quis dixerit: erit odium in furoris specie, illic enim irā. in-
 spiciendum igitur si & contrarium in furoris specie an in concupiscentia. nā si nō, sed in cōcupiscibili est: nō cohæret odium iræ. similiter autem & si cōcupiscibile: ignorare dixerit. nā erit & disciplinę susceptiuum, siquidē & ignoratię. quod
 quidē nō videtur: cōcupiscibile susceptiuū esse disciplinæ. Destruenti ergo quē-
 admodum dictū est vtendū: astruenti vero qd inest quidē accidēs nō vtilis locus, qd
 30 autem cōtingit inesse vtilis. ostēdentes enim qd nō susceptiuum est contrarij: ostendentes erimus qd neq; inest accidens, neq; cōtingit inesse. si autē ostenderimus qd inest cōtrarium, aut qd susceptiuum est contrarij: nondū ostendentes erimus qd & accidens inest, sed qd cōtingit inesse in tantū solū ostēsum erit. ¶ Quo-
 31 niam autē oppositiones sunt quatuor: cōsiderandū ex cōtradictionibus, econuerso ex consequentia & interimēti & cōstruenti. ¶ Sumere autē est ex inductione. vt si homo: animal. nō animal: nō homo. similiter autē & in alijs. hic em ecōuerso consequentia. nā hominem, animal sequitur: non hoīem autem non animal nequa; sed econuerso nō animal nō homo. in oībus igitur tale est existimandū. vt si bonum, suaue: & nō suaue, nō bonum. si autē nō hoc: nec illud. similiter autem & si nō suaue, non bonū: bonum, suaue. manifestum igitur qd vtrunq; cōuertitur:
 32 quę secundū contradictionem est consequentia econuerso facta. ¶ In contrarijs autem cōsiderandū si contrarium, contrarium sequat: an cōtra seipsa consequentia, an econuerso, & interimēti & cōstruenti. ¶ Sumere autē & talia est ex inductione quantū vtile est. cōtra ipsum consequentia est vt in fortitudine & timiditate. nā illam quidem sequitur virtus: hanc autē vitium. & illam quidē sequit eligendum: hanc autem fugiendū. igitur cōtra seipsa & horū consequentia. cōtrarium enim eligendū fugiendo. similiter autē & in alijs. econuerso autem consequentia vt bonā quidem habitudinem sanitas sequit: malā autem habitudinem ægritudo nequa; sed ægritudinem mala habitudo. manifestum igitur quoniam econuerso in his cōsequentia fit. raro autem econuerso accidit in cōtrarijs: sed in pluribus in seipsa cōsequentia. si ergo neq; cōtra seipsa contrariū sequitur cōtrarium, neq; ecōuerso: manifestum quoniā neq; eorum quę dicta sunt alterū sequit alterū. si autem in cōtrarijs: & in ijs quæ dicta sunt necesse est alterū sequi alterum. ¶ Similiter autem cōtrarijs, & in priuationib; & habitibus respiciendum.
 ¶ Veruntamen nō est in priuationib; econuerso: sed cōtra seipsa consequentiā necessarium est semp fieri. veluti visum sequi sensum: cæcitate autem insensibilitatem. opponitur enim sensus insensibilitati: vt habitus & priuatio. nā illud horum quidem habit;: hoc autem priuatio est. Similiter autē habitui & priuationi, & in ijs quæ sunt ad aliquid: vtendum. cōtra seipsa enim: & horū consequentia. vt si triplum multiplum: & subtriplum submultiplum dicitur. dicitur enim triplū quidem ad subtriplum: multiplum autē ad submultiplum. rursus si scientia opi-
 E.ij.

Vicesimus tertius lo-
cus.
Declaratio.
Vicesimus quartus.
Declaratio.
Vicesimus quintus.
Declaratio.
Vicesimus sextus.
Declaratio.
Vicesimus septimus.
Declaratio.
Vicesimus octauus lo-
cus.
Declaratio.

Instantia.

Dilutio.

Vicesimus nonus
Declaratio.

Tricesimus
Declaratio.

Tricesimus primus
Declaratio.

Tricesimus secundus
Declaratio.

Tricesimus tertius
Declaratio.

Tricesimus quartus
Declaratio.

nio:& scibile opinabile.& si visus sensus:& visibile sensibile. ¶ Instantia q̄ non
necesse est in ijs quæ sunt ad aliquid:cōsequentiā fieri quēadmodū dictū est. nā
sensibile scibile est:sensus autem non est scientia. ¶ Non tamen vera instantia
videtur esse.multiplex enim non dicunt sensibiliū esse scientiā.Insuper autē ad con-
trarium:nō minus vtile quod dictū est.vt q̄ sensibile nō est scibile.neq; em̄ sen-
sus scientia. ¶ Rursus in cōiugatis & in casib⁹:& interimēti & cōstruenti. ¶ Di-
cuntur autem coniugata huiusmodi:vt iusta & iustus iustitiæ, & fortia & fortis
& conseruatiua:vt sanatiua sanitatis,habituatiua habitudinis.eodē autē modo &
in alijs.coniugata igiṛ talia solent dici.Casus autē:vt iuste & fortiter & sanatiue,
habituatiue:& quæcūq; eodē modo dicunt. Videntur autē & quæ sunt secundū
casus,coniugata esse:vt iuste iustitiæ,& fortiter fortitudini.coniugata autē dicun-
tur secundū eandē coniugationem oīa: vt iustitia,iustus,iustū,iuste.manifestum
igitur quoniā vno quouis ostenso eorū quæ secundū eandem coniugationē dicū-
tur,vt bono vel laudabili:& reliqua oīa ostensa sunt.vt si iustitia est laudabilium:
& iuste,iustus,iustum laudabilium. dicet iuste & laudabiliter secundum
eundem casum(nā à laudabili)quemadmodū iuste à iustitia. ¶ Considerandum
autem non solū in eo quod dictum est:sed & in contrario contrariū. ¶ Vt q̄ bo-
num non ex necessitate suaue:neq; enim malum triste.aut si hoc:& illud.& si iu-
stitia scientia:& iniustitia ignorātia. & si qd̄ iuste est, scienter & experienter est:
quod iniuste est, ignorāter & inexperienter est. si autē hæc nō:nec illa.velut in
hoc quod nunc dictū.nā magis vtiq; apparebit:quod iniuste experienter,q̄ inex-
perienter.Hic autem locus dictus prius in cōtrariorū consequentijs.nihil enim
aliud nunc ostendimus:q̄ contrarium sequi contrariū. ¶ Amplius in generatio-
nibus & corruptionibus & effectiuis & corruptiuis: & interimēti & astruenti.
¶ Quorum enim generationes bonæ sunt:& ipsa bona sunt.& si ipsa bona sunt:
& generationes bonæ.si autem generationes malæ:& ipsa mala. In corruptioni-
bus autem e contrario.nā si corruptiones bonæ:ipsa mala.si autem corruptiones
malæ: ipsa sunt bona. eadem ratio & in effectiuis & corruptiuis. quorum enim
effectiua bona:& ipsa bona.quorum vero corruptiua bona:ipsa mala.

Quarti cap.scholia.Eorundem problematū accidentis loci alij vndecim.Instantia. ¶ Dilu-
tio. ¶ 38. Contingit enim plura scire:cogitare autem non.scire habitū nominat,quo penē
(vt ita dicam)innumera cognoscimus:cogitare autem actum & functionem.& id habet
nostra infirmitas: vt ad duo cogitare simul nequeamus. protinus enim vt ad vnum
cogitare vis:vt alterius cogitatum relinquo oportet.est enim cogitatio,quædam mentis diligens
attentio:quæ aliam non secus extrudit q̄ si mouearis sursum,omnem aliam extrudis lationem.sed
id fortassis alterius sit contēplationis. ¶ 48. Similiter autem & quando. quando,vt in atomo.nā in
atomo:nihil corrūpi natū est. ¶ Corruptibilia simpliciter corrūpuntur:sed aliquid aliorū non cor-
rūpitur vt materia,quæ & ingenerabilis est & incorruptibilis ex primo physicæ auditionis. ¶ Tri-
bali sunt populi Thraciæ qui ad Istrum vsq; se fundunt.apud multas nationes olim execrabilis ri-
tus fuit ad aras suorū deorum immolare hoīes: vt Gallis Diti & Saturno, Scythijs in Taurica re-
gione Dianæ. Tribalis etiā patres sacrificare moris fuit. ¶ 49. Aut contrarium,aut malum.

¶ Ex similibus,appositione,magis,minus,simpliciter & secundum
quid loci. Cap. IIII.

Rursus in similibus si similiter se habent. ¶ Vt si disciplina vna plu-
rium:& opinio.& si visum.habere est videre:& auditū habere est au-
dire.similiter autē & in alijs.& in ijs quæ sunt & in ijs quæ vident. Vti-
lis autem hic locus ad vtrūq; nam si in aliquo similiū sic se habet: &
in alijs similibus.si autē in aliquo nō:nec in alijs similibus. ¶ Considerandū autē
& in vno & in plurib⁹ si similiter se habet. ¶ Aliquotiens enim dissonat.vt si sci-
re est cogitare:& multa scire est multa cogitare.hoc autē nō verū.cōtingit enim
plura scire: cogitare autē non.si autē non hoc:nec illud quod in vno q̄ scire est
cogitare. ¶ Amplius ex magis & minus. ¶ Sunt autem eius quod est magis loci 39

quatuor.Vnus quidem si magis sequit magis.vt si voluptas bonum:& magis vo-
luptas,magis bonum.& si iniuriam facere malum:& magis iniuriā facere magis
malum. Vtilis autem ad vtrunq; hic locus.nā si sequatur ad subiecti incremen-
tum,accidentis incrementum quemadmodum dictū est:manifestum q̄ accidit.
¶ si autem non sequatur:non accidit.hoc autem inductione sumendum. ¶ Alius
vno de duob⁹ dicto.si cui magis videt inesse nō inest:nec cui minus.& si cui mi-
nus videt inesse inest:& cui magis. ¶ Rursus duob⁹ de vno dictis.si quod magis
videt alij inesse nō inest:neq; quod minus.aut si quod minus videt inesse inest:
& quod magis. ¶ Amplius.duobus de duob⁹ dictis.si quod alteri magis videtur
inesse non inest:nec reliquum reliquo.aut si quod minus videt alteri inesse inest:
& reliquum reliquo. ¶ Amplius.ex eo quod similiter inest,vel videt inesse,tri-
pliciter:quemadmodum in eo quod magis:vt in posterioribus trib⁹ dictis locis
dicebat. ¶ Siue enim vnum quiddā duobus similiter inest,aut videt inesse:si al-
teri nō inest,nec alteri.si autem alteri inest:& reliquo.Siue duo eidem similiter:
si alterum non inest,nec reliquum.si autē alterum,& reliquum.eodem autē mo-
do & si duob⁹ duo similiter insunt.nā si alterum alteri non inest:nec reliquum
reliquo.si autem inest alterum alteri:& reliquum reliquo:ex eo igiṛ quod est ma-
gis & minus & quod est similiter:tot modis contingit argumentari. ¶ Amplius
autem ex appositione. si alterum ad alterum appositum faciat bonum,vel albū,
cum non fuerit prius album,vel bonum:quod appositum est erit album,vel bo-
num,quale reuera & totum facit. ¶ Amplius autē si id ad quod est appositū ali-
quid facit magis tale quale erat:& ipsum erit eiusmodi.similiter autē & in alijs.
¶ Vtilis autem non in oībus hic locus:sed in quib⁹ ipsius magis cumentum ac-
cidit fieri.iste vero locus non conuertitur ad destruendum.nā si non facit quod
appositum est,bonum:nondum manifestum,si ipsum non bonum.nā bonū ma-
lo appositum,nō ex necessitate bonum totum facit,nec album nigro,nec dulce
amaro. ¶ Rursus.si quid magis & minus dicit:& simpliciter inest. ¶ Quod enim
bonum vel album nō est:neq; magis & minus bonū vel album dicit.nā malum
de nullo magis vel minus bonū:sed magis malū vel minus dicit.Non conuertit-
ur autem hic locus ad destruendum.multa enim eorum quæ non dicuntur ma-
gis: simpliciter insunt. nam homo non dicitur magis & minus: sed propter hoc
non est homo. ¶ Eodem autē modo cōsiderandū & in ijs quæ secundum quid,
& quādo,& vbi. Nā si secundum quid contingit:& simpliciter contingit.simili-
ter autem & quando,& vbi.nā quod simpliciter est impossibile:neq; secundum
quid,neq; secundum vbi, neq; secundum quādo contingit. ¶ Instantia. quoniā
secundum quid quidem sunt natura studiosi (vt liberales,vel casti) simpliciter
autem nō sunt natura studiosi:nā nullus natura prudens.Similiter autem & quā-
do contingit corruptibilium aliquid non corrumpi:simpliciter autem non con-
tingit non corrumpi.Eodem autem modo & vbi expedit quidem tali obseruatiā
victus vti vt in morbosus locis:simpliciter autem non expedit.adhuc autem ali-
cubi quidem vnum tātum possibile est esse.simpliciter autem non possibile vnū
tātum esse.Eodem autem modo & alicubi bonum est quidem patrem sacrificare
vt in Tribalis:simpliciter autem non bonum.An hoc quidem nō vbi significat:
sed quibusdā:nihil enim refert vbiq; sint.vbiq; enim erit eis bonum in Tri-
bali.Rursus quidem expedit medicari vt quādo ægrotat:simpliciter autem nō.
An neq; hoc quādo significat:sed in eo quod afficitur aliquo modo:nihil enim
refert quādocunq; dummodo sic affectus sit. ¶ Simpliciter autem est quod nullo
addito dicit q̄ bonum est,aut contrarium.vt patrem sacrificare non dicit bonū
esse:sed quibusdā bonum esse.nō ergo simpliciter bonum.sed deos honorare bo-
num dicit nihil addens: simpliciter enim bonum est.quare quod nullo addito
videtur esse honestum vel turpe,vel aliquid talium:simpliciter dicitur.

SECUNDI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.
E.ij.

Tricesimus quintus

Tricesimus sextus

Tricesimus septimus

Tricesimus octauus

Declaratio.

Tricesimus nonus lo-
cus.

Quadragesimus

Declaratio.

Quadragesimus prim⁹
Declaratio.

Quadragesimus secun-
dus.

Declaratio.

Instantia.

Dilutio.

TERTII Topicorum Aristotelis primi cap. scholia. quorum problematum loci, hoc in libro tradendi sunt. loci vnus & viginti. ¶ 1. Loci problematum qui hoc in libro praecipua cura considerantur: sunt loci problematum quae formari de melioribus atque eligibilioribus solent. vt propositis duobus pluribusve, quod eorum melius eligibilisve fuerit. & in ijs quidem quorum vnum supra alterum non habet insignem bonitatis supereminentiam. nam si insigniter superemineret & longo destitueret alterum, bonitatis interuallo: ridiculum esset, problema mouere. nimirum enim ridiculus habeatur qui tale mouebit problema, sit ne cerdonica melior, eligibiliorque sapientia an secus? na illa tantum distant: quantum gemmarum nobilitas ab algae vilitate. Et quemadmodum loci sunt de melioribus eligibilioribusque: analogia operpositi, totidem deteriorum fugibiliorumque sumi possent. sed cum illos expresserit: hos non oportuit. nam oppositorum eadem est disciplina. Et de quibus dubitamus: vtri oporteat apponere magis. hoc est de quibus dubitamus cuiusnam eorum, particula magis, ad bonum eligendumve sit apponenda. ita vt nobis incertum in exploratumque sit: quod eorum magis bonum, magisque eligendum: quod eorum melius, quodve eligibilis. ¶ 3. Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile: quod dicendum est. loci qui subinde ponendi sunt: applicandi sunt ad id quod vtile, decens, accommodumque fuerit. vt si agitur de honestis: applicandi sunt ad honesta. & si problema versetur de delectabilibus: ad delectabilia. si de vtilibus: ad vtilia. ¶ 5. Quod id ipsum quod est, in genere est: melius eligibilisque eo est quod id ipsum quod est, in genere non est. In substantia vt homo, in quantitate vt ternarius, in qualitate vt virtus, ad aliquid vt vtile, & reliquis: bona sunt. sed hic de genere eius boni quod in qualitate est: praecipuus sermo. & quod id ipsum quod est, in genere honesti est, eligibilis sit in eo genere quod id ipsum quod est in illo genere non est (vt iustitia: quam iustus) non iniuria profecto. nam quod id ipsum quod est in genere honesti est: per se est honestum. quod autem non hoc pacto in illo genere est: non potest nisi per alterum & per accidens in illo esse. quod autem per se tale: semper magis tale est. vt iustitia id ipsum quod est, honestum est: iustus autem id ipsum quod est, non honestum, sed substantia est. quare iustitia per se honestum, iustus autem per alterum atque accidens. Et quis nolit grammaticam potius habere quam grammaticum, & iustitiam quam iustum? quare igitur in genere id ipsum quod sunt, existunt: eligibilia ijs quae huiusmodi non sunt. ¶ 7. Est autem hoc idem ei qui ante hoc. locus iste, re ipsa coincidit cum precedenti: sed modo, ipsaque expressione differt. nam in primo propter se & propter alterum dicimus: hic autem per se & per accidens. ¶ 10. Inciduntur: qui sanguinem minuunt. illis enim inciditur, aperiturque vena.

Tertij Topicorum Aristotelis de meliorum, eligibiliorumque problematum locis. Cap. I.

Vtrum autem eligibilis aut melius duorum, pluriumve: ex his perspicendum. Primum autem determinetur quod considerationem facimus non de plurimum distantibus, & magna adiuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat vtrum felicitas an diuitiae expetibiliores) sed de ijs quae propinqua sunt, & de quibus dubitamus vtro oporteat apponere magis, eo quod nullam videmus alterius ad alterum praeminentiam. Manifestum igitur in his quae ostensa vna praeminentia vel pluribus constituetur intelligentia quod id eligibilis est quod eorum est praeminens. ¶ Primum igitur quod diuturnius, stabiliusve, eligibilis eo quod minus huiusmodi. ¶ Et quod magis eligit prudens, vel bonus vir, vel lex recta, vel studiosi circa singula delecti quatenus tales sunt, vel in vnoquoque genere periti, vel quaecumque plures, vel omnes (vt in medicina vel aedificatoria: quae plures medicorum vel omnes) vel quaecumque omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum. omnia enim bonum appetunt. Oportet autem ducere ad id quod fuerit vtile: quod dicendum est. ¶ Est autem simpliciter quidem melius ac eligibilis quod secundum meliorem disciplinam, alicui autem quod secundum propriam. ¶ Deinde quod id ipsum quod est (eo quod non) in genere est: vt iustitia iusto. ¶ Nam illa quidem in genere bono: hoc autem non. & illa id ipsum quod est, bonum est: hoc autem non. nam nihil dicit id ipsum quod genus est: quod non est in genere. vt albus homo non est

Primus locus
Secundus locus septuaginta
Tertius
Quartus Declaratio.

6 id quod color. similiter autem & in alijs. ¶ Et quod propter se eligendum, eo eligendo quod propter aliud: eligibilis. ¶ Vt sanum esse quam exercitari. illud enim propter se eligendum: hoc autem propter aliud. ¶ Et quod per se: eo quod per accidens. ¶ Vt amicos iustos esse: eo quod inimicos. illud enim per se eligendum: hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iustos esse secundum accidens eligimus, vt nihil nobis noceant. Est autem hoc idem ei quod ante hoc: differt autem modo. na amicos quidem iustos esse propter se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quauis apud Indos sint. inimicos autem propter alterum: vt nihil nobis noceant. ¶ Et quod causa boni per se: eo quod per accidens causa. ¶ Quemadmodum virtus: fortuna. na illa quidem per se: haec autem per accidens est causa bonorum, & si quid aliud huiusmodi. ¶ Similiter autem & in contrario. ¶ Nam quod per se est causa mali, fugibilis est: eo quod per accidens. vt vitium quam fortuna. na illud quidem per se malum: fortuna autem per accidens. ¶ Et quod simpliciter bonum: eo quod alicui eligibilis. ¶ Vt sanum fieri: quam incidi. nam hoc quidem simpliciter bonum: illud autem alicui indigentium incisione. ¶ Et quod natura est: eo quod non natura. ¶ Vt iustitia: iusto. illud enim natura: hoc autem acquisitum. ¶ Et quod meliori & honorabiliori inest: eligibilis. vt deo quam homini, animae quam corpori. ¶ Et quod melioris proprium: melius quam quod peioris. ¶ Vt quod dei: quam quod hominis. na secundum communia vtrisque, nihil differunt ab inuicem: proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet. ¶ Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus: est melius. ¶ Vt sanitas: robore & pulchritudine. na illa quidem in humidis & siccis & (vt simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal: haec vero in posterioribus. nam robur in neruis & ossibus: pulchritudo autem membrorum quaedam commensuratio videtur esse. ¶ Et finis ijs quae sunt ad finem eligibilior videtur esse. ¶ Et duorum: quod propinquius est fini. ¶ Et omnino quod ad vitae finem, expetibilis: quam quod ad aliud aliquid. ¶ Vt quod ad felicitatem contendit: quam quod ad prudentiam. nam quod ad felicitatem contendit: eligibilis. ¶ Et possibile impossibile. ¶ Amplius. cum duo sint effectiua: cuius finis melior, & ipsum melius. ¶ Cum autem sit effectiuum & finis: ex proportione, quando pluri, superat finis finem quam ille proprium effectiuum. ¶ Vt felicitas pluri superat sanitatem: quam sanitas salubre. Quare effectiuum felicitatis: melius sanitate. na quantum felicitas superat sanitatem: tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat. sanitas autem, salubre minus superabat. quare plus superat effectiuum felicitatis, salubre: quam sanitas salubre. Quapropter effectiuum felicitatis, melius sanitate. Manifestum igitur: quod eligibilis effectiuum felicitatis, quam sanitas. nam idem plus superat. ¶ Amplius. melius est quod propter se, & honorabilis, & laudabilis. ¶ Vt amicitia: diuitijs. & iustitia: sanitate & robore. nam illa quidem propter se honorabilium, haec vero non propter se, sed propter aliud. nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud. amicitiam vero propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

Quintus locus Declaratio.
Sextus locus Declaratio.
Septimus locus Declaratio.
Octauus locus Declaratio.
Nonus locus Declaratio.
Decimus locus Declaratio.
Duodecimus Declaratio.
Decimus tertius Declaratio.
Decimus quartus
Decimus quintus
Decimus sextus Declaratio.
Decimus septimus
Decimus octauus
Decimus nonus
Vicesimus locus Declaratio.
Vicesimus primus Declaratio.

Secundi cap. scholia. Meliorum & eligibilium loci alij quinque & viginti. Instantia ad tertium, nonum & decimum. ¶ 26. Non diluit instantiam: quia in illis locus patitur exceptionem. quando ergo non diluit: intellige instantias, exceptiones esse a loco. ¶ 27. Instantia: est tristitia vacuitas, atque carentia. ¶ 35. Non similiter autem (intellige) alter bonus est. similis Ajax Achilli: quod validis viribus, quod periculorum interritus aggressor. ¶ 37. Vlyxes autem Nestori valde. Nestor Pylius cui trecentorum annorum aetas tribuitur: prudentissimus, eloquentissimusque fuit, & optimo vir consilio. de quo id, O facunde senex: aui prudentia nostri. Illi vero in prudentia, & agendorum consilij & eloquentia quam simillimus fuit Vlyxes. Ajax autem similis Achilli: quod iniurias tolerare non posset, irarum impatiens, egens aliena prudentia. vnde ei improperat Vlyxes,

Ovidius.

Quippe manu fortes (nec sunt tibi Marte secundi)
 Consilijs cessere meis, tibi dextera bello
 Vtilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro.
 Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
 Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
 Eligit Atrides, tu tantum corpore prodes:
 Nos animo, quantoque ratem qui temperat, anteit
 Remigis officium: quanto dux milite maior,
 Tantum ego te supero.

¶ 45. Et quæ sunt ex circumstantia. Aristoteles habet ἐκ περιστασίας, hoc est ex opulentia, & adiectione ad substantiam. & paulopost diffinit ex circumstantia siue ex opulentia, bona: quando existentibus necessarijs, alia quædam adiiciuntur bonorum, ad videndum necessaria est visio: sed si bona oculi dispositio affit, erit bona visio, & ex opulentia bonum, melius igitur bene videre: quæ videre. Et ex his patet per facile loci intelligentia. ¶ 49. Si quis ægre, molestèq; ferret se carere virtute, minus iure improbandus: quàm qui ægre, molestèq; ferret se plurimos non possidere fundos, virtus igitur per hunc 45 locum: multis fundis melior, eligibiliorque. ¶ 50. Si quis quòd virtus aliqua sibi desit non ægre fert: iure magis increpandus, quàm si non ægre ferret se non habere diuitias, virtus igitur per hunc 46 locum: diuitijs melior, eligibiliorque.

¶ Alij pro eisdem problematis loci.

Cap. II.

Amplius quando duo aliqua fuerint valde sibimetipsis similia, & non poterimus præminentiam aliquam conspicerè alterius ad alterum: videndum ex ijs quæ sequuntur. ¶ Nam cui consequens est maius bonum: hoc eligibilis. ¶ Si autem sint consequentia mala: cui consequens minus malum, hoc eligibilis. ¶ Nam cum vtraque sint eligenda: nihil prohibet molestum aliquid sequi, dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius & posterius sequitur, vt addiscentem ignorare prius: scire autem posterius, melius autem vt plurimum: quod posterius sequitur, sumendum igitur eorum quæ sequuntur quodcunque fuerit vtile. ¶ Amplius, plura bona: paucioribus, vel simpliciter, vel quando altera alteris insunt vt pauciora in pluribus. ¶ Instantia: si alicubi alterum alterius gratia, nihil enim eligibiliora vtraque quàm vnum, vt sanum fieri & sanitas, quàm sanitas: eo quòd sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona: bonis nihil prohibet eligibiliora esse, vt felicitatem & aliud aliquid quod non est bonum, iustitia & fortitudine. ¶ Et eadem cum voluptate magis: quàm sine voluptate. Et eadem cum indolentia quàm cum tristitia. ¶ Et vnumquodque in quo tempore magis valet: in hoc etiam eligibilis. ¶ Vt carentia tristitiæ in senectute: magis quàm in iuuentute, magis enim in senectute valet, secundum hæc autem: & prudentia in senectute eligibilior, nemo enim iuuenes eligit duces: eo quòd non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem e contrario, in iuuentute enim magis necessaria secundum fortitudinem operatio, similiter autem & intemperantia, magis enim iuuenes quàm senes: concupiscentijs molestantur. ¶ Et quod in omni tempore, vel in pluribus: vtilius. ¶ Vt iustitia & temperantia: fortitudine, nam illæ semper: hæc autem aliquando vtilis. ¶ Et quod cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus: quàm quod cum haberemus, indigeremus reliquo. ¶ Vt in iustitia & fortitudine, nam si omnes essent iusti: nihil vtilis fortitudo. Si vero omnes essent fortes: vtilis iustitia. ¶ Amplius, ex corruptionibus, & abiectioibus, & generationibus, & sumptionibus, & contrarijs. ¶ Quorum enim corruptiones malæ: ipsa eligibiliora. Similiter autem & in abiectioibus, & in contrarijs, nam si abiectio, vel contrarium fugibilis est: ipsum eligibilis. In generationibus autem, & sumptionibus: e contrario. Quorù enim sumptiones & generationes eligibiliores: & ipsa quoq; eligibiliora. ¶ Alius autem locus est, Quod propinquius bono: melius atq; eligibilis. ¶ Et quod similius est bono, vt iustitia: iusto. ¶ Et quod meliori

Vicesimus secundus locus
 Declaratio.
 Vicesimus tertius locus
 Declaratio.
 Vicesimus quartus
 Instantia.
 Vicesimus quintus bis
 Vicesimus sextus
 Declaratio.
 Vicesimus septimus
 Declaratio.
 Vicesimus octauus
 Declaratio.
 Vicesimus nonus
 Declaratio.
 Tricesimus
 Tricesimus primus
 Tricesimus secundus

eorum est similius, quemadmodum Aiace: Vlyxe dicunt aliqui meliorem esse, eo quòd similius est Achilli. ¶ Instantia huius est: quòd non verum sit, nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles: eadem similitudine esse Aiace, cum erit alter quidem bonus: non similiter autem. ¶ Considerandum autem si & in ridiculosioribus sit simile, vt simia homini quàm equo: cum non sit similis, non enim est simia melior: similius tamen est homini. ¶ Rursum in duobus, si hoc quidem meliori, illud autem peiori est similius: erit melius quod meliori est similius. ¶ Habet autem & hoc instantiam, nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse: illud autem peiori valde, vt si Ajax quidem Achilli parum: Vlyxes autem Nestori valde, & si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus, vt equus asino: & simia homini. ¶ Et quod maxime insignis: eo quod minus tale. ¶ Et quod difficilius, magis enim amamus, cum habemus: quod non est facile adipisci. ¶ Et quod magis proprium: eo quod communius. ¶ Et quod malis incommunijs, nam magis eligendum quod nulla molestia sequitur: quàm quod sequitur. ¶ Amplius, si hoc illo melius, & omnino optimorum quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. ¶ Vt si melior est homo quàm equus: & optimus homo, optimo equo melior. ¶ Et si optimus optimo melius: & simpliciter hoc illo melius, vt si optimus homo, optimo equo melior: & simpliciter homo, simpliciter equo melior. ¶ Amplius, ea quæ volumus amicos participare, eligibiliora: quæ quæ non. ¶ Et quæ ad amicum agere malimus quàm quæ ad quilibet, illa eligibiliora. ¶ Vt iuste agere, & benefacere: magis quàm videri, nam amicis benefacere volumus magis quàm videri: quibuslibet autem e conuerso. ¶ Et quæ sunt ex circumstantia: necessarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora. ¶ Melius enim quàm viuere, bene viuere: bene autem viuere est ex circumstantia: ipsum autem viuere necessariū, aliquando autem meliora non etiam eligibiliora, non enim si meliora: necessario & eligibiliora, philosophari siquidem melius quàm lucrari: sed non magis eligendum indigenti necessarijs, ex circumstantia autem est: quando existentibus necessarijs, alia quædam adiiciuntur bonorum. Ferè autem fortasse eligibilis quod necessariū est: melius autem quod ex circumstantia. ¶ Et quod non est ab alio exquirere: quàm quod est & ab alio. ¶ Quale sustinet iustitia ad fortitudinem. ¶ Et si hoc quidē sine illo eligendum: illud autem sine hoc non. ¶ Vt potestas sine prudentia non eligenda: prudentia vero sine potestate eligenda. ¶ Et duorum, si alterum negamus vt reliquum videatur nobis inesse: illud eligibilis quod volumus nobis videri inesse. ¶ Vt laborè diligere nos negamus: vt ingeniosi esse videamur. ¶ Amplius, pro cuius absentia minus increpandi sunt molestè ferentes: hoc magis eligendum. ¶ Et pro cuius absentia non molestè ferentem magis increpandum: id eligibilis.

Instantia
 Dilutio
 Tricesimus tertius
 Instantia
 Tricesimus quartus
 Tricesimus quintus
 Tricesimus sextus
 Tricesimus septimus
 Tricesimus octauus
 Declaratio
 Tricesimus nonus
 Quadragesimus
 Declaratio
 Quadragesimus primus
 Declaratio
 Quadragesimus secundus
 Declaratio
 Quadragesimus tertius
 Declaratio
 Quadragesimus quartus
 Declaratio
 Quadragesimus quintus
 Quadragesimus sextus

Tertij cap. scholia. Meliorum & eligibiliorum loci alij viginti. ¶ 55. Actiones, actusque sunt, dum fiunt: opera vero quæ facta manent, vt periculorum in bello generosa aggressio toleratiouque, actio, fortitudo autem ipsæque habitus qui ex mediocribus huiusmodi periculorum aggressionibus, ac tolerationibus relinquuntur, opus. ¶ 59. Id cuius eligimus nos nobis ipsis causam esse potius quàm cuius alter nobis causa fit: melius eligibilisque, vt amicos diuitijs eligibiliores per hunc locum astruemus, nam eligimus potius nos nobis amicorum causam esse, quàm quòd alter sit nobis amicorum causa, contra autem, pecuniarum, ad id enim officij sibi comparant seruos qui diuitijs studentes, locupletes effici cupiunt: per illos potius quàm per se ipsos diuitias congerentes. ¶ 60. Locus (duorum quod additum eidem communi, facit totum eligibilis: & ipsum eligibilis) veritatem habet dummodo ipsum commune non vtatur vno additorum, habeatve adminicularium, non autem vtatur altero, neque ad vsum vllum habeat, veluti ferra & falce apposita arti fabrili vt communi, nam ars fabrilis cum ferra eligibilior quàm cum falce: non tamen simpliciter ferra melior falce, & id ideo quòd ars fabrilis vtitur ferra, & ferra illi cooperatur: sed non vtitur falce, neque falx illi cooperativa, adminiculariaque est. Ideo non oportet arte fabrili, eodem scilicet communi ab vtroque dempto: ferram relinqui meliorem, ¶ 63. Terminus: diffinitio.

Quadragesimus septim⁹
 Quadragesimus octauus
 Quadragesimus nonus
 Declaratio

Quinquagesimus

Quinquagesimus prim⁹
 Declaratio

Quinquagesim⁹ secūdus
 Quinquagesimus tertius

Quinquagesimus quart⁹
 Declaratio

Quinquagesim⁹ quintus
 Declaratio

Quinquagesimus sextus
 Declaratio

Quinquagesim⁹ septim⁹
 Quinquagesim⁹ octauus
 Quinquagesimus nonus
 Declaratio

Sexagesimus
 Declaratio

Sexagesimus primus
 Declaratio

Sexagesimus secundus
 Declaratio

Sexagesimus tertius
 Declaratio

Sexagesimus quartus
 Declaratio

Sexagesimus quintus
 Declaratio

Sexagesimus sextus
 Declaratio

Amplius eorum quæ sunt sub eadem specie: quod habet propriam virtutem eo quod non habet. ¶ Vtriusq; autem habentibus, quod magis habet: eligibilis. ¶ Amplius. si hoc quidē facit bonū illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilis. ¶ Quemadmodū & calidius quod calefacit: eo quod non. ¶ Si autem vtrunq; facit: quod magis facit, aut quod melius & principalius facit bonū. vt si hoc quidem animam: illud autē corpus. ¶ Amplius autem à casibus, & vsibus & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. ¶ Sequuntur enim seinuicem. vt si quod iuste est eligibilis q̄ quod fortiter: & iustitia fortitudine eligibilior. & si iustitia quàm fortitudo eligibilior: & quod iuste quàm quod fortiter. similiter autem & in alijs. ¶ Amplius. si aliquo eodem hoc quidem maius bonū est, illud autem minus: magis eligendum maius, aut si maiore maius fuerit alterū. ¶ Sed & si duo quædam vno aliquo sint eligibilia: quod longe eligibilis eo quod minus est eligendum, eligibilis. ¶ Amplius. cuius est superabundantia eligibilior: & ipsum eligibilis. ¶ Vt amicitia: pecunijs. nam eligibilior superabundantia amicitia: quàm pecuniarū. ¶ Et id cuius magis eligit quis vt ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. ¶ Vt amicos: pecunijs. ¶ Amplius. ex appositione si eidem appositū aliquid: quod totū eligibilis facit. ¶ Cauere autem oportet extendere ad ea in quibus altero quidem oppositorum vtitur commune, vel alio quolibet modo cooperatiuū est, reliquo autem nō vtitur neq; cooperatiuū est. vt ferra & falce cum arte fabrilī. nā eligibilior ferra cōsociata, simpliciter autē non eligibilior. ¶ Rursum si minori appositū aliquid: quod totum maius facit. Similiter autem & ex ablatione. quo enim ablato ab eodem, quod restat est minus: illud maius erit, quod ablatū, reliquum minus facit. ¶ Et si hoc quidem propter se: illud autē propter gloriam eligendum. ¶ Vt sanitas: pulchritudine. terminus autē eius quod est ad gloriam: quod nullo conscio, non studeret inesse. ¶ Et si hoc quidem propter se, & propter gloriam eligendū: illud autē propter alterum tantū. ¶ Et vtrūvis magis propter se honorandū: hoc & melius & eligibilis. ¶ Honorabilis vtiq; fuerit secundū se: quod cum nihil aliud debeat esse, propter se eligimus magis. ¶ Amplius. diuidendum quotiens quod eligendū est dicitur, & quorū gratia: vt vtilis, vel honesti, vel delectabilis. ¶ Nam quod ad omnia vel ad plura est vtile, eligibilis fuerit eo quod non sic. ¶ Si autē eadem vtriusq; insunt: vtri magis insunt considerandū. ¶ Vt vtrum delectabile an honestū, an vtile magis. ¶ Rursum quod propter melius: eligibilis. ¶ Vt quod propter virtutē: quàm quod propter delectationem. ¶ Similiter autē & in fugiendis. ¶ Nam magis est fugiendū: quod magis impedit virtutes. vt ægritudo turpitudine. nam & voluptatis, & eius quod est studiosum esse: prohibentior est ægritudo. ¶ Amplius. ex similitudine monstrari potest fugiendum, & eligendum: quod propositum est. ¶ Nam minus eligendum huiusmodi: quod æque & eligeret aliquis & fugeret: altero quod eligendum est tantum. ad seinuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum.

Qvarti cap. scholia. Circa prædictos locos sexdecim documenta & gratia declarationis primi, decem loci vniuersales. ¶ 83. Locus hic ex superioribus specialibus locis non desumitur: idcirco adiunxit Aristoteles: præter ea quæ dicta sunt prius. Et loci vniuersales faciendi sunt secundum locos speciales prius positos: ad imitationem eorum quos hoc in loco expressit Aristoteles, vt non credas Aristotelem vniuersales omnes hic apposuisse. quale id est, propter quod esse tale: alterum tale est, & ipsum quoque propter quod, esse magis tale. quod dici solet, propter quod vnum quodque tale: & illud magis. quod ex decimo quarto loco per facile trahas. perinde vt primum hic appositum vniuersalem locum, ex decimo traxit Aristoteles. Ex quinto: sexto, septimo, octauo & nono, elicere potest, quod est per se tale: magis esse tale quàm quod est per accidens & alterum tale. Et ex vndecimo, tale melioris, honorabiliorisq; magis esse quàm quod est deterioris. vt cognoscere mentis, magis esse cognoscere: quàm sensus. & vitam intellectualium

longe magis esse vitam, quàm sensibilem. & id genus innumera, quæ solertibus se quam facillime ingerunt. & sunt loci vniuersales admodum magni momenti, ijs præcipue qui in illis sunt exercitati. & ad metaphysicam & nonnullorum diuinorum intelligentiā non inefficaces. ¶ 91. Construe re autem dupliciter. id de problemate indefinito: vt & superiorem locum intellige.

¶ De eligendis & fugiendis documenta & loci cōmunes. Cap. IIII.

- D**em autem loci vtilis: & ad demonstrandum quoduis eligendum & fugiendum. ¶ Nam auferre solum eam oportet (quæ ad alterum est) præminentiam. si enim quod honorabilis, eligibilis: & honorabile eligendum. & si quod vtilius, eligibilis: & vtile eligendum. similiter autem & in alijs quæcunq; huiusmodi habent comparationē. ¶ In aliquibus autem statim secundū eam quæ ad alterū est comparationē: & quæ eligendum vtrūq; vel alterum dicimus. ¶ Vt quādo hoc quidem natura bonum: illud autē non natura bonum dicimus. nam quod natura bonum: manifestū quoniam eligendum est. ¶ Sumendum autē quam maxime vniuersales locos de eo quod est magis & minus. nam sic sumpti: ad plura vtilis erunt. fieri autē potest vt eorum qui dicti sunt quosdam vniuersales magis quis faciat parum transmutans secundū appellationem. ¶ Vt quod natura tale: eo quod nō natura tale, magis tale. ¶ Et si hoc quidē facit, illud autē non facit quod habet tale cuiusq; insit: magis tale quod interdū facit tale quàm quod non facit. ¶ Si autem vtrunq; facit: quod magis facit tale. ¶ Amplius. si eodē aliquo, hoc quidem magis: illud autem minus tale. ¶ Et si hoc tali magis tale, illud vero non tali tale: manifestum quoniam primū magis tale. ¶ Amplius ex additione. si eidem additū: aliquod totum magis tale facit. ¶ Aut si ei quod minus est tale additū: totum magis tale facit. ¶ Similiter autē & ex ablatione. nam quo ablato reliquis reliquum minus tale: ipsum magis tale. ¶ Et quæ contrarijs sunt impermixtiora: magis talia. ¶ Vt albius quidem: nigro impermixtius. ¶ Amplius. præter ea quæ dicta sunt prius: quod magis suscipit propriam propositi rationē. ¶ Vt si albi est ratio, color disgregatiuus visus: albius est: color magis disgregatiuus visus. ¶ Si autem particulariter & non vniuersaliter problema ponatur: primum quidē dicti vniuersaliter, constructiui vel destructiui loci omnes vtilis. ¶ Vniuersaliter enim interimentes vel construētes: & particulariter mōstramus. nā si omni inest: & alicui. & si nulli inest: nec alicui. ¶ Maxime autē opportuni & cōmunes loci: qui sunt ex oppositis, & coniugatis, & casibus. ¶ Nam similiter probabile est existimare: si omnis voluptas bonū, & tristitia omnem malum esse: & si aliqua voluptas bonū, & tristitia aliquam esse malum. item si aliquis sensus non est potestas: & insensibilitas quædam non est impotētia. & si quoddā opinatum disciplinatum: opinio quædam disciplina. rursum si aliquod iustorū bonum: & iustorū aliquod malum. & si aliquod eorū quæ iniuste, malum: & aliquod eorū quæ iuste, bonum. & si quoddam delectabile, fugiendum: & delectatio quædam, fugienda. secundū hæc autem & si aliquod delectabile vtile, delectatio quædam vtilis. ¶ Et in corruptiuis autē, & generationibus, & corruptionibus similiter. ¶ Nam si aliquod corruptiuum delectationis vel disciplina bonū est: erit quædam delectatio vel disciplina malorū. similiter autem & si corruptio quædam disciplina bonorū, vel generatio malorum: erit quædam disciplina malorum. vt si obliuisci quæ quis turpia egit bonorū est, vel reminisci malorum: erit scire quæ quis turpia egit, malorum. similiter autem & in alijs. in omnibus em̄ similiter probabile. ¶ Amplius ex eo quod est magis & minus, & similiter. si enim magis quidē eorum quæ sunt ex alio genere aliquid tale, illorū autem nihil est: neq; quod dictū est erit tale. ¶ Vt si magis quidē disciplina quædam bonum quàm voluptas, nulla autem disciplina bonū: nec voluptas bonum erit. & ex eo quod est similiter quidem & minus eodem modo. nam erit & interimere & construere. veruntamen ex eo quod est similiter, vtraq; ex minus au-

Documenta

circa loca.

Primum.

Declaratio.

Secundum.

Declaratio.

Vniuersales loci.

Primum loc.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

Quintus.

Sextus.

Septimus.

Octauus.

Nonus.

Decimus.

Declaratio.

Tertium.

Declaratio.

Quartum.

Declaratio.

Quintum.

Declaratio.

Sextum.

Declaratio.

ARTIVS TOPICORVM.

QUARTI Topicorum primi cap. scholia. de quibus locis in hoc & duobus sequentibus libris differendum. loci de problematis generis decem. ¶ 4. In accidentis diffinitione inspiciendum. quæ quidem est accidens esse: quod contingit inesse vni & eidem, & non inesse, ex numero 27 primi huius. ¶ 5. In eadem diuisione. diuisiones prædicationis sunt decem, scilicet substantiæ, quantitatis, ad aliquid, qualitatis, actionis, passionis, quando, vbi, situs & habitus. & oportet genus & speciem eiusdem diuisionis esse. vt vtrunq; in diuisione substantiæ aut quantitatis, & hunc in modum de reliquis. ¶ 10. Elementum: maxima propositio, principium. sed hæc in dialectica, vaga & communia sunt: in disciplinis autem propria.

Quarti libri Topicorum Aristotelis de quo discutiendum,
& problematum generis: loci decem. Cap. I.

- 1 **O**st hæc autem de ijs quæ ad genus & proprium inspiciendum. *Primus locus*
- 2 **P**rimus autem terminus est ad terminos: & de his raris considerationes fiunt disputantibus. ¶ Si ergo ponatur genus alicuius existentium: primum quidem inspiciendum ad omnia quæ cognata sunt ei quod dicitur, si de aliquo non prædicatur: quemadmodum est in accidente. ¶ Vt si voluptatis, bonum ponatur genus: si aliqua voluptas non bonum. nam si hoc: manifestum est quoniam non genus bonum voluptatis. nam genus de omnibus quæ sunt sub ipso speciebus prædicatur. *Secundus locus*
- 3 **I**nde si non in eo quod quid est prædicatur: sed vt accidens. ¶ Quemadmodum album: de niue. de anima: à seipso agitatum. neq; enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis. neq; anima idipsum quod est, agitatum. nam accidit ei moueri. quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius. agitatum non quid est (sed quid faciens vel patiens) significare videtur. similiter autem & album. non enim quid est nix: sed quale quid est indicat. quare neutrum horum in eo quod quid est prædicatur. ¶ Maxime autem in accidentis diffinitione inspiciendum: si aptatur ad dictum genus. ¶ Vt ad quæ nunc dicta sunt. contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non. quare neutrum horum genus: sed accidens. *Tertius locus*
- 4 **E**o quod accidens dicimus: quod contingit idem inesse alicui & non. ¶ Amplius. si non in eadem diuisione est genus & species: sed hæc quidem substantia, illud autem quale. aut hoc quidem ad aliquid: illud autem quale. ¶ Vt nix quidem & cygnus substantia: album autem non substantia, sed quale. quare non est genus album niuis, neq; cygni. rursum disciplina quidem ad aliquid: bonum autem, & pulchrum quale. quare non est genus pulchrum vel bonum disciplinæ. nam genera eorum quæ sunt ad aliquid: & ipsa ad aliquid oportet esse. vt in duplici. etenim multiplex est genus duplicis: & ipsum eorum quæ sunt ad aliquid est. vt vniuersaliter autem dicatur: in eadem diuisione oportet genus esse speciei. nam si species substantia: & genus. & si quale quippiam species est: & genus quale quippiam. vt si album quale quippiam: & color. similiter autem & in alijs. ¶ Rursum si necesse fuerit vel si contigerit genus participare quod positum est in genere. ¶ Terminus autem eius quod est participare: est suscipere participati rationem. manifestum igitur quoniam species quidem participant genera: genera autem species non. nam species suscipit generis rationem: genus autem speciei non. considerandum igitur si participat vel contingit assignatum genus participare speciem. vt si quis entis vel vnius, genus quippiam assignauerit. accidet enim genus: participare speciem. nam de omnibus quæ sunt, ens & vnum prædicatur. quare & ratio eorum. *Quartus locus*
- 5 **A**mplius. si de aliquo assignata species vera est: genus autem non. ¶ Vt si ens aut scibile opinabile genus ponatur. nam de non ente opinabile prædicabitur. *Quintus locus*
- 6 **A**mplius. si de aliquo assignata species vera est: genus autem non. ¶ Vt si ens aut scibile opinabile genus ponatur. nam de non ente opinabile prædicabitur. *Sextus locus*
- 7 **A**mplius. si de aliquo assignata species vera est: genus autem non. ¶ Vt si ens aut scibile opinabile genus ponatur. nam de non ente opinabile prædicabitur. *Declaratio*

rem, construere solum, destruere autem non. si enim similiter potestas quædam bonum & disciplina, est autem quædam potestas bonum: & disciplina. si autem nulla potestas bonum: nec disciplina. si autem minus quædam potestas bonum quam disciplina, est autem quædam potestas bonum: & disciplina. at vero si nulla potestas bonum: non necesse est & disciplinam nullam esse bonum. manifestum igitur quoniam construere solum ex eo quod minus, est. ¶ Non solum autem ex alio genere est destruere, verum & ex eodem: dum sumit quis quod maxime tale est. *88*

Septimum. ¶ Vt si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autem quoniam prudentia non bonum: nec alia vlla erit. quia nec quæ maxime videtur. ¶ Amplius. *89*

Declaratio. ¶ ex suppositione similiter postulantem si vni & omni inesse, vel non inesse. ¶ Vt si hominis anima immortalis: & alias. si autem hæc non: nec alias. Si igitur inesse alicui positum est: ostendendum quoniam alicui non inest. nam consequetur per hypothesin nulli inesse. si autem alicui non inesse positum est: ostendendum quoniam inest alicui. nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est quod qui hypothesi vtitur: facit problema vniuersale, particulariter positum. nam particulariter contentum vniuersaliter postulabit confiteri. eo quod vni & omni similiter postulauerit inesse. ¶ Cum autem indefinitum est problema: vno modo destruere cõtingit. ¶ Vt si dixerit voluptatem bonum esse, vel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit. nam si aliquam voluptatem dixerit bonum esse: ostendendum vniuersaliter quod nulla, si debeat interim propositum, similiter autem & si aliquam dixerit voluptatem non esse bonum: ostendendum vniuersaliter quod omnis. aliter vero non cõtingit interimere. nam si ostenderimus quoniam est quædam voluptas bonum, vel non bonum: nondum interimitur propositum. manifestum igitur quoniam interimere quidem: vno modo dicitur. ¶ Construere autem dupliciter. siue enim vniuersaliter ostenderimus, quod omnis voluptas bonum, siue quod est quædam voluptas bonum: ostensum erit quod propositum est. ¶ Similiter autem & si oporteat differere quod est quædam voluptas non bonum: si ostenderimus quod nulla bonum, vel quædam non bonum, ostendentes erimus vtrunq; & vniuersaliter & particulariter, quod est quædam voluptas non bonum. ¶ Cum autem determinata fuerit positio: dupliciter interimere erit. ¶ Vt si ponatur alicui quidem inesse voluptati bonum esse: alicui autem non inesse. nam siue omnis ostendatur voluptas bonum, siue nulla: interemptum erit propositum. ¶ Si autem vnam solam voluptatem posuerit bonum esse: tripliciter cõtingit interimere. ¶ Nam ostendentes quod omnis vel quod nulla, vel quod plures quam vna bonum: interimentes erimus quod propositum est. *91*

Decimum. ¶ In pluribus vero positione determinata (vt quod prudentia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. ¶ Nam ostenso quod omnis virtus scientia, vel quod nulla, vel quod & alia aliqua vt iustitia, vel quod eadem prudentia non scientia: interemptum erit propositum. ¶ Vtile autem & inspiciere in singularibus in quibus inesse aliquid vel non dictum est. quemadmodum in vniuersalibus problematibus. ¶ Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species vsq; ad indiuidua sicut prius dictum est. ¶ Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. ¶ Amplius. in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. ¶ Vt quod tempus non mouetur nec est motus: annumeranti quot sunt species motus. nam si nulla earum inest tempori: manifestum quoniam non mouetur, nec est motus. similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par. nam si anima neq; impar neq; par: manifestum quod non est numerus. ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. *92*

Duodecimum. ¶ Cum autem determinata fuerit positio: dupliciter interimere erit. ¶ Vt si ponatur alicui quidem inesse voluptati bonum esse: alicui autem non inesse. nam siue omnis ostendatur voluptas bonum, siue nulla: interemptum erit propositum. ¶ Si autem vnam solam voluptatem posuerit bonum esse: tripliciter cõtingit interimere. ¶ Nam ostendentes quod omnis vel quod nulla, vel quod plures quam vna bonum: interimentes erimus quod propositum est. *93*

Decimum tertium. ¶ In pluribus vero positione determinata (vt quod prudentia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. ¶ Nam ostenso quod omnis virtus scientia, vel quod nulla, vel quod & alia aliqua vt iustitia, vel quod eadem prudentia non scientia: interemptum erit propositum. ¶ Vtile autem & inspiciere in singularibus in quibus inesse aliquid vel non dictum est. quemadmodum in vniuersalibus problematibus. ¶ Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species vsq; ad indiuidua sicut prius dictum est. ¶ Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. ¶ Amplius. in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. ¶ Vt quod tempus non mouetur nec est motus: annumeranti quot sunt species motus. nam si nulla earum inest tempori: manifestum quoniam non mouetur, nec est motus. similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par. nam si anima neq; impar neq; par: manifestum quod non est numerus. ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. *94*

Decimum quartum. ¶ In pluribus vero positione determinata (vt quod prudentia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. ¶ Nam ostenso quod omnis virtus scientia, vel quod nulla, vel quod & alia aliqua vt iustitia, vel quod eadem prudentia non scientia: interemptum erit propositum. ¶ Vtile autem & inspiciere in singularibus in quibus inesse aliquid vel non dictum est. quemadmodum in vniuersalibus problematibus. ¶ Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species vsq; ad indiuidua sicut prius dictum est. ¶ Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. ¶ Amplius. in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. ¶ Vt quod tempus non mouetur nec est motus: annumeranti quot sunt species motus. nam si nulla earum inest tempori: manifestum quoniam non mouetur, nec est motus. similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par. nam si anima neq; impar neq; par: manifestum quod non est numerus. ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. *95*

Decimum quintum. ¶ In pluribus vero positione determinata (vt quod prudentia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. ¶ Nam ostenso quod omnis virtus scientia, vel quod nulla, vel quod & alia aliqua vt iustitia, vel quod eadem prudentia non scientia: interemptum erit propositum. ¶ Vtile autem & inspiciere in singularibus in quibus inesse aliquid vel non dictum est. quemadmodum in vniuersalibus problematibus. ¶ Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species vsq; ad indiuidua sicut prius dictum est. ¶ Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. ¶ Amplius. in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. ¶ Vt quod tempus non mouetur nec est motus: annumeranti quot sunt species motus. nam si nulla earum inest tempori: manifestum quoniam non mouetur, nec est motus. similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par. nam si anima neq; impar neq; par: manifestum quod non est numerus. ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. *96*

Decimum sextum. ¶ In pluribus vero positione determinata (vt quod prudentia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. ¶ Nam ostenso quod omnis virtus scientia, vel quod nulla, vel quod & alia aliqua vt iustitia, vel quod eadem prudentia non scientia: interemptum erit propositum. ¶ Vtile autem & inspiciere in singularibus in quibus inesse aliquid vel non dictum est. quemadmodum in vniuersalibus problematibus. ¶ Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species vsq; ad indiuidua sicut prius dictum est. ¶ Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. ¶ Amplius. in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. ¶ Vt quod tempus non mouetur nec est motus: annumeranti quot sunt species motus. nam si nulla earum inest tempori: manifestum quoniam non mouetur, nec est motus. similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par. nam si anima neq; impar neq; par: manifestum quod non est numerus. ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. *97*

Decimum septimum. ¶ In pluribus vero positione determinata (vt quod prudentia sola est virtutum scientia) quadrupliciter est interimere. ¶ Nam ostenso quod omnis virtus scientia, vel quod nulla, vel quod & alia aliqua vt iustitia, vel quod eadem prudentia non scientia: interemptum erit propositum. ¶ Vtile autem & inspiciere in singularibus in quibus inesse aliquid vel non dictum est. quemadmodum in vniuersalibus problematibus. ¶ Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundum species vsq; ad indiuidua sicut prius dictum est. ¶ Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum vniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. ¶ Amplius. in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. ¶ Vt quod tempus non mouetur nec est motus: annumeranti quot sunt species motus. nam si nulla earum inest tempori: manifestum quoniam non mouetur, nec est motus. similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par. nam si anima neq; impar neq; par: manifestum quod non est numerus. ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. *98*

Septimus
locus
Declaratio

multa enim non entia, opinabilia sunt. at quod ens vel scibile non predicatur de non ente: manifestum. quare non est genus ens, neque scibile: opinabilis. nam de quibus species predicatur: & genus oportet predicari. ¶ Rursum si nullam specierum contingit participare quod positum est in genere. ¶ Nam impossibile est participare genus, quod nullam specierum participat: nisi aliqua secundum primam diuisionem specierum sit. illa autem genus solum participant. si igitur motus, genus voluptatis ponatur: considerandum si neque corruptio, neque alteratio voluptas, neque ullus reliquorum (qui assignari solent) motuum: manifestum enim quoniam nullam specierum participabit. quare neque genus. eo quod necessarium est quod genus participat: & specierum aliquam participare: quare non erit species motus voluptas: neque indiuiduorum, neque eorum quicquam quae sub specie motus sunt. nam & indiuidua participant speciem & genus. ut quidam homo: & hominem participat, & animal. ¶ Amplius. si de pluribus dicitur quam genus: quod in genere positum est. ¶ Ut opinabile quam ens. nam & ens & non ens: opinabile. quare non erit opinabile species entis. de pluribus enim semper genus: quam species predicatur. ¶ Rursum si de aequalibus genus & species dicitur. ¶ Ut si eorum quae omnia consequuntur: hoc quidem species, illud autem genus ponatur. quae admodum ens & vnum. omne enim, ens & vnum. quare neutrum neutrius genus, eo quod de aequalibus dicuntur. similiter autem & si primum & principium ad seinuicem ponatur. nam & principium, primum: & primum, principium. quare aut utraque quae dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. elementum autem est ad omnia huiusmodi, quod de pluribus genus quam species & differentia dicitur. de paucioribus enim: etiam differentia dicitur quam genus. ¶ Videndum autem & si alicuius indifferentium specie non sit genus quod dictum est genus, vel non videatur. ¶ Construendi autem si est alicuius. idem enim omnium indifferentium specie genus. si igitur vnius monstratur: manifestum quoniam omnium. & si vnius non: manifestum quoniam nullius. ut si quis infecabiles ponens lineas: indiuisibile genus earum dicat esse. nam linearum habentium diuisionem: non est quod dictum est, genus: cum sint indifferentes secundum speciem. indifferentes enim sibiinuicem secundum speciem: rectae lineae omnes.

Octauus locus
Declaratio

Nonus locus
Declaratio
Neutrum neutrius alterius: auxesis negationum.

Decimus locus
Declaratio

Secundi cap. scholia. de genere loci alij, quindecim. dubitatio vna. ¶ 19. Nam differentia est animalis immortale. secundum Platonicos loquitur.

¶ De genere, loci alij.

Cap. II.

Vndecimus locus
Declaratio

Considerandum autem, & si quod aliud genus est assignatae speciei: quod neque continet assignatum genus, neque sub illo est. ¶ Ut si quis iustitiae scientiam ponat genus. est enim virtus genus: & neutrum generum, reliquum continet. quare non erit scientia genus iustitiae. videtur enim, quando species vna sub duobus generibus est: alterum ab altero contineri. ¶ Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est. nam videtur quibusdam prudentia: & virtus & scientia esse, & neutrum genus a neutro contineri. non tamen ab omnibus conceditur prudentiam: scientiam esse. ¶ Si igitur quis admittat quod dictum est verum esse: attamen subalterna, vel sub eodem ambo fieri quae eiusdem sunt genera necessarium videbitur esse. quae admodum & in virtute & in scientia accidit. utraque enim sub eodem genere sunt. nam utrunque eorum habitus, & dispositio est. ¶ Considerandum igitur si neutrum est in assignato genere. ¶ Si enim neque subalterna sunt genera, neque sub eodem ambo: non erit quod assignatum est genus. ¶ Considerandum autem & genus assignati generis, & sic semper superius genus: si omnia predicantur de specie, & si in eo quod quid est predicantur. ¶ Nam omne superius genus pra-

Dubitatio

Dilutio

Duodecimus locus
Declaratio
Decimus tertius
Declaratio

dicari oportet de specie in eo quod quid est. si ergo alicubi dissonet manifestum quoniam non est genus, quod assignatum est. ¶ Rursum si genus participat speciem vel ipsum vel aliquod superiorum generum. ¶ Nam nullum superiorum participat quod inferius est. destruenti igitur quemadmodum dictum est utendum. astruenti autem si confiteatur quidem inesse speciei quod dictum est genus: at quod ut genus inest dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie predicari. vno enim in eo quod quid est predicato: omnia & superiora illius, & inferiora si predicatur de specie, in eo quod quid est predicabitur. quare & assignatum genus: in eo quod quid est predicabitur. quod autem vno in eo quod quid est predicato, omnia etiam reliqua (si predicantur) in eo quod quid est predicabuntur: per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur assignatum genus: non sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie predicari. ut si ambulationis genus quispiam assignauit lationem: non sufficit ostendere quod motus est ambulationis, ad ostendendum quod latio est. eo quod & alij motus sunt. sed ostendendum quod nullum participat ambulationis eorum quae sunt secundum eandem diuisionem: nisi lationem. nam necesse est quod genus participati & specierum aliquam participare secundum primam diuisionem. si enim ambulationis neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet: manifestum quoniam lationem participabit. quare erit genus latio, ambulationis. ¶ Rursum de quibus species quae posita est ut genus predicatur: considerandum si & assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem predicatur de quibus & species. similiter autem & si omnia quae supra genus sunt. ¶ Nam si alicubi dissonat: manifestum quoniam non est genus quod assignatum est. si enim esset genus: omnia & superiora illius & ipsum, in eo quod quid est predicarentur, de ijs de quibus & species in eo quod quid est predicatur. destruenti igitur utile si non predicetur genus in eo quod quid est de quibus & species predicatur: astruenti autem si predicetur in eo quod quid est, utile. accidit enim genus & speciem: de eodem in quod quid est predicari. quare & idem sub duobus generibus fit. necesse est igitur subalterna genera esse. si igitur ostendatur, quod volumus genus astruere non esse sub specie: manifestum quoniam species sub hoc erit. quare ostensum erit quoniam genus hoc. ¶ Consideranda autem & rationes generum: si aptantur ad assignatam speciem, & ad participantia speciem. ¶ Necesse est enim generum rationes predicari de specie, & de ijs quae participant speciem. si igitur in aliquo dissonet: dilucidum quoniam non est genus quod assignatum est. ¶ Rursum si differentiam ut genus assignauit. ¶ Ut si immortale: genus dei. nam differentia est animalis immortale. eo quod animalium alia mortalia: alia immortalia. manifestum igitur quoniam peccant. nullius enim differentia: est genus. Quod autem hoc verum: manifestum. nulla enim differentia significat quid est sed magis quale quid. ut gressibile, & bipes. ¶ Et si differentiam in genere posuit tanquam speciem. ¶ Ut imparem quidem numerum. differentia enim numeri impar, & non species est: neque videtur participare differentia genus. nam omne quod participat genus: vel species, vel indiuiduum est. differentia autem neque indiuiduum neque species. manifestum igitur quoniam non participat genus differentia. quare neque impar species erit, sed differentia: quoniam niam non participat genus. ¶ Amplius. si genus in specie posuit. ¶ Ut contiguitatem id ipsum quod est, continuitatem, aut mixturam id ipsum quod est temperamentum. aut (ut Plato diffiniuit) lationem, secundum locum mutationem. non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse: sed econuerso contiguitatem contiguitatem. non enim omne contiguum continuatur: sed quod continuatur, contiguum est. similiter autem & in alijs. nam neque mixtura omnis, temperamentum. nam siccorum mixtura non est temperamentum. neque secundum locum muta-

Decimus quartus
Declaratio

Decimus quintus
Declaratio.

Decimus sextus
Declaratio

Decimus septimus
Declaratio
Platonicum

Decimus octauus
Declaratio

Decimus nonus
Declaratio

tio omnis, latio. nam ambulatio non videtur latio esse. penè enim in ijs quæ involuntarie locum ex loco permutant: dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit. manifestum autè quoniam & de pluribus speciebus dicitur genus in assignatis: cū oporteat econtrario fieri. ¶ Rursum si differentiam in specie posuit. ¶ Ut immortale id ipsum quod est, deum. nam accidit de æqualibus aut pluribus quàm speciem dici. differentia enim semper de æqualibus aut de pluribus quàm species dicitur. ¶ Amplius, si in differentia genus posuit. ¶ Ut colorem id ipsum quod est congregatiuum: aut numerum quod impar. ¶ Et si genus vt differentiam dixit. ¶ Possibile est enim aliquem, talem suscipere positionem. vt temperantiæ: mixturam differentiam. aut lationis: secundū locum mutationem. inspicendū autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem. communicant enim loci. de pluribus enim genus quàm differentiam oportet dici: & non participare differentiam. sic autem assignato, neutrum eorū quæ dicta sunt: possibile est accidere. nam & de paucioribus dicitur, & participabit genus differentiam. ¶ Rursum si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. ¶ Ut de anima: neq; impar, neq; par prædicatur. quare nec numerus. ¶ Amplius. si prius est natura species, & simul interimit genus. ¶ Videtur enim contrarium. ¶ Amplius. si contingit relinquere dictū genus, vel differentiam (vt animam, moueri. opinionè: verum & falsum) neutrum erit dictorū genus vel differentia. ¶ Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species.

Vicesimus locus Declaratio
 Vicesimus primus Declaratio
 Vicesimus secundus Declaratio
 Vicesimus tertius Declaratio
 Vicesimus quartus Declaratio
 Vicesimus quintus Declaratio

Tertij capitis scholia. De eisdem problematis loci alij, quindecim. instantiæ tres. ¶ 28. Participet aliquid contrarium generi. vt qui tyrannidem poneret bonum: cum participet iniustum. ¶ 32. Vt temperantiam, consonantiam. Consonantia est grauium & acutorum phthongorum emodulata vocalio. cuius species sunt diatessaron, diapente, diapasen, diatessaron, diapente, didiapasen. sed hæc ex musicis agnoscantur. Temperantia: virtus est moralis, qua concupiscentias gustus, ac tactus coercemus, moderamusque. & de ea quoq; in ethicis Aristotelicis perabunde. ¶ 35. Quemadmodum in bono & malo accidit. Omnis scientia habet quædam summa genera: quæ considerat. vt dialectica: diffinitionem, partitionem, & argumentationem. musica: consonantiam & inconsonantiam. moralis philosophia: bonum, & malum. & quæ sub illis generibus continentur, quæve illis adminiculantur in genere sunt: illa autem non sunt amplius apud illos in genere. loci vero præsentis morales sunt: ideo quæ nō sunt in genere bono aut malo, apud eos (morales dico) nequaquam amplius in genere sunt. neq; enim hoc in loco: de genere logico intelligendum. nam & bonum & malum: in qualitate. ¶ 39. Horum, albi & nigri. ¶ 42. Ophthalmia: vlcusculum oculi: est enim ὀφθαλμὸς græce: oculus. vnde hæc ægritudo, nomen contraxit.

De genere, loci alij. Cap. III.

Inspicendum autem & si quod in genere positum est: participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare. ¶ Nam idem contraria simul participabit. eo quod ipsum, genus quidem nunquam relinquit. participat autem & contrarium, aut contingit participare. ¶ Amplius. si quippiam cōmunicat species: quod impossibile est omnino inesse ijs, quæ sunt sub genere. ¶ Ut si anima vitæ communicat, numerorū autem nullum possibile est viuere: non erit species numeri anima. ¶ Considerandum autè & si æquiuoca sit species generi elemētis vtenti ijs quæ dicta sunt ad æquiuocū. ¶ Vniuocum enim genus & species. ¶ Quoniam autè omnis generis plures species: inspicendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. ¶ Nam si non est manifestum quoniam non erit genus omnino, quod dictum est. ¶ Considerandum etiam est si quod translative dictum est, vt genus assignauit. ¶ Vt temperantiam consonantiam. nam omne genus proprie de speciebus prædicatur. consonantia vero de temperantia non proprie: sed translative. omnis enim con-

Vicesimus sextus Declaratio
 Vicesimus septimus Declaratio
 Vicesimus octauus Declaratio
 Vicesimus nonus Declaratio
 Tricesimus locus Declaratio

33 sonantia in sonis. ¶ Amplius. si sit contrarium speciei aliquid: considerandum. ¶ Est autem multipliciter cōsideratio. Primum quidem si in eodē genere contrarium speciei: cum non sit contrarium generi. oportet enim contraria in eodē genere esse: si nihil sit contrarium generi. ¶ Cum autem est contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario. ¶ Necessè est enim contrarium in contrario esse: si sit contrarium quidem generi. Manifestum autè est vnūquodq; eorum: per inductionem. ¶ Rursum si omnino in nullo genere quod speciei est contrarium: sed ipsum genus. ¶ Ut bonum. nā si hoc non in genere: nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus. quemadmodum in bono & malo accidit. neutrum enim horum in genere: sed vtrunq; eorum genus. ¶ Deinde considerandum si contrarium est alicui & genus & species: & horum quidem est aliquid medium, illorum autè non. ¶ Nam si generum est aliquid medium: & specierum. & si specierum: & generum. vt in virtute & vitio, & iustitia & iniustitia. vtrorunq; enim est aliquid medium. ¶ Instantia huius. quoniā sanitatis, & ægritudinis nihil est medium: mali autem & boni aliquid medium. ¶ Amplius. si est quidem aliquid vtriusque medium & speciebus & generibus: non similiter autè, sed horum quidem secundū negationem, illorum vero vt subiectum. ¶ Probabile enim similiter & in vtrisque. Vt in virtute & in vitio, iustitia & iniustitia. vtriusque enim secundum negationem medium. ¶ Amplius. quando nō est contrarium generi: considerandum non solum si contrarium in eodem genere, sed & medium. ¶ In quo enim extrema: & medium. vt in albo & nigro. Nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium. ¶ Instantia. quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem cum sit mediū horū, non in malo, sed in bono est. ¶ Considerandū etiam: si genus quidem contrarium est alicui, species autè nulli. ¶ Nā si genus est contrarium alicui: & species. quemadmodū virtus & vitium, & iustitia, & iniustitia. similiter autem & in alijs consideranti: manifestum videtur esse. ¶ Instantia. in sanitate & ægritudine. simpliciter enim sanitas ægritudini contraria. Aliqua autè ægritudo cum sit species ægritudinis: nulli contrarium. vt febris & ophthalmia, & vnumquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inspicendum. si enim nō insint quæ dicta sunt: manifestum est non esse genus quod assignatū est. ¶ Construenti vero tripliciter. primum quidem si contrarium speciei sit in dicto genere, cū non sit contrarium generi. ¶ Nam si contrarium in hoc: manifestum quoniam & quod propositum est. ¶ Amplius. si medium in dicto genere. ¶ Nam in quo medium: & extrema. ¶ Rursum si sit & contrarium quiddam generi: considerandum & si cōtrarium in contrario. ¶ Nam si sit: manifestum quod & propositum in proposito.

Tricesimus primus Declaratio.
 Tricesimus secundus Declaratio.
 Tricesimus tertius Declaratio.
 Tricesimus quartus Declaratio.
 Instantia.
 Tricesimus quintus Declaratio.
 Tricesimus sextus Declaratio.
 Instantia.
 Tricesimus septimus Declaratio.
 Instantia.
 Tricesimus octauus Declaratio.
 Tricesimus nonus Declaratio.
 Quadragesimus Declaratio.

Qvarti cap. scholia. Loci de genere alij sedecim. instantiæ quatuor. ¶ 47. Manifestum quoniam boni erit effectiuum: auditur delectabile. ¶ 50. Primum genus est summum: vltimū vero id quod speciei est proximum. ¶ 53. Quemadmodum in accidente dicebatur: in locis accidentis. loci enim secundi libri: loci accidentis dicuntur, quod duntaxat elementa præbeant ad ostendendum quicquam inesse, aut non inesse. Quæ particulæ sunt accidentis. applicari tamen possunt ad alia tria prædicta quod etiam insint. nam & terminus inest, & genus inest, & proprium inest. sed non ad efficiendū quod terminus diffinitiove sit, aut genus, aut proprium: sed duntaxat quod insint, aut non insint. ¶ 54. Ad aliquid non pro generalissimo capitur: sed ea dicitur ad aliquid dictio, quæ apte cum obliquo de se dicitur, vt disciplina, disciplinati disciplina. Grammatica autem non sic dicitur ad alterum. ¶ 62. ἐπισήμη κὶ ἀπολήψις, ἐπισήμη κὶ ἀπολήψις. id est, scientia & opinio, scibile & opinabile, græce cum genitiuo dicuntur: non autè ita apte latine. nam cum apte dicamus scientiam, scibilis scientiam: non æque apte dicimus: scibile, scientiæ scibile. sed magis per septimum casum hoc pacto: scibile, scientia scibile recurrere solemus. ¶ 63. Datum: datio est irreddibilis. datio ea est: quam quis reddere non tenetur. non enim pro re data: tenetur quis paria reddere. ¶ 64. ἀπὸ ἑχοῦ καὶ μέγρο, quæ hic abundans & maius sunt interpretata: apud Græcos ad genitiuum & datiuum, loco cuius ablatiuum seu (vt grammatici dicunt) se-

Vergilius.

ptimum casum ponimus, dicuntur. Maius tamen apud Latinos potius habet ablatiuum. ¶ De abundante vero usu latino vtrunque & genitiuum & septimum casum habere dinoscitur. genitiuum, vt Vergilius, Quam diues pecoris niuei, quam lactis abundans. septimum casum. Idem. Præsertim incertis si mensibus annis abundans. Quapropter si exempla in plerisque locis non sunt ita accommodata: hoc facit linguæ varietas. Non enim semper in earundem rerum vocabulis græcæ & latinæ locutionis eadem proprietates. ¶ 65. Multipulum multiplex, duplum duplex, triplum triplex, & reliqua id genus idem intelligimus. & est multipulum siue multiplex, cum maius continet minus aliquoties cum nihil aut superfit, aut deficiat. vt 8 continent duo aliquoties: nã quater. multipulum igitur. quadruplum enim. Et hæc ex arithmeticis: per facile cognoscuntur.

De genere loci alij.

Cap. IIII.

Quadragesim⁹ primus Declaratio.

Quadragesim⁹ secundus Declaratio.

Quadragesimus tertius Declaratio.

Quadragesim⁹ quartus

Declaratio.

Quadragesim⁹ quintus Declaratio.

Quadragesimus sextus

Declaratio.

Quadragesim⁹ septim⁹ Declaratio.

Quadragesimus octau⁹ Declaratio.

Quadragesimus nonus Declaratio.

Quinquagesimus locus Declaratio.

Instantia ad quadragesimum nonum.

Quinquagesim⁹ prim⁹ Declaratio.

Quinquagesim⁹ secundus Declaratio.

Rursum in casibus & coniugatis, si similiter sequuntur: & interimenti & construendi. ¶ Simul enim vni & omnibus insunt, vel non insunt. vt si iustitia scientia quædam, & iuste scienter, & iustus sciens. si autem horum aliquid non inest: nec reliquorum vllum. ¶ Rursum in ijs quæ similiter se habent adinuicē. ¶ Vt delectabile similiter se ad voluptatē, & vtile ad bonum. vtrunq; enim vtriusq; effectiuum. si igitur voluptas quiddam bonum: & delectabile quiddam vtile erit. manifestum enim quoniam boni erit effectiuum: eo quod voluptas bonum. ¶ Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus. ¶ Vt si ædificare est operari: ædificasse, operatum esse. & si discere est reminisci: & didicisse, recordatum esse. & si dissolui est corrumpi: & dissolutum esse, corruptum esse. & dissolutio: corruptio quædam. ¶ Et in generatiuis vero & in corruptiuis, similiter & in potentijs & visibus, & omnino secundum quamlibet similitudinem: & interimenti & construendi inspiciendum, quemadmodum in generatione & corruptione diximus. ¶ Nã si corruptiuum dissolutiuum: & corrumpi dissolui. & si generatiuum est effectiuum: & generari fieri, & generatio factio. similiter & in potentijs, & visibus. & omnino si potentia dispositio: & posse, disponi. & si alicuius vsus est actus: & vti, agere: & vsus esse, egisse. ¶ Si autem sit priuatio id quod opponitur speciei: duobus modis est interimere. 50 Primum quidem si in assignato genere est oppositum. ¶ Aut enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio: aut non in vltimo. vt si visus in vltimo genere est, sensu: cæcitas non erit sensus. ¶ Secundo autem, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito: nec quod assignatum est, in assignato erit. ¶ Interimenti igitur: quemadmodum dictum est, vtendū. ¶ Construendi autem vno modo. nam si oppositum in opposito: & propositum in proposito erit. 52 ¶ Vt si cæcitas insensibilitas quædam: & visus sensus. ¶ Rursum in negationibus considerandum econuerso: quemadmodum in accidente dicebatur. ¶ Vt si delectabile quod bonum: quod non bonum, non delectabile. Nã si non ita se habet: erit contra, non bonum delectabile. at impossibile est si bonum genus est delectabile: esse quicquã non bonum delectabile. nã de quibus genus non prædicatur: nec specierum vlla. & construendi etiam similiter inspiciendum. nã si non bonum, non delectabile: delectabile bonum. quare genus bonum, delectabile. ¶ Si autem 54 sit ad aliquid species: considerandum si & genus ad aliquid. ¶ Nam si species ad aliquid, & genus. vt in duplici & multiplici. vtrunq; enim ad aliquid. ¶ Si autem 55 gen⁹ ad aliquid: non necessario & species. ¶ Nam disciplina ad aliquid: grammatica autem non. ¶ An nec quod prius dictum est verum videbitur? nam virtus ipsum quod bonum, & ipsum quod honestum & virtus quidem ad aliquid: bonum vero & honestum non ad aliquid, sed qualia. ¶ Rursum si non ad idem dicitur species: & secundum se, & secundum genus. ¶ Vt si duplum dimidij dicitur duplum: & multipulum dimidij oportet dici. Si autem non, non erit multipulum genus dupli. ¶ Amplius. si non ad idem & secundum genus dicitur, & 58 secundum omnia genera. ¶ Nam si duplum dimidij multipulum est: & abundans

dimidij dicitur, & simpliciter secundum omnia superiora genera ad dimidium dicitur. ¶ Instantia. quod nõ necesse est secundum se & secundum genus ad idem dici. nã scientia scibilis dicitur: habitus autē & dispositio nõ scibilis, sed animæ. 59 ¶ Rursum si similiter dicitur genus: & species secundum casum. ¶ Vt si alicui: aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur. nã vt species: & genus. velut in duplo & in superioribus. alicuius enim & duplum & multipulum. similiter autem & in 60 scientia. alicuius enim & hæc & genera: vt dispositio, & habitus. ¶ Instantia autē quod aliquoties non sic. nã differens & contrarium alicui: diuersum autem cum 61 fit genus horum, nõ alicui, sed ab aliquo. diuersum enim dicitur ab aliquo. ¶ Rursum si similiter ad aliquid secundum casum dicta: non similiter conuertuntur. ¶ Quemadmodum in duplo & multiplo. vtrunq; enim horum alicuius. & idem etiam secundum cõuersionē dicitur. alicuius enim & dimidium & submultipulum. 62 similiter autem & in disciplina & opinione. nam & hæc alicuius, & conuertitur. similiter & disciplinatum & opinabile alicuius. si igitur in aliquo non similiter conuertitur: manifestum est non esse genus alterum alterius. ¶ Rursum si non ad æqualia species & genus dicitur. ¶ Similiter enim & æqualiter vtrunq; videtur dici: quemadmodum in dono & datione. nã & donum alicuius & alicui dicitur: & datio alicuius & alicui dicitur. Est autem datio genus doni. nã donum: datio est irreddibilis. ¶ In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici. nã duplum alicuius duplum. abundans autē & maius alicuius & aliquo. omne enim abundans & maius aliquo abundat: & alicuius abundat. quare non sunt genera quæ dicta sunt dupli: eo quod non ad æqualia dicuntur speciei, aut non vniuersaliter verum, ad æqualia speciem & genus dici. ¶ Videndum autem & si oppositi: est oppositum genus. ¶ Vt si dupli multipulum: & dimidij submultipulum. oportet enim oppositum: oppositi genus esse. si igitur ponat aliquis scientiam id ipsum quod est, sensum: oportebit & scibile id quod est sensibile esse. sed non est. non enim omne scibile, sensibile. nã intelligibile, quædam scibilia. quare non est genus sensibile, 66 scibilis. si autem hoc nõ: neq; sensus scientiæ. ¶ Quoniam autem eorum quæ ad aliquid dicuntur: alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt ad quæ dicuntur (vt dispositio & habitus & cõmensuratio. In alio enim nullo possibile est esse quæ dicta sunt: quæ in eis ad quæ dicuntur) alia autem non necesse est quidem in eis esse ad quæ dicuntur: contingit autem (quemadmodum scibile est in anima. Nihil enim prohibet sui scientiam habere animam: non necessarium autem. possibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia vero simpliciter non contingit in eis esse ad quæ dicuntur (vt contrarium in contrario: neq; scientiam scibili nisi sit scibile anima, vel homo) considerare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali. ¶ Vt si memoriam immanfionem scientiæ dicat. Nam omnis immanfio in manente, & circa illud. quare & scientiæ immanfio: in scientia. memoria igitur in scientia. eo quod immanfio scientiæ est. hoc autem non contingit. memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus, & ad accidens cõmunis. nihil enim refert, memoriæ genus immanfionem dicere: aut accidere dicere illi hoc. nam si quouis modo est memoria, immanfio scientiæ: eadem aptabitur de ipsa ratio.

Qvinti cap. scholia. De genere loci alij, vndecim. ¶ 67. Nomen habitus ad potentias extendit, quod semper habeantur. ¶ 70. In eodem enim accidens. Vt si irascibilis accidit ira, & irascibilis est in corpore: & ira in corpore. & si voluntati accidit peccare, & voluntas in anima: & peccare in anima. Et hic locus intelligitur cum id cui accidit est in aliquo. in quo enim id cui accidit: & accidens in illo esse dicitur. & non tam hic accidentariam inhærentiam quam accidentariam rationem concipimus. Instantia. scientia est in anima, & anima in corpore: & tamen scientia non est in corpore. An id intelligendum cui accidit immediate? scientia autem hoc modo in intellectu. Intellectus vero in anima. ¶ 72. Το σώμα ἐμψυχον, hoc est, corpus animæ.

Instantia. Quinquagesimus tertius Declaratio.

Instantia.

Quinquagesim⁹ quartus Declaratio.

Quinquagesim⁹ quintus Declaratio.

Instantia.

Quinquagesim⁹ sextus Declaratio.

Quinquagesimus septimus locus.

Declaratio.

Porphyrius.
Argyropyllus.
Ouidius.

matum. corpus animatum quidem accipit Porphyrius vt genus animalis (sic enim inopia verborum quod deest circumloquitur) at Aristoteles pro corpore illo cui anima inest & non pro composito accepit. Ideo forsitan Argyropyllus quod significatio Aristotelis non esset: pro corpore animato, plerumque viuens vsurpauit. ¶ 73. Potest enim deus & studiosus praua agere. de studioso nihil dubium: de deo si pro absoluto illo & immense bono sumatur, id sentire, nefas. tamen si id possit: quare praua videri possint. de dijs gentium, nemo non concedat: secundum quorum forte morem Aristoteles hic locutus est. sic & Ouidius,
Vir magnus bello nulli pietate secundus
Aeneas odijs Iunonis pressus iniquae.
Vbi Iunonem iniquam appellat: quare à gentilibus dea credebatur. ¶ 75. Fraudulentus: qui potest & eligit alterum, sub latenti vafamento decipere. Calumniator autem (quem diabolus Aristoteles appellat) qui potest & eligit, alteri falsum crimen impingere. quales qui castae Sufannae, falsi ampegerunt adulterij crimen. ¶ 77. In genere eius quod passum: eius cuius est passio. passum enim dicitur id: cuius aliqua passio est. ¶ 78. Locus iste, praecedentis est conuersiuus. ¶ Possidonium spiritum (hoc est) ventum descripsit, aërem motum. & plerique aliorum ante eum. & haec descriptio: primum ab Anaximandro fluxisse videtur. & non paucae tales comperiuntur descriptiones. vt quod vox sit aër tenuissimus ictus: quemadmodum ferme solent describere Stoici. cum potius dicendum esset vocem esse affectionem sonumve qui ex illusione ad arteriam vocalem alicuius rei significandae gratia prouenit. & ad bonam quandoque intelligentiam: talia admittuntur propria, alioqui non iniuria patiantur ex loco calumniam. ¶ Quod vinum aqua sit putrefacta in palmite, cecinit Empedocles *σπερ ἐν ἐρ ξύλω ὕδωρ*. de quo & noster Clémentius hoc lusit *Δισίχουρ*, Non satis Empedoclis sententia recta videtur:
Quod sit putrefcens palmitis vnda merum.

De re eadem loci alij.

Cap. V.

Quinquagesimus octauus
Declaratio.
Quinquagesimus nonus
locus.
Declaratio.
Sexagesimus
Declaratio.
Sexagesimus primus
Declaratio.

Rursum si habitum in actu posuit: aut actum in habitu, non est genus quod tale est. ¶ Vt si sensum, motum per corpus. nam sensus habitus: motus autem actus. similiter autem & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit. nam nulla memoria habitus: sed magis actus. ¶ Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. ¶ Vt mansuetudinem: continentiam irae. & fortitudinem & iustitiam: timorum & lucrorum continentiam. nam fortis & mansuetus: perturbatione vacans dicitur. continens autem qui perturbatur, sed non ducitur. fortasse igitur talis potentia sequitur vtrunque. vt si perturbetur, non ducatur. verum continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. ¶ Aliquotiens autem & quod sequitur quouis modo vt genus ponunt. ¶ Vt tristitiam: irae & opinionem: fidei. vtraque enim praedicta, sequuntur quidem quodam modo assignatas species: neutrum autem eorum genus est. nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitia: sed tristitia irae causa est. quare simpliciter ira non est tristitia. secundum autem haec: neque fides opinio. contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere. non contingeret autem hoc: si fides esset species opinionis. non enim contingit idem amplius permanere: si ex specie omnino. permutatum sit. quemadmodum nec idem animal: quandoque hominem esse & quandoque non. si quis autem dicat ex necessitate opinantem etiam fidem habere: de aequalibus opinio & fides dicitur. quare neque sic erit genus. de pluribus enim: oportet dici genus. ¶ Videndum autem & si in aliquo eodem nata sint vtraque fieri. ¶ In quo enim species: & genus. vt in quo album, & color: & in quo grammatica, & disciplina. si igitur verecundiam timorem dixit, aut iram tristitiam: non accidet in eodem speciem & genus esse. Nam verecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili. nam in hoc & voluptas. ira autem in irascibili. Quare non sunt genera: quae assignata sunt. eo quod non in eodem cum speciebus: nata sunt fieri. similiter autem & si amicitia in concupiscibili: non

erit voluntas quaedam. omnis enim voluntas in rationali. Vtilis autem hic locus, & ad accidens, & id cui accidit. in eodem enim accidens & cui accidit. quare nisi in eodem videatur: manifestum quoniam non accidit. ¶ Rursum si secundum quid, species dictum genus participat. non enim videtur secundum quid participari genus. ¶ Nam non est homo, secundum quid animal: neque grammatica, secundum quid disciplina. similiter autem & in alijs. considerandum igitur si in aliquibus secundum quid participatur genus. vt si animal quod sensibile, vel visibile dicitur. nam secundum quid sensibile vel visibile. secundum corpus enim sensibile & visibile: secundum animam autem non. quare non erit genus, corpus visibile, & sensibile: animalis. ¶ Latet autem quandoque & totum in partem ponentes. ¶ Vt animal, corpus animatum. nullo enim modo pars de toto praedicatur. quare non erit genus corpus, animalis: eo quod pars est. ¶ Videndum autem si quid vituperandorum, aut fugiendorum in potestate, aut potente posuit. ¶ Vt sophistam vel calumniatorem, vel furem eum qui possit aliena latenter furripere. nemo enim praedictorum in eo quod possit aliquid horum: talis dicitur. potest enim & deus, & studiosus praua agere. non sunt autem huiusmodi. nam omnes prauis secundum electionem dicuntur. Amplius. omnes potestates eorum sunt quae sunt eligenda. nam prauorum potestates eligendae: eo quod deum & studiosum habere dicimus eas. potentes enim dicimus eos esse, praua agere. quare nullius vituperabilis erit genus potestas. Si autem non: accidet vituperandorum quiddam, eligendum esse. nam erit quaedam potestas vituperabilis. ¶ Et si quid propter se honorabilem, vel eligibilem: in potestate, vel potestate, vel effectiuo posuit. ¶ Nam omnis potestas, & omne potens, aut effectiuum: propter aliud eligendum. ¶ Aut si quid eorum quae sunt in duobus generibus, vel pluribus: in altero posuit. ¶ Quaedam enim non est in vno genere ponere: vt fraudulentum, aut calumniatorem. neque enim qui eligit, impotens autem, neque qui potest at non eligens, calumniator aut fraudulentus: sed qui vtraque haec habet. quare non ponenda sunt in vno genere: sed in vtroque eorum quae dicta sunt. ¶ Amplius. aliquotiens econuerso: genus quidem vt differentiam, differentiam autem vt genus assignant. ¶ Vt stuporem: superabundantiam ammirationis. & fidem: vehementiam opinionis. nam neque superabundantia, neque vehementia genus: sed differentia. videtur enim stupor, ammiratio esse superabundans: & fides, opinio vehemens. quare genus ammiratio & opinio est: superabundantia autem & vehementia differentia. Amplius. si quis superabundantiam & vehementiam vt genera assignet: inanimata fidem facient, & stupefacient. nam cuiusque vehementia & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia & vehementia. si ergo stupor superabundantia est ammirationis: aderit ammirationi. quare ammiratio stupefaciet. similiter autem & fides aderit opinioni: si vehementia quidem opinionis est. quare opinio fidem faciet. Amplius. accidet sic assignanti vehementiam vehementem dicere: & superabundantiam superabundantem. est enim quaedam fides vehemens. Si ergo fides vehementia est, vehementia erit vehemens. similiter autem & stupor quidam est superabundans. Si ergo stupor est superabundantia: superabundantia erit superabundans. videtur autem neutrum horum. quemadmodum nec disciplina disciplinatum: nec motus motum. ¶ Quandoque autem peccant & passionem in genere eius quod passum est ponentes. ¶ Vt immortalitatem vitam sempiternam dicentes esse. passio enim vitae & accidens, immortalitas videtur esse. quod autem verum sit quod dicitur: manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem. Nullus enim dicit aliam vitam eum sumere: sed accidens aliquod, vel passionem huic eidem aduenire. quare non genus vita: immortalitatis. ¶ Rursum si passionem cuius est passio: illius genus dicit esse. ¶ Vt spiritum: aërem motum. magis enim motus aeris, spiritus. nam aer idem perma-

Sexagesimus secundus
Declaratio.
Sexagesimus tertius
Declaratio.
Sexagesimus quartus
Declaratio.
Sexagesimus quintus
Declaratio.
Sexagesimus sextus
Declaratio.
Sexagesimus septimus
Declaratio.
Sexagesimus octauus
Declaratio.
Sexagesimus nonus
Declaratio.

net:& quando mouetur,& quando stat.quare non est omnino aer spiritus. Effet enim & non moto aere spiritus.siquidem idem aer permanet, qui quidem erat spiritus.similiter autem & in alijs huiusmodi.Si igitur & in hoc oportet admittere quòd aer motus,est spiritus:non tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus non verificatur genus. sed de quibuscunq; vere prædicatur assignatum genus. nam in quibusdam non videtur verificari: vt in luto & niue. nam niuem dicunt esse aquam coagulata:lutum autem terram humido temperatam.est autem neque nix aqua: neque lutum terra. quare neutrum assignatorum generum: erit genus. oportet enim genus verificari semper de omnibus speciebus.similiter autem,neq; vinum est aqua putrefacta(sicut Empedocles dicit,in ligno putruit vnda)nam simpliciter non est aqua.

Sexti cap. scholia. Loci alij eadem de re decem & octo. instantia vna. ¶ 82. In subiecta specie: sub specie.vt si ponatur album sub niue.¶ 85. Agitatio,motus:agitatum,motum.¶ 96. Obsequendum.tametsi illud communius non esset genus:vult tamen nos plerunq; non præbere difficiles, sed obsequi. quia in multis proprium genus assignare,quam difficillimum.neq; decet dialecticum multum esse contentiosum: talia interdum generum loco, sunt recipienda.

¶ De genere loci alij.

Cap. V I.

Septuagesimus locus
Declaratio.

Septuagesim⁹ primus
Declaratio.

Septuagesim⁹ secundus
Declaratio.

Septuagesimus quartus
Declaratio.

Septuagesim⁹ quintus
Declaratio.

Septuagesimus sextus
Declaratio.

Septuagesim⁹ septimus
Declaratio.

Amplius si omnino quod assignatū est:nullius est genus.¶ Manifestum enim:quoniam neq; eius,quod dictum est.¶ Considerandum autem ex eo quòd nihil eorum differt specie: quæ participant assignatum genus.¶ Vt nihil alba differunt specie:ipsa à seinuicem. Omnis autem generis:sunt species differentes.quare nullius erit album genus.¶ Rursum si quod omnia sequitur: genus, vel differentiam dixit.¶ Plura enim sunt quæ omnia sequuntur. vt ens & vnum: eorum sunt quæ omnia sequuntur. si igitur ens genus assignauerimus: manifestum quoniam omnium erit genus. eo quòd prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de speciebus prædicatur. quare & vnum species erit entis. accidit ergo de omnibus de quibus genus prædicatur: & speciem prædicari. eo quòd ens & vnum de omnibus simpliciter prædicantur. oportet autem de paucioribus speciem prædicari. Si autem quod omnia sequitur, differentiam dixit: perspicuum quoniam de æqualibus, vel de pluribus differentia quàm genus dicitur. Nam si & genus omnia sequitur:de æqualibus. sin vero non omnia sequatur genus:de pluribus differentia dicitur quàm ipsum genus.¶ Amplius. si in subiecta specie est: quod assignatum genus dicitur.¶ Vt album: in niue. quare manifestum quoniam non erit genus. de subiecta enim specie solum genus dicitur.¶ Considerandum autem etiam est: si non vniuocum sit genus speciei.¶ Nam de omnibus speciebus: vniuoce genus prædicatur.¶ Amplius. quando existente & speciei & generi contrario:si quod melius contrariorū est, in peiori genere ponit.¶ Nam accidit reliquum in reliquo esse:eo quòd contraria in contrarijs generibus. quare quod deterius est,in meliori erit.at videtur melioris:& genus melius esse.¶ Et si eodem similiter ad vtraq; se habente,in peiore & non in meliore genere ponit.¶ Vt animā ipsum quod est agitationem aut agitatum. nam pari modo eadem statiuā & agitatiuā esse videtur. quare si melius statio:in hoc oportet genere ponere.¶ Amplius. ex magis & minus.¶ Destruēti quidē si genus suscipit magis,species autē nō suscipit,neq; ipsa,neq; quod ab ipsa dicitur.vt si virtus suscipit magis:& iustitia & iustus.dicitur enim iustus magis alter altero.si igitur assignatū quidē genus magis

87 suscipit,species autem nō suscipit,neque ipsa,neque quod ab ipsa dicitur:non erit quidem assignatum genus.¶ Rursum. si quod magis videtur vel similiter, non est genus:manifestū quoniam nec quod assignatum est.¶ Vtilis autem hic locus in talibus maxime:in quibus plura videntur de specie in eo quod quid est prædicata.cum non determinatum est neque promptum nobis est dicere:quòd nam eorum genus.vt de ira:tristitia,& opinio paruipendentiæ,in eo quod quid est prædicari videntur.contristatur enim iratus,& opinatur paruipendi.¶ Eadē est prædicatio & in specie ad aliud aliquid cōparanti.¶ Nam si quod magis, aut similiter videtur esse in assignato genere,non est in genere:manifestum quòd neque assignata omnino species erit in genere.interimenti igitur quemadmodum dictum est:vtendum. Astruēti vero si quidem suscipit magis quod assignatum est genus, & species:non vtilis locus. nihil enim prohibet vtrorunq; suscipientium:non esse alterum alterius genus.nam bonū & album suscipit magis: & neutrum neutrius genus.¶ Generum autem & specierum ad seinuicem comparatio:vtilis.vt si similiter hoc & hoc genus: si alterum genus,& alterum. similiter autem & si quod minus: & quod magis.vt si continentia, magis potestas quàm virtus genus:virtus autem genus,& potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici. nam si similiter hoc & hoc propositi species: si alterū species, & reliquum.& si quod minus videtur, species est:& quod magis.¶ Amplius.ad construendum: perspicuum, si de quibus assignatū est genus in eo quod quid est prædicatur.cū non sit vna assignata species,sed plures & differentes.¶ Nam manifestum quoniam erit genus.¶ Si autem in assignato species est:considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod quid est prædicatur.¶ Nam rursus accidit de pluribus & differentibus idem prædicari.¶ Quoniam autem videtur in quibusdam & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicari: separandum est genus & differentia,vtenti ijs quæ dicentur elementis. Primum quidem quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia.¶ Deinde quoniam secundū eius(quod quid est)assignationē:magis conuenit genus,quàm differentiam dicere.¶ Nam qui animal dicit hominem: magis indicat quid est homo, quàm qui gressibile.¶ Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat:genus autem,differentia non.¶ Nam qui dicit gressibile:quiddā animal dicit.qui vero animal dicit:non dicit quale quiddam gressibile.differentia igitur à genere sic separanda.¶ Quoniam autem videtur musicum qua musicum est,sciens esse:& musica scientia quædam est.& si ambulans eo quòd ambulat mouetur,ambulatio motus quidam est: considerandū in quo genere vult quippiam construere secundum dictum modum.¶ Vt si scientiam ipsum quod est fidem:si sciens quatenus scit,fidit.manifestum enim quoniam scientia,fides quædam erit. eodem autem modo & in alijs huiusmodi.¶ Amplius. quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur:difficile est separare,quòd non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud vero hoc non omne.¶ Vt tranquillitatem quies,& numerū diuisibile: econuerso autem non.nā diuisibile non omne,numerus: neq; quies omnis, tranquillitas. ipso quidem est vtendum vt genere quod est semper consequens:cum non conuertatur alterum.cum autē alterum se extendit non in omnibus: obsequendum.¶ Instantia autem huius. quoniam non ens sequitur omne quod fit(nam quod fit non est)& non conuertitur(non enim omne quod non est:fit) attamen nō est genus nō ens,eius quod fit.simpliciter enim non sunt non entis species.De genere igitur quemadmodū dictum est: transeundum.

Septuagesimus octauus
Declaratio.

Septuagesimus nonus
Declaratio.

Octogesimus locus

Octogesimus primus

Declaratio.
Octogesimus secundus
Declaratio.

Octogesimus tertius

Octogesimus quartus

Declaratio.
Octogesimus quintus
Declaratio.

Octogesimus sextus

Declaratio.

Octogesimus septimus

Declaratio.

Instantia.

QVINTI Topicorum primi cap. scholia. De proprio loci quinq. ¶ Nomine proprii de quo præcipuus hic sermo: catagraphen, descriptionemq; intelligimus. quæ cū termino, diffinitione conuenit: tum quòd vtraq; oratio est, tum q; vtraq; notum faciendi gratia, deniq; quòd vtraq; remeat. Differt autem: quòd hæc ex ijs solis quæ essentiam cōcernunt, coalescit. illa vero non nihil accipit quod essentiam minime concernit. Et cum triplex sit proprium: per se & semper, ad aliud, & aliquando: proprium aliquando ex numero 5 repudiatur. Id autem quod ad aliud est, & per se & semper, acceptat: & maxime quod per se & semper, q; idem bona accommodatq; descriptio sit. ¶ 1. Gymnasium est locus exercitiorum alicuius, vt rei literariæ ludus. ¶ 3. Tertius locus continet diffinitiones & declarationes primi loci. ¶ Quoniam illa quidem in pluribus. Virtutum quædã in irascibili, quædam in concupiscibili, & quædã in rationali. Disciplina autē omnis in rationali, aut potius in parte contemplatrice: vtpote quæ sit virtus intellectiua. sed hæc ex alijs locis sunt agnoscenda. ¶ 5. Propriorum autē ea maxime logica sunt: logica, ad differendū accommodata & ad hanc præsertim disciplinam. ¶ Orationes, quæ & λόγος: hoc in loco sunt disceptationes, dissertationesq; atque dialecticæ disputationes.

¶ Quinti Topicorum Aristotelis de modis proprii.

Cap. I.

Primus locus
Declaratio.

trum autem proprium an non proprium est quod dictū est: per hæc considerandū. ¶ Assignatur autē proprium aut per se & semper, aut ad aliud, aut aliquando. per se quidē: vt hominis, animal mansuetū natura. ad aliud autē: vt animæ ad corpus. quoniam illa quidē imperare nata: hoc autē parere. semper autē: vt dei, animal immortale. aliquando vero: vt alicuius hominis ambulare in gymnasio. ¶ Sunt autē proprii

Platonicum.
Secundus locus
Declaratio.

quod ad alterum assignatum est: aut duo problemata, aut quatuor. ¶ Nam si de hoc quidem assignatū quippiam fuerit, de illo vero negatum idipsum: duo duntaxat problemata fiunt. quemadmodū hominis ad equum proprium est q; bipes est. nam & q; homo non bipes est argumentabitur quispiam: & quòd equus bipes. vtrinq; autem remouetur proprium. Si autem de vtroq; vtrunq; assignatum fuerit, & de vtroque negatum: quatuor problemata erunt. vt hominis proprium ad equum: q; ille quidem bipes, hic autem quadrupes est. nam & q; homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumentari est: & quòd equus bipes, & quòd non quadrupes, possibile est argumentari. quolibet igitur modo ostenso: interimitur quod propositum est. ¶ Est autem per se quidem proprium: quod ad omnia assignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliud autem, quod non ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (vt virtutis ad disciplinam: quoniam illa quidem in pluribus: hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem, quod secundum omne tempus verificatur & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositum esse) aliquando vero, quod secundum aliquod tempus verificatur & nō ex necessitate semper consequitur.

Quartus

Declaratio.

vt alicuius hominis, ambulare in foro. ¶ Est autem ad alterū proprium assignare: differentiam dicere, aut in omnibus & semper, aut, vt multum & in plurimis. ¶ Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes. nam homo quidem & omnis & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquam. vt multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile. eo quòd illud quidem imperat: hæc autem parent. nam neque rationale semper imperat, sed quandoque illi imperatur. neque concupiscibili & irascibili semper imperatur: sed imperant quandoque cum fuerit hominis anima flagitiosa. ¶ Propriorum autem ea maxime logica sunt: quæ per se, & semper, & quæ ad aliud.

Quintus locus

Declaratio.

¶ Nam eius quod ad aliud est proprium: plura problemata sunt, quemadmodum diximus & prius. nam aut duo, aut quatuor: ex necessitate fiunt problema-

ta. plures autem orationes fiunt ad hæc. quod autem per se est & semper: ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare. quod per se quidem ad multa. nam ad vnumquodque eorum quæ sunt: vtpote cui oportet inesse proprium. quare si non ab omni separat: non erit bene assignatum proprium. quod autem semper, ad plura tempora est obseruare. & siue non inest, siue non infuerit, siue non inerit: non erit proprium. Quod vero aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, consideramus. non igitur sunt rationes ad ipsum plures. logicum autem est problema: ad quod rationes fiunt, & crebræ quidem & bonæ. Ad aliud igitur proprium dictum: ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciendum, si huic quidem accidit, illi vero non. De ijs autem quæ semper, & quæ per se: per hæc considerandum.

Secundi cap. scholia. De proprio atq; descriptione loci alij duodeviginti. ¶ 9. Secundum vtrunq; modum: scilicet quòd re sit notius, & q; sit notius inesse. ¶ Secundum hoc. quoties apponitur particula hæc κατὰ τὸν, hoc est secundum hoc: tantum intelligi volumus ac si ita diceretur quo ad hoc. neq; oportet omnino propriū adhuc esse: nisi cætera affuerint, quæ bono desiderantur inesse proprio. Cum enim simpliciter locus constituit: omnino constituit, nihilq; illi vlla ex parte mancum atq; deficiens. ¶ 10. Quando in dissidente quispiam conficiet syllogismum. quādo in ea significatione quæ proposito discordat quisquam syllogismum, ratiocinationemq; efficiet. ¶ 14. Si quis assumat orationes pro nominibus: orationes, diffinitiones, descriptionesve. ¶ 27. Qui dixit cuiusdam hominis propriū ambulare nunc alicubi. sicut singulorū non propriè sunt termini aut diffinitiones: sic neq; propria, ac descriptiones. sunt enim vtraq; vniuersalium. quare ambulare nunc aliquo, non propriè intelligas cuiusdam hominis propriū: sed quoad hoc quòd determinatio distinctioq; facta est non esse perperam assignatum proprium.

¶ De locis proprii.

Cap. I I.

6 Primum quidem an non bene assignatum est propriū, an bene. ¶ Eius autem quod est non bene aut bene: est vnum quidem si non per notiora, aut per notiora positum est proprium. destruenti quidem: si non per notiora. at construenti: si per notiora. ¶ Eius autem quod non per notiora est: hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium quod assignauit, illo cuius proprium dixit. ¶ Non enim erit bene positum propriū. nam propter notitiam proprium facimus. discendi enim causa, & proprium & diffinitiones facimus. per notiora igitur accipiendū. sic enim magis erit sufficienter cognoscere. vt puta qui ponit ignis proprium esse simillimū animæ: ignotiore quàm ignis vtitur, anima. magis enim scimus quid est ignis: quàm quid anima. nō igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animæ. ¶ Aliud autem: si non notius est hoc huic inesse. ¶ Oportet enim non solum notius esse re: sed & huic inesse, notius esse. nam qui non scit si huic inest: neq; si illi soli inest cognoscit. quare cū quoduis horum acciderit: obscurum fit proprium. vt quia qui ponit ignis proprium in quo primo anima nata est esse: ignotiore vtitur quàm sit ignis. eo quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est. non erit itaq; bene positū propriū ignis: in quo primo anima nata est esse. ¶ Construenti autem: si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundum vtrunq; modum. ¶ Erit enim bene secundum hoc positum proprium. nam constructiuorum locorū eius quod bene: alij quidem secundum hoc solum, alij autē simpliciter monstrabunt quòd bene. vt quia qui dixit animalis proprium sensum habere: per notiora, & notius assignauit proprium secundum vtrunq; modum. quare erit bene assignatum secundum hoc animalis proprium: sensum habere. ¶ Deinde destruētī quidem: si quod nominum quæ in proprio sunt assignata: multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio plura significat. ¶ Non enim erit bene positum proprium. vt quoniam sentire multa significat, vnum quidem sensum habere, alterum autem sensu vti: non erit animalis propriū bene positum quod natum est sentire. qua-

Sextus locus
Declaratio.

Septimus

Declaratio.

Octauus
Declaratio.Nonus locus
Declaratio.

Decimus locus

Declaratio.

propter non utendum est: neque nomine quod multipliciter dicitur, neque oratione quæ plura significet. quia quod multipliciter dicitur: obscurum facit quod dictum est. dubitante eo qui debet argumentari: quodnam dicit eorum quæ multipliciter dicuntur. nam proprium discendi gratia assignatur. Amplius autem ad hoc necessarium est. redargutionem aliquam fieri cum sic assignant proprium: quando in dissidente quispiam conficiet syllogismum, de eo quod multipliciter dicitur. ¶ Construenti autem: si non plura significat: neque nominum quippiam, neque tota oratio. ¶ Erit enim secundum hoc bene positum proprium. ut quia neque corpus plura significat: neque mobilissimum in superiorem locum, neque totum quod ex his compositum est: erit bene positum secundum hoc ignis proprium, corpus mobilissimum in superiorem locum. ¶ Deinde destruenti quidem: si multipliciter dicitur illud cuius proprium assignatur: non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium. ¶ Non enim bene erit assignatum proprium. ob quas autem causas non immanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt. nam eadem accidere necessarium est. ut quia scire hoc, plura significat. vnum enim scientiam habere hoc, alterum autem scientia uti hoc, aliud vero scientiam esse huius, aliud autem scientia uti huius: non erit eius quod est scire hoc, bene assignatum proprium vllum, non determinato, cuius horum ponitur proprium. ¶ Construenti vero: si non multipliciter hoc cuius proprium ponitur: sed est vnum, & simplex. ¶ Erit enim bene positum secundum hoc proprium. ut quia homo simpliciter dicitur: erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. ¶ Deinde destruenti quidem: si frequenter dictum est idem in proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quæ admodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium. ¶ Conturbat enim audientem: quod frequenter dicitur. obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari videntur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis. vno quidem quando nominauerit frequenter idem. ut si quis proprium assignet ignis, corpus tenuissimum corporum. hic enim frequenter dixit corpus. secundo autem si quis assumat orationes pro nominibus. ut si quis reddat terræ proprium, substantiam quæ maxime corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum. deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias. vnum enim & idem est, corpus, & huiusmodi substantia. erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta. quare neutrum erit bene positum proprium. ¶ Construenti vero: si nullo utitur frequenter nomine eodem. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. ut quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non usus est frequenter eodem nomine: erit utique secundum hoc bene assignatum hominis proprium. ¶ Deinde destruenti quidem: si tale aliquid assignavit in proprio nomen: quod omnibus inest. ¶ Inutile enim erit: quod non separat ab aliquo. quod autem in proprijs dicitur separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis. non igitur erit bene positum proprium. ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indissuasibilem à ratione, vnum existens, tali aliquo usus est in proprio (vno inquam) quod omnibus inest: non erit utique bene positum scientiæ proprium. ¶ Astruenti autem: si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat: erit bene positum secundum hoc proprium. ¶ Ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundum hoc bene positum proprium animalis, animam habere. ¶ Deinde destruenti quidem si plura propria assignat eiusdem, non determinans quod plura ponit. ¶ Non enim erit bene positum proprium. nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationem adiungere quippiam plusculum: sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum est) orationem quicquam coassignandum. inutile enim fit eiusmodi. ut quia qui dixit proprium ignis, tenuissimum & leuissimum, plura assignavit propria (vtrunque

enim de solo igne verum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus subtilissimum & leuissimum. ¶ Astruenti vero si non plura eiusdem propria assignavit: sed vnum. ¶ Erit enim secundum hoc bene positum proprium. ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram ducitur, vnum assignavit proprium & non plura: erit secundum hoc bene positum humidi proprium. ¶ Deinde destruenti quidem si eodem usus est cuius proprium assignavit: aut eorum quæ sunt illius aliquo. ¶ Non enim erit bene positum proprium. nam discendi gratia assignatur proprium. idem autem, eidem similiter ignotum est. id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius: posterius. non igitur est notius. quare non fit ut per hoc quisquam magis quippiam discat. ut quia qui dixit animalis proprium, substantiam cuius species est homo, aliquo usus est eorum quæ sunt animalis: non erit bene positum proprium. ¶ Construenti autem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. ¶ Erit enim bene secundum hoc positum proprium. ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo usus est: erit utique bene secundum hoc assignatum animalis proprium. Eodem autem modo & in alijs considerandum est: quænam non faciunt, aut faciunt notius. ¶ Destruenti quidem si aliquo usus est: aut opposito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. ¶ Non enim erit bene positum proprium. nam oppositum simul natura. quod autem simul natura, & posterius: non efficit notius. ut quia qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, opposito est usus boni: non erit profecto bene assignatum boni proprium. ¶ Construenti autem si nullo usus est: neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. ut quia qui posuit disciplinæ proprium: opinionem maxime faciètem fidem, nullo usus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore: erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium. ¶ Deinde destruenti quidem: si non quod semper sequitur proprium assignavit, sed id quod fit quandoque non proprium. ¶ Non enim erit bene pronunciatum proprium. nam neque in quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate verificatur: neque in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate non dicetur nomen. quare non erit bene positum proprium. Amplius autem ad hæc, neque quando quisquam assignauerit proprium: erit manifestum si inest. siquidem tale est: ut quod ipsum relinquere possit. non igitur erit clarum esse proprium. ut quia qui posuit animalis proprium moueri quandoque, vel stare, tale assignavit proprium quod fit quandoque non proprium: nequaquam erit bene positum proprium. ¶ Astruenti vero: si quod ex necessitate semper est proprium assignavit. ¶ Erit enim bene positum secundum hoc proprium. ut quia qui posuit virtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium assignavit: erit utique secundum hoc bene assignatum virtutis proprium. ¶ Deinde destruenti quidem si quod nunc proprium est assignans: non determinauerit quod nunc proprium assignat. ¶ Non enim erit bene positum proprium. primum quidem, quia quod præter consuetudinem fit omne: semper determinatione indiget. solent autem ut plurimum omnes, quod semper sequitur proprium assignare. Secundo autem, quia immanifestus est qui non determinauerit: si quod nunc est proprium voluerit ponere. non igitur danda est obiurgationis occasio. ut quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit: non bene proprium assignavit si non determinans dixerit quod nunc. ¶ Construenti autem: si nunc proprium assignans determinando posuit, quod nunc proprium posuerit. ¶ Erit enim bene positum secundum hoc proprium. ut quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc: bene erit positum proprium. ¶ Deinde destruenti quidem si tale assignavit proprium,

Decimus nonus
DeclaratioVicesimus
DeclaratioVicesimus primus
DeclaratioVicesimus secundus
DeclaratioVicesimus tertius
DeclaratioVicesimus quartus
DeclaratioVicesimus quintus
DeclaratioVicesimus sextus
DeclaratioVicesimus septimus
Declaratio

Vicesimus octauus

Declaratio

quod manifestum non est aliter inesse quam sensu. ¶ Non enim erit bene positum proprium. nam omne sensibile extra sensum factum: immanifestum est. latens enim est si adhuc inest: eo quod sensu solum cognoscitur. erit autem verum hoc in ijs quæ non ex necessitate semper consequuntur. vt quia qui posuit solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidissimum, tali vsus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non vtique erit bene solis assignatum proprium. immanifestum enim erit cum occidet sol, si adhuc feratur super terram: eo quod nos tunc deseruimus sensum. ¶ Construenti vero si tale

29

Vicesimus nonus
Declaratio

assignauit proprium, quod non sensu est manifestum: aut cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. ¶ Erit enim secundum hoc bene positum proprium. vt quia qui posuit superficiem proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo vsus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est

Tricesimus
Declaratio

inesse semper: erit secundum hoc bene assignatum superficiem proprium. ¶ Deinde destruenti quidem si terminum vt proprium assignauit. ¶ Non enim erit bene positum proprium. nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium. vt quia qui dixit hominis proprium animal gressibile bipes, quod quid est esse significans assignauit hominis proprium: non vtique erit hoc hominis proprium bene assignatum. ¶ Construenti autem si quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, non autem quod quid est esse indicans. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, non quod quid est esse quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. ¶ Deinde destruenti quidem si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. ¶ Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis, primum assignari genus: deinde sic iam addere reliqua, & separare. quare quod non hoc modo positum est proprium: non erit bene assignatum. vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo vt in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. ¶ Construenti vero si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium assignauit, reliqua adiungit. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile, quippiam quod in quid est ponens, assignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene an non bene assignetur proprium: per hæc inspiciendum.

30

Tricesimus primus
Declaratio

gnauit proprium, non autem quod quid est esse indicans. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, non quod quid est esse quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. ¶ Deinde destruenti quidem si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. ¶ Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis, primum assignari genus: deinde sic iam addere reliqua, & separare. quare quod non hoc modo positum est proprium: non erit bene assignatum. vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo vt in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. ¶ Construenti vero si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium assignauit, reliqua adiungit. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile, quippiam quod in quid est ponens, assignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene an non bene assignetur proprium: per hæc inspiciendum.

31

Tricesimus secundus
Declaratio

gnauit proprium, non autem quod quid est esse indicans. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, non quod quid est esse quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. ¶ Deinde destruenti quidem si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. ¶ Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis, primum assignari genus: deinde sic iam addere reliqua, & separare. quare quod non hoc modo positum est proprium: non erit bene assignatum. vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo vt in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. ¶ Construenti vero si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium assignauit, reliqua adiungit. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile, quippiam quod in quid est ponens, assignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene an non bene assignetur proprium: per hæc inspiciendum.

32

Tricesimus tertius
Declaratio

gnauit proprium, non autem quod quid est esse indicans. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, non quod quid est esse quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. ¶ Deinde destruenti quidem si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. ¶ Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis, primum assignari genus: deinde sic iam addere reliqua, & separare. quare quod non hoc modo positum est proprium: non erit bene assignatum. vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo vt in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. ¶ Construenti vero si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium assignauit, reliqua adiungit. ¶ Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. vt quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile, quippiam quod in quid est ponens, assignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene an non bene assignetur proprium: per hæc inspiciendum.

33

Tertij capituli scholia. De proprio, loci alij viginti. Cauillus vnus & dilutio. ¶ 34. Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidem verificatur, proprium non simpliciter singulorum proprium esse debet: sed secundum id cuius proprium assignatur. vt animal susceptuum disciplinæ proprium est hominis sed non Socratis & Platonis simpliciter, tamen illis inest: sed secundum quod Socrates est homo & quod Plato est homo illis proprium est. hoc est secundum id cuius proprium assignatum est. ¶ Non verificatur indeceptibilem esse ab oratione. ab oratione, ab aliqua falsa ratiocinatione & paralogismo. ¶ 37. Si non de quo nomen & oratio. Nomen subiectum est homo. Oratio, proprium, descriptio, vt animal susceptuum disciplinæ. & de quo nomen & oratio, & de quo oratio & nomen prædicatur: quando illa æqua & recurrentia sunt. quod in proprio & *καταγραφῆ* necessarium est. ¶ 36. Deinde destruenti quidem. 36 & 37 resumuntur in numeris: quia Aristoteles illa replicat in litera, latius ea secundo explicans. Nam hi duo postremi loci à duobus præcedentibus id solum differre videntur: quod hi sunt declarati, illi vero non erant, sed nudi apponebantur. ¶ Vt quia animal quidem disciplinæ susceptuum verificatur de deo. exemplum hoc Platonicorum non suum est: vt in plerisque alijs locis. ¶ 37. Erit animam habere animalis proprium. manifestius id fuerit si corpus animam habens posuerimus. nam particulam quæ in quid prædicatur, suppressit, quæ ex 32 loco adesse oportet: sed facile erat eam intelligere. expetit enim suorum dictorum rectam intelligentiam potius quam futilem quandam & inanem contentionem. nam per rectam intelligentiam omnis disciplina legitimo calle comparatur: per obliquam autem contentionem omnis funditus deperit ac euertitur. quod nostra tempestate nimium venit delugendum. nam non quod intelligentiam poscit: nunc curæ est. quæ ubi etiam affit, non illa abeunt contenti: quod maxime oportebat veritatis studiosos. sed importuna nequicquam contentione sine fruge, sine vilo

vsu atteritur tempus, ipsa horrens refugit veritas tanquam Gorgone conspecta. & cum corrigando & insulse (perstreptibus locis) altercando (pace eorum dixerim: si pax ab illis petenda, qui toto sunt eliminandi solo) meliores depereunt anni procul abeunte veritate, sola futilissima & minutissima queque remanent. nec ab re id dixisse videtur Macrobius, Nimum altercando veritas amittitur. ¶ 39. Terræ proprium, corpus grauissimum specie. tamen enim terra, terra esset grauior, & ignis igne leuior: nihil tamen alterius speciei, terra grauius est. idcirco adiungitur grauissimum specie. ¶ 40. Species participant genera & differentias & ea sola quæ earum substantiam essentiamque indicant. ¶ 42. Posterius vel prius quam id ipsa nomen: quam id cuius est proprium. ¶ Non enim erit aut nunquam aut non semper. auxesis negationum, perinde ac si simplici negatione dicamus aut nunquam erit proprium aut non semper. ¶ 44. Qua: quatenus, qua ratione, secundum quod. ¶ 45. Quod positum est non esse proprium. id euenit cum quippiam positum est non esse proprium, & ex loco colligitur esse proprium. & tripartita dicitur anima, quæ tres appetendi vires habeat, irascibilem, concupiscibilem & rationalem. ¶ Eadem specie, species eiusdem generis appellat hoc in loco. & proprium idem specie siue propria eadem specie, quæ eiusdem generis differentias continet proprias: non autem maxime proprias & substantiales. ¶ 47. Hic autem locus falsus est: hic locus deficit, patiturque instantiam atque exceptionem. ¶ 48. Quoniam autem idem, & diuersum. annotatio est loci cauilli. ingenue enim fatemur id proprium quod alicui inest, cui quidem quippiam accidit: illi composito ex subiecto & accidente inesse. vt animal susceptuum disciplinæ inest homini, cui accidit esse albo: quare & animal susceptuum disciplinæ inest homini albo. verum non idcirco concesserim proprium esse homini albo, sed homini: nisi forte secundum alterum, & quatenus homo albus, homo est, diceretur eius proprium. & non simpliciter: vt in scholio 34 loci dictum est. Sed ex hoc cauillantur primum sophistæ quod proprium non soli ei conueniat, cuius est proprium. nam aliud (inquiunt) diuersum est subiectum secundum se sumptum, & id quod ex subiecto & accidente conflatur. vt aliud diuersum est homo, & homo albus. atqui concedis proprium quod subiecto conuenit, conuenire composito ex subiecto & accidente. non igitur soli subiecto: sed & alij quoque inest. Id diluit quoniam subiectum cum accidente (vt homo, & homo albus) re ipsa sunt idem, tamen ratione diuersum atque alterum. proprium autem soli illi conuenire, cuius est proprium & non alteri: id sanè intelligendum, non alteri re ipsa. nam alteri secundum esse, rationemque, conuenire: nihil incommodi est. Secundo cauillantur. aliud, diuersum est habitus: & habens habitum. atqui idem est proprium & habitus & habentis habitum: vt indifferens suauis à ratione proprium scientiæ & proprium scientis. non igitur proprium soli conuenit. Dilutio. Habitus & habens habitum re ipsa aliud est. & id imus inficias: vtriusque idem esse proprium, neque id indifferens esse à ratione, esse admittimus vtriusque proprium: tamen etiam admitteretur scientia esse indifferens à ratione, & id (inquam) indifferens à ratione, eius esse proprium. indifferens enim & indifferens casu, terminationemque differunt. & cum dicitur scientia indifferens, intelligitur habitus, aut quippiam huiusmodi quod pro sola affectione teneatur. sed indifferens: tam pro affectione quam pro eo quod afficitur accipi posse videtur. quare indifferens esse à ratione: non tam proprium, aut scientiæ aut scientis fuerit quam vtriusque commune. & quo ad hoc, omnino de diuersis instantia esset: si idem simpliciter admitteretur vtriusque (habitus videlicet & habentis habitum) esse proprium. ¶ Quod secundum habitum dicitur: habens habitum, quodque ab habitu affectum est. ¶ Erit scientiæ proprium indifferens à ratione. Socrates & veteres Academicus, senserunt virtutes esse scientias quasdam, & vitæ magistras: quas qui haberent indifferens essent à ratione, & quidem recta. ex quorum verbis id asseritur: scientiæ proprium esse indifferens esse à ratione. Sed forte forma secundi cauilli subobscurior videri possit. quare possit hoc pacto dilucidior reddi: aliud, diuersum est habitus & quod secundum habitum dicitur, quodque habitum habet. non igitur proprium soli conuenit. nam id proprium quod habitui inest: inest & ei quod habet habitum. & quod ei quod habitum habet inest: inest & habitui. alioqui quia scientis secundum scientiam affici dicitur: non erit scientiæ proprium indifferens esse à ratione. (nam & scientis proprium est indifferens esse à ratione) quod sanè falsum est. proprium itaque non ei soli conuenit, cuius est proprium. ¶ Casus: finales dictionum terminationes. ¶ 49. Hic, & in sequentibus promiscue de proprio simplice & complexo, & de composito ac complexo agere videtur. habito enim simplice (adiecta substantiæ particula) facile compositum habere valeamus proprium. ¶ Vt quia qui dicit hominis proprium bipes: adiecto animali sensibili proprium compositum, hominis credidit Plato. ubi bipes non quod natura inest ex suo modo significat, sed magis suo modo significare videtur quod semper inest. ¶ 50. Hoc modo significat: id est quod natura inest, vt susceptuum disciplinæ: quod natum est, talisque habes naturam: vt suscipiat disciplinam. ¶ 51. Labor est assignare talium proprium. labor quidem est illis præcipue: qui particulas quas oportet exprimere non expriment, vt aut primum, aut natura, aut specie, aut omnino, aut secundum aliud, aut vt aliquid habens, aut vt participans, aut aliquid huiusmodi: veluti ex sequenti loco dinoscere possis. vt superficiem: eam esse quantitatem, quæ primum colorata est. corpus autem quod non primum sed subinde coloratum. ignem esse: qui suapte natura calidissimus est. & aquam: quæ illo modo frigidissima est. alioqui si non expressimus: non facile diffugiemus proprium non soli ei conuenire cuius assignatum fuerit proprium. ¶ Quare non de quo oratio, & nomen verificabitur. Nam si id poneretur superficiem proprium, cum oratio etiam

Macrobius
in Satur.

verificaretur de corpore, non autem superficies (non enim corpus superficies est) proculdubio non de quo oratio, nomen verificabitur. quod tamen per 37 locum huius oportet: si bene assignatum fuerit proprium. ¶ 53. Nam diuersum est carbo & flamma & lux specie. carbo: crassissimus impurissimusque ignis. lux: ignis subtilissimus, purissimusque. flamma: carbonis, lucisq; media: crassa si ad lucem spectes: subtilis si ad carbonem. Carbo terrea, ligneaque & corpulenta materies incensa. lux vt ætheri conuius, attiguusque ignis, & vt habet Nafonis poema, Ignea conuexi vis, & sine pondere cæli Emicuit: summaque locum sibi legit in arce.

Flamma vt qualis qui videtur (lychnis accensis) fumus ardens. Quo fit vt lux homonymum sit: nunc substantiam nunc qualitatem significans. sol enim lucidus à luce quæ qualitas est dicitur. hoc autem in loco: lux pro substantia: & vt substantiale nomen est perinde vt homo atque equus, accipitur. ¶ 54. Si autem non erit de quo oratio magis & nomen magis. nomen ignis non magis dicitur de luce, flamma, carbone sed simpliciter: subtile autem magis dicitur.

¶ De proprio loci alij.

Cap. III.

Vtrum vero proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex his considerandū. Nam simpliciter cōstruentes proprium q̄ bene positum est: loci iidem erunt ijs qui propriū omnino faciunt. in illis igitur dicentur. ¶ Primum ergo destruēti quidem inspiciendum ad vnūquodq; eorum cuius propriū assignauit. ¶ Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidē verificatur, aut si non est propriū cuiusq; eorum secundū illud cuius proprium assignauit. nō enim erit proprium: quod positū est esse proprium. vt quia de geometra non verificatur indeceptibilem esse ab oratione (nā decipitur geometer cum pseudographiam facit) nō erit hoc scientis proprium, nō decipi ab oratione. ¶ Construēti autem si de omni verificatur: & qua de hoc verificatur. ¶ Erit enim propriū: quod positum est esse proprium. vt quia animal disciplinæ susceptiuū de omni homine verificatur & qua homo: erit hominis proprium animal disciplinæ susceptiuum. ¶ Est autem locus hic destruēti quidem: si non de quo nomē & oratio verificatur, & si nō de quo oratio & nomen verificatur. ¶ Cōstruēti autē si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. ¶ Deinde destruēti quidem: si non de quo oratio, & nomen verificatur. & si nō de quo nomen: & oratio verificatur. ¶ Non enim erit propriū: quod positum est esse propriū. vt quia animal quidem disciplinæ susceptiuum verificatur de deo, homo autē non prædicatur: nō erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuū. ¶ Construēti autē si de quo oratio & nomen prædicatur: & si de quo nomen & oratio prædicatur. ¶ Erit enim propriū: quod positum est esse propriū. vt quia de quo animā habere verificatur animal, & de quo animal, animā habere: erit animā habere animalis propriū. ¶ Deinde destruēti quidem si subiectum, propriū assignauit eius, quod in subiecto esse dicitur. ¶ Non enim erit propriū quod positū est esse propriū. vt quia qui posuit propriū subtilissimi corporis, ignē, subiectū assignauit prædicati propriū: non erit ignis corporis subtilissimi propriū. propter hoc autē non erit subiectum, eius quod in subiecto esse dicitur propriū: eo q̄ idem esset plurium & differētium esse specie, propriū. nam eidē plura quædam discrepantia specie insunt de solo dicta: quorū erit omnium propriū quod subiectū est, si quis hunc in modū ponat propriū. ¶ Construēti vero: si quod in subiecto est, assignauit proprium subiecti. ¶ Erit enim propriū quod positum est nō esse proprium. siquidē de solo prædicatur (vt dictum est) propriū. vt quia qui dixit terræ propriū corpus grauissimum specie, subiecti assignauit propriū quod de sola dicitur re, & vt proprium prædicatur: erit terræ propriū recte positum. ¶ Deinde destruēti quidē si secundum participationem assignauit proprium. ¶ Non enim erit propriū: quod positū est esse propriū. nam quod secundum participationē inest: ad quod quid est esse cōducit. erit autem huiusmodi differētia quædam de aliqua specie dicta. vt quia qui dixit hominis propriū gressibile bipes, secundū participationē assignauit propriū: nō erit vtiq; propriū hominis gressi-

Tricesimus quartus
Declaratio

Tricesimus quintus
Declaratio

Tricesimus sextus
Declaratio

Tricesimus septimus
Tricesimus sextus
Declaratio
Platonicum

Tricesimus septimus
Declaratio.

Tricesimus octauus
Declaratio

Tricesimus nonus
Declaratio

Quadragesimus
Declaratio

41 bile bipes. ¶ Construēti autem si non secundum participationē assignauit proprium, nec quod quid est esse indicans, cōuersim prædicata re. ¶ Erit enim proprium quod positū est esse proprium. vt quia qui posuit animalis propriū quod natum est sentire, neq; secundum participationē assignauit proprium: neq; quod quid esse indicans, conuersim re prædicata: erit vtiq; quod sentire natum est, animalis propriū. ¶ Deinde destruēti quidē: si non contingit simul inesse propriū, sed vel posterius vel prius q̄ id ipsum nomen. ¶ Non enim erit propriū quod positum est esse propriū, aut nunq̄ aut non semper. vt quoniā contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum q̄ quod homo: non erit ambulare per forū hominis propriū, aut nunquā aut non semper. ¶ Construēti autē si simul ex necessitate semper inest, cū neq; terminus, neq; differentia sit. ¶ Erit enim propriū: quod positū est forsitan nō esse propriū. vt quia animal disciplinæ susceptiuum: simul ex necessitate semper est & id quod est homo, cum neq; differentia sit, nec terminus: erit animal disciplinæ susceptiuū hominis propriū. ¶ Deinde destruēti quidē: si eorūdem qua eadē sunt, non est idem propriū. ¶ Non enim erit propriū: quod positū est esse propriū. vt quia nō est propriū p̄sequēdi, apparere quibusdā bonū: neq; eligendi fuerit vtiq; propriū, apparere quibusdā bonū. idem enim est p̄sequendū & eligēdum. ¶ Construēti: si eiusdem quatenus idem est: idem propriū. ¶ Erit enim propriū quod positum est nō esse propriū. Vt quoniā hominis qua homo dicitur propriū tripartitam animā habere: & terrigenæ quatenus terrigena est, erit propriū tripartitā animam habere. Vtilis autē locus hic & in accidēte. nam iisdem in eo q̄ eadē sunt: eadē oportet inesse vel non inesse. 46 ¶ Deinde destruēti quidem si eorū quæ sunt eadē specie: nō idem semper specie propriū est. ¶ Neq; enim eius quod dictū est erit proprium: quod positum est esse propriū. vt quia idē est specie homo & equus. nō semper autem equi est proprium stare à se: nec hominis erit propriū moueri à se. Idem enim est specie, moueri, & stare à se, quatenus vtriq; eorū vt animal est, accidit. ¶ Construēti vero si eorum quæ sunt eadē specie: idem semper specie sit propriū. ¶ Erit enim propriū quod positum est non esse propriū. vt quia hominis est proprium esse gressibile bipes: & auis erit propriū esse volatile bipes. vtrūq; enim horū est idē specie quatenus illa quidē sub eodem sunt genere species, cum sint sub animali, hac autē vt generis differētiæ animalis. Hic autē locus falsus est: quando alterū quidem eorū quæ dicuntur vni alicui soli inest speciei, alterū vero inest pluribus quæadmodum gressibile quadrupes. ¶ Quoniam autē idem & diuersum multipliciter dicitur: labor est sophisticè assumēti vnus assignare & solius alicuius propriū. nam quod inest alicui cui accidit aliquid: & accidenti inest sumpto cum eo cui accidit. vt quod inest homini: & albo homini inest, si fuerit albus homo. & quod albo homini inest: inest & homini. ¶ Calumniabitur autē aliquis multa priorum, q̄ subiectum id aliud est quod secundū se facit: aliud autē cum accidente. vt aliud quidem hominē esse dicit: aliud vero album hominem. ¶ Amplius autē diuersum faciens habitum: & quod secundum habitū dicitur. nam quod habitui inest: & ei quod secundum habitū dicitur, inest. & quod ei (quod secundū habitum dicitur) inest: & habitui inest. vt quoniam sciēs secundū sciētiam dicitur affici: non inest scientiæ propriū indissuasibile à ratione. nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. ¶ Construēti autē dicēdum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidēs cum eo cui accidit sumptū. sed aliud dicitur eo q̄ diuersum sit ipsis, esse. non enim idem est homini esse, q̄ sit homo, & albo homini esse, q̄ sit albus homo. ¶ Præterea autē considerandum est ad casus dicēti quod neq; sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione: neq; scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione. nam ei qui omnino instat: omnino est aduersandum. ¶ Deinde destruēti quidem: si quod natura inest volens assignare: hoc modo ponit secundum locutionē, vt quod semper inest significet. ¶ Vide-

Quadragesimus primus
Declaratio

Quadragesimus secūdus
Declaratio

Quam qd hō. q̄ esse virū
Quadragesimus tertius
Declaratio

Quadragesimus quartus
Declaratio

Quadragesimus quintus
Declaratio

Quadragesimus sextus
Declaratio

Quadragesimus septim⁹
Declaratio

Annotatio loci cauilli

Cauillus primus

Cauillus secundus

Dilutio primi

Quadragesimus octauus
Declaratio

bitur enim moueri posse quod positum est proprium esse. vt quia qui dixit hominis propriū bipes, vult quidem quod natura inest, assignare: significat autem locutionem quod semper inest: non erit hominis propriū bipes. non enim omnis homo est duos pedes habens. ¶ Construenti autē: si vult quod natura inest propriū assignare: & locutione hoc modo significat. ¶ Non enim mouebitur secundum hoc propriū. vt quia qui hominis proprium assignauit, animal disciplinæ susceptiuū & vult & dictione significat quod natura inest propriū: non mouebitur, secundū hoc quod non sit propriū hominis, animal disciplinæ susceptiuum. ¶ Amplius. quæcunq; dicuntur vt secundum aliud aliquod primū, aut vt primum ipsum: labor est assignare talium propriū. ¶ Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium assignauit: & de primo verificabitur. si autē primi posuerit: & de eo quod est secundum aliud prædicabitur. vt si quis assignet superficiæ proprium coloratū esse: & de corpore verificabitur coloratū esse. si autē corporis: & de superficie prædicabitur. quare non de quo oratio, & nomen verificabitur. ¶ Accidit autem in quibusdam proprijs plerunq; fieri aliquod peccatū: propter hoc quod non determinetur quomodo & quorū ponit quis proprium. omnes enim conatur assignare propriū: aut quod natura inest vt hominis bipes, aut quod nunc inest vt hominis alicuius quatuor digitos habere, aut specie vt ignis subtilissimū, aut simpliciter vt animalis viuere, aut secundū aliud vt animæ prudēs, aut vt primum quæadmodū rationalis prudens, aut vt in eo quod habet vt sciētis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habēdo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quod habeatur vt sciētia indissuasibile à ratione, aut in eo quod participatur vt animalis sentire (sentit enim & aliud quid vt homo: sed participās iam hoc, sentit) aut in eo quod participat vt alicuius animalis viuere. qui non addit igitur natura, peccat. eo quod contingit quod natura inest: non inesse illi cui natura inest. vt homini duos pedes habere. qui vero non determinat quoniā quod inest assignat quod non erit tale quale nūc inest id, ceu quatuor digitos habere hominē, non indicans quoq; quod vt primū, aut vt secundum aliud ponit, quod non de quo oratio & nomen verificabitur vt coloratū esse siue superficiæ, siue corporis assignauerit proprium, non prædicens etiam quod aut in eo quod est habere, aut in eo quod haberi propriū assignauit, ideo non erit proprium quod assignatū est. nam inerit (si in eo quod habeatur assignauit proprium) etiam habēti. si autē habenti: & ei quod habeatur. vt indissuasibile à ratione, sciētia vel scientis positum propriū. non præsignificans etiam in eo quod participat vel participatur, eo quod & in alijs quibusdam inerit propriū. si enim in eo quidem quod participatur, assignauit: participantibus inerit. si vero in eo quod participat: ijs quæ participantur. vt si alicuius animalis posuerit viuere propriū: non diuidēs etiam specie quod vni soli inerit eorū quæ sub eo sunt cuius proprium ponit. nam quod est secundū superabūdantiam: vni soli inest. vt ignis leuissimum. ¶ Aliquoties autē & specie addēs peccat. ¶ Nam oportebit vnam speciem esse eorū quæ dicuntur, quādo specie addiderit. hoc autem in quibusdam non accidit: vt nec in igne. non enim est vna species ignis. nam diuersum est carbo, & flamma, & lux specie: cum vnūquodq; horū sit ignis: propter hoc autē non oportet quando specie additur: diuersam esse speciem eius quod dicitur. quoniam his quidē magis, illis autem minus inerit quod dictū est propriū. vt in igne subtilissimum. subtilior enim est lux: carbone & flamma. ¶ Hoc autē non oportet fieri quādo non & nomen magis prædicatur de quo oratio magis verificatur. ¶ Si autē non: non erit de quo oratio magis & nomen magis. Amplius autē ad hæc idem esse accidit propriū eius quod simpliciter & eius quod maxime in simpliciter tali. vt in igne se habet subtilissimū. nam & simpliciter & ignis & lucis erit hoc ipsum propriū. subtilissima enim est lux. cum igitur alius sic assignat proprium: argumentandum sibi autem non danda hæc instantia: sed statim cum ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium.

Quadragesimus nonus
Declaratio

Quinquagesimus locus
Declaratio

Quinquagesim⁹ primus

Quinquagesim⁹ secundus
Declaratio

Quinquagesimus tertius
Declaratio

¶ Varti cap. scholia. Pro eisdē problematis proprij terminandis loci alij vndetriginta. ¶ 56. Erit animalis proprium substantia animata. id non secundum veritatē positum est. nam animalū substantiale est & quale quid est indicans, ad esse quod conducens. neque substantia animata recurrit cū animalī. nā & stirpes & plantæ animatæ sunt: vt ex libro de anima cognoscetur. sed aliorū sequens placita hic vt & plerisque alijs in locis loquitur Aristoteles, vt forte Asclepiadis medici & suorū astipulantium. diffiniebant enim Asclepiades animā, harmoniā, comensiumque sensuū, esse atque functionem. quod quidem si ita esset, proculdubio non animalis substantiam importaret: cum solis nihilominus cōueniret animalibus. quare substantia animata cū animalī recurreret, essetque eius proprium. ¶ 64. Vt quia visus est proprium videre secundū quod habemus visum: secundum quod habemus videndi potentiā. ¶ 65. Vt quia proprium animalis est animalū. hic iterū animatum capit vt in loco quinquagesimo quinto, ceu annotatū est in penultimo scholio. ¶ 67. Erit animalis proprium viuere. Id iterum non secundū veritatem: sed secundū aliorū placita dictum est. sed accommodatum fortasse esset exemplum: si pro eo quod est viuere, appositū fuisset sentire. verū circa exēpla non est curiose immorandū. nam plerunq; non ponuntur quia vera sint: sed vt (ita esse aut non esse supposito) quoquo pacto sentiat intelligentiamque vendicat is qui discit. veritas enim vniuscuiusque ex suis locis requirenda est. id est ex ijs disciplinis ad quas spectant. ¶ 69. Quandoquidem affirmatio negationi omnino non inest: negatio autē affirmationi inest. Non enim negatio subiectum affirmationi (vt neque accidens substantiæ) esse potest: sed cōtrā affirmatio negationi subiectum. vt oculus cæcitatī (est enim oculus cæcus) non autē cæcitas oculo. neque subiectum vocis solū hic attendimus, sed potius rem, reque rationē. ¶ 70. Non erit animal intelligibile, dei propriū. Platonici animal rationale diuidunt in hominē & deum. hoc igitur exemplum placitū eorū est. ¶ 73. Construētī autē si casus est propriū casus. casus primo loco rectus, secūdo genitiuus est. Casus: principalia & sua aduerbia. vt doct⁹ docte, fortis fortiter & omnino que solo vocis sine dissona sunt. quo fit vt casus hoc in loco ad paronyma denominatiuāque, casus grammatikos & alia deriuata sese extendat. vt si proprium est quod homo sit gressibile bipes: & hominis gressibilis bipedis, & hominī gressibili bipedi, & hominem gressibile bipedē esse propriū est. quantum sermo latinus admittit. vbi homo, hominis, hominē, casu differunt: pariter & eorū propria. ¶ 74. Si oppositi casus non est propriū oppositi casus. casus primo loco (vt in superiori) rectus est, & secūdo genitiuus. ¶ 77. Et ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis. ludi magister qui & γυμναστής, is est qui præest in exercitiadis corporib⁹ vt qui instituit ad artē palæstricā, gladiatoria & alia militaria exercitiāmētā. ¶ 79. Locus iste subobscurus est. sed forte sic paulo clarior euadet. præcedens locus est: cum vnū ad duo diuersa eodē modo se habet: si vnū non est propriū, neque alterū. deinde subiungitur locus. si idē ad duo diuersa eodē modo se habet, & vnū ponatur propriū: sequitur illud idē eiuſdē non esse proprium. Vt verbi causa si a sic se habet ad duo diuersa b & c, & ponat b propriū ipsius a. dico id stare non posse, & b non esse proprium a cuius ponebatur proprium. nā argumētō per priorē locum si idē ad duo diuersa eodē modo se habet, si vnum non est proprium, nec alterū: a autē sic se habet ad b & c. atqui c non est proprium a (nā impossibile est illud esse diuersa eiuſdē esse propria) igitur per primā partem loci, neque b proprium est eiuſdē a: cuius ponebatur proprium. & confirmationē huius loci, numeri 79, in peruetusto exemplari græco & admodū veraci ita reperi, ἀδύνατον ἴδιον ἢ ἀντὶ ἐναντίας ἀλλήλων ἴδιον, hoc est, impossibile enim est eiuſdē esse plura propria. quod quia quadratius visum est, quā vt prius habebat latinus codex, & vt habetur in exemplari græco Venetijs impresso: ideo ea confirmatio iuxta vetus exemplar apposita est. prius enim habebatur. impossibile enim idē esse plurium proprium. Et ex his duobus locis possunt duo alij in prōptu haberi. Primus. si vnū ad duo diuersa eodē se habet modo: si non est vnus propriū, neque propriū erit alterius. Secundus. si vnū ad duo diuersa eodē se habeat modo: si vnus ponatur propriū, minime eiuſdē erit propriū. nā per priorē locum, si non est vnus: neque erit alterius. quare si erit alterius, & alterius. atqui vtriusque non erit. nam impossibile est idē plurium, diuersorumque esse proprium. & hi sunt duo conuersi, ad duos Aristotelis: cuius confirmatio est ea quæ ad locū Aristotelis adijciēbatur. & facile ex ijs quos Aristoteles posuit intelliguntur. ¶ 82. 83. Loci numerorū 82 & 83, positi sunt secundū Socratē & Platonē qui Epicarmi ideas suscitauerunt. & ipse homo, ipsum animal: quæ græce hoc in loco dicuntur ἀνορθρωπος καὶ ἀνορθωσις: id est sunt nomina. homo autē & animal: nomina suppositorum, & quæ idea (vt eorū tert opinio) communicant. ¶ Quiescere non hic proprie quietem: sed statum, immobilitatēque, nulli morui oppositā importat. nā prorsus existimabant ideas immobiles, neque visū natas moueri. Et erant qui quæ participatis cōueniebant, tribuebant ideas non quæ idea, sed quæ participata idea. vt componi ex anima & corpore conuenit animalī quæ animal est: non autem quæ ipsum, & per se animal. nam ipsum animal, & omnis idea simplex, vel potius non cōposita. Ideo admitterebant istam ipsum animal incōpositum esse quatenus ipsum. & idem cōpositū, non simpliciter, sed quatenus cōmunicatum atque participatum. sed hæc ex Platonis diffuso cāpo reperiuntur. Et qui erit curiosior (nā frugem magnam non sentio) ex cōmentarijs illis quos Marsilius cōposuit in Platonico Parmenidem requirat. qui ista tamen transfert ad rationes diuinas (dimisso sensu Platonico) res forte contemplatoribus non fecerit indignas. sed nihil temere audendum (nisi sensu prius exercitato) in ijs quæ pertinent ad diuinitatem. verum de his hæctenus.

Asclepiades.

Marsilius
Ficinus.
Parmenides.

¶ De proprio loci alij.

Cap. I I I I.

Quiquagesim⁹ quartus
Declaratio.

DEinde destruenti quidem: si idem eiusdem proprium posuit. ¶ Non enim erit proprium: quod positum est esse proprium. nā idem eidem omne: quid est esse indicat. quod autem esse indicat: non proprium, sed terminus est. vt quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium assignauit (idem enim est honestum & decens) non vtique erit decens honesti proprium. ¶ Construenti autem: si non eiusdem proprium assignauit, cum conuersim prædicatum posuit. ¶ Nam erit proprium, quod positum est non esse proprium. vt quia qui posuit animalis proprium, id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, & cōuersim prædicatum assignauit: erit animalis proprium substantia animata. ¶ Deinde etiam in ijs quæ similitum partium sunt considerandum est. destruenti quidem: si quod totius est proprium, non verificatur de parte. aut quod partis: non dicitur de toto. ¶ Non enim erit proprium: quod positum est esse proprium. accidit autem in aliquibus hoc fieri. assignabit enim aliquis in ijs quæ similitum partium sunt proprium: aliquotiens quidem in toto respiciens, aliquotiens autem in eo quod secundum partem dicitur ipse seipsum intelligens. at erit neutrum recte assignatum. vt in toto quidē. quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa: alicuius similitum partium posuit proprium, & tale assignauit quod non verificatur de parte (non enim erit quiddam maris, plurima aqua salsa) non vtique erit maris proprium, plurima aqua salsa. In parte autem. vt quia qui posuit aeris proprium, respirabile: similitum quidem partium alicuius dixit proprium, tale autē assignauit quod de aliquo aere verum est, de toto autem non dicitur (non enim erit vniuersus aer respirabilis) non erit vtique aeris proprium respirabile. ¶ Astruenti autem: si verificatur de vnaqua; similitum partium quod est proprium earum secundū totum. ¶ Erit enim proprium: quod positum est non esse proprium. vt quia verificatur de omni terra deorsum ferri secundum naturam, est autem & hoc proprium alicuius terræ secundum totum (nam secundum terram, & id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundum naturam. ¶ Deinde ex oppositis considerandum est: primum quidem ex contrarijs. destruenti quidem: si contrarij non est contrarium proprium. ¶ Neq; enim contrarij erit contrarium proprium. vt quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia, optimo autem pessimum, non est autē iustitiæ proprium optimum: non erit iniustitiæ proprium pessimum. ¶ Construenti autem: si contrarij contrarium proprium est, & contrarij contrarium proprium erit. ¶ Vt quia contrarium est bono quidē malum, eligendo autē fugiendum, est autē boni proprium eligendum: erit mali proprium fugiendum. ¶ Secundū autem: ex ijs quæ ad aliquid sunt. destruenti quidem: si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non est propriū. ¶ Neq; enim hoc quod ad aliquid est: eius quod ad aliquid est, erit proprium. vt quia dicitur duplum quidē ad dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non erit dimidij proprium superatum. ¶ Construenti autē, si eius quod est ad aliquid, hoc quod ad aliquid est proprium: & eius quod est ad aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. ¶ Vt quia dicitur duplū quidem ad dimidium, id esse quod duo ad vnum, est autem dupli proprium vt duo ad vnū: erit dimidij proprium, vt vnum ad duo. ¶ Tertium autem. destruenti quidem: si habitus, id quod secundum habitum dicitur non est proprium: neq; profecto priuationis, id quod secundum priuationem dicitur erit proprium. & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur non est proprium: neq; habitus, id quod secundum habitum dicitur erit proprium. ¶ Vt quia non dicitur surditatis proprium insensibilitatem esse: neque auditus erit proprium sensum esse. ¶ Construenti vero: si quod secundum habitū dicitur, est habitus proprium: 64

Quiquagesim⁹ quintus
Declaratio.

Quinquagesim⁹ sextus
Declaratio.

Quiquagesim⁹ septim⁹
Declaratio.

Quiquagesim⁹ octauus
Declaratio.

Quinquagesim⁹ nonus
Declaratio.

Sexagesimus
Declaratio.

Sexagesimus primus
Declaratio.

Sexagesim⁹ secundus
Declaratio.

Sexagesimus tertius

& priuationis id quod secundum priuationem dicitur, erit proprium. & si priuationis, id quod secundū priuationē dicitur, est proprium: & habitus quod secundum habitum dicitur, erit proprium. ¶ Vt quia visus est proprium, videre secundum quod habemus visum: erit cæcitatē proprium nō videre secundū quod nō habemus visum, nati habere. ¶ Deinde ex affirmationibus & negationibus: primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. ¶ Est autem locus hic utilis destruenti tantū. vt si affirmatio, vel quod secundum affirmationem dicitur, eius est proprium: non erit profecto eius negatio, neq; quod secundū negationē dicitur, proprium. si autem sit negatio, aut quod secundum negationem dicitur proprium: eiusdem non erit affirmatio, neq; quod secundū affirmationem dicitur propriū. vt quia proprium animalis est animatum: non erit animalis proprium, non animatum. ¶ Secundum autē ex prædicatis, vel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur. destruenti quidē: si affirmationis affirmatio non est proprium. ¶ Neq; enim negatio negationis erit proprium. & si negatio negationis non est proprium: neq; affirmationis affirmatio erit proprium. vt quia nō est proprium hominis animal: neq; non hominis non animal. si autem non hominis non videtur proprium non animal: neq; hominis erit proprium animal. ¶ Construenti autem: si affirmationis affirmatio est proprium. ¶ Nam & negatio negationis erit proprium. si autem negationis negatio est proprium: & affirmatio affirmationis erit proprium. vt quia non animalis est propriū non viuere: erit animalis proprium viuere. & si animalis proprium videtur viuere: & non animalis proprium videbitur non viuere. ¶ Tertium autem ex ipsis subiectis. destruenti quidem: si quod assignatū est proprium: affirmationis est proprium. ¶ Non erit enim idem & negationis proprium. si autē negationis est proprium quod assignatū est: non erit affirmationis proprium. vt quia animalis proprium est animatum: non animalis nō erit proprium animatum. ¶ Construenti vero: si assignatū proprium non est affirmationis proprium: erit negationis. ¶ At hic locus deficit. nā affirmatio negationis: & negatio affirmationis non est proprium. quandoquidē affirmatio negationi omnino non inest. negatio autē affirmationi inest quidem: at non vt proprium inest. ¶ Deinde ex ijs quæ ex opposito diuiduntur. destruenti quidem: si eorum quæ ex opposito diuiduntur, nullum vllius reliquorum ex opposito diuisorum est proprium. ¶ Neq; enim quod positum est: erit propriū eius cuius positū est proprium. vt quia animal sensibile nullius aliorum mortalium animalium est proprium: non erit animal intelligibile dei proprium. ¶ Construenti autem: si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quorumcunq; eorū quæ ex opposito diuiduntur. ¶ Nam reliquum erit eius proprium cuius positum est non esse proprium. vt quia prudentiæ est proprium, per se natū esse rationalis virtutem esse, & aliarum virtutū sic vniuscuiusq; sumptæ: erit temperantiæ proprium per se natū esse concupiscibilis virtutem esse. ¶ Deinde ex casibus. destruenti quidē: si casus non est casus proprium. ¶ Neq; enim casus erit proprium casus. vt quia nō est eius quod est iuste proprium id quod bene: neq; iusti proprium erit bonū. ¶ Construenti autem: si casus est proprium casus. ¶ Nā & casus erit casus proprium. vt quia hoīs est proprium gressibile bipes: & homini erit proprium gressibili bipedi dici. ¶ Non solū autē in eo quod dictum est secundū casus est considerandum: sed & in oppositis. quemadmodū & in prioribus locis dictum est. destruenti quidem: si oppositi casus, non est proprium oppositi casus. ¶ Neq; enim oppositi casus erit proprium oppositi casus. vt quia non est eius quod est iuste proprium quod bene: neq; iniuste erit proprium quod male. ¶ Construenti vero: si oppositi casus est proprium oppositi casus. ¶ Nā & oppositi casus: erit proprium oppositi casus. vt quia honesti est proprium optimum: & honesti erit proprium pessimū. ¶ Deinde ex ijs quæ simili-

Declaratio.

Sexagesimus quartus
Declaratio.

Sexagesimus quintus
Declaratio.

Sexagesimus sextus
Declaratio.

Sexagesimus septimus
Declaratio.

Sexagesimus octauus
Annotatio.

Sexagesimus nonus
Declaratio.

Septuagesimus locus.
Declaratio.

Septuagesimus primus
Declaratio.

Septuagesimus secundus
Declaratio.

Septuagesimus tertius
Declaratio.

Septuagesimus quartus
Declaratio.

Septuagesimus quintus
Declaratio.

Declaratio. ter se habent. destruenti quidem : si quod similiter se habet, eius quod similiter se habet, non est proprium. ¶ Neq; enim quod similiter se habet: eius quod similiter se habet erit proprium. vt quia similiter se habet ad extruendū ædificium ædificator, & medicus ad efficiendā sanitatem, non est autem proprium medici efficere sanitatem : neq; ædificatoris erit proprium, extruere ædificium. ¶ **Septuagesimus sextus** 77
Declaratio. Construenti autem : si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. ¶ Nā & quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit propriū. vt quoniā similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum sanitatis, & ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis, est autem propriū magistri ludi esse effectiuum bonæ habitudinis : erit proprium & medici effectiuum esse sanitatis. ¶ **Septuagesimus septimus** 78
Declaratio. Deinde ex ijs quæ sic se habent. destruenti quidē: si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. ¶ Neque enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. ¶ **Septuagesimus octauus** 79
Declaratio. Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium : eius non erit proprium cuius positum est esse proprium. ¶ Vt quia sic se habet prudentia ad honestum & turpe, eo quod disciplina vtriusq; eorum est, non est autem prudentiæ proprium disciplinā esse honesti: non utiq; erit proprium prudentiæ disciplinā esse turpis. si vero est proprium prudentiæ disciplinā esse honesti : non erit proprium eiusdem disciplinā esse turpis. impossibile est enim eiusdem plura esse propria. Construenti vero nihil locus iste utilis. nam quod sic se habet, vnum: ad plura cōparatur. ¶ **Septuagesimus nonus** 80
Declaratio. Deinde destruenti quidem: si quod secundum esse dicitur, non est eius quod secundum esse dicitur proprium. ¶ Nam neq; corrumpi eius quod est secundum corrumpi, neque generari eius quod secundum generari dicitur, erit proprium. vt quia non est hominis proprium esse animal: neq; eius quod est hominē generari, erit proprium generari animal : neq; eius quod est hominem corrūpi erit proprium corrumpi animal. ¶ Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad esse & generari : quemadmodū dictum est nunc ex esse ad generari & corrumpi. ¶ **Octogesimus locus** 81
Declaratio. Construenti autem: si eius quod est secundum esse ordinatum est. ¶ Est autem per se, ordinatum proprium. nam & eius quod secundum generari dicitur, erit hoc quod secundum generari dicitur proprium: & eius quod secundū corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est assignatum. vt quia hominis est proprium esse mortalem: & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem. & eius quod est corrumpi hominem: corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendū est & ex generari & corrumpi: & ad esse, & **Octogesimus primus** 82
Declaratio. ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti dictum est. ¶ Deinde inspiciendum ad ideam suppositi. destruenti quidem: si ideæ non inest, aut si non quā id dicitur, cuius est proprium assignatum. ¶ Non enim erit proprium quod positum est esse proprium. vt quoniā ipsi homini non inest quiescere quā homo est, sed quā idea: nō erit hominis proprium quiescere. ¶ **Octogesimus secundus** 83
Declaratio. Construenti autem: si ideæ inest, & secundum hoc inest quā dicitur de illo ipso, cuius positū est non esse proprium. ¶ Erit enim proprium quod positum est non inesse proprium. vt quoniā inest ipsi animali ex anima & corpore cōpositum esse, & quā animal est ipsi inest id: erit proprium animalis ex corpore & anima cōpositum esse.

Quinti cap. scholia. De problematis proprij loci alij duodeuiginti. ¶ 86. Vt quia non est hominis proprium studiosum. studiosum etiam de alijs ab hominibus dici ex numero 75 libri prædicamentorum & nota illi respondente, amplius cognoscitur. non igitur potest simpliciter esse hominis proprium, neq; per locum magis hominis aut maxime hominis (modo magis & maxime homo dici locutio admitteret) magis studiosum & maxime studiosum proprium erit. accommodatius forte exemplum de albo & congregatiuo visus assignari possit: quod vtrunque & album inquam & congregatiuum visus magis & maxime suscipiat. ¶ 87. Si quæritur accommodatius exemplum ignis loco & eius quod est sursum ferri: apponatur album & diffusiuum, disgregatiuumve visus. ¶ 88. Vt quoniā magis proprium animalis est

sentire. ferme exempla locorum in plerisq; nō pro veritate ponūtur: sed ex hypothesi (discendi causa) q̄ ita sit. vt ex hoc 88 numero & 92 cognoscas. quia quod hic negat. propriū animalis: illic aliter tur propriū. quod sanè fit discendi causa, & posita hypothesi q̄ ita sit. ¶ 89. Vt quia minus est proprium hoīs māsuētū natura. neq; hæc exēplaris declaratio p̄ veritate posita est: sed ex hypothesi intelligendi causa intelligēda est. ¶ 94. Vt quia similiter est rationalis propriū primū prudens. vt eī visio oculo, & auditio auri primo inest: ita prudētia rationali parti mentis, quæ vis actiua, administratiuaq; dicitur, & tēperātia parti cōcupiscibili. & prudētia moderatur tēperatq; rationalem partem, & tēperantia concupiscibilem: vt & bona visio visum. sed quid prudentia & tēperantia sit, ex moralib⁹ est agnoscendū. & q̄ partes illæ animæ eius sint vires quædā & potētiæ, nō reipsa & subiecto discit: ex libro de anima. quare illis declarādis nō est hic diutius immorandū. ¶ 97. Differt autē quod est ex similiter habētibus. ex 94 numero proportio attenditur, vt primi concupiscibilis & primi rationalis. hic autem confertur cōparatūq; idē: vt vrere confertur flāmæ & carboni.

De proprio loci alij.

Cap. V.

84 **D**einde ex magis & minus. Primū quidem destruenti: si quod magis est, eius quod magis, nō est proprium. ¶ Neq; enim quod minus est, eius quod minus erit propriū, neq; quod minime eius quod minime, neq; quod maxime eius quod maxime, neq; quod simpliciter eius quod simpliciter. vt quia non est magis colorari magis corporis proprium: neq; minus colorari minus corporis proprium erit, neq; colorari corporis omnino. ¶ **Octogesimus tertius** 85
Declaratio. Construenti autē: si quod magis est eius quod magis est, est proprium. ¶ Nam quod minus est eius quod minus est erit proprium, & quod minime eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime, & quod simpliciter eius quod simpliciter. vt quia magis viuentis magis sentire est proprium: & minus viuentis minus sentire, erit proprium, & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime id quod minime, & eius quod simpliciter, id quoq; quod simpliciter. ¶ **Octogesimus quartus** 86
Declaratio. Et ex eo autē quod simpliciter: ad eadem considerandū. destruenti quidem: si quod simpliciter non est proprium. ¶ Neq; enim quod magis est eius quod magis, neq; quod minus eius quod minus, neq; quod maxime eius quod maxime, neq; quod minime eius quod minime erit proprium. vt quia nō est hominis proprium stuidiosum: neq; magis hominis, magis studiosum erit proprium. ¶ **Octogesimus quintus** 87
Declaratio. Construenti autē: si quod simpliciter est, eius quod simpliciter est proprium. ¶ Nā & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime eius quod minime, & quod maxime eius quod maxime erit propriū. vt quia est ignis proprium sursum ferri secundum naturam: & magis ignis erit magis proprium, sursum ferri secundum naturam. eodem autem modo considerandum est & ex alijs huiusmodi. ¶ **Octogesimus sextus** 88
Declaratio. Secundum autē. destruenti quidē: si quod magis est, non est eius quod magis est, proprium. ¶ Neque enim quod minus est eius quod minus erit proprium. vt quoniā magis est propriū animalis sentire quā hominis scire, non est autē animalis proprium sentire: quare non erit hominis proprium scire. ¶ **Octogesimus septimus** 89
Declaratio. Construenti autem: si quod minus, eius quod minus est proprium. ¶ Nam & quod magis eius quod magis erit proprium. vt quia minus est proprium hominis mansuetū natura q̄ animalis viuere, est autē hominis proprium mansuetum natura: erit propriū animalis viuere. ¶ **Octogesimus octauus** 90
Declaratio. Tertium vero. destruenti quidē: si cuius magis est, proprium non est. ¶ Neq; enim cuius est minus propriū: erit eius propriū. si autē illius est proprium: non erit huius proprium. vt quia colorari magis superficie q̄ corporis est proprium, non est autē superficie q̄ propriū: non erit corporis propriū colorari. si vero est superficie q̄ propriū: non erit corporis proprium. Construenti autē hic locus non est utilis. nā impossibile est idem plurium proprium esse. ¶ **Octogesimus nonus** 91
Declaratio. Quartum. destruenti quidē, si quod magis est eius propriū, non est propriū: neq; profecto quod minus est eius proprium, erit proprium. ¶ Vt quia magis est proprium animalis sensibile q̄ partibile, nō est autem animalis sensibile propriū: quare non erit animalis partibile proprium. ¶ **Nonagesimus primus** 92
Declaratio. Construenti autē: si quod minus est eius proprium, est proprium. ¶ Nā & quod magis est eius proprium: erit proprium.

primum. vt quoniam minus est proprium animalis sentire quam viuere, est autem animalis proprium sentire: erit animalis proprium viuere. ¶ Deinde ex his quae similiter insunt. primum quidem destruenti: si quod similiter est proprium, non est proprium eius cuius similiter est proprium. ¶ Neque enim quod similiter est proprium: erit proprium eius cuius similiter est proprium. vt quia similiter est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari, non est autem proprium concupiscibilis concupiscere: non erit rationalis proprium ratiocinari. ¶ Construenti vero: si quod similiter est proprium: eius est proprium, cuius est similiter proprium. ¶ Nam & quod similiter est proprium: erit eius proprium cuius similiter est proprium. vt quia similiter est rationalis proprium primum prudens: & concupiscibilis proprium primum temperans. est autem rationalis primum prudens: erit igitur concupiscibilis proprium primum temperans. ¶ Secundum autem destruenti quidem: si quod similiter est proprium non est proprium eius. ¶ Nam neque quod similiter est proprium: erit proprium eius. vt quia similiter est proprium hominis videre, & audire, non est hominis proprium videre: non utique erit hominis proprium audire. ¶ Construenti vero: si quod similiter est eius proprium, est proprium. ¶ Nam quod similiter est eius proprium, proprium erit. vt quia similiter est proprium animae: aliquid partium eius primo esse concupiscibile, & rationale primo. est autem proprium animae, quid partium eius esse concupiscibile primo: erit utique proprium animae, quippe partium eius esse rationale primo. ¶ Tertium vero destruenti quidem: si cuius similiter est proprium non est proprium. ¶ Neque enim cuius similiter proprium: erit proprium. si autem illius est proprium: non erit alterius proprium. vt quia vrere similiter est proprium flammae, & carbonis, non est autem flammam proprium vrere: non erit carbonis proprium vrere. si autem est flammam proprium: non erit carbonis proprium vrere. Construenti autem hic locus non est utilis. differt autem quod est ex similiter se habentibus ab eo quod ex ijs est quae similiter insunt. quoniam illud quidem secundum proportionem sumitur non in eo quod inest aliquid comparatum: hoc autem ex eo quod inest, alicui comparatur. ¶ Deinde destruenti quidem: si potentia proprium assignans & ad non ens assignauit proprium potentia, cum non contingat ei potentia inesse cum ens non est. ¶ Non enim erit proprium quod positum est esse proprium. vt quia qui dixit aeris proprium respirabile: potentia quidem assignauit proprium (nam tale proprium vt respirari possit, respirabile est) assignauit autem & ad non esse proprium. nam & cum non est animal quod spirare natum est aerem, contingit aerem esse: non tamen cum non est animal, possibile est spirare. quare neque aeris erit proprium huiusmodi possibile respirari tunc: quia animal non erit quod tale est vt respirare possit. non ergo erit aeris proprium respirabile. ¶ Construenti autem: si potentia assignans proprium, tam ad ens assignauit proprium quam ad non ens, cum contingat potentia non enti inesse. ¶ Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. vt quia qui assignauit proprium entis possibile pati, aut facere: potentia assignans proprium, ad ens assignauit proprium (nam cum ens est: & possibile pati quid, aut facere erit) quare proprium erit entis possibile pati quid, aut facere. ¶ Deinde destruenti quidem: si per superabundantiam posuit proprium. ¶ Non erit enim proprium quod positum est esse proprium. accidit enim sic assignantibus proprium: non de quo orationem, & nomen verificari. nam corrupta re: nihil minus erit oratio. nam eorum quae sunt: alicui maxime inest. vt si quis assignet ignis proprium, corpus leuissimum. corrupto enim igne: erit aliquod corporum quod leuissimum erit. quare non erit ignis proprium: corpus leuissimum. ¶ Construenti autem: si non per superabundantiam posuit proprium. ¶ Erit enim secundum hoc bene positum proprium: vt quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantiam assignauit proprium: erit utique secundum hoc bene positum proprium.

¶ QVINTI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

¶ SEXTVS TOPICORVM.

PRIMI Cap. sexti Topicorum Aristotelis scholia. Problematis diffinitionis loci quinq. ¶ Quare argumentatio facilior quae circa hoc quam quae circa illud. circa hoc: quod non bene diffiniuit. circa illud: quod non diffiniuit.

¶ Sexti Topicorum Aristotelis de locis diffinitionis.

Cap. I.

Ius autem quod est circa terminos negotij, partes sunt quinq. ¶ Nam aut quod omnino non verum est dicere de quo nomen & orationem (oportet enim hominis diffinitionem de omni homine verificari) aut quod cum sit genus non posuit in genere, vel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui diffinit in genere ponentem differentias adiungere. nam maxime eorum quae sunt in diffinitione: genus videtur diffiniti substantiam significare) aut quod non propria est diffinitio (oportet enim diffinitionem propriam esse: quemadmodum prius dictum est) aut si omnia quae dicta sunt is qui fecit, non diffiniuit, neque dixit quid est esse rei diffinitione. reliquum autem praeter ea quae dicta sunt si diffiniuit quidem, at non bene diffiniuit. ¶ Si igitur non verificatur de quo nomen & oratio: ex ijs quae dicta sunt in accidente locis, considerandum. ¶ Nam & illic utrum verum, vel non verum: omnis consideratio fit. quando enim quod inest accidens disputamus: quod verum est dicimus. quando autem quod non inest: quod non verum. ¶ Sin vero non in accommodato genere posuit, aut si non propria est assignata oratio: ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis, perspicuum. Reliquum vero si non diffiniuit, aut si non bene diffiniuit: aliquo modo aggrediendum dicere. ¶ Primum igitur inspiciendum si non bene diffiniuit. ¶ Nam facilius est: quodlibet fecisse, quam bene fecisse. manifestum igitur quoniam peccatum circa hoc plusculum: eo quod laboriosius. quare argumentatio facilior, quae circa hoc: quam quae circa illud fit. ¶ Sunt autem eius quod est non bene: partes duae. Vna quidem: obscura interpretatione uti. ¶ Oportet enim diffinientem (vt contingit) quam clarissima interpretatione uti. eo quod cognoscendi gratia, assignatur diffinitio. secunda autem: si amplius dixit in diffinitione quam par sit. nam omne quod superadiectum est in diffinitione: superfluum est.

Secundi cap. scholia. De diffinitione loci alij vndecim. ¶ 6. Nam aequiuoca est ductio & commensuratio. si duco aequiuocum est, & se ductorem volenti praebere significat. vt fata volentem ducunt. & abducere: vt, Qui ducis vultus & non legis ista libenter: Omnibus inuideas liuide, nemo tibi. & existimare: vt ego sic animo duco mox me inter meos futurum. & ex numero 69 primi, ductio aequiuoca est, praebitionem ducatus volenti significans, & abductionem, & existimationem. casus enim solet appellare Aristoteles non modo principalia, & sua aduerbia: sed & coniugata & alia abinuicem deductitia: quae principium vocis retinent, sed sine euariant, quauis illius loci in solis principalibus & aduerbijs declarationem fecerit. Et quod hic ductio dicitur, Aristoteles habet ἀγωγη quod manifeste apud Graecos aequiuocum est: sed alias habens significationes: nunc ductum, nunc educationem, nunc viuendi regulam & dietam, significans. Commensuratio etiam quam συμμετρία appellat Aristoteles aequiuocum est, nunc debitam & elegantem magnitudinum rationem proportionemque significans: nunc autem contemperationem qualitatum atque humorum. ¶ 7. Alius si secundum metaphoram dixit. Metaphora latine dicitur translatio. Deciduum & indeciduum proprie circa idem fieri nata sunt, & circa id quidem cui motus secundum locum conuenire natus est. vt folia decidua sunt, vt vitis: indecidua, vt lauri & buxi. translatio igitur de scientia dicitur, quod forte qui scientiam sit adeptus ab illius rei credulitate dimoueri non possit. Nutrix proprie quae vbera admouet natis. translatio igitur de terra. obscuras enim esse metaphoras per manifestum est. sic enim metaphoris sortes & praesagia reddebant: vt illud Cassandrae apud Ouidium, Quid facis Opone? quid arenae semina mandas? Non profecturis littora bobus aras. Graia iuuenca venit: quae te, patriamque, domumque Perdat: io prohibe Graia iuuenca venit.

Ouidius.

G. iij.

Ciliumbre
Putrimordax
Ossigenium

Plagipatida
Nidoricupina
Ferritribax

¶ 8. Amplius si non positus nominibus utitur. si nondū impositis: sed innouatis nominibus utitur. quo modo Plato innouatis utebatur ab eo vocabulis. pro oculo, araneo, & medulla, *ὄφρυόσκιον, σκιδάρις & ὄστρον*. quæ si latinus permitteret sermo: diceremus ciliumbre, putrimordax, & ossigenium. & ita effinxit quod cilium umbram faciat in oculo, quod araneus putridis rebus morfus infingat, & quod medulla ex osse gigni videatur, aut potius quod medulla gignat os. Et licet apud Plautum multa talia quæ facietiarum, & risus gratia innouauit: reperire. ut in Captiuis pro verberone plagipatidam: quod plagas frequentes patitur, excipiatque. & in Mostellaria pro gulone, nidoricupinam: quod nidore culinarum & escarum trahatur. pro compedito, ferritribacem: quod compeditorum eorum crura ferro atterantur. ¶ Nam imago id est: cuius generatio per imitationem est. imago tua in speculo teipsum imitatur: ut vestigium veritatem atque ad hoc gignitur. & echo imitatur veram vocem: & vnaquæque imago id cuius est imago. ¶ 10. Si non manifesta est contrarij oratio: contrarij diffinitio. eo quod diffinitio omnis: oratio est. non enim hic: de alia oratione agimus. ¶ 12. Oportet enim genus ab alijs separare: ab alijs generibus. ¶ Quare superuacaneum huiusmodi appositum. superuacaneum, vanum, superfluum & nequicquid appositum. quia huiusmodi appositum vocabulum: neque genus, neque differentia esse potest. ¶ 13. In hominis oratione: scilicet animal rationale, si apponatur susceptiuum disciplinæ, dicaturque homo est animal rationale susceptiuum disciplinæ: id susceptiuum disciplinæ abundat, atque superfluit. tamen si id homini esset proprium. nam residua oratio quæ quidē est animal rationale: homini propria est, & quid est esse, substantiamque hominis indicans. ¶ Vtrouis igitur modo. nam siue residuum non indicet substantiam, sed accidentarium sit, siue sit numerus, superfluum: difficile est ut huiusmodi oratio explicet, & clarum faciat quid est anima. ¶ 14. Simpliciter autē ad proprium quolibet addito vero. vero: quod vere dicitur. ut si animali rationali additur ens dicēdo, homo est ens quod est animal rationale: tota oratio est propria homini. ens tamen superfluum, & illo remoto residuum animal rationale, est tota oratio, diffinitioque hominis. ¶ 15. Quare & idem concupiscentiæ delectationis erit. quare appetitus delectationis erit idem concupiscentiæ delectationis scilicet singulum singulo & totum toti. quapropter cum ita diffinitur, bis idem virtualiter dicitur. siquidem idem est, concupiscentia, & concupiscentia delectationis. ¶ Vtrunque eorum delectationis erit. scilicet concupiscentia: delectationis. & appetitus: delectationis. ¶ Non enim de appetitu quod quid est delectationis esse prædicatur. hoc est, hoc delectationis non prædicat de appetitu: sed id totum appetitus delectationis prædicatur de concupiscentia. si autē prædicaret de appetitu: bis virtualiter esset dictum delectationis. ut qui dicit homo animal, bis quodā modo dicit animal: eo quod animal de homine proprie prædicari natum est. ¶ Ratio Xenocratis nugatoria est: sicut qui dicit hominem animal esse & corpus rationale. nam qui dicit animal, dicit corpus: & sic quodā modo bis prædicauit corpus. ¶ 16. Expedientium & iustorum: quia clementia alicui minuit cruciatus iustos, parumper ad mansuetudinem, misericordiamque deflectens. qui si iusti: ergo expedientes. Attamen quod hic versus est clementia: Aristoteles habet *ἐπιεικεία*. quod vertere magis solent, æquitatem & bonitatem. Quæ quidē virtus est quæ legem ubi ob vniuersalem deficit emendat, sicque ius imminuere videtur: ut ex quinto ethicorum Aristotelis habetur. sed in hoc siue clementia siue æquitas & bonitas vertatur: vis non constituatur.

De diffinitione loci alij.

Cap. II.

Sextus locus

Declaratio.

Rursus autem vtrunque quod dictum est: in plures partes diuiditur. vnus autem locus eius quod obscure est: si sit æquiucum alicui, quod dictum est. ¶ Ut quod generatio est ductio ad substantiam: & quod sanitas cōmensuratio calidorum & frigidorum. nam æquiucum est ductio & cōmensuratio. immanifestum igitur vtrum vult dicere eorum quæ significatur ab eo quod multipliciter dicitur. similiter autem & si cum diffinitum multipliciter dicitur: diuidens non dixit. nam immanifestum: vtrius diffinitionem assignauit, contingitque calumniari velut non conueniente oratione ad omnia quorum diffinitionem assignauit. Maxime autem contingit tale quippiam facere: cum latet æquiucatio. Cōtingit etiā & eum qui diuidit quotiens dicitur id quod in diffinitione assignatum est: syllogismum facere. nam si secundum nullum modorum sufficienter dictum est: manifestum quod non diffinierit illo modo. ¶ Alius si secundum metaphoram dixit. ¶ Ut scientiam indeciduam, terram autem nutricem, aut temperantiam consonantiam. Nam omne obscurum: quod secundum metaphoram dicitur. contingit & etiam metaphora loquentē calumniari: tanquam non proprie dicentem. non enim congruet dicta diffinitio: ut in temperantia. nam omnis consonantia in sonis. Amplius si est genus consonantia tem-

Septimus locus

Declaratio.

perantia: in duobus generibus erit idem non continētibus seinuicem. nam neque consonantia virtutem: neque virtus continet consonantiam. ¶ Amplius. si non positus nominibus utitur. ¶ Ut Plato ciliumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullam ossigenium dixit. nam omne obscurum, quod infuetum est. ¶ Quædam autē neque secundum æquiucationem, neque secundum metaphoram, neque proprie dicuntur. ¶ Ut lex: mensura, vel imago eorum quæ natura iusta sunt. sunt autē huiusmodi deteriora, metaphora. nam metaphora facit quodam modo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim metaphora vtentes: secundum aliquam similitudinem ea vtuntur) at quod tale est: non facit notum. nam neque similitudo est secundum quam mensura vel imago lex est: neque proprie solet dici. quapropter si proprie, mensuram vel imaginem legem dicit esse: veritatis est expertus. nam imago id est, cuius generatio per imitationem est. hoc autem non inest legi. si autem non proprie: manifestum quod obscure dixit, atque deterius quolibet eorum quæ secundum metaphoram dicuntur. ¶ Amplius. si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur. ¶ Nam quæ bene assignatur: contrarias cōmanifestant. ¶ Aut si per se dicta. non sit manifestum cuius est diffinitio. sed quemadmodum ea quæ sunt antiquorum scriptorum: nisi quis superscripisset, non cognoscebatur quid vnum quodque: si igitur non clare: ex huiusmodi est inspiciendum. ¶ Si igitur superfluum in termino dixit, primum quidem considerandum: si aliquo vsus est quod omnibus inest, vel simpliciter ijs quæ sunt, vel ijs quæ sub eodem genere sunt diffinitorum. ¶ Nam superfluum dici necessarium id est. oportet enim genus ab alijs separare: differentiam autē ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere. atqui quod omnibus quidem inest simpliciter: a nullo separat. quod autē omnibus quæ sub eodem sunt genere inest: non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere. quare superuacaneum huiusmodi appositum. ¶ Aut si est quidem proprium quod appositum est: ablato autem illo, & reliqua diffinitio propria est, & indicat substantiam. ¶ Ut in hominis oratione scientiæ susceptiuum appositum, superfluum. nam & eo ablato: reliqua oratio propria est, & indicat substantiam. simpliciter autē dicendo: omne superfluum, quo ablato reliquum manifestum facit id quod diffinitur. Talis autem est & animæ terminus: si est numerus ipse seipsum mouens. nam quod seipsum mouet est anima: ceu Plato diffiniuit. An proprium quidem quod dicitur: non indicat autē substantiam interempto numero: vtrouis igitur modo se habeat: difficile est ut explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit. ut est phlegmatis terminus: humidum primum a cibo, indigestum. vnum enim primum non multa. quare superfluum indigestum appositum. nam hoc ablato: reliqua erit propria diffinitio. non enim cōtingit a cibo & aliud quiddam primum esse. An non simpliciter a cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendum est indigestum. nam illo quidem modo dicta, non vera erit diffinitio: siquidem non omnium primum est. ¶ Amplius. si quippiam eorum quæ sunt in oratione non omnibus inest quæ sunt sub eadem specie. ¶ Nam talis peius diffiniuit quæ qui vsi sunt eo quod inest omnibus quæ sunt. nam illic, si reliqua propria diffinitio: & tota propria erit. simpliciter enim ad proprium quolibet addito vero, tota oratio propria fit. at vero si aliquid eorum quæ sunt in oratione, non omnibus inest quæ sunt sub eadem specie: impossibile est totam orationem propriam esse. non enim cōuersim prædicabitur de re. ut animal gressibile bipes quadricubitale. nam huiusmodi oratio non cōuersim prædicabitur de re: eo quod non omnibus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. ¶ Rursum si idem frequenter dixit. ¶ Ut qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit. nam omnis concupiscentia, delectationis est. quare & idem concupiscentiæ delectationis erit. fit igitur terminus concupiscentiæ: appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere: aut appetitum delectationis) quare vtrunque eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem

Octauus
Declaratio
Nonus locus
Declaratio

Decimus locus
Declaratio
Vndecimus

Duodecimus

Declaratio

Decimus tertius
Declaratio

Decimus quartus
Declaratio

Decimus quintus
Declaratio

homini bipes erit. est autem idem homini: animal gressibile bipes. quare animal gressibile bipes: bipes est. sed non propter hoc, absurdum aliquid accidit. non enim de animali, gressibile bipes predicatur. sic enim de eodem bis bipes predicatur: si de animali bipede, gressibile bipes dicitur. quare semel tantum bipes predicatur: similiter autem & in concupiscentia. non enim de appetitu id quod est delectationis esse predicatur, sed de toto. quare semel & hic predicatio fit. Non est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequenter de aliquo idem predicari. sicut Xenocrates prudentiam diffinitiuam & contemplatiuam eorum quae sunt, dicit esse. nam diffinitiuam, contemplatiuam quaedam est. quare bis idem dicit, addens rursus & contemplatiuam. similiter autem & quicumque refrigerationem: priuationem eius quidem caloris qui secundum naturam est, dicit esse. nam omnis priuatio eius est: quod secundum naturam est. quare superfluum est addere secundum naturam, sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris. eo quod ipsa priuatio: notum facit quod eius sit quod secundum naturam dicitur. ¶ Rursum si vniuersali dicto addidit & particulare. ¶ Ut si clementiam imminutionem expedientium & iustorum. nam iustum expediens quippiam est. quare continetur in expediente. superfluum igitur iustum. nam qui dixit vniuersale: addidit & particulare. & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali & homini. aut legem imaginem eorum quae natura sunt bona & iusta. nam iustum bonum quippiam. quare frequenter idem dicit. Vtrum igitur bene an non bene diffiniuit: per haec & huiusmodi perspicendum.

Tertij cap. scholia. De diffinitione loci alij vnde quadraginta. dubitationes quatuor. ¶ 17. Quare si plures erunt eiusdem diffinitiones: idem erit diffinito esse. nam vnaquaeque diffinitio: esse, essentiam, substantiamque diffiniti importat, quod quidem ipsi diffinito idem esse necesse est. at si diffinitiones re ipsa essent diuersae: & ipsa quoque esse, diuersa essent. non igitur eadem erunt vni & eidem diffinito. quod tamen esse oportet. ¶ 18. Et superficies: solidum. solidum corpus, quodque in tres porrigitur dimensiones, longum, latum, crassum. ¶ Elementum: litera. sed vt grammatici volunt: elementum est cum in voce formatur: litera vero cum scribitur, delineaturque. Linea autem: signo magis. signum, nota, punctum. ¶ 19. Quod est in quiete, & definitione: quod est in statu, & perfectione. imperfecta enim quadiu in perfectionem tendunt: indefinita indeterminataque sunt. cum autem suam perfectionem assecuta sunt: definita, determinataque sunt, & in quiete. quare per hunc locum qui temperantiam diffiniret, continentiam esse perturbationum gustus aut tactus: perperam diffiniret. nam temperantia determinata, & in quiete: continentia autem indeterminata, indefinitaque, & in motu. ¶ 24. Vt corporis diffinitio. Corpus aequiuocum est. nunc substantiale nomen: & tunc diffinitio substantiae corporea. nunc autem quantitatis nomen: & tunc diffinitio quantitas continua, tres dimensiones habes. cum igitur dicitur quod tres dimensiones habet: sola appposita est differentia, quae quale quid est dicit. non igitur particula quae quid est dicit, adiecta est. solum enim diffiniti genus quid est eius dicit. tales tamen diffinitiones quando per manifestum diffiniti genus est, sine calumnia admittuntur: quod ad diffinitiones recta expetatur vel maxime in disciplinis, intelligentia. ¶ 27. Ex ijs quae ad genera sunt elementis: ex locis, communibusque principijs generis. ¶ 28. Si transilias dicit genera. transilit, transcendit, transgrediturque genera: qui dimisso vicino genere, remotum sumit ad diffiniendum. melius enim per propinquum genus vicinumque finimus: vt iustitiam per virtutem quam per habitum. ¶ 31. Diuisa differentia non verificatur de genere. tametsi ea differentia non proprie de genere predicatur ex numero 39. nam neque maior neque generi diuiso aequa: recipit tamen genus particularem vtriusque differentiae verificationem. aliquid sane animal rationale est & aliquid irrationale: & earum disiuncti vniuersalem. nam animal omne: aut rationale aut irrationale est. ¶ 33. Est autem dictus locus utilis ad eos qui ponunt ideas esse. Secundum ponentes ideas, vnaquaeque idea est id quod est: nullius alterius praedicationem recipiens. vt ipsum animal, est ipsum animal & ipsa longitudo, ipsa longitudo. neque de ea praedicant aut latitudinem habens, aut sine latitudine. & (vt aiunt) ipse equus solum est ipse equus, neque vnus neque plures. alioqui de ipso equo iam praedicaretur vnus idea, & multitudinis idea. sed ipsi illa viderint. de omnibus autem alijs affirmationem aut negationem verificari oportere concedunt. ¶ 40. Rursum si praedicatur genus de differentia. Genus de inferiore differentia, neque proprie praedicatur, neque illa de genere, attamen genus de illa differentia vniuersaliter verificatur. genus autem non proprie de differentia praedicatur. nam praedicati est formam importare: & subiecti rem subiectam. atqui genus rem subiectam potius importat: differentia vero formam. quare genus valentiore iure subiectum fuerit, & differentia illa praedicatum. non est autem illa ex 31 numero generis praedicatum. quare multo minus genus, diffe-

rentiae praedicatum erit. ¶ Nam si de vnaquaque differentiarum animal praedicabitur. genus est vt informe, praedicatum autem (vt dictum est) formam dicit. Itaque si subiectum, rem subiectam & quae vt materia. substerniculumque est dicit: genus potius subiectum fuerit. quare si genus de forma praedicabitur: & materia de forma praedicari videbitur. Et etiam si genus vt animal de differentijs praedicabitur: de quocumque praedicabitur, tantiforme esse videbitur. Quare cum a forma sit vnumquodque, & a diuersa forma diuersum: multa iam animalia praedicabuntur. Alia enim & alia differentia rationale, mortale, gressibile bipes. ¶ 41. Nam si de differentia praedicatur homo, manifestum quoniam differentia est homo. elementum vult esse Aristoteles: quicquid apte, accommo- deque de differentia praedicatur, differentiam esse. inferior enim forma superiori formae: vt subiectum esse videtur. vt rationale animato: perinde ac albedo colori. ¶ 48. Vt & in disciplina. contem- platiua enim, & actiua, & effectiua dicitur. vt disciplina disciplinati disciplina dicitur: & contem- platiua contemplabilis: actiua agibilis: & effectiua factibilis. hoc enim ternario disciplina confur- git perfecta: & contemplatiua: naturalem, mathematicam, & metaphysicam complectitur. actiua: moralem, politicam & oeconomicam. effectiua vero: architecturam, agriculturam, & caeteras artes mechanicas. ¶ 49. Vt dolio sane hauriat aliquis. pro eo quod Aristoteles appellat *σελεγγία*, possi- tum hic est dolium quod nota sit significationis. significat enim praegrande vas in quo recondi- tur vinum. verum stelengis potius instrumentum ad lauandum, cuiusmodi solia & labra dicitur: significat. & vt est apud Suidam *σελεγγίαι καὶ καταμάγρια, τὰ ἐν τῷ λάθει καὶ χεῶδι, καὶ ἐν τῷ σπρῶ, καὶ λένυθῳ, καὶ ἐν σφροφύλαξ ἐν δὴ λαστροῖς ἐπιτύδια*. vbi instrumenta ad lauandum, illinimenta, & strigiles, & putamen oui, & id genus balneis accommodata nominat. ¶ 51. Quam- doque enim ad vtraque: ad assertoriam partem & dehortatoriam atque dissuadentem. ¶ 53. Quare non accidit: nunc idem immortale esse. Quare non accidit: quia nunc incorruptibile & immortale: idem sunt. ideo autem incorruptibile in illa tertia significatione, & nunc immortale non sunt idem. nam nunc immortale dici videtur non quod simpliciter immortale, sed quod nunc non moritur. ¶ 54. Iustitiam esse virtutem, qua & iusta volumus & operamur, & qua vnicuique quod suum est tribuitur, & illam duplicem esse, vnam esse communium dispensatiuam atque distributiua, & al- teram commutatiua: ex quinto ethicorum dilucide cognoscitur. ¶ 55. Quod autem secundum orationem: secundum diffinitionem. est enim diffinitio oratio quaedam quid est res indicans. res autem: diffinitum. ¶ 57. Vt si ignis corpus est subtilissimum. proponuntur duo: flamma & lux. diffini- tur ignis quod sit corpus subtilissimum. si igitur flamma est magis ignis quam lux, & flamma est minus corpus subtilissimum quam lux: manifestum est ex loco diffinitionem non esse bene assigna- tam. nam de quo res magis: oratio minus dicitur. ¶ 59. Similiter autem ostendemus. Nam si quod potest pati, est idem enti: quod non potest pati, est idem non enti. Capiatur igitur quippiam quod non potest pati vt forma. cum non potens pati sit idem non enti: illa est non ens. attamen cum ipsa quippiam efficere possit (nam omnis forma est virtus ad agendum: vt potentia ad patiendum) ipsa eadem erit ens. accidit igitur idem ens esse & non ens. Intellige non vnam per disiunctionem da- tam esse diffinitionem: sed sub disiunctione duas. vt diffinitio boni dicatur quod per visum delecta- bile. item diffinitio boni quod per auditum delectabile. Rursum diffinitio entis quod potest pati. caeterum diffinitio entis quod potest agere. id enim est per vtrunque diffinire.

De diffinitione loci alij.

Cap. III.

Vtrum vero diffiniuit & dixit: quid est esse an non: ex his. Primum er- go si non per priora & notiora confecit diffinitionem. ¶ Nam terminus assignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus au- tem non ex quibuslibet: sed ex prioribus, notioribusque, quemadmodum in demonstrationibus. sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet. ma- nifestum igitur quod qui non per huiusmodi diffiniuit: non diffiniuit. si enim dif- finiuit: plures erunt eiusdem diffinitiones. nam manifestum quod & qui per prio- ra ac notiora, iterum melius diffiniuit: quare vtraque erunt diffinitiones eiusdem. tale autem non videtur. nam vnicuique eorum quae sunt: vnum est esse id ipsum quod est. quare si plures erunt eiusdem diffinitiones: idem erit diffinito, esse quod quidem secundum vtranque diffinitionem significatur. haec autem non eadem sunt: eo quod diffinitiones diuersae. manifestum igitur quoniam non diffiniuit: qui non per priora atque notiora diffiniuit. ¶ Igitur per non notiora quidem ter- minum dici: dupliciter est accipere. ¶ Aut enim si simpliciter ex ignotioribus. aut si nobis ignotioribus, contigit enim vtroque modo. simpliciter igitur notius quod prius est: posteriore. vt punctum: linea. & linea: superficie. & superficies: so-

Suidas.

Decimus septimus
DeclaratioDecimus octauus
Declaratio

lido. quemadmodum & vnitas: numero. prius enim, & principium omnis numeri. similiter autem & elementum syllaba. nobis autem econuerso quandoque accidit. nam maxime solidum: magis sub sensu cadit quam superficies. superficies autem magis: quam linea. linea autem: signo magis. quare multitudo magis huiusmodi cognoscit. nam illa quidem quomodolibet: hæc autem subtili & fecundo intellectu comprehendere oportet, simpliciter igitur melius, per priora: posteriora tentare cognoscere. nam magis sciētificum tale est. verum ad eos qui impotentes sunt cognoscere per talia: necessarium forte per ea quæ illis cognita sunt facere orationem. sunt autem talium diffinitiones quæ & puncti & lineæ & superficiæ. omnes enim per posteriora: priora indicant. nam illud quidem lineæ: istam autem superficiæ, hanc vero solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere. quoniam sic diffinientes non contingit quod quid est esse diffinito, indicare, nisi contingat idem nobis notius esse & simpliciter notius. si quidem oportet per genus & differentias diffinire eum, qui bene diffinit. hæc autem simpliciter notiora & priora sunt, specie. interimit enim genus & differentia speciem. quare priora hæc: specie. sunt autem notiora. nam specie quidem nota: necesse est & genus & differentias cognosci. qui hominē enim cognoscit: & animal gressibile cognoscit. at genere & differentia notis: non necesse est & speciem cognosci. quare ignotior species. Amplius illis (qui secundum veritatē huiusmodi diffinitiones dicunt esse quæ sunt ex ijs quæ vniciuique sunt nota) plures eiusdem accidit dicere diffinitiones esse. nam alia alijs, & non omnibus eadem: cōtingit notiora esse. quare ad vnūquenque erit diffinitio assignanda: si quidem ex ijs quæ singulis quibusque sunt notiora, diffinitionem oportet facere. Amplius eisdem alia, interdum alia magis nota. nam à principio quidem sensibilia: instructioribus autem factis, contra. quare neque ad eundem semper eadem diffinitio assignanda: ijs qui per ea singulis quibusque sunt notiora diffinitionem fatentur assignandam esse, manifestum igitur quod non diffiniendum per ea quæ huiusmodi sunt: sed per simpliciter notiora. nam solo modo sic vna & eadem diffinitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum: sed quod bene dispositis intellectu. quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectum habent corpus. oportet ergo vnumquodque talium diligenter peruestigare: vti autem disputantes ad id quod expedit. Maxime autem sine dissensione interimere contingit diffinitionem: si neque ex simpliciter notioribus, neque ex ijs quæ nobis, contingit diffinitionē fieri. vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quæadmodum prius diximus. ¶ Alius autem: si eius quod est in quiete & definitione, per indefinitū, & quod in motu est assignata est oratio nobis. ¶ Prius enim est & notius quod manens est & definitum, eo quod indefinitū & in motu est. ¶ Eius autem quod est non ex prioribus: tres sunt loci. ¶ Primus quidē: si per oppositū, oppositum diffiniuit. ¶ Vt si per malum: bonū. simul enim natura opposita. & nonnullis etiā eadem disciplina vtrorūque videtur esse. quare non notius alterū altero. Oportet autem non latere quædam fortasse aliter diffiniri non posse. vt duplum sine dimidio: & quæcunque per se ad aliquid dicuntur. nam omnibus huiusmodi: est idem esse ei quod est ad aliquid quodam modo se habere. quare non est possibile sine altero alterū cognoscere: eo quod necessarium est in alterius oratione coassumi & alterum. Ergo cognoscere quidē oportet huiusmodi omnia: vti autem eis in his vt videbitur expedire. ¶ Alius: si eodem vsus est ei quod diffinitur. ¶ Latet autē: cum non eodem diffiniti nomine vtitur. vt si solem stellam in die apparentē diffiniuit. nam qui die vtitur: sole vtitur. & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationē. vt quod dies est, solis latio super terram. nam tunc manifestum quod qui solis lationem super terram dixit: solem dixit. quare vtitur sole: qui die vtitur. ¶ Rursum si eo quod edi-

uerso diuiditur: id quod ediuerso diuiditur diffiniuit. ¶ Vt impar est qui vnitate maior est pare. simul enim natura: quæ ex eodē genere ediuerso diuiduntur. impar autē & par ediuerso diuiduntur. nam ambo, numeri differentia. ¶ Similiter autem & si per inferiora: superiora diffiniuit. ¶ Vt parem numerū: qui bipartite secatur. aut bonū: habitum virtutis. nam & bipartite sumptum est à duobus: quæ paria sunt. & virtus: bonum quoddam est. quare inferiora hæc quam illa sunt. est autem necesse eum qui inferioribus vtitur: & illis vti. nam & qui virtute vtitur: bono vtitur. eo quod bonum quoddam virtus. similiter autē & qui bipartite vtitur: & pare vtitur. eo quod in duo secari significat bipartite secari. duo autē paria sunt. Vniuersaliter igitur dicendo vnus est locus non per priora & notiora fecisse orationē, partes autem eius: ea quæ dicta sunt. ¶ Secundus autem: si res cum sit non ponitur in genere. ¶ Nam in omnibus huiusmodi peccatū est: in quibus non prius ponitur in oratione, quid est. vt corporis diffinitio: quod habet tres dimensiones. aut si quis hominē diffiniuit: quod est sciens numerare. non enim dictū est quid est: habere tres dimensiones. vel quid est: scit numerare. genus autē vult quid est significare. & primū apponitur: eorum quæ in diffinitione dicuntur. ¶ Amplius: si ad plura cum dicatur id quod diffinitur: non ad omnia assignauit. ¶ Vt si gramma-ticē: scientiam scribēdi quod profertur. nam indiget & legendi. nihilo enim magis scribēdi quam legendi assignat qui diffinit. quare non alius: sed qui vtraque hæc dicit. eo quod plures non cōtingit eiusdem diffinitiones esse. In quibusdam profecto secundum veritatē se habet vt dictū est. in quibusdam autem non, vt in quibuscunque non per se dicitur ad vtrūque. vt medicinam: scientiam, sanitatē & ægritudinem efficiendi. nam de illa quidem per se dicitur: de hac autē per accidēs. simpliciter enim alienum à medicina: ægritudinem efficere. Quare nihil magis diffiniuit: qui ad vtrūque assignauit, quam qui ad alterū, verum fortasse & dete-rius. eo quod & reliquorum quilibet: potest ægritudinem efficere. ¶ Amplius. si non ad melius sed ad peius assignauit: cū sint plura ad quæ dicitur quod diffinitur. ¶ Nam omnis disciplina & potestas: optimi videtur esse. ¶ Rursum si non positū est in proprio genere quod dictum est: cōsiderandū ex ijs (quæ ad genera sunt) elementis: quæadmodum est dictum prius. ¶ Rursum si transfiliens dicit genera. ¶ Vt qui iustitiam æqualitatis habitū effectiuum, vel distributiuum æqui. nam transfilit (qui sic diffinit) virtutem. relinquens igitur iustitiæ genus: non dicit quid est esse (nam substantia vniciuique est in genere) est autem hoc idem ei quod est non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo posuit: omnia superiora dixit. eo quod omnia superiora genera de inferioribus prædicatur. ¶ Quare aut in proximo genere ponendū: aut omnes differentias superiori generi addendum per quas diffinitur proximum genus. sic enim erit nihil prætermisum: sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus. qui vero ipsum superius genus dicit: non dicit & inferius genus. nam qui plantam dicit: non dicit arborem. ¶ Rursum in differentijs similiter cōsiderandū: si & differentias dixit generis. ¶ Nam si rei non specialibus diffiniuit differentijs, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit quod nullius cōtingit differentiam esse (vt animal, aut substantiam) manifestum quoniam non diffiniuit. nullius enim differentia: quæ dicta sunt. ¶ Videndum autē & si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentia. ¶ Nam si non est: perspicuū quoniam non erit quæ dicta est generis differentia. nam omnē genus ijs (quæ ediuerso diuiduntur) differentijs diuiditur. vt animal gressibili & volatili & aquatili & bipedi. ¶ Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia: non verificatur autē de genere. ¶ Nam si non: manifestū quoniam neutra erit generis differentia. omnes enim quæ ediuerso diuiduntur differentia, verificantur de proprio genere. ¶ Similiter autem & si verificatur quidem: at non facit apposita generi speciem. ¶ Nam manifestū: quod non erit hæc specifica differentia generis. nam omnis speci-

Declaratio

Vicesimus tertius
DeclaratioVicesimus quartus
DeclaratioVicesimus quintus
DeclaratioVicesimus sextus
Declaratio

Vicesimus septimus

Vicesimus octauus
DeclaratioVicesimus nonus
DeclaratioTricesimus
DeclaratioTricesimus primus
DeclaratioTricesimus secundus
Declaratio

Decimus nonus

Declaratio

Vicesimus
DeclaratioVicesimus primus
Declaratio

Vicesimus secundus

19

20

21

22

fica differentia cum genere:speciem facit. si autem hæc non est differentia:nec
 quæ dicta est. quia hæc ediuerso diuiditur. ¶ Amplius. si negatione diuidat genus.
 ¶ Ut qui lineam diffiniunt longitudinē sine latitudine esse. nam nihil aliud signi-
 ficat, sine latitudine quam quæ non habet latitudinē. accidit igitur genus partici-
 pare speciem. nam omnis longitudo: sine latitudine, aut latitudinem habens est.
 quia de omni affirmatio vel negatio vera fit. quare genus lineæ cum longitudo
 fit: sine latitudine, aut latitudinē habens erit. at longitudo sine latitudine speciei
 est ratio. similiter autē & longitudo latitudinem habens. nam sine latitudine, &
 latitudinem habens: differentia sunt. ex differentia autem & genere: est speciei ora-
 tio. quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autē & differentia. eo quod
 altera dictarum differentiarū ex necessitate prædicatur de genere. Est autem di-
 ctus locus utilis ad eos qui ponunt ideas esse. nam si non est ipsa longitudo: quo-
 dam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut sine latitudine
 est. oportet enim de omni longitudo alterū eorum verificari: si quidem de ge-
 nere verificari debeat. hoc autem non accidit. sunt autem & sine latitudine, & la-
 titudinem habentes longitudes. quare ad illos solos utilis hic locus: quicumque
 genus vnum numero dicunt esse. hoc autem faciūt qui ideas ponūt. Nam ipsam
 longitudinem, & ipsum animal: genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam
 etiam necessariū est negatione uti diffiniētem: ut in priuationibus. nam cæcum
 est quod non habet visum, quando natum est habere. Differt autem nihil nega-
 tione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione: qua negationem necesse est
 ediuerso diuidi. ut si longitudinem, habens latitudinem diffiniuit. nam habente
 latitudinem ediuerso diuiditur, non habens latitudinem, neque aliud quicquam.
 quare negatione, rursus diuiditur genus. ¶ Rursus si speciem ut differentiam
 assignauit. ¶ Ut qui conuicium: iniuriam cum irrisione diffiniuit. nam irrisio ini-
 iuria quædam est. quare non differentia sed species est irrisio. ¶ Amplius. si genus
 ut differentiam dixit. ¶ Ut virtutem: habitū bonum, vel studiosum. nam bonum
 est genus virtutis. ¶ An non genus est bonum, sed differentia? si quidem verum
 est quod non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus seinuicem
 (nam neque bonum continet habitum: neque habitus bonum. non enim omnis ha-
 bitus bonū: neque omne bonum habitus) non erunt profecto genera ambo. si igitur
 habitus genus est virtutis: perspicuum bonum non genus, sed magis differen-
 tiam esse. Amplius habitus quidem quid est virtus significat. bonum autem non
 quid est, sed quale quid est. videtur autē differentia quale quid significare. ¶ Vi-
 dendum autē & si non quale quid sed ipsum quid significat assignata differentia.
 ¶ Nam videtur quale quid omnis differentia significare. ¶ Considerandū autem
 & si secundū accidens inest diffinito differentia. ¶ Nam nulla differentia est eo-
 rum, quæ secundū accidens inest, sicuti neque genus. non enim contingit differ-
 entiam inesse alicui, & non inesse. ¶ Amplius. si prædicatur de genere differentia,
 vel species, aut inferiorū aliquid speciei: non erit diffiniēs. ¶ Nam nullum eorum
 quæ dicta sunt: contingit de genere prædicari. eo quod genus de quamplurimis
 omnium dicitur. ¶ Rursus si prædicatur genus de differentia. ¶ Nam non de
 differentia, sed de quibus differentia: genus videtur prædicari. ut animal de ho-
 mine & boue, & de alijs gressibilibus animalibus: non autem de ea differentia, quæ
 de specie dicitur. nam si de vnaquaque differentiarum animal prædicabitur: mul-
 ta animalia de specie prædicabūtur. nam differentia de specie prædicantur. Am-
 plius differentia omnes, aut species, aut indiuidua erunt: si quidem sunt anima-
 lia. nam vnumquodque animalium: aut species aut indiuiduum est. ¶ Similiter au-
 tem inspiciendū & si species, aut inferiorum speciei aliquid: de differentia præ-
 dicatur. ¶ Impossibile enim. eo quod de pluribus differentia quam species dicitur.
 Item accidit differentiam speciem esse: si quidem prædicabitur de ea aliqua spe-

Tricesimus tertius
Declaratio

Tricesimus quartus
Declaratio
Tricesimus quintus
Declaratio

Dubitatio.

Tricesimus sextus
Declaratio
Tricesimus septimus
Declaratio

Tricesimus octauus
Declaratio

Tricesimus nonus
Declaratio

Quadragesimus
Declaratio

42 cierum. nam si de differentia prædicatur homo: manifestum quoniam differentia
 43 est homo. ¶ Rursus si non prior est differentia specie. ¶ Nam genere quidem
 posterior est: specie autem priorē differentiam esse oportet. ¶ Considerandū au-
 tem & si alterius generis est dicta differentia. neque contenti, neque continentis.
 ¶ Nam non videtur eadem differentia duorū generum esse continentium seinuicem.
 si autē non: accidit & speciem eandem in duobus generibus esse non conti-
 44 nentibus seinuicem. infert enim vnaquæque differentiarū propriū genus. ut gressi-
 bile & bipes animal coinferunt. quare si de quo differentia & generum vtrunq;
 manifestum utiq; quoniam species in duobus erit generibus non continentibus
 seinuicem. ¶ An non impossibile eandē differentiam duorū generum esse non
 continentium seinuicem: sed addendū neque vtroque sub eodem existēte? nam gressi-
 bile animal & volatile animal genera sunt non continentia seinuicem: & vtriusque
 eorum est bipes differentia. quare addendum est: neque sub eodē, vtroque existente.
 nam hæc ambo sub animali sunt. Manifestum etiā quoniam non necesse est differ-
 entiam omnē: proprium genus inferre. eo quod contingit eandem duorū generum
 45 esse non continentium seinuicem. sed alterū tantum necesse est inferre: & superio-
 ra omnia. ut bipes: gressibile, vel volatile infert animal. ¶ Videndum autē & si in
 aliquo differentiam assignauit substantia. ¶ Nam non videtur differre substantia
 à substantia in eo quod alicubi est. quare & eos qui gressibili, & aquatili diuidunt
 46 animal, increpant: tanquam gressibile & aquatile, alicubi significet. ¶ An in his
 quidem non recte increpant? non enim in aliquo neque alicubi significat aqua-
 tile & terrestre: sed quale quid. nam etsi in sicco sit: similiter aquatile. similiter au-
 tem & terrestre: etsi in humido sit, similiter terrestre, sed non aquatile erit. at-
 tamen si quandoque significat in aliquo differentia: manifestū quoniam peccabit.
 47 ¶ Rursus si affectū: differentiam assignauit. ¶ Nam omnis affectus cum magis
 fit: detrahit à substantia. differentia autē: non huiusmodi est. nam magis videtur
 saluare differentia id cuius est differentia. & simpliciter impossibile est singulum
 quodque esse sine propria differentia. nam cum non est gressibile: non erit ho-
 mo. & (ut simpliciter dicamus) secundū quæcunq; alteratur habens: nihil eorū
 differentia illius est. nam omnia huiusmodi cum magis fiunt: detrahunt à sub-
 stantia. quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam assignauit: peccauit.
 48 simpliciter enim non alteramur secundū differentias. ¶ Et si alicuius eorū quæ
 sunt ad aliquid: non ad aliud quid, differentiam assignauit. ¶ Nam eorum quæ
 sunt ad aliquid: & differentia ad aliquid. ut & in disciplina. contemplatiua enim,
 & actiua, & effectiua dicitur. vnumquodque autem horū, ad aliquid significat. con-
 49 templatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. ¶ Consideran-
 dum autem & si ad quod natum est vnumquodque eorum quæ sunt ad aliquid: assi-
 gnauit diffiniens. ¶ Nam in quibusdam quidē ad quod natū est singulum quod-
 que eorum quæ sunt ad aliquid, solum est uti: ad aliud autem nihil. ut visu ad vi-
 dendū solum. quibusdam autē: & ad aliquid aliud. ut dolio sanè hauriat aliquis.
 attamen si quis diffiniuit dolium, instrumentū ad hauriendum: peccauit. non enim
 ad hoc natū est. terminus autē est: ad quod natū est. ad quod sanè utitur prudens
 50 quæ prudens: & quæ circa singulū quodque propria est disciplina. ¶ Amplius. si non
 primi assignauit: quādo contingit ad plura dictum esse. ¶ Ut prudentiā virtutē
 hominis, aut animæ: & non rationalis. primum enim rationalis virtus, prudentia.
 51 nam secundum hoc: & anima & homo dicitur prudens. ¶ Amplius. si non susce-
 ptiuum est eius cuius dicitur diffinitus affectus vel dispositio vel quoduis aliud:
 peccauit. ¶ Nam omnis dispositio vel affectus in illo natus est fieri: cuius est dispo-
 sitio vel affectus, ut & scientia in anima, dispositio existens animæ. aliquando au-
 tem peccant in talibus. ut quicumque dicunt quod somnus est impotentia sensus,
 & dubitatio æqualitas contrariarū ratiocinationū, & dolor separatio naturalium

Quadragesimus primus
Declaratio
Quadragesimus secundus
Declaratio

Dubitatio.

Quadragesimus tertius
Declaratio

Dubitatio.

Quadragesimus quartus
Declaratio

Quadragesimus quintus
Declaratio

Quadragesimus sextus
Declaratio

Quadragesimus septimus
Declaratio

Quadragesimus octauus
Declaratio

partium cum violentia. nam neque somnus inest sensui. oporteret autem inesse si impotentia sensus est. similiter autem neque dubitatio: contrarijs ratiocinationibus inest. neque dolor: naturalibus partibus. dolebunt enim inanimata si dolor eis inest. talis autem & sanitatis diffinitio: si quidem commensuratio calidorū & frigidorum est. necesse est enim sana esse: calida & frigida. nam cuiusque commensuratio: illis inest quorum est commensuratio. quare sanitas inest utrique; ipsis. Item id quod fit: in effectuum aut e converso, accidit ponere, sic diffiniendis. non enim est dolor, separatio naturalium partium: sed effectuum doloris. nec somnus, impotentia sensus: sed effectuum alterū alterius. aut enim propter impotentiam dormimus: aut propter somnum impotentes sumus. similiter autem & dubitationis videbitur effectuum esse: contrariarū æqualitas ratiocinationum. quandoque enim ad utraq; ratiocinantibus nobis similiter videntur omnia secundū utrunque fieri: dubitabimus utrum agamus. ¶ Amplius. secundum tempora omnia: considerandum sicubi dissonet. ut si immortale diffiniuit: animal nunc incorruptibile esse. ¶ Nam nunc incorruptibile animal: nunc immortale erit. ¶ An in hoc quidem non accidit? nam anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse. aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non possibile corrumpi nunc, aut quoniam huiusmodi est nunc ut nunquam possit corrumpi. quando igitur dicimus quod incorruptibile nunc est animal: non hoc dicimus quod nunc tale est animal, sed ut nunquam possit corrumpi. hoc autem immortali idem erat. quare non accidit: nunc idem immortale esse. ¶ Sed tamen sicubi accidit quod secundum diffinitionē quidem assignatū est inesse nunc vel prius, quod vero secundum nomen non inest: non erit idem. utendum ergo hoc loco: quemadmodum dictum est. ¶ Inspiciendum autē & si secundum aliud quippiam magis dicitur quod diffinitur: quam secundum assignatam orationem. ¶ Ut si iustitia potestas æqui distributiva est. iustus enim magis est qui eligit æquum distribuere: eo qui potest. quare non erit iustitia potestas æqui distributiva. nam & iustus esset maxime: qui posset æquum distribuere. ¶ Amplius. si res quidem suscipit magis: quod autem secundum orationem assignatur non suscipit. aut contra, quod secundum orationē ei assignatur suscipit: res autem non. ¶ Oportet enim aut utraq; suscipere: aut neutrum. si quidem idem est rei quod secundum orationē assignatur. ¶ Amplius si suscipiunt utraq; quidem magis: non simul autē utraq; augmentum sumunt. ¶ Ut si amor concupiscentia conventionis est. nam magis amans non magis concupiscit conventionem: quare non simul utraq; suscipiunt magis. at oporteret: si idem essent. ¶ Amplius. si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur: id quod est secundum orationē minus dicitur. ¶ Ut si ignis est corpus subtilissimū. ignis enim magis flamma quam lux. corpus autem subtilissimum minus flamma quam lux. oportet autē utraq; magis inesse eidem: si quidem eadem sint. ¶ Rursum si hoc quidem similiter utrisque inest propositis: aliud autem non similiter utrisque, sed alteri magis. ¶ Amplius. si ad duo diffinitionem assignauerit secundum utrunque. ¶ Ut bonum quod per visum, aut per auditum delectabile. & ens quod possibile est pati, aut facere. simul enim idē & bonum & non bonum est. similiter autem & ens & non ens. nam per auditum delectabile: idem bono erit. quare quod non delectabile est per auditum: non bono idem. nam eisdem & opposita eadem erunt. opponitur autem bono quidem non bonū: per auditum autem delectabili, per auditū non delectabile. manifestū igitur quoniam idem non delectabile per auditum, non bono. si igitur aliquid est per visum quidem delectabile, per auditum autem non: & bonum, & non bonum erit. similiter autem ostendemus quoniam idem ens & non ens est. ¶ Amplius & generibus & differentijs & alijs omnibus quæ in diffinitionibus sunt assignatis: eis qui orationes pro nominibus faciunt considerandum: si quicquam dissonet.

Quadragesimus nonus

Declaratio
Dubitatio.Quinquagesimus
Declaratio

Quinquagesimus primus

Declaratio

Quinquagesimus secundus
DeclaratioQuinquagesimus tertius
DeclaratioQuinquagesimus quartus
Quinquagesimus quintus
Declaratio

Quinquagesimus sextus

¶ Varti cap. scholia. De diffinitione loci alij decem & octo. dubitatio vna. ¶ 65. Neque quantacumque succussio erit. Succussio (quam Græci σεισμός appellant) est motus terræ qui à spiritus in eius latebris inclusi exitum petentis violentia provenit. de quo Aristoteles in Phænomenis (quæ Meteora appellantur) determinat. Et singula quo pacto sint diffinienda ex suis locis cognoscuntur. ¶ 67. Ipsa species: idea. ¶ 68. Si quidem habitus: in habitu. quia si habitus diffinitio est habitus: & diffinitio habitus erit habitus, & contra si diffinitio habitus in habente, & habitus in habitu. & sic in cæteris coniugatis & casibus: similis diffinitio, consimilis erit. ¶ 71. Et dimidium quod in æquali superatur. in æquali in dimidio. ¶ 72. Secundum unā quādam complexionem contrariorum. complexionem contrariorum ex secundā huius topicæ institutionis numero 26 cognoscuntur. ¶ 77. Ijs qui non secundū negationem ignorantiam dicunt. nam illi qui non dicunt ignorantem secundū privationem dici: putant illos peccare qui eam diffiniunt negatione, sed putant eam diffiniendam per id quod est hallucinatum esse, & habere deceptionis habitum, quo quispiam prave afficitur. Attamen ignorantia anceps vocabulum est secundum æquiuocum: ut ex numero 119 primi posteriorum cognoscitur. ¶ 79. Et tales orationes vtilis sunt: tales diffinitiones.

¶ De diffinitione loci alij.

Cap. IIII.

¶ 61. Si autem sit ad aliquid quod diffinitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in diffinitione ad quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus. ¶ Ut si scientiam diffiniuit opinionem indissuasibilem. aut etiā voluntatem: appetitum sine tristitia. omnis enim eius quod est ad aliquid: substantia ad alterum. eo quod idem sit unicuique; eorum quæ sunt ad aliquid esse: id ipsum quod est ad aliquid quodā modo se habere. Oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis: & voluntatem appetitum boni. similiter autem & si grammatice diffiniuit scientiam literarum. oportebat enim, aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur: in diffinitione assignari. ¶ Aut si cum quippiam ad aliquid dicitur: non assignavit ad finem. ¶ Finis autem in vnoquoque; est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt. dicendum igitur, aut optimum, aut vltimum. ut concupiscentiā non delectabilem, sed delectationis. nam propter hanc: & delectabile eligimus. ¶ 63. Considerandum & si generatio est ad quod assignavit, vel actus. ¶ Nihil enim talium finis. nam magis quod est egisse & generasse finis, quam fieri & agere. ¶ 64. An non in omnibus verum huiusmodi? pene enim plurimi delectari magis volunt, quam destitisse delectari. quare agere magis finem quis statuat quam egisse. ¶ Rursum in quibusdam si non determinavit quanti, vel qualis, vel ubi, vel secundum alias differentias. ¶ Ut ambitiosus, & qualis & quanti appetens est honoris. nam omnes appetunt honorem. quare non sufficit ambitiosum dicere qui appetit honorem: sed addere oportet dictas differentias. similiter autem & avarus, quantas appetit pecunias. aut intemperans, circa quales voluptates. non enim qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur: sed qui ab aliqua. aut rursum qui diffiniuit noctem, ymbra terræ. aut succussionem, motum terræ. aut nubem, densitatem aeris. aut ventum, motū aeris. addendū enim quanti, & qualis, & ubi, & à quo. similiter autem & in cæteris huiusmodi. nam omittens differentiam quamlibet: non dicit quid est esse. oportet autē semper ad id quod indiget, argumentari. non enim quolibet modo terra mota, neque quantacumque; succussio erit. similiter autem neque aere quolibet modo, neque quantocumque; moto: ventus erit. ¶ Amplius in appetitibus. si non apponitur quod apparet & in quibuslibet alijs congruit. ¶ Ut quoniam voluntas appetitus boni: concupiscentia autem appetitus delectationis. sed non apparentis boni vel delectationis. plerumque enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile est. Quare non necessarium bonum, vel delectabile esse: sed apparens solum. oportebat ergo sic & assignationem facere. ¶ Si autem & assignavit quod dictum est: in ipsas species duendum eum qui ponit ideas esse. ¶ Non enim est idea vllius apparētis. ipsa au-

Quinquagesimus septimus

Declaratio.

Quinquagesimus octavus
Declaratio.Quinquagesimus nonus
Declaratio.

Dubitatio.

Sexagesimus
Declaratio:Sexagesimus primus
Declaratio:Sexagesimus secundus
Declaratio:

tem species ad ipsam speciem videtur dici. vt ipsa concupiscentia, ipsius delectationis: & ipsa voluntas, ipsius boni. apparentis igitur boni non erit ipsa voluntas: neque apparentis delectationis ipsa concupiscentia. Absurdum enim est esse: ipsum apparens bonum, vel delectabile. ¶ Amplius. si fit quidem habitus diffinitio: considerandum in habente. si quidem habentis: in habitu. similiter autem & in cæteris talibus. ¶ Vt si delectatio est iuuantia, & delectabile iuuabile. ¶ Vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi diffinitionibus: quodam modo, vno plura accidit eum qui diffinit diffinire. ¶ Nam qui scientiã diffiniuit: quodam modo & ignorantiam diffiniuit. similiter autem & scium & inscium & scire & ignorare. nam primo dilucido factio: & reliqua quodam modo dilucida fiunt. inspiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam dissonet: vtendo elementis ex contrarijs, & coniugatis. ¶ Amplius in ijs quæ ad aliquid sunt, considerandum: si ad quod genus assignatur, & species ad illud quoddam assignatur. ¶ Vt si opinio ad opinatum: & quædam opinio ad quoddam opinatum. & si multiplex ad submultiplex: & quoddam multiplex ad quoddam submultiplex. si autem non sic assignatur: manifestum quoniam peccatur. ¶ Videndum autem: & si oppositi opposita diffinitio. ¶ Vt si dimidij ea sit: quæ opposita est ei, quæ est duplicis. nam si duplex est quod inæquali superat dimidium: & dimidium quod in æquali superatur. ¶ In contrarijs autem similiter. ¶ Nam contraria contrarij oratio erit, secundum vnam quandam complexionem contrariorum. vt si adiutiuum quidem effectiuum boni est: nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni. alterum enim horum necessarium est contrarium esse: ei quod ex principio dictum est. si igitur neutrum contrarium est ei quod ex principio dictum est: manifestum quoniam neutra erit earum (quæ posterius sunt assignata) cõtrarij oratio. quare neq; quæ ex principio assignata est diffinitio: recte assignata est. ¶ Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur. vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur esse. inæqualia enim: quæ non æqualia sunt, dicuntur. perspicuum quoniam quod secundum priuationem quidē dicitur contrarium: necessarium est diffinire per alterū. reliquum vero non tam oportet: per id quod secundum priuationem dicitur. ¶ Non enim accidit alterutrum per alterutrū cognosci. considerandū igitur in contrarijs huiusmodi peccatum. vt si quis diffiniuit æqualitatem: cõtrarium inæqualitati. nã per hoc quod secundum priuationem dicitur, diffiniuit. Amplius. sic diffinientem necesse est eo quod diffinitur vti. Patet autem hoc: si accipiatur pro nomine oratio. nam quia nihil refert dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis: erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis. quare eodem erit vsus. ¶ Si autem neutrum contrariorum secundum priuationem dicatur: assignetur autem oratio similiter. ¶ Vt bonum contrarium malo. manifestū quoniã malum contrarium bono erit. nam sic contrariorū similiter oratio assignada. quare rursus eo quod diffinitur accidit vti. inest enim in mali oratione bonū. quocirca quoniã bonū est malo cõtrarium, malum autem nihil differt, vel quod est bono contrarium: erit bonum, contrarium boni contrario. perspicuum igitur quoniam eodem vsus est. ¶ Amplius. si quod secundum priuationem dicitur assignans: non assignauit cuius est priuatio. ¶ Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuscunq; est priuatio. ¶ Et si nō in quo natum est fieri addidit, vel simpliciter, vel in quo primo natum est fieri. ¶ Vt si ignorantiam dicens priuationem: non scientiæ priuationem dixit. aut si non addidit in quo natum est fieri. aut addens nō in quo primo assignauit. vt q̄ non in rationali: sed in homine, vel in anima. nam si quodlibet horum omittat: peccauit. similiter autem & si cæcitatem non visus priuationem in oculo dixit. oportet autem bene assignantē: quid est & cuius est priuatio assignare, & quid nã est quod priuatum est. ¶ Videndum autem & si non secundum priuationem dictum: 77

priuatione diffiniuit. ¶ Vt & in ignorantia videbitur esse huiusmodi peccatum: ijs qui non secundum negationē ignorantiam dicunt. nã quod non habet scientiam non videtur ignorare: sed magis quod deceptum est. propter quod neq; inanimata, neq; pueros: dicimus ignorare. quare nō secundū priuationē scientiæ: ignorantia dicitur. ¶ Amplius. si similibus nominis casibus, similes orationis casus aptantur. ¶ Vt si adiutiuum est effectiuum sanitatis: adiutiuum est sanitatis effectiuum, & adiuuans efficiens sanitatem. ¶ Considerandū & in idea: si aptabitur dictus terminus. ¶ Nam in quibusdam non accidit. vt quemadmodum Plato diffiniuit, mortale addens in animalium diffinitionibus. idea enim nō erit mortalis. vt ipse homo. quare non aptabitur ad ideam diffinitio. simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut passiuum: necesse est dissonare in idea terminum. nam impassibiles & immobiles videtur esse ideæ ijs, qui dicunt ideam esse. aduersum hos autem: & tales orationes vtilis sunt.

QVinti cap. scholia. De diffinitione loci alij quatuordecim: & dubitatio vna. ¶ 80. Quæ sub nomine sunt: sub nomine æquiuoco. ¶ Passus autem hoc est, & Dionysij vitæ terminus. Dionysius ille: de veteri schola Academicorum. ¶ 85. Aequimembris diffinitio assignetur diffinitio. æquimembris, id est, tot membra & vocabula habens quot compositum diffinitum: ita vt singulo cuique verbo singulum respondeat. & quod hic æquimembris versum est: Aristoteles dicit isocolos. & est etiam isocolos color rhetoricus cum singula singulis respondent: quale id Vergilij de se, Pastor, arator, eques: pavi, colui, superavi: Capras, rus, hostes: fronde, ligone, manu. ¶ Commutationem fieri. quia non hic potest esse diffinitio: sed potius quædam nominum commutatio. eo q̄ oportet in diffinitione plura nomina esse, quàm in diffinito. quod hic minime est: cū vtimur oratione æquimembris. ¶ 87. Si debet, si debet esse nominum commutatio.

¶ De diffinitione loci alij.

Cap. V.

Amplius si eorum quæ secundum æquiuocationem dicuntur: vnam diffinitionem omnium cõmunē assignauit. ¶ Vniuoca enim: quorū vna est, secundū nomen oratio. quare nullius eorū quæ sub nomine sunt, assignatus est terminus. eo q̄ similiter ad omne, æquiuocum adaptatur. passus autē hoc est & Dionysij, vitæ terminus: siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens. nihil enim hoc magis animalibus q̄ plantis inest. vita autem non secundum vnã speciem videtur dici: sed altera quidem animalibus, altera plantis inest. contingit igitur & secundum electionē sic assignare terminum: ac si vniuoca, & secundum vnã speciem omnis vita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit æquiuocationem & alterius vult diffinitionem assignare: latere nō propriã, sed cõmunem vtriusq; orationem assignare. Sed nihil minus si vtrouis modo fecerit: peccauit. ¶ Postq̄ autem quædam latent æquiuocorum: interroganti quidem vt vniuocis vtendum. ¶ Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum. quare videbitur non distinguendum hoc pacto. oportet enim in omne, vniuocum adaptari. eidem autē respondentem: distinguendum est. ¶ Quoniam autem quidã respondentium, vniuocū quidem dicunt esse æquiuocum quãdo non accõmodatur ad omne assignata oratio, æquiuocum autem vniuocum, etiã si ad vtrunq; accõmodetur: præconfessione vtendū pro talibus, aut præcolligendum q̄ æquiuocum, vel vniuocū aut vtrunq; fuerit. ¶ Magis enim concedunt: non præidentes, quod futurum est vt accidat. ¶ Si autem non facta confessione dixerit aliquis vniuocum æquiuocum esse, eo q̄ non accõmodatur & in hoc assignata oratio: considerandū si huius oratio accõmodatur & ad reliqua. ¶ Nam manifestum: quoniã vniuocum erit reliquis. si autem non: plures erunt diffinitiones reliquis. nam duæ secundū nomen orationes accõmodabuntur ad eandem: quæ prior assignata est, & quæ posterior. Rursus si quis diffiniens aliquid eorū quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accõmodatur ad

H.ij.

Declaratio.

Septuagesimus tertius
Declaratio.

Septuagesimus quartus
Declaratio.

Vergilius.

Septuagesimus quintus
Declaratio.

Septuagesimus sextus
Declaratio.

Septuagesim⁹ septimus

Declaratio.

Septuagesimus octauus

Declaratio.

omnia, & quia æquiuocum esse non concedat, nomen etiã dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio. dicendum ad eiusmodi, & nominatione quidẽ oportet vti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tamen si nonnulla dicenda nõ sint similiter multitudini. ¶ Si autem alicuius complexorum assignetur terminus: considerandum est auferendo alterius eorũ quæ cõplectuntur orationem, si est & reliqua reliqui. ¶ Nã si non: manifestum quoniã neq; tota totius. vt si quispiam diffiniuit lineam finalem rectam: finem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus. si finalis lineæ oratio est, finis plani habentis fines: recte oportet esse reliquum, cuius medium superadditur finibus. sed infinita neq; medium, neq; fines habet: recta autem est. quare non est reliqua reliqui oratio. ¶ Amplius. si cũ sit cõpositum quod diffinitur. æquimembris oratio assignetur diffinitio. ¶ Æquimembris autẽ dicitur oratio esse: quãdo quot fuerint cõposita, tot & in oratione nomina & verba fuerint. necessẽ enim in talibus ipforum nominum cõmutationem fieri, aut omnium, aut aliquorum. eo q̃ nihil plura nunc, q̃ prius nomina dicta sunt. verum oportet eum qui diffinit: orationem pro nominibus assignare, maxime quidem omnibus. q̃ si non: at saltem in plurimis. sic enim & in simplicibus qui nomen cõmutat: non diffinitur. vt pro tunica, vestem. ¶ Amplius autem maius peccatum: si & per ignotiora nomina cõmutationem fecerit. ¶ Vt pro homine albo: terrigenã candentem. neq; enim diffiniuit: cum minus sit clarum quod sic dicitur. ¶ Considerandum autem & si per cõmutationem nominum: non idẽ iam significat. ¶ Vt qui contemplatiuã scientiam: opinionem contemplatiuã dixit. nam opinio: scientiæ non idem (at oportet, si debet: & totum idem esse) nã cõtemplatiuum quidem cõmune in vtrisque orationibus est: reliquum vero differens. ¶ Amplius. si alterius nominum cõmutationem faciens: non differentiæ, sed generis cõmutationem fecit. ¶ Vt in eo quod nuper dictum est. ignotius enim contẽplatiua quàm scientia. nã hoc quidem genus, illud autem differentia. omnibus autẽ notius genus. nam cõmunius. quare non generis: sed differentiæ oportebat cõmutationẽ fieri. eo q̃ ignotior est. ¶ An hæc quidem ridicula reprehensio? nihil enim prohibet differentiam quidem notissimo nomine dici: genus autẽ non. sic autem rebus se habentibus manifestum quoniam generis, & non differentiæ secundũ nomen cõmutatio faciendã. si autẽ non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine cõmutat: manifestũ quoniã differentiæ magis q̃ generis diffinitio assignanda est. eo q̃ cognoscendi gratia diffinitio assignatur. nã minus differentia q̃ genus nota. ¶ Si autẽ differentiæ terminũ assignauit: considerandũ si & alicuius alius cõmunis est assignatus terminus. ¶ Vt cũ imparem numerum, numerũ medium habentem dixerit: determinandũ est quo pacto medium habentẽ. nam numerus quidem cõmunis in vtrisque orationibus est. Imparis autem coassumpta est oratio. habent autem, & linea, & corpus medium: cum non sint imparia. quare non vtriq; erit diffinitio hæc imparis. si autem multipliciter dicitur medium habens: determinandum quomodo medium habens. alioqui reprehensio erit, aut syllogismus: q̃ non diffiniuit. ¶ Rursum si id cuius quidem orationem assignauit, est eorum quæ sunt: quod autẽ sub oratione, non eorũ quæ sunt. ¶ Vt si albũ quispiam diffiniuit colorẽ igni permixtum. impossibile enim incorporeum corpori permisceri. quare non erit color igni permixtus. attamen album est. ¶ Amplius. quicunq; non diuidunt in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus cõprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. ¶ Vt si quis medicinã disciplinam entis dixit. nam si nullius entium medicina est disciplina: manifestum quoniam tota oratio menda est. si autem alicuius quidem, alicuius autem non: in aliquo menda. nam oportet de omni. si quidem per se & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs se ha-

bent ea quæ ad aliquid sunt. nam omne disciplinatũ ad disciplinã dicitur. similiter autem & in alijs. eo q̃ conuertuntur omnia ad aliquid. omne enim disciplinatum, ad aliquid. Cæterum si is (qui non per se, sed secundũ accidens assignationem fecit) recte assignauit: non ad vnũ, sed ad plura vnumquodq; eorũ quæ ad aliquid dicuntur, assignauit. nihil enim prohibet idem: & ens, & album, & bonũ esse. quare qui ad quodlibet horum assignauit: recte assignauit. si quidem is qui secundũ accidens assignauit, recte assignauit. Præterea autem impossibile est huiusmodi orationẽ propriã assignati esse. nã nõ solum medicina: sed plures aliarũ disciplinarum ad ens dicuntur. quare vnaquæq; entis disciplina erit. manifestũ igitur quoniã talis nullius est disciplinæ diffinitio. propriam enim & nõ communem oportet diffinitionem esse. ¶ Quandoq; autem diffiniunt nõ rem: sed rem bene se habentem aut perfectam. ¶ Talis autem & rhetoris & furis terminus: si sit rhetor quidem qui potest quod in vnoquoq; est verisimile considerare, & nihil prætermittere. fur autem qui clam sumit. perspicuum enim quoniam cũ talis vterq; hic quidem bonus rhetor, ille autem bonus fur erit. non enim qui clam sumit: sed qui vult clam sumere, fur est. ¶ Rursum si quod propter se eligendũ est: vt actiuum, vel effectiuum, vel quolibet modo propter aliud eligendum assignauit. ¶ Vt qui iustitiam: legum conseruatiuam dixit. aut sapientiam: effectiuã felicitatis. nã conseruatiuum & effectiuum eorum sunt quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendum est: & propter aliud esse eligendum? attamen nihil minus peccauit: qui sic diffiniuit quod propter se est eligendum. nam vnicuique optimum: in substantia maxime. melius autẽ: quod propter se eligendum, quàm quod propter aliud. quare id & diffinitionem oportebit magis significare.

Sexti cap. scholia. De diffinitione loci alij vnus & viginti. & dubitatio vna. ¶ 95. Vtrisque vtrique. vtrisque simul. ¶ Mina: as, libra. ¶ In discretis: totum est omnes partes discrete. in continuis: omnes partes vnitæ atq; continuæ. in attiguis: attiguae. in essentialibus: est omnes partes consubstantiales quandiu consubstantiales sunt, substantiamq; vnã constituentes. ¶ 96. Vt linea & numerus. Ex linea & numero nihil natum est fieri. vt neq; ex albedine & scientia. ¶ 105. Cognomine: synonymum, eiusdem nominis. vt apud Suetonium Augusti procurator quatuor filios amplissimæ dignitatis cognomines habuisse legitur. Et hoc in loco maluius sic synonymum interpretari q̃ vniuocum: propter ambiguitatẽ vocabuli. vt res esset clarior. Solet tamẽ passim synonymum verti vniuocum. ¶ Totum alteri: totum parti. ¶ Συλλαβή. syllaba græce cõprehensionem significat: q̃ plures literas, elementãve comprehendat. Vnde fit vt sola litera syllabam in dictione non constituat. quare proprie amo non ex duabus syllabis, sed litera & syllaba coalescit. verum abusue literam etiã vt vocalem, interdum syllabam appellant. Sed id grammaticum potius: & à præsentis contemplatione alienum. ¶ 111. Videtur autẽ neq; esse omnino. su perfluit negatio. & perinde est ac si diceretur, videtur autẽ neutrum eorũ quæ dicta sunt: omnino esse compositioni idem. ¶ 113. Eo q̃ non nota sit tota: eo q̃ non tota diffinitio nota sit interrogati argumentantiq; & si aliqua partiu sit ei conspicua, quæ nõ bene posita videatur: ad illã tẽtare debet argumentationẽ. ¶ 114. Quæcũq; autem obscure sunt diffinitionũ. vult hic si obscure sunt diffinitiones argumentanti: ipsum debere obscuritatem illam elucidare, conformemq; intelligentiæ suæ facere. vt diffinitione clariore facta: elicere possit argumentum. nam necessarium erit respondentem, aut suscipere argumentantis declarationem, aut ostendere quidnam à diffinitione alienũ, perperãme aut dixerit, aut adiecerit. ¶ 116. Non minimum elementum: non minimum principium. ¶ Ad seipsum solerter diffinire propositum: secum, apud seipsum accurate diffinire propositum, aut bene ab alijs positam diffinitionem suscipere.

¶ De diffinitione loci alij.

Cap. V I.

Considerandum autẽ est & si is qui alicuius diffinitionem assignauit: aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cũ illo diffiniuit. ¶ Nam si hæc quidem: accidet vtrisque & neutri inesse. vt si iustitiam, temperantiã, & fortitudinem diffiniuerit. nã si sint duo, vterq; autẽ alterũ habeat: vtriq; iusti erunt, & neuter. eo q̃ vtriq; quidẽ habent iustitiam: vterq; autẽ non

H. iij.

Octogesimus septimus
Declaratio.

Octogesimus octauus

Declaratio.

Suetonius.

Octogesimus nonus
Declaratio.

habet. Si autem nōdum quod dictum est admodum absurdum videtur, eo q̄ & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet vtroq; habere minā cum neuter habeat) attamen contraria inesse eidem, omnino absurdū videbitur esse. accidet autē hoc: si hic quidem ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autē fortitudinē & prodigalitatem. nā vtriq; & iustitiam & iniustitiam habent. nam si iustitia, temperantia & fortitudo est: & iniustitia timiditas & prodigalitas erit. Et omnino quæcunq; ad argumentandum idonea q̄ non idem sunt & partes & totum: omnia vtilia ad id quod nunc dictum est. videtur autē qui sic diffinit: partes, toti easdem dicere esse. maxime autē accōmodatæ fiunt orationes: in quibuscunq; manifesta partium est cōpositio. quemadmodū in domo & in ceteris talibus. manifestum enim quoniā cum sint partes: nihil prohibet totum non esse. quare non idem partes toti. ¶ Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id esse quod diffinitur: primū quidem considerandum, si non natum est quippiā vnū fieri, ex ijs quæ dicta sunt. ¶ Quædam enim sic se habent adinuicem: vt nihil ex eis vnū quippiam fiat. vt linea & numerus. ¶ Amplius. si diffinitum quidē in vno aliquo natum est primo fieri: ex quibus autē dixit ipsum esse, non in vno primo nata sunt fieri, sed vtrunq; in vtroq;. ¶ Nam manifestum quoniam non erit ex ijs illud. in quibus enim partes: & totum necesse est inesse. quare non in vno totum primo esset, sed in pluribus. ¶ Si autem & partes & totum in vno aliquo primo: considerandum si nō in eodem, sed in altero totū, & in altero partes. ¶ Nam in quo totum: in illo & partes esse videntur. ¶ Rursum si cum toto corrumpuntur partes. ¶ Econuerso enim oportet accidere: partibus corruptis totū corrumpi. toto vero corrupto: non necesse est & partes corrumpi. ¶ Aut si totum quidem bonū, vel malum: partes autē neutrae. aut econuerso, partes quidem bonæ, vel malæ: totum autē neutrum. ¶ Nam neq; ex neutris possibile bonū quippiam vel malum fieri: neq; ex bonis, vel malis neutrum. ¶ Aut si magis quidem alterum bonum, q̄ alterum malum: quod autem ex his, non magis bonū quàm malum. ¶ Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione. magis enim bonū fortitudo: quàm malum falsa opinio. oportet ergo & quod ex his est: sequi illud, quod magis est, & esse vel simpliciter bonum, vel magis bonum quàm malum. ¶ An hoc quidem non necessarium: nisi vtrunq; sit per se bonum vel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona: mixta autem quibusdam, sunt bona. aut econuerso: vtrunq; quidem bonum, mixta autem, malum vel neutrum. maxime autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis. nam quædam medicamentorum sic se habent: vt vtrunq; quidē sit bonum. si autem vtraq; dentur mixta: malum. ¶ Rursum si quod ex meliore & peiore est: non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. ¶ An neq; hoc necessarium: nisi per se sint ex quibus cōponitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona: nihil prohibet totum non fieri bonū. vt in ijs quæ modo dicta sunt. ¶ Amplius. si cognomine est totum alteri. ¶ Non oportet enim: vt neq; in syllabis. nulli enim elementorum ex quibus componitur: syllaba cognominis est. ¶ Amplius. si non dixit modum cōpositionis. ¶ Non enim sufficiens est ad cognoscendum: quod dicat, ex his. nā non quod ex his: sed quod sic ex his, est cuiusque compositorum substantia. vt in domo. non enim si quolibet modo componatur hæc: domus est. ¶ Si autem hoc cum illo assignauit: primum quidem dicendum quod hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. ¶ Nam qui dicit mel cum aqua: vel mel & aquam dicit, vel quod ex melle & aqua. quare si cuiuslibet eorum quæ dicta sunt idē confitebitur esse hoc cum illo: eadem conueniet dicere quæ quidem ad vtrunque horū prius dicta sunt. ¶ Amplius. diuidenti quotiens dicitur alterum cum altero: considerandū si nullo modo hoc cum illo. ¶ Vt si dicitur alterum cū altero, aut vt in aliquo eodem susce-

ptiuo: vt iustitia & fortitudo in anima, aut in loco eodē, aut in tempore eodem. nullo autē modo verum sit quod dictum est in his: manifestum est quoniā nullius erit assignata diffinitio. eo quod nullo modo: hoc cū illo est. ¶ Si autem diuiso quotiens dicitur alterum cum altero, verum erit in eodem tēpore vtrunq; esse: considerandum si contingit non ad eundem vtrunq; dici finem. ¶ Vt si fortitudinem diffiniuit audaciam cū recta intelligentia. Contingit enim audaciam quidē habere spoliandi, rectam autē intelligentiā circa salubria: sed nondū fortis qui in eodem tempore, cum illo, hoc habet. ¶ Amplius. si & ad idem ambo dicitur. vt ad medicatiua. ¶ Nihil enim prohibet & audaciam quandā & rectam intelligentiam habere ad medicatiua: attamen nec sic fortis, qui hoc cū illo habet. neq; enim ad alterum, eorum vtrunq; oportet dici, neque ad idem quodcūq; sit: sed ad fortitudinis finem. vt ad præliorum pericula, aut si quid magis est illius finis. Quædam autem sic assignatorū: nullo modo sub dictam cadunt diuisione. vt si ira: tristitia est, cū opinione parui pendendi. nā quod propter huiusmodi opinionem tristitia fit: hoc vult indicare. propter hoc autem fieri aliquid, non est idē ei quod est hoc quidē cū illo esse secundū vllum dictorum modorū. ¶ Rursum si horum cōpositionem, dixit totum. ¶ Vt animæ & corporis cōpositionem, animal. primum quidem considerandum si non dixit qualis cōpositio. vt si carnē diffiniens, aut os: ignis, & aeris, & terræ dixit cōpositionē. non enim sufficit cōpositionem dicere: sed quæ & qualis determinandū. non enim quolibet modo compositis his: caro fit. sed sic quidem compositis: caro. sic vero: os. Videtur autē neq; esse omnino cōpositioni idem neutrum eorū quæ dicta sunt. nā cōpositioni omni, dissolutio contraria: dictorum autem neutri, nihil. Amplius. si similiter est verisimile omne cōpositum cōpositionem esse, vel nullum, animalium autem vnumquodq; cum sit cōpositum, non est cōpositio: neq; propositorum vllum cōpositio erit. ¶ Rursum si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, diffiniuit autem per alterum: manifestum quoniam non diffiniuit. ¶ Si autem non ita est: plures accidit eiusdem diffinitiones esse. quid enim magis qui per hoc quàm qui per alterum diffiniens dixit: eo quod similiter vtraque nata sunt fieri in eodem. talis autem animæ est diffinitio: si quidem est substantia disciplinæ susceptiua. nā similiter & ignorantia est susceptiua. ¶ Oportet autem si non ad totam habeat aliquis argumentari diffinitionem, eo quod non nota sit tota: ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene assignata appareat. nā parte interempta: & tota diffinitio interimitur. ¶ Quæcunq; autē obscuræ sunt diffinitionum emendenti & conformanti ad manifestandum aliquid & habendum argumentum: sic considerandū. ¶ Necesse est enim respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogante: aut eundem declarare, quid temere est ostensum à diffinitione. ¶ Amplius. quemadmodum in congregationibus solent legem inducere, & si sit melior quæ inducitur, interimit anteriorem: sic & in diffinitionibus faciendum, & diffinitio alia ferēda. ¶ Nam si apparet melior, & magis manifestum quod diffinitur: perspicuum quoniam interempta erit quæ posita est. eo quod non sunt eiusdem: plures diffinitiones. ¶ Ad omnes autem diffinitiones non minimum elementum ad seipsum, solerter diffinire propositum, aut apte dictum terminū assumere. ¶ Necesse est enim veluti ad exemplar considerantem: & quod minus est ijs quæ oportet habere diffinitionem, & quod appositum est superflue, inspicere. quare magis argumentis abundare. quæ igitur circa diffinitiones sunt, intantum dicta sint.

S EPTIMI Topicorum primi cap. scholia. An quicquid idem, diuersumve sit, loci se-
decim. ¶ I. Dicebatur autē propriissime idem: quod vnū numero: magna pro parte
liber hic de eodē & diuerso pertractat. quod si dicatur idem generi: attinens, accomo-
datum, annexumq; generi est. si proprio: proprio. si termino: termino ac diffinitioni
adiunctum atq; accommodatum. Et intellige vnum numero dici: non indiuiduum, ac
singulare. sunt enim singularia à disciplinis reiecta. sed eadē sunt numero quæ adæque vnū re, essen-
tiæq; existunt, nomina tamen diuersa sunt. ceu tunica & vestis. vt ex primi libri numero 34 cogno-
scere potes. ¶ 4. Si fortissimi Græcorū sunt Pelopōnesij. Pelopōnesij sunt qui Pelopōnesum penin-
sulā incolunt: à Pelope olim regnatore eius ita nuncupatā. Lacedæmonij qui & Spartani: qui Spar-
ten & Lacedæmona insigne Laconicæ regionis oppidū incolunt. & est hæc regio in Peloponneso
Achaïæ regionis pars. & situs & oppida Pelopōnesi & Achaïæ, ex Strabone ampliter cognoscunt.
¶ Sed cōtineri quidē alterū ab altero necessarium. Nā Lacedæmonius omnis, Pelopōnesius: at nō
cōtrā, Pelopōnesius oīs, Lacedæmonius. Et dicunt Lacedæmonij fortissimi Græcorū: etiā & Pe-
lopōnesij fortissimi Græcorū, sed ratione Lacedæmoniorū qui sub ipsis cōtinent. Simili modo bea-
ta, felixq; vita maxime eligēda dicitur: & studiosa vita maxime eligēda, sed hoc ideo quia cōtinet
beatā vitam. nā omnis beata vita: studiosa. at contrā nō fit vt studiosa omnis: sit beata. continetur
enim altera sub altera, perinde ac Lacedæmonij sub Pelopōnesijs. Ideo nō sunt idē numero beata
vita, & studiosa vita: vt neq; Lacedæmonij, & Peloponnesij. nō enim rem æquam dicunt, sed Pe-
loponnesium & studiosum ad plura se fundunt: perinde ac animal ad plura quā homo. An etiam
beata vita, & studiosa vita non vna numero: quia vna quidem actiua est, quæ proprie studiosa di-
citur: & altera contemplatrix, quæ summopere felix, beatæque vita dicitur. & de vtraque in mora-
libus. ¶ 5. Vtrum sic an non sic, id est vtrum vnum numero an non.

De eodem & diuerso loci.

Cap. I.

Primus locus

Vtrum autem idem an diuersum secundum propriissimū eo-
rum (qui dicti sunt de eodem) modorū: dicendum. dicebatur
autem propriissime idem: quod numero vnū: considerandū
autē ex casibus & coniugatis & oppositis. ¶ Nam si iustitia
idē est fortitudini: & iustus forti: & iuste fortiter. ¶ Similiter
autē & in oppositis. ¶ Nam si hæc eadē: & opposita his, eadē
secundū quamlibet dictarū oppositionū. Nihil enim differt
hoc vel hoc modo oppositum sumere: eo qd idem est. ¶ Rursum ex effectiuis, &
corruptiuis & generationib⁹ & corruptionibus: & omnino ex ijs quæ similiter se
habent alterum ad alterū. ¶ Nam quæcunq; simpliciter eadem, etiam generatio-
nes eorū & corruptiones eadem, & effectiua, & corruptiua. ¶ Considerandū autē
& quorum alterū, maxime dicitur quoduis esse: si & alterum ipsorum secundum
idem maxime dicitur. ¶ Sicut Xenocrates beatā vitam & studiosam assignauit
eandem. eo qd omnium vitarum, maxime eligēda studiosa & beata. vnum enim
maxime eligendum, & maximum. similiter & in alijs huiusmodi. oportet autem
vtrunq; vnum numero esse: quod dicitur maximum & maxime eligendum. si
autem non: non erit ostensum qd idem. non necessarium enim si fortissimi Græ-
corum sunt Peloponnesij & Lacedæmonij: eosdem esse Peloponnesios Lacedæ-
monijs, eo quod non vnus numero Peloponnesius & Lacedæmonius. sed conti-
neri quidem alterum ab altero necessarium. vt Lacedæmonij à Peloponnesijs. si
autem non: accidet seipsis inuicem esse meliores, si non continentur alteri ab al-
teris. necesse est enim Peloponnesios meliores esse quā Lacedæmonios: si non
continentur alteri ab alteris. nam omnibus reliquis sunt meliores. similiter au-
tem & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesijs. nam & isti omni-
bus cæteris sunt meliores. quare se inuicē meliores fiunt. manifestum ergo quo-
niam vnum numero esse oportet quod optimū & maximum dicitur: si debeat
quod idem sint ostendi. propter quod Xenocrates non idē assignauit. non enim
vna numero beata & studiosa vita. quapropter non necessarium eandem esse,
eo quod ambæ maxime eligēdæ: sed altera sub altera. ¶ Rursum confide-

Declaratio.
Secundus locus
Declaratio.

Tertius

Declaratio.

Quartus

Declaratio.

Quintus locus

randum si cui alterum idem: & alterum. ¶ Nam si non sunt ambo eidē eadem: Declaratio
6 manifestum quoniam nec sibi inuicem. ¶ Amplius autē ex ijs quæ his accidūt, Sextus locus
& quibus hæc accidunt: considerandum. ¶ Nam quæcunq; alteri accidunt: & al- Declaratio
7 teri oportet accidere. & quibus alterum eorū accidit: & alterum eorum oportet
accidere. si autem aliquid horū dissonet: dilucidum quoniam non eadē. ¶ Vidē- Septimus
8 dum autem & si non in vno genere prædicamēti vtraq;: sed hoc quidem quale,
illud autem quantum, vel ad aliquid indicet. ¶ Rursum si genus vtriusque non Octauus
idem: sed hoc quidem bonū illud autē malum, aut hoc quidem virtus illud au-
9 tem scientia. ¶ Aut si genus quidē idem: differentiæ autē non eadē de vtroq; Nonus locus
prædicantur. sed de hoc quidem quoniam contēplatiua sciētia: de illo autē quo-
niam actiua. similiter autem & in alijs. ¶ Amplius autē ex magis. si hoc quidem Decimus locus
10 suscipit magis: illud autem non. aut si ambo suscipiunt quidem: non simul autē.
¶ Vt qui magis amat: non magis concupiscit venerem. quare nō idem amor & Vndecimus
11 concupiscentia veneris. ¶ Amplius ex appositione. si eidem vtrunq; appositum: Duodecimus
12 non facit idem totum. ¶ Aut si eodem ab vtroq; sublato: quod relinquitur est
alterum. ¶ Vt si duplum dimidij: & multipulum dimidij idem dixerit esse. subla-
to enim ab vtroq; dimidio: reliqua idem oporteret indicare. non indicant autē.
13 nam duplum & multipulum non eadem significant. ¶ Considerandum autē non
solum si iam aliquid accidit impossibile per positionem: sed & si possibile sit ex
suppositione existere. ¶ Quemadmodum ijs qui vacuum & plenum aerē, idem
dicunt esse. nam manifestum quoniam si exeat aer: vacuū quidem non minus, sed
magis erit. plenu autem aere non amplius erit. quare supposito aliquo siue vero
siue falso (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterū autem non: profecto
14 non idem sunt. ¶ Vniuersaliter autē dicendo: ex ijs quæ quouis modo de vtroq; Decimus quartus
prædicantur, & de quibus hæc prædicantur: considerandum si alicubi dissonent.
¶ Nam quæcunq; de altero prædicatur: & de altero prædicari oportet. & de qui-
15 bus alterum prædicatur: & alterum prædicari oportet. ¶ Amplius quia multipli-
citer idem dicitur: considerandum si secundum aliū aliquem modum eadem
sunt. ¶ Nam specie vel genere eadem: non necesse est, numero eadem esse. consi-
16 deramus autem vtrum sic eadem, an non sic. ¶ Amplius si potest alterum sine
altero esse. ¶ Non erit enim idem. ad idem igitur loci tot dicuntur.

Secundi cap. scholia. De eodem diffinitione, loci sedecim, & dubitatio vna. ¶ 20. Deinde
quoniam exacte quidē alterius est negotij assignare. id docuit in secundi posteriorum cap.
decimoquarto. ¶ 21. Determinatum est quidem in alijs diligentius. In eodem secundi po-
steriorum analyticorum capite decimoquarto. ¶ 22. Quoniam autem contrariorum plu-
res complexiones. Complexiones contrariorum ex secundi huius topicæ institutionis numero 26
habentur. ¶ 26. Si autem secus. hoc est si genera & differentiæ contrariorum vtraq; sint eadem: ea-
dem erit contrariorum diffinitio. nam cum diffinitio constet ex genere & differētia: genus autem
contrariorum & differentiæ, eadem ponentur: quare & diffinitio eadem. id autem impossibile:
nam si diffinitio eadem: & contrarium contratio idem. quod nullo pacto esse potest.

De eodem diffinitione loci alij.

Cap. II.

Ralam autem ex ijs quæ dicta sunt: quoniam omnes qui ad idem sunt Decimus septimus
17 destructiui loci: & ad terminū vtilis sunt. quemadmodum prius dictū
18 est. ¶ Nam si non idem indicet & nomen oratio: manifestum quoniam Declaratio
non erit diffinitio, assignata oratio. ¶ Constructiuorum autem loco-
rum, nullus vtilis ad terminū. ¶ Non enim sufficit ostēdere idem quod sub ora-
tione & nomine est ad construendum quoniam diffinitio: sed & alia oportet om-
nia habere (quæ præcepta sunt) diffinitionem. interimere igitur diffinitionem
19 sic, & per hæc semper tentandum. ¶ Si autem cōstruere volumus: primum qui-
dem scire oportet quoniam nullus vel pauci disputantium: terminū syllogismo
colligunt. sed omnes principium quod tale est accipiunt. ¶ Vt qui circa geome- Declaratio

Vicesimus triam & numeros, & alias huiusmodi disciplinas. ¶ Deinde quoniam exacte quidē alterius est negotij assignare, & quid est terminus, & quomodo diffinire oportet: nunc autem quantum sufficit ad presentem utilitatem, tantum solum dicendum: quoniam possibile fieri diffinitionis & eius quod quid est, esse syllogismum.

Declaratio ¶ Nam si terminus est oratio quæ quid est esse rei indicat, & oportet ea quæ in termino ponuntur in eo quod quid est de re sola prædicari, prædicantur autem sola in eo quod quid est genera & differentia: manifestum quoniam si quis sumat ea quæ solum de re in eo quod quid est prædicari oportet, quæ hæc habens oratio, terminus ex necessitate erit. non enim contingit aliud esse terminum: eo quod nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur. quod igitur possibile est ex termino syllogismum fieri: manifestum. ¶ Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidē in alijs diligentius, ad propositam autem methodum idem loci utiles. inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis: & totas orationes, & secundum partem consideranti. ¶ Nam si opposita opposita: & eam (quæ dicta est) propositi necesse est esse. ¶ Quoniam autem contrariorum plures complexiones: sumenda est ex contrarijs qualiscunq; maxime apparebit contraria diffinitio. totas igitur diffinitiones quemadmodum dictum est: considerandum. ¶ Secundum partem autem hoc pacto: primum quidem quoniam assignatum genus recte assignatum est.

Declaratio ¶ Nam si contrarium in contrario, propositum autem non est in eodem: manifestum quoniam in contrario erit. eo quod necesse est contraria in eodem genere, vel in contrarijs generibus esse. ¶ Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. ¶ Ut de albo & nigro. nam illud quidem disgregatiuum, hoc autem congregatiuum visus. quare si de contrario contraria prædicantur: de proposito quæ assignata sunt prædicabuntur. quapropter quia & genus & differentia recte assignata sunt: manifestum quoniam diffinitio erit, quæ assignata est. ¶ An non necessarium est de contrarijs contrarias differentias prædicari: nisi in eodem genere sint contraria: quorum autem genera sunt contraria: nihil prohibet eandem differentiam de utrisque dici. ut de iustitia & iniustitia. nam illa quidem virtus: hæc autem vitium animæ. quare id quod est animæ, differentia de utrisque dicitur. eo quod & corporis est virtus & vitium. sed hoc verum quod contrariorum: aut contraria, aut eadem differentia sunt. si ergo de contrario contraria prædicatur, de hoc autem non: manifestum quoniam quæ dicta est de hoc prædicabitur. ¶ Vniuersaliter autem dicendo si diffinitio est ex genere & differentijs, si sit contrarij diffinitio manifesta: & quæ propositi diffinitio: manifesta erit. ¶ Nam quoniam contrarium in eodem genere vel in contrario, similiter autem & differentia aut contraria de contrarijs, aut eadem prædicantur: dilucidum quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentia autem contraria vel omnes vel aliqua, reliqua autem eadem: aut contra, differentia quidem eadem, genera vero contraria, aut ambo contraria & genera & differentia. nam eadem esse ambo non contingit. si autem secus: diffinitio eadem contrariorum erit. ¶ Amplius ex casibus & coniugatis. ¶ Necesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis. ut si obliuio, est scientiæ amissio: & obliuisci, amittere scientiam erit: & oblitum esse, amississe scientiam. vno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confesso: necesse est & reliqua confiteri. similiter autem & si corruptio, dissolutio substantiæ: & corrumpere, dissoluere substantiam: & corruptiue, dissolutiue. si corruptiuum, dissolutiuum substantiæ: & corruptio, substantiæ dissolutio. similiter autem & in alijs. quare vno quouis sumpto, & reliqua omnia confiteantur oportet. ¶ Et ex similiter se habentibus adinuicem. ¶ Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit: & adiutiuum effectiuum boni. nam similiter vnumquodque eorum quæ dicta sunt: ad suum finem se habet. quare si vnius eorum diffinitio est effectiuum esse finis: & reliquorum cuiusque, sic erit diffinitio. ¶ Amplius ex eo quod

est magis & similiter quod est similiter, quotiens contingit construere duas, ad duo comparantem. ¶ Ut si magis hæc huius quam ista istius diffinitio, ista autem quæ minus, diffinitio est: & hæc quæ magis. & si similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquæ. ¶ Vna autem diffinitione ad duo comparata: aut duabus diffinitionibus ad vnum: neutiquam utilis ea quæ ex magis est, consideratio. ¶ Nam neque vnam duorum, neque duas eiusdem diffinitiones possibile est esse. ¶ Sunt autem opportunissimi locorum: & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis. quocirca & oportet maxime detinere & promptos habere hos. ¶ Vtilissimi enim ad plurima. ¶ Aliorum autem ij qui maxime sunt communes. ¶ Nam illi maxime reliquorum efficacissimi, ut inspicere in singularibus, & in speciebus considerare: si conueniat diffinitio. eo quod vniuoca species est. est autem utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse. quemadmodum prius dictum est. ¶ Amplius. si per metaphoram dixit nomen vel idem de eodem prædicauit ut diuersum: & si quis alius communis & effica locorum, illo utendum.

Tertij cap. scholia. Quæ prædicatorum constructu, quæve destructu facilia & difficilia, loci nouem. ¶ 34. Et quod in eo quod quid est genus & differentia prædicantur. Cum diffinitio constet ex genere & differentijs, vna quidem aut pluribus & de quopiam quæritur quid est, accommodate respondeatur diffinitio. accommodate quoque genus & differentia simul respondentur. nam ea sunt, ipsa diffinitio. quare non ab re genus & differentia in quid est prædicari dicuntur: quatenus scilicet constant termini, diffinitionisque prædicatum. attamen prædicatum genus si per se, seorsumque sumatur: in quid simpliciter prædicatur. differentia vero, eius adiunctum seorsum: non simpliciter in quid est, sed in quale quid est: ut ex numeris 3 & 19 quarti. ¶ 35. In complexione proprium assignatur: in oratione. Tametsi aliquando detur simplex proprium: rarius tamen (ut & hoc in loco dicit) id est. ¶ 38. Siue enim non propria: proprium, quod æquum, conuertiturque ac remeat, siue substantiam indicet siue non.

¶ De constructione & destructione prædicatorum loci. Cap. III.

Quoniam autem difficilius est construere quam destruere terminum: ex ijs quæ postea dicentur, manifestum. ¶ Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facile, ut quod eorum quæ sunt in assignata oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est genus & differentia prædicantur. sine his vero impossibile est diffinitionis syllogismum fieri. nam si quædam & alia in eo quod quid est de re prædicantur: incertum vtrumne quæ dicta est: an alia eius diffinitio est. eo quod diffinitio, est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his. nam facilius, vnum concludere quam multa. interim tamen quidem sufficit ad vnum differere. vnum enim quodcunq; fit, destruentes: interempturimus terminum. at constructi: omnia necesse est construere quod insint, quæ in termino sunt. Amplius. constructi quidem vniuersaliter statuendum syllogismum (nam oportet de omni de quo nomen, prædicari & terminum. & etiam adhuc conuerti de quo orationem & nomen, si debeat proprius esse assignatus terminus) destruenti vero non necesse ostendere vniuersaliter. sufficit enim ostendere quod de quopiam eorum quæ sub nomine sunt: oratio non verificatur. & tametsi vniuersale oporteat destruere: non tamen conuerti necessarium & in destruendo. nam sufficit destruenti vniuersale: ostendere quod de aliquo eorum de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicatur. at e conuerso non necessarium ut ostendatur, quod de quibus oratio non prædicatur: neque nomen prædicetur. Amplius etiam si omni ei inest quod sub nomine est at non soli: interempta est diffinitio. ¶ Similiter autem & circa proprium & genus se habet. ¶ In utrisque enim destruere quam construere facilius est. de proprio quidem manifestum: ex

Declaratio

Vicesimus nonus

Declaratio
TricesimusDeclaratio
Tricesimus primus
Declaratio

Tricesimus secundus

Tricesimus tertius
DeclaratioTricesimus quartus
Declaratio

ijs quæ dicta sunt. nam vt plurimum in complexione proprium assignatur. quare destruere quidem est: vnum interimenti. construendi autem: omnia ratiocinatione colligere necesse est. penè autem & reliqua omnia quæcunque ad diffinitionem: & ad proprium conueniet dici. nam & omni oportet quod sub nomine est, construendi monstrare quoniam inest: destruendi autem sufficit ostendere, vni non inesse. si vero & omni inest, at non soli: etiam sic destructum fit, perinde ac & in diffinitione dicebatur. De genere autem, quoniam construere quidem necesse est vno modo: qui omni ostendit inesse. destruendi autem dupliciter. nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse: interemptum est quod in principio. item construendi quidem non sufficit quoniam inest ostendere: sed & quoniam vt genus inest ostendendum. destruendi autem sufficit ostendere non inesse: vel alicui, vel nulli. videtur autem quemadmodum in alijs, corrumpere quàm face-
 re facilius: sic & in his, destruere quàm construere. ¶ In accidente verò vniuersale quidem facilius destruere, quàm construere. ¶ Nam construendi quidè ostendendum quoniam omni: destruendi autè sufficit ostendere vni non inesse. ¶ Particulare vero econuerso. nam facilius construere quàm destruere. ¶ Construendi enim sat est ostendere alicui inesse: destruendi autem ostendendum quoniam nulli inest. ¶ Manifestum autem qua de causa omnium facillimum est terminum destruere. ¶ Plurima enim sunt in ipso data multorum dictorum. ex pluribus autè citius fit syllogismus. nam verisimile: in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri. Amplius ad terminum quidem contingit & per alia argumentari. siue enim non propria sit diffinitio, siue non genus quod assignatur, siue non inest aliquod eorum quæ sunt in diffinitione: interempta fit diffinitio. ad alia autem neque ea quæ ex terminis: neque alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens: communia sunt omnibus prædictis. inesse enim oportet vnumquodque eorum quæ dicta sunt. si autem non vt proprium inest genus: nondum interemptum est genus. similiter autem & proprium non necessarium vt genus inesse, neque accidens vt genus aut proprium: sed inesse tantum. quare non possibile ex alijs ad alia argumentari: nisi in diffinitione solum. manifestum igitur quoniam facillimum omnium est, terminum interimere: construere autem difficillimum. nã & illa oportet omnia ratiocinatione colligere: & quòd insunt quæ dicta sunt, & quòd genus quod assignatū est: quòdque propria diffinitio. & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse oratio: & hæc probe oportet fecisse. ¶ Aliorum autem
 proprium maxime huiusmodi. ¶ Nam interimere quidem facilius: eo quod ex pluribus plerumque fit. Construere autem difficillimum: quoniam multa oportet astruere. & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædicatur de re. ¶ Facillimum autem omnium construere accidens. ¶ Nam in alijs quidem non solum inesse: sed & quoniam sic inest ostendendum. in accidente verò quoniam inest duntaxat, sufficit ostendere. ¶ Destruere autem difficillimum est accidens. ¶ Quia quæ paucissima in eo data sunt. non enim consignificat in accidente quo modo inest. ¶ Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, vel ostendendo quòd non inest, vel quod non sic inest: in accidente verò non contingit interimere nisi ostendendo quod non inest. Loci igitur per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari: ferè sufficienter annumerati sunt.

SEPTIMI TOPICORVM ARISTOTELIS FINIS.

TOCTAVVS TOPICORVM ARISTOTELIS.

Qtaui Topicorum primi cap. scholia. Pro interrogate duo & viginti loci. ¶ Loci septem præcedentiū librorum fuerunt ad suppeditandam argumetorum, ad problematum terminationem copiam. vt quæ quicquid inest, aut non inest. aut vt genus, aut vt proprium, aut vt terminus, aut vt idem. huius autè loci sunt ad instituendum nunc interrogatam, nunc respondetam, nunc vero communes. ¶ 2. Similiter philosophi & dialectici consideratio. Philosophi sunt qui ex proprijs agunt: dialectici, qui ex cõmunibus. sed dialectici interrogant: philosophi autè non. ¶ Si vera quidem sint & nota, per quæ syllogismus. Ea per quæ est syllogismus, sunt propositiones, propositio, assumptioque, & si opus fuerit suæ approbationes. que si veræ & notæ fuerint, & nõ admittat is qui respondet: non multum curat philosophus, quod nolit inuitum docere, sed eum qui se præstat docilem. ¶ Et non ponat ea qui respondet. Argumentatis est interrogare: & respondētis interrogata ponere, aut non ponere, hoc est admittere, aut non admittere. qui enim ponit: dat interrogatū atque admittit. qui autè non ponit, non admittit: sed aut dubitat, aut renuit, atque inficias. Proinde hæc particula, ponere, vbique intelligatur respondētis, & quæ ab ea deductæ sunt. ¶ Eo quod propinqua sunt ijs quæ ex principio. ea quæ ex principio intelliguntur proposita, quæ ab initio ad discutiendum in mediū sunt adducta. & aliquando respondens, aut quia ab initio refutauit propositū, aut alia de causa: cum adducuntur vera & nota & percipiat propositū ex illis sequi, illa non admittit. aduersus quem si philosophus, demonstratorque agit haud impedito curat. & id quidem nõ temere forsitan, nec ab re agens. vt pauloante dictū est. at si fuerit dialecticus magis vrget negotiū: & ex cõmunibus illum reuincere nititur. ¶ 3. Aut vt dilucidior sit oratio. Oratio, disputatio. ¶ Si verò illam non ponat: si illam non det, atque admittat respondēs. sed de hoc loquendi modo satis in quarto superiore scholio admonitū est. ¶ 8. Occultatem vero, ratiocinatione præcolligere oportet. ¶ Dialecticus sequētibus præceptis vitatur, vt dialecticæ fidē faciat: intēdens & verā argumentationē, & veri assertionem. Sophista autè eisdem vteretur, sed alio fine: vt falleret, astrueretque quod non est, aut destrueret quod est. ¶ 9. Quærat propter quid: quærat ab ipso scilicet respondente. hoc est quæquam omnia interrogata erūt, quæ necessaria sunt ad conclusionem, vbiq; adeo tamen occulte interrogata sunt, vt cum interrogans conclusionē dicat, asseratque: respondens adhuc sciscitatur & querit propter quid. ¶ 11. Si oportet sumere. quanuis propositio proponatur indefinite: intelligitur tamen vniuersaliter. vt quod omnis qui irascitur: poenam appetit. ¶ At eis qui in ipsis proponunt: in ipsis de quibus differitur, & nõ in coniugatis. vt si disceptatio est in principibus & primigenijs & proponunt in primigenijs. ¶ Instantia quod non omnis qui irascitur, appetit poenam (nam parentibus irascimur) est falsa oratio: qua respondēs seipsum decipit. ¶ 12. Nam deuitant ea: respondentes scilicet. ¶ 13. Quod sibi videtur ponunt: ipsi scilicet respondentes magis dant & admittunt quod sibi verisimile est: sumere enim est interrogatū, & (vt sæpe iam dictum est) ponere respondētis. ¶ 14. Amplius & per similitudinē interrogare. Cum interrogatur per similitudinem: magis verisimile, & credibile est atque magis latet vniuersale. nam ex simili hoc modo: nõ vniuersale, sed particulare sumitur, ideo id forte ad occultationem valentius quàm vt inductione. ¶ Hoc autè est simile inductioni, non tamen idem. nam exemplum ad inductionē vt enthymema ad syllogismum: & vt imperfectum ad perfectum. ¶ 15. Oportet autem & ipsum: ipsum interrogatam. ¶ 16. Dicere quod consuetū: ceu consueuerūt omnes matres diligere filios: solent qui irascuntur omnes, poenam appetere. Et quod dicitur tale: vt dicuntur matres omnes diligere filios: dicuntur qui irascuntur omnes appetere poenam. hæc enim vocabula, solent, consueuerunt, dicuntur, & similia: apta sunt proponentibus ipsiisque sumentibus atque interrogantibus. ¶ 21. In fine recantant: reclamant, reuocantque ea quæ concesserunt, aut negantes ea se concessisse, aut id non serio, aut se nolle nunc concedere. ¶ 22. Aut interponere quæ nihil sunt vsui. A dialecticis non interferuntur impertinentia ijs quæ necessaria sunt, vt ea quæ nihil ad disceptationem faciunt concedantur à respondentibus: sed vt occultent ea quæ ad positionem faciunt: quòd illa facilius dentur à respondentibus. Inserere enim aliena vt dentur à respondentibus: sophisticum est, & decipere volentium.

Loci ad instruendum interrogantem:

Cap. I.

Primus locus interrogantis. Ost hæc autem de ordine & quonam pacto oportet interrogare dicendum. oportet autem, primum quidem, eum qui interrogare debet locum inuenire, vnde sit argumētandum. secundum autè interrogare & ordinare singula apud seipsum: reliquum vero & tertium dicere iam eadem ad alterum. ¶ Quoad autem inueniat locum: similiter philosophi & dialectici consideratio. subinde vero illa ordinare & interrogare: proprium dialectici. ad alterum enim omne quod tale est. philosopho autè & quærenti per seipsum, nihil curæ est si vera quidem sint & nota per quæ syllogismus, & nõ ponat ea quæ respondet. eo quod propinqua sint illis quæ sunt ex principio: & præ-

Primus locus interrogantis.

Secundus Differentia philosophi & dialectici.

Tricesimus quintus
Declaratio
Tricesimus sextus
Declaratio

Tricesimus septimus
Declaratio

Tricesimus octauus
Declaratio

Tricesimus nonus
Declaratio
Quadragesimus
Declaratio
Quadragesimus primus

Ponere.

Propinqua ijs quæ ex principio.

Sumere.

deat quod subsecuturum est. sed fortasse & studiose aget: quoniam maxime notæ & propinquæ sunt dignitates. ex illis enim scientifici syllogismi. loci igitur unde oporteat sumere: dicti sunt prius. de ordine autem & interrogatione dicendum, diuidendo propositiones quæcunq; sumendæ sunt ad necessarias. necessariæ autem dicuntur: per quas syllogismus fit. ¶ Quæ autem ad has sumuntur: quatuor 3 sunt. ¶ Aut enim gratia inductione ut detur vniuersale, aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut dilucidior fit oratio. præter has autem nulla est assumenda propositio: sed per has augere, & interrogare tentandum. ¶ Sunt autem quæ ad occultationem: certaminis gratia. sed quia omne (quod 4 eiusmodi est) negotium, ad alterum est: necesse est & illis uti. ¶ Necessariæ igitur per quas fit syllogismus, non statim præordinandum: sed abeundum ad suprema. ¶ Ut non postulet quis contrariorum eandem disciplinam, si hoc voluerit sumere. 5 sed oppositorum. posito enim hoc: & quoniam contrariorum eadem disciplina syllogismo colligit: eo quod ex oppositis, sunt contraria. ¶ Si vero illam non ponat per 6 inductionem: sumendum proponenti in particularibus contrariis. ¶ Nam aut per syllogismum, aut per inductionem: necessarias sumendum. aut has quidem inductione: illas autem syllogismo. ¶ Quæcunque autem valde manifestæ sunt: illas 7 quoque oportet præponere. nam immanifestius est semper in abscessu. & inductione quod secuturum est, & simul ipsas necessarias proponere. & qui non potest illo modo: sumere esse paratum. quæ vero ad has sumptæ sunt: accipiendæ quidem illarum gratia. vnaquaque autem earum hoc modo utendum. inducetem quidem à singularibus ad vniuersalia, & à notis ad ignota. nota autem magis quæ secundum sensum: vel simpliciter, vel multitudini. ¶ Occultantem vero, ratiocinatione præ- 8 colligere oportet ea per quæ syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & hæc ut plurimum. ¶ Erit autem hoc: si quis non solum necessarias, sed & earum (quæ ad illas sunt vtilis) aliquam syllogizauerit. ¶ Amplius. conclusiones non dicere, sed postea ratiocinatione colligere subitarias. ¶ Sic enim longissime abscedet ab ea (quæ ex principio) positione. vniuersaliter autem dicendo sic oportet eum interrogare qui occulte interrogat: ut interrogata omni oratione & eo dicente conclusionem, quæratur propter quid, id autem erit maxime per antedictum modum. nam sola vltima dicta conclusionem, immanifestum. quomodo accidit. eo quod non præuidit respondens: ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis. minime autem per membra digeritur syllogismus conclusionem: cum non eius sumptiones ponuntur, sed cum illa sumuntur, à quibus syllogismus fit. ¶ Vtile autem & non continua postulata sumere, ex quibus syllogismi: sed vicissim ad aliam & ad aliam conclusionem. ¶ Nam positis conuenientibus iuxta se inuicem: magis quod accidit ex ipsis manifestum. ¶ Oportet autem & diffinitione 11 sumere (in quibus possibile est) vniuersalem propositionem: non in ipsis, sed in coniugatis. ¶ Nam decipiunt falsa ratiocinatione seipsos (quando in coniugato sumitur diffinitio) si non vniuersale concedunt. ut si oportet sumere quod qui irascitur appetit poenam, sumatur. autem, ira appetitus esse poenæ propter apparentem paruipensionem: manifestum autem quoniam hoc sumpto, habebimus vniuersale quod prælegimus. at eis qui in ipsis proponunt: sæpe accidit ut abnuat respondens, eo quod magis se habeat in ea re instantia. ut quod non omnis qui irascitur appetit poenam. nam parentibus irascimur quidem: non autem poenam appetimus. Fortasse autem non vera instantia est. nam à quibusdam sufficiens poena est tristari solum, & facere poenitere. Veruntamen habet aliquid veri simile: ut non videatur irrationabiliter negare propositum. in iræ autem diffinitione: non similiter facile est instantiam inuenire. ¶ Præterea proponere par est non ut propter 12 id ipsum, sed alterius gratia eum qui proponit. ¶ Nam deuitant ea quæ ad positionem sunt vtilia. ¶ Simpliciter autem dicendo, quam maxime facere dubium. 13 vtrum quod proponitur, an oppositum sumere vult. ¶ Nam dubio existente quid-

Tertius
Declaratio

Quartus
Quintus
Declaratio

Sextus locus
Declaratio

Septimus

Octauus

Declaratio
Nonus locus
Declaratio

Decimus locus
Declaratio
Vndecimus

Declaratio

Duodecimus
Declaratio
Decimus tertius
Declaratio

14 nam ad positionem est vtile: magis quod sibi videtur ponunt. ¶ Amplius. per similitudinem interrogare. ¶ Nam & verisimile, & latet magis vniuersale. ut quod quemadmodum scientia, & ignorantia contrariorum eadem: sic & sensus contrariorum idem. aut econuerso, postquam sensus idem contrariorum: & scientia. hoc autem est simile inductioni: non tamen idem. nam illic quidem à singularibus vniuersale sumitur: in similibus autem non est quod sumitur vniuersale, sub quo omnia similia sunt. ¶ Oportet autem & ipsum sibi metum quædam instantiam ferre. ¶ Nam 15 insuspecte se habet respondentes ad eos, qui videntur iuste argumentari. ¶ Vtile autem dicere: quod consuetum, & quod dicitur tale. ¶ Nam pigrescunt quod solitum est 16 mouere: instantiam non habentes. simul autem & quia videntur & ipsi talibus: cauent ea dimouere. ¶ Amplius. non sedule agere, & si omnino vtile sit. ¶ Nam aduersus 17 sedule agentes: magis renituntur. ¶ Et ut in similitudine proponere quod propter aliud aliquid proponitur, & non propter seipsum: vtile ponet magis. ¶ Amplius. 18 non id proponere quod oportet sumere: sed cui consequens id est ex necessitate. ¶ Nam & magis concedunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit: quod con- 20 secuturum est. & sumpto hoc: sumptum est & illud. ¶ Et id vltimo interrogare. quod maxime vult sumere. ¶ Nam maxime prima renunt: eo quod plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ vel maxime student. ¶ Ad quosdam autem: prima 21 quæ vtilia sunt, proponere. ¶ Nam proterui maxime prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est: in fine autem proteruiunt. similiter autem & quicumque arbitrantur acuti esse in respondendo. ponentes enim prima: in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt. ponunt autem prompte 22 confidentes habitui, & arbitantes nihil se esse passuros. ¶ Amplius, prolongare & interponere quæ nihil sunt vsui ad orationem. quemadmodum pseudographia videntes. ¶ Nam cum sint plura: immanifestum in quo falsum sit. quare & occultant quandoque interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non ponerentur. ad occultationem igitur: dictis est utendum.

Secundi cap. scholia. Pro respondente loci alij quinque & viginti. & dubitatio vna. ¶ 23. Ad ornatum vero inductione. ex superioris capitis calce verbum utendum est: intelligendum. Ad ornatum: ad prorogandam atque prolongandam orationem. magnitudo enim & prolongatio orationis: ornatus gratia esse debet. ideo cum ex numero 3 quatuor enumerasset: inductionem, magnitudinem orationis, occultationem conclusionis, & orationis diluciditatem: ornatum non nominauit. nam ex secundo enumerato intelligitur. ¶ Inductio igitur quale quid est manifestum. de inductione secundo priorum numero 109. sed illa magis est iam ad syllogismum reducta. quæ autem nondum est ad syllogismum reducta: ea argumentatio est quæ ex singularibus ut par est enumeratis, vniuersale colligit. & sub singularibus etiam minus communia comprehendimus. ¶ 24. Qualia Homerus & non qualia Chærilus. Homerus & Chærilus poetæ Græci, ut Vergilius & Bauus Latini. Homerus & Vergilius probi & imitandi poetæ: Chærilus & Bauus inepti, & bonorum æmuli. de quibus & poeta Faustus, 30
Mæuius insurgit, Bauo comitatus inepto.

Et fatuus simili Chærilus arte furit.
¶ 25. Dictum est autem de his & prius. secundo scilicet priorum analyticorum numero 112. ¶ 28. Inducentem prius. ¶ Oportet quod in aliquibus inducat prius quam efflagitet instantiam. ¶ 29. In altero instantiam ferre. ut quod alter parium numerorum sit primus. ¶ 31. Eo quod transeunte re amisit quidem disciplinam: oblitus autem non est. dicebant deliquio existentem disciplinam haberi: quod deliquium esset ex obiectu terræ, luminis in luna priuatio. at cum deliquium non erat: non amplius erat disciplina. quædo quidem id falsum putarent, deliquium (utpote quod nihil esset) esse priuationem luminis in luna, obiectu terræ prouenientem, non tamen eum dicebant qui scisset, esse oblitum. sed illi parum intelligere videbatur, vniuersalia vniuersaliter notiones curam temporis relinquere: & neque hic, neque nunc significare, & non minus veras esse, nulla rotatione cæli existente, quam nunc quoque sunt, cum cæli rotatio temporibus existunt. ¶ 35. Demonstranti quidem & non differenti: demonstrare est scientis: differere autem dialectici. ille ex propriis, hic ex communibus. ille ex solis necessariis, hic utcumque ex necessariis, & verisimilibus. ¶ Non impossibile dicunt esse respondentes non fatetur esse impossibile. ¶ 38. Tentandum sic proponere huiusmodi propositionum: huiusmodi problematum. determinando vel diuidendo & forma superiore interrogando, ut putatine, nonne sic, an secus, & similibus. ¶ 40. Quare aut nugatur: sæpe repetendo idem. ¶ 41. Et quæ natura sunt prima. prima: prima principia quæ priora non habent. postrema sunt vltima & quæ remotissima sunt à prima

Decimus quartus
Declaratio

Decimus quintus
Declaratio
Decimus sextus
Declaratio

Decimus septimus
Declaratio
Decimus octauus
Decimus nonus
Declaratio

Vicesimus
Declaratio

Vicesimus primus
Declaratio

Vicesimus secundus

Declaratio

Faustus.

cipijs: vt dare quadrato æquū circulum, aut circulo æquum quadratū. dare sphaerā æqualem cubo. & similia. ¶ 42. Cū sint pauca media horūmq; & principiorū. hic singularibus pro pluralibus vt videbatur Aristoteles. ¶ 43. Non habet quod increpet. Interrogatus nō potest iuste increpare tales diffinitiones cū ignoret an quicquā trāslatitiae dictū sit. obiurgaret tamē iuste per numerū 7 sexti, si id cognosceret. ¶ 45. Diffinitis autē cōtrarijs. vt q̄ contraria sunt quæ sub eodē genere maxime distāt nata eidē vicissim inesse, sc̄q; ab eodem mutuo expellere. nam nō contingit maxime distare nisi vnū vni. ¶ 46. Linea ad latus secat planum: quādo in superficie æquidistātium laterum ad latus per aream, linea ducitur æquidistās. ¶ 47. Locum: planiciem, spatiumq; & aream intelligimus. Quæ proportio a c ad e, ea est loci a c b d ad locum c e d f. ¶ 48. Est autem diffinitio eius orationis hæc: eius orationis scilicet linea quæ ad latus secat planū. ¶ 49. Simpliciter autē prima elementorum. Elementa vt sæpiusculē iam dictum est: sunt principia. ¶ 50. Credit ex minus credibilibus. nam ex singularis, & quæ sensui sunt obnoxia. quæ quidem minus credibilia simpliciter: sed nobis credibilia.

Pro instructione respondentis loci alij. Cap. I I.

Aornatum vero: inductione, & conclusionē eorum quæ affinia sunt. ¶ Inductio igitur quale quid est: manifestū. diuidere autē huiusmodi, vt scientiā sciētia esse meliorem. aut eo q̄ exactior est, aut q̄ meliorū. & q̄ scientiarū aliæ quidem sunt cōtemplatiuæ, aliæ autē actiuæ, aliæ porrō effectiuæ. nam vnūquodq; talium: coornat quidem orationē. at nō necessarium est, vt dicatur ad conclusionē. ¶ Ad dilucidatē autem exempla & similitudines afferēdum. ¶ Exempla autē accōmodata, & ex quibus scimus: qualia Homerus, nō qualia Chcerilus. sic enim clarius erit quod proponitur. ¶ Utendum autem in differendo, syllogismo quidē ad dialecticos magis, quā ad multitudinem: inductione vero contrā, ad multitudinē magis. ¶ Dictum est autem & de his: & prius. ¶ Est autē in aliquibus quidem inducenti possibile interrogare vniuersale: in aliquibus vero non facile, eo q̄ non positū sit similitudinibus nomen, omnibus cōmune. sed quādo oportet vniuersale sumere: sic in omnibus talibus esse dicunt. ¶ Id autē determinare difficillimū est: qualia sunt ea quæ proferuntur huiusmodi, & qualia nō. & propter hoc sæpenumero dissident in disputationibus: alij quidem dicētes, similia esse, quæ nō sunt similia, alij vero dubitantes quæ sunt similia, nō esse similia. ¶ Quare tentādum in omnibus talibus, ipsum: nomina effingere. vt neq; respondentī liceat dubitare quōd non similiter quōd infertur, dicitur: neq; interroganti calumniari: vt similiter dicto. eo q̄ plura eorū quæ non similiter dicuntur: similiter vidētur dici. ¶ Quando autem inducenti in pluribus, nō dederit vniuersale: tunc iustū est efflagitare instantiā. non dicēte autē ipso in aliquibus sic: non iustum est efflagitare, in aliquibus nō sic. ¶ Oportet enim inducētē prius sic instātiā efflagitare. ¶ Efflagitandum autē instantias non in eo quod proponitur ferre: nisi vnū tantum sit huiusmodi. vt dualitas parium numerorū solus primus. ¶ Nam oportet & eum qui instat, in altero instantiam ferre: aut dicere q̄ hoc solum tale est. ¶ Ad eos autem qui instant vniuersali, non in eodē autem instantiā ferunt sed in æquiuoco (vt q̄ habeat aliquis non suū colorē, vel pedem, vel manū. habebit enim pictor nō suum colorem, & cocus pedem nō suum) diuidēdo reuera in talibus interrogandū est. ¶ Nam la tente æquiuocatione: bene viderētur instare propositioni. ¶ Si autē non in æquiuoco sed in eodem instans præpediat interrogationē: oportet auferentem, id in quo instātia est, proponere reliquum, vniuersale faciendo: donec sumat quod vtile est. ¶ Ut in obliuione & in oblitū esse. non enim cōcedunt eū qui amisit disciplinā oblitū esse: eo q̄ trāseunte re amisit quidem disciplinam: oblitus autē non est. dicendum autē auferenti id in quo instantia est: reliquū. vt si permanente re amisit disciplinam: idcirco oblitum esse. similiter autem & contra instantes quoniam maiori bono, maius opponitur malum. proferunt enim quoniam sanitati minori bono quā bona habitudo: maius malum opponitur. nam ægritudinem maius esse malum mala habitudo. auferendū igitur & in hoc id in quo instantia est. nā ablato: magis ponet. vt quoniā maiori bono maius malum opponitur: nisi conferat alterum ad alterum. quemadmodum bona habitudo ad sanitatem.

Vicesimus tertius
Declaratio

Vicesimus quartus
Declaratio
Vicesimus quintus

Declaratio
Vicesimus sextus

Declaratio

Vicesimus septimus

Vicesimus octauus

Declaratio
Vicesimus nonus

Declaratio
Tricesimus

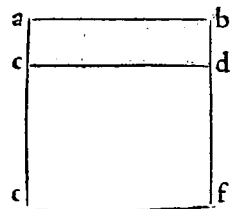
Declaratio
Tricesimus primus

Declaratio

32 ¶ Non solum autem eo instāte hoc faciendum: sed & si sine instātia negat, eo q̄ præuideat aliquid talium. ¶ Nā ablato eo, in quo instātia est: cōpelleretur ponere: eo q̄ non præuideat in reliquo, in aliquo nō sic esse. ¶ Si autem nō ponat, efflagitatus instantiā: nō habebit assignare. Sunt autem huiusmodi p̄positionū quæ in aliquo falsæ sunt, in aliquo autē veræ. in his enim par est auferre: reliquum autē verum relinquere. ¶ Si autem in multis p̄ponenti nō ferat instantiā: postulandū est ponere. ¶ Nam dialectica est p̄positio ad quā sic in plurib; se habentem: nō est instātia. ¶ Quando autem cōtingit idem & sine impossibili & p̄ impossibile syllogizare: demonstrāti quidem & nō differenti, nihil refert v̄l sic, vel illo modo syllogismo colligere. differenti autem nō est vtendum p̄ impossibile syllogismo. nā si sine impossibili quidē syllogismo colligat: minime fiet vt dubitent. at quādo per impossibile syllogizant (nisi valde manifestū sit falsum esse) nō impossibile dicunt esse. quare nō fit interrogātibus quod volunt. ¶ Oportet autē proponere quæcunq; in pluribus quidem sic se habent. ¶ Instantia autem aut oīno nō est, aut non in superficie est conspiciere. nā qui nō possunt conspiciere in quib; non sic: tanq̄ verum quidem sit, ponunt. ¶ Non oportet autem conclusionem, interrogationem facere. ¶ Alioquin autem: eō renuente non vidēt fieri syllogismus. nā & sæpe cū non interrogat, sed vt sequens infert: negant. & hoc facientes non videntur redargui ijs qui non conspiciunt q̄ accidit ex ijs quæ posita sunt. quādo igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit: omnino non vidēt fieri syllogismus. ¶ Non vidēt autem omne vniuersale dialectica p̄positio esse. vt quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? est enim dialectica p̄positio, ad quā est respondere sic, vel non. ad dictas autem nō est. quare nō sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes. nisi ipse determinās vel diuidēs dicat: vt putāsne bonū sic vel nō sic dicitur? nā ad talia facilis responsio vel affirmando, vel negādo. quapropter tentādum sic p̄ponere huiusmodi propositionū. ¶ Simul autem & iustum fortasse ab illo interrogare: quot modis dicitur bonū, quādo hoc diuidente & p̄ponente, nullo modo concefferit. ¶ Quisquis autem vnā orationem multo tēpore interrogat: male interrogat. ¶ Nam si respondeat quidem ei interrogato quod interrogatur: manifestum q̄ multas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem. quare aut nugatur, aut nō habet syllogismū. nam ex paucis oīs syllogismus. si vero nō respondeat: quid aut non increpat, aut discedit? ¶ Est autē argumentari difficile: & sustinere facile ipsas suppositiones. ¶ Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima: & quæ prostrema. Nā prima quidem termino egent. prostrema vero p̄ multa terminant volenti continuū sumere à primis, aut sophisticæ vident argumentationes. impossibile em̄ demonstrare quippiā est eum qui non incipit à proprijs principijs, & connectit vsq; ad vltima. diffinire autē nihili ducunt respondentes. neq; si interrogans diffinierit: aduertunt. at qui nō factō manifesto quidnā est quod p̄positum est: nō facile est argumentari. maxime autē quod tale est, circa principia accidit. nā alia quidem p̄ hæc monstrant: ipsa vero non contingit per alia, sed necesse est diffinitione talium, vnūquodq; cognoscere. ¶ Sunt autē difficile argumentabilia & quæ valde propinqua sunt principio. ¶ Non em̄ contingit plures ad hæc rationes inuenire: cū sint pauca media horūmq; & principiorum, p̄ quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt. ¶ Terminorum autē difficile argumentabiles: ij oīm maxime sunt, quicunq; vtunt talibus noībus, quæ primū quidem immanifesta sunt: simpliciter ne dicant an multipliciter. adhuc autem quæ neq; nota vtrū proprie, an secundū metaphorā de diffinito dicant. ¶ Nam quia obscura sunt: non habet argumenta. quia vero ignorātur si absq; metaphora dicitur quod tale est: nō habet quod increpet. ¶ Omnino autē omne problema quando difficile argumentabile, vel termino indigere arbitrandū est, vel est eorū quæ multipliciter, vel eorū quæ secundum metaphorā de diffinito esse dicant, vel nō longe à principijs: vel quia non

Tricesimus secundus
Declaratio.
Tricesimus tertius
Tricesimus quartus
Declaratio.
Tricesimus quintus
Tricesimus sextus
Declaratio.
Tricesimus septimus
Declaratio.
Tricesimus octauus
Tricesimus nonus
Quadragesimus
Declaratio.
Quadragesimus primus
Declaratio.
Quadragesimus secundus.
Declaratio.
Quadragesimus tertius
Declaratio.
Quadragesimus quartus
I. j.

Declaratio.

Quadragesimus quintus
Declaratio.

Quadragesimus sextus

Declaratio.
Quadragesimus septimus.

Dubitatio.

manifestum est primū nobis hoc idem, secundum quem dictorum modorum est quod dubitationem præstat. ¶ Nam cū est manifestus modus: manifestum quoniam aut diffinire oportebit, aut diuidere, aut medias propositiones inuenire. nā per hæc monstrant vltima. ¶ In multis autem positionibus (non bene assignata diffinitione) non facile disputare ac argumentari. ¶ Ut vtrum vnū vni contrarium, an plura. diffinitis autem contrarijs aliquo modo: facile est ostendere vtrū cōtingit plura eidem esse contraria, an non. eodem autē modo & in alijs diffinitione indigentibus. videntur autē & in disciplinis quædam ob diffinitionis defectum non facile describi. vt & quoniā quæ ad latus fecat planum linea: similiter diuidit & lineam & locū. diffinitione autē dicta: statim manifestum est quod dicitur. nam eandem ablationē habent loca & lineæ. est autē diffinitio eius orationis hæc. ¶ Simpliciter autē prima elementorum: positis quidem diffinitionibus (vt quid linea, vel quid circulus) facillimum ostendere: verum nō multis ad vnum quodq; eorū est argumentari. ¶ Eo q̄ non sunt multa media. si autem nō ponantur principiorum diffinitiones, difficile: fortasse autem oīno impossibile. ¶ Similiter autem his, & in ijs quæ sunt circa orationes se habet. non igitur latere oportet: quando difficile argumentabilis est positio, q̄ passa est aliquid eorum quæ dicta sunt. quando autem erit ad dignitatem & propositionem: maior labor disputare q̄ ad positionem. ¶ Dubitare autem possit quispiam vtrum ponenda sint talia an non. nam si non ponat, sed poscat & ad illa disputare: maius præcipiet quod in principio positū est. si vero ponat: credet ex minus credilibus. si igitur oportet non difficilius problema facere: ponendum. si autem per notiora syllogizare, non ponendū. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitato vero ponendum, si verum solum videatur? quare manifestum quoniam non similiter & interroganti & docenti existimādum esse ponendum. quo pacto igitur interrogare & ordinare oportet: penē sufficiunt quæ dicta sunt.

Tertij cap. scholia. Quid opus respondētis. de quo sequētes locos intēdit. & pro instruendo respōdente, loci quatuor & viginti. ¶ 49. Nam alterū fortasse peccatū. Alterū peccatū, altera absurditas si poneret quod etiam poni nō debet: nullo pacto positū, datūq; tutari. ¶ 51. Ponēdo probabilē, aut improbabile positionē, aut neutrā. ponēdo opinabile, aut inopinabilem propositionē, aut neutrā. & absurditates, obliquitatēsq; quæ nunc obligationū dicunt: locorū huius capituli sunt prolapsiones. ¶ Vel dandū, vel nō dandū quod interrogandū est: ponendū vel nō ponendū, concedendū vel nō concedendū. ¶ Necessē est conclusionē probabilem fieri: q̄ interrogans intendit concludere oppositū positionis. ¶ 52. Nam cū improbabilis est positio, probabilis est conclusio. interrogans qui respondētī aduersatur: semper intēdit oppositū positionis respōdentis. quo fit: vt si positio inopinabilis sit, conclusionē opinabilem esse oportere. quod enim inopinabile est, & eius quoq; oppositū opinabile. & quod opinabile: & eius oppositū inopinabile. ¶ 57. Aut non ad orationē: aut nihil faciat ad orationē. ¶ 58. Ad deuitationē absurditatis. nā quādo admittuntur illa quæ non vidētur: colligunt aliquādo ex illis absurda. Cum autē id prædixerit: nihil incommodum videtur, si absurdum sequatur ad id quod datū erit. ¶ 59. Propinquum ei quod est in principio. quod est admodū propinquum ei quod ab initio positū est: adeo vt propemodū videatur petere, quod propositum est. ¶ Proteruire est. proteruire: ineptire, grauem, difficilem, molestūq; se præbere. ¶ 71. Sustinere autē & positionem & diffinitionē ipsū sibi ipsi oportet præargumentando ipsū respondētē. debet enim secum præargumentari ad positionem suam: vt instructor ad alienas interrogationes inueniatur, facilitūsq; obiecta diluat alterius, si falsa erunt. ¶ 73. vt si quis dicat sedentem scribere. id intellige vniuersaliter. ¶ Quauis falsum postulatum. postulātū: ea oratio omnem sedentem scribere. ¶ Quæ falso describuntur: ea sunt in quibus cadit pseudographia.

¶ Loci pro respondente.

Cap. I I I.

Quadragesimus octauus
Declaratio.

DE responsione autem primum quidē determinādum: quōdnā est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. ¶ Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem: vt faciat respondentem dicere inopinabilia quā ea quæ propter positionem sunt necessaria. respondentis vero non propter se apparere: accidere impossibile, aut quod præter opinionē est: sed propter positionē. nā alterū fortasse peccatū: ponere

50 primum quod nō oportet, & positū non seruare aliquo modo. ¶ Quia autē sunt indeterminata ijs qui ppter exercitacionē & exercitiā orationes faciunt (nam nō eadem cōsiderationes & discipulis & doctis & concertantibus: neq; his, & ijs qui exercent seinuicem inspectionis gratia. nam discenti quidem ponēda sunt semp ea quæ vident. neq; enim conatur falsum vllus docere: concertantium vero interrogantē quidem videri aliquid facere oportet oīno: respondentē autē nihil videri pati) & in dialecticis congressionibus quæ non concertationis gratia, sed experienti & inspectionis orationes faciunt, nondū enucleatū est quo pacto oportet cōiectare respōdentē, & qualia dare & qualia nō: ad bene aut nō, seruandā positionē, quoniā (in q̄) nihil habemus traditū ab alijs: ipsi aliqd dicere
51 tentemus. ¶ Necessē est autē respondentē sustinere orationē: ponendo aut probabilem, aut improbabile positionē, aut neutrā. & aut simpliciter probabile, aut improbabile. aut indeterminate, vt huic alicui, vel alij. ¶ Nihil autē refert quomodocunq; dum ea probabilis, aut improbabilis sit. nā idem modus erit bene respondendi: vel dandi, vel nō dandi quod interrogatū est. nā cū improbabilis est positio: necessē est & cōclusionē probabilem fieri. cū vero probabilis: improbabilem. nā oppositū semp positionis interrogans cōcludet. si autem neq; probabile, neq; improbabile quod positū est: & cōclusio erit talis. ¶ Quoniā autē bene syllogizans, ex probabilioribus & notioribus, propositū demonstrat: manifestum est q̄ quādo simpliciter est improbabile quod pponitur, nō dandū est respōdenti, nec quod nō videt simpliciter, nec quod videt quidē, minus autē cōclusionē videt. ¶ Nam cū improbabilis est positio: probabilis est cōclusio. quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse oīa: & magis probabilia q̄ quod proponitur, si debet p notiora quod minus notū est concludi. quare si neq; tale est quippiā eorum quæ interrogantur: non ponendū est respōdenti. ¶ Simpliciter autē si est probabilis positio: dilucidū est quoniā conclusio simpliciter improbabilis. ponendum igitur & quæ videntur oīa: & eorū quæ nō videntur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclusio. ¶ Nā sufficienter sic videbitur disceptatū esse. ¶ Similiter autem erit & si neq; improbabilis, neq; probabilis est positio. ¶ Nam sic & quæ videntur oīa dandum: & eorum quæ nō videntur, quæcunq; minus sunt improbabilia cōclusionē. sic em̄ probabiliores accidit orationes fieri. ¶ Si igitur simpliciter quidem probabile, vel improbabile quod ponitur: ad ea quæ vident simpliciter, cōparatio facienda. Si autē nō simpliciter probabile vel improbabile sit quod ponitur, sed respōdenti: ad seipsum, quod videtur & quod nō videt iudicando, ponendum vel nō ponendū. ¶ Si vero alterius opinionē tutetur respōdens: manifestum quoniā ad illius intelligentiā aspiciendo, ponere singula debet & negare. quare & qui curant extraneas opiniones (vt bonū & malum esse idem: quemadmodum Heraclitus inquit) nō dant nō adesse simul contraria eidem. nō quia nō videntur eis hæc: sed quia secundū Heraclitū sic dicendū. faciunt hoc autem & qui suscipiunt abinuicē positiones. coniectant enim ac si is dicat qui ponit. manifestum igitur quæ coniectandū respōdenti siue simpliciter probabile, siue alicui positū est. ¶ Quoniā autē est necessē omne quod interrogat aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrū, & ad orationē, aut non ad orationē attinere quod interrogatur, si sit quidē quod videt, & nō ad orationem: dandū est dicendo q̄ videtur. ¶ Non enim interimitur (posito eo) quod in principio. ¶ Si vero nō videtur, & nō ad orationē: dandū quidem, & cōsignificandū q̄ non videt ad deuitationem absurditatis. ¶ Si vero sit ad orationē & videatur: dicendū quoniā videtur quidem, sed valde propinquum ei quod in principio est, & interimitur (eo posito) quod propositū est. ¶ Si autē ad orationem quidem, valde autē improbabile postulatum: dicendū q̄ accidit hoc posito, at valde absurdum esse quod proponitur. ¶ Si vero neq; probabile, neq; improbabile, si nihil quidem ad orationem: dandum nihil determinando. ¶ Si autem ad orationem: consignifican-

Quadragesimus nonus

Quinquagesimus locus

Declaratio.

Quinquagesimus primus.

Declaratio.

Quinquagesimus secundus.

Declaratio.

Quinquagesimus tertius
Declaratio.

Quinquagesimus quartus.

Quinquagesimus quintus

Quinquagesimus sextus

Declaratio.

Quinquagesimus septimus.

Quinquagesimus octauus

Quinquagesimus nonus

Sexagesimus

Sexagesimus primus

I. ij.

Declaratio. dum & interimitur (posito eo) quod in principio est. ¶ Nam sic & qui respondet nihil videbitur propter hoc pati, si quidem prauidens singula posuerit. & qui interrogat assequetur syllogismū: positus ab eo omnib⁹ probabilioribus conclusione. ¶ Quicunq; vero nō ex probabiliorib⁹ conclusione conatur syllogizare: perspicuum quoniā non bene syllogizant: quare cum sic interrogant: nō ponendum.

Sexagesimus secundus Declaratio. ¶ Similiter autem & in ijs quæ obscure & multipliciter dicuntur, occurrēdum est. ¶ Nam quia datum est respōdenti nō discenti, dicere non disco, & multipliciter dictum nō ex necessitate confiteri vel negare: manifestum quoniā primū quidem nisi planum sit quod dicitur, nō cunctādum vt dicat haud intelligo. nā saepe ex eo & non clare interrogātibus, dant: occurrit aliquid difficile. ¶ Si autē notum quidem sit, multipliciter autem dictum, si in omnib⁹ quidem verum vel falsum sit quod dicitur: dādum simpliciter quod dicitur, vel negandum. si vero in aliquo quidē sit verum, in aliquo autē falsum: significādum est quod multipliciter dicitur, & quia hoc quidem falsum, illud autē verum. ¶ Nā cum posterius distinguitur: immanifestū si & in principio ambiguum animaduertit. ¶ Si autē non prauiderit dubium, sed in alterū aspiciens posuerit: dicendū ad eum qui in alterum ducit, quoniā non ad id aspiciens dedi, sed ad alterum eorum. ¶ Nā pluribus existētibus quæ sub eodem noīe vel eadem oratione sunt: facilis est ambiguitas. ¶ Si vero & dilucidum sit & simplex quod interrogat: aut sic, aut non, respondendum. ¶ Quoniā autem oīs propositio syllogistica: aut earum aliqua est, ex quib⁹ syllogismus, aut ppter aliquā illarum: manifestum & quādoq; alterius gratia sumet, ex eo & plura similia interrogant. ¶ Nam aut p inductionem, aut per similitudinem: plerunq; vniuersale sumunt. singularia igitur oīa ponendum: si sint vera & probabilia. ¶ Ad vniuersale autē tentādum instantiā ferre. ¶ Nam sine instātia vel quæ sit, vel quæ videatur, prohibere orationem: proteruire est. si igitur multis apparentib⁹, nō dederit vniuersale qui nō habet instantiā: manifestum est quoniā proteruit. Amplius si neq; contrā argumētari habeat & non verum: multo magis videbitur proteruire. quāuis nec hoc sufficiat. nā cōplures orationes opinionib⁹ contrarias habemus: quas difficile est soluere. velut Zenonis & non cōtingit moueri, neq; stadium pertrāsire. sed nō propter id: quæ sunt opposita his, nō ponendum. si igitur qui neq; cōtrā argumentari habet, neq; instare, non ponit: dilucidum quoniā proteruit. est enim in disputationib⁹ proteruia: respōsio præter dictos modos, syllogismi destructiua. ¶ Sustinere autem & positionē & diffinitionē, ipsum sibi ipsi oportet præargumētādo. ¶ Nā ex quib⁹ interimitur interrogātes quod proponitur: manifestum quoniā ijs aduersandū.

Sexagesimus tertius Declaratio. ¶ Inopinabilem vero suppositionē cauendū sustinere. ¶ Erit autem inopinabilis multipliciter. nā & ea ex qua, absona cōtingit dicere. vt si oīa dicat aliquis moueri, aut nihil, & quæcunq; peioris moris esse eligēda, & quæ cōtraria consilijs. vt & voluptas bonum, & iniuriā facere melius q̄ iniuriā pati. nā non vt orationis gratia sustinentē, sed vt ea quæ videātur dicentem: oderunt. ¶ Quæcunq; vero orationum falsum syllogizant: soluēdum interimendo id propter quod fit falsum. ¶ Nam nō is qui quoduis interimit soluit: ne quidē si falsum est quod interimitur. habere eū potest plura falsa: oratio. vt si quis sumat sedentē scribere: Socratem vero sedere. accidit enim ex his: Socratē scribere. interempto igitur Socratem sedere: nihil magis soluta est oratio, quāuis falsum sit postulatū, sed non ppter id oratio falsa. nā si quis sit sedens nō scribens autē: non amplius in tali, apte accommodabitur eadem solutio. quare nō id interimendum: sed sedentē scribere. non enim omnis qui sedet: scribit. soluit igitur omnino: qui interimit id propter quod fit falsum. nouit autē solutionem: qui scit & propter id falsa oratio. quemadmodum in ijs quæ falso describuntur. non enim sufficit instare, ne quidem si falsum sit quod interimitur. sed & id propter quod falsum, assignādum. sic enim erit manifestum vtrum prauidens aliquid an non: facit instantiam.

¶ Varti cap. scholia. Loci cōmunes interroganti & respōdenti quatuordecim. ¶ 73. Tertium autē ad interrogata. intellige ex superiore particula, instantiam dicēdo. nā id prohibet disputationē procedere. ¶ Instātia igitur, vt dictū est, quatuor modis sunt. Instātia: obicēs, præpedimentāq; faciendarū argumentationū intelligimus. ¶ Alicui videri ea quæ nō sunt magis q̄ vera. Ea quæ nō sunt: ea quæ sunt falsa. ¶ 75. Oportet eum qui bene transfert: qui bene se de vno proposito in aliud tranfmutat. ¶ 76. Nam plures vno. concertantium partium vtrāq; vincere impossibile est: sed vt altera solū victrix euadat necesse est. ¶ 78. Quando ea quæ in principio: quæ ab initio sunt proposita. ¶ 80. Quando ex pluribus. quia intentur concludere oppositū problematis: quare potius eius oppositū problema q̄ ipsa. ¶ 83. Philosophema, ratiocinatio philosophi quæ & demonstratio: q̄ philosophi maxime omnium demonstratioes sectentur. Epichirema quod vbiq; interpretatur argumentū aut argumentatio: ratiocinatio dialectici. Sophisma, captiuncula sophistæ. Aporema sub epichiremate continetur. & est elenchus dialectici. Et latinis nominib⁹ carent. ¶ 85. Neutra parte. hoc est nō magis videatur assumptione: neq; conclusione, neq; etiam similiter. ¶ Similiter erit & nō similiter erit. vt cōclusio videatur, & vt non videatur. Similiter si cōparetur ad sumptum, quod nō videtur. ¶ 86. Ipsum quodq; ipsum quod vere est, ipsa opinio, idealia sunt. ¶ Etiam si id omittitur. Solet aliquādo omitti ad ostendendam orationem aliquid. quia est nimis insigne & manifestum: & ad manum vt intelligatur. vt cōmunes conceptiones: & cōmunes loci & huiusmodi. nihilominus tamen est sufficienter manifesta. ¶ Quæ quidē sint per cōclusiones cōclusa. quæadmodū cōclusiones in geometria mōstrātur. & quo modo ex eis mōstraret: si triāgulus plures duob⁹ rectis æquos haberet, lineas parallelas cōcurrere.

¶ Loci communes pro interrogante & respondente. Cap. IIII.

73 **S**t autem orationē prohibere cōcludi, quadrupliciter. ¶ Nam aut interimēdo id propter quod fit falsum: aut ad interrogātem, instantiā dicēdo. saepe enim nō soluit quidem: qui tamen interrogat nō potest longius producere. tertium autē ad interrogata. accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod volumus, eo & non bene interrogata sint: addito autem aliquo, fieri conclusionem. si igitur non amplius potest producere interrogans: ad interrogātem erit instātia. si autem potest: ad interrogata. quartum autem: pessima est instātiarum quæ est ad tempus. nā quidā talib⁹ instant ad quæ disputare plurius est temporis q̄ præsentis exercitationis. Instātia igitur vt dictū est prius: quatuor modis sunt. Solutio autem est earū quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ autem prohibitiones quædā & impedimēta conclusionū. ¶ Inculpatio vero orationis: & secundū ipsam orationem, & quando interrogat non eadem. ¶ Plerunq; enim & non bene disputatur oratio: is qui interrogat, est causa eo & non concedat ex quib⁹ probe erat disputare ad positionem. nam non est in altero solo: bene absoluere cōmune opus. Necessarium igitur quādoq; ad dicentē & non ad positionem argumentari: quādo is qui respondet, cōtraria interrogāti obseruat corroborans. proteruientes igitur: altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes. amplius autem quia exercitationis & experimēti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes: perspicuum quoniā non solū vera syllogizandum, verum etiā falsum, nec p vera semper, sed quādoq; & p falsa. saepe enim vero posito: interimere necesse est disputantē. quare proponenda falsa. quādoq; autem & falso posito: interimendum per falsa. nihil enim prohibet, alicui videri quæ non sunt: magis q̄ vera. quapropter ex ijs quæ illi videntur: oratione facta, magis erit suafus q̄ adiutus. ¶ Oportet autem eum qui bene transfert: dialectice & non contentiose transferre. ¶ Vt geometram geometrice. siue falsum, siue verum sit quod concludendū est. quales autem dialecti syllogismi: dictum est prius. ¶ Quoniam autem malus particeps qui impedit cōmune opus: patet & in orationib⁹. nam cōmune quippiā quod proponitur & in illis est: præter q̄ in concertātibus. his autem nō est eundem vtriusq; finem assequi. nā plures vno impossibile est vincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat. nā & qui contentiose interrogat, prauē disputat: & qui in respondendo non dat quod videtur, neque suscipit quicq; quod vult interrogans interrogare.

77 ¶ Manifestum igitur ex ijs quæ dicta & non similiter inculpādum & secundum seipsam orationem, & interrogantē. ¶ Nā nihil prohibet orationem quidē prauā

Quid philosophema
Quid epichirema
Quid sophisma
Quid aporema.

Septuagesimus secundus
Declaratio.

Septuagesimus tertius

Declaratio.

Septuagesimus quartus
Declaratio.

Septuagesimus quintus

Septuagesimus sextus

esse, interrogatē vero vt possibile est, optime cōtra respōdentem disceptare. nā
 contra proteruos nō possibile fortasse statim fumere quales quis vult: sed quales
 fieri possibile, faciendi syllogismi. ¶ Quoniā autem est indeterminatum quādo
 contraria, & quādo ea quæ sunt in principio sumunt hoies (nā plerunq; per seip
 sos dicentes contraria dicunt. & abnuentes prius: dant posterius. eo q̄ interrogāti
 & contraria & quæ in principio: plerunq; obediunt) necesse est prauas fieri dispu
 tationes. causa autē est qui respondet hęc quidem nō dans: illa autem talia dans.
 manifestum igitur quoniā non similiter inculpādū & interrogātes, & orationes.
 ¶ Orationis autē secundum seipsas quinq; sunt inculpationes. ¶ Prima quidem
 quādo ex interrogatis nō concluditur: neq; quod propositū est, neq; oīno quicq;
 cū sint vel falsa, vel inopinabilia, aut oīa, aut plurima, in quib⁹ consistere debet
 conclusio. & neq; ablatis quibusdā, neq; additis, neq; his quidē ablatis, illis vero
 additis: fit conclusio. Secunda autē si ad positionē nō fiat syllogismus: & ex tali
 bus & eo modo quo dictū est prius. Tertia vero si additis quibusdā fiat syllogis
 mus: hęc autem sint deteriora ijs quæ interrogant, & minus probabilia conclu
 sione. etiā si ablatis quibusdā. nam quādoq; sunt plura necessarijs. quare non eo
 q̄ hęc sunt: fit syllogismus. Amplius si ex inopinabilioribus & minus credibilib⁹
 conclusione: aut si ex veris, sed maiore opera indigentib⁹ demonstrari, q̄ proble
 ma. nō oportet autē ex oībus problematis syllogismos existimare similiter prob
 abiles esse, & suasibiles. natura enim statim sunt aliqua quidē faciliora, alia vero
 difficiliora eorum quæ interrogant. quare si ex aliquib⁹ vt fieri potest, maxime
 probabilib⁹, coniecturā fecerit: disputatum bene est. ¶ Manifestū igitur quoniā
 orationis non eadem inculpatio & ad problema & secundū se. ¶ Nā nihil secun
 dum se quidem orationē prohibet esse vituperabilem: ad problema autē lauda
 bilem. & rursus ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem
 vituperabilem. quādo ex plurib⁹ est facile cū probabilib⁹ tum veris concludere.
 ¶ Erit autem quādoq; oratio etiā concludens q̄ non concludens deterior. quādo
 illa quidem ex absurdis concludit: cū non sit tale problema: hęc autē indigeat
 talibus quæ sunt probabilia & vera, & nondū ex assumptis sit oratio. ¶ Eos autē
 qui per falsa verū concludunt, non iustum est inculpare. ¶ Nam falsum quidem
 semper necesse est p̄ falsa syllogizare: verum autem est quandoq; per falsa syllo
 gizare. manifestum autē id ex analyticis. ¶ Cum autē demonstratio sit alicuius
 dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem nullo modo se habet, non
 erit ex illo syllogismus. si autem appareat: sophisma erit, nō demonstratio. Est au
 tem philosophema quidē, syllogismus demonstratiuus. epichirema autem, syllo
 gismus dialecticus. sophisma vero, syllogismus contentiosus. aporema autē, syllo
 gismus dialecticus contradictionis. ¶ Si vero ex vtriusq; quæ videantur, aliquid
 ostendatur, nō autem similiter videantur: nihil prohibet quod ostenditur magis
 altero videri. ¶ Sed si hoc quidem videat, illud autem neutra parte, aut si hoc
 quidē videat, illud autē non videat: si similiter quidē, similiter vtiq; erit, & non.
 si autē magis alterum: sequet̄ quod est magis. ¶ Est autē quoddā & idē ad syllo
 gismos peccatū: quādo ostēditur p̄ lōgiora quod cōtingit p̄ breuiora, & quæ ora
 tioni assunt. ¶ Vt q̄ est opinio magis altera, q̄ altera: si qs petat ipsum quodq; ma
 xime esse, esse autē opinabile, ipsum quod vere est. quare quorundā magis esse ip
 sum. ad quod autem magis: magis dicitur esse. esse autem & ipsam opinionem ve
 ram. an erit accuratius: q̄ par sit exigens quædā? petatum est autem & ipsam opi
 nionem verā esse: & ipsum quodq; maxime esse: ac si ipsa opinio vera, certior sit.
 sed quæ nequitia maior: q̄ quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam? ora
 tio autem est manifesta vno quidem modo & publicissimo: si sit concludens sic,
 vt nihil oporteat interrogare. vno autem & qui maxime dicitur: cum sumpta
 quidem sint ex quibus necessarium est conclusionem esse, quæ quidem sint per
 conclusiones conclusa, etiam si id omittitur quod valde probabile est.

QVinti cap. scholia. Loci alij cōmunes vnus & viginti. ¶ 87. Talis enim existens verorum
 demōstratio est. scilicet q̄ sit ex ijs quæ magis videtur: nō tamen verū interimit. ¶ Quare
 erit huius demōstratio: huius quod proponebatur, vel q̄ aliquid appositum est quod sit
 falsum. Nam verū non nisi ex falso interimitur, colligendo scilicet eius oppositū. nō
 enim veri oppositum ex veris colligi potest. ¶ 90. Secundum veritatem quidē in analyticis dictum
 est. secūdo priorū analyticorum a numero 81, ad numerum 86. ¶ In synonymis autē: synonymā
 hoc in loco appellamus multiuoca, vt gladius & ensis. neq; accōmodū videtur, vt hic transferretur
 vniuocis. ¶ Rursus si quis. Cū quis debet ostendere cōiuncta & petit disiuncta, vt si quis ostēdere
 debeat medicinā esse sanā & ægri: & diuidendo petat hoc pacto, estne medicina scientia sanā? & in
 super, estne scientia ægri? petit id quod in principio quarto modo. ¶ Quod diameter lateri. q̄ dia
 meter est incōmensurabilis lateri. ¶ 91. Aequaliter autem & contraria. aequaliter, quinq; modis.
 ¶ Rursum si quis petat. quartus modus quinto eius quod est petere quod in principio, & quintus
 quarto respondet. ¶ 93. Ad gymnasiā autē. Aristoteles habet πῶς ἡ γυμνασία ἐμὲλετῆρ. sed
 meletem potius exercitationem q̄ meditationem: vt vetus lectio habebat, ex Suida visum est esse
 interpretandū. μελέτη, inquit, ἀσκήσις. & cū gymnasia idem significet: cū dicitur gymnasiā &
 exercitacionē, & expositiue tenetur. ¶ Transsumens conclusionē. Transsumimus conclusionē:
 cū eius oppositum sumimus, cum aliqua interrogationē ad interimendū aliquid dīctorū: & idem
 est ac conclusionem conuertere, ceu dictum est secundo priorum a numero 33, ad 43. ¶ 94. Reli
 quum enim horū: recte eligere alterū. reliquum: reliquum instrumentū. alterū: alterū contrarium.
 ¶ Nam qui amant & qui odiunt: qui amant verū, & odiunt falsum. ¶ Et id maxime de primis posi
 tionibus. quia aliquādo faciunt primas propositiones, & quæ prima sunt principia: problemata. vt
 vtrum partes simul suum sint totū: an secus: vtrum substantia & quātitas reipsa duo sint: an non: ve
 rum positio est, & principium apud Aristotelē partes simul esse suum totū. vt partes cōtinui simul
 cōtinuæ: tota magnitudo, partes cōsubstantiales simul cōiunctæ: tota substantia. partes discretæ simul:
 ipse numerus. positio itē est substantiam & quantitatē reipsa duo esse. haud secus atq; homo & al
 bedo, reipsa duo sunt. Sed disputationes huiusmodi ad primas positiones molestæ sunt, & fastidiō
 tes. perinde ac illæ quæ erant aduersus Antisthenē q̄ continebat cōtradicerē. & aduersus Heraclitū
 q̄ non oīa semper mouentur. aduersus Zenonē aliquid esse mobile. & aduersus Pyrrhōnem non
 æque omne esse bonū. & vtinā vt Antisthenis, Heracliti, Zenonis & Pyrrhōnica deliramenta ex
 tincta sunt: æque nostra tēpestate extincta essent absurda problemata ad primas positiones, & in
 numerā futilia quæ nulli disciplinæ sunt adminiculatia. verū officiant potius sepūntq; viā, volens
 tibus philosophiæ subintrare penneralia. ¶ 97. Amplius terminorū copiosos esse oportet. tā eos qui
 probe interrogant, q̄ qui probe respondent: copiam diffinitionū habere oportet. & ad illas & ad pro
 babilia & principia summopere expeditos, promptosq; esse. nā qui hęc in prōptu & ad manū ha
 bent: facile ratiocinatur. aut quid perperā in ratiocinatione dictū sit: facile manifestant. ex diffini
 tionibus enim, probabilib⁹, & principijs: syllogismi ratiocinationesq; coalescūt. ¶ 99. Propositio
 nemq; cōmunem magis q̄ positionē. vetus lectio habebat: magis q̄ orationē. sed in vetusto exem
 plari ita erat, πῶς πασι ἢ κοινῆ μακρόν ἢ θείον εἰς μνήμην θείον. quod quadrantius videtur senten
 tiæ Aristotelis. ideo positū est positionē. & in approbatione videt Aristoteles singularib⁹ vsus pro
 pluralibus. idcirco principiorum & suppositionū pluraliter expressimus quæ erant singulariter ex
 pressa. Et intellige per principia: cōmunes propositiones, cōmuniāq; principia quæ operæ precii
 magis est memoria tenere. & per positiones & suppositiones: propria, & secundū subiectā materiā
 vnicuiq; accōmodanda. ¶ 102. Eundem autē: eundem disputatē. ¶ Contra vniuersale ferre syllo
 gismos. fugere debet interrogās ne faciat syllogismos qui suo aduersentur vniuersali. ¶ 107. Ab eo
 enim qui omnino tentat apparere: diffugiendū. Qui nunc ad omne propositū vtunt nouo captium
 cularum genere quas obligationes appellant nihil prorsus ad propositū faciētes, omnino id faciūt,
 volentes apparere: cū sint in philosophiā intelligentijs Therite ignobiliores. quare ex hoc Aristo
 telis præcepto tanq̄ ab omni philosophiā parte extorres, diffugiendi sunt. Et quāuis iustū esset ten
 tare omnino colligere syllogismos contra huiusmodi: quia tamen cū talib⁹ decertare indecorū est
 (nā sine probrosa altercatione cū talibus res nō peragitur) satius est ipsos missos facere vt ridiculos
 indignosq; cōtra quos cōfligatur. ¶ 108. Ad quas in prōptu. in prōptu Aristoteles habet πῶς πο
 δας, quod ad pedes sonare videtur. verum sic habetur ex Suida. πῶς ποδας ἐπιβήμα, ἐπιβήμα ἢ
 ἐργυς ἢ πάλσιον. parapodas aduerbium confestim in prōptūq; aut prope vicinēve significans.

¶ Pro opponente & respondente loci communes. Cap. V.

Alsa autē oratio vocatur quadrupliciter. ¶ Vno quidē modo quando
 apparet concludere quæ non concludit. vocatur autē apparens, liti
 giosus syllogismus. Alio modo quādo concludit quidem, non tamen
 ad propositū, quod accidit maxime in ijs quæ ad impossibile ducunt.
 aut ad propositū quidem concludit: nō tamen secundū propriam disciplinā. hoc
 autē est si ea quæ non est medicinalis videatur esse medicinalis, aut geometrica
 I. iij.

Octogesimo sexto Declaratio.

quæ nō est geometrica, aut dialectica quæ nō est dialectica: siue verū, siue falsum fit quod accidit. alio autē modo si per falsa cōcludit. huius autē erit quādoq; quidem cōclusio falsa, quādoq; autē vera. nā falsum quidē semper per falsa concludit. verum autē possibile est & nō per vera, vt dictū est prius. ¶ Quod autē falsa sit oratio: dicentis peccatū potius est, q̄ orationis. at ne quidē dicentis semper, sed cū lateat ipsum q̄ falsam orationē dixit aliquam. eo q̄ ab ipso suscipimus cū pluribus veris quippiā amplius. si ex ijs quæ maxime vident̄ interimit aliquid verorum (talis enim existens, verorū demonstratio est) oportet sanē positorū aliquid non esse omnino quare erit huius demonstratio. ¶ Si autē verum concludat per falsa & valde absurda: cō pluribus deterior erit quæ falsum syllogizant. erit autē talis, & quæ falsum cōcludit. ¶ Quare manifestum q̄ prima quidē consideratio orationis secundū se ipsam est: si concludit. secunda autē: vtrum verū an falsum. tertia vero: ex qualibus quibusdā. ¶ Nam si ex falsis quidē, opinabilibus autē: rationabilis. si autē existentibus quidem, sed inopinabilib⁹: praua. si vero & falsa & valde inopinabilia sint: dilucidū q̄ praua: aut simpliciter, aut ad rem. ¶ Id autē quod in principio & contraria quonā pacto peteret interrogās: secundū veritatē quidem in analyticis dictum est. secundū opinionē vero nunc dicendū est. Peteret autē videntur id quod est in principio quinq; modis. ¶ Manifestissimo quidem & primo: si quis id ipsum quod mōstrari oporteat: petat. hoc autē in eo ipso quidē: non facile latere potest. in synonymis autem, & in quibuscunq; nomen & oratio idem significat: magis. Secundo autē: quādo quod particulariter oporteat demonstrare, vniuersaliter quis petat. vt qui argumentatur q̄ contrariorum vna disciplina: oīm oppositorū postulauerit vnā esse. nā videtur, id quod oportebat secundū se ostendere: cū alijs petere plurib⁹. Tertio: si quis quod vniuersaliter est ostendere propositū, particulariter petat. vt si de oībus cōtrarijs propositū est: de aliquib⁹ postulet. videt̄ enim hic quod cū pluribus oportebat ostendere secundū se: extrā petere. rursus si quis diuidens: petat problema. vt si oportet ostendere medicinā sanī & ægri: extrā, vtrūq; postulet. aut si quis eorū quæ sequuntur se inuicē ex necessitate: alterum petat. vt latus incōmensurable esse diametro: si oporteat ostendere q̄ diameter lateri. ¶ Æqualiter autē & cōtraria petunt ei quod ex principio est. ¶ Nam primo quidē si quis opposita petat secundū affirmationē & negationem. Secundo autē contraria secundū oppositionē. vt bonū & malum idē. Tertio vero si quis vniuersaliter postulans: particulariter petierit contradictionem. Vt si quis fumens contrariorū vnā disciplinā: sanī & ægri alterā esse petat. aut si hoc petens: in vniuersali oppositionē tentet fumere. rursus si quis petat cōtrarium ei, quod ex necessitate accidit p̄ ea quæ posita sunt. & si quis ea quidē non sumat quæ opposita: at alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio. ¶ Differt autē contraria fumere tantillum ab eo quod est in principio. quoniam huius quidē est peccatū ad conclusionē (nā ad illam aspicientes: quod in principio est dicimus petere) cōtraria autē sunt in propositionib⁹ eo q̄ ipsæ aliquo modo se habent ad inuicē. ¶ Ad gymnasiā autē & exercitationem talium orationum primū quidē cōuertere assuescere oportet orationes. ¶ Sic enim & ad id quod dicitur copiosius nos habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes. nā cōuertere est trāssumētē cōclusionem cū reliquis interrogationib⁹ interimere vnū quippiā eorum quæ dicta sunt. necesse enim si conclusio nō est: vnā aliquā interimere propositionum. si quidem omnibus positis necesse erat conclusionem esse. ¶ Ad omnem autem positionem & q̄ sic & q̄ non sic argumentum, considerandum. & cū inueneris: solutionem statim quærendum. ¶ Sic enim simul accidet & ad interrogandum & ad respondendum exerceri. & si ad nullum alium habemus: apud nos ipsos sensim cōparāda sunt quæ attinent ad ipsam positionē argumenta. nam id ad cogendum multam copiam præbet, & ad redarguendum magnum habet adiuuētum quando quispiā promptus est argumentari: & quod

fic & quod non sic. nam ad contraria accidit facere obseruationem: & ad cognitionem & ea (quæ secundū philosophiam est) peritiam posse conspiciere, & conspexisse quæ ab vtraq; accidunt suppositione: nō paruum instrumentū. reliquum enim horum: recte eligere alterū. oportet autē ad id quod tale est: esse bono ingenio. & hoc est secundū veritatem bonum ingenium: posse bene eligere verum, & diffugere falsum. quod qui nati sunt bene, possunt probe facere. nā qui amant, & qui odiunt: quod profertur facile discernūt optimū. ¶ Et ad ea quæ sapissime incidunt problemata: scire oportet orationes, & id maxime de primis positionibus. ¶ Nam in his fastidiunt sæpe qui respondent. ¶ Amplius terminorū copiosos esse oportet: & probabilium & primorū se habere promptos. ¶ Nam per hæc fiunt syllogismi. ¶ Tentandum autē & ea (in quæ sapissime incidūt disputationes) tenere. ¶ Nam quæadmodum in geometria antē opus est circa elemēta exercitātū esse, & in numeris circa capitales prompte se habere: & multū refert ad hoc & alium numerū cognoscere multiplicatū: similiter quoq; & in orationibus promptū esse ad principia & propositiones memoria scire oportet. nam perinde ac in memoriæ sensorio solū: loci positi statim faciūt ipsas res memorare: & hæc faciunt ad ratiocinandū prōptiorem. eo q̄ ad terminatas illas inspiciat secundū numerum. ¶ Propositionemq; cōmunem magis q̄ positionē in memoria ponendum. ¶ Nam principiorum & suppositionū copiosum esse mediocriter: difficile. ¶ Amplius orationē vnā plures facere assuescendum: velut ij qui occultissime abscondūt. ¶ Tale autē erit: si quis quamplurimū abscedat ab affinitate eorū de quibus est oratio. erunt autē potiores orationū vniuersales maxime: quæ id pati possint. vt quoniā non est vna pluriū disciplina. sic enim & in ijs quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & coniugatis est. ¶ Oportet autē & reminisci vniuersales facere orationes: tametsi fuerit disputans particulariter. ¶ Sic enim & plures licet vnā facere: similiter autē & apud rhetores in enthymematibus. ¶ Eundem autē quam maxime fugere: cōtra vniuersale ferre syllogismos. ¶ Et semper oportet considerare orationes: si in pluribus cōmunibus disputantur. ¶ Nam omnes particularēs in vniuersali disputatæ sunt, & inest in particularibus eius quod est vniuersale, demonstratio. eo q̄ non est syllogizare quicquā sine vniuersali. ¶ Exercitatio autē faciendā: inductuarū quidem ad rudem, syllogisticarū autem ad expertum. ¶ Et tentādum accipere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt propositiones: ab ijs vero qui in inductionibus, similitudines. in hoc enim vtriq; exercitati sunt. ¶ Omnino autē exercitationis gratia disceptantibus tentādum asserre, aut syllogismū de aliquo, aut propositionem, aut solutionē, aut instantiam, siue recte quis dicat, siue perperā, vel ipse, vel alter: & ad quippiam vterq;. ¶ Ex his enim facultas. exercitatio autē facultatis gratia. Et maxime circa propositiones & instantias. est enim (vt simpliciter dicam) dialecticus, propositiuus & instantiuus. est autē proponere quidem: vnū facere quæ sunt plura. oportet enim vnū omnino fumere ad quod est oratio. instare autē: quod vnū est, facere plura. nam aut diuidit aut interimit: hoc quidem dans: illud autē non dans, eorum quæ proposita sunt. ¶ Non est autem cum omni disputandū: neq; contra quemlibet exercitādum. ¶ Nam necesse ad aliquos: prauas fieri orationes. ab eo enim qui omnino tentat apparere, diffugiendum. iustum autem omnino tentare syllogismo concludere. veruntamen non pulchrum. eo q̄ non oportet aduersus quoslibet facile consistere. quādoquidem necesse est prauiloquium inde emergere. nam qui exercitati sunt, nō possunt abstinere à disputatione, sine altercatione. ¶ Oportet autem & factas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cum paucissimorum copia eas ad quamplurima vtilis habeamus. illæ vero sunt vniuersales, & ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile est.

Nonagesimus quartus
DeclaratioNonagesimus quintus
DeclaratioNonagesimus sextus
DeclaratioNonagesimus septimus
DeclaratioNonagesimus octauus
DeclaratioNonagesimus nonus
DeclaratioCentesimus
Centesimus primus
DeclaratioCentesimus secundus
Centesimus tertius

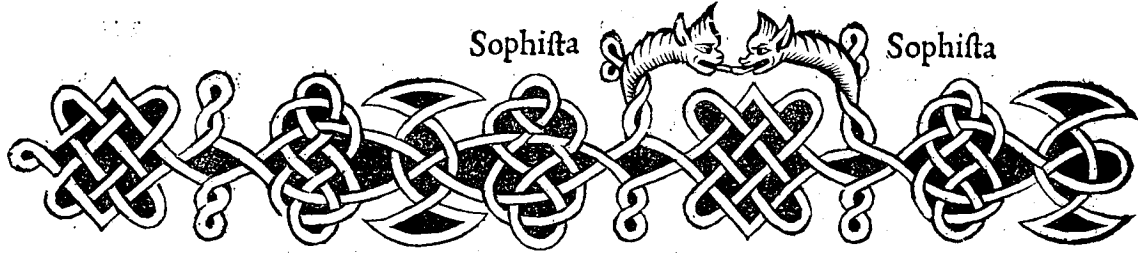
Centesimus quartus

Declaratio

Centesimus quintus
Declaratio

Centesimus sextus

PRIMVS ELENCHORVM SOPHISTICORVM.

PRIMI cap: primi Elenchorū Sophisticorum Aristotelis scholia. Quid intendit. syllogismi æquiuoca diuisio. locus vnus, vnāq; causa captionū apparentiūm; redargutio nū. ¶ 1. De sophisticis autē redargutionibus. redargutio hoc est quod græce ἐλεγχθῆναι elenchus dicitur. & præsentē librum de sophisticis elēchis id est de sophisticis redargutionibus nuncupauit Aristoteles, à principali sine sophistarū. nam tametsi non solum redargutionem, sed & falsum, inopinabile, solœcismum & nugationem intendāt, & de illis in hoc opere determinet Aristoteles: præcipuum tamen quod intendit sophistes, est redargutio. vt patet ex numero 10. non ab re igitur ab illo primo & magis præcipuo sine librū nuncupauit. Et vnicus ac singularis apud Aristotelem hic liber habetur: verū pro consuetudine in duos discreuimus. ¶ Sic & in orationibus: in disputationibus. ¶ 2. Lithargyrina. lithos lapidem significat: & argyros argētum hinc cōpositum nomen est lithargyrus, quasi lapis argēteus. ponit enim Plinius lapidem quē cotulam appellant ementiri argentū: qui olim in Tmolo flumine reperiebatur, nunc vero passim. quem alij heraclīū, alij lydium vocant. ¶ Et felle tincta: aurea. q; felle tincta aurea appareant: probauit noster Iudocus Alosthensis. ¶ 3. Quarum vnus locus aptissimus & publicissimus. Sophistarum duo sunt vniuersales loci. vnus in dictione & alter præter dictionē. speciales autem ob dictionem sex, & præter dictionē septem: vt postea clarius dilucebit. ¶ Quemadmodum ijs qui calculi supputant. Calculi, tesserae, numeri ad supputationum ratiocinia: vt nunc supputatiles nummi. ¶ Id autē non est simile. id scilicet quod accidit in nominibus: in rebus quoq; accidere. & non refertur ad particulam de supputationibus numerorum. ¶ Et illic: in supputationibus.

Quid intendit, & aliquē syllogismum, sophisticum esse. Cap. I.

DE sophisticis autem redargutionibus: & de ijs quæ vidētur redargutiones, sunt autē captiosæ ratiocinationes at nō redargutiones: dicamus oportet, incipiētes secundū naturam à primis. ¶ Quod igitur hi quidem sunt syllogismi, illi autē (cum nō sint) vidētur: manifestum est. ¶ Nam quēadmodum & in alijs id fit per quandam similitudinē: sic & in orationibus se habet. etenim hi quidem habitū probe habēt: illi vero videntur, ex tribu tumentes & componentes seipfos. & pulchri, hi quidem ob pulchritudinem: illi autem videntur, seipfos fucantes. & in inanimatis quoq; similiter. nam & illorum hæc quidem argentum, ista vero aurum re vera sunt: illa nō sunt quidem, apparent autem secundum sensum. vt lithargyrina & stannea: argētea. & felle tincta: aurea. eodem autem modo & syllogismus & redargutio. hæc quidē est: illa vero non est, apparet autem propter imperitiā. nam imperiti velut distantes: à longe speculantur. Nam syllogismus quidem ex quibusdam est positus: vt colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt. redargutio autem syllogismus est, cum contradictione conclusio nis. illi vero id quidem non faciunt. ¶ Videntur autem ob multas causas. quarum vnus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. ¶ Nam quia fieri non potest vt res ipsas ferentes disputemus: sed nominibus pro rebus, vt imur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoque arbitramur accidere. quemadmodum ijs qui calculis supputant. id autem nō est simile. nam nomina quidem finita sunt & orationū multitudo: res vero numero infinitæ sunt. necesse est igitur plura eandem orationem & nomen vnum significare. quemadmodū igitur & illic qui non sunt prompti calculos sustinere à scientibus decipiuntur. eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominū virtutis sunt ignari: per facile captionibus hallucinātur, & ipsi disputantes, & alios audiētes. ob hanc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt: est syllogismus & redargutio apparens, atq; non existens.

Plinius

Intentio

Diuisio
Declaratio

Causa vnus
sophisticarum
redargutio
num.
Declaratio

Secundi cap. scholia. Sophistam imitari sapientem, & quid sophisticæ, & quid sophistes. duo sapientis officia. Sophistam: genus, summamq; disputationū sophisticarum inquirere. genera disputationum. ¶ 4. Et sophista pecuniarum aucupator. id pecuniarū aucupator vno verbo dicit Aristoteles, χρηματιστής quod forte vno verbo diceremus pecuniosus. vnde Plato insectatur sui temporis sophistas, vt Gorgiam, Protagoram & similes: quod cauponarētur philosophiam facerētq; venalem. sed reuera non philosophiam quam promittebant: sed vana & contemptibilia venditabant sophisticata. ¶ 5. Vt vnum ad vnum: hoc est duo. ¶ Hæc autem sunt. hæc scilicet non mentiri in quibus nouit: & posse manifestare mentientem. qui dat orationem; respondet. & eius officium est manifestare mentientem, falsūque dicentem. Qui vero sumit: interrogat, atque argumentatur. & eius officium (modo sophista non fit) non mentiri, falsūque dicere. ¶ 6. Dictarum orationum. dictarum numero 2, apparentium scilicet at non existentium. ¶ Suffragantur: adminiculantur atque profunt. ¶ 7. Et non ex ijs quæ videntur respondententi. Ea quæ videntur respondententi, communia: & quæ seu ita sit siue non, credit vera esse si acceptat: aut falsa, si repudiat. ¶ Quo modo determinatum est in alijs. de demonstratiuis præsertim in libro posteriorum analyticorum. de dialecticis in octo libris topicorum. de tentatiua maxime in octauo illorum. est enim tentatiua dialecticæ pars quædam.

De generibus disputationum.

Cap. I I.

Quoniam autem quibusdam magis operæ precium est videri esse sapientes, quàm esse & non videri (est enim sophisticæ, apparens sapientia nō existens autem, & sophista pecuniarū aucupator ab apparente sapientia & nō existente) manifestum profecto est quoniam necessarium est illis & sapientis opus videri facere magis quàm facere & nō videri. ¶ Est autem (vt vnum ad vnum dicamus) in vnoquoq; opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit: mentientem autem manifestare posse. ¶ Hæc autē sunt, hoc quidem in eo quod potest dare orationem: illud autem in eo quod sumere. ¶ Necessè est igitur illos qui volunt sophisticæ agere: dictarum orationum genus quærere. ¶ Operæ enim precium est eis. nam huiusmodi potestas faciet videri sapientes: cuius sunt desiderium habentes. Quod autem tale orationum genus est, & quod talem appetunt potestatem, illi quos vocamus sophistas: manifestum est. quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero, potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de alijs quæ suffragantur ad hanc artem: nunc dicamus. ¶ Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ. ¶ Et doctrinales quidem sunt quæ ex proprijs principijs cuiusque disciplinæ & non ex ijs quæ videntur respondententi colligunt. nam oportet credere eum qui discit. dialecticæ autē, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum. tentatiuæ vero quæ ex ijs colligunt quæ videntur respondententi, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam. quomodo determinatum est in alijs. porrò contentiosæ: quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticæ. de demonstratiuis autem in analyticis dictum est. de dialecticis vero & tentatiuis in alijs. de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum.

Sophista.
Philosophaster.
Quid sophisticæ.
Quid sophista.
Duo officia sapientis.
Declaratio.

Genera disputationū.
Declaratio.

Tertij cap. scholia. Quot fines intendunt sophistæ. loci redargutionum communes. loci redargutionum propter dictionem. æquiuocatio. amphibolia. compositio. diuisio. accētus. figura dictionis. captiones. quot modis æquiuocationis & amphiboliz. ¶ Captiones: captiosæ, deceptorizque ratiocinationes. quæ quando ducunt ad apparentem contradictionem, Elenchi sophisticæ & captiones redargutionis dicuntur. quando apparenter ad falsum: captiones falsi. quando ad inopinabile: captiones inopinabilis. quando ad solœcismum: solœcismi. & quando ad frequentem eiusdem repetitionem: nugationis. ¶ 8. Coniectant: intendunt. ¶ Aut quod non est, sed quod apparet aut sophistæ intendunt. quod reuera non est redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus aut nugatio. sed potius quod apparet esse aliquid horum. ¶ 10. Quæ propter dictionē faciunt phantasiā: faciunt apparentiam. ¶ 11. Sunt autem propter æquiuocationem. numeri 11, ad 17, inductione monstrant assumptionem syllogismi. qui fidem facit sex numero sophisticos locos esse propter dictionē. ¶ Nam quæ expediunt: bona sunt. pro vocabulo expediunt, Aristoteles habet λέγοντες. quod apud Græcos tria significat καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ σύμφερα, καὶ τὰ ἀναγκαῖα,

& honesta & vitia & necessaria. & expedire propemodum videtur illa tria importare. honestum: vt expedit iustitiam facere. vtile: vt expedit iter agentibus tali victus obseruatione vti. necessarium: ceu expedit vt orta intereant. necessarium enim appellamus: quod ineluctabile est & deuitari nequit. ¶ Surgebat autē sedens. sedens & ægrotans bifariam dicuntur: & qui nunc sedet & qui sedebat, & qui nunc ægrotat & qui ægrotabat. significationem enim eiusmodi participia tenent & præsentis & præteriti imperfecti. neq; id qui satis in grāmaticis sunt instituti: eunt inficias. ¶ 12. καὶ ἄρα ὅτι σιωπῶντα λέγει. Id latina locutio dici non admittit. Nam σιωπῶντα silentem & silentia significare potest. si enim accusatiuus est singularis ἀπὸ τῆ ἀρσενικῆ ὁ σιωπῶν τὸν σιωπῶντα silentem significat. Si vero accusatiuus pluralis ἀπὸ τῆς ἀρσενικῆς τὸ σιωπῶντες τὰ σιωπῶντα significat silentia. Visum igitur est satis vt silentia quam tacentem interpretemur: cum non possit id nobis vocabulum latinum representare eadem, & græcum. quia tacentem oppositum ad loquentem videtur. Silens autem communius: vt res etiam inanimata præsertim quæ natæ sint sonare, silentes dicantur: vt lapis & ferrum. non autem proprie dicantur tacentes. Silere de hominibus: Vergilius, Tum pietate grauem ac meritis, si forte virum quem Conspectere: silent, arrectisque auribus astant.

De inanimitis: idem, In cælum scopuli, quorum sub vertice late Aequora tuta silent.

Quare accommodari ad id potest intelligentia: non autem si tacentem interpretemur. Sed id ex locutione græca melius deprehenditur. ¶ 13. Vt aquila vel canis. Aquila ad auem, & ad imaginem cælestem æquiocum est. Aquila pro aue: Ouidius, Nympha mane: sic agna lupum, sic cerua leonem, Sic aquilam fugiunt penna trepidante columbæ.

Pro imagine cælesti: Manilius, Nunc aquilæ fides referam: quæ parte sinistra Rorantis iuuenis, quem terris sustulit ipsa Fertur: & extentis prædam circumuolat alis. Canis: pro cane domestico animali, & astro, notas habet significationes. ¶ Pro domestico animali: Vergilius, Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos Noram: sic paruis componere magna solebam.

Pro astro: idem, Candidus auratis aperit cum cornibus annum Taurus: & aduerso cedens canis occidit astro. ¶ Quando soliti sumus sic dicere. quando ex significatione propria & impropria prouenit paralogismus atq; captio. solemus enim & oculos arborum & fruticum: hoc est id primū quod germinando emittit, & preciosos lapillos, gemmas appellare. ex hoc igitur modo hunc teximus redargutionis paralogismū: Sūntne gemmæ preciosi lapilli? sic. quid, nunquid in palmitibus preciosi lapilli? non. assumitur: attamen Vergilius inquit, Solstitium pecori defendite: iam venit æstas Torrida, iam læto turgent in palmitibus gemmæ.

Sunt igitur in palmitibus preciosi lapilli. ¶ 14. Non enim idem significat. Cōposita oratio: in qua accusatiuus & infinitiuus simul iunguntur. Diuisa: quando possibile & accusatiuus. Cōpositio. possibile: sedentem ambulare. significatq; quæpiam eiuse rei habere potestatem, vt sedens ambulet: quod impossibile est profecto. Diuisio. possibile sedentem: ambulare. significatq; quod quis cum sedet potestatem habet: vt ambulet. & id verum est. Cōpositio. possibile: non scribentē scribere. id insinuat, vt quis potestatem habeat: vt non scribens scribat. quod esse nequit. Diuisio. possibile nō scribentem: scribere. intelligentia est vt quis non scribens potestatem habeat: vt scribat. & id verū est. cum enim heri aut nudius tertius nihil scripserim: totam tamen diem potestatem habui vt scriberem. Vnde fit vt hæ orationes & similes, cum cōpositionem faciunt aut diuisionē: similes vocabulorum teneant significationes. neq; hæc vocabula possibile, cōtingens, impossibile, necesse: apud Aristotelem quandoq; prima esse nomina, & quandoq; secunda: vt in diuisione, prima: & in cōpositione, secunda (secunda nomina dico: quæ pro solis dictionibus aut orationibus accipiuntur qualia sunt nomen, verbum, dictio, oratio & similia. prima: quæ pro rebus ipsis vt homo, equus, lapis) sed huiusmodi cōmenta neotericorū sunt. Alia exēpla nō magno impediō intelliguntur. ¶ 15. Quod maius sit æquale, probatio, quia maius tantundem æquali & amplius quippiā est. cōposita oratio vera est, diuisa vero falsa. Cōposita. maius tantundem æquali & amplius quippiā est. Diuisa. maius tantundem æquali: & amplius quippiā est, diuisione facta cōmate inter æquali & amplius. Cōpositio vero. ego posui te seruum existentem: liberū. Diuisio falsa. ego posui te seruum: existentem liberū. Superpositio, sit factus de seruo liber. ¶ Quinquaginta virum centū heros liquit Achilles. virū: virorū. carmen est Homeri. πεντηκόντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λῆε δὲ ἄχιλλεύς. Cōpositio vera. quinquaginta: virū centum heros liquit Achilles. Diuisio falsa. quinquaginta virū: centum heros liquit

Achilles. hypothesis, Achilles cētum viros duxit in bellum: quinquaginta amisit. ¶ 16. Vt & poetam defendunt. De Homero loquitur Aristoteles: & eius adducit carmen. item & de insomnio Agamemnonis. Sed quia exempla nequeunt nostris accentibus accommodari: carmina cepimus ex Vergilio, qui Latinorum est Homerus. Seruius pentemimerim & turtur fœmininum ex hoc carmine (nec gemere aëria cessabit turtur ab vltimo) putauit: hallucinatus accentu. rectius forte solum masculinum vt Priscianus & Ouidius, Et varijs albæ iunguntur sæpe columbæ:

Et niger à viridi turtur amatur aue. Luderetur item per accentum: qui quartum pedem huius hexametri (cætera per terras, omnis animalia somno) crederet esse tribrachum. omnis enim accusatiuus pluralis: vltimam diphthongo longat ad græcæ inflexionis imitationem. verum ista nosse: grammaticorum est. ¶ 17. Masculinū interpretatur fœmininum. omnis substantia bona, omnis equus substantia: omnis equus bona. dicendum bonus. Fœmininum masculinum. omnis homo natus ad virtutem, mulier autem homo: mulier igitur natus ad virtutem. dicendum nata. Quod inter hæc est (hoc est neutrum) interpretatur fœmininum. omnis substantia bona, omne animal substantia: omne igitur animal bona. dicendum bonum. ¶ Et alia ceu diuisum est prius: alia prædicamenta. ¶ Valere: sanum esse. & qualitem potius dicit quàm actionem, passionē: vt: quandoquidem sanitas fit qualitas. ¶ Ex his locis: æquiocatione, amphibolia, compositione, diuisione, accentu & figura dictionis.

¶ Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. Cap. III.

8 **R**imum igitur sumendū est quot cōiectant qui in orationibus decertant & coaltercātur. sunt autē hæc quinque numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus, & quintū quod est facere nugari eum qui cōdisputat, hoc autē est frequenter cogere idem dicere. aut quod nō est, sed quod apparet quodq; esse horū. ¶ Nam maxime volunt apparere redarguere. secundū autem: falsum aliquid monstrare. tertium vero: ad hoc quod est inopinabile ducere. quartū solœcismo vti facere. hoc autē est facere secundum locutionē barbarizare ex oratione respondentē. vltimū autē: idem frequenter dicere.

9 **M**odi autē redarguendi sunt duo. nā alij quidem sunt propter dictionē: alij vero extra dictionē. ¶ Sunt autem ea quæ propter dictionem faciūt phantasiā: sex numero. hæc quidē sunt: æquiocatio, amphibolia, cōpositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. huius autē fides: & ea quæ est per inductionē, & syllogismus, & si quæ sumatur alia, & quæ totidem modis: si eisdē nominibus & eisdem orationibus, nō idem significamus. ¶ Sunt autē propter æquiocationem huiusmodi orationes. vt quæ discūt scientes. nam ea quæ memoriæ prodita sunt: discunt

grammatici. discere enim æquiocū est ad intelligere eū qui vtitur disciplina: & ad accipere disciplinā. Et rursus quæ mala bona sunt. nā quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt. duplex enim expediens est: & necessarium quod accidit plerūq; in malis (est enim quoddā malum, necessarium) & bona quoq; expedientia dici mus esse. Amplius autē eundem sedere & stare, & ægrotare & sanū esse. nam qui surgebat stat. & qui sanabatur sanus est. surgebat autē sedens: & sanabatur ægrotans. ægrotatem enim quidlibet facere aut pati, non vnū significat: sed quandoq; quidem qui nunc ægrotat aut sedet, quādoq; autem qui ægrotabat prius. verū tamen sanabatur quidē ægrotans cum ægrotans. sanus est autē non cum ægrotas, sed ægrotans nō nunc sed prius. ¶ Propter autem amphiboliam: sunt orationes tales. velle capere me pugnantes. Et putas ne quod quis cognoscit, id cognoscit. nam & cognoscentē & cognitum cōtingit vt cognoscentem significare hac oratione. Et putas quod quis videt, id videt? videt autem columnā. quare columna

Apparet totidē modis quot modis sex ter redarguitur eisdē nominibus & modis eisdē orationibus non discuntur. Fides per syllogismū. Propositio: elemētum. Assumptionis fides. per inductionem.

Sophistarum fines.

Declaratio.

Loci communes redargutionum. Loci speciales propter dictionem.

Primus. Aequiuocatio. Captiones.

discūt. nam grā sciēs ea quæ me ma tes. moriæ tra tici. dita sunt.

mala. nam bonos viros oportere ex morte nonne pe est necessarium. mala: bona sunt? non

Secundus. Amphibolia. Captiones.

est ne
filētia
dice
re: nō
dicens la
pidem &
ferrū: nō
ne filētia
dicere
est igi
tur si
lentia
dicere

propo
situm
interro
gatio.
Tertius.
Compositio.
Captiones.

Quartus.
Diuisio.

Captiones.
Quintus.
Accentus.
Captiones.

Sextus.
Figura di
ctionis.

videt. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis autem lapidem esse, quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere? duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos qui dicunt filere, illud autem, ea quæ dicuntur. ¶ Sunt autem tres modi secundū æquiocationem & amphiboliam. vnus quidē quādo nomen vel oratio plura significat principaliter. vt aquila vel canis. alius autē quādo soliti fumus sic dicere. tertius vero quādo cōpositum plura significat: separatū vero simpliciter. vt scire literas. nam vtrunque fortasse vnum quidem significat, & scire & literas: ambo autem plura. aut literas ipsas scientiam habere: aut literarū, alium. amphibolia igitur & æquiocatio propter hos modos sunt. ¶ Propter cōpositionem vero huiusmodi sunt. vt possibile est: sedentem ambulare. & non scribentem scribere. non enim idem significat si diuidens quis dicat & componens quod possibile est sedentem ambulare & non scribentem scribere. & hoc identidem si quis componat non scribentem scribere, significabit profecto quod habet potestatem: vt non scribens scribat. si quis autem non componat: quoniam habet potestatem quando non scribit, vt scribat. Et discit nunc literas: si quis dicit quas scit. Amplius quod vnū solum potest ferre: plura potest ferre. ¶ Propter vero diuisionē quod quinq; sunt duo, & tria: paria, & imparia. Et quod maius, æquale. tantundem enim est maius & adhuc amplius. nam eadem oratio: diuisa & composita non idem semper videbitur significare. Vt ego posui te seruū: existentem liberum. Et hoc, quinquaginta virum: centum heros liquit Achilles. ¶ Propter accentum autem: in ijs quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationem. in scripturis autem & poematibus magis. vt poetam defendūt nonnulli aduersus redarguentes quasi hic absurde locutum, Nec gemere acria cessabit turtur ab vlmo. quod pētemimeri vsus sit, & turture foeminino. soluunt enim id accentu: dicentes quod acria accentū finalem longūm habet, & non ad turtur sed ad vlmo vt epithetum debet referri. & id de Niso & Euryalo cum Rutulos vino, somnōque sepultos intellexissent, Cætera per terras, omneis animalia somno Laxabant curas, & corda oblita laborum. Talia igitur propter accentum sunt. ¶ Quæ autem propter figuram dictionis sunt: accidūt quādo non idem vt idem interpretatur. vt masculinū: foemininū. vel foemininum: masculinū. vel quod inter hæc est: alterū horū. vel rursus quale: quātum. vel quantum: quale. vel faciens: patiens. vel dispositū: facere. & alia, ceu diuisum est prius. nam est aliquid quod non est eorum quæ sunt facere: vt corū quæ sunt facere, aliquid dictione significare. vt valere: similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, vel ædificare. quāuis illud quidem quale quid & affectum quodā modo significet: hæc vero facere aliquid. eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones: ex his existunt.

Quarti cap. scholia. Numerus locorum sophisticarum redargutionū extra dictionem. loci, accidens. secundum quid & simpliciter. incitia redargutionis. petitio principij. consequens. non causa vt causa. plures interrogationes vt vna. & captiones. ¶ 19. Accidens: quod sequitur. res: quod antecedit. vt subiectum res est, & antecedit: prædicatum autē accidens: atq; subsequitur. in prædicationibus generum, specierum, differentiarum, terminorum, propriorum, & accidentium communium (vt hominem esse animal, sensibile, susceptiuum disciplinæ, coloratum & Platonem esse hominem) non modo subsequitur vt subiectum id quod prædicatur, & vt materiam forma: sed sequela necessaria, vt ex Topicis cognosci potest. ¶ Vt si Coriscus. ab homine in prima parte intelligatur, ac si particularem habeat intelligentiam. in secunda autem parte ab homine alterum, ac si vniuersalem. nam locutionibus alter ab homine, ab homine alter (sic an non sic dicatur, apud Aristotelem nihil refert) aliquando intelligunt vniuersaliter, vt quod res alia, sed non sit homo. aliquando particulariter, vt quod ab aliquo homine res diuersa sit. & ideo quam velint intelligentiam requirendi sunt: an vniuersaliter an particulariter intelligant. ¶ Eo quod accidit. nam sequitur, Socrates, igitur homo. ¶ Esse quoduis: ab eo quod est esse. esse quoduis: recipere quoduis prædicatum, vt opinabile, vt intelligibile aut aliud quodcunq; parū res

ferre aut nihil videtur imperitis ab eo quod est prædicationē eius quod est esse recipere. ¶ 21. Fuit propter omissionē orationis. sunt propter omissionem alicuius particularum diffinitionis redargutionis. ¶ Nominis, nō synonymi. synonymo hic vtitur pro multiuoco vt vestis & tunica. vt & aliās in Topicis. nam id non sufficit ad contradictionē: sed oportet idē esse nomen (vt homo, homo) atq; rem eādem. ¶ Et similiter: vt idem. nam græce non ἰσμοίως quod proprie similiter significat, sed ἰσούτως quod potius identidem, & vt idem designat. Solent tamē interpretes siue ἰσμοίως siue ἰσούτως promiscue ponere similiter. primum tamen à simili, secundum ab identitate dici videntur. ¶ Trahat autem aliquis hanc. trahat hanc deceptionem ex incitia diffinitionis redargutionis ad eas captiones quæ sunt in dictione. nam in illis non argumētatur ad idem significatum, neq; secundum idem & similiter. quo fit vt hæc deceptio homonyma sit, nūc propter dictionem nunc vero extra dictionē. ¶ 22. Eo q; nō possit quis inspicere idē & diuersum: si est idē ei: quod ab initio positum est an diuersum. si etiā magis aut æque ignotū. ¶ 23. Quod comptus. cōprum pro lasciuie & superfluo se ornate hic ponimus. solēt enim venerei homines circa cultum sui nimīū luxuriare. ¶ Pluribus autem hæc quidem insunt. hæc: comptum esse & errare noctu, quibus non inest prædictum adulter. ¶ 24. Sed solum contrarium vitam. Sed cum solum dicat vitam contrarium morti, mortemq; esse corruptionem, & corruptioni generationem contrarium: accidit illud impossibile. ¶ 25. In aliquibus vero minus. In aliquibus minus est facile videre: plures interrogationes esse.

De locis redargutionū sophisticarum extra dictionē. Cap. IIII.

Arum vero quæ extra dictionem sunt captionū species sunt septem. Vna quidem propter accidens. secūda autem propter id quod simpliciter, vel non simpliciter: sed aliquo modo, aut vbi, aut quando, aut ad aliquid dicitur. tertia autem propter redargutionis ignorantia. quarta vero propter consequens. quinta autem propter id quod est in principio sumere. sexta propter id quod non est causa, vt causam ponere. septima vero propter plures interrogationes vnam facere. ¶ Propter igitur accidens captiones sunt: quando similiter quodcunq; existimabitur rei & accidenti inesse. nam quia multa eidem accidunt: non est necesse omnibus prædicatis & ei de quo prædicatur, illa omnia inesse. nam omnia sic erunt eadem quemadmodū sophista dicunt. vt si Coriscus est alter ab homine: ipse est alter à se. est enim homo. aut si à Socrate alter, Socrates autem homo: ab homine alterum dicunt esse confessum. eo q; accidit (à quo dixit alterum esse) hunc esse hominē. ¶ Propter id autem q; hoc quidem simpliciter, illud autē aliquo modo & non præcipue: quando quod in parte dicitur, vt simpliciter dictum sumitur. vt si non ens est opinabile: q; non ens est. non enim est idem esse quiduis, & esse simpliciter. Aut rursus quoniam quod est non est: si eorū quæ sunt quippiam non est. vt si non est homo. nam nō idem est non esse quiduis & nō esse simpliciter: apparet autē. eo q; perquam propinquum est dictione, & parū differat esse quiduis ab eo quod est esse: & nō esse quiduis ab eo quod est non esse. Similiter autē propter id quod est aliquo modo & simpliciter. vt si Indus cum sit totus niger, albus est dentibus: albus igitur & nō albus est. Aut si ambo aliquo modo: quod simul cōtraria inerunt. tale autē in quibusdam quidem, cuiuslibet facile est considerare. vt si sumens Æthiopem nigrum esse: dentibus dicat q; albus. si ergo ibi albus, quod niger & non niger putabit disputasse syllogistice cum perfecit interrogationē. in quibusdam vero latet frequenter: in quibuscunq; cum aliquo modo dicatur, simpliciter videtur sequi. & in quibuscunq; non facile est cōsiderare vtrum eorū præcipue sit assignandū. fit autē tale in quibuscunq; similiter sunt opposita. nam videntur aut ambo aut neutrum dandum esse, simpliciter prædicari. vt si dimidiū quidem album, dimidium vero nigrum: vtrū album an nigrum? ¶ Quæ autē sunt propter id q; non determinatur quid est syllogismus aut quid redargutio: fuit propter omissionē orationis. nam redargutio est cōtradictio vnus & eiusdem, non nominis sed rei, & nominis nō synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt ex necessitate, non cōnumerato eo quod erat in principio, secundū idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. hoc autem modo fieri potest vt quis falsum dicat de aliquo. quidam autem

Loci species extra dictionem.

Primus. Accidens.

Captiones.

Secundus. Secundum quid & simpliciter. Captiones.

Tertius. Incitia redargutiois. Quid redargutio.

Captiones. omittentes aliquid eorum quæ dicta sunt, apparēt redarguere. vt quòd idem duplum & nō duplum. nam duo vnus quidē dupla. tria autē non dupla. Aut si eiusdem idem duplum & non duplū: sed nō secundū idem. nam secundū longitudinem duplum: secundū latitudinē non duplum. Aut si eiusdem & secundū idem & similiter, sed non simul. quare est apparens redargutio. trahat autem aliquis hanc: & in eas quæ sunt propter dictionem. ¶ Quæ autem propter id quod in principio erat sumitur: fiunt quidē sic & tot modis quot modis contingit quod in principio est petere. videntur autem redarguere: eo quod non possit quis inspice re idem & diuersum. ¶ Quæ vero propter consequens est redargutio: ideo est quod putent conuerti consequentiam. nam si cum hoc est, ex necessitate illud sit: & cum illud est, putant & alterum esse ex necessitate. vnde & (quæ ob opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt. nam sæpe esse mel, fel suspicati sunt: eo quòd sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri: etiam si sit madida, opinantur pluuisse. id autem non necessariū est. In rhetoricis quidem quæ secundū signum fiunt demonstrationes: ex consequentibus sunt. nam volentes ostendere quod adulter: quod consequens est accipiunt, quòd comptus, aut quod videtur noctu errabundus. pluribus autē hæc quidem insunt: prædicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis: vt est Melissi oratio quòd infinitū est vniuersum. sumens autem vniuersum ingenitum (nam ex nihilo nihil fieri) quod autē factum est ex principio fieri. si igitur non factum est: principium non habet vniuersum. quare infinitum. non necesse est autem hoc accidere. nō enim si omne quod factum est, principium habet: etiam quicquid principium habet, factum est. quæadmodum neque si febris, calidus: etiam calidum necesse est febrere. ¶ Quæ vero propter non causam vt causam: cum assumitur quod non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio. accidit autem tale, ad impossibile syllogismis. necessariū enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ posita sunt. si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus ad id ad quod accidit impossibile: videbitur propter id sæpe fieri redargutio. vt quòd non est anima, & vita idem. nam si generatio corruptioni est contrarium: & alicui corruptioni erit quædam generatio contrarium. mors autem corruptio quædam & contrariū vitæ. quare vita generatio, & viuere generari. hoc autem impossibile. non ergo idem anima & vita. nequaquam collectum est. nam accidit (tamen si quispiam non idem dicat vitam & animam) impossibile. sed solum, contrariū vitam quidem morti cum sit corruptio: corruptioni autē generationem. incollectiles igitur simpliciter nō sunt huiusmodi orationes: sed ad propositū incollectiles. & latet plerumque nō minus ipsos interrogantes quod tale est. propter igitur consequens & propter non causam orationes huiusmodi sunt. ¶ Quæ autē propter id quod est duas interrogationes vnam facere: quando latet plures esse, & perinde ac vna sit, assignatur responsio vna. In aliquibus autē facile est videre quod plures & quòd nō danda vna responsio. vt vtrum terra mare est an cælum? in aliquibus vero minus: & quasi vna sit, aut contentur (eo quòd nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui videntur. vt putas hic & hic est homo: quare cum aliquis percussit hūc & hunc: percutiet hominem & nō homines. Aut rursus quorum hæc sunt quidem bona, illa autem non bona: omnia hæc bona an non bona: nam vtrūuis dixerit: est quidem vt aut redargutionē aut falsum apparens videatur facere. nam dicere eorū quæ non bona sunt aliquid esse bonum, aut eorum quæ bona sunt non bonum: falsum. Quandoque autem assumptis quibusdam, redargutio etiā fiet vera. vt si quis cōcedat similiter & vnum & plura dici alba, & nuda, & cæca. nam si cæcū est quod non habet visum, natum tamen habere: & cæca erunt quæ non habent visum, nata autem habere. quādo igitur hoc quidem habet visum, illud autem non habet: ambo erunt vel videntia, vel cæca. quod est impossibile.

QVinti cap. scholia. Captiosas ratiocinationes & redargutiones sophisticas omnes, in redargutionis inscitiam reuocari posse: id in ijs quæ sunt in dictione euenire. id in accidente. in eo quod simpliciter. in speciali redargutionis inscitia. in consequente. in nō causa. in pluribus interrogationibus captiones. ¶ 26. His qui hanc principium faciunt: ijs qui ignorantiam redargutionis fundamentū ponunt omnium redargutionum. ¶ Atque nō apparens. nā oportet conclusionem nō in fallaci apparentia: sed in veritate accidere. ¶ 27. Nam earum quæ sunt in dictione: earum apparētium redargutionum. ¶ Consuetum enim id, omnia vt & illud quippiā significare. hoc est solitum est id omnia prædicta significare vt & illud quoduis: id est significare vni significatum. sicut & alterum quippiā. ¶ 28. Non enim si cum hæc sint, necesse est illud esse. vt cum sint hæc, omne dulce lapidum, & mel omne, dulce: necessario euenit vt mel omne, sit lapidum. & quāquam omne mel sit flauum: nō oportet ex necessitate syllogismo, conuenire accidenti flauo quod rei subiectæ melli cōueniebat. nō enim fit syllogismo, si omne dulce lapidum, & mel omne dulce: flauum ex necessitate esse lapidum. ¶ Nā verum est & illud: scilicet quod vestis, si verum est quod tunica. ¶ Neque si triangulus. si putetur quia triangulo conuenit habere tres duobus rectis æquos quæ triangulus, & triangulus est figura, idcirco figuræ quæ figura conuenire tres duobus rectis æquos habere, accidentis captio est. Qui vero non possunt diuidere: qui nō possunt distinguere atque discernere captiones accidentis à bonis syllogismis, verisquæ redargutionibus. ¶ 30. Manifestissimæ autē: hæc captiones dictæ sunt secundum ignorantiam redargutionis, & præcipue omittunt aliquā particulam, secundum idem, ad idem, vt idem & in eodem tempore. ¶ 32. Nam consequens accidit. Accidere cōmunius est hoc in loco quæ consequens. nam id dicitur consequens: quod cum sequatur non recurrit, atque idcirco captio provenit, quod ipsum conuertitur. ¶ Differt autem ab accidente: quoniam accidens quidem est in vno solo sumere. Fieri potest vt accidens: vno solo antecedente sumatur. vt id flauum est: igitur mel. nō tamen id oportet. nam quādo in duplici accipitur: nihilominus est accidens. sed consequens semper in duplici sumitur. vt si est mel, est flauum. igitur si flauum, mel. quare omnis apparens redargutio, captioque propter consequens: eadem est & propter accidens. at contra non fit vt omnis propter accidens: eadem sit & propter consequens. ¶ Quæ vni & eidem sunt eadem, & sibinūcem eadem esse: si de re singulari intellectum petatur, non facit deceptionem. at si cōmunibus rebus applicatum petatur: errorem facit. Cōmunes res appello quæ cōmunibus, vniuersalibusque notionibus designantur. vt nix eadem albo & cygnus idem albo: attamen non idcirco, quod nix & cygnus eadem albo, inter se sint eadem. ¶ Aut æqualia fieri & eandem magnitudinem accipere. quæ eandem magnitudinem accipiunt æqualia fiunt: at contra non oportet. nam à maiore, detracta parte qua minorem superabat magnitudinem, æqualia fiunt: attamen non æqualem magnitudinem accipiunt. id enim nō accipit: à quo quicquid detrahitur. ¶ 33. Manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia est. quod hæc captio plurium interrogationum cōprehenditur in ignorantia redargutionis. & qui ad plures interrogationes respondet vt ad vnā: erit in eum redargutio. at si non dederit vt ad vnam, sed appareat: erit apparens redargutio. ¶ Quare omnes loci: sex scilicet propter dictionem & septem extra dictionem comprehenduntur atque proueniunt ex inscitia elenchi. ¶ Quod erat proprium redargutionis. quod, scilicet contradictio non emēta ac apparens, sed re vera. ¶ Propter syllogismi terminum: propter syllogismi diffinitionem, quòd ignoretur, quòdque ea non bene vtatur.

¶ Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Cap. V.

26 **A**Vt igitur sic diuidendum apparētes syllogismos & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam ijs qui hanc principium faciunt. fieri enim potest vt omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis diffinitionē. Primum quidē si incollectiles fuerint. oportet enim ex ijs quæ posita sunt: accidere conclusionē, & (vt ita dicā) ex necessitate, atque non apparere. ¶ Deinde & secundum partes diffinitionis. nā earum quæ sunt in dictione hæc quidem sunt propter duplex vt æquiuocatio, & oratio, & similis figura. consuetū enim id, omnia, vt & illud quippiā significare. cōpositio autē & diuisio & accentus: eo quod non eadem est oratio aut nomen quod differens. oportebat autē & id esse quemadmodū & rem eandem: si debebat redargutio vel syllogismus esse. vt si tunica: nō vestis syllogizetur, sed tunica. nā verum est & illud: sed non syllogizatum est. sed adhuc interrogatione indiget quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. ¶ Quæ vero secundum accidens diffinito syllogismo manifestæ fiunt. nā eandem diffinitionē oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem. nam redargutio syllogismus est contradictionis. si igitur nō est syllogismus accidentis: nō fit redargutio. nō enim si cum hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album: necesse

Redargutiones in dictione.

Accidens.

est album esse propter syllogismum. neq; si triagulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figurā esse, vel primum, vel principium: q̄ figura, vel primū vel principium tale est. nā nō quatenus figura, vel primū vel principium: sed quatenus triagulus demonstratio. similiter & in alijs. quare si redargutio syllogismus quidā: nō erit quæ secundū accidens, redargutio. Verū propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redarguunt. nam secundū accidens syllogismus faciunt cōtra sapientes. qui vero nō possunt diuidere: aut interrogati cōcedunt, aut cū nō dant, arbitrātur dedisse. ¶ Quæ vero propter id q̄ aliquo modo 29 & simpliciter: quoniā nō de eodē affirmatio & negatio est. nā aliquo modo albi, aliquo modo nō albū: & simpliciter albi, simpliciter nō albū negatio est. si igitur cū dat aliquo modo esse albū, quis vt simpliciter dictū accipit: nō facit redargutionem. apparet autē propter ignorantia ipsius, quid est redargutio. ¶ Manifestis 30 simæ autē oīm: quæ prius dictæ sunt ppter redargutionis diffinitionē. quare & sic nuncupatæ sunt. nā propter rationis omissionē phantasia fit. & diuisis hoc pacto, cōmune in oībus his ponendum est orationis omisso. ¶ Quæ vero ppter id 31 q̄ sumitur quod erat in principio, & nō causa vt causa ponitur: manifestæ sunt p diffinitionem. nā oportet conclusionē accidere eo q̄ hæc sunt: quod nō erat in nō causis. & rursus nō connumerato eo quod erat in principio: quod nō habent 32 eæ quæ sunt ppter petitionem eius quod in principio. ¶ Quæ vero propter consequens: particula sunt accidentis. nā cōsequens accidit. differt autē ab accidente. quoniā accidens quidē est in vno solo sumere. vt idem esse flauum & mel, & album & cygnum. quod autem propter cōsequens: semp̄ in pluribus. nā quæ vni & eidem sunt eadē, & sibi inuicem postulātur esse eadem: propter quod fit eā quæ propter consequens redargutio. est autē non omnino verū. vt si sit albū secundū accidens. nā & nix & cygnus albo idem. aut rursus in Melissi oratione idē esse accipit factum esse, & principium habere. aut æqualia fieri: & eandē magnitudinem accipere. quoniā enim principium habet quod factū est: & quod habet principium, factum esse postulat tanq̄ ambo eadem sint, eo q̄ principium habent factum esse & finitum. similiter autē & in ijs quæ æqualia facta sunt, si eādē magnitudinem & vnā sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt eādē & vnā magnitudinem sumunt. quare cōsequens sumit. q̄ igitur ppter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & q̄ ea quæ est propter cō 33 sequens. inspiciendum autem est id & aliās. ¶ Quæ vero propter id quod est plures interrogationes vt vnā facere: in eo sunt q̄ nō enucleamus siue nō diuidim⁹ propositionis orationem. nā propositio vnū de vno est. nā idem terminus vnus solius rei, & simpliciter rei. vt hoīs, & vnus solius hoīs. similiter autē & in alijs. si igitur vna propositio est, quæ vnū de vno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. atqui quoniā syllogismus ex ppositionibus est, redargutio autē syllogismus: & redargutio erit ex ppositionib⁹. si igitur propositio vnū de vno: manifestum quoniā & hæc in redargutionis ignorantia. nā apparet esse propositio: quæ nō est propositio. si itaq; dedit responsionem vt ad vnā interrogationē: erit redargutio. si autem non dederit sed apparet: apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam. qui quidem dicti sunt propter dictionem: quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis. alij autem propter syllogismi terminum.

Sexti cap. scholia. Cur deceptiones in æquiocatione & amphibolia. in compositione & diuisione. in accentu. in figura dictionis. in accidente. consequente. inscitia redargutionis. petitione principij. non causa, & pluribus interrogationibus. cur captionibus in dictione magis cum alijs differendo decipimur. ¶ 34. Deceptio autem fit in ijs quidem quæ propter æquiocationem & orationem. in ijs captionibus quæ sunt propter æquiocationem & amphiboliam. ¶ 36. Intensa & remissa oratio: acuta & grauis. nam acuta intenditur, grauis remittitur. ¶ 38. Hic locus ponendus: hoc præceptum, documentumque. ¶ 40. Amplius & in multis apparet. vt homo non separatur à risibili: neque risibile ab homine. & id quoties æqua sunt: quod antecedit & quod sequitur. Sed quanquā homo non separetur ab animali, animal tamen ab

homine separatur. Quapropter cum petunt si hoc ab altero non separatur, neq; alterum ab hoc: si id petunt de æquis & conuertibilibus, illis dandum est. si autem de inæqualibus, vt de homine & animali: illud refutandum. alioqui captio propter consequens, specialiter emerget: generali etiam nuncupatione, & propter accidentis. ¶ 41. Et in ijs quæ sunt propter omissionem orationis: quæ sunt propter omissionem particularum, ad idem, secundum idem, similiter, & in eodem tempore, diffinitionis redargutionis. ¶ 42. Propter prædictam causam. quia parum differre videntur non causæ: & causæ. & interrogationes plures: & vna interrogatio.

¶ Causæ deceptionum, captionum sophisticarum.

Cap. VI.

- 34 **D**eceptio autem fit in ijs quidem quæ propter æquiocationem & orationem eo q̄ non potest quis diuidere: id quod multipliciter dicitur. Deceptio, Aequiocationis, Amphiboliz, Compositionis, Diuisionis, Accentus.
- 35 nam quædā non est prōptum diuidere: vt vnum & ens & idem. ¶ In ijs autem quæ sunt propter cōpositionem & diuisionem: eo q̄ nihil putatur differre cōposita & diuisa oratio, ceu euenit in plurimis. ¶ Similiter autē & in ijs quæ sunt propter accentum. non enim aliud videtur significare intensa & remissa oratio in aliquo: aut non in pluribus. ¶ Earum vero quæ sunt propter figurā: ob similitudinē dictionis. difficile est enim diuidere: quæ similiter & quæ aliter dicuntur. nā ferme qui hoc potest facere in procinctu est vt videat verū. maxime autem sciet innuere: q̄ omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur id ipsum aliquid esse & vt vnum intelligimus. nā vnum & substantiam maxime videtur sequi id quod est aliquid & ens. ¶ Quare in ijs quæ sunt propter dictionem hic locus ponendus. primum quidem magis deceptio aggignitur in ijs qui cum alijs considerant, q̄ qui per seipsos. nam ea quæ cum alio est consideratio: per orationem est. quæ autem per seipsos: non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit: quando in oratione facit considerationem. præterea deceptio quidem ex similitudine: similitudo autem ex dictione. ¶ In ijs autem quæ sunt propter accidentis: eo quod non potest diiudicare idem & diuersum, & vnum & multa. neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accident. ¶ Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt. pars enim quædam accidentis: est consequens. Amplius & in multis apparet & postulatur hoc pacto: si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. ¶ In ijs vero quæ sunt propter omissionē orationis, & in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter: eo quod propter parum deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc: vniuersaliter concedimus. ¶ Similiter autem & in ijs quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, & quæcunq; plures interrogationes vt vnam faciunt. in omnibus enim his est deceptio: ob id quod propter parum. nam non exacte discernimus: neq; propositionis, neq; syllogismi terminum, propter prædictam causam. Figuræ dictionis. Figuræ dictionis, fallaciæ in dictione. Accidentis. Consequentis. Ignorantiæ redargutionis. Secundum quid & simpliciter. Petitionis principij. Non causæ vt causæ. Secundum plures in interrogationes vt vnā.

Septimi cap. scholia. Captiones ad falsum ducentes ex eisdem locis pendere vt sophisticæ redargutiones, rationes tres. sophisticam redargutionē & apparentem, ad aliquem solum redargutionem & syllogismū esse. ¶ Esto sophista redargutio ad aliquem sit redargutio: nō tamen accidit, vt sit redargutio. sed hallucinatio est: à secundū quid ad simpliciter. ¶ 43. Non existentem quidem. est existēs aut syllogismus, aut redargutio: quādo colligit, neq; illationis legem omittit. sed apparenter accommodatur: quādo probationis lege omissa, in probatione deficit. quod vel maxime fit in captionibus petitionis principij. ¶ Sunt autem illæ quæ nō secundum rem redarguunt: illæ redargutiones. ¶ Sophisticæ autem redargutiones. Id interest inter redargutiones dialectici si quando periculum facit & redarguit, & inter eas quæ sunt sophisticæ: q̄ dialecticus docet & manifestum facit id etiam falsum esse si forte concluderit, & respondens ignorarit. At sophista si falsum concludit, & id ignorat respondens: neq; manifestat, sed gaudet eum falsis pro veris inuoluere. seductionis enim & errorum est amator, & è castris amatorum veritatis, transfuga. Contra quos falsis, nequicquam pugnat in armis: Dyscolus, importunus, iners, clamoris amator. ¶ 44. Vt in ijs quæ sunt in ijs captionibus. ¶ 45. Vt quod propter non accidens: propter orationē quæ ad impossibile. id dictum est pro captionibus fallaciæ deceptionisq; non causæ vt causæ. quia credunt illud quod non accidit, quodque non sequitur: accidere, atque sequi propter eam orationem quæ est ad impossibile.

Vnde sunt sophisticæ syllogismi.

Quoniam autem habemus propter quæcunq; sunt apparatus syllogismi: habemus & propter quæcunq; sunt sophisticæ syllogismi, & redargutiones. dico autem sophisticam redargutionem & syllogismum, non solum apparentem syllogismum aut redargutionem non existentem quidem: sed & existentem quidem, at apparenter accommodata rei. sunt autem illæ quæ non secundum rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes: quod quidem erat proprium tentatiue. est autem tentatiua, pars dialecticæ. illa autem potest syllogizare falsum: propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones tametsi colligant contradictionem: non faciunt manifestum, si ignorat. nam & scientem impediunt hisce orationibus. Quod autem illas habeamus: hac via manifestum est. nam propter quæcunq; apparet audientibus ut interrogata syllogizare: propter hæc & respondentem utique videat. quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua. nam quod non interrogatus arbitrat dedit: & interrogatus quoque ponet. Verum in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum. ut in ijs quæ sunt secundum dictionem, & solœcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt: manifestum est quod propter tot erunt & falsorum syllogismi, propter quot & apparens redargutio. apparatus autem propter particulas veri. nam cum quodcumque defuerit: apparebit redargutio. ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impossibile. & quæ duas interrogationes ut vnâ facit: propter propositionem. & per eo quod per se: quod propter accidens. & huius particula: quod propter consequens. amplius non in re: sed in oratione accidere. deinde per vniuersalem contradictionem, & secundum idem, & ad idem, & similiter: propter id quod in aliquo, vel propter vnuquodque horum peccat. amplius propter id quod est non connumerato eo quod in principio: quod in principio sumere. quare habemus secundum quot sunt captiosæ ratiocinationes. nam secundum plura non erunt: secundum autem ea quæ dicta sunt, erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem: & syllogismus similiter. Nam si non sumat id quidem quod est propter æquiuocum vnum significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in alijs similiter: neque syllogismi, neque redargutiones erunt, neque simpliciter, neque ad eum qui interrogatur. si autem sumant: ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt. non enim vnum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

Octauo cap. scholia. Veræ redargutiones innumeræ. apparatus identidem innumeræ. apparatus sophisticæ redargutiones secundum locos dialecticos & communes sumendæ. quod diluendæ. quod dialectici est posse sumere. vnde & veræ & apparatus redargutiones fiunt. Nam infinitæ fortasse scientiæ. id de partialibus intelligitur scientijs. vnaquæque enim conclusio quæ demonstratione colligitur: scientiâ aggenerat. Nam illarum instantiæ: obiectiones, refutationes. Obijciunt enim ac refellunt dialectici ex communibus principijs: si quid perperam est dictum. Habemus autem propter quæcunq;. summam scilicet & in vniuersali: sex propter dictionem, & septem extra. Sed talibus. ignaris scilicet orationes falsas ac apparatus a veris discernere. Infinita enim sunt si quis consideret illa secundum quæcunq; apparent quibuslibet. si quis considerare moliat in particulari illa omnia secundum quæ cuius apparatus: non autem si summam consideretur ut in superiore scholio dictum est. Quare manifestum est quoniam dialectici est. nam eiusdem artificis est: in ijs quæ considerat, rectum & obliquum cognoscere. ut grammatice latine locutionem, & barbaram solœcisticamque, sese latinam emittentem.

De veris & falsis redargutionibus.

Veræ redargutiones, innumeræ.

Propter quæcunq; autem redarguunt qui redargutionibus vtuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia. id autem non vnius artis. nam infinitæ fortasse sunt scientiæ. quare manifestum: quoniam & demonstrationes, & redargutiones quidem sunt, & vere. nam quæcunq; est demonstrare: est & redarguere eum qui ponet contradictionem veri. ut si commensurabilem diametrum posuerit: redarguet quis demonstratione, quod incommensurabilis. quare omnium oportebit esse scium. nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ denique

48 propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum vnâquæque artem est falsus syllogismus. ut secundum geometriam geometricus: & secundum medicinam medicinalis. dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur quod non omnium redargutionum: sed earum quæ sunt secundum dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam. & eam quidem quæ est secundum vnâquæque disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cum non est, apparet: siue cum est, & quare est. eam autem quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens: dialecticorum. nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet: habebimus ex quibus redargutiones. redargutio namque est syllogismus contradictionis. quare aut vnus, aut duo syllogismi contradictionis: redargutio est. Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiusmodi sunt. si autem hæc habemus, & solutiones habemus. nam illarum instantiæ: solutiones sunt. habemus autem propter quæcunq; & apparentes fiunt: apparentes autem non cuiuslibet, sed talibus. infinita enim sunt si quis consideret illa, secundum quæcunq; apparent quibuslibet. Quare manifestum est quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunq; fit per communia, vel quæ est redargutio, vel quæ apparet redargutio, vel dialectica, vel apparens dialectica, vel tentatiua.

Non cap. scholia. Orationes ad nomen & ad intellectum reipsa non differentes. syllogismus prior redargutione. apparentium redargutionum causæ, in syllogismo, aut in contradictione, aut in vtroque. non diuersum genus orationum ad intellectum, quæ non sint ad nomen. non æquum ut respondens petat proposita distingui. Syllogismi nomen: ad alias argumentationum species extendimus. Non vtitur nomine (qui putat interrogare) eo: ea re ad quam respondens admisit orationem. Primum igitur huiusmodi circa orationes est ad nomen & ad intellectum. in orationibus quæ plura significant est differere ad nomen & ad intellectum. ad nomen quidem, quando is qui interrogat & is qui respondet, intelligentiam suam non ad idem significatum accommodant: ad intellectum vero, quando prorsus ad idem accommodant. Quare oportet de syllogismo prius quam de falsa redargutione. nam syllogismus prior est apparenti syllogismo, ut verum prius falso: & apparens syllogismus prior apparenti, falsamque redargutionem: ut genus prius est specie. multo igitur syllogismus prior falsa redargutione. quare & eius determinatio prior. Quod non habet aliquis dare. an quis dat quod non habet? non. aliquis dat vnum solum denarium: non habet autem vnum solum denarium. quod igitur non habet: dat. neque colligit, neque recte contradicit. Et de eo quod est Homeri poema. omnis circulus est figura. poema Homeri, circulus est. poema igitur Homeri, figura. Poema, fortasse circulus appellatur: cum ab eodem versu incipit & in eundem desinit, quos & intercalares dicunt. quale id est apud Vergilium,

Vergilius.

Ducite ab vrbe domum mea carmina: ducite Daphnim.
 Limus ut hic durefcit, & hæc ut cera liquefcit
 Vno, eodemque igni: sic nostro Daphnis amore.
 Sparge molam: & fragiles incende bitumine lauros.
 Daphnis me malus vrit: ego hanc in Daphnide laurum.
 Ducite ab vrbe domum mea carmina, ducite Daphnim.
 Et dedit non ut eam figuram de qua concludebat. & concessit non ut significat eam figuram de qua qui argumentabatur, concludebat habere tres duobus rectis æquos: ut si pro delto cælesti triangulo, aut per numero ut monade, ternario, aut fenario: qui trianguli sunt apud arithmeticos. Eum, qui non dat diuisionem. sunt qui non dant diuisionem: quod nullum vocabulum anceps ambiguumque dicitur sed Diodorus cronus. aut qui dicunt quidem (ut Chrysippus qui omne vocabulum anceps dicebat) vt diuisionis omnem partem refutant. Ut putas equales sunt vnitates binarijs, in quaternario: ut sunt a b c d quatuor vnitates. binarius vnus est a b, secundus c d, tertius a c, quartus b d. veruntamen sunt duo duntaxat incommunicates a b, & c d. duo autem a c, & b d comunicant, suntque alijs duobus inexistentes. Illum autem interrogare. neque dialectici tentantis, neque sophisticæ interrogantis est docere: sed eius est interrogare, non autem respondentis.

Orationes: ad nomen & ad intellectum non bene diduci. Cap. IX.

Non est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse: has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diuersas vero ad intellectum & non easdem. quid enim est non ad intellectum: nisi quando non vtitur nomine (qui putat interrogare) eo ad quod is qui interrogatus est dedit? idem

Ad nomen & ad intellectum

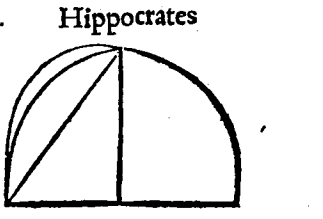
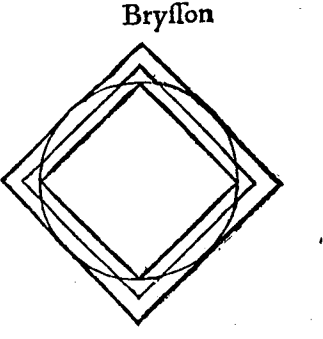
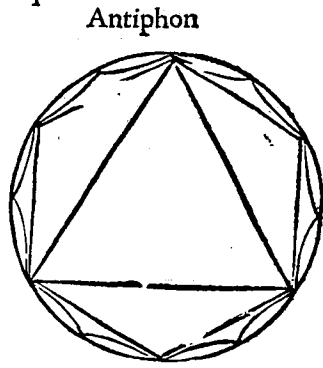
autem id est & ad nomen. & ad intellectum autem: quādo ad quod dedit intel-
 ligens. si autem aliquis (plura significante nomine) vnum putet significare & in-
 terrogans, & interrogatus (vt forte ens & vñ plura significāt. sed & respondens
 & interrogans Zeno vnum putans esse interrogauit, & est oratio quod vnum,
 omnia) hęc ad nomen est: aut ad intellectum interrogantis disputata. si vero
 aliquis multa putet significare: manifestum q̄ oratio illa non est ad intellectum.
 primum igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen & ad intellectum: quæ-
 cunq; plura significant. deinde circa quamlibet est. nā non in oratione est ad in-
 tellectum esse: sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dan-
 tur. deinde ad omnem contingit omnes eas esse. nam esse ad nomen: hoc in loco
 est esse non ad intellectum. nā si non omnes: erunt quædā aliæ quæ neq; ad no-
 men, neq; ad intellectum: illi vero dicunt omnes: & diuidunt vel ad nomen, vel
 ad intellectum esse omnes. alias autem non. Attamen quicunq; sunt syllogismi
 propter id quod multipliciter: horum aliqui sunt secundum nomen. nā absurde
 dicatur secundum nomen esse omnes, qui sunt propter dictionē. sed sunt quæ-
 dam captiones non in eo q̄ respondens ad eas se habeat aliquo modo: sed quia
 talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet. ¶ Et omnino in-
 conueniens est de redargutione differere, & nō prius de syllogismo. nam redar-
 gutio syllogismus est. quare oportet & de syllogismo prius: q̄ de falsa redargu-
 tione. nā talis redargutio, apprensus syllogismus contradictionis. ¶ Quare aut in
 syllogismo erit causa, aut in cōtradictione (nā adiungere oportet cōtradictionē)
 quandoq; autem in vtroq; erit apprensus redargutio. est autem de eo quod est si-
 lentia dicere: in contradictione, non in syllogismo. De eo autem quod est quod
 nō habet aliquis, dare: in vtriusq; de eo vero quod est q̄ Homeri poema est figu-
 ra, per circulum: in syllogismo. quæ autem in neutro est: verus est syllogismus.
 ¶ Verum vnde sermo prouenit reuertamur. vtrum quæ in disciplinis sunt ora-
 tiones ad intellectum sint, an non? & si cui videtur plura significare triangulus,
 & dedit nō vt eam figurā de qua concludebat quoniā duo recti: vtrum ad intel-
 lectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidē significat nomen, ille
 autem non intelligit, neq; putat quo modo is non ad intellectum disputat? aut
 quomodo oportet interrogare, eum qui nō dat diuisionem? siue interroget ali-
 quis si est silentia dicere an non? an est quidem vt non: an est vt sic? si autem dat
 aliquis nullo modo, ille autem disputat: vtrum nō ad intellectum disputat, quā
 oratio videatur earum esse quæ ad nomen sunt? Non igitur est genus aliquod
 orationum ad intellectum: sed illæ quidem ad nomen sunt. & huiusmodi, non
 omnes: non q̄ redargutiones, sed neq; apparentes redargutiones. Nam sunt & nō
 propter dictionem apparentes redargutiones. vt quæ propter accidens, & reli-
 quæ. ¶ Si autem postulet diuidendum, q̄ dico quidem silentia dicere: hęc autem
 sic, illa vero non sic. id profecto primum, absurdum postulare. nā quandoq; non
 videtur interrogatum multipliciter se habere. atqui impossibile est diuidere, qui
 non putat. Deinde docere: quid aliud erit? manifestum enim faciet quoniam pa-
 cto se habet, ei: qui neq; considerat, neq; scit, neq; opinatur q̄ aliter dicitur. quia
 & in non duplicibus quid prohibet hoc facere. vt putas æquales sunt vnitates bi-
 narijs: in quaternarijs: sunt autem binarij hi quidem inexistentes: illi autem nō
 sic. vt putas contrariorum vna est disciplina an non? sunt autem contraria hęc
 quidem nota: illa autem ignota. quare videtur ignorare qui hoc postulat, quod
 aliud est docere q̄ disputare: & q̄ oportet quidem docentem non interrogare,
 sed eum manifesta facere: illum autem interrogare.

Syllogismus
 redargutio-
 ne prior.
 Redargutio
 num causā.

D Ecimi cap. scholia. Dialecticus tentatiuus interrogans petit aut concedere, aut negare. quo dialecticus & sophista differunt. syllogismus cōtētiōsus pariter & sophisticus vn̄ circa indeterminata & quæ nulli⁹ sunt determinati generis, alius circa ea quæ determinati sunt generis. quo differunt cōtētiōsi & sophistæ. re ipsa cōtētiōsi sophistæ, & oratio contentiosa sophisticæ: sed alia aliāq; ratione. quo modo contentiosa oratio

ad dialecticam se habet. ¶ 58. Qui igitur secundum rem cōsiderat: qui pro rei veritate considerat. ¶ 59. Et syllogismus cōtētiōsus & sophisticus. syllogismus cōtētiōsus & sophisticus re ipsa cōsiderant, vnus, idēq; sunt: at rationum sentiunt interualla. nā cōtētiōsus est ad victoriam, sophisticus autē ad apparentem sapientiam, aucupandarum quidem diuitiarum gratia. & qui ad victoriam & ad aucupiu pariter esset: idem cōtētiōsus sophisticusq; ex numero 61 esset. ¶ 64. Et quæcunq; (cum non sint) cum non sint secundum artem & esse videantur: tales omnes cōtētiōsæ. illæ autem sunt secundum artem: quæ ex proprijs artis procedunt, vt pseudographiæ quæ neq; contentiosæ, neq; sophisticæ dicuntur. videntur autem secundum artem esse: quæ nō procedunt ex proprijs artis, sed ex cōmunibus. vt ratio Bryssonis. ¶ Tres maximopere insudasse ad monstrandam circuli quadraturā ante Aristotelis tempora leguntur. Antiphon, Hippocrates Chius, & Brysson. Antiphon inscribebat quadratū circulo & super quatuor latera inscribebat quatuor æquipedos: proueniebātq; polygonia octogona. & rursus æquipedos supra singula æqualium laterū, æquipedorū: surgebātq; hexadecagona & sic procedendo. censebātq; tandem intercepta spatia absumi æquipedis, & illam polygoniam vltimā æquari circulo. at cum datæ polygoniæ: quadratum æquale assignabile sit: & circulo quoq; vt eius ferebat opinio. id falsum sumebat: id spatium interceptum, absumitq; illam tandem absumi æquipedis & dari posse vltimam polygoniam. de ratione per lunulas (quæ pseudographia est) Hippocratis Chii ammonuimus secundo priorum analyticorum in notis, cap. 25. Brysson opinabatur se hac ratione quadrare circulū. inscribebat enim & circūscribebat circulo quadratū, & tertium efficiebat maius inscripto & minus circumscripto. ex hoc quoq; argumentabatur. quæcunq; eisdem maiora & eisdem minora sunt: illa inter se sunt æqualia. atqui circulus & tertium quadratum eisdem maiora, & eisdem minora. æqualia igitur. hęc oratio, captiosa sophisticāq; est, q̄ cōmuni vtitur: quæcunq; eisdem maiora, & eisdem minora, æqualia esse. quod etiā sophisticum principium est, & quod in superficie verum apparet. nam 8 & 9 eisdem maiora sunt (nam maiora 7 & 6) & eisdem minora (nam minora 10 & 11) attamen 9 & 8 nullus fateatur æqualia. ¶ In iusta pugna, contentiosa est. pugna proprie ea est quæ pugnis fit concertatio. hic autē generaliter & p̄ omni conflictatione. ¶ 60 (vt diximus) nō id in diffinitione sophisticæ dixit: sed sophisticæ. quod sit χρηματιστής & ἀπὸ φαινομένης σοφίας, id est, pecuniarū aucupator ab apparente sapientia. ¶ 62. Ex eisdem contentiosa, differendi modo captiose decipit. ex eisdem: nā cōmunibus. ex eisdem etiā principijs, nam dialecticam & cōtētiōsam nihil prohibet eisdem vtī principijs. sed hęc quidem perperam: illa recte. hęc male intelligens malēq; applicans: illa recte. quāq; contentiosa etiā peculiariter habeat quæ in cortice apparent: sed introrsus & altiuscule explorata, falsa emittitq; esse deprehenduntur. vt q̄ liceat semper pro nomine ponere orationem, & huiusmodi innu-mera. ¶ Non ex illis vtiq; erit contentiosa. ex illis: ex proprijs, vt & oratio pseudographia.

Pro triquetro in hac figura debebat inscribi quadratum.

De interrogatione tentatiuæ: & quid inter contentiosum, sophisticūque interfit. Cap. X.

57 **A**mplius affirmare, vel negare qui postulat: id non monstrantis est, sed experimentum sumentis. nam tentatiua: dialectica quædam est. quæ propter de oibus inspicit: & explorat nō scientem, sed ignorantē atq; 58 simulantem. ¶ Qui igitur secundum rem considerat cōmunia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. ¶ Et syllogismus cōtētiōsus & sophisticus: vnus quidem est apprensus syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quāuis vera sit conclusio. nā eius quod est propter quid hallucinatorius est. & quæcunq; (cum nō sint) secundum cuiusq; disciplinā captiose ratiocinationes, vidētur esse secundū artem. nā pseudographiæ nō cōtētiōsæ (secundum enim ea quæ sub arte sunt captiosæ sunt ratiocinationes) neq; si aliqua est pseudographia circa verū, vt Hippocratis quadratura quæ per lunulas: sed vt Brysso quadravit circulū. & tamēsi quadraretur circulus: quia tamē nō secundū rem, ideo sophisticus. quare & qui de his quidem apprensus syllogismus: contentiosa est oratio. nā apprensus est secundum rem: quare fallax & iniusta. quemadmodū enim ea (quæ in certamine est) iniuria, quandā speciem habet, & est quædam iniusta pugna: sic in contradictione, iniusta pugna, contentiosa est. nā & illic 60 qui omnino vincere volunt, omnia tentant: & hic, qui contentiosi sunt. ¶ Qui igitur victoriæ ipsius gratia, tales sunt: contentiosi homines & litium amatores videntur esse. qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs est: sophistici sunt. nā sophistice est (vt diximus) pecuniarū quædā aucupatiua ab apparentē sapientia. quæ propter demonstrationem apparentē appetunt. ¶ Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ: sed nō propter eadem. & oratio quidem

Tentatiua quid interrogat.

Differunt dialecticus & sophistica. Similes sunt syllogismus contentiosus & sophisticus.

Differunt contentiosi & sophistæ.

Eadem oratio alia ratione: contentiosa & sophistica.

Quomodo contentiosa oratio ad dialecticam.

eadem erit sophistica & contentiosa: sed non propter idem. sed quatenus quidem est ob victoriam apparentem, contentiosa: quatenus vero est ob sapientiam, sophistica. nam sophisticè est quaedam apparens sapientia: non autem existens. Contentiosa vero est quodam modo sic se habens ad dialecticam: ut pseudographa ad geometricam. nam ex eisdem contentiosa, differendi modo, captiose decipit: ut & pseudographa, geometricè, sed hæc quidem non est contentiosa: quia ex principijs & conclusionibus quæ sunt sub arte pseudographiæ facit. quæ autem ex ijs est quæ sunt sub dialectica: circa alia quidem contentiosam esse, manifestum est. ut quadratura quidem quæ per lunulas, non contentiosa. Bryssonis autem contentiosa. & illam quidem non est transferre nisi ad geometriam solum: eo quod ex proprijs fit principijs. hanc autem ad plures quicumque nesciunt quid est possibile in vnoquoque, & quid impossibile. nam accommodabitur: aut ut Antiphon quadravit. vel si quis non dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem: non medicinalis. communis enim est. si ergo omnino similiter se habebat contentiosa ad dialecticam: ut pseudographa ad geometriam, non ex illis utique erit contentiosa.

Vndecimi cap. scholia. Quod dialecticus non circa determinatum subiectum. nulla scientiarum interrogatiua. tentatiua interrogatiua, & nullius determinati generis. illiterati, quodam modo dialectica & tentatiua utuntur. illiterati redarguunt. communium ars, dialectica. epilocus. Nec demonstratiuus vilius: neque texens demonstrationem. nam demonstratio scientiæ est. omnis autem scientia ex numero 172 primi posteriorum determinati generis est. Nec talis, qualis vniuersalis artifex. vniuersalis artifex: metaphysicus, supramundanusque philosophus. Si autem monstraret. neque dialectica demonstrat quicquam: neque sua principia (quæ communium locorum elementa sunt) interrogat. Non sciens aliquis. nam dialecticus & tentatiuus ut huiusmodi: scientes non sunt. quandoquidem scientia circa propria fit. non tamen sunt rerum ignari: sed disciplinam habent communem à qua dialectici, tentatiuque dicuntur. perinde ac intelligentes, scientes non sunt: non tamen ignorantes, sed intellectum tenent, cognoscendi principia habitum, à quo intelligentes dicuntur. Nec ex proprijs: sed ex consequentibus. sed ex communibus. Quæ scientem quidem, nihil prohibet nescire artem. nihil prohibet non habere specialem aliquam scientiam. sed qui illa (communis scilicet) nescierit: ut appareat ignarus necesse est. Quamuis videantur longe extra dicere. illiterati nihil minus sciunt communia quæ qui artes profitentur. quamuis plerumque valde aliena dicere videantur, & à communium intelligentia remota. quod insita cuique differendi vis, non sufficiat: nisi arte, vsuque & exercitatione, fulciatur. Sed ut negationes. quia negationes, neque naturam certam, neque genus dicunt: circa quod existant. sed quodam modo sunt circa omnia.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumque: non esse ad determinatum genus. Cap. XI.

Vnc autem non est dialecticus circa genus aliquod determinatum, neque demonstratiuus vilius, neque talis qualis vniuersalis. nam neque omnia sunt in vno aliquo genere. neque si sint: possibile est sub eisdem principijs esse, ea quæ sunt. Quare & nulla ars earum quæ aliquam naturam monstrant: interrogatiua est. nam non possibile est vtramuis partium dare. syllogismus enim non fit ex vtriusque dialectica autem interrogatiua est (si autem monstraret: quid illud, nisi & omnia?) veruntamen prima, peculiariaque principia non interrogat. nam si non daret: non iam haberet, ex quibus amplius disputaret ad instantiam. Talis autem est tentatiua. nam tentatiua non talis est qualis est geometria: sed qualem utique haberet, non sciens aliquis. fieri enim potest ut periculum sumat, & is qui nescit rem: de eo qui nescit. siquidem & dat non ex quibus scit, neque ex proprijs: sed ex consequentibus. quæ omnia alia sunt quæ scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare. quare manifestum quoniam nullius determinati tentatiua disciplina est: eo quod de omnibus est. nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoque omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica & tentatiua. Nam omnes vsque ad aliquid conantur diiudicare eos qui pronunciant. hæc autem sunt communia. nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis videantur longe extra dicere. Redarguunt igitur omnes. nam sine arte quidem eo participant: cuius artificialiter est dialectica. & ar-

Dialecticus non est determinati generis.

Nulla scientia interrogat.

Tentatiua: in interrogatiua, & nullius determinati generis.

Illiterati: dialectica & tentatiua utuntur.

68 te syllogistica, tentatiuus: dialecticus. Quonia autem sunt multa quidem hæc & de omnibus, non talia autem ut natura quædam sint, & genus, sed ut negationes: alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum possibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eo quod contentiosus non est omnino sic se habens: ut pseudographus. nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs: sed circa omne genus erit is qui contentiosus. Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, & quod dialectici est considerare de his, & res eas posse facere: non difficile videre. nam quæ circa propositiones est disciplina: omnem habet hanc speculationem. & de redargutionibus quidem apparentibus: dictum est.

Dialectica, ars communium

Epilogus

Decimum cap. scholia. Sophistici loci ducendi ad falsum & inopinabile duodecim. Et per interrogationem accidit maxime: aut ostendere falsum, aut ducere ad inopinabile. Venatiuum est illorum: falsi & inopinabilis. Consideratio facit. qui respondet, se minus obseruat: & liberius loquitur more docentium. & interrogans sophista ex attentione ad verba respondētis plerumque accipitur arguendi facultatem. Quæadmodum dictum est prius. libro secundo, numero vicesimo. Ex quo genere: ex qua secta. philosophantium enim Athenis sectæ erant Academicæ, Stoicæ, Peripateticæ: speciales autem quæ plurimæ. nam alij Zenonij, alij Cyrenici, alij Platonici, alij Pythagorei. & hunc in modum ab ijs qui suam stabilire suffecerunt hæresim sed in sectarum diuersitate: philosophia veritatis indumentum laceratur atque discerpitur. & nunc ob id omnia ferme perierunt gymnasia. nam ut veritas vna: & philosophiæ vnus, deceret veritatis amicos esse sequaces. neque dissonantes magistrōs facere studiorum (aut verius factionum) duces. quæ enim cum amore sapientiæ, factionis cōuentio. Eum vero qui ducit ad has: ad manifestas opiniones, & quas verbotenus cōfitentur homines. absconscæ autem quæ animo tectæ geruntur. Et veteres autem omnes. vsque oportet autem: verba Calliclis sunt in Gorgia. qui dialogus etiā à Platone inscriptus Gorgias est. Ut ij qui circa orationes: ut sapientes qui orationibus & scriptis veritatem determinant. ut voluptates fugiendas esse. honestum vtili præferendum. potius opetendum quam turpe committendum. & cætera id genus: pro veritate determinata sunt. quamuis mens alligata sensibus: magis ad opposita faciēda trahatur. Lex, opinio multitudinis. id de lege populari. nam lex in regia gubernatione, regis est institutum. in tyrannide: tyranni. in optimorum gubernatione: scita prudentium. in paucorum potestate: opulentorum. in republica & censu potestate: mediocriter cōsuetantium. & in populari: popularium. Sed hæc alienæ sunt contemplationis.

Loci sophisticæ interrogantiū ad falsum aut inopinabile. Cap. XII.

De aliquo est falsum quippiam ostendere: & oratione ad inopinabile ducere. hoc autem fuit secundum propositum sophisticæ intentionis. primum quidem ex eo quod interrogat quodam modo: & per interrogationem accidit maxime. nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum: venatiuum est illorum. temere namque dicentes: peccat magis. temere autem dicunt: quando nihil habent propositum. Et id, interrogare multa (quæ id determinatum sit ad quod disputat) & id, ea quæ videntur, dicere se postulare: facit quædam idoneita tem ut ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid: ducere ad ea ad quæ proptus est arguendari. potest tamen nunc minus nocere per hæc quam prius. nam repetit aliquid ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi ad falsum aliquod aut inopinabile: nullam statim interrogare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod discere velit. nam locum argumentationis: consideratio facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est: ducere ad talia ad quæ abundat orationibus. est autem bene & non bene id facere: quæadmodum dictum est prius. Rursum ut ad inopinabilia ducat: considerare ex quo genere est qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile. est enim singulis quibusque aliquid tale. Elementum autem horum: sumere singulorum quorumque positiones in propositionibus. Solutio vero & horum cōpetens fertur: ostendere quod non propter orationem accidit inopinabile. semper autem id quoque vult qui contendit. Amplius autem ex voluntatibus & manifestis opinionibus. nam non eadem volunt & dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes: volunt autem ea quæ videntur prodesse. ut bene mori magis quam voluptuose viuere dicunt oportere, & agere iuste magis quam diuitijs affluere præue: volunt autem contraria. eum igitur qui dicit secundum voluntates: ad has manifestas opiniones

Primus locus

Secundus

Tertius

Quartus

Quintus

Sextus

Septimus

Octauus

Nonus

ducendū. eum vero qui dici secūdam has: ad absconfas. vtrouis enim modo necessariū est inopinabilia dicere. nam aut ad manifestas aut immanifestas opinio-
 nes dicunt cōtraria. ¶ Plurimus autē est locus faciendi inopinabilia dicere: quē-
 admodū Callicles in Gorgia scriptus est, dicens. & veteres autē omnes arbitrati
 sunt accidere propter id quod secūdam naturā & secūdam legem cōtraria. cōtraria
 enim esse naturā & legē dicunt. & iustitiā secūdam legē quidem esse bonū: secū-
 dum autē naturā non bonū. oportet igitur ad eū quidem qui dicit secūdam na-
 turā, secūdam legē obuiare: ad eū vero qui secūdam legē, ad naturā ducere. nam
 vtroque modo dicere cōtingit inopinabilia. erit autē quod secūdam naturā quidē
 ipsis verū: secūdam autē legem quod multitudini videtur. quare manifestum quod
 & illi, quēadmodum & qui nunc: aut redarguere, aut inopinabilia dicere respon-
 dentē, conabatur efficere. ¶ Quādam autē interrogationū, habent vtrinque inopi-
 nabilem responsionē. vt vtrū sapientibus an patri oporteat obedire. & expediētia
 facere an iusta. & an iniuriā pati eligibilis quā nocere. ¶ Oportet autē ducere ad
 ea quæ multitudini & sapientibus sunt cōtraria. nā si dicat aliquis vt ij qui cir-
 ca orationes ad ea quæ multitudini. si autē vt multi ad ea quæ ijs qui in oratio-
 ne. dicunt enim hi quidem ex necessitate beatū iustum esse: multitudini autem
 inopinabile est regē infelicem esse. ¶ Est autem ad ea quæ sic sunt, inopinabilia
 ducere: idē ei quod est ad eā quæ est secūdam naturā, & secūdam legem cōtrarie-
 tatem, ducere. nā lex, opinio multitudinis: sapientes autē secūdam naturam, &
 veritatem dicunt. & inopinabilia quidem: ex his oportet querere locis.

Decimus

Vndecimus

Duodecim⁹

Decimi tertij cap. scholia. De nugatione cur contingat. captiones. cur apparent facere nuga-
 ri. de solœcismo quomodo fiat. quod dialecticus id efficere possit. cur appareant solœcismi. so-
 lœcismus similis, figuræ dictionis. ¶ 82. Quod enim nugatio sit vnus, eiusdemque nequicę
 frequens repetitio: notū est. ¶ Et rursus si pro duplo, duplum dimidij ponatur. pro duplo scilicet
 cū dicebatur dimidij, dimidij duplū. ¶ 85. Solœcismus autē quale quid est, dictū est numero 8 hui-
 us. Latini solœcismū sribliginē appellāt. qui quomodo fiat, nō autē quomodo fieri debeat (nam
 fieri nō debet) amplissime docēt grāmatici: dialecticus autē quomodo eius captiones. & vtinā nūc
 dialectici captiūculas suas, suæ quidē artis labes & vitia, tā animose insectarētur: quā grāmatici gene-
 roso spiritu solœcismos barbarismosque propulsant. quidnā aliud sophista in logicis: quā barbarus &
 (vt ita dicā) sribliginosus in grāmaticis: ¶ Quēadmodū Leuini⁹ inquit. Aristoteles ponit de Pro-
 tagora: qui iracundiā & galeā ponebat masculina. sed id latinæ locutioni nō respōdet accōmodatū.
 Ideo deprōptū est exēplū ex Leuino quod (vt testat Macrobius) Venerē ponebat masculinū. dicebat
 em̄, Venerē igit̄ almū adorās. & si Venus esset masculinū, cū dicerem⁹ Venerē almā (vt Vergili⁹:
 Tūne ille Aeneas: quem Dardanio Anchisæ
 Almā Venus Phrygij genuit Simoentis ad vnam?)
 solœcismus esset secūdam illum, non appareret autem multis. & si diceremus alium: appareret
 quidem & non esset. Vetusta traductio de ficu ponebat, propter carmen Martialis,
 Cum dixi ficus: rides quasi barbara verba:
 Et dici ficos Cæciliane iubes.
 Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci.
 Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Leuinus

Macrobius
Vergilius

Martialis

Tullius
Iuuenalis
Horatius

Ficus plurius quartæ, fructus fici arboris significat. plurius secundæ, morbum, vitiumque corpo-
 ris. facete iocatur in Cæcilianum grammaticum. singulariter autem secundæ, & arborem & fructū
 signat. fructum, Tullius, vt ex tantulo grano fici. arborem, Iuuenalis, Discutienda venit sterilis ma-
 la robora fici. Item plurius secundæ, fructum etiam significat. vt Horatius, Pinguibus & ficis pa-
 stum secur anseris albi. Sed grāmaticis hæc discutienda amplius relinquamus. ¶ 86. Ars quædam. ars
 quæ docet quomodo fiant captiones solœcisticæ: dialectica. quæ autē vtitur: ars apparens, atque so-
 phistica. ¶ 87. Propter hoc: quia videntur colligere, & nō colligunt. ¶ Significat & illa vtraque. sæpe
 indicat & masculinū & foemininum, & etiā neutrum. vt quid hoc? Antonius. quid hoc? Maria. quid
 hoc? scabellum. ¶ Calliope, nomen mulieris est: etiā est nomē musæ. ¶ Et in foemininis nominibus
 similiter. inserebat Aristoteles de nominibus supellectilium habētibus marium & foeminarū nūc
 pationē. sed grāmatica latinæ nō habent respōsum, ideo non ab re id in litera omīsum est. Ab hoc
 enim loco: vt est Coriscus. esse Coriscū. vt vetus exēplar græcum habet. exēplar alterū græcū quod
 beneficio Aldi studia tenēt impressum (cui omnes meliorū disciplinarū amatores debent, etiā plu-
 rimū) sic ad sententiā habet: vt est Hipponicus. esse Hipponicū. & in foemininis nominibus eodē
 modo, & ijs quæ supellectilia nūcupantur habētia quidem foeminæ aut maris vocationē. quæcūque
 enim in o & n desinūt, hæc sola supellectilis habent vocationē. vt lignū, funis. alia autē nō sic ma-
 ris aut foeminæ: quorum aliqua referimus ad supellectilia. vt vter quidem masculinum nomen: le-

ctica autē foemininū. quare & in talibus & est, & esse: faciēt differentiā. ¶ 88. Nam quēadmodū illic
 in rebus, sic hic in nominibus. illic: in paralogismis figuræ dictionis. hic: in paralogismis solœcismi.

¶ De captionibus nugationis & solœcismi. Cap. XIII.

82

DE eo quidē quod est facere nugari: quidnā dicimus nugari, iā mōstra-
 uim⁹ omnes autē tales orationes id volūt efficere: si nihil referat no-
 men & orationē dicere. duplū autē, & duplū dimidij idem est. si igitur
 duplū est, dimidij duplū: erit dimidij, dimidij duplū. & rursus si pro
 duplo, duplum dimidij ponatur: ter erit dictū dimidij dimidij dimidij duplū. Et
 putas est cōcupiscētia delectationis? hæc autē est appetitus delectationis. est igitur
 cōcupiscētia appetitus delectationis delectationis. ¶ Sūt autē omnes huius-
 modi orationū in ijs quæ sunt ad aliquid: quæcūque; nō solū genera, sed & ipsa ad
 aliquid dicūtur, & ad idē & vnū assignātur. vt appetitus alicuius appetitus, & cō-
 cupiscētia, alicuius cōcupiscētia, & duplū alicuius duplū, & duplum dimidij, & in
 quibuscunq; quæ (cū substātia nō sint) ad aliquid omnino eorū sunt, quorū sunt
 habitus, aut effectus: aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorū de illis prædicato-
 rum declaratur. vt impar est numerus mediū habēs. est autē numerus, impar: est
 igitur numerus, numerus mediū habēs. Et si simū: cauitas naris est. est autē naris
 sima. erit ergo naris, naris caua. ¶ Apparet autē facere nō faciētes quādoque; eo quod
 nō interrogāt si significet aliquid per se dictū duplum an nihil. & si aliquid signi-
 ficat: vtrū idē an diuersum. sed cōclusionē dicunt statim: & apparet propter no-
 mē idē, esse idem & significare. ¶ Solœcismus autē quale quid est, dictū est prius.

Cur fit nū-
gatio

Captiones

In quib⁹ fit
nugatio

83

est autē & hoc facere: & nō facientē videri, & faciētem nō videri. quēadmodum
 Leuinius dixit si Venus masculinū est. nā qui dicit almā, solœcismū quidem faci-
 cit secūdam illū: nō apparet autē alijs. qui autē almū: apparet autē, sed nō facit so-
 lœcismū. ¶ Manifestum igitur quoniā & ars quædam hoc potest facere. eo quod multę
 orationes nō colligētes: solœcismum vidētur colligere, vt & in redargutionibus.

84

¶ Sunt autē omnes penē apparentes solœcismi propter hoc: & quādo casus neque
 masculinū neque foemininū significat, sed neutrū. nā hic quidē masculinū signifi-
 cat, hæc autē foemininū, hoc vero neutrū vult significare: sæpe autē significat &
 illa vtraque. vt quid est hoc? Calliope, lignū, Coriscus. Masculini igitur & foeminini
 differunt casus omnes: neutri hi quidē, illi autem nō. cum datur igitur hoc: sæpe
 colligunt quasi dictū sit hūc. similiter autē & alium casum pro alio ponūt. captio-
 fa autē ratiocinatio fit: eo quod hoc, cōmune sit pluriū casuū. nā hoc significat quā-
 doque; hic, quādoque; autē hunc. oportet autē vicissim significare: cum est quidē, hic:
 cum esse autē, hunc. vt est Coriscus. esse Coriscum. & in foemininis nominibus si-
 militer. nā in omnibus similiter est, & esse: faciēt differentiā. ¶ Et quodā modo in
 his similis est solœcismus in redargutionibus quæ ppter id quod nō similia aut pro-
 pter figurā, similiter dicūtur. nā quēadmodū illic in rebus: sic hic in nominibus
 accidit solœcismum facere. nā homo & album & res & nomen est. manifestū igitur
 sunt hæ cōtentiosarum orationum, & partes specierum & modi: qui dicti sunt.

Solœcism⁹

Cur apparēt
solœcismi

88

¶ Et quodā modo in
 his similis est solœcismus in redargutionibus quæ ppter id quod nō similia aut pro-
 pter figurā, similiter dicūtur. nā quēadmodū illic in rebus: sic hic in nominibus
 accidit solœcismum facere. nā homo & album & res & nomen est. manifestū igitur
 sunt hæ cōtentiosarum orationum, & partes specierum & modi: qui dicti sunt.

Solœcismus
similis figu-
ræ dictionis

Decimi quartij cap. scholia. De occultatione sophistica & cōtra moleste respondentes, sphi-
 stæ interrogantis loci decem & septem. ¶ 91. Ad prolixitatem vero quæ adducuntur ele-
 mentis: vtendum. elementis: regulis atque præceptis. & hæc elementa sopherarum sunt.
 ¶ 94. Quæ ad occultandum dicta sunt prius. libro octauo à numero 8, ad numerum 22.
 ¶ 98. Magis enim si necesse. si affit necessitas, sintque; pater aut parētēs in necessitate constituti: vide-
 buntur illis potius esse tribuenda multa quā pauca. ¶ 99. Non igitur hoc & hoc. nō igitur hoc & igitur
 hoc: negatiue scilicet aut affirmatiue colligendo. ¶ 102. Qui videntur tales. qui videntur benē
 dicere, aut agere. ¶ 103. Quandoque; illo. interrogantes debēt duplex facere. ¶ Vt facit Cleophon in
 Mandrobulo. Mandrobulus drama Cleophōtis. fuit enim Cleophon Atheniensis tragicus. tragœ-
 dias scripsit: quarū nomina: Actæon. Amphiarus. Achilles. Bacchæ. Dexamēnus. Erigone. Thie-
 stes. Leucippus. Telephus. ¶ 104. Quod Lycophron fecit: dū propositū esset ex arte lyram cōmen-
 dare. Lycophron grāmaticus, & factor tragœdiarum inter septē insignes vnus apprime nomina-
 tus. cuius tragœdiæ: Aeolus. Andromeda. Alethes. Aeolides. Elephynor. Hercules. Hicete. Hippo-
 lytus. Cassandra. Laius. Marathonij. Nauplius. Oedipus. Orphanus. Pentheus. Pelopidæ. Symma-
 chi. Telegonus. Chrysiptus. & alia quocūque; scripsit poemata complurcula, apud Græcos;

De occultatione sophistica & contra moleste respōdentes. Cap. XIII.

Primus locus **D**iffert autem non parum si ordinentur quodā modo ea quæ ad inter- 88
rogationem sunt: vt lateat quæadmodum in dialecticis. deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt: hæc primum dicenda. ¶ Est autem ad redar- 90
guendū: vnum quidem prolixitas. nā difficile simul multa cōspicere.
Tertius ¶ Ad prolixitatem vero quæ adducuntur elementis: vtendū. Vnum quidem fe- 91
stinatio. nā tardiores minus prævident. amplius autem ira & cōtentio. nam con-
turbati minus possunt obseruare omnes. ¶ Elementa autē, iræ. Manifestū quoq; 92
Quartus eum facere qui vult iniuste agere, & circa omnia impudentem esse. ¶ Amplius. 93
Quintus permutatim interrogationes ponere: siue ad idē plures habeat aliquis oratio-
nes, siue & ꝑ sic & ꝑ nō sic. simul enim accidit aut ad plura aut ad cōtraria face-
re obseruationem. ¶ Omnino autē omnia quæ ad occultādum dicta sunt prius: 94
Sextus vtilia etiā ad cōtentiosas orationes. nam occultatio, latendi gratia est: latere autē
Septimus deceptionis. ¶ Ad eos autem qui renuūt quæcunq; opinātur esse ad orationē: ex 95
negatione interrogādum, ceu cōtrarium velit, aut etiā ex æquo interrogationē
Octauus facere. nā cum dubiū est, quid vult sumere: minus insolescunt. ¶ Et quādo in par- 96
tibus dederit quispiā singula inducēti: vniuersale sæpe nō interrogādum est. sed
vt dato vtendū. nam quādoq; putant & ipsi dedisse. & audientibus quoq; apparet
Nonus propter inductionis memoriā, veluti perinde atq; nō interrogauerit vane. ¶ Et 97
in quibus nō nomine significatur vniuersale: similitudine tamē vtendū est ad id
Decimus quod expedit. nā latet similitudo plerunq;. ¶ Et ad sumendū propositionē: con- 98
trariū, oportet cōparando interrogare. vt si debeat sumere quoniā oportet per
omnia patri obedire: vtrū per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia
nō obedire? & sæpe id: vtrū multa cōcedendum an pauca? magis enim si necesse:
videbūtur esse multa. appositis enim iuxta se cōtrarijs: minora & maiora apparēt,
Vndecim⁹ & peiora & meliora hominibus. ¶ Valde autē & sæpe facit videri redargui, maxi- 99
me sophistica calūnia interrogātium: cum nihil colligētes nō interrogationem
faciūt id quod est vltimū. sed cōcludenter dicūt veluti colligētes: nō igitur hoc,
Duodecim⁹ & hoc. ¶ Sophisticū autē est & cum ponitur inopinabile: quod apparet postulare 100
respōdere, proposito eo quod videtur ex principio, & interrogationē taliū sic fa-
cere vtrū tibi videtur? nā necesse est si sit interrogatio ex quib⁹ syllogismus: aut
redargutionē, aut inopinabile fieri. cū dat quidem, redargutionē: cum autem nō
dat, neq; dare videtur, fatetur inopinabile. cū vero nō dat, videri autem fatetur:
Decimus tertius redargutionis simile. ¶ Amplius. quemadmodū in rhetoricis: & in redargutioni 101
bus similiter cōtrarietates cōsiderādum, aut ad eas quæ ab eodem sunt dictæ, aut
Decimus quartus ad eos quos cōfiteretur bene dicere, aut agere. ¶ Amplius. ad eos qui videntur ta- 102
les, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. ¶ Quemadmodū autē respon- 103
Decimus quintus dentes sæpe cū redarguūtur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio: & in-
terrogātibus vtendū quādoq; illo, cōtra instātes: si sic quidem accidat, sic autem
Cleophon nō, quoniā sic sumpserit. vt facit Cleophon in Mādrobulo. oportet etiā absisten-
tes ab oratione reliqua argumētōrū diuidere, & respōdenti (si præsenferit) prius
Decimus sextus instare, & prædicere. ¶ Argumentādum autē quādoq; & ad aliud ab eo quod di- 104
ctum est, illud sumentibus: si nō ad id quod propositū est habeat aliquis argumē-
Lycophon tari. quod Lycophon fecit dum propositū esset, ex arte lyrā cōmendare. ¶ Ad 105
Decimus septimus eos autem qui exigūt ad aliquid argumentari: postquā videtur oportere assigna-
re causam. dictis autem quibusdā obseruabilius quod vniuersaliter accidit in re-
dargutionibus, vt dicat contradictionē: vt quod affirmavit negare, aut quod ne-
gauit affirmare. sed non ꝑ contrariōrū est eadem disciplina, vel nō eadem. non
oportet autē cōclusionem vt propositionem interrogare. quædā autē neq; inter-
rogādum est: sed vt cōcessis vtendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quo
modo interrogādum in concertatorijs exercitationibus dictum est.

SECUNDI Elenchorum Sophisticorū Aristotelis primi cap. scholia. Quid intendi-
tur. vtilitates cognitionis orationum sophisticarum. obfistendum illis ex cognitio-
ne reftarum. apparatus, præmeditatūque esse ad illas diluendas. ¶ Cognitio so-
phisticarum orationum vtilis est non vt vtamur, sed vt vtentes deprehendamus: &
illias diluendo, illorum manifestemus errores. est enim sophista omnis, sycophan-
za: & similis viro qui soli aliorum deceptioni inuigilat. & ferme hoc tempore vniuersa hoc vitio la-
borāt studia: vt solis aduersus veritatē & authorum disciplinas, captionibus inuigilent, doceantq;
auditores suos orationum sophisticarum, captionūq; vsum. sed puto respiscēt: quod maxime ad
incolumitatē studiorū velim. ¶ 1. Et quid. quid solutio, numero 25 huius dicitur. ¶ 2. Nam is qui
in orationibus est consocius. is est respondēs. qui si culpat vitiosas orationes & nō habet quo osten-
dat earū vitiositates: videtur grauis, onerosus atq; difficilis. ¶ Sed propter imperitiam: assistētium.
¶ 3. Superabundantias sufficienter diuisimus. superabundantias: locos vocat sophisticos, æquiuoca-
tionem, amphiboliam, compositionē, diuisionem, accētum, figuram dictionis, accidens, secundum
quid & simpliciter, inscitiam redargutionis, petitionē principij, consequens, nō causam vt causam,
plures interrogationes vt vnam. nam hæ argumentationum superfluitates sunt atq; abūdantiæ. &
cum quæuis captio diluatur: illa inquirenda erunt ad ostendendum captionem deficere ob æquiuo-
cationem, aut amphiboliam, aut aliquem aliorum locorum sophisticorum.

Secundi Elenchorum Sophisticorum Aristotelis de
vtilitate cognoscendi sophisticas orationes & appa-
ratū ad eas diluendas. Cap. I.

DE responsione autem, & quo modo oportet soluere, & quid, & Intentio
ad quam vtilitatē orationes huiusmodi profunt: post hæc di-
cēdum. ¶ Vtiles ergo sunt ad philosophiam propter duo. pri-
mum quidem quia ex quæ vt plurimum propter dictionem
Vtilitates fiunt: melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodq; di-
citur, & ea quæ similiter & quæ aliter in rebus accidunt & in
nominibus. Secundum autem ad eas quæ per seipsum inqui-
sitiones fiūt. nam qui ab alio facile captiose fallitur & id non sentit: & ipse quoq;
a se id patitur persæpe. Tertium vero, & reliquū adhuc: ad gloriam. eo quod cir-
ca omnia exercitatus esse videbitur & in nullo se inexperte habere. nam si is qui
in orationibus est consocius, orationes vituperat cum nihil habeat quod deter-
minet de vitiositate earum: dat suspicionem quod videri velit insolescere. non
quia verum sit: sed propter imperitiam. ¶ Respondētibus autem, quo modo ob-
fistendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestum: si quidem recte dixi-
mus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, & si (quæ inquirendæ sunt)
De apparatus: 4 superabundantias sufficienter diuisimus. ¶ Non est autem idem sumētem ora-
tionem videre, & soluere vitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter.
¶ Nam quod scimus: sæpe transpositum ignoramus. ¶ Amplius autem quæad-
modum in alijs: id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in ora-
tionibus se habet. quare si manifestum quidem sit nobis, immeditati autem si-
mus: priuamur opportunitatibus frequenter. ¶ Accidit autem quandoq; sicut in
linearum descriptionibus. nam & illic soluentes quandoque componere verum
non possumus: sic & in redargutionibus. nam scientes propter quid orationem
accidit connectere: soluere tamen orationem impotes sumus.

Secundi capituli scholia. Pro apparenti solutione partim loci viginti. ¶ 5. Quare vt non vi-
deantur. vt non videantur syllogismus facere & colligere: sunt corrigendi. ostendēdo vi-
tiositatem suæ argumentationis. ¶ Nam si redargutio est contradictio non æquiuoca ex
quibusdam: propositionibus. nam omnis syllogismus ex quibusdam positis: conclusionem
ex necessitate colligit: eo quod illa sunt. ¶ Amphibolia: ambigua, & ea sunt, quæ sunt secundum
amphiboliam ancipitia. ¶ 6. Incertum enim si vera dicit nunc. scilicet cum dicebat se æquiuoce

aut amphibolice capere, & non in eodem cum interrogante sensu. ¶ Prius autem magis, priores sophistæ & magis contentiosi quam nunc: volebant interrogatum respondere sic vel non, sine quacunque distinctione. ideo fiebat incerta redargutio. ¶ Fieri potest, fieri potest incerta redargutio, nam incertum est an ad intellectum interrogantis sic aut non, responderit. astringebant enim veteres sophistæ suos respondentes ad omne propositum respondere sic aut non. quod minus iam fiebat tempore Aristotelis. ¶ 8. Quodam modo non erit respondentem effugere redargutionem, quodam modo: apparet. ¶ In ijs quæ oculis subiecta sunt: in rebus visibilibus. vt esto Coriscus Thebanus musicus: Atheniensis autem non musicus. si rogetur estne Coriscus musicus? dato sic. at tamen hic (demonstrato Atheniensi Corisco) non est musicus: igitur Coriscus est musicus & non musicus. si putat contradictionem esse in æquiouoco: necesse est vt de Corisco Atheniensi affirmet esse musicum, quod prius negasset, & quod cognoscitur negandum. & neget quod affirmasset, cognosciturque affirmandum: aut duæ contradictoriæ simul veræ, prius enim affirmasset ipsum esse non musicum, & negasset esse musicum. ¶ 12. Et in ea (quæ ad duplex est) occurfione. in dilutione captionis quæ prouenit ratione alicuius multiplici- tatis: vt pleræque earum quæ sunt propter distinctionem. ¶ 15. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio: ex octauis Topicorum numero 90. ¶ 19. Similiter autem & in alijs. hæc particula est ad complementum interrogationis sophistæ. qua quidem data: assumitur, atqui homo est animalium: & deinde colligendo, completur cap- tio. ¶ 22. Vtrum in ijs quæ sunt vt sententiæ: ἄνωμα quæ & sententia: notam habet significatio- nem apud morales: vt eam virtutem significet quæ legem ob vniuersale deficientem corrigit ac emen- dat. hic autem aliter capi videtur vt eas significet opiniones quæ veræ sunt, & totas negationes, to- tâsque eas opiniones quæ controuersæ sunt & cum aliarum negatione. in illis enim plerumque incer- tum est vtro modo propter assistentes dici oporteat. si enim Platonis & Peripateticis præsentibus sciscitabit: vtrumne videamus intus suscipientes an foras quicquam emittentes. si dederit in- tus suscipientes: id falsum Platonis esse videbitur. si etiam dederit foras mittentes: & id quoque fal- sum Peripateticis, verum poterit dicere se male impræsentiarum Peripateticorum partes tutari, & visionem cum quicquam intus admittimus fieri: quauis aliter Platoni visum sit. ¶ 23. Transfes- rens quispiam: translaticie loquens, vténsque metaphora.

¶ De apparenti solutione respondentis.

Cap. II.

Primus locus **P**rimum igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quan- doque magis quam vere, eligere oportere: sic & soluendum quandoque magis opinabiliter quam ad veritatem. nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non vt ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent. non enim dicimus eos syllogizare. quare vt non videantur: emendandi sunt. nam si redargutio est contradictio, non æquiouoca, ex quibusdam: nihil opus est diuidere ad amphibola & æquiouocationem. non enim facit syllogismum. sed nullius alterius gratia diuidendum est: nisi quia conclusio videtur redargutioni similis. ¶ Non ergo redargui, sed videri redargui cauendum est. eo quod interrogat amphibola, & quæ propter æquiouocationem sunt, & quæcunque aliæ huiusmodi cauillationes quæ & veram redargutionem adumbrant, & redargentem atque non redargentem incertum reddunt. nam (quia licet in fine cum conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmavit negare, sed æquiouoce aut amphibolice, quauis quammaxime contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est. incertum enim: si vera nunc dicit. si vero diuidens interrogasset æquiouocum, aut amphibolum: non incerta esset redargutio. quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi sic vel non respondere eum qui interrogatur: fieri potest. ¶ Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes: necesse est vt respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans vitium interrogationis. quia diuiso sufficiter: vel sic, vel non, necesse est dicere respondentem. ¶ Si autem aliquis putet secundum æqui- uocationem redargutionem esse: quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur. nam in ijs quæ oculis subiecta sunt: necessarium quod affirmavit negare nomē, & quod negavit affirmare. ¶ Enimvero vt diluunt quidam: nihil prodest. nam non Coriscum aiunt esse musicum & non musicum: sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicum. eadem nanque erit oratio

Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicum esse, vel non musicum, quod simul affirmant & negant. Sed fortasse non idē significant: nam nec illic nomen. quare in aliquo differt. Si autē hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum assignet: illi autē addat aliquem, aut hunc: absurdū est. nihil enim magis quā alterum. vtro- libet enim nihil differt. ¶ Non sic igitur sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatē: vtrum redargutus est vel non redargutus, datū autē est in orationibus diuidere: manifestum quod non determinando dare interrogatio- nem, & quidē simpliciter, peccatū est. quoniam etsi non ipse: tamen oratio redar- gutæ similis est. ¶ Accidit autē sæpe vidētes amphiboliam torpescere diuidere, eo quod crebra talia proponantur: ne ad omne videantur molesti esse. deinde non pu- tantibus propter id fieri orationem: sæpe profecto occurrit inopinabile. quapro- pter quia datū est: diuidere haud cunctandum, quæadmodum dictū est prius. Si autē duas interrogationes non vnā facit quisquam interrogationē: non propter æquiouocationem vel amphiboliam fiet captiosa collectio. nonne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles musici sint: quā si ambobus vnū nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quā vnum: plura interrogauit. si igitur non rectum est ad duas interrogationes vnā respon- sionem censere sumere simpliciter: manifestum quoniā nulli eorū quæ æquiouo- ca sunt, conuenit respondere simpliciter. nec si de omnibus quidem verū sit: ve- luti censent quidā. nihil enim differt hoc quā si interrogasset: Coriscus & Callias vtrū domi sint an non sint domi? siue assint ambo siue non assint. vtrinque enim plures propositiones. non enim si verū est dicere: interrogatio propter id vna. pos- sibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones: omnes sic vel non, ve- rum esse dicere. at tamen non est respondendū vna respōsione. interimitur enim disputatio. id autē simile ac si idem nomen imponatur diuersis. si igitur non oportet ad duas interrogationes vnā respōsionem dare: manifestum quoniā nec in æquiouocis sic vel non, dicendū. neque enim qui dixit respondet: tamen si dixit. sed id admittunt quodā modo in disputationibus: eo quod lateat quod accidit. ¶ Quæ- admodum igitur diximus quod redargutiones quædam videntur esse cū non sunt: eodem quoque modo & solutiones quædam videntur esse quæ non sunt, quas dici- mus quandoque operæ precium magis afferre quā veras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occurfione. ¶ Respondendum autē in ijs quæ viden- tur: esto, dicendo. nam & sic minime fiet redargutio. ¶ Si vero aliquid quod in- opinabile sit cogatur dicere: hic maxime addendum videri. sic enim neque redar- gutio, neque inopinabile videbitur fieri. ¶ Quia autē quo pacto petitur quod est in principio, manifestum putant omnino (si sint propinquæ) interimendū, & non concedenda esse vlla: perinde ac si quod in principio est petat. ¶ Et quando ali- quid tale postulauerit quispiam quod necessariū quidem est accidere expositione; sit autē falsum vel inopinabile: idem dicendū. nam quæ ex necessitate accidunt: eiusdem vidētur esse positionis. ¶ Amplius. quando vniuersale non nomine su- mitur sed similitudine: dicendum quod non sic datum est, neque vt proposuit sumit, nā propter id fit sæpe redargutio. cum autem prohibetur his: ad id quod non bene ostensum est redeundum. obsistendum autē secundum dictam determinationē. ¶ In ijs igitur quæ proprie dicuntur nominibus: necesse est respondere, vel sim- pliciter, vel diuidendo. ¶ Quæ autem subintelligentes proponimus: vt quæcūque non planè sed truncatim interrogantur: propter id accidit redargutio. vt puta sine quicquid est Atheniensium: possessio est Atheniensium? sic. similiter autem & in alijs: atqui homo est animalium. sic. possessio igitur animalium homo. nam homi- nem animalium esse dicimus: quia animal est. & Lyfandrum Lacedæmoniorū: quia Lacedæmonius est. manifestum igitur quoniam in quibus obscurū est quod proponitur: non simpliciter concedendum. ¶ Quando vero duobus existentibus

Sextus

Septimus

Octauus

Nonus

Decimus

Vndecimus

Duodecimus

Decimus tertius

Decimus quartus

Decimus quintus

Decimus sextus

Declaratio
Decimus
ptimus.

Decimus
octauus
Quintilian⁹
Sententia ve-
teres, quod
animo sen-
sissent, voca-
uerunt.

Decimus
nonus

Vicesimus

cum hoc quidem est, ex necessitate alterum esse videtur, cum vero alterum est, hoc non ex necessitate: interrogato vtroque, oportet quod minus est dare. ¶ Nam 21
difficilius est colligere de pluribus. ¶ Si autem argumentetur quod hic quidem
est contrarium, illi autem non est: si oratio vera sit, contrarium esse est dicendum, 22
at nomen alterius positum non esse. ¶ Quoniam autem quaedam quidem eorum
quae dicuntur plures eum qui non concedit falsum dicere aiunt, quaedam autem
non: ut quaecumque ambigunt (vtrum enim corruptibilis vel immortalis sit ani-
ma animalium: non exploratum est multis) in quibus igitur incertum est vtro
modo soleat dici quod proponitur? vtrum in ijs quae sunt ut sententiae? vocant
enim sententias & veras opiniones, & totas negationes. ut diameter incommen-
surabilis est. ¶ Amplius. de quo verum dubitatur: transferens quispiam nomina 23
maxime latebit in illis. nam quia incertum est vtro modo se habet verum: non
videbitur sophisticè agere. propter id autem quod dubium: non videbitur fal-
sum dicere. nam metaphora faciet orationem sine redargutione videri. ¶ Am- 24
plius. quascumque interrogationum praesens ferit aliquis: praestandum est, & praedi-
cendum. nam sic maxime interrogantem prohibebit.

Tertij capitis scholia. De recta solutione & dilutione captionum propter dictionem loci
decem & octo. ¶ 29. In ea vero quae est conscribere scientem. codex graecus ex typis cuforijs ad-
iectum habet: ut hoc quidem, sciens dicere vel agere: & id conscribit quod legit, vel agit. hic
autem scit legere iambica: hic igitur conscribit & iambica. sed vetustus codex id non habet:
neque antiqua traductio. conscribere est duplex. nam id cum alio scire: illud vero conscribere esse signifi-
cat. ¶ Ens: verum, duplex est ens: quando vtroque sensu vera est. non ens: quando vtroque falsa. signifi-
cat duplex: quando vno sensu vera & altero falsa est oratio. ¶ 30. Vt in eo quod est caecum videre.
caecum videre duplex est secundum amphiboliam. ut possibile ens quempiam caecum videre: signifi-
cat possibile esse ut quispiam caecum videat, & id verum est: aut possibile esse ut quempiam caecus
videat, & id falsum est. ¶ 33. Non enim est idem quod non est conscribere, ut non est idem non con-
scribere iambica: & non scire sic (ut dicere) iambica. nam qui ignorat secundum se iambica, scit dice-
re iambica: at non conscribit iambica. conscribit enim esse: esse iambica. ¶ 36. Habet quidem aliquid
etiam dubiarum quaestionum. quaestio est vtrum ea deceptio quae est propter compositionem sit
propter duplex. vult proprie non esse propter duplex. nam oratio composita & diuisa non sunt
eadem: cum sit alius & alius contextus orationis, & dictionis cum dictione ordinatio. debet tamen
diuidendo dilui. unde fit ut non solum duplex: diuidendo soluat. solent tamen diuersa multiplicia
ponere: actu, potestate, phantasia. at quia haec Aristotelis vocabula non sunt, & apposita nouam effi-
ciunt phantasia: idcirco ab illis libenter abstineo. cui enim proficere summopere cura est: se in-
tra philosophorum terminos arceat, contineatque oportet. alioqui qui noua meditatur, inusitataque vo-
cabula: laqueos necit ad intelligentiam lapsus. quis enim (si sapiat) barbara atque insulsa recipiat pro
aptis: nam ut haec disciplinae lege continentur: ita illa nullam legem, nullumque regulam moderantem
patiuntur, sed figmentis similia, plerumque omnem diffugiunt intelligentiam captum. ¶ 38. Ora & ho-
ra. accentu exili regionem, aspirato autem densoque tempus significat. Aristoteles ὄρος posuit: quod
habens exilem accentum, montem: aspiratum autem, limitem terminumque significat. sed latina dictione
ne quae respondeat caremus. ideo oram & horam (quae in analogia respondent) potius posuimus
quae in antiqua traductioe malum & malum: quae similem in accetu, analogiam non seruauit. ¶ Et illic
iam signa faciunt. signa: notae accentuum. ὄρος ὄρος: notae accentuum ψιλὴ καὶ δασεία faciunt pro-
lata non eadem cum exiliter & dense proferuntur. & in ora & hora notae accentus non eadem. nam
ora exiliter scribitur & profertur: & hora aspiratur & dense profertur. estque h nota aspirationis vo-
cis, & nota exilitatis: sed nota raro latini videntur. attamen ὄρος ut paulo ante dixit in scriptis
idem seu exile, seu densum: cum ex eisdem literis, sit. similiter ora & hora. nam h non litera, sed spi-
ritus: quod manifestius est apud graecos. ut pote quod non in ordine literarum: sed in apicibus collo-
cant, ut & caeteros accentus. ¶ Pyraeus portus Atheniensium, 40 stadia (ut tradit Strabo) ab urbe
distans. & haec oratio putasne vidisti tu nunc in Pyraeo naues, cum sis in Sicilia, potest coniungere
nunc & vidisti: & falsa est. vel potest disiungere ut dicatur putasne vidisti tu, in Pyraeo naues nunc
cum sis in Sicilia. sed non eadem est oratio. ¶ Putasne quorum scientiae bonae, bonas esse disciplinas?
Iungi potest ut intelligatur: putas ea quorum scientiae bonae, bonas esse disciplinas, & id falsum. diui-
di potest putasne quorum sunt scientiae bonae bonas esse disciplinas? & intelligentia est: putasne disci-
plinas esse bonas eorum: quorum scientiae sunt bonae. ¶ Putasne verum dicere: nunc quod tu factus es
iungitur nunc cum factus es. falsum. disiungitur, putasne verum dicere nunc: quod tu factus es. verum.
¶ Potestatem habet quis: non citharizans ut citharizet. componitur, cum non citharizans ei quod

est ut citharizet adiungitur. & id falsum est. diuiditur: cum non citharizans adiungitur ad potesta-
tem habet, hoc pacto. potestatem habet quis non citharizans: ut citharizet. & id verum est. ¶ 39. Pu-
tas ne est quod habitas domus? sic. nunquid, ne esse quod habitas: negatio eius est quod habitas? sic,
dicebas autem, ne esse quod habitas domum. negas igitur te habitare domum. exemplum Aristote-
lis paululum immutatum est. ut locutioni latinae quam fieri potest accommodetur. Captio eo quod
ne potest habere accentum grauem: tunc interrogans est & non negans, sic. putasne est quod habitas
domus? sic. verum est, aut potest esse vox acuta, sic. putas ne est quod habitas domus. & sic particula
est negatiua. falsum est. Id autem iustus viros iustum esse pendere: vetustae traditionis, in nullo lite-
rae respondebat. ¶ Idem & secundum idem contingit. ut homo videt secundum oculum, & secundum
praecedentia: sed latine dicitur sentit, habetque vocem actiuam. ideo oportuit ponere aliam dictionem,
quae vocem habeat passiuam: quale est operatur. ¶ Nam vnum solum amittens calculum: non ha-
bebit decem calculos. id imperfectum. perficiatur autem captio. habebat autem prius decem calculos:
perdidit igitur decem calculos. Pone autem Aristoteles nunc ἀσφάλου, nunc ψηφου quod calculu-
lum significat, & os calcanei animalium. ¶ 40. Vt si est quidem quod, est etiam quod non. si est qui-
dem, quod est solutio: est etiam quod non est solutio. nam si concludit: est solutio. si non id: non est
solutio. ¶ 41. Quod ambulat aliquis. quod spatium dicit. totam diem dicit quando. nam quodambu-
lat aliquis est via. spatiumve. quando autem ambulat, totam diem, aut diluculo, aut vespere. ¶ Nec
cum scyphum bibat. putasne quod quis bibit: liquor est? sic. scyphum autem quis bibit. scyphus igitur
liquor est. calicem vini quis bibit. calix igitur vinum. scyphus, calix: non quod, sed ex quo dicit. ¶ Et
putas quod quis sciuit, inueniens vel discens sciuit? sic. quorum hoc quidem inuenit, illud autem di-
dit: haec ambo neque inueniens, neque discens sciuit. non igitur quod quis sciuit: vel inueniens, vel
discens sciuit. haec: omne vniuersum, & collectum dicit: quod autem, non dicit. ideo non accidit: haec
neque inueniens, neque discens sciuit. igitur non quod sciuit, inueniens vel discens sciuit, sed non quae
sciuit: inueniens, vel discens sciuit. ¶ An haec quidem omne: dilutio captionis est. haec: omne, & ag-
gregatum dicit hoc autem: non omne, aggregatumque, sed singulum. ¶ Quis tertius homo a se. quia
tertius ab homine est, & ipse homo est. igitur tertius homo a se. & quod sit a quolibet tertius. quia
tertius ab homine: Callias autem homo, igitur tertius a Callia. & ita de quolibet alio. ¶ Quare non
est idem exponere: non est eadem eiusdemque praedicamenti expositio. ¶ Exponere autem non facit
tertium hominem. hoc est, captio quae quilibet sit a se tertius homo: non prouenit propter expositionem
eo. scilicet quae quid substantiaque exponatur, quantum, quale, aut aliquid aliorum praedicamentorum.
nam Callias in captione exponitur homo. Callias autem & homo eiusdem praedicamenti sunt: &
ipsum quod & substantiam esse conceditur. sed hoc aliquid & singulare: commune conceditur. quod
circa, & quod substantiae communi conuenit: idem singulari tribuitur. quae si quis contendat id esse
propter expositionem, quia hoc aliquid, quale quid esse exponitur: non cenlet Aristoteles magnopere
esse curandum, si propter expositionem id prouenire dicatur. Veruntamen proprie propter expo-
sitionem prouenit captio, quando quod est vnius praedicamenti per alterum exponitur. ut substan-
tia, quantum, quale, aut aliquid huiusmodi. sed eadem putatur expositio: quando in eodem sit praedi-
camento, maxime in substantia. nam si forte quanta, quot exponerentur: hallucinatio haec propter
expositionem diceretur. ut quantos heri digitos habuisti, hodie habes. atqui heri decem habuisti. de-
cem igitur hodie habes:posito quod digitum vnum perdideris. non quot fuit exponendum: sed de-
terminata aliqua mensura magnos. continuum enim hic exponitur discretum.

De recta solutione loci.

25

Quoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quamcunque interrogationem accidat falsum (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter. nam aut si collectum est falsum: aut si cum non est syllogismus, videtur esse syllogismus) erit & quae nunc dicta est solutio: & apparentis syllogismi, ob quam videtur esse, interrogationum correctio. quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere: apparentes autem diuidentem sol-
26 uere. ¶ Rursum autem quoniam syllogizantium orationum: haec quidem veram, illae autem falsam habent conclusionem. eas quidem quae secundum conclusionem sunt falsae, duobus modis contingit soluere. nam & eo quod interimitur aliquid eorum quae
27 interrogata sunt, & eo quod ostenditur conclusio, non sic se habere. ¶ Eas vero quae secundum propositiones: eo quod interimitur quiddam solum. nam conclusio vera est.

Quare volentibus soluere orationem: primum quidē inspiciendum si syllogizat, 28
 an non syllogizat: deinde vtrum vera sit conclusio, an non vera: quatinus vel diui-
 dentes, vel interimentes soluamus, & iterū interimentes hoc modo, vel illo: quem-
 admodum dictum est prius. ¶ Differt autem plurimum & interrogatam & non: fol- 29
 uere orationem. nam prauideri quidem difficile est: per otium autē temporis, vide-
 re facile. earum igitur quæ propter æquiocationem, & amphiboliam redargutionū:
 aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem, aliæ autem con-
 clusionem multipliciter dictam. vt in ea quidem quæ est silentia dicere: cōclusio est
 duplex. in ea vero quæ est non conscire scientem: vna interrogationum amphibola
 est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque nō est ens, & quandoque signi-
 ficat duplex, hoc quidem ens, illud vero non ens. ¶ Quibuscunque igitur in fine est 30
 multiplex: nisi prius sumpserit cōtradictionem, non fit redargutio. vt in eo quod est
 cæcum videre. Nam sine contradictione non fit redargutio. ¶ Quibuscunque vero
 in interrogationibus: non necesse est prænegare quod duplex est. Nam non ad hoc,
 sed propter hoc fit oratio. ¶ In principio igitur ad duplex & nomen, & orationem 31
 sic respondendum: quod est vt sic, est autem vt non. vt de eo quod est silentia dicere:
 quod est vt sic, est autem vt non. & quæ expediunt: agendum. sunt autē quæ sic: sunt
 autem quæ non. nam expediunt dicuntur multipliciter. ¶ Si autē lateat: in fine ad- 32
 dendo interrogationi, corrigēdum. estne silentia dicere: nō tamen eos qui silēt. ¶ Et 33
 in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus: similiter nō pu-
 tas consciunt, quod sciunt: sic sed non sic scientes: non enim est idem: quod non est
 conscire, atq; sic quidem nō esse scientes. ¶ Et omnino obluētādum est: tamen si sim- 34
 pliciter colligatur: quod non rem quā dixit negauit: sed nomen. quare id non est re-
 dargutio. ¶ Manifestū autem & eas quæ sunt propter compositionem, & diuisionem: 35
 quomodo soluendū. nam si diuisa & composita oratio aliud significat cum concludi-
 tur, contrarium dicendū. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum cōpo-
 sitionem & diuisionē. Putāsne quo vidisti tu hūc percussum: illo percussus est hic? &
 quo percussus est, illo tu vidisti? ¶ Habet quidē aliquid etiam dubiarū quæstionum: 36
 quauis sit propter compositionē. Nam non est duplex, ob id quod est secundū diui-
 sionem. nō enim eadem oratio fit diuisa & composita. siquidem ora & hora secundū
 accētū prolata significant aliud: sed in scriptis quidē idem nomē, cum ex eisdem ele-
 mentis scriptum sit & similiter. & illic autem iam signa faciunt, prolata non eadem.
 quare non duplex quod propter diuisionē est. Manifestū autem quoniam nō omnes
 redargutiones propter duplex: sicut quidā dicunt. Diuidendū igitur ei qui respondet.
 nō idem est enim dicere videre oculis, percussum: & dicere, oculis percussum, videre.
 Et Euthydemī oratio. Putāsne vidisti tu nūc existētes in Pyreō naues, cum in Sicilia
 sis? Et rursum, Putāsne malum futurē bonum esse? sit autē quis bonus futur: malus.
 quare futur malus. Putāsne quorum scientiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autē
 bonā disciplina, igitur bona disciplina malum. At tamen & malū, & disciplina malū.
 quare mala disciplina, malum. Putāsne verū dicere nūc quoniam tu factus es? factus
 es ergo nunc. An aliud significat diuisum? verum enim dicere nunc, quod tu factus
 es: sed non, nunc tu factus es. Putāsne vt potes & quæ potes, sic & ipsa facies? non ci-
 tharizans autem habes potestatem citharizandi. citharizabis igitur non citharizans.
 An non huius habet potestatem: vt nō citharizans citharizet? sed cum nō facit hoc:
 vt faciat. ¶ Soluunt autem quidā id & aliter. nam si dedit vt potest facere: nō dicunt 37
 accidere non citharizantem citharizare. non enim omnino vt potest facere datum
 est facere. nō idem autem esse vt potest: & omnino vt potest facere. Sed manifestum
 quoniam non bene soluunt. nam orationum omnium quæ propter idem: eadem

Aequiuocatio, Amphibolia.

conscire dicere iambica, at tamen ignoret esse iambica. bica. hic.

Compositio. Diuisio.

Captiones. Dubitatio.

putāsne quo vidisti hūc percussam illo percussus est? hūc percussam illo percussus est? hūc percussam illo percussus est?

& putas quo percussus illo vidisti? hic autem virga igitur est. p. igitur est. sti.

Alia solutio sed insufficientis.

38 solutio. eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interro-
 gatas: sed est ad interrogantem, & non ad orationem. ¶ Propter accentum autē
 orationes non sunt, neque in ijs quæ scribuntur, neque in ijs quæ dicuntur, præ-
 terquam si quæ pauca sunt. vt hic: putāsne est quod habitas, domus? sic. nun-
 quid, ne est quod habitas: negatio eius est quod habitas? sic. dicebas autē, ne esse
 quod habitas domū. negas igitur te habitare domum. Quomodo autē soluendū
 est, palam. Non enim idem significat grauius & acute prolatum. ¶ Manifestum
 39 autem & in ijs quæ fiunt propter id quod vt eadem dicuntur ea quæ non sunt ea-
 dem, quo pacto obistendum: eo quod habemus genera prædicamentorum. nam hic
 quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significant: ille
 vero ostendit quidem esse aliquid eorū quæ sunt ad aliquid, vel quantitatis. vi-
 dentur autē quid est significare propter dictionem. vt in hac oratione, Putāsne
 contingit idem simul facere & fieri? non. At vero videre simul & videri idem &
 secundum idem contingit. Putāsne est aliquid eorū quæ sunt pati facere? non.
 Nōne igitur secatur, vritur, operatur similiter dicuntur: & omnia quidē pati si-
 gnificant? Rursum autem currere, videre similiter sibi inuicem dicuntur. verum
 tamen videre operari aliquid est. quare & pati aliquid simul etiam & facere. Si
 autē aliquis illic dans nō contingere simul idem facere & pati: videre & videri
 dicat possibile, nōdum redargutus est si nō dicat videre facere aliquid, & videri
 pati. indiget enim hac interrogatione: sed ab audiente opinatur datū esse, cū &
 secare facere aliquid & secari fieri aliquid dedit, & quæcūq; alia similiter dicunt.
 Nā reliquum ipse addit qui audit, veluti similiter dictū. illud autem dicit quidē
 nō similiter: videtur autē propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in
 æquiocationibus. putat enim in æquiocis inscius orationū: quam dixit negare
 rem, non nomen. ideōq; adhuc indiget interrogatione, si ad vnū aspiciens dicat
 æquiocum. sic enim dante: erit redargutio. Similes autē & hæ orationes illis. si
 quod quis habens, postea nō habet, amittit. nā vnum solum amittens calculum:
 non habebit decem calculos. An quod nō habet quidē, prius habens, amittit: quā-
 tum autem habet vel quot, non necesse est tot amittere. interrogans igitur quod
 habet: colligit in eo quot. nā decē, aliquot. si igitur dixisset à principio, si quot quis
 nō habet prius habens: putāsne amittit tot? nullus vtiq; dedisset: sed aut tot, aut ho-
 rum aliquid. Et quoniā dabit aliquis quod nō habet. nō enim habet vnum solū
 calculum. An nō dedit quod non habuit: sed vt nō habuit: nā solum, non quod
 significat, neq; quale, neq; quantum: sed vt se habet ad aliquid, vt quod nō cum alio.
 Quemadmodū si dicat: putāsne quod non aliquis habet dabit? non annuente au-
 tem: interroget si dabit quis aliquid cito, qui non habet cito? asruente autē: col-
 ligat quod dabit quis quod non habet. Et manifestum quoniā non syllogizauit. nā
 cito nō est quod dare: sed hoc modo dare. quo autē modo non habet: dabit ali-
 quis. vt quod delectabiliter habet, moeste dabit. Similes autē & huiusmodi ora-
 tiones. Putāsne quam nō habet: manu percutiet quis? aut quæ non habet: oculo
 videbit? nō enim habet vnū solum oculum. ¶ Soluunt autē quidam dicentes &
 40 quod habet vnum solum oculum, & aliud quilibet qui plura habet. Quidā autem
 & vt quod habet accepit. dedit enim vnū solum hic calculum, & hic habet (di-
 cunt) vnum solum ab hoc calculum. accepit enim ab hoc. ergo vnū solum ha-
 bet hic calculum. Alij autē statim interrogationem interimentes. quia cōtingit
 quod nō accepit habere. vt vinū accipientem suaue, si corrumpat in acceptione:
 habere acre. Sed quod dictum est prius: hi omnes non ad orationem, sed ad ho-
 minem soluunt. nā si esset hæ solutio: dantem oppositum nō possibile esset sol-
 uere: quemadmodum & in alijs. vt si est quidem quod est, est etiam quod nō est
 solutio. si simpliciter det dici, concludit: si autem nō concludit, non erit solutio.
 41 in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. ¶ Amplius
 L. ij.

Accentus.

Captiones.

Figura dictionis.

Captiones.

Dilutio antiquorum insufficientis.

Alia captiones figure dictionis.

autem & hæ sunt ex huiusmodi orationibus. Putasne quod scriptum est: scripsit quis? scriptum est autem nunc quod tu sedes falsa oratio, erat autem vera cum scribatur: igitur simul scribatur falsa & vera. Nam falsam, vel veram orationem, vel opinionem esse: non quod, sed tale significat. nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens: hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tarde, celeriter. Non igitur quod discit: sed ut discit dixit. Et putas quod ambular aliquis: pessundat? ambulat autem totam diem. An non quod ambulat: sed quando ambulat dixit. nec cum scyphum quis bibat: quod bibit, sed ex quo. Et putas quod quis sciuit inueniens, vel discens sciuit? quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit: ambo hæc neutrum. An hæc quidem omnes: quod autem omne. Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab vnoquoq;. Nam homo & omne comune: nõ hoc aliquid, sed quale quid vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, vtrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat. quare nõ est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem: sed idipsum quid esse concedere. non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias & id quod homo est. neq; si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale: nihil referet. nam erit à multis vnum quiddam: vt homo. manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod cõmuniter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. ¶ Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus: semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio. vt si propter compositionem oratio: solutio diuidendo. si autem propter diuisionem: componendo. Rursum si propter accentum acutum: grauis, erit solutio. si vero propter grauem: acutus. Si autem propter æquiocationem est: oportet oppositum nomen dicendo, soluere. vt si animatum accidit dicere, negando non esse: manifestum quod est inanimatum. si vero inanimatum dixit, hic autem animatum colligat: dicendum quod est inanimatum. Similiter autem & in amphibolia. Si autem secundum similitudinem dictionis: oppositum erit solutio. putasne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet: sed vt non habet? vt vnum solum calculum. putasne quod scit discens vel inueniens scit? attamen non quæ scit. & si quod ambulat, pessundat: non tamen quando. si militer autem & alijs.

Modus vniuersalis diluendi in dictione.

42

Varti capitis scholia. Argutiarum accidentis diluendarum loci sex. ¶ 42. Habere autem oportet quo refellat dicendo id perinde est vt. id Aristoteles habet *ἔχει δὲ περὶ τὸ εἶναι ὁμοῦ*, habere autem oportet proferre vt. sed quia id subobscurum: idcirco ad verba non conuersum est. quod aliquando expedire non tacuit Flaccus cum in arte poetica diceret,

Horatius.

Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec desilies imitator in arctum,
Vnde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.

¶ 43. Putasne id scis: quod deo te interrogare? non. scisne quatuor paria sint, an imparia? scio. id autem deo te interrogare. igitur id sciebas: quod te debebã interrogare. ¶ Cognoscisne venientem aut coopertum? non. nõne patrem tuum cognoscis? sic. qui autem venit, & qui coopertus est: pater tuus est. cognoscis igitur venientem, & coopertũ. ¶ Statuane opus tuum est? non. nõne statuã opus est? sic. opus igitur tuum. ¶ Canis, estne tuus pater? non. est pater: est tuus etiam. igitur pater tuus. ¶ Sũntne omnia pauca: paucies pauca? non. ceterum ad dena millia paucies pauca. & ita de quolibet alio. omnia igitur pauca: paucies pauca. Et de paucis & multis alio modo, captiones neclunt. Tria pauca sunt: annes pauca. & si vnum addidero, multa non erunt? non. progredior rursus: & si quando dabis esse multa, additũ granũ efficiet acruum, vnumq; tandẽ efficiet multa. sed ne centum millia multa sunt? multa. vnũ si demptero: multane relinquam? etiam. progrediar: si tandem occurrerent pauca, demptum granum tollit acruum. omniãne igitur multa sunt, & vnũ multa: & omnia pauca, & centena millia pauca, siquidẽ vnũ paucum? sed hæc ad Chryssipi soritas. Cũ minutatim, gradatimve additur, aut demit (vt in Academicis ait Cicero) id captio-

ssimum & vitiosum interrogationũ genus Soritas appellant: qui acruum faciunt vno addito grano. & adeo irrepit id tortuosum argumentandi genus: vt Sorbona id aliquando vel inuita sentiat. attamen Athenis hæc Areopagus damnabat. ¶ 44. Idipsum quod approbant: scilicet possibile esse idẽ cognoscere & ignorare. ¶ 45. Nam possibile est ostendere quempiam q̃ falsum quidẽ syllogizauit. possibile est vt quispiam dicat orationẽ Zenonis quẽ est, impossibile est aliquid moueri: colligere falsum, & insuper illum dicere. quare si quis moliat ratione Zenonis colligere vt ad impossibile: peccat, tametsi millies colligat. dicere certe illo modo nõ est soluere. sed soluere est ostendere id ppter quod falsum colligit, & quare si quis moliat oratione Zenonis colligere vt ad impossibile: peccat. ¶ Fortasse autẽ & id. idem cognoscere & ignorare non secundum idem: verũ & exẽplis eius qui ita solueret, parum accommodatur. ¶ Sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed nõ secundum idem. si quispiã venit aut laruatus, aut velata facie: nihil prohibet illum cognoscere & nõ cognoscere respectu diuersorum prædicatorũ, non autẽ secundum idem. vt agnoscat q̃ venit, quod cognoscere faciem velatus, q̃ pullo vestitus indumento, q̃ caligatus, q̃ crepidas habeat laceras, & multa for- tasse alia huiusmodi prædicata quæ sensus ostendunt. nescis tamen an Petrus, an Ioannes, an notus tibi, an ignotus, affinis, an nulla tibi necessitudine vincus, an literatus, an literarum expertus: & innumera huiusmodi. & quanuis cognoscas venientem: hoc est esse venientem atq; q̃ venit & qui venit Petrus sit, non tamen oportet te cognoscere q̃ Petrus is sit qui venit. nã non oportet si accidens cognoscas, & distincte semper eius agnoscere subiectum, rẽmq; subiectam. & quanq̃ idem esset pater tuus: non oportet te cognoscere venientem esse patrem tuum. non enim si rei subiectæ cuiuspiam accidens aliquod cognoscimus: & aliud identidẽ eiusdẽ rei subiectæ accidens, cognoscere oportet. esset enim Petrus res subiecta: accidentia eius, veniens & pater tuus. nam idem & veniens & pater tuus. ¶ 46. Quod omnis numerus paucus. sũntne centum ad dena millia pauca, & mille ad decies cetera millia: sic. omnis igitur numerus paucus. ¶ 47. Sed nõ tuum filium, non accidit esse tuum filium. quia scilicet non est filius tuus: accidit tamen, sequiturq; quod sit tuus, & q̃ sit filius. ¶ Et si quid ad mala. non sequitur si prudentia est disciplina malorum: ergo est aliquid malorum. sed captio est accidentis, aut propter id quod aliquo modo & simpliciter. ¶ Non enim si bonum esse & huius: bonum huius simul. vt si est bonum possidentis: q̃ simul sit bonum mali, si is qui possidet malus sit etiam. & malo, diuitiã bonæ non dicuntur, sed malæ. ¶ Non enim si interdum aliquid significamus auferentes. ceu cũ dicitur homo est è numero animalium: cum auferim⁹ è numero & solum id dicimus homo est animalium, idem quoq; intelligi volumus: at non propterea multipliciter aliquam esse oporteat. ¶ Nam & dimidium dicentes versus da mihi: Iliada significamus. nã & dicẽtes da mihi dimidiũ versus, significamus Iliada, significamus dimidium versus Iliados: vt verbi causa, Iram pande dea. non tamen quãdo tantundẽ volumus significare auferentes Iliados, & dicẽdo da mihi dimidium versus acsi integre dictũ fuisset, da mihi dimidium versus Iliados: propterea illud truncatum dictũ multiplex est. Iram pande dea: hemistichus dimidiatusq; versus est, Iliados Homeri. hoc em̃ hemisticho incipit Ilias, *Μῆνιν ἄειδε θεὰ*. & perinde est acsi puerum interrogans dicerem: da mihi dimidium versus, significans Aeneida, hemistichumq; Vergilianæ Aeneidos. perinde ac si planẽ interrogarem, da mihi dimidium versus Aeneidos: & protinus subiungeret, Arma virũmq; cano: non propterea oratio da mihi dimidium versus, multiplex: neq; quoq; oratio homo est animalium, multiplex erit.

De diluendis argutijs accidentis.

Cap. II II.

42

Illas vero quæ propter accidens: vna quidem solutio est ad omnes. nam quia indeterminatum est quando dicendum de re: cũ quippiam accidenti inest. & in quibusdam quidem videtur & dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse. dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod non est necessarium. habere autem oportet quore- fellat dicendo id perinde est vt. ¶ Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens. Putasne id scis, quod deo te interrogare? Age cognoscisne venientem aut coopertũ? Statuane tuum opus est? An tuus canis pater? sũntne paucies pauca, pauca? manifestũ enim in omnibus his quoniam nõ necesse est quod de accidente dicitur: & de re verum esse. solis enim ijs quæ secundum substantiam sunt indifferentia, & quæ vnum sunt: omnia videntur eadem inesse. bono autem non idem est bonum esse & venturum esse interrogare. neque venienti, aut cooperto, & venientem esse & Coriscum. quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem venientem: eundem cognosco & ignoro. neq; si hoc est meum,

Captiones accidentis.

est autem opus: meum est opus, sed possessio, vel res, vel aliud quippiam. eodem autem modo & in alijs. ¶ Soluunt autem quidem interimentes interrogationem. dicunt enim contingere eandem rem cognoscere & ignorare: sed non secundum idem. venientem igitur non noscentes, Coriscum autē noscentes: eundem quidem cognoscere & ignorare dicunt, sed non secundum idem. Attamen primū quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idē sunt orationum eandem esse solutionem. id autē non erit si quis non in cognoscere: sed in quod est esse, aut aliquo modo se habere id ipsum quod approbant, sumat (vt si hic est pater: est autem tuus) nam tametsi in quibusdam id verum est, & cōtingit idem cognoscere & ignorare, tamen hic nihil cōmune habet quod dictum est. ¶ Nihil autem prohibet eandem orationem plures vitiositates habere: sed non omnis peccati manifestatio, solutio est. ¶ Nam possibile est ostendere quempiam, quod falsum quidem syllogizauit: propter quod autem non ostendere (vt Zenonis orationem quæ non est moueri) quare & si quis conetur colligere vt ad impossibile, peccat: et si milles syllogizet. non enim est hæc solutio. Nam erat solutio, manifestatio syllogismi falsi propter quod falsus. si igitur non syllogizauit, quanuis aut verum, aut falsum conetur colligere: illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem & id in quibusdam nihil prohibet accidere: verū in his nec hoc videbitur. nam & Coriscum quod Coriscus, cognoscit: & venientem, quod veniens. contingere autem videtur idem cognoscere & non. vt quod album quidem cognoscere: quod autem musicum, non cognoscere. sic enim idē cognoscit & non cognoscit: sed non secundum idem. venientem autem & Coriscum: & quod veniens, & quod Coriscus, cognoscit. ¶ Similiter autē peccant, & qui soluunt quoniam omnis numerus paucus: vt ij quos diximus. vtpote qui cum non conclusum est, id omittentes: verum conclusum esse dicunt. omnia enim esse & multum, & paucum dicentes: peccant. ¶ Quidam autem & duplici soluunt syllogismos. vt quoniam tuus est pater, aut filius, aut feruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio: oportet nomen vel orationem proprie esse plurium. hunc autem esse huius filium: nemo dicit proprie si dominus est filij. sed propter accidentis compositio est (putasne est hoc tuum: sic. est autem hoc filius. tuus igitur filius) quia accidit esse & tuum, & filium: sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum. nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter: sed possessio. si quidem fortasse multipliciter. nam & hominem animalium dicimus esse: sed non possessionem. Et si quid ad mala dicitur vt liquorum, propter id malorum est: sed non hoc malorum. propter id igitur quod aliquo modo: etiam simpliciter apparet. Quanquam contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter: non tamen in oratione hac. sed magis: si quod mancipium, sit bonum mali. fortasse autem: neque sic, non enim si bonum est & huius: bonum huius simul. verum, neque hominem dicere animalium esse: dicitur multipliciter. non enim si aliquid significamus auferentes: id dicitur multipliciter. nā & dimidium dicentes versus da mihi: Iliada significamus. vt, Iram pande dea.

Q Vinti capituli scholia. Pro dilutione captionum propter id quod aliquo modo & simpliciter, & incitiam redargutionis, petitionem principij, consequens, nō causam vt causam, & propter plures interrogationes vt vnam. loci vndecim. ¶ 48. Eas vero quæ sunt propter id quod præcipue. præcipue: simpliciter. ¶ Vel hoc quidem quæ. quæ: quatenus. vt Polycletus, quæ albus: non est statuarius. & quæ statuæ factor: statuarius est, & simpliciter statuarius. ¶ 50. An neque esse quid & esse, idem: dilutio est. quia non est idem esse quid, esse quiduis, vt opinabile: & esse, esse simpliciter. ¶ Quod autem non est, non si est quid. si est quid: si suscipit aliquid cuius prædicat affirmationem. vt si est futurum, si est opinabile, si præteritum. esse enim quid, esse aliquid: se extendit ad omnem affirmatiuam prædicationem. & non esse quid: ad omnem negationem. vt cum homo non est lapis: dicitur non esse quid, siue aliquid. neque accidit: non est quid, igitur non est. ¶ Neque si bene iurat. Chrysippus id argutiarum genus: deum testor, peie-

ro. ego mentior. ego falsum dico, cum ea sola dicuntur, & familia: inexplicabilia appellabat. quod familia telæ Penelopes, constructa pereunt: & vbi perierint, rursus constructa videntur. si quidem construas: eo ipso falsa apparent. si destruas: ilico se ementiuntur vera. attamen non ea magni pendit Aristoteles. & merito quidem. quia molestum, & odiosum est captionum genus. neque retur inexplicabilia: sed explicandi, vera ne an falsa sint, difficultatem totam, hinc pendere putat, quod nesciat quis inter simpliciter verum & veracem, & aliquo modo secernere. similiter quoque inter simpliciter falsum & mendacem, & aliquo modo. videtur enim simpliciter periturus qui iurat tribuendo alicui quod tribui non debet: aut auferendo quod attribui debet. vt qui de certa re subiecta peierat. & simpliciter mendax: qui de certa re mentitur. si autem id fiat de solis signis & prope modum inanibus verbis: aliquo modo veraces sunt, non tamen simpliciter. nam id vane faciunt tribuendo signo sine re subiecta quod tribui non debet & periuri dicuntur. & consimili modo qui dicunt se mentiri, aliquo modo veri sunt: simpliciter autem mendaces. quod ea signis absolute tribuunt: quæ minime sine rebus subiectis tribuere deberent. sunt enim signa præcipue aliorum gratia. si autem quæras de quo tales aut peierant, aut sunt mendaces, & de quo huiusmodi orationes veræ falsæve sunt: nihil habeas quæ afferas nisi inania verba, perditæ quæ tenues vane diffiantur in auras. in huiusmodi igitur diutule agitandis: videmur potius aërem, inanemque flatum quate re: quàm magnam inde studiorum fructum reportare. Consulto igitur visi sunt Athenienses fecisse: cum comperissent Chryssippi libros complusculis eius generis nugis confertos: edicto publico Vulcano mandasse, exterminanda merito esse censentes, quæ bonis literis, & bonis moribus obessent. & satis est hic esse admonitos hæc ad sophisticam pertinere. disciplinis autem talia molesta esse, neque ferme vnquam in disputationem venire nisi dysscolam, atque grauem vt & videtur hic Aristoteles sentire. simpliciterque vera esse talia: quæ de re subiecta vera sunt, falsa etiā si vane & sine re subiecta sint prolata. falsum, mendax, negatio, & cōsimilia vane pronuntiata: & falsa sunt, & falsa se esse dicunt. & quæ se falsa enūciant: vera, at non idcirco simpliciter vera. vt hæc: falsum dico. ego mentior. nulla oratio abnegatiua. quæ pro re subiecta: vera esse possunt. Verum autem, & affirmatio vane pronuntiata (vt verum aio. omnis enunciatio affirmatiua est) boni naturam imitatur. quod bono non aduersatur: neque ipsum destruit. contra autem, falsum, mendax, negatio, naturam mali: quod seipsum perdit. ideo postremæ & similes quanuis vane pronuntiata: veræ concedendæ sunt. & vera: sed vana dicenda. Philosophorum tamen mos est: nūquam signa vane pronuntiare: sophisticarum autem contra. quæ igitur ipsi nominabant inexplicabilia: nos non ab re, vane pronuntiata appellare poterimus. ad quæ Protagoræ ἀνασφίφοντα, reciprocaque reuocabimus: quæ ex hypothesi temere non minus admissa, contingere solent. ¶ Non enim si malum est fur. non sequitur si fur sit malum: quod malum sit capere furem. neque sequitur vult capere furem, fur autem malum, igitur vult malum. Quinimò potius sequitur vult bonum. nam capere furem: bonum. ¶ Sed mori iniuste magis est eligendū. ille moritur iuste qui suis exigentibus culpis morti adiudicatur. iniuste vero qui criminis insons iniusta morte mulctatur. quis igitur sine crimine nolit quàm criminum reus iustas factis morte pendere poenas: est igitur potius eligendum iniuste mori quàm iuste. non tamen ex hoc efficiatur iniustum iusto magis esse eligendum. nam qui iniuste moritur, nihil habet iniustum: sed is qui damnat iniuste. ille enim solus iniustitiam habet, iniustusque est qui iniusta vult iniuriamque operatur. ¶ Non enim si iustum est hoc modo vel huic. esse aliquid iustum quod sit secundum opinionem iudicantis: non est simpliciter esse iustum, sed ex addito secundum opinionem iudicantis. ¶ Sicut nec si est vile dicere. vile est dicere morbum suum & sui morbi accidentia declarare medico: non tamen hæc (morbus inquam & accidentia morbi) vtilia sunt. ¶ Quare non si quæ dicuntur iniusta: qui dicit iniusta conuincitur. conuincitur non idcirco reus criminis conuictusque sceleris habetur. ¶ 53. Putasne quadricubitum: tricubito maius? sic. fieri ne potest tricubitum secundum longitudinem vt cera tricubita, quadricubita secundum longitudinem: potest. fiat igitur. esto. erit igitur idem seipso, & secundum idem maius & minus. nam secundum longitudinem. si quidem quadricubitum, tricubito maius. Captio dilutionis. at non simul, eodemque tempore. ¶ 55. Postulant enim si hoc cum illo: & illud esse cum hoc. id (quasi proloquium sit) postulant. vt si animal est cum homo est: & cum animal est hominem esse: quod minime oportet. ¶ Id autem non est. è conuerso enim consequentia. argumentatur Melissus ac si ita dicat. si quid genitum est, habet principium. igitur si quid ingentum: non habet principium. id autem minime oportet. nam consequentia non debet esse eodem ordine contra se ipsa: sed è conuerso (vt secundo Topicorum, numero 31 dictum est) hoc pacto. si quid genitum, habet principium: igitur si quid non habet principium, ingentum. ¶ 56. Dicendum quod dedit non vt videretur. quod dedit illam propositionem superfluam: non quia videretur, sed vt pertinetem ad orationem. nunc autem cum ea vsus sit: nihil ad orationem pertinet. ¶ 57. Quare cum non simplex est interrogatio: sed multiplex. veruntamen in omni significatione vera, aut in omni falsa: si simpliciter respondet concedendo si vera, aut negando si falsa, non accidit vt patiatur redargutionem simpliciter. & quando plura interrogantur, si omnes interrogationes veræ: nihil accidit pati incommodi, si simpliciter respondet dando. aut si omnes interrogationes falsæ: si simpliciter respondet inficiando. peccat tamen vterque: quia & multiplex diuidi debet & pluribus in-

Inexplicabilia.

Vane pronuntiata. Reciproca.

terrogationibus, plures quoque responsiones dandæ. ¶ Quare id cauendum: dare scilicet pluribus interrogationibus vnam responsionem. ¶ Nam ambo & omnia: plura significant. Ambo & omnia plures interrogationes, vt vnam faciunt. vt si roges de duobus quorum vnum bonum & alterum malum anne ambo bona sunt an non bona. & de pluribus quorum aliqua bona, & aliqua mala, an omnia bona, an non bona. Sed quatenus plura significant, captionem in dictione facere possunt. Nam si ambo & omnia collectionem dicunt: vna est interrogatio, & dandum est non bona. si autem distributionem: plures sunt interrogationes. ¶ Id non erit impossibile. affirmare, aut negare idem præter nomen.

¶ De solutione sex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. V.

Secundum quid & simpliciter.

As vero quæ sunt propter id quod præcipue: illud autem, vel quæ, 48 vel vbi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicitur & non simpliciter: soluendum est considerando conclusionem ad contradictionem, si contingit horum aliquid passas esse. ¶ Nam contraria, & opposita, & affirmationem, & negationem: simpliciter quidem impossibile inesse eidem. quæ autem vtrunque, vel ad aliquid, vel aliquo modo: vel hoc quidem quæ, illud autem simpliciter nihil prohibet. Quare si hoc quidem simpliciter, illud autem quæ: nondum est redargutio. hoc autem in conclusione considerandum, ad contradictionem. ¶ Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes. putasne contingit quod non est esse: attamen non est aliquid id quod non est. 49 Similiter autem & quod est non erit. nam non erit aliquid cum sunt. Nunquid contingit eundem simul bene iurare & peierare? Nunquid possibile est simul eidem, suadere & dissuadere? ¶ An neque esse quid, & esse: idem? quod autem non est, non si est quid: etiam est simpliciter. ¶ Neque si bene iurat id quidem, & quæ: 50 necesse est & bene iurare. nam qui iurat se peieraturum: bene iurat, peierans hoc solum: at non bene iurat. Neque qui dissuadet, suadet: sed secundum quid suadet. Similis autem ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & verum dicere. sed propter id quod non est facile inspicere vtrum quis assignet simpliciter veracem esse, vel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem: quæ autem veracem. vel alicuius esse veracem aliquem: veracem autem non simpliciter autem & in ad aliquid, & vbi, 51 & quando. omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. ¶ Putasne fanitas, vel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non recte vtenti non bonum. ergo bonum & non bonum. Est ne sanum esse, vel potestatem habere in ciuitate bonum? veruntamen est quandoque non bonum. idem igitur eidem bonum & non bonum. ¶ An nihil prohibet quod simpliciter est bonum: huic non esse bonum. aut huic quidem bonum: at non nunc, vel non hoc in loco bonum. ¶ Putasne quod non vult sapiens: malum? amittere autem non vult bonum: malum igitur bonum. ¶ Non enim idem est dicere malum est bonum & amittere bonum. Similiter autem & quæ de fure est oratio. Non enim si malum est fur: etiam capere est malum, ergo vult malum, sed potius bonum. nam capere bonum est. Et ægritudo malum est: sed non amittere ægritudinem malum. Putasne iustum iniusto, & quod iuste eo quod iniuste: magis eligendum est? sed mori iniuste magis est eligendum. Putasne iustum est sua habere quenq;? quæ autem aliquis adiudicabit secundum opinionem suam & si sit falsa: sua sunt ex lege. idem igitur iustum & iniustum. Et vtrum oportet iudicare eum qui iusta dicit an qui iniusta? at vero eum qui iniuriam passus est: iustum est abunde dicere quæ passus est. ea autem erant iniusta. ¶ Non enim etsi pati aliquid iniuste eligendum: id quod est iniuste eligibilius quàm quod iuste, sed simpliciter quidem quod iuste. hoc autem nihil prohibet si iniuste an iuste? & habere sua quenq; iustum, aliena autem non iustum. iudicium vero hoc iustum esse nihil prohibet, vt quod sit secundum opinionem.

Captiones eundem quid & simpliciter.

Dilutio. Captiones in explicabiliis quæ & vane pronüciata. Dilutio.

Aliæ captiones.

Dilutio. Alia captio. Dilutio.

Aliæ captiones.

Dilutio.

nem iudicantis. non enim si iustum est hoc modo vel huic: & simpliciter iustum est. Similiter autem & quæ iniusta sunt: nihil prohibet dicere ea, iustum esse. non enim si dicere iustum est: necesse est iusta esse. sicut nec si est vtile dicere: vtilia. similiter autem & in iniustis: quare non si quæ dicuntur iniusta: qui dicit iniusta cõuincitur. dicit enim quæ dicere est iusta: simpliciter autem & quæ pati iniusta. 52 ¶ His autem quæ propter diffinitionem fiunt redargutiones quemadmodum dictum est prius: obstitendum considerantibus conclusionem ad contradictionem. vt sit idem & secundum idem & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si vero in principio interroget: non confitendum (quonia impossibile est idem esse & duplum. 53 & non duplum) sed dicendum: non sic vt forte sit redarguere confitentem. ¶ Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit quodq; quod quanq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus: ignorabit quod musicus. quare idem cognoscit & ignorat. Putasne quadrubitum tricubito maius? fieri enim potest ex tricubito quadrubitum secundum longitudinem. maius autem minore maius. idem igitur eodem secundum idem maius & minus. ¶ Illa vero quæ fiunt propter id quod petunt atq; sumunt quod in principio: si interroganti quidem manifestum sit, non dandum, neq; si probabile sit dicentem esse veracem. si autem lateat: ignorantiam ob vitiositatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem. nam redargutio sine eo est, quod est in principio. deinde datum est, non vt eo vteretur, sed vt ad illud colligeret contrarium. vt in non semotis redargutionibus. ¶ Et eas quæ 55 propter consequens sunt cõiectantes: in ipsa oratione monstrandum, est autem duplex sequentiū consequentia. aut enim vt particulare sequitur vniuersale. vt hominem animal (postulant enim si hoc cum illo: & illud esse cum hoc) aut secundum oppositiones. nam si huic est illud consequens: & opposito oppositum. propter quod & Melissi oratio, nam si genitum est, habet principium: ingenitum postulat non habere principium. quare si ingenitum est cælum: & infinitum. id autem non est. è conuerso enim consequentia. ¶ Quæcunq; autem propter id quod additur aliquid colligunt: considerandum si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile. deinde id manifestandum. & dicendum quod dedit non tanquam videretur: sed vt ad orationem. 56 quo vero usus est, nihil ad orationem. ¶ Ad eas autem quæ plures interrogationes vnam faciunt: statim in principio determinandum est. ¶ Nam interrogatio vna est: ad quæ vna responsio est. quare neq; plura de vno neq; vnū de pluribus: sed vnū de vno affirmandum vel negandum. Sicut autem in æquiocis quandoq; quidem ambobus, quædoq; neutri inest. quare cum non simplex est interrogatio: simpliciter respondētibus nihil accidit pati. similiter & in his. quædo igitur plura vni, vel vnū pluribus inest vel non inest: simpliciter danti, & hoc peccato peccanti, nihil contrarium accidit. ¶ Quandoq; autem huic quidem inest, illi autem non, aut plura de pluribus: & est vt insint ambobus, est autem vt non insint rursus. quare id cauendum. Vt in his orationibus. si hoc quidem est bonum, illud autem malum: quod verum est dicere quonia hæc bonum & malum. & rursus: neq; bonum neq; malum. non enim inest vtrunq; vtriq; quare idem bonum & malum, & neq; bonum neq; malum. Et si vnum quodq; ipsum sibi idem est & alijs diuersum, quonia non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem: ipsa sibi met diuersa & eadem. Amplius. si bonum quidem malum sit, malum autem bonum: duo vtriq; fient. Et duorum & inæqualium vtrunq; ipsum sibi esse æquale. quare æqualia & inæqualia ipsa sibi. ¶ Incidunt 58 autem hæ orationes & in alias solutiones. nam ambo & omnia plura significant. non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare. id autem non erat redargutio. sed manifestum quoniam si non vna interrogatio plures fiant, sed vnum de vno affirmet aut neget: id non erit impossibile.

Inscitia redargutiois.

Eius captiones.

Petitio principij.

Consequens.

Non causa vt causa.

Plures interrogationes vt vna.

Alia solutio

Sexti capitis scholia. Pro diluendis nugationis & solœcismi captionibus loci duo. ¶ 59. Ut duplum sine eo quod est dimidij: quod inesse apparet. duplum & cætera id genus relativa quæ ad aliquid dicuntur si seorsum & sine suorum correlatiuorum intelligentia capiuntur: nullius rei constituunt intelligentiam. quare neq; significare quicquam videntur. quid enim per duplum amota dimidij intelligentia, & quid per dimidium amota intelligentia dupli intelligis? cuiusnam rei constituis tibi intelligentiam? nullius profecto, sed vocabula per se ad constituendam intelligentiam vana sunt: perinde ac ille, ipse, qui & cætera huiusmodi quæ apud grammaticos etiam relativa dicuntur. sed cum dico duplum, si constituere mihi debuerit alicuius rei intellectum: & dimidij intelligentiam præsto adesse oportere videtur. id autem est quod dicit Aristoteles *ὅτι ἐμφαινεται*: quod inapparet. & quanuis voce non exprimitur: non separatur tamen intelligentia. ¶ Et omnino in negatione affirmatio: apparet atque intelligitur. ¶ Quemadmodum neque quod in dimidio: quemadmodum neq; dimidium seorsum ab intelligentia dupli aliquid significat. & significat, non id perinde atque coniunctum dimidium dupli. nam si significaret seorsum: absolutum esset. vt vir absolutum, masculinum ætate adultum significat. relatiuum vero & vt ad aliquid est, nihil seorsum ab vxoris intelligentia. ¶ Neque scientia in specie. neque scientia significat cum intelligentia correlatiui in specie, vt cum intelligentia medicabilis: sed cum intelligentia scibilis. licet medicina medicabilis sit medicina, & cum intelligentia medicabilis significet, sitque etiam scientia, recipiensq; ipsius communis prædicationem. nam oportet communia ad cõmunia & specialia ad specialia referri. ¶ Additum autem nihil prohibet. nam cauum additum naso significat simum: additum autem cruri significat curuum. tales enim qui in curuis sunt cruribus appellat Græci *ῥαίβυξ καὶ ῥαμβόσκελας*: nos autem curuicrurus diceremus. sunt autē crura ea pars tibiarum quæ à genu ad pedes porrigitur. & ij quibus ea tibiarum pars ad exteriora flectitur: vt iunctis pedibus pars interior caua videatur, curuicruri appellantur. ¶ 60. Putas quem vere dicis esse istum. *ὄυτος, ἄυτη, ἄυτην, ἄυτην*, ἄυτην maluimus hoc in loco iste, istum, ista, istam, istud dicere, quàm hic, hunc, hæc, hanc, hoc: ne hic, phantasiam faceret *ἐπιῆρηματός*.

¶ Dilutiones nugationis & solœcismi.

Cap. VI.

Locus pro nugatione.

In illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere: manifestum quod non dandum eorū quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes. vt duplum: sine eo quod est dimidij quod inesse apparet. nam & decem in deficientibus vno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio. non tamen si quis dicat hoc non esse album: dicit idem album esse. duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neque quod in dimidio. quod si forte significat: attamen non idem & coniunctum. neque scientia in specie. vt si est medicina scientia, ipsum quod commune. illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem quæ per se ostenduntur prædicatis: id dicendum quod non idem est seorsum & in oratione quod ostenditur. nam cauum communiter quidem idem significat in simo & curuo: additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso illud autem cruri significare. & nihil differt dicere: nasus simus, & nasus cauus. Amplius non danda est dictio secundum rectum. falsum enim est. nam non est simum nasus cauus: sed nasi hoc vt passio. quare nihil est absolum: si nasus simus est nasus habens cavitatem nasi. ¶ De solœcismis autem propter quid apparent accidere: diximus prius. quo modo autem soluendum: in ipsis orationibus erit manifestum. Omnes enim huiusmodi volunt construere. Putas quod dicis quippiam vere esse: etiam est illud vere? dicis autē quippiam lapidem esse. est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod sed quem, non hoc sed hunc? si igitur dicat aliquis: putas quæ vere dicis est istum? non videtur Romane loqui. quemadmodum neq; si dicat: putas quam dicis esse, est iste? lignum autē dicere iste, vel quæcunq; neq; masculinum, neque foemininum significant: nihil refert. quare etiam non fit solœcismus: si quod dicis esse, est istud. lignum autem dicis esse: est igitur lignum istud. lapis autem & iste, masculini habet declinationem. Quod si quis dicat putasne iste, illa est? deinde rursum. quid autem, nõne

Locus pro solœcismo. Captiones.

iste est Coriscus? ita dicat. est igitur illa: nõ collegit solœcismū, si Coriscus etiam non significet idem quod illa. non dat autē qui respondet: sed oportet hoc præinterrogare. si autem neq; est neque dat: non collegit neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet & illic lapidem significare iste. si autem neque est neq; datur: non dicenda conclusio. apparet autem eo quod dissimilis casus nominis, similis appareat. Putasne verum est dicere quoniam ista est id quod esse ais eam: esse autē ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat sed aspis: aspidem autem istam. neq; si quem dicis esse istum est iste. dicis autem istum: esse Cleonem. est igitur iste Cleonem. non enim est iste Cleonem. dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum. neq; enim Romane dicitur hoc pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis: istud autem est lapis. scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas istud scis. & in hoc istud autem lapis: sed in primo quidem hunc: in posteriore autem hic. Putasne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis. scis igitur lapidis. An huius quidē lapidis, dicis: hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius sed illud. quare non lapidis, sed lapidem. Quod igitur huiusmodi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent & propter quid apparent & quo modo est obsistendum illis, est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

Septimi capitis scholia. De oratione facili, difficili & acuta per locos sophisticos loci nouē. ¶ 62. An vir ferebatur curru in scalas? non ferebatur curru ad scalas. igitur ferebatur curru in scalas. in æquiucum. nam versus significat & intra. ¶ Vbi venit feruus: apud Ceream? sic. si est apud Ceream. non venit apud Ceream, homonymum venit. nam & vendi significat: tunc apte dicitur vbi venit feruus. & significat accedere: & inepte diceretur vbi venit. neq; si est apud Ceream: venit apud Ceream. ¶ Boreas purus dicitur: quia scopa sit & aeris deuersiculum, nubes purgans, cælumque serenans. non autem purus quia non noceat. nam & pauperem lædit, frigiditate contringens: & ementem, vtpote qui sterilitates inducit, multaq; bonorum incommoda. ¶ Vtra boum ante pariet? æquiucum ante. nam & situm anteriorem significat. sic neutra. parit enim bos posteriore parte. aut tempus: & sic illa ante parit, quæ tempore anticipat partum alterius. sed hæc perridicula. ¶ Putasne est Euarchus? percontatus quispiam de tyranno, effertne Euarchus? facete illum ludens, cum is esset, respondit non: sed Apollonides. Euarchus nunc proprium nomen est: nunc commune nomen, bonum principem significans. Apollonides autem oppositum, perdentem & dissipantem dicit. itaque ex communi nomine eum lusit. ¶ Et tale quid habes ex Menæhmo Plauti cum ita inducit Cylindrum & Menæhmū (Cylin. Cylindrus ego sum: non nostri nomen meum? Menæh. seu tu Cylindrus, seu Choriendrus: perieris) in nominis homonymia, æquiucocōq; ludens. nam Cylindrus lapis teres: quo solidatur aræ. Choriendrus autem: cui defluunt intestina. *χόριον* enim intestina significant. Et loci propter dictionē pro maiore ferme parte (vt notat Aristoteles) ludicra & ridicula sunt. ludicrumne id est: tu ne an mater annosior? mater profecto inquires. at natus es ante matrem. nam mater tua non pone: sed ante, te peperit. annosior igitur es matre. hæc captio est: quam de boue adduxit Aristoteles. ludicræne sunt hæc Mercurij & Sofiæ apud Plautum: nunc æquiucoco, nunc amphibolo ludentium, Næ tu istud hodie malo tuo compositis mendacijs Aduenisti audaciæ columen, consutis dolis. Imò equidem tunicis consutis huc aduenio: non dolis. At mentiris etiam: certo pedibus, non tunicis venis. Ita profecto. Mercur. nunc profecto vapula ob mendacium. Sed nõne sophisticæ penè dicam omnes, non in Mercurium sed in sapientiã ipsam peccantes: merentur hic ob mendacium vt cum Sofia vapulent? quid? nõne cognoscunt dæmonas vel maxime captionibus vsos: sacra eloquia nunquam? Sic Apollo Pyrrhum amphibolo, Aio te Aeacida Romanos vincere posse. Sic Croesum æquiucoco lusit, Perdet Croesum Alym transfessus, maxima regna. Sic Thasios obscuro: per exules: statuas intelligens, Exulibus (messes præstabant rura) reductis. Sed hæc dicta sunt: ne nos nucleo testā, ridicula serijs, & noxia præponamus bonis, maxime in hoc

Mercurius Sofias.

Mercurius Sofias.

præclarissimo studiorum gymnasio. ¶ 65. Nam cum vna oratio sit (transposita contradictione) id fit per syllogismum conuersium. ¶ 67. Vel vtrum propter falsum an diuisionem solutio. an debeat multiplicitate dilui.

De oratione facili, difficili & acuta.

Cap. VII.

- Primus locus** **Q**Portet autem intelligere quoniam omnium orationum alia quidem sunt faciles conspici: alia autem difficiliore propter id quod & in aliquo subdole decipiunt audientem: cum frequenter eadem illis existant. nam eandem orationem oportet vocare: quæ propter idem fit. eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens: alijs vero propter aliud videbitur esse. quia vnumquodque translaticium non similiter est manifestum. ¶ Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiuocationem (qui modus videtur esse ineptissimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta (nam & orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem. Vt vir ferebatur curru in scalas. vbi venit feruus: apud Ceream? Et Boreas purifne? non certe. perdit enim pauperem & eumentem: Et vtra boum ante pariet? neutra: sed retro ambæ. putafne est Euarchus? non certe: sed Apollonides. eodem autem modo & aliarum ferè quâ plurimæ) illa autem & peritissimos videntur latere. signum autem horum quoniam contendunt sæpe de nominibus. vt vtrum idem significant de omnibus ens & vnum, an aliud. alijs enim videtur significare ens & vnum: alijs autem Zenonis orationem & Parmenidis soluunt, eo quod multipliciter dicant vnum dici & ens. ¶ Similiter autem & propter accidens & aliorum singulum quodque. alia quidem orationes erunt faciles videri: alia vero difficiliore. & sumere in quo genere, & vtrum redargutio, an non redargutio: non facile similiter in omnibus est. ¶ Est autem acuta oratio: quæ dubitare facit maxime. mordet enim hæc maxime. dubitatio autem est duplex. hæc quidem in syllogizantibus: quam eligat quis interrogationum. illa autem in contentiose sustinentibus: quo modo dicat quis propositum. ¶ Quapropter in ijs quæ syllogizant: acutiores orationes inquirere magis faciunt. est autem ea quæ syllogizat quidem, oratio acutissima si ex quammaxime apparentibus quammaxime probabile interimit. nam cum vna oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos. semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet aut cõstruet. quapropter dubitare necessarium est. ¶ Maxime igitur talis acuta: quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus. secunda autem quæ ex omnibus similibus. hæc enim similiter facit dubitare: quæ interrogationum interimenda est. id autem difficile est. nam interimendum quidem: quid autem interimendum, dubium. ¶ Contentiosarum autem acutissima: quæ primum statim dubia est vtrum syllogizat an non. vel vtrum propter falsum an diuisionem solutio. secunda autem aliarum quæ manifesta quidem quod propter diuisionem vel interemptionem est. non tamen est exploratum per cuius interrogationum interemptionem vel diuisionem, soluenda est: scilicet vtrum propter cõclusionem, an propter aliquam interrogationem, id est. ¶ Quandoq; igitur non syllogizans oratio facilis est: si sint valde inopinabilia, vel falsa quæ sumuntur. quandoq; autem non digna despici. nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio & propter quam est. & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio. quando autem eorum quæ extrinsecus non despicienda villo modo: sed oratio quidem iusta, interrogans autem non probe interrogauit. ¶ Et est sanè soluendum quandoq; quidem ad orationem, quandoq; autem ad interrogantem & interrogationem, quandoq; vero ad neutrum horum: similiter &

interrogandum & syllogizandum est & ad positionem, & ad respondentem, & ad tempus: quando fuerit pluris temporis egens solutio, quam præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Octavi capitis scholia. Epilogus & breuis comprehensio horum duorum, & octo librorum præcedentium. ¶ 70. Causam autem diximus huius. in libris Topicorum, præsertim in octauo. ¶ Quia & propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat, confitebatur enim se non scire. Varro in Academicis Ciceronis de Socrate ita habet, Hic in omnibus ferè sermonibus qui ab ijs qui illum audiuerunt per scripti variè, copiosèque sunt: ita disputat vt nihil affirmet ipse, refellat alios, nihil se scire dicat nisi id ipsum. eoque præstare cæteris: quod illi quæ nesciant, se scire putent, ipse vero nihil scire.

Socrates.
Varro.

Epilogus octo præcedentium & duorum præsentium librorum.

Cap. VIII.

- 70** **Q**uot igitur & ex quibus fiunt ijs qui disputant captiosæ ratiocinationes, & quo modo ostendemus falsum, & inopinabilia dicere faciemus, amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quo modo interrogandum, & quis ordo interrogationum, insuper autem ad quid sunt vtilis huiusmodi omnes orationes, & de responsione simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes & syllogismos: dicta sint de omnibus à nobis hæc. reliquum autem est de eo quod à principio erat propositum, ad memoriam reuocantes quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmissimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatioam de proposito ex ijs quæ sunt quæprobabilissima. id enim opus est dialectices secundum se, & tentatiuæ. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophisticas vicinitatem, vt non solum experimentum possit sumere dialectico more, sed etiam quasi scientifico: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationem posse sumere, sed etiam vt orationem sustinentes tutemur positione per quamprobabilissima simili modo. causam autem diximus huius. quia & propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat. confitebatur enim se non scire. manifestum autem est in prioribus ex quot, & ad quot id erit: & vnde idonei erimus horum. adhuc autem quomodo interroganda vel ordinanda quæstio omnis, & de responsionibus & solutionibus quæ sunt ad syllogismos. partefactum est autem & de alijs quæcunque huiusce disciplinæ sunt orationes. præter hæc autem & de captiosis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius. quod igitur nacta sunt finem sufficienter ea quæ posuimus: manifestum.

Dialectica
facultas in
ueniendi.

Noni capitis scholia. Peroratio libri. ¶ 71. Tiffias, Thrasymachus Chalcidionius, Theodorus Byzantius, Gorgias Leontinus sophisticæ ferme tempore Platonis. qui grandem orationum struem ciuiliūque quæstionum cumulum, auditoribus venditantes: sic se tradituros philosophiam pollicebantur.

Peroratio.

Cap. IX.

- 71** **Q**uæ præcium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium. nam eorum quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab alijs sumpta sunt prius: elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis qui postmodum accipiunt. quæ autem ab initio comperiuntur: parum in primis sumere solent incrementum, attamen vtilius multo, eo (quod postea ab alijs fit) accremento. maximum enim fortasse principium omnium: vt dicitur. quare & difficillimum. quanto enim potestate validissimum: tanto mole minimum, difficillimum est videri. eo autem comperto: facile est adijcere, coaptareque reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit. penè autem & circa alias artes omnes. nam qui principia inuenere: omnino ad exitum quid perduxerunt. qui autem nunc celebriores habentur: vendicantes à multis, velut ex successione particulatim colligentes, sic auxerunt. Tiffias quidem post priores, Thrasymachus vero post Tiffiam, Theodorus autem post

Tiffias.
Thrasymachus.
Theodorus

Gorgias.

hunc, & multi multas coadunauere partes. quapropter nihil mirū: si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratū, illud autem non erat: verum nihil ipsius, prorsus erat. nam eorum qui circa litigiosas orationes erant mercenarij: similis quidem doctrina, Gorgiæ negotio. orationes enim hi quidē rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebāt ediscere: in quas sapius incidere solebant alternatim vtrorūq; adiuicem orationes. quapropter vterque quidē, vtpote quæ sine arte, erat doctrina discipulis ab illis. non enim artē, sed quæ ab arte sunt dantes: arbitrati sunt loqui erudite. perinde ac si quis disciplinā dicat se tradere vt nō doléant pedes. deinde futuri quidē non doceat, neq; vnde possint cōparari talia: det autem quāplurima genera omnimodorum calceorū. hic profecto profuit ad vsum: artē autem nō tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de syllogismis autē omnino nihil habuimus prius aliud quicquā quod diceremus, q̄ mora perquirentes, multo tēpore insudauerimus. Si autē videtur ex cōsiderationibus nostris (vt ex ijs quæ sunt ex principio) hęc habere disciplina sufficienter supra alia negotia quæ ex traditione inducta sunt: reliquum erit omnium vestrum, vel eorum qui audierint hoc opus, ommissa quidē artis, venia dignari: inuenta autē, multa profequi gratia.

20 SECUNDI ELENCHORVM SOPHISTICORVM

Aristotelis: & totius logices (quam & obscurū nūcupauit organum)

Finis. Parisijs ex officina libraria Simonis Colinæi. Anno

CHRISTI saluatoris omnium M. D. XLIII.

Mense Augusto.

20 EX SECUNDO ELEGIARVM MORALIUM
libro Ioannis Murmellij elegia XVII.

Quàm cito dediscit qui non exercitat artem,
Quisq; diu stertit quàm male currit equus?
Mnemosyne sopheræ genitrix, pater vsus habetur:
Hic generat dotes mentis, at illa tenet.
Multa potest nobis aperire scholastica pugna,
Abdita quæ (nisi sic discuterentur) erant.
Concertando quidem veri scintilla frequenter
Emicat in medium: quæ sine lite latet.
At me nemo putet vanos laudare sophistas:
Gloriolæ tantum quos leuis aura iuuat.
Non est res eadem popularem quærere plausum,
Et sacra frugiferæ Pallados arma sequi.
Quam non armatam finxisset docta poësis,
Ni certaminibus consequeremur eam.
Incluta diuini probat hęc doctrina Platonis:
Qui propter verum disputat ore pio.
Laudat Aristoteles, extollit Stoicus omnis:
Tullius egregio comprobatur eloquio.
Contemptor Logices septis Epicurus in hortis
Delituit: chartis somnia vana notans.

20 IDEM.

Sola manet virtus, labuntur cætera quæque:
Diuitiæ, vires, fama, iuuenta, decor.

